

॥ श्रीः ॥

वृद्धसूर्यारुणकर्मविपाकः।

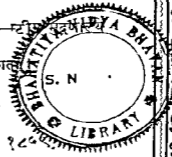
भगवता सूर्यनारायणेन निजपरमभक्ताय स्वसा-
रथ्येऽरुणाय पेहिकाऽऽमुष्मिकवृजिनजनि-
तदुःभ्वार्णवसंतरणार्थं परमकारुष्येन
प्रश्नोत्तरव्याजमवलम्ब्य वर्णितः ।

गङ्गाविष्णु श्रीकृष्णदासश्रेष्ठिना,
कल्याण (वम्बईस्थ.)

स्वकीये "लक्ष्मीविक्रमेश्वर" -

Sa 593
SUR

मुद्रयित्वा प्रकाशित

संवत् १९९४, शके १८१५

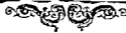

मुद्रक और प्रकाशक—

गंगाविष्णु श्रीकृष्णदास,

मालिक— 'लक्ष्मीवेङ्कटेश्वर' स्टीम प्रेस, कल्याण—बम्बई.

प्रथमसंस्करण दि. सर्वाधिकार "लक्ष्मीवेङ्कटेश्वर" मन्त्रालयाध्यक्षस्थानीय हैं।

प्रस्तावना.

मवतु मुविदित समस्तसज्जनविद्वज्जनाना पुरत, इह खलु जगति विशुद्धविज्ञानमयवाङ्मयप्रचारप्रसारेण सकलजना समुपाक्रियन्ताद्यवावदन्तावधि कालमारभ्य श्रुतिप्रतिपाद्येनानेकावतारधारिणा परमेश्वरेणेति । तत्र च श्रुतिस्मृतिपुराणाद्यद्यदशमहाविद्यामयस्य वाङ्मयस्य बहुश शाखा प्रशारत्राश्च समततो विस्तार्यमाणा सकलमहाप्रमुखैः ससेज्जनेन सनाथीक्रियमाणाश्च सकलसासारिकजनानि विज्ञानमयच्छायासत्कलैः समुपकुर्वन्तीति सार्वजनीनमेवेतन्महर्षिनाना सौन्य कस्य सहृदयस्य मनो नाहादयेत् । अथ तत्रापि प्रत्यक्ष फलप्रदर्शकानि तावच्छास्त्राणि साक्षाददर्शरूपाण्येव जाप्रतितमाम् । नैतादृशानि खलु शास्त्राणि सर्वसामान्यजनसुलभाधिगमानि, त्रिन्तीतीत्रतस्तपोनलाराधितभगवत्प्रसादसमधिगतापारबुद्धिवेगवाधिगम्यान्वेवेति निपुण विमुग्धन्तु सन्तो महान्त सज्जना । तादृशशास्त्राणा भूतले प्रचारोऽपि तावद्भूतलनिवासिनामसदादीना भूयसो भाग्योदरर्पादेवेति वाढ प्रतिभाति । अन्यथा तु दरीदृश्यते कैवाचिदमूल्यरत्नसाराणामपि गात्रपुस्तकाना मूर्खहस्तपतितत्वादिदोषेण विनाशकृतोऽपरिमितशास्त्रग्रन्थविरचनेलेखनप्रयासविनाशोऽस्या भारतवभुधराया सत्सुत्र कतिपयैः सज्जनैर्वावच्छिन्य निराक्रियमाणोऽपि । अस्तु, एव स्थितेऽपि ' सन्ति सन्त कियन्त ' इति न्यायेन तानि महार्थफलानि शास्त्रपुस्तकानि गोपयन्ति कतिचन सज्जना इति महद्भागधेय भूतलनिवा सिना सकलसज्जनानामिति सशिर कम्पमभिनन्दयामोऽनेकविधप्राचीनग्रन्थसरक्षणबद्धपरिकरान्तसज्जनशिरो मणीत् । अथ चेद् तावत्प्रस्तुत प्रस्तुतम् — सकलशास्त्रपुस्तकाना प्रकाशनेन भूतलनिवासिना यावच्छिन्य सेजा विधातयेति मनसि निधायाद्यवावन्मयाऽनेके श्रुति-स्मृति पुराणेतिहास वेदान्त-न्याय-मीमासा-धर्मशास्त्र काव्य अलंकार-छन्दो-नाटक चम्पू-वैद्यक ज्योतिष-भक्ति नीति-प्रभृतिशास्त्रप्रथा भाषाप्रथाश्चापि समुद्य प्रकाशिता सन्ति तत्कमेणाप्यमपूर्वं श्रीवृद्धसूर्यारुणकर्मविपाकग्रन्थोऽपि समस्तसज्जनाना पुरत प्रकाश्य समुपस्थापितोऽस्ति । अम्मिन्ग्रथे च-भगवता श्रीसूर्यनारायणेन निचपरमभक्ताय अरुणाय स्वसारथये सर्व प्राणिना भूतभविष्यद्वर्तमानकालिक्रतुखटु सादिफलप्रदायकशुभाशुभकर्मविपाक सन्त्यगुपदिष्टोऽस्ति । एतस्य कर्मविपाकस्य भूतले प्रसिद्धिश्च पूर्व सूर्यो यमायोपादिशत्, यम शुक्राय, तथा सूर्यो बृहस्पतये, तथैव सूर्यो याज्ञवल्क्याय, तथैव गुरुसप्रदायपरपरया तेभ्यो यमादिभ्यो गन्धर्वसिद्धनागादिपरपरयेति । इत्थमय कर्मविपाक प्रसिद्धि भूयस्तरा प्रचय चावाप्य समस्तसासारिकजनानुपकरोति । तदतस्मुद्मेवेतद्ग्रन्थवाचनेन न्यायेव विद्वज्जनेष्विति कि विशेषोल्लेखनेन । नहि हस्तस्थिते क रणे मुक्तरनिरीक्षणेच्छा समुद्भवैश्चक्षुष्मताम् । सोऽयमेतादृश सर्वनगटुपकारको ग्रन्थोऽद्यावधि कापि नामुद्यत न प्राकाश्यत चेति समवलीच्यास्माभ्यिरेत दग्रन्थप्रकाशनेच्छा प्रकाशिता । अथ चेतन्यातिप्राचीनस्य श्रीवृद्धसूर्यारुणकर्मविपाकग्रन्थस्य हस्तलिखित पुस्तके देशदेशात्प्रस्थिताभ्या परममान्ययोर्महोदययो प्राचीनसरस्वतीभाडागाराभ्या समुपलभ्य, तयोरादर्श पुष्करयो साहाय्येन प्रतिपुष्कर जयपुरस्थनेदारनाथद्वारा-सलिस्य समानीय विद्वच्छास्त्रिभि सगोच्य महता पारश्रमेण भूयमा द्रव्यज्येन च मन्त्रीये ' लक्ष्मीवृद्धेश्वर ' मुद्रणालय मुद्रयित्वा सकलसज्जनाना पुरत माऽयग्रथ प्राकाश्यमानोयत । अथ चात्र समस्तसज्जनविद्वज्जनमहाजनसदग्रहस्थान्साञ्जलिन्ध विज्ञापयामा यत्नेन सर्वथा सर्वतो दुर्लभ श्रीवृद्धसूर्यारुणकर्मविपाकग्रन्थ सगृह्य सकलसामागिकजनाना भूतभविष्यद्वत मानकालिक्रतिप्रिधनम्बन्तुत्राभूयमानशुभाशुभकर्मन्यमुखटु स्वरूपफलविपाकपरिज्ञानपूर्वकमशुभकर्मफलनिर्गमनपुर मरशुभकर्मफलोदयममुचितनपतपोत्पन्नानुष्ठानविधिज्ञानार्थमुपयुज्जन्तु-इति श्रम ।

श्रीमता कृपाकाशी-

गङ्गाविष्णु श्रीकृष्णदासश्रेष्ठी "लक्ष्मीवृद्धेश्वर" मुद्रणालयाध्यक्ष, बलयाण-उम्पट्टम्भः ।

अभिनन्दनपूर्वकं धन्यवादः ।

एतस्य श्रीवृद्धसूर्यारुणकर्मविपाकग्रन्थस्यादर्श (प्रति) पुस्तके ययोर्महोदययोरद्वारचरितयो
प्राचीनसंस्कृतभाषाशास्त्रादुपलब्धे तयोरभिनन्दन महताऽऽनन्देन प्रशययितुमुत्सहतेऽम्मदीय मानसम् ।

१ पञ्चाशत्तमशतकाले राणासाहिबदयालुपौत्रश्रीठाकुरमहान्चन्द्राभिधेयाना
प्राचीनपुस्तकालयादिके प्राचीनपुस्तकमुपलब्धम्

२ अन्यच्च पर्यनदेश्चिन्तातिवृहत्तमप्राचीनपुस्तकभाषाशास्त्रात्तदधिपते मरुतात्ममागतम् ।

एताभ्यामत्युदात्तरचिताभ्या सज्जनाभ्या श्रीवृद्धसूर्यारुणकर्मविपाकस्य प्राचीने प्रति (आदर्श) पुस्तके
मुद्रणोपयोगिमशोधनार्थं मिलिते । तद्द्वारतत्पुस्तकपाठनम् समुपगृह्याम्माभिरेतत्पुस्तक साद्यत परिष्कृत्य
मुद्रितम् । प्रोक्तमहाभ्युदयान्या प्राचीनपुस्तकप्रदानमाहाय्येन वयमत्युपकृता स्म । अतस्तयो सशिर -
कपमभिनन्दनपूर्वकमनन्तान्धन्यवादान्संस्थापामह । एतादृशपरोपकारिणोर्विमला कीर्तनगत्युनात्विति शम् ।

श्रीमतामुपकारस्मृताः--

गङ्गाधिष्णु श्रीकृष्णदास,

“लक्ष्मीनरेश्वर मुद्रणालयान्यथ, कल्याण-बम्बई.

अथ वृद्धसूर्यारुणकर्मविपाकविषयानुक्रमणिका ।

अ०	विषयाः	पृ० । अ०	विषयाः	पृ०
१	मङ्गलाचरणम्, नृगां कर्मविपाक ध- र्माधर्मौ च वेत्तुं तपस्यन्तमरणं प्रति तत्तपसा संतुष्टस्य रवेरेतच्छास्त्रप्रति- पादनोपनमः, वृद्धसूर्यारुणाख्य- स्यास्य शास्त्रस्य श्रवणोपासनापूर्वक- कर्तव्यकथनं तच्छ्रवणपठनफल- वर्णनञ्च ।	१	परिज्ञानम् ।	२३
२	उत्करीत्या गणितं विधाय खेचराणां साधनात् पूर्वजन्मनिह जन्मनि च देशजातिवयःसहायादिपरिज्ञानरीति- कथनम् ।	३	१० साधितसौरेर्जोबस्येह जन्मनि जन्मा- न्तरे च आयुर्माननिरूपणम् ।	२८
३	व्याध्याधिदोषरक्षाणां सोपपत्तिं निरूपणम् ।	४	११ साधितराहोर्जोवस्य जन्मनि जन्मा- न्तरे च आचरितपापानां परिज्ञानम् ।	३१
४	भारतवर्षप्रशंसापूर्वकं साधितसूर्यात् प्राग्भवेऽत्र जन्मनि च जीवस्य जन्मदेशपरिज्ञानम् ।	५	१२ साधितात्केतोर्जोवस्य प्राग्जन्मनि इह शुभकर्माचरणाच्चारिष्टपरि- ज्ञानम् ।	३५
५	साधितचन्द्रात् प्राग्भवेऽत्र जन्मनि च जातिज्ञानम् ।	९	१३ वातगुल्मापस्मारद्विरोगनिवारणार्थं गणेशमूर्तिदानम्, गणेशमूर्ति- निर्माणप्रकारश्च ।	३८
६	साधितभौमात् जीवने प्राग्भवे इह जन्मनि च यास्त्ववस्थानुयानि शुभा- शुभकर्माणि विरचितानि तासां बाल्याद्यवस्थानां परिज्ञानम् ।	१२	१४ विद्याहरणजात्यापास्तमुत्पन्नस्य मूक- त्वरोगस्य परिहाराय सुवर्णसरस्वती- मूर्तिदानम्, सरस्वतीरूपनिरूपणञ्च ।	३९
७	साधितबुधात् जीवस्य प्राग्जन्मन्त्र च स्त्रीपुत्रपुंसकृत्वादिज्ञानम् ।	१६	१५ लक्ष्मीहरणजात्यापात् समुत्पन्न- दारिद्र्यस्य निवारणाय लक्ष्मीमूर्ति- दानम्, लक्ष्मीरूपनिरूपणञ्च ।	४०
८	साधितगुरोः प्राग्भवे अत्र जन्मनि च जीवस्य शुभाशुभकर्मकरणे सहायानां निरूपणम् ।	१९	१६ समन्त्रकष्टवाराधनस्वर्णप्रतिमादान- तन्मूर्तिनिरूपणम् ।	४१
९	साधितशुक्रात् जीवस्य इह प्राग्जन्म- नि च श्रद्धाशुक्तया समाचरितधर्म-		१७ विप्रपीडाजनितदोषोत्थरोगादिनिर- सनाय चन्द्रमूर्तिदानम्, तन्मूर्ति- निर्माणकथनञ्च ।	४०
			१८ भूमिसुतस्य मूर्तिनिर्माणतत्पूजनदान- विधिकथनम्, दानादिफलकथनञ्च ।	४१
			१९ सर्वकार्यसिद्ध्यर्थं बुधमूर्तिप्रदानम्, बुधमूर्तिनिरूपणञ्च ।	४१
			२० गुरुवादादिजात्यापात् समुद्रमूतानां नानाविधाशुभानां निश्चय्यं गुरु- मूर्तिप्रदानम्, गुरुमूर्तिनिरूपणञ्च ।	४१

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
२१	प्रसिद्धोपनिवृत्तये शुक्रस्य मूर्तेर्दानं शुक्रमूर्तिनिरूपणम् ।	४१	३१	गौरीस्वरूपनिर्माणकथनम्, गौरी- मूर्तिदानकथनम् ।	४६
२२	सर्गपुत्रस्य शनिश्चरस्य पूजादानविधि- निरूपणम्, शनिमूर्तिनिरूपणम् ।	"	३७	भैरवस्वरूपनिर्माणकथनम्, (भैरव- मूर्तिदानम्) ।	"
२३	राहुदानपूजाविधिकथनम्, राहु- मूर्तिनिरूपणम् ।	४२	३८	स्कन्दमूर्तिदानकथनम्, स्कन्दस्वरूप- निर्माणम् ।	"
२४	केतुदानपूजादिविधिवर्णनम्, केतु- मूर्तिनिर्माणप्रकारकथनम् ।	"	३९	वीरमद्रनाथो गणस्य मूर्तिदानकथ- नम्, वीरभद्रमूर्तिनिर्माणम् ।	"
२५	इन्द्रनक्षत्रजनितबालवाद्युपत्यमान- दुःखपरिहारार्थेन्द्रमूर्तिदानविधेः सम- न्वकस्य निरूपणम्, इन्द्रमूर्तिनिर्माण- कथनम् ।	४३	४०	कालपुरषमूर्तिनिर्माणकथनम्, काल- पुरषस्य समन्वकदानविधिनिरूपणम् ।	४७
२६	अग्निदाहजनितदोषनिवारणाय अग्नि- मूर्तिदानम्, अग्निमूर्तिनिर्माणम् ।	"	४१	अपमृत्युविनाशाय कालचक्रदानम्, कालचक्रनिर्माणप्रकारकथनम् च ।	"
२७	यमस्वरूपनिर्माणकथनं यमरूप- दानविधिवर्णनम् ।	"	४२	चतुर्थांशकादिज्वरपीडानिरमनाय अमृतमूर्तिदानं अमृतमूर्तिनिर्माणप्रकार- कथनम् च ।	४८
२८	निर्ऋतिरूपनिर्माणकथनम्, निर्ऋते- र्मूर्तिदानविधिवर्णनम् ।	४४	४३	अर्चया दानकर्मणि शान्तिके वा परमोपयुक्तसमूर्तिनिर्माणकथनम् ।	"
२९	वरुणस्वरूपनिर्माणकथनम्, वरुण- मूर्तिदानविधिवर्णनम् ।	"	४४	प्राग्भवे स्त्रीहितकस्य पुनस्त्रीसमुद्र- वारोष्ठनिवारणाय ब्रह्मणीमूर्तिदानं, ब्रह्मणीस्वरूपनिर्णयकथनम् च ।	४९
३०	वायुपीडानिवारणाय वायुमूर्तिनिर्माण- कथनम्, वायुमूर्तिदानविधिम् ।	"	४५	श्लोथापिणो गर्भहन्तृर्वा दोषनिवृ- त्तये प्रजापतिमूर्तिदानविधिकथनम्, प्रजापतित्वरूपनिर्णयकथनम् च ।	"
३१	धनापद्रिवापाय बुधेरमूर्तिप्रदानं कुजेरमूर्तिनिर्माणकथनम् ।	४५	४६	नानाविधनेत्ररोगनिवृत्त्यर्थं विष्णु- मूर्तिदानविधिकथनम्, विष्णुस्वरूप- निर्णयकथनम् च ।	"
३२	विप्राङ्घ्रितनयापनिवारणाय शिव- मूर्तिपूजनदानविधेः समन्वकस्य नि- रूपणम्, शिवमूर्तिनिर्माणकथनम् ।	"	४७	क्षामलाक्ष्यनेत्ररोगनिवारणाय गरुड- मूर्तिदानविधेः कथनं गरुडस्वरूप- निर्माणकथनम् च ।	५०
३३	सर्वदापनिवृत्तये पंचवक्त्रदानम्, तन्मूर्तिनिर्माणप्रकारवर्णनम् ।	"	४८	वातपित्तोद्भवरोगनिवारणाय लक्ष्मी- नारायणमूर्तिपूजादानविधिकथनम्, लक्ष्मीनारायणस्वरूपनिर्माणकथनम् च ।	"
३४	आकाशास्वरूपनिर्माणकथनम्, आका- शादानकथनम् ।	४६	४९	ब्रह्महत्यादिपापनिरस्तनाय गायत्री- जपसंख्याकथनम् ।	५१
३५	भूमिभूतिनिर्माणकथनम्, भूमिमूर्ति- दानविधिम् ।	"			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
६०	मोक्षादिकामनासिद्धये गायत्रीजप- विधिसंख्यानिरूपणम् ।	६१	६६	अष्टविधमूर्तिनिर्माणकथनम् ।	६६
६१	जपं कर्तुं स्वपमशक्तस्य ब्राह्मणद्वारा जपकरणम् ।	"	६७	पूजनदानादिषु मूर्तिमानकथनम् ।	"
६२	आजन्मोपाजितविविधतापविना- शाय प्रयुक्तस्य गायत्रीजपस्य नियम- कथनम् ।	"	६८	सर्वदेवतानां प्रतिष्ठाविधिकथनम् ।	"
६३	सर्वपापविशोधनाय गायत्रीमंत्रवत् त्रिव्युमंत्रजपकथनम् ।	६२	६९	देवप्रतिष्ठांगभूतहोमर्तर्पणादिकथनम् ।	९७
६४	पापमूलमहारिप्रहरमृत्युंजयपूजा- विधानम् ।	"	७०	शक्तियुक्तमहादेवबलस्मीनारायणादीनां मन्त्रकथनम् ।	"
६५	मृत्युंजयमूर्ति विधाय तदग्रे सर्वा- रिष्टनिरसनाय मृत्युंजयमंत्रजपप्रयोग- कथनम् ।	"	७१	अप्रतिष्ठितदेवतापूजनादौ दोषकथनम् ।	"
६६	नानाविधकार्यसाधकमृत्युंजयमंत्रान्य- प्रयोगकथनम् ।	६३	७२	पंचगव्यपंचामृतकथनम् ।	९८
६७	त्र्यंबकमंत्रजपदशांशहोमार्थं बहि- कुंटादिनिर्माणप्रकारकथनम् ।	"	७३	देवतापूजने पुष्यगन्धधूपदीपकथनम् ।	"
६८	कलशे मृत्युंजयवावाहने द्वारदेवतायां कथनम्, मृत्युंजयदेवताविसर्जनमंत्र- कथनं च ।	"	७४	उपवीतवर्द्धनवेद्यार्धदानकथनम् ।	९९
६९	पूर्वोक्तसांगमृत्युंजयजपप्रयोगस्य फल- निरूपणम् ।	"	७५	पोडशोपचारसमर्पणे पुरुषसूक्तमंत्र- कथनम् ।	"
६०	पापशोधनाय विनिर्दिष्टानां नाना- विधदानानां फलस्याक्षयतासिद्धये द्रव्यमानकथनम् ।	६४	७६	दानविधिसाफल्यार्थं संकल्पादिकथनम् ।	"
६१	सप्तधान्याष्टादशान्यसप्तैविधीनां विवरणम् ।	"	७७	सामान्यतः प्रायश्चित्तविहीनानां व्याधि- रूपेण पातकविह्वकथनम् ।	६०
६२	सर्वौषधिरस्तपद्कस्तथातृपंचरत्न- सर्वघातूनां विवरणम् ।	"	७८	पातकनिरसनाय ब्राह्मणोक्तप्राय- श्चित्तकरणम्, तत्प्रसंगेन ब्राह्मणानां महत्त्वकथनञ्च ।	"
६३	दानकर्मण्युपयुक्तानां द्रव्याणां विस्त- रेण देवतानिरूपणम् ।	६६	७९	ब्रह्महत्यागर्मघातक्षत्रमारणैः क्षय- रोगावाप्तिः तस्य निरसनाय प्राय- श्चित्तकथनं च ।	६१
६४	भूमिदानप्रकरणे भूमिमानकथनम् ।	"	८०	शूलरोगस्य निरसनार्थं शूलदानम्, नेत्रशूलनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	६२
६५	सर्वदेवतामूर्तिमानकथनम् ।	"	८१	शीतज्वरादिनिदानम्, ज्वरपूर्वस- चितपातकप्रायश्चित्तकथनं च ।	६३
			८२	कफश्वासोष्णज्वरपित्तुरोगाणां निदान- कथनम्, तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
			८३	शोकरोगनिदानम्, तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	६४
			८४	पाण्डुरोगनिदानम्, तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"
			८५	शीतोष्णज्वरच्छिन्नान्त्रेह्वरोगनिदा- नम्, तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
			८६	मस्तकादिषु जायमानव्रणरोगनिदा- नम्, तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	६५

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
	मासादितं तस्य क्षयरोगसमुत्पत्ति- कथनम्, तत्प्रायश्चित्ताभावकथनं च । ७७		११८	कस्यचिद्विप्रकुलजस्य उदरगतवात- रोगस्य अक्षिपाण्डुरादिरोगयुक्तस्य मृतवत्साया भायार्याः कथं स्थिरगर्भ- त्वमिति अरुणप्रश्नः ।	८०
१०६	अपोध्यायां समुत्पन्नस्य क्षत्रियाधमस्य युवावस्थायामेव क्षयरोगसंप्राप्तिस्त- त्प्रायश्चित्तकथनपूर्वकं पूर्वनिदान- कथनम् ।	७८	११९	मृतवत्सात्वनिदानकथनम्, तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
१०७	पूर्वजन्मनि कामतो ब्रह्महत्यायां कृतायां स्त्रीदेहमेवाश्रित्य विना प्राय- श्चित्तं क्षयरोगेण मृतिकथनम् ।	"	१२०	प्राग्जन्मनि काकघातादत्र कूर्च- हीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	८१
१०८	पुरुषस्य पूर्वजन्मनि स्वसृजातादत्र वधिरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१२१	काकघातादत्र जन्मनि स्त्रीणां कूर्चोत्पत्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	८२
१०९	अज्ञानाद् ब्रह्मघातकरणत् त्रिया अत्र जन्मनि क्षयरोगार्पाडा तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१२२	प्राग्जन्मनि मक्षितादमदयादत्र क्रियिलोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
११०	कामतः पूर्वजन्मनि भ्रातृघातादि- ष्कृतिरहितमूकत्वसंप्राप्तिकथनम् ।	"	१२३	स्त्रीणामपि तथा ।	"
१११	नार्याः प्राग्जन्मनि मोहाक्तृतस्य कुक्कुटवधस्य दोषेण नासावक्रत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१२४	प्राग्जन्मनि दुष्टस्पर्शं जातेऽपि मोहा- दन्नभोक्तुः कृशोदरत्वं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
११२	गंगायाः प्राक्परदेशेशतयोजनसंगिते जातस्य शूद्रस्य बलवतो धर्मशठस्य संपत्नीवास्य अपुत्रतानिदानकथनम्, तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	७९	१२५	स्त्रीणामपि तथैव ।	"
११३	विराटदेशे जातायाः क्षत्रियकन्यका- या बाल्ये क्षयरोगयुतायाः प्रायश्चित्त- रहितं पुत्रराहित्यनिदानकथनम् ।	"	१२६	गंगायाः पूर्वभागे द्विजवंशसमुद्भवस्य मृतपुत्रकत्वनिदाननिरूपणं तत्प्रा- यश्चित्तनिरूपणं च ।	"
११४	प्राग्जन्मनि सारिकाहननात् स्तलित- वाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	८०	१२७	पुत्रसंततिहीनाया युवभाव एव क्षय- रोगनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	८३
११५	स्त्रीणामपि सारिकाहननात्स्वलित- वाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तनिरूपणञ्च ।	"	१२८	पूर्वजन्मन्युच्छिष्टभोजनादत्र राज्यन्ध- त्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
११६	प्राक् बकहननात्कंठरोगोऽत्र जायते तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१२९	स्त्रीणामपि तथैव ।	"
११७	स्त्रीणामपि तथैव ।	"	१३०	विडालोच्छिष्टभोजनाद्वाय्वंधत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
			१३१	स्त्रीणामपि तथैव ।	"
			१३२	पूर्वजन्मनि चाण्डालीगमनादत्राज- गत्वं मूढत्वं च तत्प्रायश्चित्तनिरूपण- मपि ।	८४
			१३३	स्त्रीणामपि तथैव ।	"
			१३४	प्राग्जन्मनि परान्नविन्नकारिणामजीर्ण- रोगप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१६१	उत्तमजातिजातस्य वधुसौख्ययुतस्य संगत्समन्वितस्य जातसन्ततिदुःख-निवारणाय प्रायश्चित्तकथनम् ।	९१	१७६	अज्ञानात्स्त्रीहृतस्य जन्मनि कार्श्य-दीर्घत्वप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	९१
१६२	ग्राम्ये कस्यचिद्वातादस्या तनौ शूलरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	९२	१७७	बालवातिन्या अत्र नार्या अष्टवर्षा-दवागेव पुत्रमृतिस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	”
१६३	पूर्वजन्मनि मित्रघाताद्वायुरोगस्तत्प्रा-यश्चित्तवर्णनञ्च ।	”	१७८	पुरा ज्ञानवर्जितब्राह्मणघातादत्र कुष्ठ-रोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	९६
१६४	गोत्रघातादत्र स्त्रीणां क्षतारोगम-म्प्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	”	१७९	प्राग्जन्मनि देवद्रव्यापहारद्वारा वायु-पीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	”
१६५	खेहदरणात् राजयक्ष्मरोगस्तत्प्राय-श्चित्तकथनञ्च ।	”	१८०	देवागारे पुरा मलमूत्रोत्सर्गाकारिण्या नार्या अत्र जन्मनि मुदरोगप्राप्ति-स्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	”
१६६	ग्राम्ये जास्मात्प्रित्य विधेण पति-मरणादत्र बालवैधव्यं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	”	१८१	विद्याधनसमन्वितस्य नानाकलाकुशा-लस्य विष्णुमक्तिरतस्य प्रयागे ग्रहणे सर्वस्वदानात् पुण्यसंपाकस्यापि द्विजस्य क्षत्रियामभनात् अन्यजन्मनि विपारानिकटे वैश्यत्वप्राप्तिः, तस्य वार्धक्ये कर्हुरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	”
१६७	पूर्वं देवागारदाहादत्र रक्तातिसाररोग-स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	९३	१८२	काममोहितः कामास्यतिप्रता हन्ति तस्य कार्श्यरोगेण विना प्रायश्चित्त-मृत्तिकथनम् ।	”
१६८	प्रयागनिकटे देशे जातस्य नाना-मनोरथैः पूर्णस्य धनधान्यसमेतस्य ब्राह्मणस्यापरस्माररोगेण पुत्रद्वयमरण-निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	”	१८३	कन्यकावधादस्मिञ्जन्मनि कन्यका-सन्ततिजननं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	९७
१६९	ग्राम्ये गर्भपातनपातकादत्र नार्या गर्भपातदुःखं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	”	१८४	नार्याः प्राग्जन्मनि देवद्रव्यापहरणा-दत्र वायुपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	”
१७०	देवागारदाहानार्या अतीसारपीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	”	१८५	भगवत्पुत्रोर्मध्ये समुत्पन्नस्य क्षत्रि-यस्य क्रूरकर्मिण उद्यमशालिनः कुष्ठ-रोगनिदानम् ।	”
१७१	प्राग्जन्मनि ब्रह्महत्याकर्णणादत्र कुष्ठ-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	९४	१८६	कस्मिंश्चिदपि पर्वते क्षारकुले समुत्प-न्नाया राश्या वास्ये आश्विन्याधिसुत-त्वस्य वार्धक्ये पुत्रनाशस्य च निदानकथनं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	”
१७२	पतिमित्रघातनानार्या वायुरोगपीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	”	१८७	ब्राह्मणकुलोपन्नस्य कस्यचित्सदा-चारवतो दयान्वितस्य ऋयकर्तु-र्नरस्य मार्याया मृतपुत्रवनिदान-निरूपणम् तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	९८
१७३	ग्राम्ये अज्ञानादोतुहस्या क्षतारोग-पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	”			
१७४	ब्राह्मणकुलोत्पन्नस्य वातपित्तयुतस्य शिरोरोगयुतस्य सुखिनो धीमतो धर्मवत्सलस्य द्विजस्य मार्यायाः काक-बन्ध्यात्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	”			
१७५	देवागारे शंकुन्मूत्रोत्सर्गादत्र जन्मनि मुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	९५			

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
१८८	प्राग्जन्मनि राजवातादत्र राजयस्म- रोगस्तत्प्राप्यधित्तम् ।	९८	२००	परमर्माधातिन्या नार्था विशेषतो जलोदरपीडा तत्प्राप्यधित्तं च ।	१०१
१८९	पुरा जन्मनि गर्भहृन्नादत्र जलोदर- रोगस्तत्प्राप्यधित्तम् ।	"	२०१	पूर्वजन्मनि वादिनो कामिरोघादत्र मूकत्वं तत्प्राप्यधित्तकथनं च ।	१०२
१९०	शतदृष्टिकटे जातस्य द्विजस्य युव- माव एव कुष्ठश्वनिदानं तत्प्राप्य- धित्तं च ।	"	२०२	भुखवर्जितायाः शूद्रायाः पुत्रहीनता- निदानं तत्प्राप्यधित्तकथनं च ।	"
१९१	प्राग्भ्रूक्षयल्याः पातिप्रत्यपालनादत्र कार्यां श्रमार्गीत्वं प्राप्य सुखभोगो- त्तरं सहगमनात्कर्मप्राप्तिः पत्युः प्राधिकारप्राप्तिश्च ।	"	२०३	प्राग्जन्मनि पर्यनिदाकरणादत्र खल्वा- टत्वं तत्प्राप्यधित्तं च ।	"
१९२	शूद्रशूरे द्विजमार्थायाः कामसेवनाथं प्रयत्नान्न जन्मनि दास्यवातपीडा तत्प्राप्यधित्तम् ।	१००	२०४	पुरा राजवधादत्र नर्त्याः क्षयरोगेण विना प्राप्यधित्तं मरणकथनम् ।	"
१९३	नार्थाः प्राग्जन्मनि गर्भपातादत्र जलो- दरपीडा तत्प्राप्यधित्तम् ।	"	२०५	भर्त्रा सह वाधिवरोघादत्र मूकत्वप्राप्ति- स्तत्प्राप्यधित्तं च ।	"
१९४	कामिन्याः प्राग् चौर्येण पककल- प्रोन्नादसादत्रपर्यवसिक् मृतपुत्रत्वं तत्प्राप्यधित्तम् ।	"	२०६	प्राग्जन्मनि देवताप्रतिमासंगादत्र नार्थाः सर्वत्राप्रतिष्ठा तत्प्राप्यधित्तं च ।	"
१९५	पूर्वजन्मनि शक्यजातादत्र नार्थाः वृष्टेन मय्ये वयसि पीडा, शुभान्दृष्टौ नस्ति मउःकुष्टेन विना प्राप्यधित्तं मरणम् ।	"	२०७	मथुरामंडले देशे जातस्य धनमान- रूपबहुदेवाधिकारवतो द्विजस्य सन्तानहीनत्वादिकथननिदानं तत्प्राप्य- धित्तं च ।	"
१९६	विषयानिकटे सप्तस्योन्नममितदेशे जातस्य वर्योनितो देवतातिविदूष- कस्य वटुपार्षण्यं अग्नपुत्रहीनत्वनि- दानं तत्प्राप्यधित्तकथनं च ।	"	२०८	वाताधिकारारिस्व ऊर्णागस्थ स्वरूप- वृत्तौद्वैजस्य पतिभक्तिभरायणायाः शुभाचारायाः प्रियाया मृतापत्यैव- निदानं तत्प्राप्यधित्तं च ।	१०६
१९७	पूर्वजन्मनि अन्नशार्पणाः शिवा अन्नोपरोधप्रानिगतप्राप्यधित्त- कथनं च ।	१०१	२०९	पर्यनिदाकरणात्नार्थाः खल्वाटत्वद्वेगो- सप्राप्तिस्तत्प्राप्यधित्तम् ।	१०४
१९८	देस्यभिमंगदत्र जन्मनि अप्रतिष्ठत्वं तत्प्राप्यधित्तं च ।	"	२१०	प्राग्भवे अमङ्गलमक्षणादत्र गंडमाला- रोगस्तत्प्राप्यधित्तं च ।	"
१९९	द्वैत्र राजवधादत्र शूद्रसमगाः मनु- रुजन्म प्राप्यधित्तं च ।	"	२११	द्वन्द्ववातादत्रपुत्रहीनत्वं प्रयागक्षेत्रे सततनिवासात्प्राप्यधित्तं च ।	"
			२१२	समायां माहात्म्यपक्षवातात् जन्ममयत्र पक्षाघातरोगः ।	"
			२१३	अमङ्गलमक्षणात्नार्था गण्टमाहारागो- स्तत्प्राप्यधित्तं च ।	१०६
			२१४	गौडजातस्य सर्वकल्पभिक्षस्य नाना- शास्त्रविदो वर्योमुनस्य पुत्रमंतति-	

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
	हीनस्य क्षयरोगनिदानं तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	१०५	२३०	रौप्यहरणादस्मिन्नमनि चित्रदुष्ट- प्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१०९
२१५	प्राग्भवे सुरापानादत्र मूत्रकृच्छ्ररोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	२३१	सिनोः पश्चिममार्गे नानामोमेत्तम- न्वितस्य पुत्रह्रीसहितस्य म्लेच्छस्य वृत्तेः पद्माशेऽन्वेऽरिष्टप्राप्तिस्त- त्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
२१६	पापाक्रान्तिमहीतले दुष्टक्षत्रविवाताय मधुरायां हरेखताः ।	"	२३२	पूर्वजन्मनि पुरुषमन्य रममाणाय नार्या अत्रोन्मादरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
२१७	स्वर्णापहरणादत्र कुनखित्वं तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	१०६	२३३	त्रपुहरणादत्र श्लेष्मरोगप्राप्तिस्तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	११०
२१८	राहो घातादत्र नार्या रज्यपद्मरोग- संभवस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	२३४	पत्यौ विद्यमानेऽपि जारातूर्ध्वारण- तोऽत्र गर्भधारणामावस्तत्प्रायश्चि- त्तञ्च ।	"
२१९	निरुपराधिनो वैश्यस्य हननाद्रक्ता- र्बुदरोगप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	२३५	आखेटं विना हस्तिघातादत्र सर्व- कार्येष्वसिद्धिकथनम् ।	"
२२०	मैरोः समागताया मधुरामंडलं प्राप्ताया नार्या अत्र अद्रुतकार्याणि कृत्वा पुनः स्वस्थाने प्रापणकथनम् ।	"	२३६	त्रपुहरणादस्मिन् जन्मनि श्लेष्म- रोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
२२१	अन्यजन्मनि वैश्यहननादत्र रक्ता- र्बुदरोगः ।	"	२३७	विप्रवंशे समुपजस्य किंचिद्रोग- समन्वितस्योदरार्तमते नार्या भृत- पुत्रत्वनिदानकथनं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
२२२	पुराग्भवे सुरापानान्नार्या अत्र मूत्र- कृच्छ्ररोगस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	२३८	ताम्रहारिण्या अस्मिन्नमनि औदुव- राख्यरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१११
२२३	कस्यचिद्विजस्य कासश्वासादितस्य कृषिवाणिज्याभ्यां क्रयविक्रयकारिणो- ऽपस्माररोगप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	१०७	२३९	आस्तत्रार्भाऽजामांसमक्षणोऽत्र जन्मनि गर्भधारणामावस्तत्प्रायश्चि- त्तञ्च ।	"
२२४	ब्राह्मण्याः सुरापानादत्र प्रदररोग- स्तत्प्रायश्चित्तं च ।	१०८	२४०	मृगयायां गजराजवधदस्मिन्नमनि मज्जचर्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	११२
२२५	पौनःपुन्येन प्राग्जन्मनि सुरापाना- स्तत्तत्रन्मप्यवतं मूत्रकृच्छ्रेण मृत्युको- नतः करणे तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	२४१	परसिद्धाद्गृहणादत्र जन्मनि शूल- रोगप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
२२६	सारस्वतदेशे समुत्पन्नायाः क्षत्रियायाः युवभावे क्षयरोगस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	२४२	यमुनातटे समुत्पन्नस्य चारणस्य गोत्रप्रायश्चित्ताकरणे षष्टिमिते वर्षेऽरिष्टप्राप्तिकथनम् ।	"
२२७	बलोत्कर्षात्परह्रीसामनया अत्र यौवने उन्मादरोगस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	२४३	शतदृग्निकटे निवसतो बलात्कारेण शूद्रकन्यादूषणकर्तुः शूद्रस्य षण्डत्व- कथनम् ।	"
२२८	परस्वर्णापहरणादत्र नार्याः कुनख- रोगस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"			
२२९	वैश्यहत्या नार्या अत्रार्बुदरोग- प्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	१०९			

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
२४४	मार्गे परलुटनादत्र जन्मनि पादरोग- स्तत्प्रापयित्कथं ।	११२	२५६	मासुरमडले जातयाः मुखदुःख- समाकातायाः क्षत्रियस्त्रियौ जात- सततिनाशनिदानं तत्प्रापयित्कथं ।	११७
२४५	पर्वतगामे जातस्य वामक्षय्य सन्भ्र- पत्स्य राजसमानवतो महोरस्य क्षत्रियस्य पुत्रहीनत्वनिदानं तत्प्रा- ययित्कथं ।	"	२५७	पुरा जन्मनि शुनो वधादत्र चक्राद- रोगस्तत्प्रापयित्कथनं च ।	"
२४६	क्षेत्रवशसमुद्भवस्य गुल्माशुद्ध- पीडितस्य द्विभार्यस्य निष्कल्याणा- रस्य स्त्रीगर्भस्थिरोभवनोपायकथनम् ।	११६	२५८	ग्रामभवे शूद्रघाताद्वन्तपातनरोग- निरूपणं तत्प्रापयित्कथं च ।	११८
२४७	वैद्यगनाया नामानिभूतिपशुमुख- मोग्युताया वर्षत्रयवर्षत गर्भमोहन- दुःखाकुलत्वं तत्प्रापयित्कथनं च ।	११४	२५९	शुनो वधानारोगाम् अस्मिन्नमनि चक्रपादरोगस्तत्प्रापयित्कथं च ।	"
२४८	विषाशानिकटदेशे समुपवनस्य द्वि- जस्य वृद्धजीवनसमुक्तस्य जातपुत्र- विहीनवनिदानं तत्प्रापयित्कथ- नं च ।	११५	२६०	शूद्रघातादत्र नार्या दन्तपातनज- रोगस्तत्प्रापयित्कथनं च ।	"
२४९	पूर्वजन्मवजाहननादत्राधिकामत्र तत्प्रापयित्कथनं च ।	"	२६१	गोदावरीतीरे जातस्य शूद्रस्य पूर्व घनिनो मध्येऽन्ते च दुःखिनो मध्यमवर्णस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तत्प्रापयित्कथनं च ।	"
२५०	पूर्वं द्योहरणादत्र जन्मनि वर्षराक्ष- त्परोगपीडा तत्प्रापयित्कथं च ।	"	२६२	पूर्वजन्मनि वज्रघातादत्र वज्रमडल- रोगपीडा तत्प्रापयित्कथं च ।	११९
२५१	राजकुलजाया विलासानुपपन्नं सर्व- कुटुम्बगताना मरणविलोकनदुःखा- पनुभवः ।	"	२६३	पूर्वं ननाविधनीवाश्रयवन्तदाहादत्र नार्याः शूद्रया जातसततिहीनत्व वृष्टरोगश्च तद्विप्रेक्ष्ये प्रापयित्क- थनं च ।	"
२५२	पुत्र अजसुतघातादत्र नार्या अगा- धिकं च तत्प्रापयित्कथं च ।	११९	२६४	पूर्वं शशाघातादत्र कुञ्जवर्णत्वं तत्प्रा- ययित्कथनं च ।	"
२५३	ग्रामभवे मोहरणादत्र नार्या वर्ष- सहायित्वं च तत्प्रापयित्कथं च ।	"	२६५	स्वपत्न्याः पण्यस्त्रीकर्मत उपजी- वनादस्मिन्नमनि पठत्वं तत्प्राप- यित्कथनमावश्च ।	"
२५४	मोक्षप्राप्त्याऽवर्जनाय अजासाऽजा- विषागी तत्प्रापयित्कथं च ।	"	२६६	पूर्वं मकुलघातादत्र जन्मनि वज्र- मडलाक्षयरोगस्तत्प्रापयित्कथनं च ।	"
२५५	क्षत्रशुनो पत्नस्य गुल्मत्राणोरामप- स्य धनधान्यमामित्रितस्य नारोद्वय- सुतस्थानि पुत्रगतविशारिपनिदानं तत्प्रापयित्कथं च ।	"	२६७	क्षत्रशूद्रे जातस्पोऽनातिपुतस्य कटिपृष्ठोऽखंशेषु चाल्ये प्रहणीगद्- सुतस्य भार्यायाः सन्ततिहीनत्व तत्प्रापयित्कथं च ।	१२१
			२६८	स्त्रीगामपि तथा ।	"

अ०	विषया	पृ०	अ०	विषया	पृ०
२६९	प्राग्जन्मनि दिवाभीतजातादत्र पाण्डु- रोगस्तप्रापश्चित्करणम् ।	१२१	२८२	अनिर्देशायागो पय पाने स्फोटरोग- स्तप्रापश्चित् च ।	१२८
२७०	गगाया प्राक्प्रदेशे जानस्य शूद्रस्य अपुत्रत्वनिदानं तप्रापश्चित्च ।	"	२८३	स्वामिद्रोहाद् देवब्राह्मणधनहरणाच्चा- स्मिद्धन्मनि वातरोगस्तप्रापश्चित्- कथनं च ।	"
२७१	शतद्रो पूर्वभागे धत्रकुलोत्पन्नस्य भ्रातृमित्रधनयुतस्य सौम्यस्य स्त्री- द्वययुतस्य नार्थं मृतप्रजत्वनिदानं तप्रापश्चित्च ।	१२२	२८४	सवर्णागमनाद् वातरोगो लशुन- गृजनतालफलाशानाद्वातपित्तरोग- स्तप्रापश्चित्करणं च ।	"
२७२	कुश्वेजायाम्ये जातस्य वैश्यकुल- जम्प वटुपुत्रीममन्वितस्य जातपुत्र- विहीनत्वनिदानं तप्रापश्चित्च ।	"	२८५	वैद्यशास्त्रमदादौषधमन्यया शृन्वा प्रयु- चानस्य रक्तपित्तरोगस्तप्रापश्चित्- कथनं च ।	१२९
२७३	पचनद्रदेशनमुत्पन्नस्य द्विजस्य पित्त- विकल्पेष्टमनोरथहीनस्य पुत्रसतति- दु खनिदानं तप्रापश्चित्च ।	१२३	२८६	शुशुद्रणादत्र श्लेष्मरोगस्तप्रापश्चित्- कथनं च ।	"
२७४	ऐरावतीनिकटे त्रिंशद्योजनान्तदेशे जातस्य वैश्यस्य मनोदु खसमन्वितस्य यौवनं एव नेत्ररोगस्तप्रापश्चित्च ।	१२४	२८७	धूर्तताकरणाद्ब्रह्मरोगोस्तप्राप- श्चित्करणं च ।	"
२७५	गगाया सप्तयोनिसमितपश्चिमभागे जातस्य ऋणिकुसुतस्य जातमत्तति- नाशनिदानं तप्रापश्चित् च ।	"	२८८	नागहरणाच्छीर्षरोगस्तप्रापश्चित्करुण- नम्, गुरुपरोषाच्छीर्षरोगस्तप्राप- श्चित्कथनम्, प्रसवचारिणो भिन्नपात्र- भोचने शिरोरोगस्तप्रापश्चित् च ।	"
२७६	कुश्वजागडे जातस्य ब्राह्मणस्य शिशु- नाशनिदानं तप्रापश्चित् च ।	१२५	२८९	धर्मकर्माण्युपक्रम्य मय्ये तस्यागात्पूति- वत्ररोगस्तप्रापश्चित् च ।	१३०
२७७	शतद्रो समीपे वदियु जातस्य गौरस्य श्रद्धान्वितस्य मार्याया गर्भधारणा- मावनिदानं तप्रापश्चित् च ।	१२६	२९०	पञ्चानहरणाजिह्वारोगस्तप्रापश्चित्- कथनं च ।	"
२७८	शतद्रो पूर्वभागे जातस्य शूद्रस्य पूर्व- जमनि ब्राह्मणमनदोषस्यापनम् ।	"	२९१	आमानहरणादन्तपीडारोगस्तप्राप- श्चित्करणं च ।	"
२७९	पूर्वेन द्रव्यहरणादस्मिन्देशे गलगड- रोगस्तप्रापश्चित् च ।	१२७	२९२	परोषा नियुक्त्वनात्त्वरोक्तिहास्यकर- णाच्च मूत्रं च तप्रापश्चित्च ।	"
२८०	मोजनसमये चाण्डालवच ध्रुवगा- पित्तोद्रेकपाण्डुरत्वरोगस्तप्रापश्चित् च ।	"	२९३	लवणस्यापहरणात् प्राणाद्विपागि- शीर्णं च दर्शयत्वरोगस्तप्रापश्चित्- कथनं च ।	१३१
२८१	पुरा खरकाकादिमानमक्षणादत्र स्फोट- रोगस्तप्रापश्चित् च ।	"	२९४	कुक्कुटननादत्र नासिकाव तप्राप- श्चित्च ।	१३२
			२९५	देवदिजगृहे मूत्रपुतीकरणाद्दुरोग- स्तप्रापश्चित्करणं च ।	१३३

अ०	विषयः	पृ० ।	अ०	विषयः	पृ०
२९६	प्राग्जन्मनि श्रमगतापान्द्रुष्टरोग- स्तप्रायश्चित्तकथन च ।	१३४		मतिमतो रानचयान्वितस्य धर्मशास्त्र- क्रियाहीनवनिदान तत्प्रायश्चित्त- कथन च ।	१४२
२९७	शुभ्रिकाभस्पादुदरकुम्भरोगस्तप्रा- यश्चित्तिरूपम् च ।	"	३११	नर्मदातटे जाताया राजकन्याया यवत्या महाविभूतिपुतायाः पुत्रआत्- विहीनायाः पूर्वापरजन्मकथनम् ।	१४३
२९८	गर्भपातनाद्यदृक्लीहाजलोदररोग- स्तप्रायश्चित्तकथन च ।	"	३१२	सिंधुमहले रम्यपर्वते जातस्य सुखि- श्रयधनान्वितस्य षड्वनिदान तत्प्रा- यश्चित्तकथन च ।	"
२९९	मन्दाग्निरोगजननरयानकरूपण तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	१३६	३१३	पुष्करात्प्राक् परदेशं जातस्य महाभूमि- भुजां म्हेच्छाना वशे समुपपन्नस्य प्राक्परलोकनिर्णयकथनम् ।	"
३००	वेदाध्ययनसमये गुरुरा अतनुयानस्य प्रार्थनैवजट वमप्राग्जन्मप्रायश्चि- त्तय ।	"	३१४	मर्त्या सहानुगामिनीना नारीणा गति- वर्णनम् ।	१४४
३०१	मूत्रद्वाररोगजनकगानककथन तत्प्रायश्चित्त च ।	"	३१५	कामतं ब्रह्महत्याकरणाक्षयरोगो जन्मरथात्प्राग्मुक्तिकथन च ।	"
३०२	घातजलीगमना प्रनेहरोगमप्राप्तिस्त- प्रायश्चित्तकथनम् ।	१३९	३१६	पूर्वजन्मन्यज्ञानतो ब्रह्मचातेऽपि क्षय- रोगस्तप्रायश्चित्तकथन च ।	"
३०३	मायामने दिङ्मनाशधातुलीगमने फिन्तुष्टरोगम्, ममामेन तत्प्राय- श्चित्तकथनम् ।	"	३१७	कल्पविन्महासाथोश्वाङ्घ्र्यस्य द्विस्य स्वाचारकुलधर्मज्ञस्य भार्यायाः पाति- त्रयपराया शत्रुहीनवनिदान तत्प्राय- श्चित्तकथन च ।	"
३०४	गुदरोगजनकदोगकथन तत्प्राय- श्चित्तकथन च ।	१३७	३१८	प्राक् सीमावादे ब्राह्मणगानादत्र क्षत्रि- यब्रमासाय जावस्य पुत्रमरणोत्तर क्षय- रोगस्य स्वमरणकथनम् ।	१४६
३०५	ग्यार्वादिरोमनरग्यादीमारोगमन्- प्रायश्चित्तकथन च, हरिवशप्रग- विनिदानम् च ।	"	३१९	अथोप्यानिधदेशे समुपपन्नय वैश्यस्य गौत्वस्य दशस्य महोपासिनो युव- मावै श्रमयोगप्राप्तिनिदानकथनं त- त्प्रायश्चित्तकथन च ।	"
३०६	शुभ्रिकरपावनिदान तत्प्रायश्चित्त- कथन च ।	१३८	३२०	वामान् पूर्वजन्मनि श्रमगतादप्र नावां श्वपरीमेण मरणकथनम् ।	"
३०७	श्रीमद्भद्रनिदानकथन तत्प्राय- श्चित्तकथनम् च ।	१३९	३२१	शत्रुगणानुविभङ्गमनि कारियरोग- स्तप्रायश्चित्त च ।	१४५
३०८	शत्रुगणानुविभङ्गमनि निदानकथन- स्तप्रायश्चित्तकथन च । शत्रुगणानुविभङ्गमनि निदानकथनम् च ।	१४०			
३०९	श्रीमद्भद्रनिदानकथन तत्प्राय- श्चित्तकथनम् च ।	१४१			
३१०	शत्रुगणानुविभङ्गमनि निदानकथन- स्तप्रायश्चित्तकथनम् च ।	१४२			

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषया	पृ०
३२२	पुरा अन्न नतो ब्रह्मजातादत्र नार्था, क्षयरोगप्राप्तिन्तत्प्रायश्चित्तरुचयन च ।	१४८	३२८	कस्याश्चिद्विज्जिभार्याया, पुत्रसतति- हीनाया क्षयरोगनिदानं तत्प्राय- श्चित्तं च ।	१५१
३२३	प्राग्जन्मनि मोहात्कृच्छ्रटवातादत्र नार्था नासावक्रत्वरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	३२९	पूर्वजन्मनि श्रोत्रिष्ठमक्षणाद्वाज्य- धत्त तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३२४	गगाता प्राकूपदेशे जातस्य शूद्रस्य अपुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	३३०	स्त्रीणामपि तथा ।	"
३२५	विराटदेशे जाताया क्षत्रियाया वास्ये क्षयरोगयुताया अनपत्याया पूर्वशूल- कथनं तस्या विना प्रायश्चित्तं त्रयो- विंशे वर्षे मरणनिरूपणं च ।	१४८	३३१	त्रिडालोच्छिष्टमोजनादपि राज्यधत्त तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३२६	पूर्वे जन्मनि सारिकाजातादत्र जन्मनि सखलितवाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	३३२	स्त्रीणामपि तथा ।	१५२
३२७	स्त्रीणामपि तथा ।	"	३३३	चाडालीगामनादजगत्स्य मूढत्वं च तत्प्रायश्चित्तनिरूपणमपि ।	१५३
३२८	वक्रजातादत्र जन्मनि लम्बकण्ठत्व तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	३३४	स्त्रीणामपि तथा ।	"
३२९	स्त्रीणामपि तथा ।	"	३३५	पूर्वमेने परान्विघ्नकरणादत्र जन्मनि अजीर्णरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३३०	कस्यचिद्विजकुलजस्य धामष्ठस्य वित्त- वतो गुल्मादिवतरोगयुतस्य शीर्ष- पीडायुतस्य भार्याया मृतवत्साव- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	३३६	स्त्रीणामपि तथा ।	"
३३१	पूर्वजन्मनि काकवातादत्र कूर्चहीनत्व तत्प्रायश्चित्तं च ।	१५०	३३७	द्विजकुलोत्पन्नस्य धर्मवत्सलस्य कि- लासदहकण्ठनादिरोगयुतस्य भार्याया वातव्यथायुताया मृतवत्सावप्रश्नं ।	"
३३२	स्त्रीणामपि तथा ।	"	३३८	पूर्वाचार्योक्तद्विजभार्याया मृतवत्सा- वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३३३	पूर्वमेने अमक्षयमक्षणादत्र छमि- लोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	३३९	प्राग्जन्मनि ब्राह्मणजातार्थं विषदाना- दत्र छर्दिरोगेण विना प्रायश्चित्तं मृत्युकथनम् ।	१५४
३३४	स्त्रीणामपि तथा ।	"	३४०	स्त्रीणामपि तथा ।	"
३३५	दुष्टस्पृष्टपदार्थमक्षणादत्र जन्मनि छसोदरत्वरोगस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	३४१	द्विजेतराया विषदानादपि छर्दिरोग- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
३३६	स्त्रीणामपि तथा ।	"	३४२	कामतो ब्राह्मणतो विना प्रायश्चित्तं मूकत्वम् ।	"
३३७	गगापूर्वभागे जातस्य द्विजस्य बन्धु- स्त्रीतीक्ष्णयुतस्य भार्याया गर्भ- दोषनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	३४३	पञ्चनददेशे जाताया सुनीश्वर्य- समन्विताया यवत्या पुत्रजन्मनि- राहित्यनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
			३४४	देवद्रव्यापहरणादत्र जन्मनि पाण्डु- रोगप्राप्तिन्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
३५५	कम्पिचिदपि पूर्वभवे विपदानान्नाया अत्र जन्मनि छर्द्दरोगस्तत्प्रायश्चित्त च ।	१५५	३६९	अन्नहरणादजीर्णरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथन च ।	१५८
३५६	गगाया दशयोजनसमिते क्षत्रियबुले जातस्य बहुकन्यायुतस्य जातपुत्रमृति- निदानं तत्प्रायश्चित्तनिरूपण च ।	"	३७०	प्राग्जन्मनि मोहतो भ्रातृवातादत्र नार्या भूक्तवं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३५७	पूर्वं व्यभिचारेण नरकयातना उप- सृज्य पुनरत्र व्यभिचारस्तायाः कार्गानिवास्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	३७१	पूर्वजन्मनि बालघातादत्र मृतपुत्र- त्व तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३५८	प्राग्जन्मनि द्विजवचनद्राप्रस्मार- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	३७२	पुत्रपौत्रघनधान्यगाजाद्वोष्टवाहनादि- युताया यवन्याः पूर्ववृत्तकथनम् ।	"
३५९	पूर्वभवे आसुधातादत्र जन्मनि नार्या भूक्तं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१५६	३७३	कस्यचित्सर्वत्रियाविशारदस्य घनपुत्र- युतस्य द्विजस्य क्षयरोगनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३६०	क्षत्रियस्य अग्निप्रवीडितस्य पूर्वजन्मनि देवद्रव्यापहरणादिशो वर्षे व्यतीते देहभगस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	३७४	कुक्षेत्रादशयोजनोत्तरस्मार्गे जातस्य क्षत्रियस्य शोभनस्त्रीभृत्यसुखैश्वर्य- नानावाहनभोगभुजो जातपुत्रविनाश- निदानकथनं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"
३६१	सर्वेलेहहरणादत्र जन्मनि क्षयरोग- प्राप्तिस्यत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	३७५	सर्वपापविशोयनप्रायश्चित्तम् ।	१६०
३६२	पूर्वं ब्रह्मवादरतस्य पतिव्रताया भार्यायाः पतिदोषात् मानुषत्व तस्माच्छिव- लोकप्राप्तिश्च ।	"	३७६	तीर्थमार्गे ब्राह्मणलुठनाद्दन्तद्वन्ध- ब्राह्मणमरणे राज्ञः पुत्राभावस्तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"
३६३	प्राग्भवेऽज्ञानान्नातृवधकारिण्या भूक्त- त्वं तत्प्रायश्चित्तनिरूपणं च ।	"	३७७	पूर्वजन्मनि उद्धरुघातान्नायाः पाण्डु- रोगोऽत्र जन्मनि तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३६४	पूर्वं कम्पिचिदपि वचनान्नाया अप- स्माररोगस्तत्प्रायश्चित्तवर्णनं च ।	"	३७८	लोहितनदत्तमार्गे रम्यस्थलदेशे जातस्य प्रियाघनबुद्धियुतस्य द्विजस्य मनोदुःखनिदानं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"
३६५	कम्पिचिद् ब्राह्मणस्य उदरे वायु- रोगयुतस्य शिरःपीडायुतस्य भार्याया मृतवसावनिदानं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	३७९	सर्वरोगनिवारणाय परमायुःकामस्य शान्तिपुष्टिकप्रयोगकथनम् ।	"
३६६	पूर्वजन्मनि खेहहरणायाः क्षय- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१५७	३८०	खेहहरणादत्र जन्मनि राजयक्ष्मरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१६१
३६७	पूर्वभवे धीर्येण लोकवचनाद्राप्र- स्माररोगस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	३८१	प्राग्भवे जाराश्रयेण विषदानात्पति- ण्या नार्या अत्र वास्य एव विधवात्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
३६८	स्वर्गेश्वरान्नायाः सुरर्गकास्त्रीच तत्र पुत्राभावे प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	३८२	पुत्र देवागारदाहादत्र रक्तातितार- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१६२

अ०	विषया	पृ०	अ०	विषया	पृ०
३८३	प्रयागनिकटे जातस्य सर्वशास्त्रार्थको- विदस्य विविधधनधान्ययुतस्य द्विज- स्य सततिदु खनिदान तत्प्रायश्चित्तम् ।	१६२	३९७	पूर्वमवे कन्यावधादत्र कन्याप्रजत्व तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	१६५
३८४	प्राग्जन्मनि गर्भपातनपापान्नाया अत्र गर्भपातदु ख तत्प्रायश्चित्त च ।	"	३९८	देवद्रव्यापहणादत्र नार्या वातपीडा तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	१६६
३८५	प्राग्देवागारदाहकर्त्र्या नार्या अत्रा- र्त्तासारपीडा तत्प्रायश्चित्त च ।	१६३	३९९	पूर्वजन्मनि ब्राह्मणलुट्टनात्तन्मरणे अत्र जन्मनि क्षत्रियस्य इष्टरोगस्त- व्यायश्चित्तकथन च ।	"
३८६	पूर्वजन्मनि पतिमित्रघातादत्र नार्या वायुरोगपीडा तत्प्रायश्चित्त च ।	"	४००	क्षारकुले समुत्पन्नाया पतिप्रिय- रताया सुद्वैश्वर्ययुताया वार्धक्ये पुन- र्वर्जननिदान तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"
३८७	पुरा अज्ञानाद्दोषवातरूपे नार्या अत्र दूतारोगपीडा तत्प्रायश्चित्त च ।	"	४०१	विप्रदुलजस्य सदाचारवतो दया- नियमतत्परस्य क्रयविक्रयकर्तृभ्या- र्याया पतिमक्तिपरायणाया मृतपुत्रव- निदान तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	१६७
३८८	अल्पद्रव्यस्य पित्तवायुपीडितस्य सद्- त्तस्य सुखिनो द्विजस्य शुभाचार- या भार्याया काकवन्ध्यात्वनिदान तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"	४०२	राजवातादत्र राजयक्ष्मरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथन च ।	"
३८९	पूर्वजन्मनि देवतागहे शकृन्मूत्रकर्तु- र्गुदरोगार्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	१६४	४०३	पुरा गर्भपातनादत्र जन्मनि जलोदर- रोगस्त प्रायश्चित्तकथन च ।	१६८
३९०	अज्ञानात्पूर्वजन्मनि स्त्रीघातकस्य बलनाशकार्श्यरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"	४०४	अतदृनिकटे जातस्य द्विजस्य वेदा- भ्यामकरणात्सुकृष्टक्षयप्रातिस्तलि दानकथनपूर्वक प्रायश्चित्तकथन च ।	"
३९१	प्राग्मवे बालपातित्या अत्राष्टवर्षा- दर्वाक् बालमरण तत्प्रायश्चित्त च ।	"	४०५	काश्या पातितरथपराया सर्वनीरय- युताया भर्तुतोपिष्या सद्गतिकथन पूर्वश्चित्तकथन च ।	"
३९२	ब्राह्मणवातादत्र कुष्ठरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथन च ।	"	४०६	पूर्व शूद्रगृहाश्रिताभ्यहननेऽत्र बाल- रोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	१६०
३९३	देवद्रव्यहरणादत्र जन्मनि वायुपीडा तत्प्रायश्चित्तनिरूपण च ।	१६५	४०७	प्राक् स्वर्गपातनेनात्र जन्मोदररोग- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"
३९४	देवागारे मूत्रपुरीषोन्मार्गादत्र नार्या गुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"	४०८	पूर्वजन्मनि मक्षणापि फलचौर्य- कारिष्या नार्या अत्र अष्टवर्षादर्वाक् पुननियन तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"
३९५	विपादानिकटे सप्तप्रोजनदूरे जात- स्य क्षत्रियाधमस्य सर्वसौरिययुतस्य वार्धक्ये कण्डुरोगनिदान तत्प्राय- श्चित्त च ।	"	४०९	पूर्व ब्राह्मणघातादत्र जन्मनि तस्मि- न्नेव वयसि कुष्ठरोगेण मृति ।	"
३९६	कामास्ताधीनीवातरूपेह जन्मनि कार्श्यरोगेण मरणकथनम् ।	"			

अ०	विषया	पृ०	अ०	विषया	पृ०
४१०	विषाशानिरुद्धदेशे जातस्य शूद्रस्य भ्रातृपुत्रविहीनत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तं च ।	१६९	४२४	प्राग्जन्मनि अमक्ष्यभक्षणान्नादत्र जन्मनि गटमालारोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१७३
४११	पूर्वजन्मनि परानहरणादत्र देहे नार्या अर्जणरोगस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	१७०	४२५	पुरा कुलघातिन्या अत्र संकरोपना- या धनपुत्रहीनत्व तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"
४१२	देवागारे परस्थापिता मूर्तिं भक्त्वा सर्व- त्राप्रतिष्ठाप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	४२६	पूर्वमेव अमक्ष्यभक्षणान्नान्नान्न गट- मालारोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
४१३	मोहाद्राजवधे कृतोऽत्र राजयक्ष्मपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	४२७	ब्राह्मणार्थे ब्राह्मणहननादत्र जन्मनि पुत्रस्तत्तिरहितस्य क्षयरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	१७४
४१४	पूर्वमेव पररा-नीणा पातनेऽत्र जलोदर- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	४२८	पूर्वं विनाऽपराध परपक्षघातिन्या नार्या अत्र पक्षघातारोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"
४१५	पूर्वजन्मनि वादिना वाग्बिरोधेनात्र मूकत्व तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१७१	४२९	पूर्वजन्मनि सुधयाह्निविषायाः पानात् जन्मन्यत्र मूत्रकृच्छ्ररोगत पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
४१६	पुरा सपत्नीगर्भपातनादत्र नार्या. शूद्रदेहगताया मर्बदु खादिताया मुनाभावस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	४३०	मदुराया जातविष्वक्तारकथनम् ।	१७५
४१७	पूर्वं राजवत्पादत्र नार्यास्तस्मिन्काले क्षयरोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	४३१	पूर्वमेव स्वर्णपहरणादत्र कुनखित्व तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
४१८	प्राग्मेव परनिद्राकर्तुं प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"	४३२	पुरामेव राजघातकारिण्या नार्या अत्र तस्मिन्वयसि राजयक्ष्मरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"
४१९	पूर्वमेव मर्तुर्वाग्बिरोधेनात्र अत्र मूका भवति तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	४३३	पुरामेव अनागत वैद्य हत्वा अत्र रक्तार्बुदरोगत पीडन तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"
४२०	पूर्वमेव देवागारम्यितमूर्तिभेदनात्ना- र्या अत्र प्रतिष्ठाभावस्तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"	४३४	मेरो समागताना मधुरामडलजानां प्रदासासम्बन्धित पुनस्तत्रैव गमनम् ।	"
४२१	प्राग्जन्मनि द्विजद्रव्यापहरादग्निम् मेव सुरुपर्वसुरोऽजिनस्य सन्तान- सुगहीनत्व तत्प्रायश्चित्तं च ।	१७२	४३५	अन्यजन्मनि मोहाद्विषघातेनात्र रक्तार्बुदरोगपीडन तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"
४२२	वागाधिव शरीरस्य क्षामाहस्य नेत्र- तोदयुतस्य द्विजकुलोपत्रस्य भार्याया. गतिमन्त्रियुताया मृतारण्यनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	४३६	पूर्वजन्मनि सुरापानेन अत्र मर्बदु खादिताया मुनाभावस्तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"
४२३	पूर्वं मोहागर्भनिदानरूपेऽत्र नार्या. मृतारण्यनिदानं तत्प्रायश्चित्तं च ।	१७३			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
४३७	कस्यचिद्विप्रस्थानवित्तस्य कासश्वा- सोदरपीडाद्युत्तस्य क्रयविक्रयकर्तुः प्रियायाः स्ववाक्यप्रतिपादिन्या रजो- र्या पीडिताया अपत्यमृतिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१७६	४४७	पुरामवे परपुरुषेण रतौ कृतायामत्र नार्या उन्मादरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	१७८
४३८	मोहात्प्राग्जन्मनि सुरापानादत्र जन्मनि नार्याः प्रदररोगपीडा तन्नि- रसनाय प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१७७	४४८	पत्यौ पुत्रे च वियमाने जारादूर्म- धारणे अत्र नार्याः शूद्रा गर्भधारणा- भावस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१७९
४३९	पुरामवे त्रिविधसुरापानादस्मिन्नम- नि मूत्रावरोधरोगेण मृत्युप्राप्तिः, सप्तमे जन्मनि सान्तपनाह्यप्राय- श्चित्तकथनं प्रतिजन्मनि सुरापान- चिह्नकथनं च ।	"	४४९	गुग्यां विना हस्तिमारणे अत्र जन्मनि तर्बकार्षेष्वासिद्विस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"
४४०	प्राग्भवे अकामतो वैश्यवधादत्र नार्या रक्तार्तुरोगास्तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"	४५०	बलोकर्षेण ब्राह्मणगमनादत्रोन्माद- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
४४१	प्राजन्मनि कंठपाशादिसंभवदुस्तर- पापादत्र क्षयरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"	४५१	पूर्वजन्मनि त्रपुहरणादत्र श्लेष्मरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
४४२	पूर्वजन्मनि बलोकर्षणात् परलो- कामिनोऽत्रोन्मादरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"	४५२	धनधान्यसम्पन्नस्य द्विजस्योदराति- मतो बहुकन्यस्य भार्याया मृतपुत्र- स्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
४४३	पुरा परद्रव्यापहारादत्र नार्याः कुन- खरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	४५३	पूर्वजन्मनि ताम्रहरणादत्रौदुंबररोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१८०
४४४	पूर्वमे वैश्यहननादत्र नार्या रक्ता- र्तुरोगापीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१७८	४५४	आसन्नप्रसवाजावधादत्र जन्मनि नार्या गर्भधारणाभावः तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
४४५	पूर्वमे वैश्यहरणादत्र चित्रकुष्ठस्त- त्प्रायश्चित्तं च ।	"	४५५	पूर्वजन्मनि परसिद्धाश्वहरणादत्र मल- रोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१८१
४४६	सिंधोः पश्चिमभागे शतयोजनसंमिते श्लेष्मद्वेदे समुद्रवस्य यवनस्य राक्षस्यभोगिनः पशारोऽन्द्रेऽरिष्ट- प्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	४५६	नेत्ररोगार्दितस्य जातसंततिनाश- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
			४५७	पूर्वमे रीन्यपहारकस्यात्र विंगलाक्ष्व तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१८२
			४५८	पूर्वजन्मनि खरहननादत्र खररोगत्व तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
			४५९	प्राग् गर्भपुष्ट्यर्थमंडमक्षणादत्र मंजर- जातो समुपच न गर्भधारणं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
			४६०	पूर्वमे खरहननादत्र नार्या अपि खररोगत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
४६१	पुरा रीतिहरणादग्निम् मन्वे नार्था- पिगाङ्गित्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१८३	४७७	पुरा गर्भघातकरणादत्र नार्था गर्भ- घातनदुःखं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१८६
४६२	प्राज्ञन्मनि परमिद्धाबहरणादत्र नार्थाः शूद्ररोगान्तप्रायश्चित्तकथनं च ।	"	४७८	क्षान्तकुले समुत्पन्नस्य पाण्डुरद्युते- वीत्ये गृहणीरोगिणो भार्याया गर्भा- स्थिरत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
४६३	पुरा दष्टभानादत्र विद्वत्तत्त्वरत्वं तत्प्रा- यश्चित्तकथनं च ।	"	४७९	पूर्वजन्मनि तुरंगघातादत्र वक्रकंठ- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१८७
४६४	बन्ध्यायाः सन्ततिजनकोषायाः ।	"	४८०	पुरामने शृगालघातादत्र पादघात- स्तत्पीडानिद्वृत्तये प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
४६५	प्राज्ञन्मनि काश्यपहरणादत्र शीर्षरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	४८१	गगातीरे समुत्पन्नस्य शूद्रस्य धनपुत्र- सम्पत्तितस्य युवभावे चतुर्होतृत्व- निदानं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"
४६६	पचनदंदेशं जातस्य क्षत्रियाधारस्य सुशोभनधनयुतस्य बहुकल्पस्य ज्येष्ठ भार्याया गृहपुत्रं वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"	४८२	पूर्वजन्मनि शृगालघातादत्र नार्था ऊर्ध्वपतनात्पादमगास्तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	१८८
४६७	पूर्वं काश्यपरणात्पुत्रीरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	१८४	४८३	धनुनातीरे समुत्पन्नस्य क्षत्रियस्य धनसौख्ययुतस्य पितृभ्रातृविहीनत्व- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
४६८	श्रीगामयि तया ।	"	४८४	पूर्वजन्मनि बलाकारेण शूद्रकन्या- दूषणादत्र तस्य पण्डित्वकथनं तत्प्रायश्चित्तं च ।	१८९
४६९	पूर्वजन्मनि काश्यपरणात्प्रायां विद्वत्- स्वत्वं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	४८५	पुरा मां परदृष्टनादत्र पादरोगस्त- त्प्रायश्चित्तं च ।	"
४७०	पूर्वने मोगपरपृष्ठदृष्टेन मेरुरोग- स्तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	४८६	पुरा भक्षणार्थमजायात्प्राज्ञापिकाव तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
४७१	प्राग्भवे स्वसागीविद्वृत्तपथं शुभमशना- त्प्रायश्चित्तकथनं ।	१८५	४८७	परवित्तस्य दृष्टनादग्निपन्नमनि पुत्र- हीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
४७२	पुरा गृहहरणात्प्रायां अत्र गुल्मादोगस्त- त्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	४८८	भ्रातरक्षयपुत्रस्य गुल्मादिवातापी- दित्यस्य भार्याद्वयवगो गृहपुत्रव- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
४७३	पूर्वजन्मनि श्वशुरादागादत्र श्रीवि- वर्धित्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	४८९	पुरा क्षान्तकुलकरणादत्र जन्मपण्ड- त्रप्रेरकदृष्ट्याग्निनिद्वृत्तये प्रायश्चित्त- कथनं च ।	१९१
४७४	गृहवा विना गृहविद्वत्पथं तत्प्रायश्चित्त- कथनं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"			
४७५	पूर्वजन्मनि परमिद्धाहरणादत्र वृद्ध- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१८६			
४७६	पंचमं मंत्रं गृहमापन्नं शस्त्रदंशं प्राज्ञानादत्र जाह्नवेऽपि जातस्य प्रायश्चित्तकथनं ।				

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
४९०	विषाशानिरुद्धे जातस्य द्विजस्य जातपुत्रविहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१९१	५०३	बभ्रुहननादस्मिन्नमनि बभ्रुमडक-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९५
४९१	पुरा अजासुतहननादधार्मिकाङ्गत्व तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१९२	५०४	कम्पाधिच्छृद्रया जातमततिही-नायाः ऊरुरोगनिदानं तत्प्रायश्चित्त-कथनञ्च ।	"
४९२	लोहहरणादस्मिन्नमनि वर्षारार्यरोग-स्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	५०५	शशयातादत्र मणे कुञ्जकर्णरोगस्त-त्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
४९३	राजकुलजायाः शतद्रुसमीपे स्तुत्य-ज्ञाया अष्टोत्तरशततमे वर्षे वंश-जाना मरणोत्तरं मृतिनिदानं तत्प्रा-यश्चित्तं च ।	"	५०६	पुरा पण्यशालाया स्यापितायाः पत्न्याः पण्यस्त्रीकर्मत उपजीवितान् पटन्वम ।	"
४९४	पूर्वजन्मनि लोहहरणात्प्राया वर्षारार्य-रोगस्तन्निवारणाय प्रायश्चित्तं च ।	"	५०७	पूर्वमने नकुञ्जहननात्प्राया अस्मिन्न-मनि बभ्रुमडकरोगस्तत्प्रायश्चित्त-कथनञ्च ।	"
४९५	प्राग्मवेऽजघातान्प्राया अधिकागम्ब तत्प्रायश्चित्तवर्णनं च ।	"	५०८	क्षान्कुलजस्य वातपीडितस्य मेढा-दितस्य बाल्ये मूर्ध्नागद्वनो मार्यायाः सदाचारवत्याः पितृमालुमुलोजित-तायाः सन्तविहीनं वनिदानं तत्प्रा-यश्चित्तकथनञ्च ।	१९६
४९६	क्षान्कुलसमुत्पन्नस्य गुल्मवातोऽरा-मपस्य घनगान्ययुतस्य बहुकन्यस्य पुत्राभावनिदानं तत्प्रायश्चित्त-कथनं च ।	"	५०९	प्राग्मने उद्भक्ततापाण्डुरोगस्त-त्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९७
४९७	माथुसमण्डलजायाः क्षत्रियनार्याः सुरन्दुःखसक्रान्ताया जातसफल-मततिविनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्त-कथनं च ।	१९३	५१०	नार्या अपि तथैव ।	"
४९८	पूर्वजन्मनि शुनो घातादत्र चक्रपाद-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१९४	५११	लोहितनद्रसर्माने जातस्य द्विजस्य नार्या गर्भधारणामावनिदानं तत्प्रा-यश्चित्तकथनञ्च ।	"
४९९	प्राग्मने शूद्रघातान्तपातनजात्रो-गापीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	५१२	पूर्वजन्मनि सीमावादे भूमिकोपाद् ब्राह्मणहनननोऽत्र क्षत्रियदेहे क्षय-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१९८
५००	पुरामवे शुनो नाशान्प्राया अपि चक्र-पादरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	५१३	अपोष्यादेशे जातस्य क्षत्रियस्य महोरगिनीो दक्षस्य यौवने क्षयरोग-स्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१९९
५०१	प्राजन्मनि शूद्रघातान्प्राया दन्त-पातनज्ज्वररोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	५१४	कामनो द्विजगते शुनेऽत्र नार्या अपि क्षययोगतो मृतिनिन्द्यदग्म ।	"
५०२	गोदावरीन्ममोर्देशममुद्रकस्य शूद्रस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्त-कथनं च ।	"	५१५	पूर्वजन्मनि स्वभ्रातादत्र कार्थि-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
११६	पुरा शकामतो द्विजघातेन नार्या क्षयरोगसम्प्राप्तानि तत्रिरसनाय प्रायश्चित्तकथन च ।	१९९	१३२	गमापूर्वमागे अनुत्पत्तस्य दिनदृक्- जस्यैव सूत्रपुराणविद्वान् तस्यापश्चित्त- कथन च ।	"
११७	पुरा जातघातिनोऽत्र जनुषि जीवस्य मूत्रव कामत कृते प्रायश्चित्ता- प्रायश्चित्त च ।	"	१३३	विप्रनार्याः पुत्रमततिर्गमाया क्षय- रोगस्य निदानं त प्रायश्चित्तकथन च । २०४	"
११८	पूर्वं कुक्कुटघातेऽत्र पशुव त प्राय- श्चित्तकथन च ।	२००	१३४	उच्छिष्टान्नभक्षणोऽप्यत्र त प्राय- श्चित्तविवारश्च ।	"
११९	गमाया प्राक्पूर्वदेशे रक्तयोजनता पर जातान्न शूद्रस्य पितृविकारिण स्वल्पवित्तस्य भार्याया मृतवत्स्व- निदानं त प्रायश्चित्तकथन च ।	"	१३५	स्त्रीगामपि तथैव ।	"
१२०	विराटदेशे समुपनाया क्षत्रियाया अपुत्राया यौवने क्षयरोगतो मृति- निदानम् ।	"	१३६	पूर्वजन्मनि विद्वान्प्रेच्छित्तमोजनाद्वा- न्ययत्वे त प्रायश्चित्तकथन च ।	"
१२१	गारिकाहृन्नादाश्मिन्नमनि स्पलित बाकात्र त प्रायश्चित्तकथन च ।	२०१	१३७	स्त्रीगामपि तथैव ।	"
१२२	स्त्रीगामपि तथैव ।	"	१३८	प्राग्भवे पाण्डुरोगमिताडनाजगर- त्वमृदत्वे त प्रायश्चित्तकथन च ।	२०९
१२३	वक्रनासादिह्रमवे रक्तशूल तस्याप- श्चित्तकथन च ।	"	१३९	स्त्रीगामपि तथैव ।	"
१२४	नार्या शयि वक्रनासात्कठरोगस्तथा- पश्चित्तकथन च ।	"	१४०	द्विजद्विष्टोत्पन्नस्य मदीचामस्युत्सेवा- पत्स्य फिलासद्वेकण्डुसुतस्य भार्याया वातोदरपीडिताया मृतवत्स्वनि- दानं त प्रायश्चित्तकथन च ।	"
१२५	काम्यविष्टिः कुलजातस्य गुल्मापुत्र- रोगरोगो धनसम्पन्नस्य भार्याया मृत- वत्साश्च निदानं त प्रायश्चित्त च ।	"	१४१	विषदानेन द्विजघातादत्र जन्मनि छदिरोगेण निष्कृतिं विना यौवने मृतिः ।	२०६
१२६	पुरा कौकयातादन जन्मनि पूर्व- हीनव तस्यापश्चित्तकथन च ।	२०२	१४२	स्त्रीगामपि तथैव ।	"
१२७	स्त्रीगामपि तथैव कूर्शोपतिः ।	२०३	१४३	विषदानेन द्विजेतरघातादिह छदि- रोगस्तथापश्चित्तकथन च ।	"
१२८	अपश्यभक्षणोऽत्र जन्मनि कुम्भिलो- दगव त प्रायश्चित्तकथन च ।	"	१४४	पूर्वमेव जातुचास्तादन मूत्रव ज्ञानत- कृते जातुवेधे प्रायश्चित्तमावश्च । २०७	"
१२९	स्त्रीगामपि तथैव ।	"	१४५	प्राग्भवे पुत्रानिलापापवनसत्सर्गोऽत्र यवनीत्वे अफयवाहित्य तस्यास्तु- पापकथन च ।	"
१३०	दुग्धशूत्रमक्षणादिह जन्मनि वृशो- दएव त प्रायश्चित्तकथन च ।	"	१४६	देवप्रत्यक्षोद्धारोऽत्र ममे पाण्डुरोग- स्तस्यापश्चित्तकथन च ।	"
१३१	स्त्रीगामपि तथैव ।	"	१४७	पूर्वजन्मनि कर्मविद्वपि विषदाना- दन नार्यादृष्टिरोगेण पीडित तस्याप- श्चित्तकथन च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१४८	गंगायाः पूर्वभागे दशयोजनसमित्त- देशे जातस्य क्षत्रियस्य जातपुत्र- मृतिनिदानकथनं तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	२०७	१६०	पूर्वजन्मनि सिद्धान्तहरणादत्र जन्मनि अर्जीरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	२१०
१४९	पूर्वं कृतव्यमिचारेण नरकयातना अपभुज्यात्रागतायाः पुनर्व्यमिचारे नार्याः प्रवृत्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनम्, पूर्वत्र धूर्ततया ब्राह्मणवंचनादत्राप- स्माररोगेण मृतिश्च ।	२०८	१६१	अज्ञानान्नार्याः पूर्वभवे आतृघातादत्र मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
१५०	आतृघातादिह भवे नार्या मूकत्वं ज्ञात्वा कृते प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"	१६२	प्राजन्मनि बालघातादत्र मृतपुत्रत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
१५१	पूर्वजन्मनि देवद्रव्यापहरणादत्र नेत्र- पीडा तत्प्रायश्चित्तविधिकथनं च ।	"	१६३	कमताः सूकरनिषादशुद्धदेहानासाद्य अरमदेहे नार्यास्तीर्थराजसेवनाद्वना- दिसंपन्नायाः पूर्वपापाद्यवनीत्वप्राप्ति- कथनम् ।	"
१५२	सर्वस्नेहहरणादिह भवे अथरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१६४	प्रयागे स्थितस्य द्विजस्य धनपुत्र- युतस्य क्षयरोगनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"
१५३	पूर्वं ब्रह्मनादरताया नार्याः पतिदोषा- न्मानुषीं तनुमाश्रित्य भोग्यभोगा- च्छिष्यपदावासिकथनम् ।	२०९	१६५	यमुनाप्रदेशे ब्राह्मणाद्भो जातस्य पित्ताधिकस्यप्रातमनोरथस्य जात- पुत्रविनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	२११
१५४	अज्ञानात्पूर्वजन्मनि आतृघातेनात्र मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१६६	सर्वपापविशेषविशोधनम् ।	२१२
१५५	लोकवंचनादिह जन्मनि नार्या अप- स्माररोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१६७	जात्युत्तमानां जनुषि सदासंपत्स- मृद्धिमतो जातवैष्णवीमतिपरिवर्त- नस्य जातसंततिविनाशनिदानं तत्प्रा- यश्चित्तकथनम् ।	"
१५६	कस्यचिदतिश्रेष्ठवर्णस्य शिरोर्तिमतो दद्गुणद्वयुतस्य प्रदार्तिमत्या भार्याया मृतवत्सत्त्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"	१६८	प्राग्भवे पुष्यघातान्नार्या अत्र शूल- रोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	२१३
१५७	सर्वस्नेहहरणादस्मिञ्जन्मनि नार्याः क्षयरोगप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	२१०	१६९	अज्ञानात्पूर्वभवे सुतमित्रयोवति- नात्र वायुरोगेण पीडनं तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"
१५८	धूर्तकर्मणा लोकवंचनादत्रापस्मा- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१७०	गोत्रघातादिह क्षताख्यरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१५९	स्वर्णहरणादत्र नार्याः स्वर्णकार- खीत्वमापन्नायाः पुत्रहीनत्वं तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"	१७१	पुराभवे स्नेहहरणादस्मिञ्जन्मनि राज- यक्ष्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
			१७२	पूर्वजन्मनि जारमाश्रित्य पतिव्या- नार्या अत्र बालवैधव्यं तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१७३	पूर्व देवागारदाहादत्र रक्तातिसार- रोगस्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	२१४		धनसंयुतस्य वार्धक्ये कण्डूरोगनिदानं तप्रायश्चित्तकथनम् ।	२१७
१७४	प्रवामनिकटे धातुस्य द्विजस्य सर्व- भक्षस्य स्वल्पपापस्तथापस्माररोगेण मुलद्रव्यमृत्तिनिदानं तप्रायश्चित्तकथ- नम् ।	"	१८८	देवागारे मूत्रपुरीषोन्मार्गादत्र शुद्ध- रोगस्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१७५	पूर्व नार्वा गर्भपातपापेनेह मये गर्भ- पातनदुःखं तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१८९	पापविमोहितस्य कामास्ताव्यीक्री- घातिनोऽत्र कार्द्वेनीव मृत्तिकथनम् ।	२१८
१७६	देवागारदाहेनेह जग्मनि नार्वा क्लृप्ता- स्रगतः पीडा तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१९०	कन्यावध्वद्ब्रह्मन्यात्वं तन्निवृत्तौ प्राय- श्चित्तकथनम् ।	"
१७७	पूर्वजग्मनि श्रद्धापातादत्र जग्मनि तग्मिन्वयनि परपीडा ।	२१९	१९१	देवद्रव्यापहारेणात्र शरीरे वायुपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१७८	पतिमित्रगतादत्र नार्वा वायुरोग- स्य प्रायश्चित्तं च ।	"	१९२	गणायतुनयोर्मध्ये जातस्य क्रूरकर्मणो महोपनिनः कुष्ठरोगप्राप्तिनिदानं तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१७९	गौरगणकरणादत्र नार्वा दूताह्व- रोगस्य प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१९३	क्षान्तुलमन्त्रया रक्षया अपुत्रत्वा वर्षके कुष्ठरोगपीडानिदानं तप्रा- यश्चित्तकथनम् ।	"
१८०	दिग्बुद्धोपस्य वातवित्तयुक्तस्य तिरोनिमतो मार्यायाः पाकव्या- धनिदानं तप्रायश्चित्तं च ।	"	१९४	विपुत्रोद्भवस्य ऋषयित्त्यकर्तुः सदाचारस्य मार्याया अस्तुवात- मदसाया अपुत्रत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनम् ।	२१९
१८१	देवमंदिरे शरन्नुपपरिव्यागादुदर- रोगस्य प्रायश्चित्तम् ।	२१६	१९५	पूर्वमेव मृषपातादत्र राजयक्ष्मरोग- स्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	२२०
१८२	शराना स्त्रीगतिनोऽत्र देहे यन्महि- स्य वारंरोगस्य प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१९६	प्राग्जग्मनि परगर्भवत्तादिके देहे जन्तोदररोगस्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१८३	पुरमये कालगतादग्निप्रणाने नार्वा मृतपुत्रं च तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१९७	समातीपस्यान्वस्य सा शृत्तिशोका- दत्र जग्मनि कुष्ठरोगस्तप्रायश्चित्त- कथनम् ।	"
१८४	शरान्मन्त्रादत्र कुष्ठरोगस्तप्राय- श्चित्तकथनम् ।	२१७	१९८	पातिप्रायपरायाः कस्याश्चिन्मृतवत्याः स्वान्तोवजातिकथनम् ।	२२१
१८५	देवद्रव्यस्नानस्य वायुरीडा च प्राय- श्चित्तकथनम् ।	"	१९९	शुद्धचित्तप्राप्तिमातादत्र वायुरोगेण दास्यरीडा तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१८६	देवमये मूत्रपुरीषोन्मार्गात् पुर- दोऽत्र प्रायश्चित्तम् ।	"	२००	परमोदरगर्भानेनेह जलोदर- पीडा मदनसायाः प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१८७	दिव्यमन्त्रैः देवेः पुत्रप्राप्तये कथनं तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
६०१	सर्गायाः फललालसायाः फल- चौर्यादिह जन्मनि पुत्रहीनत्वं तत्प्रा- यश्चित्तकथनं च ।	२२१	६१६	किञ्चित्केशकारिण्या मार्याया मृता- पत्यत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२२४
६०२	प्राग्भवे ब्राह्मणघातादत्र जन्मनि तस्मिन्नेव वयसि कुष्ठरोगप्राप्तिस्त- त्प्रायश्चित्तं च ।	"	६१७	परनिदाकरणादत्र नार्याः छत्वाटत्वं दुष्प्रोग्ध तच्छमनाय प्रायश्चित्तमपि ।	२२५
६०३	विवाशानिकटे जातस्य शूद्रस्य देव- तातिथिपूजकस्य आतृपुत्रहीनत्व- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६१७	पूर्वभवे अमक्ष्यमक्षणादिह गंडमाला- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
६०४	पूर्वभवे परान्नहरणादत्र नार्या अजीर्ण- रोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	२२२	६१८	कुलहननादत्र जन्मनि नार्या धनपुत्र- विहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
६०५	देवतागारे परस्यापितमूर्तेर्मंगात्सर्व- त्रापतिष्ठा तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	६१९	प्राग्भवे समाया ब्राह्मणपक्षपातात् पक्षाघातरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२२६
६०६	मोहात्पूर्वभवे राजवधतोऽत्र राज- यक्ष्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६२०	अमक्ष्यमक्षणानार्या गंडमालाख्य- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
६०७	पूर्वजन्मनि परगर्भघातादिह नार्या जलोदररोगस्तत्प्रायश्चित्तं च ।	२२३	६२१	पूर्वजन्मनि द्विजपुत्रहननादिह भवे क्षयरोगपुत्रसंततिनाशां तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
६०८	वादिनां वाग्धरोधकरणेनात्र देहे मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६२२	विनाऽपराधं परपक्षवातिन्या नार्याः पक्षाघातरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
६०९	सपत्न्या गर्भनाशतोऽत्र जन्मनि सुत- राहित्यं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६२३	प्राग्जन्मनि सुरापानादत्र जनुषि मूत्रहृन्शूरोगतः पीडा तच्छिवायं प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२२७
६१०	पुरामवे परनिदाकरणात्खल्लाटता तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६२४	वेकुंठादागतस्य घोरे कलौ दुष्करं कर्म कुंवा पुनर्वकुंटे प्रयाणकथनम् ।	"
६११	प्राग्भवे राजवधादिह नार्याः क्षयरोग- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६२५	स्वर्णापहरणात् प्राग्भवे अत्र कुन- खित्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
६१२	पूर्वं मर्तुर्वाग्धरोधादिह नार्या मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६२६	नार्या राजयक्ष्मनिवात्कार्यं प्राय- श्चित्त्रिधिकथनम् ।	"
६१३	पूर्वभवे परस्यापितप्रतिमार्मगादत्रा- प्रतिष्ठा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	६२७	विनाऽपराधं वैश्यहननादिह रक्तार्तुद- रोगेण मरणम् ।	"
६१४	प्राग्जन्मनि परद्रव्यापहारात् संतान- सुखहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	२२४	६२८	मेरोः समाप्तस्य कश्चिद्युगं अद्भुत- कर्माणि कृत्वा स्वयान्ने गमनम् ।	"
६१५	कस्यचिद् भूमिदेवकुलोत्पन्नस्य वाता- धिकशरीरत्वतो देवतातिथिभक्तस्य		६२९	मोहादिश्रयते कृते रक्तार्तुदरोगस्त- त्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	
			६३०	काम्यनाः प्राग्भवे सुरापानात् हृन्शूः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च	

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
६५८	पूर्वजन्मभ्रूवृथातादत्र जन्मनि विरुन- स्वस्वं तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	२३५	६७३	पुरा वृषममुष्कनिहुडनादत्र भवे धण्डत्व तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२३६
६५९	पूर्वं गर्भपातरताया अत्र भवे नार्या वन्ध्यात्वं तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	"	६७४	पूर्वं मोहान्परप्लुतहरणे नार्या नेत्ररोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
६६०	प्राग् कास्यहरणादिह शीर्षरोगस्तत्प्रा- पश्चित्तकथनञ्च ।	२३६	६७५	पूर्वभवे महिषीवत्वात् भवे कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
६६१	पञ्चमदंशे जातस्य ब्राह्मजाऽवमस्य जातपुत्रविनाशकत्वनिदानं तत्प्राप- श्चित्तकथनञ्च ।	"	६७६	धनश्रुत्याद्यैश्वर्यवन्ध्याः शूद्रा गौर- वर्गीयाः पुत्रसंततिहीनत्वनिदान तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२४०
६६२	प्राग्भवे कास्यहरणादत्र शीर्षरोगतः पीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२३७	६७७	प्राग्जन्मनि दुग्धहरणादत्र बहुमूलव तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
६६३	बन्ध्यायाः पुत्रविधायकप्रापश्चित्त- कथनम् ।	"	६७८	स्त्रीगामपि तया ।	"
६६४	सती स्वभार्या परमां मन्थज्य परस्त्री- गमनात् ग्रहणरोगः, द्विजजगिमाने तु प्रापश्चित्तानात्र एव ।	"	६७९	पुरा नवयौवनमहिषीवातकृष्ण्ये कृष्णगुल्मरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
६६५	प्राग्भवे कास्यहरणात्नार्याः शीर्षरोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	"	६८०	पूर्वं द्विजमुष्कनिहुडनादत्र निष्कृति- रहित धण्डत्वम् ।	"
६६६	उपूथातानार्या अत्र भवे विरुन- स्वस्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	६८१	पूर्वजन्मनि पकात्रकलानां पाताप- हारतः परजनुषि पुत्रहीनता तत्प्रा- पश्चित्तकथनञ्च ।	"
६६७	परप्लुतहरणादस्मिन्नन्मनि नेत्ररोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	६८२	पुराभवे महिषीवातनाभार्याः कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२४१
६६८	स्वपतिं परित्यज्य पुरुषमन्यं संगताया इह जन्मनि ग्रहणीरोगस्तत्प्राप- श्चित्तञ्च ।	"	६८३	वृषमनानामवेगादत्र भवे नानाप्र- च्छेदः ।	"
६६९	पूर्वजन्मनि परप्लुतपहारादिह नेत्र- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	२३८	६८४	तिथोः पश्चिमभागे महाभूतिभुजा कृते समुत्पन्नस्य सुखैश्वर्यसमायुक्तस्य पंचपंचादशे वर्षेऽरिष्टनिदानं तत्प्रा- पश्चित्तञ्च ।	"
६७०	विप्रतुलोपनस्य किंचिद्विदित्तसम्पत्ति- तस्योदरे धानरोगिणो भार्यायाः पति- व्रताया मृतापयन्वनिदानं तत्प्राप- श्चित्तञ्च ।	"	६८५	पूर्वं तरङ्गुवातेऽत्र जन्मनि नेत्रका- तत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
६७१	बन्ध्यायाः सुपुत्रजननयोगविधिः ।	२३९	६८६	पुरा देवालये परत्यागितद्वारापहर- णादिह चतुःपीडा तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	२४२
६७२	पूर्वं देवद्रव्याहरणादत्र भवे विप्रान्ति- वर्षे व्यतीते नेत्रमङ्गलप्रापश्चित्त- कथनं च ।	"	६८७	पूर्वं तरङ्गुवातादिह भवे नार्याः फान- रार्थन्त्र तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
६८८	आहारास्य मुष्कमेदानसहजन्मपर्यन्तं पण्डितं तत्प्रायश्चित्तमात्रम् ।	२४२	७०२	विप्रवर्णकुलोद्भवस्य उदरे जात- वातोऽस्योऽस्य किञ्चित्कोषलोमवित्त- वतोऽत्र सदाचारवत्या भार्याया मृतपुत्रकावनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	२४५
६८९	क्षामकुलभवस्य शर्मोद्दिगुणवतो भार्यायाः सप्रायश्चित्तं मृतपत्यत्व- निरूपणम् ।	"	७०३	घनहृत्पाथभोगोद्यैरुत्साहाः शूद्रो- समाया गौरवर्णायाः पुत्रसततिहीन- त्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तम् ।	२४६
६९०	प्राग्भवे महेन्द्रभास्विकहरणेनात्र नार्वा दुर्गन्धादृष्यत्वं तत्प्रायश्चित्तम् ।	२४३	७०४	प्राग्भवे दुग्धहरणादत्र बहुमूत्ररोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
६९१	धगम्यागमनातिसेवनादिह वधबंध- नादिषु कर्मवर्त्मसु नियोगप्राप्तिः ।	"	७०५	स्त्रीयामादि तथैव ।	"
६९२	जन्मान्तरे विवदानेन सपत्नीकुमार- घाताद्द्वितीयमर्षं कन्यावरधामात्रेण कुष्ठान्वित्तत्र तृतीयं यवनीचमासाय चतुर्विंशतिमितेऽतिदाहः ।	"	७०६	प्राग्भवे मरिषीवातादिह कृष्णगुल्म- रोगस्तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
६९३	पूर्वं वातहृत्ननेऽत्र दन्तुत्तवरोगस्त- त्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	७०७	पुरा जलपुत्रस्य मुष्कनिवृद्धनतोऽत्र मर्षं षण्डितं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	२४७
६९४	पुराग्भवे गुटररणादत्र गुल्मरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	२४४	७०८	पूर्वं फलापहरणादस्मिन्मये नार्वाः पुत्रविहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
६९५	यमुनानदीतीरे जानायाः शूद्रपा यान्ने वपति कुष्ठरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"	७०९	पूर्वं दधिहरणादत्र मेदस्ता परिर्वाडनं तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
६९६	हृत्मध्ये शृगमस्य नागसन्मत्स्यमुष्क- भ्याश्च गन्धुमण्डे पण्डित्यनन्देह- प्रातिपत्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"	७१०	पुराग्भवे मरिषीवातादिस्मिन् जन्मनि नार्वाः कृष्णगुल्मरोगस्तत्प्राय- श्चित्तम् ।	"
६९७	पुरा नार्वा वातनाशे हृत्मे हृ दन्तुत्तं तत्प्रायश्चित्तम् ।	"	७११	शृगमानां नासावेवादिह जन्मनि नासा- पण्डितस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
६९८	हृत्मे मेदहरणादत्रोऽत्र तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"	७१२	सिंधोः पश्चिमभागे जातस्य म्लेच्छ- वशाभवस्य सन्निधाविशारदस्य सुनि- धार्थपनवाहनसमुत्सव पञ्चपञ्चो वेर्गोऽतिहरणरूपेण तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	"
६९९	शिता प्रसोक्तं मरिषीय्यागादत्र नपुंसकस्य तत्प्रायश्चित्तकथने प्रायश्चि- त्तमात्रम् ।	"	७१३	हृत्मे दधिहरणादिह नार्वा मेदःपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	२४८
७००	हृत्मध्ये मृगमयादत्र मरे वायु- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	२४५	७१४	तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
७०१	वर्णने परिचयः पशुना वनाया इ पत्नीतो म्लेच्छप्रायश्चित्तकथनम् ।	"			

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषया	पृ०
७१६	नानाधातुमयदीपपात्रहरणादत्र चक्षुः- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२४८	७२९	पूर्वजन्मनि स्त्रीपरित्यागादत्र षड्व- प्रायश्चित्ताभावश्च ।	२६१
७१६	पूर्वं मधुहरणातोऽत्र दुष्टग्रयुतत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७३०	स्वभक्षणार्थं भृगवचादत्र खड्गतारोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७१७	तरङ्गघातादिह नार्याश्वक्षुरोगेण कातराक्षित्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७३१	पुरा गुडहरणाभार्या अत्र गुल्मोदर- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७१८	पूर्वं दिजाण्डच्छेदास्ततजन्मसु षण्ढ- त्व प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"	७३२	पुरा स्वस्त्रिय परित्यज्य परदारगमना- दत्र स्त्रीवार्जित्व तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
७१९	क्षान्दुलजस्य शौर्यैर्दार्यशोमनयशो- युतस्पोदरे किञ्चिद्वातविकारस्य भार्याया यौवने पुण्यशान्तिनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२४९	७३३	शृप विना प्राड्भृगवधादिह भृग- हृत् खड्गत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२६२
७२०	पूर्वभवे माक्षिकहरणादत्र नार्या दृग्- घादशत्रु तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७३४	परतैलापहरणादत्र नार्या कङ्कुरोग- प्रातिस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७२१	अगम्यागमनादिह जन्मनि षड्व- तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	२५०	७३५	पूर्वभवे राजपत्न्या गर्भधारणादत्र द्वन्द्वदेहे षण्ढत्व तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"
७२२	पूर्वं धनलोमास्तपनोसुतस्य विषतो घातादत्र बाल्ये कुष्ठरोगतो नार्या अविषाब्धत्व तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"	७३६	स्वगर्भपालनार्थं पूर्वं भृगुघातादत्र नार्यास्तद्वातकांक्षे खड्गत्व तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
७२३	बराहम्य घातेनेह जन्मनि दन्तुख- तत्प्रायश्चित्तवर्णनञ्च ।	"	७३७	क्षान्दुलसमुद्भवस्य पाण्डुरयुतेर्दानि- दाक्षिण्यपरस्य ग्रहणीवातपीडित- स्य भार्याया सदाचारवत्सा गर्भा- रिथरतानिदानकथनम् ।	"
७२४	प्राग्भवे गुडापहरणातोऽत्र गुल्मोदर- रोगस्तत्प्रायश्चित्त च ।	"	७३८	पुरा नानागर्भविहिंसनादत्र बध्यात्वं तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	२६३
७२५	यमुनानर्दनीरजाया कस्याश्चिच्छू- द्रा बाल्ये कुष्ठप्राप्तिनिदान तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	७३९	पूर्वं तुरगाघातादत्र बरुकडरोगेस्त- त्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२६४
७२६	पूर्वभवे वृषभ्य नासामुच्छेदनादत्र यवनदेहे षण्ढत्व तत्प्रायश्चित्ता- भावश्च ।	"	७४०	प्राग्भवे शृगालघातादिह पादहानत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७२७	पूर्वं बराहघातादस्मिन् भवे नार्या दन्तुख तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	२६१	७४१	मगातारे जानस्य शुभाचारस्य कस्य- चिच्छूद्रस्य सुवभावे चञ्चुर्हानत्व तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
७२८	सैरहरणादत्र कङ्कुरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"	७४२	पूर्वं शृगालघातादस्मिन्भवे नार्या ऊर्ध्वत पातात् पादमगस्तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	"

अ०	विषया	पृ० ।	ब०	विषया	पृ०
७४३	पुरा अश्वयातादिह नार्या ब्रह्मकठ- रोगस्तत्प्रापश्चित्त च ।	२९४		७६३ अजबधानार्या दहायिकाह्वय तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	२९९
७४४	यमुनातीरे क्षत्रियकुलप्रसूतस्य घन- सौख्यान्वितस्य पूर्वकृतदोषविह्वलतो बहुवर्षस्य पुत्रवृद्धयमात्रनिदान तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"		७६७ क्षात्रकुलजस्य गुन्मोदरामयपीडि- तस्य कृपणस्य वित्तवतो दामपदै- शत्रुवर्षीहितस्य मृतपुत्रनिदान तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	"
७४५	कन्यधिकृष्टस्य प्राप्तसर्वमनोरथस्य षण्डत्वनिदान तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	२९५		७६८ माधुरमडले जातया क्षत्रियपत्न्या जातसत्तित्तिनाशनिदान तत्प्रापश्चि- त्तञ्च ।	"
७४६	पुरा मार्गे घनलोभेन परलुठकस्यैह पादसमवमहापीडा तत्प्रापश्चित्त कथनञ्च ।	"		७६९ प्राग्भवे शूनो बधाकार्या इह चक्र- पादरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२६०
७४७	पर्वतभागे जातस्य ब्राह्मणस्य महौ- ग्रस्य वामनस्य मन्त्रपाठास्य पुत्रहो- नन्वनिदान तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"		७६० पुरा शूद्रवधादिह भवे दन्तपासक- जरोप्रसूतत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
७४८	क्षत्रकुलजस्य गुल्मानुदरपीडावतो निष्कलौघमस्य भाष्यद्विपुत्रस्य मृत- वग्मात्रनिदान तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२९६		७६१ प्राग्भवे शूनो बधानार्या इह चक्र- पादरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
७४९	वेश्यांगनाया नानाविधवृत्तितुताया मुत्तमोगवत्या युवभागे गर्भतो द्वे ख- भिदान तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२९७		७६२ पुरा शूद्रघातादिह नार्या दसपत्नि- नजरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२६१
७५०	विवाशान्निष्टे जातस्य द्विजस्य जातपुत्रविनाशनिदान तत्प्रापश्चि- त्तञ्च ।	"		७६३ स्वजात्या कीर्तिदानादत्र जातपुत्र- विनाशस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
७५१	ब्रह्मानादजासूतवधादिहाधिका- मात्र तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	२९८		७६४ बधुनाशादत्र जन्मनि बभूवामकरोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
७५२	लोहहरणार्पूर्वमत्र रयत्तल्परोगस्त- त्प्रापश्चित्तञ्च ।	"		७६५ शूद्रकुलजस्या जातसत्तित्तिहीनत्व- निदान तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
७५३	प्राग्भवे नशुलवधादिह सर्ववशीय- भरगद्द पत्निरौक्षण्य ।	"		७६६ स्वपत्न्या पण्यशालास्यापनात्पण्य- स्त्रीकर्मतः स्वोपजीवितभेदे षण्डत्व तत्प्रापश्चित्ताभावञ्च ।	२६२
७५४	अजनःसनागादिह गोपिकाव- प्राप्ति ।	२९९		७६७ पूर्वं मंशुलवातान्न नार्या बभूवमडल- रोगस्तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"
७५५	मौरुणादिह सर्वराल्पयोगेण पीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"		७६८ क्षात्रकुलोद्भवस्य नानारक्तानिल- पीडितस्य भाष्योपा सफटिहीनता- निदान तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"
				७६९ ब्रह्मवाताक्षपरोगस्तत्प्रापश्चित्तविधि- कथनञ्च ।	२६३

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
७७०	अन्नहरणादिह जन्मनि मूलरोगस्त- प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२६३	७८४	पूर्वं सवर्गागमनेऽत्र वातरक्तविकार- स्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२६९
७७१	पूर्वजन्मनि मूलकर्मनिषेवणाच्छीत- स्वरपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२६४	७८५	पुरा विना वीचशास्त्राभ्ययनं रुगौषध- प्रदानादत्र रक्तपित्तरोगो मध्या- नादपि, तदोषशमनाय प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"
७७२	कृतप्रस्य देहान्तरे कफश्वासादि- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७८६	पूर्वं त्रपुहरणादिह जन्मनि श्लेष्म- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तं च ।	२७०
७७३	राजमार्गनदीतीरादौ मूत्ररूपादिह शिरोर्तिस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२६५	७८७	पुरा धूर्ततया जनवंचनादत्रापस्मार- रोगस्तप्रायश्चित्तकथनम् ।	"
७७४	देवद्विजद्रव्यहरणादन्यजागमनाच्चेह पाण्डुरोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२६६	७८८	पुरा मवे नागापहरणादस्मिन्मवे शीर्षरोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७७५	ग्रामवे यज्ञविघ्नकरणादिह अन्नवृद्धि- रोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७८९	धर्म क्रमादुपक्रम्य तस्य मध्ये परि- त्यागादत्रातिचक्राख्यरोगपीडा त- त्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
७७६	पूर्वमवे जायुत्तमस्त्रीगमनात् अत्र हृदयघ्नरोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	७९०	पूर्वं पकान्नहरणादिह नरस्याशु जिहा- रोगस्तप्रायश्चित्तं च ।	२७१
७७७	अतिमानातिक्रोधातिस्वेहभयाद्धर्मनि- श्चयज्ञानान्ययाकर्तणेन प्रथशोणित- घ्नरोगतः परमपीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	२६७	७९१	पूर्वं अत्रवर्गाय विद्याप्रदानादिह छर्दिरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
७७८	पुरा परेण मर्ममेदान्मुष्टिपातादतस्य- वचनादत्र मवे स्त्रीहारोगतः पीडा तदुपरि प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	७९२	पूर्वमात्रापहरणेनात्र दन्तपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७७९	पद्मव्यहरणाद्गुल्वंचनादमध्यमक्षणा- च्चेह गण्डमालारोगस्तप्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	२६८	७९३	परेषां कटुवचनतः पीडकस्येह छर- स्वनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८०	चाण्डालवचःश्रवणेऽपि मोजनादिह पाण्डुरोगस्तप्रायश्चित्तं च ।	"	७९४	पूर्वमवे लवणापहरणादिह वर्षरस्वत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२७२
७८१	पुरामवे खरकाकादिमांसभक्षणदिह रक्तोदरोगस्तप्रायश्चित्तकथनं च ।	"	७९५	पुरा जन्मनि सुककुटहननादन वक्त्र- नास्तवं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८२	अनिर्दिशाया गोः पयः पीन्वेह रक्तो- द्वान्मवति तच्छमनाय प्रायश्चित्त- कथनम् ।	२६९	७९६	ददुरोगोराशमनाय प्रायश्चित्तविधे- र्विस्तरेण निरूपयम् ।	२७३
७८३	पूर्वमवे देवव्राह्मणधनापहरणास्त्रा- निद्रोशावात्र वातरोगस्तप्रायश्चित्त- कथनं च ।	"	७९७	पूर्वं विनिहतेऽध्येऽत्र वक्त्रकण्ठ- तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२७४
			७९८	पाशवतभाग्यानादिह जन्मनि पा- निर्हानत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
			७९९	शुक्लविकारहरणादत्रोदरे गुन्मरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२७५

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
८००	पुरा गर्भप्राप्तनतोऽत्र यच्छुक्लीह- जलोद्भूतः पीडा संप्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२७५		वीचनेऽपि पुष्पनाशस्तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	२८३
८०१	मन्दाग्निरोगजनकद्रोषस्तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"	८१५	पूर्वमेवे त्रिषवामनात् अत्र रक्तार्जुद- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
८०२	पूर्वमेवे सिद्धाकहरणतोऽत्र मंदाग्निवा- दजीर्णरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	८१६	द्विचौर्यतो जातस्य कित्त्विपर्या- पहाण्य प्रापश्चित्तं, सर्वाग्निवेदना- निदानकथनपूर्वकं तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"
८०३	पूर्वं सुरोत्सुहामननाप्य वेदाध्ययन- कारणादिह प्रहाहीनत्व तत्प्राप- श्चित्तञ्च ।	२७६	८१७	शतद्रोः पूर्वमागौ समुत्पन्नस्य भ्रातृ- मित्रपुत्रपुत्रस्य द्विजस्य अवेष्टपार्या- या मृतापत्यत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	२८४
८०४	पूर्वं शुक्रजायाभिगमनतोऽत्र सूत्रकृच्छ्रं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	८१८	कुक्षेत्राद्योम्यभागे कस्यचिद्दण्डिक्- सुतस्य स्वल्पचित्तस्य चातपित्त्रय- सुतस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२८५
८०५	पूर्वं मातृगमनादिह जन्मनि लिङ्ग- विनाशस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२७७	८१९	पञ्चदददेशे जातस्य गौरवर्णस्य पित्तधिकस्य पुत्रस्य तित्दुःखनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२८६
८०६	सुषुप्त्ये जलोऽन्वय वा शङ्कन्त्रकारणा- दन सुदुरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	८२०	हेरावतीनदीतीरे जातस्य क्षत्रियस्य पुनदारधनसुतस्य वीचने नेत्ररोगा- निदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
८०७	पूर्वं स्मार्तस्त्रिसामनादिह मवेऽतिसार- रोगप्राप्तिसत्प्रमनाप्य प्रापश्चित्तविधि- निरूपणञ्च ।	२७८	८२१	यामुनदेशभवस्य कस्यचित्त्वाद्वाह- जस्य पुत्रतीक्ष्णराहित्यनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२८७
८०८	पुरा अघनिव्योजनतोऽत्र चतुर्विध- वैष्याधं तत्प्रतीकाराय प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"	८२२	इरवाहून् जातस्य द्विजस्य जातशिश्नु- नाशनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२८८
८०९	अनन्यगतिकामदृष्टां भार्या विना प्रयो- जनं परित्यज्य व्यवहर्तुञ्च प्ररुपी- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२७९	८२३	शतद्रुनिकटे जातस्य बंदिनो मधुर- वचनो लोके पुत्राभावनिदानं तत्प्रा- पश्चित्तञ्च ।	"
८१०	रारिणादिपशुहनने ह्य जन्मनि खड्ग- त्वादिरोगास्तत्प्रापश्चित्तानि च ।	"	८२४	शतद्रुनिकटे जातस्य शुद्धस्य धन- वतः पितृभक्तिसुतस्य नैकरीभोग- संयुतस्य मृतापुत्रावनिदानं तत्प्राप- श्चित्तकथनञ्च ।	२८९
८११	धर्मप्रापणादिह स्वद्रोषस्तत्प्राप- श्चित्तकथनञ्च ।	२८०			
८१२	मातृरिपुमुद्येवत्राक्षनिदानप्रसवतान् कर्माभ्यामत्र पूषणो गितप्रसवस्तत्प्रा- पश्चित्तकथनञ्च ।	"			
८१३	पुत्रा अरुहन्सुरिह जन्मनि पाण्डु- रुष्टरोगात् प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	२८१			
८१४	धुनिगासल्लुवतया मर्तामयमय सर्गं निशान्वयणादिह भार्या				

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
८२५	शतद्रुनिकटे जातस्य क्षत्रियस्य पितृ- मातृसुखहीनस्य जातपुत्रविनाश- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२९०		व्यययुक्तस्य विशन्मिताब्दके महा- रिष्टप्राप्तिस्तन्निष्कृतिश्च ।	२९९
८२६	ऐरावतीतीरे जातस्य द्विजस्य मृत- पुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	८३५	शतद्रुनिकटे जातस्य क्षत्रियस्य भार्यायाः सुखेहायाः सदाचाराया उदरे रक्तलावात्पीडावत्या गर्भास्त्य- रतानिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	२९७
८२७	रामहृदायाम्ये जाङ्गलदेशसमुद्भवस्य शूद्रस्य सन्ततिराहित्यनिदानं तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	२९१	८३६	कुरुक्षेत्रे जातस्य क्षत्रियस्य पुत्रवि- वर्जितस्य यौवने क्षयप्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	२९८
८२८	सरस्वत्या याम्यमगे जातस्य स्वल्प- धनस्य धितापरस्य जातपुत्रविनाश- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	८३७	शूद्रस्य कस्यचित् स्त्रीमित्रसंपुतरस्यै- श्वर्यवतो मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"
८२९	विपाशादेशे जातस्य क्षत्रियस्य पूर्वजन्मनि ब्राह्मणस्य यत्र यत्र कृता घातास्तत्र तत्र कुष्ठरोग- युतस्य स्त्रीपुत्रहीनत्वकथनं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	२९२	८३८	विपाशावतीमध्ये क्षत्रियस्य स्वल्प- वित्तस्य बहुभार्यस्य जातपुत्रविनाश- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२९९
८३०	शतद्रुनिकटे जातस्य द्विजस्य पितृ- कफान्वितस्य भार्याद्वययुतस्य ज्येष्ठ- भार्याया अपुत्रत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	२९३	८३९	पर्वते जातस्य क्षत्रियस्य देवब्राह्मण- पूजकस्य भार्याद्वयवन्धात्त्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
८३१	सौराष्ट्रदेशे जातस्य द्विजस्य दुःख- समन्वितस्य राजोपसेवकस्य पुत्र- हीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२९४	८४०	रामहृदायाम्ये दशयोजनाभ्यन्तरे जातस्य वणिजो धनिनां वृत्ते समु- त्पन्नस्य जातसंततिनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३००
८३२	रामहृदायाम्ये षष्टियोजनसंमिते देशे जातस्य वणिक्सुतस्य स्वल्पवित्तस्य भार्याया गर्भदुःखाकुलत्वं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	८४१	पर्वते दुष्टक्षत्रियकुलजस्य विद्याभ्यास- रतस्य सुवैश्वर्यवतो भार्यात्रयस्य पुत्रविहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	३०१
८३३	पर्वतोपरि भूमिपालकुलजस्य बहु- व्ययपरस्य बहुभार्यस्य सुखान्वि- तस्य पुत्रेभ्योऽतिदुःखप्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	२९५	८४२	पुष्करसमीपे जातस्य क्षत्रियस्य सुखिनो विद्याभगे श्रीमन्मनः पंच- षत्वार्थिंशे धनमो वर्षे महागिष्ट- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३०२
८३४	पर्वताश्रितशतयोजनविस्तीर्णप्रदेशे जातस्य भूपस्य वयसो द्वादशवर्षं राज्याधिक्यस्य यौवने पादोदर-		८४३	पथमद्वयं जातस्य ब्राह्मण- जातपुत्रविनाशनिदानं तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
८४४	सरस्वतीपरभागे जातस्य क्षत्रियस्य पुत्रामावनिदानं तत्प्रायश्चित्तविधिकथनञ्च ।	३०३	८९९	प्राग्भवे कांस्यहरणात् शीर्षरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३०९
८४५	पुरा तिर्यग्गमनादिह शूलप्रमेहरोगौ तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	३०४	८६०	वन्ध्यात्वहरप्रायश्चित्तम् ।	"
८४६	पूर्वभवे विषदानाद्बालकहननेन नार्या अत्र स्रवद्रुमत्व तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	८६१	सती स्वमार्या परित्यज्याम्पत्नीगमनादत्र ग्रहणीरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	३१०
८४७	प्राग्भवे परमौक्तिकहरणादिह पुत्रसुखामावस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३०६	८६२	कांस्यहरणादिह नार्याः शीर्षरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८४८	पूर्वं रीत्यपहरणादत्र जन्मनि विज्ञलाक्षत्व तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३०७	८६३	पूर्वं मोहादुद्वेगस्य नाशे कृतंऽत्र नार्या विकृतस्वरत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८४९	पुरा खरहननादत्र खरोमत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	८६४	पुरा घृतहरणादिह नेत्ररोगयुतत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८५०	पूर्वं गर्भपुष्ट्यर्थं कुक्कुटाण्डमक्षणादिह सकरजाताया नार्या गर्भधारणामावस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	८६५	पूर्वं स्वकं पतिं परित्यज्य परपुरुषसेवनादिह जन्मनि नार्या ग्रहणीरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८५१	भ्रूणकारकुले जातस्य लोभपरस्य धूर्तस्य राजजनप्रियस्य सुलैश्वर्यधनयुक्तस्य पुत्रहीनत्व तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	८६६	विप्रवर्णकुलोत्पन्नस्य रक्ताक्षदर्शनस्य उदरे वातरोगवतः किञ्चिद्विषमनिवृत्तस्य भार्याया मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
८५२	पूर्वं खरहननादिह नार्याः खरोमत्व तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३०८	८६७	वन्ध्यात्वहरप्रायश्चित्तस्य प्रकारान्तरेण निरूपणम् ।	३११
८५३	पुरा रीत्यपहरणादिह भवे नार्याः विज्ञाक्षीव तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	८६८	देवद्रव्यापहरणादत्र विशद्वर्षोत्तरं नेत्रभङ्गस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
८५४	पूर्वं परसिद्धान्तरहरणादिह शूलरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	८६९	पूर्वभवे वृषभस्य मुष्कनिकुडनादिह घण्टत्वम् ।	३१२
८५५	पुराभवे उष्ट्रजातादिह विद्वत्स्वरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	८७०	पूर्वजन्मनि परघृतहरणादिह नार्या नेत्रपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
८५६	गर्भपातरताया इह भवे वन्ध्यात्व तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	८७१	पूर्वभवे महिषीहननादत्र कृष्णगुल्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८५७	पूर्वं कांस्यहरणादत्र शीर्षरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	८७२	धनभृत्याश्रमोगाद्यैर्युतायाः शूद्रयाः पुत्रसंततिहान्यनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
८५८	पश्चनददेशे जातस्य वैश्यस्य सुवीर्ययुतस्य जानपुत्रिनाशकत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	३०९	८७३	पूर्वजन्मनि दुग्धहरणादिह वटमूत्रत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
			८७४	स्त्रीगामपि तथैव ।	३१३

अ०	विषया.	पृ०	अ०	विषया	पृ०
८७९	पूर्वं नववौचनमहिधीगातादिह कुष्ठ- गुल्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	३१३	८८८	क्षात्रकुलजस्य वातरक्तपीडितस्य नार्याया एकापस्यानंतर पुष्यविनाश- निदान तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
८७६	श्वस्य मुष्कनिड्डनादिह मये षट्त्वं ज्ञानाज्ञानरुनेऽपि प्रायश्चित्ता- मावश्च ।	"	८८९	पूर्वमने माक्षिकहरणादिह नार्या दुर्गन्वाहयत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	३१७
८७७	पूर्वमये प्रमादेन फल्हरणादिह नार्या पुत्रहीनत्व तत्प्रायश्चित्त- कथन च ।	"	८९०	अगम्यागमनत पूर्वमत्र षट्त्वं तत्प्रायश्चित्तामावश्च ।	"
८७८	दग्निहरणादत्र मये मेदोरोगस्तच्छम- नार्यं प्रायश्चित्तकथन च ।	"	८९१	पुरा सपत्न्या कुमारस्य विषेण कृताद्रतादिह नार्या बाल्ये कुष्ठ- समुद्भवकथनम् ।	"
८७९	पूर्वजन्मनि महिधीगातादिह कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	८९२	वराहनातादत्र जन्मनि दन्तुस्त्व तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
८८०	श्वभाषा नाताप्रच्छेदादिह युवाव- स्याया नामाप्रच्छेदस्तत्प्रायश्चित्त च ।	"	८९३	पुरा मये गुडहरणादत्र गुल्मरोगेण पीडा तच्छमनोपायकथनम् ।	"
८८१	गगापश्चिममार्गं मायापुरे जातस्य द्विजस्य राजमान्यस्य विष्णुभक्ति- परस्य पुत्रविहीनत्वनिदान तत्प्राय- श्चित्तम् ।	"	८९४	यमुनातीरे जाताया शूद्रया पति- सेवाराया बाल्ये कुष्ठरोगनिदान तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
८८२	महाभूमिभुजा बरो जातस्य यवनस्य सर्वविद्याविशासदस्य सुनिश्चर्यतमा युक्तस्य पद्मपट्टिमितवर्षे महारिष्ट निदान तत्प्रायश्चित्त च ।	३१५	८९५	सिंधुमडले जातस्य यवनस्य सुत्रि- श्वर्यघनान्वितस्य षट्त्वं तस्य सद्रुतये प्रायश्चित्तकथनम् ।	३१८
८८३	पूर्वमये तरक्षुघातादिह नेत्रेषु कात- रत्व तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"	८९६	पुरा वराहपातेन दन्तुर्भाव तत्प्राय- श्चित्तकथनम् ।	"
८८४	पुरा देवमदिरगतधातुमयदीपपात्रा- पहरणादिह नार्याश्वसु पीडा तलि- श्रुतये प्रायश्चित्तकथन च ।	"	८९७	पूर्वं तैलहरणादिह नार्या कम्बू- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
८८५	पुरा मधुहरणादत्र जन्मनि दुष्टगन्ध तत्प्रायश्चित्तम् ।	"	८९८	पूर्वं स्त्रीभारत्यागादिह जातस्य षट्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
८८६	पूर्वं तरक्षुघातानार्या इह कातरा- क्षीव तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	३१६	८९९	पुरा स्वपश्यायं मृगानादादिह अन्यत- खजव तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
८८७	पुरा विप्रस्य मुष्कनिड्डनादत्र मये जानस्य शूद्रस्य षट्त्वं तत्प्राय- श्चित्तामावश्च ।	"	९००	पूर्वं गुटहरणादिह जन्मनि सुमी दारोग्यस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
			९०१	पर्वतदेशे तनुपतस्य महाविभवपुनस्य स्त्रीवर्चिन बनिदानम् ।	३१९
			९०२	नृप विना मृगघातादत्र एषत्व तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
९०३	परतैलपहरणादिह भवे कंठरोगस्त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३१९	९१६	स्वर्णकारकूले जातस्य सुखश्र्व- धनयुक्तस्य स्त्रीसुखिनो लोकव- क्तस्य पुत्ररहितत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
९०४	पूर्वं राजपत्न्या गर्भधारणादिह विना प्रायश्चित्तं स्त्रीपुत्रसुखहीनत्वम् ।	"	९१७	पुत्रं धरघातादिह भवे नार्याः खररोमवत् तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३२३
९०५	स्वर्गमं परिपोष्यात् पूर्वं सृग्वधादत्र नार्यास्तदातकाले खजत्व तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	९१८	पूर्वं रीत्यपहरणादिह नार्याः पिङ्गा- क्षित्व तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
९०६	क्षेत्रहृलभवस्य दान्द्राक्षिण्यपरस्य मेहादिपौडितस्य मार्यायाः सदाचार- वत्या गर्भास्तिरुत्विनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	३२०	९१९	प्राग्भवे परलिङ्गाजहरणादिह नार्याः शूलरोगस्तत्प्रायश्चित्तवर्णनं च ।	३२४
९०७	पूर्वजन्मनि तुरगघातादिह वक्र- कण्ठत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३२१	९२०	पूर्वम् उट्टूपातादत्र नरस्य विकृत- स्वरत्वं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"
९०८	पूर्वं शृगालघातेनात्र भवे पादक्षीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	९२१	पूर्वं गर्भापातादत्र पवनोत्थं प्राप्य बन्ध्यात्वं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"
९०९	गमातीरि जातस्य शूद्रस्य धनपुत्रा- न्वितस्य युवभावे चक्षुर्हीनत्वं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	९२२	कास्यहरणादिह नरस्य शीर्षिपीडा तच्छन्मनाय प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
९१०	पूर्वं शृगालघातादिह भवे नार्याः पादभंगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	९२३	पवनददेशे जातस्य वैश्यस्य सुखे- श्र्वधेभ्युक्तस्य जातपुत्रविनाशकत्व- निदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
९११	पुत्रं वाजिघातादिह नार्याः वक्रकण्ठञ्च तत्प्रायश्चित्तवर्णनञ्च ।	"	९२४	पूर्वं कास्यहरणादिह भवे शीर्षिरोम- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३२५
९१२	यमुनातीरे क्षत्रियवधोभवस्य धन- गौड्यभोगवतां नितप्रदस्य यदुखी- कस्य विशेषतो बुद्धिमत्ः पुत्राभाव- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३२२	९२५	बन्ध्यायाः पुत्रसन्तानोत्पत्तिविधान- कथनम् ।	"
९१३	पूर्वं रीत्यपहरणादिह भवे पिङ्गलाक्षत- वत् तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	९२६	साध्वी स्वर्गायां प्रतिपद्य परदार- गमनादिह भवे प्रहर्षारोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"
९१४	पुत्रं घरातादत्र खररोमवत् तच्छ- न्मनाय प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	९२७	पुत्रं जन्मनि कास्यहरणादिह नार्याः शीर्षिपीडा तत्प्रायश्चित्तं च ।	"
९१५	प्राग्भवे गर्भपुष्टयर्थं कुक्कुटोदभक्षण- ात् नार्याः गर्भधारणाप्रावर्त- नप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	९२८	पूर्वं नार्याः उट्टूपातदोषादत्र विकृत- स्वरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
			९२९	पूर्वं परधृत्वापहरणात् अत्र भवे नेत्र- रोगस्तत्प्रायश्चित्तनाशाय तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	।	अ०	विषयाः	पृ०
९३०	स्वपति परित्यज्य पूर्वभवे परपुरुष- गमनान् नार्या ग्रहणीरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	३२६		९४५	पूर्वदधिहर्ष्या नार्या अत्र मेदोरोगतः परमपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३२९
९३१	विप्रवर्णकुलोपनस्य उदरे वातपीडि- तस्य आदिपुत्रविनाशोत्तरम् अप- त्याभावनिदानं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"		९४६	पूर्वभवे तरक्षुहर्षणादत्र नेत्रेषु कात- रत्वं तत्प्रायश्चित्तवर्णनञ्च ।	"
९३२	वृषस्य मुष्कनिकुङ्कनतोऽत्र नरस्य षण्ढत्वं तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	३२७		९४७	पुरा देवालयस्यघातुमपदीपपात्र- हरणादिह नार्याश्चभुःपीडा तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
९३३	मोहात्परघृतप्राधानत इह नार्या नेत्र- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		९४८	पुरा मधुहरणादत्र जन्मनि नरस्य पूतिगन्धित्वं तत्प्रायश्चित्तवर्णनञ्च ।	३३०
९३४	पूर्वभवे महिषीवयादत्र कृष्णगुल्म- रोगेण नरस्य परमपीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"		९४९	पूर्वं तच्छुधातादत्र भवे नार्याः कातराक्ष्या नेत्रपीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
९३५	प्राग्गोघातादत्र भवे नार्याः पुत्र- संततिहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		९५०	पञ्चनददेशे जातस्य शूद्रस्य सकर्ल- श्वर्यसंपन्नस्य षण्ढत्वनिदान- कथनम् ।	"
९३६	प्राग्भवे दुग्धहरणादत्र नरस्य बहुमूत्र- रोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"		९५१	क्षेत्रकुलजस्य शौर्यैर्दार्ययशो- धनयुतस्य वातपीडावतो मार्शयाः शुभाचारवत्याः पुष्पनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तवर्णनञ्च ।	"
९३७	पूर्वभवे परदुग्धहरणादिह नार्या बहु- मूत्ररोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३२८		९५२	पूर्वभवे माक्षिकहरणादत्र नार्याः पूतिगन्धित्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३३१
९३८	मोहान्महिषीवातेनात्र नरस्य कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		९५३	पुरा अग्न्यागमनादत्र नरस्य षण्ढत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
९३९	वृषस्य मुष्कनिकुङ्कनतोऽत्र भवे षण्ढत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		९५४	सपत्न्याः सुतस्य विषदानेन प्राण- हरणादिह भवे नार्या वास्ये कुष्ठ- रोगप्राप्तिश्चतुर्विंशतिमिते वर्षे मरणञ्च ।	"
९४०	पक्कफलाहरणादिहार्त्यन्तं पुत्रविनाश- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		९५५	पूर्वं वराहहननादिह नरस्य दन्तु- रत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
९४१	पूर्वं दधिहरणादिह नरस्य मेदोरोगेण पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		९५६	पूर्वं गुडहरणादिह नरस्य गुल्मोद- राख्यरोगप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथ- नञ्च ।	"
९४२	पूर्वभवे महिषीवातादिह कृष्णगुल्म- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		९५७	यमुनातीरजायाः शूद्रावात्ये कुष्ठ- रोगप्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथ- नञ्च ।	३३२
९४३	पूर्वजन्मनि वृषभाणां नासाभ्येदेदादत्र नरस्य नासाभ्येदेस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	३२९				
९४४	भूमियुजां म्बेच्छानां कुले जातस्य पञ्चपवादात्तमे वपति महारष्ट्र- भासिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"				

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
९५८	पर्वताभ्रितसिंधुमंडले जातस्य वन- नस्य सुखैर्धर्मनान्वितस्य षण्ढत्व- निदानकथनम् ।	३३२	९७०	पूर्वजन्मनि तुरंगमनादिह नरस्य वक्रकण्ठत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	३३५
९५९	पूर्वभवे ब्राह्मणादात्र नार्या दन्तु- रत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"	९७१	पुराभवे शृगालघातादात्र विशेषतः पादहीनत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"
९६०	पूर्व तैलशूणादात्र नरस्य कण्डूरोगे- स्तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"	९७२	गंगातीरे जातस्य वृद्धस्य धनपुत्र- समन्वितस्य युवावस्थायां चन्द्रुहो- नत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"
९६१	पूर्वभवे त्रिनाडपरार्धं भार्यापरित्यागा- दात्र षण्ढत्वं तत्प्रापश्चित्तकथना- भावश्च ।	"	९७३	पूर्वजन्मनि शृगालघातादात्र नार्या ऊर्ध्वपातात्पादभंगस्तत्प्रापश्चित्तकथ- नम् ।	"
९६२	पुरा स्वमर्त्याय मृगहननादात्र नरस्य खेजत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"	९७४	पूर्वमथवातादिह नार्या वक्रकण्ठत्वं तच्छमनाय प्रापश्चित्तकथनम् ।	३३६
९६३	प्राग्भवे मोहात् पर्युडापहरणादात्र नार्या गुल्मोदरपीडा तत्प्रापश्चित्त- कथनम् ।	३३६	९७५	यसुनातीरे जातस्य क्षत्रियस्य मृत- पुत्रत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"
९६४	कुमाननां सुस्वरूपां स्वस्त्रियं परि- त्यज्य परदारमगनादात्र स्त्रीविवा- हात् तन्निष्ठतिकथनम् ।	"	९७६	कामतः प्राग्भवे वक्षवातादात्र नरस्य क्षयरोगप्राप्तिकथनम् ।	"
९६५	नृपे विना मृगघातादात्र तद्गतकाळे मृगहन्तुः खेजत्वं तत्प्रापश्चित्तकथ- नम् ।	"	९७७	पूर्वजन्मनि मोहादक्षीमतो द्विजघाता- दात्र क्षयरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	३३७
९६६	पुराभवे परनेत्रापहरणादात्र नार्याः कण्डूरोगतः पीडा तन्निष्ठतिकथनम् ।	"	९७८	भर्तृभरणानंतरं सहयमन्तः स्त्रीयां गतिवर्णनम् ।	"
९६७	पुरा राजपत्न्यां गर्भधारणादात्र भवे सर्वधर्मपट्टित्तिकरषण्ढत्वं तत्प्राप- श्चित्तकथनम् ।	३३४	९७९	कुम्भलोपोपारे जातस्य क्षत्रियस्य क्षयरोगप्राप्तिनिदानं तदप्रे क्षयरोगे- ष्वैव पुत्रादिहजनमरणप्राप्तिश्च ।	"
९६८	भगर्भपत्न्यार्थं पुरा मृगहननादिह नार्यास्तकाटि गेजत्वं तन्निष्ठति- कथनम् ।	"	९८०	विशेषतो वृद्धस्य जित्तिककलमूपस्य व्योधाभिचदेशे जातस्य क्षत्रियस्य युवाभवे क्षयरोगोपत्तिनिदानं तन्नि- ष्ठस्युपायकथनम् ।	"
९६९	छत्रवृद्धमनुभवस्य दावदाक्षिण्यरसस्य मैत्रादिकापीडितस्य भार्याया गर्भधारणाज्जन्मनिदानं तत्प्रापश्चित्त- कथनम् ।	"	९८१	पूर्वभवे मोहात्कुण्डलवधादात्र नार्या नासावक्रत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	३३८
			९८२	पुराभवे श्राद्धगहननाचार्यां अत्र क्षयरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"
			९८३	पुरा स्वसृघातादात्र नरस्य वधित्वं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
९८४	प्राग्भ्रूवातजपापादिह नार्याः क्षय- रोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३३८	९९९	पुरा विडालोच्छिष्टमोजनतोऽत्र नर- स्य रात्र्यंघ्रत्वं प्रायश्चित्तकथनं च ।	३४२
९८५	गंगायाः प्राक्पददेशे जातस्य शूद्रस्य स्वल्पवित्तस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१०००	स्त्रीणामपि तथैव ।	३४३
९८६	विराटदेशे जातायाः पतिशुश्रूषण- परायाः धनधर्मादयायाः क्षयरोग- वत्याः पुत्रामावनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	३३९	१००१	चांडालागमनादत्राजगरवन्मूढत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
९८७	पूर्वजन्मनि सारिकाघातादत्र नरस्य स्वलितवाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१००२	पूर्वं चांडालपुरुषसंगमादिह नार्या अजगरवन्मूढत्वं प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
९८८	नार्या अपि तथा ।	"	१००३	पराश्रविघ्नकरणादिह भवे अजीर्ण- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
९८९	पूर्वजन्मनि शकघातादत्र नरस्य लंघ- कण्ठत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३४०	१००४	परानविघ्नकरणान्नार्या अजीर्णरोग- स्तत्प्रायश्चित्तविकथनं च ।	"
९९०	स्त्रीणामपि तथैव ।	"	१००५	द्विजकुलोद्भवस्य किलासद्वृकंडू- नेत्रतोदवतो भार्याया मृतवत्सत्व- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
९९१	कस्यचिद्द्विजकुलजस्य वातपीडाभवतो धर्मनिष्ठावतो वित्तयुतस्य भार्यायाः सदाचारकत्या मृतवत्सनिदानं तत्प्रा- यश्चित्तकथनं च ।	"	१००६	पूर्वजन्मनि द्विजाय घातार्यं विप- दानादत्र च्छर्दिरोगेण यौवन एव प्राणहानिकथनम् ।	३४५
९९२	पूर्वममध्यमश्रणतोऽत्र नरस्य कुमिलो- दरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३४१	१००७	पुरा द्विजाय विषदानादिह नार्या- श्छर्दिरोगेण यौवन एव मरणकथनम् ।	"
९९३	स्त्रीणामपि तथैव ।	"	१००८	द्विजेतरस्मै कस्मैचिदपि विषदाना- दिह च्छर्दिरोगतः पीडा तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"
९९४	दुष्टस्पर्शादत्र नार्याः कृशोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१००९	भ्रातृघातान्मूकत्वम् ।	"
९९५	गंगायाः पूर्वभागे द्विजवंशसमुद्भवस्य बन्धुस्त्रीमुखसंयुतस्य मृतपुत्रव- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१०१०	पुत्राभिलाषापूर्वं यवनपुरुषसंभोगा- दत्र यवनीत्वे पुत्रभूततिवाजैतत्वं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"
९९६	द्विजभार्यायाः क्षयान्वितायाः पुत्र- संततिहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	३४२	१०११	गंगाभ्रयपर्वते जातस्य भूपस्य भूत- दयावतो वास्ये पाडुरोगप्राप्ति- निदानं तत्प्रायश्चित्तं च ।	"
९९७	उच्छिष्टमक्षणादत्र नरस्य रात्र्यंघ्रत्वं- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१०१२	पूर्वभवे द्विजेतरस्मै विषदानादत्र नार्याश्छर्दिरोगतः पीडा तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	३४६
९९८	पूर्वभवे रसलोमादुच्छिष्टमक्षणातो नार्या अपि रात्र्यंघ्रत्वं तत्प्राय- श्चित्तं च ।	"	१०१३	गंगायाः पूर्वभागे जातस्य क्षयियस्य यद्वदन्पराक्रमस्य जातपुत्रविनाश-	

अ०	विषया	पृ०	अ०	विषया	पृ०
	निदान तच्छमनाय प्रापश्चित्त कथन च ।	३४६	१०२६	यमुनाया जातस्य क्षत्रियस्य धन- मित्रसुलैश्वर्यनानास्त्रीभोग्युतस्याप्रा- प्तमनोरथस्य जातपुत्रविनाश- निदान तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	३४९
१०१४	क्षत्रियकुलमवाया दुःखाकुलाया दमित्तोज्ज्वलाया बन्ध्यात्वनिदान तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१०२७	जात्युत्तमाना जनुषि प्राप्तस्य सर्व- मपत्सृष्टस्य बन्धुसौम्ययुतस्य जातस्य तत्तदुःखनिदान तत्प्राप- श्चित्तकथन च ।	३५०
१०१५	आवृषातकरणादत्र नार्या मूकत्वम् ।	"	१०२८	पूर्वं पुरुषघातादत्र नार्या शूल- रोगत पीडा तत्प्रापश्चित्तकथन च ।	"
१०१६	देवद्रव्यापहरणादक्षिपीडालो विशति वर्षोत्तरं नेत्रभगस्तदुपायकथनञ्च ।	३४७	१०२९	पूर्वजन्मनि नरघाताद्वा मित्रघाता- दत्र वायुरोगत पीडा तत्प्राप- श्चित्तकथनञ्च ।	"
१०१७	सर्वस्नेहहरणादत्र भवे नरस्य क्षय- रोगत पीडा तत्प्रापश्चित्तकथन च ।	"	१०३०	ज्ञानपूर्वककर्मकर्तुर्मोगादेव कर्मण क्षयकथनम् ।	३५१
१०१८	पूर्वभवे ब्रह्मबादरताया इह किञ्चि त्पतिदोषाच्चनुभगीकृत्यान्ते पार्वती- समीपताप्राप्तिकथनम् ।	"	१०३१	पूर्वभवे स्नेहहरणतो नरस्य क्षय- रोगत पीडा तच्छमनोपायवर्णनञ्च ।	"
१०१९	अज्ञानात् पूर्वभवे आवृषाततो मूकत्व, नरस्य पुत्रसत्तानलाभाय प्राप- श्चित्तविधिरूपणञ्च ।	"	१०३२	पुरा जाराश्रयात्पतिहृन्त्या नार्या अत्र भवे बाल्ये वैषम्यकथन तदु- पायकथनञ्च ।	"
१०२०	क्षत्रियकुलमवाया धनभोगवत्या नार्या पुत्रान्विताया क्षयरोग प्राप्तिस्तच्छमनाय प्रापश्चित्तञ्च ।	"	१०३३	पूर्वं देवतागारदाहादत्र रक्तातीसार- रोगत पीडा तच्छमनोपायश्च ।	"
१०२१	धूर्तकर्मणा लोकवचनादत्र भवे अपस्माररोगत पीडा तत्प्राप- श्चित्तकथन च ।	३४८	१०३४	प्रयागनिकटे जातस्य सर्वशास्त्रार्थ- कोविदस्य द्विगस्य सन्ततिदुःख- निदान तच्छान्त्युपायवर्णनञ्च ।	"
१०२२	पूर्वभवे स्वर्गापहरणादिह पुत्रहीन त्व तत्प्रापश्चित्तकथन च ।	"	१०३५	पुरा गर्भपातनपायकरणादत्र नार्या गर्भपातनदुःख तदुपायश्च ।	३५२
१०२३	पुरा यालघातादिह नरस्य सुतपुत्र- त्व तत्प्रापश्चित्तकथन च ।	"	१०३६	देवागारघातादिह नार्या अतिसा- रत परमपीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१०२४	पूर्वदोषा सूक्ष्मादिवोनीत्यमुष्य य- वनात्त्वमायनाया नार्या मर्त्या सह तार्थराजनेवनात् सर्वैश्वर्यप्राप्ति- कथनम् ।	"	१०३७	कुष्ठरोगप्राप्तिनिदान तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"
१०२५	पूर्वं सर्वभेदहरणादिह प्रयागे जात स्य धनपुत्रभोगे वेदभक्तुर्द्विजस्य क्षयरोगत पीडा तत्प्रापश्चित्त कथन च ।	"	१०३८	पूर्वभवे पशुमिन्वातिन्त्या नार्या अत्र वायुरोगपीडा तत्प्रापश्चित्त- कथन च ।	"

अ०	विषयाः	पृ० ।	श०	विषयाः	पृ०	
१०३९	पुरा मने गोत्रघातकरणाभ्यां दत्ता- रोगपीडा तन्निवृत्त्युपायकथनञ्च ।	३९२		१०६१	पूर्वं शूद्रगृहाश्रितस्य नरस्येह भवे वातरोगेण पीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	३९७
१०४०	द्विजकुलोत्पन्नस्य वातचित्तयुतस्य किञ्चिद्विस्तमन्वितस्य मार्यायाः पतिव्रतायाः कारुवध्यान्विदानं तदुपायवर्णनञ्च ।	"		१०६२	पूर्वं पापमोहनाद्र्महत्या नार्या अत्र जलोदरपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३९८
१०४१	पुरा नारीवातादिह कृशस्य नरस्य बलविवाजितत्वं तच्छमनविधिवर्ण- नञ्च ।	३९३		१०६३	पूर्वं फलवौर्षादिह भवे नार्याः फल हीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१०४२	इरावतीचन्द्रमागान्ते जातस्य द्विजस्य नातिचित्तयुनस्य सकन्यस्य पुत्रनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथन च ।	"		१०६४	पूर्वजन्मनि द्विजघातादत्र नार्याः कुश्रोगावातिकथनं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१०४३	वातूल्लक्षणाद्वयस्य नरस्य तद्गोष- निवृत्त्ये प्रायश्चित्तकथनम् ।	३९४		१०६५	विपाशानिकटे देये सच्छूद्रकुलजस्य देवतातिथिपूजकस्य संततिराहित्य- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१०४४	पूर्वं विप्रद्रव्यापहरणाद्राधिव्यानि- पीडा तच्छमनान् प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"		१०६६	पूर्वं पराजहरणादिह जन्मनि नार्या उदरे अजीर्णतो रात्रिदिवमतिपीडा तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"
१०४५	राजकुलोत्पन्नाया मुत्यनृपागनायाः प्रजापीडनपराया वातपित्तादिरोग- पीडिताया अपुत्रन्विदानं तत्प्राय- श्चित्तकथन च ।	"		१०६७	पुरा देवागारस्थितमूर्तिभगतोऽत्र न कापि प्रतिष्ठा तदुपायकथनञ्च ।	३९९
१०४६	पुरा स्वगोत्रजनार्या वीर्यनिषेकादिह संततिराहित्यं तदुपायकथनञ्च ।	३९५		१०६८	प्राहृ वृषवधकरणादिह नरस्य क्षय- रोगतः पीडा तन्निवृत्त्ये प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
१०४७	द्विजद्रव्यापहरणादिह जन्मनि मृत- पुत्रत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३९६		१०६९	ग्रामजन्मनि परगर्भघातादिह नार्या जलोदरतः पीडा तच्छमनार्थमुपा- यश्च ।	"
१०४८	राजघातादिह भवे राजयक्ष्मरोगतः पीडा तत्र प्रायश्चित्ताभावश्च ।	३९७		१०७०	पूर्वजन्मनि वादिनो वाग्विरोधक- रणादिह भवे मूकत्वं प्रायश्चित्तकथ- नञ्च ।	"
१०४९	शतद्रुनिकटे जातस्य द्विजस्य सुव- भावे कुश्रुशयरोगनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"		१०७१	पूर्वं सपत्नीगर्भनाशादिह जन्मनि नार्या वन्ध्यात्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३९०
१०५०	मर्तुसुहृद्भवनमेव परधर्मभिमन्व- मानायाः पतिव्रताया माविशुल्लजाल- कथनम् ।	"		१०७२	पुरा परनिद्राकरणादिह खलाटत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
				१०७३	पूर्वमेव राजवधकरणाभ्यां इह क्षयरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
				१०७४	पूर्वं मर्तुर्वाग्विरोधादिह कामिन्या मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१११६	पूर्वं शुनो वधादिह नरस्य चक्रपाद- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३७५	११२९	मृतं पतिं विलोक्य तेनेतः परलोक- गमनायोग्यताया गतिवर्णनम् ।	३८०
१११७	पुरा शूद्रघातादिह भवे नरस्य दन्त- पातनपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	११३०	पुरा ब्रह्महत्याकरणादिह क्षयरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१११८	पुरा शुनो घातादिह नार्याश्चक्रपाद- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	११३१	कस्यचिद्विप्रस्य चारुवर्णत्वाचार- कुलधर्मज्ञस्य देवाग्निगुरुवत्सलस्य किञ्चित्केशकारिण्या भार्यायाः पुत्र- हीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१११९	शूद्रघातकरणादिह नार्या दन्त- पातनाख्यरोगस्तच्छमनोपायश्च ।	"	११३२	पूर्वं सीमाबादप्रसंगतो ब्राह्मण- घातादिह नरस्य पश्चिमवर्षे रिष्ट- प्राप्तिकथनम् ।	३८१
११२०	गोदावरीसमीपे जातस्य शूद्र- स्पातिचिन्तायुतस्य दाने स्वल्पमते- जातपुत्रविनाशकत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"	११३३	अयोध्याभिघदेशे जातस्य वैश्यस्य महोपमिनो सुवभाषे क्षयरोगनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
११२१	पुरा बभ्रुहननान्नरस्येह बभ्रुमंडल- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३७६	११३४	स्वेच्छया ब्रह्मवातादिह नार्याः क्षयरोगतो नाशकथनम् ।	"
११२२	शूद्रजातिमापन्नायाः कुष्ठरोगकत्या जातसंततिनाशनिदानं तत्प्रायश्चि- त्तम् ।	"	११३५	पुरा भवे स्वसृघातादिह नरस्य वाधिर्पैरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	३८२
११२३	चरमावस्यायां पुत्रशोकाकुलकारि- दोषनिरूपणम् ।	"	११३६	नार्याः कस्याश्चित्पूर्वभवे ब्राह्मण- घातादिह क्षयरोगस्तत्प्रायश्चित्त- कथनम् ।	३८३
११२४	गागायाः परदेशे जातस्य शूद्रस्य पितृकम्बल्यवित्तवतो बभ्रुभृत्यसम- न्वितस्य पुत्रराहित्यनिदानं तत्ति- ष्ठकथनम् ।	३७७	११३७	पूर्वं आसृघातादिह नरस्य मूकत्वम् ।	"
११२५	पुरा सुयपानाद्ब्राह्मण्या अन्न प्रदर- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तं च ।	३७८	११३८	पुरा कुक्कुटघातादन्न वक्रनासात्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
११२६	शतद्वसरस्वतीमध्यदेशे जातस्य द्विजस्य स्त्रीपुत्रधनयुक्तस्य तिल- धेनुदानप्रहणतः कासरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	"	११३९	गंगायाः प्राग्देशे जातस्य शूद्रस्य सपत्नीकस्य बन्धुभृत्ययुतस्यापुत्र- त्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
११२७	पूर्वं मृगवधादन्न पाददुररपीडनं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३७९	११४०	कस्याधिन्वार्याः पूर्वं द्विजगृहदाहे तत्पुत्रमारणेनेह वात्प्यमारम्य क्षय- युताया अपुत्रात्वं त्रयोविंशोऽरिष्टेन मरणम् ।	३८४
११२८	पुत्रारे स्त्रीष्टंशतमुद्रवस्य स्रकलै- र्धर्मविघादपस्य धर्मात्मनो बह- धायस्य वसतः पञ्चवर्षादिशे वर्षे- ऽरिष्टानिनिदानम् ।	"	११४१	पुरा सारिकाहननादिह नरस्य स्खलितवाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"

अ०	विषयः	पृ०	अ०	विषयः	पृ०
११४२	पुरा नार्याः सारिःसाहननादिह स्वलितावास्तवं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	३८४	११७७	विडालोन्मिष्टप्रमोन्मिया नार्या अपि रात्र्यंधवं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	३८८
११४३	पुरा भवे यकपातादिह नरस्य लंबकठवं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"	११७८	पुरा चाण्डालीगमनादिह नरस्या- जगत्स्वल्भुदवं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"
११४४	यक्राननानार्या अपि लंबकठवं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"	११७९	पूर्वभवे चाण्डालसंगमादत्र नार्या अपि मूढत्वमजगरवत्तत्राप्यधित्त- कथनं च ।	"
११४५	द्विजकुलजस्य धामिकस्य विच- युतस्य स्वल्पवीर्यस्य सदाचारवत्या भाषाया मृतवत्सात्वनिदानं तत्राप्य- धित्तकथनं च ।	३८५	११८०	पूर्वं परान्विभ्रकरणादिह नरस्या- जीर्णरोगस्तत्राप्यधित्तं च ।	"
११४६	काकानां प्राणजातादिह नरस्य कूर्चहीनत्वं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"	११८१	परान्विभ्रकारिण्या नार्या अजीर्ण- रोगस्तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"
११४७	काकपातानार्या अपि कूर्चहीनत्वं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	३८६	११८२	द्विजकुलजस्य सदाचारवतः साधु- सेवकस्य भाषायाः स्त्रीवर्मप्रतकारि- ण्या मृतवत्सात्व तत्राप्यधित्त- कथनं च ।	"
११४८	पूर्वभवे अमश्यमक्षणादत्र नरस्य त्रिमिलोदरत्वं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"	११८३	परस्य विषदानादिह नरस्य छर्दि- रोगतः पीडा तत्राप्यधित्तकथनं च ।	३९०
११४९	पुरा अभश्यमक्षणादत्र नार्याः त्रिमिलोदरत्वं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"	११८४	पुरा आलुचानादिह नरस्य मूकत्वं तत्राप्यधित्तकथनाभावश्च ।	"
११५०	दुष्टश्शृष्टिसिदान्मक्षणादिह नरस्य कृदोदरत्वं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	"	११८५	पुरामिलापाद्यवनगानाया अत्र पर- नीचमासाय पुत्रगतिनिवृत्तित्वं तत्राप्यधित्तं च ।	"
११५१	दुष्टश्शृष्टिसिदान्मक्षणादत्र नार्या अपि शूदोदरत्वं तत्राप्यधित्त- कथनं च ।	"	११८६	गंगाप्रये पर्वते जानम्य क्षत्रियस्य सर्वसंपत्समनितस्य पाण्डुरोग- निदानं तदुपायश्च ।	"
११५२	गंगापूर्वभागे जातस्य द्विजवंता- मस्य मृतपुत्रकत्वं तत्राप्यधित्त- कथनं च ।	३८७	११८७	यस्य कन्यापि विषदानादत्र नार्याः परमन्वृत्तिनिदानं तत्राप्यधित्तकथ- नं च ।	"
११५३	पुरा द्विजव्यापहरणादिह नार्याः पुत्रहीनत्वं तदुपायकथनं च ।	"	११८८	गंगायाः पूर्वभागे जातस्य क्षत्रियस्य मूढत्वमजगरवत्तत्राप्यधित्तं च ।	३९१
११५४	पूर्वभवे वरिष्ठमोजनान् अत्र नरस्य रात्र्यंधवं तत्राप्यधित्तकथि- कथनं च ।	"	११८९	पुरा कृष्णविषयतोदत्र नार्या कन्यापयकथनं च ।	"
११५५	पुरोन्मिष्टप्रमोन्मिया नार्या अपि रात्र्यंधवं तत्राप्यधित्तकथनं च ।	३८८			
११५६	विडालोन्मिष्टप्रमोन्मिया नार्या अपि रात्र्यंधवं तत्राप्यधित्तं च ।	"			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
११७०	धूर्ततया पुरा द्विजवचनादत्र नर स्वापस्मारोगतः पीडा तदुप्राय- कथनञ्च ।	३९१	११८४	पुरा जाराश्रयेण विपप्रदानात् स्वपतिव्या अत्र विववायं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	३९६
११७१	पुरा आतुघ्वातिन्या इह नार्या मूकञ्च तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	११८५	प्राग्जन्मनि देवागारदाहादत्र नरस्य रक्तातिसारपीडा तदुपशमत्रिधि- कथनञ्च ।	"
११७२	पूर्वं देवद्रव्यापहरणादत्र नरस्येह विशेषे वर्षे नेत्रमास्तद्रक्षणोपायश्च ।	३९२	११८६	प्रपामनिकटे जातस्य द्विजस्य सर्व- सुखयुतस्य अपस्मारोगतो मृतपुत्र- द्वयस्य सन्ततिदुःखनिदान तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
११७३	पूर्वमवे सर्वश्लेहहरणादिह नरस्य ज्वर- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथ- नञ्च ।	"	११८७	पुरा गर्भपातनयानादिह नार्या गर्भस्थैर्यामावकथनं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
११७४	ब्रह्मवादनवाया अपि प्रतिदोषान्मा- नुषीश्लमाश्रित्य पुनः पार्वीतामीव्य- लाभवर्णनम् ।	"	११८८	पुरा मवे देवागारदाहाकारिण्या नार्या इहातीसारोगपीडा तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	३९६
११७५	अज्ञानात्पूर्वमवे आतुघ्वादादिह मूकत्व, अज्ञानतः कृते प्रायश्चित्तकथनम्, पुरा लोक्वचनदिह नार्या अप- स्मारपीडा तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	११८९	ब्रह्मस्येह जन्मनि तस्मिन्नेव वयसि कुटुम्बः पीडा ।	"
११७६	कस्यचिद्विजस्य धर्मिष्ठस्य चित्तवर्तो वायुनीदरे पीडितस्य मर्यादा मृतव मात्वनिदान तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"	११९०	पूर्वं पत्युर्मित्रवातादत्र नार्या वायु- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
११७७	श्लेहहरणान्क्षयरोगप्राप्तिः ।	३९३	११९१	अज्ञानाद्दोत्रवातिन्या नार्या इह मवे छ्दारोगतः पीडा तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
११७८	पुरा धौर्येन लोक्वचनदिह नर- स्यापस्मारोगप्राप्तिः ।	"	११९२	भूमिदेवकुलजस्य वायुपित्ततो नेत्र- तोदवतः किञ्चिद्विचक्रतो धर्मिष्ठस्य फलयाः काकवन्त्यावनिदानं तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	"
११७९	गर्भनाशकरपातकरजन तस्मिन्कृति- कथनञ्च ।	"	११९३	देवागारे शङ्खधूनसद्युदिह मवे गुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	३९७
११८०	प्रामन्थे पुरयजातादिह नार्याः मूकुरोगतः पीडा तदुप्रायकथनञ्च ।	३९४	११९४	पूर्वमवे स्त्रीजातादत्र नरस्य चल- यजितस्य शशवरोमस्तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
११८१	पुरा अज्ञानान्मित्रनाशिनो नरस्य वायुरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथ- नञ्च ।	"	११९५	पूर्वं धाट्यातिन्या नार्या अत्र वायुमृतिसन्निश्चित्तकथनञ्च ।	"
११८२	इदं गीमन्तकरणादिह नार्या द्वारागेनप्राप्तित्वा प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"			
११८३	गर्भश्लेहरण १. क्षयरोगानोत्र पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"			

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
११९६	पूर्वं ब्राह्मणघातादिह नरस्य कुष्ठ- रोगान्वितत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	३९८	१२१०	भर्तृप्रियकरणाभार्याः सहृतिलाभ- कथनम् ।	४०२
११९७	पुरा देवद्रव्यापहरणादत्र वायुपीडा तदुपशमोपायश्च ।	"	१२११	पुरा शूद्रगृहाथितान्मक्षणादिह नरस्य वातरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
११९८	देवागारे मूत्रपुरीषत्यागिन्या गुद- रोगस्तदुपायश्च ।	"	१२१२	पूर्वमने स्वर्गमपातनादिह नार्या जलोदरपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
११९९	विषाशनिकटदेशे जातस्य क्षत्रियो- द्भवस्य स्त्रीपुत्रधनसंयुतस्य वार्धके कंडूरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१२१३	सदा भर्तृपरायणाया दानधर्मरतायाः सुमगाया नार्याः पुत्राभावनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१२००	पुरामवे देवागारे मूत्रपुरीषोत्सर्गा- दिह नार्या गुदरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	३९९	१२१४	जन्मान्तरे ब्राह्मणघातादिह नार्याः कुष्ठरोगतः पीडा ।	"
१२०१	पुरा कामात् पापविमोहितस्य स्त्रीघातादत्र प्राणहारककार्यरोग- स्तत्प्रायश्चित्तमावश्च ।	"	१२१५	विषाशनिकटे शूद्रकुलजस्य बहुलो- मिनो बहुस्त्रीकस्य पुत्रसंततिराहित्य- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
१२०२	पुरा जन्मनि कन्याघातादिह कन्या- संततिस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१२१६	पुरा मवे परानहरणादिह नार्या अ- जोर्णरोगतः पीडा तच्छमनोपायश्च ।	४०३
१२०३	पूर्वं देवद्रव्यापहरणादिह नार्या वायुपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१२१७	देवागारस्थितदेवमूर्तेर्मगतोऽत्र नरस्य कुत्रापि प्रतिष्ठामावकथनं तदुपायश्च ।	"
१२०४	गंगायमुनयोर्मध्ये जातस्य क्षत्रियस्य महोद्यमवतो द्विजघातात्कुष्ठरोग- स्तत्प्रशमोपायश्च ।	"	१२१८	राजवधादत्र राज्यक्षमतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
१२०५	पर्वते जातायाः क्षत्रियपत्न्याः पति- प्रियस्तायाः सन्ततिवर्जितत्वेनिदानं तदुपायश्च ।	"	१२१९	गर्भघातादिह नार्या जलोदरतः पीडा तदुपशमोपायश्च ।	४०४
१२०६	विप्रकुलजस्य सदाचारस्य क्रयविक्रय- कर्तृभार्याया मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तं च ।	४००	१२२०	वादिनो वाग्विरोधकस्येह मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२०७	प्राग्मवे राजघातादिह नरस्य राज- यक्ष्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	४०१	१२२१	सपत्नीसुतनाशनादिह नार्या बन्ध्यात्वं तदुपायश्च ।	"
१२०८	पूर्वं परमघातिनो नरस्येह जन्मेद- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तं च ।	"	१२२२	परनिन्दाकर्णादिह नरस्य खल्व- टत्वं तन्निष्कृतिश्च ।	"
१२०९	शातद्रुनिकटे जातस्य द्विजस्य सुवा- वस्थायां कुष्ठशयप्राप्तिस्तत्प्रायश्चित्त- कथनं च ।	"	१२२३	पुरा राजवधकर्त्र्या नार्या अत्र तत्काल एव क्षपरोगतः पीडा ।	"
			१२२४	मर्त्रा सह वाग्विरोधिन्या अत्र नार्या मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
			१२२५	देवप्रतिमानंगादिह नार्या अप्रतिष्ठा ।	४०५

अ०	विषया.	पृ० ।	अ०	विषया:	पृ०
१२२६	मथुरामण्डलजस्य द्विजस्य लोभिन. कुर्यस्य सतानसुखहीन वनिदान तन्निष्कृतिकथन च ।	४०५	१२४०	मोक्षसाक्षिप्रमातादत्र रक्तार्तुद- रोगतः पीडा तत्प्रापश्चित्तम् ।	४०८
१२२७	पुरा मवे द्विजद्वय्यापहरणादिह सतानामावस्तप्रतश्कारध ।	"	१२४१	मेरोगंधुयामण्डले सर्वोपकाराय समा- गतायाः शक्तेः कलिमुगे अद्भुतानि कृत्वा पुनः प्रयाणम् ।	४०९
१२२८	कस्यचिद्विजस्य देवब्राह्मणभक्तस्य मायया मृतापन्याया उदरस्थित- गर्भस्य वृद्धिपतनाभावनिदान तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"	१२४२	मोहात्सुरापानकर्त्र्या नार्या अत्र मूत्ररूपरोगस्तत्प्रापश्चित्त च ।	"
१२२९	परमिन्द्राकरणादिह नार्याः खल्वा- टस्य तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	४०७	१२४३	कस्यचिद्विजस्य किंचिद्विदितवतः कास्तद्वासर्षीहितस्य भार्यायाः प्रिये प्रेमरसायाः कदाप्यमुदिताया यौव- नेन समानिताया रजोदोषात् परमपीडानिदानं तत्प्रापश्चित्त- कथन च ।	"
१२३०	अभक्ष्यमक्षणाज्ञानाविवर्षीशकर- मटमालारोगस्य प्रापश्चित्तकथनम् ।	"	१२४४	मालपत्रा प्राग्जन्मनि सुरापानादिह प्रदरोगभक्तदुःपाकथनम् ।	४१०
१२३१	कुञ्जितादत्र धनपुत्रहीनत्व नार्या- स्तन्निष्कृतिकथनम् ।	"	१२४५	ब्रह्मजन्मनि यौवनेन्मदादात्कृतसुरा- पानतो मूत्ररूपरोगतः पीडा तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	"
१२३२	ब्रह्मजन्मस्य पञ्चजातादिह पञ्चवाल- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"	१२४६	अकामतो वैश्यजातादिह नार्या रक्तार्तुरोगतः पीडा ।	"
१२३३	अभक्ष्यमक्षणाज्ञाना अत्र मलगाड- रोगस्य प्रापश्चित्तम् ।	"	१२४७	सास्त्रतद्देशस्तमुद्गवाया नार्या युव- भावे क्षयरोगनिदानं तत्प्रापश्चित्त- कथनं च ।	"
१२३४	विप्रवालरुजातादिह पुनस्तत्तिरहि- तस्य नरस्य क्षयरोगाद्भवत् तदु- पायवर्गेणम् ।	"	१२४८	पुरामवे परस्त्रीकामुकस्य पुरुषसे- होन्मादरोगस्तत्प्रापश्चित्त च ।	४११
१२३५	विनाशपराय परपञ्चजानादिह नार्याः पञ्चजातेन पीडा तत्प्रापश्चित्त- कथनम् ।	४०८	१२४९	पूर्व स्त्रियापहरणादत्र नार्याः कुन- खवं तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	"
१२३६	पेट्टादागमस्य मथुरामण्डलनार्या भूमाहुरण्योर्ध्वं भावतः पुनर्वैकुण्ठ- गमनम् ।	"	१२५०	पुरा वैश्यजातादत्रापुत्रस्य नरस्य रक्तार्तुरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	"
१२३७	पुरा खर्गापहरणात्पुनरिविदं तत्प्राप- श्चित्तकथनम् ।	"	१२५१	सिन्धोः पश्चिमभागे जातस्य कस्य- चिन्धेच्छभूयस्य स्वयंपत्न्योद्ध- युतस्य वदित्वाविज्ञादास्य पंचा- शतमेऽन्दे युद्धमध्येऽरिष्टप्रति- निदानं तदुपायम् ।	"
१२३८	पुरा राजराजकरणादिह नार्या राजदम्भरोगान्निष्ठनिकथनम् ।	"			
१२३९	विनाशपराय पेट्टादागमस्य नरस्य रक्तार्तुरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१२५२	बलात्कारेण यौवने जारेण कृत- संभोगाया नार्या इहोन्माद्रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	४१२	१२६५	ऐरावतीपरमागे जातस्य क्षत्रियस्य सुरूपस्य राजजनप्रियस्य स्त्रीपुत्र- सुखहीनतानिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	४१६
१२५३	पूर्वं त्रुहरणादिह श्लेष्मरोगस्तत्प्रा- यश्चित्तकथनं च ।	"	१२६६	वैयाशिकदेशजस्य क्षत्रियस्य बहु- स्त्रीपुत्रमित्राद्यस्य सुखैश्वर्यसमन्वि- तस्य मनोदुःखप्राप्तिनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	४१८
१२५४	पत्यौ जीवति जाराद्रूमधारिण्या अत्र शूद्रया गर्भधारणाभावस्त- त्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१२६७	सरस्वतीपरदेशे जातस्य क्षत्रियस्य गौरस्य सुरूपस्य व्यापारनिरतस्य भार्यायाः पुत्रविवर्जितत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
१२५५	आखेटं विना हस्तिहन्नादिह सर्व- कर्मस्वसिद्धिस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१२६८	गंगायाः प्रान्तदेशे जातस्य भूषते- र्मपुत्रवचसो धनधान्यसुताम्नितस्य सुतविनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	४१९
१२५६	बलात्कारेण ब्राह्मणीरमणादिह नरस्य महोन्माद्रोगतो मरणञ्च ।	"	१२६९	मृगयायां गजवधादिह नरस्य गज- चर्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	४२०
१२५७	पुरा जन्मनि त्रुहरणादिह नार्याः श्लेष्मरोगस्तच्छमनोपायश्च ।	"	१२७०	परसिद्धानहरणादिह नरस्य शूल- पीडा तदुपायकथनञ्च ।	"
१२५८	विश्रवंशसमुत्पन्नस्य धनधान्यसुख- युतस्य किञ्चिद्वाधिसमन्वितस्य भार्याया मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनं च ।	४१३	१२७१	यमुनातटे जातस्य न्धारणस्य बहु- द्वययुतस्य जातसंतविदुःखनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
१२५९	पुरा ताम्रहरणाभार्या इहोद्भ्र- रोगतः पीडा तदुपायश्च ।	४१४	१२७२	पूर्वमेव रत्नपहृणादिह नरस्य पिंगलाश्रवं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४२१
१२६०	पूर्वं द्विजाङ्गताटनादत्र दद्रुरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१२७३	पुरा खरघातादिह नरस्य खररोमवं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२६१	गंगाप्रान्तरे जातस्य क्षत्रियस्य पितृ- कस्त्वल्पवित्तवतो बन्धुसुखसुखान्वि- तस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तन्नि- ष्कृतिकथनञ्च ।	"	१२७४	स्वगर्भपुष्ट्यर्थमेवमङ्गलनोऽत्र नार्या गर्भधारणाभावस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२६२	कस्यचिद्गण्डः स्त्रीसुखान्वितस्य पितृमातृसुखहीनस्य जातपुत्रनाश- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	४१५	१२७५	स्वर्गकासुलजस्य नानावैषंती लोकवचनरस्य सुखैश्वर्यस्त्रीवतः पुत्रवर्जितत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	४२२
१२६३	प्रमासदेशे जातस्य शूद्रस्य राज- कार्मरतस्य द्रव्यहीनस्य पुत्रसंतति- दुःखनिदानं तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	४१६			
१२६४	कस्यचिद्भूद्रस्य शुभाचारस्य ब्राह्म- णीगमनाजन्मान्तरे शुभयोगतो ब्राह्मणत्वे विदो वर्षे धपरोगतो देहपातः "				

अ०	विषया	पृ०	अ०	विषया	पृ०
१२७६	पूर्वजन्मनि खरमारणादिह नार्था खररोमत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४२२		मृतपुत्रत्वनिदान तत्प्रायश्चित्त- कथन च ।	४२५
१२७७	पुरा रीतिहरणादिह नार्था विंगा- क्षीत्र तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"	१२९१	बन्ध्याया. पुत्रजननप्रयोगकथनम् ।	४२६
१२७८	परसिद्धात्तदहरणादत्र नार्था शूल- रोगत पीडा तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	"	१२९२	पुरा भवे देवद्रव्यापहरणादत्र नर- स्याक्षिपीडा तन्निष्ठयुपायकथनञ्च ।	"
१२७९	पूर्वं राष्ट्रप्रातादिह जन्मनि नरस्य विहृतस्वरत्व तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	४२३	१२९३	पूर्वं वृषमुष्कनिष्ठनादिह नरस्य षण्डत्वकथन तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१२८०	पूर्वजन्मनि गर्भपातादत्र नार्था बन्ध्यात्व तन्निष्ठितिरूपणञ्च ।	"	१२९४	पुरा परपुत्रहरणतोऽत्र नार्था नेत्र- रोगत पीडा तदुपायकथनञ्च ।	"
१२८१	कास्यहरणादत्र नरस्य शीर्षरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१२९५	पूर्वभवे महिषीवातादिह नरस्य लघु- गुल्ममुत्तव तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१२८२	पवनददेशे जातस्य वैश्वस्य यौवने सुवैश्वस्यवन्धनमुत्तस्य जात- पुत्रविनाशनिदान तत्प्रायश्चित्त कथनञ्च ।	"	१२९६	शूद्रनार्था. कस्याश्चिन्नष्ट्याश्व- भोगादिनानाविभवसमुत्ताया. पुत्र- हीनत्वनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४२७
१२८३	पुरं कास्यहरणादिह शीर्षरोगस्त- त्प्रायश्चित्तकथन च ।	४२४	१२९७	पुरा भवे दुग्धहरणादिह नरस्य बद्ध- मूलत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२८४	बन्ध्याया प्रायश्चित्तविधिरूप- णम् ।	"	१२९८	नार्था पुरा दुग्धहरणादत्र बद्ध- मूलत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२८५	सर्वगुणोपेता स्वस्त्रिय विहाय पर- दारलम्प्यात्र महणीरोगानो मृत्यु- कथनम् ।	"	१२९९	पुरा महिषीवातादिह कृष्णगुल्म- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२८६	प्राग्भवे कास्यहरणादिह नार्था शीर्षरोगस्तदुपायकथनञ्च ।	"	१३००	वृषमुष्कनिष्ठनतोऽत्र नरस्य षण्ड- त्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१२८७	पुरोष्ट्रगात्रादत्र नार्था शिष्टाम्बरव तदुपायकथनञ्च ।	"	१३०१	पूर्वं फलहरणादत्र नार्था. फलहीन- त्व तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	४२८
१२८८	पुरा भवे परपुत्रहरणादिह नरस्य नेत्ररोगान्मृषामनपापकथनञ्च ।	४२५	१३०२	पूर्वं दधिहरणादत्र नरस्य मेदो- रोगत. पीडा तन्निष्ठयुक्तिकथनञ्च ।	"
१२८९	श्वर्शनि परी वर्य पुरुषात्तरामता- थार्था इह महणीरोगस्तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	"	१३०३	पुरा महिषीहननानार्था वर्य कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१२९०	विश्वकर्मात्तदनिष्ठितिरूपणो बन्ध- नोऽत्र तन्निष्ठयुक्तिकथनञ्च ।	"	१३०४	पूर्वं वृषनासात्तदुपायनादिह नरस्य नामाष्टेदकथनम् ।	"
			१३०५	यिथो पश्चिमामो म्ष्टेष्टवशमवस्य सर्वविद्याविनाशस्य सुविश्वस्यसमा- सुतस्य गजस्यादात्मने कर्षोऽस्तिष्ट- कथन तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१३०६	दधिहरणान्नाया अत्र भवे मेदोरोग- स्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४२९	१३२०	पुरा वाहनहननादत्र नार्था दन्तुस्त्व तन्निवृत्तिकथनञ्च ।	४३२
१३०७	पूर्वं तस्मिन्नुहनादिह नेत्रकातरस्व त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३२१	पुरा तैलहरणादिह नरस्य कण्डूरोग- स्तप्रतिनिवृत्तिकथनञ्च ।	"
१३०८	चण्डिकामदिरे दीपदानादत्र पुनादि- सुखप्राप्ति तत्रस्यदीपपात्रहरणा- दिह नार्थाश्चक्षुःपीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१३२२	पुरा विनाऽपरावतो नारीं परित्य-येह मने नपुंसकत्वकथनम् ।	"
१३०९	पूर्वं मधुहरणादिह नरस्य भूति- गणित्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३२३	स्वमक्ष्यार्थं पुरा मृगावातादत्र नरस्य खजत्व तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"
१३१०	तस्मिन्वातिदिह नार्था कातराक्षीत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३२४	पूर्वभवे गुडहरणादत्र नार्था गुल्म- रोगतः पीडा तदुपापकथनञ्च ।	"
१३११	पञ्चनददेशे शूद्रकुलजस्य विवर्णस्य पापमतेः षण्डत्वनिदानम् ।	"	१३२५	कस्यचिद्राज्ञो महाविभवसमुत्तस्य दशदेशेऽतिविषयातस्य स्त्रीविवर्जि- तत्वनिदान तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१३१२	कस्यचिन्क्षत्रियकुलजस्य नाना- सौख्यरतस्य किञ्चिज्जातवातोदर- पीडस्य पत्न्या दानदाक्षिण्यशा- लिन्या प्रियमत्तिरताया सतति- रोगनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४३०	१३२६	विना नृप मृगमातादत्र मृगमाता- काले नरस्य राजत्व तत्प्रायश्चि- त्तञ्च ।	४३३
१३१३	पूर्वं माशिकहरणादिह नार्था, भूति- गणित्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३२७	परमैलापहरणादिह नार्था कण्डू- रोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३१४	विषदानेन सफनीसुतजातादिह यवनीत्वे चतुर्विंशे वर्षे अग्निदाहेन मरणकथनम् ।	"	१३२८	राजपत्न्या गर्भधारणादत्र नरस्य षण्डत्वकथनम् ।	"
१३१५	पुरा आगम्यागमनादत्र नरस्य षण्ड- त्वनिरूपणम् ।	"	१३२९	स्वगर्भपालनार्थं मृगमातादत्र नार्था- स्तदातकांठे कुतश्चित्पतना राज व तदुपायश्च ।	"
१३१६	पुरा मने ब्राह्महृत्नादिह नरस्य दन्तुस्त्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३३०	क्षत्रकुलभवस्य कस्यचिद्रूताचाराया, पत्न्या रक्तसावादिपीडावया गर्भा- ग्निरतानिदान तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
१३१७	पूर्वं गुडहरणादिह गुल्मरोगस्तप्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१३३१	पूर्वभवे तुरगमातादत्र नरस्य वन- कटव तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४३४
१३१८	यमुनातीरे शूद्रादिहमापन्नाया वान्य एव कुष्ठरोगसमन्वित्व तदुपायश्च ।	"	१३३२	पुरा मृगमातादत्रिह नरस्य पाद- हान्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३१९	तिष्ठुमदले जातस्य यवनस्य सुनि- श्चयसमन्वितस्य पुरुषस्य षण्डत्व- निदाने तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"	१३३३	गगातीरे जातस्य शूद्रस्य धनपुन- समन्वितस्य सुवभाने चतुर्दशान्व- निदाने तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"

अ०	विषया	पृ० ।	अ०	विषया	पृ०
१३३४	पूर्वशुगालघातित्या नार्या अत्र पाद- मगस्तदुपायकथनञ्च ।	४३४	१३४८	पुरा जन्मनि लोहहरणादिह नार्या वर्षरागत्व तस्मिन् विकथनञ्च ।	४४०
१३३५	पूर्वमन्त्रहननादत्र नार्या वक्रकठव त प्रायश्चित्तकथन च ।	"	१३४९	विधिवर्जिताजघातादिह प्रायश्चित्ता- करणे नार्या अत्रे गोधिकारव तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३३६	यमुनातीरजस्य क्षत्रियस्य धनसौ- ख्यसमन्वितस्य बहुस्त्रीवस्य बुद्धि- मतौ मगोदृ खसमन्वितस्य पुत्राभाव- निदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४३५	१३५०	क्षत्रबुलजस्य गुल्मवातोद्रामपस्य धनशान्ययुतस्य पुत्रहीनत्वनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३३७	कन्याया बलात्कारेण दूषणादिह नरस्य षण्डत्वकथनम् ।	४३६	१३५१	मथुरामटलजाताया क्षत्रियाया सुखदुःखसमाक्रान्ताया सतति नाशनिदान तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	४४१
१३३८	परद्वन्द्वनार्ये मार्गहस्तु पादरोगस्त- त्यायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३५२	पुरा शुनोघातादिह नरस्य चक्र पादरोगत पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३३९	मक्षार्थमजघातादिह नरस्याधिका- गत्वकथनम् ।	"	१३५३	पूर्वमेवे शूद्रघातादिह नरस्य दन्त पातनपीडा तदुपायकथनञ्च ।	"
१३४०	पर्वतमागे जातस्य क्षत्रियस्य महो- मस्य मन्त्रनिपुणस्य पुत्रहानत्व त प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१३५४	पुरा मवे शुनोहननादत्र नार्याक्षक्र- पादरोगत पीडा तदुपायकथनञ्च ।	"
१३४१	गुल्मरोगवत् क्षत्रियस्य निष्कलब्या- पास्य नारीद्विपयुतस्य पुत्रहीनव- निदान त प्रायश्चित्तञ्च ।	४३७	१३५५	पुरामवे शूद्रघातकरणादिह नार्या दन्तपातरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	४४२
१३४२	वदधागनाथा सर्वैर्बर्षसुखान्विताया सुवभाव पूर्णगर्भत्वेऽपि प्रमूयभाव निदान त प्रायश्चित्तञ्च ।	४३८	१३५६	गोदावरसमीपदेशे जातस्य शूद्रस्य जातपुत्रविनाशकयोगनिरूपण तदु- पायश्च ।	"
१३४३	विवाशानिकटदेशे जातस्य क्षत्रि- यस्य बहुस्त्रीवनयुक्तस्य जातपुत्र- विहीनव तदुपायश्च ।	"	१३५७	पूर्व बभ्रुहननादिह नरस्य बभ्रुमडल- रोगपीडा तदुपायश्च ।	"
१३४४	पूर्वमेवेऽज्ञसुनरातादराधिकारव त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४३९	१३५८	कन्याश्विच्छूद्रया जीवघातदोषात् पूर्वजन्मीया सुष्टरोगवत्या जातस- ततिहीनव तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३४५	पुत्र लोहहरणादिह जन्मनि नरस्य वर्षरागपरोगमन् प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१३५९	पुरा शशाघातादिह नरस्य कुञ्ज- वर्णत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४४३
१३४६	पूर्व गहुन्नकुलनिहाननादत्र नार्या मर्षयनमरणाद् वपनभूषाष्टोत्त- रात्मने वर्षे मरणकथनम् ।	"	१३६०	द्रव्यामावाश्वध्वीप्यत स्वोदर शूणादिह नरस्य षण्डत्व तत्प्राय- श्चित्ताभावश्च ।	"
१३४७	शान्तिदीपार्थं कृताक्रान्दवजाना- दय गोपरा वपानि ।	४४०	१३६१	पुरा जन्मनि नकुलघातादिह नार्या बभ्रुमडलरोगस्तदुपायविधिकथनञ्च ।	"

अ०	विषया.	पृ०	अ०	विषया:	पृ०
१३६२	श्वित्रिपटलजस्य नानाविधान्यरोग- वत् सदाचारवत्यामार्यायाः सतति- र्हान्त्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	४४३	१३७७	पूर्वमेव मोहात्कुक्कुटवधेऽत्र नाना वक्रत्वं तदुपायकथनं च ।	४४८
१३६३	पूर्वमुद्यकजातादिह नरस्य पाण्डु- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४४४	१३७८	पुरा पारावत्तातादत्र नरस्य पीत- पाणिन्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३६४	पुंगोदकजातिन्या नार्या अत्र पाण्डु- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३७९	कम्पविद्विद्वेषकुलजस्य विष्णुमक्तस्य श्राद्धगप्रियस्य प्रियाया. पतिभक्त्या बन्ध्यात्वनिदानं तदुपायश्च ।	"
१३६५	ज्येष्ठा ऋतुमती परित्यज्य विना ऋतु कनिष्ठानभोगिनोऽत्रापुत्रत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४४५	१३८०	पूर्वं मूषकवधादिह नार्या. हुञ्जत्व तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	४४९
१३६६	उदकजातादत्र नरस्य पाण्डुरोग- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३८१	पुरा मयूरजातादिह नरस्य वन्धुमल- रोगार्तत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४५०
१३६७	पुरा कुक्कुटवधादत्र नरस्य नासा- वक्रत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३८२	शुक्रप्राणजातादिह नार्या स्वलित- वाक्त्वं तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	"
१३६८	पुराभवे चटकनाशिन्या नार्या अत्र पाण्डुरोगतः पीडा तदुपशमविधिश्च ।	"	१३८३	मयूरजातादिह नार्याः कृष्णाम्बल- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३६९	पूर्वं मार्जारजातादिह नरस्य पिंगे- क्षणत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३८४	पुरा हस्तजातादत्र नरस्य श्वेतमल- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३७०	कम्पविद्विद्वेषकुलसम्भवस्य वातरक्त- पीडितस्य मार्याया. सदाचारवत्या मृतबन्ध्यात्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	४४६	१३८५	पूर्वं पारावत्तातादत्र नार्याः पीत- पाणिष्वया तन्निष्कृत्युपायकथनञ्च ।	"
१३७१	पुरा मार्जारजातादिह नरस्य पिंगे- क्षणत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	४४७	१३८६	पूर्वं हस्तजातादत्र नार्याः श्वेतमल- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३७२	पूर्वजन्मनि मार्जारीजातादत्र नार्याः पिंगाक्षीत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३८७	पुरा पितृजातादिह नरस्य चेतना- रहितत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३७३	पुराभवे शुक्रजातादत्र नरस्य स्वप्रति- बधप्रवाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१३८८	गमाया. प्रान्तरे देशे जातस्य भूपस्य मधुरवाचो लौकविद्युत्स्य पुत्रनरणादिदु. खनिदानं तन्नि- ष्कृतिकथनञ्च ।	४५१
१३७४	गोदावरनिमीये जातस्य श्वित्रियस्य सर्वेश्वर्ययुतस्य मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१३८९	पण्यशालाया पण्यत्रीकर्मणा नार्या वपजीविकाकारणादत्र नरस्य षण्ड- त्वन् ।	"
१३७५	शशकवधादत्र नरस्य हुञ्जकर्णत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४४८	१३९०	नङ्कजातादत्र नार्या यशुमलरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३७६	पुरा मोहतो मूषकजातादन हुञ्ज- कर्णत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१३९१	खजानामातृहन्त्या नार्या अत्र चतु- र्विहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४५२

ख०	विषय	पृ० ।	ख०	विषय	पृ०
१३९२	पूर्व सुखलोभेन पकाजहरणादन जिह्वापरिपाकत पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४९२	१४०५	पुरोक्षकवातिन्या नार्था जत्र पाहु- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४९७
१३९३	नार्मददेशे जातस्य बणिकसुतस्य सुखदुःखसमाहृतस्य जातपुत्रविनाश- निदानं वेदुपायश्च ।	"	१४०६	पूर्वै ब्यभिवारकरणादिह मनुष्यस्य पुत्रहीनता तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३९४	पूर्वभवे मातृवातास्त्रजन्मपर्यन्त नेत्राध्यकथनम् ।	४९३	१४०७	यमुनाप्रान्तरदेशे जातस्य ब्राह्मणस्य सुलैश्वर्यसमायुतस्य जातपुत्रविना- शकरोगरुथन तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	४९८
१३९५	पुरा भवे परमाज्ञाहरणादिह नार्था परमजहनिवत् तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१४०८	पूर्वभवे सुरापानादन नार्था प्रदर- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१३९६	अज्ञानमातृजातकरणेन नार्था नेत्राध्य तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१४०९	चंद्रमागौरावतीप्रान्ते जातस्य ब्राह्म- णस्य स्वाभिकाराज्जलाचलस्य यौवने ह्रीदुःखगतौ बहुकल्पकस्य पुत्र- सुखाभावनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	४९९
१३९७	स्त्रीपुरुषयो राजकुलजयोरपरमारादि- पीडितयो राश्या यौवनेऽतिदुःख- प्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१४१०	कस्यचिद्विजस्य केशचितानीत्या- दयस्य मायाया मृतप्रजावनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४६०
१३९८	पूर्वै गर्भपातनादिह नार्था, पुत्रउता- नाभावस्यदुःपापकथानञ्च ।	४९४	१४११	सम्भतीदेशे जातस्य बन्दिनः सुख- पस्य पितृसौख्यविवर्जितस्य पुत्र- सौख्यराहित्यनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"
१३९९	कस्यचित्सूतस्य देवाग्निद्विजन्त- मस्याचारकुलधर्मज्ञस्य पतिप्राणया मुनतकाक्षिण्या ऋतुहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४९५	१४१२	ऐरावतीदेशे जातस्य द्विजस्य किंचि- जठरपीडावत् पुत्रसत्ततिवर्जितत्व- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४९१
१४००	पूर्वजन्मनि शदायतिादन नरस्य दुष्जनपीडनं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१४१३	ऐरावतीनदीतीरे जातस्य द्विजस्य पितृमातृविवर्जितस्य हुट्टये क्षयरोग- पीडानिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४९३
१४०१	पण्यशालाया पत्नीस्थापनत उपजी- रितानरणादिह नरस्य पण्यत्र गन्निभूयभावञ्च ।	४९६	१४१४	आचारकुलधर्मज्ञस्य देवाग्निद्विज- कन्तलस्य किंचिद्विचक्रत, पत्न्याः पुत्रजीवनोपायकथनम् ।	"
१४०२	पूर्वभवे बहुलप्रागटणादन नार्था बभुमन्लरोगत पीडा तन्निरस्त्यु- पायश्च ।	"	१४१५	कस्यकिञ्चनपस्य कृशस्य क्षय- रोगतो बभुपुत्रमरणनिदानं तस्य क्षयेन मरणञ्च ।	४९३
१४०३	पत्न्याविध्वंसिपुत्रस्य नानामप्यु- दगीडापत, यद्विप्रश्रेदरपीडितस्य नार्थाः परिश्रियाया सतति- हीन गनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१४१६	अयोप्यामिषदेशे जातस्य वैश्यस्य पुत्रनावेक्षयरोगप्राप्तिनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	४९४
१४०४	दुर्मन्त्रद्वारादिह नरस्य पाहु- रोगतः प्र परिश्रितकथनञ्च ।	४९७			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१४१७	पूर्वमेव ब्राह्मणवातादत्र नार्थाः क्षयरोगतो मरणकथनम् ।	४६४	१४३३	दुष्टस्पृष्टसिद्धान्तमक्षणादत्र नरस्य कृशोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४६८
१४१८	स्वस्त्रीवातादत्र नरस्य वधिरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४६५	१४३४	दुष्टस्पृष्टसिद्धान्तमक्षणादत्र नार्था इह कृशोदरोत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४१९	पुरा आत्मघातकारिण्या नार्था अत्र क्षयरोगपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४३५	गंगायाः पूर्वभागे जातस्य द्विजस्य बंधुस्त्रीसुखवतो मितदस्य मृतपुत्रवनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४२०	पुरामेव आतृवातादत्र नरस्य मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४३६	कस्याधिद्विप्रपत्न्याः पुत्रसंततिर्होनाया युवभावे क्षयरोगप्राप्तिनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४६९
१४२१	पूर्वं कुक्कुटवातकरणाभ्यां इह नासावक्रत्वकथनं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४३७	पुरोच्छिष्टान्तमक्षणादिह नरस्य रात्र्यंघत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४२२	गंगाप्रांतरदेशे जातस्य शूद्रस्य पैतृकस्वल्पवित्तवतोऽपुत्रत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४३८	विडालोच्छिष्टमोजनादत्र नरस्य रात्र्यंघत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४२३	कस्याच्छिद्वन्धिन्यनार्थाः पतिशुश्रूषणकारिण्याः क्षयरोगप्राप्तिपुत्रराहित्यनिदानं त्रयोविंशो वर्षे क्षयतो मरणम् ।	४६६	१४३९	विडालोच्छिष्टमोजिन्या नार्था अत्र रात्र्यंघत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४७०
१४२४	पूर्वं सारिकाहननात्नरस्येह स्वलितवाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४०	चांडालीगमनेनात्र नरस्य अजगरबन्धुत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४२५	पुरामेव सारिकाघातादत्र नार्थाः स्वलितवाक्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४१	चाण्डालगमनतो नार्था अत्राजगरबन्धुत्वं तदुपायकथनम् ।	"
१४२६	पूर्वं काकहस्तुर्नरस्येह भवेत्त्र्यंघत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४२	द्विजकुलमवस्य कस्यचित्साधुसेवकस्य भार्याया मृतवत्सात्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१४२७	पूर्वजनुषि बकहंश्या नार्था इह कंठरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४३	त्रिप्राय विपं दत्तवतो नरस्यात्र छर्दिरोगतः पीडा तेनैव मरणम् ।	४७१
१४२८	कस्यचिद्विप्रकुलस्य भार्यायाः सदाचारवत्याः संतोषप्रियकारिण्या मृतवत्सात्वनिदानं तदुपायश्च ।	"	१४४४	पुरा द्विजाय विपं दत्त्वा तत्प्राणहरणतो नार्था अत्र छर्दिरोगेण मरणकथनम् ।	"
१४२९	काकघातादिह नरस्य कूर्चहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४६८	१४४५	अन्यस्मै विषदानादिह नरस्य छर्दिरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	४७२
१४३०	पुरा काकघातादिह नार्थाः कूर्चयुक्तत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४६	पूर्वं आतृवातादिह नरस्य मूकत्वम् ।	"
१४३१	पुरामेव अमक्ष्यमक्षणादत्र नरस्य क्रिमिलोदरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनम् ।	"	१४४७	पूर्वस्मिन् मवे पुत्राभिलाषेण यवनसंग्राह्य यवनीत्वप्राप्तावपि पुत्रराहित्यकथनं तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
१४३२	अमक्ष्यमक्षणादत्र नार्था अप्युदरे इह क्रिमिपीडा तदुपशमविधिश्च ।	"	१४४८	पुरा देवद्रव्यापहरणादिह नरस्य पांडुरोगकथनम् ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१४४९	प्राग्भवे कस्यापि विषदानादत्र नार्या- श्छादिरोगतः पीडा तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	४७२	१४६३	पूर्वमन्नापहरणतोऽत्र नरस्याजीर्ण- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	४७५
१४५०	गमाया पूर्वभागे जातस्य श्रत्रि- यस्य बहुदन्धपरान्कमस्य जातपुत्र- मृत्तिनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१४६४	अज्ञानतः पुरा भवे आतृत्वधादत्र नार्या मूकत्व तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१४५१	पूर्वं व्यभिचारकरणादिह नार्या व्यभि- चारमृत्तिलध्यायश्चित्तकथनञ्च ।	४७३	१४६५	पुरा बालवातादत्र नरस्य मृतपुत्रत्व तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१४५२	पुरा भूर्ततया ब्राह्मणवचनादत्र नर- स्यापस्माररोगपीडा ।	"	१४६६	प्रयागे जातस्य द्विजवरस्य विदुषो घनपुत्रसमायुक्तस्य क्षयरोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	४७६
१४५३	पूर्वं आतृघातिन्या नार्या अत्र मूककथनम् ।	"	१४६७	यमुनाया जातस्य कस्यचिद्विप्रस्या- धमस्य पचाशदब्दान्तं जातपुत्र- विनाशनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१४५४	देवनाद्रव्यापहरणतोऽत्र नरस्याग्नि- प्रपीडनम् ।	"	१४६८	सर्वपापविशोध्यनकरविधिभिरूपणम् ।	४७७
१४५५	पूर्वभवे सर्वत्रहहरणादिह नरस्य क्षयरोगतः पीडा तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१४६९	दानधर्मकृतं सर्वसपत्तमन्वितस्य वैष्णवमते स्थितस्य जातसत्तति- दुःखनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१४५६	ब्रह्मवादादरताया नार्याः पत्निदोषा- न्मानुषवमाश्रित्य महेश्वरपदप्राप्ति- कथनम् ।	४७४	१४७०	पूर्वजन्मनि पुत्र्यताडनाज्ञार्या इह शूलतः पीडा तदुपायकथनञ्च ।	४७८
१४५७	अज्ञानात्पूर्वभवे आतृत्वधनोऽत्र मूकत्व तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१४७१	अज्ञानात्पूर्वभवे सुतवाताद्वा मित्र- घातादत्र वायुरोगस्तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"
१४५८	भूर्ततया जनवचनादत्र नार्या अप- स्माररोगतत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"	१४७२	पुरा गोत्रघातकारिण्या नार्या अत्र क्षतारोगस्तदुपायञ्च ।	"
१४५९	कस्यचिद्विप्रस्य धर्मिष्ठस्य चित्तवतो वायुपीडितोऽस्य भार्यायाः पति- प्रतिनिधया मृतवन्ता तत्प्राप- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१४७३	पूर्वं छेहरणादत्र नरस्य राजयक्ष्म- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१४६०	पुरा भवे छेहरणादत्र नार्याः धुप- रोगादत्र वसतिष्ठतिञ्च ।	४७५	१४७४	जारमाश्रित्य विषदानेन पति- घातिन्या नार्या अत्र बाल्ये पेषव्य तदुपायञ्च ।	"
१४६१	पीडेन शोचवचनादिह नरस्यानु- धनासंगतत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१४७५	पुरा देवागारस्य दाहादत्र नरस्य रक्ती- तिताररोगतः पीडा तदुपायकथनञ्च ।	"
१४६२	पूर्वं शरीररोगादत्र नार्याः शरीर- घाती ब्रह्मण्यव्यापुत्रस्य तत्प्राप- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१४७६	प्रयागनिकटे जातस्य द्विजन्मनः शटस्यपस्मारलो मृतपुत्रस्यस्य कष्ट- प्राप्तिनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	४७९
			१४७७	पूर्वं गर्भगतननोऽत्र नार्या गर्भवतन तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"
			१४७८	पुरा देवागारदाहिण्या नार्या इह अति- मारतः पीडा तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१४७९	प्राग्भवे ब्रह्महन्तुरिह नरस्य नरकव- दारुणपीडा ।	४७९	१४९४	सस्वतीतीरे जातस्य बन्दिनः सुखै- श्वर्यसमाकुलस्य पुत्रसौख्यराहित्य- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४८३
१४८०	पुरा पत्युमित्रहंज्या नार्या वायुरो- गतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४८०	१४९५	नर्मदापश्चिमदेशे जातस्य शूद्रस्य आतृहानस्यास्पविचस्य पुत्रसौख्य- राहित्यनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४८४
१४८१	पुरा भङ्गानाद् या नारी गोत्रहन्त्री तस्या अत्र छतारोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१४९६	यमुनायां जातस्य शूद्रस्य सुकर्मणो- ऽमितदस्यापुत्रत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	४८५
१४८२	कस्यचिद्विजस्य किंचिद्विदितसमन्वित- स्य सद्गृहस्य भार्यायाः सदाचारवत्याः काकबन्ध्यात्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१४९७	शतद्रुनिकटे जातस्य शूद्रस्य पुत्र- पौत्रसमन्वितस्य कटेरुर्ध्वं रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१४८३	पुरा देवागारे शक्रमूत्रस्रष्टुरत्र नराधमस्य गुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४८१	१४९८	तुलाधृतादिहरणादिह कुष्ठरोगस्त- दुपशमश्च ।	"
१४८४	पूर्वं नारीवातादत्र जन्मनि नरस्य बलवर्जितस्य कार्श्यरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१४९९	पूर्वमेवे कन्यावातादत्र नरस्य मृत- पुत्रत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	४८६
१४८५	पुरा बालघातिन्या अत्र बालमरणं तदुपायश्च ।	"	१५००	यवत्याः पूर्वपापनिवृत्तये क्षेत्रराज- सेवनम् ।	"
१४८६	अज्ञानात्पूर्वं ब्रह्मब्रह्मस्येह मवे कुष्ठ- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१५०१	कुष्ठनिवारणाय सामान्यतः प्राय- श्चित्तकथनम् ।	"
१४८७	पुरा देवद्रव्यहरणादिह नरस्य वायु- पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४८२	१५०२	धात्रकुलोत्पन्नायाः सर्वसुखसंपन्नाया वार्षिके तत्पुत्रद्रुःखनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
१४८८	देवागारे मलमूत्रविसर्जनादिह नार्या गुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१५०३	कस्यचिद्विजहूलमवस्य सदाशिवा- चरणरतस्य पतिसेवापरयाः पत्न्या मृतपुत्रत्वनिदानं तदुपशमश्च ।	४८७
१४८९	विपाशानिकटे जातस्य वैद्यस्य ह्यपुत्रघनसंयुतस्य वार्षिके कंडु- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१५०४	पुरा राजघातिनोऽत्र मवे तस्मि- न्नेव वयसि राजयक्ष्मरोगतः प्राण- नाशः ।	४८८
१४९०	देवागारे जले गोष्ठे वा मलमूत्र- त्यागादत्र नार्या गुदरोगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१५०५	परमर्हन्ननादिह जलन्बराह्यरोग- स्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१४९१	कामात्पापविमोहितस्य नारीजाता- दिह कार्श्यरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१५०६	शतद्रुनिकटे जातस्य दिजस्य यौवने रिष्टप्रातिस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१४९२	कन्यावधादत्र नरस्य कन्याप्रजत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	४८३	१५०७	पतिव्रतायाः सद्गृहकथनम् ।	"
१४९३	पूर्वं देवद्रव्यापहरणादिह नार्या वायु- रोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१५०८	पूर्वं घनाढ्यगृहे स्थित्वा चौरेण रसमक्षणे कृतेऽत्र वातरोगतः पीडा तदुपशमश्च ।	४८९

अ०	विषया	पृ० ।	अ०	विषया	पृ०
१९३९	पूर्व त्रिविधसुरापानादत्र नरस्य मूत्रा- वरो रोगस्तत्प्राप्यश्चित्करुणनञ्च ।	"	१९५४	पूर्व मातृप्रहरणादत्र नार्था औटुव- रास्यरोगस्तत्प्राप्यश्चित्करुणनञ्च ।	५००
१९४०	पुरा वैश्वजातादत्र नार्था रक्तार्तुदतो मृद्युप्राप्तिकरुणनम् ।	४९७	१९५५	गर्भसत्रमृद्वस्त्रेवाविनिना गर्भधारणा दत्र गर्भधारणामावस्तत्प्राप्यश्चित्च ।	"
१९४१	देशे सारस्वते जाताया घाह- जाया क्षयरोगनिदानं तत्प्राप्य- श्चित्करुणनञ्च ।	"	१९५६	मृगयाया गजराजवजादत्र नरस्य गजवर्मत्व तत्प्राप्यश्चित्करुणनञ्च ।	"
१९४२	यौवनावस्थाया नरस्योन्मादरोग- निदानं तत्प्राप्यश्चित्च ।	"	१९५७	पूर्व परनिदानहरणादत्र शूलरोगतो नरस्य पीडा तत्प्राप्यश्चित्करुणनञ्च ।	"
१९४३	पूर्व परस्वर्गापहरणादत्र नार्था कुन- खात्व तत्प्राप्यश्चित्करुणनञ्च ।	"	१९५८	कर्मचिन्तारणस्य बहुद्रव्यसमन्वि- तस्य नेत्ररोगान्वितस्य जातसतति- मण्डु खनिदानं तत्प्राप्यश्चित्- करुणन च ।	५०१
१९४४	पूर्वमये वैश्यहत्या नार्था अत्र रक्ता- र्तुदरोगस्तत्प्राप्यश्चित्करुणनञ्च ।	"	१९५९	पूर्व रीत्यपहरणादिह नरस्य विगला- शित्व तत्प्राप्यश्चित् च ।	"
१९४५	पूर्व रौप्यहरणादत्र नरस्य चित्र- कुष्ठस्तत्प्राप्यश्चित्करुणनञ्च ।	"	१९६०	पुरा खरवातादत्र नरस्य खररोमत्व तत्प्राप्यश्चित्करुणन च ।	"
१९४६	सिन्धो पश्चिमभागे जातस्य म्हेच्छस्य सर्वमोमैश्वर्ययुतस्य पञ्चाशदब्दे रिष्टप्राप्तिनिदानं तत्परिहारोपायश्च ।	"	१९६१	स्वर्गमृद्वर्ष्य कुक्कुटाडमक्षुण्णतोऽत्र सकरजा युष्पन्नाया नार्था गर्भधार- णामावस्तत्प्राप्यश्चित्च ।	५०२
१९४७	पूर्व स्वैच्छया परपुरुषेण सह रम- माणया अनोन्मादरोगान्तत्प्राप्य- श्चित्करुणनञ्च ।	४९८	१९६२	स्वर्णकारकुले जातस्य महाभिमा- निनोरा उतुलप्रियस्य सुश्रीश्रियुत- स्य पुरराहित्यनिदानं तत्प्राप्य- श्चित् च ।	"
१९४८	पूर्व त्रपुहरणादत्र नरस्य छेप्परोग- स्तत्प्राप्यश्चित्करुणनञ्च ।	"	१९६३	प्राग्भवे खरहननादत्र नार्था तस- रोमसमानरोमञ्च तत्प्राप्यश्चित्च ।	"
१९४९	पूर्व विदमानेऽपि पत्नीजारतो गर्भ- धारणादत्र नार्था गर्भग्रहणामाव- स्तत्प्राप्यश्चित्च ।	"	१९६४	पुरा रीतिहरणादत्र नार्था पिङ्गा- श्लेष्मि तत्प्राप्यश्चित्च ।	"
१९५०	मृगया विना हस्तिजातादत्र नरस्य कुत्राप्यनिद्वकार्यस्य त्रिंशोऽब्दे शान्नावातान्मुक्ति ।	४९९	१९६५	परनिदानहरणादिह नार्था शूल- रोगन पीडा तत्प्राप्यश्चित्च ।	५०३
१९५१	बन्धो करुण्ये ब्राह्मणारमणादत्र नरस्य महोमादरोगत प्राणनाश ।	"	१९६६	कदारमण्डले जातस्य क्षत्रियस्य सर्व- कार्मविचक्षणस्य रोगप्रेशयुनमार्थस्य भूतपुन वनिदानं तत्प्राप्यश्चित्करुणन च ।	"
१९५२	त्रपुहरणादत्र नार्था छेप्परोग- स्तत्प्राप्यश्चित्करुणनञ्च ।	"	१९६७	हिमालये जातस्य द्विजस्य मनोदुःख- समानात्मस्य वातशूलपीडितोदर- स्य वक्षच्छेदनिदानं तत्प्राप्यश्चित्- करुणन च ।	"
१९५३	विप्रवश्यस्य धनान्वययुतस्य मेह- रोगवतो भार्याया सदाचारत्वया पुत्रेण वनिदानं तत्प्राप्यश्चित्च ।	"			

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
	पंचाशे वर्षेऽरिष्टप्राप्तिनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	११६	१६११	पुरा मवे तैलहृत्पादात्र नरस्य कङ्क- रोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	११९
१६९६	दधिहरणतोऽत्र नरस्य मेदोरोग- स्ताप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१६१२	स्वदारपरित्यागदोषादत्र नरस्य षण्ढत्वं तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"
१६९७	पूर्वमवे तरक्षुहननादिह नेत्रकात- रत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१६१३	स्वमक्ष्यायं मृगघातादिह नरस्य षण्ढत्वम् ।	"
१६९८	देवागारस्यघातुमान्यन्स्यापित- र्दीपपात्रहृत्पादात्र नार्याश्वजुःपीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१६१४	पूर्वमवे परस्य गुडापहरणानार्या अत्र गुल्मोदरपीडा तदुपायश्च ।	"
१६९९	पूर्वं मधुहरणादिह नरस्य दुर्गन्धि- युतत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१६१५	शुमान्चार्यां स्वस्त्रियं परित्यज्य पर- स्त्रीगमनतोऽत्र नरस्य स्त्रीवर्जितत्वं तदुपायश्च ।	"
१६००	तरक्षुघातानार्या अप्यत्र कात- राक्षीत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	११७	१६१६	नृपं विना मृगघातादत्र नरस्य तद्घात- काले षण्ढत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१२०
१६०१	गजक्रियान्वितस्वात्र नरस्य षण्ढत्वकथनम् ।	"	१६१७	परतैलापहरणादिह नार्याः कङ्क- रोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१६०२	क्षेत्रकुलजस्य नानासौख्यरतस्य शुभाचारायाभार्याया एकपुत्रप्रसवो- त्तरं पुष्पनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१६१८	राजपत्न्या गमनतोऽत्र नरस्य षण्ढत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१६०३	प्राग्मवे मासिकहरणादत्र नार्या दुर्गा- न्वाढ्यत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	११८	१६१९	गर्भवत्यश्विघातादिह नार्याः स्वज्जत्वं तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	"
१६०४	पुरा अग्न्यागमनान्नरस्यात्र षण्ढत्व- कथनं तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"	१६२०	क्षेत्रकुलजस्य दानदाशिष्यपरस्य मेहादिपीडितस्य भार्यायाः सदाचार- वत्याः सत्या गर्भास्थिरत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१२१
१६०५	द्रव्यलोभेन सपत्नीसुतघातादिह नार्या बाल्य एव कुष्ठरोगतः पीडा ।	"	१६२१	पूर्वमवे तुरंगघातादिह वक्रकृच्छ्र- स्तनिष्कृतिकथनञ्च ।	"
१६०६	पूर्वजन्मनि बराहघातादत्र नरस्य दन्तुररोगस्तदुपायकथनञ्च ।	"	१६२२	शृगालघातादिह नरस्य षण्ढत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१२२
१६०७	गुडहरणादत्र गुल्मरोगस्तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	"	१६२३	गंगातीरे जातस्य शूद्रस्य कुम्भनि- वसुर्दीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	-
१६०८	यमुनातीरजातायाः शूद्राया बाल्ये कुष्ठरोगप्राप्तितत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१६२४	यमुनातीरजातस्य शूद्रस्य बाल्ये गौधमस्य शूद्रस्य बाल्ये सपत्नीवधश्च ।	-
१६०९	सिंधुमंडलजातस्य पवनस्य मुखे- श्वयंघनान्वितस्य षण्ढत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१६२५	गंगातीरे जातस्य शूद्रस्य बाल्ये शूद्रस्य बाल्ये सपत्नीवधश्च ।	-
१६१०	बराहघानिन्या नार्या अत्र दन्तुरत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	११९			

अ०	विषया.	पृ०	अ०	विषया	पृ०
१६२६	पुरा बलात्कारेण कयादूषणादिह नरस्य षण्डत्व तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	५२४	१६४०	मोहान्पूर्वमभेऽज्ञातेनात्र नार्या अथ- धिकान्त्व तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	५२०
१६२७	परलुण्ठनतत्परस्य मार्गहनुत्तर पाद- रोगस्तन्निष्कृतिकथनश्च ।	"	१६४१	क्षत्रशुल्भवस्य शुभवातोदरामयस्य धनधान्यसुयोगेत्तस्य पुत्रसतति- राहित्यनिदान तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
१६२८	अज्ञानादज्ञघातेनात्र पुरुषस्याङ्गा धिक्य तत्प्रायश्चित्तम् ।	"	१६४२	माधुरमडले जातया क्षत्रियपत्न्या जातसततिनाशनिदान तत्प्रायश्चित्त- कथनश्च ।	५२१
१६२९	गगाया पूर्वभागे जातस्य क्षत्रियस्य चपलस्य रोगयुक्तत्वनिदान तदुपाय- कथनश्च ।	"	१६४३	पूर्वमभे शुनोक्वादिह चक्रपादरोग- स्तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
१६३०	हिमालये गगापूर्वभागे जातस्य वणि- कमुत्तस्य जातपुत्रविनाशनिदान तदुपायकथनश्च ।	५२५	१६४४	पुरा शूद्रघातादत्र नरस्य दन्तपात- नजरोगत पीडा तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
१६३१	हिमालये गगापूर्वभागे जातस्य द्विजस्य धनयशोवतो बहुस्त्रीकस्य पुत्रविनाशनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनश्च ।	"	१६४५	पूर्वं शूनो घाताचार्या अत्र चक्र- पादरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
१६३२	पर्वतभागे जातस्य पादजस्य मन्त्र- पारगस्य राजमानवतो मृतपुत्रत्व- निदान तत्प्रायश्चित्तकथनश्च ।	५२६	१६४६	शूद्रघातकरणादत्र नार्या दन्तपात- नजरोगस्तत्प्रायश्चित्तम् ।	"
१६३३	क्षेत्रवशभवस्य निष्कलव्यवहारवतो भार्याया गर्भवत्या मृतप्रजाया प्रसूति- क्षरणाभावनिदान तत्प्रायश्चित्तम् ।	५२७	१६४७	गोदावरीसमीपदेशे जातस्य शूद्रस्य जातपुत्रविनाशनिदान तत्प्रायश्चि- त्तम् ।	५२९
१६३४	करयाश्चिच्छूद्रभार्याया नानाविभव- वत्या गर्भधारणाभावनिदान तत्प्रा- यश्चित्तवर्णनश्च ।	५२८	१६४८	पुरा बभ्रुहनुनादिह नरस्य बभ्रुमडल- रोगात्तत्त्व तत्प्रायश्चित्तकथनश्च ।	"
१६३५	विप्राशानिकटे जातस्य ब्राह्मणस्य मानभोगसुखीश्वरवतो जातपुत्र- विनाशनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनश्च ।	"	१६४९	करयाश्चित्पादजाया जातसतति- हीनाया अत्र कुष्ठरोगस्तत्प्रीतीकारश्च ।	"
१६३६	शूर्वमज्ञानादज्ञघातेनात्र नरस्याधि- पाङ्गत्व तत्प्रायश्चित्तकथनश्च ।	५२९	१६५०	पूर्वं शशवातादत्र नरस्य कुब्जकर्णत्व तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"
१६३७	पूर्वं लोहहृणादत्र वर्षराष्ट्ररोगत पीडा तत् प्रायश्चित्तकथनश्च ।	"	१६५१	पूर्वं स्वप्न-या पण्यशालास्थापनेन पण्यस्त्रीकर्मतो जीविकाकर्तुरत्र षण्ड- त्वम् ।	५३३
१६३८	पुरा नकुलकुलनाशादत्र रावैश्वजन- मरणदुःखमनुभूय दुःखेन मरण- कथनम् ।	"	१६५२	नकुलवातादिह नार्या बभ्रुमडल- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनश्च ।	"
१६३९	लोहहृणादि नार्या अपि सर्वतंग- धनिस्यग तदुपसमोपायकथनश्च ।	"	१६५३	क्षत्रशुल्भवस्य नानावृत्त्यातिलाम- वतो भार्याया सततिहीनत्वनिदान तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	"
			१६५४	पूर्वजन्मनि दिवाधवातादत्र पुरुषस्य पाण्डुरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथन च ।	५३४

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१६५५	उद्धकवातानार्या अप्यत्र पांडुरोगतः पीडा तदुपायकथनञ्च ।	५३४	१६७०	सारिकाहंभ्या नार्या इह भवे स्वलित- वाक्त्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	५३९
१६५६	ऋतुप्राप्तमपि ज्येष्ठत्रिंशत् परित्यज्य कनिष्ठामानतोऽत्र नरस्य स्त्रीवशित्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१६७१	पूर्वं बकवातादत्र नरस्य लंबकंठत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१६५७	कामतो ब्रह्मवातादत्र नरस्य क्षय- रोगतः प्राणनाशास्तत्प्रापश्चित्ता- भावश्च ।	"	१६७२	पुरा बकवातादिह नार्या अपि लंब- कंठत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१६५८	अकामतो द्विजवाते क्षयरोगस्त- दुपशमाय प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१६७३	कस्यचिद्विप्रकुलभवस्य वित्तवतो मार्यायाः सदाचारव्याः संतोषप्रिय- कारिण्या मृतवत्सात्वनिदानं तत्प्राप- श्चित्तवर्णनञ्च ।	"
१६५९	कस्यचिद्विप्रस्य सदावाक्कुलधर्म- ज्ञस्य वातपित्तसंयुतस्य मार्यायाः सदाचारव्या ऋतुहीनत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	५३५	१६७४	काकवातादत्र कूर्चहीनत्वं तत्प्राप- श्चित्तञ्च ।	५४०
१६६०	कस्यचित्क्षत्रियकुलभवस्य क्षयरोग- वतो मृतपुत्रत्वनिदानम् ।	५३६	१६७५	पुरा काकवथकरणादत्र नार्याः कूर्च- युक्तत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	५४१
१६६१	कस्यचित्क्षत्रियाधमस्यायोव्याप्रदेशे जातस्य युवभावे क्षयरोगनिदानं तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	५३७	१६७६	पुरा अमक्ष्यभक्षणतोऽत्र नरस्य कृमि- लोदरत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१६६२	ब्रह्महत्याकरणादत्र नार्याः क्षयरोग- प्राप्तिकथनम् ।	"	१६७७	नार्या अप्यमक्ष्यभक्षणतोऽत्र कृमि- लोदरत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१६६३	पूर्वं स्वसृजातादत्र नरस्य बधिरता- प्राप्तिस्तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"	१६७८	दुष्टस्पृष्टान्मक्षणतोऽत्र नरस्य कृशो- दरत्वरोगस्तदुपायकथनञ्च ।	"
१६६४	प्राग्भवे अज्ञानतो ब्रह्मवातानार्याः क्षयरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१६७९	द्विजमार्यायाः पूर्वं दुष्टस्पृष्टान्मक्ष- णतोऽत्र कृशोदरत्वं तदुपायश्च ।	"
१६६५	पूर्वं ज्ञातृवातादत्र नरस्य मूकत्वकथनम् "	"	१६८०	ज्येष्ठां मार्यां ऋतुमतीं परित्यज्य कनिष्ठासंगमतोऽत्र नरस्य मृत- पुत्रत्वं तत्परिहारोपायश्च ।	"
१६६६	पूर्वं कुक्कुटवातादत्र नार्या नासा- वक्तृत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	५३८	१६८१	विप्रकुलजायाः कस्याश्चिन्नार्याः क्षयान्वितायाः पुत्रहीनत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	५४२
१६६७	गंगाप्रान्तरदेशे जातस्य शूद्रस्य जातपुत्रविनाशनिदानं तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१६८२	उच्छिष्टान्मक्षणदिह नरस्य राश्वं- घत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१६६८	विराटदेशे जातायाः क्षत्रियपत्न्याः पविसेवापत्त्या बाल्ये क्षयरोगप्राप्ति- निदानं तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"	१६८३	श्लोच्छिष्टमक्षणतोऽत्र नार्यां नक्त- धता तत्प्रापश्चित्तवर्णनं च ।	"
१६६९	पुरा सारिकाहननादत्र नरस्य स्वलित- वाक्त्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	५३९	१६८४	पूर्वं विद्यालोच्छिष्टान्मक्षणतोऽत्र पुद्गस्य नक्तधता तदुपायकथनञ्च ।	"
			१६८५	विद्यालोच्छिष्टान्मक्षणतोऽत्र नार्या अपि नक्तधता तदुपायकथनञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१६८६	पुरामधे चाण्डालीगमनतोऽत्राजग- खन्मुहत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	१४३	१७०१	आतृघातादत्र नार्था मूकत्वं तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	१४६
१६८७	पूर्वं चाण्डालसगानार्था अप्यत्राजग- खन्मुहत्वं तदुपशमोपायकथनञ्च ।	"	१७०२	पूर्वं देवद्रव्यापहरणादत्र नरस्य विंशतिवर्षानंतरं नेत्रमंगस्तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
१६८८	पराजविघ्नकरणादिह नरस्याजीर्ण- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७०३	पुरा द्विजघातादत्र नरस्य क्षयरोग- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१४७
१६८९	पुरामधे पराजविघ्नकरणात्प्राया अथ- जीर्णरोगोऽत्र तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"	१७०४	शक्रवादरताया नार्था अत्र किंचि- दोषवशात्स्त्रीत्वमाप्येतः शिवलोक- गमनम् ।	"
१६९०	कस्यचिद्विप्रकुलभवस्य सत्यनिय- सदाचास्य भार्याया मृतवत्सात्व- निदानं तदुपायश्च ।	"	१७०५	अज्ञानाद् आतृघातिनोऽत्र नरस्य मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१६९१	पुरा विप्राय विषदानादत्र नरस्य छर्दिरोगतः पीडा तेनैवास्य देह- नाशश्च ।	१४४	१७०६	धूर्ततया परवचनकर्त्र्या नार्था दोष- निवृत्तये प्रायश्चित्तकथनम् ।	"
१६९२	विप्राय विषदानादत्र नार्था अपि छर्दिरोगतो नाशकथनम् ।	१४५	१७०७	कस्यचिद् द्विजस्य धर्मिष्ठस्य प्रीति- पराया भार्यायाः प्रदरार्ताया मृत- वत्सात्वनिदानं तत्प्रायश्चित्त- विवरणञ्च ।	"
१६९३	ब्राह्मणेतराय विषदानादिह नरस्य छर्दिरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१७०८	धौत्येन लोकवचनादत्रापस्मारो- स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१४८
१६९४	पूर्वं आतृघातादिह नरस्य मूकत्व- कथनम् ।	"	१७०९	पूर्वं स्वर्णापहरणतोऽत्र नार्थाः स्वर्ग- कार्याः पुत्रहीनत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१६९५	पुराम्भिलाषाद्ब्राह्मण्या यवनगमनादत्र यत्रनीवेऽपि पुत्रहीनत्वं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१७१०	अज्ञहरणतोऽत्र नरस्य विशेषतो जठरे अजीर्णता तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१६९६	भ्रूजन्मनि देवद्रव्यापहरणादत्र नरस्य वात्य एव पातुरोगमात्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१७११	मोहतो आतृवधकारिण्या नार्था अत्र मूकत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१६९७	पूर्वं दिजेनराय विषदानात्प्राया अत्र छर्दिरोगमन् प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७१२	पुरा भवे बालघातादत्र नरस्य मृत- पुत्रवकथनं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१६९८	गंगादूर्वभागे जातस्य क्षत्रियस्य बहु- द्वयपराक्रमस्य बहुकन्यस्यापुत्रव- निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१४६	१७१३	पूर्वं नानाविधपातवधकारिण्या अपि नार्थास्त्रीर्याजसेवनाद् यवनीत्वेऽपि धनपुत्रैर्धर्मसुखलुक्त्वकथनम् ।	१४९
१६९९	पूर्वं व्यभिचारपराया अथानि व्यभि- चारहतिभ्यांप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७१४	स्नेहहरणतोऽत्र नरस्य क्षयरोग- प्रातिभ्यांप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१७००	पुत्रधर्मनया दिग्बन्धनादत्र नरस्या- ऽन्यभारोगतः प्राणनाशः ।	"	१७१५	पुरुषेऽन्यभारो जातस्य क्षत्रियस्य धान्यधनमंग्रहणतः शुभ्रीशृत्यावैर्धर्मवतो	

अ०	विषया	पृ०	अ०	विषया	पृ०
	जानपुत्रविनाशकविनिदान त प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	१४९	१७२९	पूर्वदेवद्रव्यापहरणादत्र नरस्य वायु- पीडा त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	११३
१७१६	पूर्वमदितपातकविनाशनोपानवर्ण- नम् ।	१५०	१७३०	देवागारे मूत्रपुरीषोन्मार्गकरणान्नाया अत्र मधे गुदरुक्पीडा त प्राय- श्चित्तञ्च ।	"
१७१७	पूर्वमधे जेहहरणादत्र नरस्य रात्र- यस्मिणीडा त प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७३१	विपासानिकटे जातस्य क्षत्रियावरस्य छीपुत्रजननुतस्य बार्भक पाण्डुरोग- स्तदुपायश्च ।	"
१७१८	पुरा जारमाशित्य पतिहत्या नार्था अत्र बाल्य एव विधवात्र त प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१७३२	देवागारे मूत्रपुरीषोन्मार्गता नार्था अत्र गुदरोगस्तप्रायश्चित्तकथन च ।	११४
१७१९	देवालयविदारकस्यात्र नरस्य रक्त- निमारोगत पीडा त प्रायश्चित्त कथनञ्च ।	"	१७३३	पुरा स्त्रीयानादत्र नरस्य जमत कामरोगस्तप्रायश्चित्तकथन च ।	"
१७२०	प्रयागनिकटे जातस्य द्विजस्य धन- धान्ययुतस्यापस्मारोगतो वृषपुत्र- द्वयस्यापुत्रत्वनिदान त प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	१५१	१७३४	कन्यानाशादिह जन्मनिनरस्य कन्या- सततिवृद्धिस्तप्रायश्चित्तकथन च ।	"
१७२१	पुरा गर्भपातनकारिण्या नार्था अत्र गर्भपातनदु ग्न त प्रायश्चित्त कथनञ्च ।	"	१७३५	गयायमुनयोर्मध्ये जातस्य द्विजहन्तु क्षत्रिनस्य कूरकर्मण कुष्ठरोग- स्तप्रायश्चित्तकथन च ।	१
१७२२	देवागारदाहादत्र नार्था अतितार- रोगत पीडा तदुपायकथनञ्च ।	"	१७३६	अभिपङ्कलनाम वृषपत्न्या कुष्ठ- व्याभियुताया बार्भक सुखराहित्य- निदान तदुपायकथनञ्च ।	१५५
१७२३	ब्रह्महन्तुनिर्भक्तवमुपगुन्य नरदहे कुष्ठरोगत पीडाकथनम् ।	"	१७३७	कम्यचिद्विप्रकुलनस्य सदाचारस्य भार्याया अस्मवातगदार्ताया मृत- पुत्रत्वनिदान तदुपायश्च ।	"
१७२४	पत्युर्मित्रजातादत्र नार्था वायुरोगान- पीडा तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१५२	१७३८	पुरा मधे राजधानादत्र नरस्य रात्र- यस्मरोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	११६
१७२५	अज्ञानतो गोत्रपानादिह नार्था द्वारोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७३९	ज्ञानवानितस्य परगर्महननादिह नरस्य जलोदररोगस्तप्रायश्चित्तञ्च ।	"
१७२६	द्विजकुलमवस्य काठपितृगतो धर्म- वृक्षस्य शुभाचाराना भार्याया काकत्रन्यात्वनिदान त प्रायश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१७४०	शनद्वुनिकटे जातस्य द्विजस्य कुष्ठ- क्षयान्वितत्वनिदान तप्रायश्चित्त- कथन च ।	१५७
१७२७	देवागारे शूद्र मूत्रकरणादत्र नरस्य गुदरोगस्तप्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१५३	१७४१	क्षेत्रकुलभवाया पतिनताया अग्निमृत्तकथनम् ।	"
१७२८	पूर्वमये नाशोयानादिह बलविवाचि- तस्य नरस्य कृशात्वरोगस्तप्राय- श्चित्तविवरणञ्च ।	"	१७४२	शूद्रगृहाभित्तस्य तद्व्रमेपनतोऽत्र नरस्य वातरोगत पीडा त प्राय- श्चित्तकथन च ।	"

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
१७४३	गर्भव्याः पूर्वं चौर्यतः क्लमक्षणा- दत्र सदाचारवत्या अपि पुत्रादित्य तदुपायश्च ।	११७	१७५९	पुरा मवे अमक्षयक्षणातोऽत्र नरस्य गडमालाक्षुरोगस्तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	१६१
१७४४	विषयानिकटे जातस्य सूक्ष्मस्य देव- तातिथिदूजकस्य पुत्रसत्तित्वजित्व- निदानं तत्प्रापश्चित्तवर्णनञ्च ।	"	१७६०	पुरा कुलहृत्त्या नार्था अत्र धन- पुत्रादिहीनत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	१६२
१७४५	पराशरणादत्र नार्था अजीर्णरोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथन च ।	११८	१७६१	अमक्षयक्षणात्तरं विना प्रापश्चित्त मृतत्वा अत्र पुत्रवैदनालारोग- स्तत्प्रापश्चित्त च ।	"
१७४६	देवामारसिद्धतदेवतासुसिंभासर्वत्रा- ऽमृतिष्ठा तत्प्रापश्चित्तकथन च ।	"	१७६२	गौडदेशे जातस्य द्विजस्य घनधान्य- युतस्य क्षयरोगाकुलस्य पुत्रसत्ति- वर्जित्वनिदानं तत्प्रापश्चित्त- कथन च ।	"
१७४७	माहासूरं राजासतोऽत्र नरस्य राज- मक्षरोगलक्ष्यापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७६३	विनाऽपराध परपक्षकरणतोऽत्र नार्थाः पक्षाघातरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	"
१७४८	परमर्मानिन्या नार्था अत्र मवे जनेदररोगस्तत्प्रापश्चित्त च ।	११९	१७६४	पुरा त्रिषिधसुरापानादिप्रस्य मूत्र- कुक्षुरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	१६३
१७४९	परमभयतादत्र जनेदराय यरोगतो नार्थाः पीडा तदुपायकथनञ्च ।	"	१७६५	वेदुष्टदागतस्य मधुरायां जातस्य गूमाक्षत्रियसहापोत्तरं भगवतो वैकुंठे पुनः प्रणामम् ।	"
१७५०	वादिनो वाग्भिरौवकरणदिह नरस्य गूत्र च तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७६६	स्वर्णापहणदिह नरस्य पुनखित्वं तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	"
१७५१	सुं मय नीगमेनासादत्र नार्थाः सुन- वर्जित्वञ्च तत्प्रापश्चित्तकथन च ।	"	१७६७	पूर्वमने राजासत्तरणानार्था इह तस्मिन्वपसि राज्यधमान्वित्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१७५२	परमिदाकरणाऽत्र वद्रीगनिवारणाय प्रापश्चित्तकथनम् ।	"	१७६८	विनाऽपराध वैदनाहननादत्र स्तार्थुद- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१७५३	पूर्वजन्मनि राजनासकारेण्य नार्था अत्र तत्तमम एव क्षयरोगप्राप्ति- कथनम् ।	"	१७६९	सर्वभूतोपकाराय मेरोः समतातावाः शक्तोर्मासुरयडुडेऽस्तुतकाराणि कृत्वा पुनरपि तत्रैव गमनम् ।	"
१७५४	अर्जुनीशरीरतोऽत्र नार्था गूत्रव- त्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७७०	मोहादेवदनेनेनात्र नरस्य स्तार्थुद- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	१६४
१७५५	वदिरे परम्यानिदेवमूर्तिभगवतप्रा- प्रायो अयत्रामृतिष्ठा तत्प्रापश्चित्तञ्च ।	१६०	१७७१	नादप्याः सुपानादिह मूत्ररुष्ट- रोगान्तप्रापश्चित्तकथन च ।	"
१७५६	मगुमीमदत्रजागम्य द्विजस्य नमान- द्विहासगदि निदानं तत्प्रापश्चित्त- कथन च ।	"	१७७२	परावदिदिमपुत्रयवपुत्रविवागज्य- मंशुनस्य भर्तारोः सुपानवाप- रयोर्गोवाद्दुदामिनिदानं तत्प्राप- श्चित्तकथन च ।	"
१७५७	कामादिदरशिम्य द्विजकुलनरस्य सावोप सुनार अत्र तस्मिन्वपस- न्यां वनविदेवम तदुपायश्च ।	"			
१७५८	सुं पदोः सावोप अत्र नार्था वदिना- दिदरशिम्य तत्प्रापश्चित्तकथन च ।	१६१			

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
७७३	सुरापानाद्वाङ्मण्या अत्र प्रदररोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१६५	१७८९	गर्भवत्या कौसलप्रसवाजामासमक्षणादिह नार्था गर्भधारणामाविस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१६९
७७४	त्रिविधसुरापानाद्विप्रस्य भवेऽस्मिन् मूत्रानुरोमस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७९०	यमुनातटे जातस्य कन्यविचारणस्य बहुद्वयसमन्वितस्य नेत्ररोगान्वितस्य चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
७७५	पूर्वं वैश्यवातकरण्णादत्र नार्था रक्तार्तुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तमात्रञ्च ।	"	१७९१	पूर्वं रीन्यपहारकस्य पिङ्गलाक्षित्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१७०
७७६	सारस्वतदेशभवाया क्षत्रियायाः क्षय-रोगोपत्तिस्तारुण्य एव तन्निष्कृतिश्च ।	"	१७९२	पुरा खरहननादत्र नरस्य खररोमात्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
७७७	पूर्वं स्वर्णापहरणादत्र नार्थाः कुन-खत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१६६	१७९३	गर्भपुष्टयर्थं कुकुटाडमक्षणादिह नार्था गर्भधारणामाविस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
७७८	पूर्वं वैश्यहन्त्र्या पतिव्रताया अपि-रक्तार्तुदरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७९४	कस्यचित्स्वर्णकारकुलजस्य पूर्तस्य लोभरतस्य राजजनप्रियस्य नामा-खीसुलयुतस्य सन्ततिहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनं च ।	"
७७९	रीन्यहरणादिह नरस्य चित्रकुण्डल्य तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७९५	प्राग्भवे खरघातानार्था अप्यत्र खर-रोमात्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१७१
७८०	सिन्धो पश्चिमभागे जातस्य श्लेष्म-च्छस्य बहुविधाविशारदस्य पृथिवी-पते पुत्रपौत्रयुतस्य पंचाशोऽब्दे-ऽरिष्टयोगनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१७९६	रीतिहरणादिह नार्था पिगाक्षीर्त्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८१	परपुरुषरमणानार्था अत्रो-मादरोग-स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१६७	१७९७	पूर्वं परसिञ्जानहरणानार्था अत्र शूल-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८२	पूर्वं ऋषुहरणादिह नरस्य श्लेष्म-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१७९८	पूर्वमेवे षट्पलातादत्र नरस्य विकृत-स्वरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८३	पत्न्यौ जीवमाने जाराद्गर्भधारणतो-ऽत्र नार्था गर्भधारण तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१७९९	पूर्वं गमपातनादत्र नार्था कन्यात्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८४	आखेट विना हस्तिवातादत्र नरस्य सर्वदा कार्यासिद्धिर्विशत्यब्दे मरणं च ।	"	१८००	प्राग्देशे जातस्य बाहुजाधरस्य सुखैश्वर्यघनस्नानयुतस्य जातपुत्र-विनाशनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८५	बलात्कारेण ब्राह्मणीगमनादिह नर-स्योन्मादरोगतः प्राणनाशकथनम् ।	"	१८०१	कात्यहरणादत्र नरस्य शीर्षरोग-स्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१७२
७८६	पूर्वमेवे ऋषुहरणादत्र नार्थाः श्लेष्म-रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८०२	वास्यहारिण्या नार्था अप्यत्र शीर्ष-रोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
७८७	विप्रकुलसमवस्य सुनतस्य धन-धान्यसमुत्तस्य भार्यायाः सदाचार-वत्या बहुकन्यकाया पुत्रराहित्य-निदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१६८	१८०३	मोहाद्बुद्धजातिन्या नार्था अत्र विकृत-स्वरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
७८८	पुरा वाग्रहरणादत्र नार्था औदुम्बर-रोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१६९			

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
१८०४	पुरा परशूतहरणादिह नरस्य नेत्र- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	१७३	१८१९	देवालयस्थितघातुमयीपीपात्रापह- रणादिह नरस्य नाभौ वा चक्षुःपीडा तदुपायश्च ।	१७६
१८०५	स्त्रके पतिं परिणम्य परपुंगमना- न्नायां अत्र प्रहणीरोगस्तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"	१८२०	पुरा मधे मधुहरणादत्र नरस्य प्रति- गक्षित्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८०६	विप्रहूलमयस्य वातरोगवनो लोभिनः किञ्चिद्विद्युत्स्य मार्यायाः पत्तित्रताया मृतपुत्रत्वनिदानं तत्प्रा- पश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८२१	तस्त्रुनाशादिह नार्याश्चक्षुषो रोगतः कक्षपक्षित्वं तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"
१८०७	कल्पाधिच्युदधा घनसूत्राश्वभोगादि- विनवमपुतायाः पुत्रसंततिहीनत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	१७४	१८२२	पञ्चनददेशे जातस्य अधमशूद्रस्य विदग्धस्य षण्डत्वं तत्प्रापश्चित्ता- मावक्षे ।	"
१८०८	पुरा दुग्धहरणादिह नरस्य बहु- मूत्रत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	"	१८२३	क्षात्रकुलभ्रमस्य शौर्षीदार्षमशोधन- वतः किञ्चिद्वातपीडावतो मार्यायाः शुभावावत्या एकं पुत्रं प्रसूय पुण्य- नाशस्य निद्रनं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	१७७
१८०९	दुग्धहरणादत्रापि अपि बहुमूत्रत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८२४	आगप्यागमनतोऽत्र नरस्य षण्डत्वं तन्निष्कृष्यमावक्षे ।	"
१८१०	मोहलम्पहिपीपातादत्र नरस्य कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	"	१८२५	सपत्नीपुत्रस्य विषदानेन नाशादत्र नार्यां वास्ये कुष्ठरोगवत्याधुतविशे वर्षे मरणकथनम् ।	"
१८११	पुरा मधे शुभमसुक्निवृहनादिह नरस्य षण्डत्वकथनम् ।	"	१८२६	पूर्वमधे वराहपातादिह नरस्य दन्त- रत्नं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	१७८
१८१२	इवं फालाहरणोपदेशेयतादत्र नार्याः पुत्रविहीनत्वं तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	१७५	१८२७	प्राग्मधे शुद्धहरणादत्र नरस्य गुल्मो- दात्तं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८१३	दक्षिणरोगोऽत्र नरस्य नेत्ररोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	"	१८२८	यमुनातीरत्वबायाः शूद्रपा वास्ये कुष्ठरोगप्राप्तिनिदानं तत्प्रापश्चित्त- कथनञ्च ।	"
१८१४	पुरा महिर्गिनादिह नार्याः कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	"	१८२९	पुरा मधे वराहपातान्नार्यां अत्र दन्त- रत्नं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८१५	शुभनामावरेणादिह नरस्य युवमधे नागापठेऽत्र तत्प्रापश्चित्तामावक्षे ।	"	१८३०	तेलहरणादत्र नरस्य कंठरोगस्तत्प्रा- पश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८१६	मिथोः क्षिप्तनागो जातस्य भूनि- मुक्त मधेऽत्राना कुष्ठत्वमय मधे- रिणादुशस्यैव सुंशुष्येवमौ धन- पुत्रस्य एवमर्यायां वर्षे विहिनिदान तदुपायश्च ।	"	१८३१	विनाऽपराधं मार्यापरिवागाश्रयस्य षण्डत्वं तत्प्रापश्चित्तामावक्षे ।	"
१८१७	दक्षिणरोगोऽत्र नेत्ररोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथनं च ।	१७६	१८३२	स्वभक्ष्यं शुगहननादिह नरस्य मज्ज्यं तत्प्रापश्चित्तामावक्षे ।	१७९
१८१८	नरस्युपायादत्र नरस्य नेत्ररोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८३३	शुभेभ्यः शुगहननादत्र नार्यां शुभो- दात्तं तत्प्रापश्चित्तकथनञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१८३४	स्वस्त्रिय परित्यज्य परागनारतस्य नरस्यैह भवे स्त्रीविवर्जितत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१७९	१८४९	क्षत्रवशभवस्य गुल्मानुदरवावावतो निष्कलोद्यमस्य भार्याद्वययुतस्य मृतवस्तत्विदानं तत्प्रायश्चित्त च ।	१८३
१८३५	नृप विना मृगघातादिह नरस्य मृगघातकाले खजत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८५०	पूर्वजन्मनि खरघातादिह नरस्य खररोमत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८५
१८३६	पूर्वभवे परतैलापहरणादत्र नार्याः कङ्कुरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८५१	गर्भपुष्ट्यर्थं कुक्कुटांडभक्षणोदत्र नार्या गर्भधारणानावस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८३७	राजपत्न्या गर्भधारणतोऽत्र नरस्य सर्वधर्मबहिष्कृतस्य षण्ढत्वकथनम् ।	१८०	१८५२	स्वर्णकारकुलजस्य धूर्तस्य राजसमाननीयस्य नानाचौर्यक्रियायुतस्य पुत्रवर्जितत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८३८	स्वगर्भपोषणार्थं मृगघातादत्र नार्याः खंजाया गर्भपातनदुःखप्राप्तिस्तदुपायश्च ।	"	१८५३	पुरा खरघातानार्याः खररोमत्वं तदुपायश्च ।	"
१८३९	क्षत्रकुलभवस्य कस्यचिन्मोहादिपीडितस्य भार्याया गर्भास्थिरत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८५४	पूर्वभवे रीत्यपहरणतोऽत्र नार्याः पिङ्गाक्षीत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८६
१८४०	पूर्वभवे तुरंगघातिनो नरस्यात्र वक्रकण्ठत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८१	१८५५	प्राग्भवे परसिद्धानहरणानार्या इह शूलरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८४१	प्राग्जनुषि शृगालघातादत्र नरस्य पादह्रीनत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८५६	सधूघातादिह नरस्य विकृतस्वरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८४२	गंगातीरे जातस्य शूद्रस्य नानाविभवसंपन्नस्य युवभावे चक्षुर्हीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८५७	पूर्वं गर्भपातनपरया अत्र नार्या वन्ध्यात्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१८४३	पूर्वभवे शृगालघातादनुज्ञानाद्वाऽत्र नरस्य नार्या वा खजत्व तदुपायकथनञ्च ।	१८२	१८५८	पुरा कांस्यहरणात्पुरुषस्य शीर्षरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८४४	पूर्वमश्वघातादत्र नार्या वक्रकण्ठत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८५९	पंचनददेशभवस्य बाहुजावरस्य कुलेष्टस्य सुविश्वर्यधनस्थानवतो जनप्रियस्य जातपुत्रविनाशकावनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८४५	यमुनातीरे जातस्य बाहुजस्य धनसौन्दर्यसमन्वितस्य स्त्रीयुतस्यानपत्यत्वनिदानं तदुपायश्च ।	"	१८६०	कांस्यहरणादत्र नरस्य शीर्षरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१८७
१८४६	बलात्कारतो बालिकासंमोगादत्र नरस्य षण्ढत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८३	१८६१	कन्ध्यात्वनिवृत्तये प्रायश्चित्तविधिवर्णनम् ।	"
१८४७	पुरा परलुण्ठनतत्परस्य मार्गहन्तुः पादरोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८६२	सती स्वभार्या परित्यज्य प्रमादतोऽन्यस्त्रीगमनान्नरस्यात्र महणीरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८४८	पर्वतभागे जातस्य क्षत्रियस्य राजसम्मानिनो बुद्धिमत्तः पुत्रहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८६३	पूर्वं कांस्यहरणानार्या इह शीर्षरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"

अ०	विषयाः	पृ०	अ०	विषयाः	पृ०
१८६४	मोहापूर्वमुपवाताभार्या अत्र विकृत- स्वरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८८	१८७८	स्वमक्ष्याय मृगघातादिह नरस्य खड्गत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९१
१८६५	पूर्व परश्रुतापहरणतोऽत्र नरस्य नेत्र- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८७९	मोहात्पूर्वभवे गुडापहरणतोऽत्र नार्या गुल्मोदरविपत्तिस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८६६	स्वपतिपरित्वागपूर्वकपरपुरुषसग- मान्नार्या अत्र ग्रहणरोगस्तत्प्रा- यश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८८०	कन्ध्यायाः स्वदोषनिवृत्तिपूर्वकमुन्- ष्ठानविधिकथनं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८६७	द्विजकुलभवस्य किञ्चिद्विचवतो वातरोगपीडितस्य पतिमक्तिपराया भार्यायाः पुत्रहीनत्वनिदानं तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"	१८८१	देवद्रव्यापहरणतोऽत्र नरस्य चक्षुः- पीडां तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९३
१८६८	ब्रह्मस्त्रमक्षणादिह नरस्य संतति- नाशकथनं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१८९	१८८२	वृषभमुष्कनिकुट्टनादत्र नरस्य षण्डत्वं तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"
१८६९	प्राग्भवे माक्षिकहरणादत्र नार्या दुर्गन्धाडयत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१८८३	पूर्व परश्रुतहरणादत्र नार्यानेत्ररोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८७०	नार्या ब्रह्मलोभास्त्रसपत्नीसुदस्य विषप्रदानेन मारणादत्र बाल्ये कुष्ठ- रोगान्नितायाश्चतुर्विधे वर्षे अग्नि- दाहेन मरणं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	१९०	१८८४	पुरा भवे महिषीघातादत्र नरस्य कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८७१	पूर्वभवे बराहघातादिह नरस्य दन्तु- रत्वं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८८५	धनस्यस्यभोगार्थीश्वर्यवत्याः द्वादशधा पुत्रसंततिहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१८७२	पूर्व गुडापहरणादत्र नरस्य गुल्मो- दररोगस्तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८८६	पूर्व दुग्धापहरणादिह नरस्य बहुदूत्रं रोगस्तन्निवृत्तये उपायकथनञ्च ।	"
१८७३	यमुनातीरे जातायाः नृद्रया बाल्ये कुष्ठरोगनिदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८८७	दुग्धापहारादत्र नार्या अपि बहुदूत्रं रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९३
१८७४	पर्वनाश्विनसिंभुमण्डले जातस्य यव- नस्य षण्डत्वं निदानं तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८८८	मोहान्महिषीघातेनात्र नरस्य कृष्ण- गुल्मरोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८७५	बराहघातान्या नार्या अत्र दन्तु- रत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९१	१८८९	वृषभस्य मुष्कनिकुट्टनादत्र भवे नरस्य षण्डत्वं तत्प्रायश्चित्ताभावश्च ।	"
१८७६	पूर्व तैलपहरणादत्र नरस्य कण्डुरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८९०	पूर्व फलापहरणादत्र जाताया नार्याः पुत्रनिहीनत्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८७७	पूर्व तैलपहरणादत्र नरस्य कण्डुरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८९१	पूर्वभवे दविहरणादत्र नरस्य मैदो- रोगस्तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"
१८७८	पूर्व तैलपहरणादत्र नरस्य कण्डुरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८९२	पूर्व महिषीघातान्नात्र अत्र कृष्ण- गुल्मरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"
१८७९	पूर्व तैलपहरणादत्र नरस्य कण्डुरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८९३	दृपनासापेक्षेकरणात्नरस्यात्र जन्मनि युवावस्थायां नासाच्छेदस्तत्प्राय- श्चित्तञ्च ।	"
१८८०	पूर्व तैलपहरणादत्र नरस्य कण्डुरोगतः पीडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१८९४	क्रियोः पश्चिमभागे जातस्य महामही- सुगपवनवर्तौषस्य सर्वसुषुप्तस्य	"

अ०	विषयाः	पृ० ।	अ०	विषयाः	पृ०
	पवपचोशे वर्षेऽरिनिदान तत्प्राय- श्चित्तकथन च ।	१९४		अकारणोद्दिगवतो दीवबलात्पुत्रान्तर- सुखामावनिदान तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	६०१
१८९५	पूर्वं दधिहरणानार्या इह मेदोतोग- स्तप्रायश्चित्तञ्च ।	"	१९०८	मदगर्भान्या परद्रव्यापहृत्पात्पर- द्रोहाभितापात्रात्र नरस्य दुर्धरज्वर- पीया तदुपासामोपायश्च ।	६०२
१८९६	पूर्वं तरुहृत्तनादत्र नरस्य नेत्र- कान्तरत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९०९	मदमात्सर्यतः सत्कर्मोपरोवकरण- दिह नरस्य महौषधशतैरपि प्रतिकर्तु- मशक्यज्वरप्राप्तिस्तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	६०३
१८९७	देवानुयेषु परस्थापितघातुमयदीप- पात्रहरणानार्या इह चक्षुषोडा तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	"	१९१०	अस्थिसविशीर्षेषु वेदनादिनानाविव- लक्षणलक्षितज्वरवत् पूर्वसंचित- कर्मप्रकाशन तन्निष्कृत्युपायकथनञ्च ।	"
१८९८	मधुहरणदोषतो नरस्यात्र जन्मनि भूतिगणित्व तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९११	ज्वरेण प्रतप्तागस्य वेदनावतो दिवा रात्रौ क्षणमप्यसुष्वितो हीनबलस्यौ- षधैरप्यशान्तज्वरस्य पूर्वकर्मप्रकाश- स्तदुपायरूपन च ।	६०४
१८९९	तरुहृत्तना नार्या अत्र मवे कात- राक्षीत्वं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९५	१९१२	विचक्षणमयार्दितस्य पितृदेवान्ने सकोचकरणपादत्र ज्वरप्राप्तिस्तप्राय- श्चित्तञ्च ।	६०५
१९००	पञ्चमददेशे जातस्य शूद्रस्य सकर्त्त- श्रयमपन्नस्य षट्त्वकथन तदुपाया- भावश्च ।	"	१९१३	ऐकाहिनृचतुर्थिकपाक्षिक्रमान्निरा- दिज्वरप्राप्तिनिदान तत्प्रायश्चित्तञ्च	"
१९०१	क्षेत्रकुलमवस्य कस्यचिच्छ्रौयोदार्था- दिगुणवतो वातपीडितस्य भार्याया, शुभाचारवत्या एकापत्योत्तर पुत्र- नाशनिदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९१४	नानाविधज्वरपीडाभिरुत्तये भूत- नायादिभ्यो बलिदानविचारस्तन्मन्- कथनञ्च ।	६०६
१९०२	जन्मान्तरोपार्जितदोषमोक्षणाय सौख्यकरदानव्रतकर्मनिरूपणम् ।	१९६	१९१५	गमापूर्वभागे हिमालयसमीपे जा- तस्य क्षत्रियस्य सर्वलोकप्रियकरस्य जातपुत्रविनाशनिदान तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	"
१९०३	कस्यचिद्विप्रस्य धनधान्यसमायु- क्तस्य मृतैर्कर्मार्यस्यान्यमायातः परमपीडा तन्निदान तदुपायश्च ।	१९७	१९१६	गमापूर्वभागे हिमालयसमीपे जातस्य शूद्रस्य धनवाहनभोगसुखो नैकस्त्री- युतस्य ज्वरपीडा तन्निष्कृतिकथनञ्च ।	६०७
१९०४	कस्यचिच्छूद्रकुलजस्य पुत्रपुत्री- युतस्य किंचिद्विचरत्तः प्रियमायस्य हंसतमावृष्टोः श्वासयुक्तस्य शिरोति- निदान तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	१९९	१९१७	पावनेऽग्निष्टोमयज्ञे आमिषास्वादन- सोमपाननिदानरुणादराकम्भान्नस्य श्लेच्छलक्षणीकारणतत्प्रायश्चित्तञ्च ।	६०८
१९०५	हिमालये जातस्य शूद्रस्य महा- पिभवमयुतस्य बहुप्रामाण्यस्य विता- केशभयपुत्रान्तरसुष्वहीनत्वनिदानं तत्प्रायश्चित्तकथनञ्च ।	६००	१९१८	गोदावरीदक्षिणतीरे जातस्य द्विजस्य विद्यावतो धर्मरत्नस्य धर्मधर्म- युगस्य जातपुत्रविनाशनिदान तत्प्राय- श्चित्तकथनञ्च ।	६०९
१९०६	द्विज-योधित-धेनु-तपस्यग्निप्रभृ- तीना पादहननतो नानाविधशैश- निरूपण तत्प्रायश्चित्तञ्च ।	६०१			
१९०७	हिमाचले अमात्यवशाजस्य धर्मधर्म- सुखान्वितस्य विचरेशमनोयुक्तस्य				

क्र०	विषयाः	पृ०	क्र०	विषयाः	पृ०
१९१९	पूर्वभवे नारिकेलफलापहरणादिह नरस्य मस्तकव्रणस्तत्प्रापश्चित्तम् । ६११		१९३२	कौकणे जातस्य द्विजस्य विद्याशौर्य- गाम्भीर्यैर्थादिगुणधतः पुत्ररहि- तस्य पंचाशे वर्षपरिष्टकथननिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् । ६११	
१९२०	सर्वसाधारण्येन यवनीगमनादिह नरस्य शोफसि व्रणस्तदुपायकथनम् । "		१९३३	वाराणस्यां जातस्य द्विजस्य मातुल- सहायाद्वाणिज्यनिरतस्य सर्वधर्म- वेत्तुः प्रमेहज्वरकंठ्ठतिव्रणादिरोग- वतः पुत्रहीनत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्तम् । ६१४	
१९२१	अदत्त्वा वेतनेन वैश्यागमनादत्र नरस्य शोफसि महाव्रणस्तत्प्रापश्चित्तकथनम् । "		१९३४	गोदावरीतीरे जातस्य द्विजस्य पुत्र- वर्जितस्य मार्वाया गर्भस्थैर्यनिदानं तत्प्रापश्चित्तम् । ६१८	
१९२२	मिष्टकैवर्तौद्विखीगमनतोऽत्र नरस्य शोफसि व्रणस्तदुपायकथनम् । "		१९३५	हिमालये जातस्य राजसेवापरस्य सेनापतेर्वैशच्छेकदकस्य जातपुत्रविना- शकत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् । "	
१९२३	विवाहपञ्चादि शुभकर्मणि विप्रकर- णादिह नरस्यात्रवृद्धिर्दोगस्तत्प्रा- पश्चित्तम् । "		१९३६	सांघात्रिकेभ्यो नियतविज्ञादधिक- प्राहिणो नरस्य मुखाभयप्राप्ति- स्तत्प्रापश्चित्तकथनम् । ६१९	
१९२४	कामदृष्ट्या कामतत्तांगस्य पतिप्रता- प्यैविलोकनरादिह नरस्य नेत्ररोग- स्तत्प्रापश्चित्तम् । "		१९३७	अप्रकाश्यपरिच्छिद्रस्य प्रकाशनात् साधुजनपैशुन्याद्भेदनव्याधिस्तत्प्राप- श्चित्तकथनम् । "	
१९२५	लोमोपहनचेतसा पूर्वं तिलापहरणादिह नरस्याद्द्वैच्छत्रपीडा सत्प्रापश्चित्तम् । ६१२		१९३८	असद्वचनादकृतदोषाणां महतां दोषक्षयापनाभ्युदन्तकृताभिध- रोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनम् । ६२	
१९२६	बर्गोत्तरजस्य कल्पचिह्नवत्सलस्य कृषिकर्तृहस्तवामपार्श्वदिषु व्रणा- कुलस्य मार्वायाः प्रदररोगतो गर्भा- रिपरत्वनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् । "		१९३९	मेघजापहरणाच्छिरोरोगस्तत्प्राप- श्चित्तकथनम् । "	
१९२७	हिमालये गंगापूर्वभागे राजवंशे जाताया शोबने भर्तृमूलखहीनत्व- निदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् । ६१३		१९४०	अनिच्छया प्रमादेन वा प्राणि- नेत्रोपघातादत्र नरस्य नेत्रनाशरोग- स्तत्प्रापश्चित्तकथनम् । "	
१९२८	हिमालये बर्गोत्तरकुलमवायाः केक- राया शोबने पतिमौद्दयताहिय- निदानं तत्प्रापश्चित्तम् । "		१९४१	हैमहस्तुत्रे नरस्य श्वेतकुष्ठस्तत्प्राप- श्चित्तकथनम् । "	
१९२९	पर्वने क्षाप्रकुलमवायाः पतिप्रिय- रतायाः सूर्यैश्वर्यवत्याः संतानवर्जि- तपत्रनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् । ६१४		१९४२	श्वेतवज्रापहरणादत्र नरस्य श्वेत- मंढलीरोगस्तत्प्रापश्चित्तकथनम् । "	
१९३०	हिमालये पुण्यदेशे जातायाश्चातु- र्थाः गुणशया राजरत्न्या मर्तृवर्ति- त्यामनिदानं तत्प्रापश्चित्तम् । ६१५		१९४३	प्राम्भवे कर्त्तव्यहरणादत्र नरस्य पुण्ड- रीकाव्यकुष्ठतः पीडा सत्प्रापश्चित्त- कथनम् । ६१९	
१९३१	कौकणदेशे जातस्य कल्पविद्रिप्रम्य सत्रनाशिवामर्हैक देशे संपत्तो- ऽन्नामनोरसस्य विपनात्तावामनि- श्रिया स सुखददित्वनिदानं तत्प्राप- श्चित्तकथनम् । ६१८		१९४४	श्वेतकुष्ठप्रचान्तये द्विजातिभ्यो पैशुन्येभ्यः शत्रुभ्यः निदानम् । "	

क्र०	विषयाः	पृ० ।	क्र०	विषयाः	पृ०
१४९	आविष्मन्त्यादिमहादुःखप्रदकर्मणां विचारस्तथापश्चित्तकथनं च ।	६२१	१९९९	केदारमंडले जातस्य वैश्यस्य धन- वाहनमोगवतो राजमान्यस्य सन्तान- मुखोद्भिदनिदानं तथापश्चित्त- कथनञ्च ।	६२८
१४९	काश्यां जातस्य द्विजश्रेष्ठस्य मृत- वत्सत्वनिदानं तथापश्चित्तञ्च ।	"	१९९०	हिमालये जातस्य वैश्यस्य धनवाहन- मोगवतोऽतिवर्मविदः सन्तानमुख- वर्जितत्वनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	६२९
१४७	कल्पविश्वविपस्य काशिकाविवा- त्तिनः सन्तानमुखवर्जितत्वनिदानं तथापश्चित्तकथनं च ।	६२२	१९९१	खशप्रान्ते जातस्य ब्राह्मणस्य धनवा- हनमोगयुतस्य बालमरणनिदानं तथापश्चित्तञ्च ।	६३०
१४८	वाराणसीक्षेत्रे जातस्य धनवतो वैश्यस्य मृतवत्सत्वनिदानं तथाप- श्चित्तकथनं च ।	"	१९९२	हिमालये जातस्य गौर्वर्णस्य बाल्ये पितृमुखयुतस्य मृतवत्सत्वनिदानं तथापश्चित्तञ्च ।	"
१४९	वाराणस्यां जातस्य शूद्रस्य मृता- पत्यत्वनिदानं तथापश्चित्तकथनं च ।	६२३	१९९३	हिमालये जाताया नार्याः पतिमक्ति- परायणाया देवद्विजपराया मृतवत्सा- त्वनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	६३१
१५०	काश्यां द्विजकुलभवस्य धर्मकर्मविदो मृतपुत्रत्वनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९९४	हिमालये जातस्य ब्राह्मणश्रेष्ठस्य मतिमतो राजमान्यस्य पितृमातृ- मुखोद्भित्तस्य पुत्रशोकाकुलत्व- निदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	६३२
१५१	काश्यां जातस्य क्षत्रियस्य धनवाहन- मोगयुतस्य मृतवत्सत्वनिदानं तथाप- श्चित्तं च ।	६२४	१९९५	हिमालये जातस्य द्विजस्य राज- मान्यस्य धनिनो मृतवत्सत्वनिदानं तथापश्चित्तकथनं च ।	"
१५२	काश्यां वगिकुलजनस्य लोभवतः पामरतस्य मृतवत्सत्वनिदानं तथाप- श्चित्तकथनं च ।	"	१९९६	हिमालये जाताया नार्याः पतिमक्ति- परायणाया धनवाहनमोगाढयाया ब्राह्मण्या मूढगर्भतानिदानं तथाप- श्चित्तकथनञ्च ।	६३३
१५३	काश्यां जातस्य शूद्रस्य विताक्षेय- समायुक्तस्य बाल्ये पितृमुखोद्भि- तस्य मृतवत्सत्वनिदानं तथापश्चि- त्तकथनं च ।	६२५	१९९७	पर्वतप्रदेशे जाताया ब्राह्मण्या पति- मक्तिपरायणाया धनवाहनमोग- वत्याः स्वगर्भविनाशनिदानं तथाप- श्चित्तकथनञ्च ।	"
१५४	वाराणस्यां जातस्य ब्राह्मणस्य मृत- वत्सत्वनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	"	१९९८	यमुनायाः पूर्वभागे जातस्य राजवंश- भवस्य नीतिविदो राजप्रियस्य पितृ- मुखोद्भित्तस्य विताक्षेपवतो वात- रोभवतः शूल्योगनिदानं तथाप- श्चित्तकथनञ्च ।	६३४
१५५	काश्यां जातस्य क्षत्रियस्य नार्याया गर्भनाशनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	६२६			
१५६	काश्यां जातस्य वगिकुलस्य शून्य- धनवाहनयुतस्य सन्तानामावनि- दानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	६२७			
१५७	काश्यां जातस्य द्विजस्य विदुषः सर्वजनप्रियस्य वंशच्छेदनिदानं तथापश्चित्तकथनञ्च ।	"			
१५८	खशप्रान्ते जातस्य वगिजो ब्राह्- पुत्रकलाद्रियुतस्य धनवतः शत्रुमय- पुत्रशोकनिदानं तथापश्चित्तञ्च ।	"			

अ०	विषयः	पृ० ।	अ०	विषयः	पृ०
१९६९	प्रथमे कांस्तद्विषयान्तायां बहूशीर्षि- रोगतः पीडा तन्प्रोपश्चित्तकथनम् ।	६३९		तायाः सर्वकार्येषु शंकाकुलायाः पुत्रसोकनिदानं तत्प्रापश्चित्तम् ।	६४१
१९७०	हिमालये पर्वोत्थितयिगृह्वंशजात्या नामो ऋतातुलसिन्ध्याः स्नानदानपराया विष- याना एकादशा दक्षिणायाः पतिमरण- वितादिनिदानं तत्प्रापश्चित्तम् ।	"	१९७१	नानाविषपातकावशेषतोऽप्येवजायां रोगाणांशुर्वंशमाय दानभोग्यवाहाण- कथनं दानप्रकारकथनं मंत्रकथनम् ।	६४२
१९०१	हिमालये द्विजकुलजाताया धर्म- कर्मयुक्ताया विषयात्निदानं तत्प्राप- श्चित्तकथनम् ।	६३६	१९८०	मातृविनः कर्मणः पुरा निमित्तानि भवति तेनैव सर्वेषां सुखदुःखादिप्राप्तिका ।	६४४
१९७२	इति व्यभिचारताया नामा अत्र व्यभिचार एव प्रवृत्तिकथनम् ।	६३७	१९८१	गृह्णेयिनी गृहे स्थितायां शल्यानां संशयेन दुःखोपतिस्तद्विचारश्च ।	"
१९७३	हिमालये जातस्य बभिकुलकुलमवस्य राजमातृस्य सन्निविष्टादिचतुरस्य धनवाहनमोगादीस्य ब्राह्मणातिथि- वृत्तस्य शत्रुनिवारणविषयायुक्त- त्वादिनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् च ।	"	१९८२	हिमालये जातस्य क्षत्रियस्य राजमा- तृस्य शूद्रस्य धनवाहनमोगयुतस्य विताक्लेशरोगपुत्रदुःखादिनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	६४५
१९७४	हिमालये जातस्य द्वितस्य धन- धान्यादिपुत्रस्य मन्तानिमुखाजित- त्वादिनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	६३८	१९८३	गोद्विरोधे जातस्य कस्यचिन्नस्य ब्राह्मणातिथिपूजकस्य तीर्थयात्रा- परस्य स्त्रीपुत्रसुखरोगिःपनिदानं तत्प्रापश्चित्तम् ।	६४६
१९७५	वेदारमंडले जातस्य ब्राह्मणस्य वि- पायप्रसंगेन निजद्वयविजातयो पुत्रिमणः कनिष्ठपुत्रमणनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	६३९	१९८४	हिमालये जातस्य क्षत्रियस्य देवमा- तृगणस्य विद्याभ्यस्तस्य राज- मातृस्य स्त्रीपुत्रवजितस्य द्विजस्त्री- मगादुःखलक्षणनिरूपणं तन्निवृत्तये प्रापश्चित्तविधिकथनम् ।	"
१९७६	वेदारमंडले जातस्य द्वित्रंशमवस्य धर्मकर्मविदो नानासाधनाग्रये देव- पूजकस्य सप्तैधर्मिनः स्त्रीपुत्र- जन्मसुखहीनस्य देवानामनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	६४०	१९८५	हिमालये जातस्य महाशानिनः संधि- विप्रहासिभ्यु-स्य देवमातृगणस्य पुत्रमणदुःखितस्यैतद्दुःखनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	६४७
१९७७	मपुत्रमंडले मन्त्रज्ञानयुक्तस्य महा- शानिभिरुक्तस्य धर्मकर्मविदः पञ्चदश- निदानं साधनां मन्त्रानां प्रापश्च- यनम् ।	६४१	१९८६	हिमालये रामानोरे जातस्य शूद्रस्य व्यभिचारस्य निवृत्तस्य पाप- मुक्षेयनिर्माणस्यैतद्विनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	६४८
१९७८	हिमालये ज्ञानिनाः पतिपरायायाः सन्निविष्टाया राजमातृस्य विपश्चि- कावशेषतोऽप्येवजायां शत्रुनि- वारणविषयायुक्तत्वादिनिदानं तत्प्राप- श्चित्तकथनम् ।	६४२	१९८७	हिमालये पुण्यदेशे जातस्य द्वितस्य धनवाहनमोगादिप्रसंगेन राजमा- तृस्य शूद्रस्य धनवाहनमोगयुतस्य विताक्लेशरोगपुत्रदुःखादिनिदानं तत्प्रापश्चित्तकथनम् ।	"

इति श्रीशूद्रमुखाग्र-धर्मविपाकविषयायुक्रमणिका समाप्ता ॥

❀ वृद्धसूर्यारुणकर्मविपाकः ❀

प्रारभ्यते ।

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसूर्याय नमः ॥

मोहान्धकारमघानां जनानां ज्ञानरश्मिभिः । कृतसुद्धरणं येन तं नौमि शिवभास्करम् ॥ १ ॥
 अरुणः परमं ज्ञानं जिज्ञासुर्वेदलोचनम् । ज्योतिषं वेद्यमग्र्यं च गुह्यमध्यात्मसंज्ञकम् ॥ २ ॥
 नृणां कर्मविपाकं च मानुष्ये दुर्लभं परम् । धर्माधर्मं च यत्किञ्चिद्यत्र सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ ३ ॥
 आराधयन् रविं रौद्रं तपस्तेपे सुदुस्तरम् । प्रीतो वरार्थिने तस्मिं प्रोवाच भगवान् रविः ॥ ४ ॥
 यत्तेऽभिलषितं सूत तत्त्वं सर्वमवाप्स्यसि । नृणां कर्मविपाकं च गुह्याद् गुह्यतरं परम् ॥ ५ ॥
 गोपितं सर्वशास्त्रेषु प्रत्यक्षं सत्यप्रत्ययम् । आश्चर्यं नास्तिके लोके त्रिकालाश्रयमद्भुतम् ॥ ६ ॥
 चक्षुरूपं च जन्तूनां कर्मपाशानिकृन्तनम् । कर्मणा जायते जन्तुः कर्मणैव विलीयते ॥ ७ ॥
 कर्मणा नरकं सूत स्वर्गं याति च कर्मणा । देवत्वमानुष्याजीवो राक्षसत्वं च कर्मणा ॥ ८ ॥
 कर्मणा बन्धमायाति मोक्षमायाति कर्मणा । कर्मणा पतनोच्छ्रायी नृणां जन्मनिजन्मनि ॥ ९ ॥
 सुखं दुःखं च यत्किञ्चित्सर्वं कर्माश्रितं यतः । विविधं संचितारब्धक्रियमाणमिति ध्रुवम् ॥ १० ॥
 स्वकर्मजं फलं सूत कायवाङ्मानसोत्थितम् । तन्नद्धा जन्तवो देवान्नित्यं स्थानाश्रयान्तरे ॥ ११ ॥
 नीयन्तेऽत्र यथा दुर्गाद्गनाह्नौके बनेचराः । प्रारब्धकर्मणां सूत भोगादेव क्षयो भवेत् ॥ १२ ॥
 संचितक्रियमाणानां प्रायश्चित्तैस्तथैव च । कर्मणा कर्मणश्छेद् इति वेदविदो विदुः ॥ १३ ॥
 आयसेन यथा यत्नादायसस्य निकृन्तनम् । अतोन्द्रियं कर्मफलं महनं व्यञ्जयत्फलम् ॥ १४ ॥
 शास्त्रमेतद्यथा दीपो द्रव्याणि तमसि स्थितः । धर्मशास्त्रे च यत्प्रोक्तं प्रायश्चित्तं मनीषिभिः ॥ १५ ॥
 तत्सामान्यादवेह्यत्र विशेषात्पुनराभवे । किं पापं कैः कृतंकस्य साहाय्यात्तस्य किं फलम् ॥ १६ ॥
 प्रारब्धाद्यं मया सार्धं फलस्यापि व्यवस्थितिः । सर्वसंकरसंचितान् विशेषात्प्राग्भवं शृणु ॥ १७ ॥
 यमो वैवस्वतः सूत साक्षाद्धर्मः सनातनः । आनन्त्याजीवधर्मेषु पुण्यपापेषु शङ्कितः ॥ १८ ॥
 किं कर्तव्यमिति भ्रान्तः पृथ्वान् मा पुराऽनघ । प्रीतोऽहं प्रददौ तस्मिं धर्माधर्मविनिर्णयम् ॥ १९ ॥
 यमाय शास्त्रमेवैतद्यमः शुक्राय धीमते । शुक्रः प्राप्य सुरारिभ्यः सर्वान् कामानवाप्तवान् ॥ २० ॥
 तयेन्द्रो बालखिल्येभ्यः क्रीडितोऽभूद्यदाण्डज । पप्रच्छ मां तदा जीवः शक्रस्थानन्दवर्धनः ॥ २१ ॥
 तवो द्वावहं तस्मिं शास्त्रं देवोपकारकम् । प्राप्येदं गुरुतां प्राप्तो जीवो यस्माद्विर्वाकसाम् ॥ २२ ॥
 गुरुवादाभिसंतमो याज्ञवल्क्यस्तथा मुनिः । मर्त्तः सर्वमिदं प्राप्य योगीशत्वमुपागतः ॥ २३ ॥
 एवमाद्यैरधीर्त्येनमपि सर्वं द्विजोत्तमाः । गन्धर्वसिद्धनागाद्यास्तत्त्वतोऽध्यापितासनया ॥ २४ ॥
 श्रुतिस्मृतिपुगणाद्भक्तियाशुक्तफलानि वै । श्रवणोत्थानि चान्यानि भविष्यन्ति कर्त्ता युगे ॥ २५ ॥
 नेतृचाल्पफलं सूत जीवजातिस्मरं यतः । जातिस्मृतिं कलावेवेत्युक्तं नान्यन्मनीषिभिः ॥ २६ ॥

पूर्वं सूर्यादिभक्तानां धर्मशास्त्रानुवर्तिनाम् । वेदाभ्यासाद्युक्तपुण्याज्जातिस्मृतिवतां नृणाम् ॥ २७ ॥
 अत्र जन्मपरिज्ञानमन्येषां भ्रान्तिरेव च । ईशवे यूनि वार्द्धक्ये यत्र पुण्यचलादिश्च ॥ २८ ॥
 लक्षितो लक्षणश्रौतैर्जीवस्तत्रैव पृच्छति । कम्पन्ति त्रिविधाः पापाः पूर्वजन्मसमाजिताः ॥ २९ ॥
 धर्माः समुदयन्त्यत्र श्रुते सूर्यारुणेऽण्डज । यः शृणोति नरश्चास्मिन् स्वाध्यायं विधिनाण्डज ॥ ३० ॥
 सोऽत्र जन्मजपापेभ्यो मुच्यते नात्र संशयः । श्रुत्वेन पुस्तकं यः प्राक् प्राचश्चित्तं समाचरेत् ॥ ३१ ॥
 तस्य सर्वाणि कार्याणि प्रसिद्धयन्ति ममाज्ञया । पुत्रार्थी लभते पुत्रं दारार्थी लभते स्त्रियम् ॥ ३२ ॥
 राज्यप्रप्तौ लभेद्राज्यं क्षीणायुर्त्रियते न च । मुच्यतेऽत्र महारोगी कुष्ठादिभ्यः प्रपीडितः ॥ ३३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत यथोक्तेऽत्रैव जन्मनि । यथोक्तपापोपशमात्सर्वान् कामानिहाप्नुयात् ॥ ३४ ॥
 मध्यान्मध्यफलं सूत कनिष्ठात्पापशोधनम् । सर्वस्वं च महापापे तदर्धमुपपातके ॥ ३५ ॥
 तुर्यां सर्ववित्तस्य पातके पापशोधनम् । द्रव्याशुद्धौ महाभाग विधिपात्रविवर्जिते ॥ ३६ ॥
 कृत्स्नं फलं तदामोति द्विघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं त्रिघ्नं ॥ ३७ ॥
 काम्यं कर्म च तत्सर्वं भस्मीभवति दारुवत् । तस्मात्पूर्वं प्रयत्नेन कुर्यात्पापविशोधनम् ॥ ३८ ॥
 पापनाशे तथा जाते पश्चात्कर्म्यं प्रसिद्धयति । प्रायश्चित्तं तु यः कुर्याद्विघ्नं त्रिघ्नं चतुर्गुणम् ॥ ३९ ॥
 सोऽचिरेणैव कालेन सर्वान् कामानिहाप्नुयात् । श्रुतेऽपि पापबाहुल्यादवस्थान्तरभेदतः ॥ ४० ॥
 कार्यसिद्धिर्न चेदत्र शृणुयाद्विधिवत्पुनः । वारत्रयं महाभाग प्रायः पापविशोधनात् ॥ ४१ ॥
 कार्यसिद्धिरवश्यं स्यादिति मे परमं वचः । तस्ते सर्वं प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधनम् ॥ ४२ ॥
 नातः परतरं तज्ज्ञैः प्रायश्चित्तमुदाहृतम् । नैवं शृणोति यो मोहादाधिव्याधिप्रपीडितः ॥ ४३ ॥
 तमवेदि महापापैराक्रान्तं देवघातितम् । न यस्य कस्यचिद्देयं ज्ञानं क्षुद्रे च दुर्जने ॥ ४४ ॥
 शीतसत्त्वं दुराचारे दद्याच्चैत्रिणफलं भवेत् । पाखण्डारिक्तधूर्तं तु यः श्रावयति मूढधीः ॥ ४५ ॥
 स याति नरकं घोरं यः शृणोत्येवमेव वा । न चास्यालोकनं कार्यमकार्यं विनतासुत ॥ ४६ ॥
 अकार्यं दृष्टवान् सूत प्रायश्चित्ती भवेत्ततः । सूर्यारुणोक्तं विख्यातं त्रिषु लोकेषु चाद्भुतम् ॥ ४७ ॥
 अध्वर्युः शतसाहस्रैर्युक्तं स्वर्गं प्रतिष्ठितम् । प्रमाणमस्य ग्रन्थस्य चतुर्लक्षं चतुर्गुणम् ॥ ४८ ॥
 लक्षमेकं तु मानुष्ये जीवावर्तं मयोदितम् । तस्मिन् पुण्यकृतां जन्म लक्ष्यं पापात्मनामपि ॥ ४९ ॥
 तत्राष्टादशमाहर्षे होगशास्त्रमनुत्तमम् । गर्भाधानादिदेहान्तं शुभाशुभनिरूपणम् ॥ ५० ॥
 पञ्चविंशतिमाहर्षं स्वर्गारोहणसंज्ञकम् । जातिस्मरं तु लक्षार्धं जीवानामण्डजोत्तम ॥ ५१ ॥
 गुह्यं कर्मविपाकारुष्यं वक्ष्येऽहं शृणु तत्त्वतः । पुत्र कृतयुगस्यान्ते मयो नाम महासुरः ॥ ५२ ॥
 भक्त्या पप्रच्छ प्राज्ञो मां त्रिस्कन्धं गणिताभिधम् । सहस्रप्रमितं सर्वं द्विधा गणितसंयुतम् ॥ ५३ ॥
 तस्मै ददावहं प्रीत्या चैतत्स्कन्धत्रयं मुत । विदित्वा ह्यादिपुरुपात्स्वर्गगर्भः सनातनः ॥ ५४ ॥
 ज्योतिःशास्त्रं रामप्रं मां प्रादान्मरुथेव संस्थितः । ब्रह्मणे चाप्यहं वेधा ऋषिभ्योऽर्पिभ्य एव च ॥ ५५ ॥
 मरुतः पितामहो व्यासो वमिष्ठोऽग्निः पगशरः । च्यवनो जमदग्निश्च भृगुर्गर्गोऽङ्गिरा मुनिः ॥ ५६ ॥
 शानातपो मनुर्दक्षः कश्यपो नारदस्तथा । यवनो भाशुरिश्चैव भारद्वाजो यतस्त्वमी ॥ ५७ ॥
 ऋषयोऽन्येषु कालज्ञा ज्योतिःशास्त्रप्रवर्तकाः । न तिन्येन च नक्षत्रं न वारः करणं तथा ॥ ५८ ॥
 नापसिन् क्वचित्मृत यदातः परिपृच्छति । न चेज्यो मृगासंहस्यो वृद्धो बालस्तयास्तगः ॥ ५९ ॥
 शुभो वाप्यनिवारस्यो मलमामोप्यदोपदः । तथैव पापोपशमे देशं कालं न चिन्तयेत् ॥ ६० ॥
 गर्भा निमन्त्रणं कुर्यात्पुस्तकं सूर्यदेवतम् । रजन्यां त्वर्हते तस्मिन् दिवा कुर्यात्तथोक्तवान् ॥ ६१ ॥

गन्धपुष्पाक्षतफलैर्नविद्यैर्विधिस्ततः । दीर्घविचित्रैर्विधिना धर्मेर्नानाविधैस्तथा ॥ ६२ ॥
 ॐ सूर्यारुणाभ्यामिनि नमोऽन्तेन प्रपूजयेत् । वेष्टयेच्छुभवन्नेण न्यमं तत्र निधापयेत् ॥ ६३ ॥
 देवज्ञं पूजयेत्पश्चाद्गन्धपुष्पफलाक्षतैः । वस्त्रयुग्माद्गुल्याद्यैर्भूषणैर्विधिवैः शुभैः ॥ ६४ ॥
 पश्चात्प्रदापयेन्मन्त्रमाचार्यैः पृच्छकाय वै ।

मन्त्रः—ॐ नमः सूर्याय मम कर्म प्रकोशय प्रकाशय सत्यं ब्रूहि ब्रूहि स्वाहा ॥
 श्रीशुद्धौ पृच्छकं सूत त्विदं मन्त्रमुदीरयेत् ॥ ६५ ॥

सर्वमाक्षिन् नमस्तुभ्यं जगदानन्दवर्धन । विश्वरूप त्रिलोकेऽ भगवद्गुणदीधिते ॥ ६६ ॥
 विभुस्त्वं पुण्यपापानां सर्वं कर्म प्रकाशय । साक्षी त्वं सर्वभूतानां धर्माधर्मानुवर्तिनाम् ॥ ६७ ॥
 एवं निमन्त्र्य विधिना परेऽहनि खगेश्वर । देवज्ञमन्दित्रं प्राप्य निजं कार्यं निवेदयेत् ॥ ६८ ॥
 तद्दिने प्रातरुत्याय स्नात्वा प्रयतमानसः । फलाक्षततिलैः पुष्पैर्द्रविर्द्रवार्कैः शुभैः ॥ ६९ ॥
 सरत्नचन्द्रनैरेभिः सूर्यायार्घ्यं प्रदापयेत् । तल्लिङ्गमन्त्रैर्विधिवन्नमस्कृत्य च भास्करम् ॥ ७० ॥
 देवं पापघटं तत्र घृतपूर्णं सदक्षिणम् । आहूय मनसा कुम्भे पातकान् पूर्वजन्मजान् ॥ ७१ ॥
 स्थापयेच्च गणेगादीन् कलशं चैव पूरयेत् । पात्रं ताम्रमयं श्रेष्ठं पलैः शतमितैः शुभम् ॥ ७२ ॥
 तस्यार्घ्यं च तदर्घ्यं वा शक्त्या वार्घ्यं प्रकल्पयेत् । वेष्टयेत् पट्टवस्त्रेण कुशवारिसामन्वितम् ॥ ७३ ॥
 अर्चयेद्गन्धपुष्पाद्यैर्मन्त्रैश्चापि विशेषतः । रवेस्तु प्रतिमा कार्या पलेनार्घ्यपलेन वा ॥ ७४ ॥
 माषैर्द्रविदग्भिर्वापि तदर्घ्येन वा पुनः । हिरण्यमी यथाकाश लेख्या पत्रोपमापि वा ॥ ७५ ॥
 पूजनीया च विधिवद्दुपचारैश्च षोडशैः । अष्टोत्तरेण मन्त्रेण स्थाप्या वै कलशोपमि ॥ ७६ ॥

मन्त्रः—ॐ नमो नारायणाय ।

तदग्रे वाचयेद्यत्नात्पुस्तकं सूर्यदेवतम् । वाचकाय प्रदेया सा श्रवणान्ते विधानतः ॥ ७७ ॥
 गां दद्याद्विधिवत्तस्मै वस्त्राण्याभरणानि च । भूशय्याश्वासनादीनि शक्त्या च प्रतिपादयेत् ॥ ७८ ॥
 अथ जन्मजपापेभ्यो मुक्तः स्यान्नात्र संगमः । श्रुत्वाऽन्तेन विधानेन विधिज्ञं तं विमर्जयेत् ॥ ७९ ॥
 अत्रै चावाहयेद्विद्वान् वेदशान्त्रमन्वितान् । देवज्ञांश्चाचयेद्दृष्ट्वैर्विधिर्भोजनैः शुभैः ॥ ८० ॥

इति श्रीवृद्धमूर्खार्यनवादे कर्मविपाके शास्त्रोपाननाध्यायः प्रथमः ॥ १ ॥

अरुण उवाच ।

भगवन् गणितं सर्वं शास्त्रस्यास्य विधानतः । जानास्यत्र कथं ब्रूहि प्राग्जनुर्भवंनं तथा ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि गणितं प्राणिनामिह । पूर्वजन्मोद्भवानां च मनुजानां परिस्फुटम् ॥ २ ॥
 स्वर्माक्षिनरकस्थानां तिर्यङ्स्थानां परत्र च । नादियं चातिभक्तानां जातिस्मृतिमहात्मनाम् ॥ ३ ॥

गणितम्—

फलाक्षराणि विन्यस्य तथा नामाक्षराणि च । योजयेच्छतमध्याद्दे शेषान् व्याख्याविजांस्तथा ॥ ४ ॥
 लघं तात्कालिकं योज्यं पङ्क्तिरेषा स्फुटा भवेत् । सा द्विधा विभजेदेतां नागव्योमेन्दु १०८भिस्तनः ॥ ५ ॥

१-२ नाम्नि गपु० । ३ पृ०ठ० । ४ देवज्ञं गुन्मद्वय । ५ अष्टाश्लेष । ६ वाचयेद्गन्ध । ७ " प्रश्ने
 द्वितीये पूर्वोक्तं श्रावयित्वा यथाविधि । तृतीये पूर्वोक्तमित्थं दप्य चोक्त्वा वदंतवन् " इत्यधिकं मन्त्रे—गपु० ।

(४)

लब्धं नियोजयेत्पद्मी शेषोष्कों बीजसंस्कृतः । द्विस्था वेदगुणा भक्त्या ह्यष्टोत्तरशतेन सा ॥ ६ ॥
 लब्धान्विता पुनः शेषे चन्द्रो ज्येयो मनीषिभिः । द्विस्था साष्टसचन्द्रैः १०८ सा लब्धा युक्तावशेषके ॥ ७ ॥
 भीमो ज्येष्ठस्तु तद्व्याजे स्फुटो बीजान्वितः सदा । पङ्क्तिर्द्विधा द्विगुणिता गजपूर्णेन्दु १०८ भाजिता ॥ ८ ॥
 लब्धेन सा पुनर्याज्या शेषे तद्वद् बुधः स्फुटः । श्रेण्यधः स्थापनीया तु साङ्गाष्टाभ्रनिशाकरैः १०८ ॥ ९ ॥
 लब्धान्विता ततः शेषे शुक्रंवाजेन संयुतः । द्विधा खेन्दुहता श्रेणी रसोनाष्टाधिकेन तु ॥ १० ॥
 शतेनाप्तयुता शेषे शुक्रो बीजान्वितो नितैः । द्विस्था पङ्क्तिः शरीरिन्ना विहता साष्टखेन्दुभिः ॥ ११ ॥
 लब्धान्वितावशेषे तु शनिर्वीजान्वितः स्फुटः । सा द्विधा सप्तगुणिता गजपूर्णेन्दुभाजिता ॥ १२ ॥
 लब्धान्विता पुनर्भक्ता तरेव विहगेश्वर । स्वबीजसंस्कृतौ शेषौ राहुकेतु स्फुटौ स्मृतौ ॥ १३ ॥
 गशर्नवांशकाद्यापि बीजान्युक्तानि तद्वलात् । नवांशकानां संख्याङ्कमष्टोत्तरशतं त्विह ॥ १४ ॥
 विचार्यस्वरुणं कृत्वा साधयेत् खेचरान् स्फुटान् । सूर्यादेशस्य विज्ञानं चन्द्राज्जातेस्तथैव च ॥ १५ ॥
 भीमाच्च वयस्यो ज्ञानं बुधात्स्त्रीपुंनपुंसकम् । जीवात्सहाया विज्ञेयाः शुक्रात्प्राग्धर्मनिर्णयः ॥ १६ ॥
 मन्दादायुस्त्वगोः पापं केतो रिष्टं च सूचितम् । ग्रहशेषैक्यमकार्ष्वं चन्द्रहीनं कुजान्वितम् ॥ १७ ॥
 शुधर्षं गुरुशुक्राभ्यां युक्तं मन्दो नितं तथा । दशरुचं चन्द्रसंयुक्तं पूर्णेनैवैर्हेतं सुत ॥ १८ ॥
 तत्त्वावशेषं फादिध्नं स्वबीजो नयुतं च यत् । अध्याये तन्मिते वत्स दैवज्ञो हि प्रकाशयेत् ॥ १९ ॥
 खानं दानं जपं होमं स्वाध्यायं देवतार्चनम् । गोविप्रयुरुवृद्धानामतिथीनां च पूजनम् ॥ २० ॥
 गयाश्राद्धं व्रतं चैव पुण्यतीर्थोधिवासनम् । पापघ्नं सर्वमित्याद्यं स्वाध्यायोक्तं य आचरेत् ॥ २१ ॥
 तत्कार्यं तस्य जीवस्य सर्वं सिद्ध्यति नान्यथा ॥ २२ ॥

सूर्यारुणोक्तमिति यः शृणुयान्मनुष्यः स्वाध्यायजं निखिलमत्र पुराभवोत्थम् ।

सर्वश्रुताध्ययनजन्यफलान्यवाप्य सक्रीडयत्पमरवचिभिरारिलोके ॥ २३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणमन्वादे कर्मविपाके गणिताध्यायो द्वितीयः ॥ २ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वर्णस्वर्गं कान् क्षेपां कानां धिव्यापिस्वरूपजान् । बक्ष्येऽहं मन्त्ररूपांस्तान् सर्वं तरेव सिद्ध्यति ॥ १ ॥

फराभिव्याणाष्टमवाष्टद्व्या गमाब्धिचन्द्राद्विरसाः स्वरांकाः ।

नगांगपातालकुन्दस्त्रदस्ता वाणाष्टपञ्चांकदृगप्रिवेदाः ॥ २ ॥

तुसन्नतर्पा नगतर्कपेदाः कुनन्ददस्ता शरनागवाणाः ।

अष्टाब्धिगमाब्धिकुपरिताश्च वर्णाकर्मख्या क्रमशश्च फार्या ॥ ३ ॥

अथ व्याध्याधिक्षेपकाः ।

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रशुक्तिगमा योज्या क्षेपा व्याध्याधिजाः सुत । प्रथे द्वित्रिचतुर्वेक्ति योज्याः क्षेपाश्च तन्मिताः ॥ ४ ॥

यमशो यदपमाणाश्च नाममंकीर्तनादिह । आयुर्भये राजयश्मफासश्वातभगंदराः ॥ ५ ॥

गृहशोपयर्ग गष्टमाग्राष्टर्षमंजपाः । क्षेपास्तेषां मया प्रोक्ताः शृणु पुत्र प्रयत्नतः ॥ ६ ॥

दिशोकं ज्ञानं पथ वेदविश्वसुरमिताः । नवाष्टमनुदिशुद्रादित्याश्च क्षेपका मताः ॥ ७ ॥

पथः पारुद्व्यपमार्गपत्तशतकफाभिधाः । मन्दाग्यजीर्णप्रदगः फाश्र्यमहादमरीयुताः ॥ ८ ॥

क्षेपा भूपत्रनिपयश्चतुर्गामीनिमित्ताः । त्रिनभूतिवृत्तिप्रिदाहगत्राः पथदिकस्वराः ॥ ९ ॥

मानुषीं तनुमाश्रित्य यस्मिन् देशेऽजनि स्वयम् । जीवोऽयं प्राग्भवे त्वन् नानाकर्मभूतः ॥ ९ ॥
 तद्देशज मरमादिष्ववस्था नमतो भृशम् । सूर्यादिभ्यो मया प्रोक्ता विनतानन्दवर्धन ॥ १० ॥
 सूर्याभिधे तु प्रथमे रवी हि गरुडाग्रज । प्राग्भवेऽय प्रयागेऽभृत्पाश्या जातोऽय जन्मनि ॥ ११ ॥
 अयंभारुधे द्वितीये तु देशे पञ्चनदेऽजनि । स्वयं प्राग्भवे सत मथुगाया तु साप्रतम् ॥ १२ ॥
 तृतीये तु भवे नाग्नि पूर्वजन्मन्यभृत्सुत । प्रादुर्भूतस्त्वयोध्याया कामरूपेऽत्र जन्मनि ॥ १३ ॥
 हस्तिवन्धे पुरा जातो ह्यभवत्त्वाष्टसङ्गके । कोशलाख्येऽत्र जनुपि प्रादुर्भूतश्चतुर्थे ॥ १४ ॥
 स्वयं प्राग् मिथिलाजातो जातश्चात्र भवेऽण्डज । वनवासाभिधे देशे पञ्चमे पृथमंज्ञे ॥ १५ ॥
 पद्मेऽर्षेसङ्गके ह्यासीत्प्राग्भवे अनितत्पत्नी । भृचक्षुदेशेऽत्र भवे साणीरज्वन्तिके तथा ॥ १६ ॥
 विरातदेशे प्रागासीत्सवितर्षत्र जन्मनि । प्रादुर्भूतो विदर्भेऽसी सप्तस्ये च पुत्र ॥ १७ ॥
 प्रवज्जनि स्वयं जन्तुदेशे खेटपुराभिधे । जन्मन्यत्राष्टमे जातः सिंहले रविर्दक्षे ॥ १८ ॥
 गभस्तिहस्ते नवमे मल्याचलमाश्रिते । देशे जातः पुरा सत फान्यकुब्जेऽत्र जन्मनि ॥ १९ ॥
 ताप्याश्रिते महादेशे प्राग्भूदत्र जन्मनि । गौडि जाताडज सङ्गे दशरथे रत्नेश्वर ॥ २० ॥
 कालारथे प्राग्भवे सत त्वेकादशमिते ह्यसी । प्रकाशसङ्गके देशे मागधे चात्र जन्मनि ॥ २१ ॥
 मृत्युनाम्न्यभवत्पुत्रं भवे द्वादशरथके । वङ्गदेशेऽत्र जनुपि कौङ्गणे शुर्जे तथा ॥ २२ ॥
 नासिकारथे महादेशे पुरासीद्वाससङ्गके । प्रादुर्भूतस्त्वसी देशे मालवारथे त्रयोदशे ॥ २३ ॥
 अथो प्रभाकरे नाग्नि चतुर्दशमितेऽण्डज । स्त्रीराज्ये प्रागसी जातश्चोडिपाणाभिधेऽधुना ॥ २४ ॥
 ततः पञ्चदशे सत पृथिव्याख्ये पुराभवे । पुलिन्दसङ्गके जात इदानीं यमुनाश्रिते ॥ २५ ॥
 प्राग् मद्रदेशे ह्यभवज्जातो टागभिधे त्वसी । जनुत्र भवे चाप्सु सङ्गके षोडशेऽण्डज ॥ २६ ॥
 ततस्तेजसि सत्रे प्राग्भूत्सप्तदशे सुत । पाण्डुदेशेऽय कामारुधे चात्र ब्रह्मर्षिसङ्गके ॥ २७ ॥
 नेपालसङ्गके सत सोऽयमत्रैव जन्मनि । ऊनविंशन्मिते वत्स वाग्वाख्ये पूर्वसंभवे ॥ २८ ॥
 तेनाम्न्यष्टादशे जातो जलदेशे पुराभवे । जातः सिंहलसंज्ञेऽस्ताविदानीं खससङ्गके ॥ २९ ॥
 परायणाभिधे विंशन्मिते प्राग्गरुडाग्रज । समूतो मृगुदेशे तु किष्किन्धायामिहाण्डज ॥ ३० ॥
 ततः सोमारथयेष्वेकविंशत्सख्येऽजनि स्वयम् । श्रीकण्ठेऽत्र भवे देशे गजने वामराटके ॥ ३१ ॥
 द्वाविंशन्मिते जातः प्राक्पारताभिधेऽधुना । युगधरेऽय वा देशे कन्धसङ्गे वृहस्पती ॥ ३२ ॥
 शुनोरथे प्राग् त्रयोविंशन्मिते जन्माभवत्सुत । देशे भोजाभिधे गङ्गाश्रितेऽत्र जनुपि ध्रुवम् ॥ ३३ ॥
 फेरलारथे पुरा देशे प्रादुर्भूतोऽत्र जन्मनि । स्त्रीराज्ये ब्रुधसङ्गे तु चतुर्विंशन्मितेऽण्डज ॥ ३४ ॥
 प्रागासीन्मलथे सत नाशिके चात्र जन्मनि । पञ्चविंशन्मिते जन्तुरंगारे विनतात्मज ॥ ३५ ॥
 पर्द्विंशन्मिते त्विन्द्रनाग्नि जातः पुराभवे । करहाटाभिधे देशे जन्मन्यत्र च पर्वते ॥ ३६ ॥
 पुन्तलारथे महाभाग प्रादुर्भूतो भवत्यसी । रेवातटेऽत्र जनुपि सप्तविंशे विवस्वाति ॥ ३७ ॥
 अष्टाविंशन्मिते जातो देशेऽसी वर्धरे पुरा । चिरेन्द्रचामत्र जनुपि जीवोऽसी कश्यपात्मज ॥ ३८ ॥
 पाथाथे प्राग्भवे जीवः सतश्चात्र भवेऽण्डज । वङ्गसङ्गे महादेशे ऊनविंशन्मिते शुची ॥ ३९ ॥
 त्रिंशन्मिते सीरिसाने ह्यासीत्पूर्वभवे सुत । समृतः पाण्डुदेशेऽसी सीराथे चात्र जन्मनि ॥ ४० ॥
 पञ्चविंशन्मिते जन्माभवदेशे विरातने । शनिश्चरेऽत्र जनुपि सिद्धपीठे खगाधिप ॥ ४१ ॥

द्वात्रिंशन्मितके जातः पूर्वजन्मनि गुर्जरे । ब्रह्मसंज्ञेऽत्र जनुपि देशे सारस्वते ह्यसौ ॥ ४२ ॥
 त्रिंशन्मितके विष्णौ मालवे पूर्वजन्मनि । संभूतः सांप्रतं सूत काशमीरे जनितः स्वयम् ॥ ४३ ॥
 नेपालसंज्ञके जातः प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । देशे शतद्रुके रुद्रे चतुर्विंशन्मितेऽण्डज ॥ ४४ ॥
 पञ्चत्रिंशन्मिते स्कन्दनाम्नि पूर्वभवे त्वसौ । ततः कर्णाटके देशे प्रयागे सांप्रतं सुत ॥ ४५ ॥
 जालंधरे महापीठे जातो वैश्रवणे पुरा । ऐरावतीप्रदेशे तु पद्विंशत्प्रमितेऽधुना ॥ ४६ ॥
 यमारूपे प्राग्भवे सप्तत्रिंशत्संख्ये पुरा सुत । जननं खुरसाणारूपे देशे मत्स्याभिधेऽधुना ॥ ४७ ॥
 अष्टात्रिंशन्मिते नाम्नि वैदुते जनितस्त्वसौ । प्राग्भवे त्वद्देशेऽभृदत्र पश्चनदे सुत ॥ ४८ ॥
 चत्वारिंशन्मिते कृने कामदेशेऽजनि स्वयम् । प्राग्भवे गुर्जराख्ये तु सांप्रतं जठराभिधे ॥ ४९ ॥
 ततोऽग्निसंज्ञके सूत चत्वारिंशन्मिते पुरा । प्रादुर्भूतस्त्वसौ ताप्यामिदानां जङ्गलाभिधे ॥ ५० ॥
 गौडदेशे पुरोत्पन्नस्त्वत्र केदारमण्डले । चत्वारिंशन्मिते षाड्ये त्वैन्धनाख्ये रगेश्वर ॥ ५१ ॥
 चत्वारिंशन्मिते द्व्याद्ये तेजसां पितृसंज्ञके । प्राग्जातः साण्वि भोजे चात्र वेत्रवतीतटे ॥ ५२ ॥
 काश्यां पूर्वभवे ह्यासीज्जननं यामुनेऽधुना । चत्वारिंशन्मिते व्याद्ये नाम्नि धर्मध्वजेऽण्डज ॥ ५३ ॥
 चत्वारिंशच्चतुर्युक्ते वेदकर्मैरिसंज्ञके । भूचक्रदेशे प्राग्जातश्चान्तर्वद्यां तु सांप्रतम् ॥ ५४ ॥
 पंचहीनेऽय पंचाशन्मिते वेदाङ्गसंज्ञके । वल्मीके प्रागसौ सूत पीठे जालंधरेऽधुना ॥ ५५ ॥
 चत्वारिंशन्मिते सूत पड्युक्ते वेदवाहने । वंगदेशे पुरोत्पन्नो मरुत्संज्ञेऽत्र जन्मनि ॥ ५६ ॥
 पंचाशन्मितके ज्युने कृतसंज्ञे पुगभवे । संभूतः कौड्ये देशे सांप्रतं हस्तिबंधने ॥ ५७ ॥
 प्रादुर्भूतो विदेहेऽमी देशेऽप्योध्याभिधेऽधुना । पंचाशन्मितके द्व्युने त्रेतासंज्ञे च पुत्रक ॥ ५८ ॥
 द्वापरे चोनपंचाशन्मिते प्रारंभवत् स्वसे । गङ्गायमुनयोर्मध्ये देशे जातस्तु सांप्रतम् ॥ ५९ ॥
 आसीत्पूर्वभवे सूत पंचाशन्मितके कलौ । दण्डकरण्यकेऽत्रैव जातोऽसौ सिन्धुमण्डले ॥ ६० ॥
 कलाभिदेकपंचाशन्मितकेऽभूत्पुराभवे । स्त्रीराज्यदेशे जनितस्त्वत्रावन्त्प्राभिधेऽण्डज ॥ ६१ ॥
 द्विपंचाशन्मिते जातः सौराष्ट्रे प्राग्भवे ह्यसौ । मिथिलायां महाभाग काष्ठाख्ये चात्र जन्मनि ॥ ६२ ॥
 प्रादुर्भूतऽजनि व्याद्ये पंचाशन्मितके शुर्गी । सरस्वतीसूर्यपुत्रोऽरन्तदेशेऽत्र जन्मनि ॥ ६३ ॥
 चतुर्गण्डेऽय पंचाशत्संख्ये प्राग्जनि स्वयम् । भोजदेशे क्षपारख्येऽत्र पाण्डुसंज्ञेऽय कैक्ये ॥ ६४ ॥
 यामारूपे पंचपंचाशत्संख्ये सूत पुराभवे । शूरपुरेऽत्र भवे जातो देशे त्वैरावतेऽण्डज ॥ ६५ ॥
 क्षणाभिधे तु पड्युक्ते पंचाशत्संख्यकेऽभवत् । कुन्तले प्राग्विदेहारूपे देशे जातोऽधुना सुत ॥ ६६ ॥
 संवत्सरकरे ज्युने पष्टिसंख्ये ह्यभूत् खग । गौडदेशेऽत्र जननं देशे सुकरसंज्ञके ॥ ६७ ॥
 अश्वत्थसंज्ञके द्व्युने पष्टिसंख्येऽजनि स्वयम् । देशे नासिकसंज्ञे प्रादुर्मद्रदेशेऽत्र जन्मनि ॥ ६८ ॥
 कालचके तयां कृने पष्टिमंख्ये पुगऽजनि । वर्धरे यावने देशे धर्मनाशातटेऽत्र च ॥ ६९ ॥
 प्राग्जातष्टकणे देशे जन्मन्यत्र च वर्धरे । जीवोऽयं चाङ्गदेशे वा पष्टिसंख्ये विभावसौ ॥ ७० ॥
 एकपष्टिमिते त्वासीत्पुरुषारूपे पुराभवे । जनितो शुर्गी देशे शूरसेनाभिधेऽधुना ॥ ७१ ॥
 वभूव केरले देशे प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पाञ्चाले जननं व्याद्ये शाश्वने पष्टिमंमिते ॥ ७२ ॥
 योगिसंज्ञे त्रियुक्तेऽभूत् पष्टिसंख्ये पुराजनि । गान्धारदेशे संभूतो गयायामत्र जन्मनि ॥ ७३ ॥

व्यक्ताव्यक्ते चतुर्भुक्ते पश्चिंसंख्ये पुराजनि । देशेऽर्बुदे पुनः सिन्धी जातो मध्याभिधेऽधुना ॥ ७४ ॥
 पश्चाद्व्ये पश्चिंसंख्ये प्राग्जीवोऽयं जनितोऽण्डज । देशे द्रविडसंज्ञे तु द्वारावत्यां तु सांप्रतम् ॥ ७५ ॥
 पद्भ्युक्ते पश्चिंसंख्ये तु कालाव्यक्षे पुराऽभवत् । प्रादुर्भूतो गिरी रभ्ये विपाद्याख्येऽत्र जन्मनि ॥ ७६ ॥
 च्युने सप्तसिंसंख्ये प्राक् प्रजाध्यक्षेऽजनि स्वयम् । पाण्डुदेशे पुनः काश्यामार्यावर्तेऽप्यवाण्डज ॥ ७७ ॥
 अष्टपश्चिमिने जातः प्राग्भवे विश्वकर्मणि । पाश्चाले त्वान्द्रदेशे तु कलिङ्गे वात्र जन्मनि ॥ ७८ ॥
 नवपश्चिमिने ह्यासीत्प्रयागे प्राक्तमोऽनुदे । ताप्यामत्र भवेज्जन्म द्यपद्रत्पामयापि वा ॥ ७९ ॥
 अय सप्तसिंसंख्ये प्राग्बहणे जननं ह्यभूत् । देशे मालवसंज्ञे तु सरयूनिक्तेऽधुना ॥ ८० ॥
 गंगायां प्राक् सागारांशे कुसप्तसिंसंख्येऽजनि । शतदुकसरस्वत्योरन्तरे चात्र जन्मनि ॥ ८१ ॥
 द्विसप्तसिंसंख्ये ह्यासीत्प्रयागे जननं पुरा । सीराष्ट्रे केरले त्वत्र काश्चिकायामयापि वा ॥ ८२ ॥
 त्रिसप्तसिंसंख्ये जातो जीवने प्राग्भवे त्वसी । भूचरे चोलदेशे वा चर्मण्वत्यां तु सांप्रतम् ॥ ८३ ॥
 चतुःसप्तसिंसंख्ये प्राग्गिरिदाख्ये पुराभवत् । कोशले काँरिहाटेऽत्र देशे खेटपरेऽयवा ॥ ८४ ॥
 भूताश्रये तु पञ्चोनेऽशीतिसंख्ये पुराऽभवत् । प्रादुर्भूतो जले देशे ब्रह्मावर्तेऽत्र जन्मनि ॥ ८५ ॥
 षट्सप्तसिंसंख्ये जातः पुरा भूतपती सुत । गान्धारदेशे जननं सांप्रतं सिन्धुमण्डले ॥ ८६ ॥
 सप्तसप्तसिंसंख्ये प्राक् सर्वदेवनमस्कृते । सूत केकयदेशे तु चन्द्रभागाश्रितेऽधुना ॥ ८७ ॥
 द्वयूनेऽशीतिसिंसंख्ये चासीत्स्वर्धाख्ये पूर्वसंभवे । जातो नेपालदेशेऽमी जन्तुरत्र विराटके ॥ ८८ ॥
 नवसप्तसिंसंख्ये तु संवर्ते प्राग्भूदयम् । जन्तुः पुलिन्ददेशेऽत्र कीरे वा कीक्षिकीतटे ॥ ८९ ॥
 अथाऽशीतिसिंसंख्ये वक्षिंसंख्येऽमृतपुरा जनुः । यामुने जनितो देशेऽत्र भवे च हिमाश्रये ॥ ९० ॥
 षडशीतिसिंसंख्ये सर्वस्यादिसंज्ञे पुराभवत् । कीरदेशे समुत्पन्नः कुक्षेत्रेऽत्र जन्मनि ॥ ९१ ॥
 कलिङ्गे लोलपे जातो द्व्यशीतिसिंसंख्ये पुरा । शतदुकविपाद्यान्ते देशे चात्रैव जन्मनि ॥ ९२ ॥
 ततो मनसिंसंख्ये प्राक् त्र्यशीतिसिंसंख्येऽजनि । सिंहलाख्येऽत्र जनुषि देशे ब्रह्मर्षिसंज्ञके ॥ ९३ ॥
 सुपर्णाख्ये चतुर्भुक्तेऽशीतिसंख्ये पुराभवत् । काश्मीरे कामदेशेऽत्र कावेर्यां जनितोऽयवा ॥ ९४ ॥
 भूतादिसंज्ञके जातः पश्चादशीतिसिंसंख्ये पुरा । देशे पंचालसंज्ञेऽमी जन्तुर्वर्षादिकेऽधुना ॥ ९५ ॥
 षटशीतिसिंसंख्ये त्वासीच्छीतिसंख्ये जननं पुरा । पुंलिङ्गे गण्डकीतीरे कर्णाटे चात्र जन्मनि ॥ ९६ ॥
 त्र्युने नवसिंसंख्ये प्राक् प्राणाधारेऽजनि स्वयम् । खरादेशे महाभाग द्रविडे सांप्रतं ह्यसी ॥ ९७ ॥
 धन्वन्तरी पुरा जातस्त्वष्टाशीतिसिंसंख्येऽण्डज । देशे नेपालसंज्ञेऽत्र जाङ्गले कुन्तलेऽयवा ॥ ९८ ॥
 नवाशीतिसिंसंख्ये सूत पूर्वकेतो पुराभवत् । देशे पुलिन्दसंज्ञे तु पुष्कराश्रितेऽधुना ॥ ९९ ॥
 प्राग्गाथारेऽजनि त्वादिदेशे नवसिंसंख्ये । पेरारवतीचन्द्रभागागम्यदेशेऽत्र जन्मनि ॥ १०० ॥
 पुगादिदिसुते सुत ग्राह्ये नवसिंसंख्ये । फान्यकुञ्जेऽत्र वाह्लीकदेशे वामरकण्टके ॥ १०१ ॥
 द्यादये नवसिंसंख्ये प्राक् द्यादयात्मन्यभुञ्जतुः । आन्ध्रे वर्षरदेशे वा गोदावर्यां तु सांप्रतम् ॥ १०२ ॥
 अन्विने त्वरविन्द्राक्षे जातो नवसिंसंख्ये । प्राक् पर्वते किरातेऽत्र वितस्ताश्रितेऽयवा ॥ १०३ ॥
 नवसिंसंख्ये प्राक् पितृनाम्यजनि स्वयम् । केदारे द्यणे देशे त्वत्र वा हस्तिनापुरे ॥ १०४ ॥
 पंचाने षटके लारदेशेऽभून्मातृसंज्ञके । जननं त्वत्र भूचरे मायापुर्यामयापि वा ॥ १०५ ॥

१ पुण्ड्रज । २ अजनि स्वयम् । ३ पारिहाटे । ४ मद्राक्ष्ये । ५ जातः । ६ विपासके ७ कलिङ्गे । ८ वाल्मीकि ।

पितामहे चतुर्न्यूने शतसंख्ये पुगऽजनि । देशे द्रविडसंज्ञे च गान्धारे वात्र केरले ॥ १०६ ॥
 च्यूने शतमिते तस्य स्वर्गद्वारे पुराभवत् । स्वर्गभूमिजनुर्जात आर्यावर्तेऽत्र जन्मनि ॥ १०७ ॥
 प्रजाद्वारे पुरा जातो द्यूने शतमिते सुत । नासिकाख्येऽत्र जनुपि कुरुक्षेत्रप्रदेशके ॥ १०८ ॥
 कूने शतमिते चासीन्मोक्षद्वारे पुराभवे । च्युतोपवर्गादिधुना मध्यदेशेऽजनि स्वयम् ॥ १०९ ॥
 त्रिविष्टपारख्यके सूत शतसंख्येऽभवत्पुग । संभूतः कच्छदेशेऽसौ पुष्कराख्येऽत्र जन्मनि ॥ ११० ॥
 कुयुक्ते शतसंख्ये प्राग्देहे कर्तारिसंज्ञके । जनितो बर्बर देशे नैमिषारण्यकेऽधुना ॥ १११ ॥
 द्रव्याढ्ये शतमिते सूत प्रशान्तात्मनि वै पुरा । देशे मागधसंज्ञेऽभूदत्र गङ्गाश्रिते खग ॥ ११२ ॥
 विश्वात्मनि पुरा जातहयन्विते शतसंख्यके । देशे भूचक्रसंज्ञे तु जलाधीशाश्रितेऽधुना ॥ ११३ ॥
 चतुर्थ्युक्ते शते पूर्वसंभवे विश्वतोमुखे । रेवातटेऽधुना जातो मध्यदेशेऽयवा खग ॥ ११४ ॥
 चराचरात्मन्यभवद्गौडे पश्चोत्तरे शते । विपाशैरावतीमध्यदेशे जातोऽत्र जन्मनि ॥ ११५ ॥
 पङ्क्तशते त्वासीत्सूर्मात्मनि पुराभवे । अङ्गदेशे समुत्पन्नः सांप्रतं यमुनाश्रिते ॥ ११६ ॥
 मैत्रेण मलये सूत सप्तोत्तरशते पुरा । चन्द्रभागावितस्तान्ते देशेऽसौ चात्र जन्मनि ॥ ११७ ॥
 कुन्तले प्राग्भवे जातः शतदुनिकटेऽधुना । अष्टोत्तरशते सूत करुणान्वितसंज्ञके ॥ ११८ ॥
 एष ते कथितो वत्स देशभागविनिर्णयः । जातिस्मराणां जन्तुनां भूयः किं परिपृच्छसि ॥ ११९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके जन्मदेशनिर्णयान्वयापश्चतुर्थः ॥ ४ ॥

अरुण उवाच ।

चन्द्राज्जातिपरिज्ञानं यत्त्वयोक्तं पुरा विभो । तन्मे श्रूहि महाभाग श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यस्यां जाती बभूव प्राक्संभवे चात्र जन्मनि । यस्यां व्यवस्थितः सूत जीवोऽयं ते पृथक् पृथक् ॥ २ ॥
 हिमांशुपूर्वं विज्ञेये वक्ष्यामि त्वां पतत्रिण । हिमांशुसंज्ञके ह्याये जीवोऽसौ ब्राह्मणोऽभवत् ॥ ३ ॥
 प्राक्संभवे जनुष्यत्र जातो वै ब्राह्मणोऽण्डज । चंद्राख्यके द्वितीये प्रागासीद्विश्यकुलोद्भवः ॥ ४ ॥
 जन्मन्यत्र महावाहो बाहुजः कथितस्त्वसौ । ततस्त्वतीयके सूत शूद्रः पूर्वभवेऽभवत् ॥ ५ ॥
 जन्मन्यत्र पुनर्वश्यो जातश्चंद्रमसि त्वसौ । प्रागिन्दुसंज्ञके शूद्रो बभूव विनतात्मज ॥ ६ ॥
 तथा चतुर्थके जातः सांप्रतं पादजोऽण्डज । ततः कुमुदवर्ध्यां प्राग्भवद्यवनेश्वरः ॥ ७ ॥
 पश्चमे त्वत्र संभूतो यवनानां महाकुले । विधुसंज्ञे ततः पठे बाहुजः पूर्वसंभवे ॥ ८ ॥
 अभवद्धचत्र जनुपि जातो मूर्धाभिपित्तकः । मुधांशी सप्तमे सूत शूद्रोऽभूत्पूर्वजन्मनि ॥ ९ ॥
 सांप्रतं जनितोऽभव्यो विनतानन्दवर्धन । ओपधीशोऽष्टमे जातः पूर्वजन्मनि वै द्विजः ॥ १० ॥
 जन्मन्यत्र महीपालः संभूतो महतां कुले । अथो नवमिते ह्यासीच्छुभ्रांशी पादजोऽण्डज ॥ ११ ॥
 निपादश्चात्र जनुपि जीवोऽयं जनितस्त्वयम् । निशापती द्विजश्चासीत् प्राग्भवे गरुडाग्रज ॥ १२ ॥
 दशसंख्ये पुनर्वश्यो जातोऽपी चात्र जन्मनि । अञ्जाल्यकेऽभवच्छूद्रस्त्वेकादशमितेऽण्डज ॥ १३ ॥
 यवनानां कुले जात इदानीं कश्यपात्मज । द्वादशे पक्षिशार्ङ्गूल नात्रि जवावृकेऽभवत् ॥ १४ ॥
 प्राग्भवे मागधश्चात्र संभवे मागधः स्मृतः । सोमनाम्नि बभूव प्राक्संभवे ब्राह्मणस्त्वसौ ॥ १५ ॥
 त्रयोदशमिते शूद्रकुले जातस्तु सांप्रतम् । मृगाङ्गसंज्ञके सूत चतुर्दशमिते पुरा ॥ १६ ॥

क्षात्रे कुलेऽभवजन्म चोग्रसंज्ञोऽत्र जन्मनि । ग्लीनाम्नि पञ्चदशके वाहुजः पूर्वसंभवे ॥ १७ ॥
 द्विजवंशे वरे जात इदानीं कश्यपात्मज । अथो फलानिधीं नाम्नि षोडशे प्राग्भवेऽभवत् ॥ १८ ॥
 वैश्यश्चात्र भवे जातः करणो विनतात्मज । ज्युने विंशन्मिते सूत द्विजराज अभृत्पुरा ॥ १९ ॥
 क्षत्रियश्चात्र जनुपि पादजः परिकीर्तितः । ततोऽष्टादशके विमः प्रागासीदण्डजोत्तम ॥ २० ॥
 यवनश्चात्र संभूतो द्विजराजाभिधेऽधुना । कूनविंशन्मिते सूत द्विजः प्राक्संभवे पुरा ॥ २१ ॥
 क्षपाकरेऽत्र जनुपि सूतपुत्रः प्रकीर्तितः । ततो विंशन्मिते ह्यासीच्छीतांशी पूर्वजन्मनि ॥ २२ ॥
 पादजश्चात्र जनुपि संभूतः क्षत्रियोऽण्डज । काढ्ये विंशन्मिते शीतराश्मि संज्ञे वभूव तु ॥ २३ ॥
 वैश्यः प्राक्संभवे जातो वैदेहश्चात्र जन्मनि । ततो हिमकरे नाम्नि द्वाविंशन्मितके पुरा ॥ २४ ॥
 शूद्रोऽभूदत्र जनुपि चण्डालः कथितस्त्वसी । तुहिनांशी त्रयोविंशन्मिते प्रागरुडाग्रज ॥ २५ ॥
 वैश्योऽभवदिदानीं तु पादजः परिकीर्तितः । तमोग्रासे चतुर्विंशन्मितकेऽभृत्पुराभवे ॥ २६ ॥
 क्षत्रियो मागधश्चात्र संभवे संभवः सुत । ततस्तुहिनरश्मौ तु पञ्चविंशन्मितेऽभवत् ॥ २७ ॥
 वैश्यः पूर्वभवे विप्रो भवेदत्र पतत्रिण । जैवातुकेऽथ पञ्चविंशन्मिते शूद्रः पुराऽभवत् ॥ २८ ॥
 वन्दीजन इति ख्यातः संभूतश्चात्र जन्मनि । ज्युने त्रिंशन्मिते सूत निर्मलांशी पुराभवे ॥ २९ ॥
 वभूव वाहुजो जातश्चात्र जन्मनि वै वणिक् । द्र्यूने त्रिंशन्मिते ह्यासीच्छ्रेवांशी प्राग्भवेऽभवत् ॥ ३० ॥
 शूद्रः क्षत्तार इत्येव संभूतश्चात्र जन्मनि । कूनत्रिंशन्मिते सूत रात्रिपे प्राग्वणिकसुतः ॥ ३१ ॥
 वभूव यवनस्त्वत्र संभवे विनतात्मज । क्षपेशसंज्ञके त्रिंशन्मिते त्वासीत्पुराभवे ॥ ३२ ॥
 क्षत्रियो यवनश्चात्र संभूतो गरुडाग्रज । क्षपापती महाभाग त्वेकत्रिंशन्मिते पुरा ॥ ३३ ॥
 वभूव पादजश्चासी जीवः संपति वै द्विजः । द्वात्रिंशन्मितके त्वासीत्कलानाये पुराभवे ॥ ३४ ॥
 वैश्यश्चात्र भवे सूत संभूतो रयकारकः । तारापती पुरा जीवस्त्रिंशन्मितके ह्यभूत् ॥ ३५ ॥
 वाहुजश्चात्र जनुपि संकरः कथितस्त्वसी । उडुपे प्राक् चतुर्विंशन्मिते तु गरुडाग्रज ॥ ३६ ॥
 ब्राह्मणोऽभूदिदानीं तु जातो वन्दीजनस्त्वसी । द्विजाधिपतिसंज्ञे प्राक्पंचत्रिंशन्मितेऽण्डज ॥ ३७ ॥
 पादजोऽभूदयो जन्मन्यत्रैव सुखजः स्मृतः । पदत्रिंशन्मितके ह्यासीच्छशाङ्गे पूर्वजन्मनि ॥ ३८ ॥
 वैश्योऽथ पादजो जातः सांपतं विनतात्मज । चत्वारिंशन्मिते ज्युने द्विजपे प्राक् त्वगाधिप ॥ ३९ ॥
 वैश्यो वभूव जीवोऽसी जन्मन्यत्र वणिकसुतः । चत्वारिंशन्मिते द्र्यूने पुत्र पूर्वभवेऽभवत् ॥ ४० ॥
 मृषाभिपिक्तो जीवोऽसी जन्मन्यत्र त्वगाधिप । नवत्रिंशन्मिते वत्स द्विजेशे पूर्वजन्मनि ॥ ४१ ॥
 ब्राह्मणो ह्यभवदत्र जातो वैश्यस्तथाण्डज । चत्वारिंशन्मिते सूत तारिशे प्राग्भवेऽभवत् ॥ ४२ ॥
 अम्वष्टश्चात्र जनुपि पादजः कथितोण्डज । क्षत्ता तु प्राग्भवे ह्यासीदत्र जन्मनि चोरुजः ॥ ४३ ॥
 द्विजनाये कुयुक्ते तु चत्वारिंशन्मिते सुत । तयोडुपतिसंज्ञे प्राक् चत्वारिशे पुराभवे ॥ ४४ ॥
 द्वियुक्ते त्वभवच्छूद्रो निपादश्चात्र जन्मनि । चत्वारिंशन्मिते त्र्याढ्ये क्षपाध्यक्षे खगेश्वर ॥ ४५ ॥
 पूर्वजन्मन्यतो क्षत्री ह्यभवद्ब्राह्मणोऽधुना । चत्वारिंशच्चतुर्युक्ते ताराध्यक्षे वभूव तु ॥ ४६ ॥
 वैश्यः पूर्वभवं चात्र संभवे मागधोऽण्डज । पञ्चदीनेऽथ पञ्चाशन्मितके भपती पुरा ॥ ४७ ॥
 आर्मीच्छूद्रोऽत्र जनुपि पादजः कथितो मृशम् । चत्वारिंशन्मिते सूत पद्मसुक्ते रात्रिपेऽभवत् ॥ ४८ ॥
 घाट्टनः पूर्वजनुपि जन्मन्यत्रोग्रकः सुत । पंचाशन्मितके ज्युने ब्राह्मणेशे पुराभवत् ॥ ४९ ॥
 ब्राह्मणश्चात्र जनुपि वाहुजः कथितो ह्यसी । पञ्चाशन्मितके द्र्यूने भूदेवेशे वभूव तु ॥ ५० ॥

नागश्चासी पुरा चात्र ब्राह्मणः कथितोऽण्डज । चत्वारिंशन्मिते सूत नवाद्ये पूर्वजन्मनि ॥ ५१ ॥
 जातोऽसौ यवनश्चात्र यामिनीशे तु संकरः । अयो ब्राह्मणपे सूत पञ्चाशन्मितकेऽभवत् ॥ ५२ ॥
 करणः प्राग्भवे जन्तुरत्र जन्मनि बाहुजः । कुपञ्चाशन्मिते सूत भूदेवपतिसंज्ञके ॥ ५३ ॥
 प्रागासीद्गुरुजो वैश्यश्चात्र जन्मनि काश्यप । रजनान्द्रे पुरा सूत द्विपञ्चाशन्मितेऽभवत् ॥ ५४ ॥
 क्षत्रियो बाहुजश्चात्र संभवे तु खगेश्वर । रात्रीशे व्यधिके पञ्चाशन्मिते पूर्वजन्मनि ॥ ५५ ॥
 वैश्यश्चासीन्महाभाग जातः शूद्रोऽसंभवे । चतुर्थ्युक्तेऽय पञ्चाशन्मिते प्राग्गुरुदायज ॥ ५६ ॥
 क्षणदेशे भवे विप्रः प्राग्गोरोजवर्षाजः । बाहुजः प्राग्भवे जन्तुर्यवनश्चात्र संभवे ॥ ५७ ॥
 क्षपानायेऽत्र पञ्चाद्ये पञ्चाशन्मितकेऽण्डज । पद्मपञ्चाशन्मिते सूत रात्रिनाये पुराऽभवत् ॥ ५८ ॥
 पादजो ब्राह्मणश्चैव जातोऽसावत्र जन्मनि । विभावरीशे प्राक् व्यूने सूत पष्टिमितेऽण्डज ॥ ५९ ॥
 वैश्योऽभवत्पुनश्चैव चण्डालश्चात्र संभवे । तमीपती महाभाग द्व्यूने पष्टिमितेऽभवत् ॥ ६० ॥
 क्षत्रियः प्राग्भवे त्वत्र संभवे, पादजः स्मृतः । तमिन्नेशे महाभाग कूने पष्टिमितेऽभवत् ॥ ६१ ॥
 दिव्योऽयं पूर्वजनुपि जनुष्यत्र च बाहुजः । अय पष्टिमिते वत्स तमीशेऽभूद्द्विजोत्तमः ॥ ६२ ॥
 प्राग्भवेऽत्र भवे चार्यं संकरः कथितो भृशम् । क्वाद्ये पष्टिमिते सूत तमीनायेऽभवत्पुरा ॥ ६३ ॥
 यवनः प्राग्भवे जन्तुर्यवनश्चात्र जन्मनि । पद्मवन्वावसौ पूर्वं द्व्याद्ये पष्टिमिते ह्यभूत् ॥ ६४ ॥
 ब्राह्मणश्चाण्डजश्चेष्ट जातो वन्दीजनोऽधुना । त्रिपष्टिसंख्यके पूर्वभवे भुवर्षिवन्दिते ॥ ६५ ॥
 वैश्यश्चात्र भवे जातो मागधः कश्यपात्मज । तुपारांशी चतुःपष्टिसंमिते विनतात्मज ॥ ६६ ॥
 वभूव बाहुजः पूर्वं ब्राह्मणश्चात्र जन्मनि । वारिजे प्राक् महाभाग पञ्चपष्टिमिते ह्यभूत् ॥ ६७ ॥
 वैश्यश्चात्र भवे जन्तुर्जातो वैश्यकुलोद्भवः । पद्मपष्टिसंमिते ह्यासीत्प्राक् सप्तद्रुसुतेऽण्डज ॥ ६८ ॥
 बाहुजश्चात्र जनुपि बाहुजः कथितोऽधुना । सप्तपष्टिमिते वत्स पीयूषांशी पुराभवे ॥ ६९ ॥
 ब्राह्मणोऽभूदिदानीं तु संभूतो ब्राह्मणस्त्वसौ । सुधाकरे पुरा ह्यासीत्पष्टिमितेऽण्डज ॥ ७० ॥
 शूद्रः पूर्वभवे चात्र संभवे यवनो महान् । ऊनसप्ततिसंख्ये तु सुधांशी पूर्वजन्मनि ॥ ७१ ॥
 मागधोऽभूत्तथा जातः श्रवयोगोऽत्र जन्मनि । अयो सप्ततिसंख्ये प्राग्भृद्द्वैश्योऽत्र संभवे ॥ ७२ ॥
 रथकारश्चेद्दे जातस्त्वमृतांशी खगाधिप । कुसप्ततितमिते सूत सुधारश्मी पुराभवे ॥ ७३ ॥
 बाहुजश्चाभवत्सूत ब्राह्मणस्त्वत्र संभवे । द्विसप्ततितमिते सूत रोहिणीशे तु पादजः ॥ ७४ ॥
 प्रागासीद्यवनश्चायं संभूतश्चात्र जन्मनि । त्रिसप्ततितमिते चन्द्रे नाम्नि प्राक्संभवे ह्यभूत् ॥ ७५ ॥
 वैश्योऽसौ जन्तुरत्रैव बाहुजः कथितोऽण्डज । चतुःसप्ततिसंख्ये तु हरिणोकामिषेऽभवत् ॥ ७६ ॥
 ब्राह्मणः प्राग्भवे जन्तुरिह जन्मनि वै द्विजः । अष्टिज्जे प्राग्भवे ह्यासीत्पञ्चसप्ततिसंमिते ॥ ७७ ॥
 पादजश्चारणश्चात्र संभवे गरुडाग्रज । वैश्यः पूर्वभवे सूत संभूतो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ७८ ॥
 पद्मसप्ततितमिते जन्तुरत्रिसूनौ पतत्रिण । सप्तसप्ततिसंख्ये प्राग्गोहिणीशे वभूव तु ॥ ७९ ॥
 संसूतश्चारणो जीवो बाहुजश्चात्र जन्मनि । अष्टसप्ततिसंख्ये तु प्राग्भृद्द्विजे द्विजः ॥ ८० ॥
 जन्मन्यत्र महाभाग ब्राह्मणः कथितस्त्वसी । जलांशी प्राग्भवे चासीत्त्रयसप्ततिसंमिते ॥ ८१ ॥
 जातो वैश्यो महाभाग इदानीं रथकारकः । क्षत्रियः पूर्वसंभूतो यवनश्चात्र जन्मनि ॥ ८२ ॥
 अशीतमितके जन्तुरत्रिपुत्रे च पुत्रक । षशीतमितके नाम्नि शिशिरांशी पुगभवे ॥ ८३ ॥
 वभूव दिव्यजातोऽसावत्र जन्मनि चौरुजः । वशीतमितके नाम्नि तारकेऽपि पुराऽभवत् ॥ ८४ ॥

वश्योऽत्र संभवे सूत संकरः कथितस्त्वसौ । सुधातनौ महाभाग इयशीतिमितकेऽभवत् ॥ ८५ ॥
 शूद्रः प्राङ्गर्भवे वैश्यो जातोऽसावत्र जन्मनि । चतुरशीतिके शीतघृणौ भृत्प्राग्भवे सुत ॥ ८६ ॥
 संभृतो ब्राह्मणश्चागावम्बवष्टश्चात्र संभवे । सुधामये महाबाहो पंचाशीतिमितेऽभवत् ॥ ८७ ॥
 पादजः प्राग्भवे त्वत्र बाहुजः कथितस्त्वसौ । पडशीतिमिते नाम्नि सुधोत्त्रे प्राग्भवे ह्यभूत् ॥ ८८ ॥
 ब्राह्मणो बाहुजः पश्चाद्देश्योऽसावत्र जन्मनि । बाहुजः प्राग्भवे ह्यासीत् क्षत्रियश्चात्र जन्मनि ॥ ८९ ॥
 सुधामयूरसंज्ञे तु सप्ताशीतिमितेऽण्डज । जडांशुसंज्ञकेऽन्यथाशीतिसंख्ये चभूव तु ॥ ९० ॥
 शूद्रः प्राक्संभवे त्वत्र संभवे संकरस्त्वसौ । नवाशीतिमिते सूत जडरश्म्यभिधेऽभवत् ॥ ९१ ॥
 वैश्यः प्राग्जनुषि त्वत्र जातो बन्दिजनस्त्वसौ । जडोन्नाख्ये नवतिके प्रागासीद्दूरुजोऽण्डज ॥ ९२ ॥
 जन्मन्यत्र महाबाहो ब्राह्मणः कथितस्त्वसौ । काठये नवतिसंख्ये प्रागासीत् क्षात्रकुलोद्भवः ॥ ९३ ॥
 पुनर्जन्मनि वै विप्रः शूद्रश्चात्र जडांशुजे । क्षत्री पूर्वभवे भूतश्चारणश्चात्र जन्मनि ॥ ९४ ॥
 केतुग्रासाभिधे द्व्यष्टये नवत्याख्ये च पुत्रक । त्र्याढये नवतिसंख्ये प्राक्संभवेऽभूत् खगाधिप ॥ ९५ ॥
 तुपारंगौ वणिग्विप्रो जातोऽसावत्र जन्मनि । चतुर्युक्ते नवत्याख्ये केतुमुक्ते पुराऽभवत् ॥ ९६ ॥
 संभृतो ब्राह्मणश्चायमत्र जन्मनि वै द्विजः । पंचोने शतसंख्ये तु तुपारोस्त्रे पुराभवे ॥ ९७ ॥
 आसीत् क्षात्रकुलोत्पन्नो जन्मन्यत्र वणिकसुतः । पण्णवतिमिते शूद्रस्त्वभवत्पूर्वजन्मनि ॥ ९८ ॥
 शीतभानौ महाभाग सूतश्चात्रैव जन्मनि । क्षत्री पूर्वभवे सूत ह्यभवच्चात्र बाहुजः ॥ ९९ ॥
 लक्ष्मीवन्धौ खगश्रेष्ठं व्यूने शतमिते ह्यसौ । द्व्यूने शतमिते ह्यासीत्सिन्धुजे प्राग्भवेऽण्डज ॥ १०० ॥
 शूद्रः क्षत्री पुनर्जातो जन्मन्यत्र भवेद्विजः । कूने शतमिते वस्त श्वेतभानौ पुराभवे ॥ १०१ ॥
 वभूव बाहुजो जातश्चात्र मूर्धाभिषिक्तकः । शतसंख्येऽभवद्देश्यः प्राग्भवे विनतात्मज ॥ १०२ ॥
 जटभानावसावत्र पादजः परिकीर्तितः । एकोत्तरशते सूत पादजश्चाभवत्पुरा ॥ १०३ ॥
 शुटभानौ तथा चात्र संभवे बाहुजस्त्वसौ । द्व्याढये शतमिते पूर्वजन्मन्यासीच्च बाहुजः ॥ १०४ ॥
 ब्राह्मणः कथितस्त्वत्र संभवेऽसौ समुद्रजे । हिमभानौ महाभाग त्र्याढये शतमिते ह्यभूत् ॥ १०५ ॥
 दिव्यः पूर्वभवे चासायत्र जन्मनि पादजः । शूद्रः प्राक्संभवे चासीच्छूद्रोऽप्यत्रैव जन्मनि ॥ १०६ ॥
 चतुर्युत्तगते त्वत्र नाम्नि सागरजे त्वसौ । पंचोत्तरशते सूत श्रीवन्धौ पूर्वजन्मनि ॥ १०७ ॥
 वभूव वैश्योऽग्नौ जीवो बाहुजश्चात्र जन्मनि । पडयुक्ते शतसंख्ये प्राग्बाहुजः पूर्वसंभवे ॥ १०८ ॥
 पुनरामीद्विजः सूत बाहुजश्चात्र जन्मनि । सप्तोत्तरशते नाम्नि मासगर्भे पुराभवत् ॥ १०९ ॥
 बाहुजः कथितो जन्तुरत्र जन्मनि पादजः । अष्टोत्तरशते सूत कुमुदेऽभवत्पुरा ॥ ११० ॥
 ब्राह्मणश्चात्र जनुषि बाहुजः परिकीर्तितः । एतत्तत्सर्वमुपाख्यातमुत्तमाधममध्यमम् ॥ १११ ॥
 जानिस्वरूपं जीवानां पश्चादिकं कथयामि ते ॥ ११२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणमवादे कर्मविपाके जानिनिर्णयाध्यायः पञ्चमः ॥ ५ ॥

वयोनिर्णयः ।

अरुण उवाच ।

सर्वगान्तिगिरिलोकेश देवदेवनमस्तुत । भीमाद्य वपसो ज्ञानं कथं ज्ञेयं मयाऽधुना ॥ १ ॥

१ जरांतुने । २ अर्ध द्विजः । ३ श्रीविपः ।

श्रीसूर्य उवाच ।

बाल्याद्यवस्थाः संप्राप्य जीवोऽयं प्राग्भवेऽण्डज । चक्रे शुभाशुभं यच्च याः प्रातोऽत्र प्रयच्छति ॥ २ ॥
 ताः सर्वा भूमिजेभ्यस्तु वक्ष्यामि त्वां पतत्रिण । पूर्वजन्मनि जीवोऽस्ती चैकारुष्ये प्रथमे कुजे ॥ ३ ॥
 बाल्ये शुभाशुभं चक्रे बाल्ये चात्र प्रयच्छति । प्रागारसंज्ञके भौमि द्वितीये कृतवानयम् ॥ ४ ॥
 शुभाद्यं खड्ग कौमारे न्यूनत्र पृच्छति स्वयम् । सदाद्यं प्राक् कृतं सूत बाल्ये क्रुरह्णाभिधे ॥ ५ ॥
 कौमारेऽर्धव वपसि पृच्छति स्वं मनोरथम् । आवनेये चतुर्थे प्राग् यूनि सर्वं यदार्जितम् ॥ ६ ॥
 जीवने स्वेच्छया सूत मध्ये पृच्छति सांप्रतम् । अथो क्षितिमुते बाल्येऽकारि सर्वं परे भवे ॥ ७ ॥
 स्वयं पृच्छति वार्द्धक्ये पूर्वकर्मविचेष्टितम् । षष्ठे पृथ्वीमुते नान्नि मध्ये प्रागर्जितं च यत् ॥ ८ ॥
 स्वेच्छया विद्विताद्यं तु न्यूनत्रापि प्रपृच्छति । कुसुते पूर्वजनुपि सदाद्यं कृतवानसी ॥ ९ ॥
 कैशोर्ये तत्र कैशोर्ये स्वयं पृच्छति यत्नतः । भूम्यात्मजे महाभाग प्रागकारि शुभाशुभम् ॥ १० ॥
 मध्ये वपसि जीवोऽयं मध्ये प्रथाऽत्र जन्मनि । पूर्वकर्माश्रितं सर्वं तत्र पृच्छति सांप्रतम् ॥ ११ ॥
 कौमारे भूमिजे यच्च न्यून्यं कृतवान् पुरा । क्रूराक्षसंज्ञके भौमि दशमे विनतात्मज ॥ १२ ॥
 वृद्धी यदार्जितं कर्म बाल्येऽत्र प्रष्टुमुद्यतः । धरासुते पुग सूत कौमारे कृतवानसी ॥ १३ ॥
 वार्द्धक्येऽर्धव जनुपि परिपृच्छति वाञ्छितम् । पूर्वजन्मनि जीवोऽपी यच्चके यौवनेऽण्डज ॥ १४ ॥
 यौवनेऽर्कमिते तत्र धरासूनी प्रपृच्छति । जीवनेनेन यत्पूर्वं कृतं यूनि शुभाशुभम् ॥ १५ ॥
 क्रूरलोचनान्म्यत्र बाल्ये षष्ठं समुद्यतः । चतुर्दशे धराजे प्रागकारि गरुडाग्रज ॥ १६ ॥
 यत्कर्म वृद्धो जीवोऽयं वृद्धी पृच्छति जन्मनि । धरात्मजे तु प्राग्यूनि कृतवान् यच्छुभाशुभम् ॥ १७ ॥
 यौवने सांप्रतं सर्वं जीवः पृच्छति च स्वयम् । क्रूरनेत्रे पुरा वृद्धी यदकारि शुभाशुभम् ॥ १८ ॥
 मध्ये प्रथाऽत्र जनुपि जीवोऽयं स्वेच्छयाऽनिशम् । भूजाभिधे सप्तदशे चकार प्राक् शुभाशुभम् ॥ १९ ॥
 कौमारे मध्यवपसि जीवः पृच्छां करोत्यसी । क्रूरचक्षुषि यच्चके सदाद्यं शैशवे पुग ॥ २० ॥
 तन्मध्यमे स्वचरितं सांप्रतं परिपृच्छति । पृथ्वीजनाग्नि भौमि प्राग्यदकारि शुभाशुभम् ॥ २१ ॥
 कौमारे बालभावेऽत्र तत्सर्वं प्रष्टुमुद्यतः । रुधिरारुष्ये पुग भौमि मध्येऽकारि वदिच्छया ॥ २२ ॥
 बाल्ये पृच्छति तत्सर्वमत्र विंशन्मितेऽण्डज । भूपुत्रेऽकारि यद्दृष्टावैकविंशन्मिते पुग ॥ २३ ॥
 यूनि च प्रच्छको यूनि सांप्रतं प्रष्टुमुद्यतः । प्राक्संभवे कुजाख्ये तु मध्यभावे यदार्जितम् ॥ २४ ॥
 प्रश्रं करोति तत्प्रथा कौमारेऽत्र पतत्रिण । मङ्गले मङ्गलाद्यं तु जरायां प्राक्कृतं च यत् ॥ २५ ॥
 यौवने चात्र जनुपि तत्सर्वं परिपृच्छति । चतुर्विंशन्मिते सूत क्षितिमूर्ती पुग कृनम् ॥ २६ ॥
 मध्येऽत्र जनुपि प्राप्ते जरसि प्रष्टुमुद्यतः । पूर्वजन्मनि यच्चके प्राप्ते त्वद्भाग्ये ह्ययम् ॥ २७ ॥
 यूनि वृद्धी पुनर्यूनि प्रथात्र कृतकर्मणाम् । कुसंभवे पुग सूत शुभाद्यं यदि यत्कृतम् ॥ २८ ॥
 परिपृच्छति जीवोऽयं वार्द्धक्ये चात्र जन्मनि । प्राग्भवे भूमिजाते यत्कृतवान् यौवने पुनः ॥ २९ ॥
 कौमारे वपसि प्राप्ते वार्धक्ये पृच्छकोऽधुना । रक्ताङ्गसंज्ञके त्वष्टाविंशत्संख्ये पतत्रिण ॥ ३० ॥
 यच्चके बालभावे प्राग् बाल्ये प्रथात्र जन्मनि । कूनत्रिंशन्मिते ह्यारे कौमारे पूर्वजन्मनि ॥ ३१ ॥
 कृतवानत्र तत्सर्वं यौवने परिपृच्छति । उप्राभिधे तु बाल्यायामवस्थायां परे भवे ॥ ३२ ॥
 यदार्जितं तु कौमारे पृष्टवानत्र सांप्रतम् । क्षोणीजेऽर्धव जनुपि मध्येऽस्ती पृच्छति स्वयम् ॥ ३३ ॥
 यच्चके यौवने सूत सदाद्यं परसंभवे । ज्यामूर्ती बालभावे प्राक् शुभाशुभमुपार्जितम् ॥ ३४ ॥

तस्य सर्वस्य प्रथायमत्र जन्मनि यौवने । इलापुत्रे पुरा चक्रे मध्ये वयसि चाण्डज ॥ ३५ ॥
 तदसर्वं यौवने प्राप्ते सांप्रतं मष्टमुद्यतः । चतुर्विंशन्मिते कर्म यच्च क्षितिभवे पुरा ॥ ३६ ॥
 कैशोर्यं कृतवानत्र कौमारे परिपृच्छति । भृशूनौ मध्यवयसि पंचत्रिंशन्मितेऽण्डज ॥ ३७ ॥
 प्रागर्जितं मध्यभावे तस्य प्रथाऽत्र जन्मनि । पद्मत्रिंशन्मितके क्रूरनघने यौवने पुरा ॥ ३८ ॥
 यदर्जितं शुभाद्यं तत्कौमारे परिपृच्छति । उर्वीजाल्ये जरायां प्राक् शुभाद्यं कृतवानसौ ॥ ३९ ॥
 बालभावे च तत्सर्वं पृच्छति स्वमनोगतम् । कुपुत्रे पूर्वजनुपि कौमारे भृशमर्जितम् ॥ ४० ॥
 वृद्धौ शुभाद्यं तत्सर्वं पृष्टवानस्ति सांप्रतम् । चत्वारिंशन्मिते कूने प्राक् पृथ्वीमवसंज्ञके ॥ ४१ ॥
 यत्सदायमसौ चक्रे यूनि यूयत्र पृच्छति । क्षमासुते युवभावे पूर्वजन्मार्जितं मुत ॥ ४२ ॥
 जीशवे तत्समस्तस्य प्रथाऽयं गरुडाग्रज । रसात्मजे पुरा सर्वं सदाद्यं कृतवानसौ ॥ ४३ ॥
 वार्द्धय्ये जरसि प्राप्ते सर्वं प्रश्नं करोत्यसौ । प्राग्भावे त्वचलाजेऽयं बाल्ये चक्रे यदिच्छया ॥ ४४ ॥
 शुभाशुभं यद्भवे यौवने परिपृच्छति । लोहितांगे पुरा सूत यत्कृतं सदसत्पुरा ॥ ४५ ॥
 वार्द्धय्ये मध्यभावेऽत्र सर्वं प्रश्नं करोत्यसौ । चत्वारिंशन्मिते सूत चतुर्युक्ते महीभवे ॥ ४६ ॥
 कौमारे कृतवान् यः प्राह्म मध्ये संप्रति पृच्छति । पिङ्गलाल्ये पुरा वत्स बालभावे शुभाशुभम् ॥ ४७ ॥
 यत्कृतं तस्य प्रथाऽयं मध्यभावेऽत्र जन्मनि । रसापुत्रेऽत्र जनुपि बाल्ये पृच्छति च स्वयम् ॥ ४८ ॥
 कुमारवयसि प्राप्ते यच्चक्रेऽसौ शुभाशुभम् । चत्वारिंशन्मिते पूर्वं सप्तयुक्ते च मध्यके ॥ ४९ ॥
 मेदिनीजे कृतं कर्म बाल्येऽयं मष्टमुद्यतः । पृथ्वीसूनौ पुरा वृद्धौ कृतवान् सदसत्सुत ॥ ५० ॥
 स्वयं यूयत्र जनुपि परिपृच्छति यत्नतः । पश्चाशत्संख्यके कूने क्षमाजे मध्ये पुरा कृतम् ॥ ५१ ॥
 शुभाद्यं पृष्टवानस्ति जन्मन्यत्र कुमारके । महीभवे पुरा वृद्धौ पुनर्युनि शुभाशुभम् ॥ ५२ ॥
 यच्चक्रे यौवने तत्र प्रथाऽयं गरुडाग्रज । क्षीणीसुतेऽङ्कपश्चाशत्संख्यके पूर्वजन्मनि ॥ ५३ ॥
 मध्यभावेऽर्जितं वृद्धौ चात्र प्रश्नं करोत्यसौ । द्विपश्चाशन्मिते भीमे वृद्धौ प्रागर्जितं च यत् ॥ ५४ ॥
 सदायमधुना सूत कौमारे परिपृच्छति । ज्यासुते प्राग्भवे सर्वं सदाद्यं कृतवानसौ ॥ ५५ ॥
 पृष्टवानस्ति तत्सर्वं जगामात्र जन्मनि । इलाजनाम्नि प्राग्युनि कौमारे पुनरप्ययम् ॥ ५६ ॥
 यच्चक्रे सदसत्कर्म वृद्धौ प्रथाऽत्र जन्मनि । कुभवे बालभावे प्राक् कृतं यच्च शुभाशुभम् ॥ ५७ ॥
 बालभावेऽधुना सूत परिपृच्छति चेच्छया । क्षमानन्दने पुरा सर्वमर्जितं यत्कुमारके ॥ ५८ ॥
 तदत्र जनुपि प्राप्ते युवभावे प्रपृच्छति । कुसुसुसंज्ञके सप्तपश्चाशन्मितके पुरा ॥ ५९ ॥
 बालभावे कृतं चात्र यूनि प्रश्नं करोत्यसौ । पश्चाशदष्टमितके पृथ्वीपुत्रे पुराभवे ॥ ६० ॥
 यौवने कृतवान् यच्च मध्येऽसौ मष्टमुद्यतः । एकोनपष्टिसंख्ये प्राग्बालभावे रसाभवे ॥ ६१ ॥
 चक्रे सदाद्यं यत्सर्वं जरायां पृष्टवानिह । क्षीण्ये पष्टिसंख्ये प्राह्म मध्यभावे यदर्जितम् ॥ ६२ ॥
 युवभावेऽत्र जनुपि परिपृच्छति चाण्डज । क्रुरेक्षणे स्युपचितं पुरा सर्वं शुभाशुभम् ॥ ६३ ॥
 तारुण्येऽप्यत्र यः प्राग्यं प्रथाऽसौ गरुडाग्रज । द्विपष्टिमितके भूमिसूनौ प्राक्संभवेऽत्र च ॥ ६४ ॥
 मध्ये यदर्जितं सर्वं मध्यमे पृच्छको ह्यसौ । क्षित्पात्मजे पुरा यूनि शुभं वाशुभमर्जितम् ॥ ६५ ॥
 यत्पृच्छत्यसौ जीवः कौमारेऽत्रैव जन्मनि । चतुःपष्टिमिते वृद्धौ यत्कृतं प्राग् धराभवे ॥ ६६ ॥
 पृष्टवानस्ति तस्यात्र फर्मणः जीशवे फलम् । भृशुते प्राग्भवे सूत कौमारे कृतवानसौ ॥ ६७ ॥

यत्कर्म तस्य प्रष्टास्यं जरायामत्र जन्मनि । ज्यापुत्रसंज्ञके पूर्वं यच्चक्रे यौवने शुभम् ॥ ६८ ॥
 पापं वा काश्यपेयात्र यौवने परिपृच्छति । महीसूनां पुरा सर्वमार्जितं यौवनेऽनुना ॥ ६९ ॥
 बालभावे महाभाग तस्य पृच्छां करोत्यसौ । कुनन्दने पूर्वभावे शुभाद्यं यच्च सूचितम् ॥ ७० ॥
 जरायामत्र जनुपि वार्द्धक्ये पृच्छको ह्ययम् । कूनसप्ततिमे पूर्वं माहेये कृतवानसौ ॥ ७१ ॥
 बाल्येऽत्र यूनि वयसि स्वेच्छया परिपृच्छति । प्राग्भूमितनये सर्वं जरायां समुपार्जितम् ॥ ७२ ॥
 मध्यमे वयसि प्राप्ते पृष्टवानस्ति सांप्रतम् । उर्वीसूनौ पुरा सर्वं शुभाद्यं यदुपार्जितम् ॥ ७३ ॥
 कौमारैऽत्रैव वयसि मध्ये प्रश्नं करोत्यसौ । स्थिरात्मजे पूर्वजन्मन्यशुभं वा शुभं च यत् ॥ ७४ ॥
 बालभावेऽर्जितं त्वत्र मध्यमे प्रष्टमुद्यतः । महीसुते यत्कौमारे कृतवानिच्छया पुरा ॥ ७५ ॥
 बालभावे च तत्सर्वं परिपृच्छति चाण्डज । चतुःसप्ततिमे मध्ये यच्चक्रे क्षमासुते पुरा ॥ ७६ ॥
 पृष्टवानस्ति तत्सर्वं बालभावेऽत्र जन्मनि । स्थिराभावे पुरा सूत पंचसप्ततिसंख्यके ॥ ७७ ॥
 यत्कर्म कृतवान् वृद्धौ यून्वत्र प्रष्टमुद्यतः । रसासुते प्राङ्मध्ये यत्कृतं कर्म सदादिकम् ॥ ७८ ॥
 कौमारे स्वेच्छया तस्य पृच्छकः सांप्रतं ह्यसौ । सप्तसप्ततिमे वृद्धावुर्वीपुत्रे पुराभावे ॥ ७९ ॥
 पुनर्यूनि कृतं कर्म यौवनेऽत्र प्रपृच्छति । इलाभावे पुरा सर्वं मध्यमे यत्समर्जितम् ॥ ८० ॥
 जरायामत्र जनुपि सर्वं प्रश्नं करोत्यसौ । कूने भूतनयेऽशीतिमिते जरसि यत्कृतम् ॥ ८१ ॥
 कौमारे वयसि प्राप्ते प्रष्टास्यं चात्र जन्मनि । ज्यात्मजेऽशीतिसंख्ये प्राग्भुवभावे यदार्जितम् ॥ ८२ ॥
 सर्वं तत्कर्मणः पाकं वृद्धौ पृच्छां करोत्यसौ । ततो भूपसवे पूर्वभावे सर्वमुपार्जितम् ॥ ८३ ॥
 कौमारे सदसत्सूत वृद्धौ पृच्छति सांप्रतम् । बालभावेऽर्जितं कर्म स्वेच्छया विनतात्मज ॥ ८४ ॥
 प्राग्भावे शैशवे चात्र कुम्भे परिपृच्छति । व्यशीतिमितके नास्ति क्षितिपुत्रे पुराऽण्डज ॥ ८५ ॥
 कौमारे कृतवान् कर्म यौवने प्रष्टमुद्यतः । इलात्मजे पुरा सूत यच्चक्रे शुभमन्यया ॥ ८६ ॥
 शैशवे चात्र कौमारे सर्वं प्रश्नं करोत्यसौ । पंचाशीतिमिते सूत भूमिपुत्रे पुराऽर्जितम् ॥ ८७ ॥
 यौवने सदसत्कर्म मध्ये प्रष्टास्यं जन्मनि । क्षोणीसूनौ पुरा बाल्ये शुभं वाऽशुभमार्जितम् ॥ ८८ ॥
 युवभावे च तत्सर्वमत्र प्रष्टं समुद्यतः । सप्ताशीतिमिते नास्ति रसाजे प्राग्भावेऽण्डज ॥ ८९ ॥
 यच्चक्रे सदसन्मध्ये यूनि प्रष्टास्यं जन्मनि । क्षमापुत्रे प्राग्भावे सर्वं कौमारे यदुपार्जितम् ॥ ९० ॥
 कैशोर्ये चात्र जनुपि परिपृच्छति चेच्छया । कूने नवतिसंख्ये प्रागर्जितं यत्पुराण्डज ॥ ९१ ॥
 मध्ये प्राप्ते स्थिरासूनौ मध्ये प्रश्नं करोत्यसौ । रसासूनौ कृतं यच्च यौवने पूर्वजन्मनि ॥ ९२ ॥
 सदाद्यं तस्य प्रष्टास्यं कौमारे गरुडापज । उर्वीसूनौ कुनवतिमिते प्राग्जरसि कृतम् ॥ ९३ ॥
 यच्छुभाद्यं च तत्सर्वं शैशवे प्रष्टमुद्यतः । अयो भूमिसुते पूर्वं कौमारे कृतवांश्च यत् ॥ ९४ ॥
 वार्द्धक्ये पृच्छकश्चासौ जन्मन्यत्र पतत्रिण । यच्चक्रे यौवने कर्म प्राग्भावे च शुभाशुभम् ॥ ९५ ॥
 क्षोण्यात्मजेऽत्र नवतित्रियुते यूनि पृच्छति । ज्याभावे यत्पुरा यूनि कृतवान् पृच्छको ह्यसौ ॥ ९६ ॥
 सदाद्यं तत्समस्तं तु बाल्येऽत्र प्रष्टमुद्यतः । क्षितिजे पंचनवतिमिते प्राग्जरसि कृतम् ॥ ९७ ॥
 यच्छुभाशुभं सूत वृद्धौ प्रष्टास्यं जन्मनि । पण्णवत्या मिते पूर्वं महीपुत्रे यदार्जितम् ॥ ९८ ॥
 बाल्ये शुभाशुभं यूनि स्वेच्छया परिपृच्छति । व्यूने शतमिते यत्प्राङ् क्षमासुते कृतवानसौ ॥ ९९ ॥
 वृद्धभावेऽत्र जरसि स्वेच्छया पृच्छतेऽण्डज । नवत्यष्टयुते पूर्वं चक्रे चोर्व्यात्मजे शुभम् ॥ १०० ॥
 पापं वा सूत कौमारे मध्येऽत्र प्रष्टमुद्यतः । नवत्यष्टयुते भूजे त्वर्जितं शुभमन्यया ॥ १०१ ॥

मध्यमे वयसि प्राप्ते प्रष्टायं चात्र जन्मनि । महात्मजे प्राक्कीमारे शतसंख्ये कृतं च यत् ॥ १०२ ॥
 शुभाद्यं शैशवेऽत्रैव पृथ्वानसि काश्यप । उर्वीभवे कुयुक्ते प्राग्यौवने शतसंख्यके ॥ १०३ ॥
 यच्चक्रे सदसत्तस्य यूनि प्रष्टायमण्डज । वृद्धौ यदर्जितं कर्म द्वियुक्ते शतसंख्यके ॥ १०४ ॥
 प्राग्भवे पृच्छकश्चात्र यूनि भूमिभवेऽण्डज । अरुणाङ्गे पुरा सर्वं शुभाद्यं कृतवांश्च यत् ॥ १०५ ॥
 मध्ये वयसि संप्राप्ते कौमारे पृच्छति स्वयम् । चतुष्काढ्यशते ज्यौजे प्राक्कृतं जरसि ध्रुवम् ॥ १०६ ॥
 पुनर्युनि शुभाद्यं च यदसौ पृच्छकोऽधुना । क्षोणीजाते पुरा सत मध्ये यद्यत्तमर्जितम् ॥ १०७ ॥
 प्रष्टायं कर्मणस्तस्य वृद्धौ संप्रति चाण्डज । पश्युते शतसंख्ये प्राग् यच्चक्रे शुभमन्यया ॥ १०८ ॥
 रक्ताक्षे जनुपि प्राप्ते कौमारेऽत्र प्रपृच्छति । अरुणाक्षे पुरा यूनि यत्कृतं स्वेच्छयाऽण्डज ॥ १०९ ॥
 युवभावेऽत्र जनुपि पृच्छकः पूर्वकर्मणाम् । अष्टयुक्ते शते रक्तचक्षुःसंज्ञे पुराभवे ॥ ११० ॥
 यच्चक्रे यूनि कौमारे तत्र वृद्धौ प्रपृच्छति । बाल्ये द्वादशवर्षान्तः किशोरो द्विगुणस्तथा ॥ १११ ॥

अथ बाल्याद्यवस्थामह-

द्वयूनपश्चाद्द्वन्द्वान्तस्तरुणः परिकीर्तितः । पञ्चपाष्टिमिताद्द्वान्तो मध्यमः कथितोऽण्डज ॥ ११२ ॥
 तत्परो जीवनान्तस्तु वृद्धो ज्ञेयो मनीषिभिः । एतत्ते कथितं सर्वं वयोमानं नृणां सुत ॥ ११३ ॥
 लक्षणीयं सदा विज्ञैः पुनः किं परिपृच्छसि ॥ ११४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके बयोनिर्णयाध्यायः षष्ठः ॥ ६ ॥

अरुण उवाच ।

नामभिर्वह्निभिर्वृद्धा बुधाच्च दिवसेश्वर । नाम्ना केनात्र विज्ञेयास्त्रिधा स्त्रीपुंनपुंसकाः ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्त्रीपुंनपुंसके भावे संभूतः प्राग्यथाचरन् । जीवोऽयमत्र जनुपि यत्र रूपे व्यवस्थितः ॥ २ ॥
 तत्स्वरूपान्महाबाहो पापपुण्यसमुद्भवान् । वक्ष्येऽहं क्रमतो यत्नाद् बुधादिभ्योऽत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
 पूर्वजन्मनि जीवोऽसौ प्रथमं बुधसंज्ञके । बभूव पुरुषः सूत जन्मन्यत्रास्ति वै नरः ॥ ४ ॥
 मत्संज्ञके द्वितीये प्राग्जन्मनि स्त्री पतत्रिण । स्त्री बभूव पुनर्जन्मन्यत्र नारी च जन्मनि ॥ ५ ॥
 आसीत्पापसंभवे नारी तृतीये रजनीशजे । सर्वसाधनतत्त्वज्ञः पुरुषश्चात्र जन्मनि ॥ ६ ॥
 विद्वान्नि पूर्वजनुपि ह्यभूत् पण्डित्तुर्थके । नररूपधरः पश्चादस्त्यत्रापि नपुंसकः ॥ ७ ॥
 चान्द्रिण्याते पुरा पण्डो बभूव विनतात्मज । पूर्वपापाद्यं चास्ति सांप्रतं वै नपुंसकः ॥ ८ ॥
 षष्ठे दिमांशुजे सूत प्राग्भवे ना ह्यभूदयम् । पुनर्जन्मनि वै पण्डे वनिताऽत्रैव जन्मनि ॥ ९ ॥
 सप्तमे घोषनाख्ये तु पूर्वजन्मन्यभूत्पुमान् । वनितात्रैव जनुपि जीवोऽसावस्ति चाण्डज ॥ १० ॥
 पूर्व चन्द्रमुते सूत बभूव वनिताऽष्टमे । पूर्वजन्मनि वै नारी पुरुषोऽस्त्यत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 सोमाख्ये नवमे जीवः पुरुषोऽभूत्थाण्डज । जनुप्यत्राप्यसौ पण्डो जातः पापविशेषतः ॥ १२ ॥
 अथेन्दुभवसंज्ञे प्राग्दशमे वनिता पुनः । संभवे योषिता सूत सांप्रतं च नपुंसकः ॥ १३ ॥
 पुषांशुजे कुदशके पण्डः पूर्वभवेऽभवत् । अत्र जन्मन्यसौ जीवः पुरुषोऽस्ति पतत्रिण ॥ १४ ॥
 एतम गोमात्मजे नास्ति द्वादशे माह नरो ह्यभूत् । पुनर्जन्मन्यसौ नारी पुरुषश्चात्र जन्मनि ॥ १५ ॥
 दशाष्टपुत्रे नायांसीत् प्राग्भवे तु प्रयोदशे । नपुंसकोऽत्र जनुपि विनतानन्दवर्धन ॥ १६ ॥

नपुंसकः पुग मृत ग्लौमुते च चतुर्दशे । पुनर्योषा पुनर्नारी जन्मन्यत्र विनिर्णयात् ॥ १७ ॥
 पंचयुक्ते दशमितेऽज्जभवे पूर्वजन्मनि । योपिदासीत्पुनर्नारी जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ १८ ॥
 शुभ्रांशुपुत्रे ह्यभवत्प्राङ् नारी पुनरप्यसी । पुरुषश्चात्र जनुपि वनिता विनतात्मज ॥ १९ ॥
 पण्डः प्राक्संभवे सूत मुधांशुमुतसंज्ञके । दशसप्तमिते नारी जाताऽसी चात्र जन्मनि ॥ २० ॥
 ईदुजेऽष्टादशे पण्डः पूर्वजन्मन्यत्र पुनः । नपुंसकोऽत्र जनुपि पुरुषश्चास्ति काश्यप ॥ २१ ॥
 सोमपुत्रे नरोऽभूत्प्राक्पुरुषश्च पुनर्भवे । एकोनविंशतिते पण्डश्चात्रैव जन्मनि ॥ २२ ॥
 ग्लौभवे पूर्वजन्मन्यसी पण्डो ह्यभवत्सुघीः । विंशन्मिते महाभाग पुरुषस्त्वत्र जन्मनि ॥ २३ ॥
 शुभ्रांशुसूनौ वनिता प्राग्भवे ना पुनर्भवे । तृतीये संभवे नाऽस्ति क्रादये विंशन्मितेऽण्डज ॥ २४ ॥
 द्वाविंशन्मितके पातपीतजे पूर्वजन्मनि । पुरुषोऽयमभूत्पुत्रो वनिता चात्र जन्मनि ॥ २५ ॥
 विद्युपुत्रे त्रयोविंशे पूर्वजन्मनि मानद् । पुरुषोऽयं पुनः पण्डश्चातीदत्रैव संभवे ॥ २६ ॥
 चतुर्विंशन्मिते चेन्द्रसंभवे परजन्मनि । नपुंसकोऽयमभवद्दनिताऽत्रैव संभवे ॥ २७ ॥
 अञ्जपुत्रे महाभाग पञ्चविंशतिसंमिते । प्राङ् नारी ह्यीवसंज्ञश्च वभूवात्र पुनर्नरः ॥ २८ ॥
 शशाङ्कसूनौ षड्विंशन्मिते प्राक्पुरुषोऽभवत् । जन्मन्यत्र पुमानस्ति विनतानन्दवर्धन ॥ २९ ॥
 रोहिणेये पुरा पण्डः सप्तविंशत्सकः पुनः । वभूव पण्डो जीवोऽयमिदानीं वनिताऽण्डज ॥ ३० ॥
 अष्टाविंशन्मिते ब्राह्मसंभवे गरुडाग्रज । पूर्वजन्मन्यभून्नारी पुरुषश्चात्र जन्मनि ॥ ३१ ॥
 ततः शशाङ्कजे ह्यासीत्कूने विंशन्मिते पुरा । पुरुषो नर एव प्राक्संभवे सांप्रतं नरः ॥ ३२ ॥
 रात्रीशुपुत्रे प्राक् विंशन्मितके गरुडाग्रज । वनितासीत्पुरा नारी जातासी भर्तृवल्लभा ॥ ३३ ॥
 शीतरश्मिभवे पुत्र वभूव प्राङ् नपुंसकः । नारी परभवे विज्ञा पुरुषोऽस्त्यत्र जन्मनि ॥ ३४ ॥
 क्षपेःशुपुत्रे प्रागासीत्पुरुषोऽप्यत्र जन्मनि । नपुंसको महापापात्पूर्वजन्मकृतात्सुत ॥ ३५ ॥
 त्रिविंशन्मितके पूर्वभवे सूत द्विजेऽजे । ना वभूव पुनर्नारी पुनः पण्डोऽत्र जन्मनि ॥ ३६ ॥
 क्षपाकरसुते पण्डश्चाखिंशन्मिते ह्यभूत् । पूर्वजन्मनि पक्षीन्द्र जन्मन्यत्र नपुंसकः ॥ ३७ ॥
 वत्स चन्द्रभवे ह्यासीत्पुरुषः पूर्वसम्भवे । स्त्री पुनः सम्भवे चैव वनिताप्यत्र सम्भवे ॥ ३८ ॥
 पुनरैन्द्रसंज्ञे प्राक् षड्विंशन्मितकेऽण्डज । वनिता प्राग्भवे जन्मन्यत्रैवास्ति नपुंसकः ॥ ३९ ॥
 पूर्वजन्मनि पक्षीन्द्र पण्डो विद्युसुते ह्यभूत् । नारी पुनर्भवे ह्यीवः सर्वधर्मबहिष्कृतः ॥ ४० ॥
 मुधांशुसम्भवे इषूने चत्वारिंशन्मिते पुरा । वभूव पुरुषः सूत सांप्रतं पुरुषस्त्वसी ॥ ४१ ॥
 कूने शुभ्रांशुजे चत्वारिंशत्संख्ये पतत्रिण । वनिता प्राग्भवे ह्यीवः पुनरस्ति नपुंसकः ॥ ४२ ॥
 पण्डोऽज्जसूनौ प्राक्सुत चत्वारिंशन्मितेऽभवत् । वनितावेपथुक्चास्ति जीवोऽयं तत्र जन्मनि ॥ ४३ ॥
 सोमजे पक्षिशार्ङ्ग कुचत्वारिंशके पुरा । पुमान् पण्डः पुनर्जन्मन्यस्त्यसी पुरुषोऽत्र च ॥ ४४ ॥
 चत्वारिंशन्मिते द्वयाप्ये ग्लौपुत्रे प्राङ् नपुंसकः । जन्मन्यत्र महाभाग पुरुषोऽस्ति पतत्रिण ॥ ४५ ॥
 शशाङ्कपुत्रे त्रिसुते चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । प्राग्योषाभूत्पुनः पण्डश्चात्र जन्मनि वै नरः ॥ ४६ ॥
 रोहिणीजे महाभाग पूर्वजन्मन्यसी भवेत् । पुरुषो वनितावेपी जन्मन्यत्र परिस्फुटः ॥ ४७ ॥
 ब्राह्मसूनौ पुरा ह्यासीत्जीवोऽयं च नपुंसकः । पुरुषश्च परे जन्मन्यत्र जन्मनि योपिता ॥ ४८ ॥
 दिमांशुसूनौ षड्युक्ते चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । वनिता प्राग्भवे ह्यासीदत्र जन्मनि योपिता ॥ ४९ ॥

श्वेतांशुपुत्रे सप्तमये चत्वारिंशन्मिते पुरा । पुरुषः पुरुषश्चासीद्वनिता चात्र जन्मनि ॥ ५० ॥
 शशाङ्कसूनी द्वचूने प्राक् पश्चाद्वन्मितकेऽण्डज । पूर्वजन्मन्मती पण्डश्चासीत्क्रीडोऽत्र जन्मनि ॥ ५१ ॥
 पश्चात्संस्वये द्वचूने ह्यभृच्छीतांशुजे पुरा । वनिता पुरुषः पश्चात् क्रीडोऽप्यस्त्यत्र जन्मनि ॥ ५२ ॥
 रात्रीशसंभवे सत पश्चाद्वन्मितकेऽभवत् । पूर्वजन्मन्वयं जीवः पुरुषोऽत्र नपुंसकः ॥ ५३ ॥
 क्षुदेवासूनी प्रागासीत् पण्डश्चापि परे भवे । पुरुषः पुरुषोऽप्यस्ति जन्मन्वय पतत्रिण ॥ ५४ ॥
 पश्चाद्दृचन्विते पूर्वभवे योपाऽभवत्सुत । द्विजेशुपुत्रे नास्त्यत्र विनता नन्दवर्धन ॥ ५५ ॥
 चन्द्रजे प्राग्भवे ह्यासीत्त्रिपश्चाद्वन्मितेऽण्डज । पुरुषः पुरुषोऽप्यस्ति जीवोऽयं चात्र जन्मनि ॥ ५६ ॥
 क्षपाकरजसंते प्राग्वनिताभूत्पतत्रिण । चतुरादये तु पश्चाद्वन्मितकेऽत्र नपुंसकः ॥ ५७ ॥
 पश्चात्पञ्चभुक्ते प्राग्भवत् पुरुषोऽण्डज । चन्द्रसूनी जनुष्यत्र नररूपधरोऽस्त्यसी ॥ ५८ ॥
 पदपश्चाद्वन्मिते सुतेन्द्रात्मजे वनिताऽभवत् । प्राग्जन्मन्वय योपासीदत्र जन्मनि योपिता ॥ ५९ ॥
 च्यूने पश्चित्ते जन्मन्मृद्योपा पुराऽण्डज । विधुसूनावसावत्र जीवोऽयं नररूपवृक् ॥ ६० ॥
 द्वचूने पश्चित्ते पण्डः पूर्वजन्मन्मृत्पुनः । सुधांशुपुत्रे पुरुषः क्रीवश्चात्रैव जन्मनि ॥ ६१ ॥
 कूनेऽञ्जजे पश्चित्ते प्राग्भवेऽभृत्पुंसकः । जन्मन्वय पुनः पण्डो जातोऽसी विनतात्मज ॥ ६२ ॥
 सोमसूनी पुरा सत पश्चित्स्वये भवेत्तरः । क्रीवः परभवे नारी जन्मन्प्रास्ति सुन्दरी ॥ ६३ ॥
 ग्लीजे कुपश्चित्तके पुरुषः पूर्वजन्मनि । जन्मन्वय महाभाग जीवोऽयं स्त्रीस्वरूपवृक् ॥ ६४ ॥
 शशाङ्कसुतसंज्ञे प्राग्द्विपश्चित्तके पुरा । बभूव वनिता नारी पुनस्तत्र च वै नरः ॥ ६५ ॥
 रोहिणीपुत्रसंज्ञे प्राक् त्रिपश्चित्तके बभूव । नररूपधरो जीवः पश्चादेव नपुंसकः ॥ ६६ ॥
 ब्राह्मणे वनिता ह्यासीत्पूर्वै जन्मनि मानद । पूर्वजन्मनि योपाभूत् क्रीवश्चात्रैव जन्मनि ॥ ६७ ॥
 हिमांशुसम्भवे सत पश्चित्तेऽभवत् । पण्डः प्राक्सम्भवे चात्र सम्भवे पुरुषोऽस्त्ययम् ॥ ६८ ॥
 श्वेतांशुसूनी पदपश्चित्ते क्रीवः पुराभवे । बभूव वनिता चापि पुरुषश्चात्र सम्भवे ॥ ६९ ॥
 शशाङ्कात्मजसंज्ञे प्राक् सप्तपश्चित्तेऽभवत् । नारी तथात्र जनुषि पण्डरूपधरस्त्वसी ॥ ७० ॥
 अष्टपश्चित्ते पूर्वभवे शीतांशुपुत्रके । पण्डोऽभृद्वनिता पश्चात्नारी चात्रैव जन्मनि ॥ ७१ ॥
 कूने सप्ततिसंस्वये प्राग्वनिता विनतात्मज । जन्मन्वयत्रास्त्यसी जीवः स्त्रीस्वरूपधरो भृडासु ॥ ७२ ॥
 शीतरीऽभवे पूर्वभवे सप्ततिसंमिते । बभूव नारी ना पश्चात्नारी चात्रैव जन्मनि ॥ ७३ ॥
 अमृतांशुपुत्रे सत कुसप्ततिसंमिते पुरा । नपुंसको भवेऽजीवो वनिता तत्र जन्मनि ॥ ७४ ॥
 द्विजेशसूनी पण्डः प्राक् द्विसप्ततिसंमितेऽण्डज । पुनर्जन्मन्मृत्पण्डः पुरुषश्चात्र सम्भवे ॥ ७५ ॥
 द्विजेशात्मजे नाऽभृत् प्राक् त्रिसप्ततिसंस्वये । ना परे जनुषि प्राप्ते पण्डश्चात्रैव जन्मनि ॥ ७६ ॥
 चन्द्रपुत्रे पुरा सत चतुःसप्ततिसंस्वये । पण्डो बभूव जीवोऽयमत्र जन्मनि वै नरः ॥ ७७ ॥
 पश्चात्सप्ततिसंस्वये वनितेन्द्रसुते पुरा । नरो ह्यासीत्पुमान्पश्चाज्जन्मन्वय पतत्रिण ॥ ७८ ॥
 विधुजेऽमृत्पुमान्पूर्वं पदसप्ततिसंमितेऽण्डज । वनितारूपभृच्चासावत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ ७९ ॥
 सुधांशुसूनी प्रागासीच्च्यूनेऽशीतिसंमिते पुमान् । पश्चात्पण्डोऽत्र जनुषि क्रीवोऽसी चास्ति मानद ॥ ८० ॥
 सुधांशुसम्भवे द्वचूनेऽशीतिसंस्वये पुराभवे । नपुंसकोऽभवच्चात्र योपिता विनतात्मज ॥ ८१ ॥
 अन्तात्मजे पुरा योपा कूनेऽशीतिसंमितेऽभवत् । नपुंसकस्तथा पश्चात्पुमानत्रैव जन्मनि ॥ ८२ ॥

अथाऽशीतिमिते पूर्वभवे सोमभवेऽण्डज । वभूव पुरुषो जन्मन्यत्रायं नररूपधृक् ॥ ८३ ॥
 एकाशीतिमिते सूत ग्लौसूनौ प्राग्भवेऽभवत् । नपुंसकः पुनः पण्डो वनिता त्वत्र जन्मनि ॥ ८४ ॥
 शशांकभवसंज्ञे प्राग् वभूव वनिता ह्यसौ । नररूपधरो जीवश्चात्र जन्मनि सुव्रत ॥ ८५ ॥
 अथो ऽयशीतिमितके रोहिणीसुतसंज्ञके । प्रागासीत्पुरुषः पश्चान्नरः प्रतिभवे नरः ॥ ८६ ॥
 ब्राह्मात्मजे चतुर्युक्तेऽशीतिसंख्ये पुराभवे । वभूव वनिता सूत जन्मन्यत्रास्ति योपिता ॥ ८७ ॥
 हिमांशुपुत्रे प्रागासीत्पश्चाशीतिमितेऽण्डज । नपुंसकः पुनर्नारी पुरुषश्चात्र जन्मनि ॥ ८८ ॥
 पडशीतिमिते पूर्वभवे शीतांशुसंभवे । पुरुषोऽभूद्दसौ जीवो जन्मन्यत्र नपुंसकः ॥ ८९ ॥
 रात्रीशसूनौ सप्तादयेऽशीतिसंख्ये नरोऽभवत् । पुनर्जन्मनि नारी च पण्डः संप्रति पुत्रक ॥ ९० ॥
 शीतरश्म्यात्मजे चासीदष्टाशीतिमिते पुरा । नपुंसकोऽत्र जनुषि नपुंसोऽस्ति पतत्रिण ॥ ९१ ॥
 नवाशीतिमिते वत्स द्विजराजसुतेऽभवत् । पुरुषः प्राग्भवे नारी पश्चान्नार्यत्र जन्मनि ॥ ९२ ॥
 चन्द्रात्मजे महाभाग नार्यभूत् प्राग्भवे पुनः । नपुंसकोऽत्र जनुषि जीवोऽयं गरुडाग्रज ॥ ९३ ॥
 कुयुक्तनवतिप्राप्ते चन्द्रपुत्रे पुराभवे । पण्डोऽभवत्पुरा नारी पण्डश्चात्रैव जन्मनि ॥ ९४ ॥
 ग्लावात्मजेऽथ नवतिद्वियुक्ते पूर्वजन्मनि । वभूव पुरुषः सूत जन्मन्यत्र नरोऽस्त्यसौ ॥ ९५ ॥
 रोहिणीसंभवे नारी पूर्वजन्मन्यभूद्दसौ । नपुंसकः पुनः क्लीवो जन्मन्यत्र च पुत्रक ॥ ९६ ॥
 ब्राह्मपुत्रे पुरा पण्डः पडूने शतसंख्यके । वभूव वनिता त्वत्र विनतानन्दवर्धन ॥ ९७ ॥
 श्वेतांशुजे महाबाहो पंचोने शतसंमिते । प्राग्भवे पुरुषो ह्यासीत् पण्डो नाऽप्यत्र जन्मनि ॥ ९८ ॥
 शीतांशुसूनौ प्रागासीच्चतुर्हाने शतेऽण्डज । पण्डः प्राक्संभवे ह्यत्र संभवे पुरुषोऽस्त्यसौ ॥ ९९ ॥
 अयूने शते, महाभाग शशाङ्गात्मजसंज्ञके । प्राङ्नारी त्वपरे पण्डो वभूव ख्यस्ति सांप्रतम् ॥ १०० ॥
 दयूने शतमिते सूत चन्द्रसूनौ पुराभवे । आसीन्नरः पुनर्नारी जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ १०१ ॥
 रोहिण्यात्मजसंज्ञे प्राक्कूने शतमितेऽण्डज । पण्डोऽभवन्नरः पश्चाद्वनिता त्वत्र जन्मनि ॥ १०२ ॥
 शतसंख्येऽभवत्सूत पुरा श्वेतांशुसंभवे । वनिता वनिता पश्चाज्जीवोऽयं चात्र जन्मनि ॥ १०३ ॥
 शशाङ्गसंज्ञके सूत कुयुक्ते शतसंमिते । वभूव पुरुषः पूर्वं ना पुनर्वनिताऽधुना ॥ १०४ ॥
 ततो ब्राह्मभवे ह्यासीत्प्राग्भवे द्वियुते शते । नपुंसको महाभाग सांप्रतं च नपुंसकः ॥ १०५ ॥
 तमीनाथभवे वत्स त्रियुक्ते शतसंख्यके । प्राग्योषा ना भवेत्पश्चात्पुनः क्लीवोऽत्र जन्मनि ॥ १०६ ॥
 चतुर्युक्ते शते सूत पुरा ब्राह्मसुतेऽभवत् । पुरुषः पण्ड एवास्ति जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ १०७ ॥
 पंचोत्तरशते ह्यासीदमृतांशुजसंज्ञके । पण्डः प्राक् पुरुषः पश्चादत्र जन्मनि वै नरः ॥ १०८ ॥
 पडुत्तरशते सूत फलानाथजसंज्ञके । वनिता प्राग्भवे ह्यासीत्पुरुषश्चात्र जन्मनि ॥ १०९ ॥
 अमृतांशुसुते पूर्व सप्तोत्तरशतेऽभवत् । जीवोऽयं पुरुषो जन्मन्यत्रास्ति पुरुषोऽण्डज ॥ ११० ॥
 फलानाथसुते त्वष्टयुक्ततेऽसौ पुरा भवे । वनिताऽभूद्दयो सूत पण्डश्चात्रैव जन्मनि ॥ १११ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यख्यसंवादे कर्मविपाके स्त्रीपुंनपुंसकरूपनिर्णयाख्यः सप्तमः ॥ ७ ॥

अरुण उवाच ।

जीवात्सहायाः कथिताः प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । सत्यवस्थाः कथं देव नियोज्या वक्तुमर्हमि ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सहायैर्यैः समायुक्तश्चक्रे यद्यत्पुराऽनघ । जीवोऽसौ तानहं वक्ष्ये पुण्यपापसमुद्भवान् ॥ २ ॥
 यथा व्यवस्थितान् जन्मन्यत्राधोऽयोक्तलक्षितान् । सहायान् क्रमयोगेन जीवाद्यैः शृणु तत्स्वतः ॥ ३ ॥
 जीवास्थे प्रथमे सूत पूर्वजन्मन्यभूद् ध्रुवम् । सहायैः पञ्चभिर्युक्तः शुभाशुभनिरूपणे ॥ ४ ॥
 जीवेनानेन यत्पूर्वं शुभाशुभमुपाजितम् । मिलित्वा सप्तभिस्त्वन्न सहायैरपरे सुरौ ॥ ५ ॥
 तृतीये प्राग्भवे सूत शुनासीरपुरोधसि । चक्रे शुभाशुभं यत्तत्सहायैस्त्रिभिरप्यसौ ॥ ६ ॥
 सहायैः केन युक्तोऽभूत्प्राग्जन्मनि खगेश्वर । चतुर्थेऽङ्घ्रिसे प्राप्ते तद्वचवस्थामितः शृणु ॥ ७ ॥
 बृहस्पतौ पञ्चमिते सहायैरपरितः पुनः । कृतवान् यदयं जीवः पूर्वजन्मनि तच्छृणु ॥ ८ ॥
 देवेज्यसंज्ञके पष्ठे जीवेनानेन यत्कृतम् । प्राग्भवे सदसत्कर्म सहायैर्बहुभिः स्फुटम् ॥ ९ ॥
 आचार्यैः सप्तमे सूत सहायाभ्यां युतस्त्वसौ । यच्चक्रे प्राग्जनुष्यत्र व्यवस्थां शृणु तद्भयोः ॥ १० ॥
 यच्चकार परे जन्मन्यष्टमे गरुडाग्रज । शचीपतीज्ये नवभिः सहायैस्तान् वृणोम्यहम् ॥ ११ ॥
 नवमे शक्रपूज्ये प्राक्कृतं पद्भिः सहायकैः । शुभाद्यमिह तान्वक्ष्ये सच्यवस्थान् सहायजान् ॥ १२ ॥
 देवामात्ये दशमिते मिलित्वा पूर्वजन्मनि । यैश्चकार शुभं पापं तानहं वच्मि सांप्रतम् ॥ १३ ॥
 वाचस्पती महाभाग ह्येकादशमिते पुरा । दशभिर्यत्कृतं कर्म मिलित्वा तदिह शृणु ॥ १४ ॥
 सहायैरष्टभिः सूत पुरा चक्रे यदिच्छया । व्यवस्थितिमथाष्टानां वक्ष्ये वर्जाज्यकेऽधुना ॥ १५ ॥
 त्रयोदशे शक्रमान्ये स्त्रीसहायेन यत्कृतम् । तद्वचवस्थामहं वक्ष्ये जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ १६ ॥
 पञ्चभिर्यत्पुरा चक्रेऽप्यत्र तेषां व्यवस्थितिम् । वक्ष्ये चतुर्दशे देवाचार्ये शृणु तु पुत्रक ॥ १७ ॥
 कृतं पंचदशे रीद्रे सुरामात्ये सहायकैः । जीवेन यैर्मिलित्वा तान्यहं वच्म्यन्न जन्मनि ॥ १८ ॥
 यदजितं पुरा सूत सहायैः केनकेन वै । इन्द्रमंत्रिणि तत्सर्वा व्यवस्थां शृणु सांप्रतम् ॥ १९ ॥
 अथो सप्तदशे वत्स स्वर्गेशेज्ये सहायकैः । यैरेकादशभिः सार्धं कृतवान् शृणु तानिह ॥ २० ॥
 अमराहं महाभाग पुराष्टादशके कृतम् । सहायाभ्यां मिलित्वात्र तयोर्वक्ष्ये व्यवस्थितिम् ॥ २१ ॥
 गीर्वाणमान्ये कृने प्रागय विंशन्मितेऽण्डज । यैर्युक्तस्त्वमितैश्चक्रे सहायैरत्र वच्मि तान् ॥ २२ ॥
 पुरा जिते सहायैर्यमिलित्वा कर्म चाद्भुतम् । तान् वृणोम्यत्र जनुषि वासवेज्ये सहायकान् ॥ २३ ॥
 विंशन्मिते कुयुक्ते तु मघवाहं पुराजितम् । येः सहायैः शुभं चान्यत्तानहं वच्मि चाधुना ॥ २४ ॥
 महायैकादशैः कर्म यच्चक्रे मिलितस्त्वसौ । द्वाविंशन्मितके सर्वान् सुरमंत्रिणि वच्मि तान् ॥ २५ ॥
 देव्यागिज्ये त्रयोविंशन्मितके पूर्वजन्मनि । मिलित्वा त्रिसहायैर्यच्चक्रे वक्ष्येऽत्र तानहम् ॥ २६ ॥
 त्रयोदशैः पुरा सूत युक्तोऽभूच्च सहायकैः । चतुर्विंशन्मिते पुत्र प्राप्ते सुरशुरौ भृशम् ॥ २७ ॥
 देवमंत्रिणि यच्चक्रे पंचविंशन्मिते पुरा । एकादशैः सहायैस्तान्नाऽहं विवृणोम्यथ ॥ २८ ॥
 वृन्दागिज्ये पार्द्विंशन्मितके पूर्वजन्मनि । युक्तो विंशत्सहायैश्च वक्ष्येऽत्र तद्वचवस्थितिम् ॥ २९ ॥
 गरुर्विंशन्मिते वत्स सुराचार्यैऽभवत्पुग । पुरुषोऽयं महाभागश्चासहायो ह्यतन्द्रितः ॥ ३० ॥
 पत्रे यद्गुभं कर्म गरुसाहाय्यतोऽण्डज । इन्द्रामात्ये परे जन्मन्यष्टाविंशन्मितेऽण्डज ॥ ३१ ॥
 नपुंगवमहायाच प्राग्भवे रामुपाजितम् । यत्पापं देवपूज्येऽत्र कृने त्रिंशन्मितेऽण्डज ॥ ३२ ॥
 विंशन्मिते तु शक्राहं स्त्रीसाहाय्याद्यदजितम् । तद्वचवस्थां महाभाग शृणुष्वान्वहितोऽण्डज ॥ ३३ ॥

अथो भृत्यसहायात्माक् शुभं वा यदि वाशुभम् । कुत्रिंशन्मितकेसूत नाकेशाचित्तके स्फुटम् ॥ ३४ ॥
 गीर्वाणवन्धे तु रणात्साहाय्यात्कृतवानसौ । तद्वचवस्यामहं वक्ष्ये चात्र जन्मनि मानद् ॥ ३५ ॥
 त्रिंशन्मिते सुरेज्ये प्राक् सहायाद्दृग्भाद्यम् । कृतवान् यत्रियुक्ते तु तद्द्रव्याम्यत्र तत्त्वतः ॥ ३६ ॥
 म्लेच्छसङ्गात्सहायाद्यच्छुभाशुभमुपाजितम् । प्राग्भवे खग तत्स्पष्टममराचित्तसंज्ञके ॥ ३७ ॥
 पञ्चत्रिंशन्मिते सूत लेखामात्ये पुराभवे । वेद्यासङ्गान्महत्पापं कृतवान् शृणु यत्नतः ॥ ३८ ॥
 चाण्डालसङ्गात्सततं यच्चक्रे खग चान्द्रुतम् । तद्वचवस्याविवरणं ज्ञेयमिन्द्रपुरोघोषि ॥ ३९ ॥
 दूतिकासङ्गजात्पूर्वभवे यत्कृतवानसौ । सप्तत्रिंशन्मितेऽत्रैव वृषमन्त्रिणि च स्फुटम् ॥ ४० ॥
 चकार वदुभिः सार्धं यजीवः पूर्वजन्मनि । त्रिदशार्हेऽत्र तत्सर्वमष्टात्रिंशन्मिते सुत ॥ ४१ ॥
 त्रियुधेज्ये तथा कूने चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । स्त्रीसहायाच्चकारासौ तद्वचवस्यामवेक्ष्य ॥ ४२ ॥
 चत्वारिंशन्मिते यत्प्राक् कृतवान् गरुडाग्रज । स्वर्गाचार्यं सहायाभ्यां शुभमन्यत्परिस्फुटम् ॥ ४३ ॥
 चत्वारिंशत्क्युक्ते प्रागर्जितं यच्छुभाशुभम् । मघवेज्येऽत्र जानीहि सहायग्रहितं च यत् ॥ ४४ ॥
 मुत्रामपूज्ये चाण्डाल्याः सङ्गमाद्यदुपाजितम् । तत्फलं चात्र अनुपि सहायस्थां व्यवस्थितिम् ॥ ४५ ॥
 यवनीसङ्गमात्सूत यच्चक्रे प्राक् शुभाशुभम् । सुरार्हिते व्यवस्थां हि वक्ष्येऽत्र अनुपि स्फुटम् ॥ ४६ ॥
 ब्राह्मण्याः सङ्गमात्पूर्वं यच्चक्रे शुभमन्यया । तस्या विवरणं सूत वृषाचार्यं मपोदितम् ॥ ४७ ॥
 स्वर्गेशेज्ये पुरा सूत चकार कुटिलच्छलात् । चत्वारिंशन्मिते पञ्चयुक्ते वै ह्यत्र जन्मनि ॥ ४८ ॥
 स्वर्देवपूज्ये पद्चत्वारिंशत्संख्ये पुराभवे । यत्कृतं सदसत्कर्म सहायग्रहितं शृणु ॥ ४९ ॥
 यत्सहायाद्विधिज्ञानां फलं सदसदर्जितम् । तन्निहीनेऽत्र देवाहं पञ्चाशन्मितके स्फुटम् ॥ ५० ॥
 द्व्यूनेऽमरेज्यसंज्ञे प्राक् पञ्चाशन्मितकेऽण्डज । सहायाद्योगिनां चक्रे तद्वचवस्यामयो शृणु ॥ ५१ ॥
 अस्वप्नामात्यके कूने पञ्चाशन्मितके पुरा । त्रिसहायैः कृतं सार्धं तद्वचवस्थां मघचम्यहम् ॥ ५२ ॥
 पञ्चाशन्मितके नास्त्रीन्द्रेज्ये पूर्वभवेऽण्डज । सहायानृपतेर्यच्च चकारासौ च तच्छृणु ॥ ५३ ॥
 अथो नर्वनशीलस्य साहाय्यादर्जितं पुरा । गीर्वाणाहं कुपञ्चाशन्मितके तत्परिस्फुटम् ॥ ५४ ॥
 वृन्दारकाचित्ते द्वचाद्ये पञ्चाशन्मितके पुरा । जीवर्चातकशीलानां सङ्गायत्कृतवान् शृणु ॥ ५५ ॥
 पुरंदरेज्ये प्राक् सूत सहायैर्द्विजमत्तमैः । यत्कृतं तद्गणोम्यत्र विनतानन्दवर्धन ॥ ५६ ॥
 सहायैर्वर्मयुक्तेः प्रागर्जितं यच्छुभं खग । लेखपूज्ये चतुर्युक्ते पञ्चाशन्मितके स्फुटम् ॥ ५७ ॥
 पञ्चाशत्पञ्चयुक्ते प्राग्वातवाहं शुभाशुभम् । स्वगोत्रजात्सहायाच्च यदकारि च तत्स्फुटम् ॥ ५८ ॥
 आखण्डलाचित्ते वेदहीने पठिमितेऽण्डज । स्वज्ञातिजसहायात्प्रागर्जितं शुभमन्यया ॥ ५९ ॥
 आदित्येज्ये पुरा च्यूने यत्कृतं पठिसंमिते । तत्सहायैकयुक्ते तत्रात्र जन्मनि वचम्यहम् ॥ ६० ॥
 द्व्यूने पठिमिते पूर्वभवे चक्रे यदिच्छदा । जिष्णुपूज्ये महाभाग सहायाभ्यां च तत्स्फुटम् ॥ ६१ ॥
 एकीनपठिमितके सुरराजेज्यसंज्ञके । प्रागर्जितं सहायैर्द्वद्विभ्रान्त्र वचम्यय ॥ ६२ ॥
 पठिसंख्ये पुराकारि वृत्रहेज्ये शुभाशुभम् । स्फुटमत्र महाभाग स्त्रीसाहाय्यत्पतत्रिण ॥ ६३ ॥
 स्वर्देवेज्ये पुरा चक्रे कुपठिमितकेऽण्डज । यत्सहायं समस्तं तत्सहायाभ्यां वृणोम्यहम् ॥ ६४ ॥
 गीर्वाणामात्यके प्राग्यच्छुभं वा यदि वाशुभम् । सहायान्मंत्रिणश्चक्रे द्विपठिमितके स्फुटम् ॥ ६५ ॥
 इन्द्रामात्ये त्रियुक्ते प्रागर्जितं पठिमंमिते । नीचसङ्गाद्वचवस्थां हि तद्गणोम्यत्र जन्मनि ॥ ६६ ॥
 पुरन्दराहं प्राक् सूत चतुःपठिमिते कृते । शुभाशुभं सहायाभ्यां स्फुटं भवति सांप्रतम् ॥ ६७ ॥

कृने शतमिते सूत प्राग्भवे यत्समार्जितम् । अमृतान्धसमान्ये तत्सहायाभ्यां प्रदर्शितम् ॥ १०२ ॥
 ततोऽमर्त्यांचिते सूत शतसंख्ये पुराभवे । सहायैर्वहुभिर्युक्तश्चासीद्दस्ये व्यवस्थितिम् ॥ १०३ ॥
 ऋभुपूज्ये क्रुयुक्ते प्राक् शतसंख्ये पतत्रिण । सहायैः शतशो युक्तः प्राग्भूत्पृच्छकस्त्वसी ॥ १०४ ॥
 द्वियुक्ते शतसंख्ये यद्गुरुसंगाच्च पुत्रक । कृतं शृणु पुरा सर्वमत्रास्वमाहिके स्फुटम् ॥ १०५ ॥
 सुर्वङ्गनासहायाच्च चक्रे पापं शुभं च यत् । ऋभवेः पूज्यजीवे प्रागत्र सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ १०६ ॥
 सहायान्मित्रसंघन्धादर्जितं प्राग्भवेऽण्डज । चतुर्युतशते हेयं सर्वं गीर्वाणपूजिते ॥ १०७ ॥
 पंचोत्तरशते पूर्वभवे तु ऋभवांचिते । शुर्विण्यास्तु सहायाद्वै यत्कृतं शृणु पुत्रक ॥ १०८ ॥
 षडुत्तरशते सूत वृषपूज्ये पुराभवे । महापातकिनां संगायज्ञातं शृणु सांप्रतम् ॥ १०९ ॥
 सप्तोत्तरशतेऽकारि यत्पूर्वं सदसत्सुत । विपदात्सहायाद्वै संगाद्धरिहरार्चनम् ॥ ११० ॥
 अष्टोत्तरशते पुत्र लेखेज्ये यत्कृतं पुरा । परवंचनसंगाद्वै जन्मन्यत्र प्रवच्यय ॥ १११ ॥
 स्वाध्याये लक्षणीयेयं सहायानां व्यवस्थितिः । येषां ते कथिता यत्नान्पुनः किं श्रोतुमर्हसि ॥ ११२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके सहायनिर्णयाध्यायोऽष्टमः ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

दृढकर्मांजितो धर्मः प्रागानूके दिवाकर । शुक्राग्नेयः कथं सर्वं विवेकाद्द सांप्रतम् ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धर्मो बहुविधः सूक्ष्मो ह्युविज्ञेयो नरैर्यतः । तथापि धर्मतत्त्वज्ञैर्निर्णयितश्च यथा शृणु ॥ २ ॥
 यस्तर्केणानुसन्धाने श्रुतिस्मृत्यविरोधतः । स धर्मः परमो ज्ञेयो ह्यधर्मस्तद्विपर्ययात् ॥ ३ ॥
 वेदेषु बहुधा गीतं धर्म एव सतां गतिः । ज्ञात्वेत्यं विविधंल्लोकान्प्राप्तुयादविचारतः ॥ ४ ॥
 धर्मादायुस्तथा राज्यं धर्मात्पुत्रविवर्धनम् । धर्मादर्थस्तथा कामो धर्माद्विद्विषाजानम् ॥ ५ ॥
 धर्माद्यशोऽभिवृद्धिः स्याद्धर्मात्पापक्षयस्तथा । धर्मात् स्वर्गापवर्गश्च धर्माद्रोगविनाशनम् ॥ ६ ॥
 धर्मात्सुखं महाबाहो तस्माद्धर्मं समाचरेत् । मानुषीं तनुमाश्रित्य देहभृत्कृतवानसी ॥ ७ ॥
 यद्धर्माच्छ्रद्धया युक्तः प्राग्भवे गरुडाग्रज । तत्त्वमेकमना भूत्वा मर्तो धर्मभृतां वर ॥ ८ ॥
 शृणुष्वावहितः सर्वं शुक्रेभ्यश्च पृथक् पृथक् । शुक्रे दानं कुरुक्षेत्रे कृतवान् प्रथमेऽण्डज ॥ ९ ॥
 निरण्यभूतिलानि प्राग्जीवोऽयमयनद्वये । भार्गवे त्वपरे पूर्वभवे प्रादात्कुटुम्बिने ॥ १० ॥
 वत्सान्नपानगोभूमिफलानि विविधानि च । तृतीये प्रददौ जन्तुः सर्वस्वं च पुराभवे ॥ ११ ॥
 गङ्गायां मकरे प्राप्ते सूर्ये दैत्यगुरावसी । काच्ये चतुर्थसंज्ञे प्राग्ददद्रोसहस्रकम् ॥ १२ ॥
 दानं ब्रह्माण्डसंज्ञं च विश्वचक्रं तथा सुत । कामरत्नाभिषे धेनुमहाभूतघटाभिधम् ॥ १३ ॥
 कल्पवृक्षमसी जीवो नर्मदायां स्वगेश्वर । तयोशनसि संज्ञे प्राक् पंचमे प्राणधारकः ॥ १४ ॥
 ददौ सोपस्करं रम्यं ददौ वेदविदेऽण्डज । कविसंज्ञे पुरा षष्ठे कन्योद्रादे विधानतः ॥ १५ ॥
 चकार विविधद्रव्यैर्ब्राह्मणपुण्यविवर्धनम् । सिद्धान्नदानं बहुधा भिक्षुकैभ्यश्च शक्तितः ॥ १६ ॥
 ततो ददावसी दासीदासदानं च केवलम् । घृतपकं च पात्राणि ब्रह्मण्यभरणानि च ॥ १७ ॥
 रविसंक्रमणे पुण्ये व्यतीपातेऽन्यपर्वसु । सप्तसंख्ये भृगीं जन्तुः पूर्वजन्मनि मानद् ॥ १८ ॥
 आस्फुजित्संज्ञके चाष्टमिते प्राडात्पुराभवे । गोचूर्यं धनधान्यानि यानशय्यासनानि च ॥ १९ ॥

वस्त्रभूषणभक्ष्याणि फलानि विविधानि च । सत्पात्रेषु तथा दानं पर्वस्वप्यण्डजोत्तम ॥ ५३ ॥
 त्रिंशन्मिते तर्पकोने सितारत्ये कृतवानसौ । कृष्णाजिनमहादानं स्वर्णगर्भं तथा पुग ॥ ५४ ॥
 मुरारिवन्द्ये ह्यददत्पूर्वजन्मन्यसौ सुत । विविधानानि विप्रेभ्यस्त्रिंशत्संख्ये च फलसु ॥ ५५ ॥
 चक्रे शिवार्चनं तद्वाञ्छिवभक्तिपरायणः । एकत्रिंशन्मिते वत्स दानवाहं च दत्तवान् ॥ ५६ ॥
 मधुधेनुमसौ तद्ब्रह्मकार हरिपूजनम् । द्वात्रिंशन्मितके प्रादादानवाचार्यसंज्ञके ॥ ५७ ॥
 रत्नाचलं पुरा दानं सिद्धान्नानि द्विजेष्वापि । लेखार्यमात्ये त्रिंशन्मिते प्राग्ददात्स्वयम् ॥ ५८ ॥
 घृतधेनुहिरण्याश्वगोभूम्यन्नानि शक्तितः । देवारीज्ये चतुस्त्रिंशन्मिते प्राकृतवानसौ ॥ ५९ ॥
 घृतमिष्टान्नभक्ष्यादिदानान्यपि हरेर्ब्रतम् । नाऽसाविन्द्रार्थमात्ये प्राग्दानं चक्रेऽण्डजाधिप ॥ ६० ॥
 हरभक्तिरतश्चासीत्पश्चात्रिंशन्मिते तदा । दैत्यवन्द्येऽथ पद्त्रिंशन्मितेऽसावददात् पुरा ॥ ६१ ॥
 तिलधेन्वन्नभाण्डानि तथा चोभयतोमुखीम् । सत्त्रिंशन्मिते प्रादात्तदा भृशुभवे पुरा ॥ ६२ ॥
 रत्नरूप्याचले तद्द्रुगुडाचलतिलाचले । दशधेन्वाभिर्घं दानं विप्रेभ्यः श्रद्धयान्वितः ॥ ६३ ॥
 अयने विपुवे चैव व्यतिपातादिपर्वसु । देवार्थमात्ये द्व्यूने प्राक् चत्वारिंशन्मिते ह्यदात् ॥ ६४ ॥
 सस्वर्णं गोप्रदानं च वत्सान्नाभरणानि च । लवणाज्येक्षुजातानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ ६५ ॥
 नवत्रिंशन्मिते वत्स दनुर्जाहं पुराभवे । शतधेनुप्रदानं प्राग्ददात्तत्र चतुर्विधम् ॥ ६६ ॥
 सूक्ष्माणि पट्टवस्त्राणि विप्रेभ्यश्चायनद्वये । ततो भृग्वात्मजे चक्रे चत्वारिंशन्मिते पुरा ॥ ६७ ॥
 गोशय्याघटपक्वान्नवात्रोपानहोऽण्डज । छत्रं दण्डं च विधिवद्दानं वै विप्रतर्पणम् ॥ ६८ ॥
 चत्वारिंशन्मिते काव्ये मुराचार्ये प्रदत्तवान् । प्राग्भवे पुस्तकं सान्नं चामरं व्यजनं पुरा ॥ ६९ ॥
 ददावसौ महाभाग सस्वर्णं धेनुपञ्चकम् । भृशुसुनौ तथा ह्याद्ये चत्वारिंशन्मिते पुरा ॥ ७० ॥
 त्रियुक्ते प्रागसौ प्रादाच्चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । विविधानानि गोदानं चक्रे च शिवपूजनम् ॥ ७१ ॥
 पूजनं चातिथीनां च वत्स दैत्यपुरोधसि । चत्वारिंशन्मिते सूत चतुर्युक्ते पुराभवे ॥ ७२ ॥
 विद्यादानं च विप्रेभ्यः प्रादाह्लेखारिवन्दिते । पञ्चद्दिने चकारासौ पञ्चाशन्मितके पुरा ॥ ७३ ॥
 विधिवत्कपिलादानं तथा सूर्यप्रपूजनम् । तद्ब्रतत्राचरणं पुण्यममरारिप्रपूजिते ॥ ७४ ॥
 ततो देवगृहं चक्रे प्रतिमास्थापनादिकम् । पक्वान्नदानं विप्रेभ्यस्तथा श्रद्धारामन्वितः ॥ ७५ ॥
 पद्चत्वारिंशकेऽमर्त्यारीज्ये पूर्वभवेऽण्डज । पञ्चाशन्मितके व्यूने दैत्यामात्ये शिवालये ॥ ७६ ॥
 स्थितिं चकारासौ सूत रुद्रभक्तिपरायणः । ददौ द्विजानामशनं स्वेच्छयाऽप्याचितं तथा ॥ ७७ ॥
 विविधानानि चान्येभ्यः पूर्वजन्मनि निश्चयात् । पञ्चाशन्मितके द्व्यूनेऽमर्त्यारिविसुसंज्ञके ॥ ७८ ॥
 शालग्रामशिलादानं चक्रे सोपस्करं तथा । अस्वमशशुवन्ये प्राग्ददान्महिर्षीं शुवाम् ॥ ७९ ॥
 वस्त्रैरामरणीयुक्तां तथा शय्यासनादिकम् । जीवोऽसौ कूनपञ्चाशत्संमिते विनतात्मज ॥ ८० ॥
 पञ्चाशन्मितके वत्स तथेन्द्रारिप्रपूजिते । संपासप्रहणं तत्र ब्रह्मचर्यादिधारणम् ॥ ८१ ॥
 तीर्थाटनं चकारासौ प्राग्भवे कश्यपात्मज । कुपञ्चाशन्मिते प्रादाह्लेखाचार्यरिषीं पुग ॥ ८२ ॥
 वद्रुपुस्तकदानं च कृतवांश्च शिवालयम् । स्थापनं शिवलिङ्गस्य ब्राह्मणानां च तर्पणम् ॥ ८३ ॥
 द्विपञ्चाशन्मिते चासौ स्वधर्मपरिपालकः । वभूव प्राग्भवे जन्तुरतिथीनां तर्पे च ॥ ८४ ॥
 मुरारिपूज्ये विधिवद्दानप्रस्ये समाश्रितः । त्रिपञ्चाशन्मिते प्रादादानवार्यं पुराभवे ॥ ८५ ॥
 शर्करापर्वतं साङ्गमिष्टानानि चाण्डज । खेटपञ्जादिके यानि ऋत्विग्भ्यः फयितानि च ॥ ८६ ॥

ततो वृषारिवन्द्ये प्रागददात्प्राणधारकः । नानाफलानि द्रव्याणि सुगन्धीनि च पर्वसु ॥ ८७ ॥
 भक्ष्याण्यन्यानि सुमहत्पुष्पाणि सुरभीणि च । चतुराढ्ये तु पञ्चाशन्मितेऽसौ कश्यपात्मज ॥ ८८ ॥
 इन्द्रार्थेहं तु पंचाशन्मिते पंचाधिके पुरा । रुद्रभक्तिं चकारासौ श्रद्धया द्विजपूजनम् ॥ ८९ ॥
 सोपस्करं गृहं दानं चान्ते तीर्थाधिवासनम् । पद्मपञ्चाशन्मिते सूत कृतवान् पूर्वजन्मनि ॥ ९० ॥
 गोदानं विप्रमुख्याय विधिवच्चण्डिकाचर्चनम् । गणेशपूजनं चापि पुण्यं शक्रारिवन्दिते ॥ ९१ ॥
 देवारिमान्ये सप्ताह्ये पंचाशन्मितके पुरा । विधिना कन्यकोद्वाहमकरोन्मनुजोऽण्डज ॥ ९२ ॥
 वैवाहिकानि द्रव्याणि ददौ तत्र प्रयत्नतः । वृषारिमन्त्रिणि द्यूने पष्टिसंख्ये पुराददात् ॥ ९३ ॥
 वस्त्रान्नपानमुष्णीपमुपवीतं च वैधृतौ । रुद्रवीर्यं तथा कूने पष्टिसंख्ये ददावसौ ॥ ९४ ॥
 विष्णुपूजोपकरणं तथैवातिथिपूजनम् । सावित्र्याश्च जपं चक्रे विधिवत्कुरुमण्डले ॥ ९५ ॥
 ततो दानवन्द्ये प्राक् पष्टिसंख्ये पुराभवे । प्रादात् षोडश दानानि विप्रेभ्यः श्रद्धयान्वितः ॥ ९६ ॥
 सर्वपर्वसु जीवोऽसौ वस्तूनि विविधानि च । चन्द्रसूर्योपरागेषु विधिवद्विनतात्मज ॥ ९७ ॥
 अमगरीज्यसंज्ञे प्राक् कुपष्टिमितकेऽण्डज । चकार पञ्चदेवानां पूजनं पूर्वजन्मनि ॥ ९८ ॥
 यन्त्रान्नपानभक्ष्यैश्च विविधैर्द्विजपूजनम् । दीपदानं च कार्तिक्यां नानास्थानेष्वयं ददौ ॥ ९९ ॥
 वृषारिमान्ये प्रददौ द्विपष्टिमितके पुरा । विविधानि च वस्त्राणि राजोपकरणानि च ॥ १०० ॥
 नानामृगा-भाजाद्यानि विविधानि फलानि च । त्रिपष्टिमितके वत्स सुरारीज्ये च दत्तवान् ॥ १०१ ॥
 सूर्यग्रहेऽतिदानानि पितृवृत्तिकराणि च । हव्यानि च यथाशक्त्या जीवोऽसौ पूर्वजन्मनि ॥ १०२ ॥
 चतुःपष्टिमिते प्रादाच्छुभां शय्यां सवृत्तिकाम् । इन्द्रारिमान्ये प्रागन्नपानभक्ष्यासनानि च ॥ १०३ ॥
 वृषारिपूज्ये ह्यददत्पञ्चपष्टिमिते ह्यसौ । पुरा तेजसपान्नाणि सुवर्णाभरणानि च ॥ १०४ ॥
 गजतानि च विप्रेषु नानापर्यसु चाण्डज । पद्मपष्टिमितके प्रादात्सासनाश्वं सवृणकम् ॥ १०५ ॥
 सन्नादं कृपिभूमिं च शस्त्राणि विविधानि च । पुरा दनुजमान्येऽसौ जीवश्चन्द्रग्रहे सुत ॥ १०६ ॥
 गन्तपष्टिमिते दानं कृतवान्शर्वरेतसि । प्राग्भवे चान्नवस्त्राणि पुनर्जन्मनि मानद ॥ १०७ ॥
 ददावसौ गयाश्राद्धं पिन्डुणां तुष्टिदेतरे । अथाष्टपष्टिसंख्ये प्रागददद्ग्रहसंभवे ॥ १०८ ॥
 दानं सर्वरमोपेनमत्रं विविधसंस्कृतम् । सुगन्धीनि च द्रव्याणि तथा दनुजपूजिते ॥ १०९ ॥
 कृनमन्तिते प्रादादिन्द्रारीज्ये पुराभवे । सोपस्करं गृहं रम्यं शालग्रामं सकाश्वनम् ॥ ११० ॥
 ततः गन्तिते सूत दत्तवान् पूर्वजन्मनि । नानापातुमर्षांल्लिङ्गान् जीवोऽसौ श्रद्धयान्वितः ॥ १११ ॥
 विधिरद्विगपूजास्ते विप्रेभ्यो भोजनं तथा । शिवयागसमारंभे चान्ते वृन्दारिमान्यके ॥ ११२ ॥
 कुम्भमन्त्रिमिते चक्रे दानमात्मप्रियं शुभम् । दिवीकसश्च तीवर्णान् ददौ पूर्वभवेऽण्डज ॥ ११३ ॥
 शत्राणिपूज्ये विधिवदानं चोभयतोऽसुरीम् । द्विसप्ततितमिते वत्स शिववीर्यं पुराभवे ॥ ११४ ॥
 निन्द्यदानमर्षां चक्रे श्राद्धं च द्विजतर्पणम् । सप्तोनेऽशीतिसंख्ये तु कृतवान्श्रद्धयाऽन्वितः ॥ ११५ ॥
 एधंपनुमदानं प्रागजन्तुर्जीवार्भिमन्त्रिणि । ततो देवागिवन्द्ये प्रागददात् पूर्वजन्मनि ॥ ११६ ॥
 मरुपेनुं तथा दानं पेनुं षाषांममंभवाम् । विद्यापुस्तकदानं च चतुःसप्ततितेऽण्डज ॥ ११७ ॥
 श्यापान्यान् प्राग् वत्स पंचोनेऽशीतिर्गमिते । नानासाहनदानं च शकटाद्दोलादिकम् ॥ ११८ ॥
 भयं चतुर्विधं चाग्रं भृशय्यागनमदृतम् । गोवस्यं भूषणादीनि चतुःसप्तत्यानि पर्यसु ॥ ११९ ॥
 गन्तपर्वेषु च विप्रेषु सुगन्धान्यददात्पुरा । ततो देवाप्यमात्ये प्राग् पद्मसप्ततितमिते सुत ॥ १२० ॥

आपाड्यां पीर्णमास्यां वै दत्तवाञ् श्रद्धयान्वितः। घृतयुक्तानि पात्राणि रत्नानि च धनानि च॥ १२१॥
 प्रददीं मर्तुदानं च जीवोऽसी कुरुनाङ्गले । मध्वेज्यरिषौ द्व्युनेऽशीतिसंख्ये पुराभवे ॥ १२२ ॥
 विप्रैः प्रार्थितवस्वनि तथैवात्महितानि च । दत्तवाञ् शिविकादीनि भक्ष्याणि विविधानि च ॥ १२३ ॥
 तीर्थस्नानादिपुण्यानि देवतापतनानि च । चक्रे स्वशक्तितश्चासी जन्तुः श्रद्धासमन्वितः ॥ १२४ ॥
 कूनेऽशीतिमिते प्रादात्प्राग्भवे कञ्चपात्मज । सर्वरत्नानि विधिवदौषधानि च यत्नतः ॥ १२५ ॥
 विद्यापुस्तकभारणि तथैवास्त्रानि पर्वसु । इन्द्रारिवधे विप्रेभ्यश्चातिविभ्यश्च संक्रमे ॥ १२६ ॥
 अयाऽशीतिमिते सूत वृषारीज्ये पुगभवे । सूत्राणि पट्टवस्त्राणि सस्वर्णानि ददावसी ॥ १२७ ॥
 विप्राणामीपथैश्चापि कृतवान् रोगभञ्जनम् । कुयुक्तेऽशीतिमंख्ये प्राग्दानवेन्द्रे प्रदत्तवान् ॥ १२८ ॥
 सोमपाने महापागे नानावस्वनि शक्तितः । विप्रेभ्यः संस्कृतं चाग्रं वस्त्रादीन्यापि शक्तितः ॥ १२९ ॥
 चण्डिपूज्ये महाभाग द्वयाद्येऽशीतिमिते पुरा । अनायत्राहणोद्गाहं कृतवान् पृच्छकस्त्वसी ॥ १३० ॥
 तस्मै प्रादान्महाभाग शय्यात्रोपस्कराणि च । त्रियुक्तेऽशीतिसंख्ये प्राक्शम्भुरेतसि शक्तितः ॥ १३१ ॥
 कृतवान्पितृभक्तिं च गयाश्राद्धं विधानतः । बहूनि तत्र दानानि पितृवृत्तिकराणि च ॥ १३२ ॥
 शृगृद्धवे चतुर्थ्युक्तेऽशीतिमंख्ये पतत्रिणि । विप्रेभ्यः श्रद्धयोपेतः प्रादाच्चासी पुराभवे ॥ १३३ ॥
 वृषभान् स्वर्णशृङ्गायान् वस्त्रोपेतांश्च पर्वसु । तथा तिलमयीं धेनुं बहुकाञ्चनसंयुताम् ॥ १३४ ॥
 प्राप्ते चंद्रग्रहे सूत विप्राचैव कटुम्बिने । लेखारिपूज्ये पश्चाद्येऽशीतिसंख्ये पुरा ददौ ॥ १३५ ॥
 पक्षिणामभयं दानं भूस्वर्णाम्बरवाहनम् । पडशीतिमिते चासी कृतवान् पूर्वजन्मनि ॥ १३६ ॥
 परिक्रमणकं भूमेस्तीर्थानां दर्शनं तथा । स्नानान्ते तु महाभाग जपं होमं विधानतः ॥ १३७ ॥
 सुरारिमान्ये च तथा ब्रह्मचर्यस्य धारणम् । बलिबन्धेऽण्डजश्रेष्ठ सप्ताशीतिमिते पुरा ॥ १३८ ॥
 चक्रे गङ्गाद्वितीर्थेषु वसतिं प्राददात्तथा । धनानि विविधान्येषु वस्त्राण्याभरणानि च ॥ १३९ ॥
 भक्ष्यान्सर्वरसोपेतान् ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः । पूर्वदेवाधिपेऽष्टादशेऽशीतिसंख्ये शिवार्चनम् ॥ १४० ॥
 काड्यां चक्रे यथा शम्भोर्दानानि प्राग्भवे ह्यसी । कूने नवतिसंख्ये प्रादः मध्वारीज्यकेऽण्डज ॥ १४१ ॥
 सर्वस्वमददात्पूर्वं विप्रेभ्यः कृतवानेसी । प्रारब्धयोगकर्मणां साधनं गुरुपूजनम् ॥ १४२ ॥
 ततो नवतिसंख्येऽसी शक्रेज्यरिपुसंज्ञके । शुश्रूषां मातृपित्रोश्च चकार प्राग्भवेऽण्डज ॥ १४३ ॥
 करुणां सर्वभूतेषु तथा दानं स्वशक्तितः । काड्ये नवतिसंख्ये प्राक्चक्रे चामुरपूजिते ॥ १४४ ॥
 रुद्रस्याराधनं तद्वदतिथीनां च पूजनम् । स्त्रीदानं भूषणोपेतं जीवो वेदविदेऽण्डज ॥ १४५ ॥
 श्रद्धुपूज्यरिषौ सूत इचाड्ये नवतिसंख्येके । स्वधर्मसाधनं तद्वत्पुण्यतीर्थीधिवासनम् ॥ १४६ ॥
 जपहोमादिकं चासी कृतवान्प्राग्भवे ह्ययम् । ततोऽमर्त्यार्थमात्ये प्राक्कृतवानिष्टमाधनम् ॥ १४७ ॥
 नानोपकरणैर्विस्त स्वधर्मपरिपालनम् । धर्मोपदेशनं चापि ज्याड्ये नवतिसंख्येके ॥ १४८ ॥
 स्मृतिधर्मानुचरणमादितेपारिविदिते । स्नानं गङ्गाद्वितीर्थेषु दानं तत्र स्वशक्तितः ॥ १४९ ॥
 चतुर्नवतिसंख्ये प्राक्चकारासी महातपः । विद्युधेज्यरिषौ तद्वत्पश्चोने शतसंख्येके ॥ १५० ॥
 दानं विप्रवेभ्यः प्राग्दत्तवांश्च स्वशक्तितः । वेदस्य श्रवणं चापि चक्रे भूदेवपूजनम् ॥ १५१ ॥
 धारणं ब्रह्मचर्यस्य व्रतमाचरणं तथा । तीर्थस्नानं च विधिवत्कृतवान् प्राग्भवे ह्यमी ॥ १५२ ॥

१ धनी । २ कात्तन्दा वनितादान यथोभस्करसंयुतम् । त्र्युनेऽशीतिमिते पूर्वदेवके प्राग्भवेऽण्डज ॥
 कृतवान् कल्पकोद्गाह प्रादगम्य विधानतः । नानादिव्यान्त्रि वस्त्राणि भक्ष्यान्व्याभरणानि च ॥ इति श्रोत्रहृद-
 मविन्त् । ३ काव्यप । ४ पूर्व । ५ कृतवान्धा ।

पणवत्या मिते जीवो बलिमान्ये. पतत्रिणि। ज्युने शतमिते सूत लेखार्यहे पुराभवे ॥ १५३ ॥
 विष्णोः सन्तोषणं दानैर्ब्रह्मचर्यादिधारणैः । पुनर्जन्मानि पक्षीन्द्र संन्यासग्रहणं तथा ॥ १५४ ॥
 चकार विधिवत्तत्र सर्वधर्ममहोत्कटम् । सुरार्यमात्ये प्राक्सूत द्वयुने शतमितेऽददत् ॥ १५५ ॥
 रथाश्वगजभृदानं गोकन्यागृहमद्भुतम् । दास्यारामसुवर्णाद्यं ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः ॥ १५६ ॥
 कृने शतमिते प्रादात् प्राग्भवे बलिर्मन्त्रिणि । सूर्यग्रहे कुरुक्षेत्रे शतत्या दानं पतत्रिणि ॥ १५७ ॥
 स्नानं च विधिवच्छ्राद्धं दानं पुण्यविवर्धनम् । ततः शतमिते सूत शकार्यहे पुराभवे ॥ १५८ ॥
 दक्षान्वनितादानं सर्वस्वं च स्वशक्तितः । सोमग्रहे महापुण्ये विधिवत्कश्यपात्मज ॥ १५९ ॥
 एकोत्तरशते सूत दानवेन्द्रशुरौ पुरा । दुष्टानां दण्डनं चक्रे प्रजायाः परिपालनम् ॥ १६० ॥
 न्यायेन कौशवृद्धिं च पापिनां घातनं तथा । द्व्याद्ये शतमिते वत्स पुरा बलिपुरोधसि ॥ १६१ ॥
 चकार विधिवत्जीवः संन्यासग्रहणं पुरा । बृपोत्तर्गं तथा चक्रेऽसुरमन्त्रिणि संज्ञके ॥ १६२ ॥
 ज्याद्ये शतमिते सूत पितृणां वृत्तिकारकम् । दानवामात्यसंज्ञे प्राक्चतुर्युत्तशते पुरा ॥ १६३ ॥
 धारणं ब्रह्मचर्यस्य कृतवान्पृच्छको ह्यसौ । अमर्त्यारिपुरौ सूत पंचोत्तरशते पुरा ॥ १६४ ॥
 नानादेवप्रतानां तु चक्रे ह्याचरणं मुधीः । अस्वमेज्यारिषौ पूर्वं पडुत्तरशतेऽण्डज ॥ १६५ ॥
 वानप्रस्थमर्सा जीवः कृतवान् विधिपूर्वकम् । ऋभवारीज्यसंज्ञे तु गृहस्थपदनिश्चयम् ॥ १६६ ॥
 चकार वनितादानं सर्वोपकरणैर्युतम् । सप्तोत्तरशते वत्स तयैवातिथिपूजनम् ॥ १६७ ॥
 अष्टोत्तरशते तद्भिर्जरायुरावसौ । तीर्थाटनं विधानेन कृतवान्धर्मसाधनम् ॥ १६८ ॥
 एतत्ते कथितं सर्वं विविधं प्राणिनां पुरा । धर्मस्याचरणं सूत पश्चात्किं श्रोतुमिच्छसि ॥ १६९ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके धर्मनिर्णयाध्यायो नवमः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

आयुर्नानि यतः सर्वे लोका भ्रान्ता दिवस्पते । तस्मान्मन्दात्कथं ह्यायुर्जातुं शक्नोमि यत्नतः ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देहेऽस्मिन्नष्टजश्रेष्ठ यावत्प्राणपरिस्थितिः । तदुक्तं जीवनं विज्ञैस्तावत्तस्य शुभाशुभम् ॥ २ ॥
 गौर्मानेन जीवानां वर्षीयावन्मितीरिद् । भोगः शुभाशुभानां च कर्मणां श्रोतुमर्हसि ॥ ३ ॥
 आद्ये शनैश्चरे नाम्नि विनतानन्दवर्धन । आयुर्वर्षशतं प्रोक्तमेकादशसमन्वितम् ॥ ४ ॥
 सूर्यपुत्रे द्वितीये च चतुःपंचाशदब्दकम् । जीवनं प्रोक्तमथवाऽष्टादशद्वयं शतं त्विह ॥ ५ ॥
 कुपशिमितवर्षान्तं कथितं प्राणधारणम् । तृतीये शनिसंज्ञे तु प्रष्टुःत्रैव जन्मनि ॥ ६ ॥
 सूर्यमुनाविनि ग्याने चतुर्थे गरुडाग्रज । आयुर्वर्षं मया प्रोक्तं ततः पंचाशदब्दकम् ॥ ७ ॥
 पंचमे त्वसिते नाम्नि द्विपंचाशत्समान्तकम् । जीवनं कथितं जन्तोः स्फुटमत्र पुरातनैः ॥ ८ ॥
 सूर्यशमजे पुनः षष्ठे ह्यायुरत्रैव जन्मनि । कृत्तपशिमिताब्दान्तं कथितं तत्त्वदक्षिभिः ॥ ९ ॥
 त्वाष्ट्रं गर्माने मृत वर्षः पंचदशान्वितम् । शतमत्र स्फुटं प्रोक्तं प्राणिनां प्राणधारणम् ॥ १० ॥
 नवोऽष्टमं सूर्ये प्रोक्तमायुः सूर्यमुनेऽण्डज । त्रिपञ्चाशत्समिताब्दान्तं भोगाय विनतात्मज ॥ ११ ॥
 पार्त्तद्विंशते त्वत्र नवमं सूर्ये ररगाधिप । नवोत्तरशताब्दान्तं जीवनं त्वत्र जन्मनि ॥ १२ ॥
 त्रयोऽष्टमं सूर्ये त्वत्र नवमं सूर्ये । सूर्ये पक्षिणादृष्टं षोडशद्वयं शताब्दकम् ॥ १३ ॥
 गौर्गाधिप मराधातो त्वेकादशमितेऽशुना । दायनानां शतं सूर्ये जीवनं कथितं मया ॥ १४ ॥

पापे द्वादशसंख्ये तु स्थितिरत्रैव जन्मनि । जन्तोः पष्टिमिताब्दान्तं नियतं विनतात्मज ॥ १५ ॥
 अथार्किसंज्ञके सूत त्रयोदशमितेऽधुना । भोगः प्रोक्तस्तु संसारे वर्षाणां विंशतिं ध्रुवम् ॥ १६ ॥
 चतुर्दशोऽर्कजे नाम्नि जीवोऽयं कश्यपात्मज । त्रिंशन्मितानि वर्षाणि जन्मन्यत्र च तिष्ठति ॥ १७ ॥
 ततः पञ्चदशे प्रोक्तमजपुत्रे खगाधिप । चत्वारिंशन्मितताब्दान्तमायुरत्रैव जन्मनि ॥ १८ ॥
 षोडशोऽर्कसुते ह्यायुर्दायुक्तं मनीषिभिः । चतुःसप्ततिवर्षान्तमखिलं त्वत्र संभवे ॥ १९ ॥
 सावित्रसंज्ञके वत्स दशसप्तमिते स्फुटम् । पङ्कतरं शतं त्वायुः पञ्चपञ्चाशदब्दकम् ॥ २० ॥
 ततोऽष्टादशसंख्ये तु ज्यूनं शतमितं स्थितिः । वर्षाणां रविजे नाम्नि जनुष्यत्र स्फुटं स्मृतम् ॥ २१ ॥
 अथार्कसूनौ सततमायुर्दायं चिरन्तनैः । कूने विंशन्मिते प्रोक्तं कूने शतमितं त्विह ॥ २२ ॥
 ततोऽर्कसंभवे विंशन्मितेऽत्रैव पतत्रिण । जीवनं कथितं स्पष्टं पञ्चोनं शरदां शतम् ॥ २३ ॥
 रविपुत्रे महाभाग त्वेकविंशन्मिते ध्रुवम् । पञ्चसप्ततिवर्षान्तमायुरत्र प्रकीर्तितम् ॥ २४ ॥
 ततोऽजजे स्थितिर्जन्तोः शरदां शतम् । पङ्कनखिलं सूत द्वाविंशन्मितके ध्रुवम् ॥ २५ ॥
 त्रयोविंशन्मितेऽत्रैव कालजे गरुडाग्रज । ज्यूनं सप्ततिवर्षान्तमायुरुक्तं मनीषिभिः ॥ २६ ॥
 अजात्मजे चतुर्विंशन्मिते त्वत्र पतत्रिण । पञ्चशीतिमितिः प्रोक्ता स्थितिर्जन्तोर्न संशयः ॥ २७ ॥
 पञ्चविंशतिसंख्ये तु जन्तुरत्रैव तिष्ठति । कशीतिमितवर्षान्तं भोगाय रविसम्भवे ॥ २८ ॥
 ततोऽजसुतसंज्ञे तु पाँड्ये विनतात्मज । त्रिसप्ततिरिहायुः स्याच्छरदामग्रजन्मनि ॥ २९ ॥
 सप्तविंशन्मितेऽत्रैव रविसूनौ पतत्रिण । त्रिपष्टिवत्सरान्तं हि स्फुटमायुः प्रकीर्तितम् ॥ ३० ॥
 अष्टाविंशन्मिते प्रोक्तं कालपुत्रे च पुत्रक । कुपञ्चाशन्मितताब्दान्तं जीवनं त्वत्र जन्मनि ॥ ३१ ॥
 ततो रविसुते सूत कूने त्रिंशन्मितेऽखिलम् । प्रोक्तमायुस्त्रिवर्षान्तं त्रियुक्तं वासरं स्फुटम् ॥ ३२ ॥
 त्रिंशत्संख्येऽजसूनौ तु प्राणिनां प्राणसंस्थितिः । चतुरशीतिरब्दान्तं भोगायत्रैव संभवे ॥ ३३ ॥
 काढ्ये त्रिंशन्मिते वत्स मृत्युपुत्रेऽत्र पुत्रक । जीवनं त्वष्टवर्षान्तमय विंशोत्तरं शतम् ॥ ३४ ॥
 कालात्मजे महाभाग द्वात्रिंशन्मितके ध्रुवम् । हायनानां नवाशीतिः स्थितिः प्रोक्ताऽत्र जन्मनि ॥ ३५ ॥
 त्रिंशत्संमिते प्रोक्तमायुर्दायं पुरातनैः । मृत्युसूनौ शताब्दान्तं द्रचूनमत्रैव जन्मनि ॥ ३६ ॥
 ततो मृत्युसुते नाम्नि चतुस्त्रिंशन्मितेऽण्डज । पट्पष्टिमितवर्षाणि कथितं प्राणधारणम् ॥ ३७ ॥
 कालसूनौ महाभाग पञ्चत्रिंशन्मितेऽधुना । द्वादशाब्दान्तमखिलमायुर्जन्तोः प्रतिष्ठितम् ॥ ३८ ॥
 पट्त्रिंशन्मितके सूत नाम्नि मृत्युभवे त्विह । जीवनं कथितं सर्वं पञ्चदशान्तं मनीषिभिः ॥ ३९ ॥
 अथो कालसुते ज्युने चत्वारिंशन्मिते सुत । अष्टादशमिताब्दान्तमायुरुक्तं मयाऽधुना ॥ ४० ॥
 अष्टत्रिंशन्मिते धाम्नो भवे तु प्राणसंस्थितिः । त्रयोदशमिताब्दान्तं तैर्युतं वा शतं त्विह ॥ ४१ ॥
 चत्वारिंशन्मिते कूने मृत्युजेऽद्वयपान्तकम् । प्राणस्थितिरमितकैरब्दैर्वाऽत्रैव जन्मनि ॥ ४२ ॥
 धातुपुत्रे महाभाग चत्वारिंशन्मितेऽधुना । आयुः पञ्चमिताब्दान्तमय पञ्चोत्तरं शतम् ॥ ४३ ॥
 मन्वाकरसुते प्रोक्तं जीवनं त्वत्र संभवे । चत्वारिंशन्मिते काढ्ये नववर्षाण्यसंशयम् ॥ ४४ ॥
 धातुसूनौ द्वियुक्ते च चत्वारिंशे पतत्रिण । चतुर्दशमिताब्दान्तमथवा तैर्युतं शतम् ॥ ४५ ॥
 दीतांशुजे त्रियुक्ते तु चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । आयुर्वदमितताब्दान्तमथवाऽष्टोत्तरं शतम् ॥ ४६ ॥
 धातुजेऽत्र चतुर्युक्ते चत्वारिंशन्मिते सुत । पञ्चविंशतिवर्षाणि प्रोक्तमायुर्वलं त्विह ॥ ४७ ॥
 शुचिपुत्रे दशाब्दान्तं वा दशाढ्यं शतं स्थितिः । चत्वारिंशन्मिते युक्ते पञ्चभिः परमा सुत ॥ ४८ ॥

चत्वारिंशन्मिते ज्ञेयं पद्मयुक्ते धातृसंभवे । पञ्चत्रिंशन्मिताब्दान्तं प्रोक्तमायुः पुरातनैः ॥ ४९ ॥
 प्राभाकरौ तथा च्युते पञ्चाशत्संख्यके स्थितिः । सप्तवर्षमिताब्दान्तं शतं सप्तोत्तरं तथा ॥ ५० ॥
 ब्रह्मपुत्रे महाभाग जीवनं कथितं त्विह । षोडशशब्दमितं द्रव्युते पंचाशत्संख्यकेऽखिलम् ॥ ५१ ॥
 शुचिजे कूनपंचाशत्संख्यके विनतात्मज । हायनैर्हयूतविंशतिरायुरग्रे प्रतिष्ठितम् ॥ ५२ ॥
 विष्णुपुत्रे स्थितिर्जन्तोरत्रोक्ता शतवत्सरम् । चतुर्वर्षयुतं सूत पञ्चाशत्संमितेऽखिलम् ॥ ५३ ॥
 शुचिसूनौ तथा प्रोक्तं जीवनं प्रथमाब्दकम् । द्वादशशतमितं वापि कुपंचाशन्मितेऽखिलम् ॥ ५४ ॥
 द्विपञ्चाशन्मिते ह्यायुर्वर्षिकादशैस्त्विह । ब्रह्मजे तैर्युतं वापि शतमत्र प्रकीर्तितम् ॥ ५५ ॥
 त्रिपञ्चाशन्मितेऽप्युक्ता स्थितिरत्रैव संभवे । कूनविंशत्समान्तं हि मुनिभिः शुचिसंभवे ॥ ५६ ॥
 दशपञ्चमिताब्दान्तं जीवो देहेऽत्र तिष्ठति । चतुर्युक्ते हि पञ्चाशत्संमिते ब्रह्मसंभवे ॥ ५७ ॥
 ब्रह्मसूनौ मया प्रोक्तमायुर्वलमशीतिकम् । पञ्चवर्षयुतं पञ्चपञ्चाशत्संमितेऽधुना ॥ ५८ ॥
 पद्मपञ्चाशन्मिते वत्स ब्रह्मसूनौ हि जीवनम् । जन्तोरैकयुतं विंशत्समान्तं चात्र जन्मनि ॥ ५९ ॥
 च्युते पष्टिमिते त्वत्र रौद्राख्ये गरुडाग्रज । कूनविंशत्समान्तं हि निर्माणं प्राणिनामिह ॥ ६० ॥
 पञ्चाशदष्टयुक्ते तु मन्दगे विनतात्मज । त्रिचत्वारिंशदब्दान्तमायुरत्र प्रकीर्तितम् ॥ ६१ ॥
 कूने पष्टिमिते रुद्रसंभवे गरुडाग्रज । द्वियुक्तं विंशदब्दान्तमिह लोके स्थितिर्मता ॥ ६२ ॥
 अयो पष्टिमिते सूत विष्णुजे जीवनं मतम् । द्रव्युनपष्टिमिताब्दान्तं ध्रुवमत्र परिष्कृतम् ॥ ६३ ॥
 रुद्रपुत्रे महाभाग कुपष्टिमितके तथा । त्रयोविंशतिवर्षाणि ह्यायुर्वलमुदाहृतम् ॥ ६४ ॥
 आयुर्द्वयं दृढं प्रोक्तं कूनपञ्चाशदब्दकम् । मन्दाख्येऽत्र महाभाग द्विपष्टिमितेऽखिलम् ॥ ६५ ॥
 त्रिपष्टिसंख्यके सूत कथितं रुद्रजेऽधुना । अष्टाविंशतिवर्षान्ते मरणं प्राणिनामिह ॥ ६६ ॥
 फोणसंज्ञे मया प्रोक्तं चतुःपष्टिमितेऽण्डज । निधनं सप्तपञ्चाशदब्दान्ते नात्र संशयः ॥ ६७ ॥
 पञ्चपष्टिमिते सूत रुद्रसूनौ च जीवनम् । सप्तविंशतिवर्षाणि नात्र कार्या विचारणा ॥ ६८ ॥
 रुद्रात्मजेऽय पद्मपष्टिमिते ह्यायुरुदीरितम् । द्रव्युनपञ्चाशदब्दान्तं जन्मन्यत्र परिष्कृतम् ॥ ६९ ॥
 सप्तपष्टिमिते त्वत्र यमजे कश्यपात्मज । आपद्द्विंशतिवर्षाणि ह्यायुर्द्वयमुदीरितम् ॥ ७० ॥
 द्रव्युने सप्ततिसंख्ये तु नाग्नि रुद्रसुतेऽण्डज । चत्वारिंशन्मिते काठये वर्षान्ते निधनं स्मृतम् ॥ ७१ ॥
 यमात्मजे महाभाग कूने सप्ततिसंमिते । प्रोक्तमायुश्चतुर्विंशदब्दान्तं प्राणिनामिह ॥ ७२ ॥
 अश्वत्थजे तथा चोक्ता स्थितिरत्रैव संभवे । प्राणिनां तु नवत्रिंशत्समान्तं पूर्वस्मिन्निभिः ॥ ७३ ॥
 कृतात्मजे महाभाग ब्रह्मसप्ततिसंमितेऽधुना । त्रिंशत्संमितवर्षाणि जीवनं कथितं मया ॥ ७४ ॥
 द्विसप्ततिसंमितेऽश्वत्थसुनावर्षेव संस्थितिः । पद्मयुक्त्रिंशत्समान्तं हि प्राणिनां विनतात्मज ॥ ७५ ॥
 कृतसूनौ तथा प्रोक्तं जीवनं प्राणधारिणाम् । सप्तत्रिंशन्मिताब्दान्तं त्रिसप्ततिसंमितेऽधुना ॥ ७६ ॥
 आयुर्वलं मया प्रोक्तं पद्मनेऽग्नीतिसंमिते । च्युनपञ्चाशदब्दान्तं कृतजे त्वत्र संभवे ॥ ७७ ॥
 पञ्चसप्ततिसंख्येऽत्र यमसूनौ च पुत्रक । जीवनं प्राणिनां प्रोक्तं द्वात्रिंशद्वायनान्तकम् ॥ ७८ ॥
 पद्मचत्वारिंशदब्दान्तं कथितं प्राणधारणम् । पद्मसप्ततिसंमिते त्वत्र कृतपुत्रे च पुत्रक ॥ ७९ ॥
 यमपुत्रे महाभाग च्युनेऽग्नीतिसंमितेऽधुना । त्रिंशत्कुयुक्तवर्षान्ते निर्माणं परिकीर्तितम् ॥ ८० ॥
 द्रव्युनेऽग्नीतिसंमितेऽश्वत्थपुत्रेऽत्र कथितं ध्रुवम् । द्विचत्वारिंशदब्दान्तमखिलं प्राणधारणम् ॥ ८१ ॥
 कूनेऽग्नीतिसंमिते व्रतासुतेऽत्र जनुपि ध्रुवम् । अष्टात्रिंशत्समान्तं हि जीवनं कथितं स्फुटम् ॥ ८२ ॥

कृतवीर्यं महाभाग त्वायुर्दायमुदीरितम् । चतुस्त्रिंशन्मिताब्दान्तमशीतिमितके ध्रुवम् ॥ ८३ ॥
 कशीतिमितके त्रेतासूनावत्र च पुत्रक । चत्वारिंशच्चतुर्युक्तमब्दान्तं प्राणधारणम् ॥ ८४ ॥
 त्रेताजे तु मया प्रोक्तमायुर्वलमिह स्फुटम् । एकोनविंशदब्दाद्यै शतसंख्यं द्रव्यशीतिके ॥ ८५ ॥
 त्र्यशीतिमितके सूत कालजे जीवने स्मृतम् । पञ्चोनमत्र पञ्चाशदब्दान्तं त्वखिलं ध्रुवम् ॥ ८६ ॥
 चतुर्युक्तेऽशीतिमिते त्रेतापुत्रे पतत्रिण । दशसप्तान्वितं चायुर्वलं हि शरदां शतम् ॥ ८७ ॥
 कलिसूनौ महाभाग पञ्चाशीतिमितेऽण्डज । द्विपष्टिमितवर्षाणि प्राणिनां देहधारणम् ॥ ८८ ॥
 ततस्त्रेताभवे नान्नि पञ्चशीतिमिते खग । द्वादशाब्दाधिकं प्रोक्तमायुर्दायं शतं स्फुटम् ॥ ८९ ॥
 सप्तान्वितेऽशीतिमिते द्वापरात्मजसंज्ञके । पद्मपञ्चाशन्मिताब्दान्तं निर्माणं कीर्तितं त्विह ॥ ९० ॥
 अथ त्रेतात्मजे सूत ह्यष्टाशीतिमितेऽधुना । हायनानां शतं युक्तं चतुर्भिर्जीवने स्फुटम् ॥ ९१ ॥
 कूने नवतिसंख्येऽत्र त्रेताजाते परिस्फुटे । द्रव्यशीतिमितवर्षाणि देहिनां देहधारणम् ॥ ९२ ॥
 चतुःपष्टिमिताब्दान्तं जीवनं कथितं त्विह । तथा नवतिसंख्ये तु कलिपुत्रेऽत्र पुत्रक ॥ ९३ ॥
 मित्रसूनौ कुयुक्ते नवतिसंख्येऽत्र काश्यप । अशीतिमितवर्षाणि प्रोक्तमायुः पुरातनैः ॥ ९४ ॥
 ततो नवतिसंख्येऽत्र द्रवाद्ये मित्रात्मजेऽण्डज । प्रोक्तं सप्ततिवर्षान्तं निधनं देहधारिणाम् ॥ ९५ ॥
 भूतादिसूनौ कथितं त्र्याद्ये नवतिसंमिते । प्रोक्तमायुर्महाभाग सप्तोऽनं शरदां शतम् ॥ ९६ ॥
 पद्मे शतसंख्ये तु मित्रपुत्रेऽत्र पुत्रक । त्र्युनं नवतिवर्षान्तं कथितं देहधारणम् ॥ ९७ ॥
 भूतादिपुत्रे कथितं पञ्चोने शतसंख्यके । पञ्चपष्टिमिताब्दान्तं स्फुटमायुर्नीपिभिः ॥ ९८ ॥
 पणवत्या मिते सूत नियतं मित्रसंभवे । कुसप्ततिमिताब्दान्तं जीवनं कथितं त्विह ॥ ९९ ॥
 त्र्युने भूतात्मजे तत्र शतसंख्ये पुरातनैः । प्रोक्तमायुर्वलं सूत कूनाशीतिमिताब्दकम् ॥ १०० ॥
 द्रव्ये शतामिते वत्स मित्रजे जीवने स्मृतम् । अष्टपष्टिमितान्यत्र वर्षाणि परमं स्फुटम् ॥ १०१ ॥
 भूतादिजे महाबाहो कूने शतमितेऽधुना । प्रोक्तमायुर्वलं प्रष्टुरष्टोऽनं शरदां शतम् ॥ १०२ ॥
 त्रेताजसंज्ञके प्रोक्तं शतसंख्ये खगेश्वर । अष्टाशीतिमिताब्दान्तं प्राणिनां प्राणधारणम् ॥ १०३ ॥
 कुयुक्ते शतसंख्येऽत्र मैत्राख्ये शरदां शतम् । चतुर्भिरूनं कथितमायुर्दायं परिस्फुटम् ॥ १०४ ॥
 दीर्घांशुजेऽण्डजश्रेष्ठ द्वियुक्ते शतसंख्यके । सप्तसप्ततिवर्षान्तं जीवनं चात्र जन्मनि ॥ १०५ ॥
 मित्रजाते त्रियुक्ते तु शतसंख्येऽत्र संभवे । कूनसप्ततिवर्षान्तमायुर्वलमुदाहृतम् ॥ १०६ ॥
 चतुर्युक्ते शतामिते नान्नि धर्मांशुजेऽण्डज । अशीतिमितवर्षाणि कथितं देहधारणम् ॥ १०७ ॥
 दीर्घांशुसूनौ सततं पञ्चाद्ये शतसंख्यके । द्रव्यनाशीतिमिताब्दान्तमायुर्वलमुदाहृतम् ॥ १०८ ॥
 ततो नवतिवर्षान्तं देहिनां देहधारणम् । धर्मांशुसूनौ पद्मयुक्ते शतसंख्येऽत्र जन्मनि ॥ १०९ ॥
 सप्तयुक्ते शतमिते नान्नि तीक्ष्णांशुजेऽण्डज । पद्मसप्ततिमिताब्दान्तं कथितं जीवनं त्विह ॥ ११० ॥
 तीक्ष्णांशुसूनावष्टाद्ये शतसंख्ये खगाधिप । षाड्ये नवतिवर्षान्तमायुर्वलमुदाहृतम् ॥ १११ ॥
 एतदायुर्वलं प्रोक्तं मनुजानां परिस्फुटम् । बहस्ये पुण्यपापाभ्यां मृतः किं नृमुद्दिषि ॥ ११२ ॥
 इति श्रीब्रह्मसंहारणसंवादे कर्माविपाके आयुर्निर्णयाध्याये षष्ठः ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

तमसोद्भवपापानि कृतवान् पृच्छकस्त्वर्गा । तानि मे कृते नृगन्तव्यवृत्तजन्मनि निश्च्य

श्रीमूर्य उवाच ।

स्वर्गादेः पतनं पापात्पापादायुःप्रणाशनम् । निश्च्य नृगन्तव्यवृत्तजन्मनि निश्च्य

पापाद्विष्टं भयं पापात्पापास्तंततिनाशनम् । राज्यभङ्गस्तथा पापात्पापाद्रोगविवर्धनम् ॥ ३ ॥
 धनरूपायशुभं पापात्पापाद्गन्धनसङ्घटे । पापाद्दुःखं महाभाग तस्मात्पापं न वाचरेत् ॥ ४ ॥
 अर्वाग्नादशुभं पापान्यज्ञानतस्तथा । प्राक्पापीयान्यसौ जन्तुस्तान्यल्पान्यल्पशोधनैः ॥ ५ ॥
 तीर्थस्नानादिकैश्चात्र दग्धधान्यवदण्डज । नश्यन्त्येव प्ररोहन्ति न पुनर्जन्मनि ध्रुवम् ॥ ६ ॥
 व्याध्यादिरूपं यत्पापं गणितेन दृढोदितम् । मत्कृतैः शोषभैरेव नाशमायाति नान्यथा ॥ ७ ॥
 भोगाद्वापि महाभाग नात्र कार्या विचारणा । तान्पहं यत्नतो वक्ष्ये राह्यादिभ्यः पतत्रिण ॥ ८ ॥
 राह्याख्ये प्रथमे वत्स जीवोऽसौ कृतवानपुरा । राजघातं छलैर्दुष्टैरतिलोभसमन्वितः ॥ ९ ॥
 गते तमसि संज्ञे प्राग्द्वितीये विनतात्मज । व्यभक्ष्यभक्षकश्चासौ परदारविमर्दकः ॥ १० ॥
 सूचकः पररन्ध्रस्य बभूव विनतात्मज । अशुसंज्ञे तृतीये तु मार्गण्ड्येणतत्परः ॥ ११ ॥
 पारद्व्यापहारी च पूर्वजन्मनि चाभवत् । चतुर्थे ह्यसुराख्ये प्राग्देवद्रव्यापहारकः ॥ १२ ॥
 परस्वहारको वत्स त्वासीत्स्वामिदुहान्वितः । पञ्चमे त्वाननाख्ये तु परपुंसि रता ह्यसौ ॥ १३ ॥
 पूर्वजन्मनि पक्षीन्द्र बभूव विनताऽसती । तथा सिंहीसुते पष्टे महापातकसंयुतः ॥ १४ ॥
 स्वभावात्पूर्वजनुपि विनतानन्दवर्धन । सप्तमे चन्द्रहाख्ये तु चक्रे पूर्वभवेऽण्डज ॥ १५ ॥
 अदण्डचदण्डनं पापं गवां पीडाप्रदायकम् । वक्राख्ये त्वष्ट्रे वत्स जीवोऽसौ स्थापितं धनम् ॥ १६ ॥
 परेण नाददात्पूर्वं तथा घातितवान्नरम् । ततो नवमिते सूत नात्रि सूर्यान्तके पुरा ॥ १७ ॥
 आततापी बभूवासौ प्राणवान् कश्यपात्मज । अथो दशमिते राहौ मुखसंज्ञे खगाधिप ॥ १८ ॥
 त्यक्त्वा पूर्वभवे योनिं मुखे मैथुनवानसी । सोमहाख्ये पुरा जीव एकादशमितेऽण्डज ॥ १९ ॥
 चक्रे ब्रह्मवपं घोरमपराधविवर्जितम् । जीवोऽसौ प्राग्भवे दुष्टे गृहीत्वा लोभतो धनम् ॥ २० ॥
 शास्त्रार्थमन्यया चक्रे द्वादशे रविमर्दने । चन्द्रान्तके तथा पूर्वभवे विश्वमितेऽण्डज ॥ २१ ॥
 जीवोऽयं शूद्रमवधीच्छलेन गरुडाग्रज । संकल्पिताप्रदानं च बलादाकृष्य भक्षणम् ॥ २२ ॥
 निक्षेपहरणं चापि पापं मिथसमुद्भवम् । कृतवान्पृच्छकश्चासौ सिंहीजे मनुसमिते ॥ २३ ॥
 ब्राह्मणस्यादद् दुःखं पूर्वजन्मनि निर्भयः । वत्सासौ प्राणवान् पञ्चदशसंख्ये विशुंभुदे ॥ २४ ॥
 चकार स्त्रीवपं घोरं महापापं च पुत्रक । सौमान्तके प्राणधरः षोडशे पूर्वजन्मनि ॥ २५ ॥
 ततः सप्तदशे वत्स धूम्रलोचनसंज्ञके । महौघं कृतवान्पापं व्यभिचारसमुद्भवम् ॥ २६ ॥
 शीर्षभारसमुत्पन्नं पापमाचरितं पुरा । जिविनानेन सततं शीर्षाख्येऽष्टादशेऽण्डज ॥ २७ ॥
 श्वमाजिरादिसंस्पर्शं कृतवान्मोजनं त्वसौ । गुरोर्वाक्यविरोधं च पूर्वजन्मनि निश्चयात् ॥ २८ ॥
 कृते विंशन्मिते सिंहीसुनुनात्रि पतत्रिण । परानहारी जीवोऽसावभवत्पूर्वजन्मनि ॥ २९ ॥
 सूर्यारिसंज्ञके विंशन्मिते तु गरुडाग्रज । एकविंशन्मिते भागुरिपुसंज्ञे पुराभवे ॥ ३० ॥
 दानविघ्नकरश्चासौ बभूव विनतात्मज । परस्त्रीं दृष्ट्वाद्यज्ञं चोदपास्तगतं रविम् ॥ ३१ ॥
 गृध्रकः प्राग्भवे वत्स द्वाविंशे वदनाभिधे । गर्भघातकरी चासावभवत्पूर्वजन्मनि ॥ ३२ ॥
 अर्कान्तके प्रयोर्विंशन्मिते प्राणी पतत्रिण । स्वामिद्रोहं महापापं चकार मदसंयुतः ॥ ३३ ॥
 प्राग्भवे तु चतुर्विंशन्मिते दैत्येन्द्रसंज्ञके । पञ्चविंशन्मिते सूत सूर्यहाख्ये पुरा भवे ॥ ३४ ॥
 निजप्रिवानसौ वश्यमपराधविवर्जितम् । भान्यन्तके महाभाग पाद्भिःशन्मितके ह्यसौ ॥ ३५ ॥
 विषमदोऽभवत्पूर्वभवे पापविमोहितः । सप्तविंशन्मिते सूत मित्रघात्री पुराभवे ॥ ३६ ॥

जीवोऽसावुक्तैवान् वाक्यं निष्ठुरं दुष्टममृतम् । अष्टाविंशन्मिते हासीत्तथा त्वशान्तमंके ॥ ३७ ॥
 स्वगोत्रविन्नकर्ताऽसी पूर्वजन्मनि मानवः । अजच्छादनसंज्ञेऽमी कुनत्रिंशन्मिते पुग ॥ ३८ ॥
 कृतवान् गेहदाहं प्रागाततापिकसंज्ञकः । त्रिंशन्मितेऽय हैसारिसंज्ञके पूर्वजन्मनि ॥ ३९ ॥
 वृक्षच्छेद्यभवञ्चापि परवासविनाशकः । अयोनिगामी जीवोऽसी बभूव परसंभवे ॥ ४० ॥
 कुत्रिंशत्संमिते शुक्लाङ्गारिसंज्ञे पतत्रिण । अय च्छात्रवधं चक्रे पूर्वजन्मनि मानव ॥ ४१ ॥
 द्व्याह्वये त्रिंशन्मिते चासावजशत्रौ भयानकः । अयान्तके पुरा चक्रे त्रिंशन्मितकेऽण्डज ॥ ४२ ॥
 बालविक्रयजं पापं ह्यैरं बालघातजम् । पिङ्गारिसंज्ञके चासीच्चतुस्त्रिंशन्मितेऽण्डज ॥ ४३ ॥
 परान्नहरणे दक्षोऽदक्षैः पापविमोचने । पञ्चत्रिंशन्मिते वत्स मित्रच्छादकमंजके ॥ ४४ ॥
 स्वीत्यागं कृतवान् पापं जीवोऽसी परसंभवे । पद्मत्रिंशन्मितके मृत सिंहीकात्मजमंजके ॥ ४५ ॥
 गंलमुक्ताफलादीनां हारकश्चाभवत्पुरा । परद्रव्यापहरणं कृतवान् प्राणधारकः ॥ ४६ ॥
 सप्तत्रिंशन्मिते पूर्वं शशाङ्गारौ प्रयत्नतः । भगान्तके सवर्णास्त्रीगामी चाभूत्पुराभवे ॥ ४७ ॥
 अष्टात्रिंशन्मिते कामलोभाद्गै गुरुडाग्रज । चत्वारिंशन्मिते कूने चोत्तमाङ्गे पतत्रिण ॥ ४८ ॥
 हतैवान् प्राक् परस्वर्णं पुनर्जन्मनि चार्भकः । कृतवान् गोवधं घोरं पूर्वजन्मनि पृच्छकः ॥ ४९ ॥
 कालरूपे महाघोरे चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । भगागिसंज्ञके काश्ये चत्वारिंशन्मिते पुग ॥ ५० ॥
 स्वात्मलोभादसी चक्रे परपुण्यविनाशनम् । ऋणाप्रदायी ह्यभवत्पूर्वजन्मनि निश्चयात् ॥ ५१ ॥
 सूर्यशत्रौ द्विद्युक्ते तु चत्वारिंशन्मितेऽण्डज । चन्द्रघातकसंज्ञे प्राक् पशुघातनतत्परः ॥ ५२ ॥
 जीवो रामाऽन्विते चत्वारिंशत्संख्ये बभूव यः । सहस्रांशुरिषीं प्रादादौषधं प्राक् परस्य च ॥ ५३ ॥
 निधनार्थं चतुर्थ्युक्ते चत्वारिंशन्मिते सुत । पञ्चाहीनेऽय पञ्चाशन्मितेऽपग्रहमंजके ॥ ५४ ॥
 कृतवान् मिश्रितं पापं बहुदुःखप्रदायकम् । स्वधर्मत्यागवांश्चासी जीवः पूर्वभवेऽण्डज ॥ ५५ ॥
 चतुर्भिर्कूने पञ्चाशन्मितकेऽर्कप्रच्छादके । पञ्चाशन्मितके ज्यूने प्रभाकरिषीं पुरा ॥ ५६ ॥
 कृतवान् घोरपापानि दुष्टो दुष्टफलानि च । द्यूनेऽजान्तकमंजे प्राक् मृगशावकभक्षणम् ॥ ५७ ॥
 निःशङ्कजीवघातं चान्वाष्टिकाश्राद्धवर्जनम् । प्राणद्वेषकं चक्रे पञ्चाशन्मितके ह्यमी ॥ ५८ ॥
 पञ्चाशत्संख्यके कूने सुपर्णार्यभिषेऽण्डज । ब्रह्मस्वहारकश्चासावभवत्पूर्वमंभरे ॥ ५९ ॥
 क्षेत्रमारी बभूवासी पञ्चाशन्मितके पुरा । पतङ्गशत्रौ सततं जलोपाध्यादिनाऽण्डज ॥ ६० ॥
 कुपञ्चाशन्मिते सुत सोमच्छादकसंज्ञके । परजन्मनि जीवोऽसावभवत्कालविक्रयी ॥ ६१ ॥
 द्विपञ्चाशन्मिते चासी शिगःसंज्ञे पुराभवे । योपापण्योपजीव्योऽसावभवत्त्रयपातमज ॥ ६२ ॥
 त्रिपञ्चाशन्मिते नास्त्रिं गीतभान्तकेऽण्डज । घोरं कन्यावधं चक्रे प्राण्यमीं पूर्वजन्मनि ॥ ६३ ॥
 व्यज्ञात्वा धर्मशास्त्रं तु प्रायश्चित्तप्रदायकः । प्राग्वभूव विलोमागये पङ्कने पष्टिमंमिते ॥ ६४ ॥
 पंचद्युक्तेऽय पंचाशन्मिते पूर्वभवे रम । सदा वने च गुग्मे दृष्टवान् वरभावतः ॥ ६५ ॥
 पदपंचाशन्मिते वत्स सूर्यघातिनि चाभवत् । जीवोऽसी बहुसत्त्वानां घातरः परमंभवे ॥ ६६ ॥
 ज्यूने पष्टिमिते जन्तुः शशिसूर्यविमर्दने । कुरुक्षेत्राद्वितीर्थेषु कालेषु ब्रह्मणादिषु ॥ ६७ ॥
 प्रतिग्राही बभूवासी प्राग्भवे गुरुडाग्रज । द्यूने पष्टिमिते सूर्यारिषीं पूर्वभवे सुत ॥ ६८ ॥
 अभक्ष्यभक्षकश्चासीत्पृच्छकः कश्यपात्मज । शशाङ्कशसंज्ञे प्राग्पष्टिमितेऽण्डज ॥ ६९ ॥
 मार्गदाहभवत्चासीं लोकानां भयदायकः । अय पष्टिमिते वत्स शशिश्रावकमंजके ॥ ७० ॥

अगम्यागमनं जन्तुः कृतवान् पूर्वजन्मनि । शुक्रान्तके कुयुक्ते प्राग् जीवोऽसी पाटिसंज्ञके ॥ ७१ ॥
 चक्रे ब्रह्मवर्षं घोरं ब्रह्मस्वहरणं तथा । शत्रुघातेन इननं शास्त्रवाहोपजीवनम् ॥ ७२ ॥
 त्रिपष्टिमित्तके चक्रे भास्करच्छादकेऽण्डज । प्राक् पराणां फलानां च हरणं लोभसंयुतः ॥ ७३ ॥
 स्वर्णहरणं द्यूतं कृतवान् पृच्छकस्त्वसौ । त्रिपष्टिमित्तके पूर्वं प्रभाकारविमर्दने ॥ ७४ ॥
 चतुःपष्टिमिते सूत नवादी कृतवान् पुरा । धीवनं च शकृन्मार्गं विभ्रं परकृती तथा ॥ ७५ ॥
 जीवोऽसी पापवान्मोहाद्भ्रातृशत्रौ पतत्रिण । ततः शशिरिपौ वत्स पञ्चपष्टिमिते पुरा ॥ ७६ ॥
 मातृपितृशुल्काणां च विप्राणां भक्तिवर्जितः । निन्दाश्रावी बभूव्वासी जीवो विमियकारकः ॥ ७७ ॥
 ततः सोमरिपौ पूर्वभवे पद्मपष्टिसमिते । नित्यानुष्ठानरहितश्चासीद्ब्रह्मपहारकः ॥ ७८ ॥
 द्यूने सप्ततिसंख्ये तु प्राग्भवे शुचिघातिनि । पितृघाती महाभाग जीवोऽसी चाभवत्सुधीः ॥ ७९ ॥
 बालघाती तथा वत्स जन्तुर्वै मित्रघातिनि । द्यूने सप्ततिसंख्ये तु बभूव परसंभवे ॥ ८० ॥
 कूने सप्ततिमे वक्रं शुचिमर्दनसंज्ञके । धातूनां हरणं मोहात्प्राण्यसौ प्राग्भवेऽण्डज ॥ ८१ ॥
 व्यय सप्ततिमे वत्स मित्रद्विद्वंसंज्ञके पुरा । चकार स्वेच्छया दुष्टो गुरोर्विप्रस्य घातनम् ॥ ८२ ॥
 कुसप्ततितमे चक्रे शाकादिहरणं पुरा । नाग्नि स्कन्दरिपौ मोहाद्दिनतानन्दवर्धन ॥ ८३ ॥
 पक्षपातं सभायां वै चकाराधर्मतः पुरा । द्विसप्ततितमे तत्र पाताख्ये च पतत्रिण ॥ ८४ ॥
 ततो यमरिपौ सूत त्रिसप्ततिसमिते पुरा । बहुविप्रविरोधं च कृतवान् पृच्छकस्त्वसौ ॥ ८५ ॥
 जीवोऽसी रसहारी प्राग्बभूव विनतात्मज । चतुःसप्ततिसंख्ये तु धूमकेतो प्रपन्नतः ॥ ८६ ॥
 पञ्चसप्ततिसंख्ये तु दानवाख्ये पुराभवे । चक्रे भ्रातृवर्षं गेहात्पापं मोहाच्छलादसौ ॥ ८७ ॥
 विप्ररत्नापहरणं कृतवान् पूर्वजन्मनि । सूर्यचन्द्ररिपौ सूत पद्मसप्ततिसमिते डलात् ॥ ८८ ॥
 सप्तसप्ततिसंख्ये प्राग् बहुपापसमुद्भवः । निशाचरो बभूव्वासी पूतनाग्रहविग्रहः ॥ ८९ ॥
 हंसात्मकं तथा द्यूनेऽशीतिसंख्ये पुराभवे । पक्षिघातनशुक्लोऽसी बभूव विनतात्मज ॥ ९० ॥
 सेचराख्ये तथा कूनेऽशीतिसंख्ये चकार वै । दत्तापहरणं पूर्वं तथा वेदस्य विक्रयम् ॥ ९१ ॥
 अदृष्टेऽशीतिसंख्ये प्राग्दृष्टवान् कामतः स्त्रियम् । परदृष्टिविनाशं च कृतवान् पृच्छकस्त्वसौ ॥ ९२ ॥
 मदीसार्गा कुयुक्ते चाशीतिसंख्ये पतत्रिण । प्राग्दृष्टस्य व्रतस्यापि त्यागी पूर्वभवेऽभवत् ॥ ९३ ॥
 पुत्रवर्णाभिषे दृग्दृष्टेऽशीतिसंख्ये पुराभवे । दुष्टप्रतिग्रहं जीवः कृतवान् कश्यपात्मज ॥ ९४ ॥
 परसन्तानहरणं चक्रे पूर्वभवेऽप्यसौ । अग्निभिषे किल व्यादृष्टेऽशीतिसंख्ये च पुत्रक ॥ ९५ ॥
 घनरूपे चतुर्युक्तेऽशीतिसंख्ये ततोऽण्डज । अविक्रपाणां सततं विक्रयी चाभवत्पुरा ॥ ९६ ॥
 पञ्चाशीतिसमिते वत्स तिलाङ्गाख्ये पुराभवे । पापकर्मरतश्चासी बभूव प्राणधारकः ॥ ९७ ॥
 अग्नेध्वजानं सततं सर्पघाती तथाऽभवत् । पडशीतितमे प्राणी सर्पाख्ये पूर्वजन्मनि ॥ ९८ ॥
 द्यूने नवतिसंख्ये प्राग्भूमाज्ञे प्राणधारकः । धूर्तो बभूव सततं कन्यकाविक्रयी तथा ॥ ९९ ॥
 चन्द्रार्गिमतके चाशीत्पिशुनः पूर्वजन्मनि । अष्टाशीतिसमिते प्राणी विनतानन्दवर्धन ॥ १०० ॥
 दिग्गुणदुर्गते प्राद् नवाशीतिसमिते पुरा । परदृष्टपहरणं कृतवान् पृच्छकस्त्वसौ ॥ १०१ ॥
 तत्रो नवतिसंख्येऽसी घनाख्ये परसंभवे । अनिर्वेद्य गुरादिभ्यो भोक्तासीच्च पतत्रिण ॥ १०२ ॥
 शान्दीपनिग्रहो प्राग्घाटके नवतिसमिते । निर्वाणं कृतवांश्चासावयं मृत्युवशेन वै ॥ १०३ ॥
 घाटके नवतिसंख्ये तु जटग्रहो पुराभवे । जीवोऽयं चाभवत्सुत देवद्रव्यापहारकः ॥ १०४ ॥

धर्मध्वजारिणौ पूर्वैरिणौ सप्तानिते सति । पतिश्रातकरश्वासौ बभूव प्राणधारकः ॥ १०५ ॥
 यत्रविन्नकरः प्राणी प्रागासीद्दृष्टिवर्जितः । शुक्लाङ्गशत्रुसंज्ञे तु चतुर्नवतिसंमिते ॥ १०६ ॥
 प्राग्दुःखदायी ह्यभवत्पूर्वजन्मनि चाण्डज । अजारिसंज्ञके जन्तुः पञ्चाने शतसंख्यके ॥ १०७ ॥
 कृष्णाङ्गे च चतुर्हाने शतसंख्ये पतत्रिण । नीचस्त्रीसंगमाजीवश्चक्रे पापं पुगभवे ॥ १०८ ॥
 परदुःखप्रदानं च तथैवावृत्तभाषणम् । छेदनं परजिह्वायाः कृतवान् पृच्छकस्त्वयम् ॥ १०९ ॥
 व्यूने सप्तमिते स्रत जिह्वाभ्ये पूर्वजन्मनि । द्व्यूने शतमिते पुत्र नीलवर्णे पुराभवे ॥ ११० ॥
 मद्यपानरतश्चासौ जीवोऽभूत्पापमोहितः । तथा शुक्लाङ्गके कृने शतसंख्येऽभवत्कुर्षीः ॥ १११ ॥
 देवद्विजोपाधिकारी प्राण्यसौ परसंभवे । ततः शतमिते स्रत महीरूपे विधानतः ॥ ११२ ॥
 सुगन्धिहरणं पापं कृतवान् पूर्वजन्मनि । महापातकसंयुक्तोऽसावभूत्पूर्वसंभवे ॥ ११३ ॥
 आकाशसंज्ञके वस्त त्वैकोत्तरशते तथा । द्वियुक्ते शतसंख्ये प्राग्भूमाज्ञे कृतवानसौ ॥ ११४ ॥
 कूटसाक्ष्यजपापं च परमर्मप्रकाशनम् । देवगायी मदाभाग बभूव परसंभवे ॥ ११५ ॥
 त्रियुक्ते शतसंख्ये तु देवशत्रौ च पृच्छकः । मातृहासौ पुरा जीवो भगच्छादकसंज्ञके ॥ ११६ ॥
 शतसंख्ये चतुर्थ्युक्ते महापातकसंयुतः । पञ्चादशे शतसंख्ये तु ग्रहेन्द्रे पूर्वजन्मनि ॥ ११७ ॥
 नानामिश्रितपापेभ्यो महाग्रहसमाकुलः । जात्युत्तमस्त्रीगमनं चक्रेऽसौ प्राणधारकः ॥ ११८ ॥
 प्राक्संभवे तयोत्पाते पद्भ्युक्ते शतसंख्यके । सप्तोत्तरशते त्वासीद्द्रुवरूपे पतत्रिण ॥ ११९ ॥
 जीवघातकरश्चासावभवत्पूर्वजन्मनि । अष्टोत्तरशते पूर्वभवे तु भ्रमसंज्ञके ॥ १२० ॥
 पशुचोगेऽभवत्सासौ जीवोऽयं गरुडाग्रज । एतत्सर्वमुपास्यातं पापमाचरणं मुत ॥ १२१ ॥
 यत्कृते परमं दुःखं जीवो यात्यकृते सुखम् ॥ १२२ ॥

इति श्रीश्रीश्रीसूर्याख्यतवाटे कर्मविपाके पापनिर्णयाध्याय एकादशः ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

केतो रिष्टं त्वया प्रोक्तं तद्ददस्व दिवस्पते । सत्यायुषि महाभाग कथं मृत्युः प्रजायते ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ज्ञानाज्ञानकृतं पापं दृढं प्राग्दृढं तथा । रिष्टं तद्विधिं ज्ञेयं दृढमप्यदृढं पुनः ॥ २ ॥
 उभयोः काश्यपेयात्र प्रायश्चित्तैः क्षयो भवेत् । प्रायश्चित्तेऽकृते स्रत गिष्टं नैव प्रजाम्याति ॥ ३ ॥
 नश्येदायुर्वलं तपु दीपो वाय्वादिना यया । रिष्टयोगे समुत्पन्ने चतुर्था मुनिभिः स्मृतम् ॥ ४ ॥
 स्वनाशः पुत्रनाशो वा स्त्रीनाशश्चार्यनाशनम् । अष्टोत्तरशतानां तु केवनां गरुडाग्रज ॥ ५ ॥
 नामतुल्यान्यरिष्टानि खड्गादिषु यथाक्रमम् । वक्ष्ये यया यथाकाले तानि त्वं श्रोतुमर्हसि ॥ ६ ॥
 खड्गाभिधे महाकेती प्रथमे विनतात्मज । चत्वारिंशन्मिते वर्षे रिष्टमत्रातिशरुणम् ॥ ७ ॥
 ध्रुवसंज्ञे द्वितीये च काश्यपेयात्र जन्मनि । रिष्टं पद्भिर्गण्डव्ये तु ध्रुवनात्र संशयः ॥ ८ ॥
 घनाभिधे तृतीये तु रिष्टमत्र प्रतीर्तितम् । पञ्चविंशन्मिते वर्षे घनगर्जसमं मुत ॥ ९ ॥
 श्यामनाम्नि महावाहो चतुर्थ्येऽग्रेव जन्मनि । द्वाविंशन्मितके वर्षे रिष्टं प्रोक्तं रसाधिप ॥ १० ॥
 पीताभिधे पञ्चमेऽत्र केती तु विनतात्मज । चतुर्विंशन्मिते रिष्टं हायने चात्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 पश्चिमते कृष्णवर्णाम्बे कालरूपेऽत्र संभवे । एकविंशन्मिते स्रत हायने गिष्टमद्भुतम् ॥ १२ ॥

गमाभिषे महागिष्टे यमरूपं पडव्यके । सप्तसंख्येऽत्र कथितं विनयानन्दवर्धन ॥ १३ ॥
 मुद्रगन्धे महाशोभमष्टमेऽत्र जन्मनि । यमस्य मुद्रं घोरमष्टमे कश्यपात्मज ॥ १४ ॥
 शौभलाग्नये महाकेतौ नवमंख्ये पतत्रिण । पञ्चिंशन्मितके वषे रिष्टमत्र प्रकीर्तितम् ॥ १५ ॥
 उल्काख्ये दशमे वापि वत्साष्टाविंशद्व्यके । गिष्टे तद्रीस्वाकारमत्र जन्मनि मानम् ॥ १६ ॥
 ततो वज्राभिषेऽत्रैव गैत्रे रुद्रमितेऽण्डज । एकोनविंशद्व्ये तु रिष्टमुक्तं मनीषिभिः ॥ १७ ॥
 आयुषाख्ये तथा ज्ञेयं द्वादशे गरुडाग्रज । ष्युने त्रिंशन्मिते रिष्टे हायनेऽत्रैव जन्मनि ॥ १८ ॥
 केत्वाभिषे तथा चोक्तं त्रयोदशमितेऽण्डज । अष्टादशमिते सूत हायने रिष्टमद्वृतम् ॥ १९ ॥
 शीर्षमते मनुमिते प्रोक्तमत्र स्वगाधिप । पौडशाब्दमिते रिष्टे शीर्षपातनवद्वृद्धम् ॥ २० ॥
 पुच्छमते ततः केतो वृत्तीनेऽन्दे त्वरिष्टकम् । सर्पाख्ये पञ्चदशवर्षे ह्युरापातोऽत्र महान् सुत ॥ २१ ॥
 गुदाभिषे ततो रिष्टे वषे द्वादशसमिते । अष्टादशमिते सूत रिष्टे मनुमितेऽन्दके ॥ २२ ॥
 चापाख्ये प्रथमे वषे रिष्टे प्रोक्तं मयाऽधुना । केतो विंशन्मिते सूत वाणसंज्ञेऽत्र जन्मनि ॥ २३ ॥
 द्विचत्वारिंशद्व्ये तु रिष्टे देहान्तकृद्भवेत् । कुन्ताभिषे महाबाहो कालरूपं नवाब्दके ॥ २४ ॥
 तस्यैकं गिष्टमत्रोक्तं द्वितीयेऽन्दे न मंशयः । षट्संज्ञे त्रयोविंशे केतावर्षेव जन्मनि ॥ २५ ॥
 वेदवेदमिते वषे रिष्टे हि गरुडाग्रज । ततो गुह्याभिषे सूत मृत्तुर्वषे चतुर्मिते ॥ २६ ॥
 विषगमैऽण्डत्रयैश्च पञ्चविंशन्मिते ध्रुवम् । चत्वारिंशन्मिते वषे त्र्यधिके मरणं स्पृतम् ॥ २७ ॥
 नतः कान्ताभिषे मृत रिष्टे प्रोक्तं मयाऽधुना । चत्वारिंशन्मिते वषे पञ्चयुक्तेऽत्र पुत्रक ॥ २८ ॥
 प्रशान्तके महाबाहो ऋक्षमंख्ये त्वरिष्टकम् । पञ्चाशदेकहीनेऽन्दे जन्मन्यत्रोदितं ध्रुवम् ॥ २९ ॥
 स्वजर्मज्ञेऽधुना प्रोक्तमष्टाविंशन्मितेऽण्डज । गिष्टमष्टाधिके चत्वारिंशद्व्ये भयानकम् ॥ ३० ॥
 कृन्विंशन्मितं तत्र क्षत्राख्ये गरुडाग्रज । द्विपञ्चाशन्मिते वषे रिष्टे सर्वहरं स्पृतम् ॥ ३१ ॥
 वृषमते तथा केतो विंशत्संख्येऽण्डजाधिप । पञ्चाधिके तु पञ्चाशद्व्ये प्रोक्तमरिष्टकम् ॥ ३२ ॥
 श्राधिषे तथा त्वत्र नाशः प्रोक्तो मनीषिभिः । पञ्चाशदेकयुक्तेऽन्दे चतुर्धा तत्त्वदर्शिभिः ॥ ३३ ॥
 बीणाख्येऽत्र महोरपाते द्वाविंशन्मितसंख्यके । रिष्टे च दारुणं प्रोक्तं त्रिपञ्चाशन्मितेऽन्दके ॥ ३४ ॥
 ज्याद्वये विंशन्मिते केतो नतैनाख्येऽत्र पुत्रक । द्बचूने पष्टिमिते वषे रिष्टे स्यान्नतैनोपमम् ॥ ३५ ॥
 मुद्रङ्गमतेकं जन्मन्यत्रैव ध्रुवमद्वृतम् । चतुःपञ्चाशद्व्ये तु पुत्रारिष्टे मयोदितम् ॥ ३६ ॥
 पाशगतेऽत्र अनुषे पञ्चविंशन्मितेऽण्डज । रिष्टे पाशसमं प्रोक्तं पञ्चाशत्सप्तवत्सरे ॥ ३७ ॥
 पुष्यनादि महाबाहो केतो पर्यंशान्तख्ये । पडन्विते तु पञ्चाशद्व्ये प्रोक्तमरिष्टकम् ॥ ३८ ॥
 तत्याभिषे महापुच्छे रिष्टमुक्तं मया चतुम् । एकोनपष्टिवर्षे तु जन्मन्यत्रैव दारुणम् ॥ ३९ ॥
 षट्पदाभिषेऽत्र ध्वजके त्वष्टाविंशन्मितेऽण्डज । एकाधिके तु षट्पद्व्ये जन्मन्यत्र भयानकम् ॥ ४० ॥
 हीनाद्दे कश्यपक्यात्र महागिष्टे मयोदितम् । द्विपष्टिमितके वषे बन्धनाद्यैर्मयानकम् ॥ ४१ ॥
 मुग्धे नृ महान्ताने चत्वारिंशन्मिते ध्रुवम् । चत्वारिंशन्मिते वषे सप्तयुक्ते त्वरिष्टकम् ॥ ४२ ॥
 अन्नकाग्नये नया केतो त्रिपष्टिमितवत्सरे । महागिष्टे मया प्रोक्तं पतत्रिण यमोपमम् ॥ ४३ ॥
 केतो र्चचर्मते नृ रिष्टे वषेऽष्टपष्टिके । पयाऽऽकाशात्मपतने तथा रिष्टमिहाण्डज ॥ ४४ ॥
 चत्वारिंशन्मिते ज्याद्वयेऽनन्ताख्ये कथिते त्विह । चतुःपष्टिमिते वषे पुत्रानन्तमयमद्वृत् ॥ ४५ ॥
 अष्टाभिषे मृतः प्रोक्तं गिष्टमत्र स्वगाधिप । चत्वारिंशन्मिते वषे त्वेकाद्वये नात्र संशयः ॥ ४६ ॥

पञ्चवेदमिते तत्र पत्रसंज्ञे त्वरिष्टकम् । चतुर्विंशन्मिते वर्षे जायते विनतात्मज ॥ ४७ ॥
 केती भूचरसंज्ञे तु ह्येकहीने पतत्रिण । वर्षे त्रिंशन्मिते रिष्टं दारुणं कथितं मया ॥ ४८ ॥
 अन्तरिक्षाभिधे तद्वर्षे त्रिंशन्मिते ध्रुवम् । रिष्टं स्यादत्र जनुपि विनतानन्दवर्धन ॥ ४९ ॥
 केती रज्ज्वाभिधे सूत द्वात्रिंशन्मितवत्सरे । रज्जुबन्धादिकं रिष्टं जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ५० ॥
 हरिताख्ये महाकेती रिष्टमत्र मयोदितम् । पञ्चाशन्मितके नूनं ह्यष्टात्रिंशन्मितेऽब्देके ॥ ५१ ॥
 नीलसंज्ञे महीत्पाते रिष्टमुक्तं तु काश्यप । पञ्चत्रिंशन्मिते वर्षे चात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ ५२ ॥
 नीलाङ्गारख्ये महाकेती सूत रिष्टं प्रकीर्तितम् । चत्वारिंशन्मिते वर्षे ह्येकहीनेऽत्र जन्मनि ॥ ५३ ॥
 द्विपञ्चाशन्मिते वर्षे सुसलारख्ये पतत्रिण । रिष्टं सुसलवत्प्रोक्तं वर्षे पष्टिमितेऽण्डज ॥ ५४ ॥
 त्रिपञ्चाशन्मिते केती बन्धनारख्ये त्वरिष्टकम् । विंशन्मितेऽब्दे बन्धाद्यैर्द्राढ्ये पष्टिमिते मृतिः ॥ ५५ ॥
 पीताङ्गसंज्ञके सूत ततश्चोक्तमारिष्टकम् । चत्वारिंशन्मिते वर्षे पञ्चयुक्तेऽत्रैव जन्मनि ॥ ५६ ॥
 कृष्णाङ्गसंज्ञके केतावत्रारिष्टं प्रकीर्तितम् । एकादशमिते वर्षे काश्यपेय महात्म ॥ ५७ ॥
 श्यामाङ्गसंज्ञके सूत महाकेती महाद्भुतम् । रिष्टं निगदितं वर्षे दशसप्तमितेऽण्डज ॥ ५८ ॥
 गौराभिधे ततस्त्रयूने पष्टिसंख्ये त्वरिष्टकम् । व्याढ्ये त्रिंशन्मिते वर्षे जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ ५९ ॥
 गौराङ्गनाम्नि सुमहदरिष्टमुदितं मया । सप्तत्रिंशन्मिते वर्षे चात्र जन्मनि काश्यप ॥ ६० ॥
 धूमवर्णे महाकेती पञ्चाशन्मितवत्सरे । रिष्टमुक्तं मया चात्र विनतानन्दवर्धन ॥ ६१ ॥
 नीलवर्णाभिधे सूत प्रोक्तं पष्टिमिते ध्रुवम् । पञ्चपष्टिमिते रिष्टं हायनेऽत्रैव जन्मनि ॥ ६२ ॥
 त्रिशूलसंज्ञके केती जन्मन्यत्र पतत्रिण । सप्तपष्टिमिते वर्षे त्रिधा रिष्टं त्रिशूलवत् ॥ ६३ ॥
 चतुःशूलाभिधे सूत द्वाद्याद्ये पष्टिमिते ध्रुवम् । पट्पष्टिमितकेऽब्दे तु रिष्टमत्र चतुर्विधम् ॥ ६४ ॥
 पञ्चशूले तु पञ्चाब्दे रिष्टमुक्तं मनीषिभिः । धूमवज्जे तु विश्वाब्दमिते मृत्युः खगाधिप ॥ ६५ ॥
 चन्द्रारिसंज्ञके वर्षे त्रयोविंशे त्वरिष्टकम् । अर्कान्तके सप्तमेऽब्दे रिष्टं चार्कग्रहोपमम् ॥ ६६ ॥
 धूम्राक्षेऽब्दे दशमिते काले रिष्टं प्रकीर्तितम् । सोमहाख्ये तथा केतावष्टपष्टिमिते ध्रुवम् ॥ ६७ ॥
 रिष्टं तु त्रिंशदब्दे तु सोमग्रहसप्तं सूत । शूलाङ्गनाम्नि केती तु वेददिङ्मितवत्सरे ॥ ६८ ॥
 महाशूलोद्भवं रिष्टमत्र जन्मनि कीर्तितम् । शूलाभिधे तथा केती रिष्टमत्रैव जन्मनि ॥ ६९ ॥
 वर्षे सप्ततिसंख्ये च एकसप्ततिसंख्यके । द्विसप्ततिसंख्ये वर्षे रिष्टमुक्तं भयानकम् ॥ ७० ॥
 सोमपाख्ये ध्वजे सूत कुसप्ततिसंख्येऽधुना । सप्तयुधाख्ये सततं रिष्टं प्रोक्तं खगाधिप ॥ ७१ ॥
 एकोनसप्ततिसंख्ये वत्सरे चात्र जन्मनि । सप्तशूलाभिधे केती रिष्टं शूलवदद्भुतम् ॥ ७२ ॥
 चतुःसप्ततिसंख्ये वर्षे त्रिसप्ततिसंख्येऽधुना । वज्रासने हि ध्वजके रिष्टं वज्रप्रपातवत् ॥ ७३ ॥
 वर्षे सप्ततिसंख्ये सूत कुशुक्ते नात्र संशयः । मुद्गराख्ये महाकेती रिष्टं मुद्गरपातवत् ॥ ७४ ॥
 सप्तसप्ततिसंख्ये तु कालरूपे पतत्रिण । पट्सप्ततिसंख्ये सूत मुद्गराङ्गे त्वरिष्टकम् ॥ ७५ ॥
 त्रिसप्ततिसंख्ये चात्र हायने गरुडाग्रज । रक्ताङ्गसंज्ञके पुच्छे सप्तसप्तमितेऽधुना ॥ ७६ ॥
 पञ्चसप्तमिते वर्षे रिष्टं रक्तवर्षणम् । भीमाङ्गसंज्ञके केतावष्टसप्ततिसंमिते ॥ ७७ ॥
 तस्मिन्वर्षे तदामोति रिष्टमत्रैव दारुणम् । तमोरूपाभिधे सप्तं वर्षेऽशीतमिते सूत ॥ ७८ ॥
 जायतेऽत्र महारिष्टं घृवं पापसमुद्भवम् । तमोव्यापकजे नाम्नि पुच्छे वेदाष्टकेऽब्दके ॥ ७९ ॥
 दुष्टरिष्टं मया प्रोक्तमशीतमितकेऽण्डज । नवसप्ततिवर्षान्ते रिष्टं पष्टिमितेऽयवा ॥ ८० ॥

पक्षाशीतिमिते केतौ चन्दनाङ्गाभिधे सुत । उपग्रहे महारिष्टं पदसप्ततिमितेऽब्दके ॥ ८१ ॥
 वायुरूपे तथा प्रोक्तं पंचादशेऽशीतिवत्सरे । वेदाशीतिमिते केतावनिलाष्टकसंज्ञके ॥ ८२ ॥
 सप्ताशीतिमिते वर्षे रिष्टं प्रोक्तमिहाण्डज । नभोगसंज्ञके रिष्टमेकाशीतिमितेऽब्दके ॥ ८३ ॥
 पञ्चाशन्मितके वापि पञ्चाशीतिमितेऽधुना । ग्रहारिसंज्ञकेऽशीतिवर्षे नवमितेऽण्डज ॥ ८४ ॥
 सप्तत्रिंशन्मिते वापि रिष्टमत्र खगाधिप । भ्रमाभिधाने चारिष्टं वर्षे नवतिसंमिते ॥ ८५ ॥
 देवारिसंज्ञकेऽशीतिद्वियुक्ते हायने भयम् । नवाशीतिमिते केतौ कालरूपाभिधानके ॥ ८६ ॥
 वर्षे ह्येतीतिमितके कालरूपं न संशयः । संहारसंज्ञके पुच्छे महारिष्टं मयोदितम् ॥ ८७ ॥
 वर्षे नवतिसप्तादये संहारोऽत्र यथा तथा । मृत्युनाम्नि महोदपाते रिष्टं मृत्युसमं सुत ॥ ८८ ॥
 पदशीतिमिते वर्षे पद्मत्रिंशत्संमितेऽथवा । भ्रमसंज्ञे ततो रिष्टं प्रोक्तमत्रैव जन्मनि ॥ ८९ ॥
 द्वयोत्तरशते वर्षे चतुस्त्रिंशन्मितेऽथवा । अष्टसंज्ञके पुच्छे चतुर्नवतिसंमिते ॥ ९० ॥
 त्र्यधिके शतवर्षेऽत्र त्वष्टाष्टमद्भुतम् । ध्वजके घोररूपेऽत्र रिष्टं घोरं प्रकीर्तितम् ॥ ९१ ॥
 कुयुक्ते तु नवत्यब्दे त्रिपञ्चाशन्मितेऽथवा । अदृश्ये तु तथा सूत रिष्टमत्रैव जन्मनि ॥ ९२ ॥
 पञ्चपञ्चाशदब्दे वा वर्षे नवतिपद्भुते । मणिवर्णं शते ज्युते केतौ सप्तोत्तरे शते ॥ ९३ ॥
 चतुःपञ्चाशदब्दे वा रिष्टमत्रैव जन्मनि । जलाभिधे ध्वजे सूत वर्षे नवतिसंमिते ॥ ९४ ॥
 द्वियुक्तेऽत्र त्रौ रिष्टं चतुर्विंशत्समे तथा । भयानके कूनशते रिष्टमत्र भयानकम् ॥ ९५ ॥
 चतुर्नवतिसंख्येऽब्दे ह्यष्टाविंशतिमेषि वा । पातसंज्ञे शतमिते रिष्टं प्रोक्तं मयाऽधुना ॥ ९६ ॥
 पट्टचरशते वर्षे त्रिचत्वारिंशदकेऽथवा । कादये शते घोररूपे रिष्टं नवतिवत्सरे ॥ ९७ ॥
 त्रिंशत्युक्ते महाभाग ज्युते वा पष्टिसंमिते । वामनारूपे शते द्वाब्दे द्वाभ्यामूने शतेऽब्दके ॥ ९८ ॥
 द्वाब्दे पञ्चाशदब्दे वा रिष्टमत्रातिदारुणम् । घोरकाले महाकेतौ वर्षे शतमिते ध्रुवम् ॥ ९९ ॥
 रिष्टं घोरं महाबाहो षड्विंशोऽब्दे तथाऽधुना । दाहसंज्ञे शते द्वाब्दे रिष्टं दाहोपमं स्पृष्टम् ॥ १०० ॥
 पंचाधिके नवत्यब्दे ह्यष्टात्रिंशन्मितेऽथवा । पंचोत्तरशते केतौ प्रलयारूपे पतत्रिण ॥ १०१ ॥
 द्बुने शतमिते वर्षे रिष्टं त्रिंशन्मितेऽपि च । दिग्दाहः पद्भुतशते वर्षे चैकोत्तरे शते ॥ १०२ ॥
 द्बुने त्रिंशन्मिते वापि रिष्टयुक्तं खगाधिप । संहारारूपे सप्तशते रिष्टं संहारवत्सुत ॥ १०३ ॥
 पञ्चोत्तरशते वर्षे पञ्चाशत्त्र्यधिकेऽपि वा । अष्टोत्तरशते केतौ महाप्रलयसंज्ञके ॥ १०४ ॥
 प्रलयान्तोपमं रिष्टं त्वष्टोत्तरशतेऽब्दके । शिरोनां रिष्टजं ज्ञानं पित्रोः प्रश्रविलगतः ॥ १०५ ॥
 ज्ञेयं द्वाद्दशवर्षान्तं स्वाधिकारस्ततः परम् । मातृरिष्टं श्रुताः केचित्पितृरिष्टेस्तथा परे ॥ १०६ ॥
 केचित्पुत्राचारिष्टेस्तु त्रिपन्ते नात्र संशयः ॥ १०७ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणवादे कर्मविपाके रिष्टनिर्णयाध्यायो द्वादशः ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शणु सूत प्रवक्ष्यामि देवरूपविनिर्णयम् । यत्राधाराश्रिता देवा दाने पूर्णफलप्रदाः ॥ १ ॥
 विभ्रगजः प्रकर्तव्यो गजवत्प्रभुर्धुजः । शूलं तथाऽश्रमाला च तस्य दक्षिणदस्तयोः ॥ २ ॥
 जलपूर्णं तथा पाशं पर्युर्ध्वं वामतः । दन्तश्रास्य प्रकर्तव्यो गर्भांशरिष्टनिपूजनः ॥ ३ ॥
 जलपूर्णं पुनः पात्रे वनाग्रं तस्य फारयेत् । लक्ष्मीदग्स्तथा फार्यो मूषकोपरिसंस्थितः ॥ ४ ॥

१ अश्विनिमितके । २ चारिष्टनिमितकेषु । ३ वने । ४ ममूषारिष्टज ज्ञानम् । ५ यन्त्राधार ।
 ६ अर्चनी पुनः पात्रे वनाग्रं तस्य फारयेत् ।

व्याघ्रचर्मन्वरधरो व्यालपक्षोपवीतवान् । उपविष्टोऽयत्र कार्यः पद्मासनसमन्वितः ॥ ५ ॥
 कृत्स्नं विधिवद्द्याद्रणाधीशं प्रयत्नतः । नापमृत्युभयं चापि सर्वविघ्नविनाशनम् ॥ ६ ॥
 वातशुल्मविनाशार्थं यो दद्याद्रणनायकम् । विमुच्यते महारोगाद्वातरोगात्पतत्रिण ॥ ७ ॥
 अयापस्मारशुक्तस्तु प्रदद्याच्छिवनन्दनम् । चहुरत्नैः समायुक्तं मन्त्रैरभ्यर्च्य यत्नतः ॥ ८ ॥
 सोऽपस्मारान्महारोगान्मुच्यते नात्र संशयः । अयं भाद्रपदे शुक्ले चतुर्थ्या गणनायकम् ॥ ९ ॥
 पूजयेन्मौदकाहरैः कृत्वा रूपं हिरण्मयम् । देयस्तत्र विधिज्ञाय भयेभ्यो मुच्यतेऽधुना ॥ १० ॥
 नित्यं पूज्यो गणाध्यक्षः कामेष्वपि विशेषतः । अनर्चितो विघ्नकरः सर्वकार्येषु यो नृणाम् ॥ ११ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यसंवादे कर्मविपाके गणेशरूपनिर्णयाध्यायस्तोत्रदशः ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चतुर्भुजा तथा कार्या सर्वाभरणभूषिता । देवी सरस्वती सूत सुमुखी सा समुच्चिरता ॥ १ ॥
 पुस्तकं चाक्षमाला च तस्या दक्षिणहस्तयोः । वामयोश्च तथा कार्या वैष्णवी च कमण्डलुः ॥ २ ॥
 समपादप्रतिष्ठा च कार्या सर्वाङ्गशोभना । पूजयित्वा शुभेर्गन्धैर्वस्त्रैर्मन्त्रैर्विधानतः ॥ ३ ॥
 (सा देया वेदविदुषे शुभबुद्धिविवृद्धये । अथवा शक्तितो दद्याद्दिर्मा वा राजतीं शुभाम् ॥ ४ ॥)
 प्रतिमां पक्षिशार्ङ्गल सरस्वत्या विधानतः । जपेच्छं च तन्मन्त्रमर्थं वाऽयुतसंख्यकम् ॥ ५ ॥
 विद्याहरणजात्पापान्मुच्यते पूर्वसम्भवात् । मृकत्वहरणं प्रोक्तं दानमेतत्पतत्रिण ॥ ६ ॥
 नित्यं यः पूजयेद्भक्त्या विधिना भारतीं नरः । धनविधान्वितश्चात्र ज्ञानवानपि जायते ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यसंवादे कर्मविपाके सरस्वतीरूपनिर्णयाध्यायश्चतुर्दशः ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हरेः समीपे कर्तव्या लक्ष्मीस्तु द्विभुजा ततः । दिव्यरूपाऽम्बुजकरा सर्वाभरणभूषिता ॥ १ ॥
 श्वेताम्बरधरा देवी रूपेणाप्रतिमा भुवि । पृथक् चतुर्भुजा कार्या देवी सिंहासने स्थिता ॥ २ ॥
 सिंहासनेऽस्याः कर्तव्यं कमलं चारुकर्णिकम् । अष्टपत्रं महाभाग कर्णिकायां तु सा स्थिता ॥ ३ ॥
 छिखित्वा शोभने पत्रे हिरण्याढये प्रयत्नतः । पूजयित्वा तु विविधैस्तन्मन्त्रैश्चोपचारकैः ॥ ४ ॥
 जपित्वा विधिवत्तत्र लक्षार्थं होमयेत्ततः । ब्राह्मणाय विधिज्ञाय सा देया शक्तितोऽण्डज ॥ ५ ॥
 लक्ष्मीहरणजात्पापादूर्ध्वजन्मसमन्जितात् । मुच्यतेऽत्र महाभाग दण्डित्त्वहरं परम् ॥ ६ ॥
 नित्यं यः पूजयेद्दक्षिणां दीपावल्यां तथा निशि । लक्ष्मीवृद्धिर्भवेत्तस्य जन्मन्यत्रापरे तथा ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यसंवादे कर्मविपाके लक्ष्मीरूपनिर्णयाध्यायः पञ्चदशः ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूर्यः कार्यः शुभाकारः सर्वाभरणभूषितः । चतुर्बाहुर्महातेजाः कवचेनापि संवृतः ॥ १ ॥
 रश्मयस्तस्य कर्तव्या वामदक्षिणहस्तयोः । एकचक्रेऽयं सप्ताश्वे पडारे वा रथोत्तमे ॥ २ ॥
 उपविष्टस्तु कर्तव्यो देवोऽर्कोऽरुणसागधिः । यथोक्तं विधानेन कृत्वा धातुमयं रविम् ॥ ३ ॥
 संपूज्य रक्तपुष्पैस्तु सूर्यमन्त्रेण मन्त्रवित् । ब्राह्मणाय प्रदद्याच्च भ्रमदोषोपगान्तये ॥ ४ ॥

एकाशीतिमिते केतौ चन्दनाङ्गाभिधे सुत । उपग्रहे महारिष्टं पद्मसप्ततिमितेऽब्दके ॥ ८१ ॥
 वायुरूपे तथा प्रोक्तं पंचाढ्येऽशीतिवत्सरे । वेदाशीतिमिते केतावनिष्ठाष्टकसंज्ञके ॥ ८२ ॥
 सप्ताशीतिमिते वर्षे रिष्टं प्रोक्तमिहाण्डज । नभोगसंज्ञके रिष्टमेकाशीतिमितेऽब्दके ॥ ८३ ॥
 पञ्चाशन्मितके वापि पञ्चाशीतिमितेऽधुना । प्रहारिसंज्ञकेऽशीतिवर्षे नवमितेऽण्डज ॥ ८४ ॥
 सप्तत्रिंशन्मिते वापि रिष्टमत्र खगाधिप । भ्रमाभिधाने चारिष्टं वर्षे नवतिसंमिते ॥ ८५ ॥
 देवारिसंज्ञकेऽशीतिद्वियुक्ते हायने भयम् । नवाशीतिमिते केतौ कालरूपाभिधानके ॥ ८६ ॥
 वर्षं ह्यंशीतिमितके कालरूपं न संशयः । संहारसंज्ञके पुच्छे महारिष्टं मयोदितम् ॥ ८७ ॥
 वर्षे नवतिसप्ताढ्ये संहारोऽत्र यथा तथा । मृत्युनाम्नि महोत्पाते रिष्टं मृत्युसप्तं सुत ॥ ८८ ॥
 पडशीतिमिते वर्षे पटत्रिंशत्संमितेऽथवा । भ्रमसंज्ञे ततो रिष्टं प्रोक्तमत्रैव जन्मनि ॥ ८९ ॥
 द्वयोत्तरशते वर्षे चतुर्विंशन्मितेऽथवा । अष्टसंज्ञके पुच्छे चतुर्नवतिसंमिते ॥ ९० ॥
 त्र्यधिके शतवर्षेऽत्र त्वष्टाष्टमस्तुतम् । ध्वजके घोररूपेऽत्र रिष्टं घोरं प्रकीर्तितम् ॥ ९१ ॥
 कुयुक्ते तु नवत्यब्दे त्रिपञ्चाशन्मितेऽथवा । अटश्ये तु तथा सूत रिष्टमत्रैव जन्मनि ॥ ९२ ॥
 पञ्चपञ्चाशदब्दे वा वर्षे नवतिपद्मयुते । मणिवर्णे शते त्र्युने केतौ सप्तोत्तरे शते ॥ ९३ ॥
 चतुःपञ्चाशदब्दे वा रिष्टमत्रैव जन्मनि । जलाभिधे ध्वजे सूत वर्षे नवतिसंमिते ॥ ९४ ॥
 द्वियुक्तेऽत्र तरो रिष्टं चतुर्विंशत्समे तथा । भयानके कूनशते रिष्टमत्र भयानकम् ॥ ९५ ॥
 चतुर्नवतिसंख्येऽब्दे ह्यष्टाविंशत्समेऽपि वा । पातसंज्ञे शतमिते रिष्टं प्रोक्तं मयाऽधुना ॥ ९६ ॥
 पडुत्तरशते वर्षे त्रिचत्वारिंशत्केऽथवा । काढ्ये शते घोररूपे रिष्टं नवतिवत्सरे ॥ ९७ ॥
 त्रिसंयुक्ते महाभाग त्र्युने वा षष्टिसंमिते । वामनारूपे शते द्वाब्धे द्वाभ्यामूने शतेऽब्दके ॥ ९८ ॥
 द्वाब्धे पञ्चाशदब्दे वा रिष्टमत्रातिदारुणम् । घोरकाले महाकेतौ वर्षे शतमिते ध्रुवम् ॥ ९९ ॥
 रिष्टं घोरं महावाहो षड्विंशोऽब्दे तथाऽधुना । द्वाहसंज्ञे शते द्वाब्धे रिष्टं दाहोपमं स्मृतम् ॥ १०० ॥
 पंचाधिके नवत्यब्दे ह्यष्टात्रिंशन्मितेऽथवा । पंचोत्तरशते केतौ प्रलयारूपे पतत्रिण ॥ १०१ ॥
 त्र्युने शतमिते वर्षे रिष्टं त्रिंशन्मितेऽपि च । दिग्दाहः पद्मयुतशते वर्षे चैकोत्तरे शते ॥ १०२ ॥
 त्र्युने विंशन्मिते वापि रिष्टमुक्तं खगाधिप । संहारारूपे सप्तशते रिष्टं संहारवस्तुत ॥ १०३ ॥
 पञ्चोत्तरशते वर्षे पञ्चाशत्त्र्यधिकेऽपि वा । अष्टोत्तरशते केतौ महाप्रलयसंज्ञके ॥ १०४ ॥
 प्रलयान्तोपमं रिष्टं त्वष्टोत्तरशतेऽब्दके । शिर्शनां रिष्टज्ञं ज्ञानं पित्रोः प्रभ्रविलसतः ॥ १०५ ॥
 ज्ञेयं द्वादशवर्षान्तं स्वाधिकारस्ततः परम् । मातरिष्टैर्मृताः केचित्पितृरिष्टैस्तथा परे ॥ १०६ ॥
 केचित्पुत्राद्यरिष्टैस्तु त्रियन्ते नात्र संशयः ॥ १०७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके रिष्टनिर्णयाध्यायो द्वादशः ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि देवरूपविनिर्णयम् । यत्राधोराश्रिता देवा दाने पूर्णफलप्रदाः ॥ १ ॥
 विप्रराजः प्रफलेभ्यो गजवक्रश्चतुर्भुजः । शूलं तथाऽशमाला च तस्य दक्षिणहस्तयोः ॥ २ ॥
 जलपूर्णं तथा पात्रं परशुश्चैव वामतः । दन्तश्चास्य प्रफलेभ्यो गर्भाऽरिष्टनिपूदनः ॥ ३ ॥
 जलपूर्णं पुनः पात्रे फणप्रं तस्य फारयेत् । लम्बोदरस्तथा फण्यो भूपकोपरिसंस्थितः ॥ ४ ॥

१ त्र्यर्धातिनिर्णयः । २ चावारिदशमितेभ्यः । ३ वृत्ते । ४ नभूतारिष्टज्ञानम् । ५ यन्त्राधारः ।
 ६ जलपूर्णं पुनः पात्रे फणप्रं तस्य फारयेत् ।

व्याघ्रचर्माभ्रधरो व्यालयज्ञोपवीतवान् । उपविष्टोऽथवा कार्यः पद्मासनसमन्वितः ॥ ५ ॥
 कृत्स्नं विधिवद्द्याद्रणाधीशं प्रयत्नतः । नापमृत्युभयं चापि सर्वविघ्नविनाशनम् ॥ ६ ॥
 वातशुल्मविनाशार्थं यो दद्याद्रणनायकम् । विमुच्यते महारोगाद्वातरोगात्पतत्रिण ॥ ७ ॥
 अथापस्मारयुक्तस्तु प्रदद्याच्छिवनन्दनम् । बहुगुणैः समायुक्तं मन्त्रैरभ्यर्च्य यत्नतः ॥ ८ ॥
 सोऽपस्मारान्महारोगान्मुच्यते नात्र संशयः । अयं भाद्रपदे शुक्ले चतुर्थ्यां गणनायकम् ॥ ९ ॥
 पूजयेन्मोदकाहरैः कृत्वा रूपं हिरण्मयम् । देयस्तत्र विधिजाय भयेभ्यो मुच्यतेऽधुना ॥ १० ॥
 नित्यं पूज्यो गणाध्यक्षः कामेभ्यश्च विशेषतः । अनचितो विघ्नकरः सर्वकार्येषु यो नृणाम् ॥ ११ ॥

इति श्रीबृहदसूर्वाख्यसंवादे कर्मविपाके गणेशरूपनिर्णयाध्यायस्त्रयोदशः ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चतुर्भुजा तथा कार्या सर्वाभरणभूषिता । देवी सरस्वती सूत सुमुखी सा समुच्छ्रिता ॥ १ ॥
 पुस्तकं चाक्षमाला च तस्या दक्षिणहस्तयोः । वामयोश्च तथा कार्या वैणवी च कमण्डलुः ॥ २ ॥
 समपादप्रतिष्ठा च कार्या सर्वाङ्गशोभना । पूजयित्वा शुभैर्गन्धैर्वस्त्रैर्मन्त्रैर्विधानतः ॥ ३ ॥
 (सा देवा वेदविदुषे शुभबुद्धिविवृद्धये । अथवा शक्तितो दद्याद्दिर्मा वा राजती शुभाम् ॥४॥)
 प्रतिमां पश्चिमाङ्गल सरस्वत्या विधानतः । जपेष्टुं च तन्मन्त्रमर्थं वाऽयुतसंख्यकम् ॥ ५ ॥
 विद्याहरणजात्पापान्मुच्यते पूर्वसम्भवात् । मृकत्वहरणं प्रोक्तं दानमेतत्पतत्रिण ॥ ६ ॥
 नित्यं यः पूजयेद्रक्त्या विधिना भारती नरः । धनविद्यान्वितश्चात्र ज्ञानवानपि जायते ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्वाख्यसंवादे कर्मविपाके सरस्वतीरूपनिर्णयाध्यायश्चतुर्दशः ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हरैः समीपे कर्तव्या लक्ष्मीस्तु द्विभुजा ततः । दिव्यरूपाऽम्बुजकरा सर्वाभरणभूषिता ॥ १ ॥
 श्वेताभ्रधरा देवी रूपेणाप्रतिमा भुवि । पृथक् चतुर्भुजा कार्या देवी मिहासने स्थिता ॥ २ ॥
 मिहासनेऽस्याः कर्तव्यं कमलं चारुकर्णिकम् । अष्टपत्रं महाभाग कर्णिकायां तु सा स्थिता ॥ ३ ॥
 छित्तिता शोभने पत्रे हिरण्यादये प्रयत्नतः । पूजयित्वा तु विविधैस्तन्मन्त्रैश्चोपचारैः ॥ ४ ॥
 जपित्वा विधिवच्चतुर्लक्षायं होमयेत्ततः । ब्राह्मणाय विधिजाय सा देवा शक्तितोऽण्डज ॥ ५ ॥
 लक्ष्मीहरणजात्पापात्पूर्वजन्मसमाजितात् । मुच्यतेऽत्र महाभाग दारिद्र्यहरं परम् ॥ ६ ॥
 नित्यं यः पूजयेद्धर्मा दीपावल्यां तथा निशि । लक्ष्मीवृद्धिर्भवेत्तस्य जन्मन्यत्रापरे तथा ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्वाख्यसंवादे कर्मविपाके लक्ष्मीरूपनिर्णयाध्यायः पञ्चदशः ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूर्यः कार्यः शुभाकारः सर्वाभरणभूषितः । चतुर्बाहुर्महातेजाः क्वचनेनापि संवृतः ॥ १ ॥
 रश्मयस्तस्य कर्तव्या वामदक्षिणहस्तयोः । एकचक्रेऽयं सप्ताश्वे पडारे वा रयोत्तमे ॥ २ ॥
 उपविष्टस्तु कर्तव्यो देवोऽर्कोऽरुणसागधिः । ययोक्तेन विधानेन कृत्वा धातुमयं रविम् ॥ ३ ॥
 संपूज्य रक्तपुष्पैस्तु सूर्यमन्त्रेण मन्त्रवित् । ब्राह्मणाय प्रदद्याच्च भ्रमदोषोपशान्तये ॥ ४ ॥

सूर्यमन्त्रः ।

“ ॐ नमो भगवते भास्कराय सर्वलोकप्रकाशकाय मम हृदि प्रकाशं कुरुकुरु स्वाहा ॥ ”
 यो जप्त्वा विधिना मन्त्रं कोट्यर्धाधार्धसंमितम् । होमयेत्तिलमध्वाज्यैः शक्त्या संपूज्य भास्करम् ॥ ५ ॥
 स प्राप्नोति परां सिद्धिं मन्त्रतन्त्रसमुद्भवाम् । सप्तम्यां मावशुक्लायां विशेषात्पूजयेद्भविम् ॥ ६ ॥
 वाञ्छितार्थो भवेच्छीघ्रं मम मन्त्रप्रभावतः । अथार्चयेन्नरो नित्यं भक्तिमान्मामिहाण्डज ॥ ७ ॥
 रूपारोग्यसुखैश्वर्ययुतः स्यान्नात्र संशयः । अष्टपद्मदलाकारं लिखित्वा च प्रपूजयेत् ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणाय प्रदद्याच्च सर्वरोगापनुत्तये । यस्य पञ्चमभावस्थो रविः पुत्रविनाशकृत् ॥ ९ ॥
 स्त्रीभयं सप्तभावस्यः स्त्रीणां पतिभयंकरः । पित्रोश्चतुर्यदशमे सहजे चाग्रजे भयम् ॥ १० ॥
 तेनाराध्यो महाभक्त्या जपहोमार्चनानादिभिः । हिरण्यस्तथा देवो विधिज्ञाय विधानतः ॥ ११ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादवश्यं विनतात्मज । नार्चयेद्यस्तु मां नित्यं द्विजो ज्ञानविवाजितः ॥ १२ ॥
 जन्मजन्मन्यसौ रोगी शोकमाग्जायते नरः ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके सूर्यरूपनिर्णयाध्यायः षोडशः ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चन्द्रः श्वेतवपुः कार्यस्तथा श्वेताम्बरो विभुः । चतुर्बाहुर्महातेजाः सर्वाभरणवांस्तथा ॥ १ ॥
 कुमुदां द्वौ तथा कार्पीं तस्य देवस्य हस्तयोः । चिह्नं तथाऽस्य सिंहाङ्गं वामपार्श्वेऽर्कबद्धवेत् ॥ २ ॥
 फेयूरसुकुटादयं च दिव्यरुक्मरये स्थितम् । यः कृत्वा विधिवत्सोमं सौवर्णं राजतं तथा ॥ ३ ॥
 पूजयित्वा शुभैर्गन्धैर्वृषीर्दिव्यैर्विशेषतः । विप्राय दद्याद्विधिवत् पातकेभ्यः प्रमुच्यते ॥ ४ ॥
 विप्रपीडादिजं पापं पूर्वजन्मसमुद्भवम् । तत्क्षणान्मुच्यते चापि दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ५ ॥
 नित्यं यश्चार्चयेच्चन्द्रं द्विजराजं महाबलम् । न तस्य ग्रहजा पीडा भविष्यति कदाचन ॥ ६ ॥
 पीर्णमास्यां च यो दद्याद्रिमांशुं प्रयतः शुचिः । सोपवासान्वितो भक्त्या सर्वाग्निविनाशनम् ॥ ७ ॥
 भूर्युक्तस्तथा चन्द्रो जन्मन्यत्र यदा भवेत् । मनोजातसमुद्भूतचिन्ताशङ्कातुरो भवेत् ॥ ८ ॥
 तदोपशमनार्थं दद्याद्दंसं निशाकाम् । संपूज्य मन्त्रैर्विधिविज्ञेत्स्वा दुस्वाऽयुतादिकम् ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके चन्द्ररूपनिर्णयाध्यायः सप्तदशः ॥ १७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भौमोऽग्निरूपः फलेभ्यः संस्थितः काश्चन रथे । किरीटी द्विभुजः कान्तस्त्रिकोणे वा रथे स्थितः ॥ १ ॥
 तन्मूर्तिं पूजयंचस्तु रक्तपुष्पांशुशेषतः । पूर्वांशुर्वेदोर्दिव्यैः कुंकुमाक्षतचन्दनैः ॥ २ ॥
 न जायत ऋणप्रस्तश्चाथ जन्मनि सुप्रतः । भौमवारे च यो दद्याद्ब्राह्मणाय विधानतः ॥ ३ ॥
 न च भौमप्रदात्पीडापीडितश्चात्र जन्मनि । सोपवासी नरो यस्तु कृत्वा भौमं हिरण्यमयम् ॥ ४ ॥
 पूजयित्वा विधानेन ब्राह्मणाय निवेदयेत् । स रक्तजान्महादोषान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ ५ ॥
 अथ पञ्चमभावस्यो भौमः पुत्रविनाशकः । आलोकयति तद्भावमपि दृष्टप्रदो भृशम् ॥ ६ ॥
 मन्मरथः गिर्यं हन्ति स्त्रीणां पतिविनाशकः । लग्नान्तिमान्त्यतुर्यस्थो द्योर्हृषणकारकः ॥ ७ ॥
 ज्ञान्वा भौमं महाभाग कृत्वा शुद्धं हिरण्यमयम् । पूर्वांशुविधिना रूपं तथा जप्त्वायुतादिकम् ॥ ८ ॥
 दुस्वा संपूज्य तन्मन्त्रं रक्तगन्धाम्बुगन्धितः । तं च दद्याद्विधिनाय सर्वाग्निविनाशनम् ॥ ९ ॥
 अनेन विधिना भौमं षोडशवेदं शुद्धिमात्रः । सर्वं भौमफलं दृष्टं तत्क्षणादेव नश्यति ॥ १० ॥

अथ भौममहादानं वक्ष्यामि त्वां खगेश्वर । तर्हणं वृषभं रक्तं समुवर्णमलंकृतम् ॥ ११ ॥
प्रवालताम्रसद्रत्नीर्मणिभिर्वहुभिर्युतम् । रक्तपुष्पैश्च तद्रोगीं कृत्वा चोभयपार्श्वयोः ॥ १२ ॥
गोधूमाम्रमसूराम्भ्यां पूरितां सगुडां सुत । तं दद्याद्देद्विदुषे भौमरूपसमन्वितम् ॥ १३ ॥
भौमारिष्टविनाशाय भवत्येव न संशयः ॥ १४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीक्षणसंवादे कर्मविपाके भौमरूपनिर्णयान्यायोऽष्टादशः ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विष्णुतुल्यो बुधः कार्यः सौवर्णः स्पन्दने स्थितः । भौमवद्वा प्रकर्तव्यो (ऽ)चलः पीताम्बरवृत्तः ॥ ११ ॥
दद्याच्च विप्रमुख्याय कृत्वा रूपं विधानतः । सर्वरोगहरः सौम्यः सर्वकार्यार्थसिद्धिदः ॥ २ ॥
इति श्रीब्रह्मसूरीक्षणसंवादे कर्मविपाके बुधरूपनिर्णयान्याय एकौनविंशः ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तप्तजाम्बूनदाकारी द्विभुजश्च वृहस्पतिः । पुस्तकं चाक्षमालां च करयोस्तस्य कारयेत् ॥ १ ॥
सर्वाभरणयुक्तश्च तथा पीताम्बरैर्वृतः । अष्टाश्वे कांचने दिव्ये रथे दृष्टिमनोहरे ॥ २ ॥
महापर्वसु यो दद्याद् गुरुं हेममयं शुभम् । विप्राय वेदविदुषे विधिज्ञाय प्रयत्नतः ॥ ३ ॥
गुरुवादादिजात्पापात् पूर्वजन्मसमाजितात् । मुच्यते नात्र सन्देहो वाक्शुभत्वं च जायते ॥ ४ ॥
सर्वरोगहरं चैतद्दानयुक्तं गुरोः परम् । यः कृत्वा विधिना सूत पूजयेच्च बृहस्पतिम् ॥ ५ ॥
नित्यं शुभमना भूत्वा गुरुपीडां न पश्यति । चापमीनीं सुतस्यै च जीवो वा सुतगो वली ॥ ६ ॥
पुत्रविभ्रप्रदः प्रोक्तो महद्भिस्तत्त्वदर्शिभिः । तद्दोषगमनायैव दद्याद्देममयं गुरुम् ॥ ७ ॥
विधिज्ञाय सुसम्पूज्य जपहोमायुतादिभिः । प्रयोगोऽयं महाभाग पुत्रपौत्रसुखप्रदः ॥ ८ ॥
इति श्रीब्रह्मसूरीक्षणसंवादे कर्मविपाके गुरुरूपनिर्णयान्यायो विंशः ॥ २० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुकः श्वेतवपुः कार्यः श्वेताम्बरधरस्तथा । द्वी कर्ग कथितौ तस्य विधिपुस्तकसंयुतौ ॥ १ ॥
दशाश्वे च रथे कार्यो राजतो भृगुनन्दनः । सम्पूज्य विधिना मन्त्रैर्वैदिकैश्चोपचारकैः ॥ २ ॥
देवो विप्राय शक्त्याञ्च प्रमेहान्मुच्यते गदात् । संस्थाप्य कलशे शुकं राजतं च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्जपहोमैर्विशेषतः । क्षीराज्यवस्त्रान्नयुतं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ ४ ॥
न चाशुभफलं पश्येन्नारीसंमुखशुकजम् । दक्षिणस्याक्त्या चास्तगतदोषाञ्च यत् फलम् ॥ ५ ॥
अथवा पूजयेद्भक्त्या राजतं भृगुनन्दनम् । नित्यं नाशुभमामोति शुकदोषसमुद्रबध ॥ ६ ॥
तावत्प्रपूजयेद्देवं यावन्नोदयते पुनः ॥ ७ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीक्षणसंवादे कर्मविपाके शुकरूपनिर्णयान्याय एकविंशः ॥ २१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादहीनस्तथा कृष्णः शनिः कार्यः शिराततः । दण्डाक्षमालासंयुक्तः करद्वितयभूषितः ॥ १ ॥
क्राष्णोपस्थे रथे लोहमये चाष्टहस्तमे । पूजयित्वा शनिं देवं नित्यं गन्धादिभिः सुत ॥ २ ॥
नदद्याद्देद्विदुषे सर्वदोषापनुत्तये । अपोमुखं शने रूपं कृत्वा ह्यर्णमितं शुभम् ॥ ३ ॥
रथेद् ब्राह्मणान्विज्ञान्वस्त्राभरणकंचनैः । सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैः पीडयैरुपचाग्यैः ॥ ४ ॥

संस्थाप्य कलशे पूर्णं नीलचैलसमावृते । कोटिलक्षायुतं जप्त्वा शनिमन्त्रं प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 तद्ग्रे होमयेद्यत्नास्त्वग्रहोक्तविधानतः । मापैस्तिलैः सर्पैश्च घृतेनापि शमीदेलैः ॥ ६ ॥
 जपोपकल्पितां दद्याद्दक्षिणां च हिरण्मयीम् । पूर्णाहुतिं ततः कुर्यात्कर्ता शुचिरलंकृतः ॥ ७ ॥
 बलालोत्रतिलैः कृष्णैः शतपुष्पघनाञ्जनैः । सलाजैः प्लवनं कुर्याद्धोहपात्रमुसंस्थितैः ॥ ८ ॥
 शनिदोषोपशान्तर्यं यजमानः प्रयत्नतः । कृष्णां गां विधिवद्दद्यात्कपिलां च पयस्विनीम् ॥ ९ ॥
 सालंकारां मुवर्णाद्दद्यात् शनेः प्रीतिकरां पराम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्भक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १० ॥
 ना य एवं प्रकुरुते शनिशान्तिं विधानतः । न तस्य दुरितं किञ्चिन्न शनैश्चरजं भयम् ॥ ११ ॥
 जन्माष्टदादशे तुयं द्वितीये गोचराश्रितः । महाविघ्नकरः सौरौ दुष्टाङ्गस्योऽपि भाषितः ॥ १२ ॥
 क्षेत्रे सिंहासने दुर्गे देशे कर्माश्रितोऽपि च । राज्यभङ्गप्रदो लग्नात्पञ्चमे पुत्रविघ्नकृत् ॥ १३ ॥
 सर्वमेतत्फलदा दुष्टादुष्टाच्चापि चतुर्विधात् । न किञ्चिद्दयमाप्नोति शनियागप्रभावतः ॥ १४ ॥
 गन्धप्रदो लभेद्भ्राज्यं मुखी स्यात्सर्वतो भृशम् । अथ लोहमयं सर्वमष्टाङ्गलमितं सुत ॥ १५ ॥
 लिखित्वा तु नराकारं पादहीनमधोमुखम् । क्षापयित्वा तु तैलेन नीलचैलसमावृतम् ॥ १६ ॥
 श्यामपुष्पैस्तिलाद्यैर्गन्धैर्वैदनेः शुभैः । संस्थाप्य तैलपात्रे तु शनिमन्त्रेण धीमता ॥ १७ ॥
 एवं प्रपूजयेन्नित्यं शनिवारे विशेषतः । जप्त्वा हुत्वा प्रयोगान्ते ब्राह्मणाय समर्पयेत् ॥ १८ ॥
 अनेन विधिना यस्तु सूर्यपुत्रं प्रपूजयेत् । तुष्टिं याति न संदेहः पीडां मुक्त्वा शनैश्चरः ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणतवादे कर्मविपाके शनिलघुनिर्णयाध्यायो द्वाविंशः ॥ २२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भुर्भ्रवपुः कार्यां रयेऽष्टाभ्ये तु राजते । संस्थितो द्विभुजः क्रूरश्चोर्ध्वकेशो भयानकः ॥ १ ॥
 दक्षिणं तु करं शून्यं वामं पुस्तकमयुतम् । संपूज्य राहुमंत्रेण ब्राह्मणाय निवेदयेत् ॥ २ ॥
 अष्टांगुलाधिकं कांस्यपात्रं शर्करया युतम् । पश्चरत्नान्वितं दद्याद्ब्राह्मोः प्रीतिकरं परम् ॥ ३ ॥
 नृपजन्मक्षीणो राहुः केतुर्वा यदि चाण्डज । दुर्गनामक्षीणो वापि जन्माष्टदादशेऽपि वा ॥ ४ ॥
 गन्धभङ्गप्रदो ज्ञेयो देववेधकरस्तथा । ज्वरव्याध्यादिरोगांश्च दुष्टारिष्टं करोत्यर्त्ता ॥ ५ ॥
 तदापशमनाप्येव दद्याद्देममयं त्वयुम् । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैर्मन्त्रैश्चापि विशेषतः ॥ ६ ॥
 कोटिलक्षायुतं जप्त्वा हुत्वा च तिलसर्पैः । जापकेभ्यः प्रदद्याच्च दक्षिणां च हिरण्मयीम् ॥ ७ ॥
 यथा ग्रहस्तयाऽऽचार्यः पूजनीयः प्रयत्नतः । पटवस्त्राश्चरत्नान्भूषणैर्वहुभिर्युतः ॥ ८ ॥
 य एवं कुरुते शक्त्या राहुपूजां नृपोत्तमः । राहुरिष्टभयं घोरं न पश्यति ममाजया ॥ ९ ॥
 न तस्य देशभङ्गः स्यान्न च दुःखमवाप्नुयात् ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणतवादे कर्मविपाके राहुलघुनिर्णयाध्यायत्रयोविंशः ॥ २३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राहुपुत्रस्यः पुत्रेभ्यः केतुर्मुत्रां विवर्जितः । द्विभुजो दक्षिणः शून्यः करो वामः गपुस्तकः ॥ १ ॥
 अष्टाभ्ये वा रये दिव्ये संस्थितो भोमवचथा । वातव्याधिविनाशाय यो दद्यात्काश्चनं ध्वजम् ॥ २ ॥
 वातव्याधिविनाशमुक्तकृत्क्षणाज्ञापते नरः । तथा केतुकृते रिष्टे दद्यादमं तथा कृतम् ॥ ३ ॥
 राजर्त्नं वा यथाशक्त्या जप्त्वा हुत्वा विधानतः । भोजयेद्ब्राह्मणांस्तत्र शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ४ ॥

दृष्टाद्दुतं नृपो मोहात् कुर्यात्केतुपूजनम् । नृपविघ्नकरं ज्ञेयं षण्मासान्तं न संग्रयः ॥ ५ ॥
 राजां रिष्टकरं ज्ञेयं प्रयोगेष्विदमद्भुतम् । यस्मिन् कृते महाभाग शमयेत्केतुजाद्भुतम् ॥ ६ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारण्यवादे कर्मविपाके केतुस्वरूपनिर्णयाध्यायश्चतुर्विंशः ॥ २४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुरेश्वरस्तु कर्तव्यो गजराजोपरि स्थितः । सर्वाभरणसंयुक्तः सुवर्णाभश्चतुर्भुजः ॥ १ ॥
 नीलपट्टाम्बरधरस्तथा तिर्यग्दृष्टः प्रभुः । किरीटी दक्षहस्ती तु पद्माङ्कुशविभूषिणी ॥ २ ॥
 शचीपृष्ठगतं वाममपरं वज्रभूषितम् । वामभागे शची दिव्या सर्वाभरणभूषिता ॥ ३ ॥
 पार्श्वयोरुभयोर्दं तु दिव्यव्यजनसंयुते । यो दद्यात्स्वर्गकामस्तु महेन्द्रं विनतात्मज ॥ ४ ॥
 हेमं कृत्वा पलमयं स नरः स्वर्गभाग् भवेत् । पुत्रकामस्तु यो दद्याद्देवैर्गं पलसंमितम् ॥ ५ ॥
 संपूज्य विधिना सूत जप्त्वा हुत्वा विघ्नेपतः । सप्तम्यामुपवासी तु लभेत्पुत्रं न संग्रयः ॥ ६ ॥

इन्द्रमन्त्रः ।

“ॐ नमो विश्वरूपाय शचीपतये स्वर्गकामफलप्रदाय मम कामफलं कुरुकुरु स्वाहा ॥”

इन्द्रर्क्षे रोगमापन्ने कृतेन्द्रं हेमजं सुत । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैरिन्द्रमन्त्रेण मन्त्रवित् ॥ ७ ॥
 दद्याद्देदविधिज्ञाय सर्वरोगापनुत्तये । जनितश्चेन्द्रभे बालः स दुःस्वाय न संग्रयः ॥ ८ ॥
 तद्दोषशमनायैव हेमं कुर्यात् सुरेश्वरम् । जपित्वा शक्रमन्त्रेण शक्त्या हुत्वा विधानतः ॥ ९ ॥
 तदग्रे पूजयित्वा तु गन्धपुष्पाक्षतैरलम् । ज्ञात्वा च देवैर्तमन्त्रैः सर्वोपाधिसमन्वितैः ॥ १० ॥
 दद्याद्देदविधिज्ञाय तस्माद्दोषात् प्रमुच्यते । इन्द्रर्क्षशान्तिं मनुजो यो न कुर्याद्विधानतः ॥ ११ ॥
 चतुर्थपादजातस्य पितृरिष्टकरं भवेत् । कुले ज्येष्ठस्य रिष्टं वा सहजानामप्यापि वा ॥ १२ ॥
 तृतीये मातृपक्षस्य द्वितीये धननाशनम् । प्रथमे शुभदं प्रोक्तं शान्त्या च गरुडाग्रज ॥ १३ ॥
 ज्येष्ठान्त्ये पद् कला निन्द्या नान्या रिष्टकराः स्मृताः ॥ १४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारण्यवादे कर्मविपाके इन्द्ररूपनिर्णयाध्यायः पञ्चविंशः ॥ २५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुर्यात्त्रिदशरं वद्वि रक्ताङ्गं धूम्रवाससम् । ज्वालाकुलं महासौम्यं नेत्रत्रयविभूषितम् ॥ १ ॥
 चतुर्भुजं श्मश्रुयुक्तं चतुर्दं महाबलम् । चतुर्भिश्च शुकैर्युक्ते रये धूमाङ्किते शुभे ॥ २ ॥
 वायुसारथिसंयुक्ते संस्थितं विनतात्मज । अग्नेर्वाभिगता स्वाहा रत्नपात्रकरान्विता ॥ ३ ॥
 नित्यं यः पूजयेद्दग्निं कृत्वा हेमस्वरूपकम् । गन्धाद्यैरग्निमन्त्रेण दत्त्वा विधाय धीमते ॥ ४ ॥
 निर्धनो धनमाप्नोति प्रयोगस्य प्रभावतः । अयवाऽग्नेर्महामूर्तिं सौवर्णो यः प्रयच्छति ॥ ५ ॥
 स चाग्निदाहजात्पापान्मुच्यते नात्र संग्रयः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारण्यवादे कर्मविपाके अग्निरूपनिर्णयाध्यायः षड्विंशः ॥ २६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नीलाम्बुदाभः कीनाशस्ततचामिकिराम्बरः । महिषस्यस्तु कर्तव्यः सर्वाभरणभूषितः ॥ १ ॥
 दण्डस्तद्गात्रुभौ हस्ती ज्वालामालाविभूषिणी । वामोत्सङ्गता कार्या धूम्रोणी दिव्यन्पिणी ॥ २ ॥
 तस्य दक्षिणभागे तु चित्रशुभं निधापयेत् । द्विभुजं सौम्यवदनं लेखनीपत्रमंयुतम् ॥ ३ ॥
 वामे पाशधरः कार्यः कालो विकटदशनः । सौवर्णो प्रतिमां यस्तु धर्मराजस्य चाण्डन ॥ ४ ॥

दशम्यां च चतुर्थ्यां वा पूजयित्वा विधानतः । दद्यात्तां वेदविदुषे यथा रिष्टोपशान्तये ॥ ५ ॥
महापर्वसु यो दद्याद्यमरूपं हिरण्यमयम् । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैस्तन्मन्त्रैरर्चयित्वा शुभम् ॥ ६ ॥
न पश्यति महाघोरान् विविधान् यमशासनाम् । भुक्त्वा भोगान्महाभाग स्वर्गस्थो नात्र संशयः ॥ ७ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके यमरूपनिर्णयाध्यायः सप्तविंशः ॥ २७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ऊर्ध्वकेशः श्मश्रुयुक्तो द्विवाहुर्भूषिणाननः । विवृतास्यो विरूपाक्षः प्रांशुर्दंष्ट्रीज्ज्वलाननः ॥ १ ॥
कृष्णगक्ताङ्गवर्णश्च कृष्णाम्बरधरस्तथा । सर्वाभरणभूषाढयो दण्डपादाधरस्तथा ॥ २ ॥
भार्या च तस्य कर्नव्या देवी निर्ऋतिवामगा । अपमृत्युभयं घोरं नैव पश्यति मानवः ॥ ३ ॥
रोगातो मुच्यते रोगादानाद्वा पूजनाच्छुभम् । मूलजातस्य बालस्य सर्वदोषोपशान्तये ॥ ४ ॥
जपित्वा निर्ऋतेर्मन्त्रममुताद्यं विधानतः । हुत्वा निर्ऋतिमन्त्रेण स्नात्वा मन्त्रेस्तु वारुणीः ॥ ५ ॥
प्रतिमा या प्रयत्नेन निर्ऋतेर्गुरुदाप्रज । ब्राह्मणाय च तां दद्यान्मूलदोषापनुत्तये ॥ ६ ॥
मृलामिष्टहरं सूत परं दानं प्रयोदितम् ॥ ७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके निर्ऋतिरूपनिर्णयाध्यायोऽष्टविंशः ॥ २८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ईषत्फलं वज्रटरो मुक्ताहारविभूषितः । सर्वाभरणवान् राजा महाकायश्चतुर्भुजः ॥ १ ॥
ममदंभा रथे कार्यां वरुणो यादसांपातिः । वेङ्कयैमणिसंकाशः श्वेताम्बरधरः प्रभुः ॥ २ ॥
पद्मपाशो तथा कार्यां देवदक्षिणहस्तयोः । शङ्खं च रत्नपात्रं च वामयोस्तस्य कारयेत् ॥ ३ ॥
वामभागे तथा कार्यां तद्रापां वारुणी शुभा । वामदक्षिणयोर्भागे यमुना जाह्नवी तथा ॥ ४ ॥
जलगर्जं महाभाग यो दद्याद्वैभवं शुभम् । राजतं वा शुभं रूपं ब्राह्मणाय कटुम्विने ॥ ५ ॥
जलजातकृतात्पापात्पूर्वान्मुच्यतेऽधुना । यो नित्यं पूजयेद्देवं वरुणं श्रद्धयान्वितः ॥ ६ ॥
पूर्वपापविशुद्धात्मा स गच्छेदाकुरुणं पदम् ॥ ७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके वरुणरूपनिर्णयाध्याय एकोनविंशः ॥ २९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बायुर्महाबलः कार्यां द्विभुजो मृगवाहनः । नीलाम्बरधरो देवस्तयाकारस्तु शीघ्रगः ॥ १ ॥
चतुश्चक्रे न्ये सुत सप्ताथे वा स्थितः प्रभुः । सुदूरं चादिमे हस्ते द्वितीये चापसंयुतः ॥ २ ॥
बायुपीडान्वितो यस्तु ददाति पवनं सुत । देवं अक्षया यथाकारं ब्राह्मणाय विधानतः ॥ ३ ॥
त बायुजान्महायोगान्मुच्यते नात्र संशयः । अथवा कारयेद्देवं हरिणं बायुवाहनम् ॥ ४ ॥
शूद्रे च गजते कार्यं पर्वत्रयसमन्विते । पत्रे लेख्यं प्रयत्नेन सर्वैरत्नविभूषितम् ॥ ५ ॥
पांस्यपात्रे स्थितं चैव लघुदुष्टोपनि संस्थितम् । भूषितं पटवत्खेण पलाशार्चनं संमितम् ॥ ६ ॥
संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्बायुमन्त्रेण धीमता । हुत्वा तेनैव मन्त्रेण जप्त्वा पूर्वविधानतः ॥ ७ ॥
दद्याद्विमवर्ग्यं महावानोपशान्तये ॥ ८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके बायुरूपनिर्णयाध्यायोऽर्धविंशः ॥ ३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चामीकराभो वरदः कर्तव्यो नरवाहनः । लम्बोदरश्चतुर्बाहुर्वापिङ्गललोचनः ॥ १ ॥
 गदाशक्ती च कर्तव्ये वामदक्षिणहस्तयोः । शङ्खपद्मनिधी कार्यो वामे च धनदस्य च ॥ २ ॥
 उदीच्यवेषः कवची हारी च विनतात्मज । द्वे च दंष्ट्रे मुखे तस्य कर्तव्ये इमश्रुसंयुतः ॥ ३ ॥
 योऽर्चयेत्प्रत्यहं सूत निधिनार्यं प्रयत्नतः । गन्धपुष्पोपचारैश्च स दारिद्र्यं न पश्यति ॥ ४ ॥
 स्वरूपवांश्च धनवाञ्जायते बहुजन्मनि । दरिद्रो लभते लक्ष्मीं धनदस्य च पूजनात् ॥ ५ ॥
 घनापदा ग्रस्ततनुर्यो दद्यान्नरवाहनम् । सौवर्णं सर्वरत्नाढ्यं लक्ष्मीं प्राप्नोत्यसंशयः ॥ ६ ॥
 धनेश्वरं महाभाग सौवर्णं रत्नसंयुतम् । यो दद्यादत्र संपूज्य मन्त्रैर्विप्रवराय च ॥ ७ ॥
 स पूर्ववित्तहरणात्पापाज्जाडिति मुच्यते ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके कुबेररूपनिर्णयाध्याय एकत्रिंशः ॥ ३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शिवः कार्यस्त्रिनेत्रस्तु जटामुकुटमण्डितः । चतुर्भुजो वृषारूढश्चन्द्रशेखरः प्रभुः ॥ १ ॥
 वामो भागो युतो देव्या चापरो वरदस्तथा । गङ्गाधरोऽतिभस्माङ्गो गजचर्माम्बिगान्वितः ॥ २ ॥
 वामोत्सङ्गता कार्या शिवा परमसुन्दरी । स्त्रीपुत्रैः सहितो वापि रहितो वापि कुत्रचित् ॥ ३ ॥
 उक्तस्वरूपं यः कृत्वा हैमं वा राजतं शिवम् । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः शिवमन्त्रेण धीमता ॥ ४ ॥

‘ ॐ नमः शिवाय ’ इत्यखिलशिवस्वरूपपूजने मन्त्रः ॥

‘ ॐ जैसः ’ इति जपादीं महारिष्टहरमृत्युञ्जयमन्त्रः ॥

जप्त्वा हुत्वा विधानेन देवो विप्रवराय च । घोराजीववधात्पापात्प्राग्जातान्मुच्यतेऽयुना ॥ ५ ॥
 स्त्रीपुत्रकामो यो दद्याच्छिवं स्त्रीपुत्रसंयुतम् । संपूज्य पूर्वविधिना चतुर्दश्यासुषोपितः ॥ ६ ॥
 हैमं पलमितं कृत्वा तदर्धार्धमितं तथा । स्त्रीपुत्रपौत्रवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ ७ ॥
 अथोमयाऽन्वितं देवं सौवर्णं च स्वशक्तितः । यो दद्याद्वेदविदुषे गन्धपुष्पैः प्रपूजितम् ॥ ८ ॥
 विप्राङ्गर्हितनात्पापात्पूर्वजन्मसमर्जितात् । नाशमायाति स क्षिप्रं ददुरोगश्च दारुणः ॥ ९ ॥
 कृशात्वहरणं चापि दानमेतत्परं त्विह ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके शिवरूपनिर्णयाध्यायो द्वात्रिंशः ॥ ३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवदेवं महादेवं वृषारूढं तु कारयेत् । तस्य वक्राणि कार्याणि पञ्च भो गरुडाग्रज ॥ १ ॥
 सर्वाणि सीम्भ्यरूपाणि दक्षिणं विकटं मुखम् । कपालमालिनं भीमं जगत्संहारकारकम् ॥ २ ॥
 त्रिनेत्राणि च सर्वाणि वदनं सूचरं विना । जटाकलापे महति तस्य चन्द्रकला भवेत् ॥ ३ ॥
 तस्योपरिश्राद्धत्वं पञ्चमं तु विधीयते । यज्ञोपवीतं च तथा वामुक्तिं तत्र कारयेत् ॥ ४ ॥
 दशबाहुस्तथा कार्या देवदेवो महेश्वरः । भक्षमाला त्रिशूलं च चर्मं दण्डमयोत्पलम् ॥ ५ ॥
 तस्य दक्षिणहस्तेषु कर्तव्यानि महामुज । वामेषु मातुलिङ्गं च चापादर्शी फण्डडुः ॥ ६ ॥
 तथा चर्म च कर्तव्यं देवदेवस्य शूलिनः । कुण्डलश्रास्य कर्तव्यश्चन्द्रांशुमहेश्वरः ॥ ७ ॥
 सर्वपापप्रतिनिधिं पञ्चवक्रं महेश्वरम् । यो दद्याद्विधिना सूत तस्य नर्वं प्रसिद्धयति ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके पञ्चवक्रशिवरूपनिर्णयाध्यायपञ्चत्रिंशः ॥ ३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयातो रूपनिर्माणं वक्ष्यहं गगनस्य तु । नीलोत्पलाभं कर्तव्यं तद्बद्धम्बरधारि तत् ॥ १ ॥
द्विभुजं सौम्यवदनं चन्द्रसूर्यविभूषितम् । चतुरस्रं भवेत्सूत्रं ततो वृत्तं खगेश्वर ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके आकाशरूपनिर्णयाध्यायधर्तुत्रिंशः ॥ ३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभवर्णा मही कार्या दिव्याभरणभूषिता । चतुर्भुजा सौम्यमुखा चन्द्रार्कशुसमावृता ॥ १ ॥
रत्नपात्रं सस्यपात्रं पात्रमौषधसंयुतम् । पद्मं करेऽथ कर्तव्यं पुंथिव्या विनतात्मज ॥ २ ॥
दिग्नागानां चतुर्णां च भूमिं पृष्ठे ततो न्यसेत् । सर्वापधिद्युता देवी शुद्धवर्णा ततः स्मृता ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके पृथिवीरूपनिर्णयाध्यायः पञ्चत्रिंशः ॥ ३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गौरी कार्या दिव्यरूपा श्वेतवस्त्रधरा शुभा । द्विभुजा दिव्यपीठस्था सर्वाङ्गाभरणान्विता ॥ १ ॥
रत्नहारधरा देवी कीशेषवसना तथा । पद्मप्रकाशसंकाशा कुमुदोत्पललोचना ॥ २ ॥
खीपुत्रसुखवृद्धयर्थं सा देवा कार्यसाधनी ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके गौरीरूपनिर्णयाध्यायः षट्त्रिंशः ॥ ३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महात्मनो भैरवस्य रूपं शृणु हि पुत्रक । लम्बोदरं च कर्तव्यं कृष्णापिङ्गललोचनम् ॥ १ ॥
दंष्ट्राकरालवदनं फुल्लनासापुटं तथा । कपालमालि वै रौद्रं सर्वतः सर्पभूषणम् ॥ २ ॥
व्यालेन घ्रातपत्तत्र देवीं पर्वतनन्दिनीम् । सजलाम्बुदसङ्काशं गजचर्मोत्तरच्छदम् ॥ ३ ॥
चाडुभिर्विदुभिर्व्यासं सर्वायुधविभूषणम् । बृहच्छालप्रतीकाशं तथा तीक्ष्णमुखैः शुभम् ॥ ४ ॥
साचीकृतमिदं रूपं भैरवस्य प्रकीर्तितम् ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके भैरवरूपनिर्णयाध्यायः सप्तत्रिंशः ॥ ३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुमारः पण्मुखः कार्यः सर्वाभरणभूषितः । चतुर्बाहुर्महातेजाः कवचेनाभिसंवृतः ॥ १ ॥
रक्ताम्बरधरो रम्यो मयूरवरवाहनः । कुक्कुटश्च तथा घण्टा तस्य दक्षिणहस्तयोः ॥ २ ॥
पताका वज्रयन्ती च शक्तिः कार्या च वामयोः । कृत्वा हिरण्यं स्कन्दं राजतं वा स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
संपृग्म विधिवद्गर्भः स्कन्दमंत्रेण धीमता । हुत्वाऽग्नेऽष्टोत्तरशतं तिलैर्वा गौरसर्पैः ॥ ४ ॥
जप्त्वा पूर्वविधानेन देयोऽसीं विजयप्रदः ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके स्कन्दरूपनिर्णयाध्यायोऽष्टात्रिंशः ॥ ३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नन्दी कार्यसिनेत्रस्तु चतुर्बाहुर्महाभुजः । सिन्दूरारुणसंकाशो व्यालयज्ञोपवीतकः ॥ १ ॥
विद्युत्प्रभ्रिन्दिपाले च फरयोस्तस्य फारयेत् । शिराततं वृत्तीयं तु वर्जयन्तं तथाऽपरम् ॥ २ ॥
आलोकयानं कर्तव्यं दूरदावशिकं जनम् । अनेनैव तु रूपेण वीरभद्रं विदुर्भुजाः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके वीरभद्ररूपनिर्णयाध्यायः एकोनचत्वारिंशः ॥ ३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कालः करालवदनो बृहत्कर्णो द्विपाद्विभुः । दीर्घदंष्ट्रो विरूपाक्षो दिग्भुजश्च त्रिलोचनः ॥ १ ॥
 कृशोदरो विरूपाढ्यः सर्पयज्ञोपवीतवान् । सर्पवृश्चिकरोमाढ्यः कर्णो स्वर्णविभूषितः ॥ २ ॥
 मुक्ताहारधरः कण्ठे तथा चोन्नतनासिकः । नीलपट्टधरो देवो नरमानोच्चसमितः ॥ ३ ॥
 द्विहस्तो हस्तमात्रो वा सहस्रपलसमितः । मध्यः श्रेष्ठो द्विगुणितः कनिष्ठश्च तदर्धकः ॥ ४ ॥
 धनुस्तस्यादिमे हस्ते द्वितीये लोष्टभेदनम् । चर्मसूत्रं तृतीये तु तुर्ये चाणं मनोहरम् ॥ ५ ॥
 पंचमे शृङ्खला लोही दक्षहस्ते तु वामके । सुद्वरं चादिमे खड्गं द्वितीये च तृतीयके ॥ ६ ॥
 पाशं चतुर्यं सुसलं पंचमे स्वर्णकुम्भकम् । कुर्यात्तस्य नखाग्राणि तीक्ष्णानि च खगेश्वर ॥ ७ ॥
 माणिक्यानि च नेत्रेषु स्यापनीयानि यत्नतः । दन्ताश्च राजताः कार्या जिह्वा कार्या हिरण्मयी ॥ ८ ॥
 लिङ्गे वज्रं प्रदातव्यं पुष्परागं तथाऽण्डयोः । नीलं च निर्मलं सूत शुद्वरञ्चे प्रदापयेत् ॥ ९ ॥
 एवंलक्षणसंयुक्तं कुर्यात्कालनरं तथा । तस्य सम्बन्धजाः सर्वाः प्रतिमा ब्राह्मणादिकाः ॥ १० ॥
 धातुजास्तास्तथा कार्याः स्वस्वमानसमन्विताः । स्वर्णादिधातुजाश्चोक्ता योज्याः कालनरे सुत ॥ ११ ॥
 सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैः कालमन्त्रेण धीमता । बलिदाने पशुः कार्यः स्वदेहरुधिरं तथा ॥ १२ ॥
 उभे ते प्रतिमे देये कालारूपनरधातुजे । ब्राह्मणाय विधिज्ञाय ह्येकस्मै च कुटुम्बिने ॥ १३ ॥
 सूर्यभक्ताय शान्ताय कर्मप्राकाशिकाय च । तत्र दाता पठेन्मन्त्रमुक्तवच्छ्रद्धयाऽन्वितः ॥ १४ ॥
 प्रतिप्राही पठेच्चैनं मन्त्रं कालस्य कालवित् ।

कालमन्त्रः—“ ॐ नमः कालपुरुषाय सर्वभूतभयंकराय यजमानोपकाराय मां रक्षारक्ष स्वाहा ॥ ”

गृहीत्वा प्रतिमे द्वे तु मन्त्रेणानेन वै द्विजः ॥ १५ ॥

तेनैव च्छेदयेद् दृष्टी द्वयोरपसरन्मुत । स्वर्णमूर्तेश्चतुर्याशं विप्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ १६ ॥
 जप्त्वा शक्त्याऽय गायत्रौ शुद्धो भवति तत्क्षणात् । स्वर्णमूर्तियुते कालदाने त्वेष विधिः स्मृतः ॥ १७ ॥
 स्वर्णादन्यस्वरूपाढ्ये केवले वा समन्विते । स्वस्वमानमिते स्वर्णपलैः कार्यं न कुत्रचित् ॥ १८ ॥
 ऊने तत्त्वमिते स्वर्णपलैर्देये खगेश्वर । नैवं विधानं यः कुर्याच्छोभान्मोहादिशेषतः ॥ १९ ॥
 अपि दात्प्रतिप्राह्योर्वपान्ते मरणं भवेत् । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैर्वस्त्राभरणकाञ्चनैः ॥ २० ॥
 गजाश्वशर्करैर्विधिब्राह्मणं तं वितर्जयेत् । नालोक्येन्मुखं तस्य सार्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २१ ॥
 तन्मुखालोकने रिष्टं भवत्येव न संशयः । एवं कालनरं दद्यात्सर्वारिष्टप्रशान्तये ॥ २२ ॥
 दिव्यभीमान्तरिक्षेषु चोत्पातेषु च यत्कलम् । रिष्टं तत्रादायायाति दत्ते कालनरे सुत ॥ २३ ॥
 महादानमिदं चैतदानानां मस्तके स्थितम् । नदीदृशं मया प्रोक्तं दानं रिष्टहरं परम् ॥ २४ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्ये कर्मविपाके कालपुरुषरूपनिर्णयाव्याख्यत्वारिणः ॥ ४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ ते सांप्रतं सूत कालचक्रविनिर्णयम् । वक्ष्ये चक्राकृतिं सूत सौवर्णं राजतं तथा ॥ १ ॥
 सुवर्णदशकं श्रेष्ठं मध्यं पलमितं सुत । तदर्धं च कनिष्ठं स्यादपकृष्टं तदर्धकम् ॥ २ ॥
 रश्मियुक्तं शुभाकारं ग्रहरूपसमन्वितम् । सूर्यरूपं च तन्मध्ये माणिक्यादि यथाक्रमम् ॥ ३ ॥
 संपूज्य कालमन्त्रेण गन्धपुष्पोपचारकैः । तच्च दद्याद्विधित्वाय सर्वयोगापनुत्तये ॥ ४ ॥
 यजमानो महाभाग मन्त्रमेतमुदीरयन् । “ इदं ते हेमजं चक्रं रत्नजालसमाकुलम् ॥ ५ ॥
 अपमृत्युविनाशाय ददामीति शुभं कुरु । ” स्वगृहोक्तविधानेन स्याप्यस्तत्र हुताशनः ॥ ६ ॥

शुद्धयात्कालमन्त्रेण मितमद्योत्तरं शतम् । सहस्रं वा तथा जप्त्वा मन्त्रं मृत्युञ्जयाभिधम् ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या पश्चाद्दद्याच्च दक्षिणाम् । देयमेतन्महाभाग सर्वरोगभयापहम् ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके कालचक्ररूपनिर्णयाध्याय एकवत्वारिंशः ॥ ४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रोगराजस्य यत्नेन रूपं शृणु द्वि पुत्रक । यत्स्वरूपं रुजा दृष्ट्वा नाशमाचान्ति तत्क्षणात् ॥ १ ॥
 ज्वरस्त्रिपादः कर्त्तव्यो दीर्घरूपो भयानकः । चृहन्नित्तैर्वेदनेस्त्रिभिश्च दर्शनेर्दृष्टैः ॥ २ ॥
 भस्मप्रहरणो रौद्रस्त्रिबाहुर्व्याकुलेक्षणः । ऊर्ध्वकेशो महाकायो ज्वलत्कान्तिर्मयोपमः ॥ ३ ॥
 पलाशार्धमिते हेमपत्रे लेख्यः स वै बुधैः । शोक्तश्चोष्णज्वरो रौद्रः शीतलो वैष्णवज्वरः ॥ ४ ॥
 ज्वरमूर्तिं च यो दद्यात्सौविर्णो शक्तितोऽण्डज । महापर्वसु संपूज्य गन्धपुष्पाक्षतैरलम् ॥ ५ ॥
 स सुच्यते महारौद्राज्वररोगाञ्च संशयः । शिवोऽपि पूजनीयोऽयं ज्वरदेवः प्रयत्नतः ॥ ६ ॥
 अथाह्वर्यां चतुर्दश्यामेकादश्यां विशेषतः । संपूज्य वैष्णवेमन्त्रैर्गन्धाद्यैर्विष्णुमट्ययम् ॥ ७ ॥
 ज्वरं ह्रीं तथा मृत स्वमन्त्रेणोपचारकैः ।

मन्त्रः—“ॐ नमो महाज्वराय विष्णुरुद्रगणाय भीममूर्तये सर्वलोकभयंकराय मम तापं हरहर स्वाहा ॥”

संपूज्य अप्त्वा हुत्वा च तिलैर्वा गीरसपैः ॥ ८ ॥

भोजयित्वा द्विजाश्चक्त्या दद्याद्दूर्ध्मां च दक्षिणाम् । एवं कृत्वा च यो दद्याद्रोगराजमिहाण्डज ॥ ९ ॥
 विमाय वेदविदुषे ज्वराच्छीतात्प्रमुच्यते । अथ ताम्रमयं कुम्भं पञ्चरत्नसमन्वितम् ॥ १० ॥
 कुर्याच्छतपलैर्वापि तदर्धार्धमितं तथा । अशक्तो मृन्मयं वापि रक्तवर्णं मुशोभनम् ॥ ११ ॥
 घृतेन मधुना वापि शुद्धशर्करयापि च । पूरयित्वा च तं तत्र विन्यसेत्तद्गुलोपरि ॥ १२ ॥
 प्रमाणं तण्डुलानां तु पञ्चदशमुदाहृतम् । वेष्टयेत्पट्टवस्त्रेण गन्धाद्यैश्च प्रपूजयेत् ॥ १३ ॥
 ज्वरमूर्तिं तथा ह्रीं ज्वरमन्त्रेण बुद्धिमान् । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः स्थापयेत्तद्गुटोपरि ॥ १४ ॥
 ज्वरदेवीं तथा पूज्यां विष्णुः स्मरहरश्च तौ । स्वस्वमन्त्रविधानेन धूपगन्धादिभिस्ततः ॥ १५ ॥
 पूर्वं जप्त्वा च तन्मन्त्राज्वरमन्त्रं च यत्नतः । होमयेद्विधिवत्कुण्डे स्थण्डिले वा विधानतः ॥ १६ ॥
 दत्त्वा स्वर्णं जापकेभ्यो भोजयित्वा द्विजांस्तथा ।

ज्वरदानमन्त्रः—“ भस्मप्रहरणो रौद्रस्त्रिशिवास्त्र्यूर्ध्वलोचनः ॥ १७ ॥

दानेनानेन मुग्धीतो ज्वरः पाठु तदा मम । एकान्तरं सन्निपातं तार्त्तवीकचतुर्थिकीं ॥ १८ ॥

पाक्षिकं मासिकं वापि सांवत्सरिकमेव च । नाशयेतां मम क्षिप्रं वासुदेवमहेश्वरीं ” ॥ १९ ॥

इत्युच्चार्यं ज्वरी दद्याज्वरमूर्तिं खगेश्वर । न तस्य ज्वरजा पीडा भवत्येव ममाज्ञया ॥ २० ॥

चातुर्थिकेऽतिविषमे कृत्वा प्राक् पापशोषणम् । पश्चाद्दिधिरयं यस्मादपापतो मृत्युकृञ्ज्वरः ॥ २१ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके ज्वररूपनिर्णयाध्यायो द्विचत्वारिंशः ॥ ४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्माणं पारयेद्विद्वान्देवं सीम्यं चतुर्मुखम् । चन्द्रपश्चात्पत्नं तृष्टं तथा कृष्णाजिनाम्बरम् ॥ १ ॥
 जरापरं चतुर्वर्द्धं चतुर्दशै रथे स्थितम् । वामे न्यस्तेतरफरं तस्यैकं दोयुर्गं भवेत् ॥ २ ॥
 एषस्मिन्दक्षिणे पाणावशमाला शुभा तथा । फ.मण्डलद्वितीये च सर्वाभरणधारिणम् ॥ ३ ॥

सर्वास्थं श्मश्रुयुक्तं च शान्तिरूपं तथाण्डज । पद्मपत्रदलाग्रामं ध्यानसंमीलितेक्षणम् ॥ ४ ॥
अर्चायां कारयेद्देवं दाने वा शान्तिकर्मणि ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके ब्रह्मरूपनिर्णयाध्यायद्विचत्वारिंशः ॥ ४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ ब्राह्मी चतुर्वक्रा पद्मसुजा हंससंस्थिता । पिङ्गाभा भूपणोपेता मृगचर्मोत्तरीयिका ॥ १ ॥
चरुं सूत्रं स्रुवं धत्ते दक्षबाहुत्रये क्रमात् । वामे च पुस्तकं कुण्डं चित्रती चाक्षमालिकाम् ॥ २ ॥
यः कृत्वा ब्रह्मणो रूपं सौवर्णा राजतं तथा । सस्त्रीकं शक्तितोऽभ्यर्च्य पर्वस्वपि च पक्षती ॥ ३ ॥
दद्याद्देद्विधिज्ञाय लभेत्पुत्राच्छुभानिह । अनेन विधिना दद्यात्स्त्रीकामो वा स्त्रियं लभेत् ॥ ४ ॥
स्त्रीनाशे च महोत्पाते पुत्रनाशे च दाहणे । यो दद्याद्ब्रह्मणो रूपं सभार्यं विनतात्मज ॥ ५ ॥
न तस्य पुत्रजं रिष्टं न च भार्योद्भवं तथा । भविष्यति महाबाहो नात्र कार्या विचारणा ॥ ६ ॥
स्त्रीवाती प्राग्भवे यस्तु बालघाती तथैव च । शक्त्या दद्याच्च विवेशं हैमभ्यर्च्य पत्रतः ॥ ७ ॥
स्त्रीबालघातजात्पापान्मुच्यते पूर्वजन्मजात् ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके ब्रह्मणोरूपनिर्णयाध्यायद्विचत्वारिंशः ॥ ४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ प्रजापतेर्भूतिं वक्ष्यामि त्वां पतत्रिण । हैसयानश्च कर्तव्यो न च कार्यश्चतुर्भुजः ॥ १ ॥
ब्रह्मोक्तं परमं रूपं सर्वं कार्यं प्रजापतेः । स्त्रीत्यागी पुरुषो यस्तु भ्रूणहा च परे भवे ॥ २ ॥
कृत्वा प्रजापतेर्भूतिं सौवर्णा रत्नसंयुताम् । सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्नैवेद्यैर्विधिस्तथा ॥ ३ ॥
दद्याद्विप्राय विदुषे प्राक्पापान्मुच्यतेऽधुना । ब्रह्मरूपमयाश्रयं रविवारेऽथ पर्वसु ॥ ४ ॥
योऽर्चयेन्मासिमास्यत्र वर्षमेकं पतत्रिण । फलैरष्टोत्तरशतैरष्टाविंशतिकैरथ ॥ ५ ॥
अष्टभिर्वा प्रयत्नेन परिक्रम्य प्रपूजयेत् । गन्धैः पुष्पैर्घृणदीपैः फलैर्दिव्यैर्विशेषतः ॥ ६ ॥
घृतपक्वैस्तथा विप्रान्भोजयेच्च स्वशक्तितः । जपित्वा ब्रह्ममन्त्रेण वर्षान्ते होमयेत्ततः ॥ ७ ॥
दक्षिणां शक्तितो दद्यात्सर्वकार्यप्रसाधिनीम् । अनेन विधिना यस्तु प्रजेऽं पूजयेत्सुत ॥ ८ ॥
प्रजाविद्वृद्धिस्तस्य स्वात्प्रजेशस्य प्रसादतः ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके प्रजाप्रतिरूपनिर्णयाध्यायः पञ्चचत्वारिंशः ॥ ४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवदेवं तथा विष्णुं कारयेद्भरुडब्जजम् । कौस्तुभोद्गासितोरस्कं संवाभरणवारिणम् ॥ १ ॥
सजलाम्बुदबच्छ्यामं पीतदिव्याम्बरं तथा । मुस्ताश्च कार्याश्चत्वारो बाहवो द्वियुगाः स्थृताः ॥ २ ॥
सौम्येन्दुवदनं पूर्वं नारासिंहं तु दक्षिणम् । कापिलं पश्चिमं वक्रं तथा वाराहसुत्तरम् ॥ ३ ॥
तस्य दक्षिणहस्तेषु वाणार्कमुसलादयः । पद्मेन्दुचापचर्माणि वामेषु वनमालिनः ॥ ४ ॥
कृत्वा हिरण्यं विष्णुं शङ्खचक्रगदाधारम् । योऽर्चयेद्विष्णुमन्त्रेण षोडशैरुपचारकैः ॥ ५ ॥
स याति परमं स्थानं यद्गत्वा न निवर्तते । अथ विष्णोर्महाभक्तिं हैमां कृत्वा सुगोमनाम् ॥ ६ ॥
द्वादश्यां श्रवणक्षे वा महापर्वसु वा तथा । सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैस्तन्मन्त्रेण स्वगाधिप ॥ ७ ॥

मृन्मये कलद्री स्थाप्य गन्धपुष्पैरलंकृते । गर्भस्य रक्षणार्थं तां ब्राह्मणाय निवेदयेत् ॥ ८ ॥
 न तस्य गर्भपतनं जायतेऽस्य प्रसादतः । कृत्वा तु वैष्णवीं सूत प्रतिमां राजतीं शुभाम् ॥ ९ ॥
 ह्रीं वा शक्तितोऽभ्यर्च्य गन्धाद्यैस्तंडुले स्थितम् । दद्यात्स मुच्यते नेत्ररोगान्नक्तान्द्यजादिह ॥ १० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके विष्णुरूपनिर्णयाध्यायः षट्त्वारिंशः ॥ ४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ताक्ष्यां मारकतः प्रोक्तः कौशिकाकारनासिकः । चतुर्भुजस्तु कर्तव्यो वृत्तनेत्रमुखस्तथा ॥ १ ॥
 गृध्रोऽरुजानुचरणः पक्षद्वयविभूषितः । पक्षौ स्वर्णमयीं सूत कलापेन विवर्जितः ॥ २ ॥
 छत्रं च पूर्णं कुम्भं च करयोस्तस्य कारयेत् । करद्वयं तु कर्तव्यं तथा विरचिताञ्जलिः ॥ ३ ॥
 यदाऽस्य भगवान् पृष्ठे छत्रकुम्भधरी करौ । न कर्तव्यौ च कर्तव्यौ देवपादधराभौ ॥ ४ ॥
 किञ्चिद्दम्बोदरः कार्यः सर्वाभरणभूषितः । कृत्वा ताक्ष्यं महाभाग पलेनार्धपलेन वा ॥ ५ ॥
 तद्वायव्या तु संपूज्य गन्धपुष्पाक्षतैः शुभैः । तं दद्याद्दानमन्त्रेण नेत्ररोगात् प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

दानमन्त्रः ।

“ श्रीकृष्ण परमानन्द जगतः परिपालक । तव वाहनदानेन नेत्ररोगः सकामलः ॥ ७ ॥
 नाशमायातु तत्क्षिप्रं पूर्वपापसमुद्भवम् ॥ ८ ॥ ”

गरुडगायत्री ।

“ॐ गरुडाय विद्महे पक्षिराजाय धीमहि । तन्नो गरुडः प्रचोदयात् ॥”
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके गरुडरूपनिर्णयाध्यायः सप्तत्वारिंशः ॥ ४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लक्ष्मीनागयर्णां कार्यौ संयुक्तौ दिव्यरूपिणौ । दक्षिणस्था विभोर्भूर्तिर्लक्ष्मीमूर्तिस्तु वामगा ॥ १ ॥
 दक्षिणः षण्डलद्रोऽस्य वामो हस्तः सरोजधृक् । विभोर्वामकरो लक्ष्म्याः कुक्षिभागस्थितः सदा ॥ २ ॥
 मर्वावयवमंपूर्णा सर्वालंकारशोभिता । सिद्धिः कार्यौ समीपस्या चामरग्राहिणी शुभा ॥ ३ ॥
 उक्तप्रकारा पत्तव्या पलेनार्धार्धमानतः । सौवर्णां प्रतिमा सूत राजती वा ययोक्तवत् ॥ ४ ॥
 तन्मन्त्रेण च संपूज्य षोडशीरुपचारकैः । देया वेदविधिज्ञाय सर्वकार्यप्रसाधिनी ॥ ५ ॥
 षोडश्वर्गत्रितयमध्यक्तं लक्ष्मीनागयर्णं विभुम् । मन्त्रैः पुरुषसूक्तैश्च स याति परमां गतिम् ॥ ६ ॥
 हिरण्मयं च यो दद्याद्दक्ष्मीनागयर्णं त्विह । संपूज्य विधिवद्देवं मन्त्रस्तल्लिङ्गजैरलम् ॥ ७ ॥
 वातपित्तोद्भवाद्रोगान्मुच्यते नात्र संशयः । सौवर्णं राजतं वापि दद्यात्पलमितं त्विह ॥ ८ ॥
 नागयर्णं विधानेन विद्धि गोगविनाशकृत् । स्वाध्यायोक्तप्रमाणेन सौवर्णं राजतं तथा ॥ ९ ॥
 लक्ष्मीनागयर्णं देवं यः कुर्यात्पापशोधनम् । संपूज्य विधिवत्तत्र जत्वा इत्वा विशेषतः ॥ १० ॥
 मृत्वा नागयर्णं देवं मन्त्रेणानेन बुद्धिमान् ॥ ११ ॥

“ देवदेव जगन्नाथ जगदानन्दकारक । ददेऽहं त्वां त्रिलोकेश सर्वकामप्रदो भव ” ॥ १२ ॥
 इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते । सर्वान्कामानिद्दामोति दानस्यास्य प्रभावतः ॥ १३ ॥
 लक्ष्मीनागयर्णं दानं पुत्रप्राप्तविवर्धनम् । सर्वोच्छ्रितं पुण्यमेतद्भक्तं मनीषिभिः ॥ १४ ॥

“ ॐ लक्ष्मीनागयर्णाय सर्वकामफलप्रदाय मम दुःखं भञ्जयभञ्जय
 ॐ लक्ष्मीनागयर्णाम्भ्यां नमः ॥ ” (इति मूलमन्त्रः ।)

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके लक्ष्मीनागयर्णरूपनिर्णयाध्यायः षट्त्वारिंशः ॥ ४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रयोगं शृणु सावित्र्याः सर्वकामफलप्रदम् । रहस्यं परमं पुण्यं महापातकनाशनम् ॥ १ ॥
 ब्रह्महा कोटिमैकं तु जप्त्वा शुद्धिं समाचरेत् । तथैव पविशार्दूलं पितृमातृबधो यतः ॥ २ ॥
 सुवर्णहारी सततं मद्यपश्च विशेषतः । गुरुतल्पगतो यस्तु लक्षं जप्त्वा विशुद्धयति ॥ ६ ॥
 महापातकिनां सङ्गीं सोऽपि लक्षात्प्रमुच्यते । गोघ्नः क्रुतघ्नो बालघ्नः स्त्रीघाती द्विजद्रव्यहृत् ॥ ४ ॥
 ब्राह्मण्यां च स्वगोत्रायां व्यभिचारपरो नरः । जप्यमानस्तु सावित्र्या लक्षार्थं शुद्धिमाप्नुयात् ॥ ५ ॥
 व्यभिचारी स्वगोत्रघ्नः कन्याघातनतत्परः । स्वामिद्रोहादिपापेभ्यस्तद्वान्मुच्यते शृचम् ॥ ६ ॥
 परस्वभूमिहरणात्परपीडाप्रदानतः । जीवघातात्महापापाद्भिदाहकृतात्तया ॥ ७ ॥
 दृष्टमतिग्रहात्पापाद्देवभङ्गात्प्रमादतः । कूटसाह्यप्रदानाच्च नित्यलोपादिपापतः ॥ ८ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु जप्त्वा शुद्धिं लभेद्विह ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिगसंवादे कर्मविपाके गायत्रीजपनिर्णयव्याख्यानः एकोनपञ्चाशः ॥ ४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयं काम्यं प्रवक्ष्यामि गायत्रीजपसुत्तमम् । मोक्षकामो जपेत्कोटिं लक्षं वा स्वर्गकामतः ॥ १ ॥
 लक्षार्थं धनकामश्च पुत्रस्त्रीकामुकस्तथा । जपेत्कोटिं प्रयत्नेन राज्यकामस्तयाण्डज ॥ २ ॥
 श्रीकामः शान्तिकामो वा पुष्ट्यायुर्वृष्टिकामुकः । जपेद्विंशतिसाहस्रमधिकारोद्वेषु च ॥ ३ ॥
 महाधिकारकृत्यादीं लक्षं वाद्वै जपेत्सुधीः । पञ्चविंशतिसाहस्रं सर्वरोगोपशान्तये ॥ ४ ॥
 नानारिष्टोपशमने जपेद्विंशत्सहस्रकम् । लक्षमर्थं तदर्धं वा जपेद्भन्वनपीडितः ॥ ५ ॥
 सर्वार्थसाधने तद्ब्रह्मोमेच्च दशांशतः । शक्त्या वा होमयेत्कुण्डे तिलाज्ययवतण्डुलैः ॥ ६ ॥
 भोजयेच्च द्विजाञ्शक्त्या तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिगसंवादे कर्मविपाके गायत्रीविध्यव्याख्यानः पञ्चाशः ॥ ५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अशक्तो ब्राह्मणद्वारा जपं कुर्याद्विधानतः । आसन्नैर्भूपर्णिवस्त्रैः पात्रे रत्नैश्च पूजयेत् ॥ १ ॥
 स्वशक्त्या दक्षिणां दद्याद्ययोक्तां कार्यमाधिनीम् । अद्युतस्य जपस्यात्र सुवर्णमितिसंयुताम् ॥ २ ॥
 प्रादसुस्रश्चोदङ्गमुखो वा द्विजाताः शुद्धमानसः । प्रशस्तमालया विद्वाजपं कुर्याद्विधानतः ॥ ३ ॥
 तर्जन्या न स्पृशेन्मालां करधरां न वारयेत् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिगसंवादे कर्मविपाके गायत्रीविधिकयननामाख्याख्यानः एकाञ्चाशः ॥ ५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

न कम्पयेच्छिरो ग्रीवां दन्तान्निव प्रकाशयेत् । उपलिप्ते शुचौ देशे निराहारो जितेन्द्रियः ॥ १ ॥
 एवं जप्त्वा तु सावित्र्यां सर्वकामान्प्रसाधयेत् । अकामतो जपेद्यस्तु सूर्यलोकमवाप्नुयात् ॥ २ ॥
 कामतः साधयेत्सर्वान्कार्यान्नात्र विचारणा । न सावित्र्याः परो मन्त्रो मुनिभिः समुदाहृतः ॥ ३ ॥
 यो जप्त्वा विधिना मन्त्रं गायत्र्यांस्तु विधानतः । कोटिलक्षं तदर्धं वा होमयेत्स्वदशांशतः ॥ ४ ॥
 गामेकां कपिलां दद्यात्सर्वस्वार्थं तदर्धकम् । दक्षिणां ब्राह्मणेभ्यश्च स पाति परमां गतिम् ॥ ५ ॥
 आजन्मोपार्जितं पापं त्रिविधं नाशनाप्नुयात् ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रयोगं परमं वक्ष्ये रहस्यं त्र्यम्बकाभिधम् । सर्वार्यसाधकं पुण्यं सर्वोपद्रवनाशनम् ॥ १ ॥
 यत्कृते सर्वराजानो राजपुत्राश्च मन्त्रिणः । राष्ट्रस्थाः सर्वलोकाश्च तत्क्षणात्तद्देशेऽनुगाः ॥ २ ॥
 अवश्यं वक्ष्यतां यान्ति दुष्टस्त्रीदुष्टजन्तवः । वैरिणो वशगास्तस्य प्रयोगस्य प्रभावतः ॥ ३ ॥
 सिद्धयन्त्यखिलकार्याणि दुर्लभान्यापि तस्य तु । तदादौ पूजयेद्देवं गणेशं विधिवत्सुधीः ॥ ४ ॥
 लिङ्गनेकादशमितान् पूजयेद्दुर्गसंभवान् । पार्थिवान्वा प्रयत्नेन तदलाभे प्रपूजयेत् ॥ ५ ॥
 रक्तवस्त्रैस्तथा गन्धैरुपचारैः समन्त्रकैः । पूजयेच्च तथा देवीं पञ्चैर्घडैः विधानतः ॥ ६ ॥
 कोटिलक्षार्धकं जप्त्वा मन्त्रं मृत्युञ्जयाभिधम् । “ॐ जूं त” इति वै मन्त्रस्त्र्यम्बकारुयः सनातनः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके त्र्यम्बकप्रयोगाध्यायः पदपञ्चाशः ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुण्डे पङ्क्तसंयुक्ते व्यस्ये वा विधिवत्कृते । स्वर्गहोक्तविधानेन स्याप्य तत्र हुताशनम् ॥ १ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन मध्वाज्यतिलसर्पपैः । आलिखेन्मण्डलं तत्र तण्डुलैः शोभनं द्रुघः ॥ २ ॥
 चतुरस्रं चतुर्द्वारं त्रिरेखं पद्मगर्भितम् । साधकस्य त्रिभिर्हस्तैर्मितं हीनाधिकं न तत् ॥ ३ ॥
 तन्मध्ये शोभनं पद्मं कृत्वा बाष्टदलान्वितम् । एकैकपद्मपत्रे तु वसुसंख्या दलेदले ॥ ४ ॥
 भैरवीभैरवान् सिद्धिग्रहान्नागानुपग्रहान् । पीठोपपीठसंयुक्तान् दिक्पालैरष्टभिर्युतान् ॥ ५ ॥
 चतुःषष्टिमितान् देवान् विधिना स्याप्य तण्डुलैः । गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्विधिवैस्तथा ॥ ६ ॥
 मणवादिनमोन्तैश्च नाममन्त्रैश्च पूजयेत् ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके त्र्यम्बकप्रयोगाध्यायः सप्तपञ्चाशः ॥ १७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वद्वारे गणेशेन्द्रौ शिवसुचरतस्तथा । वरुणं पश्चिमे देवं यमं याम्ये विष्णुं तथा ॥ १ ॥
 ऐशान्यां फलशं स्याप्य तीर्थवारिसमन्वितम् ॥ २ ॥
 मृत्युंजयेन मन्त्रेण शतवाराभिमन्त्रितम् । संपूज्य विधिवद्राजा वितर्जनमयाचरेत् ॥ ३ ॥
 यान्तु देवगणाः सर्वे पूजामादाय मामकीम् । इष्टकामफलार्थाय पुनरागमनाय च ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके त्र्यम्बकप्रयोगाध्यायः षडपञ्चाशः ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभिपिञ्चेत्ततो वीरं संग्रामे विजयी भवेत् । एतन्मण्डलमध्यस्थोऽभिपिक्तः पुरुषो यदा ॥ १ ॥
 ततः प्रवर्तिते युद्धे शत्रून्प्रयति निश्चितम् । राज्यभ्रष्टो लभेद्राज्यं क्षीणापुत्रिपते न च ॥ २ ॥
 मुक्त्वा पीडां ग्रहाः सर्वं शान्तिं कुर्वन्ति नित्यशः । श्रद्धयापि कृते ह्यस्मिन्प्रयोगे त्र्यम्बकाभिधे ॥ ३ ॥
 यथेप्सितमवामोति फलं रुद्रप्रभावतः । व्यथय्याज्जपकरणात् फलमल्पं प्रजायते ॥ ४ ॥
 यथाविभवतश्चापि महर्दृश्वर्यामाप्नुयात् । ऋत्विग्भ्यो दक्षिणां दद्यात्प्रयोगस्य प्रतिद्वये ॥ ५ ॥
 यथा शक्तिस्तथा दद्यादाचार्याय विशेषतः । ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या स्वयं सुशीत मानवः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके त्र्यम्बकप्रयोगाध्यायः एकोनषष्टितमः ॥ १९ ॥

अरुण उवाच ।

पापशोधनकं सर्वं ब्रूहि मे परमेश्वर । दानस्याक्षयकृच्चैव विधानं वदतां वर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग दानस्याक्षयकारकम् । द्रव्यमानं च द्रव्याणि तद्देवांश्चापि पूजनम् ॥ २ ॥
विधानं स्नानदानार्घं वच्म्यथो पापशोधनम् । यवद्रव्यस्य गुञ्जा स्यान्माषो गुञ्जाष्टकस्य च ॥ ३ ॥
सुवर्णो दशमापः स्यात्ते चत्वारः पलं स्मृतम् । सुवर्णकर्षो तुल्यो स्तो माने रजतकाञ्चने ॥ ४ ॥
तुला पलशतज्ञेया भारः स्याद्विंशतिस्तुलाः । पत्रं ताम्रादिधातूनां मानं प्रोक्तं मनीषिभिः ॥ ५ ॥
वक्ष्यामि सर्वधान्यानां मानमत्र खगेश्वर । पलद्वयं तु प्रसृतं द्विगुणं कुडवं स्मृतम् ॥ ६ ॥
चतुर्भिः कुडवैः प्रस्यः प्रस्याश्चत्वार आढकः । आढकेस्तेश्वतुर्भिश्च द्रोणस्तु कथितो बुधैः ॥ ७ ॥
कुण्डो द्रोणद्वयं प्रोक्तं खारी द्रोणास्तु षोडश । मापद्व्याक्षचिल्वानि कुडवप्रस्यमाढकम् ॥ ८ ॥
गन्धिगोणी तथा खारी यथोत्तरचतुर्गुणाः । पलमेकं तथा मुष्टिः कुञ्चिदष्टौ तु मुष्टिकम् ॥ ९ ॥
तेऽर्था पुष्कलमूर्जं तैश्चतुर्भिः पूर्णपात्रकम् ॥ १० ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके द्रव्यमाननिर्णयाध्यायः पष्ठितमः ॥ ६० ॥

सप्त धान्यानि ।

श्रीसूर्य उवाच ।

यवगोधूमधान्यानि तिलाः कंगुस्तथैव च । श्यामाकं चणकं चैव सप्तधान्यमुदाहृतम् ॥ १ ॥

अथाष्टादश धान्यानि ।

यवगोधूमधान्यानि तिलाः कंगुलिकस्तथा । मापमुद्गमसूराश्च निष्पावाश्च सप्तर्षपाः ॥ २ ॥
गवेधुकाश्च नीवारा आढकाश्च सतीनकाः । चणकस्थान्दगदका धान्यान्यष्टादशैव तु ॥ ३ ॥
यवाभावे तु गोधूमा व्रीहीणामपि शालयः । आज्यद्रव्यमनादेशे जुहोतिषु विधीयते ॥ ४ ॥

सप्तौषधयः ।

व्रीहयः शालयो मुद्गा गोधूमा अणवस्तिलाः । यवाश्चीषधयः सप्त विपदो व्रन्ति काश्यप ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके अध्याय एकपष्ठितमः ॥ ६१ ॥

सर्वोपधिगणः ।

श्रीसूर्य उवाच ।

सुग मांभी वचा कुष्ठं नैलेयं रजनीद्वयम् । साठी चम्पकमुस्तं च सर्वोपधिगणः स्मृतः ॥ १ ॥

रसपटकम् ।

मधुगोष्ठश्च लवणः फणापरितक्त एव च । कटुयश्चेति पक्षीन्द्र रसपटकमुदाहृतम् ॥ २ ॥

सप्त धातवः ।

सुवर्णं रजतं मुक्ता आरकूटं तथैव च । लोहं प्रपु तथा सीसं धातवः सप्त धीर्दिताः ॥ ३ ॥

पञ्च रत्नानि ।

सुवर्णं रजतं मुक्ता राजावर्तं भ्रवालकम् । रत्नपञ्चकमाख्यातं श्रेष्ठं वसु ब्रवीम्यहम् ॥ ४ ॥

१ शोधनम् । २ वगात् ।

सर्वधातवः ।

तौलकं च शिला वज्रमञ्जनं श्याममेव च । काशी कांसीसमाक्षीकं गौरिकं सर्वधातवः ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अव्यायो द्विपठितमः ॥ ६२ ॥

द्रव्यदेवताः ।

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यमाणोक्तद्रव्याणां सांप्रतं देवताः शृणु । प्राजापत्यो गजः प्रोक्तस्तुरगश्चर्कदैवतः ॥ १ ॥
महिषश्च तथा याम्यश्चोष्ट्रो वै यमदैवतः । रीद्री धेनुर्विनिर्दिष्टा छागो वै चाग्निदैवतः ॥ २ ॥
एडकं वारुणं विद्याद्वराहो विष्णुदैवतः । आरण्याः कथिताः सर्वे पशवो वायुदेवताः ॥ ३ ॥
जलाश्रयाणि सर्वाणि वारिधारा कम्पण्डलः । कुम्भं च करकं चैव वारुणानि विनिर्दिशेत् ॥ ४ ॥
समुद्रजातरत्नानि सामुद्राणि तथाऽण्डज । आग्नेर्यं कनकं प्रोक्तं सर्वलोहानि वा पुनः ॥ ५ ॥
प्राजापत्यानि सस्थानि पर्कान्नानि विद्योपतः । ज्ञेयानि सर्वगन्धानि गान्धर्वाणि विचक्षणैः ॥ ६ ॥
वार्हस्पत्यं स्मृतं वासः सौम्यान्यत्र रसानि च । पक्षिणश्च तथा सर्वे वायव्याः परिकीर्तिताः ॥ ७ ॥
विद्या ब्राह्मी विनिर्दिष्टा विद्योपस्करणानि च । सारस्वतानि रागाणि पुस्तकाद्यानि वै खग ॥ ८ ॥
सर्वेषां शिल्पिनां जाने विश्वकर्माऽधिदैवतम् । द्रुमाणामयं पुष्पाणां शाकानां हरितां स ह ॥ ९ ॥
फलानामपि सर्वेषां देवो यत्र वनस्पतिः । मत्स्यमांसं विनिर्दिष्टं प्राजापत्यं तथैव च ॥ १० ॥
अभयं सर्वदैवत्यं पृथिवी विष्णुदेवता । दासी दासस्तथा कन्या प्राजापत्याः प्रकीर्तिताः ॥ ११ ॥
छत्रं कृष्णाजिनं शय्या रथमासनमेव च । उपानहौ तथा यानं यच्चान्यत्प्राणवर्जितम् ॥ १२ ॥
उक्ताश्चांगिरसस्त्वेतत्पतिगृह्णीत मानवः । पर्जन्या ये तथा सीरः अस्त्रचर्मध्वजादिकम् ॥ १३ ॥
रणोपकरणं सर्वं कथितं शक्रदैवतम् । गृह्णन्तु सर्वदैवत्यं ताम्बूलं नागदैवतम् ॥ १४ ॥
यदनुक्तं महाभाग तज्ज्ञेयं विष्णुदैवतम् । यस्य देवस्य यद्रूपं प्रतिमासु स्वगेश्वर ॥ १५ ॥
सा ह्येव देवता तस्य दानकाले समुच्चरेत् ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अव्यायत्रिपठितमः ॥ ६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यवोदरैरष्टसंख्यैरंगुलं परिकीर्तितम् । पडंगुलं पदं प्राहुर्वितस्तिर्द्विगुणा स्मृता ॥ १ ॥
द्विवितस्तिमितो हस्तो ब्रह्मतीर्थाद्विचेष्टनः । चतुर्हस्तो भवेद्दण्डो मानकाले स्वगेश्वर ॥ २ ॥
क्रोशो धनुःसहस्रे द्वे गव्यूतिर्द्विगुणा स्मृता । योजनं द्विगुणं तस्मात्प्रोक्तं मानं स्वगाधिप ॥ ३ ॥
दशहस्तेन दण्डेन त्रिंशद्दण्डैर्निवर्तनम् । दश तान्येव गोचर्म भूमिमानमितीरितम् ॥ ४ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अव्यायत्रिपठितमः ॥ ६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रमाणं सर्वदेवानां मूर्त्तानां शृणु चाण्डज । मुनिनागासुराणां च मनुष्यपशुपक्षिणाम् ॥ १ ॥
गजोन्माना गणेशस्य नरमाना शिवस्य च । लक्ष्मीनारायणी तद्भन्नरमानोच्चसंनिता ॥ २ ॥
प्रासादस्यास्तु ताः सर्वास्त्रिहस्तमितिकाः सुत । द्विहस्तमितिकः केचित्केचिद्द्विहस्तमिताः शुभाः ॥ ३ ॥

प्राप्तादस्या महाभाग गृहस्या न च शोभनाः । सप्तांगुलात्समारभ्य यावच्च द्वादशांगुलम् ॥ ४ ॥
 गृहेष्वर्च्याः समाख्याताः प्रासादे वाऽधिकाः शुभाः । स्यापनेऽप्यत्र लिङ्गानां व्यवस्थितिरियं स्मृता ॥ ५ ॥
 नहि लिङ्गार्चनात्सूत पुण्यमभ्यधिकं क्वचित् । शालग्रामशिला चैव नर्मदोत्या विशेषतः ॥ ६ ॥
 यथा लाभस्तया ग्राह्या मानहीनाऽधिका हि सा । सर्वकामप्रदा फर्तुरन्ते स्वर्गफलप्रदा ॥ ७ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चपष्ठितमः ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रतिमाऽष्टविधा सूत सौवर्णी राजती तथा । ताम्री रत्नमयी कार्या रीत्या धात्वन्विता तथा ॥ १ ॥
 ताम्रकांस्यमयी चैव शुभदारुमयी शुभा । वितस्तिमानं यावत् स्यादंगुलात्पर्वसंमिता ॥ २ ॥
 गृहेष्वर्च्या शुभा प्रोक्ता नाधिका गरुडाग्रज । गोब्राह्मणेषु वाय्वग्नी हृदि स्वे प्रतिमासु च ॥ ३ ॥
 शालग्रामे खौ वापि पूजनं शुभदं पटे । दाने स्वभावजा लेख्या घटितेति त्रिवाऽण्डज ॥ ४ ॥
 सर्वपापहरा ज्ञेयाः सर्वकामफलप्रदाः । लेख्या चतुर्विधा प्रोक्ता श्रेष्ठा मध्या कनिष्ठिका ॥ ५ ॥
 अपकृष्टा तु फलदा तत्क्रमात्त्रय संशयः । दैर्घ्यं त्वेकाङ्गुला श्रेष्ठा विस्तारेऽष्टांगुला मता ॥ ६ ॥
 मध्याऽष्टांगुलिका दैर्घ्यं विस्तारे च पङ्कजगुला । पङ्कजगुला तदा दैर्घ्यं हीना वेदाङ्गुलायते ॥ ७ ॥
 चतुरङ्गुलिका दैर्घ्यं चायामे चापकृष्टिका ॥ ८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पष्ठितमः ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अङ्गुष्ठपर्वमितितो हीना दाने न शोभना । पलाभ्यां प्रतिमा न्यूना श्रेष्ठा कार्यालिपिकां पि चेत् ॥ १ ॥
 वक्ष्यमाणस्वरूपा वा देवादीनां विधानतः । एवं सर्वा द्विजातीनां कार्याः स्वर्णादिधातुजाः ॥ २ ॥
 नराकाराः समालेख्याः सर्वावयवसंयुताः । श्रेष्ठा मध्याः कनिष्ठाश्च तथा चैवापकृष्टिकाः ॥ ३ ॥
 सर्वा वितस्तिमानोना विस्तारे तास्त्रयः स्मृताः । स्त्रीपुत्रसहिताः कार्या रहिता वाप्य कुत्रचित् ॥ ४ ॥
 चतुष्कोणा भुवद्विता मन्त्रीरावर्तनादिकैः । अनाज्ञया द्विजानां वै न तासां घटनं स्मृतम् ॥ ५ ॥
 एवमश्वगजोष्णाणां गवादीनां च पक्षिणाम् । स्वाकाराङ्क्याश्च सततं कार्याश्चार्चा विधानतः ॥ ६ ॥
 पत्रे लेख्या मुवर्णाद्ये वेदाङ्गुलिमिताधिके । सुगन्धैर्विविधैर्वापि लेख्या कार्या प्रयत्नतः ॥ ७ ॥
 प्रणवादिनमोऽन्तेन नाममन्त्रेण चाण्डज । आवर्तनं च घटनं प्रतिष्ठाऽऽवाहनादिकम् ॥ ८ ॥
 पूजनं प्रतिमानां च स्वैस्त्वैर्मन्त्रैश्च कारयेत् । प्रासादे चातिफलदा पूजनीया प्रतिष्ठिता ॥ ९ ॥
 देवताः सफलाः सूत पूजने च प्रतिष्ठिताः ॥ १० ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपष्ठितमः ॥ १७ ॥

अरुण उवाच ।

प्रतिष्ठां सर्वदेवानां श्रुदि मेऽत्र दिवाकर । यां कृत्वा विधिना पूर्णं देवपूजाफलं लभेत् ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रतिष्ठां सर्वदेवानां कारयेत्क्रमतो नरः । नारायणादयो देवा निवसन्ति सुरालये ॥ २ ॥
 भक्तानुग्रहो मर्त्यं समायान्ति च भूतले । सौम्यायने सिते पक्षे गुरुशुक्रोदिते दिने ॥ ३ ॥
 शुभपूर्णे पजेदेवात्मानाविभवविस्तरैः । वरयेद्वास्तणान् पूर्वं वस्त्रासनविभूषणैः ॥ ४ ॥

१ सो । २ कार्यातिरागिन् येन । ३ पठन् । ४ देवाः स्वकल्पाः सूत । ५ पूर्वम् ।

लेप्त्वा तदेवमन्त्रांश्च कोदिलभायुताडिकान् । क्रात्वा पञ्चामृतेनैव त्रिन्यस्त्रीयोदकैस्तथा ॥ ९ ॥
 लिप्त्वा सुगन्धैर्विविधमाल्यैर्वनैश्च दीपकैः । घृष्यान्वेदितेर्भक्ष्यैः फलैस्तनुमम्भैः ॥ १० ॥
 तथा मङ्गलार्थैश्च व्यजनैश्चामरैः शुभैः । नानावाद्यैर्मनोत्रैश्च प्रीतिमुत्पादयेत् सुगन् ॥ ११ ॥
 देवाग्ने च स्वपेट्टुमावशक्तौ जागे निशि । ततः प्रातः ससुत्याय क्रातः शुचिरलंकृतः ॥ १२ ॥
 देवमावाहयेन्मन्त्रैस्तद्विद्धिः प्राग्दत्तयेत् । पौनःपुन्यैस्तपचरैस्तु नान्यथा देवता विज्ञेत् ॥ १३ ॥
 ज्ञात्वा देवांश्च घटितान् सुवर्णार्थैर्विनिर्मितान् । शालग्रामादिवाद्यौ वा जीवमन्त्रममावृतान् ॥ १४ ॥
 पत्रे लेख्यांस्तयारूपञ्चाक्षरलक्षणलक्षितान् । स्वकीयामनसंस्थाश्च स्वस्वोपस्करसंयुतान् ॥ १५ ॥
 एतन्ते त्वेव वै चेति मन्त्राभ्यां सुप्रतिष्ठितान् । कुर्याद्देवान्निधानेन ततः कामफलप्रदाः ॥ १६ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टयष्टितम ॥ ६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवाग्ने होमयेन्मन्त्रैर्दशांगेन प्रयत्नतः । तप्येच्छूद्रया चातु शक्त्या विप्राश्च भोजयेत् ॥ १ ॥
 जापकेभ्यः प्रदद्यात् सुवर्णमयुतस्य च । तत्र दानानि देवानि देवप्रीतिकराणि च ॥ २ ॥
 गावो बह्मणि चान्नानि रत्नानि विविधानि च । यथा देवं द्विजं तद्विधिजं वेदपारगम् ॥ ३ ॥
 तोपयेन्मृदुभिर्वह्निगोभूम्यश्वासनादिकैः । विविधैर्भूपणैर्दिव्यैर्ब्राह्मणं तं विसर्जयेत् ॥ ४ ॥
 प्रार्थयेच्च तदग्रेऽत्र मन्त्रमेनमुदीरयेत् ॥ ५ ॥
 "देवाधीनं जगत्सर्वं मन्त्राधीनाश्च देवताः । ते मन्त्रा ब्राह्मणाधीनास्तस्माद् भूदेवता द्विजाः ॥ ६ ॥
 तत्प्रसादादिमे देवास्तिष्ठन्तु मम मन्दिरे । पूजां गृह्णन्तु मे नित्यं कुर्वन्तो मन्मनोरथान्" ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसप्ततितम ॥ ६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शक्तियुक्तं महादेवं प्रतिष्ठेदेवमेव हि । लक्ष्मीनारायणं वापि मन्त्रभेदात्तथैव च ॥ १ ॥
 वक्ष्ये मन्त्रांस्तु वेदोक्तान्पुराणां भावितात्मनाम् । मन्त्रो विष्णोरिदं विष्णुर्नमस्त इति श्राभवः ॥ २ ॥
 ब्रह्मणो ब्रह्मजज्ञानमन्त्रेऽम्वायाः प्रकीर्तितः । आकृष्येति सहस्रांशोर्मन्त्रः प्रोक्तो मनीषिभिः ॥ ३ ॥
 श्रीश्वर इति लक्ष्म्यास्तु पार्वत्याः शक्तिपाणिकाम् । गणानां त्वेति मन्त्रस्तु विघ्नराजस्य कीर्तितः ॥ ४ ॥
 विष्णोरराटमिति वा मन्त्रः प्रोक्तः सनातनः । ससुद्रायेति शंखस्य रुद्राक्षस्य च त्र्यम्बरम् ॥ ५ ॥
 दिरूपालानां तथा मन्त्रान्नातारत्यादिकाः स्मृताः । नवग्रहाणा मन्त्राश्च श्रुतौ देवाधिदेवताः ॥ ६ ॥
 बहुविस्तरतः प्रोक्ता ऋषिभिस्तत्त्वदर्शिभिः । लक्ष्मीनारायणाभ्यां च नमोन्त इति कीर्तितः ॥ ७ ॥
 सरस्वत्यादिकानां च मन्त्राः प्रोक्ताः सविस्तराः । मन्त्राः पुरुषसूक्तोत्यास्तथा नरहरेः प्रभोः ॥ ८ ॥
 यन्त्रोदारे प्रतिष्ठाया मन्त्रास्तद्विद्धिदेवजाः । अथवाऽष्टाक्षरो मन्त्रो द्वादशाक्षर एव च ॥ ९ ॥
 नारायणप्रतिष्ठायां योज्यां धर्मार्थसामदौ । प्रणवादिनमोन्तैश्च नाममन्त्रैर्योदितैः ॥ १० ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्याय सप्ततितम ॥ ७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रतिष्ठातो हि देवानां सर्वसामफलं स्मृतम् । अथवाऽऽगमजैर्मन्त्रैः प्रतिष्ठेत्सर्वकामदः ॥ १ ॥
 तैर्मन्त्रैश्च जपं कुर्यात् पूजान्ते धर्मवित्तदा । अनेन विधिना मन्त्रैर्यस्तु देवान्प्रतिष्ठयेत् ॥ २ ॥

स याति परमं स्थानं यद्वत्वा न निवर्तते । इह लोके परे चापि नाशुभं तस्य विद्यते ॥ ३ ॥
 अप्रतिष्ठितदेवानां पूजयेद्यस्तु मृदधीः । न तत्फलमवाप्नोति स नरो देवद्रुफः ॥ ४ ॥
 अप्रतिष्ठितदेवानां दानेऽप्यल्पफलं भवेत् । दाने बहुफला देवा मन्त्रमात्रप्रतिष्ठिताः ॥ ५ ॥
 पूजारम्भेऽत्र देवानां पादस्पर्शं तथाऽद्भुते । विकारे प्रतिमायां च स्पृष्टे भ्लेच्छजनैस्तथा ॥ ६ ॥
 महापातकभिः स्त्रीमी रजोयुक्ताभिरेव च । अप्रुज्ये वा चिरं देवे ह्येवमेव गृहे स्थिते ॥ ७ ॥
 कुर्याद्विषमतिष्ठां च न कुर्यान्निरयं व्रजेत् । सर्वदुःखानवाप्नोति नाम कार्या विचारणा ॥ ८ ॥
 विवाहोत्सवयज्ञेषु महादाने तथैव च । देवतायाः प्रतिष्ठायां ग्रहपूजां च कारयेत् ॥ ९ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्ततितमः ॥ ७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उपलिप्ते शुचौ देशे कर्त्ता शुचिरलंकृतः । आचामेत्पञ्चगव्येन ततः शुद्धेन वारिणा ॥ १ ॥
 पञ्चगव्यम् ।

गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधि सर्पिः कुशोदकम् । पञ्चगव्यमिति प्रोक्तं पवित्रं कापशोधनम् ॥ २ ॥
 विष्णुवह्नीन्द्रवायवर्का देवतानि यथाक्रमम् । कुशोदकस्य पक्षीन्द्र पितरो देवताः स्मृताः ॥ ३ ॥
 पञ्चामृतम् ।

दधि क्षीरं मधु घृतं सिता च गरुडाग्रज । पञ्चामृतमिदं प्रोक्तं पवित्रं पापनाशनम् ॥ ४ ॥
 पलानां द्वे सहस्रे तु महाज्ञानं प्रकीर्तितम् । (क्षाने पलशते दद्याद्भ्यङ्गे पञ्चविंशतिः) ॥ ५ ॥
 ययाशक्त्याऽथवा सूत स्नापयेच्छूद्रयाऽञ्चितः । पदत्रिंशदङ्गुलं पात्रमुत्तमं परिकीर्तितम् ॥ ६ ॥
 चतुर्विंशतिकं मध्यं कनिष्ठं द्वादशाङ्गुलम् । बस्वद्गुलं विहीनं तु न पात्रं कारयेत्कचित् ॥ ७ ॥
 सौवर्णं राजतं ताम्रं पात्रं मणिमयादिकम् । प्रशस्तं पुटकाद्यं तु शुभदं देवपूजने ॥ ८ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्ततितमः ॥ ७२ ॥

अथ पुष्पाणि ।

श्रीसूर्य उवाच ।

निगन्धीन्युग्रगन्धीनि कुसुमानि विवर्जयेत् । गन्धहीनमपि ग्राह्यं पवित्रं सत्कुशादिकम् ॥ १ ॥
 पुष्परारण्यसंभूतैः पत्रैर्वा पर्वतोद्भवैः । अपर्युपितनिकितैः प्रोक्षितैर्जन्तुवर्जितैः ॥ २ ॥
 आत्मारामोद्भवैः पुष्पैः पूजयेत्प्रतिमां सुधीः । दृष्ट्वा दश सुवर्णस्य निष्काणां लभते फलम् ॥ ३ ॥
 तद्रेककरवीरेण सूर्याय विनिवेदयेत् । रक्तंश्च करवीरंश्च यस्तु पूजयते रविम् ॥ ४ ॥
 फलपकोटिसहस्राणि सूर्यलोकं वसेन्नरः । करवीरशतेनैव यो मे मालां भयच्छति ॥ ५ ॥
 न याति निवर्तकं तु मोदते तत्र देववत् ।

अथ गन्धः ।

चत्वारः कोहकुमा भागाश्चन्दनस्य च पौडश ॥ ६ ॥
 फल्परिकाया ङी भागी कर्पूरस्य चतुष्टयम् । सर्वगन्धमिदं सूत देवाङ्गे लेपयेत्सुधीः ॥ ७ ॥
 अथ धूपः ।

कर्पूरमगुरुं जैत्र चन्दनं गुग्गुलं तथा । गुग्गुलं सर्वदेवानां ताज्यं चैव सितागुरुम् ॥ ८ ॥
 गमभागमृन्मीरं च धूपो देवमियः सुत ।

अथ दीपः ।

दद्याद्दीपांश्च देवाग्रे गोधृतेन प्रपूरितान् ॥ ९ ॥

अथवा तिलतैलेन सार्पेणाप्यभावतः । अन्यजैर्हृत्साद्यैश्च दीपान्नैव प्रबोधयेत् ॥ १० ॥
दीपदक्ष शुभलोकान् याति दीपशतैर्वृतः ॥ ११ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अग्न्यायज्ञिसततितमः ॥ ७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तयोपवीतदानेन सुरेभ्यो ब्राह्मणाय च । जातः पृथिव्यां कालेन भवेद्विप्रः पतिर्भुवः ॥ १ ॥
दद्याद्ब्रह्माणि देवेभ्यः श्वेतपीतारुणानि च । क्षीमाणि विविधान्येव बहुवर्णानि चाण्डज ॥ २ ॥
दिव्यवस्त्रान्वितो दाता स्वर्गलोकमवाप्नुयात् ।

अथ नैवेद्यम् ।

संपावकृशरापूपपायसं यावकं तथा ॥ ३ ॥

देह्योदनं रसालांश्च मोदकान् शुडपूपकान् । शालितण्डुलकं प्रस्थं कुर्यादन्नं सुसंस्कृतम् ॥ ४ ॥
फलानि विविधान्येव देवाय च निवेदयेत् । सर्वदुःखविनिर्मुक्तः स नरः स्वर्गभागभवेत् ॥ ५ ॥

अथार्घ्यदानम् ।

आपः क्षीरं कुशाग्राणि दध्यक्षततिलास्तथा । यवाः सिद्धार्थकाश्चैवमर्चोऽष्टाङ्गः प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
पूजादौ भानवे ह्यर्घ्यं गाव्यया च प्रदापयेत् । “नमो विवस्वते ब्रह्मन्” इति मन्त्रेण वाऽण्डज ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके पूजोपकरणाध्यायश्चतुःसततितमः ॥ ७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथोपचारान् पूजायाः षोडश शृणु पुत्रक । आद्येनावहयेदेवं मन्त्रेण पुरुषोत्तमम् ॥ १ ॥
द्वितीयेनासनं दद्यात्ततः पाद्यं प्रदापयेत् । चतुर्थेनार्घ्यदानं च ततश्चाचमनीयकम् ॥ २ ॥
पष्टेन स्नपनं दद्यात् सप्तमेनापि वाससी । अष्टमेनोपवीतं च नवमेन विलेपनम् ॥ ३ ॥
दशमेनैव पुष्पाणि दद्याद्देवस्य चाण्डज । एकादशेन मन्त्रेण धूपं चैव प्रदापयेत् ॥ ४ ॥
दीपं द्वादशकेनैव त्रयोदशमितेन वै । नैवेद्यं विविधं दद्याद् भक्ष्यं भोज्यं च पायसम् ॥ ५ ॥
चतुर्दशेन मन्त्रेण दद्यात् सुमनसोऽञ्जलिम् । ततः पञ्चदशेनैव कारयेच्च प्रदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
षाढादीनि च तेनैव षोडशेन विसर्जनम् । स्नानोपवीतवस्त्रेषु नैवेद्ये कश्यपात्मज ॥ ७ ॥
दद्यादाचमनीयानि सर्वदेवेष्वयं विधिः । स्वैस्त्वैर्मन्त्रैर्विधानेन देवांस्तत्र प्रसादयेत् ॥ ८ ॥
गन्धपुष्पे तथा धूपदीपनैवेदनानि च । अशक्तौ पथ वा कुर्यादुपचारांश्च पूजने ॥ ९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके पूजोपचाराध्यायः पञ्चसततितमः ॥ ७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्नात्वा नित्यक्रियां कृत्वा कर्ता शुचिरलंकृतः । ब्राह्मणान् देयवस्तुनि गन्धाद्यैरर्चयेत्सुत ॥ १ ॥
दानं ददेऽहममुकं दद्याद्विप्रकरे जलम् । ददस्वेति द्विजेनोक्तमिति दानविधिः स्मृतः ॥ २ ॥
ॐ तत्सत्पूर्वमुच्चार्यं गृहीत्वा तु करे जलम् । सतिलकुशहस्तस्तु फालजानं समुच्चरन् ॥ ३ ॥
प्राङ्मुखश्चोदङ्मुखो वा पत्रे याम्यमुखः स्थितः । वामेन पाणिना स्पृष्ट्वा स्मरेत्तद्वस्तुर्ददते ॥ ४ ॥

१ दुर्घोदनम् । २ समुचरेत् ।

विधायामुक्तगोत्रायामुक्तकामो ह्यहं वदे । नमस्तेत्युत्सृजेदेतद्विजहस्ते जलं खग ॥ ५ ॥
 स्वस्तीत्युक्तेन विषेण दानमक्षयतां नयेत् । संप्रदानमिति प्रोक्तमन्यच्यागमिति स्मृतम् ॥ ६ ॥
 कन्यादानं त्रिपुररुपगोत्रोच्चारणपूर्वकम् । गोकन्याप्रतिमाशुद्ध्यास्त्वैकेकस्य प्रदापयेत् ॥ ७ ॥
 विभक्तविधिना दाता न तत्फलमवाप्नुयात् । प्रतिप्राप्तर्वदानानां स्वर्णमक्षयकारकम् ॥ ८ ॥
 दानमक्षयतां याति संप्रदानेन शकृतम् । अभावे ब्राह्मणादीनां दानमल्पफलं भवेत् ॥ ९ ॥
 तीर्थार्थी त्यागविधिना संप्रदानसमं फलम् । तावद्धेनुषु धेनुत्वं देवत्वं प्रतिमासु च ॥ १० ॥
 यावद्विप्रो न शुद्धीयात्स्वस्तीत्युक्तीति तद्गुरुं ॥ ११ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके दानविधानाध्यायः षट्सप्ततितमः ॥ ७६ ॥

अरुण उवाच ।

सामान्येन विधिं शूद्धिं सर्वलोकहिताय वै । पापिनां कर्मदुष्टानां प्रायश्चित्तं परं वद ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तविहीनानां का गतिः परमेश्वर । श्रोतुमिच्छाम्यहं त्वत्तः सर्वज्ञस्त्वं यतः प्रभो ॥ २ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तविहीनानां महापातकानां नृणाम् । नरकान्ते भवेज्जन्म चिद्वाङ्कितशरीरिणाम् ॥ ३ ॥
 प्रतिजन्म भवेत्तेषां चिद्धं तदपापसूचकम् । प्रायश्चित्ते कृते याति पश्चात्तापवतां पुनः ॥ ४ ॥
 महापातकतं चिद्धं सप्तजन्माभिजायते । उपपापोद्भवं पञ्च त्रीणि पापसमुद्भवम् ॥ ५ ॥
 दुष्कर्मजा नृणां गंगा यान्ति चैव क्रमाच्छमम् । जपैः सुरार्चनेर्होमैर्दानैस्तेषां शमो भवेत् ॥ ६ ॥
 पूर्वजन्मकृतं पापं नरकान्ते परीक्षयेत् । वाधते व्याधिरूपेण तस्य कृच्छ्रादिभिः शमः ॥ ७ ॥
 कृतकर्मक्षयो नास्ति कल्पकोटिशतैरपि । अवश्यमेव भोक्तव्यं कृतं कर्म शुभाशुभम् ॥ ८ ॥
 पूर्वजन्मकृतं पापं व्याधिरूपेण तिष्ठति । कुष्ठं च राजपक्ष्मा च प्रमेही ग्रहणी तथा ॥ ९ ॥
 शूद्रकृच्छ्राश्रमरीकासा अतीसारभगन्दरौ । दुष्टवर्णं गण्डमाला पक्षाघातोऽक्षिनाशनम् ॥ १० ॥
 दन्तेवमादयो रोगा महापापोद्भवाः स्मृताः । जलोद्वयकृच्छ्रीहृशूलशोफप्रणास्तथा ॥ ११ ॥
 श्वासाजीर्णज्वरच्छर्दिभ्रममोहगलग्रहाः । स्कार्युद्विसर्पाद्या उपपापोद्भवा गदाः ॥ १२ ॥
 दण्डपतकिन्धिव्रवपुः कफविचर्चिकाः । वल्मीकसुण्डरीकाद्या रोगाः पापसमुद्भवाः ॥ १३ ॥
 अर्शोआद्या नृणां रोगा अभिशापाद्भवन्ति हि । अन्पे च बहुधा रोगा जायन्ते दोषसंकराः ॥ १४ ॥
 उच्यन्तेऽय निदानानि प्रायश्चित्तानि च क्रमात् । महापापेषु सर्वस्वं तदर्थं तूपपातके ॥ १५ ॥
 दद्यात्पापेषु पापार्शं ह्यर्थं चाथ खगेश्वर ॥ १६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके सामान्यविचारध्यायः सप्तसप्ततितमः ॥ ७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दृश पश्चाद्य चतुर उपदेऽय दिवाञ्छुभान् । तेषामनुज्ञया सर्वं प्रायश्चित्तमुपक्रमेत् ॥ १ ॥
 विधाय वैष्णवं श्राद्धं संकल्पं निजकाम्यया । धेतुं दद्याद् द्विजैर्भ्योऽयं दक्षिणाश्च स्वशक्तितः ॥ २ ॥
 अर्शं कृत्वा यथादास्यया वमालंकरणैर्द्विजान् । याचेत् दण्डवन्नत्वा प्रायश्चित्तं यथोचितम् ॥ ३ ॥

१ आदर्शपुस्तक एतदध्यायानि संगठितं इत्युक्तम् । अन्यल्पपुस्तकेऽपि द्रुतितमं यस्यालामात्रिण्यं
 रामादिर्व्याकृत्युत्तरेऽयं मंत्रः । द्वितीयावृत्तावपि वैशाल्यः । यदि द्रुतितमं यस्य प्रेषणं कैश्चिन्महाशयैरुक्तं
 क्रियेत् तर्हि नृणांवाहूतौ त प्रथं स्वार्थे संनिवेश्य शुद्धविष्याम इति । २ सप्तजन्मनि ।

व्रतच्छिद्रं तपश्छिद्रं यच्छिद्रं यज्ञकर्मणि । सर्वं भवति चाऽच्छिद्रं यस्य चेच्छन्ति वै द्विजाः ॥ ४ ॥
 ब्राह्मणा यानि भायन्ते मन्यन्ते तानि देवताः । सर्वदेवमया विद्या न तद्वचनमन्यया ॥ ५ ॥
 उपवासो व्रतं चैव स्नानं तीर्थफलं तपः । विप्रैः संपादितं यस्य संपन्नं तस्य तद्ववेत् ॥ ६ ॥
 ब्राह्मणा जङ्गमं तीर्थं निर्जलं सार्वकामिकम् । तेषां वाक्योदकेनैव शुद्धचन्ति मलिना जनाः ॥ ७ ॥
 संपन्नमिति यद्वाक्यं वदन्ति क्षितिदेवताः । प्रणम्य शिरसा धार्यमग्निष्टोमफलं भवेत् ॥ ८ ॥
 तेभ्योऽनुज्ञामिति प्राप्य प्रपद्येत यथाऽऽशिषः । भोजयित्वा द्विजाञ्छक्त्या भुञ्जीत सह धन्युभिः ॥ ९ ॥
 गोदानं च तथा तेषु कर्तव्यं पापशोधनम् । एका कृच्छ्रेऽतिकृच्छ्रे द्वे तिस्रश्चान्द्रायणे व्रते ॥ १० ॥
 गौवामभावे निष्पावा साशीतिः शतकृच्छ्रज्ञा । पाद्धार्षिके महाभाग प्रायश्चित्ते ययोदिते ॥ ११ ॥
 अशीत्युत्तरशतं कृच्छ्राणां भवति ध्रुवम् । त्रिविधा हि महावाहो कर्मजा दोषजास्तथा ॥ १२ ॥
 तयोभयसमुद्धृता नृणां दोषाः पतन्निण ॥ १३ ॥

कर्मप्रकोपेण कदाचिदेते दोषप्रकोपेण भवन्ति चान्ये ।

तथा परे प्राणिषु कर्मदोषप्रकोपजाः कायमनोविकारात् ॥ १४ ॥

प्रायश्चित्तमकृत्वा तु न कुर्यात्कर्म किञ्चन । अनिस्तीर्यमद्यं नित्यं वर्धते द्विशुणं पुनः ॥ १५ ॥

दानैर्देवाभिरतिथिद्विजदेवतागोदेवार्चनप्रणतिभिश्च जपैस्तपोभिः ।

इत्युक्तपुण्यनिश्चयैरपचीयमानं प्राक्पापजातमशुभं प्रशमं नयति ॥ १६ ॥

निष्कृत्या कर्मजन्तोत्यो दोषजस्त्वौपधेन हि । उभयाज्जायमानस्तु निष्कृत्यौपधसेवया ॥ १७ ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंबादे कर्मविपाके दोषविभागाध्यायोऽप्रसक्तितमः ॥ ७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । धर्मशास्त्राद्विज्ञाय प्रायश्चित्तं ददाति यः ॥ १ ॥

राजयक्ष्मा भवेत्तस्य रोगपीडाऽतिदारुणा । क्षयी स्याद्गर्भघातेन तथा क्षेत्रस्य मारणे ॥ २ ॥

क्षयेणात्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । प्रायश्चित्तं परं तस्य शृणु यत्नेन चाण्डज ॥ ३ ॥

कारयेत्कदर्ली दिव्यां पर्णैः सर्वत्र संयुताम् । फलपूगेन संयुक्तां सुवर्णस्य पलेन तु ॥ ४ ॥

यथाविभवतः कुर्याद्ब्रह्मणाविष्टय सूत्रकैः । ब्राह्मणान्भोजयेन्नापि भक्षयेर्नानाविधैः शुभैः ॥ ५ ॥

होमं च कारयेत्तत्र पूर्वब्रह्मणोऽनेन च । तस्मै तां कदर्ली दद्याद्ब्रह्मालंकारपूर्विकाम् ॥ ६ ॥

पूजिताय दरिद्राय वृत्तस्थायात्मवेदिने । धर्मज्ञायातिदान्ताय मन्त्रेणानेन तत्क्षयी ॥ ७ ॥

दानमन्त्रः ।

“ हिरण्यगर्भं पुरुष परात्परं जगन्मय । रम्भादानेन देवेश क्षयं क्षपय मे प्रभो ” ॥ ८ ॥

पुण्याहवाचनं कार्यं ब्राह्मणैर्वेदपारगैः । शिष्टिर्निश्चिन्धुभिश्च सह भोजनमाचरेत् ॥ ९ ॥

जपहोमी यथाशक्ति पूजामन्त्रश्च अयम्ब्रह्मकम् । राजहा राजयक्ष्मी स्याद्दोषात्तस्यातिनिष्कृतिः ॥ १० ॥

गोभूहिरण्यमिष्टान्नजलवस्त्रप्रदानतः । घृतधनुप्रदानेन तिलकुम्भप्रदानतः ॥ ११ ॥

दातव्यानि समस्तानि व्यस्तानि चाप्यकरुणतः ॥ १२ ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंबादे कर्मविपाके क्षयरोगाध्याय एकोनाशीतितमः ॥ ७९ ॥

१ सर्वकामदम् । २ अथवा पलमेरुं तु सुवर्णं गोतमं फले । इत्यधिकं एतुं । ३ हेमः पलैर्वेदमितेर्वह्निः ।
 कार्यां द्विजातिभिः । जपे लक्ष्मितं बह्वैः सर्वेषां कार्यसाधकम् ॥ इत्यधिकं एतुं ।

श्रीसूर्य उवाच ।

शूली स्यादब्रह्मर्ता च जन्मन्यत्र पतत्रिण । हिंसको वा मनुष्याणां शूलरुक्पीडितोऽधुना ॥ १ ॥
 पलाधेन तदर्धेन तदर्धेनापि वा कृतम् । सौवर्णं राजतं वापि शूलं कुर्यात् प्रयत्नतः ॥ २ ॥
 ताम्रेण वाज्यसा वापि बदरेणाथवा पुनः । शुभवस्त्रेण संवेद्य तिलानामुपरि न्यसेत् ॥ ३ ॥
 तिलानां परिमाणं तु द्रोणं चापि तदर्धकम् । तदर्धं च यथाशक्त्या प्रजपेद्ब्राह्मणः शुचिः ॥ ४ ॥
 ततो हुतवते शूलं पूजयित्वा स्वशक्तितः । दद्यात्तदक्षिणां तत्र प्राङ्मुखो वाप्युदङ्मुखः ॥ ५ ॥
 “त्वं शूलं ब्रह्मणा सृष्टं त्रिपुराणां विनाशने । दैत्यानां दानवानां च शङ्करस्यायुधं तथा ॥ ६ ॥
 कुक्षिस्थमथ पार्श्वस्थमथवा पृष्ठसंगतम् । शूलं विनाशय त्वं मे महादेवेन राधितम्” ॥ ७ ॥
 ततः स्नात्वाऽथ भुञ्जीत ब्राह्मणैः सह वन्धुभिः । “नमः शिवाये” ति केचित्प्रणवादि पठन्ति च ॥ ८ ॥

(त्र्यम्बकं यजेति । अरुचिशूले श्रद्धाहीनो धनवान् दानेश्वरतिस्तामसदानाद्वा यः सोऽरुचिमात्
 शूली जायते तत्रायं विस्तरः ।)

साक्षाद्गन्ति गवादीनि यः पुनर्जननान्तरे । शिरोरोगी श्रोत्ररोगी शूली चारुचिमान्भवेत् ॥ ९ ॥

(अत्र गोहननं यज्ञसाधनत्वादिशुणविशिष्टगोहननं प्रायश्चित्तस्य गुरुत्वात् ।)

विश्वस्तविपदाता च छीहवाजायते नरः ।

(वा-चं-शब्दाच्छूली च जठरशूले ।)

श्रुत्यध्ययनसम्पन्नं याचितारमर्किचनम् ॥ १० ॥
 ब्राह्मणं दान्तमाहूय दानार्थं न ददाति यः । स भवेज्जठरे शूली तथाऽऽह्वानी च कर्हिचित् ॥ ११ ॥
 पूर्वजन्मनि नास्तिक्यात्क्षयलंशाद्भयंशब्दवान् । निष्कर्विशक्तिकं दद्याद्ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १२ ॥
 विष्णुप्रकाशकान्मन्त्राञ्जपेद्द्रौगोपशान्तये । अपामार्जनपाटेन मन्त्रितं स जलं पिबेत् ॥ १३ ॥
 भोजनं ब्राह्मणेभ्यः । ॥ + ॥

नम्रां परास्त्रियं दृष्ट्वा सूर्यं वाऽस्तमयोदये । नेत्रशूली भवेत्सोऽपि नेक्षितुं क्षमते दृशा ॥ १४ ॥

(परेस्त्रियं दृष्टेति कामतस्तथा सूर्यमपि ।)

वर्चो मे देहि मन्त्रेण होमः स्यादयवाऽयुतम् । वयः सुपर्णा इति च नेत्रे तिस्रश्च वारिणा ॥ १५ ॥

“वर्चोदा असि वर्चो मे देहि” इति दशाक्षरो मन्त्रः

सर्वेषु स्थलेषु । होमफाले स्वाहान्तः ।

अग्नीभ्यां त इति जपेन्नेत्रशूलं प्रशाम्यति । मृषरोपरता येन जायते वपुयातनः । (?) ॥ १६ ॥
 सोऽन्नदानं प्रकुर्वीत तथा रुद्रं जपेद्द्रुपः । अनुक्तेषु च रोगेषु रोगाग्निज्वलितेक्षणम् ॥ १७ ॥
 धूमद्रभीषणं शक्तिं शूलं पाशाङ्कुशी दधत् । चक्रखड्गगदावज्रशरधनुषि च ॥ १८ ॥
 नागाग्रन्यस्ततर्जण्या तर्जयन् पारिपार्श्वगान् । दंष्ट्रादंष्ट्राधीरपुटं दूरात्पाणिमदक्षिणम् ॥ १९ ॥
 उघ्नन्मभिर्मुहं धावत्यर्हत् पार्श्वयोः कृदाम् । विशीर्षणैः शरोगाणां प्रतिरूपं प्रकरूपयेत् ॥ २० ॥

शान्तं तस्यार्धमर्घं वा हेम्नो निष्काणि तेन तु । तदेव प्रतिमामानं कर्मशान्तिष्वपि स्वतः ॥ २१ ॥
 “ येये रोगाः प्रवाधन्ते देहस्थाः सतनं तु माम् । गृहाण प्रतिरूपं तु सह रोगैर्द्विजोत्तम ” ॥ २२ ॥
 मन्त्रेणानेन तं दद्यात्पूर्वरीत्या कृतार्चनः ॥ २३ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके शूलरोगाख्यायोऽशीतितम ॥ ८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ये पुनः क्रूरकर्माणः पापाः पिशुनचेतमः । ते भवेयुः सदा शीतज्वरबन्तस्तदेनसः ॥ १ ॥
 मङ्गलेषु च कार्येषु सततं कोपमाचरेत् । उष्णज्वरगभिभूतस्य तत्पापस्यापनुचये ॥ २ ॥
 जातवेदसमन्त्रेण ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः । सुरामासोपहाराद्यैर्वलिः सर्वत्र गश्यते ॥ ३ ॥
 सहस्रकलशस्नानं शतभोजनमेव च ।

(रोगैर्गुरुलघुभावेन जपे गुरुलघुभाव इति सर्वत्र द्रष्टव्यम् । सुरादिभिर्बलिरधिकारिभेदेन ॥)
 उष्णज्वरं महेगस्य प्रकुर्यादभिषेचनम् ॥ ४ ॥

(रुद्रेण शतरुद्रेण नमकानुवाकैरित्यर्थः । अत्र मृत्युञ्जयस्वाप्युपलक्षणम् ॥)

देवस्वहरणाञ्चैव जायते विविधज्वरः । ज्वरो महाज्वरश्चैव रौद्रो वैष्णव एव च ॥ ५ ॥
 ज्वरं रुद्रजपं कुर्यान्महारुद्रो महाज्वरं । महारुद्रं जपेद्वादे वैष्णवं तद्द्वयं जपेत् ॥ ६ ॥

(अर्थश्च तच्छब्देन बुद्धिस्यानि वैष्णवानि विष्णुहृदयादिस्तोत्राणि परामृश्यन्ते ।)

आगारदाही ज्वरवान् जायते तत्र निष्कृतिः । नवकुम्भं समानीय मृन्मय चात्रणं दृष्टम् ॥ ७ ॥
 लोहितं काष्ण्यर्गहितं स्थापयेत्तण्डुलोपरि । परिमाणं तण्डुलानां द्रोणपञ्चकमिष्यते ॥ ८ ॥

विशुद्धास्तण्डुला ग्राह्याः श्वेतवस्त्रेण वेष्टयेत् । मधुनाऽप्ययवाऽऽज्येन खण्डेनाथ गुडेन वा ॥ ९ ॥
 तलेनाप्यम्भसा वाय पृजयेच्च उक्तितो नरः । श्वेतपुष्पैरर्चयेत्तं गन्धपुष्पोपहारकः ॥ १० ॥

होमश्च पूर्ववत्कार्यः समिदाज्यचत्कटैः । मुवर्णेन यथाशक्त्या ब्राह्मणाय निवेदयेत् ॥ ११ ॥
 तस्मै कृतवते वृत्तुतशीलाय सत्कृतम् । मन्त्रेणानेन विधिवत्पूजयित्वा ज्वरी नरः ॥ १२ ॥

“ महेश देवदेवेश वासुदेव पात्पर । कुम्भेनानेन दत्तेन ज्वरः क्षिप्रं प्रशाम्यतु ॥ १३ ॥
 एकान्तरं संनिपातं तृतीयकचतुर्यर्शं । पाक्षिकं मासिकं चापि सावत्सरिकमेव च ॥ १४ ॥
 नाशयेता मम क्षिप्रं वासुदेवमहेश्वरं ” ॥ १५ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके ज्वरा याव एकाशीतितम ॥ ८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कृतत्रो जायते मर्त्यः कफवान् श्वासकामवान् । उष्णज्वरी च नित्यं हि पित्तरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
 चान्द्रायणत्रयं कुर्यात् पञ्चाशद्विप्रभोजनम् । अग्निं दूतारयसुक्तेन जप कुर्याद्द्विजोत्तमान् ॥ २ ॥

(अग्निं दृतं वृणीमहे होतारं विश्वेदसम् । अस्य यज्ञस्य मुक्तम् ॥)

पूजयेद्रोजयेद्दद्यात्तन्मना नान्यमानसः । कृच्छ्राकरणे गोदानं तद्विष्णोः परमं पदम् ॥ ३ ॥
 (तत्र देयं मधुसर्पिर्हरण्यवामासि ।)

कुरुक्षेत्रादिदेशेषु फालेषु ग्रहणादिषु । महादानानि गृह्णीयात्रिपिदान्ययवा स्वयम् ॥ ४ ॥
 अपात्रभूतो दातृभ्यो निषिद्धेभ्यश्च मानवः । सपामाश्वासत्रागमश्च कुत्सिषु त्रिमिभिस्तथा ॥ ५ ॥

(स्वयमपात्रभूतो वेदनित्यत्रमात्रुष्ठानादिरहित इत्यर्थः । निषिद्धेभ्यो दातृभ्यः ।)

कण्डूत्या चैव पीडयेत् तद्रोगस्य प्रशान्तये । महिषां यमदेवत्या दद्याद्विद्यानुसरतः ॥ ६ ॥

काममृत्युस्वरूपां तां महिषीं रक्तभूषणाम् । सालंकागं प्रदास्यामि मम शान्तिं प्रयच्छतु ॥ ७ ॥
पिशुनो नरकस्यान्ते जायते श्वासकासवान् । वृत्तं तेन प्रदातव्यं सहस्रपलसंख्यया ॥ ८ ॥
उद्यन्नथ जपः कार्यो होमश्चर्वाञ्चयोरपि ॥ ९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके श्वासरोगहराख्यायो व्यतीतितमः ॥ ८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजमार्गे नदीतीरे छायायां पुष्टिते नरः । मूत्रं पुरीषं बल्मीके पायुं मुञ्चेज्जलेऽपि वा ॥ १ ॥
श्वयथुञ्ज्याधिमाप्नोति ह्येवमाह सदाशिवः । शोफी कृच्छ्रत्रयं कुर्याद्वायञ्चा अयुतं जपम् ॥ २ ॥
तिलहोमसहस्रं च जपेन्मृत्युञ्जयं तथा । विद्रक्तर्ता भवेत् क्रूरः शोफी भवति मानवः ॥ ३ ॥
तस्य कर्मविपाकोऽल्पव्याधिनाशनमुत्तमम् । क्षीमवस्त्रं समानीय बहुमूल्यं च यद्भवेत् ॥ ४ ॥
सुक्ताफलानि धर्त्रीयाद्वस्त्रमान्ते समन्ततः । कुंकुमेनांकितं सम्यक् कर्पूरगरुघूपितम् ॥ ५ ॥
तण्डुलोपरि संस्थाप्य तण्डुलांश्च स्वशक्तितः । आचार्यायाथ तद्वस्त्रं दद्यात्तत्र सदाक्षणम् ॥ ६ ॥
“ ऋषीणां प्रवरोऽगस्त्यो लोपासुद्रापतिः प्रभुः । क्षीमवस्त्रप्रदानेन तुष्टो व्याधिं व्यबोहतु ” ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके शोकराख्यायव्यतीतितमः ॥ ८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्विजद्रव्यहारी पाण्डुरोगी भवेन्नरः । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्याच्च चान्द्रायणमतन्द्रितः ॥ १ ॥
कुपोत्कृष्णाण्टहोमं च स्वर्णचन्द्रेण वाससी । ब्राह्मणेभ्यो यथाशक्ति पाण्डुरोगस्य शान्तये ॥ २ ॥
(चन्द्रेण रजतेनेत्यर्थः ।)
अग्निष्टोमादिर्गर्माणि प्रक्रम्य न समापयेत् । स पाण्डुरोगी भवति शिरोवेदनवांस्तथा ॥ ३ ॥
अन्त्यजागमने मर्त्यः पाण्डुरोगी प्रजायते ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके पाण्डुरोगहराख्यायश्चतुर्दशीतितमः ॥ ८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उद्भिन्नान्यन्त्राणि जायन्ते वैश्यदहन्तुस्ततः परम् । ज्वरी शीतोष्णकी दाहसंस्त्वपाने तन्निरवर्तते ॥ १ ॥
कृच्छ्रातिकृच्छ्रं कुर्याच्च इतब्राह्मणभोजनम् । उद्यन्तुचाजपश्च स्यादयुतत्रयसंख्यया ॥ २ ॥
अन्नमृक्तेन चर्वाञ्ज्यं जुहुयाच्छतमष्ट च । अथवा महिषीं दद्यात्पतिरूपेण काञ्चीनीम् ॥ ३ ॥
यत्राग्निप्रहरणे मर्त्यां जायते चान्द्रवृद्धिमान् । कुर्यात्स्वर्णमयीं मूर्तिं शुभां नारायणस्य तु ॥ ४ ॥
ध्यावद्वाग्निफनिष्टाभ्यामेकेनापि तदर्धतः । नारायणश्चतुर्बाहुः शंखं चक्रं तयोत्तरे ॥ ५ ॥
दक्षिणे तु गदां पद्मे नीलजीमूतमग्निभः । वामे श्रीवल्लकीहस्ता पुष्टिः पद्मकरा परा ॥ ६ ॥
प्रक्षान्त्य पश्चगव्येन स्थापयन्तुं पुंसुमोपरि । श्वेतवस्त्रेण संवेष्टय गन्धमाल्यैः समर्चयेत् ॥ ७ ॥
उपचारिः षोडशभिर्गचार्यो वैष्णवः शुचिः । सर्वशान्त्वार्यनत्त्वनो ब्रह्मविद्यामु निष्ठितः ॥ ८ ॥
होमं च पागयेत्तत्र ह्यग्नेर्यां दिशि शान्तनः । समिदाज्यतिलैश्चैव जुहुयान्मूलमन्त्रतः ॥ ९ ॥
गौरी तथाऽर्चयेद्देवं नागयणमनामयम् । मूलमन्त्रेण विधिवर्धयेद्यं चरुरिष्यते ॥ १० ॥
नमोऽस्त्यय मोहाय मूलमन्त्रः प्रवीणितः । ततस्त्वां प्रतिमां दद्यात्प्रादसुराय जुहुद्दसुरतः ॥ ११ ॥

१ तैत्तिरीयस्य मूत्रे दत्तित इति प्रतिभाति । २ क्षयान्ते ।

“नागयण जगन्नाथ शंखचक्रगदाधर । पूर्वजन्मनि यज्ञादौ विघ्नं यद्रे कृतं मम ॥ १२ ॥
 अन्त्रवृद्धिमहागेमं दानेनानेन तोषितः । चक्रहस्त गदापाणे शमयाशु जगत्पते ” ॥ १३ ॥
 विप्राणां भोजनं दद्यात्प्रात्वा भुञ्जीत वन्धुभिः । एवं कृत्वा समाप्नोति नीरोगत्वं नरो भुवि ॥ १४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्योपनिषत्वादे कर्मविपाके वृद्धसूर्यायः पञ्चाशीतितमः ॥ ८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

जात्युत्तमस्त्रीगमनाज्जायते, मस्तकव्रणी । तत्पातकविशुद्धयर्थं प्राजापत्यचतुष्टयम् ॥ १ ॥
 कर्मकाले कुक्षुटं च खरादीन्पाप ईक्षते । स नासिकाव्रणी च स्यादाद्रेनेत्रश्च जायते ॥ २ ॥

(तत्रै स्वर्णहरिणीदानं धेनुदानं वा)

स्वजातिजायागमने जायते हृदयव्रणी । तत्पातकविशुद्धयर्थं प्राजापत्यद्वयं चरेत् ॥ ३ ॥

(स्वजातिजायागमनमित्यस्यार्थः—ब्राह्मणस्य ब्राह्मणी एवं क्षत्रियादे-

रपि क्षत्रियादिः स वंशपुरुषस्तस्य भार्येत्यर्थः ।)

जलाग्निवन्धनप्रापनिमित्तेन म्रियेत यः । भवेद्दुरमि दुष्टं हि व्रणं तस्यापि निष्कृतिः ॥ ४ ॥

स दद्याद्गोद्वयं तस्य पञ्चाशद्विप्रभोजनम् । दाक्षिणां च यथाशक्ति मुक्तो भवति रोगतः ॥ ५ ॥

(अनधिकारिणाऽविहितमार्गेण जलादिमरणे ।)

पितृष्वसाभिगमने वामाङ्गे तु व्रणी भवेत् । तेनापि निष्कृतिः कार्या अजादानेन यत्नतः ॥ ६ ॥

मातृष्वसाभिगमने वामाङ्गे तु व्रणी भवेत् । तेनापि निष्कृतिः कार्या अजादासीप्रदानतः ॥ ७ ॥

(शैतयनुसारेणालंकृत्य दद्यादित्यर्थः ।)

अदण्डयोस्तर्जयेद्यो वै स वा गुल्मव्रणी भवेत् । जपहोमादिकं कार्यं धेनुदानं प्रयत्नतः ॥ ८ ॥

हीनजातिस्त्रीगमनाज्जायते चरणव्रणी । तत्पातकविशुद्धयर्थं प्राजापत्यं समाचरेत् ॥ ९ ॥

मृते भर्तारि या नारी ब्रह्मचर्याभिधातिनी । सा भवेद्भ्रणदोषेण संभोक्तुं क्षमते न च ॥ १० ॥

संभोगाचूतनं तीव्रवेदना पुरुषस्य च । दद्यान्नीलवृषांस्त्रीन्वि मधुमर्पिस्तिलानपि ॥ ११ ॥

(चञ्चेद्यात्स्त्रीपुंसयोरपि तीव्रवेदना भवतीति ।)

लोहितो यः सवर्णेन मुखे पुच्छे च पाण्डुरः । श्वेतः खुरविपाणाभ्यां स नीलो वृष उच्यते ॥ १२ ॥

योगं हित्वा द्विजो मोहाग्निमुक्तो धर्मनिश्चये ॥ १३ ॥

भगन्द्रो भवेत्तस्य ह्यधर्मं वदतो मुखे । आर्यभार्याभिगमने भगन्दरयुतो भवेत् ॥ १४ ॥

अथ प्रतिकृतिमाह ।

माणिक्यं पद्मरागं च वज्रवैडूर्यमेव च । गोमेदं च मरकतं पुष्परामं च मूर्तिकम् ॥ १५ ॥

हरितं च नवैतानि स्वर्णपाशोपरि न्यसेत् । अथवा राजते ताम्रे गवाज्येन प्रपूयेत् ॥ १६ ॥

(हरितं हगितरत्नम् । यस्मिन् स्वर्णादिपात्रे च रत्नानि स्थापितानि तत्पात्रं

गज्येनाज्येन पूरयित्वात्ति ग्रहणम् ।)

स्वलिङ्गैश्चैव मन्त्रीश्च होमः कार्यस्तु पूर्ववत् । ततो ब्राह्मणमाहूय नवशास्त्रार्थकोविदम् ॥ १७ ॥

“आदित्यादिग्रहाः सर्वं नवरत्नप्रदानतः । विनाशयन्तु मे दोषान्निप्रमंभं भगन्दम् ” ॥ १८ ॥

अनेन कर्मणा नूनं गत्यावद्विहितेन तु । ततो नैकज्यमाप्नोति निःसंदिग्धं भगन्द्री ॥ १९ ॥

स्वगोत्रस्त्रीप्रसङ्गेन जायते च भगन्दरी । तेनापि निष्कृतिः कार्या भेषीदानेन यत्नतः ॥ २० ॥
(तत्रै रजतमयो भेषः स्वर्णखुरादि च ।)

श्रीसूर्य उवाच ।

अतिमानादतिक्रोधादतिक्रेहाद्भयादापि । यो धर्मनिश्चयज्ञानमन्यया कुरुते नरः ॥ २१ ॥
स पूयशोणितबहुव्रणी तच्छान्तयेऽथ तु । अतिकृच्छ्रं प्रकुर्याच्च तिलप्रस्यप्रदो भवेत् ॥ २२ ॥
होमश्चरुघृताभ्यां च तिलैरष्टोत्तरं शतम् । सहस्रं वा व्याहृतिभिः कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ २३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके व्रणायध्यायः षडशीतितमः ॥ ८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रेषां मर्मभेदेन मुष्टिघातेन चैव हि । असत्यवचनाच्चैव पुद्गिहृष्टीपदसुग् भवेत् ॥ १ ॥
नाडीव्रणश्च जायेत तद्रोगस्यापनुत्तये । चान्द्रायणं चातिकृच्छ्रं वातिचान्द्रायणं चरेत् ॥ २ ॥
कूष्माण्डहोमः कर्तव्यः सोमरुद्रजपस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके 'लीहाद्यध्यायः सप्ताशीतितमः ॥ ८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । धूर्तः सकन्योऽतिशठश्चिन्ताहुःखसमन्वितः ॥ १ ॥
ब्राह्मण्यां वीर्यदानात्पाक् तद्दद्यान्मृतपुत्रकः । लक्ष्मैतदत्र लग्नाच्च सोमः पापान्चितो रिपौ ॥ २ ॥
गोस्त्रीविप्रवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । स्त्रीसहायकृतात्पापपूर्वं गर्भसमुद्भवात् ॥ ३ ॥
अत्र जन्मनि सा नारी ज्येष्ठा सन्ततिवर्जिता । लक्षितो लक्षणैश्चोक्तैः पृच्छकश्चात्र जन्मनि ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविशोधिनीम् । ब्राह्मण्याः प्रतिमा कार्या पल्लवैर्दमितैः शुभा ॥ ५ ॥
हिरण्मयी सगर्भा च पत्रे लेख्या प्रयत्नतः । तदर्धार्धमिता वापि त्रिषु वित्तानुसारतः ॥ ६ ॥
संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया मन्त्रपूर्विका । सुवर्णैकमितं दद्याच्छिवं पापप्रणाशनम् ॥ ७ ॥
राजतं च तथा दद्यात्सोमं सार्धपलात्मकम् । गायत्र्यष्टसहस्रं च होमयेत्तद्दशांशतः ॥ ८ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ ९ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । नैवं करोति यो मोहात्प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् ॥ १० ॥
न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः षडशीतिमितान्दकम् ॥ ११ ॥
प्रायश्चित्ते कृतेऽरिष्टं वर्षे षष्टिमिते ध्रुवम् ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके पुत्रजीवनाध्यायोऽष्टाशीतितमः ॥ ८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव बाहुजः फश्चिद्ग्रामाध्यक्षो विराटजः । दत्तानि तेन दानानि गोभूम्यश्वादिकानि च ॥ १ ॥
ब्राह्मणेपु गृहस्थेषु सत्पात्रेषु विशेषतः । अथान्यद्ग्रामपस्यापि क्षत्रियस्य महात्मनः ॥ २ ॥
एषपुत्रस्य पुत्रो वै भुजगुले पुराऽनघ । घातितस्तेन खड्गेन निशायां चौर्यकर्मणा ॥ ३ ॥
त मृतस्तेन दुःरेण भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । तन्माता पुत्रदुःखेन मृता दुःखप्रपीडिता ॥ ४ ॥

१-टीरामग्नः । २-सत्पात्रेषुपुत्रकः ।

वैरभावस्तेनैव कृतं कर्मातिदारुणम् । एवं बहुतिये काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ५ ॥
 सुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ६ ॥
 शतद्रुनिकटे देशे भेषेऽर्कं शनिसंयुते । पितृमातृसुवैर्हीनो भृत्यस्त्रीबन्धुसंयुतः ॥ ७ ॥
 पात्रदानादिदं सर्वं फलं पापफलं शृणु । पूर्वं बालवधात्पापादिह जन्मनि चाण्डज ॥ ८ ॥
 द्विवेदमितदवपान्ते जाऽपुत्रविनाशकः । तथा प्राग् बाहुजवधाद् वामबाहुविवर्जितः ॥ ९ ॥
 लक्षणेर्लक्षयेद्वैतः पृच्छकं चात्र जन्मनि । निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ १० ॥
 पुत्रवृद्धिकरीं धन्यां सर्वांरिष्टविनाशिनीम् । पलपञ्चमितं कुर्याद्बाहुजं च हिरण्मयम् ॥ ११ ॥
 तन्मातरं च सीवर्णां सुवर्णकामितां शुभाम् । लक्ष्मीनारायणं तद्द्राजतं त्रिपलात्मकम् ॥ १२ ॥
 तन्मितां राजतीं गौरीं दद्यान्मन्त्रैः प्रपूजिताम् । गायत्र्यष्टसहस्रं तु जपेद्दृष्टाक्षरं तथा ॥ १३ ॥
 शृणुयाद्धरिवंशं वा शतावृत्तिविधानतः । लक्षरुद्रं त्रिगुणितं कुर्याद्वा विधिपूर्वकम् ॥ १४ ॥
 यो न कुर्याद्विधानैकं त्रिष्वप्येतेषु निश्चितम् । न जीवन्ति सुतास्तास्मिन्निवितेनात्र संशयः ॥ १५ ॥
 वेदवेदमितैरिष्टै र्वपै चैव प्रकीर्तितम् । यः कुर्याद्विधिवत् सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १६ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् । एकाशीतिमितथायुः स्याच्चैत्रादौ घटभे मृतिः ॥ १७ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि सर्वं ते कथितं मया ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहदसूरीश्वरचंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोऽननवतितमः ॥ ८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कीरदेशे समुत्पन्नः कश्चित्क्षेत्रे कुले मुधीः । विप्रोत्सङ्गतस्तत्र प्रयागे मकरे वसन् ॥ १ ॥
 कृतवान् विधिवत्स्नानं दानं स्वल्पं स्वशक्तितः । देवयोगाद्गृहं प्राप्य कृतवान् कर्म दारुणम् ॥ २ ॥
 कामलोभेन सततं शूद्रीगमनकार्येसी । स्त्रीभ्यां सदाययुक्तेन पापमाचरितं तथा ॥ ३ ॥
 विविधैरीपधैस्तस्या गर्भपातः कृतः पुग । एवं सर्वैर्मिलित्वा तु पातनं बहुधा कृतम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिये काले प्राप्तास्ते यमशासनम् । सुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ ५ ॥
 तीर्थराजप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । सेज्ये शनौ सिंहगते सूर्ये कन्यागते कुजे ॥ ६ ॥
 मृगे ह्यैरावतीतीरे नात्युच्चो न ह्यधुर्वृणी । स्थिष्टवाक् स्वल्पवमर्दयः पितृमातृविवर्जितः ॥ ७ ॥
 सहोदरधर्नेहीनो जातः पुत्रविनाशकः । परदारभिमगमनाद्गर्भपातनद्रोपजात् ॥ ८ ॥
 पापात्पूर्वकृतात्सूत लक्षणेर्लक्षयेदिह । स्त्रीसहायात्तया सत प्राक्पापात्समुपार्जितात् ॥ ९ ॥
 तैर्नका तत्र पत्नी या तयोः पुत्रंशुचान्विता । तर्क्या बहुपापाद्यद्बाहुः पत्युप्रजस्य च ॥ १० ॥
 पुत्रभर्वविहीनाऽत्र पूर्वपापात्प्रद्वयते । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ ११ ॥
 साधिवेदमितैः स्वर्णैः पद्मं कुर्याद्द्विरण्मयम् । सनालमष्टपत्रादयं शुभं तद्गलर्देवतम् ॥ १२ ॥
 पूरयेत् पारदेनैव तस्य नालं प्रयत्नतः । दद्याद्देवदे विदे सूत विधिना संपन्नं मुधीः ॥ १३ ॥
 “ ब्रह्मयोनिमिदं पद्ममाद्यं स्यात्तं च शाश्वतम् । गर्भधारणपापोत्पन्नोऽपिनाशकरं पद्मम् ॥ १४ ॥
 ददेऽई विप्रमुख्याय पूर्वपापविशुद्धये । ” इत्युच्चार्य नरो द्यात्तस्माद्दोषोत्पन्नोऽप्यने ॥ १५ ॥
 गजतं च ततो दद्याद्ब्रह्मणं तन्मितं सुत । रुद्राणामथवा लक्षं पूजयेद्विधिनाऽण्डज ॥ १६ ॥
 गापत्रौ च यथाशकस्या जपेच्चैवाद्यमर्पणम् । नैवं विधानं यः कुर्याद्दोषान्मोहादिभेपतः ॥ १७ ॥

न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्नीविते नात्र संशयः । श्रुत्वेन विधिर्वेत्कुर्वादिधानेकं समाहितः ॥ १८ ॥
न तस्य पुत्रमरणं भविष्यति ममाज्ञया । धनपुत्रान्वितो मध्ये ह्यायुरष्टाद्विंशतमितम् ॥ १९ ॥
रिष्टं पश्चिमिन्दे तु तस्य चाकृतनिष्कृतैः ॥ २० ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतौ कर्मविपाके अध्यायो नवतितमः ॥ ९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीद्राजकुलोत्पन्नः पूर्वजन्मानि यां मुने । धनधान्यसमायुक्तो रुद्रभक्तिपरोऽण्डज ॥ १ ॥
दत्तानि तत्र दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । अथो भाविचलात्सुत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
तद्गृहे स्थापितं ब्रह्मं पुनर्देवं न तेन च । सहायैकयुतेनैव ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा ॥ ३ ॥
स च कालवशं प्राप्य सुकृत्वा पापफलं महत् । पुण्यात्पुण्यफलं तत्र स शूद्रो जाङ्गलेऽधुना ॥ ४ ॥
देशे रामहृदाद्याम्ये तत्त्वयोजनसंमिते । कृष्णस्तनौ सुते यस्मात्कूराः पश्यन्ति पांविनः ॥ ५ ॥
ह्रस्वो मध्यधनादृचस्तु श्रेष्ठोऽमितसुखान्वितः । स्त्रीभृत्यभ्रातृसंयुक्तो मध्यान्ते सुखभागिह ॥ ६ ॥
ब्रह्मस्वहरणात्पूर्वं चात्र सन्ततिवर्जितः । दाने स्वल्पमतिर्धृतः पापात्सर्वमिदं सुत ॥ ७ ॥
अथो भ्रातृसहायात्तु ब्राह्मणस्वं हृतं पुनः । तेन तत्सहजो ज्येष्ठः पुत्रहीनोऽत्र जन्मानि ॥ ८ ॥
लक्ष्योऽत्र लक्षणैरोमिः पृच्छको विनतासुत । तान्निष्कृतिं प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ ९ ॥
लक्ष्मीश्च गजती कार्या पलेर्दशमिनेः शुभा । सर्वावयवसंयुक्ता पीतवस्त्रविभूषिता ॥ १० ॥
ब्राह्मणाय च सा देया मन्त्रेणानेन धीमता । “ लक्ष्मि स्वं सर्वभूतानां कामदा मोक्षदायिनी ॥ ११ ॥
पूर्वजन्मान्नितात्पापान्मां रक्ष शरणागतम् । ” इत्युच्चार्य नरो दद्याद्विप्रद्रव्यावनाशनम् ॥ १२ ॥
तथा पञ्चपलेः सोमो राजतश्चोक्तरूपवत् । पलद्रव्यमितैस्तद्द्रवनाधिपदिनेश्वरी ॥ १३ ॥
पूजयित्वा तु गन्धार्घ्यैद्यात्सर्वादिद्वौकतः । जपेत्पञ्चसहस्रं तु गायत्र्या होमयेत्तया ॥ १४ ॥
ब्राह्मणभोजयेच्छकृत्या शिवभक्तान्विधानतः । अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १५ ॥
तस्यात्र पुत्रयुगलं कन्यैका च भविष्यति । न करोति च यो मोहाद्विधिवत्पापशोधनम् ॥ १६ ॥
पञ्चपञ्चमिताव्यान्तं न च पुत्रमुखं त्विह । आयुश्चात्र तद्व्यान्तं प्रायश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ १७ ॥
प्रायश्चित्ते कृते चायुरुपधिका सप्ततिः समाः ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतौ कर्मविपाके अध्याय एकनवतितमः ॥ ९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभृष्टेऽप्यकुलोत्पन्नो धनधान्यसमन्वितः । गरस्वत्पाश्च निकटे विष्णुधर्मरतः क्वचित् ॥ १ ॥
दत्तानि बहुदानानि ब्राह्मणेषु च शक्तितः । सर्वान्यपि च तेनैव श्रदाहीनेन चेतसा ॥ २ ॥
देवादेजां द्विजम्याऽयं मामां वै गर्भसंयुताम् । वैरिभावाद्गतयित्वा सुकृत्वा तेन विजानता ॥ ३ ॥
तत्पुत्रश्च तथा स न पापमाचरितं त्विदम् । धर्माधर्मफलं भुक्त्वा गत्वा तत्र यमालयम् ॥ ४ ॥
पूर्वपुण्यवशात्सुत म जातः पादजोऽधुना । गरस्वत्पा याम्यभागे विशद्योजनसंमिते ॥ ५ ॥
स रक्तकृष्णः क्षीणाङ्गो विष्णुभक्तिमगन्धितः । पिताधिकोऽस्वलफणी स्त्रीभ्रातृसुखसंयुतः ॥ ६ ॥
पुण्यादिर्न तथा पापाज्ञानः पुत्रविनाशकृतः । स्त्रीगाहादय्यागतो यस्मात्तया स्त्री पुत्रमपीडिता ॥ ७ ॥
तस्य निद्रमिदं तेषं तेषः पञ्चमभावगः । पापघुक्तस्तथा दृष्टो गहुरेकादगे स्थितः ॥ ८ ॥

१ एतन्नं विदित्वा । २ पापगाः । ३ विद्याऽधिकी ।

लक्षणैर्लक्षितं प्रोक्तंवेद्भि गुरुडाग्रज । (निष्कृतिं वद् मे स्वामिन् नवींशतिनिवृत्तीम् ॥ ९ ॥
इह पुत्रकरी धन्यां लोकानां हिनकाभ्यया) । निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि येन पापभया भवेत् ॥ १० ॥
पल्लवदशाभिः कार्या मेयी गर्भसमन्विता ।

दानमन्त्रः ।

“ब्राह्मणस्य दद्याम्यस्मान्मर्षीर्गोप्यवर्षी शुभाम् । देवी वैश्वानरं चस्मात्पशुवातात्प्रमुञ्चतु” ॥ ११ ॥
यया वैश्वानरो देवो देयो वाऽर्धप्रमाणतः । जपेद्द्वौताशनर्म. ॥ १२ ॥
तण्डुलाज्ययवान् हुत्वा तिलान्ममिश्रय यत्नतः । ब्राह्मणान्भोजयेच्छुक्लपातेः पौद्याञ्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
य एवं कुरुते सूत पूर्वपापाविशोधनम् । तस्य वंशप्रवृद्धिः स्यादकृते वंशनाशनम् ॥ १४ ॥
मेपीवञ्चाण्डजश्रेष्ठ नात्र कार्या विचारणा । पुत्राणां सुखशुद्धिः स्याद्ययुस्स्वास्तिमतिः ॥ १५ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृतेऽरिष्टं पद्मेदमितकेऽन्दके । यदन्तरगतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोक्येत् ॥ १६ ॥
इति श्रीहृदसूरीगणनंबादे कर्मविपाके सत्यायनो दिनवतितम. ॥ ९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वनतैय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । कश्चिद्विप्रोऽभवत्पूर्वं वङ्गदेशेऽपि ग्रामपः ॥ १ ॥
धर्मशास्त्राक्रियाहीनः पित्रोः सुखममन्वितः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेषु च शक्तितः ॥ २ ॥
सत्गत्रेषु गृहस्थेषु श्रद्धापूतेन चेतसा । मृगयायां गतो विप्रः कदाचिद्वयोगतः ॥ ३ ॥
घोरकर्म कृतं तेन प्रारम्भे यौवनस्य च । दुष्णित्तो ब्राह्मणस्तत्र प्रदर्शितुःशिवो भृशम् ॥ ४ ॥
हृतोऽप्यायुर्वर्लेनैव न म मृत्युवशं गतः । ब्रह्मस्वमिति तज्जातादा न भुक्तं केनचिद्गृहे ॥ ५ ॥
तेनैव भक्तिर्न सूत येन विप्रः प्रपीडितः । स गत्वा यमलोकं तु भुक्त्वा तु यमशाननम् ॥ ६ ॥
पात्रदानवशात्सूत न जातः क्षत्रियोऽभूत् । देशे विप्रादिके लभे चापमन्त्रैःस्तमे रवी ॥ ७ ॥
मेपगे राहुयुक्तेऽयं सोमर्क्षविधुर्मयुते । स गौरो दर्शनीयाधः समस्रै स्वल्पवित्तभाक् ॥ ८ ॥
धर्मं चाल्पमतिर्भानी मातापित्रसमन्वितः । दानादिकं गृहस्थेषु फलं पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
यत्रयत्र कृता धावाः प्रारम्भे ब्राह्मणस्थ च । इह जन्मनि तत्रास्ति बाल्ये कुप्यगदान्वितः ॥ १० ॥
अयो स्त्रीपुत्रद्वीनोऽत्र जायते गुरुडाग्रज । यौवनेऽपि च वार्द्धक्ये तस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ११ ॥
एमिश्र लक्षणाः सूत लक्षणीयोऽत्र पृच्छकः । निष्कृतिं परमां सूत वक्ष्यामि शृणु तत्त्वतः ॥ १२ ॥
गायत्रीं विधिना जप्त्वा कोटिं शुद्धिमवाप्नुयात् । प्रयागे निवसन् धीरः काश्यां वा कुनजाङ्गरे ॥ १३ ॥
अथत्राऽष्टसंहत्याणि जप्त्वा कुर्यादिदं विधिम् । हिरण्ययां सोमविमीं कार्यां स्वर्णाष्टकावुमीं ॥ १४ ॥
पत्रेऽर्धेनैव वा लेख्यी सर्वलक्षणसंयुती । देव्यां द्विजाय विधिवत्पूजयित्वाऽयं यत्नतः ॥ १५ ॥
प्रायश्चित्ते कृते श्वेतकुण्डहानिः प्रजायते । स्त्रीपुत्रसुखमर्धैव भवत्येव न संशयः ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्तं न कुर्याच्चिद्वेशीगविवर्धनम् । न पुत्रसुखमाप्नोति स जीवति कदाचन ॥ १७ ॥
रिष्टं द्वाविंशद्वेदं तु जीवनं द्यष्टमसतिः । आनन्त्यात्त्वष्ट जीवानां विस्तागे नोदिनो मया ॥ १८ ॥
इति श्रीहृदसूरीगणनंबादे कर्मविपाके सत्यायनो दिनवतितम. ॥ ९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पृच्छको विनतासूनो दानधर्मरतोऽभवत् । वैश्यः पूर्वभवे सूत व्यापारकुशलः सदा ॥ १ ॥
 दानपत्नरतो नित्यं ब्राह्मणाऽतिथिपूजकः । तद्गृहे धान्यराशिं तु भक्षयन्ती धुधातिनी ॥ २ ॥
 आसन्नप्रसवा सूत सुरभिः कालमोहिता । भृशं तेन हता कुक्षौ लोभोपहतचेतसा ॥ ३ ॥
 बालवत्सो मृतस्तत्र गर्भस्यश्रातिताडनात् । तद्दुःखेन मृता सा तु धेतुराक्रन्दती पुरा ॥ ४ ॥
 एवं निवसतस्तत्र मृतः स यमशासनम् । प्राप्य स्वर्गं बहून्भोगान्भुक्त्वा पापफलं तथा ॥ ५ ॥
 शतद्वनिकटे देशे जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना । धनुर्लभ्रगते सौरौ गुरौ मीनेऽप्यलौ रवौ ॥ ६ ॥
 कुलाग्रणीः कार्यकरो गुणी पित्तकफान्वितः । मध्यरूपयुतः श्रीमान्द्रिभार्यो याति संयुतः ॥ ७ ॥
 चन्द्रे पापयुतेऽन्युग्रे कन्यायां समवस्थिते । गोबालवत्सकवधात् पापात्पूर्वादपुत्रकः ॥ ८ ॥
 स्त्रीताहाय्ययुतो यस्मात्पूर्वजन्मन्यभूदती । तेन कर्मविपाकेन स्त्री ज्येष्ठा पुत्रवर्जिता ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र कनिष्ठायां भविष्यति ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । कथ्यतां दिवसेशान लोकानां हितकाम्यया ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि शृणुष्वथ खगेश्वर । सुवर्णदशकं सूत धेतुः कार्या सगमिका ॥ ११ ॥
 सर्वालंकारयुक्ता च पत्रे लेख्या यथोक्तवत् ॥ १२ ॥
 तदर्धार्धप्रमाणा वा यथावित्तानुसारतः । संपूज्य नाममन्त्रैस्तु सा देया ब्राह्मणाय गौः ॥ १३ ॥
 मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि पापं गोघातजं कृतम् । तदत्र पापनाशाय ददेऽहं गां हिरण्यमीम् ” ॥ १४ ॥
 मन्त्रमेनं समुच्चार्य दद्याद्दिप्राय धीमते । गायत्र्यष्टसहस्रं तु होमयेत्तदनन्तरम् ॥ १५ ॥
 आसन्नप्रसवामेकां दद्याद्गां भोजयेद्विजान् । अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १६ ॥
 तस्य संततिवृद्धिः स्यादत्र जन्मनि वै सुत । न करोति यदा श्रुत्वा प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् ॥ १७ ॥
 इह जन्मन्यपुत्रः स्यान्मृतो नरकमाप्नुयात् । एकहीनेऽथ पञ्चाशन्मृत्युरब्दे ज्वरेण वै ॥ १८ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते स्वायुः पष्टिस्त्वङ्गयुताः समाः । कन्यागते रवी चन्द्रे मीनस्ये मरणं ध्रुवम् ॥ १९ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्नवतितमः ॥ ९४ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः पूर्वजन्मन्ययात्र च । पृच्छको जगतां नाथ तस्य कर्म प्रकाशय ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आमीत्पूर्वभवे विप्रो गिरिवाती जितेन्द्रियः । विद्याभ्यासरतो नित्यं सत्यधर्मपरायणः ॥ २ ॥
 दत्तानि तत्र दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पूर्वस्वपि च तेनेवाध्यापिता ब्राह्मणाः खग ॥ ३ ॥
 अथ भाविबलात्सुत ब्राह्मणेन तपस्विना । स्थापितं तद्गृहे स्वर्णं लोभयुक्त् तत्र दत्तवान् ॥ ४ ॥
 ततो घट्टितये पाटे फालधर्ममुपेपिवान् । स्वर्णोपहारी सततं गतो हि यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
 सौगन्ध्रे च तुल्यालम्बे कृशो नातिलघुः सुधीः । धर्मकर्मक्रियायुक्तो लोभदुःखतमन्वितः ॥ ७ ॥
 गौर्गर्वाः शनिर्यस्मात्प्रगः सुतगः शनी । घट्टयन्मोऽन्यपुत्रश्च तस्मान्ज्ञेयोऽधुनाऽण्डज ॥ ८ ॥

यौवने स्त्रीमुखं त्वग्रे द्विपञ्चाशन्मितेऽङ्के । भृशं पुत्रमुखमाप्तिः पूर्वं ब्राह्मणपूजनात् ॥ ९ ॥
 कर्कदस्यौ सूर्यजीवी तस्माद्ब्राह्मणपसेवकः । सुवर्णहरणाद्दोषात् पूर्वजन्मानि मानद ॥ १० ॥
 कुनखी ह्यत्र विज्ञेयो लक्षणैस्त्वैदिकैरसी । अथो ब्राह्मणसहायात् ब्राह्मणस्वं हतं पुरा ॥ ११ ॥
 तेन तत्सहजो ज्येष्ठः पुत्रद्वीनोऽत्र जन्मानि । पृच्छकस्य तथा वर्षे पञ्चाशन्मितके ध्रुवम् ॥ १२ ॥
 पुत्रे रिष्टं विज्ञानीयात्स्वदेहे वापि निश्चितम् ।

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् पुत्ररिष्टविनाशिनीम् । त्वत्तोऽहं श्रोतुमिच्छामि सर्वलोकोपकारक ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पलपञ्चसुवर्णाद्व्यां गां दद्याद्ब्राह्मणाय वै ॥ १४ ॥
 तदर्धार्धयुतां वापि श्रेष्ठमध्यकनिष्ठिकाम् । त्रिषु वित्तानुसारेण न न्यूनाधिककल्पना ॥ १५ ॥
 सुवर्णहरणात् पापाद्दोदानान्मुच्यतेऽधुना । पद्मपञ्चाशत्तमे वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत पूर्णायुर्जायते नरः । सप्तसप्ततिवर्षाणि सपुत्रो जीवति ध्रुवम् ॥ १७ ॥
 कार्तिके कृष्णपञ्चम्यां शशिन्याद्रागतेऽण्डज । वृषलये च निधनं पृच्छकस्य भविष्यति ॥ १८ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचनवतितमः ॥ ९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्कश्चिद्वैश्यो धर्मपरायणः । मथुरायां महाभाग भिषग्वृत्तिविशारदः ॥ १ ॥
 भक्षिताश्च महारोगा गवां तेन महात्मना । दत्तानि तत्र दानानि पर्वस्वापि च शक्तितः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन कामलब्धेन चेतसा । स्वजातिवनितायां वै व्यभिचारं चकार सः ॥ ३ ॥
 तस्यास्तत्राभवद्गर्भः पातनं हि चकार सा । महीपथैरुच्छेदनजैः परिवादादथाण्डज ॥ ४ ॥
 सा मृता तेन दुःखेन गर्भपातेन निश्चितम् । पत्नीसहायात्सततं सर्वमेतदुपाजितम् ॥ ५ ॥
 ततो यमपुरं प्राप्तः ससहायोऽण्डजोत्तम । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ६ ॥
 गवां दुःखापहरिणं पुण्येनात्र बाणिकसुतः । जातो रामहृदाद्याम्ये पृष्टियोजनसंमिते ॥ ७ ॥
 नात्पुत्रः श्यामलो भव्यः स्वल्पवित्तसमन्वितः । व्यापारनिरतः क्रोधी बलवुद्धियुतोऽर्जुनीः ॥ ८ ॥
 भ्रातृयुक्तः पितृसुखादीनः स्त्रीमियसंयुतः । गर्भपातनजात्यापात् प्रागत्र सुतवर्जितः ॥ ९ ॥
 चिद्गमद्गनात्पञ्चमे तु शुभदृष्टिविवर्जिते । चन्द्रे मिथुनराशिस्ये भौमदृष्टे च पुत्रक ॥ १० ॥
 सदापलक्षणं सर्वं शृणुष्वत्र स्वगेश्वर । या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीद्गर्भपातनकर्मणि ॥ ११ ॥
 पृच्छकस्य तु सा नारी गर्भदुःखाकुलाऽत्र च । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्याः सर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ १२ ॥
 मापैस्त्रिंशन्मितैरत्र कार्या वैश्या हिरण्यमी । अपि गर्भयुता लेख्या सुगन्धैश्चित्रिता सुत ॥ १३ ॥
 तदर्पमितिका वापि द्वयोर्वित्तानुमानतः । सा देवा तु विधिज्ञाय मन्त्रमेनसुदीरयेत् ॥ १४ ॥

पन्त्रः ।

“ वैश्यामेनां च सौवर्णां वस्त्राढ्यां विधिदैवताम् । ददेऽहं विप्रमुख्याय पूजिताय विधानतः ॥ १५ ॥
 गर्भपातनजाहोपात् पूर्वपापविशुद्धये ” । इत्युच्चार्य नरो दद्यात्सर्वपापविशोधनम् ॥ १६ ॥

सार्धं महद्भ्रष्टितयं गायत्रीं व्यम्बकं तथा । जपेद्दत्त्वा दशांशेन पूर्वपापप्रणोदनम् ॥ १७ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयच्छत्तया दद्याच्चैव तु दक्षिणाम् । एवं विधानं यः कुर्याद्विधिना पापशोधनम् ॥ १८ ॥
 उत्पत्तिर्जायते तस्य संततोर्नात्र संग्रहः । न कुर्याद्विधिवत्तत्र लोभान्मोहाद्विशेषतः ॥ १९ ॥
 इह जन्मन्यपुत्रत्वं जायते चान्यजन्मानि । पञ्चमसमितायुः स्यात्प्रायश्चित्तेऽकृते सति ॥ २० ॥
 चत्वारिंशन्मिते रिष्टं तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ २१ ॥

इति श्रीशृङ्खलारूपसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवतितमः ॥ ९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्पूर्वं क्रूरकर्मा प्रतापवान् । धनधान्यसमृद्धोऽपि बद्धदेशे वसन्सदा ॥ १ ॥
 याचकेभ्यः प्रदत्तानि गोभूम्यश्वादिकानि च । अथो भाविबलात्सूत लोभोपहतचेतसा ॥ २ ॥
 सीम्नि वादे (हेतुं द्रव्यं ब्राह्मणानामधर्मतः । द्विजैकेन सहायेन कृतं तत्कर्म दारुणम् ॥ ३ ॥
 भूमिवादे) मृतस्तत्र संग्रामे कालनोदितः । भुक्त्वा भोगाद्भृभान्स्वर्गे पापात्पापफलानि च ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पर्वतेऽशुना । भूमिपालकुलेऽस्त्युग्रे सिंहलग्रे गुरावजे ॥ ५ ॥
 सूर्ये मेपगते चेन्द्री चापस्ये पापमंयुते । गौरः शूरो महोग्रस्तु बहुकन्यः कृती शुभः ॥ ६ ॥
 ददाति शक्तितो धीमान्नात्युच्चो बन्धुसंयुतः । बहुव्ययपरो नित्यं पैत्तिकः प्रियंवाग्गुणी ॥ ७ ॥
 बहुभायो यशस्वी च भृत्यवाहनसंयुतः । अष्टाविंशन्मिते वर्षे स्वरूपपुत्रसुखान्वितः ॥ ८ ॥
 ह्यन्तरायोद्भवैः पुत्रैरगतिदुःखसमन्वितः । ब्रह्मस्वहरणात्पूर्वं धनहीनोऽत्र दृश्यते ॥ ९ ॥
 महायष्टिजयुक्तश्च पूर्वोऽभूद्विनतात्मज । तुलायां सोऽनुजो जातो जन्मन्यत्रात्पुत्रकः ॥ १० ॥
 शृणु सत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापकर्मणः । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुरिह पापात्प्रमुच्यते ॥ ११ ॥
 पुण्येऽद्वि विप्रकथिते धेनूनां पञ्चकं सुत । दद्याच्च वृषभं गौरं पृष्ठवस्त्रयुगान्वितम् ॥ १२ ॥
 सुवर्णशृङ्गसहितं तथा क्षितियुतं शुभम् । मन्त्रेणानेन विधेभ्यः प्रष्टा श्रद्धासमन्वितः ॥ १३ ॥
 मन्त्रः ।

“ भूमिभागयुतं गौरं वृषभं रुद्रदेवतम् । ददेद्दं सीम्नि द्रव्योत्पपापनाशाय वै द्विज ” ॥ १४ ॥
 अथो स्वर्णंयाष्टयं हि शुभं दद्याच्चगृहमम् । कर्मप्रकाशकार्यैव मन्त्रमेनमुदीरयेत् ॥ १५ ॥

मन्त्रः ।

“ गोपमकां काञ्चनादयमश्वं तुभ्यमहं वदे । ब्रह्मस्वहरणात्पापान्मोक्षं कुरु ममानव ” ॥ १६ ॥
 पवमुच्चार्य दद्याच्च पूजिताय द्विजातये । मुच्यते पूर्वपापाच्च ब्रह्मस्वहरणाद् ध्रुवम् ॥ १७ ॥
 शृणुयाद्विभवं च त्रिगवस्ये विधानतः । होमयेद्दशासाहस्रं ब्राह्मणानां च पूजनम् ॥ १८ ॥
 य एवं कृते सत विधिना पापशोधनम् । तस्य संततिवृद्धिः स्याद्विहिव फलमश्रुते ॥
 नेमां कुर्याच्च वित्तस्योर्गिष्टादागिज्यत्र भयम् ॥ १९ ॥

इति श्रीशृङ्खलारूपसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तनवतितमः ॥ ९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुण्यशौचमयोध्यायामभूच्छुद्धश्च धार्मिकः । धनधान्यसमृद्धस्तु यशस्वी पितृवल्लभः ॥ १ ॥

१ धार्मिकः ॥ () गौरी नाम्नि गणपतये । २ वृषभपुत्रः । ३ प्रियवान् शुणी । ४ वित्तवर्धितः ।

गयाया द्वादशे वर्षे गतो मात्रा सहैव च । तानुजश्च सपत्नीकः सहायत्रयसंयुतः ॥ २ ॥
 कृतवाश्च गयाश्राद्धं नानाविभवविस्तरैः । काम्यश्राद्धानि तत्रैव दत्तानि गरुडाग्रज ॥ ३ ॥
 तस्य पुत्रप्रभावेण पितरश्च दिवं गताः । अयागत्य गृहं वर्षं चत्वारिंशन्मिते ध्रुवम् ॥ ४ ॥
 कृतवान्दाराणं कर्म यौवने काममोहितः । स्वज्ञातिजं धर्मशीलं ग्रहं हत्वा महीपथैः ॥ ५ ॥
 पत्नीत्वे स्थापिता तस्य भार्या कामविमोहिता । सर्वस्वं तस्य यत्किंचिद् गृहीतं विविधैश्छलैः ॥ ६ ॥
 तस्याः पुत्राश्च ये जातास्ते हतास्तस्य भार्यया । सापत्न्यभावदुःखेन कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ७ ॥
 पृच्छकस्य तु या माता तस्याप्यनुमतं त्विदम् । त्रिसहायान्वितस्तत्र गतस्तु यमशासनम् ॥ ८ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । गयाश्राद्धप्रभावेण स जातः पृथिवीपतिः ॥ ९ ॥
 दशयोजनविस्तीर्णं देशे पर्वतमाश्रिते । पितृभक्तिविशेषात्तु चौरिकं लक्षणं त्विदम् ॥ १० ॥
 पितृभे जननं चास्य गुरुचन्द्रौ तु सिंहौ । वृषराशिगते भानौ धर्मं जेषा नभश्चरा ॥ ११ ॥
 जनुषो द्वादशे वर्षे गज्यभ्रात्रिर्न संग्रयः । जातोऽत्र रक्तऋणोऽमौ देवब्राह्मणपूजकः ॥ १२ ॥
 पितृभक्तिरतो मिथान् गीतनृत्पप्रियः कविः । देशेदेशे तु विरयातो दाता भोक्ता बलान्वितः ॥ १३ ॥
 पित्तवाताधिकौ भीरुर्ह्रस्वः स्थूलोऽतिचञ्चलः । चरिगः शिथिलः कार्ये लोभी पापरतः क्वचित् ॥ १४ ॥
 सभाया चतुरो दक्षो बहुबन्धुसमन्वितः । सहोदरविहीनस्तु बहुपुत्रो बहुप्रियः ॥ १५ ॥
 बहुभार्यो यगस्वी च क्षयवृद्धिधनान्वितः । पादजस्य वधात्पूर्वं पापादत्र च पृच्छकः ॥ १६ ॥
 पायुदरव्ययायुक्ते यौवने जायते ध्रुवम् । त्रिसहायैर्युतः पूर्वं शृणुध्वाय खगेश्वर ॥ १७ ॥
 या धर्मपत्नी पूर्वाऽसीत्ता ज्येष्ठाऽत्र गतप्रजा । बालप्रातकृतं यस्मात्पूर्वंऽत्र विनतासुत ॥ १८ ॥
 योऽनुजः पूर्वजनुपि गयाया च सहायकः । स जातः कर्कटे जीवे पृच्छकस्य सुतोऽनुना ॥ १९ ॥
 वसुभे मिथुनस्थेऽर्के सोऽपि राजा भविष्यति । याऽभवत्पूर्वंजनुपि माताऽस्य विनतासुत ॥ २० ॥
 पापस्यानुमतात्पूर्वं ह्यत्र भर्तृविहीनता । पूर्वजन्मनि या शूद्रं हत्वा नीता शुभानना ॥ २१ ॥
 शूद्रस्य चाथ सर्वस्व तस्य कर्मफलं शृणु । अत्र जन्मनि सा नारी मृता त्रिंशन्मितेऽन्दके ॥ २२ ॥
 कुचत्वारिंशके वर्षे शूद्रवातः कृतः पुनः । जन्मतस्तन्मिते वर्षे प्रष्टुर्द्युर्भविष्यति ॥ २३ ॥
 देशोत्पातो भृशं तत्र हाहाकारश्च लुण्ठनम् । अथवा सर्वं ज्येष्ठस्य सुतस्य मरणाद्भवेत् ॥ २४ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् पूर्वपापनिपूदिनी । कथ्यता दिवसेशान लोकाना हितकाम्यया ॥ २५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सुत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य कर्मणः ॥

या कृत्वा विधिवज्जन्तुरिह रिष्टात् प्रमुच्यते । स्तब्धं पुस्तकं पुत्र प्रष्टा श्रद्धामन्वितः ॥ २६ ॥

पूर्वं चाज्यघट दत्त्वा पश्चात्कर्म समाचरेत् । वृषगेहे शुचिस्थाने चात्वा तु विमले जले ॥ २७ ॥

देवान्पितृन्समभ्यर्च्य सुमनाः सुतमाहितः । पृजपित्वेष्टदेवं च पश्चात्काम्य समाचरेत् ॥ २८ ॥

शूद्रस्य प्रतिमा कार्या पर्लः अतमिर्तः शुभा । हिरण्मयी ययोक्ता हि तदर्धाधेन वा पुनः ॥ २९ ॥

एव कालस्य मूर्तिश्च कार्या लोहमयी शुभा । द्विजाप्य प्रतिमे देये मन्त्रेणानेन धीमता ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

“ काममोहात्कृतं पूर्वं यन्मया शूद्रघातनम् । तस्मात्तन्निष्कृतिं विप्र ददेऽहं तुभ्यमत्र च ॥ ३१ ॥
 काल त्वं सर्वभूतानां भयदश्च क्षयंकरः । मां रक्ष पूजितोऽसि त्वं रिष्टात्पापसमुद्भवात् ॥ ३२ ॥
 दिक्पालानां हिरण्ययो मूर्तयश्चाष्ट भो खग । अष्टानामिह ता देया विप्रेभ्यो दोषनाशकाः ॥ ३३ ॥
 अथ रुक्ममयीं मूर्तिं विष्णोर्दद्यात्पलत्रिकाम् । विप्राय वेदविदुषे ततो विप्रांश्च भोजयेत् ॥ ३४ ॥
 शिवस्य पूजनं कुर्यात्पूर्वपापविशुद्धये । पुत्रपौत्रधनैर्युक्त इह जन्मनि जायते ॥ ३५ ॥
 श्रुत्वा पुस्तके सूत नेमां कुर्याच्च यः कृतिम् । इह पुत्रविहीनः स्यादेकवेदमितेऽद्भके ॥ ३६ ॥
 द्विसप्ततमिते वर्षे मृत्युश्चाकृतनिष्कृतेः ॥ ३७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायेऽष्टमवतितमः ॥ ९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिद्विराटे ब्राह्मणोऽण्डज । विद्याभ्यासविहीनश्च कृपिकर्मरतः सदा ॥ १ ॥
 स्वल्पवित्तयुतस्त्यागी बन्धुमान्योऽतितामसः । स्ववर्णधर्मरहितोऽतियीनां पूजने रतः ॥ २ ॥
 अथो तस्य गृहे कश्चिद्विजः स्थापितवान् धनम् । तस्मै द्विजाय लोभाद्दे पुनर्दत्तं न तद्रसु ॥ ३ ॥
 दम्पतिभ्यां मिलित्वा तु ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा । गत्वा धर्मपुरं देवाच्छुभं वा यदि वाऽशुभम् ॥ ४ ॥
 फलं भुक्त्वाऽधुना जातः शतद्रुनिकटे खग । रवीं केतुयुते चन्द्रे मेपराशिगतेऽण्डज ॥ ५ ॥
 मध्यमो रक्तगौरश्च पूर्वापरसहोर्दरः । रहितो बाहुजस्त्यागी सुखी बन्धुरतः सदा ॥ ६ ॥
 भूतो व्ययान्वितो वाग्मी वातपित्तविवर्जितः । स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात्पूर्वजन्मानि मानद ॥ ७ ॥
 कृतवान्दारुणं कर्म तस्य वक्ष्यामि लक्षणम् । अत्र जन्मानि सा नारी मृता सा बहुकन्यका ॥ ८ ॥
 पुत्रहीना च विद्वेऽन्दे प्रष्टुर्ब्रह्मस्वभक्षणात् । ततो द्विभार्यः पूर्वाभ्यां सुताभ्यां विनतासुत ॥ ९ ॥
 हीनो ज्येष्ठकनिष्ठाम्यामत्र चाकृतनिष्कृतेः । ब्रह्मस्वभक्षणात्सूत द्रव्यतप्तोऽत्र दृश्यते ॥ १० ॥
 पूजनादतियीनां प्राक् स्वल्पसन्तापसंयुतः । प्राग्वर्णधर्महीनत्वाज्जातोऽयं ब्राह्मणादधः ॥ ११ ॥
 पुनर्लक्षणमंयुक्तो जायते नान्यया पुनः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वापापविशोधिनीम् ॥ १२ ॥
 पलत्रिकाधार्पिनाटयां त्रिषु वित्तामुसारतः । कपिलां गां सुवर्णेन सर्वाभरणभूषिताम् ॥ १३ ॥
 गंपदयात्तु विप्राय पूजिताय प्रयत्नतः । तथैकस्मै विधिज्ञाय मन्त्रमेतत्पठन् सुधीः ॥ १४ ॥
 “प्राग्भूतं ब्राह्मणस्य स्वं लोभोपहतचेतया । स्त्रीसाहाय्ययुतेनेव तस्मेपां पापशोधिनीम् ॥ १५ ॥
 निष्कृतिं कपिलां देवीं ददेऽहं ब्राह्मणाय वै ।” इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ १६ ॥
 ततः प्रभृति पुत्राणां वृद्धिरत्र भविष्यति । धनवृद्धिस्तयाऽत्रैव जायते गरुडाग्रज ॥ १७ ॥
 न करोति यदा श्रुत्वा प्रापश्चित्तं प्रयत्नतः । स पुत्रधनशोकाम्यां दुःखितो क्षियतेऽधुना ॥ १८ ॥
 एकत्नैरमुपाण्यातं प्रापश्चित्तं विद्यानतः । पञ्चपञ्चमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १९ ॥
 प्रापश्चित्ते फूने द्वायुःसमाः स्युः पञ्चमसतिः । ज्येष्ठे मासि सिते पक्षे त्रयोदश्यां दिनोदये ॥ २० ॥
 कर्मदण्डं तु निर्माणं कीर्तितं विनतासुत ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायेऽष्टमवतितमः ॥ ९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धाम्ने फूने गमुन्पन्नः पूर्वजन्मनि मानद । पनधान्यनमृदोऽपि देशे स्त्रीराज्यके सुत ॥ १ ॥
 मोहात्प्रीतिनां नित्यं कृत्वाऽहः पाण्डुरस्युनिः । ऊर्ध्ववातादिना पीडा वात्स्येऽस्य ग्रहणीगदः ॥ २ ॥

१ निष्कृतिम् । २ बालाः गा ।

तस्य भार्या सदाचारा सुस्नेहा भर्तृभक्तितः । रक्तस्त्रावादिना पीडा जायते चोदरानिलः ॥ ३ ॥
 तस्याश्चोदरतो गर्भपातं कुर्याच्च पृष्ठतः । द्वित्रैश्च पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् । वैनतेय महाबाहो गृणु तस्या विचेष्टितम् ॥ ५ ॥
 व्यभिचारभयाद्वापिं तथा गर्भश्च पातितः । अतिकष्टाद्भ्रान्तेय गर्भपातः कृतो यतः ॥ ६ ॥
 अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारं यतस्ततः । नानाद्रव्यापहर्त्री च कुलया वाक्यलङ्घनात् ॥ ७ ॥
 भर्तुस्तच्चौरिणीवृत्तिरिष्टसंगतिचारणात् । तेन दुष्टेन यद्रव्यं हतं तस्करबुद्धिना ॥ ८ ॥
 भुक्तं ताभ्यां वैनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि । कालेन तद्धनं भुक्त्वा पीडितो दारुणीर्ग्रहीः ॥ ९ ॥
 यातना बहुधा प्राप्ता पश्चान्मानुषतां गता । किञ्चित्पुण्यप्रभावेण चात्रेयं जन्मतो भुवि ॥ १० ॥
 ईदं च तृतीयं जन्म गर्भपातोऽभिजायते । उभाभ्यां च कृतं कर्म मुज्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

मायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि विश्वेश येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुशुभं भृशदेशं तु गोमयेनोपलेपयेत् । कुर्यादष्टदलं पद्मं राजतं शुक्लतण्डुलैः ॥ १३ ॥
 तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमव्रणं शुभलक्षणम् । सुशीतसालिलैः पूर्णं सरस्तीपथपङ्कजम् ॥ १४ ॥
 तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वंशजं वर्तुलाकृति । तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कद्रचविनिर्मिताम् ॥ १५ ॥
 सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देवादिने । प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् ॥ १६ ॥
 संकष्टान्मोचयेद्देहेन दयातां दम्पती च तौ । एवं कृतविधेः सूत निश्चला संततिर्भवेत् ॥ १७ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्याख्यतवादे कर्मविपाके अध्यायः शततमः ॥ १०० ॥

अरुण उवाच ।

भगवन् देवदेवेश श्रुतमेतन्महादृष्टम् । सदाऽनुगामिन्या नार्या गतिं मे ब्रूहि भास्कर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृतं प्रतीक्ष्य भर्तारं या विशेद्धि हुताशनम् । तत्सार्धं सा महापुण्या ज्ञेयाऽत्र सहगामिनी ॥ २ ॥
 श्रुत्वा मृतपतिं याऽत्र विदेशस्यं पतिव्रता । तदख्येण विशेदग्नौ सा ज्ञेया चानुगामिनी ॥ ३ ॥
 धर्मात्पतिव्रता पूर्वं भवेन्मोक्षगतिर्द्वयोः । अयैकाऽभूमहासाध्वी जाता ब्रह्महृदेषण्डज ॥ ४ ॥
 ब्राह्मणी तपसा युक्ता सदा भर्तृपरायणा । दानशीलरता पुण्या पुण्यकर्माङ्गिता सती ॥ ५ ॥
 दृष्ट्वा मृतपतिं सा तु दिव्याभरणभूषिता । प्राप्ताऽग्नीं विधिना सूत कृत्वा पूजां हरेर्मृगम् ॥ ६ ॥
 सा गता यमराजस्य स्कन्धे दत्त्वा पदाम्बुजम् । वैकुण्ठे चाण्डजश्रेष्ठ यद्रत्वा न निवर्तते ॥ ७ ॥
 तल्लुचातलघातेन मूर्च्छितोऽभूद्यमाधिपः । तत्काले च तदा पृष्टो नास्देन मदान्मना ॥ ८ ॥
 धर्मराज वर्द्धन्मे त्वत्तः परतरश्च कः । दण्डप्रदो महाभाग येन त्वं चाण्डिशोऽभ्युना ॥ ९ ॥
 तमुवाच ऋषिश्रेष्ठ गतेयं या शुभानना । सती तत्पाद्भारेण पीडिताऽहं भृशं शिवा ॥ १० ॥

मोक्षं गता महासाध्वी गृहीत्वा तु स्वकं पातेम् । महापापसमाक्रान्तं नरकस्थं द्विजोत्तम ॥ ११ ॥
माऽऽगमिष्यति चैवात्र पत्युः पापावशेषतः । ब्राह्मणी योगयुक्ता च भविष्यति कली युगे ॥ १२ ॥
काठ्यां मृत्युस्तयोर्ब्रह्मच्छिवत्वमुपगच्छतः ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाधिकशततमः ॥ १०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कामतश्चेत्पूर्वं ब्रह्महत्यां नगधमः । क्षयरोगान्वितः सोऽपि जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
घोसाद्ब्रह्मन्नजात्पापाद्वातकर्मकृतात् सुत । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापान्मुक्तिद्विजन्मनि ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाधिकशततमः ॥ १०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं घातयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । मोहादकामतः सोऽपि क्षयरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
क्षयेनात्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षयेऽतिकष्टेन नष्टायुर्जायते पुमान् ॥ २ ॥
सर्वस्वदानादत्रैव क्षयरोगः प्रशाम्यति । क्रूरतेन्नादित्थेषु सत्पत्रेषु विधानतः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्यधिकशततमः ॥ १०३ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विभो महासाधुश्चारुवर्णः प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवाग्निद्विजवत्सलः ॥ १ ॥
मेयुतो वायुपित्ताभ्यां किञ्चिद्विचलितसमन्वितः । तस्य भार्या सदाचारा किञ्चिदुल्लेखकारिणी ॥ २ ॥
पतिभक्ता पतिमाणा व्रतानामनुकाङ्क्षिणी । ऋतुहीना कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

नागीणां जाग्गर्भाणामसतीनां कुलच्छिदाम् । यदा चिरप्रसूतानां शीघ्रं गर्भं समुद्भवेत् ॥ ४ ॥
और्पर्यश्लेदनेर्दुष्टः प्रलेपेर्दुष्टभक्षणः । संवाहनेस्तथाऽऽत्रातिरन्वीर्षा वस्तिकर्मभिः ॥ ५ ॥
गर्भस्य पातनोपायं करोत्यपि च कीर्तयेत् । पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥
नागी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभर्ति हि । पूर्वं वैश्यकुले जाता सपत्नीसहिता स्वग ॥ ७ ॥
नार्या तपेर्षया चैव मन्तनेनाशनाय च । और्पर्यश्लेदनाद्यस्तु तस्मार्ये कल्पितो गदः ॥ ८ ॥
सपत्नः प्रेम्णामाग विविधान्येव तद्गदः । तथा वै ऋतुभावाच्च तद्वै पीतं महौषधम् ॥ ९ ॥
पुत्रं प्रणाशितं तस्यास्तस्मिन्नमनि मानद् । ऋतावृत्तां च संप्राप्ते जाता सा विविधा रुजा ॥ १० ॥
वेदना ज्ञापने नित्यमगृग्वातोदगमयः । पुष्पे नष्टे फले नष्टे कदाचिद्गर्भपातनम् ॥ ११ ॥
एतद्वर्मं कृतं तत्र त्रिविधं गर्भदोषकृत् । तथापि फलहन्त्रीणां द्वितीयं मुकृतं कृतम् ॥ १२ ॥
मूढा वा दृष्टयुद्धा च कृतं वै पूर्वजन्मनि । तेनैव कर्मणा वत्स विविधाः पुण्यबन्धनाः ॥ १३ ॥
गोऽश्वमपिश्वित्य ह्यरते शोणितं यद् । छिद्यन्त इव चान्त्राणि मूचीभिरिव तुघते ॥ १४ ॥
वेदनायाः पूग भगवन् स्त्रीणां गर्भनिपातने । पावट्टालं प्रदेशीयं तायां गर्भमपातयत् ॥ १५ ॥
भारानेव न तद्गर्भः पटेटा नास्य संभरः । एवं तु लक्षणं हतित्वा कर्माणि स्त्री समाचरेत् ॥ १६ ॥
एतन्नागा विधिं चैव दम्पती तीर्थसंगमे । सुशुभे भूषदेने तु पुगणोक्तविधानतः ॥ १७ ॥
मन्त्रगात्राय दृष्टस्य प्रायश्चित्तमिहानमः । प्राष्टपद्यां कृतीयायां शुद्धायां प्रकमाचरेत् ॥ १८ ॥

यत्नेन गार्भिकं संज्ञमुपोषणपरायणा । पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्रैरर्चयेद्विरिजाप्रियम् ॥ १९ ॥
 केतकैर्भिसंत्युक्तैश्चम्पकैः कुमुदोत्पलैः । सौवर्णां राजतां ताम्बां मूर्ति गौर्याः प्रमत्स्येत् ॥ २० ॥
 हाग्नूपूरमुकुटकुण्डलाभरणादिकम् । नैवेद्यैः शुभ्रकासारमोदकापूपपायसैः ॥ २१ ॥
 उषतिष्ठेत् विधिवद्भवार्नां प्रियवल्लभाम् । पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता ॥ २२ ॥
 रात्रौ जागरणं कुर्याद्रीतमृत्यादिपूर्वकम् । फलैर्नानाविधैर्घृत्य दद्यान्मंत्रपुरःसरम् ॥ २३ ॥
 फलपुष्पाक्षतोपेतमज्जनं मूर्ध्नि निक्षिपेत् । “नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशप्रिये ॥ २४ ॥
 गृहाणार्घ्यामिदं देवि पुत्रान् मह्यं यथास्विनः ।” पतिपुत्रवती नागी गिरिजावत् प्रसूयते ॥ २५ ॥
 एवं रात्रौ विधानेन पूजयेत्परमेश्वरीम् । ततः प्रभाते विमले कृतप्रातःक्रिया सती ॥ २६ ॥
 देवीमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्पोडश स्त्रियः । नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानय पोडश ॥ २७ ॥
 प्रत्येकं वैणवं पात्रं सप्तधान्यसमन्वितम् । सौभाग्याद्यैः संयुक्तं बन्धुयुग्मेन संयुतम् ॥ २८ ॥
 दातव्यं गिरिजापीत्यै पुत्रसौभाग्यकाम्यया । सगर्भा च वृषोपेतां सिताङ्गा वस्त्रसंयुताम् ॥ २९ ॥
 सहैरण्यां च गां दद्याद्विधाय गुणशालिने । “अपातयं पुरा गर्भं दुष्टस्त्रीणांमुपाजितम् ॥ ३० ॥
 यद्यप्ये बन्धयताहेतुस्तस्मान्मुञ्च्य चाम्बिकै । तव दानेन पुत्रा मे भवेयुः शुभगांमिनः ” ॥ ३१ ॥
 इमं मन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा विप्रं विसर्जयेत् । एवं व्रतेन नाट्या वै गर्भपातो न जायते ॥ ३२ ॥
 जायन्ते पुत्रपौत्राद्याः स्वपत्या सह मोदते । न लभेद्गर्भपातं सा पतिपुत्रमुखं लभेत् ॥ ३३ ॥
 तृतीये वा चतुर्थे वा मासि गर्भं सत्वेद्यादि । रजस्तस्य पलाभ्यां वै कोज गर्भाशयाकृतिम् ॥ ३४ ॥
 निष्कं च स्वर्णगर्भं च कृत्वा दत्त्वा द्विजन्मने । “गर्भपातं प्रकुर्वन्त्यमया प्राक्तनजन्मानि ॥ ३५ ॥
 यदिदं बन्धकृतप्राप्तं तस्मान्मुच्येऽत्र जन्मनि ।” जन्म जात्यादिकं वत्स न वदेदिह कर्मणाम् ॥ ३६ ॥
 इदं चतुर्थे वै जन्म भूमिदेवकुलोद्भवम् । सपत्नीसहिता येन न सा गर्भस्य टोषकृत् ॥ ३७ ॥
 तस्येदमपि संचिन्त्य लक्षणानीह जन्मनि । यस्याः प्राक् पतितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जितः ॥ ३८ ॥
 दीनानाथविरोधः स्यात्सविरोधात्तया सुत । अनुमन्त्रितयोक्ता तु पितृमातृमुखोज्जिता ॥ ३९ ॥
 बन्धुसंततिदुःखेन मर्यादाद्यनवास्त्यातिः । शोकः स्याद्दुदरे वाधा तावत्सुीहादिविभ्रमः ॥ ४० ॥
 अन्तरा स्पन्दमानो वा गर्भः सन्नोपलक्ष्यते । पाणी मुष्टितलाघातजानुनी सवियजानुनी ॥ ४१ ॥
 दोषजो वाऽग्निजो वापि अन्नजोऽश्मादिजोऽपि वा । ब्राह्मणान्भोजयेद्दत्त्वा सार्पण्यात्मानमीक्षयेत् ४२ ॥
 इति श्रीहृद्दस्यार्णववादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरधिकशततम ॥ १०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमावादरतः कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । तेन तत्र द्विजः सृत यातितो भूमिलोभतः ॥ १ ॥
 सहायपञ्चयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापजान्महाचोरान्नरकान्प्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
 तथा च तिर्यक्त्वं सृत विभुज्याधर्मतः स्वयम् । कर्मक्षये हि पुण्यात्प्राक् सोऽत्र जातो हि वाहुजः ॥ ३ ॥
 क्षयरोगयुतः सृत कृशो दुःखातुरो भृशम् । लग्ने कुम्भाभिषे सृत भूमिचन्द्रयुतेऽण्डज ॥ ४ ॥
 रिष्टं पश्चिमि ते षण्णं जायतेऽकृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेपा वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
 तद्ग्रे ते मृताश्चात्र पुत्राः क्षयरुजान्विताः । रिष्टेन वाऽऽयुषो भङ्गो दृष्टपापान् निष्कृतिः ॥ ६ ॥
 इति श्रीहृद्दस्यार्णववादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चाधिकशततम ॥ १०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत् कश्चिद्धर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा शत्रुपुरं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
 ददाह तत्पुरं शत्रोस्तत्क्षणे लुण्ठितः पुनः । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन चाज्ञानाद्ब्रह्मघातजम् । अथो ममाज्ञया सर्वा मुक्ता नरकघातनाः ॥ ३ ॥
 पुण्यशेषादथाऽत्रापि स जातः क्षत्रियाध्रमः । देशेऽपीध्याभिधे गौरो लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥
 युवभावे महाभाग राजयक्ष्मप्रपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
 निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यतेऽधुना । कार्यस्तत्र त्रिदेवानां मूर्तयस्तु ययोदिताः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशकाः । सुवर्णजास्तथा कार्याः कदलीपत्रसंयुताः ॥ ७ ॥
 यथाविचानुसारेण विचशाठ्यं विवर्जयेत् । देयास्ता विप्रमुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रौ विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ ९ ॥
 एवं कृते महाबाहो क्षयस्तस्यात्र शाम्यति । नैवं कुर्यात्तु यो मोहाद्रिष्टं विशन्मिसेऽदके ॥ १० ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडधिकशततमः ॥ १०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या योपिदाचरेत्कामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामयात्रैव सा ज्ञेया क्षयरुग्युता ॥ १ ॥
 तत्तस्याः पापशमनं मयोक्तं न पतत्रिण । महापापकृताद्भोगान्मृत्युरेव न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताधिकशततमः ॥ १०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वसृवाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । बधिरो जायते तत्र प्रायश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥
 चान्द्रायणप्रतं कुर्यात्सुवर्णकर्पसंयुतम् । पुस्तकं विधिना दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 भोजयेच्च यथाशक्ति होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकशततमः ॥ १०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या फाचिदाचरेन्नारी पापं प्राग्ब्रह्मघातजम् । अज्ञानादत्र जनुपि क्षयरुक्पीडिता हि सा ॥ १ ॥
 महापापकृताद्दोराद्यस्मात्सर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 प्रयागे मकरस्थेऽर्के स्नानादत्रैव जन्मनि । फाश्यां वासात्तथा सूत मुच्यते ब्रह्महत्याया ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवाधिकशततमः ॥ १०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृकोऽत्र जायते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । बभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशाधिकशततमः ॥ ११० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फाल्गुनेऽपि प्राग् सूत फाचिद्विजवराङ्गना । पतिप्रिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 नारी याऽनातपत्पूर्वभवे मोहाद्य कुण्टम् । नामावकत्वमामोति साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥

१ च प्रश्यामि । २ न तस्याः पापशमनम् । ३ चान्द्रायणप्रयम् ।

हेमनिष्कत्रयं दद्यात्पर्वस्वेव प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरत्नसन्वादे कर्मविपाके अथ्याय एकादशाधिकशततमः ॥ १११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिद्देशे पञ्चनदे पुरा । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
विप्रोत्सङ्गतः सोऽपि प्रयागे गृहडाग्रज । स छातो मृगगे भानौ धूर्तः कर्मक्रियोदितः ॥ २ ॥
संप्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान् कर्म दारुणम् । ग्रामे निवासितस्यान्यक्षत्रियस्य पतत्रिण ॥ ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं वैरभावात्पुराऽनघ । तत्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
कालयोगेन संप्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक् परे देशे शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
स मध्यरूपो बलवान्धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्याऽधिकप्रचारी च पैत्तिकः स्वल्पाशिश्रमाक् ॥ ७ ॥
सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिदं फलं पापात्पूर्वाद्भ्रष्टं शृणु द्विज ॥ ८ ॥
गोचालवत्सकवधाजीवघातादपुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
गोस्त्रीविप्रवर्धाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । गोराशिगे शर्मा सोमात्पृष्ठे जीवे मृगस्थिते ॥ १० ॥
लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठं पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायाऽऽसीन्मृतवत्साऽत्र सा सुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्सर्वपापनिपूदनीम् । पुत्रवृद्धिकर्यां धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुरभी च द्विरण्मयी ॥ १३ ॥
तद्वर्णमितिका वापि द्योर्विज्ञानुसारतः । संपूज्य विधिवन्मन्त्रैर्दद्यात् विप्राय धीमते ॥ १४ ॥
मापैर्वाद्दिमित्तैर्दयस्तया पशुपातिः सुत । मापाभ्यां च तथा वद्विर्जिवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मन्त्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
हौमपेदृष्टगतकं रुद्रस्याग्रे विधानतः । यः कुर्याद्विधिवत्सूत मापश्चित्तं त्रिधा मतम् ॥ १७ ॥
जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया । नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् ॥ १८ ॥
न जीवन्ति मुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । नवसप्तमितायुः स्यात्प्रापश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १९ ॥
सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥

इति श्रीबृहस्पतिरत्नसन्वादे कर्मविपाके अथ्यायो द्वादशाधिकशततमः ॥ ११२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्मीरमण्डले पूर्वं काचिद्द्विजवरान्ना । पतिप्रिया शीलयुक्ता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
वैरभावंस्तया सूत गृहं दग्धं द्विजस्य च । वैणिगस्तत्सुतो दग्धो गृहदाहे पतत्रिण ॥ २ ॥
सहायात्स्वामिनः सर्वं प्राग्भवे समुपाजितम् । तत्पापजं महापापात्फलं प्राप्य विषोनिज्ञाम् ॥ ३ ॥
सैव जाता विगदेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुत । क्षत्रिया धनधर्मदया पूर्वपुण्यात्तया मती ॥ ४ ॥
क्षययोगयुता चाल्पे बालघातादपुत्रिणी । महाप्रिदग्धपुत्राच्च प्रापश्चित्तं न तत्नमम् ॥ ५ ॥
प्रयोर्विज्ञान्मते वर्षे रिष्टेनैवात्र नश्याति । सहायात्तत्पतिश्चात्र पुत्रहीनः क्षयान्वितः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरत्नसन्वादे कर्मविपाके अथ्यायत्रयोदशाधिकशततमः ॥ ११३ ॥

१ पश्चिमे देशे । २ बचतानाम् । ३ नादापराय च । ४ तपायं तन्महाभागम् ।

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग निहन्यात्पापमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
दद्याद्विरण्मर्यां तत्र सारिकां शुभलक्षणाम् । तथाऽत्र पुस्तकं दद्याच्छास्त्रस्य विधिनाऽण्डज ॥ २ ॥
पूर्वपापाद्भिमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायधत्तुर्दशाधिकशततमः ॥ ११४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां याऽवधीन्नारी पूर्वं पापविमोहिता । साऽत्र जन्मनि जायेत वचनस्वलिताऽण्डज ॥ १ ॥
तथा देया सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय च । पूर्वपापात्प्रमुच्येत तद्दानाद्दिनतासुत ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चदशधिकशततमः ॥ ११५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्याती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लम्बकण्ठः प्रजायेत सोऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिवच्छ्रेतां सर्वाभरणभूषिताम् । मुच्यते कण्ठजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशाधिकशततमः ॥ ११६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी पूर्वजनुपि घातयेद्भरुडाग्रज । वकं सा कण्ठरोगेण वाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिवत्सूत श्वेतामत्र पयस्विनीम् । ययोपस्करसंयुक्तां तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशाधिकशततमः ॥ ११७ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्भि्रकुले जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वातजा रोगा गुल्माद्याश्चोर्ध्वहृद्ययाः ॥ १ ॥
महायाः स्वल्पवीर्याश्च आक्षिपाण्टृग्मगः । जायते शीर्षजा पीडा बाल्ये स्माद्ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
शरीरे जायते चिद्भ्रमुपघातत्रणादिकम् । पात्राणां मातुलानां तु विधिवार्तः स्वस्तादिषु ॥ ३ ॥
दायादाच्छुवत्पीडा भृमिद्रव्यविलिप्सया । ऐहिकानि च लक्ष्माणि जायन्ते तस्य वर्ष्मणि ॥ ४ ॥
तस्य भार्या मदाचाग कदाचिद्रोषवादिनी । गौरवर्णा रम्यवाणी संतोषभियकारिणी ॥ ५ ॥
मृतवत्सा कथं जाता स्थिरगर्भमवाप्नुयात् । दशमासानतिक्रम्य गर्भे चोदरसील्यभाक् ॥ ६ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशाधिकशततमः ॥ ११८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुंरुतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र मंगलः । पूर्वजन्मनि सा क्षात्री संजाता विनतासुत ॥ १ ॥
अज्ञानतिमिरान्धेन स्त्रीणां कर्म दुःखतननाम् । अजानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकम्पनात् ॥ २ ॥
गर्भवृत्तेषु चात्मानं स्वार्थेषु चरेषु च । प्रमादाद्दीपिनं हत्वा सदा निपुत्रमानसा ॥ ३ ॥
नग्य महाश्रिता नित्यं मार्जारश्चानपूर्वकम् । पातालक्रीटनपरा मेहे संकलिता भृशम् ॥ ४ ॥
दनेषु बाह्यभाग्यम्युत्तनभग्मचपादिषु । अविक्रिता तदा चाप्री प्राक्षिपत् पापचेतसा ॥ ५ ॥
पाण्डुभंग्रया घालानभियष्टागिडेन्द्रियान् । नन्दुश्च त्यजते माता घालानामनुकम्पया ॥ ६ ॥

१ कच्छर्गा । २ तं दृण ।

मायाबन्धनमातृणां बालगर्भाश्रिता तदा । अन्यतद्धर्मिणां दृष्टा क्षिप्यन्ते वद्विभस्मसात् ॥ ७ ॥
 विनिघ्नन्ति प्रमादाद्यैर्भेदसंततिदुःखभाक् । संततिर्दुःखितायास्तु नानादुःखं प्रजायते ॥ ८ ॥
 अनयाऽग्निं समासाद्य तेषां वै नाशनाय च । तथाविधेषु जीवेषु मृतेष्वपि च तद्वशात् ॥ ९ ॥
 म्रियन्ते शिशवस्तेऽपि तस्पाग्नेदोपचिह्निताः । पाताले ज्वलिते ताभिर्बहवो लघुपाणिनः ॥ १० ॥
 गर्भयुक्ता मृता मातृक्षमयापि तथा तथा । मार्गो न लभ्यते तत्र मृतास्ते दुःखैर्जन्तवः ॥ ११ ॥
 तेन कर्मविपाकेन स्थिरगर्भा मृतप्रजा । त्रिविधापत्यजा वाधा प्राप्यते जन्तुरन्तरे ॥ १२ ॥
 जन्तवो गर्भिणो ये के स्मृकृतं कर्मबन्धनात् । उभयोः कर्मणो हेतुत्वं वश्यावश्यं प्रयोजकम् ॥ १३ ॥
 इदं तु तृतीयं जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । स्थिरगर्भा मृतापत्यपुत्रहीना पतत्रिण ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाथ येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुदिष्टे समनुप्राप्ते ग्रहेऽहनि शुभोदये । प्रागुदकप्रवणे देशे गोमयाद्युपलिप्तके ॥ १६ ॥
 तत्रोपर्याविकं स्तीर्य नानाचिन्नविचित्रकम् । द्रोणामानं तिलानां तु मध्ये गर्भं प्रपूरयेत् ॥ १७ ॥
 निष्कमानं सुवर्णस्य शकलं मध्यतः शिपेत् । तस्य पूर्वं च दिग्भागे तण्डुलद्रोणपर्वते ॥ १८ ॥
 शुद्धतोयं भृशं ताम्रपात्रं दशपलोन्मितम् । स्थापयेद्राजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ १९ ॥
 पूजयेच्च सपत्नीकं कश्यपस्य प्रजापतेः । दण्डं साक्षात्करे दशे वामे चाथ कमण्डलुम् ॥ २० ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितमाणां मूर्तिं च शुभलक्षणाम् । अर्चयेद्ब्रह्मपुष्पाद्यैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ २१ ॥
 सम्यक् श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विप्राय वेदविदुषे पूजयेद्विधैर्धनैः ॥ २२ ॥
 ततस्ते तु सपत्नीकं पुनीनां विन्मयेदिति । सदक्षिणं जगत्स्रष्टा पत्नी च तपसो वले ॥ २३ ॥
 सा मया तिलैरंशुपावदयो भीस्तीव्रवेदनम् । लङ्घितास्त्रीजनाचारामज्ञानत्वाद्दयात्मकम् ॥ २४ ॥
 नाशयेत्तर्ह्ये पापस्य देवि प्राप्तं विगर्हितम् । सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसंततिदुःखिनी ॥ २५ ॥
 सपत्नीकस्य सौवर्णनिर्मितं सम्यगर्चितम् । विप्राय वेदविदुषे प्रदद्याद् गुणशालिने ॥ २६ ॥
 एवमामन्त्र्य ता मूर्तिः समादाय पृथक्पृथक् । प्रदद्यादानविधिना श्रद्धया च सदक्षिणाः ॥ २७ ॥
 दानान्ते कीर्तयेन्मन्त्रं तिष्ठन्तीं विहिताञ्जलिः ॥ २८ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि दयाराहिताचित्तया । कृतं चाऽप्यशुभं स्वामिंश्छिन्धि तद्विष्टकारणम् ” ॥ २९ ॥
 दत्त्वा दानं च विप्राय सार्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहदस्युरारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्यधिकशततमः ॥ ११९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काकवाती महाभाग प्राग्भवे चात्र जन्मनि । कूर्चहीनो भवेन्मर्त्यः स च तत्पापलाञ्छितः ॥ १ ॥
 कृष्णधेनुप्रदानेन विधिनाऽत्र स्वगाथिप । मुच्यते दुष्टपापाच्च कूर्चयुक् चात्र जन्मानि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदस्युरारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्यधिकशततमः ॥ १२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घासयेत्काकं विनतानन्दवर्धन । साऽत्र जन्मनि पक्षिन्द्र कुर्वयुक्ता भवेदलम् ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानेन यथोक्तं गरुडाग्रज । पूर्वकर्मविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि सुप्रत ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकशततमः ॥ १२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमह्यभक्षको यस्तु भवेत्प्राद् मानवोऽण्डज । सोऽत्र जन्मनि पक्षिन्द्र जायते किमिलोदरः ॥ १ ॥
स भीष्मपञ्चकादत्र व्रतात्पुण्यसमर्जनात् । मुच्यते पूर्वोगात्तुष्टास्त किमिलोदरात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकशततमः ॥ १२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याऽभक्ष्यं भक्षयेन्नारी प्राग्भवे गरुडाग्रज । जायते जठरे तस्याः किमिजोत्यहजा सुत ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं कार्यं भीष्मपञ्चत्रतं शुभम् । कार्तिके शुक्लपक्षे च मान्तस्यं दिनपञ्चमम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाकेऽध्यायत्रयोविंशत्यधिकशततमः ॥ १२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पर्शेन यो मोहाद्रक्षयेद्विधिवर्जितः । निद्रान्नानि पुरा सूत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
विष्णुनतान्महापुण्यात् सर्वपापमणोदनम् । तदा कृशोदरत्वं च रुजं नात्र प्रपश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकशततमः ॥ १२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भुक्तं यया पुरा सुत सिद्धान्नं दिनभार्यया । दुष्टास्पर्शेन सततं साऽत्र स्याच्च कृशोदरी ॥ १ ॥
सा वैष्णवव्रतात्पुण्यात्स्मात्पापात् प्रमुच्यते । कृशोदरव्यथा नश्येत्तत्पापस्य प्रणशानात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्यधिकशततमः ॥ १२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दिनः पूर्वभवे कश्चिदासीद्धर्मान्वितः सदा । समार्यो नर्मदातीरे धनसौख्यसमन्वितः ॥ १ ॥
वृत्तानि तेन दानानि नानापर्वेषु शक्तितः । वेदयुक्तेषु विप्रेषु सत्पत्रेषु विधानतः ॥ २ ॥
यया पापं भृशं चक्रे व्यभिचारसमुद्भवम् । ज्येष्ठां त्यक्त्वा क्रतुप्राप्तं धर्मशीलयुतां प्रियाम् ॥ ३ ॥
गतिं ददौ कनिष्ठापामनृती च विमोहितः । ततो यमपुरे प्राप्तः ससहायो द्विजोचमः ॥ ४ ॥
भुक्त्वा पापकण्ठं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलानि च । श्रद्धादानवशात्सोऽत्र गह्वायाः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
एयुर्वृणी त्वमितदो दिनवैशसमुद्भवः । सर्वमेतद् फलं दानास्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः ॥ ६ ॥
श्रीत्यागी भृणहा लोके इति पाराणिना विदुः । येषां ताहास्यतः पूर्वं झृणुष्व विनतामुत ॥ ७ ॥
प्राग्भव या कनिष्ठाऽभृत्सा ज्येष्ठाऽत्र गतप्रजा । गर्मदोषयुता चेति लक्षणैर्लक्षयेत्तलम ॥ ८ ॥
परयामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविनाशनीम् । कुर्यात्पल्लैर्वैदमितैर्गणेशं विघ्ननाशनम् ॥ ९ ॥
तदुपार्थमित्रं देयं त्रिपु वित्तादिमं पठन् । त्यक्त्वा वरानना शुद्धा पूर्वं पापं समर्जितम् ॥ १० ॥
तस्यापस्य विनाशाय ददेऽहं गणनामयम् । मापमत्प्रमितां लक्ष्मीं शुभां खेरयां दिरण्मयीम् ॥ ११ ॥

१ देवया च विदुः स्यात् । २ पूर्वोगात् ।

ददेऽहं विप्रमुख्ये वै वेदशास्त्रविशारदे” । ब्राह्मणान् वरयेत्तत्र शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १२ ॥
एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः । श्रुत्वा न शक्तिमान् यस्तु न कुर्याच्छोधनं गदे ॥ १३ ॥
स पुत्रान्नैव चाऽऽप्नोति रिष्टं पञ्चाशद्वदके । प्रायश्चित्ते कृते तत्र जीवनं वर्षसप्ततिसु ॥ १४ ॥
अन्यजन्मादिकं ज्ञेयं विस्तरं नोदितं मया ॥ १५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्यधिकशततमः ॥ १२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पञ्चनदे जाता बाहुजा पूर्वजन्मनि । साऽत्र जन्मनि वै विमा जाता प्राग्विमपूजनात् ॥ १ ॥
प्राग्यत्तया कृतं कर्म शृणुष्वान्न खगेश्वर । ब्राह्मणेन महद्द्रव्यं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
न तदत्तं पुनस्तस्मै मुक्तं सर्वमशेषतः । मृतो द्विजस्तद्दुःखेन क्षुधितस्तु पतत्रिण ॥ ३ ॥
पापमाचारितं पूर्वं ब्रह्मघातसमं तथा । पञ्चत्ववशमापन्ना मुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
पुत्रसंततिहीनाऽत्र युवभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशनीम् ॥ ५ ॥
सर्वस्वेन तदर्धेन कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदली पत्रसंयुक्ता देया विमाय धीमते ॥ ६ ॥
दानेनानेन सुप्रीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्यधिकशततमः ॥ १२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भो सूत चोच्छिष्टं भक्षयेत्तु यः । राज्यन्यो जायते सोऽपि जन्मन्यत्र च मानवः ॥ १ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तया । मुच्यते तत्क्षणात् सूत नक्तान्वत्वात्र संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकशततमः ॥ १२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भक्षयेत्पुरा नारी चोच्छिष्टं सा शुभानना । नक्तान्वा जायते ह्यत्र व्यथिता नेत्रपीडया ॥ १ ॥
गोमूत्रप्राशनाद्ब्रह्मणोभ्यश्च भोजनात् । नक्तान्वयरोगान्मुक्ता स्याद्ब्रह्म जन्मनि मुव्रत ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रिंशदधिकशततमः ॥ १२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभोजी च राज्यन्यो जायतेऽधुना । स तत्पापविशुद्धचर्यं गोमूत्रं विधिवत् पिबेत् ॥ १ ॥
भोजयेच्च तथा विप्राञ्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । राज्यन्यरोगात्सततं मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदधिकशततमः ॥ १३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभुङ् नारी प्राग्भवे विनतासुत । राज्यन्यरोगयुक्ता सा चात्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
द्विजेभ्यो भोजनाच्च गोमूत्रप्राशनात्तया । विमुच्यते प्राक्पापाच्च विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकशततमः ॥ १३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्यां गमनात् पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगरश्चात्र मूढो जन्मनिजन्मनि ॥ १ ॥
 चान्द्रायणप्रतादत्र शतावृत्तिकृतात् सुत । स मुच्यतेऽजगरत्वाच्छुद्धबुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
 इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकशततमः ॥ १३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदधमा नारी प्राग्भवे विनतासुत । चण्डालं प्राप्नुयात्साऽप्राजगरी जायतेऽण्डज ॥ १ ॥
 प्राजापत्यप्रतवलात् कृतात् पञ्चापवर्तनैः । मुच्यते पूर्वापात् सा जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुस्त्रिंशदधिकशततमः ॥ १३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परात्रविघ्नकारी यो भवेद्वै पूर्वजन्मनि । सोऽजीर्णेनातिरोगेण जन्मन्यत्र प्रपीड्यते ॥ १ ॥
 विधिना लक्षहोमेन कृतेन गरुडाग्रज । मुच्यतेऽजीर्णजाद्रोगादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुस्त्रिंशदधिकशततमः ॥ १३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विघ्नं प्रकुरुते सत् या नारी पूर्वजन्मनि । परान्नेषु सदा मोहाच्छृणु तत्र पतत्रिण ॥ १ ॥
 अजीर्णेनैव रोगेण वाध्यते पीडया महत् । लक्षहोमेन सततं तत्पापान्मुच्यतेऽधुना ॥ २ ॥
 इति श्रीबृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पचत्रिंशदधिकशततमः ॥ १३५ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । सत्यनित्यसदाचारः साधुसेवकसंयुतः ॥ १ ॥
 तस्य देहे भवेच्चिह्नं पापजं चात्र जन्मनि । किलासो ददृक्कण्डूश्च नेत्रतोदो विरश्मिता ॥ २ ॥
 किञ्चिद्भद्रः प्रजायेत तद्रूते कारणं विना । तस्य भार्या सुतन्वद्गी स्त्रीधर्मव्रतचारिणी ॥ ३ ॥
 तस्याः कुशौ व्यथा वातैर्मृग्नि पीडा प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता पुत्रपुत्र्यो मृतास्तथा ॥ ४ ॥
 फेन कर्मविपाकेन सन्त्यं कथय भास्कर ।

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्यसमुत्पन्ना प्रिया शूद्रापतारिता ॥ ५ ॥
 चटुव्यापाग्निरता बहुद्रव्यममन्विता । शूद्रायान्ते च संबन्धो बहुकालो गतागतः ॥ ६ ॥
 अन्योन्यं प्रीतिपगतः किञ्चित्कालो यथा गतः । उभयोः कर्मणोर्हेतुर्धनापहरणं यतः ॥ ७ ॥
 तयोः शूद्रोऽभवशोऽगौ तेन तत्रैव जन्मनि । ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालंकरणैर्युतः ॥ ८ ॥
 धनलोभादतस्तेन भाविनोऽयस्य वै बलात् । तस्याथ मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ ॥ ९ ॥
 द्वित्रिवर्षन्तया मार्गवर्षया च समन्वितौ । धनलोभवशात्तौ वै दृष्टचित्तेन संगतौ ॥ १० ॥
 अग्निगद्य मृता तत्र गर्ता वै यमशासनम् । तन्देहमुद्रसं जातं ब्राह्मणस्य ततः स्वग ॥ ११ ॥
 तेन कर्मविपाकेन नाके पाचिता भृशम् । पश्चान्मानुषमापन्नौ व्रतदानप्रभावतः ॥ १२ ॥
 इदं चतुर्वेकं जन्म मृतापत्यं स्वगेश्वर । द्विन्यादिमार्गजातानां मृतिर्द्विन्यादिहायनैः ॥ १३ ॥
 मृतेः पुत्रो भयत्यग्र जातोऽजातस्तत्रैव च । इदं जीवेदिदं जीवेदित्यागामपि चैव ध्रुव ॥ १४ ॥

जाताजाता विनश्यन्ति न कृता तस्य निष्कृतिः । एवं यदि चिरं स्थित्वा नाऽचिरान्त्रियते परम् ॥ १५ ॥
 सुगुणाश्च मुरुपाश्च ललनाञ्चदुष्कारिणः । नश्यन्तु जातजानेषु जन्मजन्मसु तेषु च ॥ १६ ॥
 व्याध्यन्तरे भवेद्वाधिर्ग्रस्तो व्यसनवानयम् । नास्ति सौख्यलभ्योऽप्यस्य नानाशङ्कितचेतमः ॥ १७ ॥
 धनमस्ति तथाप्यत्र परापत्यानि पश्यतः । लभ्यगानि पुगेक्तानि चास्त्येमान्यपि कीर्तयेत् ॥ १८ ॥
 स्वोदरे म्रियते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते । मृतवत्सोद्भवं चिह्नं पूर्ववत्प्रतिपादयेत् ॥ १९ ॥
 स्वर्गस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्यतस्ततः । दीर्घिनस्य महानाधिः शोकमंत्रः प्रजायते ॥ २० ॥
 अदृश्युणालङ्घ्या अदृष्टाननकान्तयः । म्रियन्ते जातमात्रा वै पुत्रा अकृतचाटवः ॥ २१ ॥
 एवं तु कर्मणि ज्ञाते प्रायश्चित्तमयाचरेत् ।

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिरिह कर्मपाशानिपूदनी । कथ्यतां दिवसेजान नागीणां हितकाम्यया ॥ २२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु स्रुत प्रवक्ष्यामि मृतवत्साधनाशिनीम् ॥ २३ ॥
 निष्कृति विधिवच्चाक्षर्य संततेः सीस्यदेतवे । यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमयाचेत् ॥ २४ ॥
 पञ्चिः शान्तिमुक्तानि ब्राह्मणैः सहितोऽर्यवित् । मिद्वार्याश्चनड्वाभिः कृत्वाः प्रतिष्ठितः ॥ २५ ॥
 स्नापयेद्वीपधैर्मन्त्रैर्वारुणैर्विष्णुमुक्तिभिः । सुदिने सुशुभे देशे गोमयागुपलक्षके ॥ २६ ॥
 तत्रोपर्याविकं स्त्रीत्वां कृष्णाजिनमथापि वा । द्रोणप्रानं तिलानां तु कृष्णवस्त्रेण मंथुतम् ॥ २७ ॥
 स्यापयेद्राजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मितम् । सौवर्णीं प्रतिमां तत्र बालगोपालमंथुताम् ॥ २८ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां मूर्तित्वशुभलक्षणैः । अर्चयेद्गन्धपुष्पाद्यैरुपचारैर्यथाविधि ॥ २९ ॥
 मन्मक् श्रद्धावती नागी मृतमंतवित्तुःखिनी । आहूय विदुषो विप्रान्स्त्रीव वेदवादिनः ॥ ३० ॥
 अलोलुपान्तदाचारान्नंपृज्याऽर्पादिकैश्च तान् । “पूर्वजन्माजितं पापं द्रोहमापाद्य बालके ॥ ३१ ॥
 भूमिद्रविणहेमाद्यष्टिप्लया तद्दि नश्यतु । नाशयत्वस्य पापस्य फलं ह्यशुभलक्षणम् ॥ ३२ ॥
 ततस्तु मम संप्राप्तं मृतसंततजं ह्ययम् । तस्मान्मोच्या महाभागार्पितगोदानतोपितः ” ॥ ३३ ॥
 इति तं त्रिः परिक्रम्य प्रार्थयेत् विचक्षणा । अग्रे नयेति मन्त्रेण विमृज्य प्रीतमानसा ॥ ३४ ॥
 धेत्तुं दद्यात्सवत्तां च सहिरण्यां यथाविधि । ब्राह्मणान्भोजयेत्सम्यक् जतं साग्रं यथाविधि ॥ ३५ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विश्वान्ववान् । इहैव लक्ष्म विज्ञेयं मातृवन्धुसुखोदितम् ॥ ३६ ॥
 स्वमुतासुखसील्यानां संतोषो निजपुत्रवत् । विरुध्यन्तेऽप्यपत्यानि तादृशानि भियः कियान् ॥ ३७ ॥
 विकारो विकृती लीयाद्रमने पाद्वैकृतम् । पैत्रजा मातुलान्यां तु कामगुल्मभवा व्यया ॥ ३८ ॥
 युतापत्यादितस्तस्याः पतिः पापादिभेदतः । तथातथाऽत्र दुःखानि जायन्तेऽस्य सुदुर्मुहुः ॥ ३९ ॥
 पूर्वकर्माजितं पापं चिह्नं तस्य च वर्ष्मणि ॥ ४० ॥

इति श्रीबृहस्पतिरामवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशदधिकशततमः ॥ १२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्राय यो विषं दद्याद्द्वारार्थं पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मानि पक्षीन्द्र चार्द्रगोगेण वाध्यते ॥ १ ॥
 निष्कृतिर्नास्ति तस्यात्र पापस्य दृढकर्मणः । छार्द्रगोगेण सततं युवा नाशमवाप्नुयात् ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तं न तस्यात्र दानैरपि सहस्रदाः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरामवादे कर्मविपाके अध्यायः त्रिंशदधिकशततमः ॥ १२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रो ह्यभूदङ्गे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कन्यायाश्चासाबुद्राहमकरोत् सुधीः ॥ १ ॥
 दानाल्पत्वान्महाभाग चकाराल्पविधानतः । स चचार वने सूत मार्गलुण्ठनतत्परः ॥ २ ॥
 काचित् सुनयना सूत प्राप्ता भाविषलात्तदा । नानाभरणयुक्ता सा पूर्णगर्भसमन्विता ॥ ३ ॥
 सा लुण्ठिताऽत्र त्रासिता तेन पापधियाऽण्डज । सहायैः सा पारित्यक्ता ताडनादाकुला भृशम् ॥ ४ ॥
 तद्गर्भाद्द्वै च्युतौ पुत्री पापमाचरितं त्विदम् । ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमन्वितः ॥ ५ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं पतन्नृण । परकन्याविवाहेन स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ६ ॥
 गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसंमिते । गौरस्वरूपः क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यपराक्रमः ॥ ७ ॥
 पिप्ताधिकोऽतिमातिमान् बहुपुत्रीभिरन्वितः । जातपुत्रैर्मृतैस्त्वत्र पूर्वपापात्तथाऽण्डज ॥ ८ ॥
 विन्मयं तत्प्रवक्ष्यामि येन पापात् प्रमुच्यते । पलाधार्धमितेनेव कार्या सुवटिता सुत ॥ ९ ॥
 बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णा भूषणान्विता । पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय वै ॥ १० ॥
 गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य मन्त्रैः प्रणवपूर्वकैः । वेधसं तत्र सौवर्णा सुवर्णकामितं शुभम् ॥ ११ ॥
 दद्याजपेच्च मन्त्रांश्च तल्लिङ्गान् विधिपूर्वकम् । होमयेच्च यवांस्तत्र युतांस्तण्डुलसर्पपैः ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । शृणुयाद्दरिवंशं वा शतावृच्या विधानतः ॥ १३ ॥
 गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते । तस्मात्पुत्रसुखं लाभश्चात्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 रिष्टं पञ्चाशद्वेदे तु प्रायश्चित्तेऽकृते सुत । वेदसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र वै ॥ १५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वं याऽत्रापि व्यभिचारिणी । साऽऽगता नरफाद्वीरादसती पापजाऽण्डज ॥ १ ॥
 न शुष्यत्पशुभाचारा प्रायश्चित्तैः शक्तेरपि । वाराणस्यां गतिश्चास्या वासोऽत्र विनतासुत ॥ २ ॥
 मुच्यते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद्दृढात् । वाराणस्यां चतुर्दश्यां शिवपूजनजाह्नवात् ॥ ३ ॥
 बाहुजेयं महाभाग पूर्वेष्यत्रापि बाहुजा । वन्द्या प्राग्जायते दुःखाकुला साऽत्रापि पक्षिराद् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा धूर्ततां पूर्वं वञ्चयेत् ब्राह्मणं सुत । सोऽत्रापस्मारोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
 तेनेव पापरोगेण त्रियतेऽत्र पतन्नृण । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवञ्चने ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भ्रातृघातिनी नारी प्राग्भवे विनतासुत । साऽत्र जन्मनि भूक्त्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 ज्ञानान्महापापकृतात्र चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मवधे सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ २ ॥
 सप्तजन्मनि भूक्त्वं जायते महद्देनसः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत विषं दद्याद्विजातये । छर्दिरोगेण साऽत्रैव निश्चितं नाशमाप्नुयात् ॥ १ ॥
न पापशोधनं प्रोक्तं तस्यास्तु गरुडाग्रज । ब्राह्मणस्य वधात्तस्य प्रायश्चित्तं क्व विद्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायोऽष्टात्रिंशदधिकशततमः ॥ १३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परस्मै या विषं दद्यात् पूर्वजन्मनि मानद । छर्दिरोगेण सात्रैव वाध्यते पीडया मुहुः ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यात् सर्वोपस्करसंयुतम् । मुच्यते छर्दिरोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके एकोनचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी ह्यासीज्जाता ब्रह्महृदे सुत । सा चात्र यवनी देशे शुभे पञ्चनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुत्राभिलाषिणी यस्मादभजयवनं पुरा । तस्मात् सा यवनी जाता पुत्रसंततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानाधनयुता दानात् कुरुक्षेत्रे पुराऽनघ । शिवभक्तिपरा तस्मात् सुखैश्वर्यसमन्विता ॥ ३ ॥
अत्र जन्मनि सा चेद्द्वै विष्णुभक्तिरता भवेत् । तेन पुत्रसुखप्राप्तिर्नान्यया गरुडाग्रज ॥ ४ ॥
मूकौञ्च जायते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । वभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदधिकशततमः ॥ २४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कोटिः कोट्यर्धं लक्षं वा रुद्रपूजनजाड्रतात् । पुत्रपौत्रयुता नारी भवत्येव न संशयः ॥ १ ॥
अथवा हविर्वशास्य गतावृत्तेर्विधानतः । श्रवणात् पूर्वजात् पापान्मुच्यते विनतासुत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालयेऽवसत् कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजारतो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चौर्येणापहृतं द्रव्यं यत्स्थितं देवताश्रये । तेनेदं दुष्कृतं सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो भुक्तवान्पापजं फलम् । जातो गङ्गाश्रये सत्री पर्वते पूजनाद्धरेः ॥ ३ ॥
वद्भद्रव्यान्वितो भूषः सर्वसंपत्सुखान्वितः । चाल्ये हि पाण्डुरोगार्तेश्चात्र जन्मनि मानवः ॥ ४ ॥
देवद्रव्यापहारीति पाण्डुरोगी प्रजायते । तत्पापनाशनं पुण्यमुपायं शृणु त्वत्तः ॥ ५ ॥
सुर्याद्विष्णुमर्या पृथ्वीं सप्तमुद्रां पलात्मिकाम् । सर्वनां सागरोपेतां सप्तद्वीपां वसुंधराम् ॥ ६ ॥
गन्धपुष्पगलेष्टृत्य दद्यादिमाय धीमते । पाण्डुरोगादियुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्रादाद्विषं कस्यापि काश्यप । माऽत्र जन्मनि रोगेण छर्दिस्तंजेन पीडयते ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यात् दशार्कं गरुडाग्रज । तस्मात् कपिलां दद्यात् सा तद्दोषादियुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रो ह्यभूदङ्गे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कन्यायाश्वासाबुद्धाहमकरोत् सुधीः ॥ १ ॥
दानालपत्वान्महाभाग चकारालपविधानतः । स चचार वने सूत मार्गलुण्ठनतत्परः ॥ २ ॥
काचिन् सुनयना सूत प्राप्ता भाविवलान्तदा । नानाभरणयुक्ता सा पूर्णगर्भसमन्विता ॥ ३ ॥
सा छुण्ठिताऽत्र प्राप्तता तेन पापधियाऽण्डज । सहायैः सा परित्यक्ता ताडनादाकुला भृशम् ॥ ४ ॥
तद्गर्भं च्युतौ पुत्रौ पापमाचरितं त्विदम् । ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमन्वितः ॥ ५ ॥
पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं पतन्निण । परकन्याविवाहेन स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ६ ॥
गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसंमिते । गौरस्वरूपः क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यपराक्रमः ॥ ७ ॥
पित्ताधिकोऽतिमातिमान् बहुपुत्रीभिरन्वितः । जातपुत्रैर्मृतैस्त्वत्र पूर्वपापात्तदाऽण्डज ॥ ८ ॥
विन्मयं तत्प्रवक्ष्यामि येन पापात् प्रमुच्यते । पलार्धाधमितेनेव कार्या सुवटिता सुत ॥ ९ ॥
बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णा भूषणान्विता । पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय वै ॥ १० ॥
गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य मन्त्रैः प्रणवपूर्वकैः । वेधसं तत्र सौवर्णं सुवर्णकमितं शुभम् ॥ ११ ॥
दद्याज्जपेच्च मन्त्रांश्च तल्लिङ्गान् विधिपूर्वकम् । होमयेच्च यवांस्तत्र युतांस्तण्डुलसर्पपैः ॥ १२ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । शृणुयाद्भरिंशं वा शतावृच्या विधानतः ॥ १३ ॥
गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते । तस्मात्पुत्रसुखं लाभश्चात्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १४ ॥
रिष्टं पञ्चाशद्वेदे तु प्रायश्चित्तेऽकृते सुत । वेदसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र वै ॥ १५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारण्यसन्वादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्ध्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वं याऽत्रापि व्यभिचारिणी । साऽऽगता नरकाद्दोरादसत्री पापजाऽण्डज ॥ १ ॥
न शुध्यत्पशुभाचारा प्रायश्चित्तैः शतैरपि । वाराणस्यां गतिश्चास्या वासोऽत्र विनतासुत ॥ २ ॥
मुच्यते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद्ददात् । वाराणस्यां चतुर्दश्यां शिवपूजनजाद्रतात् ॥ ३ ॥
बाहुजेयं महाभाग पूर्वोऽप्यत्रापि बाहुजा । वन्द्या प्राग्जायते दुःखा कुला साऽत्रापि पाक्षिराद् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारण्यसन्वादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा धूर्ततां पूर्वं वक्ष्येद् ब्राह्मणं सुत । सोऽत्रापस्माररोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
तेनेव पापरोगेण त्रियतेऽत्र पतन्निण । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवंचने ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारण्यसन्वादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भ्रातृघातिनी नारी प्राग्भवे विनतासुत । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
ज्ञानान्महापापकृतात्र चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मवधे सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ २ ॥
सप्तजन्मनि मूकत्वं जायते मद्देनसः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारण्यसन्वादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्मसौ विप्रश्चात्र जन्मनि चाहुजः । देवद्वेषपापहरणात्प्रागत्राऽक्षिप्रपीडनम् ॥ १ ॥
 विशद्वर्षे व्यतीते च नेत्ररोगः प्रजायते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
 कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिघ्राप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
 राजताश्च महाभाग नेत्ररोगं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रान् वैष्णवाञ्छ्रद्धया सुत ॥ ४ ॥
 कृत्वाऽनेन विधानेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टचत्वारिंशदधिकशततमः ॥ १४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वस्नेहहरः कश्चिद्योऽभवत् पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत क्षयरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्ततुर्यांशभागतः । कालचक्राभिधं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्धोमयेच्च स्वशक्तितः । कालचक्रारूपदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपचाशदधिकशततमः ॥ १४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मवादरता ह्यत्र या पूर्वऽभूत्पतिव्रता । पतिपापप्रभावाच्चु गतिं प्राप्य हि मानुषीम् ॥ १ ॥
 त्यक्त्वा शरीरं सा देवी पार्वत्या सह मोदते । मुनक्ति भोगान्सर्वान्चै पतिं प्राप्य तपस्विनी ॥ २ ॥
 गच्छेत्सा परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पचाशदधिकशततमः ॥ १५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो ज्ञानात्कृतवान्स्तु प्राग्भवे भ्रातृघातनम् । सोऽत्र जन्मनि भूकत्वं लभते कापि मानवः ॥ १ ॥
 चान्द्रायणव्रतं कुर्याद्विधिवत्पापशोधनम् । पुस्तकं च तथा दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् ॥ २ ॥
 एवं यः कुरुते मृत स तत्पापात्प्रमुच्यते । न जायतेऽत्र भूकत्वं कदाचिद्दिनतासुत ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकपचाशदधिकशततमः ॥ १५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या धूर्ता वक्ष्येत्कापि लोभात्पूर्वभवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेणाऽपस्मारेण प्रपीडिता ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पापनाशकरं सुत । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्याद्दद्याद्देतुं पयस्विनीम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपचाशदधिकशततमः ॥ १५२ ॥

अरुण उवाच ।

पश्चिद्भिज्जोत्तमो जातो धर्मिष्ठो नित्तमंयुतः । उदरे वायुरल्पीयाञ्छिरोऽर्तिश्च प्रजायते ॥ १ ॥
 शरीरे जायते चिद्रं किञ्चिद्दर्शनमन्वितम् । दद्रुकण्टकिल्लासानां गमने पार्वकृतिः ॥ २ ॥
 पर्मानुमारतो व्यापिचिद्रं तस्य सहायितम् । भार्या प्रीतिपरा नित्यं कदाचित्कलहप्रिया ॥ ३ ॥
 रोपयुक्ता मिताहाग प्रदरार्तिः प्रजायते । मृतवत्मा कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शशिप्रा मदितो निमः पुण्डरीको घटुयाचकः । गतश्चैव महागण्येऽपतंत गर्भसंयुता ॥ ५ ॥
 पद्मोऽयं गमापानाः शशुभिः पविष्टिता । तत्र भीता तदा स्त्रीणां त्रस्यन्ती च महावने ॥ ६ ॥

गर्भपातोऽभवत्तत्र सत्वरं च ततो मृतः । तेन कर्मविपाकेन त्रिपन्तेऽस्या हि बालकाः ॥ ७ ॥
केचिज्जीवन्ति पण्मासं केचिद्वर्षाधिकं मुत । बहुकालो भवेत्किञ्चिन्मृतिचिह्नं प्रजायते ॥ ८ ॥
अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाय लोकानां हितकाम्यया । कथयस्व प्रसादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ९ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो प्रश्न एष सुदुर्लभः । तेनेदं मुनिभिः श्रोक्तं प्रायश्चित्ताद्यनाशनम् ॥ १० ॥
गोत्रयं वै सुवर्णाब्जं सौवर्णं निष्कसंयुतम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं वल्लयुग्मं गुग्गेरुषि ॥ ११ ॥
कर्मप्रकाशकं विप्रं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं प्रकुरुते वस्तु निष्कृतिस्तस्य कर्मणः ॥ १२ ॥
पुत्रपौत्रादिसंयुक्तो धनधान्यममन्वितः । न कर्गेति च यो मोहाहोभाद्वा कर्मनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥
स याति पापदोषेण भूमिं जन्मनिजन्मनि । एवं यः कुरुते भक्त्या यामोति पुत्रपौत्रकम् ॥ १४ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरत्नसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायद्विपञ्चाशदधिकशततमः ॥ १९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्काचिन्नारी भर्तृप्रियान्विता । दक्षा सर्वक्रियास्वेव बहुदानप्रदायिका ॥ १ ॥
पार्श्वस्यस्य च शूद्रस्य गृह्णातीतानि मानवः । सर्वज्ञेहानि चौर्येण सर्वशून्यपगृहात् पुरा ॥ २ ॥
मुक्तानि बहुभिः सूत मिलित्वा च सुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्सर्वं कर्मणोऽत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
सा जाता बाहुजा नारी धनभोगसमन्विता । पुत्रान्विता विचित्रा च भर्तुः शुश्रूषणे रता ॥ ४ ॥
क्षयरीगाकुला जाता तथा स्नेहहरा यतः । निष्कृतिं चास्य पक्षीन्द्र पूर्वपार्ष्णिवाशनीम् ॥ ५ ॥
कथयामि प्रयत्नेन विचतुर्थांशभागतः । कृत्वा तु कदली रम्यां पत्रयुक्तां सुवर्णजाम् ॥ ६ ॥
दद्यादेद्विधिज्ञाय क्षयदोषोपशान्तये ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरत्नसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायद्विपञ्चाशदधिकशततमः ॥ १९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वश्वघेत्कश्चित्त्युग धूर्तस्तु कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यपस्मारगोगेण महताकुलः ॥ १ ॥
धेनुं दद्यान्महाभाग सर्वतमां विधिसंयुताम् । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुपोत्तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
न भवेत्तस्य रोगस्य वेदना पापशोधनात् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरत्नसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायः पञ्चपञ्चाशदधिकशततमः ॥ १९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र चन्द्रवदना गौराङ्गी पतिबल्लभा । धनधान्यसमायुक्ता स्वर्णकारी सुरान्विता ॥ १ ॥
दक्षा भर्तृहिते नित्यं पूर्वं सा द्विजबल्लभा । स्वर्णापहारजात्पापात्र सा स्वर्णकारिजा ॥ २ ॥
पुत्रहीना महाभाग पद्मद्रव्यापहागणात् । कुरुक्षेत्रे शशिशस्ते स्वर्णं दद्याच्च शक्तितः ॥ ३ ॥
तद्वत्त्वाऽऽशु लभेतपुत्रानत्र जन्मनि वै मुत ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरत्नसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायः पञ्चपञ्चाशदधिकशततमः ॥ १९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बौलघाती भवेत्तस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । वनतेपात्र जनुषि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥

१ अष्टाध्यायः स्वप्नके नाम्नि ।

श्रवणाद्दरिवंशस्य विधिवच्चात्र जन्मनि । ब्राह्मणोऽहनाच्चैव पृजनाच्छङ्करस्य च ॥ २ ॥
जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तपचाशदधिकशततम ॥ १५७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूकरे याऽभवत्पूर्वे निपादी पुनरेव सा । शूद्राधमा पश्चनदे जाताऽत्र विनतासुत ॥ १ ॥
पुत्रपौत्रधनैर्धान्यैर्गजाश्वोष्ठादिवाहनैः । युक्ता सा यवनी सूत तीर्थराजस्य सेवनात् ॥ २ ॥
भर्तृसङ्गयुता पूर्वे पूर्वं तद्विदितवाञ्छनात् । यवनी पूर्वपापाच्च तत्र तस्योपसेवनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपचाशदधिकशततम. ॥ १५८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्प्रागभवद्विप्रः सर्वविधाविशारदः । वेदाभ्यासरतः श्रीमान्प्राप्तसर्वमनोरथः ॥ १ ॥
तुलाधृतानि स्नेहानि विप्राणां स्नेहभागिनाम् । गृहीतवान् स चीर्येण लोभोपहतचेतसा ॥ २ ॥
यस्माद्दानं कृतं चैव प्राग्भवे तत्फलं शृणु । सोऽत्र विप्रः प्रयागेऽस्ति द्विजो वेदविदां वरः ॥ ३ ॥
धनपुत्रसमायुक्तः क्षयरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तथा दानात्तीर्थेषु च प्रयत्नतः ॥ ४ ॥
सो देयाऽत्र विधिनाय मन्त्रमुच्चारयन्निमम् । “ ब्रह्मणा निर्मिता देवी पापमाचरितं मया ॥ ५ ॥
तत्पापशमनायैव त्वां ददेऽहं हिरण्मयीम् ” । ब्राह्मणाय महाभाग पापं गच्छति तद् भृशम् ॥ ६ ॥
सोमं च राजतं दद्यात्तन्मानं पापशान्तये । लक्ष्मीनारायणं चापि हेमं सौवर्णसंमितम् ॥ ७ ॥
गाथत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तन्मितं जपेत् । मन्त्रमष्टाक्षरं तद्ब्रज्जत्वा शुद्धिमवाप्नुयात् ॥ ८ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन तिलाज्ययवतण्डुलैः । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूजयेच्च विधानतः ॥ ९ ॥
लक्षद्रुं त्रिगुणितं नानाविभवविस्तरैः । पूजयेद्वा विधानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥
य एवं विधिना सूत प्रायश्चित्तं समाचरेत् । तस्य संततिवृद्धिः स्यान्नात्र कार्या विचारणा ॥ ११ ॥
ब्रह्मलोकमवाप्नोति पूर्वपापविशोधनात् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं वर्षे पष्टिमिते ध्रुवम् ॥ १२ ॥
आयुर्नवतिवर्षान्तमत्र पापविशोधनात् । प्रायश्चित्तं द्वयोरेकं न कुर्याल्लोभमोहितः ॥ १३ ॥
न भवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः । न च सद्गतिमाप्नोति पापस्यास्य प्रभावतः ॥ १४ ॥
जन्मादि मरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जप्त्वा शुद्धिमवाप्नुयात् ॥ १५ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन शतं विप्रांश्च भोजयेत् । शृणुयाद्दरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ १६ ॥
य एवं कुरुते सूत द्वयोः पापविशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ १७ ॥
नाधयो व्याधयस्तस्य न चारिष्टभयं क्वचित् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभात्पापविशोधनम् ॥ १८ ॥
न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः । पञ्चत्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं देहधनान्तकम् ॥ १९ ॥
त्रिसप्ततिमिताद्यायुः प्रायश्चित्ते कृतेऽप्युना । गतिमप्युत्तमा याति त्वन्यथा ह्याततापिनाम् ॥ २० ॥
जन्मादि मरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । नाशः स्यात्क्षयरोगस्य चात्र जन्मनि चाण्डज ॥ २१ ॥
दोषात्स्यल्पात्फलैर्युक्तो जीवेद्वर्षशतं ध्रुवम् ॥ २२ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनषष्ट्यधिकशततम ॥ १५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धम्व ब्राह्मणः पश्चिद्ब्रह्मदेशे वसन् मुधीः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तो धनपुत्रादितंयुतः ॥ १ ॥
दद्यानि तेन विभ्रेभ्यो दाना-यल्पानि शक्तितः । सत्प्रात्रेभ्यः परं सूत पर्वस्वापि विधानतः ॥ २ ॥

पापमाचरितं तेन कामलोभेन चाण्डज । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भो भाविनोऽर्यस्य गौरवात् ॥ ३ ॥
 स्त्रीसाहाय्यात्तथा तत्र कृतं तद्गर्भपातनम् । सा मृता तेन दुःखेन गर्भपातोद्भवेन च ॥ ४ ॥
 एवं किञ्चिद्गते काले स प्राप्तो यमशासनम् । भुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यभवावेण स जातो ब्राह्मणादधः । यमुनायां महाभाग गौरः पित्ताधिको घृणी ॥ ६ ॥
 धनमित्रसुखैश्वर्यमतिस्त्रीभोगभाग् नरः । दक्षः कार्येषु चार्चङ्गो धर्मघ्नो लाभसंयुतः ॥ ७ ॥
 मानी यशस्वी पुरुषः कान्तिमान्प्रियभाषणः । पुण्यादिदं तथा पापाहोभात्पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 घूर्तः शठः क्रोधपरो धनवृद्धिक्षयान्वितः । चिन्तातुरः पापशोपादत्राप्राप्तमनोरथः ॥ ९ ॥
 ब्राह्मण्यां वीर्यदानात्प्राक् तथा तद्गर्भपातनात् । अत्र पश्चाद्वद्वान्ते जातपुत्रविनाशकः ॥ १० ॥
 चिद्धमद्गृहे सूत चन्द्रः सूर्यगृहाश्रितः । पापाभ्यां पुत्रभावेऽपि समाक्रान्तेऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 स्त्री सहाया तथा पूर्वं साऽत्र संततिदुःखिता । लक्षणेरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 कार्याऽत्र ब्राह्मणी लेख्या सुवर्णाष्टपलैर्मिता । तदर्धार्धमिता वापि त्रिषु वित्तानुसारतः ॥ १३ ॥
 पात्रे गर्भान्वितां भव्यां बहुभूषणसंयुताम् । गन्धपुष्पाक्षतैर्धूपैर्वस्त्रैः पूजां समाचरेत् ॥ १४ ॥
 एवं कृत्वा यथा पक्षिन् गर्भपापात्ममुच्यते ॥ १५ ॥

इति श्रीब्रह्मसूयारण्यनवादे कर्मविपाके लघ्यायः षष्ठ्यधिकशततमः ॥ १६० ॥

अरुण उवाच ।

कथयस्व दिवानाथ लोकानां हितकाम्यया । पृच्छामि तेऽत्र देवेश च्छिन्धि मे सर्वसंशयान् ॥ १ ॥
 जात्युत्तमानां जनुषि सदा संपत्तयः शुभाः । पूर्वजन्मनि पुण्यत्वात्सुखसंपत्तमन्वितः ॥ २ ॥
 बन्धूनामतिस्त्रीर्यं च वैष्णवी मतिरत्र च । जातसंततिदुःखार्तः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणी गर्भयुक्ता च प्रयागे भर्तृसंयुता । सर्वाभरणभूषाढ्या नानारत्नसमन्विता ॥ ४ ॥
 बहुभिस्सार्धमेतेन तस्या आमरणं हतम् । तत्र कोलाहलो जातो गर्भपातोऽभवत्तदा ॥ ५ ॥
 तेन पापेन बालानां गर्भनाशः प्रजायते ।

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापं क्षयं त्वियात् । एतादि विस्तराद्ब्रूहि लोकानां हितकाम्यया ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एकवासा विधिं कुर्याद्विष्णुपूजां ततः परम् ॥ ७ ॥
 सगर्भो गौः प्रदातव्या भोजनं शतसंमितम् । गर्भाशयगतो गर्भो निपेकममयाद्भु ॥ ८ ॥
 पञ्चमे वायु पष्ठे वा मासि पातः स्रवश्च यः । तयोः कर्मविदोपांश्च कथयिष्यामि योषिताम् ॥ ९ ॥
 सा चापि मृतकल्पा स्यादुत्पन्नेः सूतिकामर्यः । शोकदामोदरे दीपः शूलं गौरवकम्पनम् ॥ १० ॥
 रक्तधवाद् विवर्णाऽस्माज्जापते कर्मणेरितात् । रजस्तस्याः पलाभ्यां तु क्रोधं गर्भाशयाकृतिम् ॥ ११ ॥
 कुसुम्भर्वेष्टितं तेन रक्तवन्धेण वेष्टयेत् । मधुना पृष्येत्तत्र शशाङ्का ऋष्यवर्तिता ॥ १२ ॥
 तन्मध्ये हेमशकलान् क्षिपेत्तदपि प्लततः । दद्याद्विप्राय विधिवद्दद्याद्द्विदिनक्रपिनम् ॥ १३ ॥

“ यन्मया पूर्वतः स्वामिन् गर्भपातः कृतो हि यः । एतद्दानं विमुद्वयर्थं गर्भकोशं ददाम्यहम् ॥ १४ ॥
मया मूढेन यद्देतोर्निषिद्वाचगणं कृतम् । ततोऽनपत्यत्वं प्राप्तं तस्मान्मां मोक्षय प्रभो ” ॥ १५ ॥
एवं कृतविधेः मृत गर्भपाताचनाशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेन्तस्म्यग्गां दद्याच्च रावत्सकाम ॥ १६ ॥
गर्षिष्यात्मानमाग्लोस्य भुञ्जीत मह वंशुभिः ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके अध्याय एकपष्टयविक्रशततमः ॥ १९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नारी घातयेत्कंचित्पुरुषं प्राग्भवेऽण्डज । साऽथ जन्मनि रोगेण शूलैर्नैव प्रपीड्यते ॥ १ ॥
सुवर्णदानाद्विधिवत् तथा रुद्रजपादिह । पूजनाच्छुद्धस्यापि शूलरीगाड्भिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपष्टयविक्रशततमः ॥ १९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि योऽज्ञानान्नगे वै घातयेत्सुत । मित्रं च वायुरोगेण पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्र कुर्यान्महाबाहो मन्त्रैस्तद्वायुदेवैः । पूजने वायुदेवस्य गन्धपुष्पैश्च घूपकैः ॥ २ ॥
नैवेद्यैर्वहभस्यैश्च वायुर्नश्यति तत्क्षणात् । इह जन्मनि पक्षीन्द्र पूजा वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपष्टयविक्रशततमः ॥ १९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गोत्रघातकरी या च पुग ज्ञानेन काऽप्यप । साऽत्र जन्मनि लूताद्या भवत्येव मयोदितम् ॥ १ ॥
तीर्थस्नानव्रतादीनि निष्कलान्यत्र चाण्डज । ज्ञानपूर्वं कृतात्पापाद्भोगादेव क्षयो भवेत् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके अध्यायचतुःषष्टयविक्रशततमः ॥ १९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फश्चिच्छुद्रो महाभाग बभूव प्राग्भवे धनी । व्यापग्निरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
नीतं श्रेष्ठं तथा तेन मिलित्वा चार्धमीरिणाम । लोभात्कालेन तस्मिन् वै स्नेहे मौल्याधिके सुत ॥ २ ॥
शेषेपापफलाद्भोगद् भ्रमगन्धमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभान् भुक्त्वा पुण्याजातोऽत्र पर्वते ॥ ३ ॥
शुद्रः पुण्यफलायुक्तो भूमिदानात्सुर्वनात् । स्नेहहागी यतः पूर्वं राज्यश्चमप्रपीडितः ॥ ४ ॥
मर्वस्नेहातिदानाद् स्ववित्ततुर्धभागतः । स्वर्णदानात् तथा चात्र क्षयरीगाड्भिमुच्यते ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषष्टयविक्रशततमः ॥ १९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विषं दृश्या पतिं सून प्राग् या जागध्रिताऽसती । पतिनी सा महादुष्टा चाल्येऽत्र विधवा सुत ॥ १ ॥
रिष्यागगाधनादेव गद्गाया उपमेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति व्रतकृच्छ्रोपसेवनात् ॥ २ ॥
धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्टयविक्रशततमः ॥ १९६ ॥

१ ध्यायतोऽयं क्षपुर्नके नास्ति । २ भुक्त्वा पापफलात् घोरम् । ३ मदार्यनात् ।

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं दद्व्यरतु प्राग्जन्मन्यय पुत्रक । रक्तातिमार्गगेण वाध्यतेऽग्रं च जन्मनि ॥ १ ॥
 तद्वैशदानाद्विप्राय स्थापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजाद्रोगादतिमाराद्विनिश्चितम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्रसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपष्टविक्रशततमः ॥ १६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तो यः कश्चिन्मथुरायामभूत्सुधीः । राजमेवी महाशूर आखेटकरतः सदा ॥ १ ॥
 मृगयायां गतो देवाद्घातिता मृगसूकराः । तत्रैका हरिणी मृत घातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
 तद्गर्भस्यै हता तत्र शुभौ द्वौ मृगशावकौ । सहाय्याभ्यां युनेनैव कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 ताभ्यां मिलित्वा ती भुक्तावमायां चाण्डजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्रातः शत्रुवशं पुरा ॥ ४ ॥
 स शौर्यकर्मणा सृत घातयित्वा रिपून् वदून् । घातितः सोऽपि वदूभिः प्रहारिगतिदारुणैः ॥ ५ ॥
 संग्रामभूमौ स मृतः प्रातः स्वर्गपुं तदा । भुक्त्वा नानाविधान् भोगान् न जातो ब्राह्मणोऽयुना ॥ ६ ॥
 देशे प्रयाग्निकटे सर्वशास्त्रार्थकोविदः । जातः कर्कटगे जीवे लग्नस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥
 धनेनानाविधिर्युक्तो गौगङ्गो रक्तलोचनः । शिवपूजनज्ञात्पुण्यात्प्राक्कृतात्सकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
 नानामनोरथैश्चापि पूर्णश्चात्रैव जन्मनि । राज्यप्रचार्यत्युग्रश्च पुण्यात्पापात्कलं शृणु ॥ ९ ॥
 धूर्तः शठः सर्वभक्षः स्वरूपपापरतः कश्चित् । सहायलग्नगमतः शृणु पुत्र यथा तथा ॥ १० ॥
 याभ्यां मिलित्वा भुक्तौ द्वौ मृगशावौ खगाधिप । पृच्छकस्थ च तौ पुत्रावुभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ॥ ११ ॥
 अपस्मरेण गंगेण मृता चात्रैव जन्मनि । एवं संततिद्वुःखार्तैः स विप्रो विधिदर्जनात् ॥ १२ ॥
 मांसभोजनपापस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्चिञ्जलक्षं तु तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १३ ॥
 हिरण्यस्यै तथा देयौ द्वावत्र मृगशावकौ । पूजयेच्च तथा वायुं विधिना मृगद्वैतम् ॥ १४ ॥
 तन्मन्त्रैर्धूपगन्धाद्यैर्नानाभक्ष्यैर्विधानतः । प्रायश्चित्तविद्युक्तस्य न च पुत्रमुखं भवेत् ॥ १५ ॥
 रिष्टेन मरणं चापि वर्षं वेदाधिकेऽण्डज । प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं पञ्चसप्ततिम् ॥ १६ ॥
 चित्राष्टम्यां च निधनं शुक्लायां गरुडाग्रज ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहद्रसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपष्टविक्रशततमः ॥ १६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापादद्या वभूव प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्रेयं तेन पापेन गर्भपातनदुःखिनी ॥ १ ॥
 विप्रकन्याविवाहाद्वै विधिवच्चात्र जन्मनि । मुच्यते तेन पापेन गर्भस्यैर्यं भवेद्विद् ॥ २ ॥
 अथवा पार्वती दद्याद्विर्वी दशसुवर्णजाम् । युक्तां गणेशस्त्रुद्राभ्यां नानाभरणभूषिताम् ॥ ३ ॥
 तदर्पोर्धमितां चापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्यते पूर्वपापाच्च गर्भपातनजात्सुत ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहद्रसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनसप्तत्रयविक्रशततमः ॥ १६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्दाहयेन्नारी देवागारं पतत्रिण । साऽतिमारेण महता पीडया पीडयतेऽयुना ॥ १ ॥
 शङ्करप्रतिमादानान्मूर्त्तौर्धण्योश्च दानतः । न जायते महार्पीडा रक्तातीमार्गभया ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्रसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः नवम्यविक्रशततमः ॥ १७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा प्राग्भवे सूत तिर्यक्त्वं प्राप्य निश्चयात् । नरकान् दारुणांश्चैव जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
कर्मक्षयेऽतिकुष्ठेन ह्यस्मिन् वयसि पीडितः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्यधिकशततमः ॥ १७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वातपेश्वारी पत्युभिर्भ्रं च प्राग्भवे । नियतं वायुरोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं प्रतीक्ष्य विप्रादेः सर्वस्वार्धार्धजेन च । वायुं हिरण्मयं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
पूजयित्वा विधानेन गन्धर्वैस्त्रिविंशतः । मन्त्रैश्च वायुजेः सूत दद्याद्दिप्राय धीमते ॥ ३ ॥
वायुरोगोपशमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्यधिकशततमः ॥ १७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादय या नारी गोत्रघातकरी पुरा । बभूव सततं चात्र लूतरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
श्रवणादितिहासानां प्राजापत्यव्रतान्मुत । लूतरोगं न पश्येत्तु साऽत्र जन्मनि चाण्डज ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिसप्तत्यधिकशततमः ॥ १७३ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किञ्चिद्विषमन्वितः । संयुतो वायुपित्ताभ्यां नेत्रखेदः शिरोर्तिमान् ॥ १ ॥
सदृत्तश्च सुखी धीमान् धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । व्रणो रेखांशिरा वापि बाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
फण्डपृष्ठाभिचाताढ्यो व्रणो वाताग्निदर्शनम् । परोक्षमपवादं च युवते कारणं विना ॥ ३ ॥
तस्य मिया शुभाचारा सती व्रतपरायणा । काकवन्ध्या कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि वैश्योऽयं भार्या विप्रस्य सात्त्विकी । यातो वेश्म तदा तस्य ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः ॥ १ ॥
अप्रसूता प्रिया तस्य चपला चारुलक्षणा । वैश्येन कथयित्वा तु लोभमोहादिविभ्रमैः ॥ २ ॥
अज्ञानात्काममिच्छन्ती बभूवाऽथ बलीयसा । तावत्कालवशेनैव ब्राह्मणो जनिताऽववान् ॥ ३ ॥
स वैश्यो दैवयोगाच्च भाविनोऽर्यस्य वै बलात् । तां तथा धर्पयामास बहुकालं खगेश्वर ॥ ४ ॥
व्यभिचागवशात्तत्र अन्यतस्तद्व्रतं धनम् । गृहीतं तद्व्रतं तेन धूर्तया लोभचेतसा ॥ ५ ॥
ब्राह्मणी निधनं प्राप्ता लोके विस्तार्य विश्रुतिम् । तेन दुःखेन विप्रोऽसौ ब्राह्मणीं चात्यजत्पुरा ॥ ६ ॥
निर्वशोऽभूत्तदा तत्र ब्राह्मणश्च खगेश्वर । तेन कर्मविपाकेन तादृशं च भवेदिह ॥ ७ ॥
पश्चान्मानुषमापन्नो बहुशोकाकुलो भृशम् । इदं द्वितीयं जन्मास्य ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ ८ ॥
प्राप्यते चानपत्यत्वमेकापत्यत्वमथ च ।

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं फयं स्वामिन् येन वन्द्यत्वनाशनम् । एकापत्यमर्भं दुःखमनपत्यमर्भं तथा ॥ ९ ॥

१ क्षत्रियोऽयं वपुष्मन्ने गान्नि । २ इदं लोकावतुष्टयमपि पुन्यकान्तरे नास्ति । ३ समुद्रश्च । ४ रेखाशिरो वापि ।

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्गशीर्षे शुभे मासि शुक्लपक्षादितः खग ॥ १० ॥

भृत्यक्षं सुतसौख्यातिव्रतं तु प्रतिवासरम् । षोडशाब्दानि नारीणां कर्तव्यं विधिपूर्वकम् ॥ ११ ॥
 गौरीव्रतमिदं दीप्तं सुतसौख्यफलप्रदम् । प्रातर्नियममास्थाय दन्तधावनपूर्वकम् ॥ १२ ॥
 अथाऽहं शिवयोः प्रीतिमाचरिष्ये शुभव्रतम् । स्थाप्योपवासनिरता निशि जागरतत्परा ॥ १३ ॥
 ततो मध्याह्नसमये स्नात्वा कुंकुमवाससी । परिधायार्चयेद्गौरीं पतिपुत्रवतीः स्त्रियः ॥ १४ ॥
 कुंकुमैः कज्जलैरेभिः करणैः पुष्पमालया । ताम्बूलैस्तु सकर्पूरैः सौभाग्याष्टकवस्तुभिः ॥ १५ ॥
 ततश्चास्तमिते भानी वति षोडशतन्तुभिः । विधाय तिलतैलेन दीपं कुर्याच्छिवाग्रतः ॥ १६ ॥
 गीतवादित्रनिर्वापिः पुराणश्रवणादिभिः । नैवेद्यं विधिवद्द्यात्पूपतिलतण्डुलैः ॥ १७ ॥
 तथा षोडशसंख्यानि शूर्पाणि वैष्णवानि च । पतिपुत्रमुखायैव पूजयन्ती गिरेः सुताम् ॥ १८ ॥
 भोजयेत्षोडश नारीः शुभास्ताः पतिसंयुताः । एवं विधिं समास्थाय भोजयेद्दम्पतीञ्जुभात् ॥ १९ ॥
 नानाभोज्यैस्तथा पुष्पैः पक्षिभ्यो बलिमाहरेत् । दीनान्वकूपणेभ्योऽन्नं सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २० ॥
 एतद्गौरीव्रतं नाम मार्गशीर्षे समाचरेत् । एवं कृते विधौ सूत प्राप्यन्ते पुत्रपीडकाः ॥ २१ ॥
 नारी निचमसंपूर्णं व्रतं कुर्यात्प्रयत्नतः । सुतसौभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रमुखात्पते ॥ २२ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य नारीणां चात्र जायते । स्वसुमावृत्स्वसुवर्षि सपत्न्याः शोकसम्भवः ॥ २३ ॥
 उदरार्तिरस्यस्रावः पार्श्वे पादकटादिषु । मिथ्याभिर्शंसनं कापि घातदोषो घनच्युतिः ॥ २४ ॥
 स्वज्ञातिनिन्दाहीनत्वं परेभ्यो मर्मतोदनम् ॥ २५ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायः सप्ततन्त्रविक्रशततमः ॥ १७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शकृन्मूत्रं सृजेद्यस्तु देवागारे नराधमः । शुद्रोगमवाप्नोति सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥
 मासिकं पूजयेद्दिष्णुं शिवं वा विधिनाऽण्डज । प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं दद्याद्गोमिथुनं सुत ॥ २ ॥
 न पश्यति तदा पीडां शुद्जामत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायः षडसप्ततन्त्रविक्रशततमः ॥ १७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः पुरा नारीमजानात्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत कुशो बलविवर्जितः ॥ १ ॥
 शर्कराधेनुदानेन दशसंख्येन चाण्डज । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥
 होमात्स्वस्त्यपनाजापाह्नायत्रीजपतोऽत्र च । तीर्थस्नानाद्वाज्यदानाद्बली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायः षट्सप्ततन्त्रविक्रशततमः ॥ १७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यालानां घातिनी चेषमभवत्पूर्वजन्मनि । तेनाष्टाब्दमिताद्वर्षाद्वाग्बालो न जीवति ॥ १ ॥
 फ उपायोऽत्र कर्तव्य इति चिन्तयती धृष्टम् । न जीवन्ति च तत्पुत्राः पूर्वपापात्तयाऽण्डज ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तं शृणुष्वाय जीवेयुर्येन तत्सुताः । श्रवणाद्दरिवंशस्य दशावृत्त्या खगेश्वर ॥ ३ ॥
 पञ्चम्येकमिताद्वर्षात्पापात्पूर्वकृतादिह । मुच्यते नात्र संदेहः मर्त्यसत्यं वचो मम ॥ ४ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायः सप्ततन्त्रविक्रशततमः ॥ १७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्भातयेत्पूर्वं ब्राह्मणं ज्ञानवर्जितम् । कुष्ठरोगान्वितः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
दद्यात्कालनरं सूत सर्वोपस्कगसंयुतम् । सर्वैस्वं वा महापापे दानमुक्तं मनीषिभिः ॥ २ ॥
सर्वस्वदानात्कुष्ठस्य पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्यधिकशततमः ॥ १७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्रव्यं हरेत्सूत पूर्वजन्मनि यो नरः । सोऽत्र जन्मनि जायेत वायुपीडाभिरन्वितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं वायोर्नाशनं तस्य वच्यमहम् । जपेन्मृत्युंजयं मन्त्रं सावित्रीं च विशेषतः ॥ २ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन ब्राह्मणान् भोजयेत्तया । वायुरोगोपशान्त्यर्थं अत्तया दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्यधिकशततमः ॥ १७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सुजेन्मृत्रं पुरीषं च मोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
सुदुरोगान्विता सापि नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यं चरेद्भूतम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टीयधिकशततमः ॥ १८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव मुखजः कश्चिद्द्विधाधनसमन्वितः । नानाकलासु कुशलो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
ग्रहणे वै प्रयागे तु सर्वस्वमददात्पुरा । तत्र भाविवलात्सूत पापमाचरितं त्विदम् ॥ २ ॥
धर्मिता क्षत्रिया यूना कामलोभाच्छुभानना । प्रताडितः पतिस्तस्यास्तेन देवहतेन तु ॥ ३ ॥
ततो मृत्युवशं प्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा चाशुभं चातिदारुणम् ॥ ४ ॥
अन्यजन्मनि दानेन स जातः क्षत्रियादधः । देशे विपाशानिकटे सप्तयोजनसंमिते ॥ ५ ॥
सुरूपदेहः सद्दृष्टिः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः । शूरो दाता प्रधानश्च देशेदेशेऽतिविश्रुतः ॥ ६ ॥
किंचित्पापरतो धूर्ता मनोदुःखाकुलो भृशम् । क्षत्रियाधर्पेणात्पूर्वं भर्तृसंताडनात्तया ॥ ७ ॥
वार्दक्ये कण्ट्रुगोर्ता निश्चयादत्र जन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ सूर्यशुक्रौ चतुर्थगौ ॥ ८ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य निष्कृतिं पापशोधनीम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्पलेनार्धपलेन वा ॥ ९ ॥
दिग्भयं मुच्यते सर्वाभरणभूषितम् । पूजयित्वा तु गन्धैश्च पुष्पैर्नानाविधैस्तथा ॥ १० ॥
दीर्घविचित्रविधिना दद्याद्विप्राय धीमते । गणनायं तथा दद्यात्सौर्वर्णं दशमापकम् ॥ ११ ॥
एवं विधानं यः कुर्यात्पूर्वपापविशोधनम् । न तस्य दहूः कण्ट्रुश्च तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
अकालमरणं तस्य प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्र च । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं सप्तसप्ततिम् ॥ १३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकशततमः ॥ १८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः स्त्रियं ताद्यां कामात्पापविमोहितः । प्राग्भवे नियतं सोऽत्र काश्यपे भजति जन्मनि ॥ १ ॥
तेनैव मृत्युमाप्नोति गेगेर्णय पतत्रिण । प्राप्ते रिष्टेऽय नष्टाशुर्जायते महदेनसः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाकेऽध्यायो द्विपत्तीयधिकशततमः ॥ १८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यकावधजात्पूर्वं पापात्कन्याप्रजा भवेत् । जन्मन्यत्र महाभाग तस्माज्जातमिदं फलम् ॥ १ ॥
 पूजनाल्लक्षरुद्राणां तदर्धाणां च पक्षिराद् । मुच्यते पूर्वपापाच्च घोरान्कन्यावधादिह ॥ २ ॥
 अथवा विधिना सूत तदागोत्सर्गपुण्यतः । विप्राणां भोजनात्तस्मिन्सदाग्रे गोप्रदानतः ॥ ३ ॥
 पूर्वपापाद्विमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्यशीत्यधिकशततमः ॥ १८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या च पूर्वभवे नारी देवद्रव्यापहारिणी । साऽत्र जन्मानि पक्षीन्द्र भवेद्वायुप्रपीडिता ॥ १ ॥
 देवालयं सुरचिरं कृत्वा प्रस्थाप्य देवताम् । वायुरोगोपशमनं निश्चितं जायतेऽण्डज ॥ २ ॥
 भोजयेत्तत्र वै विप्रान् वायुप्रीत्यै पतत्रिण । दानं विचानुसारेण वित्तशाठ्यं न कारयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायधत्तुरशीत्यधिकशततमः ॥ १८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्सात्रकुले सूत पूर्वजन्मन्यभूद्भ्रुवं । गिरिवासी महादृष्टधीर्यकर्मरतो वृद्धः ॥ १ ॥
 लुण्ठितो ब्राह्मणस्तत्र मार्गं सन्ताडितो भृशम् । सन्ताडनान्महाबाहो मृतः काले द्विजोत्तमः ॥ २ ॥
 गते बहुतिथे काले स जातो ब्रह्महाशुना । गङ्गायमुनयोर्मध्ये क्रूरकर्मा महोद्यमी ॥ ३ ॥
 प्राक् शिवाराधनात्पुण्याद्वाहुजः कुष्ठसंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापौघनाशनीम् ॥ ४ ॥
 सर्वस्वस्य समः कार्यो वृषभोऽत्र हिरण्यमयः । क्षीमवल्लयुतो भव्यः शृङ्गाभ्यां संयुतो महान् ॥ ५ ॥
 स देवो वेदविदुषे कुष्ठदोषोपशान्तये । दातेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवः ॥ ६ ॥
 तस्माच्छिवप्रसादाद्दे कुष्ठस्तस्य प्रशाम्यति ॥ ७ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्यधिकशततमः ॥ १८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्वाहुजा काचिद्भर्तुः मियरता सदा । दानधर्मरता साध्वी विप्राणां पूजने रता ॥ १ ॥
 तथा देवात्सा सुभगा द्रव्यलोभरता सदा । सपत्नीपुत्रमददाद्विषं चैतद्दशानुगाम् ॥ २ ॥
 मृतस्तद्विपयोगेन गृहीतं तदन्नं तथा । तद्दुःखेन पतिस्तस्या मृतः पुत्रशुचाजन्वितः ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं चोत्रं स्वपुत्रवधसंज्ञकम् । प्राप्ता यमपुरं मुक्त्वा पूर्वपुण्यफलं शुभम् ॥ ४ ॥
 तद्वत्पापफलं सूत घोरान्नरकसंज्ञकान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता पर्वतेऽशुना ॥ ५ ॥
 क्षात्रे कुले महापुण्ये राज्यत्रास्ति पतत्रिण । सा रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरा खग ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपा सिद्धार्था मुशीला गौरवाग्निता । नातिव्यवयुता पुण्या स्वकुलेषु मियं वदा ॥ ७ ॥
 पतिमियरता चोग्रा सुखैश्वर्यपनान्विता । पुण्यादिदं तथा पापाहोभाढ्या स्वल्पपुत्रका ॥ ८ ॥
 स्वल्पपापरता बाल्ये चाधिष्याधिसमन्विता । यावने भर्तृसंयुक्ता वार्द्धक्ये पुत्रवर्जिता ॥ ९ ॥
 सपत्नीपुत्रवधजात्पूर्वपापात्पतत्रिण । लक्षणैरेभिराढ्यायाः प्रागश्चितं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
 विष्णुः कार्यः शक्तिर्भोषैः सावर्णां विश्वयोनित् । तदन्नमेश्वरं कुपार्दन्धैः पुष्परलंकृतम् ॥ ११ ॥
 देवी विमेषु पात्रेषु पूर्वपापापनुत्तये । जपेद्दशतं मन्त्रमयुतं होमयेत्ततः ॥ १२ ॥

गायत्रीं च जपेत्तद्दद्याद्वा तथा सुत । भोजयेच्छक्तितो विप्रांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 एवं कुर्यात्प्रयत्नेन पूर्वपापविशोधनम् । न तस्याः पुत्रमरणं तदग्रे जायते ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 नैवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः । सपत्नीपुत्रवधतस्तस्याः पुत्रविनाशनम् ॥ १५ ॥
 विप्राणां पूजनादानान्तस्याः संततिवर्धनम् । जीवनं कथितं तस्या वर्षाणामष्टसप्ततिम् ॥ १६ ॥
 रिष्टं पश्चिमितादन्दाद् ध्रुवं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्यधिकशततमः ॥ १८६ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रकुलोत्पन्नो दृढावयवसंयुतः । सदाचारः सुशोभाढ्यो दयानियमतत्परः ॥ १ ॥
 क्रयविक्रयकर्ता च किञ्चिद्द्रवापारखान्भुवि । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 मातृपक्षं विना सा च पोषिता भर्तृमातुलैः । असृग्वातगदातोया बाल्ये स्याद्ग्रहणीगदः ॥ ३ ॥
 फाण्डलोष्टाश्मशस्त्राद्यैर्घातश्च करपादयोः । बहुपुत्रमसूता च अपुत्रा जायते भुवि ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रत्वं जायते केन मानद । जातमात्रा मृताः केचित्केचित्पौगण्डमाश्रिताः ॥ ५ ॥
 केचिद्दृष्टानना वापि मृतपुत्रोऽग्निमासकः । रक्तस्त्रावो भृशा पीडा मासेमासे कृताऽनघ ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रसमुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतित्तया । तावज्जन्मनि वैश्यस्तु परविच्चापहारकः ॥ ८ ॥
 दूतिकाकर्मनिरतो नानालोकभिदन्वहम् । ग्रामाधीशोऽभवत्सोऽपि तेन राज्ञे प्रभाषितम् ॥ ९ ॥
 एकग्रामे वसन्विप्रः शान्तो दान्तः क्षमः सदा । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त चापुत्रो वित्तसंयुतः ॥ १० ॥
 कालेनैव मृतो विप्रः सर्वस्वं तस्य नीतवान् । निराधाराः सुता जाता न कृतं द्विजभोजनम् ॥ ११ ॥
 क्रियाकर्म कृतं नैव सर्वं राज्ञा हतं च तत् । एवं कृतापराधोऽसौ क्षत्री जातो विशा सह ॥ १२ ॥
 गते तु किञ्चित्काले वै अचिरात्स मृतस्तदा । म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गे गतोऽसौ यमशासनम् ॥ १३ ॥
 केचित्केचिद्विप्रच्यन्ते नरके भृशदारुणे । दानधर्मादिना केचिदिह जन्मनि मानद ॥ १४ ॥
 विप्रवंशे समुत्पन्ना भवन्ति चेह जन्मनि । इदं तु द्वितीयं जन्म विप्रत्वं जायते भुवि ॥ १५ ॥
 पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते । ब्रह्मस्वहरणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १६ ॥
 नानापत्यानि पच्यन्ते नानाकर्मोद्भवानि च । पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते जन्मजन्मनि ॥ १७ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पुत्रश्चिरं भवेत् । कन्यापत्यप्रशमनं बहुपुत्रः प्रजायते ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुमुभे भूमिदेशे तु गोमयाद्युपलिप्तके । तत्रोपर्याविकं स्तीर्यमथवा ह्यजिनं शुभम् ॥ १९ ॥
 छादयेच्छुभ्रस्त्रेण तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यसेत्पात्रं ताम्रं दशपलात्मकम् ॥ २० ॥
 स्यापयेत्कादयर्षीं मूर्तिं सीवणीं शुभलक्षणां । मुक्तापज्ञोपवीतादयं निष्कर्षोवर्णनिर्मिताम् ॥ २१ ॥
 दधानां करमुमेन चाक्षमालां कमण्डलुम् । कश्यपाद्दामभागे तु त्वदिति विश्वमातरम् ॥ २२ ॥
 गार्गीयां स्यापयेत्सुत मुवर्णद्वयनिर्मिताम् । एवं तौ दम्पती सम्पगर्भयेत्पर्वतोपरि ॥ २३ ॥
 शृन्वा प्रतिष्ठितप्राणां पूजयेद्विधिर्गुणैः । रत्नगर्भं फलं देयं नानापुण्यैः समर्चयेत् ॥ २४ ॥
 अभ्यर्च्य दम्पतीं तौ तु मन्त्रमेनमुदीरयेत् । " यमया पूर्वजनुषि विप्राणां हि हतं धनम् ॥ २५ ॥

दूतीकर्मानुरक्तेन वाक्यदोषादि यत्कृतम् । तत्सर्वं क्षम्यतां देव तव मूर्ते ददाम्यहम् ॥ २६ ॥
 आदिति च प्रणम्याथ कृताञ्जलिर्दिदं ब्रुवन् । "अदिते विश्वमातस्त्वं शरण्यं शरणाधिनाम् ॥ २७ ॥
 प्रजादुःखीचतंतसहृदयं मामिहेश्वरि । संमणाश्रय दुःखीधं प्रजां देहि यशस्विनीम् ॥ २८ ॥
 एवं कृतविसर्जोऽयं ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा ॥ २९ ॥
 चन्द्रसूर्योपगमे तु ब्राह्मणाय समर्पयेत् । एवं कृतविधिः सत कृष्णां गां दापयेत्ततः ॥ ३० ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेच्च समृद्धिभिः । ऐहिकं लक्षणं यस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ ३१ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैः करपादे व्रणो भवेत् ॥ ३२ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अन्वयायः सत्ताराश्वधिकशततमः ॥ १८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं वातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । स राजयक्ष्मरोगेण युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 तस्मिन्वयसि पक्षीन्द्र सोऽपि प्राणैर्वियुज्यते । महापापोद्बवाद्रोगात्र चोक्तं विन्मयं मयो ॥ २ ॥
 अपि ज्ञानकृतं पापं गिष्टरूपेण काश्यप । नाशयत्यमरं सिद्धं पूर्णाद्युपमपि ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अन्वयायोऽष्टाशीत्यधिकशततमः ॥ १८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परगर्भं तु यः कश्चिद्वातयेज्जानवान्रितः । जलोदरेण सततं रोगेणात्र प्रपीडितः ॥ १ ॥
 जलधेनुप्रदानेन विधिना गरुडाग्रज । तान्नरौप्यसुवर्णानां दानात्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अन्वयाय एकोनत्रत्यधिकशततमः ॥ १८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽमृत्कुरुक्षेत्रे कृषिकृद्धेदपारगः । स्वतातीयस्य चानेन वृत्तिलोपः कृतः खड्ग ॥ १ ॥
 तत्संबन्धेऽभवद्युद्धं द्वयोरेको मृतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
 मुक्त्वा यत्पापजं सर्वं अतद्दुनिकटेऽधुना । स वै जातो द्विजश्चात्र वेदाभ्यासान्न पुत्रक ॥ ३ ॥
 कुष्ठक्षयाश्वितश्चात्र युवभावे पतत्रिण । तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं प्रवच्यहम् ॥ ४ ॥
 वेदाभ्यासान्नाहामृत सावित्रीजपतस्तथा । गङ्गायां वासतः सोऽयं पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ ५ ॥
 न कुष्ठवृद्धिरास्ति तत्कृतं शमनं भवेत् । जीवेत्पश्मिताद्भ्रान्तं रिष्टं चैव प्रशाम्यति ॥ ६ ॥
 गतिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासान्नपाचया । भविष्यति शुभा लोके परत्र च खगेश्वर ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अन्वयायो नवत्यधिकशततमः ॥ १९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वयानन्दकरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । बभूव भर्तृमुखदा तदाज्ञापालिनी मती ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि सा विमा काश्यां जाता हि पुत्रक । व्रतदानपराऽत्रापि भर्तृतोषणस्तद्युता ॥ २ ॥
 पञ्चपञ्चाशद्वन्तं प्रविशत्यत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चितार्थी तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
 सा गमिष्यति वै स्वर्गं चात्र जन्मनि वै नरः । भविष्यति महाराजकुले राजाऽतिपार्थिकः ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अन्वयाय एकत्रत्यधिकशततमः ॥ १९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वातगोगेण दारुणेन पतत्रिण । पूर्वजन्मनि पश्चाद्या किल शूद्रगृहे स्थिता ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात्सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 पापज्ञये क्षयं याति रोगस्तत्पापजस्त्वह ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचतुर्विंशत्यधिकशततमः ॥ १९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वगर्भपातात्पूर्वं या नारी पापविमोहिता । जलोदरकृता पीडा जायते चाञ्च जन्मनि ॥ १ ॥
 रजतस्पर्णताम्राणां टानाद्रोगविनाशनम् । जलधेनुमदानेन तथैव विनतासुत ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचतुर्विंशत्यधिकशततमः ॥ १९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सूत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मरता भव्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
 पूर्वमातीक्ष्ण सुभगा सगर्भा फललालसा । त्रोटितं च फलं पक्वं भक्षार्थं चौर्यकर्मणा ॥ २ ॥
 तेन कर्मविपाकेन फलहीनाञ्च जन्मनि । भवन्ति खलु ये पुत्रा अर्वाग् वर्षाष्टतोऽण्डज ॥ ३ ॥
 पञ्चत्वमाप्नुवन्त्यत्र यस्मादकृतनिष्कृतिः । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशनीम् ॥ ४ ॥
 शनिवारेऽण्डजश्रेष्ठ निमग्न्याभत्यकं सुत । तत्तले ब्राह्मणान् सूर्यदिने पृथ्वां तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
 नानाफलैस्तथा पक्वैः सपूषै रससंयुतैः । फलानि विकिरेत्त्र कृत्वाऽभत्यप्रदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
 पूजयेत्तं महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकशततमः ॥ १९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या काचिद्वातयेद्ब्राह्मणं सुत । साऽत्र जन्मनि कुष्ठेन मध्ये वयसि पीडिता ॥ १ ॥
 जायते म्रियते या च गलत्कुष्ठेन चाण्डज । पापाज्ज्ञानकृतात्पूर्वात्र चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्रयचतुर्विंशत्यधिकशततमः ॥ १९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवो हि यामुने ह्यामीत्पूर्वं वाहुजमंजकः । गङ्गास्नानं कृतं पूर्वं वाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥
 शंफेटेन कुटुम्बस्य जानता पातकं कृतम् । एकस्मिन्ने दिने गत्वा ददाह वनमद्भुतम् ॥ २ ॥
 वल्गदिवस्य मंत्रात्ता जीवा दग्धा महाकुलाः । बन्धुसाहाय्यतस्त्र कृते कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 शुभाष्टमाणि भुक्त्वाऽप्य पापाच नशकांस्तथा । विपाशानिकृते देवो योजने सप्तसंमिते ॥ ४ ॥
 भद्रयो मरुदधमी गौरः कृशाद्रो लोचनेऽपट्ट । बधुलोभी बहूस्रीषी देवताऽतियिदूषकः ॥ ५ ॥
 ध्राष्ट्रुनिः शत्रो धृतः पुत्रमंततिवर्जितः । पद्ममे भवने राहुर्भीमयुक्तीऽल्पसंततिः ॥ ६ ॥
 मक्षर्गर्गशिवश्चाक्षरवेदि गरुडाग्रज । बन्धुमाहाय्यतः पापात्पूर्वजन्मसमुद्रवात् ॥ ७ ॥
 अस्मान्नाष्टपुत्रदीनो तापनेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

किन्मयं पश्यतां देव सुतर्गोऽप्यविवर्षणम् । सर्वपापप्रणामनं लोकानां हितकारणम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विन्मयं तत्प्रवक्ष्यामि जन्तुदग्धविनाशनम् । वनदेवी वरा कार्या यत्नेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥
 हिरण्मयी शुभा लेख्या पत्रे तच्चतुरस्रके । वनजीवास्तथा लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥
 प्रजापतिस्तथा कार्या मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमेकं तु गणाध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया कार्यसाधिनी । देया वेदविधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
 प्रजापतिस्तथा देवः सर्वकलमपनाशनः । शृणुमाद्भारतं वापि पारायणमुभाषितम् ॥ १४ ॥
 अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशायुतं तदर्धं वा तर्धं वा प्रयत्नतः ॥ १५ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन भोजनं तद्दशांशतः । तयोर्मितं सूर्यमन्त्रं जपेत्प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥
 विप्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविनाशनम् ॥ १७ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिश्च इह जन्मनि जायते । अकृते तु यथाशक्त्या रिष्टं पदपञ्चके तथा ॥ १८ ॥
 प्रायश्चित्ते कृतेऽदानां जीवनं नवसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्यधिकशततमः ॥ १९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परात्रं या हरेन्नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । साऽत्राजीर्णं रोगेण दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
 कुर्यान्नानाविधं चान्नं रतैः सर्वैः समन्वितम् । विप्रेभ्यो भोजनं दद्याच्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ २ ॥
 होमयेच्च तथाऽन्नानि गायत्र्या व्यम्बकेण तु । सुच्यतेऽजीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतनवत्यधिकशततमः ॥ १९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्तिं च यः कश्चिद्देवागारे स्थितां सुत । भग्नां कुर्यान्नरो मोहात्परेण स्यापितां यदि ॥ १ ॥
 अप्रतिष्ठो भवेद्भ्रज जन्मन्यय स्वगाधिप । वर्षत्रयं तथाऽभ्युपजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्यधिकशततमः ॥ १९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चांचरेद्वाजवधं मोहात् पूर्वभवे नरः । स राजयक्ष्मी विज्ञेयो घोरपापसमुद्भवः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः । गोभृद्दिरण्यमिष्टान्नतिलवस्त्रान्नदानतः ॥ २ ॥
 घृतपेनुमदानेन क्षयरोगं न पश्यति । दाने यथाऽनुमानेन सर्वस्वार्थोर्धमेव च ॥ ३ ॥
 देयं द्विजवधादीं तु विचार्यात्र प्रयत्नतः । तत्क्षणे काश्यपेयात्र क्षयरोगः प्रशाम्यति ॥ ४ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्यात्तया चाकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवनवत्यधिकशततमः ॥ १९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्परगर्भं पतत्रिण । जलोदरेण रोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गङ्गास्नानेन सततं विधिनाऽर्कं मृगे स्थिते । तथा तज्जलपानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशतमः ॥ २०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वाग्विरोधी भवेद्यश्च पूर्वजन्मनि वादिनः । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
मोहादिदं चरेत्सूत देयं दानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
संछाद्य बन्धनैः शुद्धैः क्षीमजैर्गुरुडाग्रज । तत्पापनाशनं सर्वं प्राग्जन्मोक्तं परंतप ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अव्याय एकाधिकद्विशततमः ॥ २०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र जन्मन्यसौ बन्ध्या प्राग्भवे विनतासुत । अयोध्यायां तु सुमुखी धनभर्तृसमन्विता ॥ १ ॥
पूर्वपापप्रभावेण सपत्न्या गर्भनाशनात् । जातेर्यं पादजाऽत्रैव दुःखार्ता सुतर्वाजिता ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणाशनम् । काश्यां गत्वाऽत्र विधिना शिवमाराध्य यत्नतः ॥ ३ ॥
प्रतैदानैर्महापुण्यैर्नानाविभवविस्तरैः । शिवरात्रौ ततः पश्चाद् दीपमालादिनाऽण्डज ॥ ४ ॥
अर्द्धरात्रे महानद्या मध्ये स्नानं तु कारयेत् । मन्त्रैर्वैरुणसूक्तैश्च नौकायां वा पतत्रिण ॥ ५ ॥
या चैवं कुरुते सूत तस्याः स्यात्संततिर्ध्रुवम् ॥ ६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यधिकद्विशततमः ॥ २०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्दिं तु यः कश्चित्प्राग्भवे विनतासुत । कुर्याद् दुर्मतिमापन्नः खलवाटो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दयात्स कपिलां धेनुं सर्वोपस्करसंयुताम् । ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्यधिकद्विशततमः ॥ २०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्वाजवधं सुत । साऽत्र जन्मनि तत्काले क्षयरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
यक्ष्मणाऽत्र क्षयं यान्ति धातवः क्षयरोगिणाम् । धातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरमशाश्वतम् ॥ २ ॥
दृढकर्मकृतं पापं तस्मान्नोक्तः पतत्रिण । पापनाशकरः कश्चिद्भुपायस्त्वत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरधिकद्विशततमः ॥ २०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्विरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वभवे सुत । मूकत्वं जायते तस्मान्नात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं दानं दद्याद्देवस्य पुस्तकम् । ब्रह्मणे वेदविद्वये पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
होमयेच तिलान् भक्त्या भोजयेद्ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अव्यायः पञ्चाधिकद्विशततमः ॥ २०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्रह्मणं कुर्यान्नारी पूर्वभवेऽण्डज । प्रतिमां देवतागारे स्यापितामपरेण च ॥ १ ॥
अप्रतिष्ठां न्विता सा च जायते वै पतत्रिण । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अव्यायः षडधिकद्विशततमः ॥ २०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पश्चिद्भुजो महामाग ह्यारीदृग्ने हि धार्मिकः । गपायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
विधिना तत्र दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद् । ततो भाविचलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥

स्यापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभाद्दत्तं न तद्वनम् । सर्वमिलित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
 ततो बहुतिये काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्तं पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मथुरामण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
 विशालाक्षो धनी मानी सुरूपोऽमितदो घृणी । बहुदेशाधिकारी च पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ६ ॥
 लोभी क्रूरो महाक्षुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । सन्तानसुखहीनस्तु स्वरूपस्त्रीसुखोऽञ्जितः ॥ ७ ॥
 चन्द्रुद्दीनो व्यथी क्षीणः सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधनीम् ॥ ८ ॥
 कुवेरप्रतिमां रौक्मीं पञ्चस्वर्णामितां शुभाम् । तदर्धार्धमितां वापि त्रिषु विज्ञानुसारतः ॥ ९ ॥
 सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सुवर्णसंमितं शुभम् ॥ १० ॥
 लेख्यं पत्रे पवित्रं च पुत्रसन्ततिवर्धनम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्य रिष्टं न लिप्यते ॥ ११ ॥
 प्रायश्चित्तं कृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अन्यायः सप्ताधिकद्विशततमः ॥ २०७ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षीणवर्णाभः स्वल्पवृत्तिश्च जीवति ॥ १ ॥
 देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । कर्पादकुशखेण दंष्ट्रिःशृङ्गिषिघातनः ॥ २ ॥
 ब्रह्मत्वं जायते दीर्घनेत्रस्तोदो विरश्मिता । परोक्षमपवादं च श्रुवते लोकतोऽन्वहम् ॥ ३ ॥
 प्रिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं वदते किञ्चिदिकचित् कुशस्य कारिणी ॥ ४ ॥
 अपत्यानि मृतानीह एको वा द्विस्रयोऽपि वा । वर्षत्रयमिता बाला त्रियन्ते माससंमिताः ॥ ५ ॥
 केन कर्मविपाकेन मृतापत्या तु याजन्त । एकोदरे स्थितो गर्भो न प्रसृतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
 पृथगेवं कुमांतृणां मृतापत्या प्रजायते । गतो बहुतरः कालः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वैनतेय तृतीयेऽत्रैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
 दानव्रतदयायुक्तः प्रियाप्रीतिः परस्परम् । तस्याप्पपरमातुस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
 एको वैः पादचारस्तु तृतीयस्तु स्तनंधयः । गर्भयुक्तश्चतुर्थस्तु पिता मृत्युवशगतः ॥ १० ॥
 क्रियाकर्म कृतं पुत्रैर्विज्ञेन सदृशं खग । मासिन्निभिव्यतिक्रान्तेज्येष्टेनैवं दुरात्मना ॥ ११ ॥
 निहता भ्रातरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । पुत्रदुःखेन शोकार्ता हृदयं ताडितं भृशम् ॥ १२ ॥
 अभिघाताच्छिलाभूता गर्भयुक्ता दिवं गता । अचिरात्तेन कालेन ज्येष्ठश्रीरेण घातितः ॥ १३ ॥
 इदं जन्म द्वितीयं तु मृतापत्यं प्रजायते । पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । गर्भस्यानां मृतापत्येऽलघूनामलघुश्च यः ॥ १५ ॥
 तस्य पापस्य शुद्धयर्थं निष्कृतिं वद मे प्रभो ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने तु संप्राप्ते सानुकूलग्रहे दिने । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चाण्डज ॥ १७ ॥
 उपोषणं दिवा रात्रौ अतस्यानुदिते रवी । सुरभेर्व सगर्भाया गोमयेनानुलेपयेत् ॥ १८ ॥

सुशुभे भूभ्रदेशे तु कुङ्कुमाद्युपचर्चिते । कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १९ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् । सीवर्णे राजते पद्मे सायुधं च चतुर्भुजम् ॥ २० ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सह संभूतान्पशुघ्नाद्यांस्तयाऽर्चयेत् ॥ २१ ॥
 चारुदेहं सुवेषं च चारुगुप्तं यशोऽन्वितम् । इभवाहं चतुर्बाहुं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् ॥ २२ ॥
 पूजनं विष्णुभक्तेन तथा श्रीरसकोविदेः । पुष्पस्रग्धूपगन्धाद्यैरर्चयेद्विधैर्गुणैः ॥ २३ ॥
 तद्विभे चाथ तद्विष्णी रतो देवांश्च पूजयेत् । शतमशोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन च ॥ २४ ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेनमुदीरयेत् । “ यन्मया पापकर्माणि कृतानि पूर्वजन्मनि ॥ २५ ॥
 सपत्नानां पञ्चकं तु जिघांसां कृतवानहम् । स्वकुलहननाद्वापि भूमिद्रव्यादिलिप्तया ॥ २६ ॥
 लघूनामलघूनां च हन्ता वै पूर्वजन्मनि । ततोऽयं वै मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् ॥ २७ ॥
 तत्तदेनोविनाशाय दानं संपददे त्विदम् । स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोदादिति विसर्जनम् ॥ २८ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टभोजनम् । ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्शंसनम् ॥ २९ ॥
 फाष्टलोशादिशस्त्रैर्विघातः स्याद्बालक्रीडनात् । जलादग्न्धादिना बाधा व्रणो वा तस्य जायते ॥ ३० ॥
 स्त्रीणामङ्गे च विकृतिर्व्याधिस्तनव्रणादिकम् । पैत्रो वै मातुलानीनां नेत्रस्वेदो विरश्मिता ॥ ३१ ॥
 स्वसुर्मातृष्वसुर्वापि बाल्ये वैधव्यताऽपि च ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायोऽष्टाधिकद्विशततमः ॥ २०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्राह परनिन्दां च कारयेत् । खलवादा हृद्गुजायुक्ता जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभागे विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्रोगाद्भिद्युच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायो नवाधिकद्विशततमः ॥ २०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालाल्यरोगेण स युक्तो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं शुद्धं नवं तद्वेदपाठिने ॥ २ ॥
 कुटुम्बिने दरिद्राय दद्यादोपापनुत्तये । गण्डमालां हरत्येतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायो दशाधिकद्विशततमः ॥ २१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलघ्नीयं महादुष्टा पूर्वमासीत्पतत्रिण । अत्र पूर्वकृतात्पुण्यान्मानुषी संकरा स्मृता ॥ १ ॥
 धनपुत्रविहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तत्रपक्ष्यामि प्रयागे सततं सुत ॥ २ ॥
 वासात्पापं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्याय एकादशाधिकद्विशततमः ॥ २११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पर्यावातं तु यः कुर्यात्सभायां ब्राह्मणस्य च । पक्षाघातेन रोगेण पीडितोऽत्र च जायते ॥ १ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायो द्वादशाधिकद्विशततमः ॥ २१२ ॥

१ मातुलन्या यः । २ न तपापं क्षयं याति । ३ अघ्यायोऽयं एतत्तुल्ये नास्ति ।

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजवल्लभा । गण्डमालाख्यरोगेण संयुक्ता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पूर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्यादत्र च कम्बलम् ॥ २ ॥
 नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्यस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अष्टादशोऽधिकद्विंशततमः ॥ २१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्बालकं चाहन् ब्राह्मणस्य स्वगाधिप । बह्वदेशे वसन् पूर्वं सोऽत्र जन्मनि गौडजः ॥ १ ॥
 धीरः सर्वकलाभिज्ञो नानाशास्त्रविशारदः । धनधान्यरतश्चात्र बहुस्त्रीसुखभोगभाक् ॥ २ ॥
 विद्यादानात्कृतात्पूर्वं शृणु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ३ ॥
 बालघातनजात्पापाद्ब्राह्मणस्य पतत्रिण । महाक्रोधपरो लोभी नानादुःखैस्तयाऽऽकुलः ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे वा महास्यले ॥ ५ ॥
 नैमिषारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिवच्छिवान् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान्विधानतः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पञ्चै चतुरस्रे वा कुण्डे चाज्यतिलाञ्जुभान् ॥ ७ ॥
 शक्त्या च भोजयेद्विप्राञ्छेवान्काशारलङ्घुकैः । नानाभक्ष्यफलैश्चैव बह्वैर्मर्त्यैस्तयाऽर्चयेत् ॥ ८ ॥
 विविधां दक्षिणां दद्याद्दृष्टीतिकरां तथा । यश्चानेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
 स बालघातजात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः । चतुर्दश्यामयाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
 मम ध्यानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्घ्यपाचार्यनेवेद्यैर्विविधैस्तथा ॥ ११ ॥
 तं च तत्सर्वपापेभ्यो विमोक्ष्यामि स्वगेश्वर । आयुर्व्याधः शतं प्रोक्तं पञ्चहीनं न संशयः ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते यत्नात्पञ्चम्यां चन्द्रवातरे । विन्मये त्वकृते सूत चत्वारिंशत्तत्पदके ॥ १३ ॥
 रिष्टं स्यात्क्षयरोगेण बालघातेन निश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वजन्मकृताद्दृढात् ॥ १४ ॥
 न मुच्यते महादानिः सप्तजन्मकृतेरपि । घ्राण्यते क्षयरोगेण सप्तजन्मसु निश्चयात् ॥ १५ ॥
 ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । नहीदृशं महापुण्यं क्षयरोगनिवर्तने ॥ १६ ॥
 पुत्रवृद्धिकरं चात्र यया प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्यस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अष्टादशोऽधिकद्विंशततमः ॥ २१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो विप्रः प्राग्भवे मोहात्सुरां प्रिविषजां पिबेत् । मूत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गृह्विचानुसारेण पलेनार्थपलेन वा । कुर्याद्विरणमयं पत्रं चाष्टपत्रसमन्वितम् ॥ २ ॥
 आवाह्य तत्र ब्रह्माणं प्रभुं सर्वोपचारधैः । पूजयित्वा तु गन्पाचैर्दद्याद्विमाय यत्नतः ॥ ३ ॥
 दानेनानेन सततं मूत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्यस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अष्टादशोऽधिकद्विंशततमः ॥ २१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठाशगतस्तत्र मथुरायां पतत्रिण । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वमूढाभयमदः ॥ १ ॥

१ मायगान् मोक्षयेन्नित्यं । २ सप्तजन्मसु निश्चयात् । ३ अष्टपत्रं भोक्तव्यं सप्तपत्रं नार्थम् । ४ अर्च-
 नोक्तोऽयं एषु० नास्ति । ५ अमर्त्योऽयमव्याप इति प्रतिमाम् ।

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रोत्तमो जातः किञ्चिद्विषममन्वितः । कासश्वासादिना वाधा उद्वर्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
 (ऋषयविक्रयकर्ता च कृषिवाणिज्यशासनः ।) प्रिया प्रीतिपरा नित्यं व्रतानामनुकाङ्क्षिणी ॥ २ ॥
 किञ्चित् क्रोधश्च जायेत अवाक्यं वाक्यकारिणी । उदरे वातजा रोगाः शिरोऽर्तिर्नैत्रतोदकृत् ॥ ३ ॥
 अपस्मारी भवत्येव एकद्विष्यन्तरे दिने । केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्तृकर्म कृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ५ ॥
 व्रतानि विविधान्येव कृतानि सुवि मानद । स्वगृहे धान्यरार्क्षि सा भक्षणायानयत्पुरा ॥ ६ ॥
 गौः सवत्सा ब्राह्मणस्य नित्यं जग्धवती च तम् । तथा गृहीत्वा लकुटीं भृशं कुक्षीं प्रताडिता ॥ ७ ॥
 सगर्भायाः सुरभ्या वै गर्भकुक्ष्युपघातनात् । मृतोऽसौ गर्भमध्यस्थः प्रसवो दुःखिता भृशम् ॥ ८ ॥
 त्रिशुद्रुःखेन सुरभी भृशमाक्रन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ ९ ॥
 पश्चान्मानुषमापन्ना व्रतदानप्रभावतः । इदं तु तृतीयं जन्म मृतापत्यं खगेश्वर ॥ १० ॥
 सप्तजन्म प्रजायेत गोस्त्रीब्रह्मप्रघातिका । नानादुष्कर्मणा सा च नानापत्यार्यदुःखभाक् ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येनापत्यं प्रजीवति । अनुब्राह्मोऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मासे नभसि संभासे सानुकूलग्रहेऽहनि । सपत्नीकः शुचिः स्नात औषधैः स्नानमन्त्रतः ॥ १३ ॥
 उपोषणं दिवा रात्रौ त्रयोदश्यां च भक्तितः । पौर्णमास्या दिनं प्राप्य प्रातश्चानुदिते स्वौ ॥ १४ ॥
 सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनानुलेपयेत् । तत्रोपरि गवां स्थानं लिखेत्तत्र दिवानिशम् ॥ १५ ॥
 अर्हणाद्युपचारैश्च कुंकुमाद्युपचर्चयेत् । कुर्यादष्टदलं पर्वं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १६ ॥
 तत्रोपरि न्यसेद्देवं माधवं कलशेऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पत्रे सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १७ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्घृषैश्च कुसुमादिभिः । विष्णुसूक्तेन सूक्तेन श्रियाः सूक्तेन पूजनम् ॥ १८ ॥
 पुष्पैश्च घृषगन्धाद्यैर्चयेद्विधिवैर्गुणैः । रुद्रैकादशभिश्चैव जपेद्गुद्रं विधानतः ॥ १९ ॥
 पूजालक्षमिदं पुण्यमर्चयेद्ब्रह्मचारिभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन च ॥ २० ॥
 रुद्रस्यायुतहोमश्च समिदाज्यसमाहुतिः । एवं पृथग्विधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २१ ॥
 होमान्तं विप्रभोजान्ते मन्त्रमेनमुदीरयेत् । “ यन्मया कर्मवशतः पुरा जन्मन् दुरात्मना ॥ २२ ॥
 गोसगर्भोपघातानां लकुट्या कुक्षिताडनम् । तेन कर्मवशात्प्राप्तं मृतगर्भादिकं भृशम् ॥ २३ ॥
 मृतसंततिदुःखानि प्राप्स्यन्ते महदेनसः । तत्तदनोविनाशार्थं दानं संप्रददे त्विदम् ॥ २४ ॥
 स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽशादिति विसर्जनम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य अन्यान्वै तोपयेद्द्विजान् २५ ॥
 भूमिद्रविणवासांसि दानं दत्त्वा विधानतः । व्रतान्ते सुरभिं दद्याद्देर्मां द्रव्यादिं शक्तितः ॥ २६ ॥
 अशःशेषं ततः शेषं भोजयेद्विष्टवन्धुभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ २७ ॥

घोरे कलियुगे प्राप्ते पापाक्रान्ते महीतले । भारवतारणार्थाय क्षत्रियाणां क्षयाय च ॥ २ ॥
कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै द्विवि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशाधिकद्विंशततमः ॥ २१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुनसी जायते चात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
मुवर्णशतकं दद्यात्स तद्दोषविनाशनम् । चान्द्रायणव्रतं कुर्यात्तया तद्दोषशान्तये ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशाधिकद्विंशततमः ॥ २१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजघातकरी मोक्ता या पूर्वं घातयेन्नृपम् । राजयस्मान्विता साऽत्र तस्मिन्व्यसि भामिनी ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणुष्वाय स्वगेश्वर । यत्कृते विधिना सर्वं पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
स्वर्णगोर्धूममिष्टान्नघृतधेनुतिलानि च । देयानि श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
मिष्टं त्रिंशन्मितेऽन्दे तु प्रायश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशाधिकद्विंशततमः ॥ २१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दिनाऽपराधं यः कश्चिद्द्वैष्यं चाहन् पतत्रिण । प्राग्जन्मन्यय युक्तोऽसौ रक्ताब्जुदरुजाभृशम् ॥ १ ॥
भविष्यति न संदेहस्तस्य मृत्युः स्वगाधिप । अपि दानशतैर्वपि दत्तैश्चैव जन्मनि ॥ २ ॥
त्रिंशद्रूपं महारिष्टं रक्ताधिक्यान्महाबलात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्यधिकद्विंशततमः ॥ २१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेषैः ममागता येमं प्राप्ता मायुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय दुष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
प्राप्ते कलियुगे घोरे सर्वपुण्यविवर्जिते । कृत्वा चाद्भुतकर्माणि पुनस्तत्रैव थास्यति ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्यधिकद्विंशततमः ॥ २२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मांदाद्रातपट्टेऽश्वमन्यजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मानि विज्ञेयो रक्ताब्जुदसमन्वितः ॥ १ ॥
मांजायन्वचनुष्केण शनैर्न नियमेन च । सतधान्यमदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
पापक्षये महाभाग क्षयः स्यात्पापकृद्भुजः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाविंशत्यधिकद्विंशततमः ॥ २२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पाचिद्वाहणी पूर्वभवे मांदात्सुर्गं विधेत् । माऽत्र जन्मनि वै मृतकृच्छ्रेणातिनिपीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं तं तस्या घोरेपापहरं सुत । सुपूजिताय विप्राय मयर्चनां मां निवेदयेत् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकद्विंशततमः ॥ २२२ ॥

१ मेषैः । २ अन्मन्यः अन्मन्योऽप्यय इति प्रतिपादितः । ३ कर्मेन । ४ तद् द्रव्यं निवेदयेत् ।

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रोक्तो जातः किञ्चिद्विप्रसमन्वितः । कासश्वासादेना वाधा उदगातिः प्रजायते ॥ १ ॥
 (ऋषेर्विक्रयकर्ता च कृपिवाणिज्यशासनः ।) प्रिया प्रीतिपरा नित्यं व्रतानामनुकाङ्क्षिणी ॥ २ ॥
 किञ्चित् क्रोधश्च जायेत अवाक्यं वाक्यकारिणी । उदरे वातजा रोगाः शिरोऽर्तिर्नव्रतोदकृत् ॥ ३ ॥
 अपस्मारी भवत्येव एकद्विऽपन्तरे दिने । केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्तृकर्म कृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ५ ॥
 व्रतानि विविधान्येव कृतानि सुधि मानद । स्वगृहे धान्यराशौ सा भक्षणापानघत्पुरा ॥ ६ ॥
 गौः सवत्सा ब्राह्मणस्य नित्यं जग्धवती च तम् । तथा गृहीत्वा लकुटीं भृशं कुशौ प्रताडिता ॥ ७ ॥
 सगर्भायाः सुरभ्या वै गर्भकुक्ष्युपघातनात् । मृतोऽसौ गर्भमध्यस्थः प्रसवो दुःखिता भृशम् ॥ ८ ॥
 शिशुदुःखेन सुरभी भृशमाक्रन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ ९ ॥
 पश्चान्मानुषमापन्ना व्रतदानप्रभावतः । इदं तु तृतीयं जन्म मृतापत्यं स्वगेश्वर ॥ १० ॥
 सप्तजन्म प्रजायेत गोस्त्रीब्रह्मप्रधातिका । नानादुष्कर्मणा सा च नानापत्यार्थदुःखभाक् ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं वद स्वामिन् येनापत्यं प्रजीवति । अनुग्राह्योऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मासे नभसि संप्राप्ते सानुकूलग्रहेऽहनि । सपत्नीकः शुचिः स्नात औषधैः स्नानमन्त्रतः ॥ १३ ॥
 उपोषणं दिवा रात्रौ त्रयोदश्यां च भक्तितः । पीर्णमास्या दिनं प्राप्य प्रातश्चानुदिते रवी ॥ १४ ॥
 सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनानुलेपयेत् । तत्रोपरि गवां स्थानं लिखेत्तत्र दिवानिशम् ॥ १५ ॥
 अर्हणाद्युपचारैश्च कुंकुमाद्युपचर्चयेत् । कुर्यादष्टदलं पत्रं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १६ ॥
 तत्रोपरि न्यसेद्देवं माधवं कलशोऽर्चयेत् । सीवर्णं राजते पद्मे सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १७ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्वृषश्च कुसुमादिभिः । विष्णुसूक्तेन सूक्तेन श्रियाः सूक्तेन पूजनम् ॥ १८ ॥
 पुष्पैश्च धूपगन्धाद्यैश्चैद्विधिर्गुणैः । रुद्रैकादशभिश्चैव जपेद्दुद्रं विधानतः ॥ १९ ॥
 पूजालक्षमिदं पुण्यमर्चयेद्दन्ववारिभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन च ॥ २० ॥
 रुद्रस्यायुतहोमश्च समिदाज्यसमाहुतिः । एवं पृथग्विधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २१ ॥
 होमान्तं विप्रभोजान्ते मन्त्रमेनमुदीरयेत् । “ यन्मया कर्मवशतः पुरा जन्मन् दुरात्मना ॥ २२ ॥
 गोसगर्भापघातानां लकुट्या कुशिताडनम् । तेन कर्मवशात्प्राप्तं मृतगर्भादिकं भृशम् ॥ २३ ॥
 मृतसंततिदुःखानि प्राप्यन्ते महदेनसः । तच्चदेनोविनाशार्थं दानं संमददे त्विदम् ” ॥ २४ ॥
 स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽश्रादिति विसर्जनम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य अन्यान्वै तोषयेद्विजान् ॥ २५ ॥
 भूमिद्रविणवामांसि दानं दत्त्वा विधानतः । व्रतान्ते सुरभिं दद्याद्दूर्ध्वं द्रव्यादि शक्तितः ॥ २६ ॥
 अङ्ग्रेयं ततः श्रेयं भोजयोद्विष्टवन्बुभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ २७ ॥

काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैर्हतः स्यादुपलेखनात् । शृङ्गिणां चोपघाताच्च जायन्ते व्रणजातयः ॥ २८ ॥
जलाकुलोत्पन्नः स्पर्शाग्निस्तादृशस्तत्र जायते । स्त्रीणां च विकृतिर्व्याधिरस्तिश्लघ्नप्रणमयादिकम् ॥ २९ ॥
पैतृजामातुलानीनां वैषट्कार्तिः स्वसादिषु ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायसप्तविंशत्यधिकद्विंशततमः ॥ २२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद् ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिवेत् । प्रद्रेणात्तिहुःखेन साऽत्र जन्मनि पीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदरस्य निवारकम् । दद्याद्ब्रह्ममयं पत्रं सपत्रं ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय सुशीलाय पूजिताय निवेदेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायसप्तविंशत्यधिकद्विंशततमः ॥ २२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूवंजन्मनि यो विप्रस्त्रिविधां वै सुरां पिवेत् । मूत्रावरोधरोगेण सोऽत्र मृत्युवशां नयेत् ॥ १ ॥
चिह्नेन श्वावदन्तेन लक्षितः पापजः सदा । सप्तजन्मनि रोगेण मूत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ २ ॥
दद्यात्प्राणपापजात्सूतं प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षयेऽवशेषे च कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्यधिकद्विंशततमः ॥ २२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचित्पूर्वभवे पुण्या मुखजाऽत्र च बाहुजा । देशे सारस्वते ब्राह्मण्यो सर्वधर्मान्विता सती ॥ १ ॥
क्षयरोगयुता चात्र सुवभावे पतत्रिण । प्राणपापाहुस्तगत्सूत कण्ठपाशादिसंभवात् ॥ २ ॥
निष्कृतिं फदलीं दद्यात्सुवर्णपत्रपसंयुताम् । भोजयेद् ब्राह्मणान् सूत शिवपूजनतत्पान् ॥ ३ ॥
या त्वेवं कुरुते भक्त्या फदलीदानमुत्तमम् । नश्येत्क्षयरुजा तस्या अपि प्राणप्रणाशिनी ॥ ४ ॥
आसुर्वपाणिं तद्योक्तान्यत्र सप्ततिसंख्यया ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्यधिकद्विंशततमः ॥ २२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नगिऽतिचलोत्कर्षात्परस्त्रीं कामयेत्पुरा । अधुना यौवने प्राप्ते सोन्मादी जायते भृशम् ॥ १ ॥
दद्यात्प्रजापतिं देवं गौवर्णं शक्तितोऽण्डजम् । मृगं स्वर्णमयं तद्वृजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
भोतवैश्यायण्यभक्त्या होमयेद्य जपेत्तथा । गायत्रीं विधिना सूत ह्युन्मादान्मुच्यतेऽप्युना ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्यधिकद्विंशततमः ॥ २२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नागिं प्राग्भवे मृत परस्वर्णापहाणि । गाऽत्र जन्मनि रोगेण कुनखेन निपीडयते ॥ १ ॥
दद्यात्सुवर्णमयं विनाय विनवात्मजम् । सुवर्णस्तेपपापेन मुच्यतेऽप्येव जन्मनि ॥ २ ॥
पान्द्रायणप्रयं कुर्यात्तार्क्षिकं मागिं शोभने ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः अष्टाविंशत्यधिकद्विंशततमः ॥ २२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्वन्त्री या भवेत्पूर्वं भवे नारी पतिव्रता । रक्तावुं देन गेगेण वाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 व्रतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्येन दानेन रक्तावुं दविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरिणसंवादे कर्मविपाके अथ्याय एकोत्त्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रौप्यहारी च पुरुषश्चित्रकृष्टी प्रजायते । स तत्पापविशुद्धयर्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १ ॥
 स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे पतात्रिण । प्राजापत्यत्रयं सूतं चरेत्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरिणसंवादे कर्मविपाके अथ्याय त्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिन्मलेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्यान्वितः सुधीः । स्वधर्मनिरतश्चापि दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
 त्यागी शूरो महोत्साही देशे केरलके सुत । स्वामिधर्मपरो नित्यं सपत्नीकः सपुत्रकः ॥ २ ॥
 प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्यापि महात्मनः । कुटाः प्रजाः क्रोधयुक्ता बभूवुर्विमुखास्तदा ॥ ३ ॥
 तस्मिन्काले ह्यभृशुद्धं घोरं तस्मिन्पुरे सुत । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
 तस्य पत्नी महाभागा साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तुः प्राणावलम्बिनी ॥ ५ ॥
 धातयित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं पतिव्रता । मृते पत्यौ न जीवामीत्युक्त्वा मृतवती तथा ॥ ६ ॥
 तद्गुणोदन्तकालेऽपि दिवं प्राप्ता सभर्तुका । भुक्त्वा तत्र महाभोगानपूर्वांस्वामिना सह ॥ ७ ॥
 नानाप्रजाघातनजात्पापात्पूर्वसमुद्रवात् । क्षीणपुण्या तथा सूत म्लेच्छदेशे समुद्रता ॥ ८ ॥
 सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसंमिते । गौरः सुरूपो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
 नानाभोगसुखैर्युक्तो गजयूथैः समावृतः । पश्यन्वरयत्संकीर्णस्तथा भैरवशासनः ॥ १० ॥
 महोत्पन्नपौत्रादयश्चाद्यन्तसुखसंयुतः । देशेदेशेऽधिकारादयः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ ११ ॥
 स्त्रीसहाय आत्मभोगी तथा पुत्रसहायतः । सुविश्वस्युता साऽपि यवनी तद्गशादिह ॥ १२ ॥
 प्राक्सहायश्च सोऽप्यत्र सपुत्रश्च महामधुः । एवं जन्मफलं प्रोक्तं ससहायं पतात्रिण ॥ १३ ॥
 स्वामिधर्मकृतात्पुण्यात्तदर्थमरणात्तथा । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्पतात्रिण ॥ १४ ॥
 पश्चात्तीतिमितायुश्च न चारिष्टे भवेन्मृतिः । रिष्टे पश्चाद्दग्दे तु स्वदेहान्तसमं सुत ॥ १५ ॥
 शस्त्रमहारिर्विधिः प्राप्ते त्वत्र रणाङ्गणे । प्रजापीडनजात्पापात्तदर्थं नात्र संशयः ॥ १६ ॥
 दद्यात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । देयं हिरण्यं तद्गजं शतपलात्मकम् ॥ १७ ॥
 कुरुक्षेत्रादित्थैषु संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । सर्वोपस्कारसंयुक्तं द्वयमेतच्च पुत्रक ॥ १८ ॥
 महारिष्टहरं प्रोक्तं प्रायश्चित्तं परं खग । नातः परतरं किञ्चिद्दानं कालनरात्कचित् ॥ १९ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरिणसंवादे कर्मविपाके अथ्याय एकत्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमते स्वेच्छया परम् । बलात्कारेण पुत्रं साऽग्निमादेन पीडिता ॥ १ ॥
 तत्पापशमनं सर्वमुपायं शृणु यत्नतः । कृत्वा सुवर्णजं वायुं मृगं ह्येवं च बाहनम् ॥ २ ॥
 सर्वोपस्कारसंयुक्तं दद्याद्विधाय धीमते । न प्राप्नोति तदग्निमादभावं दानप्रभावतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरिणसंवादे कर्मविपाके अथ्याय एकत्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३२ ॥

पुत्रहारी च यः पूर्वं जन्मन्यत्रैव जन्मनि । श्लेष्मरोगेण सततं वाध्यते विनतासुत ॥ १ ॥
दद्यात्तत्पापनाशाय त्रपुं विप्राय धीमते । पलानां त्रिंशत् तस्मात्तस्माद्रोगाद्दिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुस्त्रिंशदधिकद्विशततमः ॥ २३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्यमाने पतौ पुत्र जाराद्गर्भं धृतं पुरा । सा चात्र पादजा दुष्टा न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दरिद्रद्विजपालनात् ॥ २ ॥
धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्तं ययोदितम् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽब्देके ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत पडशीत्यब्दजीवितम् ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुस्त्रिंशदधिकद्विशततमः ॥ २३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकार्येष्वसिद्धिकृत् ॥ १ ॥
तस्मिन्नेव तथा काले तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विंशन्मितेऽब्दे पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मृतिं वदेत् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय पचत्रिंशदधिकद्विशततमः ॥ २३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी लोभान्मोहात्त्रपुं हरेत् । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुक्संत्युता भवेत् ॥ १ ॥
शतत्रयपलं दद्यात्त्रपुं तस्यापनुत्तये । तस्मिन्पापे क्षये सूत श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय, षट्त्रिंशदधिकद्विशततमः ॥ २३६ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवंशे ससुप्तत्रः शक्तिमान्वेदपारगः । धनधान्यसमायुक्तो विशालैश्चासनोजितः ॥ १ ॥
सप्रतः शक्तिमान्धीरः किञ्चिद्वाधिसमन्वितः । इन्द्रियाणां बलं हत्वा गेहानां जायते भृशम् ॥ २ ॥
उदरार्तिरसृग्वातः किञ्चिद्देहे प्रवर्तते । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
सत्यवाकसत्यजा लोके व्रतानामनुकांक्षिणी । बहुपुत्रप्रसूता च किञ्चित्पुत्रा प्रजायते ॥ ४ ॥
अथवा मृतपुत्रा च पुत्रीषु जीवितास्वापि । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि विप्रस्तु स जातः पञ्चमे त्विह । तस्य गेहे च प्रवृत्ता कन्यायाः प्रौढता दृढम् ॥ ६ ॥
भृग्द्विणलोभेन घृदविप्राय दापिता । तद्वत्तदाहृतं वित्तं सर्वस्वं तद्दशादपि ॥ ७ ॥
यावत्कन्या भवेत्प्रौढा वरार्थं शुण्डालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं यावत्कन्या सुतार्थिनी ॥ ८ ॥
किञ्चिदपि व्यतिक्रान्ते तावद्दिग्भौ मृतश्च सः । सा बाला विधवा जाता पत्यपत्यार्थदुःखिनी ॥ ९ ॥
प्रतनीर्यता नित्यं सत्यानामनुकांक्षिणी । बहुवर्षस्तथा यावत्त्रियमैः शोपितं वपुः ॥ १० ॥
वितुर्गुं दे धनं भूरि त्वर्पितं च तथा भृशम् । किञ्चित्कालवशात्प्राप्ता मृतिं सा ब्राह्मणी स्वग ॥ ११ ॥
मा पुत्री मृदुगे भूत्वा साऽगमजन्मजन्मनि । कन्या बहुविधास्तस्य निराधारा मृता हि वै ॥ १२ ॥
तेन कर्मविपाकेन पूर्वकन्या घट्टमजा । तस्य भर्तुर्भवेद्गर्भमायातो मृत्युमिच्छति ॥ १३ ॥

पुनर्जन्म पुनर्वृत्त्युस्तत्कर्मनिष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च रौरवे नरके मृतः ॥ १४ ॥
 यातनां बहुधा भुक्त्वा वर्षाणां च सहस्रकम् । पश्चान्मानुषमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ १५ ॥
 चतुर्थं त्वत्र वै जन्म बहुपुत्री प्रजायते । मृतपुत्रो मृतो गर्भस्तेन गर्भभवादिह ॥ १६ ॥
 भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद । भर्तृविद्वेषिणी नित्यं चिरापत्यानुगामिनी ॥ १७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन भूरिकन्या मृतः सुतः ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापं प्रशाम्यति । निष्कृतिं वद् विश्वात्मन्पृथक् त्वं मे प्रकाशय ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह शृणु त्वं कश्यपात्मज ॥ २० ॥

स्वकन्या वरयोग्या सा चेत्यं चिन्तासमाकुला । दशान्द्राश्चैव मानाय यथाभावं यथामति ॥ २१ ॥

कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तशुणशालिनीम् । अलंकृतां यथाशक्ति वराय गुणशालिने ॥ २२ ॥

ब्राह्मणाय च विधिना दद्याच्च बहुदक्षिणाम् । महापापौघशमनं कन्यादानमतन्द्रितः ॥ २३ ॥

कन्याविवाहसमये महादानविधिं चरेत् । एवं कृतविधिः सूत कन्यां दत्त्वा विधानतः ॥ २४ ॥

शान्तिः कार्या च सर्वत्र विस्तारिर्ऋत्विगादिभिः । भूमिद्रविणवासांसि कन्यावासांसि दापयेत् ॥ २५ ॥

दृहदानं ततो दद्याद्ययोपस्करसंयुतम् । वर्षे वर्षे तु सम्पूर्णं अन्नवस्त्रादि चोत्सृजेत् ॥ २६ ॥

एवं कृतविधिः सूत बहुपुत्रा यशस्विनी । पापं पुत्रविनाशाख्यं कन्यापत्योदयश्च यत् ॥ २७ ॥

स्य पापस्य नाशार्थं कन्यादानविधिः स्मृतः । नाशयेत्तत्कृतं पापं द्विजानां चैव पूजनात् ॥ २८ ॥

राजन् यज्ञविधानेन ब्राह्मणान् स्वस्ति वाचयेत् । विनायकाम्बिकामूर्तीर्हिमनिष्कप्रमाणतः ॥ २९ ॥

प्राचार्याय ददेऽनाऽसौ नानाकर्माघशान्तये । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ३० ॥

जह्वासरनादन्तोष्ठत्रणो वातादिदोषकृत् । नृपचौराग्निहानिश्च विचं यातामितस्ततः ॥ ३१ ॥

ाप्यमानेन मनसा दूयते भृशमाधिना । सर्पिण्यात्मानमालोक्य प्रायश्चित्तमितीरितम् ॥ ३२ ॥

इति श्रीदृहसूर्यार्णसवादे कर्मविपाके सत्त्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

। ताम्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वभवे मुत । औदुम्बरेण रोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥

पं विचार्य यत्नेन ताम्रं दद्याच्च शक्तितः । तस्मादानान्महाभाग पापं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥

इति श्रीदृहसूर्यार्णसवादे कर्मविपाके अष्टात्रिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगयां प्राप्य पक्षीन्द्र गजराजवधात्पुरा । जायते गजचर्मा वै स नरोऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
गणेशप्रतिमां दद्यात्सौवर्णीं द्विपलात्मिकाम् । गन्धपुष्पैश्च संपूज्य तस्माद्रोगाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
कारयेद्गणनायस्य लक्षजापं विधानतः । होमयेत्तद्दशशेन मुच्यते सर्वकिल्बिषात् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायश्रुत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्परसिद्धान्नं प्राक् क्षुत्पीडाप्रपीडितः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शूलरूपपीडितोऽधुना ॥ १ ॥
अन्नदानेन विप्राणां रसदानाद्विशेषतः । मुच्येत शूलजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
सुवर्णशूलदानाद्वा विप्रायात्र कटुम्बिने । शूलदोषोपशमनमिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्याय एकचत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिषिक्तः प्राक् सूत बभूव पुरुषोत्तमः । स्वजातिपु महाभाग दृढकर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
वैराट्देशे निवसन् राजकार्ये रतः सदा । कृतवान् गोगृहं तत्र शत्रूणां भयदायकः ॥ २ ॥
बालवत्सा मृता तत्र पुरे तस्मिन् खगोत्तम । पापमाचरितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
ततो यमपुरं प्राप्नो भुक्त्वा भोगांस्तदुक्तवत् । विष्णुपूजनजातपुण्यात्प्राप्तोऽत्र यमुनातटे ॥ ४ ॥
चारणो धर्मनिरतो बहुपापात्ममुच्यते । एवंकृतविधेः सूत सर्वपापविनाशनम् ॥ ५ ॥
तेन पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि जायते । अकृते तु यथाशक्त्या प्रायश्चित्तं यथोचितम् ॥ ६ ॥
रिष्टं पार्थिवते वर्षे दारुणं शत्रुवैकृतम् । प्रायश्चित्ते कृतेऽन्धानां जीवनं पञ्चसप्ततिम् ॥ ७ ॥
जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायो द्विचत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मन्यतिकोविद् । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतद्विनिकटेऽण्डज ॥ १ ॥
शूद्रकन्या च तेनैव हया षोडशवार्षिकी । भुक्त्वाऽतिकामलोभेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥
स चायं मम पुत्रस्य भुक्त्वा भैरवशासनम् । पूजनाच्छिवालङ्गानां प्राग्प्रापि च पक्षिराद ॥ ३ ॥
पण्डस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरथः । महोद्यमी महोत्साहो महाविभवविस्तरः ॥ ४ ॥
मृत्युश्चास्यात्र गङ्गायां पुण्याच्च शिवपूजनात् । भविष्यति महाभाग पापान्ते चात्र सद्गतिः ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायत्रिचत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादगेगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुण्ठनतत्परः ॥ १ ॥
सोऽश्वदानाद्विधानेन ब्राह्मणाय पतत्रिण । न पश्यति महापीडां पादजां चाण्डसंभव ॥ २ ॥
इति श्रीबृहसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायश्रुत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवन्नाग्भवे विप्रो ग्रामवासी वनाश्रितः । चोगापिपो महोद्यश्च तत्संज्ञां खगापिप ॥ १ ॥
दद्यानि तेन ग्रहणे दानानि विविधानि च । गोभृम्यश्वादिक्वण्येव ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥

स मुक्त्वा नरकान् धोरान् पापात्पुण्याच्च शान्भतात् । स्वर्गान्पर्वतभागे तु स जातो ब्राह्मजोऽयुना ॥ ३ ॥
 वामनो राजसम्मानो महोश्रो मन्त्रपारगः । पुत्रहीनोऽप्यसौ सूत परवित्तस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥
 भवन्त्यत्र च ये पुत्रा म्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 कृत्वा वेदघटान् सूत सौवर्णान् घृतघूरितात् । तदभावे राजतांश्च विप्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हरिवंशं विधानेन शृणुपाद्भक्तितोऽण्डज । रांद्रं व्रतं चरेत्पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
 नैतत्प्रकुर्याद्यः श्रुत्वा स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽयं पक्षीन्द्र कुर्यात्तत्पुण्यवर्धनम् ॥ ८ ॥
 आसुरष्टौ तयाऽशीतिवर्षाणां कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४५ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रवंशे समुत्पन्नो वातदेहरुजाकरः । गुलमाद्या ह्युरे वाधाः शिरोऽर्तिर्जायते सदा ॥ १ ॥
 व्यापारो निष्फलस्तस्य किञ्चित्सेवादिना भवेत् । तस्य भार्याद्वयं चास्ति किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥ २ ॥
 अन्योन्यद्वेषभावाच्च किञ्चित्प्रीतिकरा परा । मृतवत्ता कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
 एको गर्भः स्थिरीभूतो न प्रसूतिर्न पातनम् । केनोपायेन तन्मुक्तिः कथयस्व दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं देवव्रतपरायणः ॥ ५ ॥
 अन्योन्यद्वेषभावाच्च वर्तते च विधिस्ततः । कश्चिद्गो धर्मपरो वेदशास्त्रार्थसाधकः ॥ ६ ॥
 कदाचिद्वैवयोगाच्च भाविनोऽयस्य वै बलात् । तद्विचित्रं ग्राहयामास शूद्रो म्लेच्छजनस्य च ॥ ७ ॥
 लङ्घनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्यया सह । भर्तृनैस्तर्जनाद्यैस्तु तद्धनं च न दापितम् ॥ ८ ॥
 फतिपर्यरेव शूद्रेण चान्येभ्यो धिनतासुत । म्लेच्छराक्षस्यं तदा ज्ञात्वा ब्राह्मणः क्रोधसंकुलः ॥ ९ ॥
 तद्व्यमापि संक्रुद्ध आत्मघातं चकार ह । गर्भयुक्ता च भार्या वै भर्तारं पृथतोऽञ्चगात् ॥ १० ॥
 हतं तस्यापि तत्सर्वं म्लेच्छराजेन तत्तदा । तावत्कालेन शूद्रोऽपि तेन म्लेच्छेन घातितः ॥ ११ ॥
 ततो वै निरयं वत्स वर्षायुतसहस्रशः । पाचितो नरके घोरं शूद्रो देहेन वै तदा ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुषमापन्नो दानधर्मप्रभावतः । इदं तु तृतीयं जन्म शूद्रवंशसमुद्भवम् ॥ १३ ॥
 तेनैव कर्मणा युक्त अपत्यं नैव जायते ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां दितकाम्यया ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संवत्सरं तीर्थसेवा एकचित्तेन दम्पती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्गाहनं तथा ॥ १६ ॥
 तावन्त्यां क्रियया भूयः क्रमेणानेन यस्तदा । मुमुभे भूषदेशे तु गोमयाद्युपचरिते ॥ १७ ॥
 कुर्याद्वृद्धं पद्मं चित्रवर्णं मुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् ॥ १८ ॥
 सौवर्णं राजतं पद्मं सायुधं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्गन्धैर्बुधैश्च कुमुमादिभिः ॥ १९ ॥
 जननीसहिदान्भूयः प्रशुभ्रायांस्तयाऽर्चयेत् । चारुदेहं चारुवाहुं चारुयुतं यशस्विनम् ॥ २० ॥

श्रीवत्सार्द्रं पीतवस्त्रं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् । पूजनं विष्णुभक्तेन तथा श्रीरसकोविदैः ॥ २१ ॥
 पुष्पैः सगन्धधूपैश्च चार्चयेद्बहुपाऽर्हणैः । तद्विप्रासोऽयं तद्विष्णोर्विष्णोः क्रमत नित्यशः ॥ २२ ॥
 शंङ्गो देवाग्नि तयो विष्णो रेतो देवाभिपद्मवेतो । शतमष्टोत्तरं दुत्वा चरुणा पायसेन वै ॥ २३ ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् । “यन्मया पापभावेन कर्मान्धेन दुरात्मना ॥ २४ ॥
 म्लेच्छराज्ये च व्यापारे सदा वै दुष्कृतं कृतम् । ब्राह्मणानां हतं द्रव्यं नीतं वै भक्षणे बलात् ॥ २५ ॥
 द्रव्यापहरणात्प्राप्तं दुःखं नानाभवान्तरे । स्थिरगर्भं मृतापत्यं प्राप्तं तत्कर्मणः फलम् ॥ २६ ॥
 तत्तदेनोविनाशाय दानं संप्रददे त्विदम्” । स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्त्वा कोऽद्वादिति विसर्जनम् ॥ २७ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदृष्टिबान्धवान् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २८ ॥
 हृद्दुःखं दीर्घनिःश्वासो लोचने साश्रुकार्पिते । काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैर्वातः स्यादुपलेखनात् ॥ २९ ॥
 जलाकुलत्वं स्पर्शोऽग्निस्तादृशं व्रणसंभवाः । क्षीणाङ्गो विकृतिर्न्यायौ तिलव्रणमुखादिकम् ॥ ३० ॥
 पितृजा मातुलान्यास्तु विपवार्तिः स्वस्त्रादिषु । स्वकुले प्रेतजा पीडा दुःखं वै पश्वपत्यजम् ॥ ३१ ॥
 कर्मानुसारतो व्याधिश्चिद्रं तस्य सहायकम् । स्वकुले केऽपि वर्तन्ते पतिताचारचारिणः ॥ ३२ ॥
 एवं तु लक्षयित्वा वै प्रायश्चित्तं ततो वदेत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पट्चत्वारिंशदधिकद्विशततमः ॥ २४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं ह्याभीरजा काचिद्भृङ्गवृत्परायणा । महद्भिर्गोधनैर्युक्ता गवां पालनतत्परा ॥ १ ॥
 गावस्तृपार्ताः सततं प्रपायां प्रेरितास्तया । निदायकाले संप्राप्ते वहिर्गामाज्जलाशये ॥ २ ॥
 अथान्यगावः सततं तस्मिन्नेव जलाशये । शर्नैः पानं प्रकुर्वन्त्यो जलं शीतलमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 ताडितास्ता भृङ्गं गावो लकुटेन दृढेन वै । तत्रैकाऽतिवृषायुक्ता गर्भभारान्विताऽपि या ॥ ४ ॥
 न च त्यक्तं जलं सूत ताडितापि भृङ्गं तथा । तस्मिन् काले तद्ग सूत पतितो गर्भसंस्थितः ॥ ५ ॥
 यस्मस्तत्ताडनादुष्टान्मृतश्चापि च तत्क्षणात् । विचेष्टितमिदं यस्याः सैषा वैश्याङ्गनाऽधुना ॥ ६ ॥
 नानाविभृतिसंयुक्ता नानापशुभिरन्विता । सुखभोगधनैर्यान्वैर्वाञ्छितार्थैस्समन्विता ॥ ७ ॥
 प्राग्गोसेवनजात्पुण्यात्सर्वं प्राप्तं फलं त्विदम् । अयात्र गर्भपूर्णत्वे युवभावे खगाधिप ॥ ८ ॥
 न मोचयति सा गर्भं दुःखेनाकुलिता भृङ्गम् । एवं वर्षत्रयं यावन्मोचायिष्यति वै सुत ॥ ९ ॥
 रिष्टमच्यत्रयं सुत धालवत्सवधादिह ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । उपकाराय लोकानां यतस्त्वं सर्वदर्शकः ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्याद्ग्रां कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गादिफान्विताम् । विप्राय वेदविदुषे तद्दोषशमनाय च ॥ १२ ॥
 सुवर्णदिमितां तद्वलेभ्यां गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्वेदविधिज्ञाय पूर्वपापान्मुच्यते ॥ १३ ॥
 भोजयेद्य तथा शक्या विप्रायै होमयेत्तिलान् । मुच्यते गर्भजादोपात्राय कार्या विचारणा ॥ १४ ॥

इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदधिकद्विशततमः ॥ २४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव पार्थिवः कश्चिद् गुर्जरे विनतासुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवतातियिपूजकः ॥ १ ॥
 पितृभक्तिपरो नित्यं दानानि विधिपूर्वकम् । दत्तानि च विशिष्टेभ्यो ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 दैवाच्छुभ्रुगृहं गत्वा कृतं कर्म रुपा सुत । वैरिपुत्रः पुरा सूत पादभागेषु घातितः ॥ ३ ॥
 कुन्तेनापि च तीक्ष्णेन दिवा वै शौर्यकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माता ह्येकपुत्रिणी ॥ ४ ॥
 पुत्रदुःखान्मृता सापि दत्त्वा शार्पहि दारुणम् । यथा पुत्रविहीनाऽहं गच्छामि च यमालयम् ॥ ५ ॥
 तयैव पुत्रशोकार्तो जन्मजन्मनि यास्यति । ततो बहुतिये काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ६ ॥
 धर्मात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो मुखजोऽधुना ॥ ७ ॥
 विपाशानिकटे देशे वृषलग्रे विधुस्थिते । श्यामाङ्गो धूसरस्तीक्ष्णः प्रभुर्देशाटने रतः ॥ ८ ॥
 चंद्रस्त्रीधनसंयुक्तो मित्रमियंबदाचितः । मानभोगसुखाढ्यश्च मितदो लोभसंयुतः ॥ ९ ॥
 धर्मात्सर्वं फलं सूत भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्सर्पसंयुतः ॥ १० ॥
 जातपुत्रविहीनोऽसाविह जन्मनि जायते । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
 लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रयत्नतः । पर्लेदशमितैः कुर्याद्वाजतं वाहुजं सुत ॥ १२ ॥
 स्त्रीजनं तत्सुतं वापि तन्मातरमसंयुताम् । पूजयित्वा तु गन्थाद्यैः षोडशैरुपचारकैः ॥ १३ ॥
 सूर्यभक्ताय शान्ताय तां दद्याद्धि कुटुम्बिने । पलपञ्चमितं रौक्मं कुर्याद्भरिहरात्मकम् ॥ १४ ॥
 तयैव गणनायं च लेख्यं पञ्चोपचारकैः । संपूज्य विधिवद्द्यात्सर्वपापविशुद्धये ॥ १५ ॥
 अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं वैदिकं सूर्यदेवतम् । जपेदष्टसहस्रं तु तथा प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥
 गायत्रीं पञ्चसाहस्रं द्रुष्टपापविमोचनीम् । कुर्याद्भोगं दशांशेन पश्चाद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ १७ ॥
 एवं कुर्याद्विधानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि । न प्राप्नोति तदा रिष्टं पङ्क्तिशब्दं प्रकीर्तितम् ॥ १८ ॥
 पञ्चवेदे मितान्दान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः अष्टकत्वारिंशदधिकद्विंशततमः ॥ २४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीद्यश्च पूर्वजन्मन्यजां सुत । भविष्यत्पुत्रं पुरुषो ह्याधिकांगः कदाचन ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापर्लं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । अजमेकं सबलं च मुच्यते महदेनसः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनपञ्चाशदधिकद्विंशततमः ॥ २४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी च पुरुष इह जन्मनि जायते । वर्षराङ्गाख्यरोमेण पीडितो वाऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं ततो वाऽनशनं परम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदधिकद्विंशततमः ॥ २५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वैर्मनोरथैर्युक्ता काचिदात्मीनमोहरा । प्राग्भवेऽण्डज तत्सर्वं चेष्टितं शृणु सांप्रतम् ॥ १ ॥
 नकुलानां धिले कृत्वा चातिततं हि बाळुकम् । पूरितं च तथा सर्वं तद्वातार्थं पतत्रिणम् ॥ २ ॥
 मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः खग । सापि मृत्युवशां प्राप्ता भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ३ ॥

पूर्वं शतद्वुदेशोत्था ह्यभूदत्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जाताऽत्रापि राजकुले सुत ॥ ४ ॥
 प्राग्दानवतजात्पुण्यात्ततः पापफलाच्छृणु । सर्वं तदेशजाः सूत तदग्रे मरणं गताः ॥ ५ ॥
 जीवनं चात्र तस्याश्च वर्षमष्टोत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापाद्दृढाजन्मत्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥
 क्रुरुक्षेत्रादिवासाच्च पापं नश्यति सांमतम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकपचाशदधिकद्विशततमः ॥ २९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे पुत्र घातयेदजनन्दनम् । सगर्भां गर्भपुष्टयर्थं जायतेऽङ्गाधिका तु सा ॥ १ ॥
 भोगादेव क्षयः प्रोक्तः समारब्धस्य कर्मणः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपचाशदधिकद्विशततमः ॥ २९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति याऽन्यस्य नारी बुद्धिविवर्जिता । अत्र जन्मनि सा नारी सर्वराज्ञान्विता भवेत् ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं लोहं समुवर्णं द्विजातये । मुच्यते पापजादोगाद्बर्षराज्ञाभिधात्सुत ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिपचाशदधिकद्विशततमः ॥ २९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भोहात्प्राग् याऽवधीत्सूत नार्यजां विधिबर्जिताम् । साऽङ्गाधिकाऽत्र जनुपि भविष्यति वरानना ॥ १ ॥
 अजां दद्याद्विधानेन कस्तूरीपलसंयुताम् । सवस्त्रां वेदविदुषे तद्दोषशमनं त्विह ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतु पचाशदधिकद्विशततमः ॥ २९४ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो गुल्मवातोदगमयः । वित्ततः कृपणश्चैव सहोदरसमन्वितः ॥ १ ॥
 धनधान्यसमीपेतः किञ्चिद्वापारवान् भुवि । दायादाच्छुब्रवत्पीडा मिथः क्लेशश्च जायते ॥ २ ॥
 तस्य नारीद्वयं चास्ति संजातं चात्र जन्मनि । बह्वयः पुत्र्यः प्रसूताश्च न तु पुत्रः प्रजायते ॥ ३ ॥
 फदाचिज्जातमात्रस्तु मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । एका पुष्पवती भार्या संजाता तस्य भास्कर ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय मे विभो ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि से क्षत्रः किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । अवर्ततार्थलुब्धः स ग्रामाधीशः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
 ग्राममध्ये स्तूतिं चक्रे ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः । पुत्र्यः पंच तथा सप्त ह्यपुत्रो वित्तसंयुतः ॥ ७ ॥
 फालेन मृत्युमापन्नो धनलुब्धो निराश्रयः । तस्य भार्या महासाध्वी साहस्रं कृतवान् खग ॥ ८ ॥
 क्रियाकर्म विना तस्य तेन तत्र मृता खग । क्षत्रियेण चिन्तयित्वा नीनं द्रव्यमपुत्रिणः ॥ ९ ॥
 निराधाराः मुक्ता जाताः पित्रभावेन दुःखिताः । सर्वस्वहरणाद्वापि मृताः कन्या इतस्ततः ॥ १० ॥
 गृहस्य तस्य चोदासः संजातस्तत्र कर्मणा । क्षत्रियस्य गृहे पुत्रो जातः सर्वाङ्गसुन्दरः ॥ ११ ॥
 यो वै क्षात्रगृहे पुत्रः स वै ब्राह्मण ईरितः । एवं ब्रह्मस्वर्कं प्राप्तमर्भुक्तं क्षत्रियाधमः ॥ १२ ॥

पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः । तेन कर्मविपाकेन कन्यापत्यो मृतः सुतः ॥ १३ ॥
तस्य पापस्य नाशाय निष्कृतिः कथ्यते शुभा ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापज्ञयो भवेत् । संततिं लभते सौख्यं लोकानां हितकाम्यया ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते ह्ययने शुभवासरे । प्रारभेद्धरिमक्तश्च संवत्सरविधिं सुत ॥ १६ ॥

मत्पहं परमेशानं विष्णुमव्यक्तमव्ययम् । पौरुषेणेह सूक्तेन अर्चयेद्विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥

कुंकुमागरुकपूरैश्चन्दनैस्तुलसीदलैः । अर्चयेद्विधिः पुष्पैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ १८ ॥

भौमाप्यनाभसैस्तेजोवायव्यैः पञ्चभिस्तथा । एवं व्रतपरा नारी भर्तृभक्तिपरायणा ॥ १९ ॥

अर्चयन्ती हरिं पूर्णवर्षावधिं समाचरेत् । शुभे मासे शुभे पक्षे चैकादश्यामुपोषिता ॥ २० ॥

शुभनक्षत्रयुक्तायां द्वादश्यां पुत्रकाम्यया । पूर्ववद्धरिमभ्यर्च्य ऋग्भिः षोडशभिः प्रभुम् ॥ २१ ॥

विधिवद्द्विमास्याय अर्चयेद्वैष्णवं चरुम् । आज्यभागावसानेन कपिलाज्याहुतिस्ततः ॥ २२ ॥

पौरुषेण तु सूक्तेन यावत्षोडशसंख्यया । अन्त्यसमिधस्तिस्रो जुहुयात्षोडशैव तु ॥ २३ ॥

पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्चरुमप्यथ । होमान्ते द्विजभोजान्ते दानमेतत्समाचरेत् ॥ २४ ॥

द्विण्यभूमिवासांसि धेनुं वत्ससमन्विताम् । विप्रस्योद्वाहनं कृत्वा कन्यां सालंकृतामपि ॥ २५ ॥

दक्षिणां प्रतिपाद्याथ च्छलकौटिल्यवर्जिताम् । प्राग्नीयात्तद्विधेशेषं सह पत्न्या हरिं स्मरेत् ॥ २६ ॥

इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोति वै ध्रुवम् । सुभगा च सुरूपा च भवेद्विगतकिल्बिषा ॥ २७ ॥

ऐहिकं लक्षणं चिन्त्यं पूर्वकमनुसारतः । गुल्मार्शं उदरे बाधा गुदान्तवृषणार्तयः ॥ २८ ॥

वातरक्ताक्षिशिरसो नेत्रे कर्णोर्जित्युग्रणः । स्तनेऽतिगौरवं ददुः सौमन्ते पाद्वैकृतिः ॥ २९ ॥

जनश्रुतिर्विनिन्द्या च जायते कारणं विना । हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशो जराभयम् ॥ ३० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचपंचाशदधिकद्विंशततमः ॥ २११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ शूद्रकुले पूर्वमासीत्पुण्या वगङ्गना । तदा दानरता जाता कुरुक्षेत्रे पतत्रिण ॥ १ ॥

सर्वैः सुखैः सद्गोपेता सर्वसंपत्तिसंयुता । तया कृतं महापापं भाविनोऽर्थस्य वै चलात् ॥ २ ॥

समीपे वासिनश्चास्या ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्दग्धं चाग्निना सूत वीरभावे पतत्रिण ॥ ३ ॥

तत्र दग्धा महाभाग गौरपापा गृहान्तगा । कृत्वैतदद्भुतं कर्म भुक्त्वा तु नरकान् सुत ॥ ४ ॥

दानधर्मकृतात्पुण्यात्साऽत्र जाता हि बाहुजा । मायुरे मण्डले पुण्ये वृषलशोपलक्षिते ॥ ५ ॥

सुखदुःखसमाक्रान्ता जातसंततिनाशकृत् । दुःखैरभैकैर्युक्ताऽत्र मध्यभावात्खगाधिप ॥ ६ ॥

प्रायश्चित्तं परं चास्या गङ्गार्यां पितृवर्षणम् । कुरुक्षेत्राधिवासनं प्राकपापानां विनाशनम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षण्चाशदधिकद्विंशततमः ॥ २१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्तश्चात्र जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि वै मोहोद्भवे शुनि पतत्रिण ॥ १ ॥

निष्कत्रयं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदपारगे । दानेनानेन विधिना पूर्वपापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपंचाशदधिकद्विशततमः ॥ २९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं घातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दन्तपातनजाद्रोगात्पीडामप्नोति निश्चयात् ॥ १ ॥
दद्याद्धेनुं सवत्सां च सर्वालंकारभूषिताम् । प्राजापत्यं चरेदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपंचाशदधिकद्विशततमः ॥ २९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याच्छुभं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मनि सा चात्र चक्रपादेन पीडिता ॥ १ ॥
तया तद्दोषशुद्धयर्थं स्वर्णं निष्कत्रयं सुत । देयं विप्राय विधिना चक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनषष्टधिकद्विशततमः ॥ २९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रघातकरी पूर्वं या काचित्पापमोहिता । साऽत्र जन्मनि दुःखार्ता दन्तपातनजाद्रदात् ॥ १ ॥
विधिवद्धेनुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । प्राजापत्याद्भ्रातृदेकात्तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्यधिकद्विशततमः ॥ २६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीत्पुरा सूत चारणो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तिपरो नित्यं देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
देशे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभवेऽण्डज । तत्र दानानि दत्तानि ब्राह्मणस्य करग्रहे ॥ २ ॥
तेनेकदा महाभाग पापमाचरितं त्विदम् । स्वजात्यां वै धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
यत्ने कृते तु तत्रैव चासीद्गर्भस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ४ ॥
एवं बहुसिधे काले गतः स यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं दुःखं पुण्याल्लोकाञ्छुभानिह ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गोदावर्याः समीपे तु देशेऽन्यस्मिन् कलाश्रये ॥ ६ ॥
स रक्तकृष्णो मतिमान्दीर्घो मध्यः पृथुः सुधीः । आदिभागे धनी भोगी मध्यमेऽन्ते न सीख्यमाकू ॥ ७ ॥
पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभी पापरतः क्वचित् । चिन्तादिताहितश्चात्र दाने स्वल्पमतिः शठः ॥ ८ ॥
स्वजात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशवान् । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गात्पृष्ठभागः ॥ ९ ॥
भूमिः सुतेश्वरः पापग्रहेर्युतनिरीक्षितः । लक्ष्णैरेभिरादयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
पल्लवमिता कार्या बाहुजा गर्भसंयुता । सर्वावयवसंयुक्ता सौवर्णभूषणान्विता ॥ ११ ॥
तर्धार्धमिता वापि त्रिषु विस्तानुसारतः । संपूज्य वेदविदुषे दद्याद्दोषापनुत्तये ॥ १२ ॥
मायः सप्तमितर्दपो भूमिः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमयुतं जप्त्वा त्र्यम्बकं तु सहस्रकम् ॥ १३ ॥
रोमयेत्तद्दशांशेन कपिलैकां प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तावनान्शनम् ॥ १४ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्रैव जायते । नैव फरोति यो मोहाल्लोमात्पापविशोधनम् ॥ १५ ॥

न जीवन्ति सुतास्तास्मिन्नीविते नात्र संशयः । आयुरष्टाद्विर्वाणि प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पञ्चाशन्मितकेऽब्दके ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकषष्ट्यधिकद्विशततमः ॥ २६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च बभ्रुं महाभाग हन्यान्मोहान्नराधमः । बभ्रुमण्डलरोगार्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
निष्कण्ड्यहिरण्यस्य कृत्वाऽत्र नकुलं शुभम् । बभ्रुमण्डलनाशार्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यस्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्यधिकद्विशततमः ॥ २६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काञ्चिच्चारणजा नारी बभ्रुव प्रियवादिनी । व्रतदानरता साध्वी पूर्वजन्मनि चाण्डज ॥ १ ॥
तया ग्रामान्तरे गत्वा निर्दग्धं गडरं वनम् । निर्दग्धा बहवस्तत्र जीवास्तस्याश्रयं गताः ॥ २ ॥
ततो बहुतिये काले प्राप्य तज्जनितं फलम् । तत्र दानवशात्पूर्वाद्दत्र सा पादजा स्मृता ॥ ३ ॥
जीवघातात्तया पूर्वात्पापादत्रैव जन्मनि । जातसन्ततिहीना सा कुष्ठरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन सम्पद्यते सुखम् । गृहवित्तपदंशेन देया जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥
घटयित्वा विधानेन नानारूपा महोरगाः । शक्त्या संभोज्य विप्रेन्द्रांस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ट्यधिकद्विशततमः ॥ २६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शैशघाती महाभाग कुञ्जवर्णः प्रजायते । निष्कृतिं तस्य पापस्य शृणु चात्र पतत्रिण ॥ १ ॥
शक्त्या सोपस्करं दद्याद्देवदेवाङ्गपारगे । तस्माद्दोपात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यस्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःषष्ट्यधिकद्विशततमः ॥ २६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काञ्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्माक्रियापरः । द्विजानां पूजको दक्षः सिन्धुमण्डलजोऽण्डज ॥ १ ॥
देवद्रव्यविहीनोऽभूत्कृतं कर्मापि चारुतम् । स्वपत्नी स्यापिता पण्यशालायां हि पतत्रिण ॥ २ ॥
पण्यस्त्रीकर्मतश्चासी चकार ह्युपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्रातो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
प्राग्दानवशतश्चात्र जन्मन्यस्ति च वर्तते । शूद्राधमोऽयं वै पण्डः पूर्वपापाच्छृणुष्व तत् ॥ ४ ॥
निष्कृतिस्तस्य पापस्य दृढत्वान्निहि भाषिता ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचषष्ट्यधिकद्विशततमः ॥ २६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं घातयेद्विनतामुत । साऽत्र जन्मनि रोगेण बभ्रुमण्डलजेन च ॥ १ ॥
पापोद्भवेन सततं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशनं दद्याद्ब्रह्म निष्कण्ड्यस्य च ॥ २ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापनोदने ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ट्यधिकद्विशततमः ॥ २६६ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चित्क्षेत्रकुले जातो नानावृत्तिनिरोधकः । नानासन्धौ भवेद्वाधा उदरार्तिः प्रजायते ॥ ११ ॥
मेहं वै कुरुते नित्यं नेत्रे तोदो विरश्मिता । कटिपृष्ठोरुवंशेषु वाल्ये स्पाद्गहणीगदः ॥ १२ ॥
तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया व्रतकारिणी । तीभाग्यभुरसंपन्ना पितृमातृमुखोन्मिना ॥ १३ ॥
केन संततिहीना च कथं पापेन लिप्यते ।

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातस्तस्करो ब्रह्महारकः । निपादैः सह संभूय तस्करैः कर्मतत्परः ॥ ४ ॥
वनानामन्तरे प्रातः कश्चिद्विप्रः समागतः । गृहीतं तस्य सर्वस्वं यत्किञ्चिच्चार्जनात्कृतम् ॥ ५ ॥
तेन वै निहतो विप्रस्तस्करेण दुरात्मना । तस्करोऽसौ मृतश्चापि जातश्च वनपन्नगः ॥ ६ ॥
स पश्चान्नरके घोरे पातितोऽयुतसंख्यया । पश्चान्मानुषमापन्नः किञ्चित्पुण्यप्रभावतः ॥ ७ ॥
स्वर्णकारग्रहे जातः पूर्वजन्मनि मानद । इदं जन्म चतुर्यं हि बन्ध्यत्वं चोपजायते ॥ ८ ॥
व्यभिचारवशाज्जातस्तस्करः पूर्वजन्मनि । तेन कर्मविपाकेन स्त्रीपुंसोर्जायते त्विह ॥ ९ ॥
बन्ध्यत्वं पुत्रहीनत्वं सत जन्मनिजन्मनि ।

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं ब्रूहि देव बन्ध्याया हितकाम्यया । आप्तुयात्संततेः सौख्यं येन पापक्षयो भवेत् ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते शुभतीर्थादिमंगमे । विधिवद्विहितं पूर्वैः कृतं स्मृत्योपभाषितम् ॥ ११ ॥
विप्रस्पोटाहनं कृत्वा गृहदानं यथाविधि । धनवान्पादिकं दत्त्वा तोषयेद्विप्रयार्चकात् ॥ १२ ॥
विष्टिपाते ध्यतीपाते संक्रान्तां ग्रहणे किल । पुण्याहे विधिमातिष्ठेन्नपत्याधिनाशनम् ॥ १३ ॥
शुशुभे भूमदेशे तु ममे कम्बलवस्त्रिते । विदधीत तिलद्रोणोश्चिभिः पर्वतमुत्तमम् ॥ १४ ॥
परितो गन्निमानं तु द्रोणमानंश्च तण्डुलैः । विदध्यात्पर्वतांवेव देवदुमविभूषिता ॥ १५ ॥
तनस्तां दम्पती शुद्धां स्नातावहतवातमी । दधानां शुभवेपाद्भ्यौ चिन्तयानो प्रजापतिम् ॥ १६ ॥
सूर्यादये च तत्पत्न्याः कुर्यान्मूर्तिं प्रजापतेः । शुद्धवर्णमुवर्णस्य निष्कण्डयविनिर्मिताम् ॥ १७ ॥
हृमयजोपरीतां च साक्षमालाकमण्डलम् । अदितेरपि केयूरहारप्रैवेयभूषिताम् ॥ १८ ॥
तदर्थाधिभागेन तैर्ना तस्याः शुभाकृतिः । ईडावीमर्चयेन्मूर्तिं विष्णोर्वामनरूपिणः ॥ १९ ॥
तन्मूर्तिभित्तयं सम्पन्नं कृतमंभ्याग्मर्चयेत् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं ज्ञातकर्माय पुंस्त्रियोः ॥ २० ॥
षाललीलापरं विष्णुं वामनं परिचिन्तयेत् । मातरं द्रष्टुमिच्छन्तं हरिं भाषणकांक्षया ॥ २१ ॥
तत्परतदाश्रमतयात्सुमेरोरितलपर्वतात् । प्रत्यागिगारिं प्रगच्छन्तं मार्गः स्वपदभूषितैः ॥ २२ ॥
अदितिं तमपश्यन्तीं प्रिरहासुलचेतनम् । रुदन्तीमिति तं द्रष्टुमाह्वयंतीं परान्मुनीन् ॥ २३ ॥
एवं ध्यात्वाऽथ तां मन्त्रमन्त्रार्थोदितदर्शनाः । पुण्यस्त्रगुणगन्याद्यैरर्चयेदतिविह्वलाम् ॥ २४ ॥
कटिभ्रामोऽथ तद्विष्णोर्विष्णोः परमाणु पश्यत । तनस्तां बन्ध्यायां गृतिं मातुरुत्तङ्गगामिनीम् ॥ २५ ॥
कृत्वा तस्याः प्रतिष्ठां तां लक्ष्यपुत्रां विचिन्तयेत् । अपश्यंतीमिमं मन्त्रं मन्त्रार्थगुणलक्षणम् ॥ २६ ॥

१ मोतो वै । २ कने । ३ कप्या मे ४ । पाजरे । ५ पर्वतावेव । ६ स्तनौ तस्याः शुभाकृती ।
७ विष्णोर्वा । ८ विदया ।

पुत्रेण साहितां देवीमर्चयेद्विधिवैशुण्ठीः । ततो ब्राह्मणमध्यं तु समाहूय गुणान्वितम् ॥ २७ ॥
 तस्मै तां प्रतिमां दद्यात्सपुत्रामदितेश्च ताम् । " यन्मया निहतो विप्रो धनं हत्वा घने वने ॥ २८ ॥
 चौराणां संगमे पापं प्राप्तमेवोत्सवणं महत् । तस्य पापस्य नाशाय दानमेतद्दद्यात्पद्मम् ॥ २९ ॥
 सौवर्णां प्रतिमामेनामनघोऽहं भवेदिति ।" भोजयेच्च शतं विप्रान्तर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३० ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ठ्यधिकद्विंशततमः ॥ २६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उलूकघातेन पूर्वं जन्मन्यत्र च पुत्रक । पाण्डुरोगेण सततं पीडितो वै भवेद् भृशम् ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापलं चैकं दद्याद्दिप्राय पर्वणि । उलूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 तस्मिन्पापोपशमने पाण्डुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः अष्टषष्ठ्यधिकद्विंशततमः ॥ २६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचिदुलूकं पूर्वजन्मनि । पाण्डुरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्याद्दत्र विधिज्ञाय पलमेकं पतत्रिण । कस्तूरिकाया विप्रस्य पाण्डुरुग्नाशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसप्तत्यधिकद्विंशततमः ॥ २६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव चाहुजः कश्चिद्देशे पञ्चनदे पुरा । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
 विप्रोत्सङ्गनातः सोऽपि प्रयागे गरुडाग्रज । स स्रातो मृगगे भानो धूर्ता धर्मक्रियोज्जितः ॥ २ ॥
 संप्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान् कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसतोऽन्यस्य क्षत्रियस्य पतत्रिण ॥ ३ ॥
 दृढाह भवनं रम्यं वैरिभावात्पुराज्जय । तत्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विदोषष्टः ॥ ४ ॥
 कालयोगेन संप्राप्तः स मृत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक् परे देशे ज्ञतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
 स मध्यरूपो बलवान् धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पतिकः स्वल्पवित्तभाक् ॥ ७ ॥
 सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसुखाश्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वात्पापाद्गृह्युष्व च ॥ ८ ॥
 गोबालवत्सकवधाञ्जीवघातादपुत्रकः । सप्तवेदमितान्द्रान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
 गोस्त्रीविप्रवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । गौराशिगे शनौ सोमात्पष्टे जीवे मृगस्थिते ॥ १० ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठं पृच्छत्कस्यात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायाऽऽप्नीन्मृतवत्साऽत्र सा सुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् पूर्वपापनिवृद्धनीम् । पुत्रशुद्धिकरीं धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुणु सुत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुगमिश्च हिरण्मयी ॥ १३ ॥
 वदर्धमितिका वापि देया विज्ञानुसारतः । संपूज्य विधिवन्मन्त्रैर्देया विश्राय धीमते ॥ १४ ॥

मापैर्वह्नितैर्दयस्तथा पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा वद्विर्जीवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
 देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत् पशुपतेर्मन्त्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
 होमयेदष्टशतकं रुद्रस्याग्रे प्रयत्नतः । शृणुषादरिर्वंशं वा दशावृत्तिविधानतः ॥ १७ ॥
 यः कुर्याद्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ॥ १८ ॥
 नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिभेके पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः ॥ १९ ॥
 नवसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥
 इति श्रीधृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय. सतत्यधिकद्विशततमः ॥ २७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वणिक् पूर्वभवे कश्चिदासीद्धर्मपरायणः । द्विभार्यः सिद्धपीठस्यो धनधान्यसमान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । ब्राह्मणेषु गृहस्थेषु सत्पात्रेषु विशेषतः ॥ २ ॥
 अथात्र कृतवान् पापं कामलोभेन नित्यशः । ज्येष्ठां त्यक्त्वा तु संप्राप्तं सुशीलां प्रियवादिनीम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठायामनृतावपि मोहितः । ततो मृत्युवशं प्राप्तः ससहायो वणिक्सुतः ॥ ४ ॥
 सुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा । विधिपुण्यवशात्सोऽत्र शतद्रोः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
 कुम्भस्थेऽर्कसुते कीटे जीवे सिंहे भृगे विधौ । स रक्तगौरो मतिमान् पितृमातृसुखान्वितः ॥ ६ ॥
 भ्रातृमित्रधनैर्युक्तः सौम्यः पितृवचोऽनुगः । घृणी हस्वोऽथ मितदः क्षत्रवंशसमुद्भवः ॥ ७ ॥
 दानादिदं फलं सर्वं स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः । स्त्रीत्यागी भ्रूणहा यश्चेदिति वेदविदो विदुः ॥ ८ ॥
 स्त्रीसाहाय्यसुतः पूर्वं शृणुष्वथ खगेश्वर । प्राग्भवे या कनिष्ठाऽभूत्सा ज्येष्ठाऽत्र मृतप्रजा ॥ ९ ॥
 गर्भदोषरता चेति लक्षणैर्लक्षयेत्सुत । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापापनोदनीम् ॥ १० ॥
 कुर्यात्पत्न्यै रसमितैर्ब्रह्मणं कमलोद्भवम् । विश्वमूर्तिं त्रिलोकेशं सौवर्णं लिखितं शुभम् ॥ ११ ॥
 तदर्धार्धमितं देवं त्रिषु वित्तादिमं पठन् । “ त्यक्त्वा वराङ्गनां शुद्धां यत्पूर्वं पापमर्जितम् ॥ १२ ॥
 तेनाहमत्र ब्रह्माणं प्रायश्चित्तं ददे द्विजः ” । गौरी तु राजती देया द्विपलाऽर्कश्च तन्मितः ॥ १३ ॥
 मापपञ्चमितां विष्णोः सौवर्णां ब्राह्मणाय वै । हिरण्मयी तथा लक्ष्मीर्देया मापाष्टका शुभा ॥ १४ ॥
 ब्राह्मणान्वरयेत्पश्चाद् गृह्यज्ञं समाचरेत् । भोजयेच्च यथाशक्त्या ब्राह्मणान् गरुडाग्रज ॥ १५ ॥
 एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः । ज्येष्ठायां च कनिष्ठायां नात्र कार्या विचारणा ॥ १६ ॥
 श्रुत्वन शक्तिमान् यस्तु न कुर्यात्पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्य रिष्टं वेदत्रिकेऽब्दके ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र पुत्रपौत्रविवर्धनम् । भविष्यति तथा ह्यायुः सप्तसप्तमिताः समाः ॥ १८ ॥
 जन्मादि मरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीधृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकसतत्यधिकद्विशततमः ॥ २७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राशदेगे ह्यभृत्कश्चिच्छूद्रो धर्मप्रियस्ततः । विवाहं कृतवान् सूत कन्यायाः पूर्वजन्मनि ॥ १ ॥
 दाने स्वल्पमतिस्तस्माच्चकारालपविधानतः । चौर्यकर्मरतः सोऽपि कदाचिद्देवयोगतः ॥ २ ॥
 चचार परिते मृत मार्गलुण्टनतत्परः । अथो भाविचलात्सूत प्राप्ता काचिद्भरानना ॥ ३ ॥
 पृष्णगर्भमायुक्ता नानाभरणभूयिता । सा लुण्ठिता भयग्रस्ता तेन क्रूरधियाऽण्डज ॥ ४ ॥

सदायैस्तु परित्यक्ता ताडनान्महदाकुला । तस्या गर्भच्युतौ तत्र कन्यापुत्री बभूवतुः ॥ ५ ॥
 असहायेन तेनैव पापमाचरितं पुरा । ततो यमपुरं प्राप्तो धर्माधर्मसमन्वितः ॥ ६ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । कन्यादानप्रभावेण स जातोऽत्र वणिग्वसुतः ॥ ७ ॥
 कुरुक्षेत्राद्याम्यभागे त्रिशयोजनसंमिते । स रक्तकृष्णः क्षीणाङ्गः स्वल्पवित्तसमन्वितः ॥ ८ ॥
 वातपित्तसमद्भ्रष्टो बहुपुत्रीभिरन्वितः । प्रियस्त्रीसंयुतो लोभी पितृभक्तिसमन्वितः ॥ ९ ॥
 जातपुत्रविहीनश्च पापात्पुण्यात्तथा फलम् । चिद्गमङ्गादिदं सूत चन्द्रो मिथुनराशिगः ॥ १० ॥
 न पश्यति सुतं कर्कं लाभे शुक्रः प्रपश्यति । तस्माद्भ्रष्टत्वं कन्याया न च पुत्रसुखं क्वचित् ॥ ११ ॥
 निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधनीम् । शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पलार्धमिति तेन तु ॥ १२ ॥
 लेख्यौ गर्भच्युतौ बालौ तौ वरौ भूषणान्वितौ । तौ देवौ तु विधिज्ञाय पूर्वपापविशुद्धये ॥ १३ ॥
 देवः पञ्चमितैर्मापैस्तथा वेदनिधिः सुत । जपेच्च वेपतो मन्त्रं वैष्णवं त्र्यम्बकं तथा ॥ १४ ॥
 पूर्वपापविशुद्धयर्थं सहस्रं प्रतिदेवतम् । होमयेच्च तिलास्तत्र सघृतान् स्यण्डले शुभे ॥ १५ ॥
 स्वगृहोक्तविधानेन स्थापयित्वा हुताशनम् । ब्राह्मणान् भोजयेद्भक्त्या तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १६ ॥
 ततो रुद्रव्रतं कुर्यात्सर्वपापविशोधनम् । चतुर्दश्यां निराहारो रुद्रपूजनतत्परः ॥ १७ ॥
 य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १८ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्यान्नैव पुत्रसुखं लभेत् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽन्दके ॥ १९ ॥
 कृते त्वायुश्चतुरशीतिश्चतुर्भिरधिकाः समाः ॥ २० ॥

इति श्रीब्रह्मसूराखण्डसंवादे कर्मविपाके अभ्यासो दिसतत्यधिकद्विंशततमः ॥ २७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिद्भ्रष्टदेशे द्विजो धनी । विद्याभ्यासयुतो, नित्यं धर्मशास्त्रक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन चाल्पानि दानान्यापि विजानता । पर्वस्वापि च तेनैवाध्यापिता ब्राह्मणास्तथा ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । कालयोगेन संभाष्य ब्राह्मणेन कुटुम्बिना ॥ ३ ॥
 स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं घटे वाग्नमये स्थितम् । पुनर्दत्तं न तत्तस्मै लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 सर्वमिलित्वा तद्भक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिस्त्रिभिः । ततो यमपुरं प्राप्तः ससहायो द्विजोत्तमः ॥ ५ ॥
 भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा । विद्यादानादिपुण्येन जातोऽसी ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
 देशे पञ्चनदे प्राप्य गौरः पित्ताधिको घृणी । वाचा मधुरया युक्तो रोजसश्चतुरः सुधीः ॥ ७ ॥
 दर्शनीयां नातिह्रस्वो नात्युच्चः क्रोधवर्जितः । सुखस्त्रीमानसंयुक्तः स दासोऽतिधर्मयुतः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभी पापरतः क्वचित् । पूर्तः शठोऽल्पदो मन्दः स्वल्पधर्मक्रियान्वितः ॥ ९ ॥
 इष्टैर्मनोरथैर्हीनः पुत्रसंततिदुःखदः । ब्रह्मस्वभक्षणोऽपूर्वं फलमत्रास्ति निश्चितम् ॥ १० ॥
 लक्ष्मीतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्यात्र जन्मनि । जन्मलग्नास्तुते राशौ घटः पापसमन्वितः ॥ ११ ॥
 सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यय खगेश्वर । पुत्राभावो भ्रातृहीनः स्त्रीमुचालपत्वसंयुतः ॥ १२ ॥
 लक्ष्णैरीभिराद्वयस्य पृच्छकस्यात्र जन्मनि । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ १३ ॥
 लक्ष्मीनारायणः कार्यः सुवर्णद्विमितः शुभः । तदर्थं वायुं चाङ्गं देयं विचातुसारतः ॥ १४ ॥
 रथापयित्वा घटे ताम्ने सवृते वस्त्रवोष्टिने । गंपृन्व गन्वुन्वर्त्यत्रात्रिणाय प्रदास्ते ॥ १५ ॥

चतुर्विंशत्सहस्राणि गायत्रीं च जपेत्ततः । होमयेच्च यथाशक्त्या कुण्डे वा स्यण्डले शुभे ॥ १६ ॥
 घृतमिश्रांस्तिलांस्तत्र शक्त्या विमांश्च भोजयेत् । मम जन्मदिने पश्चादाचरेद्भूतमुत्तमम् ॥ १७ ॥
 य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्पात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ १८ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्याद्विप्रद्रव्याघनाशनम् । पुत्रसौख्यस्य लाभो न न तस्य परमा गतिः ॥ १९ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृतेऽरिष्टं पश्चात्तन्मिक्तकेऽब्देके । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः सप्तसप्तमिताब्दकम् ॥ २० ॥
 जन्मादि मरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिसप्तत्यधिकद्विशततमः ॥ २७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गान्धारदेशेऽभूत्कश्चिद्ब्राह्मणो धर्मसंयुतः । ग्रामाधिपश्चोद्गण्डो ब्रह्मभक्तिपरो वृद्धः ॥ १ ॥
 स गत्वा तु कुरुक्षेत्रं सर्वस्वं विधिनाऽददात् । प्राप्ते सूर्यग्रहे सूत विप्राय च कुटुम्बिने ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । यौवने धर्पिता विप्रप्रती चातिशुभानना ॥ ३ ॥
 कामलोभेन सततं पतिस्तस्याः प्रपीडितः । एवं निवसतस्तत्र गतस्तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजाधरः ॥ ५ ॥
 ऐरावत्यास्तु निकटे त्रिशयोजनसंमिते । शूरः सुरूपो मतिमान् यशस्वी प्रियदर्शनः ॥ ६ ॥
 पुत्रदारर्पणैर्युक्तो बहुमित्रः प्रतापवान् । राजसैव्यतिविख्यातः सुवैश्वर्ययुतो नृपः ॥ ७ ॥
 देशेदेशेऽधिकाराद्य आचन्ते सुखभागिह । दाता भोक्ता प्रधानश्च बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 धर्मादिदं तथा पापात्क्रोधी दण्डर्तोऽज्ययी । पूर्वस्त्रीसुखहेतोस्तु मनोदुःखसमन्वितः ॥ ९ ॥
 धर्मणाद्भिज्योपायाः प्राक् पत्युस्तत्र ताडनात् । यौवने नेत्ररोगाद्यश्चात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १० ॥
 चिद्भ्रमद्भादिदं चन्द्रो भीमयुक्तस्त्वृतीयगः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापविशोधनीम् ॥ ११ ॥
 हेमः पल्लवंदमितैः शिवः कार्यो विधानतः । सर्वोपचारैः संपूज्य दद्याद्भिप्राय धीमते ॥ १२ ॥
 गोभृदिरण्यदानानि कृत्वा च सुखमेधते ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःसप्तत्यधिकद्विशततमः ॥ २७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुतेन पाल्यते तेन कुटुम्बः शकटादिना । देवात्स च वनं गत्वा ददाह वनमल्पकम् ॥ १ ॥
 तस्मिन्द्वाहे तु निर्दग्धा जीवास्तत्र रणाधिप । पापमाचरितं काष्ठसंवन्धाद्भाविनो बलात् ॥ २ ॥
 त्र्यंसादाप्ययुतस्तत्र गतस्तु यमशासनम् । भुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गं तथाऽण्डज ॥ ३ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्र वणिज्जुतः । गङ्गायाः पश्चिमे भागे सप्तयोजनसंमिते ॥ ४ ॥
 स रक्तग्रीरो वाचालो भूर्तो मध्यमरूपधृक् । स्वल्पवित्तयुतो लोभी सभार्यो बुद्धिमात्ररः ॥ ५ ॥
 द्विपश्चात्तन्मिक्तान्तं जातसंततिनाश्रुत् । तस्य चिद्भ्रमिदं प्रोक्तं पापदष्टयुतः सुतः ॥ ६ ॥
 पापभांशगतश्चन्द्रः पापाप्योक्तनगंयुतः । लक्षणीर्लक्षितं चोक्तैरवेदि गच्छाग्रज ॥ ७ ॥
 श्रीसाहाय्योद्भवात्पापादाभुक्ता पूर्वजन्मनि । तस्मात्मा योपिता त्वत्र मृतपुत्रा प्रपीडिता ॥ ८ ॥

१ गौरः । २ राजमेवीनि । ३ दण्डनतः । ४ गो बाल्ये । ५ विपश्चन्द्रो भीमश्रेतेऽजिनोपतिः ।
 ६ योपितोपेतिशयम् ।

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामेत्पुत्रदुःखनिवृद्धिनीम् । रिष्टात्प्राग् दिवमाध्यक्ष लोकानां हितकाम्यया ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि जीवदाहविमोचनीम् । यां कृत्वा विधिवत्सुत वंशवृद्धिः प्रजायते ॥ १० ॥

पदपले राजते पत्रे वेदांमुलमिताधिके । वनजीवास्तथा लेख्याः सुगन्धैः पञ्चभिर्युताः ॥ ११ ॥

सर्पवृश्चिकगोघाट्याः पक्षिणश्च पलोन्मिताः । देया विप्राय विधिना पूजयित्वा कुटुम्बिने ॥ १२ ॥

तदर्धमितकैर्वापि देया वित्तानुसारतः । वनदेवी तथा कार्या खवेदमितमापकैः ॥ १३ ॥

मापद्वयहिरण्येन तथा कुर्याद्दुताशनम् । सम्पूज्य दद्याद्विप्राय इमं मन्त्रमुदीरयेत् ॥ १४ ॥

“ वनान्तरगताः पूर्वं ये जीवा दाहिता मया । वनदेव्यादिदानात्तु गच्छन्तु मम पातकाः ” ॥ १५ ॥

इत्युच्चार्य नरः सर्वे ब्राह्मणाय निवेदयेत् । शृणुयाद्भरिविंशं वा त्रिरावर्त्य विधानतः ॥ १६ ॥

जपेत्सहस्रद्वितयं देव्या मन्त्रमथोक्तवत् ।

मन्त्रः-‘ ॐ ह्रीं वनान्तरगतायै नमः ॥ ’

मम जन्मदिने पश्चादाचरेद्विधिना व्रतम् ॥ १७ ॥

एवं यः कुरुते सुत त्रिषु पापविशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिस्तु जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १८ ॥

नैवं कुर्याच्च यो मोहात्तस्य पुत्रविनाशनम् । द्विपञ्चागन्मिते रिष्टमायुषश्चाद्रिवत्सराः ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्ये कर्मविपाके अध्यायः पञ्चसप्तत्यधिकश्चतुस्रतमः ॥ २७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्भिप्रोऽभवत्पूर्वं धर्मकर्मपरायणः । गौडदेशेऽतितेजस्वी चोग्रदण्डः प्रतापवान् ॥ १ ॥

सप्तविंशत्तमे वर्षे गयाश्राद्धमकारि च । काम्यश्राद्धानि तत्रैव दत्तान्यल्पविधानतः ॥ २ ॥

स मन्त्रविदयो शूरो राज्ञः शत्रोः पुरं गतः । स्वामिधर्मरतो देवात्कृतवान् गोमूढं पुरा ॥ ३ ॥

तत्रैका सुरभी सुत ह्यासन्नप्रसवा हता । तेनाज्ञप्तेन केनापि ताडिता गर्भदुःखिता ॥ ४ ॥

शल्यगतेन दुःखेन मृता सा कालनोदिता । गर्भस्थोऽपि मृतो वत्सो भाविनोऽर्ज्यस्य गौरवात् ॥ ५ ॥

प्रतापलोभयुक्तेन पापमुग्रमुपाजितम् । सदायैकसमायुक्तः स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥

पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः कुरुजाङ्गले ॥ ७ ॥

द्विजो मध्यमरूपाढ्यः पितृभक्तः कुलाग्रणीः । सुखैश्वर्ययुतो दाता महाधनसमन्वितः ॥ ८ ॥

देशेदेशेऽधिकाराढ्यः स्त्रीभोगप्रातृसंयुतः । मध्येऽन्तेऽतिधनैर्युक्तो मतिमोहोऽकविश्रुतः ॥ ९ ॥

प्राक् श्राद्धमितवर्षेऽत्र जातपुत्रसमन्वितः । गयाश्राद्धादिदं सर्वं पापात्पापफलं शृणु ॥ १० ॥

क्रूरचेष्टोऽजिदुष्टात्मा दुर्धर्षः क्रीधसंयुतः । नैककन्यो महालोभी धर्मपूर्णाऽस्ति चाण्डज ॥ ११ ॥

गोवालवत्सकृधात्पृच्छन्नः त्रिमुनाशकः । यस्मात्प्रतापलोभेन गोभ्यो दत्तं भयं पुरा ॥ १२ ॥

तस्मात्प्रतापकालान्ते मध्ये वापि भयं त्विह । श्राद्धस्याल्पविधानात्प्राग्धनहानिः प्रजायते ॥ १३ ॥

चिद्धमेतच्छ्री लभ्रे शुभपापान्वितोऽस्तगः । योऽभूदस्य सहायः प्राक् पृच्छन्नस्य सुतस्तिवह ॥ १४ ॥

लक्षितो लक्ष्णैस्त्वैतेभ्यं हि गरुडाग्रज । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविशोधनीम् ॥ १५ ॥

पल्लैर्कर्मितैः फार्या धेनुरत्र हिरण्मयी । पत्रे लेख्या सवत्सा च तदर्धार्धमिता तथा ॥ १६ ॥

सा देया तु विधिज्ञाय गन्धपुष्पैरलंकृता । तथा पशुपतिर्द्वयः सुवर्णकर्मितः प्रभुः ॥ १७ ॥

नारायणगणेशार्का देयास्तद्वन्मितास्तथा । गायत्र्यष्टमहस्रं तु च्यम्बकं दिक्सहस्रकम् ॥ १८ ॥
 अष्टाक्षरं जपेच्छदपूर्वपापविशोधनम् । होमयेच्च दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ १९ ॥
 ततः शिवं सदा ध्यायेत्सर्वकार्यार्थसिद्धिदम् । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ २० ॥
 न चास्य हुरितं व्याधिर्न च शत्रुभयं क्वचित् । पुत्रपौत्रधनादीनां वृद्धिरत्रैव न क्षयः ॥ २१ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्याल्लोभान्मोहात्प्रयत्नतः । न च पुत्रधनादीनां वृद्धिरत्र प्रजायते ॥ २२ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते पुत्र रिष्टं पष्टिमितेऽब्दके । प्रायश्चित्ते कृतेऽशीतिसमाः स्युरायुषां त्विह ॥ २३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्यधिकद्विशततमः ॥ २७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ वैश्यो बभूव कुरुजाङ्गले । बहुभृत्यमुखिर्युक्तः क्रोधी वित्तसमन्वितः ॥ १ ॥
 विवाहं कृतवान् पूर्व कन्याया ब्राह्मणस्य च । हठी धर्मक्रियाहीनो दुःसहायसमन्वितः ॥ २ ॥
 ज्येष्ठां स्त्रियं धर्मयुक्तां सुशीलां रूपसंयुताम् । परित्यज्याकरोद्यत्नाद्विवाहं भयसंयुतः ॥ ३ ॥
 ऋतुप्राप्तां तदा तां च परित्यज्य शुभाननाम् । प्राददात्प्राक् कनिष्ठायां रतिं कामातुरोऽप्ययम् ॥ ४ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वा पापं शुभं फलम् । सहायद्वययुक्तश्च जातो बन्दिजनोऽधुना ॥ ५ ॥
 जनद्रोश्च समीपे तु गौरः श्रद्धान्वितः सुखी । सहायाद्वचोऽल्पवित्तश्च त्यागी देवद्विजार्चकः ॥ ६ ॥
 वाचा मधुरया युक्तः पुत्रोत्पत्तिविवर्जितः । प्राग्भवे यः सहायोऽभूत्सोऽत्र पुत्रविवर्जितः ॥ ७ ॥
 सहजः पृच्छकस्यापि मृतो भ्राताऽधुनाण्डज । या स्त्री प्राक् तु सहायासीत्कनिष्ठा साम्यपुत्रिणी ॥ ८ ॥
 अत्र जन्मनि भार्या सा गर्भं नैव दधात्यसौ । लक्ष्मीरङ्कितं सर्वैरवेहि गरुडाग्रज ॥ ९ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापक्षयो भवेत् । लक्ष्मीनारायणं दद्याच्चतुःषष्टिपलात्मकम् ॥ १० ॥
 तदर्धार्धपलैर्वापि द्विजाप विधिपूर्वकम् । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः पुत्रपौत्रविवर्धनम् ॥ ११ ॥
 कलशे स्यापयेत्तस्मै नानाऋग्भिः प्रपूजिते । तदग्रे होमयेद्दीमांस्तिलानष्टाक्षरेण तु ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चाच्छक्तया दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं यः कुरुते सूत सुच्यते भ्रूणहृतया ॥ १३ ॥
 पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि चाण्डज । एवं कुर्यात्प्रयत्नेन प्रायश्चित्तं खगेश्वर ॥ १४ ॥
 तस्य जीवेच्च संतानं भविष्यति न संशयः । पश्चाद्दृष्टव्यं तु रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृतेऽशीतिमितायुः कीर्तितं मया । ज्येष्ठकृष्णचतुर्दश्यां निर्याणं कथितं ध्रुवम् ॥ १६ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्यधिकद्विशततमः ॥ २७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीत्क्षत्रियः कश्चिज्जाङ्गले च प्रतापवान् । धर्मशास्त्रक्रियाध्यक्षो ग्रामाध्यक्षो धनान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्राप्ते सोमग्रहे मुत । पर्वस्वपि च विप्रेभ्यः श्रद्धापूतेन चेतसा ॥ २ ॥
 पापमाचारितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सूत विषं भुक्त्वा तु सा मृता ॥ ४ ॥
 अर्भकोऽपि मृतस्तस्या गर्भं चोत्पातपीडनात् । सहायैकयुतेनैवं कृतं प्राक्कर्म दारुणम् ॥ ५ ॥
 ततो मृत्युवशं प्राप्तः महायाद्वचो हि वादुजः । गत्वा चान्द्रमती लोकं भुक्त्वा भोगांश्च शाश्वतान् ॥ ६ ॥
 पापत्पापकण्डं भुक्त्वा नरकांश्चातिदारुणान् । महापापकृतादोषाद्गतिर्वै क्षत्रियादयः ॥ ७ ॥
 जनद्रोः पूर्णभागे तु दशयोजनगमिते । देशे जातः पूर्वपुण्यात्स शूद्रश्चात्र जन्मनि ॥ ८ ॥

सुकर्माभिरतः साधू रक्तः श्यामश्च मध्यमः । धनी मुधीः पितृभक्तोऽनेकस्त्रीभोगसंयुतः ॥ ९ ॥
आद्यन्तसुखयुक्तश्च मतिर्बौद्धोऽकविश्रुतः ॥ १० ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसत्यधिकद्विशततमः ॥ २७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गलगण्डगलो द्रव्यहर्ता भवति मानवः । दानेन तत्प्रतीकारं वक्ष्यामि शृणु चाण्डज ॥ १ ॥
अध्यापयति शिष्यांस्तु यः प्रतार्य गुरुस्तथा । शिष्यो गुरुं वञ्चयित्वा योज्जीते तस्य तस्य च ॥ २ ॥
जायते गलगण्डारुयो रोगस्तदुपशान्तये ।

तथा च ।

अभक्ष्यभक्षपापी वा गण्डमाली भवेन्नरः ॥ ३ ॥

माणिक्यं पद्मरागं वा वज्रं मौक्तिकमेव च । वैडूर्यं पुष्परामं च वज्रं मारकतं तथा ॥ ४ ॥
एभिर्मालां प्रकुर्वीत तत्र मध्येऽत्र राजतम् । अलाभे मौक्तिकीं मालां तस्मै दानं प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥
ताम्रपात्रे विनिक्षिप्य तिलानामुपरि न्यसेत् । तिलानां परिमाणं हि द्रोणपञ्चकमिष्यते ॥ ६ ॥
यद्वा तदर्धमेवं स्यात्स्वशाकत्या वापि कारयेत् । महाशान्तिं तथा कुर्याद्ब्राह्मणैर्वेदपारगैः ॥ ७ ॥
आचार्यस्तु शुचिर्दक्षः सर्वशास्त्रार्थकोविदः । श्रुतवित्तोपसंपन्नः सर्वप्राणिहिते रतः ॥ ८ ॥
एवंविधं पूजयित्वा बस्त्रमाल्यानुलेपनैः । होमं च कारयेत्तेन समिदाज्यचरुत्कटम् ॥ ९ ॥
आसत्येन तथा मन्त्रः सोमं राजानमित्यपि ।

मन्त्रः ।

“ मालेयं सर्वदेवत्या ब्रह्मविष्णुशिवादिभिः । इन्द्रादिलोकपालैश्च तथा सर्वगमिरपि ॥ १० ॥
इयं मे कण्ठमाला या धारिता प्रीतिपूर्वकम् । ब्राह्मणेभ्यः प्रदानात्तु गलगण्डं व्यपोहत् ॥ ११ ॥
ब्रह्मशान्तिः कृता येस्तु तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाः ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनशीत्यधिकद्विशततमः ॥ २७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चांडालादिवचः शृण्वन् यो भुञ्जानस्तयैव हि । भुंक्ते स पाटलतनुः पित्तोद्रेकी च जायते ॥ १ ॥
प्राणवानपि वा दद्यात्तिलान्देवदे तया । मम सूक्तेन विभेन्द्र सपिपा मधुसूदने ॥ २ ॥
सहस्रं जुहुयादन्नं मम प्रीत्यर्थमेव च । चाण्डालादिवचः शृण्वन् भोजनं दोषजं मतम् ॥ ३ ॥

अत्र वृद्धगौतमवचः ।

[अत्र वृद्धगौतमस्तु स्वर्णमजदानं प्रदर्शयति ।]

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽर्थाव्यधिकद्विशततमः ॥ २८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

खरकाकादिमांसानां भक्षकः स्फोटवान् भवेत् । पार्श्वयोस्तत्रिवृत्पर्यं कृच्छ्रं चान्द्रायणं तथा ॥ १ ॥
चाण्डालकृतवापीषु तडागे कूपकादिषु । स्नात्वा पीत्वा च सर्वाङ्गे दाहवान् हस्तपादयोः ॥ २ ॥
स्फोटयुक्तश्च स भवेत्कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् । गां हिरण्यं च वासश्च दद्याच्छक्त्याऽनुसारतः ॥ ३ ॥

अवमन्य तु भर्तारं जारमालिङ्गचतेऽनघ । सार्धं क्रीडति या नारी तमेवानुस्मरत्यपि ॥ ४ ॥
तस्यास्तु स्तनयोः स्फोटा जायन्ते जननान्तरे । भगे च रक्तं स्रवति तद्रोगस्य प्रशान्तये ॥ ५ ॥
दद्याद्ग्रां पञ्चलवणं हरिद्रां धान्यमेव च । उमामहेश्वरं चैव पूजयेच्च धने सति ॥ ६ ॥
निष्कद्वादशकं दद्याज्जपेत्ताम्रिसूक्तकम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकद्विशततमः ॥ २८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अनिर्दशाया गोः पीत्वा पयः स स्फोटवान्भवेत् । उपवासत्रयं कुर्याद्भोजयेद्दिशति द्विजान् ॥ १ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्यधिकद्विशततमः ॥ २८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवानां ब्राह्मणानां वा घनाहरणतस्तथा । स्वामिद्रोहाद्वातरोगी भवेदस्यापि निष्कृतिः ॥ १ ॥
कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापरम् ॥ २ ॥

[अत्र हिरण्यदानं कर्मविपाके ।]

शुर्वभीतिकरो यस्तु वातरोगी भवेन्नरः । नामत्रयेण कुर्वीत जपं होमं च शान्तये ॥ ३ ॥
होमयित्वा परान्नं तु भुङ्क्ते वस्तु विगर्हितम् । सोन्मादवातयुक्तः स्यात्कृच्छ्रं चान्द्रायणं तथा ॥ ४ ॥
कुर्पात्सारस्वतं मन्त्रं जपेद्ब्राह्मणतर्पणम् ॥ ४ ॥
अनिच्छतीमिच्छतीं यासुपभुङ्क्ते परस्त्रियम् । बलादाक्रम्य स नरः सर्वसन्धिषु वेदनाम् ॥ ५ ॥
तीव्रामाप्नोति रुगिर्यं चतुर्वीतयुता भवेत् । ज्वरी तदपनुच्यर्थं महिषीदानमाचरेत् ॥ ६ ॥
कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापरम् । उद्यन्नयजपश्चैव शक्त्या ब्राह्मणभोजनम् ॥ ७ ॥
नामत्रयं जपेन्मर्त्यो रोगशान्त्यर्थमात्मनः । सैहखनामकं वापि स्तोत्रं सम्यग्निधानतः ॥ ८ ॥
अच्युतानन्त गोविन्देत्येतन्नामत्रयं द्विज । अच्युतत्रितयावृत्त्या जपेद्रोगस्य शान्तये ॥ ९ ॥
पुरुषसूक्तं जपेद्दिवांस्ततो रोगात्मसुच्यते ॥ १० ॥

[अत्र महिषीदानम् ।]

राभायां पक्षपाती च जायते पक्षघातकः । स्पञ्चतुर्मापकः स्वर्णः सनिष्कष्टङ्क एव हि ॥ ११ ॥
योऽकृत्वा ब्राह्मणो भुङ्क्ते स्नानहोमजपादिकम् । स हिकारोगसंयुक्तस्तत्पापस्यापनुत्तये ॥ १२ ॥
चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्भीष्मकृच्छ्रांश्च समाचरेत् । ताम्रिवर्णामिति च जपेत्सूक्तं समाहितः ॥ १३ ॥

[अत्र स्वर्णमृगदानम् ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायषष्टीत्यधिकद्विशततमः ॥ २८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शवर्णागमने वातरक्तवाङ्मायते नरः ॥ १ ॥

[तत्र लक्ष्मीनारायणं स्वर्णरूपम् । पादघातपितृह्ननार्थमिदं दानम् ।]

लशुनं शृङ्गं तालफलं वाऽश्राति यो द्विजः । स वातपित्तरोगी च भवेच्चान्द्रायणं चरेत् ॥ २ ॥

[औषधिच्यतिरेकेण लशुनादिभक्षणे चान्द्रायणम् ।]

रक्तवस्त्रप्रवालानां हारी स्याद्रक्तवातवान् । चान्द्रायणं द्विजः कुर्यादैतद्भोगस्य शान्तये ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरशीत्यधिकद्विंशततमः ॥ २८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैद्यशास्त्रमदाद्यस्तु कृत्वौषधमयान्यथा । प्रयोजधेदन्यथा हि रक्तपित्तयुतो भवेत् ॥ १ ॥
कृच्छ्रचान्द्रायणे कार्ये तथा ब्राह्मणभोजनम् ॥ २ ॥

[गोदानम्]

मद्यपो रक्तपित्ति स्यात्स दद्यात्सर्पिणो वटम् । मधुनोऽर्धवटं चैव सहिरण्यं विशुद्धये ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्यधिकद्विंशततमः ॥ २८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महारी च पुरुषो जायते श्लेष्मणः सदा । उपोष्य दिवसं सोऽपि दद्यात्पलशतं ब्रह्म ॥ १ ॥
नित्यानुष्ठानविमुखः कफरोगी भवेन्नरः । पराभवं समाप्नोति चेत्याह भगवान् यमः ॥ २ ॥
तच्छान्तये मासमेकं यावकं भक्षयेन्नरः । सहस्रनामपाठश्च होमश्चाष्टोत्तरायुतः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्यधिकद्विंशततमः ॥ २८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घूर्ताऽपस्माररोगी स्यात्स तद्दोषोपशान्तये । ब्रह्मकूर्चत्रयं कृत्वा धेनुं दद्यात्सदक्षिणाम् ॥ १ ॥
[ब्रह्मकूर्चलक्षणं कृच्छ्रप्रकरणे दर्शितम् ।]

शुरी यो गर्भवद्ब्रथा प्रतिकूलं समाचरेत् । सोऽपस्मारी भवेत्तत्र कुर्याच्चान्द्रायणं नरः ॥ २ ॥
[विनायकप्रतिमादानम् ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्यधिकद्विंशततमः ॥ २८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नागहारी च सततं पुरुषः शीर्षरोगवान् । सीसं पलशतं दद्याद्दुपोष्य स तु वासरम् ॥ १ ॥
गुरूपरोधी शिरसि रोगवाञ्जायते नरः । कृच्छ्रान्तिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमयापि वा ॥ २ ॥
औषधानि प्रदद्याच्च तिलपात्रं तथैव च । प्रायोपवेशनादीनां व्रतानां त्यागकारणात् ॥ ३ ॥
शिरोरोगयुतो भूयात्तन्निष्कृतिरथोच्यते । गोहृत्पायां व्रतं कुर्यात्पञ्चाशद्भिमभोजनम् ॥ ४ ॥
ब्रह्मचारी यदाऽश्नीयाद्भिन्नपात्रे विशेषतः । एकंशेन शिरोरोगी भवतीत्याह नारदः ॥ ५ ॥

[भिन्नपात्रे भिन्नकांस्ये भोजनमित्यर्थः ।]

अक्षीभ्यान्त इत्येव सूक्तमष्टोत्तरं शतम् । जपेधरुघृताभ्यां यो जुहुयाच्च तथैव हि ॥ ६ ॥
औषधस्यापि हरणात्सूर्यावर्तः प्रजायते । तेन सूर्यः प्रदातव्यो निर्दकस्य यथाविधि ॥ ७ ॥

[अत्र चोपवीतदानं शंसन्ति ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्यधिकद्विंशततमः ॥ २८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धर्मकर्माण्युपक्रम्य मध्ये त्यजति यो नरः । अविद्यमानं दोषं वा परेषां यः प्रकाशयेत् ॥
स भवेत्प्रतिवक्त्रस्तु कुर्याच्चान्द्रायणं व्रतम् ॥ १ ॥

धूपस्रक्चन्दनादीनि सुगन्धीनि च शक्तितः । दद्याद्विप्राय पश्चाद्वाह्नाह्नाणान्भोजयेत्तया ॥ २ ॥

अनु च ।

परवाचां विन्नकर्ता मुखरोगी प्रजायते । धर्मोद्घाटनतोऽन्येषां मुखरोगः प्रजायते ॥ ३ ॥

भुक्तं मार्जारसंस्पृष्टं भुक्त्वा दुर्गन्धवान्भवेत् । पीत्वा त्रिरात्रं गोमूत्रं भोजयेद्वाह्नाह्नाणत्रयम् ॥ ४ ॥

अनु च ।

कूटसाक्षी भवेद्वक्त्ररोगी शोणितपित्तवान् । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वति चान्द्रायणमथापरम् ॥ ५ ॥

कुर्यात्कूर्ष्माण्डहोमं च गायत्रीमयुतं जपेत् । दद्याद्विरुष्यं श्रीर्हीश्च मुखरोगस्य शान्तये ॥ ६ ॥

वाग्विरोधं गुरो कृत्वा मुखरोगी भवेन्नरः । तस्य दानेन विहितो गजरूपकसाङ्गतः ॥ ७ ॥

[स्वर्णगजदानमित्यर्थः ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकद्विंशततमः ॥ २८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पकाग्रहरणे चैव जिह्वारोगः प्रजायते । गायऽथाः स जपेद्वृक्षं दशांशं जुहुयात्तिलैः ॥ १ ॥

अनु च ।

परेषां दुःखकरणात्सर्वदाऽनृतभाषणात् । जिह्वाच्छेदात्तथाऽन्येषां पक्षपाताच्च संसदि ॥ २ ॥

जिह्वारोगी भवेदास्ये व्रणी चैवाभिजायते । पराकद्वितयं चैव होमः कूर्ष्माण्डसंज्ञकः ॥ ३ ॥

कथानुश्रितसूक्तस्य जपहोमस्तथैव च । व्रीह्यादीनां तथा दानमौषधस्य च संस्मृतम् ॥ ४ ॥

इत्यसौ छर्दिरोगी स्याद्वा च दद्यात्पयस्विनीम् ॥ ५ ॥

[चकारादेकः कृच्छ्रः सौरमन्त्रजपश्च समुच्चीयत इति ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्यधिकद्विंशततमः ॥ २९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आमाग्रहरणे चैव दन्तपीडा प्रजायते । स दद्यादाश्विनौ हेमनिष्कद्वयविनिर्मितौ ॥ १ ॥

सुरे निहते चैव दन्तुरो जायते नरः । स दद्यात्तद्विशुद्धचर्यं घृतकुम्भं सदक्षिणम् ॥ २ ॥

सुरापी श्यावदन्तः स्यात्प्राजापत्याष्टकं चरेत् । शर्करायास्तुलाः सप्त दद्यात्पापविशुद्धये ॥ ३ ॥

[आत्मसमाः शर्करातुला दद्यादित्यर्थः ।]

भंत्रः ।

“ त्वं तुले सर्वभूतानां परिमाणं प्रकीर्तितम् । मां तोलयसि संसाराद्बुद्धरस्व नमोऽस्तु ते ” ॥ ४ ॥

जपित्वा तु महाकरं दशांशं जुहुयात्तिलान् । ततोऽभिषेकः फलैर्व्यो मन्त्रैर्वरुणदिवतैः ॥ ५ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकद्विंशततमः ॥ २९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परेषां तर्कपरणात्रिणोक्तिः प्रजायते । सरोक्तिहास्यकरणाद्यान्मौक्तिककाश्चने ॥ १ ॥

[सरोक्तिर्नाग्योक्तिः, गर्दभस्य ग्वयद्रयो यस्य, स्वपरोटेगजनकस्य वा ।]

१ कूर्ष्माण्डसंभवः ।

मूको भ्रातृवधाञ्चैव तस्येयं निष्कृतिः परा । तेन कर्मविशुद्धयर्थं व्रतं चान्द्रायणव्रणम् ॥ २ ॥
 व्रतान्ते पुस्तकं दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् । ब्राह्मणाय यजुर्वेदविदे वन्त्रेण तद्युतम् ॥ ३ ॥
 इमं मन्त्रं समुच्चार्य ब्राह्मणं तं विसर्जयेत् ॥ ४ ॥

मन्त्रः ।

“सरस्वति जगन्मातः शब्दब्रह्माधिदैवते । कुष्कर्मकारिणं पापं रक्ष मां परमेश्वरि” ॥ ५ ॥

[वाचां हर्ता शुर्वनुज्ञामृते वेदादिहर्ता पुस्तकहर्ता च ।]

कुर्यात्स्वर्णमयं पद्मं पलाशेन तदर्धतः । यथास्वविभवं सम्पत्तिवृत्तशाठ्यं न कारयेत् ॥ ६ ॥
 रक्तवस्त्रेण संवेष्ट्य ताम्रपात्रे परित्यजेत् । ताम्रपात्रपरीमाणं पलानामष्टकं विदुः ॥ ७ ॥
 आढकद्वितयं मानं तिलराशी प्रयत्नतः । उपचारैः षोडशभिरभ्यर्च्य सर्वशास्त्रवित् ॥ ८ ॥
 रक्तचन्दनपुष्पाद्यैर्मन्त्रेणानेन पूजयेत् ॥ ९ ॥

मन्त्रः ।

“ब्रह्मणे तु नमस्तुभ्यं विष्णोरमितनाभिज । अतिप्रीतिकरो भानोस्तया रुद्रस्य चैव हि ॥
 पूजां मम गृहाण त्वं सर्वकृदाविनाशक” ॥ १० ॥

आग्नेय्यां दिशि वै होमः कर्तव्यो मन्त्रपूर्वकः । समिदाज्यतिलैश्चैव समिधाऽष्टाक्षरेण तु ॥ ११ ॥

[आज्यहोमे ‘चित्रं देवानाम्’ इति मन्त्रः ।]

तस्मै हुतवते पदं दद्यात्स्मृत्वा चतुर्भुजम् । “यत्पाम्वाचां निरोधेन वैरूप्यं मम देहजम् ॥ १२ ॥
 स्वरोपघातजं तीव्रं दुःखं रोगकरं तथा । तत्सर्वं नाशयन्त्वद्य ब्रह्मविष्णुशिवाग्रयम् ॥ १३ ॥
 त्रिदशादपश्च ये देवा हविष्मन्तस्तथा भुवि” । एवं दत्त्वा तु तत्पद्ममाचार्यायातिभक्तितः ॥ १४ ॥
 पृष्ठतस्तु ह्यनुव्रज्य स्वरभेदाद्भिमुच्यते ॥ १५ ॥

वेदं वा धर्मशास्त्रं वा विक्रीणीयाद्भिजो नरः । अधीतं तस्य नायाति जिहायां शवलं भवेत् ॥ १६ ॥

[वेदं वा धर्मशास्त्रं वा विक्रीणीयादिति भृतकाध्यापक इत्यर्थः ।]

अपरिस्फुटवक्त्रो वा जिहायां व्रणवानपि । कृच्छ्रशक्तिः कृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमयापरम् ॥ १७ ॥
 सूक्तं ताम्रप्रिवर्णाख्यं जपेच्चैवायुतत्रयम् । दद्याद्द्विरण्यं विप्रेभ्यो भोजनं च स्वशक्तितः ॥ १८ ॥
 वाग्विरोधं गुरोः कृत्वा भवेद्ब्रह्मदवाङ् नरः ॥ १९ ॥

[तत्र स्वर्णसरस्वतीदानम् ।]

उष्ट्रे विनिहते चैव जायते विकृतस्वरः । स तत्पापविशुद्धयर्थं कृच्छ्रमेकं चरेद्बुधः ॥ २० ॥
 कर्पूरस्य पलं दद्यात्सीरद्रव्याणि शक्तितः ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अप्यायो दिनव्रत्यधिकद्विराततमः ॥ २९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लवणस्यापहर्ता च क्षीर्णघ्राणाद्द्विपाणिकः । वर्धस्वरक्षांश्चैव जायत तस्य निष्कृतिः ॥ १ ॥

उद्यन्नद्यञ्चैव जपेत्तिष्ठंस्त्रिरायुतम् । जुहुयाच्चरुसर्पिर्भ्यां रक्तर्वासांसि दापयेत् ॥ २ ॥
दद्याद्देवद्विजगवां कुर्यात्पूजां च शक्तितः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिनवत्यधिकद्विशततमः ॥ २९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुक्कुटे निहते चैव वक्रनासः प्रजायते । तेन निष्कः प्रदातव्यो ब्राह्मणाय प्रयत्नतः ॥ १ ॥
परदृष्टिविधानेन भिषद्भिश्च्युत्तरेण च । कामात्परस्त्रियं दृष्ट्वा नेत्ररोगी भवेन्नरः ॥ २ ॥
चान्द्रायणं पराकं च पश्चाद्विप्रभोजनम् ॥ ३ ॥

[एतच्च भोजनं सुद्वप्रधानम् ।]

वर्चादा इति मन्त्रं तु जपेदाज्यं सकाश्वनम् । दद्याद्विप्राय विधिवन्नेत्ररोगः प्रशाम्यति ॥ ४ ॥
सुद्वान्नं ब्रह्मणे दद्यान्नेत्ररोगापनुत्तये ॥ ५ ॥

दम्पतिभ्यां प्रवृत्तं तु मैथुनं यो निरीक्षयेत् । स नेत्रपूययुक्तः स्यादक्षिभ्यामिति मन्त्रतः ॥ ६ ॥

[अतिप्रचुरदृषिका पूयमित्यभिधीयते ।]

जपहोमौ च कुर्वीत शक्त्या ब्राह्मणभोजनम् । सहस्रकलशैः स्नानं रवेः कुर्याद्विजोत्तमः ॥ ७ ॥
घृतचौरस्तु पुरुषो जायते नेत्ररोगवान् । उपोष्य संप्रदद्याद्द्वि घृतधेनुं विधानतः ॥ ८ ॥

पितृहा चेतनाहीनो मातृहाऽन्यश्च जायते । नरकान्ते प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ९ ॥

[चेतनाहीनो निश्चेष्टो निर्बुद्धिश्च, अस्यापि वक्ष्यमाणम् ।]

[अन्यत्वं प्रतिबद्धदृष्टित्वं नोत्पादितनेत्रत्वं राज्यन्धत्वं वा ।]

प्राजापत्यानि कुर्वीत त्रिंशच्छास्त्रविधानतः । व्रतान्ते कारयेन्नात्रं सुवर्णपलसंख्यया ॥ १० ॥
स्तम्भं रीप्यमयं चैव ताम्रपात्रं च पूर्ववत् । नौका द्विजाय दातव्या सर्वोपस्करसंयुता ॥ ११ ॥

[नौकेत्युपलक्षणं स्तम्भोऽपि विष्णुप्रतिमा च दातव्या सोपस्करेति ।

उपस्करो नौकादण्डः सोऽपि सौवर्ण एव ।]

मन्त्रः ।

“ वासुदेव जगद्वन्द्य सर्वभूताशयस्थित । पापार्णवे सुमग्नं मां तारयाश्रिततारक ” ॥ १२ ॥
इत्युदीर्यं प्रणम्याथ ब्राह्मणं तं विसर्जयेत् ॥ १३ ॥

[इति चेतनाहीनत्वहरेऽपि ।]

शाकहागी च पुरुषो जायते नीललोचनः । ब्राह्मणाय प्रदातव्यं महानीलमणिद्वयम् ॥ १४ ॥

कपिलाक्षित्वे-

रीतिद्वत्कपिलाक्षः स्यादुपोष्य दिवसद्वयम् । रीतेः पलयत्तं दद्यादलंकृत्य द्विजातये ॥ १५ ॥

[रीतिनाम ताम्रप्रकृतिको धातुविशेषः पित्तलमिति ।]

उच्छिष्टः मन् य आदित्यं पश्यन्नृपन्तमभ्यरे । मर्त्यगतमथास्तं च यान्तमुच्छिष्ट एव सन् ॥
नक्षत्राण्यथवा चन्द्रं स भवेन्मन्ददृष्टियुक् ॥ १६ ॥

घृतेन चरुणा नेत्ररश्मिहीनो हृताशने । जुहुयादयुतं सम्यगिति शास्त्रस्य निश्चयः ॥ १७ ॥
दद्याद्द्रव्यं वरं पृत्वा वार्मांगि ध्याधिज्ञानतये ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिनवत्यधिकद्विशततमः ॥ २९४ ॥

१ रक्तवासं च स भ्यसेत् ।

श्रीसूर्य उवाच ।

कुर्यान्मृत्रं पुरीषं यो दद्दुरोगमुतो भवेत् । शक्त्या तत्पापदान्त्यर्थं दद्याच्छम्भुं हिरण्यम् ॥ १ ॥
 देवद्विजगृहे तीर्थं पुण्यस्थाधिष्ठितं परम् । चतुर्भुजं तु द्विभुजासुमां कुर्याद्विचक्षणः ॥ २ ॥
 लक्षणैः सोऽपि संयुक्तो वित्तशाठ्यं न कारयेत् । वृषोऽपि रूप्यजः कार्यो घण्टयाऽलंकृतो भवेत् ॥ ३ ॥
 बल्लैर्माल्यैस्तथा गन्धैर्भूलमन्त्रेण पूजयेत् । ततो ब्राह्मणमाहूय दरिद्रं धर्मकोविदम् ॥ ४ ॥

[मूलमन्त्रः—पञ्चाक्षरी वा रुद्रगायत्री वा ।]

श्रुतविचोपसंपन्नं ज्ञातं चैवात्मवेदिनम् । बन्धांगुलीयकैस्तस्य पूजां भक्त्या प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥
 होमं च कारयेत्तेन समिदाज्यतिलैरपि । मन्त्रश्च रुद्रगायत्री सर्वत्रेति विनिश्चयः ॥ ६ ॥
 रुद्रगायत्री लिंगपुराणे विहिता यथा—

“ सर्वेश्वराय विद्महे शूलहस्ताय धीमहि । तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॥ ”

यद्वा ध्यम्बकमन्त्रेण समिधो जुहुयात्सुधीः । कष्टाद्देति मन्त्रेण जुहुयादाज्यमाहृतः ॥ ७ ॥
 कैलासवासी भगवानुमया सहितः परः । त्रिनेत्रश्च हरो दद्दुरोगमाशु व्यपोहत् ॥ ८ ॥
 ततश्च ब्राह्मणान् सम्यक् प्रणिपत्य क्षमापयेत् । ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चात्स्वयं भुञ्जीत वाग्यतः ॥ ९ ॥
 एवं दत्त्वा महादानं दद्दुरोगात्प्रमुच्यते । गोब्रह्म लूतकी चैव प्राजापत्यं समाचरेत् ॥ १० ॥
 व्रतान्ते मेदिनीं दद्याच्छृणुयाम्बैव भारतम् ॥ ११ ॥

[भूमेरभावे मेदिनीप्रतिनिधित्वेन गां पयस्विनीं दद्यात् । भारतश्रवणं शास्त्रोक्तप्रकारेणेति ।]
 लोहहारी च पुरुषो भवेद्देवैर्बर्षराज्ञकः । लोहं पलशतं दद्याद्भुषोऽप्य शतवासरम् ॥ १२ ॥
 फारुकाणां वधे कृष्णो रूक्षाङ्गश्च प्रजायते । तेन तत्पापशुद्धयर्थं दद्याद्देवैर्बुधमं त्रितम् ॥ १३ ॥

[कारुकाः शिल्पिनः ।]

तैलर्चापिण भवति नरः कण्ठयनः सदा । उपोष्य सोऽपि विप्राय दद्यात्तैलघट्टयम् ॥ १४ ॥
 बल्लहारी च शीर्षाङ्गः स प्रदद्यात्सुशोभनम् । हेम निष्कत्रयमितं बल्लयुग्मं च दापयेत् ॥ १५ ॥
 स्वाम्यङ्गनाभिगमने जायते दद्दुमण्डलः । कृत्वा लोहमयीं धेनुं पलपष्टिप्रमाणतः ॥ १६ ॥
 कर्पासभारसंयुक्तां सप्तधान्यसमन्विताम् । दद्याद्दिप्राय विद्भुषे पापं मे क्षीयतामिति ॥ १७ ॥
 विश्वस्तभार्यागमने गजचर्म प्रजायते । तत्पापस्य विनाशाय प्रापश्चित्तं विधीयते ॥ १८ ॥

[विश्वस्तभार्यागमने गुरुतल्पगप्रायश्चित्तादिदोषवशात् प्रायश्चित्तेन निष्कृति-
 रभिधीयते । सा च कृच्छ्रादितपोदानरूपा । तत्र साङ्गं गोदानम् ।]

मयूरघातनाञ्चैव जायते कृष्णमण्डलः । निष्कत्रयमिता देया तेन स्वर्णमयी शिखी ॥ १९ ॥
 ईसवाती भवेद्यस्तु तस्य स्याच्छ्रेतमण्डलम् । गंप्यं पलत्रयमितं हंसं दद्याद्दिशुद्भये ॥ २० ॥
 अमेध्यस्य प्रदाता च विसर्पिन्व्याधिमान्भवेत् । मासं पयोव्रतं कुर्याद्दद्याद्देनुं पयस्विनीम् ॥ २१ ॥

[तत्र सर्पिर्भृतिदानम् ।]

सौगन्धिकस्य हरणाद्दुर्गन्धाङ्गः प्रजायते । लक्षमेकं तु पद्मानां जुहुयाज्जातवेदसम् ॥ २२ ॥
 स दद्यान्मधुधेनुं च उपोष्याय द्विजातये ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणनंवादे कर्मविपाके अष्टादशोऽध्यायः पंचनवत्यधिकद्विंशततमः ॥ २९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा नरकस्यान्ते पाण्डुकुष्ठी प्रजायते । प्रायश्चित्तं प्रकुर्वीत तत्पातकविशुद्धये ॥ १ ॥

[प्रायश्चित्तं पाङ्कगर्पिकं कुर्वीत पापस्योपभोगेन क्षयत्वात् । पश्चात्कृते प्रायश्चित्ते]

चत्वारः कलशाः कार्याः पञ्चपल्लवसंयुताः । पञ्चरत्नसमायुक्ताः सितवस्त्रेण वेष्टिताः ॥ २ ॥

[अत एव स्थानादिमृद्युक्तास्तीर्योदकेन पूरिता युता इत्यर्थः ।]

गजे विनिहते वाऽश्वे कृमिकुक्षिः प्रजायते ॥ ३ ॥

मृते भर्तारि या नारी नीलं वस्त्रं प्रधारयेत् । सा मृता नरकं याति कृमिकुक्षिस्ततः परम् ॥ ४ ॥

[नरकभोगादनन्तरं मनुष्यशरीरमासाद्येत्यर्थः ।]

सा नीलवृषभान्पञ्च दद्याच्चान्द्रायणं व्रतम् । कुर्यात्त्रिंशद्विजा भोज्या दद्याच्छक्त्या तदीपधम् ॥ ५ ॥

[नीलवृषभलक्षणं भगव्रणहरे ।]

मुक्त्वा वा स्पृश्यमस्पृश्यं जायते स कृशोदरः । त्रिरात्रं वैष्णवं कुर्यात्पातकाद्दे प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्याखणनवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्यधिकद्विशततमः ॥ २९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

इक्षोर्विकारस्य हारी भवेद्दुदरगुल्मवान् । गुडधेनुः प्रदातव्या तेन दोषस्य शान्तये ॥ १ ॥

शुरुप्रत्यर्पितां यातो गुल्मवाञ्जायते नरः । आचरेत्तन्निवृत्त्यर्थं मासमेकं पयोव्रतम् ॥ २ ॥

[वातगुल्मवानित्यर्थः ।]

मुश्यामि त्वेति सूक्तेन घृतेन चरुसर्पिणा । जुहुयाद्युक्तं सम्यग्वात आवातु भेषजम् ॥ ३ ॥

एतत्सूक्तं जपेद्दद्यादन्नदानं च शक्तितः ॥ ४ ॥

[वात आवात्विति सूक्तं तत्र विनायकदानम् ।]

इति श्रीशुद्धसूर्याखणनवादे कर्मविपाके अध्यायः सतनवत्यधिकद्विशततमः ॥ २९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनजा रोगा मृत्स्त्रीहजलोदराः । तेषां प्रशमनार्थाय प्रायश्चित्तमिदं स्मृतम् ॥ १ ॥

एतेषु दद्याद्विप्राय जलधेनुं विधानतः । सुवर्णरूपताम्राणां पलत्रयसमन्विताम् ॥ २ ॥

भृत्काध्यापको यस्तु कन्यादृषणतत्परः । स्त्रीहवान् स भवेद्विप्रो जपेच्छ्रीसूक्तमेव हि ॥ ३ ॥

अयुतत्रयसंख्याकं स्त्रीहोदरविमुक्तये ॥ ४ ॥

यो ब्रह्मविष्णुरुद्राणां भेदं युक्तिकर्द्वर्कः । साधयेद्दुदरव्याधियुक्तो भवति मानवः ॥ ५ ॥

सुर्यात्स्त्रीहृच्छ्रे तु चान्द्रायणमयाऽपरम् । सहस्रकलशस्नानमीश्वरस्य तु फारयेत् ॥ ६ ॥

जपेद्युतसंख्याकमुद्यन्नघेत्युचं तथा । गत्वा कर्मातियुक्तेन नियुक्तो धर्मेनिश्चये ॥ ७ ॥

पुरोदितः स्वाधिकागतसचिवश्चान्ययाचरेत् । जलोदरत्वमाप्नोति तस्य वक्ष्यामि निष्कृतिम् ॥ ८ ॥

पयसा वर्तयेन्मागप्रितपं व्रतमुत्तमम् । सहस्रकलशस्नानमीश्वरस्य तु फारयेत् ॥ ९ ॥

उदग्ध्यापियुक्तस्तु भवेद्दुर्गवर्द्धनागमे । कुर्यात्तु मकरं सम्यग् राजतं ताम्रमेव वा ॥ १० ॥

[कृत्वा मकरं ब्राह्मणाय दद्यादित्यर्थः ।]

इति श्रीशुद्धसूर्याखणनवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्यधिकद्विशततमः ॥ २९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मन्दोदराग्निर्भवति शक्तिद्रव्येण वै जपेत् । प्राजापत्यत्रयं कृत्वा भोजयेत्सततं द्विजान् ॥ १ ॥
[शक्तिद्रव्यं कदन्नमिति पाठः ।]

गोमांसखादको मन्दजठराग्निर्वैन्नरः । अकारणं गरं दत्त्वा प्रमापयति यः पुनः ॥ २ ॥
स मन्दाग्निर्भवत्येव मृतकः स्वल्पकालतः । अग्निमान्द्यं भवेत्तस्य यस्त्रेताग्निविनाशकः ॥ ३ ॥
[तत्र मेपदानं स्वर्णस्य तण्डुलदानं च ।]

अन्नहर्ता त्वजीर्णात्रो भवेत्तस्य तु निष्कृतिः । उपवासत्रयं कृत्वा प्राजापत्यमयापि वा ॥ ४ ॥
शुद्धयाञ्चरुसर्पिर्भ्यामग्निमश्मीत्वाऽनया । परान्नविन्नकरणाद्जीर्णमपि जायते ॥ ५ ॥
लक्ष्मोर्मं प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ६ ॥

इति श्रीब्रह्मसूयारण्यसंवादे कर्मविपाके अथ्यायो नवनवयधिकद्विशततमः ॥ २९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुरुणा नानुयातो यो वेदाध्ययनमाचरेत् । स जडः प्रज्ञया हीनः संसारे जायते नरः ॥ १ ॥
[आचरेत्कुर्यादित्यर्थः ।]

वक्ष्यामि तत्प्रतीकारं शुद्धकांस्यमयीं दृष्टाम् । शोभनां कारयेद्गण्डां शुभरेखाविभूषिताम् ॥ २ ॥
पलैस्तु कुर्याद्विशत्या त्रिंशता वा तर्द्व्यतः । सुस्वरां चायतां श्लक्ष्णां पञ्चगव्येन स्नापयेत् ॥ ३ ॥
श्वेतवस्त्रेण संवीतां तण्डुलोपरि विन्यसेत् ॥ ४ ॥

[ब्राह्मणाय देया । मन्त्रस्तु ब्रह्मज्ञानमिति ।]

पितृहा चेतनाहीनो मातृहाऽन्धश्च जायते । नरकान्ते प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ५ ॥
[अस्य प्रायश्चित्तं नेत्ररोगहरणप्रकरणेऽन्धत्वहरे प्रपश्चितम् ।]

इति श्रीब्रह्मसूयारण्यसंवादे कर्मविपाके अथ्यापञ्चशततमः ॥ ३०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुरुजायाभिगमनान्मृदुकृच्छ्रः प्रजायते । तेनापि निष्कृतिः कार्या शान्धदृष्टेन वर्त्मना ॥ १ ॥
[अनेन विधिना निष्कृतिरुच्यते, तत्रैकादशप्राजापत्यादिवन्नरूपा ।

अपरा प्रतिमादानजपहोमब्राह्मणभोजनरूपा ।]

स्थापयेत्कुम्भमेकं तु पश्चिमायां शुभं दिशि । नीलवस्त्रसमाच्छन्नं नीलमालपविभूषितम् ॥ २ ॥
तस्योपरि न्यसेद्देवं लोहपात्रे प्रचेतसम् । सुवर्णनिष्कपद्मेन निर्मितं यादसां पतिम् ॥ ३ ॥
यनेत्युरूपरूपेण वरुणं विश्वरूपिणम् ॥ ४ ॥

[वरुणमूर्तिः पाशवरदरु मकरवाहना च भवति ।]

“ यादसामधिपो देवो विश्वेषामपि पावनः । संसागन्धिकर्णघागे वरुणः पावनोऽस्तु मे ” ॥ ५ ॥
इमं मन्त्रं समुच्चार्य आचार्याय यथाविधि । दद्याद्देवमलंकृत्य मृदुकृच्छ्रप्रशान्तये ॥ ६ ॥

पशुयोनौ च गमनान्मूत्रकृच्छ्रं प्रजायते । तिलपात्रत्रयं चैव स दद्यादात्मशुद्धये ॥ ७ ॥
तत्र तिलपात्रदानमाह-

ताम्रपात्रे तिलान् कृत्वा पलपोडशकल्पिते । सहिरण्यं स्वशक्त्या वा विप्राय प्रतिपादयेत् ॥ ८ ॥
नाशयेन्निविधं पापं वाङ्मनःकायसंभवम् । तिलपात्रं त्रिधा प्रोक्तं कनिष्ठाधममध्यमम् ॥ ९ ॥
स्वर्णमेकं जघन्ये तु द्विगुणं मध्यमे क्षिपेत् । त्रिगुणं चोत्तमे तद्वत्सुवर्णं परिकीर्तितम् ॥ १० ॥
मत्सरी गुरुणा यश्च विधवामधिगच्छति । स भवेन्मूत्रकृच्छ्री तु गुरुतल्पार्थमाचरेत् ॥ ११ ॥
[गुरुतल्पार्थप्रायश्चित्तं पाडुवार्षिकमित्यर्थः । पद्मदानं वा देयम् ।]

मातुः सपत्नीगमने जायते चाश्रमरीगदः । स तु पापविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १२ ॥
[प्रायश्चित्तमत्र त्रैमासिकम् ।]

दद्याद्विप्राय विदुषे मधुधेनुं यथोदितम् । तिलद्रोणशतं चैव हिरण्येन समन्वितम् ॥ १३ ॥
दुग्धचौरस्तु पुरुषो जायते बहुमूत्रवान् । स दद्याद्दुग्धधेनुं च ब्राह्मणाय यथाविधि ॥ १४ ॥
सोदर्यागमने रोगो जायते बहुमूत्रता ॥ १५ ॥

[पराकद्वितयं ब्राह्मणभोजनं सहस्रात्मसूक्तस्थ पौरुषस्य स्वशक्तितः पाठः कार्यः ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डालीगमनात्सर्वः प्रमेहव्याधिमान् भवेत् । क्षुतिपपासातुरश्चैव जायते तस्य निष्कृतिः ॥ १ ॥
चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्यवमध्यं तथा पद्म । तिर्यग्गामी सशूलेन प्रमेहेन युतो भवेत् ॥ २ ॥
कुर्यात्सान्तपनादीनि प्रायश्चित्तं यथाविधि । सर्वव्यवायी मनुजः कन्यागामी तथैव च ॥ ३ ॥
वातप्रमेहयुक्तः स्यात्कुर्याच्चान्द्रायणत्रयम् । मधुमेही मातृगामी सततं जायते नरः ॥ ४ ॥
पितृभार्याभिगामी च जलमेही नराधमः । यो गच्छेद्भूमिर्ना नित्यमिक्षुमेहीति निश्चयः ॥ ५ ॥
[पितृभार्या सपत्नजननीत्यर्थः ।]

प्रायश्चित्तं क्रमादत्र पञ्चर्षाण्यथ पञ्च च । अब्दमित्पाचरेत्सम्यक्ततो रोगात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥
ब्राह्मणः स्वर्णहारी च प्रमेही जायते नरः । धेनुं स्वर्णमर्यां कुर्यात्पूर्वेण विधिना ततः ॥ ७ ॥

[तत्र विष्णुप्रतिमा ययोक्तदानम् ।]

मंत्रः ।

“ चक्रं शुद्धं न स्प चिद्धानि विविधानि च । प्रमेहं हरतु क्षिप्रं विष्णुर्गुण्डवाहनः ” ॥ ८ ॥
तपस्विनीप्रसङ्गेन प्रमेहो जायते गदः । मासं रुद्रजपं कुर्याद्दद्याद्भक्तं च फाञ्चनम् ॥ ९ ॥

[प्रसङ्गेन गमनेनेत्यर्थः ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मातृगामी भवेद्यो हि लिङ्गं तस्य विनश्यति ॥ १ ॥

पाण्डालीगमने र्ध्व हीनदुष्टः प्रजायते । तस्य प्रतिक्रियां फलं शुभमुत्तरतो न्यसेत् ॥ २ ॥

[उत्तरतः शुद्धलिप्तदेशस्योत्तरदिग्भागे उदकादिपूरितं फलशं
स्थापयेत् । फलशस्यापनविधिनेत्यर्थः ।]

कृष्णवस्त्रसमाच्छन्नं कृष्णमाल्यविभूषितम् । तस्योपरि न्यसेत्कांस्यपात्रे देवं धनेश्वरम् ॥ ३ ॥
सुवर्णनिष्कपदकेन निर्मितं नग्वाहनम् । यजेत्पुरुषसूक्तेन धनदं विश्वरूपिणम् ॥ ४ ॥

[यजेत् पूजयेत् ।]

“ निधीनामधिपो देवः शङ्करस्य प्रियः सखा । स देवाधिपतिः श्रीमान्मम पापं व्यपोहत् ” ॥ ५ ॥
इमं मन्त्रं समुच्चार्य आचार्याय यथाविधि । दद्यादेवं हीनकुम्भी लिङ्गनाडी च शुद्धयति ॥ ६ ॥
दुष्टवादी तु पण्डः स्यात्तम दद्याच्च द्विजातये । रूप्यं पलत्रयं दुग्धघटत्रयसमन्वितम् ॥ ७ ॥
वृषो भृत्पादिहस्तादीनपगर्भं विनैव यः । छेदयेत्तस्य देहस्तु भवेद्दग्ध इवाग्निना ॥ ८ ॥
शिलापृष्ठसदृशश्च सत्रणश्चापि जायते । रुधिरं मस्रवेत्पश्चात्तस्येयं निष्कृतिः पग ॥ ९ ॥
शतरुद्रं जपेत्सम्यगष्टोत्तरसहस्रकम् । व्रतं चान्द्रायणं चैव कुर्याद्दद्याच्च गां ततः ॥ १० ॥
जायते वृषणे तस्य व्याधिः परमदारुणः । जपित्वा दशसाहस्रं भुज्यते हृद्रभङ्गिताम् ॥ ११ ॥

इति श्रीशुद्धमूर्त्यारणनवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयधिकप्रतिशतनमः ॥ ३०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुरालये जले मार्गे शकृन्मूर्त्रं करोति यः । गुदरोगो भवेत्तस्य पापरूपः स दारुणः ॥ १ ॥
मासं मुगार्चनेनेव गोदानद्वितयेन च । प्राजापत्येन चक्रेण शमयेद्गुदुद्गा रुजः ॥ २ ॥

[यद्यपि मुरार्चनमिति सामान्येनाभिहितं तथापि सूर्यप्राधान्येन
रुद्रविष्णु पूज्यौ । ' आरोग्यं भास्करादिच्छेत् ' इति स्मृतिः ।]

प्रसवगुदरोगे ।

विष्णुश्रोतसर्जनं कृत्वा योऽकृत्वा शौचकर्म तु । भुङ्क्ते जन्मान्तरे मर्त्यो भवेत्स प्रमवागुदः ॥ ३ ॥
भवेच्च दारुणा पीडा तत्र कृच्छ्रातिकृच्छ्रकः । चान्द्रायणं च कर्तव्यं तथा च क्षीरसर्पिषा ॥ ४ ॥
अक्षीभ्यामिति सूक्तेन सहस्रं जुहुयाद्विद्विः । उद्यन्नद्य ऋचं चैव जपेत्पूर्वोक्तमन्यया ॥ ५ ॥
गृहीत्वा वेतनं योऽध्यापयेत्तदर्थं वचनम् ।

अध्यापयेच्च जुहुयात्पेद्वाऽगोऽयुतो भवेत् । तन्निवृत्तीं प्रकुर्वीत कृच्छ्रं चैवातिकृच्छ्रकम् ॥ ६ ॥
चान्द्रायणं चैव तथा जपेद्यत्सूक्तपौरुषम् । उद्यन्नद्य ऋचं चैव श्रीविष्णुहृदयं तथा ॥ ७ ॥
तामग्निवर्णामिति च जपेत्सूक्तं समाहितः । हिरण्यं सधृतं दद्याच्छ्रोत्रियाय कुटुम्बिने ॥ ८ ॥

[तत्र धेनुदानं च प्रशंसति बोधायनः गोपालदानम् ।]

दानमन्त्रमाह ।

“ चर्षापीडकसंयुक्तं वेणुवादनतररम् । गोपीजनैः परिधृतं वनपुष्पावतंसकम् ॥ ९ ॥
ददामि मीतये तस्य सर्वपापहरं परम् ” ॥ १० ॥

इति श्रीशुद्धमूर्त्यारणनवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयधिकप्रतिशतनमः ॥ ३०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्मार्ताग्निं शमयेद्यस्तु सोऽतिसारयुतो भवेत् । अग्निरश्मीत्पृचं जप्त्वा दशगं जुहुयात्तिलान् ॥ १ ॥
सर्पिषा चाण्डृतं दद्याद्विरण्यं ब्राह्मणाय च । दुर्मनाश्र्वं जायेत तस्येयं निष्कृतिः पग ॥ २ ॥

[स्मार्ताग्निर्गोपामनाग्निः ।]

१ सुक्तं भवेत्गो विनाग्निना ।

[अत्रैवेदमपि प्रायश्चित्तं त्रैमासिकं दम्पत्योरनुकूले शुभे दिने स्वस्तिवाचनं कृत्वा स्वशक्तयनु-
सारेण पूजां विधाय ' पुत्रकामनया हरिवंशश्रवणं करिष्ये ' इति संकल्पयेत् । दम्पत्योः
श्रवणकर्तृत्वे ' करिष्यावहे ' इति प्रयोगो वा । अन्यतरकर्तृत्वे करिष्ये एवं संकल्प्य ।
श्रुताध्ययनसंपन्नं ब्राह्मणं विभवानुसारेण वस्त्रमुद्रिकाकुण्डलादिभिः संपूज्य तं श्रावणे वृणुयात् ।
' एभिश्चन्दनताम्बूलादिभिर्हरिवंशश्रावणे त्वामहं वृणे ' इति प्रयोगः । ततश्च प्रतिदिनमव्य-
सनप्रतिबन्धे स्नातावलंकृतौ दम्पती तदेकचित्ततया शृणुयाताम् । नारिकेलपूजादिना-
शमदमवान्प्रतिदिनमाचार्यं पुस्तकं च पूजयेत् । अन्ते च स्वलंकृतौ गां पयस्विनीं सवस्तां
स्वर्णशृङ्गीं रौप्यसुरां ताम्रपृष्ठां कांस्यदोहानां सवस्त्रां सदक्षिणां च दद्यात् । संकल्प्य रणार्णादि-
महादानानि दद्याद्यथाशक्ति । गोदानमन्त्रः गोदानविधौ । विनायकशान्तिस्तु शान्तिसारे । प्रकृत
मनुसरामः । ब्राह्मणोद्गाहनमेकं प्रायश्चित्तम् । अपरं हरिवंशश्रवणं परिशेषान्महारुद्रं रुद्रमपि तृतीयं
प्रायश्चित्तम् । अत एव वचनस्थितश्च शब्दोवाशब्दार्थः । एतानि त्रीण्यपि शक्त्याद्यपेक्षया व्यस्तानि
समस्तानि वा योज्यानि । महारुद्रलक्षणं वंशंशहोमप्रकारो रुद्रानुवाकानामृष्यादिसर्वपरिभाषा
रुद्रविधाने समुपवर्णिता । एकादशपशून् पशुरत्र गौः रुद्राय गामिति श्रुतौ ।]

कृच्छ्रवान्द्रायणे कुर्याद्दोमः कृष्णगण्डसंज्ञकः । कर्तव्यो होमविधिश्च स्वर्णदानं तथा परम् ॥ ३ ॥
कन्यादानं च पश्चम्यां श्राद्धं कुर्वति यत्नतः । सहस्रनामजापी च भवेदेवं विशुद्ध्यति ॥ ४ ॥

[एतान्यष्टकादिश्राद्धरहितादीनि पश्चापि पृथक्पृथङ्निर्मितानि । अतो यावद्ब्रह्माधिप्रमोक्तस्तव-
स्तहस्रनामस्तोत्रं पठेत् ।]

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चतुर्विधा तु या बन्ध्या भवेद्वत्सविधोजनम् । वक्ष्ये तस्य प्रतीकारं तत्स्वरूपं निबोधय ॥ १ ॥
मृतवत्सा भवेत्काचित्काचिदेकमस्तिका । कन्याप्रसूतिरूपा च काकबन्ध्या चतुर्विधा ॥ २ ॥

[काकबन्ध्या अप्रसूतेत्यर्थः ।]

सर्वास्ता घोरपापेन जायन्ते पूर्वजन्मनि । मृतवत्सा द्रव्यहरणादेकसूताऽमुवातनात् ॥ ३ ॥
कन्याप्रजर्णसंबन्धात्काकबन्ध्या विरोधतः ।

तत्र स्वर्णधेतुदानम् ।

दिग्गण्येन शयाशक्त्या सवस्तां कारयेद्दाम ॥ ४ ॥
धेनुं यत्नेन वत्सं च पादेन गुरुब्रवीत् । धेनुं रूपस्युगं गतं तस्याः पुच्छे नियोजयेत् ॥ ५ ॥
पृष्ठां गजेऽपि बध्नीयात्सार्धं पृष्ठे निधापयेत् । सर्वेषु चार्गिः षोडशभिर्नैवेद्यं पायसं भवेत् ॥ ६ ॥
मोदकं च तथा पूर्वं गुटं लवणमेव च । जीरकं च सुविस्तीर्णं शूर्पं वेणुमये हटे ॥ ७ ॥
धेनोर्नैवं प्रदातव्यं ब्राह्मण्यपि चैव हि ।

[मोदकादिषुषिर्पृष्ठांशार्णि षडशी दत्ता वा दद्यात् ।]

ब्राह्मणं सर्वेशास्त्रज्ञं कुशलं धर्मवेदिनम् ॥ ८ ॥
विद्याविनयगोपधं ज्ञान्तं च विजितेन्द्रियम् । अलोद्युतं सर्वजनमियं कल्मषवर्जितम् ॥ ९ ॥
आप्य भनया संपूज्य वरापयोग्यपुर्वरः । तेनैव कारयेत्पूजां मातृतो धेतुवत्सयोः ॥ १० ॥

पृजायां होमे च मन्त्रः ।

होमं च काग्येत्तत्र समिदाज्यचरुत्कटम् । सोमोधेनुमिति मन्त्रं ममुच्चार्य ततः पुनः ॥

“ अस्य गौतम ऋषिर्धेनुर्देवताऽनुष्टुप् छन्दः । विनियोगः । ”

प्राङ्मुखायोपविष्टाय प्रदद्यात्तामुद्दमुखः । मन्त्रेणानेन विधिवत्पुच्छे हस्तं निषाय च ॥ ११ ॥

सार्धद्वयेन मन्त्रः ।

“ धेनुर्वागिरसामन्त्रेण प्रतिष्ठा मुरभेश्च या । दुहिता या तथा भानोग्रेश्च वरुणस्य च ॥ १२ ॥

याश्च गावः परवर्तन्ते वनेपूपवनेषु च । प्रीणन्तु ता मम सदा पुत्रपौत्रसुखप्रदाः ॥ १३ ॥

प्रयच्छन्तु दिवा रात्रिमाविच्छेदं च शान्तये । ” एवं दत्त्वा च तद्दानं प्रणिपत्य विसर्जयेत् ॥ १४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्याह्वानवादे कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायः षडधिकविंशततमः ॥ ३०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

[अत्र कर्मणि स्त्रीपुंसयोर्मिलितयोः प्रत्येकं वा ययानियतमधिकारः ।]

अथ गर्भस्त्रावे यज्ञोपवीतदानम् ।

स्वद्रुर्भा भवेत्सा तु बालकं हन्ति या विपैः । यज्ञोपवीतं कुर्वति काश्चनं तु स्वशक्तितः ॥ १ ॥

अत्यन्तवर्णापेक्षेण राजतं चोत्तरीयकम् । पलाधेन तदधेन तदर्धनाथवा पुनः ॥ २ ॥

ग्रन्थिप्रदेशे देयं तु मीक्तिकं वज्रमेव च । प्रक्षाल्य पञ्चगव्येन गायत्र्या ताम्रभाजने ॥ ३ ॥

द्रोणप्रमाणं तस्मिंस्तु निक्षिपेत्तद्दि मध्यतः । ताम्रस्योपरि संस्थाप्यसुपवीतं सुपूजितम् ॥ ४ ॥

गन्धपुष्पाक्षतैर्दूर्ध्वैर्विद्यैरपि भक्तितः ॥ ५ ॥

[दधि ताम्रभाजनोपरि आज्यं तत्प्रमाणं यथालाभोपपन्नं वा

आज्यसुपवीतं स्थाप्यं महोत्तरीयं च ।]

ततो ब्राह्मणमाहूय होमं तत्र प्रकल्पयेत् । तिलैराज्येन मधुना मिश्रिष्टोत्तरं शतम् ॥ ६ ॥

तस्मै हुतवते देयं वस्त्रार्थैः पूजिताय तु । मन्त्रेणानेन विधिवत्प्रादुमुखायोपवीतकम् ॥ ७ ॥

“ उपवीतं परमिदं ब्रह्मणा विभृतं पुरा । भवनौकाप्रदानेन गर्भं संघारयाम्यहम् ” ॥ ८ ॥

धनान्यन्प्राह्मणेभ्यस्तस्मिन्काले प्रदापयेत् । अनुव्रज्य तथा कार्यं प्रणिपत्य समापयेत् ॥ ९ ॥

गर्भस्त्रावकगद्दोपादेवं कृत्वा विमुच्यते ॥ १० ॥

[अस्मिन्कर्मणि त्रिविधोऽधिकारः ।]

मासोपवासिनी नारी यतः प्रस्त्रावयेद्यदि । यदि संपर्कद्रोषेण जायते साऽज्यजन्मनि ॥ ११ ॥

स्वद्रुक्ता सदा योनौ तद्विष्कृतिरिहोच्यते । मासोपवामं कुर्वति तथा मासं पयोऽतमम् ॥ १२ ॥

क्षीरं सुष्णाति या नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । जन्मान्तरे तु तस्या वै क्षीरं न वितरेत्सतने ॥ १३ ॥

क्षीगत्रं भोजयेद्रिपान् साज्यं समधुमण्डकम् । अनुलिम्पेच्च तेनैवाक्षिदिगन्तः स्वशक्तितः ॥ १४ ॥

विप्रपादोत्केश्रापि क्षालयेत्कुचमण्डलम् । सुगमामवृतशीद्वृत्तैर्वा गन्धपुष्पैः ॥ १५ ॥

भूतेभ्यश्च बलिं दद्याद्भूतान्यत्र च संश्रुणु । मधुश्च नवनीतश्च पिण्डमाल्यो ह्यचिन्तनः ॥ १६ ॥

भृतभैष्यः स्वशक्तिश्च भूतानां पञ्चकं त्विदम् ॥ १७ ॥

[स्वशक्तिरिति मध्वादीनां विशेषणम् । अत्र मुग्दीनि बलिद्रव्याण्य-
भिहितानि । तेषु ब्राह्मणादिभिरानिषिद्धान्येव ब्राह्मणि ।]

ज्येष्ठभ्रातृर्षनूदे तु यो वोद्गति च स्वयम् । स भवेन्मृतपत्नीफ उष्णज्वरसमन्वितः ॥ १८ ॥
 प्राजापत्यत्रयं कुर्याद्वै च त्रयमेव च । तामशिरिति चार्चनं चरुणाऽष्टोत्तराद्युतम् ॥ १९ ॥
 जुहुयाद्भोजयेद्विप्रानेवं पापाद्विमुच्यते ॥ २० ॥
 मित्रभार्याभिगामी च मृतभार्याऽभिजायते । तस्य पापविशुद्धयर्थं द्विजमेकं विवाहयेत् ॥ २१ ॥
 धर्मपत्न्यां सुव्रताया मुखमैथुनकारिणः । पत्न्या विरक्तिर्भवति सुवर्णऋत्नोत्तमः सः ॥ २२ ॥
 उमामहेश्वर देवं रुद्रकादशनीजपम् । छापयेच्छ्रद्धया युक्तो ह्यविच्छिन्नाम्बुधाया ॥ २३ ॥

[ज्यम्बकमिति मन्त्रः । अथ यथाशक्त्या सुवर्णनोमामहेश्वरप्रतिमां
 रजतवृषारूढां कारयित्वा स्थापयित्वा ब्राह्मणाय दद्यात् ।]

अथ दारिद्र्यचहरधनदमूर्तिदानम् ।

दरिद्रो जायते मर्त्यां दानविघ्नं करोति यः । ऐश्वर्यं साधते येन कारिणा तच्छृणु प्रभो ॥ २४ ॥
 पलायनं तदर्थेन चतुर्थांशेन वा पुनः । धनदस्य प्रतिकृतिं कुर्याद्विमर्षी शुभाम् ॥ २५ ॥
 द्विभुजां वाहनोपेता नयनानन्दकारिणीम् । शङ्खपद्मनिधिभ्यां च युक्तां तच्छृणुषोर्द्वयोः ॥ २६ ॥
 श्वेतवस्त्रेण संवेष्ट्य तण्डुलोपरि विन्यसेत् । तण्डुलानां परीमाणं भवेद्द्रोणमितं शुभम् ॥ २७ ॥
 ऋणं दत्त्वाऽधिकां वृद्धिं गृह्णीयाद्यश्च यो भयम् । उत्पादयति चान्येषां पापाणेन प्रहारतः ॥ २८ ॥
 [अधिकवृद्धिग्रहणं नाम शास्त्रमताधिरग्रहणम् । भयमुत्पादयतीति निमित्तमन्तरेण भयोत्पादनम् ।]
 तलप्रहारकृच्चैव जातो वै धनिनां कुले । धनेन रहितः प्रायो देशान्तरगतो भवेत् ॥ २९ ॥
 महाहेशो बहूद्वेगी उदावर्ती भवेन्नरः । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापरम् ॥ ३० ॥
 कुर्यादिष्टञ्चरुभ्यां च होमो द्याहृतिभिस्तथा । यत्किञ्चिदमितं सूक्तमयुतं वारुणं जपेत् ॥ ३१ ॥
 अन्यायवृत्तिनृपतेः सेवनाद्विप्रहिसनात् । महादानसमादानाद्गुरुभार्याविमर्दनात् ॥ ३२ ॥
 दंष्ट्रिभ्यश्चाथ मरणादपमृत्योश्च निन्दया । वेदशास्त्रस्य शास्त्रस्य पाठनात्कर्मसेवनात् ॥ ३३ ॥
 विपौद्रन्धनशस्त्राद्यैर्मरणादापि सौतकात् । उदासीनः सभामध्यभङ्गात्स्त्रीगमनात्तथा ॥ ३४ ॥
 श्रुताध्ययनसंपन्नश्रोत्रियब्राह्मणस्य तु । उदासीनः सभामध्ये कृत्वा भङ्गं तु दारुणम् ॥ ३५ ॥
 परीक्षासमये प्राप्ते भूतवाध्यापकस्तथा । देवब्राह्मणराज्ञां तु स्वर्गापहरणात्तथा ॥ ३६ ॥
 अरण्ये निर्जनं देशं ब्रह्मरक्षः प्रजापते । गयाशार्द्धं तु कृत्वापि जपहोमादिभिस्तथा ॥ ३७ ॥
 देवतातीर्थसेवाभिः कन्यादानेन चैव हि । ब्रह्मरक्षस्तपैशान्पान्मुच्यते मनुव्रवीत् ॥ ३८ ॥
 [ब्रह्मरक्षसत्वं पिशाचस्याप्युपलक्षणम् । तत्र निष्कृतिर्गृह्णन्मुच्यते पुत्रादिभिः कार्या ।
 जपो वेदपारायणं पवमानादिसूक्तजपश्च तथा सहस्रनामादिस्तोत्रजपश्च होमोऽयुतहोमादिः
 तत्र गौमुदिरण्यदानं साङ्गमिति ।]

इति श्रीब्रह्मवैवर्तपुराणसत्वादे कर्मविपाके अन्वयाय सनाधिकत्रिशततम ॥ ३०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रजम्बलागामिनं च तद्गुच्छिष्टस्य भोजनम् । प्रजाग्रहः प्रयुह्यति ततः स ज्वरवान्भवेत् ॥ १ ॥
 अतिपानी च कुष्ठौ च गात्रे गर्बत्र वातवान् । स्त्रियश्चेद्दर्भनाशः स्पादनेन निष्कृतिः परा ॥ २ ॥

१ मुखमैथुनकारिणम् । २ जायते ब्रह्मरक्षसः ।

कृच्छ्रं चान्द्रायणं चैव कुर्यात्सांतपनत्रयम् । अष्टोत्तरसहस्रं तु सर्पिषा जुहुयात्तया ॥ ३ ॥
पुनर्मानितुमन्त्रेण जपेत्पुरुषसूक्तकम् ॥ ४ ॥

तत्र बलिदानमाह ।

कांस्यपात्रे नवे व्रीहितण्डुलानाडकोन्मितात् । निक्षिप्य जलकुम्भेन सार्धं नीत्वा चतुष्पयम् ॥ ५ ॥
गन्धपुष्पादिभिस्तत्र समभ्यर्च्य बलिं क्षिपेत् ॥ ६ ॥

मन्त्रः ।

“ प्रगृह्णीष्व बलिं चेर्मं प्रजाग्रह महाबल । आतुरस्य मुखं सिद्धिं प्रयच्छ त्वं प्रजाग्रह । ” ॥ ७ ॥
रजस्वलां च चाण्डालीं यो गच्छेत्तं ज्वरग्रहः । गृह्णाति तेन सन्तापवर्गी भवति मानवः ॥ ८ ॥
चान्द्रायणं सांतपनं कुर्याच्च मधुमिश्रितैः । रसालपल्लवैर्हीमो जातवेदसमन्वतः ॥ ९ ॥
नाम्नां सहस्रं तु जपेद्युतं जातवेदसम् । शक्त्या हिरण्यदानं च ब्राह्मणान्भोजयेत्तया ॥ १० ॥
पायसं कांस्यपात्रे तु ध्वजैः श्वेतैः परिष्कृतम् । निक्षिप्य गन्धपुष्पाद्यैर्ग्रहपूजां विधाय च ॥
देवालये क्षिपेद्विद्यान्निक्षिपेच्च चतुष्पये ॥ ११ ॥

मन्त्रः ।

“ प्रगृह्णीष्व बलिं चेर्मं दाहरूप महाज्वर । आतुरस्य मुखं सिद्धिं प्रयच्छ त्वं महाग्रह । ” ॥ १२ ॥
तस्मै यो महापाणिर्हिमको निर्दयाश्रयः ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

केन कर्मफलेनाहमर्धाङ्गत्तमुपागतः । वञ्चमर्हसि देवेश श्रोतुमिच्छामि यत्नतः ॥ १४ ॥

श्रीसूर्ये उवाच ।

कश्चिद्विजस्तपोयुक्तो विरक्तः मातृचूड्रवः । वभूव मातरं त्यक्त्वा ह्येकपुत्रां तपस्विनीम् ॥ १५ ॥
न कदाचित्कुरुक्षेत्रे प्राप्य सूर्यपरायणः । गायत्रीजपमास्थाय तपस्तेपे मुहुश्चग्म ॥ १६ ॥
ऊर्ध्वबाहुरभूत्पूर्वं पुनरानीदधोमुखः । तस्य कर्मादृतं दृष्ट्वा पीडिता सा जनन्मभूत् ॥ १७ ॥
वर्जितौजसि तया तत्र तदानीं न कृता रुपा । स्थापयित्वा शिरो भूर्मां सोऽर्धाङ्गिन तदाऽतपत् ॥ १८ ॥
तस्मै शापं ददौ माता जन्मजन्मानि भो मुत । शरीरमर्थं संप्राप्य ज्वलत्पावकर्मनिभम् ॥ १९ ॥
तमोमये महाकाये गच्छ भ्रमवतां गतिम् ॥ २० ॥

एवं संशापितो विप्रो जनन्या स्वल्पपापकृत् । तक्षणादत्यजतत्र योगेनात्मकलेवग्म ॥ २१ ॥
प्राप्येवं मद्रिषोऽलोकां विनतायामिहाण्डज । प्रयागे कश्यपाज्जातः सर्वदेवबलाधिकः ॥ २२ ॥
गैर्द्रूपो महाशयो दुर्धर्षोऽर्धशरीरभृत् । संप्राप्य कश्यपाज्जानं प्रातस्त्वं मे पदं ध्रुवम् ॥ २३ ॥

अरुण उवाच ।

मातृशापप्रतिकृतिं ब्रूहि मे वदतांवर । यत्कृत्वा सर्वसौख्यानि मुलभान्यत्र जन्मनि ॥ २४ ॥

श्रीसूर्ये उवाच ।

न कांचिच्छिष्कृतिः सून मातुः शापविनाशिनी । तयापि तत्ते वक्ष्यामि शृणु मुत्तं परमम् ॥ २५ ॥
स्पन्दनानि महाबाहो महीयान्पट्टवानि च । दुर्लभानि च देवानां गन्धर्वाङ्गाश्रयाणाम् ॥ २६ ॥
तान्यहं प्रेक्ष्य शून्यानि सतहीनानि काश्यप । तावदेव मया दृष्टम्वं मे भक्तिपरायणः ॥ २७ ॥
स्थापितोऽग्नि रये यस्मात्सर्वेजान्त्राविशाग्द । नानामीर्गणीभ्यार्थं ममाग्रोऽद्यकारकः ॥ २८ ॥

त्वां दृष्ट्वा मां प्रपश्यन्तु भूलोकादिसमाश्रिताः । त्वं निष्पापोऽसि पक्षीन्द्र मम सांनिध्यभक्तितः ॥२९॥
 यस्मान्मम पदे प्राप्ते सर्वकल्मषनाशने । जन्तुर्न लिप्यते पापैः पद्मपत्रमिवाम्भना ॥ ३० ॥
 एतत्ते कथितं वत्स तव कर्मफलं त्विदम् । सर्वकर्माश्रयं स्वर्गोपवर्गाख्यं शुभाशुभम् ॥ ३१ ॥
 अतः परं किमन्यत्त्वं श्रोतुमर्हसि तद्द्र ॥ ३२ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३०८ ॥

अरुण उवाच ।

साक्षाज्जातिस्मरो देव कलौ कोऽपि भविष्यति । प्रादुर्भूतस्तथा त्वं मे ब्रूहि कः पुरुषोत्तमः ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि कथां पौराणिकीमिमाम् । यथा जातः कलौ चोरे साक्षाज्जातिस्मरः प्रभुः ॥ २ ॥
 तत्र भाद्रपदे मासि कृष्णाष्टम्यां च पुत्रक । मथुरामण्डले पुण्ये निशीथे रोहिणीयुते ॥ ३ ॥
 विजयारुधे सुहृते तु सूर्ये सिंहगतेऽण्डज । भारावतरणार्थाय कंसादीनां वधाय च ॥ ४ ॥
 देवक्यां वसुदेवाच्च नररूपी जनार्दनः । शङ्खचक्रधरो देवः श्यामाङ्गः कमलेश्वरः ॥ ५ ॥
 चतुर्भुजो महाबाहुर्वनमालाविभूषितः । सर्कास्तुभो गदापाणिः प्रादुर्भूतो भविष्यति ॥ ६ ॥
 औदितितेदेवकी तत्र वसुदेवश्च कश्यपः । ताभ्यां जातोऽण्डजश्रेष्ठ तस्मात्स पुरुषोत्तमः ॥ ७ ॥
 स एव जातिं स्मरति कलौ साक्षात्पतत्रिण । नान्यः कदापि देवोऽपि शरीरं प्राप्य मानुषम् ॥ ८ ॥
 तत्र पुण्यप्रभावेण नानादेवाद्भिर्जाचर्नात् । प्राकृताद्वेदानाञ्च जातिं सूर्यारुणात्स्मरेत् ॥ ९ ॥
 साक्षाज्जातिस्मरो विष्णुर्यस्मात्स पुरुषोत्तमः । कृत्वाऽद्भुतानि कर्माणि त्रिदशैर्दुष्कृतान्यापि ॥ १० ॥
 भागेद्भारं पृथिव्याश्च गमिष्यति पदं स्वकम् । तस्य जन्मदिने सूत यः कुर्याद्विधिपूर्वकम् ॥ ११ ॥
 व्रतोपवासं संपूज्य जन्मविज्ञैर्जनार्दनम् । स गच्छेत्परमं स्थानं यत्र विष्णुः सनातनः ॥ १२ ॥
 पुनः कलियुगस्यान्ते स एव भगवान् हरिः । अवतारं स्वकं कृत्वा कल्किस्तं तदाऽद्भुतम् ॥ १३ ॥
 क्षयं नीत्वा जनान् दुष्टान् म्लेच्छान् धर्मपराङ्मुखान् । प्रकाश्य वेदधर्माश्च गमिष्यति परं पदम् ॥ १४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाके अध्यायो नवाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्षीणात्पुण्यादथो कश्चिदपतत्सिद्धपुरात्सुत । स एवाऽयं महाभाग जातश्चैवात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 देशे गङ्गासमीपस्ये पुण्ये पुण्यजनाश्रिते । महीपालकुलेऽस्तुभ्रे महोग्रः पृथिवीपतिः ॥ २ ॥
 लघुस्वरूपो मतिमान् नानारत्नचयान्वितः । महामात्यैर्द्वैद्वैर्युक्तो भूपालानां भयप्रदः ॥ ३ ॥
 तपःशोषान्महापुण्यात्सर्वमेतत्फलं सुत । पापावशोपात्पापिष्ठः कामी लोभसमन्वितः ॥ ४ ॥
 धर्मशान्त्रक्रियाहीनः शान्त्रवर्तो पतत्रिण । गङ्गास्नानान्महाचाहो प्रायश्चित्तं परं न हि ॥ ५ ॥
 यत्र गङ्गाऽण्डजश्रेष्ठ प्रायश्चित्तं हि तत्र सा । प्रायश्चित्तं परं नैवाशोषपापानिकृन्तनम् ॥ ६ ॥
 निवागधनजात्पुण्याद्गत्र जन्मनि सुवत । ईदृशं सर्वसौख्यानि चान्ते रुद्रगणो नरः ॥ ७ ॥
 भविष्यति महापुण्याद्भद्रपूजनजात्फलात् । आयुस्तस्य महाभाग पञ्चपञ्चाशद्वृक्षम् ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसन्वादे कर्मविपाके अध्यायो दशाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कैलासात् पार्वतीशापात् प्राग्जन्मन्यपवर्गजा । वभूव काचिद्वनिता महादानरता सदा ॥ १ ॥
 पार्वत्याः क्षोभणांश्च यवन्यास्ति पतत्रिण । महोविभूत्या युक्ता सा समस्तैश्वर्यसंयुता ॥ २ ॥
 पृथ्वीपतेः सा पुत्रीयं जाता वै नर्मदातटे । पुत्रभ्रातृविहीना सा देवीशापान्महासती ॥ ३ ॥
 भञ्जनात्तद्भ्रतस्यात्र न च पूर्णमनोरथा । सुवर्णवर्णा पद्माक्षी नानाभरणशोभिता ॥ ४ ॥
 जाता कुम्भगते लग्ने स्थिते तत्र शनिश्चरे । पञ्चवेदमितायुः स्यादत्र जन्मानि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 विभुज्य सर्वभोगान् सा गच्छेत् स्वर्गं महासती । अग्रे जन्मानि सा देवी भविष्यति च चाहुजा ॥ ६ ॥
 पत्या सार्धं प्रविश्याग्नौ पुनर्गच्छेच्छिवालम् ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अष्टमोऽध्याय एकादशाधिकविंशततमः ॥ ३११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मणः कश्चित्कृपिकर्मरतः सदा । पूजकश्चातिथीनां च भिक्षुकाणां च यत्नतः ॥ १ ॥
 तद्गृहे वृषभो मत्तस्तीक्ष्णाशुद्धो भयानकः । तेन तद्गृहभस्यापि प्राग्भवे विनत्तासुत ॥ २ ॥
 छित्त्वा नासाग्रमुष्कौ तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र जन्मानि तद् मुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
 जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले रम्यपर्वते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्यत्र पतत्रिण ॥ ४ ॥
 धर्मात्पूर्वकृतात्सोऽपि सुवैश्वर्यधनान्वितः । पापस्यात्रार्जितस्याथ प्रायश्चित्तं परं न हि ॥ ५ ॥
 पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्गतिः । तीर्थाश्रयेऽत्र जनुषि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
 आयुः पष्टिमितान्दान्तं रिष्टं पञ्चाशदब्दके ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायो द्वादशाधिकविंशततमः ॥ ३१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नन्दिकेश्वरसानिध्याच्च्युतो रुद्रगणो महात् । अमिमानान्वितस्तत्र रुद्रभक्तिपराद्मुखः ॥ १ ॥
 शमो नन्दीश्वरेणाय यस्माद्गुद्रपराद्मुखः । तस्माच्चं यवनो द्रुष्टो भविष्यति महीतले ॥ २ ॥
 प्रसादितस्तदा तेन स्तुतिभिर्नन्दिकेश्वरः । अपि स्वल्पतरे काले शापान्मुक्तिं ददा प्रभुः ॥ ३ ॥
 तस्य शापान्महाभाग जन्मन्यत्राजनि स्वयम् । महाभूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां गरुडाग्रज ॥ ४ ॥
 पुष्करात्मावपरे देशे शुक्रे स्वोच्चे तु लाभगे । मालव्यपोगे विख्याते सचन्द्रे बहुभियुक्ति ॥ ५ ॥
 गौरो यशस्वी मतिमान् नानारत्नचयैर्वृतः । गजयूयैः समाक्रान्तो बहुभूषालसेवितः ॥ ६ ॥
 नानावाहनसंयुक्तो बहुभोगयुतस्तथा । सकलैश्वर्यविचादयः स्वच्छाद्रुपाश्रिताः ॥ ७ ॥
 दाताऽविशक्तितो लोकैः धर्मात्मा लोकविश्रुतः । रुद्रभक्तयन्तरायश्च न तु पूर्णमनोरथः ॥ ८ ॥
 बहुभूत्यैः समायुक्तो यावज्जीवं सुखान्वितः । पञ्चवेदमिते वर्षे रिष्टं शम्भ्राश्रयन्नात् ॥ ९ ॥
 रुद्रधर्मकृतात्पापाद्गुद्रपूजनभङ्गजात् । प्रायश्चित्तं महाभाग नात्र जन्मानि विद्यते ॥ १० ॥
 चिद्रमद्भाक्त्या सूत भौमोनीचोऽष्टमे स्थितः । सूर्यस्यापगवाच्छुक्रात्सङ्गान्मात्स्यवर्मत्रकात् ॥ ११ ॥
 नायुर्दापमवाप्नोति रिष्टान्तं जीवनं स्मृतम् ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायो द्वादशाधिकविंशततमः ॥ ३१३ ॥

। अरुण उवाच ।

॥ भगवन् वेवदेवेशः श्रुतमेतन्महाद्भुतम् । महातुगामिन्या नार्या गति मेऽद्विदि भास्कर ॥ १ ॥
 ॥ २ ॥ श्रीसूर्य उवाच ।
 ॥ मृतं समीक्ष्य भर्तारं या विशेषः ह्युताशनम् । सार्धं तेन महापुण्या ज्ञेया साः सद्गमिनी ॥ २ ॥
 ॥ श्रुत्वा मृतपतिं याऽत्र विदेशस्यैः पतिव्रताः । प्रदक्षेण विशेषो सा ज्ञेयाः चानुगामिनी ॥ ३ ॥
 ॥ धर्मात्पतिव्रता पूर्वोन्मवेन्मोक्षगतिर्द्वयोः । अथैकाऽभूमहासाध्वी जाता ब्रह्महृदेषु ॥ ४ ॥
 ॥ ब्राह्मणी तपसा श्रुक्ताः मंत्राः भर्तृपरायणा । दानशीलरता पुण्या पुण्यकर्मान्विताः सतीः ॥ ५ ॥
 दृष्ट्वा मृतपतिं सा तु दिव्याभरणभूयिता । प्राप्ताऽग्री विधिना सूतं कृत्वा पूजां हरेर्भृशम् ॥ ६ ॥
 सा गता यमराजस्य स्कन्धे दत्त्वा पदाम्बुजम् । वैकुण्ठे चाण्डजश्रेष्ठ यद्रत्ना न निवर्तते ॥ ७ ॥
 तल्लत्तातलव्यातेन मूर्च्छितोऽभूद्यमाधिपः । तत्काले वै तत्र पृथो नारदेन महात्मना ॥ ८ ॥
 धर्मराज वदेतन्मे त्वत्तः परतरश्च कः । षण्डप्रदो महाभाग येन त्वं चालितोऽयुना ॥ ९ ॥
 ॥ तर्मुवाच ऋषिश्रेष्ठ गतेयं ह्याशुमानना । संती तत्पादभारेण पीडितोऽहं भृशं द्विज ॥ १० ॥
 ॥ मोक्षं गतो महोत्साध्वी गृहीत्वोक्तं स्वकं यतिम् । महापापसमाक्रान्तं नरकस्थं द्विजोत्तम ॥ ११ ॥
 ॥ सीडंगमिषप्रतिचैवोत्र पतयुः पापावशेषतः । ब्राह्मणी योगयुक्ता च भविष्यति कलौ युगे ॥ १२ ॥
 ॥ कश्चिद्यो मृत्पुस्त्योर्धर्मस्माच्छिवस्वपुगच्छतः ॥ १३ ॥
 ॥ इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविप्राके अध्यायः पंचदशाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कामतो यश्चेत्पूर्वं ब्रह्महत्यां नराधमः । क्षयरोगान्वितः सोऽपि जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 घोराद् ब्रह्मज्ञातपापाद् दृढकर्मकृतात्सुत । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापान्मुक्तिस्त्रिजन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविप्राके अध्यायः पंचदशाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

॥ १ ॥ श्रीसूर्य उवाच ।
 ॥ ब्राह्मणो ध्यातयेद्यस्तुः पूर्वजन्मनि मौनवैः । मोहादकामतः सोऽपि क्षयरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
 ॥ क्षयेणोत्र क्षयं याति धातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षयेऽतिकटेन नष्टायुर्जायते पुमान् ॥ २ ॥
 ॥ सर्वस्वदानाद्भवति क्षयरोगः प्रशाम्भति । कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु सत्यात्रेषु विधानतः ॥ ३ ॥
 ॥ इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविप्राके अध्यायः षोडशाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१६ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिदपि महागामुश्चारुणः प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवादिद्विजवत्सलः ॥ १ ॥
 संयुतो वायापत्ताभ्यां किञ्चिद्विद्वत्समन्वितः । तस्य भाषां सदाचारा किञ्चिन्न क्लेशकारिणी ॥ २ ॥
 पतिभुक्ता प्रतिमाणा प्रतानामनुकाङ्क्षिणी । ऋतुहीना कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।
 नारीणां वै जारंगानाममतीनां कुलच्छिदाम् । यदा वीरप्रसूतानां शीघ्रगमत्सुच्छिदाम् ॥ ४ ॥
 और्षाच्छेदनदुष्टैः प्रलपेदुष्टभक्षणैः । सभावनस्तथाऽऽघातिरुच्यर्वा वस्तिर्कर्मभिः ॥ ५ ॥
 गर्भस्य पातनापायं करोत्यपि च कीर्तयेत् । पुंसकृते नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥

१ यदा विरप्रसूत नि शीघ्रगमं समुद्रेव ।

नागि जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभर्ति हि । पूर्वं वैश्यकुले जाता सपत्नीसहिता स्वग ॥ ७ ॥
 नार्याऽनयेर्ष्या चैव संततेर्नाशनाय च । औषधेऽल्लेदनाद्यैस्तु तस्यार्थे कल्पितोऽगदः ॥ ८ ॥
 सपत्न्ये प्रेरयामान विविधोऽनेन तद्ददः । तथा वै ऋतुभावाच्च शीघ्रं धीनं तर्जोपथम् ॥ ९ ॥
 पुष्पं प्रणाशितं तस्पास्तस्मिञ्जन्मनि मानद् । ऋतावृत्तौ च संप्राप्ते जातं तद्विविधं रजः ॥ १० ॥
 वेदना जायते नित्यमसृग्वातोदरामयः । पुष्पे नष्टे फलं नष्टं कदाचिद्गर्भपातनम् ॥ ११ ॥
 एतत्कर्म कृतं पूर्वभवे वै गर्भदोषकृत् । तथापि फलदन्त्रीणां द्वितीयं मुकृतं चरेत् ॥ १२ ॥
 ऋजुभावाद्दुष्टबुद्ध्या कृतं वै पूर्वजन्मनि । तेनैव कर्मणा वत्स विविधाः पुष्पबन्धनाः ॥ १३ ॥
 गर्भाशयमधिश्रित्य स्ववते शोणितं बहु । छिद्यन्तीव च वाऽन्त्राणि सचीभिरिव सुव्रत ॥ १४ ॥
 वेदनायाः पुरा भोगात्स्त्रीणां गर्भनिपातनात् । यावत्कालं निष्ठुरोऽयं तासां गर्भमपातयत् ॥ १५ ॥
 तावानेव पतेद्गर्भो ह्यथवा नास्य संभवः । एवं तु लक्षणैर्ज्ञात्वा कर्माणि स्त्री समाचरेत् ॥ १६ ॥
 एकमासावधिं चैव दम्पती तीर्थसङ्गमे । मुशुभे भृशदेशे तु पुराणोक्तविधानतः ॥ १७ ॥
 संप्रणाशाय दुष्टस्य प्रायश्चित्तमिहैनमः । प्रीष्टपद्यां तृतीयायां शुद्धायां व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥
 नियमेन कृतं सूत व्रतं सिद्धिं ददाति तत् । पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्रैरर्चयेद्गिरिजाप्रियम् ॥ १९ ॥
 केतकैर्गर्भसंयुक्तैश्चम्पकैः कुमुदोत्पलैः । सौवर्णीं राजतीं तार्ज्यां मूर्तिं गौर्याः प्रकल्पयेत् ॥ २० ॥
 हारनूपुरमुकुटकुण्डलाभरणादिकम् । नैवेद्यैः शुभ्रकानारमोदकापूपपायसैः ॥ २१ ॥
 उपतिष्ठेत विधिवद्भवानीप्रियवल्लभम् । पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता ॥ २२ ॥
 रात्रौ जागरणं कुर्याद्रीतनृत्यादिपूर्वकम् । द्रव्यैर्नानाविधैर्घृथैर्दद्यान्मन्त्रपुरःसम् ॥ २३ ॥
 फलपुष्पाक्षतोपेतं मज्जनं मूर्ध्नि निक्षिपेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिग्गप्रिये । शृङ्गाणार्घ्यमिदं देवि पुत्रान्मह्यं यशस्विनः ॥
 देहि देहि जगत्पृथ्वे शंकरप्राणवल्लभे ” ॥ २५ ॥
 एवं रात्रौ विधानेन पूजयेत्परमेश्वरीम् । ततः प्रभाते विमले कृतप्रातःक्रिया सती ॥ २६ ॥
 देवीमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्पोडश स्त्रियः । नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानय षोडश ॥ २७ ॥
 मत्पेकं वैणवं पात्रं सप्तपान्यसगान्वितम् । सौभाग्याष्टकमंयुक्तं बन्धयुगेन संयुतम् ॥ २८ ॥
 दातव्यं गिरिजाप्रीत्यै पुत्रसौभाग्यसाम्यया । सगर्भाश्च वृषोपेतां सितां गां वस्त्रमंयुताम् ॥ २९ ॥
 सहिरण्यां ततो दद्याद्दिमाय गुणशालिने ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

“ गर्भपाताद्धि यत्पापं दुष्टस्त्रीणासुपाजितम् ।
 तदत्र बन्धयताहेतुस्तस्मान्मुञ्च्य चाम्बिके । तव दानेन पुत्रा मे भवेयं मुभगा मती ” ॥ ३१ ॥
 इमं मन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा विभे विमजयेत् । एवं व्रतपराया वै गर्भपातो न जायते ॥ ३२ ॥
 अयाऽत्र पुत्रपौत्रादद्या स्वपत्या सह मोदते । न लभेद्गर्भपातं सा पतिपुत्रासुपं च न ॥ ३३ ॥
 तृतीये वा चतुर्थे वा मामि गर्भः समेधते । रजतस्य पलाभ्यां वै योऽं गर्भाशयाह्वनिम् ॥ ३४ ॥
 निष्प्रेणे स्वर्णगर्भं च कृत्वा दत्त्वा द्विजन्मने । “ गर्भपातं प्रहृवत्या मया प्राक्तनजन्मनि ॥ ३५ ॥

१ तृष्टः । २ एवमात्म ।

यद्य वक्ष्यत्वं प्राप्तं तस्मान्मुच्येऽत्र जन्मनि । जन्मजात्यादिकं वरत वद् त्वमिह कर्मणः ॥ ३६ ॥
 इदं चतुर्थकं जन्म भूमिदेवकुलोद्भवम् । सपत्नीसहितं येन न सा गर्भस्य दोषदत् ॥ ३७ ॥
 तत्रेदमपि संचित्य लक्षणं त्विह जन्मनि । यथा प्राक्पातितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जिता ॥ ३८ ॥
 दीनानाथविरोधः स्यात्प्रतिविरोधस्तथा । अनुमन्त्रीप्रयुक्ता सा पितृमातृसुखोद्भिन्ना ॥ ३९ ॥
 अन्तुसंतनिद्रुःखी स्यात्प्रतिविरोधस्तथा । शोकः स्याद्दुर्देवाद्या तावत्पत्नीहादिविभ्रमः ॥ ४० ॥
 अन्तरात्स्यन्मानो वा गर्भः सन्नोपलक्ष्यते । पाणी मुष्टितलाघाताजानुना सक्वियजानुनी ॥ ४१ ॥
 दोषज्ञो वाग्निज्ञो वापि शस्त्रज्ञोऽस्माद्द्विजोऽपि वा । ब्राह्मणान्भोजयेत्तथा सपिप्यात्मानमीत्सपेत् ॥ ४२ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोऽधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमाधाङ्गतः कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । तेन तत्र द्विजः सूत घातितो भूमिलोभतः ॥ १ ॥
 सहायपञ्चयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापजान्मदाघोरान्नृकान् प्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
 तथापि तिर्यक्तं सूत विभुज्याऽधर्मतः स्वयम् । कर्मक्षयेऽयं पुण्यात्याक् सोऽत्र जातो हि वादुःखः ॥ ३ ॥
 क्षयरोगयुतः सूत क्रुणो दुःखातुरो भृशम् । लग्ने कुम्भामिधे सूत भौमचन्द्रयुतेऽण्डज ॥ ४ ॥
 रिष्टे पश्चिमि ते बर्षे जायतेऽकृतनिष्कृतेः । सदायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
 तद्ग्रे ते मृताश्चात्र पुत्राः क्षयरुजाञ्चिताः । रिष्टेन वाऽऽयुषो भङ्गो हृदपापात्र निष्कृतिः ॥ ६ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोऽधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत् कश्चिद्धर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा शत्रुपुरं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
 ददाह तत्पुरं शत्रोस्तक्षणे लंठिनः पुनः । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन चाक्षानाद्ब्रह्मचातजम् । अथो यथाजया सर्वा सुक्त्वा नरकयातनाः ॥ ३ ॥
 पुण्यशोपादयाऽनापि स जातः क्षत्रियाधमः । देशेऽप्योच्यामिधे गौरो लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥
 युवभावे महाभाग राजयश्मप्रपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
 निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यतेऽयुना । कार्यैस्तत्र त्रिदेवानां मूर्तयस्तु ययोदिताः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशिनः । सुवर्णजास्तथा कार्याः कदलीपत्रसंयुताः ॥ ७ ॥
 निजवितानुसारेण वित्तशायं विवर्जयेत् । देयास्तु विप्रमुख्येभ्यः क्षयरोगोपाशान्तये ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणान् भोजयेत्तथा होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रीं विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ ९ ॥
 एवं कृते महाबाहो क्षयस्तस्यात्र शाम्यति । नैव कुर्यात्तु यो मोहाद्विष्टं विगमिन्तेऽन्दके ॥ १० ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोऽधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पा योपिदाचरन्सामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामयात्रैव सा ज्ञेया क्षयद्वयुता ॥ १ ॥
 न तस्याः पापशमनं मयोक्तं न पतत्रिण । महापापकृताद्भोगान्मुत्सुयेव न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोऽधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वसृष्टाती च पुरुषः पूर्वजन्मानि मानद । वधिरो जायतेऽत्रैव प्रायश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥
 चान्द्रायणव्रतं कुर्षात्सुवर्णकफलान्वितम् । पुस्तकं विधिवद्वात्समात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 भोजयेच्च यथाशक्त्या होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरोत्तरी पापं प्राग्ब्रह्मवातजम् । अज्ञानाद्ब्र जनुपि क्षयरुक्पीडिता हि सा ॥ १ ॥
 महापापकृताद्गोराद्यस्मात्सर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 प्रयागे मकरस्थेऽर्के स्नानाद्ब्रैव जन्मनि । काश्यां वासात्तथा सूत मुच्यते ब्रह्महृत्यया ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कलिङ्गदेशे प्राक् सूत काचिद्द्विजवराङ्गना । पतिमिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 सा नार्यघातयत्पूर्वं भवे मोहाच्च कुक्कुटम् । नासावकत्वमाप्नोति साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥
 हैमनिष्कत्रयं दद्यात्पूर्वस्वेव प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव वाहुजः कश्चिद्देशे पञ्चनदेऽधुना । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
 विमोत्तङ्गगतश्चायं प्रयागे गरुडाग्रज । सुस्नातो मृगगे भार्तां पूतः कर्मक्रियोञ्जितः ॥ २ ॥
 संमाप्य स्वगृहं शीघ्रं कृत्वान् कर्म दारुणम् । ग्रामे निवासितस्यान्यत्राश्रयस्य पतत्रिण ॥ ३ ॥
 द्वादह भवनं रम्यं वैरिभावात्पुराऽनघ । तत्रैका धत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
 कालयोगे च संग्राप्ते स गत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यमभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक्परे देशे शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
 सुमध्यरूपो बलवान् धर्मं स्वल्पमातिः शठः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पीतकः स्वल्पचित्तवान् ॥ ७ ॥
 सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वात्पापाद्ब्र शृणुष्व वै ॥ ८ ॥
 गोचालवत्सकवधात्त्रिविघाताद्पुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्ते जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
 गोस्त्रीविषवधात्पापान्यत्र नाशकराणि च । गोराशिगः शनिः सोमात्पद्यो जीवो मृगास्त्यतः ॥ १० ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्याश्च जन्मनि । पूर्वं वा स्त्री सहयाऽतीन्मृतवत्साऽत्र सा मुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापनिपूदनीम् । पुत्रवृद्धिकरी धन्या साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या मुरभिश्च हिरण्मयी ॥ १३ ॥
 तर्धमिदिका वापि द्वयोर्विद्वानुसारतः । संपूज्य विधिवन्मन्त्रद्वेषा विमाय धीमते ॥ १४ ॥
 मार्गवेदमिर्तर्द्वैयस्तया पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा वद्विर्जीवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
 देपाश्च विधिना सूत प्रायश्चित्तं विधानतः । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ॥ १६ ॥

नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः ॥ १७ ॥
नवसप्तसमाशुः स्यात् प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं वाऽकृतनिष्कृतेः ॥ १८ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्मीरमण्डले पूर्वं काचिद्द्विजवराङ्गना । पतिप्रिया शीलयुक्ता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
वैरिभावं तथा स्मृत्वा गृहं दग्धं द्विजस्य च । चौरेण तत्सुतो दग्धो गृहदाहे पतत्रिण ॥ २ ॥
साहाय्यात्स्वामिनः सर्वं प्राग्भवे समुपाजितम् । तत्पापजान्महाघोरात्फलाज्जाता वियोजिता ॥ ३ ॥
सैव जाता विराटेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुत । क्षत्रिया धनधर्मादद्या पूर्वपुण्यात्तया सती ॥ ४ ॥
क्षयरोगयुता बाल्ये बालघातादपुत्रिणी । महाग्निदाहपापाच्च प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ ५ ॥
त्रयोर्विंशन्मिते वर्षे रिष्टेनैवात्र नश्यति । साहाय्यात्तत्पतिश्चात्र पुत्रहीनो रुजान्वितः ॥ ६ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सागिवां यो महाभाग निहन्यात्पापमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
दद्याद्धिरण्यमर्षी तत्र सारिकां शुभलक्षणाम् । तथा च पुस्तकं दद्याच्छास्त्रस्य विधिनाऽण्डज ॥ २ ॥
पूर्वपापात्प्रमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां घातयेन्नारी पूर्वं पापविमोहिता । साऽत्र जन्मनि जायेत वचनस्वलिताऽण्डज ॥ १ ॥
तथा देया सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय वै । पूर्वपापात्प्रमुच्येत तद्दानाद्दिनतामुत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्रप्राती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लम्बकण्ठः प्रजायेत सोऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिवच्छ्रेतां सर्वाभरणभूषिताम् । मुच्यते कण्ठजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वा नारी पूर्वजनुपि घातयेद्द्रुडाग्रज । वक्रं गा कण्ठरोगेण बाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिना सप्त श्वेतामत्र पयस्विनीम् । यथोपस्करसंयुक्तां तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३२९ ॥

अरुण उवाच ।

पथिष्टिप्रकृते जातो धर्मदो वित्तमंयुतः । उदरे वातजा रोगा गुल्माया वोर्ध्वहृद्वयाः ॥ १ ॥
मोहापाः स्वल्पवीर्यश्च अग्निपाण्टृदगमयः । जायते शीर्षजा पीडा बाल्ये स्याद्ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
गर्भे जायते बद्धिरुपचारप्रणाकुलः । परित्राणां माहुरानां च दुःखघातार्थश्रुतिः सदा ॥ ३ ॥
दायादाच्छुक्तीडा भूमिद्रव्याभिलिप्तया । ऐश्वर्यानि च लक्ष्मणि तस्य देहे भवन्ति हि ॥ ४ ॥

तस्य भार्या सदाचारा कदाचित्तोपवादिनी । गौस्वर्णा शुभा वाणीसन्तोषप्रियकारिणी ॥ ५ ॥
मृतवत्मा कथं जाता स्थिरगर्भमवाप्नुयात् । दश मामानतिक्रम्य गर्भं चोदरसौरपभाक् ॥ ६ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ७ ॥

सूर्य उवाच ।

पुंसकृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृते नान्न संगमः । पूर्वजन्मनि सा क्षत्रा संजाता विनतामुत ॥ ८ ॥
अज्ञानतिमिरान्धेन स्त्रीणां कर्म दुरात्मनाम् । अज्ञानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकम्पया ॥ ९ ॥
सर्वभूतेषु चात्मानं स्यावरेषु चरेषु च । प्रमादाद्द्वीपिनं हत्वा सदा निष्ठुरमात्मना ॥ १० ॥
तस्य गेहाश्रिता नित्यं माजोरन्धानप्रवक्ताः । पातालक्रीडनपग गेहे संकुलिता भृशम् ॥ ११ ॥
तत्पश्यत्वा त्यज्यते मातृवालानामनुकम्पया । मायाबन्धनमातृणा वालगताश्रिता तदा ॥ १२ ॥
अन्यत्तद्धर्मिणां दृष्ट्वा क्षिप्यते वद्विभस्मसात् । विनिर्गन्ति प्रमादाद्यैर्भेदं संततिदुःखभाक् ॥ १३ ॥
संततिर्दुःखितायास्तु नानादुःखाश्च जायते । अनया वित्तमासाद्य तेषां वै नाशनाय तु ॥ १४ ॥
तयाविषेषु जीवेषु मृतेष्वपि च तद्गशात् । म्रियन्ते शिशवस्तेऽपि तस्यास्तदोपचिद्धिताः ॥ १५ ॥
पाताले ज्वलितास्त्राभिर्बहवो लघुप्राणिनः । गर्भयुक्ता मृता मातृशामयापि तयाऽम्बया ॥ १६ ॥
गर्भं न लभते तत्र मृताऽसौ दुःखजन्तवः । तेन कर्मविपाकेन स्थिरगर्भा मृतप्रजा ॥ १७ ॥
त्रिविधापत्यजा बाधा प्राप्यते जन्तुन्तरे । जन्तवो गर्भिणो ये तैः स्वकृतं कर्म मुच्यते ॥ १८ ॥
उभयोः कर्मणां हेतुत्वश्यावश्यप्रयोजकात् । इदं जन्म तृतीयं तु ब्रह्मवंगममुद्रवम् ॥
स्थिरगर्भा मृतापत्या पुत्रहीना पतत्रिण ॥ १९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाथ येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ २० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुदिष्टे समनुप्राप्ते गृहेऽग्नि शुभोदये । प्रागुदङ्गप्रवणे देगे गोमयाशुपलिपत्रे ॥ २१ ॥
तत्रोपर्याविकं स्तीर्य नानाचित्रविचित्रकम् । टोणमानं तिष्ठानां तु मध्ये गर्भं प्रपूजयेत् ॥ २२ ॥
निष्कमानं सुवर्णस्य अक्षरं मध्यतः क्षिपेत् । तस्य पूर्वं च दिग्भागे तण्डुलद्रोणपर्वते ॥ २३ ॥
शुद्धं सौख्य भृशं ताम्रपात्रं दशपलोन्मितम् । स्यापयेद्वाजतं पञ्चं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २४ ॥
पूजयेच्च सपत्नीकं कश्यपं च प्रजापतिम् । वेणुदण्ड करे दक्षे वामे चाय कनण्डलम् ॥ २५ ॥
कृत्वा प्रतिष्ठितपाणां मूर्तिं च शुभलक्षणाम् । अर्चयेदन्वपुण्यायैरुपचारैः पूयद्रूपयम् ॥ २६ ॥
सम्यक् श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विप्राय वेदविदुषे पूजयेद्विधिर्धरेः ॥ २७ ॥
तनस्तनु सपत्नीकं मुनीनां विन्मयेदिति । सदसिणा जगत्त्वष्टा पत्नी च तपनां बला ॥ २८ ॥
सा मया तिलसंग्या वैरापीभिस्तीरवेदनम् । लंघिता स्त्रीजनाचारमज्ञानत्या दयात्मिका ॥ २९ ॥
नागयेत्तस्य पापस्य देवमातं विगर्हितम् । सम्पङ्क श्रद्धावती नारी मृतमंततिदुःखिनी ॥ ३० ॥
सपत्नीकं च मौर्वणी निमित्तं सम्यगर्चितम् । विप्राय वेदविदुषे मद्रद्याद्गुणगालने ॥ ३१ ॥
एवमाश्राप्य ता मूर्तिः समादाय पूयद्रूपय । मद्रद्यादानविधिना श्रद्धया च सदसिणाः ॥
दानान्ते कीर्तयेन्मन्त्रं निष्ठती विहिताब्रलिः ॥ ३२ ॥

मंत्रः ।

“यन्मया पूर्वजनुषि दयारहितचित्तया । प्राप्तमत्यशुभं स्वार्मिद्विद्विषि तत्कर्म दारुणम् ॥ ३३ ॥
दत्त्वा दानं च विप्राय सर्पिण्यात्प्रानमीक्षयेत् ॥ ३४ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काकयाती महाभाग प्राग्भवे चात्र जन्मनि । कूर्चहीनो भवेन्मर्त्यः स तत्पापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानेन विधिनाऽत्र स्वगाधिप । मुच्यते तदुपायात्तु कूर्चयुक् चात्र जन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नागी घातयेत्काकं विनतानन्दवर्धन । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कूर्चयुक्ता भवेदलम् ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानेन कूर्चयुग् गरुडाम्रज । पूर्वपापविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यभक्षको यस्तु भवेत्प्राह्मानवोऽण्डज । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते कृमिलोदरः ॥ १ ॥
स भीष्मपञ्चकादत्र व्रतात्पुण्यसमर्जितात् । मुच्यते किल रोगात्तु दुष्टात्कृमिभवात्खग ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याऽभक्ष्यं भक्षयेन्नागी प्राग्भवे गरुडाम्रज । जायते जठरे तस्याः कृमिजाता रुजा सुत ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं कार्यं भीष्मपञ्चव्रतं शुभम् । कार्तिके शुक्लपक्षे तु प्रातस्तद्दिनपञ्चकम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पृष्टं तु यो भोहाद्रक्षयेद्विधिवर्जितः । सिद्धात्रं स पुरा सूत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
विष्णुव्रतात्प्राह्मण्यत्तत्सर्वपापप्रणोदनम् । तदा कृशोदरत्वं च रुजं नात्र प्रपश्यति ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भुक्तं यथा पुग मृत मेदाद्यं द्विजभार्यया । दुष्टस्पृष्टं च सततं साऽत्र स्याच्च कृशोदरी ॥ १ ॥
सा वैष्णवव्रतात्पुण्यात्तस्मात्पापात्नमुच्यते । कृशोदरव्यया नश्येत्तत्पापस्य प्रणाशनात् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजः पूर्वभये षड्विद्वामीदमाञ्चितः सदा । सभायां नर्मदातीरे धनसौख्यसमाञ्चितः ॥ १ ॥
शून्यानि तेन दानानि नानापर्वसु शक्तिनः । वेदाविज्ञानयुक्तेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ २ ॥

अथो पापं भूमं चक्रे व्यभिचारमसुद्रवम् । त्यक्त्वा ज्येष्ठाश्रुतस्नातां धर्मशीलयुतां प्रियाम् ॥ ३ ॥
रतिं ददां वनिष्ठापामनृतावपि मोहितः । ततो यमपुं प्रातः सरदायो द्विजोत्तमः ॥ ४ ॥

भुक्त्वा पापफले पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा । श्रद्धादानवशात्तमोऽत्र गङ्गायाः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
 सिंहस्येऽकं सुखे राहौ जीवे कर्केऽल्लिगे भृगौ । स रक्तगौरो मतिमान् बन्धुस्त्रीसुखसंतुतः ॥ ६ ॥
 लघुघृष्णी स्वमितदो द्विजबन्धुसहायकः । सर्वं त्विदं फलं दानात् स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः ॥ ७ ॥
 स्त्रीत्यागी भूणहा लोके इति पौराणिका विदुः । शोपासाहाय्यतो जातं शृणुष्व विनतासुत ॥ ८ ॥
 प्राग्भवे या कनिष्ठाऽभूत्सा ज्येष्ठाऽत्र गतप्रजा । गर्भदोपयुता चेति लक्षणैर्लक्ष्यते खग ॥ ९ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविनाशनीम् । कुर्यात्पलैर्वेदमितैर्गणेशं विघ्ननाशनम् ॥
 तदर्धार्धमितं वाऽपि त्रिषु वित्तादिर्मं पठेत् ॥ १० ॥

मन्त्रः ।

“ त्यक्त्वा वराननां शुद्धां पूर्वं पापं समाजितम् । तद्गुणपापनाशाय ददेऽई गणनायकम् ॥ ११ ॥
 मायसप्तमिता लक्ष्मीः शुभा लेख्या हिरण्मयी । ददेऽई विप्रसुरुखाय वेदशास्त्रविदे त्विह ” ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणाच्चरयञ्शक्त्या शुभां दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुतः ॥ १३ ॥
 श्रुत्वैवं शक्तिमान् यस्तु न कुर्याच्छोधनं गदे । स पुत्रान्नोपगर्षेत रिष्टं पञ्चाशद्बुद्धके ॥ १४ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं वर्षसप्ततिम् । अत्र जन्मादिकं ज्ञेयं विस्तरं नोदितं मया ॥ १५ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पञ्चनदे जाता बाहुजा पूर्वजन्मनि । साऽत्र जन्मनि वै विप्रा जाता प्राग्विष्णुपूजनात् ॥ १ ॥
 यत्कृतं बुध्कृतं तच्च शृणुष्वत्र स्वगेश्वर । ब्राह्मणेन महद्द्रव्यं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
 न तद्दत्तं पुनस्तस्मै भुक्तं सर्वमशेषतः । मृतो द्विजस्तद्दुःखेन क्षुधितस्तु पतत्रिण ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं पूर्वं ब्रह्मघातसमं तथा । पञ्चस्ववशाम्नाऽपि भुक्त्वापि यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुत्रसंततिहीनाऽत्र युवभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येऽई पापनाशनीम् ॥ ५ ॥
 सर्वस्वेन तयाऽर्धेन कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदली पत्रसंयुक्ता देया विप्राय धीमते ॥ ६ ॥
 दानेनानेन सुप्रीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टत्रिंशदाधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भो सूत शोचिष्टं भक्षयेतु यः । रात्र्यन्धो जायते सोऽपि जन्मन्यत्र च मानवः ॥ १ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणाञ्शक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तथा । मुच्यते तत्क्षणात्सुत नक्तान्धत्वात् संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भक्षयेत्पुरा नारी शोचिष्टं सा शुभानना । नक्तान्वा जायते त्वत्र व्यथिता नेत्रपीडया ॥ १ ॥
 गोमूत्रप्राशनाद्ब्रह्मणेभ्यश्च भोजनात् । नक्तान्धयोरोगान्मुक्तिः स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायपञ्चत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभोजी प्राग् रात्र्यन्धो जायतेऽधुना । स तत्पापवशुद्ध्यर्थं गोमूत्रं विधिवत्पिबेत् ॥ १ ॥

भोजयेच्च तथा विप्राञ्जत्तया दद्याच्च दक्षिणाम् । रात्र्यन्धयगोगात्सततं मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणनवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभुद् नागी प्राग्भवे विनतामुत । रात्र्यन्धयरोगयुक्ता सा चात्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
दिग्भ्यो भोजनाच्चैव गोमूत्रप्राशनात्तया । मुच्यते पूर्वपापात्तु विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणनवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्यां गमने पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगत्श्चात्र मृदो जन्मनि जन्मनि ॥ १ ॥
चान्द्रायणव्रतादत्र दशावृत्त्या कृतात्सुत । स मुच्यतेऽजगत्वाच्लुचिबुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणनवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदधमा नागी प्राग्भवे विनतामुत । चाण्डालं स्वीकरोत्येपाऽजगरी जायतेऽण्डज ॥ १ ॥
प्रजापतिप्रताप्यतनात् कृतात्पश्चापवर्तनैः । मुच्यते पूर्वपापात् सा जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणनवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नविग्रपाती तु यो भवेत्पूर्वजन्मनि । सोऽजीर्णनातिरोगेण जन्मन्यत्र प्रपीड्यते ॥ १ ॥
विधिना लक्ष्मदीमेन कृतेन गरुटाग्रज । मुच्यतेऽजीर्णाज्रादोगादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणनवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्च चत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्वं प्रहुरुते सूत या नागी पूर्वजन्मनि । पराश्रेषु यदा मोहाच्छृणु तत्र पतत्रिण ॥ १ ॥
अजीर्णैव रोगेण वाध्यते पीडया मद्दत् । लक्ष्मदीमेन सततं तत्पापान्मुच्यतेऽत्र सा ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणनवादे कर्मविपाके अध्याय षट्चत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४६ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । तत्पुत्रता सदाचारः साधुसेवनसंयुतः ॥ १ ॥
तस्य देहे भवेच्चिदं पापजं चात्र जन्मनि । किलासदट्टकण्टूश्च नेत्रतोदो विगश्मिता ॥ २ ॥
किञ्चिद्वदः प्रजापेत तत्स्थं कारणं विना । तस्य भार्या सुतन्वद्गी श्रीधर्मव्रतकारिणी ॥ ३ ॥
वानाद्रवा व्यथा तस्या मूर्ध्नि तुंटे प्रजापते । मृतवत्ता कथं जाता पुत्राः पुन्यो मृताः कथम् ॥ ४ ॥
येन कर्मविपाकेन गर्तं कथय भारुण ॥ ५ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणनवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तचत्वारिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं रथगमुत्पन्ना त्रिया शूद्रा प्रताहिता । यदुत्पापागनिग्ता यदुद्रव्यसमन्विता ॥ १ ॥
शूद्रा याना च संकथं यदुशान्यो गतागर्तः । अयोन्वं प्रीतिप्रगतः किञ्चित्कालवर्षागतः ॥ २ ॥

उभयोः कर्मणोर्द्वैतुर्धनहर्ता पतिर्यतः । ततस्तेन कृतं कर्म भीष्ममत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालंकरणैर्युतः । धनलोभाद्धतः शीघ्रं भाविनोऽर्थस्य वै चलात् ॥ ४ ॥
 तस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ । द्वित्रवर्षस्तथा मासैर्मृतौ तौ दंपती तदा ॥ ५ ॥
 धनलोभवशात्सोऽसौ दुष्टचित्तः सुदुर्मनाः । तत्प्रिया च मृतौ तत्र गतौ वै यमशासनम् ॥ ६ ॥
 प्रनष्टं तद्गृहं जातं ब्राह्मणस्य ततः खग । तेन कर्मविपाकेन नरके पाचितौ भृशम् ॥ ७ ॥
 पश्चान्मानुषमापन्नौ व्रतदानप्रभावतः । इदं जन्म चतुर्यं स्यान्मृतापत्यं खगेश्वर ॥ ८ ॥
 द्वित्रादिमासजातानां मृतिर्द्वित्रादिहायनैः । मृतपुत्रा भवंत्यत्र जाताजातास्तथैव च ॥ ९ ॥
 इदं जीवेदिदं जीवेदित्याशामपि च युवन् । जाताजाता विनश्यन्ति हि तस्याकृतनिष्कृतेः ॥ १० ॥
 एवं यदि चिरं स्थित्वा अचिरान्त्रियते परम् । सुगुणाश्च सुरूपाश्च व्यलनाच्चाटुकारिणः ॥ ११ ॥
 नश्यत्सु जातजातेषु जन्मजन्मसु तेषु च । व्याभ्यन्तगे भवेद्ब्रथाधिग्रस्तो व्यसनवानयम् ॥ १२ ॥
 नास्ति सौख्यं लभेत्तस्य नानाशङ्कितचेतसः । सौख्यं न तद्धनस्यापि परापत्यानि पश्यतः ॥ १३ ॥
 लक्षणानि पुरोक्तानि तस्येमान्यपि कीर्तयेत् । सोदरे त्रियते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १४ ॥
 मृतवत्सोद्भवं चिह्नं पूर्ववत्यातिपादयेत् । स्ववंशस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्यतस्ततः ॥ १५ ॥
 दीर्मनस्यं महानाधिः शोक एवोपजायते । अदृष्टगुणलावण्या अदृष्टाननकान्तयः ॥ १६ ॥
 त्रियन्ते जातमात्रा ये पुत्रा अकृतचाटवः । एवं तु कर्मणि पुरा प्रायश्चित्तमयाचरेत् ॥ १७ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्निह कर्मनिपूदनी । कथयतां दिवसेशान नारीणां हितकाम्यया ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि मृतवत्ताघनाशनीम् । निष्कृतिं विधिवत्तात संततेः सौख्यहेतवे ॥ १९ ॥
 यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमाचरेत् । पटद्विः शान्तिमृत्तानि ब्राह्मणैः सहितोऽर्थवित् ॥ २० ॥
 सिद्धार्याक्षतदूर्वाभिः कृत्तरक्षामतिष्ठितः । स्थापयेद्दार्पणमन्त्रैर्वर्णाहर्णाविष्णुमृत्किभिः ॥ २१ ॥
 मुदिष्टे मुशुभे देशे गोमयाद्युपलितके । तत्रोपर्याविकं स्तीर्य कृष्णाजिनमयापि वा ॥ २२ ॥
 द्रोणमानं तिलानां तु कृष्णवस्त्रेण संयुतम् । स्थापयेद्राजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २३ ॥
 सौवर्णां प्रतिमां तत्र बालगोपालमूर्तिकाम् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां मूर्तित्वे शुभलक्षणे ॥ २४ ॥
 अर्चयेद्ब्रह्मपुष्पाद्यैरुपचारैर्यथाविधि । सम्पक् श्रद्धावती नारी मृतसंततिद्वयिनी ॥ २५ ॥
 आहूय विदुषो विप्रानन्यांश्च वेदवादिनः । अलोहपाः सदाचाराः पूज्या अध्यादिकैस्तथा ॥ २६ ॥
 “ यो निर्मितः पुरा द्रोहो मया च परसूतुषु । भूमिद्रविणहेमाद्यलिप्तया स प्रणश्यतु ॥ २७ ॥
 नाशयेत्तन्महापापं मूर्तिंश्च शुभलक्षणा । तदस्तु महद्भ्रातं मृतं संततिरात्मनः ॥ २८ ॥
 तस्मान्मुच्ये महाभाग पीतगोदानतोपतः । ” इति तत्र परिक्रम्य त्रिसेनोक्तोऽवतिष्ठति ॥ २९ ॥
 अग्रे नयेति मन्त्रेण विसृज्येत्तपुद्गीरयेत् । धेनुं द्यास्तवत्तां च सहिरण्यां यथाविधि ॥ ३० ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवान्धवान् । इहैव लक्ष्म वित्तं मातृबन्धुमुखोऽज्ज्ञतम् ॥ ३१ ॥
 स्वमुताः सुतसौख्याय संतोष्य निजपुत्रवत् । विरुध्यन्तेऽप्यपत्यानि तादृशानि मियः कियत् ॥ ३२ ॥
 विकारा विकृताः प्रायो गमने पादविकृतम् । पितृजा मातुलान्वा ह्यक् कामयुलमातित्वम्यया ॥ ३३ ॥
 मृतापत्यात्तदास्तेपापनुमन्वादिभेदतः ।

१ विदुनि लया ।

तथातथाऽत्र दुःखानि जायन्तेऽस्य सुहृसुहृः । पूर्वकर्माजितं पापं चिद्रे तस्य सहायकम् ॥ ३४ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाव्यंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्राय यो विषं दद्याद्वाताय पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र च्छर्दिरोगेण वाध्यते ॥ १ ॥
नास्ति तस्यात्र पापस्य निष्कृतिर्दृढकर्मणः । छर्दिरोगेण सन्नं युवा नाशमवाप्नुयात् ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं न तस्यात्र दानैरपि सहस्रशः ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकानवचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सुत विषं दद्याद्द्विजातये । छर्दिरोगेण साऽत्रैव निश्चितं नाशमाप्नुयात् ॥ १ ॥
न पापघोहनं प्रोक्तं तस्यास्तु गरुडाग्रज । ब्राह्मणस्य वधे पापे प्रायश्चित्तं क्व विद्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परास्मिन् यो विषं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद् । छर्दिरोगेण सोऽत्रैव वाध्यते पीडया बहु ॥ १ ॥
धेनुनां दशकं दद्यात्सर्वोपस्कारसंयुतम् । मुच्यते छर्दिरोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकोऽत्र जायते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । चभूव कामतः सुत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाचिन्मागधी त्वासीजाता ब्रह्महृदे सुत । सा चात्र यवनी देशे शुभे पञ्चनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुत्राभिलाषिणी पूर्वमभजद्यवनं पुग । तस्मात्सा यवनी जाता पुत्रसंततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानाविधान्नदानास्ता कुरुक्षेत्रे पुराऽनव । शिवभक्तिपरा यस्मात्सुखैश्वर्यसमान्विता ॥ ३ ॥
अत्र जन्मनि सा लक्षरुद्रपृजनजाड्रतात् । पुत्रपौत्रयुता नारी भवत्येव न संशयः ॥ ४ ॥
अथवा हरिवंशस्य शतावृत्त्या विधानतः । श्रवणात्पूर्वजात्पापान्मुच्यते विनतासुत ॥ ५ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपञ्चाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालयेष्वसत्स्त्रिद्वाराद्वणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजापरो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चार्यणापहतं द्रव्यं यत्स्थितं देवतालये । तेनेदं दुष्कृतं सुत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो भुवत्वा तत्पापजं फलम् । जातो गङ्गाश्रये क्षत्री पर्वते पूजनादरेः ॥ ३ ॥
बहुद्रव्यान्वितो भूयः सर्वसंपत्सुरान्वितः । बाल्ये हि पाण्डुरोगार्तश्चात्र जन्मनि मानवः ॥ ४ ॥
देवद्रव्यापहारीति पाण्डुरोगी प्रजायते । तत्पापनाशनं पुण्यमुपायं शृणु तत्त्वतः ॥ ५ ॥
शुर्पाटिरण्मयीं पृथ्वीं सप्तमुद्रां पलात्मिकाम् । सप्तानां सागरोपेतानां सप्तद्वीपां बहुधराम् ॥ ६ ॥
गन्धपुष्पमलंकृत्य दद्याद्विप्राय धीमते । पाण्डुरोगाद्दिमुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःपञ्चाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्राद्वाद्भिर्पं कस्मिंश्च काश्यप । साऽत्र जन्मनि रोगेण च्छर्दिसंज्ञेन पीडयते ॥ १ ॥
 धेनुना दशकं दद्यादशर्कां गरुडाग्रज । सवत्सां कपिलां दद्यात्सा तद्दोषात्ममुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चपचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्भिप्रो ह्यनूदङ्गे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कन्यकायाश्च विवाहमकरोत्सुधीः ॥ १ ॥
 दानाल्पत्वान्महाभाग चकाराल्पविधानतः । चौर्यकर्मरतः सोऽपि कदाचिद्दिवयोगतः ॥ २ ॥
 स चचार वने स्त मार्गदुष्टनतत्परः । काचित्सुनयना तत्र प्राप्ता भाविवलाद् दृढात् ॥ ३ ॥
 नानाभरणयुक्ता सा किल गर्भसमन्विता । त्रासिता छुण्ठिता साऽत्र तेन पापधियाऽण्डज ॥ ४ ॥
 सहायैः सा परित्यक्ता ताडनादाकुला बटु । तद्गर्भाद्धी च्युतो बालो पापमाचरितं त्विदम् ॥ ५ ॥
 ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमन्वितः । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं पतत्रिण ॥ ६ ॥
 परकन्याविवाहेन स जातो बाहुजोऽधुना । गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसंमिते ॥ ७ ॥
 गौरः प्रतोपी क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यपराक्रमः । पिताधिकोऽतिमतिमान् बहुपुत्रीभिरन्वितः ॥ ८ ॥
 जातपुत्रैर्मृतेस्तप्तः पूर्वपापात्तयाऽण्डज । विन्मयं तत्प्रवक्ष्यामि येन पापात्ममुच्यते ॥ ९ ॥
 पलाधार्थमितेनेव कार्या मुद्यदित्त सुत । बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णी भृषणान्विता ॥ १० ॥
 पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय वै । गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य मन्त्रैः प्रणवपूर्वकैः ॥ ११ ॥
 शिवं वा तत्र सौवर्णी सुवर्णकमितं सुत । दद्याज्जपेच्च मन्त्रांश्च तल्लिङ्गान्विधिपूर्वकम् ॥ १२ ॥
 होमयेच्च यवांस्तत्र सवण्डुलससर्षपान् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 शृणुयाद्भरिवंशं वा शतावृष्या विधानतः । गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोषात्ममुच्यते ॥ १४ ॥
 पुत्रसौरभ्यस्य लाभोऽपि चात्र जन्मनि वै ध्रुवम् । रिष्टं पञ्चाशदब्दे तु प्रायश्चित्तेऽकृते सुत ॥ १५ ॥
 वेदसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते सुत ॥ १६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चपचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वं याऽत्रापि व्यभिचारिणी । साऽऽगता नरकाद्दोरात्सुदती पापजाऽण्डज ॥ १ ॥
 न शुच्यत्यशुभाचारा प्रायश्चित्तैः शर्तेरपि । वाराणस्यां गतिश्चास्या वासेन विनतासुत ॥ २ ॥
 मुच्येत सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद् दृढात् । वाराणस्यां चतुर्दश्यां शिवपूजनजाह्नतात् ॥ ३ ॥
 बाहुजेयं महाभाग पूर्वेष्यत्रापि बाहुजा । वन्द्या प्राग्या यतो दुःखाकुला च दयितान्विता ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा धूर्ततां पूर्वं वञ्चयेद्ब्राह्मणं सुत । सोऽत्रापस्मारोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 तेनैव पापरोगेण त्रिपतेऽत्र पतत्रिण । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवञ्चने ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपचाशदधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भ्रातृवातिनी नागी प्राग्भवे विनतासुत । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
ज्ञानात्कृतान्महापापात्त्र चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा भ्रातृवधे सूत प्रायश्चित्तं क तत्समम् ॥ २ ॥
सप्तजन्मनि मूकत्वं जायते महदेनसः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकौनपष्टयधिकत्रिशततमः ॥ ३५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चात्र जन्मनि बाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्राग्नाऽक्षिप्रपीडितः ॥ १ ॥
विंशत्येवं व्यतीते च देहभङ्गः प्रजापते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुगधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देवाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
राजताश्च महाभाग नेत्ररोगं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रान् वैष्णवाञ्छ्रद्धया सुत ॥ ४ ॥
कृन्वाग्नेन विधानेन रिष्टं चैवं प्रणश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय षष्ठयधिकत्रिशततमः ॥ ३६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वेस्त्रेहहरः कश्चिद्यो भवेत्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत क्षयरोगप्रपीडितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्तदुर्गाशभागतः । कालचक्राभिर्धं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्भोमेच्च स्वशक्तितः । कालचक्रारुधदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकषष्टयधिकत्रिशततमः ॥ ३६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मवादरता ह्यत्र या पूर्वैऽभूत्पतिव्रता । पत्युः पापप्रभावोद्भिर्गतिं प्राप्ता हि मानुषीम् ॥ १ ॥
त्यक्त्वा शरीरं सा देवी पार्वत्या सह मोदते । भुङ्क्ते भोगान्समस्तान्धै र्पतिं प्राप्य तपस्विनी ॥ २ ॥
गच्छेत्सा परमं स्थानं यत्र देवी महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्टयधिकत्रिशततमः ॥ ३६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽज्ञानात्कृतवान्सूत प्राग्भवे भ्रातृव्रतनम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजते किल मानवः ॥ १ ॥
चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्विधिवत्पापशोधनम् । पुस्तकं च तथा दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् ॥ २ ॥
एवं यः कुरुते सूत स तत्पापात्प्रमुच्यते । न जायतेऽत्र मूकत्वं कदाचिद्धिनतासुत ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिषष्टयधिकत्रिशततमः ॥ ३६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पूर्वा वक्ष्येत्कंचिद्दोभात्पूर्वभवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेणापस्मारेण प्रपीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पापनाशकरं सुत । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्याद्दद्याद्देवैः पयस्विनीम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुःषष्टयधिकत्रिशततमः ॥ ३६४ ॥

अरुण उवाच ।

शरीरे जायते चिह्नं किञ्चिद्गणसमन्वितम् । ददुक्कण्डविलीनाङ्गं गमने पादवैकृतम् ॥ २ ॥
कर्मानुसारतो व्याधिचिह्नं तस्य सहायकम् । भार्या प्रीतिपाया नित्यं कदाचित्कलहप्रिया ॥ ३ ॥
रोपाद्युक्ताऽमिताद्वापि प्रदरातिः प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वस्त्रिया सहितो विप्रः कुलीनो बहुयाचकः । गत्वा चैव महारण्येऽऽवृत्तता गर्भसंयुता ॥ ५ ॥
वहवोऽपि समायाताः शत्रवस्तैश्च वेष्टिता । जाता भीता तदा स्त्री सा त्रासयद्भिर्महावने ॥ ६ ॥
गर्भपातोऽभवत्तत्र पश्चाच्च स द्विजो मृतः । तेन कर्मविपाकेन झ्रियन्ते तस्य बालकाः ॥ ७ ॥
केचिज्जीवन्ति पण्मासं केचिद्वर्षाधिकं भृशम् । बहुकालं भवेत्किञ्चिद्भिद्गमङ्गे प्रजायते ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाथ लोकानां हितकाम्यया । कथयस्व प्रसादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो किलैतच्च सुदुर्लभम् । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तमवापहम् ॥ १० ॥
गङ्गार्या वै सवर्णार्या सौवर्ण निष्कसंयुतम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं वस्त्रयुग्मं गुरोरपि ॥ ११ ॥
कर्मप्राकाशिकं विप्रं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं प्रकुरुते वत्स निष्कृतिं कर्मणः फलम् ॥ १२ ॥
पुत्रपौत्रादिकैर्युक्तो धनधान्यसमन्वितः । न करोति च यो मोहाहोभाद्वा कर्मनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥
आयाति पापदोषेण भुवि जन्मनिजन्मनि । एषं यः कुरुते भक्त्या प्राप्यते पुत्रपौत्रकम् ॥ १४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषष्ट्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ २९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्काचिन्नारी भर्तृप्रियान्विता । दक्षा सर्वक्रियास्वेव बहुदानप्रदायिका ॥ १ ॥
पार्श्वस्थस्यान्यशूद्रस्य गृहान्नीतानि मानवैः । सर्वज्ञेहानि चौपेण सर्वशून्यगृहात्पुरा ॥ २ ॥
भुक्तानि बहुभिः सूत मिलित्वा च सुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्पापात्पक्षिन्नैव जन्मनि ॥ ३ ॥
सा जाता बाहुजा नारी कर्मभोगसमन्विता । पुत्रान्विता विचित्रा च भर्तृशुश्रूषणे रता ॥ ४ ॥
यौवने क्षयरोगादद्याऽऽकुला स्नेहहरा यतः । निष्कृतिं तस्य पापस्य पुण्यात्पापौघनाशनीम् ॥ ५ ॥
कथयामि प्रपत्नेन वित्ततुर्मांशभागतः । कृत्वा तु कदर्ली रम्यां पत्रयुक्तां सुवर्णजाम् ॥ ६ ॥
दद्याद्देवविधिज्ञाय क्षयदोषोपशान्तये ॥ ७ ॥

इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ट्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ २९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान् वञ्चयेत्कश्चित्पुरा धौर्त्येन कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यपस्मारोणेण महताऽऽकुलः ॥ १ ॥
धेनुं दद्यान्महाभाग सवत्सां विधिसंयुताम् । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्यात्स तत्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
न भवेत्तस्य रोगस्य वेदना पापशोधनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ट्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र चन्द्रवदना गौराङ्गी पतिवल्लभा । धनधान्यसमायुक्ता स्वर्णकारी सुखान्विता ॥ १ ॥

दक्षा भर्तृहिते नित्यं पूर्वं सा द्विजवल्लभा । स्वर्गापहारजात्पापादत्र सा स्वर्णकारजा ॥ २ ॥
पुत्रहीना महाभाग परद्रव्यापहारजात् । कुरुक्षेत्रे शशिप्रस्ते स्वर्णं दद्याच्च शक्तितः ॥ ३ ॥
तदस्त्वाऽऽशु लभेतुश्चानत्र जन्मनि वै सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपद्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अबहुत्प्राग्भवे यस्तु ज्ञानादत्र पतत्रिण । सोऽजीर्णेनैव रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
अत्रदानाच्च विप्रेभ्यो रसदानाच्च शक्तितः । सावित्रीजपतो होमात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
पापक्षयै क्षयं यान्ति रोगाः पापसमुद्भवाः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसत्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मोहतश्चक्रे नारी भ्रातृवधं पुरा । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजेत्कापि शुभानना ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि तस्याश्चान्द्रायणव्रतम् । वेदपुस्तकदानं च पलस्वर्णयुतं त्विह ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वालवाती भवेत्सु पूर्वजन्मनि मानवः । वैनतेयात्र जनुपि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥
श्रवणाद्दरिद्रंशस्य विधिवच्चात्र जन्मनि । ब्राह्मणोद्वाहनाच्चैव पूजनाच्छङ्करस्य च ॥ २ ॥
जीविष्यन्ति च तस्युत्रा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसत्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूकरे या भवेत्पूर्वं निपादी पुनरेव सा । शूद्राऽथमा पञ्चनदे जाताऽत्र विनतामुत ॥ १ ॥
पुत्रर्पात्रधनैर्धान्यैर्गजाश्वोष्ठादिवाह्नैः । युक्ता सा यवनी सूत तीर्थराजस्य सेवनात् ॥ २ ॥
सा भर्तृसंयुता पूर्वं जनुष्यथ शिवार्चनात् । यवनी पूर्वपापाच्च निंदार्हाणां च सेवनात् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसत्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्प्राग्भवद्विप्रः सर्वविद्याविशारदः । वेदाभ्यासरतः श्रीमान् प्राप्तसर्वमनोरयः ॥ १ ॥
तुलाघृतानि स्नेहानि विप्राणां स्नेहमाग्निनाम् । गृहीतान्यतिचीरेण लोभयुक्तेन चेतसा ॥ २ ॥
यस्माज्ज्ञानकृतं कर्म प्राग्भवे तत्फलं शृणु । सोऽत्र विप्रः प्रयागेऽस्ति श्रेष्ठो वेदविदांवरः ॥ ३ ॥
धनपुत्रसमायुक्तः क्षयरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तथा दानात्तीर्थराजाधवासनात् ॥ ४ ॥
नाशः स्यात्क्षयरोगस्य चात्र जन्मनि चाण्डज । दोषात्स्वल्पपात्फलैर्युक्ती जीवेद्वर्षदशं ध्रुवम् ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिसत्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मपमृत्कश्चिद्वाहुजो धर्मसंयुतः । ग्रामाध्यक्षः प्रतापाढ्यो भ्रातृपुत्रसमन्वितः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः । परंस्वपि च भूस्वर्गोऽश्वशय्यासनादिकम् ॥ २ ॥

तिलपात्राणि भक्ष्याणि वस्त्राणि विविधानि च । सर्वैरत्नानि पात्रेषु हृष्यकव्यानि चाण्डज ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं चापि भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । ग्रामान्तरे स्थितस्यास्य शत्रोः सीमापहारिणः ॥४॥
 निर्दग्धं भवनं सर्वं रात्रौ वै चौर्यकर्मणा । तस्मिन्दग्धे महाभाग दग्धः क्षात्रशिशुस्तथा ॥ ५ ॥
 बहवो गृहजा जीवा दग्धास्तद्ग्रामजा ध्रुवम् । वैरिभावात्सहायैश्च पापमुग्रमुपाजितम् ॥ ६ ॥
 एवं बहुतिथे काले स मातो यमशासनम् । पुण्यात्स्वर्गाश्च विविधान्भुक्त्वा पापात्तयोचरान् ॥ ७ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना । क्रूरक्षेत्रात्परे भागे दशयोजनसंमिते ॥ ८ ॥
 स रक्तगौरो मतिमान्स्वक्षो बहुधनैर्युतः । यशस्वी भ्रातृमित्राढ्यः पितृभक्तो दयापरः ॥ ९ ॥
 सुखीभृत्यसुखैश्वर्यनानावाहनभोगभाक् । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पितृभाग्यविवृद्धिदः ॥ १० ॥
 ह्रस्वः क्रूरोदरो बन्धुमान्योऽप्योऽभितदः प्रभुः । आदिमध्यावसानान्तं सुखैश्वर्यसमन्वितः ॥ ११ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभीं पापरतः क्वचित् । बहुचिन्तातुरो धूर्तो दाने चाल्पमतिस्तथा ॥ १२ ॥
 पीडयमानस्तथा रोगैर्यौवने वातसंभवेः । क्लेशैर्भयमनोदुःखैः क्वापि क्षीणाधिकारकः ॥ १३ ॥
 बालघातात्पुरा पापाज्जातपुत्रविनाशवान् । चिह्नमत्र जनुर्लघ्नाद् गुरुभवे तु पञ्चमे ॥ १४ ॥
 तस्मात्पापस्तथा चन्द्रो नीचः केन्द्रेऽशुभान्वितः । सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यत्र पत्रत्रिण ॥ १५ ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीद्ग्रामदहिऽतिनिष्ठुरा । ज्येष्ठा स्त्री प्रष्टुरत्रास्ति मृतवत्ता स्वगेश्वर ॥ १६ ॥
 तथाऽपरः सहायोऽभृतपुत्रः पूर्वभवेऽण्डज । सहजः सोऽत्र जनुपि बहुपुत्रीभिरन्वितः ॥ १७ ॥
 अन्ये ये वान्धवा भृत्याः सहायाः पणितताः पुरा । प्रष्टुस्तेऽत्र सुता जाता भवन्ति बहुदुःखदाः ॥ १८ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रष्टुत्रैव जन्मनि । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापक्षयो भवेत् ॥ १९ ॥
 पुण्यक्षेत्रेऽष्टैर्भिर्विभ्रैः पञ्चभिस्त्रिभिरेव वा । कारयेत्पार्थिवौल्लिङ्गानेकादशशतैर्मितान् ॥ २० ॥
 गन्धपुष्पोपचारिस्तु मन्त्रैरेव प्रपूजयेत् । ततश्चाष्टपलं रुद्रं कुर्याद्वेगमयं शुभम् ॥ २१ ॥
 सपत्नीकं ययाकारं सर्वावयवसंयुतम् । तदर्धार्धमितं वापि त्रिषु विज्ञानुसारतः ॥ २२ ॥
 पूजयित्वा तु गन्धाद्यैर्विधित्वाय प्रदापयेत् । हिरण्यं तथा चाग्निं मायं पञ्चमितं शुभैः ॥ २३ ॥
 राजते च तथा पात्रे पलद्वयमिते शुभे । लेख्या जीवास्तु बालाद्या दग्धा ये च गृहश्रिताः ॥ २४ ॥
 ब्राह्मणाय च ते देया दाहदोषोपशान्तये । लक्ष्मीनारायणं तद्वत्पलाटमितिकं सुत ॥ २५ ॥
 गजतं विधिवद्दद्यात्सर्वदोषापनुत्तये । गायत्र्यष्टसहस्रं तु सहस्रं द्वादशाक्षरम् ॥ २६ ॥
 अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जप्त्वा शुद्धिं समाचरेत् । होमयेत्तद्दशाक्षरं गाश्च विमांश्च भोजयेत् ॥ २७ ॥
 शृणुयाद्भ्रिखंशं वा दशावृत्त्या विधानतः । य एवं कुरुते सत् द्वयोः पापविशोधनम् ॥ २८ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामग्रैव जन्मनि । नाथयो व्याधयस्तस्य न चारिष्टभयं क्वचित् ॥ २९ ॥
 नैवं करोति यो मोहाह्लोभात्पापविशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्नीविते नात्र संशयः ॥ ३० ॥
 पञ्चत्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं देहधनान्तकम् । त्रिसप्ततिमित्वाद्यायुः प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ ३१ ॥
 गतिमप्युत्तमां याति स्वन्यया ह्याततापिनाम् ।
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् । यदन्तरगतं सत् तन्मच्छान्वाडिचिन्तयेत् ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धमूर्धारुगसंवादे कर्मविपाके अण्पापधनुःसत्त्वधिकरिद्यततमः ॥ १७४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रयच्छति च धर्मात्मा सर्वपापविशोधनम् । सर्वस्वेन यजेद्देवान्पितृंश्च श्रद्धयाऽन्वितः ॥ १ ॥
गयाश्राद्धादिभिः काम्यैर्दानैर्द्वैविधानतः । पूर्वपापविनिर्मुक्तो याति ब्रह्म सनातनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७५ ॥

अरुण उवाच ।

कथयस्व दिवानाथ लोकानां हितकाम्यया । त्वां पृच्छाम्यत्र देवेश च्छिन्धि मे सर्वसंशयात् ॥ १ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत महाभाग सर्वं धर्माच्छुभं भवेत् । कश्चिद्विप्रस्तीर्थमार्गे सकन्यः स्त्रीसुतान्वितः ॥ २ ॥
दुष्टितः केनचिद्राज्ञा स मृतो धनलोभतः । तन्नाशनादपुत्रोऽयं शृणु तस्य प्रतिक्रियाम् ॥ ३ ॥
द्विजस्य प्रतिमां कृत्वा सर्वस्वेन हिरण्मयीम् । यथाकारां शिवस्यापि सपुत्रामदितेस्तु ताम् ॥ ४ ॥
यन्मया निहतो विप्रो धनं हत्वा घने वने । तस्करासंगमे पापं प्राप्तमेवोत्चर्षणं महत् ॥ ५ ॥
तस्य पापस्य नाशाय दानमेतद्ब्रह्म्यहम् । सौवर्णीं प्रतिमामेनामनघोऽहं भवानि भोः ॥ ६ ॥
भोजयेच्च शतं विमान् सांपण्यात्मानमोक्षयेत् ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी चातयेत्काचिद्ब्रह्मकं पूर्वजन्मनि । पाण्डुरोगेण सततं पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
दद्याद्ब्र विधिज्ञाय पलमेकं पतत्रिण । कस्त्रिकाया विप्राय पाण्डुरुन्नाशनं परम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बनतप महाभाग शृणु प्राकर्मणः फलम् । कश्चिदासीत्कलिङ्गे वै द्विजो धर्मकृपापरः ॥ १ ॥
बहुस्त्रीचलसंयुक्तो गोधनेश्च समन्वितः । गयायां कृतवाञ्छाद्दे श्रद्धाविधिसमन्वितः ॥ २ ॥
सततं कृतवान्पापं कामान्यः स च निश्चयात् । ज्येष्ठां त्यक्त्वर्तुसंप्राप्तां धर्मिष्ठां प्रियवादिनीम् ॥ ३ ॥
गतिं ददौ कनिष्ठायाममृती स्त्रीविमोहितः । जीवन्स तु चिरं कालं पश्चान्मृत्युमवाप्तवान् ॥ ४ ॥
शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा पापात्ररफयातनाः । गयाश्राद्धप्रभावेण जातो वाऽत्रापि स द्विजः ॥ ५ ॥
देशे रम्यस्थले पुण्ये नदे लोहितसंज्ञके । मध्यरूपः प्रियायुक्तो धनबुद्धिसमन्वितः ॥ ६ ॥
शुभादिदं तथा पापान्मनोदुःखसमन्वितः । आत्मं माहेश्वरं रूपे हर्मं सोपस्करं किल ॥ ७ ॥
यो दद्यात्सर्वतः पापात्स्त्रीत्यागान्मुच्यतेऽधुना ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शान्तिकं पौष्टिकं चैदं बक्ष्यमाणं तथाऽण्डज । सर्वपापहरं ज्ञेयं तथा रोगविनाशनम् ॥ १ ॥
कुर्वाद्यान्त्रायणं पुण्यं त्रिविधं सर्वपापहृत् । पीडिते तु गदायिस्तु दहनेनो भवेन्नरः ॥ २ ॥
विशीलिकापमकरूपं कुर्याद्यान्त्रायणग्रनम् । अष्टोत्तरमहस्रं तु जपेत्सूक्तं च पौष्टिकम् ॥ ३ ॥
प्रहाणां वल्लिग्र्यापि तन्मन्त्रजपपूर्वकम् । घालग्रहयुतं घालमादायोच्छिष्टयुक्तं स्वयम् ॥ ४ ॥
अग्निं स्पृशति स्वन्दारुण्यग्रहः संकमते ततः । पादपोहस्तयोश्चैव विकारो वायुजो भवेत् ॥ ५ ॥

बालिदानमाह ।

तिलपिष्टदधिक्रीरकूसरापूपसक्तवः । राजमापाश्च मुद्राश्च निष्पावाः कन्दमूलकम् ॥ ६ ॥
 पकं मांसं सुरा वेति पूर्णकुम्भयुतश्च वै । एभिर्दद्याद्बलिं सम्यक् मध्यरात्रेण संयुतम् ॥ ७ ॥
 गवामङ्गेषु तिष्ठन्ति भुवनानि चतुर्दश । यस्मात्तस्माच्छिवं मे स्यादिह लोके परत्र च ॥ ८ ॥
 सर्वभूताश्रया भूमिर्वराहेण समुद्धृता । अनन्तसाम्ये त्वदानाच्छान्तिं श्रेष्ठां प्रयच्छ मे ॥ ९ ॥
 महर्षेर्गात्रसंभूताः कश्यपस्य तिलाः स्मृताः । तस्मादेवां प्रदानेन मम पापं व्यपोहतु ॥ १० ॥
 हिरण्यगर्भगर्भस्य हेम वीजं विभावसोः । अनन्तपुण्यफलदमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ ११ ॥
 शरणं सर्वलोकानां लज्जाया रक्षणं परम् । सुवेपथारि वस्त्र त्वमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १२ ॥
 सर्वदेवमयं धान्यं सर्वोत्पत्तिकरं महत् । प्राणिनां जीवनोपायश्चातः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १३ ॥
 यथा देवेषु विश्वात्मा प्रवरश्च जनार्दनः । सामवेदस्तु वेदानां महादेवस्तु योगिनाम् ॥ १४ ॥
 प्रणवः सर्वमन्त्राणां नारीणां पार्वती यथा । तथा रसानां वै श्रेष्ठः सदा चेत्सुरसो मतः ॥
 मम तस्मात्परां लक्ष्मीं ददस्व शुद्ध सर्वदा ॥ १५ ॥

प्रीतिर्घतः पितृणां च विष्णुशङ्करयोः सदा । शिवनेत्रोद्भवं रौप्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १६ ॥
 यस्माद्ब्रह्मसाः सर्वे नोत्कृष्टा लवणं विना । शम्भोः प्रीतिकरं नित्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १७ ॥
 पुण्यस्त्वं शंख पुण्यानां मङ्गलानां च मङ्गलम् । विष्णुना विधृतो नित्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १८ ॥
 धर्मस्त्वं वृषरूपेण जगदानन्दकारक । अष्टमूर्तेर्धिष्ठानमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ १९ ॥
 विष्णुरश्वस्वरूपेण यस्माद्मृतसंभवः । चन्द्रार्कवाहो नित्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ २० ॥
 यस्मादायसकार्याणि दात्राधाराश्च सर्वदा । हे लोह लाङ्गलादीनि तस्माच्छान्तिं प्रयच्छ मे ॥ २१ ॥
 यस्मात्त्वं छाग यज्ञानामाहुतित्वे व्यवस्थितः । यानं विभावसोर्नित्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ २२ ॥
 यथा रत्नेषु सर्वेषु देवाः सर्वे प्रतिष्ठिताः । तथा शान्तिं प्रयच्छन्तु रत्नदानेन मे सुराः ॥ २३ ॥
 ग्रहा गावो नरेन्द्राश्च विशेषेण प्रपूजिताः । पूजकं पूजयन्त्येनं निर्दहन्त्यवमानिताः ॥ २४ ॥
 आयुःकामो विधानेन प्रयोगमिप्रमाचरेत् । मुच्यते सर्वरोगेभ्य आयुःपूर्णां भवेन्नरः ॥ २५ ॥
 न प्राप्नुयान्महारिष्टं प्रयोगस्य प्रभावतः ॥ २६ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीयगमवादे कर्मविपाके अष्टाध्याय एकोनाशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रो महाभाग बभूव प्राग्भवे धनी । व्यापारानिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
 सर्वं छेदं तेन नीतं मिलित्वा चार्धसीरिणाम् । कालेन तद्भूतं लोभात्स्नेहमौर्षाधिकं सुत ॥ २ ॥
 भुक्त्वा पापफलं शोरे भ्रमस्त्वमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभान्भुक्त्वा पुण्याजातोऽत्र पतिते ॥ ३ ॥
 शूद्रः पुण्यकलायुक्तो भूमिदानात्पुरार्चनात् । स्नेहहारी यतः पूर्वं राजयज्ञमपीडितः ॥ ४ ॥
 सर्वस्नेहातिदानादि स्ववित्ताद्युर्ध्वभागतः । स्वर्णदानं तथा चात्र क्षयरोगाद्विमुच्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीयगमवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायैशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विपं दत्त्वा हन्ति सुत प्राग्या जाराश्रिता पतिम् । पतिप्री सा महादुष्टा बाल्येऽप्रविधा सुता ॥ १ ॥

१ यथा तीर्थेषु बंदेषु । २ मीनाभिरम् ।

विष्णोराराधनादत्र गङ्गाया उपसेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति त्रतकृच्छ्रीपसेवनात् ॥ २ ॥
धर्मादत्र महाभाग पत्र च शुभां गतिम् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं दहेद्यस्तु प्राग्जन्मन्यथ पुत्रक । रक्तातिसाररोगेण वाध्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
तस्यैव दानाद्विप्राय स्थापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजाद्रोगादातिसारादिनिश्चितम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो व्यशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूर्याभिषिक्तः प्राक्कश्चिन्मथुगयामभृत्सुधीः । राजसेवी महाशूर आवेष्टकरतः सदा ॥ १ ॥
मृगयायां गतो देवाद्दातित्वा मृगसूकराः । तत्रैका हरिणी सूत वातित्वा गर्भसंयुता ॥ २ ॥
तद्गर्भगी हती तत्र शुभौ द्वौ मृगशावकौ । सहजाभ्यां युतेनैव कृतं कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥
ताभ्यां मिलित्वा तौ भुक्तौ शावकौ चाण्डजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्राप्तः शत्रुवशं पुरा ॥ ४ ॥
स शीर्यकर्मणा सत हतयान् वै रिपून्बहून् । वातितः सोऽपि बहुभिः महारैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥
संग्रामभूमौ स मृतः प्रातः स्वर्गपुरं तदा । भुक्त्वा नानाविधान्भोगान्स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
देशे भयागानिकटे सर्वशास्त्रार्थकोविदः । जातकः कर्कटे जीवे लग्नस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥
धर्मनानाविधैर्भुक्तो गौगङ्गौ रक्तलोचनः । शिवपूजनजातुष्ण्यात्प्राक्कृतात्तकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
नानामनीर्ग्यश्चापि पूर्णश्चात्रैव जन्मनि । दंडप्रचार्यत्युग्रश्च पापाञ्जाऽपि फलं शृणु ॥ ९ ॥
धृतः गडः सर्वभक्षः स्वल्पपापरतः क्वचित् । सहायस्याप्यत्र लक्ष्म शृणु पुत्र यथा तथा ॥ १० ॥
याभ्यां मिलित्वा भुक्तौ द्वौ मृगशावकौ स्वगाधिप । पृच्छकस्य च तौ पुत्राशुभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ॥ ११ ॥
ह्यपस्मारेण रोगेण मूर्तां चात्रैव जन्मनि । एवं संततिद्दुःखार्तः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
मामभोजनजात्यापात्प्रापश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्छिवलक्षं तु तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १३ ॥
हिरण्यमथ तथा देयं ढावत्र मृगशावकौ । पूजयेच्च तथा वायुं विधिना मृगदेवतम् ॥ १४ ॥
तन्मन्त्रैर्पुण्यार्थनानाभक्ष्यैर्विधानतः । प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य क्षयकारकम् ॥ १५ ॥
अथवा भोजयेद्रिप्राप्तसहस्रद्रव्यममितान् । पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते त्वप्र न च पुत्रमुखं लभेत् । गिष्टेन मरणं चापि वर्षं वेदाधिपकेऽण्डज ॥ १७ ॥
प्रायश्चित्ते कृते वाणसतत्पण्डं हि जीवनम् । चैत्राष्टम्यां च निधनं शुक्लायां गरुडाग्रज ॥ १८ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायव्यपशो वरिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनवापाटया चभूव प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्रयं तेन पापेन गर्भपातेन ह्युःखिनी ॥ १ ॥
विमन्यन्वाविवाहाद्वि विधिवच्छात्र जन्मनि । मुच्यते तेन पापेन गर्भसूर्यैर्भवेद्वि ॥ २ ॥
अथवा पार्वती दद्यादेवीं दशशुवर्णजाम् । युक्तौ गणेशरुन्दाभ्यां नानाभरणभूषिताम् ॥ ३ ॥
मदधार्पयितां वापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्यते पूर्वपापाच्च गर्भपातनजात्सुत ॥ ४ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायव्यपशो वरिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वाहयेन्नागी देवागारं पतत्रिण । साऽतीसारेण महता पीडया पीडयतेऽधुना ॥ १ ॥
शङ्करप्रतिमादानान्मूर्तेर्विष्णोः प्रपादनात् । न जायते महापीडा रक्तातीसारसंभवा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वाहयेन्नागी पत्युर्मित्रं च प्राग्भवे । नियतं वायुगेगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं समीक्ष्य विपदि सर्वस्वार्धधनेन च । वायुं हिरण्मयं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
पूजयित्वा विधानेन गर्ध्वर्षस्त्रिविधेपतः । मन्त्रैश्च वायुजैः सत दद्याद्विनाय धीमते ॥ ३ ॥
वायुरोगोपशमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादयथा नारी गोत्रघातकरी पुरा । भूभ्रूव सततं चात्र लूतिरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
श्रवणादितिहासानां प्राजापत्याद्द्रुतास्तुत । लूतिरोगं न पश्येत् साऽत्र जन्मनि चाण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्तनाशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८७ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किञ्चिद्विचसमन्वितः । संयुतो वायुपित्ताभ्यां नेत्रतोदः शिरोर्तिमान् ॥ १ ॥
सदृष्टस्तस्य सुखी धीमान् धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । व्रणो रेखा शग वापि वास्ये स्याद्ब्रह्मणीगदः ॥ २ ॥
कटिपृष्ठाऽभिघाताश्च व्रणो वाताग्निदर्शनम् । परोक्षे ह्यपवादं वै ब्रूतेऽत्र कारणं विना ॥ ३ ॥
तस्य प्रिया शुभाचाग सती व्रतपरायणा । काकवन्ध्या कथं जाता कस्पेदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं जन्मनि वैश्यस्तु भार्या विप्रस्य सात्त्विकी । प्रतिवेश्म तदा तस्य ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः ॥ ५ ॥
अप्रसूता प्रिया तस्य चपला चारुलक्षणा । वैश्येन कथयित्वा तु लोभमोहादिविभ्रमैः ॥ ६ ॥
अज्ञानात्काममिच्छन्ती उभयेऽपि बलीयसा । तावत्कालवशेनैव ब्राह्मणो जनतां गतः ॥ ७ ॥
स वैश्यो देवयोगाच्च भाविनोऽयस्य वैभवात् । स तां वै धर्मयामास बहुकालं स्वगेश्वर ॥ ८ ॥
व्यभिचारवशात्तत्र अनपेक्ष्यं तद्वृत्तं धनम् । शूद्रात् तद्धनं तेन घृतया लोभचेतसा ॥ ९ ॥
ब्राह्मणी निधनं प्राप्ता लोके गृह्णाति विश्रुतिम् । तेन ह्युत्सेन विभोऽपी ब्राह्मणीमभजत्पुरा ॥ १० ॥
निर्विषं जायते तत्र ब्राह्मणस्य स्वगेश्वर । तेन कर्मविपाकेन तादृशं च भवेद्विह ॥ ११ ॥
पश्चान्मानुषमापन्नो बहुशोककुलो भृशम् । इदं जन्म द्वितीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
प्राप्यने चानपत्यत्वमेवापरयोऽप्यथा यदि ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् घेन बन्ध्यत्वनाशनम् । एकापत्यमर्षं ह्युत्समनपत्याऽयथा यदि ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्गशीर्षे शुभे मासि शुद्धपञ्चादितः स्वर्ग । प्रत्यक्षं मुखसीन्पातिभ्रंतेन प्रतिवागम् ॥ १५ ॥
षोडशब्दांश्च नागीभिः कर्तव्यं विधिपूर्वकम् । गीर्वाणानिदं दिशु मुनर्गान्यहर् स्मृतम् ॥ १६ ॥

प्रातर्निधममास्थाय दन्तधावनपूर्वकम् । अद्याहं शिवयोः प्रीतिमाचरिष्ये च तद्भूतैः ॥ १७ ॥
 स्नानोपवासनिरता नक्तजागरततपरा । ततो मध्याह्नममये स्नात्वा कुंकुमवाससी ॥ १८ ॥
 परिधायाचयेद्गौरीं पतिपुत्ररतीं स्त्रियम् । कुंकुमैः कज्जलैरेभिः करणैः पुष्पमालया ॥ १९ ॥
 ताम्बूलैस्तु सक्पुरैः सौभाग्याष्टकसंयुतैः । ततो वाऽस्तमिते भानौ वार्ते षोडशतन्तुभिः ॥ २० ॥
 विधाय तिलतैलेन दीपं कुर्याच्छिवाग्रतः । गीतवादित्रनिर्घोषैः पुराणश्रवणादिभिः ॥ २१ ॥
 नेत्रेद्यं विधिवत्कुर्यात्पूपातिलतण्डुलैः । तथा षोडशसंख्यानि शूर्पाणि वेणुजानि च ॥ २२ ॥
 सौभाग्याष्टकयुक्तानि सप्तधान्ययुतानि च । विन्यस्य दीपं प्रत्येकं गौर्यग्रेऽपि प्रकल्पयेत् ॥ २३ ॥
 पतिपुत्रमुखायैव पूजयन्ती गिरैः सुताम् । भोजयेत्षोडश स्त्रीश्च सुभगाः पतिसंयुताः ॥ २४ ॥
 एवं विधिं समास्थाय भोजयेद्दम्पतीञ्जुमान् । नानाभोज्यैस्तथा सूतपक्षिभ्यो बलिमाहरेत् ॥ २५ ॥
 दीनान्धरूपणेभ्योऽन्नं सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् । एतद्वैरीव्रतं नाम मार्गशीर्षं समाचरेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृतविधिः सूतं प्राप्नोति पुत्रपौत्रकान् । नारी नियमसंपूर्णं व्रतं कुर्यात्प्रयत्नतः ॥ २७ ॥
 सुतसौभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रमुखासये । ऐहिकं लक्षणं तस्या नार्यार्थैर्विषयजयते ॥ २८ ॥
 स्वसा माष्टुषसा वापि सपत्नीशोकसंयुता । उदरार्तिरसृग्भावः पार्श्वे घातः करादिषु ॥ २९ ॥
 मिथ्याभिर्ज्ञानं कापि वाक्यदोषाद्जन्यते । स्वसातिनिन्दाहीनत्वं परेभ्यो मर्मतोदनम् ॥ ३० ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शङ्कन्मृतं खजेद्यस्तु देवागारे नराधमः । गुदरोगमवाप्नोति सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥
 एकं मासं यजेद्विष्णुं शिवं वा विधिनाऽण्डज । प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं दद्याद्गोमिथुनं सुत ॥ २ ॥
 न पश्यति तदा पीडा गुदजामत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽकोनवत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घानयेद्यः पुरा नारीमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत् कृशो बलविवर्जितः ॥ १ ॥
 शरणापेनुदानैश्च दशमंरथैस्तयाऽण्डज । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥
 होमान्स्वस्त्ययनात्पाषाणायत्रीजपतोऽत्र च । तीर्थस्नानादाज्यदानाद्बली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घालाना घातिनी चेषमभवत्पूर्वजन्मनि । तेनाष्टमादत्र वर्षादवर्गबालो न जीवति ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि भो मृतं तन्मात्मा मृतपुत्रिणी । इदं जीवेदिदं जीवेदिति चिन्तयति ध्रुवम् ॥ २ ॥
 न नीयन्ति च तत्पुत्राः पूर्वपापात्तयाऽण्डज । प्रायश्चित्तं शृणुष्वाय येन जीवन्ति तत्सुताः ॥ ३ ॥
 श्रवणादग्निंशस्य दद्यात्तृत्या रगेश्वर । पञ्चम्येकमितावृच्या शिशुनातजकिलिजपात् ॥ ४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो एकोनवत्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुः पश्चिदानपेत्पूर्वं भ्रान्तं ज्ञानवर्जितः । तुष्टगोपान्वितः सोऽपि जायतेऽप्रेव जन्मनि ॥ १ ॥

दद्यात्कालनं स्रुत सर्वोपस्कमंयुतम् । सर्वम् वा महापापे दानमुक्तं यनीपिभिः ॥ २ ॥
सर्वस्वदानात्कुष्ठस्य पीडा नश्यति तदभणात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यतन्त्रादे कर्मविपाके अथ्याधो द्विनव-यत्किरिशततम ॥ ३९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवदृश्यं हरेद्यस्तु पूर्वं जन्मनि मानवः । सोऽथ जन्मनि जायेत वायुपीडाभिरन्वितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं वायोर्नाशनं तस्य वक्ष्यन्मम् । जपेन्मृत्युंजयं मन्त्रं मावित्रो च विज्ञेपतः ॥ २ ॥
होमयेत्तद्गांशेन ब्राह्मणान्भोजयेत्तथा । वायुर्गोपापशान्त्यर्थं शस्तया दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यतन्त्रादे कर्मविपाके अथ्याधोद्विनवत्यधिकशिशततम ॥ ३९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतास्रुत । सृजेन्मूत्रं पुरीषं च मोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
गुदरोगान्विता सा तु नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिश्रुतं दद्यात्प्राजापत्यं चोद्भूतम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यतन्त्रादे कर्मविपाके अथ्याधोद्विनवत्यधिकशिशततम ॥ ३९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव सुखजः कश्चिद्विद्याधनसमन्वितः । नानाकलासु कुञ्जलो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
सूर्यग्रहे प्रयागे तु सर्वस्वमददात्पुरा । तत्र भाविवलात्सूत पापमाचरितं त्विदम् ॥ २ ॥
धर्मिता क्षत्रिया यूना कामार्तेन शुभानना । नतारितः पतिस्तस्यास्तेन देवहतेन तु ॥ ३ ॥
ततो मृत्युवशं प्रातः स गत्वा यमशाननम् । शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा चाशुभादतिदारुणम् ॥ ४ ॥
अन्यजन्मनि दानेन स जातः क्षत्रियाधमः । देगे विषाणानिकटे सप्तयोजनसंमिते ॥ ५ ॥
सुरूपदेहः सद्बुद्धिः स्त्रीपुत्रधनमंयुतः । अग्रे दाता प्रधानश्च देशेदेशे तु विश्रुतः ॥ ६ ॥
किञ्चित्पापरतो धूर्तो मनोदुःखकुलो भृशम् । क्षत्रियाधर्षणात्पूर्वं भर्तृसंताडनात्तथा ॥ ७ ॥
वार्द्धक्ये कण्डुरोगातो निश्चयादत्र जन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ सूर्यशुक्रौ चतुर्थगौ ॥ ८ ॥
वश्यामि तस्य पापस्य निष्कृतिं पापशोधनीम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्पलेनार्पणेन वा ॥ ९ ॥
हिरण्यं सुघटितं सर्वाभरणभूषितम् । पूजयित्वा तु गन्धैश्च पुष्पैर्नानाविधस्तया ॥ १० ॥
दीपैर्विचित्रैर्विधिना दद्याद्विषय धीमते । गणनायं तथा दद्यात्सर्वविणं दशमापकम् ॥ ११ ॥
एवं विधानं यः कुर्यात्पूर्वपापविशोधनम् । न तस्य ददुः कण्डूश्च तस्माद्दोषात्समुत्पद्यते ॥ १२ ॥
अकालमरणं तस्य प्रायश्चित्तेऽकृतेऽन च । प्रायश्चित्ते कृते त्वन्दाजीवनं सप्तसप्ततिम् ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यतन्त्रादे कर्मविपाके अथ्याधो पञ्चनवत्यधिकशिशततम ॥ ३९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातपेयः स्त्रियं साध्वीं कामात्पापविमोहितः । प्राग्भवे नियतं सोऽत्र कार्श्यं भजति जन्मतः ॥ १ ॥
तेनैव मृत्युमाप्नोति रोगेणैव पतत्रिण । प्राप्ते रिष्टेऽप्य नष्टायुर्जायते महदेनमः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यतन्त्रादे कर्मविपाके अथ्याधो पञ्चनवत्यधिकशिशततम ॥ ३९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यकावधजात्पूर्वं पाषात्स्नानाप्रजा भवेत् । जन्मन्यत्र महाभाग पूर्वपापादिदं फलम् ॥ १ ॥

पूजनाह्वयद्राणां तदर्थानां तथैव च । मुच्यते पूर्वपापाच्च घोरकन्यावधादिह ॥ २ ॥
अथवा विधिना मृत तडागोत्तमगुण्यतः । विप्राणां भोजनात्तस्मिन्स्तडागे गोप्रदानतः ॥ ३ ॥
पूर्वपापात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ततन्त्रव्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या च पूर्वभवे नागी देवद्रव्यापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र भवेद्वायुप्रपीडिता ॥ १ ॥
देवालयं मुञ्चिरे कृत्वा स्यात्पात्र देवनाम् । वायुगोगोपशमनं निश्चितं जायतेऽण्डज ॥ २ ॥
भोजयत्तत्र वै विप्रान् वायुप्रीत्या पतत्रिण । दानं वित्तानुमारेण विचशाठ्यं न कारयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टतन्त्रव्यधिकत्रिंशत्तमः ॥ ३९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्क्षेत्रकुले मृत पूर्वजन्मन्यमूढध्रुवम् । गिरिवासी महादुष्टश्चौर्यकर्मरतो दृढः ॥ १ ॥
दुष्टितो ब्राह्मणस्तत्र मार्गं संताडितो भृशम् । तत्ताडनान्महाबाहो मृतः काले द्विजोत्तमः ॥ २ ॥
गते बहुतिथे काले स जातो ब्राह्मणोऽधुना । गङ्गायमुनयोर्मध्ये क्रूरकर्मा महोद्यमी ॥ ३ ॥
प्राक् शिवागधनात्पुण्याद्गद्गुजः कुष्ठसंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापौघनाशनीम् ॥ ४ ॥
सर्वस्वस्य ममः कार्यो वृषभोऽत्र हिरण्मयः । शौमवस्त्रयुती भव्यः शृङ्गाभ्यां संयुतो महान् ॥ ५ ॥
स देवो वेदविदुषे कुष्ठद्रोपोपशान्तये । दानेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवः ॥ ६ ॥
तस्माच्छिवप्रमादादौ कुष्ठस्तस्य प्रशाम्यति ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचतुःशत्तमः ॥ ३९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्गद्गुजा काचिद्भर्तृप्रियरता सदा । दानधर्मरता साध्वी विप्राणां पूजने रता ॥ १ ॥
तदा देवात्मा सुभगा द्रव्यलोभरता सदा । सपत्नीपुत्रे त्वददाद्विषं सा पापचारिणी ॥ २ ॥
मृतस्तद्विषयोगेन गृहीतं तदनं तथा । तद्दुःखेन पतिस्तस्या मृतः पुत्रयुचाऽन्वितः ॥ ३ ॥
पापमाचरितं चोभ्रं स्वपुत्रवधसंज्ञकम् । प्राप्तं यमपुरं भुक्त्वा पूर्वपुण्यफलं शुभम् ॥ ४ ॥
तदन्नापकलं मृत घोरं नरकसंज्ञकम् । पूर्वपुण्यमभावेण सा जाता पर्वतेऽधुना ॥ ५ ॥
क्षेत्रे कुले महापुण्ये राज्यप्राप्ति पतत्रिण । सा रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरायणा ॥ ६ ॥
मध्वस्वरूपा सिद्धार्था मुशीला गौगन्विता । नातिव्यययुता पुण्या स्वकुलेष्टा भ्रिंवदा ॥ ७ ॥
पतिप्रियरता चोभ्रा मुखेश्वर्यधनान्विता । पुण्यादिदं तथा पापालोभाट्या स्वल्पपुत्रका ॥ ८ ॥
स्वल्परापगना काले चाधिष्ठाधिगमन्विता । रौबने भर्तृमंयुक्ता वार्द्धक्ये पुत्रवर्जिता ॥ ९ ॥
गपर्नीपुत्रवधजात्पूर्वपापान्नत्रिण । तन्मरणेभिर्गदवायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यदम् ॥ १० ॥
विष्णुः कार्यः शनिर्मापः गौराणां विश्वोनिभृत् । तदन्महेश्वरं कुर्यादन्वैः पुष्पैरलंकृतम् ॥ ११ ॥
देव्या विष्णु पात्रेषु पूर्वपापापनुत्तये । जपेद्दशक्षरं मन्त्रमयुतं होमयेत्ततः ॥ १२ ॥
गायत्री च जरेत्तद्दद्याद्वाश्र तथा मृत । भोजयेच्छक्तिनां विप्रान्स्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
एवं कुर्यान्नयनेन प्रसिदापविशोऽनमम् । न तस्याः पुत्रमग्नं तदग्रे जायते ध्रुवम् ॥ १४ ॥
नरं वा गुरुते मृत प्रायश्चित्तं विधानतः । तथाऽनुमृत्वे दुःखमसह्युग्रनाश्रुतम् ॥ १५ ॥

विप्राणां पूजनाद्दानात्तस्याः संततिवर्धनम् । जीवनं कथितं तस्या वर्षाणामष्टसप्ततिम् ॥ १६ ॥
रिष्टं पाष्टिमिताद्वद्वाद्भुवं वाऽकृतनिष्कृतेः ॥ १७ ॥
इति श्रीबृहसूरीखणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःशततमः ॥ ४०० ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रकुलोत्पन्नो हृदाऽवयवसंयुतः । सदाचारः सुशोभादयो दयानियमव्रतपरः ॥ १ ॥
क्रयविक्रयकर्ता च किञ्चिद्व्यापारवान्भुवि । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
मातृपुत्रं समाश्रित्य पोषिता भ्रातृमातुलैः । अश्रुवातगदार्ता सा बाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः ॥ ३ ॥
काष्ठलोष्टाश्मशस्त्राद्यैर्वातश्च करपादयोः । बहुपुत्रीप्रसृता च अपुत्रा जायते भुवि ॥ ४ ॥
अथवा मृतपुत्रत्वं जायते केन मानद ॥
जातमात्रमृताः केचित्केचित्पागण्डमाश्रिताः । केचिद् दृष्टाननावापि मृतः पुत्रोऽप्रिमासकः ॥ ५ ॥
रक्तलावकृता पीडा मासेमासे सदाऽनघ । केन कर्मविपाकेन सत्पं वद दिवस्पते ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रः समुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । तत्काल एव वैश्यस्तु परवित्तापहारकः ॥ ७ ॥
दृष्टिकाकर्मनिरतो लोकवध्नतत्परः । ग्रामाधीगोऽभवयो वै तस्याऽग्रे भाषितं खलु ॥ ८ ॥
एकप्रमिऽवसद्विप्रः शान्तो दान्तः क्षमः सदा । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त चापुत्रो वित्तसंयुतः ॥ ९ ॥
कालेनैव मृतो विप्रो हर्तव्यं तद्धनं त्विति । क्रिया नैव कृता तस्य सर्वं गद्गा हृतं च तत् ॥ १० ॥
एवं कृतापराधोऽसी क्षत्री वैश्यसहायकः । कतिचिन्मासपक्षान्तमुल्लंघ्य सोऽचिरान्मृतः ॥ ११ ॥
म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गं गतोऽसी यमशासनम् । केचित्तत्र विपचरन्ते नरके भृशदारुणे ॥ १२ ॥
दानधर्मादिना केचिद्धरण्यामिह मानद । विप्रवंशे समुत्पन्ना जायन्ते चेह जन्मनि ॥ १३ ॥
द्वितीयं जन्म तस्याऽपि विप्रत्वे जायते भुवि । पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते ॥ १४ ॥
ब्रह्मस्वहरणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते । नानापत्यानि पच्यन्ते नानाकर्मोद्भवानि च ॥ १५ ॥
पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते जन्मजन्मनि ॥ १६ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् याञ्चिगायुः मुतो भवेत् । कन्यापत्यप्रशमनं बहुपुत्रकर्म प्रभो ॥ १७ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुपि विप्राणामाहृतं धनम् । दूतसंगं च संप्राप्य वाक्यदोषादि यत्कृतम् ॥
तत्सर्वं क्षम्यतां देव तव मूर्तिं ददाम्यहम् ” ॥ २५ ॥

आदिते च प्रणम्याथ कृताञ्जलिरीदं ध्रुवन् ॥ २६ ॥

मन्त्रः ।

“ अदिते विश्वमातस्त्वां शरण्यां शरणार्थिनाम् । प्रजाद्भुःस्वीघसंततो हृदये नैमि चेश्वरि ॥
संप्रणाशाय द्रुःखस्य प्रजां देहि यशस्विनीम् ” ॥ २७ ॥

एवं कृत्वा विस्तृज्याथ ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा ॥ २८ ॥
चन्द्रसूर्योपरागे तु ब्राह्मणाय समर्पयेत् । एवं कृत्वा विधिं सूत कृष्णां गां दापयेत्ततः ॥ २९ ॥
सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेच्चैव बान्धवान् । ऐहिकं लक्षणं यत्तच्छरीरे गरुडाग्रज ॥ ३० ॥
काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैः करपादे व्रणं वदेत् ॥ ३१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाधिकचतुःशततमः ॥ ४०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । स राजयक्षमरोगेण युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
तस्मिन्वयसि पक्षीन्द्र सोऽपि प्राणैर्वियुज्यते । महापापोद्भवाद्रोगात्र चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
अपि ज्ञानकृतात्पापादिष्टरूपाञ्च काश्यप । नाशयत्यमरं सिद्धं पूर्णायुरपि च ध्रुवम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो अ्यधिकचतुःशततमः ॥ ४०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुरा गर्भं तु यः कश्चित्पातयेज्ज्ञानवर्जितः । जलोदरेण सततं रोगेणात्र प्रपीडितः ॥ १ ॥
जलधेनुप्रदानेन विधिना गरुडाग्रज । ताम्ररूप्यसुवर्णादिदानात्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायएकधिकचतुःशततमः ॥ ४०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभृत्कुरुक्षेत्रे कूपिकृद्वेदपारगः । स्वज्ञातीयस्य चान्यस्य वृत्तिलोपं चकार सः ॥ १ ॥
तत्संवन्धेऽभवशुद्धं द्वयोरिको मृतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
मुक्तया तत्पापजं सर्वं शतद्रुनिकटेऽधुना । स वै जातो द्विजश्चात्र वेदाभ्यासाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
दुष्टक्षयान्वितश्चात्र युवभावे पतत्रिण । तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यहम् ॥ ४ ॥
वेदाभ्यासान्महामृत सावित्रीजपतस्तया । गङ्गायां वासतश्चापि पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ ५ ॥
न उष्टृद्विरश्रास्ति तत्कृते शमनं भवेत् । जीवेत्पष्टिमिताद्दान्तं रिष्टं चैव प्रशाम्यति ॥ ६ ॥
गनिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासाज्जपात्तया । भविष्यति शुभा लोके पत्र च खगेश्वर ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायअधुनधिकचतुःशततमः ॥ ४०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एतद्वयानन्दपरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । बभूव भर्तृसुहृदा तदाज्ञापालनी सती ॥ १ ॥
अत्र जन्मनि मा विप्रा काश्यां जाता हि मुग्रत । व्रतदानपगाऽपि भर्तृतोषणमंयुता ॥ २ ॥
पथपथान्दन्तान्ते प्रवेद्यत्यत्र जन्मनि । स्वर्गशामा चितार्था तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

सा गमिष्यति वै स्वर्गं चात्र जन्मनि वै नरः । भविष्यति महाराजकुले राजाऽतिधार्मिकः ॥ ४ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाधिकचतुःशततमः ॥ ४०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वातरोगेण दारुणेन पतत्रिण । योऽत्र तेन त्वाहतः श्वा पूर्वं शूद्रगृहाश्रितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात्सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
पापक्षये क्षयं याति रोगस्तत्पापजस्त्वह ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडधिकचतुःशततमः ॥ ४०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्गं पातयेत्पूर्वं या नारी पापमोहिता । जलोदरकृता पीडा तस्या अत्र प्रजायते ॥ १ ॥
रजतस्वर्णताम्राणां दानान्नोद्वेगविनाशनम् । जलधेनुप्रदानेन तथैव विनतासुत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताधिकचतुःशततमः ॥ ४०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सूत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मरता भव्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
पूर्वमासीञ्च सुभगा सगर्भा फललालसा । फलं पक्वं त्रोटितं वै भक्षार्थं चौरकर्मणा ॥ २ ॥
तेन कर्मविपाकेन फलहीनाऽत्र जन्मनि । भवन्ति चैव ये पुत्रा अर्वाग्वर्पाष्टतोऽण्डज ॥ ३ ॥
पञ्चत्वमाप्नुवन्त्यत्र यस्मादकृतनिष्कृतिः । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशनीम् ॥ ४ ॥
ज्ञानिबारेऽण्डजश्रेष्ठं निमन्व्याश्वत्यं सुत । तत्तले ब्राह्मणान्सूर्यदिने पृथ्यां तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
नानाफलैस्तथा पक्वैरूपै रससंयुतैः । फलानि विकिरेत्तत्र कृत्वाऽश्वत्यप्रदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
पूजयेत्तं महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकचतुःशततमः ॥ ४०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या काचिठालयेद्ब्राह्मणं सुत । साऽत्र जन्मनि कुष्ठेन तस्मिन्वयसि पीडिता ॥ १ ॥
जायते ध्रियते सा च गलत्कुष्ठेन चाण्डज । पापाज्ज्ञानकृतात्पूर्वात्र चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवाधिकचतुःशततमः ॥ ४०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे हिः पासुने ह्यासीत्पूर्वं बाहुजवंशजः । गङ्गाध्वानं कृतं पूर्वं बाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥
शकटेन कुटुम्बस्य पालनं कृतवांश्च सः । एकस्मिन्चै दिने गत्वा ददाह पनसदुमान् ॥ २ ॥
बलाद्देवस्य तत्रत्या जीवा दग्धा महाकुलाः । बन्धोः साहाय्यतस्तत्र कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
शुभाच्छुभफलं सुकृत्वा पापाच्च नरकास्तथा । मात्रे तु ज्ञाह्वीस्नानात्स जातः शूद्रजे कुले ॥ ४ ॥
विपाशानिकटे देशे योजने सप्तसंमिते । भव्यो महोद्यमी गौरः कृशाङ्गो लोचनेऽल्पदङ्क् ॥ ५ ॥
बहुलोभी बहुस्त्रीको देवतातिथिपूजकः । भ्रातृहीनः शठो धूर्तः पुत्रसंततिवर्जितः ॥ ६ ॥
पञ्चमे भवने राहुर्मियुक्तोऽल्पसंततिः । लक्षणैर्लक्षितश्चोक्तैरपेहि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
बन्धोः साहाय्यतः पापात्पूर्वजन्मसमुद्भवात् । भ्रातृपुत्रविहीनोऽसी जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

विन्मयं कथ्यतां देव सुतसौख्यविवर्धनम् । सर्वपापप्रशमनं लोकानां हितकारकम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विन्मयं वै प्रवक्ष्यामि जन्तुदाहजकिल्विषे । वनदेवी तथा कार्या पलेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥
हिरण्मयी तथा लेख्या पत्रे वै चतुरस्रके । वनजीवास्तथा लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥
प्रजापतिस्तथा कार्यो मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमानं तु गणाध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥
संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया कार्यसाधिनी । तथा वेदविधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
प्रजापतिस्तथा देयः सर्वकल्मषनाशकः । शृणुयाद्भारतं वापि पारायणसुभाषितम् ॥ १४ ॥
अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशायुतं तदर्धं वा तदर्धं विनतासुत ॥ १५ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजयेत् । तयामितं सूर्यमन्त्रं जपेत्प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥
विभ्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ १७ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि पुत्रक । अकृते तु यथाशक्त्या रिष्टं पट्टपञ्चकेऽद्दके ॥ १८ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीहृत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशाधिकचतुःशततमः ॥ ४१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नं या हरेन्नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । साऽत्राजीर्णेन रोगेण दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
कुर्यान्नानाविधं चात्रं रतैः सर्वैः समन्वितम् । विभ्रेभ्यो भोजनं दद्याच्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ २ ॥
होमयेच्च तथा चात्रं गायत्र्या व्यम्बकेण च । मुच्यतेऽजीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥

इति श्रीहृत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशाधिकचतुःशततमः ॥ ४११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्तिं च यः कश्चिद्देवागारस्थितां सुत । भर्ता कुर्यान्नरो मोहात्परेण स्थापितां पुरा ॥ १ ॥
सोऽप्रतिष्ठो भवेदत्र जन्मन्यय खगाधिप । वर्षत्रयं तदाऽश्वत्यपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीहृत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशाधिकचतुःशततमः ॥ ४१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचरेद्राजवधं मोहात्पूर्वभवे नरः । स राजयक्ष्मी विज्ञेयो वीरपापसमुद्भवात् ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः । गोभृहिरण्यमिष्टान्नतिलवस्त्रान्नदानतः ॥ २ ॥
घृतधेनुप्रदानेन क्षयं रोगं न पश्यति । दानं यथाऽनुमानेन सर्वस्वार्धार्धमेव च ॥ ३ ॥
देयं द्विजवधार्दां तु विचार्यात्र प्रयत्नतः । तत्क्षणे काश्यपेयात्र क्षयरोगः प्रशाम्यति ॥ ४ ॥
रिष्टेनैव विनाशः स्यात्क्षय चाऽकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीहृत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशाधिकचतुःशततमः ॥ ४१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी पातयत्काचित्परगर्भं पतत्रिण । जलोदरेण रोगेण पीडयते साऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गास्नानेन मरुतं विधिनाऽर्कं मृगास्तियते । तथा तज्जलपानेन तस्मात्पापाद्विमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीहृत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुर्दशाधिकचतुःशततमः ॥ ४१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वाग्विरोधी च यो मर्त्यः पूर्वजन्मनि वादिनाम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
मोहादिदं चरेत्सुत देयं दानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
संज्ञाय बन्धनैः शुद्धैः क्षौमेर्वा गरुडाग्रज । तत्पापनाशनं सर्वं प्राग्जं प्रोक्तं परंतप ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चदशधिकचतुःशततमः ॥ ४१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र जन्मन्यसौ बन्ध्या प्राग्भवेऽभूत्सुतान्विता । अयोध्यायां तु सुमुखी धनभर्तृसमन्विता ॥ १ ॥
पूर्वपापप्रभावाच्च सपत्न्या गर्भपातजात् । जातेर्यं पादजाऽत्रैव दुःखार्ता सुतवर्जिता ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणाशनम् । काश्यां गत्वा तु विधिना शिवमाराध्य यत्नतः ॥ ३ ॥
व्रतैर्दानैर्महापुण्यैर्नानाविभवविस्तरैः । शिवरात्रौ तथा पश्चाद्दीपमाल्यादिनेऽण्डज ॥ ४ ॥
अर्धरात्रे महानद्यां मध्ये स्नानं तु कारयेत् । मन्त्रैर्वरुणसूक्तैश्च नौकायां वा पतत्रिण ॥ ५ ॥
या ह्येवं कुरुते सूत तस्याः स्यात्संततिर्ध्रुवम् ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशधिकचतुःशततमः ॥ ४१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्वाजवधं सुत । साऽत्र जन्मनि तत्काले क्षयरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
क्षयेणाऽत्र क्षयं यान्ति धातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरमशाश्वतम् ॥ २ ॥
दुष्टकर्मभवं पापं तस्मान्नोक्तोऽत्र विन्मयः । पापनाशकरः कश्चिद्दुपायस्त्वत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशधिकचतुःशततमः ॥ ४१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दां तु यः कश्चित्प्राग्भवे कुरुते नरः । दद्यात्स कपिलां धेनुं सर्वोपस्कारसंयुताम् ॥ १ ॥
ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशधिकचतुःशततमः ॥ ४१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्विरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वं भवे सुत । मूकत्वं जायते तस्याश्चात्र जन्मनि निश्चितम् ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं दद्याद्देवस्य पुस्तकं तथा । ब्राह्मणायैव विदुषे पूर्वपापप्रमुच्यते ॥ २ ॥
पूजयेच्च तिलान् भक्त्या भोजयेद्ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भग्नां कुर्याच्च या काचिन्नारी पूर्वभवेऽण्डज । प्रतिमां देवतागारे स्थापितामपरेण च ॥ १ ॥
प्रतिष्ठिता कदाचित्सा जायतेऽत्र न चाण्डज । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विजो महाभाग ह्यातीदृङ्गे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
 विधिना तत्र दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद । ततो भाविवलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभादत्तं न तद्गनम् । सर्वमिच्छित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
 ततो बहुतिथे काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं मुक्तं पापाच्च नरका भृगम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मथुरामण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
 विशालाक्षो धनी मानी सुरूपोऽमितदो वृणी । बहुदेशाधिकारादयः पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ६ ॥
 लोभी क्रूरो महाक्षुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । संतानसुखहीनस्तु सुरूपस्त्रीसुखोज्झितः ॥ ७ ॥
 बन्धुहीनो व्ययक्षीणः सर्वं तत्पापजं फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधनीम् ॥ ८ ॥
 कुवेरप्रतिमां रौक्मां पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धार्धमितां वापि त्रिपु विचिन्तानुसारतः ॥ ९ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देवा ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सौवर्णसंमितं शुभम् ॥ १० ॥
 ऐरुष्यां पवित्रामायुष्यां पुत्रसंततिवर्धनीम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्यारिष्टं न लिप्यते ॥ ११ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकचतु शततमः ॥ ४२१ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षीणवर्णाभः स्वल्पवृत्तिः कृशोदरः ॥ १ ॥
 द्वेवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । करपादे कुशलेण दांष्ट्रिश्चाङ्घ्रिविधातिना ॥ २ ॥
 ग्रणित्वं जायते शीघ्रं नेत्रतोदो विरश्मिता । परोक्षमपवादं च श्रूते लोकेषु संततम् ॥ ३ ॥
 प्रिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं वदते किञ्चिद्विचिच्छेकशरी सदा ॥ ४ ॥
 अपत्यानि त्रियन्तेऽत्र एकद्वित्रिमिताऽब्दकाः । वर्षत्रयमिता वाला त्रियन्ते माससंमिताः ॥ ५ ॥
 पेन कर्मविपाकेन मृतापत्यत्वमीश्वर । उदरे यः स्थितो गर्भो न प्रसूतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
 तस्य जायेत यदि वा मृतापत्यं प्रजायते । गतो बहुतरः कालः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वेनतेय वृत्तीये चैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद् भूमिपतिरतया ॥ ८ ॥
 दानत्रतदयायुक्तः प्रियाप्रीतिसमन्वितः । तस्य प्रथमजातस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
 द्वितीयोऽपि च तादृक्षस्तृतीयश्च स्तनंधयः । गर्भयुक्तश्चतुर्थस्तु तदा मृत्युं गतः पिता ॥ १० ॥
 क्रिया कृता च तेः पुत्रैर्विचैत न सहशा खग । मासोत्त्रिभिर्व्यतिक्रान्तेऽप्येतेनैव दुरात्मना ॥ ११ ॥
 निहता धातरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । पुत्रदुःखेन वै मात्रा हृदयं ताडितं भृशम् ॥ १२ ॥
 अभिप्राताष्टिलाभृता गर्भयुक्ता दिवं गता । स्वल्पे काले गते सोऽयं ज्येष्ठश्चौरेण घातितः ॥ १३ ॥
 इदं जन्म द्वितीयं तु मृतापत्यं प्रजायते । पुराकृतानि कर्माणि मुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

मार्पाश्रक्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । त्रियन्ते लघवश्चायालघवः प्राणिनः कथम् ॥ १५ ॥
 तन्नापम्य विशुद्धपर्यं निष्कृतिं वद मे प्रभो ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने तु संप्राप्ते सातुकूलग्रहे दिने । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चांजसा ॥ १७ ॥
 उपोषणाद्दिवा रात्रौ प्रातश्चाऽनुदिते रवौ । सुरभैर्व सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १८ ॥
 सुशुभे भूमदेशे तु कुङ्कुमाद्युपचर्चिते । कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १९ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् । सौवर्णं राजते पद्मे सायुधं वै चतुर्भुजम् ॥ २० ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्वृषश्च कुमुमादिभिः । जनन्या सह संभूतान्प्रद्युम्नाधास्तथाऽर्चयेत् ॥ २१ ॥
 चारुदेहं सुवेषं च चारुगुप्तं यशोऽन्वितम् । इभक्कं चारुवाहुं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् ॥ २२ ॥
 शतमंथोत्तं हुत्वा चरुगा पायसेन वै । होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतस्यदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“पापकर्म कृतं मीढयाद्यन्मया पूर्वजन्मनि । सपत्नानां परेषां च पुत्राणां हननं कृतम् ॥ २४ ॥
 स्वकुलं चाऽपि हतवान्भूमिद्रव्यादिल्पसया । लघूनामलघूनां च हंता वै पूर्वजन्मनि ॥ २५ ॥
 ततोऽर्घं च मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं संप्रददे त्विदम् ॥ २६ ॥
 स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्त्वा कोऽदादिति विसर्जनम् । सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवान्धवान् २७
 ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्शंसनम् । काष्ठलोष्टकुशस्त्राद्यैर्घातः स्याद्बालकुट्टनात् ॥ २८ ॥
 जलादन्यादिना वाधा घ्रणवानत्र जायते । स्त्रियोऽङ्गे विकृतिर्याथी मुखे घ्रणतिलादिकम् ॥ २९ ॥
 पेत्रत्रो मातुलानीनां नेत्रे तोशे विगर्भिता । स्वसुमात्पुष्पमश्नाऽपि बाल्ये वैषट्यमेव च ॥ ३० ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राम्भवे मोहात्परनिन्दां चकार वै । खलवाट्ठरुग्युक्ता साऽत्र जायते सूत जन्मनि ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्रोगाद्विसृज्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालारुपरीगेण संयुक्तो जायते सुत ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं दिव्यं नवं तद्वेदपाठिने ॥ २ ॥
 कुटुम्बिने दरिद्राय दद्याद्दोषापनुत्तये । गण्डमालाहरं चैतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलश्रीयं महाडुष्टा पूर्वमासीत्पतत्रिण । अत्र पूर्वकृतात्पुण्यान्मानुषी संकरा तथा ॥ १ ॥
 धनपुत्रविहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तत्रपक्ष्यामि प्रयागे मरणात्सुत ॥ २ ॥
 वासात्पार्श्वं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजवल्गवा । गण्डमालारुपरीगेण संयुक्ता जायतेऽधुना ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने तु संप्राप्ते सानुकूलग्रहे दिने । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चांजसा ॥ १७ ॥
 उपापणाद्विवा रात्री प्रातश्चाऽनुदिते खौ । सुरभवं सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १८ ॥
 सुशुभे भूमदेशे तु कुङ्कुमाद्युपचर्चिते । कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १९ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशेऽर्चयेत् । सौवर्णं राजते पद्मे सायुधं वै चतुर्भुजम् ॥ २० ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सह संभूतान्मद्युम्नाद्यांस्तथाऽर्चयेत् ॥ २१ ॥
 चारुदेहं सुवेषं च चारुगुप्तं यशोऽन्वितम् । इभ्रवक्रं चारुचाहुं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् ॥ २२ ॥
 शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुगा पायसेन वै । होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“पापकर्म कृतं मीढ्याद्यन्या पूर्वजन्मनि । सपत्नानां परेषां च पुत्राणां हननं कृतम् ॥ २४ ॥
 स्वकुलं चाऽपि हतवान्भूमिद्रव्यादिलिप्सया । लघूनामलघूनां च हता वै पूर्वजन्मनि ॥ २५ ॥
 ततोऽयं च मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं संपदद् त्विदम् ॥ २६ ॥
 स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्त्वा कोऽदादिति विसर्जनम् । सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवान्धवान् २७
 ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्शंसनम् । काष्ठलोष्टकुशस्त्राद्यैर्घातः स्याद्बालकुट्टनात् ॥ २८ ॥
 जलादन्यादिना वापा श्रणवानत्र जायते । स्त्रियोऽङ्गे विकृतिर्व्याधीमुखे व्रणतिलादिकम् ॥ २९ ॥
 पेत्रजो मातुलानीनां नेत्रे तोद्रे विगमिता । स्वसुमांतृष्वमुश्चाऽपि बाल्ये वैधव्यमेव च ॥ ३० ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अघ्यायो द्वाविंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहात्तरनिन्दां चकार वै । खल्वाटरुग्युता साऽत्र जायते सुत जन्मनि ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्भोगाद्भिमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अघ्यायश्चतुर्विंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्तो जायते सुत ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्या कम्बलं दिव्यं नवं तद्वेदपाठिने ॥ २ ॥
 कुटुम्बिने क्षुरिद्राग द्वाहोपापनुत्तये । गण्डमालाहरं चैतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अघ्यायश्चतुर्विंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वीथं महादृष्टा पूर्वमासीत्पतत्रिण । अन्न पूर्वकृतात्पुण्यान्मानुषी संकरा तथा ॥ १ ॥
 धनपुत्रविहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि प्रयागे मरणात्सुत ॥ २ ॥
 वासात्पार्श्वं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अघ्यायः पञ्चविंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजबलभा । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्ता जायतेऽधुना ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विजो महाभाग ह्यातीदृङ्गे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
 विधिना तत्र दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद् । ततो भाविचलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभादत्तं न तद्धनम् । सर्वैर्मिलित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
 ततो बहुतिथे काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्तं पापाच्च नरका भृशम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभायेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मथुरामण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
 विशालाक्षो धनी मानी सुरूपोऽमितदो घृणी । बहुदेशाधिकाराढ्यः पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ६ ॥
 लोभी क्रूरो महाक्षुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । संतानसुखहीनस्तु मुरूपस्त्रीसुखोऽज्ञितः ॥ ७ ॥
 चन्द्रुहीनो व्ययक्षीणः सर्वं तत्पापजं फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधनीम् ॥ ८ ॥
 कुबेरप्रतिमां रौवर्मां पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धार्थमितां वापि त्रिषु वित्तानुसारतः ॥ ९ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सौवर्णसंमितं शुभम् ॥ १० ॥
 लेख्यां पवित्रामायुष्यां पुत्रसंततिवर्धनीम् । य एवं कुरुते भक्त्या तत्सारिष्टं न लिप्यते ॥ ११ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकचतु शततमः ॥ ४२१ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षीणवर्णाभः स्वल्पवृत्तिः कृशोदरः ॥ १ ॥
 देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । करपादे कुशस्त्रेण दंष्ट्रिशृङ्गिविघातिना ॥ २ ॥
 त्रणित्वं जायते शीघ्रं नेत्रतोदो विरश्मिता । परोक्षमपवादं च श्रूते लोकेषु संततम् ॥ ३ ॥
 प्रिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं वदते किञ्चित्किञ्चित्केशकरी सदा ॥ ४ ॥
 अपत्यानि म्रियन्तेऽत्र एकद्वित्रिमिताऽन्धकाः । वर्षत्रयमिता बाला म्रियन्ते माससंमिताः ॥ ५ ॥
 फेन कर्मविपाकेन मृतापत्यत्वमीश्वर । उदरे यः स्थितो गर्भो न प्रसूतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
 तस्य जायेत यदि वा मृतापत्यं प्रजायते । गतो बहुतरः कालः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वेनतेय तृतीये चैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद् भूमिपतिरतया ॥ ८ ॥
 दानव्रतदयायुक्तः प्रियाप्रीतिसमन्वितः । तस्य प्रथमजातस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
 द्वितीयोऽपि च तादृशस्तृतीयश्च स्तनंधयः । गर्भयुक्तश्चतुर्थस्तु तदा मृत्युं गतः पिता ॥ १० ॥
 प्रिया कृता च तैः पुत्रैर्वित्तेन सदृशा रसग । मातास्त्रिभिर्व्यतिक्तास्तैर्ज्येष्ठैर्नैव दुरात्मना ॥ ११ ॥
 निहता भ्रातरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै चलात् । पुत्रदुःखेन वै मात्रा हृदयं तांडितं भृशम् ॥ १२ ॥
 अभिगताच्छिडलाभृता गर्भयुक्ता दिवं गता । स्वल्पे काले गते सोऽयं ज्येष्ठश्चरैरेण घातितः ॥ १३ ॥
 इदं जन्म द्वितीयं तु मृतापत्यं प्रजायते । पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद् स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । म्रियन्ते लघवश्चायालघवः प्राणिनः फलम् ॥ १५ ॥
 तन्यापन्य विगुटपर्यं निष्कृतिं वद मे प्रभो ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने तु संप्राप्ते सानुकूलग्रहे दिने । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चांजसा ॥ १७ ॥
 उपापणाद्द्विवा रात्रौ प्रातश्चाऽनुदिते रवौ । सुरभवं सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १८ ॥
 मुशुभे भूपदेशे तु कुडकुमाद्युपचर्चिते । कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १९ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कञ्जशोचयेत् । सौवर्णं राजते पद्मे सायुधं वै चतुर्भुजम् ॥ २० ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपश्च कुमुदादिभिः । जनन्या सह संभूतान्पशुमनाद्यांस्तयाऽर्चयेत् ॥ २१ ॥
 चारुदेहं मुषेपं च चारुगुप्तं यशोऽन्वितम् । इमवक्रं चारुवाहुं सुचारुं पृजयेत्क्रमात् ॥ २२ ॥
 शतमष्टोत्तरं ह्रत्वा चरुगा पायसेन वै । होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“पापकर्म कृतं मौढ्याद्यन्मया पूर्वजन्मनि । सपत्नानां परेषां च पुत्राणां हननं कृतम् ॥ २४ ॥
 स्वकुलं चाऽपि हतवान्भूमिद्रव्यादिलिप्सया । लघूनामलघूना च हंता वै पूर्वजन्मनि ॥ २५ ॥
 ततोऽयं च मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् । तत्तडेनोविनाशाय दानं संपददे त्विदम् ॥ २६ ॥
 स्वस्त्यास्त्विति च तत्रोक्त्वा फोऽडादिति विसर्जनम् । सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेदष्टवाम्भवान् ॥ २७ ॥
 ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्गंसनम् । काष्ठलोष्टकुशस्त्राद्यैर्वातः स्याद्बालुकुट्टनात् ॥ २८ ॥
 जलाद्रग्न्यादिना बाधा ध्रणवानत्र जायते । स्त्रियोऽङ्गे विकृतिर्व्याधी मुखे व्रणतिलादिक्म् ॥ २९ ॥
 पत्रजो मातुलानीनां नेत्रे तोत्रे विगमिता । स्वसुप्तान्ध्रुवश्चाऽपि बाल्ये वैधव्यमेव च ॥ ३० ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्षणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकचतु शततम ॥ ४२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहात्तरनिन्दा चकार वै । खल्वाऽरुग्गुता साऽत्र जायते सूत जन्मनि ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्ता सकम्बलाम् । तस्माद्रोगाद्विमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्षणसवादे कर्मविपाके अध्यायद्वयोर्विंशत्यधिकचतु शततम ॥ ४२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्तो जायते सुत ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं दिव्यं नवं तद्देऽपाठिने ॥ २ ॥
 कुटुम्बिने दरिद्राय दद्याद्दोषापनुत्तये । गण्डमालाहरं चैतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्षणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकचतु शततम ॥ ४२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलत्रीयं महादुष्टा पूर्वमासीत्पतत्रिण । अत्र पूर्वकृतात्पुण्यान्मानुषी संकरा तथा ॥ १ ॥
 धनपुत्रविहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तत्पक्ष्यामि प्रयागे मरणात्सुत ॥ २ ॥
 वासात्पार्श्वं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्षणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चविंशत्यधिकचतु शततम ॥ ४२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नागी द्विजबलभा । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्ता जायतेऽशुना ॥ १ ॥

पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्यादत्र च कम्बलम् ॥ २ ॥
 नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यात्मजादे कर्मविपाके अण्वाय षड्विंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो ब्राह्मणं न्यहन्सुत ब्राह्मणार्ये खगाधिप । वङ्गदेशे वमन्पूर्वे सोऽत्र जन्मनि गौडजः ॥ १ ॥
 धीः । तर्ककलाभिज्ञो नानाशास्त्रविशारदः । धनधान्यरतश्चात्र बहुस्त्रीभोगसौख्यभाक् ॥ २ ॥
 विद्यादानार्द्रकृतात्पूर्वं शृणु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रसंततिवर्जितः ॥ ३ ॥
 वालरूप हननात्पापाद्ब्राह्मणरूप पतञ्जिन । महाक्रोधपरो लोभी नानाद्दुःखैस्तथाकुलः ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे वा महाकुले ॥ ५ ॥
 नैमिषारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिवच्छिवाम् । गन्धैः पुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यैर्विधानतः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पडम्बे चतुरस्रे वा कुण्डे चान्यतिलाङ्गुभाम् ॥ ७ ॥
 शक्त्या च भोजयेद्विप्राञ्छ्रीवान्कासारलङ्कुर्कैः । नानाभक्ष्यैः फलैश्चैव दक्षिणैर्लप्यैस्तथाऽर्चयेत् ॥ ८ ॥
 विविधां दक्षिणां दद्याद्दृष्टीतिकरां तथा । यश्चानेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
 स बालघातजात्पापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दश्यामयाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
 मम ध्यानपथः सूत नित्यं भूत्वा समाचरेत् । पूजयेदर्घ्यपाद्याद्यैर्नैवेद्यैर्विविधैस्तथा ॥ ११ ॥
 तं च तत्तमर्वपापेभ्यो विमोक्षयामि खगेश्वर । आयुर्वर्षशतं प्रोक्तं पञ्चहीनं च पुत्रकम् ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत विष्णवे त्वकृते तथा । पञ्चम्यां चन्द्रवारे च चत्वारिंशन्मिताब्देके ॥ १३ ॥
 सिद्धं स्यात्क्षयरोगेण बालघाताच्च निश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वं जन्मकृताद् दृढात् ॥ १४ ॥
 न मुच्यते महादानैः सप्तजन्मकृत्तरपि । बाधयते क्षयरोगेण सप्तजन्मनि निश्चयात् ॥ १५ ॥
 ब्रह्मदा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । नदीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् ॥ १६ ॥
 पुत्रवृद्धिर्न चात्र यथा प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यात्मजादे कर्मविपाके अण्वाय सप्तविंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रिनाऽपराधं या नाभि परमशं च घातयेत् । पक्षघातेन रोगेण पीडिताऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 तथा निष्कामितं स्वर्णं देयं पापविशुद्धये । मुच्यतेऽत्र महारोगात्पक्षघातात् संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यात्मजादे कर्मविपाके अण्वायोऽष्टाविंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पो द्विभः प्राग्भवे मृतं सुगं वै प्रिरिषां पिबेत् । मृत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जायते ॥ १ ॥
 मृद्विषातुर्गोणे पलेनार्धपलेन वा । पुर्णाटिगणयं पशुं चाष्टप्रग्रमन्वितम् ॥ २ ॥
 आशाद्य तत्र ब्रह्मार्णं भ्रून् गर्वोपचार्यः । पूजयित्वा तु गन्धार्घ्यैर्दद्याद्विमाय यत्नतः ॥ ३ ॥
 दानेनानेन मन्त्रं मृत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यात्मजादे कर्मविपाके अण्वाय षड्विंशत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्तत्र मथुरायां पतत्रिण । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
घोरे कलियुगे प्राप्ते पापाक्रान्ते महीतले । भारवत्तारणार्थाय क्षत्रियाणां वधाय च ॥ २ ॥
कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै दिवि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अथ्यायत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुनसी जायते चात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
सुवर्णशतकं दद्यात्स तद्दोषविनाशनम् । चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्वातदोषोपशान्तये ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अथ्याय एकत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजघातकरी प्रोक्ता या पूर्वं घातपेन्मृपम् । राजयद्मान्विता साऽत्र तस्मिन्वयसि भागिनी ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणुष्वाय स्वगेश्वर । यत्कृते विधिना सर्वं पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
स्वर्णगोभूमिमिष्टानघृतवेनुतिलानि च । देयानि श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
पिष्टं त्रिंशन्मितेऽब्दे तु प्रायश्चित्तेऽकृते किल ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अथ्यायो द्वात्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अनागतं तु यः कश्चिद्वैश्यं हन्यात्पतत्रिण । प्राग्जन्मन्यय युक्तः स्याद्रक्ताब्जुदरुजा भृशम् ॥ १ ॥
भविष्यति न संदेहस्तस्य मृत्युः स्वगाधिप । अपि दानशतैर्वापि दत्तैरेव जन्मनि ॥ २ ॥
त्रिंशद्वर्षं महारिष्टं रक्ताधिकपान्महाबलात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अथ्यायत्रयत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागता येये प्राप्ता माथुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय द्रुष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
प्राप्ते कलियुगेऽत्रैव पापेन रहितानि च । कृत्वा चाद्भुतकर्माणि यास्यन्त्येव पुनस्ततः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अथ्यायश्चतुत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्घातयेद्द्वैश्यमन्यजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मनि विज्ञेयो रक्ताब्जुदसमन्वितः ॥ १ ॥
प्राजापत्यचतुष्केण व्रतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
पापक्षये क्षयं यायाद्गजा पापसमुद्भवा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अथ्यायः पञ्चत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । साऽत्र जन्मनि मूत्रेण कृच्छ्रेणातिप्रपीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या घोरोपाहरं सुत । सुवर्णपत्रं पक्षीन्द्र सत्पत्रं ब्रह्मदेवतम् ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय विधिनाप पूजिताय प्रकल्पयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अथ्यायः षट्त्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३६ ॥

अरुण उवाच ।

काश्चिद्विप्रोत्तमो जातः किञ्चिद्विचलितमन्वितः । फासश्वासादिना वाधा उदरातिः प्रजायते ॥ १ ॥
 क्रयविक्रयकर्ता च कृषिवाणिज्यशासनः । प्रिया प्रीतिपरा नित्यं व्रतदानपरायणा ॥ २ ॥
 समावेशेन क्रोधस्य स्ववाक्यप्रतिपादिनी । उदरे वातजा रोगाः शिरोर्तिर्नत्रतोद्जा ॥ ३ ॥
 अपत्यानि म्रियन्ते च द्वित्रैर्वर्षैः खगाऽधिप । रजोऽर्पा वै प्रपीडयेत वेदना विविधा तथा ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्त्रा कर्म कृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ६ ॥
 व्रतानि विविधान्येव कृतानि भुवि मानद । स्वगृहे धान्यराशीनां भक्षणादन्नतत्परा ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणस्य सवत्सा गौर्धान्यभक्षणतत्परा । तथा गृहीत्वा लकुटं भृशं कुक्षौ प्रताडिता ॥ ८ ॥
 सगर्भा सुरभी तस्या गर्भकुक्ष्युपवातनात् । मृतो वै गर्भमध्यस्थः प्रसवो दुःखिता भृशम् ॥ ९ ॥
 शिशुदुःखेन सुरभी भृशमाक्रन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ १० ॥
 पश्चान्मानुषमापन्ना व्रतदानप्रभावतः । इदं जन्म तृतीयं तु मृतापत्यं खगेश्वर ॥ ११ ॥
 सप्तजन्म प्रजायेत गोस्त्रीब्रह्मप्रघातकः । नानाप्राकर्मणां पाको नानापत्यार्थदुःखकृत् ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वदाऽपत्यं येन जीवेद्विवाकर । अनुग्राह्योऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्पया ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मासे नभसि संप्राप्ते सानुकूलग्रहेऽहनि । सपत्नीकः शुचिः स्नात औपधैः स्नानमन्त्रतः ॥ १४ ॥
 उपोषणं दिवा रात्रौ त्रयोदश्यादितश्चरेत् । पौर्णमास्यादिनं प्राप्य प्रातरभ्युदिते रवौ ॥ १५ ॥
 सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । तत्रोपरि गवां स्थानं चोदङ्मुखं ममासनम् ॥ १६ ॥
 अर्हणाद्युपहारैश्च कुङ्कुमाद्युपचर्चयेत् । कुर्यादष्टदलं पञ्चं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १७ ॥
 तत्रोपरि न्यसेद्देवं माधवं कालशेऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पद्मे सायुधं च चतुर्भुजम् ॥ १८ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः । विष्णुसूक्तेन सूक्तेन श्रीसूक्तेन च पूजनम् ॥ १९ ॥
 पुष्पैश्च धूपगन्धाद्यैरर्चयेत्त्रिविधैर्गुणैः । रुद्रैकादशिनीभिश्च जपेदुद्रं विधानतः ॥ २० ॥
 पूजालक्ष्म त्विदं पुष्पैरर्चयेद्गन्धवारिभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन वा ॥ २१ ॥
 रुद्रस्यायुतहोमश्च समध्वाज्यसमाहुतिः । एवं पृथग्विधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २२ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया कर्मवशतः कृतं पापं दुरात्मना । सगर्भायाश्च गोः पूर्वं लकुटचा कुक्षिताडनात् ॥ २३ ॥
 तत्कर्मवशंसंप्राप्तमृतगाभ्यार्हितो भृशम् । मृतसंततिदुःखानि प्राप्तानि महदेनसः ॥
 तच्छेदोविनाशार्थं दानं संप्रददे त्विदम् ” ॥ २४ ॥
 स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोपत्वा कोऽत्रादिति विसर्जनम् ॥ २५ ॥
 गर्विष्यात्मानमालोक्य पश्चाद्देवोपवेद्विजान् । मृमिद्रविणवासांसि दानं दत्त्वा विधानतः ॥ २६ ॥
 प्रतान्ते सुरभीं दद्यादमीं द्रव्यादिशक्तितः । अहःत्रोपं ततः सर्वं भोजयेद्विष्टवान्यचान् ॥ २७ ॥
 परित्रं एतानां तस्य शरीरेऽप्युपजायते । पाष्टलोष्टकुशश्चार्थघातः स्याद्युपलेखनात् ॥ २८ ॥

शृङ्गाणां चोपघातश्च जायन्ते ब्रह्मजातयः । जलाकुलत्वं स्पृशोऽग्नेस्तादृशी तत्र वेदना ॥ ३९ ॥
स्त्रियोऽङ्गे विकृतिर्व्याधीं मुखे व्रणतिलादिकम् । पितृजा मातुलानीनां वैधव्यार्तिः सदा तनी ॥ ३० ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । प्रदरेणाऽतिदुःखेन साऽत्र जन्मनि पीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदरस्य तु नाशनम् । दद्याद्रुक्ममयं पर्कं सपत्रं ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय सुशीलाय पूजिताय शुभे दिने ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विप्रस्त्रिविधां तु सुरां पिबेत् । मृत्रावरोधरोगेण सोऽत्र मृत्युवशं त्वियात् ॥ १ ॥
चिह्नेन श्यावदन्तेन लक्षितः पापजः सदा । सप्तजन्मनि रोगेण मृत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ २ ॥
दृढात्प्राक्पापजात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षयावशमे च कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अकामतश्च या नारी वैश्यघातनतत्परा । बभूव प्राक्तु पक्षीन्द्र साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
रक्तार्बुदसमाक्रान्ता दुष्टपापप्रयोजिता । महारिष्टेन सा याति यमलोकं पतत्रिण ॥ २ ॥
चत्वारिंशन्मिते वर्षे सत्यं सत्यं वदाम्यहम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचित्पूर्वभवे भुष्या मुखजाऽत्र च शङ्खजा । देशे सारस्वते भासा सर्वधर्मान्विता सती ॥ १ ॥
क्षयरोगयुता चात्र युवभावे पतत्रिण । प्राक्पापाद् दुस्तरात्सूत कण्ठपाशादिसंभवात् ॥ २ ॥
निष्कृतिं कदलीं दद्यात्सुवर्णत्रयसंयुताम् । भोजयेद्ब्राह्मणाण्यश्चाच्छिवपूजनतत्परात् ॥ ३ ॥
या त्वेवं कुरुते भक्त्या कदलीदानमुत्तमम् । नश्येत्क्षयरुजा तस्या अपि प्राणप्रणाशनीम् ॥ ४ ॥
आसुरब्दास्तु पड्युक्ताश्चाऽत्र सति तिसंख्यकाः ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकांशत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरोऽतिचलोत्कर्षात्परस्त्रीं कामयेत्पुरा । अधुना यौवने माप्ते सोऽन्मादी जायते ऋणम् ॥ १ ॥
दद्यात्पजापतिं देवं सौवर्णं शक्तितोऽण्डज । मृगं स्वर्णमयं तद्वृत्तयित्वा विद्यानतः ॥ २ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तया । गायत्रीं विधिना मृन गोऽन्मादांन्मृच्यतेऽधुना ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वित्रिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सत परद्रव्यापहारीणी । नाऽत्र चन्द्रे मंगले कुनस्रन्वेन च ॥

दद्यात्सुवर्णशतकं विप्राय विनतात्मज । सुवर्णस्तेयपापेन मुच्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायपञ्चत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्यहृन्त्री भवेत्पूर्वभवे नारी पतिव्रता । रक्तार्बुदेन रोगेण बाधयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
व्रतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्यस्य दानेन रक्तार्बुदविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रौप्यहारी च पुरुषश्चित्रकुष्ठी प्रजायते । स तत्पापविशुद्धचर्यं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १ ॥
स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे पतत्रिणम् । प्राजापत्यं चरेत्सूत सर्वपापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिन्म्लेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्यान्वितः सुधीः । स्वधर्मनिरतश्चापि दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्यापि महात्मनः । दुष्टाः प्रजाः क्रोधयुक्ता बभूवुर्विशुखास्तदा ॥ २ ॥
तस्मिन् काले ह्यभृद्युद्धं घोरं तस्मिन्पुरे सुत । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ३ ॥
तस्य पत्नी महाभाग साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तृमाणवाल्म्विनी ॥ ४ ॥
वांतायित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं पतिव्रता । मृते पत्यौ न जीवामीत्युक्त्वा मृतवती तथा ॥ ५ ॥
तद्गुणेनान्तकालेऽपि दिवि प्राप्ता सभर्तृका । भुक्त्वा तत्र महाभोगानपूर्वास्वामिधर्मतः ॥ ६ ॥
नानामजावातनजात्पापात्पूर्वसमुद्भवात् । क्षीणात्पुण्यात्तया सूत म्लेच्छदेशे समुद्भवः ॥ ७ ॥
सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसंमिते । गौरः सुरूपो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ८ ॥
नानाभोगसुखैर्युक्तो गजयूयैः समावृतः । पत्युश्चरथसंकीर्णस्तथा भैरवशासनः ॥ ९ ॥
महोन्नतः पुत्रपौत्राढ्यश्चाद्यन्तसुखसंयुतः । देशदेशेऽधिकाराढ्यः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ १० ॥
स्त्रीसाहाय्यान्महाभाग तथा पुत्रसहायतः । सुखैश्वर्ययुता साऽपि युवती तद्गशादिह ॥ ११ ॥
स पुत्रः प्राक् सहायाच्च सोऽप्यत्रैव महाप्रभुः । एवं जन्मफलं प्रोक्तं ससहायं पतत्रिणम् ॥ १२ ॥
स्वामिधर्मकृतात्पुण्यात्तदर्थं मरणात्तया । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्पतत्रिणम् ॥ १३ ॥
पञ्चाशीतिमितायुः स्यान्न च रिष्टं न तन्मृतिः । रिष्टं पञ्चाशदब्दे तु स्वदेहान्तसर्मं सुत ॥ १४ ॥
शस्त्रमहारीर्विधिः प्राप्ते त्वन्न रणांगणे । प्रजापीडनजात्पापात्तदर्थं नात्र संशयः ॥ १५ ॥
दद्यात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । देयं हिरण्यं तद्भद्रं शतपलात्मकम् ॥ १६ ॥
कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । सर्वोपस्कारसंयुक्तं देयमेतच्च पुत्रकम् ॥ १७ ॥
महारिष्टहरं प्रोक्तं प्रायश्चित्तं परं खग । नातः परतरं प्रोक्तं दानं कालनरात्काचित् ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या फाचिद्योवने नारी रमते स्वेच्छया परे । बलात्कारेण पुरुषे साऽज्योन्मादेन पीडिता ॥ १ ॥
सत्पापनाशनं सर्वयुपायं शृणु यत्नतः । कृत्वा सुवर्णजं वायुं सुगं ह्रीं च वाहनम् ॥ २ ॥

सर्वोपस्कारसंयुक्तं दद्याद्विप्राय धीमते । न प्राप्नोति तदौन्मत्स्यं दानेन विनतासुत ॥ ३ ॥
 दद्यात्तत्पापनाशाय विप्राय पुत्रिणोऽण्डज । पलानां त्रिशतं शुद्धं तस्माद्रोगाद्रिमुच्यते ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पत्न्यौ पुत्रे विद्यमाने जाराद्गर्भो धृतः पुरा । सा चाऽत्र पादजा दुष्टा न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
 काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दरिद्रद्विजपालनात् ॥ २ ॥
 धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्ताद्ययोदितात् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽन्दके ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृतेऽन्दानां पडशीतिं च जीवनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाचत्वारिंशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकार्येष्वसिद्धिकृत् ॥ १ ॥
 तस्मिन्नेव तथा काले तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विंशन्मितेऽन्दे पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मृतिर्भवेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपचाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्ब्राह्मणोऽसौ वलोट्कर्षेण मन्दधीः । रमयेत्प्राग्भवे सोऽत्र मदीन्मादी प्रजायते ॥ १ ॥
 पापादसाध्याद्रोगार्दे प्रैशुक्तिर्नैव जायते । त्रियते रिष्टयोगेन सोन्मादी चाऽत्र जन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी हरेल्लोभान्महद्गुण । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुक्संयुता भवेत् ॥ १ ॥
 शतत्रयपलं दद्यात्तत्र तत्पापशुद्धये । कृते तस्मिन्नुपाये तुं श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकपचाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४९१ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान् धर्मपारगः । धनधान्यसमायुक्तो दयालुश्चार्जनान्वितः ॥ १ ॥
 सुव्रतः शक्तिमान्धीरः किञ्चिद्वाधिसमन्वितः । इन्द्रियाणां वलं हत्वा मोहो वै जायते भृशम् ॥ २ ॥
 उदरार्तिरसृग्नातः किञ्चिद्देहे प्रवर्तते । तस्य भिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायण ॥ ३ ॥
 सत्यवाक् सत्यसंकल्पा व्रताढ्या धनसंयुता । षड्पुत्रप्रसूताऽपि किञ्चित्पुत्रा प्रजायते ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रा च पुत्रीषु जीवितास्वपि । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि विप्रस्तु संजातः पञ्चमादिह । तस्य गेहे प्रवृत्तं तु कन्यायाः प्रौढयमण्डज ॥ ६ ॥
 भृरिद्रविणलोभेन वृद्धविप्राय दापिता । तद्दत्तदाहृतं वित्तं सर्वस्वं तद्दशादापि ॥ ७ ॥
 यावत्कन्याऽभवत्प्रौढा वरार्थं गुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं यावत्कन्या सुताधिनी ॥ ८ ॥
 किञ्चित्काले गते तस्याः पतिर्मृत्युवशंगतः । सा बाला विधवा जाता पत्यपत्यार्थदुःखिनी ॥ ९ ॥

व्रततीर्थरता नित्यं सत्यधर्मपरापणा । बहुवर्षस्तया वत्त नियमैः शोषितं वपुः ॥ १० ॥
 पितृगृहे धनं भूरि त्वर्षितं स्नेहकारणात् । किञ्चित्कालवशात्प्राप्ता मृतिं सा ब्राह्मणी स्वग ॥ ११ ॥
 तां पुत्रीं हृदये कृत्वा सोऽगमज्जन्मजन्मनि । कन्या बहुविधास्तस्य निराधारा मृताः किल ॥ १२ ॥
 तेन कर्मप्रभावेण पूर्वकन्या बहुप्रजा । सा तु भर्तृभवं गर्भं दधौ मृत्युं प्रतीक्षतां ॥ १३ ॥
 पुनर्जन्म पुनर्गर्भस्तत्कर्मनिष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च रौरवे नरके मृतः ॥ १४ ॥
 यातना बहुधा भुक्त्वा वर्षाणां च सहस्रकम् । पश्चान्मानुषमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ १५ ॥
 इदं जन्म चतुर्थं तु पुत्रीवानत्र जायते । मृतः पुत्रो मृतो गर्भस्तेन गर्भभवादिह ॥ १६ ॥
 भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद । भर्तृविद्वेषिणी नित्यं चिरापत्यानुगामिनी ॥ १७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन कन्या भूरि मृतः सुतः ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापं प्रशाम्यति । निष्कृतिं वद विश्वात्मन् पृथक्त्वेन प्रकाशय ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्म जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह शृणु त्वं कश्यपात्मज ॥ २० ॥
 स्वकन्यां वरयोग्यां सा चिन्तयन्तीमनागसम् । दशाब्दिकां च मानेन यथाभावं यथामति ॥ २१ ॥
 कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । अलंकृतां यथाशक्ति वराय गुणशालिने ॥ २२ ॥
 ब्रह्मणे विधिना सूत दद्याच्च बहुदक्षिणाम् । महापापौघशमनं कन्यादानमतन्द्रिता ॥ २३ ॥
 कन्याविवाहसमये महाशान्तिविधिं चरेत् । एवं कृतविधिः सूत कन्यां दत्त्वा विधानतः ॥ २४ ॥
 शान्तिकर्माणि सर्वत्र विस्तीर्य ऋत्विजादयः । भूमिद्रविणवासांसि कन्यावातांसि दापयेत् ॥ २५ ॥
 गृहदानं ततो दद्याद्यत्रोपस्करसंयुतम् । वर्षेवपं तु संपूर्णे अब्रवस्त्रैश्च पोषयेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृतविधिः सूत बहुपुत्रा यशस्विनी । पापं पुत्रविनाशारुख्यं कन्यापत्पौदयश्च यत् ॥ २७ ॥
 तस्य पापस्य नाशार्थं कन्यादानादयः स्मृताः । नाशयेन्चैव तत्पापं द्विजानां विधिपूजनात् ॥ २८ ॥
 यजनाच्च विधानेन ब्राह्मणैः स्वस्तिवाचनात् । विनायकाम्बिकामूर्तीं हेमनिष्कप्रमाणतः ॥ २९ ॥
 आचार्यापि ददेत्सूत नानाकर्माघशान्तये । ऐहिकं लक्षणं तस्याः शरीरे चोपजायते ॥ ३० ॥
 जिह्वाद्वयदन्तोष्ठे रोगा वातादिदोषजाः । नृपचौराग्निहानिश्च वित्तानि च यतस्ततः ॥ ३१ ॥
 तत्प्रमानेन मनसा दूयते भृशमाधिना । सर्पिण्यात्मानमालोक्य प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ३२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणवार्दं कर्मविपाके अथ्यायो द्विपंचाशदधिकषट्पुःशततमः ॥ ४९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या ताम्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वभवे सुत । औद्भुक्त्वेण रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 पापं विचार्य मत्नेन ताम्रं दद्याच्च शक्तितः । तस्य दानान्महाभाग पापं नश्यति तदक्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणवार्दं कर्मविपाके अथ्यायस्त्रिपंचाशदधिकषट्पुःशततमः ॥ ४९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भवत्याऽनया मुक्ता पूर्वजन्मनि मानद । गर्भागत्रा त्वजा वध्या विधिना गर्भधारणात् ॥ १ ॥
 तेन कर्मविपाकेन पादुजा साऽथ जन्मनि । पूर्वजन्मवती विप्रा न च गर्भं दधात्यलम् ॥ २ ॥
 मृत्युश्चिन्तमिदं तस्य चात्र सर्वोपमोचनम् । कृत्वाऽज्ञो गर्भतंतुक्तां राजतीं पदपलात्मिकाम् ॥ ३ ॥

वैश्वानरस्तथा कार्यः पञ्चमापैर्द्विगण्यः । पृजयित्वा ततो दद्याद्विनाय विधिनाऽण्डज ॥ ४ ॥
एवं कुर्याद्विधानेन सर्वपापानोदनम् । तस्याः पुत्रविवृद्धिः स्याद्विह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
इति श्रीहृद्वसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःपञ्चाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्परसिद्धान्नं प्राक् क्षुत्पीडाप्रपीडितः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शूलरुक्पीडितोऽधुना ॥ १ ॥
अन्नदानेन विभ्रेभ्यो रसदानाद्विशेषतः । मुच्यते शूलजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
सुवर्णशूलदानाद्वा विप्रायात्र कुटुम्बिने । शूलदोषोपशमनमिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
इति श्रीहृद्वसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चपञ्चाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तः प्राक् सृत बभूव पुरुषोत्तमः । स्वज्ञातिषु महाभाग दृढधर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
विराटदेशे निवसन् राजकार्ये रतः सदा । कृतवानग्निदाहं च गन्नूणां भयदापकम् ॥ २ ॥
बालवत्ता मृतास्तत्र पुरे तस्मिन् खगोत्तम । पापमाचारितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
तत्रो यमपुरं प्राप्तो जातोऽत्र यमुनातटे । चारणो धर्मनिरतो बहुद्रव्यसमन्वितः ॥ ४ ॥
नानामुखैर्धर्मयुतो गजाश्वरयवाहनैः । बन्धुभृत्याधिकारादधो बन्धुभूषणभूषितः ॥ ५ ॥
सर्वं विष्णुप्रसादाच्च सुखं पापफलं शृणु । धूर्तो मिथ्यापवादी च बहुलोभसमन्वितः ॥ ६ ॥
जातसन्ततिदुःखार्तो बालवत्सवषादिह । नेत्ररोगान्वितो निरयं शृणु चिह्नं पतत्रिण ॥ ७ ॥
चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् । गृहप्राप्तान्महाभाग वृष्टिरीष्टसमुद्भवात् ॥ ८ ॥
पूर्वपापफलस्यात्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिवदं मे स्वामिन् बालवत्सावनाशनीम् । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुः पूर्वपापात्ममुच्यते ॥ १० ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं शृणुष्वान्न तद्वर्षानन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ११ ॥
दृढकर्माजितात्पापाच्च चोक्तं पापशोधनम् । श्रवणाद्भरिवंशस्य वैशाखे विधिनाऽण्डज ॥ १२ ॥
माघे वा कार्तिके वापि दशावृत्तिविधानतः । ततस्तु भोजयेद्विप्रात्र होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ १३ ॥
कोटिलक्षाद्युतं सत रुद्राध्यायं जपेत्तथा । धनूनां दशकं दद्यात्सवत्साभरणान्वितम् ॥ १४ ॥
द्वयाच्च कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गां पयस्विनीम् । प्रायश्चित्तमिदं पुत्र चेतुःश्र्याद्विपूर्वकम् ॥ १५ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद्विवाहादपरान्मुत । मृत्युः पञ्चाशदब्दे तु खग चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र नवत्यब्दमितं तथा । द्विरुक्तमायुः कथितं तीर्थे पुण्याश्रयेऽण्डज ॥ १७ ॥
जावे कर्कटगे तत्र चन्द्रे मकरराशिगे । त्रयोदश्यां दिवा भूमौ ऋक्षे मृगशिरोभिधे ॥ १८ ॥
निर्णयः कथितस्तस्य विष्णुपूजनजात्फलत् । भविष्यति गतिस्तस्य पुनर्विष्णुप्रपूजनात् ॥ १९ ॥
तथा तृतीये जन्वापि-भरणाद्रोग्यहे सुत । सर्वपापविशुद्धः स्यात्पुनर्भोजनवाप्नुयात् ॥ २० ॥

इति श्रीहृद्वसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पञ्चाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेदत्र पूर्वं रीत्यपहारकः । देवा तत्पापशुद्ध्यर्थं रीतिः शतपलात्मिका ॥ १ ॥
गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विप्रांश्च भोजयेत् । मुन्यतेऽत्र महाभाग तद्रोगात्पापजाद् ध्रुवम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपञ्चाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग खररोमा प्रजायते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात्खरं पापविमोहितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कत्रयं हिरण्यं च दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गपाठिने ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपञ्चाशदधिकचतुःशततमः ॥ ४९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भुक्तं गर्भपुष्ट्यर्थं कुक्कुटाण्डं खगेश्वर । अत्र जन्मानि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥
घनधान्यसमायुक्ता पूर्वपुण्यादिहाण्डज । न च गर्भं दधात्येषा प्राक्पापादण्डभक्षणात् ॥ २ ॥
कृत्वाऽण्डं विधिना तद्द्वैरर्ण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्धार्धमितं वापि त्रिषु वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
दत्त्वा द्विजाय विधिना आचरेच्छोद्धरं व्रतम् । तेनेह कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
भुक्त्वाऽतिदारुणान्सूत नरकान् घोरदर्शान् । तथा पुण्यफलं पुण्यात्प्राप्य पुण्यावशेषतः ॥ ५ ॥
स्वर्णकारकुले जातो धूर्तं लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवञ्चनतत्परः ॥ ६ ॥
महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । सुखैश्वर्यधनैर्युक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ७ ॥
नानास्त्रीसुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवर्जितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिकृन्तनीम् ॥ ८ ॥
प्रयागे त्वयवा काश्यां स्याप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्षान्तं मन्त्रैस्तलिङ्गजैस्तथा ॥ ९ ॥
गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्बहुदीपकैः । संपूज्य विधिवद्देवं तदन्ते भोजयेद्विजान् ॥ १० ॥
शिवभक्तांस्तथा शान्तान् दक्षिणाभिश्च पूजयेत् । नानाहिरण्यैर्विधिवत्तयैवाभरणैः शुभैः ॥ ११ ॥
अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्वेदे विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १२ ॥
य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापप्रणाशनम् । संप्राप्य तत्र निर्याणं शिवलोकं स गच्छति ॥ १३ ॥
कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्वि काश्यप । नाधिकारोऽस्ति शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १४ ॥
तप्ता शलाका देया वै शूद्रकर्णेऽतिदारुणा । श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १५ ॥
आयुरव्युत्थं तस्य पक्षीन्द्र कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पृथिवत्सरे ॥ १६ ॥
एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नागी प्राग्भवे हन्यात्खरमग्रैव जन्मानि । खररोमसमानानि रोमाणि प्रभवन्ति च ॥ १ ॥
ब्राह्मणाय तदा दद्यात्स्वर्णं निष्कत्रयं मुत । जायते सूक्ष्मरोमा सा विनतानन्दवर्धन ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वै पुरा हरेदीर्ति नारी सा च पतत्रिण ! पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
रीर्ति दद्याच्छतपलां तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुयाद्भक्त्या तिलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यूरीरणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकषष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धान्नहारिणी । साऽत्र जन्मनि शूलेन रोगेणैव च वाध्यते ॥ १ ॥
सिद्धान्नदानं विप्रेभ्यो दीनेभ्योऽथ पतत्रिण । भिक्षुभ्यश्च तथा दानाद्भक्त्या च शक्तितः ॥ २ ॥
न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव म्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यूरीरणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उग्रघाती भवेत्पूर्वं जन्मन्यथ पतत्रिण । सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्विप्रेभ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यूरीरणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विषष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वन्ध्येयं या महाभाग गङ्गायां हि पतत्रिण । रुद्राणां पूजयेच्छं तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १ ॥
शक्त्याय भोजयेद्विमान् होमयेच्च स्वशक्तितः । अनेन विधिना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ २ ॥
जायते संततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यूरीरणसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुःषष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायते त्विह ॥ १ ॥
दानाच्छतपलाद्भक्त्या सीसकादण्डजोत्तम । विषाय वेदविदुषे शीर्षरोगो विनश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यूरीरणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचषष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव वाहुजः कश्चिद्देशे कीराभिधे सुत । धर्मकर्मात्पको भक्तः पितृपुत्रधनान्वितः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वस्वपि च पात्रेभ्यो गोभूम्यश्वादिकानि च ॥ २ ॥
पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । स्ववंशजस्य कस्यापि गृहं शत्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥
निर्दग्धं वैरिभाषेन रात्रौ वै भार्यया सह । तस्मिन् दाहे महाभाग निर्दग्धं वृषभद्वयम् ॥ ४ ॥
गृहस्याः स्वल्पजीवाश्च घातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुतिथे काले गतः स यमशासनम् ॥ ५ ॥
सखीकः स्वफलं मुक्त्वा पापाद्बुधं शुभं तथा । पुण्यात्पाञ्चनदे देशे स जातो वाडुजोऽधरः ॥ ६ ॥
मध्यस्वरूपो मतिमान् कुलेष्टः पुरुषो दृढः । रक्तो नोच्चो नातिनीचो बहुकन्यः पृथुर्विसुः ॥ ७ ॥
यौवने तु सुखैश्वर्यधनैः स्थानैर्युतोऽयुतेः । मितदो भोगवानादयः कृती मानी जनमियः ॥ ८ ॥
पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । उग्रश्चिन्तातुरो धूर्तो दुःखभोगी तथाऽण्डज ॥ ९ ॥

सा ज्येष्ठा प्रपुत्रेव स्त्री मृतपुत्राऽत्र जन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गे वृषभे शनिः ॥ १० ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । कारयित्वा शिवं साङ्गं पलैर्वेदमितैः शुभैः ॥ ११ ॥
 हिरण्मयं महाभाग पत्रे लेख्यं शिवान्वितम् । तदर्धार्धमितं वापि त्रिषु विज्ञानुसारतः ॥ १२ ॥
 उपचारैः षोडशभिः पूजयित्वा विधानतः । संस्थाप्य पशुपं पश्चाद्गौरथे सुमनोहरे ॥ १३ ॥
 सर्वापस्करसंयुक्ते क्षौमाम्बरविभूषिते । दद्याद्देविधिज्ञाय मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ १४ ॥

मन्त्रः ।

“ मोहात्पूर्वं महापापमग्निदाहाद्यदजितम् । तन्नाशाय ददेऽहं तु शिवं गोरथसंस्थितम् ” ॥ १५ ॥
 गोधिकाद्यास्तया जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । जीवपत्रमिदं दद्याद्ये चान्ये घातिताः पुरा ॥ १६ ॥
 पञ्चमापमितो वद्विंद्यो हेममयः शुभः । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रौद्रं जप्त्वा सहस्रकम् ॥ १७ ॥
 अष्टाक्षरं द्विसाहस्रं होमयेद्भोजयेद्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १८ ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्राश्चाधिष्याधिविवर्जिताः ॥ १९ ॥
 नैवं कर्गोति यो मोहादत्र पुत्रविवर्जितः । चत्वारिंशन्मिते कूने वर्षे रिष्टं प्रकीर्तितम् ॥ २० ॥
 पश्चादशन्मितके रिष्टं देवाच्चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुःसप्तमिताब्दकम् ॥ २१ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पदषष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

न्यास्यद्वारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतामुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽत्र हि ॥ १ ॥
 दानाच्छतपलादत्र सीसकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे दरिद्राय कुटुम्बिने ॥ २ ॥
 नश्य पापस्य दामनं मया प्रोक्तं स्वगाधिप । तस्मिन्वयसि तद्रिष्टं भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतषष्ट्यधिकचतुःशततमः ॥ ४६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गायत्र्याश्च जपेद्भक्तं नात्र कार्या विचारणा । न तस्य विन्मयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चाण्डज ॥ १ ॥
स्वशरीरविवृद्धचर्यं येन मुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् गुडं हृति कस्यचित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते साऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गायां हि महाभाग गुडधेनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्तस्माद्रोगाद्विसुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्देशोऽभवत्पूर्वं देशे नेपालसंज्ञके । बहुमित्रसुतेराढ्यो हीनद्रव्येण संयुतः ॥ १ ॥
आराधनं तु कृतवान् स देव्याः पूर्वजन्मनि । स्वास्त्रियं च सुरूपं च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
अन्यास्त्रियमुपगतो व्यभिचारपरो हृदः । स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्राप्ति ॥ ३ ॥
पापपुण्यफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र महीधरे । गौरो भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
देशेदेशेऽतिविख्यातो घृणी शूरो महायशाः । स्वस्त्रीत्यागान्महाभाग जायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् स्त्रीप्राप्तेः सौख्यकारिणीम् । कृपया दिवसेजान लोकोपकरणाय च ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हैर्मां सर्वार्यकारिणीम् । पलपञ्चमितां लेख्यां गन्धैर्माल्पैरलंकृताम् ॥ ७ ॥
दद्याद्देवविधिनाय सुकुलीनाय चार्चिने । प्रजापतिं तथा दद्याद्राजतं त्रिपलामकम् ॥ ८ ॥
ब्रह्मदेवतमन्त्रेण गृह्णीयात्स द्विजोत्तमः । पश्चादष्टाक्षरं मन्त्रं सहस्रं पापशोधनम् ॥ ९ ॥
जपेदष्टसहस्रं तु सूर्यमन्त्रं महाबलम् । होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तर्पयेत् ॥ १० ॥
य एवं कुरुते सूत सर्वपापविशोधनम् । प्रायश्चित्तं परं पुत्र तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ११ ॥
नैवं करोति यो मोहाज्जडधीर्दिवघातितः । न लभेत्स्त्रीसुखं सोऽत्र रिष्टं षड्देकेऽन्दके ॥ १२ ॥
प्रायश्चित्ते कृतेऽन्दानां जीवनं पञ्चसप्ततित्म् ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगं हन्याद्विनाऽऽखेटं प्राग्भवे योऽण्डजाधिप । पण्डः स्याद्ग्नं जनुपि तत्काले मृगघातकः ॥ १ ॥
पापनाशकर्ता तस्य निष्कृतिं वच्म्यहं सुत । दद्यादूर्ध्वं नवं तत्र स्वर्णनिष्कयुतं शुभम् ॥ २ ॥
सहासनमलंकारैर्भूषयित्वा विधानतः । विधिनाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
न स पश्यति तज्जत्वं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७४ ॥

१ देहदिन्येन संयुतः ।

सा ज्येष्ठा प्रष्टुर्वे स्त्री मृतपुत्राऽत्र जन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गे वृषभे जनिः ॥ १० ॥
 लक्ष्णैरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । कारयित्वा शिवं साङ्गं परैर्वेदमितेः शुभैः ॥ ११ ॥
 हिरण्मयं महाभाग पत्रे लेख्यं शिवाश्रितम् । तदर्धार्धमितं वापि त्रिषु विचानुसारतः ॥ १२ ॥
 उपचारैः षोडशभिः पूजयित्वा विधानतः । संस्थाप्य पशुपं पश्चाद्गौरये सुमनोहरे ॥ १३ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्ते क्षौमाम्बरविभूषिते । दद्याद्देदविधिज्ञाय मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ १४ ॥

मन्त्रः ।

“ मोहात्पूर्वं महापापमग्निदाहाद्यद्विजितम् । तन्नाशाय ददेऽहं तु शिवं गोरथसंस्थितम् ” ॥ १५ ॥
 गोधिकाद्यास्तया जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । जीवपत्रमिदं दद्याद्ये चान्ये घातितः पुरा ॥ १६ ॥
 पञ्चमापमितो वद्विंद्यो हेममयः शुभः । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रीद्रं जप्त्वा सहस्रकम् ॥ १७ ॥
 अष्टाक्षरं द्वादशाक्षरं होमयेद्भोजयेद्द्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १८ ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्राश्चाधिव्याधिविवर्जिताः ॥ १९ ॥
 नैवं करोति यो मोहादत्र पुत्रविवर्जितः । चत्वारिंशन्मिते कूने वर्षे रिष्टं प्रकीर्तितम् ॥ २० ॥
 पश्चादशमितिके रिष्टं देवाच्चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुःसप्तमिताव्दकम् ॥ २१ ॥
 इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्टयधिकचतुःशततमः ॥ ४६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽत्र हि ॥ १ ॥
 दानाच्छतपलादत्र सीसकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे दमिद्राय कुटुम्बिने ॥ २ ॥
 तस्य पापस्य शमनं मया प्रोक्तं खगाधिप । तस्मिन्व्यसि तद्विष्टं भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्टयधिकचतुःशततमः ॥ ४६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्याच्छतपलं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगात्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः अष्टाष्टयधिकचतुःशततमः ॥ ४६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
 सरस्वत्याश्च प्रतिमां सौवर्णीं राजतीं तथा । दद्याद्देदविधिज्ञाय तदा स्यात्सुस्वराऽण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्परवृत्तं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 पृथेनुपमदानाच्च विधिना वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गायत्र्याश्च जपेद्वृक्षं नात्र कार्या विचारणा । न तस्य विन्मयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चाण्डज ॥ १ ॥
स्वशरीरविद्वद्धचर्यं येन सुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याखण्डसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् गुडं हरति कस्यचित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते साऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गायां हि महाभाग गुडधेनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्समाद्रोगादिसुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याखण्डसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्वैश्योऽभवत्पूर्वं देशे नेपालसंज्ञके । बहुमित्रसुतेरादधो हीनद्रव्येण संयुतः ॥ १ ॥
आराधनं तु कृतवान् स देव्याः पूर्वजन्मनि । स्वास्त्रियं च सुरूपां च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
अन्यस्त्रियमुपगतो व्यभिचारपरो दृढः । स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ३ ॥
पापपुण्यफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र महीधरे । गौरो भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
देशेदेशेऽतिबिख्यातो घृणी शूरो महायशाः । स्वस्त्रीत्यागान्महाभाग जायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् स्त्रीप्राप्तेः सौख्यकारिणीम् । कृपया दिवसेजान लोकोपकरणाय च ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हैमीं सर्वार्थकारिणीम् । पलपञ्चमितां लेख्यां गन्धैर्मल्यैरलंकृताम् ॥ ७ ॥
दद्याद्देविधिज्ञाय सुकुलीनाय चार्धिने । प्रजापतिं तथा दद्याद्वाजतं त्रिपलात्मकम् ॥ ८ ॥
ब्रह्मदेवतमन्त्रेण गृह्णीयात्स द्विजोत्तमः । पश्चादष्टाक्षरं मन्त्रं सहस्रं पापशोधनम् ॥ ९ ॥
जपेदष्टसहस्रं तु सूर्यमन्त्रं महाचलम् । होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तर्पयेत् ॥ १० ॥
य एवं कुरुते सूत सर्वपापविशोधनम् । प्रायश्चित्तं परं पुत्र तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ११ ॥
नैवं करोति यो मोहाज्जडधीर्दिवघातितः । न लभेत्स्त्रीसुखं सोऽत्र रिष्टं पद्मेदकेऽन्दके ॥ १२ ॥
प्रायश्चित्ते कृतेऽदानां जीवनं पञ्चसप्ततिम् ॥ १३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याखण्डसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगं हन्याद्विनाऽऽखेटं प्राग्भवे योऽण्डजाधिप । पण्डः स्यादत्र जनुपि तत्काले मृगघातकः ॥ १ ॥
पापनाशकर्ता तस्य निष्कृतिं वच्म्यहं सुत । दद्यादर्थं नवं तत्र स्वर्णनिष्कसुतं शुभम् ॥ २ ॥
सहासनमलंकारैर्भूषयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
न स पश्यति खञ्जत्वं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याखण्डसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतैलापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कण्डूरोगमपीडिता ॥ १ ॥
सा मुच्यते महाभाग दानात्तैलघटद्वयात् । सुवर्णाढ्यात्तया शक्त्या तैलदानाद्विशेषतः ॥ २ ॥
इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजाऽमात्यः स वै कश्चिञ्चारणः पूर्वजन्मनि । भव्यमूर्तिर्दंडो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
राजपत्न्यां महाबाहो दधाराऽसावधर्मतः । गर्भं च काममुग्धो यो भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥
पापात्पापफलं भुक्त्वा यमलोके पतन्निण । शिवपूजनजात्पुण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
देशे जाङ्गलके पण्डः सर्वधर्मबहिष्कृतः । शिवपूजारतो यस्मात्प्रागत्र धनभोगभाक् ॥ ४ ॥
स्त्रीपुत्रसुखहीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं जनुपि या नारी गर्भघातकरी ह्यभूत् । गर्भपातेन दुःखार्ता साऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
तथापनाशनं सूत शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः । दद्याद्विप्राय तुरगं युवानं भूषणान्वितम् ॥ २ ॥
स्वर्णनिष्कयुतं चात्र पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न पश्यति च गर्भोत्थां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
दानप्रभावात्पक्षीन्द्र स्वज्ञत्वं नाप्नुयादिह ॥ ४ ॥

इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७७ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मोहादिपीडितो नित्यं कृशाङ्गः पाण्डुरस्युतिः ॥ १ ॥
ऊर्ध्ववातादिना पीडा बाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः । तस्य भार्या सदाचारा सुस्नेहा भर्तृभक्तितः ॥ २ ॥
रक्तस्रावादिना पीडा जायते वायुसम्भवा । स एव तस्या गर्भस्य घातं कुर्याच्च वृद्धितः ॥ ३ ॥
द्वित्रैश्च पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु चास्य विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तथा गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
अतिकष्टार्द्धनतेय गर्भपातकृतागतः । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारोऽपतत्त्वतः ॥ ६ ॥
नानाद्रव्यापहर्षां च कुलया वाक्पलंघनात् । भर्तुस्तु चौरिणी वृत्तिर्दुष्टसंगतिकोऽर्जनात् ॥ ७ ॥
तेन दुष्टेन यद्रव्यं हतं तस्करबुद्धिना । भुक्तं साभ्यां वैनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
फालेन तन्नं भुक्त्वा पीडितो दारुणीर्ग्रहैः । यातना बहुधा प्राप्ताः पश्चान्मानुपतां गतः ॥ ९ ॥
किंचिदमप्रभावेण क्षेत्रेयं जन्मना भुवि । इदं जन्म चतुर्थं वै गर्भपातोऽभिजायते ॥ १० ॥
उभाम्यां च कृतं कर्म मुज्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

मापश्चित्तं फलं देव येन पापक्षयो भवेत् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी नानागर्भात्रिंहति हि । तस्या निष्कृतितः शुद्धिः श्रूयतां कश्यपात्मज ॥ १३ ॥
 नारी नियमसंवीता ध्रुवं सा व्रतकाङ्क्षिणी । सौम्यायनं समासाद्य सितपक्षे शुभेऽहनि ॥ १४ ॥
 तस्य पापस्य शान्त्यर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् । पयः स्रवन्तां शान्तां वा सुरभीं शुभलक्षणाम् ॥ १५ ॥
 गृहमानीय विधिवत्पूजयेत्तां समाहिता । इष्टैस्तु यवसैः पानैर्भक्ष्यैः कण्डूयनैरपि ॥ १६ ॥
 रुचिरेश्च सुमिष्टान्नैः सा तां परिचरेत्सदा । रात्रौ पुष्पावलीभिश्च दीपैः प्राक् चन्दनादिभिः ॥ १७ ॥
 सुगीतमङ्गलध्वनिस्तदधःशायिनी भुवि । प्राणयात्रां प्रकुर्वीत ततस्तु पयसाऽहनि ॥ १८ ॥
 तस्यास्तु पञ्चगव्यानि यथान्यायं यथाश्रुति । एवं व्रतपरा नारी मासिमासि तु संयता ॥ १९ ॥
 तस्या धेनोः सवत्साया इष्टं समाभिकांक्षिणी । व्रतान्ते द्विजमाहूय समस्तगुणशालिनम् ॥ २० ॥
 अभ्यर्च्य पूजयेद्भक्त्या वस्त्रस्त्रग्दामभूषणैः । सम्पद्यगभ्यर्च्य तां धेतुं तनयं वै स्तनधयम् ॥ २१ ॥
 सुवर्णं शुद्धमाग्रेयं मापपोडशसंमितम् । कृत्वा च विधिना तस्मै तां दद्यादिति भाषिणी ॥ २२ ॥
 मद्याक्षां सवत्सां च पूर्वपापापनुत्तये ॥ २३ ॥

प्रार्थना ।

“ यन्मया कुलटाधर्मानानागर्भाश्च हिंसिताः । नानाभेदैः प्रयातास्ते मे गर्भा बहवो भुवि ॥ २४ ॥
 तत्र कर्माजितं पापं गर्भपातादिदूषणम् । एनसस्तस्य नाशाय सवत्सां दापये त्विमाम् ॥ २५ ॥
 इह जन्मनि वन्ध्यत्वं नाशयेन्मम सत्वरम् । दानेनानेन सुरभे स्नानघा किल सुव्रता ॥ २६ ॥
 भवेयं त्वत्प्रसादेन गर्भो मे सुभगो भवेत् ” । एवमस्त्विति तां धेतुं समादाय सदक्षिणाम् ॥ २७ ॥
 हिरण्यं रजतं ताम्रं विविधानि फलानि च । दापयेद्विजसुख्याय भूरिद्रव्यैश्च तोषयेत् ॥ २८ ॥
 भोजयेच्च शतं विप्रान् नानान्नैः सक्तुपायसैः । एवं कृतविधिः सूत नारी सा दुःखनाशिनी ॥ २९ ॥
 वन्ध्यत्वान्मुच्यते सूत पुत्रं प्राप्य यशस्विनम् ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मत्रिपाके अध्यायोऽष्टतमः ॥ ४७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्नरङ्गं घातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र प्रजायते ॥ १ ॥
 स्वर्णाश्वदानाद्विधिवत्सर्वोपस्करसंयुतात् । वक्रकण्ठसमुद्भूतां पीडां नामोति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मत्रिपाके अध्याय एकोनाशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालघाती पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पादहीनो भवेत्सूत भृशं चाकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
 दद्यादश्वं सुवर्णाढ्यं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन पूर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मत्रिपाके अध्यायोऽशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संकरः प्राग्भवे सूत बभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभधर्मक्रियाम्बितः ॥ १ ॥
 क्रूरं कर्म कृतं तेन दुष्टसङ्गेन चाण्डज । चीर्यण गां परां नीत्वा क्षुधितैर्मक्षिता पुरा ॥ २ ॥
 मृतास्ते तेन पापेन नानायोनिमुपागतः । स तीर्थं मृत्युवशतो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥

तीर्थमृत्युप्रसादाच्च धनपुत्रसमन्वितः । युवभावेऽण्डजश्रेष्ठ चक्षुर्हीनोऽत्र जायते ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सुवर्णदशसम्मिताम् । लिखितां गां विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
 सा देया वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । गायत्रीं च जपेत्तत्र नियुतं वाऽयुतद्वयम् ॥ ६ ॥
 होमयेच्च यथाशक्त्या भोजयेच्च ततो द्विजान् । यः कुर्याद्विधिना चेत्यं स तद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ ७ ॥
 स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या कांचेद्दातयेन्नारी शृगालं पूर्वजन्मनि । सा तत्र पुरुषं वापि घातार्थमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि वै चोर्ध्वस्थानात्पाताच्च वैकृता । पादभङ्गो भवेत्तस्मात्पापाच्चैव खगाधिप ॥ २ ॥
 कथं वा कस्य पापस्य विन्मयं विधिना चरेत् । यस्माद्रोगात्प्रमुच्येत चोर्ध्वपातभवात्तया ॥ ३ ॥
 अश्वं निष्कसुवर्णादिचं विन्मयं पापशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्क्षत्री महाभाग पाञ्चाले देशके शुभे । नानाधर्मसमायुक्ते ग्रामे यो विश्रुतो महान् ॥ १ ॥
 दुष्कर्मोचरितं तेन भाविनोऽयस्य वै धलात् । शूद्रायां धारितो गर्भः काममुग्धेन निश्चयः ॥ २ ॥
 कृतं घनं महत्तत्र नासीद्गर्भस्य पातनम् । तथा हालाहलं पीतं लोकशङ्कातुरा मृता ॥ ३ ॥
 गर्भपीडावशाद्ग्राह्यालकोऽपि मृतस्ततः । सहायपञ्चयुक्तेन कृतं प्राक्कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 कर्मणां संग्रहश्चायं गर्भनाशसमुद्भवः । ततोऽसौ मरणं प्राप्तो बाहुजः ससहायकः ॥ ५ ॥
 सूर्यलोकं तदा गत्वा भुक्त्वा भोगांश्च शाश्वतान् । अशुभान्नरकान्भुक्त्वा स्वार्जितान्दृढकर्मजान् ॥ ६ ॥
 सोपप्लवे महादानात्पूर्वजन्मनि मानद । स जातो यमुनातीरे बाहुजोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 गौरः कृशाद्गो लम्बश्च धनसीख्यसमन्वितः । पितृभ्रातृविहीनश्च लोभमोहरतः सदा ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी नानाविभवविस्तरः । आघन्तुसुखयुक्तश्च बुद्धिमान्देशविश्रुतः ॥ ९ ॥
 धर्मादिर्द्रं तथा पापादूतः पापरतः शठः । सकन्यो हृदि रोगश्च मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
 शूद्रायां च वीर्यदानात्प्राग्गर्भस्य वधात्पुनः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापापनोदनीम् । पुत्रवृद्धिकरीं धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धयै गर्भदोषसमुद्भवाम् ॥ १३ ॥
 शूद्रायाः प्रतिमा पार्यां पलैः पञ्चमितैः शुभा । हिरण्यमी सगर्भां च पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १४ ॥
 सदर्पोर्ध्वं वा पार्यां शिषु विस्तानुमानतः । गन्धपुष्पैरलंकृत्य सा देया पापनाशनी ॥ १५ ॥
 पञ्चमापमिनं विष्णुं सर्वपापप्रणाशनम् । प्रजापतिं तथा दद्यात्सौवर्णं पञ्चमापकम् ॥ १६ ॥
 राज्ञे च तथा दद्यात्सोमं सार्धपलात्मकम् । गायत्रीं दद्याद्गार्हपत्यं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥
 पञ्चपलैः गार्ज्यैः सर्पैः सतिर्हस्तया । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥

एवं कृतविधेः सूत सर्पपापविनाशनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि जायते ॥ १९ ॥
अकृते न ययादात्तया प्रायश्चित्ते यथोचिते ॥ २० ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ठशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मनि ह्यकोविदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतद्वुनिकटेऽण्डज ॥ १ ॥
शूद्रकन्या च तेनैव हृद्या षोडशवार्षिकी । भुक्त्वाऽतिका ममुग्धेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥
स चायं सूर्यपुत्रस्य भुक्त्वा भैरवशासनम् । पूजनाच्छिबलिङ्गानां प्राग्भवेऽपि च संकरः ॥ ३ ॥
पण्डस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरथः । राजप्रचारको धीमान् गजाश्वपत्तिपालकः ॥ ४ ॥
महाधनो महोत्साहो महाविभवविस्तरः । मृत्युश्चास्यात्र गङ्गायां पुण्याच्च शिवपूजनात् ॥ ५ ॥
भविष्यति महाभाग पापान्ते चात्र सद्रतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ठशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गद्वा पुरा लोके परलुण्ठनतत्परः ॥ १ ॥
सोऽश्वदानाद्विधानेन ब्राह्मणाय पतत्रिण्ण । न पश्यति महापीडां पापजां पादसम्भवाम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पद्माशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो घातयेदजां ज्ञानात्प्राग्भवे विनतासुत । मसार्थं सोऽत्र जनुषि पुरुषोऽङ्गाधिको भवेत् ॥ १ ॥
न तस्य निष्कृतिर्दुष्टपापस्यात्र च काश्चप । प्रारब्धस्य क्षयो नास्ति विन्मये शतथा कृते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवत्प्राग्भवे विप्रो ग्रामवासी जनाश्रितः । चौराधिपो महोप्रश्च तत्संसर्गो स्वगाधिप ॥ १ ॥
दक्षानि तेन ग्रहणे दानानि विनतासुत । गोभूम्यश्वादीकान्येव ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
स भुक्त्वा नरकान्चोरान् पापात्पुण्याच्च शाश्वतान् । स्वर्गान्पर्वतभागेऽत्र स जातो वाहुजोऽधुना ॥ ३ ॥
वामनो राजसम्मानी महोत्रो मन्त्रपारगः । पुत्रार्हानोऽप्यर्त्ता सूत परवित्तस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥
भवन्त्यत्र च ये पुत्रा क्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
कृत्वा वेदघटान्सूत सौवर्णान्वृतपूरितान् । तदभावे राजतांश्च विप्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
हरिवंशं विधानेन शृणुयाद्भक्तिसोऽण्डज । रौद्रं व्रतं चरेत्पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
नैतत्प्रकुर्याद्यः श्रुत्वा स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पक्षीन्द्रं कुर्यात्तत्पुत्रवर्धनम् ॥ ८ ॥
आयुश्चाष्टाधिकाऽशीतिः समानां कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८७ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रवंशे समुत्पन्नो वातदेहो रुजाकरः । गुल्गाद्या उदरे बाधाः शिरोऽर्धश्च पुनस्तदा ॥ १ ॥
व्यापारो निष्फलस्तस्य किञ्चित्त्रादिना भवेत् । तस्य भार्याऽयं चास्ति किञ्चिद्भक्तिपरामर्शः ॥ २ ॥

अन्योन्यद्वेषिभावाच्च किञ्चित्प्रीतिकरा परा । मृतवत्सा कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
गर्भस्तस्याः स्थिरीभूतो न प्रमृत्तं पातनम् । केन पापप्रभावेण कथमस्व दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं देवदेवपरायणः ॥ ५ ॥
अन्योन्यद्वेषिभावाच्च वर्तते च विधिस्ततः । फश्चिद्रिमो धर्मपरो वेदशास्त्रार्थसाधकः ॥ ६ ॥
फदाचिद्द्वेषयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । तद्विक्तं ब्राह्मणमास शूद्रो म्लेच्छजनस्य च ॥ ७ ॥
लङ्घनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्यया सह । भर्तृसेनैस्तर्जनाद्यैस्तु तद्धनं च तदा हृतम् ॥ ८ ॥
शूद्रेण कतिपयैरेव चान्येभ्यो विनतासुत । म्लेच्छभयतमाकृत्यो ब्राह्मणः क्रोधसंयुतः ॥ ९ ॥
तदर्थमपि सम्भ्रान्त आत्मवातं चकार ह । गर्भयुक्ता च भार्या वै भर्तारं पृष्ठतोऽन्वगात् ॥ १० ॥
हृतं तस्यापि तत्सर्वं म्लेच्छराजेन तत्तदा । तावत्काले गते किञ्चिच्छूद्रो म्लेच्छेन घातितः ॥ ११ ॥
मासस्ततो वै निरये वर्षायुतसहस्रशः । पाचितो नरके घोरे शूद्रो देहेन वै तदा ॥ १२ ॥
पश्चान्मानुषमापन्नो दानधर्मप्रभावतः । इदं जन्म तृतीयं तु शूद्रवशसमुद्भवम् ॥ १३ ॥
कर्मणा तेन वै युक्तोऽप्यपत्यं नैव जायते ॥ १४ ॥

अरूण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वदस्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां शूहे नारीणां हितकाम्यया ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थस्यावत्सरं सेवामेकचित्तेन दम्पती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्वाहने तथा ॥ १६ ॥
तावन्निष्कृतये भूयः क्रमेणानेन दम्पती । शुभेऽथ भूपदेशे तु गोमयाद्युपचर्चिते ॥ १७ ॥
कुयादिष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् ॥ १८ ॥
सौवर्णं राजतं पद्मं सायुधं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्गन्धैर्वृषैश्च कुसुमादिभिः ॥ १९ ॥
जनन्या सहितान्भूयः प्रशुभ्राद्यांस्तयाऽर्चयेत् । चारुदेहं चारुबाहुं चारुशुभं यशस्विनम् ॥ २० ॥
श्रीवत्साङ्गं पीतवर्णं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् । पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसकोविदैः ॥ २१ ॥
पुष्पैः सुगन्धैर्वृषैश्चाप्यर्चयेद्विष्णुमहर्षिणः । तद्विमासोय तद्विष्णोर्मन्त्रैरेतैश्च पूजयेत् ॥ २२ ॥
देवताऽग्निस्तथा विप्र एतं ते वाऽभिपङ्गतः । शतमद्योत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन च ॥
होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया पापभावेन कर्मान्धेन दुरात्मना । म्लेच्छराज्ये च दयापारस्तया वै हुष्कृतं कृतम् ॥ २४ ॥
प्राह्मणानां चतुर्भ्यः नीत्वा भर्तृसेनताडनेः । भुक्तं तस्मान्महत्मातं हुःखं नानाभवान्तरे ॥ २५ ॥
स्थिरगर्भमृतापत्यं प्राप्तं तत्सर्वं हुःसहम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं संप्रदे त्विदम् ” ॥ २६ ॥
स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्ता कोऽदादिति विसर्जनम् । सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवाण्यवात् ॥
पेरिकः लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । दृग्दुःखं दीर्घनिःश्वासो लोचने साशुक्रशंति ॥ २८ ॥
पापशूलोऽशुभशार्च्यवातः स्याद्गुणलेपनात् । गुलाकुलत्वं स्वर्शोऽग्नेस्तादृशीं व्रणसंभवः ॥ २९ ॥
त्रैणाङ्गं विकृतिन्याधिमुने व्रणतिलादिकम् । पत्राधिमातुलानीनां वेधव्यापिः स्वस्वादिषु ॥ ३० ॥
स्वशुले प्रेतजा पीडा हुःखं वै पशुपत्यजम् । कर्मानुसारो वै व्याधिश्चिद्रं तस्य सहायकम् ॥ ३१ ॥
स्वशुले पेशि वसन्ते पतिताचारचारिणिः । एवं तु लक्षणैर्व्यापितं प्रायश्चित्तं ततो वदेत् ॥ ३२ ॥
इति श्रीहृदयप्रदमन्त्रसंज्ञकं कर्मविपाकं अथवापोऽष्टाशीत्यधिकवतुःशततमः ॥ ४८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं आभीरजा काचिद्भृद्भर्तृपगयणा । महाद्भिर्गोधनैर्युक्ता गवां पालनतत्परा ॥ १ ॥
 गावस्तृपार्ताः सततं प्रपायां प्रेरितास्तथा । निदावकाले संप्राप्ते बहिर्गामाजलाशये ॥ २ ॥
 अयान्यगावः सततं तस्मिन्नापि जलाशये । शनैः पानं प्रकुर्वन्त्यो जलं शीतलमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 ताडितास्ता भृशं गावो लघुडेन दृढेन वै । तत्रैका वृषिता वापि वारिता च भृशं तथा ॥ ४ ॥
 न च त्यक्तं जलं सूत गर्भभाराच्चिता यतः । तस्मिन्काले तदा सूत पतितो गर्भसंस्रियतः ॥ ५ ॥
 वस्तस्तत्ताडनाद्दृष्टान्मृतश्चापि च तत्क्षणात् । विचेष्टितमिदं यस्याः सैषा वेश्याङ्गनाऽधुना ॥ ६ ॥
 नानाविभूतिसंयुक्ता नानापशुभिरन्विता । सुखभोगधनैश्चर्यभूतिभिश्चान्विता सुत ॥ ७ ॥
 प्राग्गोसेवनजात्पुण्यात्सर्वं पुण्यफलं त्विदम् । एवं वर्षत्रयं यावन्मोचयिष्यति वै सुत ॥ ८ ॥
 रिष्टमब्दत्रये सूत बालवत्सवधादिह ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

प्राग्प्रश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । उपकाराय लोकानां देव त्वं सर्वदर्शकः ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्याद्गां कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गादिकान्विताम् । विप्राय वेदविदुषे तद्दोषशमनाय च ॥ ११ ॥
 सुवणार्द्धमितां तद्ब्रह्मेख्यां गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्देवविधिज्ञाय पूर्वपापात्ममुच्यते ॥ १२ ॥
 भोजयेत्तु यथाशक्त्या विप्रान् वै होमयेत्तिलान् । मुच्यते गर्भजादोपान्नात्र कार्या विचारणा ॥ १३ ॥
 इति श्रीष्टद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव पादजः कश्चिद् गुर्जरं विनतासुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
 पितृभक्तितरो नित्यं दानानि विधिपूर्वकम् । दत्तानि तेन विप्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्योऽपि शक्तितः ॥ २ ॥
 देवाच्छत्रुगृहं गत्वा कृतं कर्म रूपा किल । वैरिपुत्रः पुरा सूत पादभागेषु घातितः ॥ ३ ॥
 कुन्तेनापि च तीक्ष्णेन दिवा वै शौर्यकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माता ह्येकपुत्रिणी ॥ ४ ॥
 पुत्रदुःखान्मृता सापि ददौ शपं हि दारुणम् । यया पुत्रविहीनाऽहं गच्छामि यमशासनम् ॥ ५ ॥
 तथैव पुत्रशोकात्तो जन्मजन्मनि यास्यति । तथा बहुतित्ये काले गतोऽसी यमशासनम् ॥ ६ ॥
 धर्मात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो सुखजोऽधुना ॥ ७ ॥
 विपाशानिकटे देशे वृषे चंद्रयुते सुत । श्यामाङ्गो घूसरः क्षीणः प्रभुर्देशात्ने रतः ॥ ८ ॥
 बहुस्त्रीधनसंयुक्तो मित्रे प्रियवदान्वितः । मानभोगसुखाद्यश्च मितदो लोभसंयुतः ॥ ९ ॥
 धर्मात्सर्वं फलं सूत भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्सर्गसंयुतः ॥ १० ॥
 जातपुत्रविहीनोऽसाविह जन्मनि जायते । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
 लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रयत्नतः । पलैर्दशमितैः कुर्याद्राजतं बाहुजं सुत ॥ १२ ॥
 तन्मातरं च सीवर्णपलैकेन मितां शुभाम् । पत्रे लेख्यां यथाकागं यथोपस्करसंयुताम् ॥ १३ ॥
 पूजयित्वा तु गन्धार्चैः पोडशैरुपचारकैः । सूर्यभक्ताय शान्ताय तां दद्याद्धि कुटुम्बिने ॥ १४ ॥
 पलपञ्चमितं रौप्यं कुर्याद्दरिहरात्मकम् । तथैव गणनाथं च लेख्यं पञ्चोपचारकैः ॥ १५ ॥
 संपूज्य विधिवद्दद्यात्सर्वपापविशुद्धये । अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं वैदिकं सूर्यदेवतम् ॥ १६ ॥
 जपेदष्टसहस्रं तु यया प्रणवपूर्वकम् । गायत्रीं पञ्चसाहस्रं जपेत्पापविशोधनीम् ॥ १७ ॥

कुर्याद्धोमं दशांशेन पश्चाद्ब्राह्मणभोजनम् । एवं कुर्याद्विधानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ १८ ॥
न प्राप्नोति तदा रिष्टं पद्विंशत्वं प्रकीर्तितम् । पश्चवेदमिताब्दान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ १९ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीयश्च पूर्वजन्मन्यजासुतम् । भविष्यत्यत्र पुरुषो ह्यधिकाङ्गयुतस्तदा ॥ १ ॥
कस्तूरिकापलं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । अजमेकं च वस्त्राढ्यं मुच्यते महदेनतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी च पुरुष इह जन्मनि जायते । वर्षराङ्गाख्यरोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
दद्यात्पलज्ञतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं तत्पापनाशनं परम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वित्रत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वमनोरथैर्युक्ता काचिदासीच्छुभानना । प्राग्भवेऽण्डज तत्सर्वं चेष्टितं शृणु सांप्रतम् ॥ १ ॥
नकुलानां विलं कृत्वाऽतितप्तं किल बालकम् । पूरितं च तथा सर्वं तद्वातार्थं पतत्रिण ॥ २ ॥
मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः खग । साऽपि मृत्युवर्शं प्राप्ता भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ३ ॥
पूर्वं शतद्वके देगे शश्वदत्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जाताऽत्रापि राजकुले सुत ॥ ४ ॥
प्राग्दानप्रभवात्पुण्याद्यो पापफलं शृणु । सर्वं तद्वंशजाः सुत तदग्रे मरणं गताः ॥ ५ ॥
जीवनं चाऽत्र तस्याश्च वर्षाण्यष्टोत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापाद्दृढं दाजन्मत्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥
कुरुक्षेत्रादिवासाच्च पापं नश्यति सांप्रतम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय द्वित्रत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति याऽन्यस्य सुत बुद्धिविर्जिता । अत्र जन्मनि सा सुत वर्षराङ्गाऽन्विता भवेत् ॥ १ ॥
दद्याच्छतपलं लोहं समुवर्णं द्विजातये । मुच्यते पापजाद्रोगाद्दर्वराङ्गाभिघातसुत ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्नवत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मोहात्प्राग्याऽवधीतसूत नार्थजं विधिविर्जितम् । साऽङ्गाऽधिकाऽत्र जनुपि भविष्यति वरानना ॥ १ ॥
अजं दद्याद्विधानेन कस्तूरीपलसंपुतम् । सवस्त्रं वेदविद्वुषे तदोपशमनं त्विह ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचत्रत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९५ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो गुल्मवातोदरामयः । वित्ततः कृपणश्चिव सद्दोदरसमन्वितः ॥ १ ॥
गुणपेनो धर्मधर्म्यः किञ्चिद्वापागवान् सुवि । दयादाच्छत्रवत्पीडा भियः हेतुश्च जायते ॥ २ ॥
नागीद्वयं च तस्यापि संजातं चात्र जन्मनि । बहुपुत्र्यः प्रसूताश्च न तु पुत्रः प्रजायते ॥ ३ ॥
पन्दाचिज्ञानमात्रस्तु मृतः पुत्रोऽप्रिमाणकः । एका पुण्यपती भार्या संजाता तस्य भास्कर ॥ ४ ॥
येन परमविपाकेन सत्यं फलय मे विभो ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि क्षात्रस्तु किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । अर्थवृद्धिर्यैविनादृचो ग्रामाधीशः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
 ग्राममध्ये स्थितिं चक्रे ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त ह्युपुत्रो वित्तसंयुतः ॥ ७ ॥
 कालेन मृत्युमापन्नो धनलुब्धो निरामयः । तस्य भार्या महासाध्वी साहसं कृतवान् खग ॥ ८ ॥
 क्रियाकर्मविधानार्थं तया दत्तं धनं खग । मृता पुनः क्षत्रियेण तस्य नीतं धनं सुत ॥ ९ ॥
 निराधाराः सुता हीनाः पित्रा मात्रा सुदुःखिताः । सर्वस्वहरणाद्वापि मृताः कन्या इतस्ततः ॥ १० ॥
 मातृपक्षे गता काचित्काचिद्वै पैठके खग । उद्दासस्तद्गृहस्थात्र सजातः किल कर्मणा ॥ ११ ॥
 यो वै क्षात्रगृहे पुत्रो ब्राह्मणः स तु जायते । योऽत्र नव्यो मृतः पुत्रो धनलुब्धः स एति वै ॥ १२ ॥
 एवं पुत्र ऋणीभूते तत्काल ऋणमाप्यते । ब्रह्मस्वहरणादेवं पुत्रपुत्रीमृतिः सदा ॥ १३ ॥
 पुरा कृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः । तेन कर्मविपाकेन कन्यापत्यं मृतं सुत ॥ १४ ॥
 तस्य पापस्य नाशाय निष्कृतिः क्रियते शुभा । शुभे त्ववसरे प्राप्ते ह्ययने शुभवासरे ॥ १५ ॥
 प्रारभेद्दरिभक्तश्च संवत्सगविधिं त्विह । प्रत्यहं परमेशानं विष्णुमव्यक्तमव्ययम् ॥ १६ ॥
 पौरुषेणैह सूक्तेन अर्चयेन्मासमेव च । कुङ्कुमागरुकर्पूरैश्चन्दनैस्तुलसीदलैः ॥ १७ ॥
 अर्चयेद्विधिविधेः पुष्पैरुपचारैः पृथक्पृथक् । भौमाप्यनाभसैस्तेजोवापत्यैः पञ्चभिस्तथा ॥ १८ ॥
 एवं व्रतपरा नारी भर्तृभक्तिपरायणा । अर्चयन्ती हरिं पूर्णं वर्षाविधिमथाचरेत् ॥ १९ ॥
 शुभे मासे शुभे पक्षे चैकादश्यामुपोषिता । शुभनक्षत्रयुक्तायां द्वादश्यां पुत्रकाम्यया ॥ २० ॥
 पूर्ववद्दरिभक्त्यर्च्यं ऋचां षोडशभिः प्रभुम् । विधिवद्द्विमास्थाय्य ह्यर्चयेद्द्वैगणं चरुम् ॥ २१ ॥
 आज्यभागवसानेन कपिलाज्यादुतिर्हविः । पौरुषेण च सूक्तेन यावत्षोडशसंख्यया ॥ २२ ॥
 अश्वत्यसमिधस्तप्तो जुहुयात्षोडशैव तु । पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्च चरोरपि ॥ २३ ॥
 होमान्ते द्विजभोजान्ते दानमेतत्समाचरेत् । हिरण्यभूमिवासांसि धेनुं वत्ससमन्विताम् ॥ २४ ॥
 विप्रस्योद्गाहनं कृत्वा कन्यां सालंकृतामापि । दक्षिणां प्रतिपाद्याय च्छलकौटिल्यवर्जिताम् ॥ २५ ॥
 प्राश्रीयात्तं हविःशेषं सह पत्या हरिं स्मरेत् । इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोति वैष्णवम् ॥ २६ ॥
 सुभगा च सुरुपा च भवेद्दिगतकिल्बिषा । ऐहिकं लक्षणं चिह्नं पूर्वकर्मानुत्तरतः ॥ २७ ॥
 गुल्मार्शं उदरे बाधा गुदान्तवृषणार्तयः । वातरक्ताक्षिशिरसो नेत्रकर्मातितो द्रैणः ॥ २८ ॥
 स्तनोपगौरखं दह्वर्गमने पादवैकृतम् । जनश्रुतिरभूत्तत्र श्रुते कारणं विना ॥ २९ ॥
 हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ ३० ॥

इति श्रीहृदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयं शूद्रकुले पूर्वमासीत्युण्या वरांगना । हया दानरता जाता कुरुक्षेत्रे पतत्रिण ॥ १ ॥
 सर्वैः सुखैः सदीपेता सर्वसंपत्तिसंयुता । तया कृतं महापापं भाविनोर्ज्यस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 समीपे वासितस्यास्य ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्दग्धं चाग्निदाहेन वैरिभावे पतत्रिण ॥ ३ ॥
 तत्र दग्धा महाभाग गौरपापा गृहान्तगा । कृत्वैतद्भुक्तं कर्म मुक्त्वा तु नरकान्मुत ॥ ४ ॥
 दानधर्मकृतात्युण्यात्साऽत्र जाता हि वाहुजा । माथुरे मण्डले पुण्ये वृषलत्रोपलक्षिते ॥ ५ ॥

१ क्षत्रिणं वित्तवित्तैव प्राप्तं जन्म सुतस्य न । २ गताः कन्या । ३ तोडहणः ।

मुखदुःखसमाक्रान्ता संततेर्जातनागतः । दुःखैरेनैर्कुर्युक्ताऽत्र मध्यभावे स्वगाधिप ॥ ६ ॥
 प्रायश्चित्तं परं चास्या गयायां पितृत्तर्पणम् । कुरुक्षेत्राधिवासनं प्राक्पापानां विनाशनम् ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तनवत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा सुक्तश्चात्र जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि यो मोहाद्दधेच्छ्वानं पतत्रिण ॥ १ ॥
 निष्कत्रयं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदपारगे । दानेनानेन विधिना पूर्वपापपनोदनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्यधिकचतुःशततमः ॥ ४९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं घातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दन्तपातनजाद्रोगात्पीडामाप्नोति निश्चयात् ॥ १ ॥
 दद्याद्देतुं सवत्सां च सर्वालंकारभूषिताम् । प्राजापत्यं चरेदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपचशततमः ॥ ४९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याश्च्वानं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मनि सा चात्र चक्रपादेन पीडयते ॥ १ ॥
 तथा तत्पापशुद्धयर्थं स्वर्णं निष्कत्रयं सुत । देयं विभाय विधिना चक्रपादविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचशततमः ॥ ५०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रघातकरी पूर्वं या वाचित्पापमोहिता । क्षत्रजन्मनि दुःखार्ता दन्तपातनजाह्नदात् ॥ १ ॥
 विधिवद्देनुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । प्राजापत्याद्द्रतादेकात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाधिकपचशततमः ॥ ५०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फश्चिदासीत्युरा सूत चारणो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तिपरो नित्यं देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
 देशे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभवेऽण्डज । तत्र दानानि दत्तानि ब्राह्मणस्य करग्रहे ॥ २ ॥
 तेन कश्चिन्महाभाग पापमाचरितं त्विदम् । स्वजात्यां वै धृतो गर्भः काममुग्धेन निश्चितम् ॥ ३ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातने चाण्डज ॥ ४ ॥
 एवं बहुतिथे काले गतः स यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं दुःखं पुण्याल्लोकान् शुभानिह ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गोदावर्याः समीपे तु देशे रम्ये जलाशये ॥ ६ ॥
 स रक्तःकृष्णो मतिमान् दीर्घो मध्यः पृथुःसुधीः । आदिभागे धनी भोगी मध्यमेऽन्त्येऽतिसौरभभाह् ॥ ७ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभी पापरतः कश्चित् । चिन्तातिसहितश्चात्र दाने स्वल्पमतिः शठः ॥ ८ ॥
 स्वजात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशकः । लक्ष्मीतदण्डजश्रेष्ठ जन्माद्भ्रातृमहाभागः ॥ ९ ॥
 भौमः सुतेर्भः पापग्रहैर्युक्तनिरीक्षितः । लक्ष्मणैरभिराढचस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
 पण्डितमित्रा वार्या वाहजा गर्भसंयुता । सर्वावयवमयुक्ता सौवर्णी भूषणान्विता ॥ ११ ॥
 तदुर्ध्वमित्ता वापि त्रिषु वित्तानुसारतः । मंपृज्य वेद्विदुषे दद्याद्दोषापनुत्तये ॥ १२ ॥
 मायः सतमिर्तदेवो भौमः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमयुतं जप्त्वा त्र्यम्बकं तु सहस्रकम् ॥ १३ ॥

होमयेत्तद्देशेन कपिलां गां प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्ताघनाशनम् ॥ १४ ॥
 तस्य पुत्रविबुद्धिश्च जन्मन्यत्रैव जायते । नैवं करोति यो मोहाहोभात्पापविशोधनम् ॥ १५ ॥
 न जीवन्ति मुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । आयुरष्टाद्रिवर्षाणि प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पञ्चाशन्मितकेऽन्दके ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यधिकपञ्चशततमः ॥ ९०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च बभ्रुं महाभाग हन्यान्मोहान्नराधिपः । वध्नुमण्डलरोगार्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
 निष्कण्ड्यसुवर्णस्य कृत्वाऽत्र नकुलं शुभम् । वध्नुरोगविनाशार्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्र्यधिकपञ्चशततमः ॥ ९०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिञ्चारणजा नारी बभ्रुव प्रियवादिनी । व्रतदानरता साध्वी पूर्वजन्मनि चाण्डज ॥ १ ॥
 तथा ग्रामात्ततो गत्वा निर्दग्धं गह्वरं वनम् । निर्दग्धा वहवस्तत्र जीवास्तस्याश्रयं गताः ॥ २ ॥
 ततो बहुतिये काले प्राप्य तज्जनितं व्रतम् । तत्र दानवशात्पूर्वाद्दत्र सा पादजा स्मृता ॥ ३ ॥
 जीवन्वातात्तया पूर्वात्पापादत्रैव जन्मनि । जातसंततिहीना सा कुष्ठरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन संपद्यते सुखम् । गृहवित्तपडंशेन देया जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥
 घटयित्वा विधानेन नानारूपा गृहोरगाः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरधिकपञ्चशततमः ॥ ९०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शशघाती महाभाग कुब्जकर्णी प्रजायते । निष्कृतिं तस्य पापस्य शृणुष्वत्र पतत्रिण ॥ १ ॥
 शप्त्या सोपस्करां दद्याद्देवदेदाङ्गपारगे । तस्माद्दोषात्प्रसुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाधिकपञ्चशततमः ॥ ९०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्मक्रियापरः । द्विजानां पूजको दक्षः सिन्धुमण्डलजोऽण्डज ॥ १ ॥
 देवद्रव्यविहीनोऽभूत्तत्कृतं कर्म चाधमम् । स्वपत्नी स्थापिता पण्यशालायां हि पतत्रिण ॥ २ ॥
 पण्यस्त्रीकर्मलक्ष्मासौ चकार चोपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्नो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
 प्राग्दानवशात्तथा जन्मन्यास्ति च पर्वते । शूद्राधमोऽय वै षण्डः पूर्वपापाच्छृणुष्य तत् ॥ ४ ॥
 निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्ता पापाद् दृढात्सुत ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडधिकपञ्चशततमः ॥ ९०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं निहन्ति विनतासुत । साऽत्र जन्मनि रोगेण षष्टुमण्डलत्रेण च ॥ १ ॥
 पापोद्भवेन सततं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशनं दद्याद्गुं निष्कण्ड्यस्य च ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापनोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तधिकपञ्चशततमः ॥ ९०७ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चित्सात्रकुले जातो वातरोगेण पीडितः । नानासंधिभवा वाधा उदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
मेहार्त्तः सर्वदा सोऽयं नेत्रे तोदो विरश्मिता । कटिपृष्ठोरुवंशेषु बाल्ये स्याद्गृहणीगदः ॥ २ ॥
तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया व्रतचारिणी । सौभाग्यमुखसंपन्ना पितृमातृसुखोज्जिता ॥ ३ ॥
केन संततिहीना च कर्मणा लिप्यते कथम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णान्तरे जातस्तस्करो वस्त्रहारकः । निपादैः सह संभूय चौर्यकर्मणि तत्परः ॥ ५ ॥
दिनानामन्तरे प्राप्ते कश्चिद्विप्रः समागतः । गृहीतं तेन सर्वस्वं यत्किञ्चिच्चार्जनं कृतम् ॥ ६ ॥
तेनैव निहतो विप्रस्तस्करेण दुरात्मना । तस्करोऽसौ मृतश्चापि जातश्च वनपन्नगः ॥ ७ ॥
स पश्चात्तरके घोरे पतितोऽयुतसंख्यया । पश्चान्मानुषमापन्नः किञ्चित्पुण्यप्रभावतः ॥ ८ ॥
स्वर्णकारगृहे जातः पूर्वजन्मनि मानद । इदं जन्म चतुर्थं तु बन्ध्यत्वं चापजायते ॥ ९ ॥
व्यभिचारखशात्सोऽपि तस्करः पूर्वजन्मनि । तेन कर्मविपाकेन स्त्रीपुंसोर्जातवानिह ॥ १० ॥
पुत्रहानिभवेत्तस्य बन्ध्यत्वं जन्मजन्मनि । निष्कृतिं शृणु मे सूत येन पापक्षयो भवेत् ॥ ११ ॥
शुभे त्ववसरे प्राप्ते शुभतीर्थोदिसंगमे । विधिवद्विहितं पूर्वं कृतं स्पृत्याभिभाषितम् ॥ १२ ॥
विप्रस्योद्गहनं कृत्वा गृहदानं यथाविधि । धनधान्याधिकं दत्त्वा तोपयेद्विप्रयाजकात् ॥ १३ ॥
विष्टिपाते व्यतीपाते संक्रान्तौ ग्रहणे तथा । पुण्याहे विधिना तिष्ठेदनपत्याधनाशनम् ॥ १४ ॥
सुशुभे भूमदेशे तु समे कम्बलविस्तृते । विदधीत तिलद्रोणौखिभिः पर्वतमुत्तमम् ॥ १५ ॥
परितो रत्नपात्रं तु द्रोणमानं सतण्डुलम् । विदध्यात्पर्वतावेव देवदुमविभूषितौ ॥ १६ ॥
ततस्त्वौ दम्पती शुद्धौ स्नात्वाऽऽश्वहृतवाससी । दधानौ शुभवेपादयौ चिन्तयानौ प्रजापतिम् ॥ १७ ॥
सूर्योदये ततो यत्नात्सूर्यान्मूर्तिं प्रजापतेः । सुवर्णशुद्धवर्णस्य निष्कद्वयविनिर्मिताम् ॥ १८ ॥
हेमयज्ञोपवीतां च साक्षमालाकमण्डलम् । अदितेरपि केयूरहारत्रैवेयभूषिताम् ॥ १९ ॥
तदर्घोर्विभागेन तनी तस्याः शुभाकृतिम् । स शैवीमर्चयेन्मूर्तिं विष्णोर्वाग्मिनरूपिणः ॥ २० ॥
तन्मूर्तिप्रितयं सम्यक्कृतसंस्कारमर्चयेत् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं ज्ञानकर्माज्यं पुंस्त्रियोः ॥ २१ ॥
वाललीलाधरं विष्णुं वामनं प्रतिचिन्तयेत् । मातरं द्रष्टुमिच्छन्तं हरिं तस्तनकाङ्क्षया ॥ २२ ॥
ततस्तद्वाश्रमतटात्सुमेरोस्तिलपर्वतात् । वामनं ह्यनुगच्छन्तौ मार्गैस्तत्पद्भूषितैः ॥ २३ ॥
अदितिं तमपश्यन्तौ विरहाकुलचेतसा । रुदतीमिति तद्गृहमाह्वयन्तौ परान्मुनीन् ॥ २४ ॥
पवं ध्यात्वाऽप्य तां मन्त्रैर्मन्त्रार्थोदितलक्षणां । पुष्पस्रग्धूपगन्धादीरर्चयेदतिविह्वलां ॥ २५ ॥
तद्विभक्तोऽप्य तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत । ततस्तां वैष्णवौ मूर्तिं मातुरुत्सङ्गामिनीम् ॥ २६ ॥
कृत्वा तस्याः प्रतिष्ठां तां लब्धपुत्रां विचिन्तयेत् । अपश्यन्तामिमं मन्त्रं मन्त्रार्थकृतलक्षणां ॥ २७ ॥
मंयुक्तः सदितां देवीमर्चयेद्विधेर्गुणीः । ततो ब्राह्मणमध्ये तु समाहूय गुणान्वितम् ॥ २८ ॥
तस्मै तां प्रतिमां दद्यात्सुप्रामादितेः मुताम् । “मन्मया निहतो विमो धनं हत्वा घने बने ॥ २९ ॥

तस्करैः संगमे पापं प्राप्तं मे चोत्खणं महत् । तस्य पापस्य नाशाय दानमेतद्दाम्यहम् ॥ ३० ॥
 सौवर्णीं प्रतिमामेनामानघेयं भवेदिति ॥ भोजयेच्च शतं विप्रान् सर्षिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३१ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूरीयसंवादे कर्मविपाके अन्यायोऽष्टाधिकपंचशततमः ॥ १०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उलूकघातनात् पूर्वं जन्मन्यत्र च पुत्रक । पाण्डुरोगेण सततं पीडितो वै भवेद्भृशम् ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापलं चैकं दद्याद्विधाय पर्वणि । उलूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 तत्पापस्योपशमने पाण्डुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीयसंवादे कर्मविपाके अन्यायो नवाधिकपंचशततमः ॥ १०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचिदुलूकं पूर्वजन्मनि । पाण्डुरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यादत्र विधिज्ञाय पलमेकं पतत्रिण । कस्तूरिकाया विमस्य पाण्डुरुदनाशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूरीयसंवादे कर्मविपाके अन्यायो दशाधिकपंचशततमः ॥ ११० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु प्राक्कर्मणः फलम् । कश्चिच्छ्रेष्ठः कलिङ्गेशुभृद्भिर्जो धर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
 बहुस्त्रीबलसंयुक्तो गोधनैश्च समन्वितः । गङ्गायां कृतवाञ्छार्द्धं श्रद्धाविधिसमन्वितम् ॥ २ ॥
 सततं कृतवान्पापं काममौढयात्र संशयः । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुप्राप्तं धर्मिष्ठां प्रियवादिनीम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठयां याचितः स्त्रीविमोहितः । अजीवत्स चिरं कालं पश्चान्मृत्युमवाप्तवान् ॥ ४ ॥
 शुभाशुभफलं भुक्त्वा पापाश्रयकघातनाः । गयाश्राद्धप्रभावेण जातोऽत्रापि च वै द्विजः ॥ ५ ॥
 देशे स्म्यस्यले पुण्ये नदे लोहितवर्णके । मध्यरूपः प्रियायुक्तो धनयुद्धिसमन्वितः ॥ ६ ॥
 शुभादिदं तथा पापात्ततो दुःखसमन्वितः । सुलक्ष्यैः शास्त्रमनैश्च प्रलेपेर्दुष्टभक्षणैः ॥ ७ ॥
 संवाहनेस्तथा पानैरन्यैर्वा वस्तिकर्मभिः । गर्भस्य पातनोपापमकरोत्स विमोहितः ॥ ८ ॥
 पुस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः । नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभर्ति हि ॥ ९ ॥
 पूर्वं वैश्यकुले जाता सपत्नीसहिता स्वग । अनया चैर्ष्या चैव सन्ततेर्नाशनाय च ॥ १० ॥
 औपचैश्छेदनाद्यैस्तु तस्यायं कल्पितं गदम् । सपत्न्यै प्रेरयामास विविधं चैव तं गदम् ॥ ११ ॥
 तथा वा त्वृतुभावाच्च शीघ्रं पीतं तदीपधम् । पुष्पं प्रणाशितं तस्यास्तस्मिज्जन्मनि मानद ॥ १२ ॥
 श्रुतावृत्तिं च संप्राप्ते जाता सा विविधारजाः । जाता वै वेदना नित्यमसृग्वातोऽदरामयः ॥ १३ ॥
 पुण्ये नष्टे फलं नष्टं फदाचिद्गर्भपातनम् । एतत्कर्म कृतं चैव विविधं गर्भदोषकृत् ॥ १४ ॥
 तयापि फलदन्तूणां द्वितीयं मुकृतं चरेत् । ऋतुभावाद्दुष्टदुष्टा कृतं वै पूर्वजन्मनि ॥ १५ ॥
 तेनैव कर्मणा वत्स विविधं पुण्यवन्धनम् । गर्भाशयमधिथित्य स्ववते शोणितं बहु ॥ १६ ॥
 छिद्यन्त इव चान्त्राणि सूचीभिरिव तुद्यते । वेदना या पुरा भगवन्स्त्रीणां गर्भनिपातने ॥ १७ ॥
 यावत्कालप्रदेदीर्यं तासां गर्भमपातयत् । तावानेव च तद्गर्भः पतेद्वा नाशसम्भवः ॥ १८ ॥
 एवं तु लक्ष्मीज्ञात्वा कर्माणे स्त्री समाचरेत् । एकवासी विधिं चैव दम्पती तीर्यसंगमे ॥ १९ ॥

सुशुभे भूमदेशे तु पुराणोक्तविधानतः । एतन्नाशाय दुष्टस्य प्रायश्चित्तमिहैनतः ॥ २० ॥
 प्रौष्ठपत्यां तृतीयायां शुक्रायां व्रतमाचरेत् । यत्नेन गार्भिकं संज्ञमुपोषणपरायणः ॥ २१ ॥
 पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्रैरर्चयेद्विरिजाप्रियम् । केतकेर्गर्भसंयुक्तैश्चम्पकैः कुमुदोत्पलैः ॥ २२ ॥
 सौवर्णां राजतीं ताम्नां मूर्तिं गौर्याः प्रकल्पयेत् । हारनूपुरमुकुटकुण्डलाभरणादिकम् ॥ २३ ॥
 नैवेद्यैः शुभ्रकासारमोदकापूपपायसैः । उपतिष्ठेत् विधिवद्भवानीं प्रियवल्लभाम् ॥ २४ ॥
 पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिताम् । रात्रौ जागरणं कुर्याद्वीतनृत्यादिपूर्वकम् ॥ २५ ॥
 फलैर्नानाविधैरर्घ्यं दद्यान्मन्त्रपुरःसरम् । फलपुष्पाक्षतोपेतैरञ्जनं मूर्ध्नि निक्षिपेत् ॥ २६ ॥

मन्त्रः ।

“ नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशप्रिये । गृहाणार्घ्यमिमं देहि पुत्रान्मह्यं यशस्विनः ” ॥ २७ ॥
 पतिपुत्रवती नारी गिरिजावत्प्रसूयते । एवं रात्रौ विधानेन पूजयेत्परमेश्वरीम् ॥ २८ ॥
 ततः प्रभाते विमले कृतमातःक्रिया सती । देवीमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्पोडश स्त्रियः ॥ २९ ॥
 नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानय पोडश । प्रत्येकं त्रैणवं पात्रं सप्तधान्यसमन्वितम् ॥ ३० ॥
 सौभाग्याष्टकसंयुक्तं वस्त्रयुग्मेन संयुतम् । दातव्यं गिरिजाप्रीत्यै पुत्रसौभाग्यकाम्यया ॥ ३१ ॥
 सगर्भां च वृषोपेतां सितां गां वस्त्रसंयुताम् । सहिरण्यां ततो दद्याद्विप्राय गुणशालिने ॥ ३२ ॥

मन्त्रः ।

“ अपातयं पुरा गर्भं दुष्टस्त्रीणामुपार्जितम् । पापौघं बन्ध्यताहेतुस्तस्मान्मुञ्चथा चाम्बिके ॥ ३३ ॥
 तव दानेन पुत्रा मे भवेयं सुभगा सती ” । इमं मन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा विप्रं विसर्जयेत् ॥ ३४ ॥
 एवं व्रतपरायास्तु गर्भपातो न जायते । मुच्यते सर्वपापैश्च स्वपत्या सह मोदते ॥ ३५ ॥
 न लभेद्गर्भपातं सा पतिपुत्रासुखं च न । तृतीये वा चतुर्थे वा मासि गर्भस्य धारणम् ॥ ३६ ॥
 रजस्तस्य पलाभ्यां वै कोशं गर्भाशयाकृतिम् । निष्कं च स्वर्णगर्भं च कृत्वा दत्त्वा द्विजन्मने ॥ ३७ ॥
 गर्भपातं प्रकुर्यत्या मया प्राक्तनजन्मनि । यदर्थं बन्ध्यकृत्पातं तस्मान्मुच्ये पतिव्रता ॥ ३८ ॥
 जन्मजात्पादिकं वत्स तव चेदिह कर्मणाम् । इदं कर्म चतुर्थे तु भूमिदेवकुलोद्भवे ॥ ३९ ॥
 सपत्नीसहिता चैषा न सा गर्भस्य दोषकृत् । तस्येदमपि संचिन्त्य लक्षणानीह जन्मनि ॥ ४० ॥
 यस्याः प्राक्पतितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जितः । दीनानाथाविरोधः स्यात्सविरोधा तथा सुतः ॥ ४१ ॥
 अनुमन्त्रिप्रयोक्ता सा पितृमातृसुखोञ्जिता । बन्धुसंततिदुःखी स्यान्मर्यादाद्यनवस्थितिः ॥ ४२ ॥
 शोकः स्याददुरे वाधा तावत्स्त्रीहादिविभ्रमः । अन्तरास्पन्दमानो वा गर्भः सत्त्वोपलक्षितः ॥ ४३ ॥
 पाणीं शुष्टितलाघाताजानुना सक्थिजानुनी । दोषजो वाऽग्निजो वापि शस्त्रजोन्मादजोऽपि वा ॥ ४४ ॥
 ब्राह्मणान् भोजयेद्भक्त्या सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ४५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशाधिकपञ्चशततमः ॥ १९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमावादरतः कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मानि । तेन तत्र द्विजः सूत घातितो भूमिद्वेभतः ॥ १ ॥
 सहायपथयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापजान्महाघोरान्नरकान्प्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
 तिर्यक्त्वं च तथा सूत विभुज्याधर्मतः स्वयम् । कर्मक्षयेऽय पुण्यात्प्राक् सोऽत्र जातो हि बाहुजः ॥ ३ ॥
 क्षयरोगयुतः सूत कृन्नो दुःखातुरो भृशम् । लग्ने कुम्भाभिधे सूत भीमचन्द्रयुतेऽण्डज ॥ ४ ॥

रिष्टं पष्टिमिते वर्षे जायतेऽकृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
तदग्रे ते मृताश्चात्र पुत्राः क्षयरुजान्विताः । रिष्टेन चायुषो भङ्गो दृढपापात्र निष्कृतिः ॥ ६ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशाधिकपंचशततमः ॥ ५१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्काश्चिद्दर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा शत्रुपुरं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
ददाद् तत्पुरं शत्रोस्तत्क्षणे लुण्ठितः पुनः । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
प्रापमाचरितं तेन चाज्ञानाद्ब्रह्मघातजम् । अयो यमाज्ञया सर्वा भुक्त्वा नरकपातनाः ॥ ३ ॥
पुण्यशेषादयाऽत्रापि स जातः क्षत्रियाधरः । देशेऽप्योध्याभिषे गौरो लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥
युवभावे महाभाग राजयक्ष्मप्रपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यतेऽद्युना । कार्या सुचरिता देव मूर्तेपस्तु ययोदिताः ॥ ६ ॥
ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशकाः । सुवर्णजास्तथा कार्याः कदलीपत्रसंयुताः ॥ ७ ॥
यथावित्तानुसारेण वित्तशाठ्यं विवर्जयेत् । देयास्ता विप्रमुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तया । गायत्रीं विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ ९ ॥
एवं कृते महाबाहो क्षयस्तस्यात्र शम्यति । नैवं कुर्याच्च यो मोहाद्रिष्टं विशन्मितेऽन्दके ॥ १० ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशाधिकपंचशततमः ॥ ५१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या योपिदाचरेत्कामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामयात्रैव सा ज्ञेया क्षयरुग्मुता ॥ १ ॥
न तस्याः पापशमनं मयोक्तं च पतत्रिण । महापापकृताद्दोग्नामृत्स्युरेव न संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशाधिकपंचशततमः ॥ ५१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वसृधाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । बधिरौ जायते त्वत्र प्रापश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥
चान्द्रायणं व्रतं कुर्यात्सुवर्णपलसंयुतम् । पुस्तकं विधिवद्दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
भोजयेच्च यथाशक्त्या होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचदशाधिकपंचशततमः ॥ ५१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धां काचिदाचरेन्नारी पापं प्राग्ब्रह्मघातजम् । अज्ञानादत्र जनुपि क्षयरुवपीडिता हि सा ॥ १ ॥
महापापकृताद् घोरायस्मात्सर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
प्रयागे मकरस्येर्के स्नानादत्रैव जन्मनि । काश्यां वासात्तया सूत मुच्यते ब्रह्महृत्यया ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशाधिकपंचशततमः ॥ ५१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकः प्रजापते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । बभूव कामतः सूत प्रापश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशाधिकपंचशततमः ॥ ५१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कलिङ्गदेशे प्राक् सूत काचिद्विजवराङ्गना । पतिप्रिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
सा नार्यवातयत्पूर्वं भवे मोहाच्च कुक्कुटम् । न सा चर्तुमवामोति साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥
हेमनिष्कत्रयं दद्यात्सर्वस्वं वा प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टादशधिकपंचशततमः ॥ ११८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव वाहुजः कश्चिद्देशे पञ्चनदे शुभः । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
विप्रोत्सङ्गतः सोऽपि प्रयागे गरुडाग्रज । स्नातो मृगगते भानौ धूर्तः कर्मक्रियोऽङ्गितः ॥ २ ॥
संप्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान् कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसितस्यान्यक्षत्रियस्य पतत्रिण ॥ ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं वैरभावात्पुराजव । तत्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
कालयोगेन संप्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक्परे देशे शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
स मध्यरूपो बलवान् धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पैत्तिकः स्वल्पवित्तभाक् ॥ ७ ॥
सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमान्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वात्पापादत्र शृणु द्विज ॥ ८ ॥
गोपालबत्सकवधाजीवघातादपुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
गोस्त्रीविप्रवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । गोरशिगः शनिः सोमात्पृष्ठे जीवो मृगस्थितः ॥ १० ॥
लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायासीन्मृतवत्साऽत्र सा सुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापनिपूदनीम् । पुत्रवृद्धिकरां धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुरभी च हिरण्मयी ॥ १३ ॥
तदर्धमितिहा वापि दयोर्वित्तानुसारतः । संपूज्य विधिवन्मंत्रिर्देया विप्राय धीमते ॥ १४ ॥
मार्पर्वद्विमित्तैर्देपस्तथा पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा बद्धिर्जीवा मापचतुष्ककाः ॥ १५ ॥
देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मन्त्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
होमपेदृष्टशतकं रुद्रस्याग्रे प्रयत्नतः । शृशुपाद्धरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ १७ ॥
यः कुर्याद्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ १८ ॥
नैवं कुर्याच्च यः शततया त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन् जीविते नात्र संशयः ॥ १९ ॥
नवसप्तमितायुः स्वात्मायश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टे चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टादशधिकपंचशततमः ॥ ११९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पाशमीगण्डले पूर्वं काचिद्विजवराङ्गना । पतिप्रिया शीलयुक्ता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
वैरभावात्तया स्मृता गृहं दग्धं द्विजस्य च । वैरिणस्तु सुतो दग्धो गृहदाहे पतत्रिण ॥ २ ॥
गाहाप्यात्स्वामिनः गर्भं प्राग्भवे ममुषार्जितम् । तत्पापनाम्हापोरात्फलं प्राप्य विषोऽजितात् ॥ ३ ॥
नैव ज्ञाना विराटेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुत । क्षत्रिया धनपमादिषा पूर्वपुण्यात्तया सती ॥ ४ ॥

क्षयरोगयुता बाल्ये बालघातादपुत्रिणी । गुहाप्रिदाहपापञ्च प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ ५ ॥
त्रयोविंशन्मिते वर्षे रिष्टं चैवात्र नश्यति । क्षयरोगयुता बाल्ये सहाया अपि तादृशाः ॥ ६ ॥
साहाय्यात्तत्पतिश्चात्र हीनः क्षयरुजान्वितः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग निहन्यात्पापमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
दद्याद्विरम्भ्यां तत्र सारिकां शुभलक्षणाम् । तथाऽत्र पुस्तकं दद्याच्छास्त्रस्य विधिनाऽण्डज ॥ २ ॥
पूर्वपापात्प्रमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां याज्वधीनारी पूर्वं पापविमोहिता । साऽत्र जन्मनि जायेत वचनस्वलिताऽण्डज ॥ १ ॥
तथा देवा सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय च । पूर्वपापात्प्रमुच्येत तदानाद्दिनतामुत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्रयाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लम्बकण्ठः प्रजायेत सोऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिवत्सूत सर्वाभरणभूषिताम् । मुच्यते कण्ठजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी पूर्वजन्मनि घातयेद्रुडाग्रज । वक्रं सा कण्ठरोगेण बाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गां दद्याद्विधिना सूत श्वेतामत्र पयस्विनीम् । यथोपस्करसंयुक्तां तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५२४ ॥

लक्षण उवाच ।

कश्चिद्विप्रकुले जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वातजां रोगां शुल्माद्याश्चोर्ध्वहृद्दृश्याः ॥ १ ॥
मोहाद्याः स्वल्पवीर्यश्च अक्षिपाण्डूदरामयः । जायते शीर्षजा पीडा बाल्ये स्यात् ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
शरीरे जायते वद्विरुपघातत्रणाकुला । पीत्रीणां मातुलीनां तु वैधव्यं च स्वस्त्रादिषु ॥ ३ ॥
दायादाच्छत्रुवत्पीडा भूमिद्रव्यादिलिप्सया । ऐष्टिकानि च लक्ष्माणि तस्य गेहे प्रजायते ॥ ४ ॥
तस्य भार्या सदाचारा कदाचिद्रोषवादिनी । गौर्धर्णां शुभावाणी संतोषमियकारिणी ॥ ५ ॥
मृतवत्ता कथं जाता स्थिरगर्भमवाप्नुयात् । दशमासानतिक्रम्य गर्भे चोदरसौत्पन्नाक् ॥ ६ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुंसकृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि सा क्षात्रा संजाता विनतामुत ॥ ८ ॥
अज्ञानविमिरान्धानां स्त्रीणां कर्म दुरात्मनाम् । अजानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकम्पया ॥ ९ ॥
सर्वभूतेषु चात्मानं स्यावरेषु चरेषु च । प्रमादाद्दीपिनं हत्वा सदा निन्दुस्मानता ॥ १० ॥

१ वतरोगादप्यः ।

तस्य गेहाश्रिता नित्यं मार्जारश्चानपूर्वकाः । पातालक्रीडनपग गेहे संकुलिता भृशम् ॥ ११ ॥
 तसेषु जलतैलेषु तप्तभस्मचयादिषु । विक्षिप्ता सा तदा चाग्नी प्राक्षिपत्पापचेतसा ॥ १२ ॥
 बालगर्भाश्रयान्बालानविस्पष्टाखिलेन्द्रियान् । तत्पक्तान्नात्पजस्ताऽपि माता बालानुकम्पया ॥ १३ ॥
 मायाबन्धनमातृणां बालगर्भाश्रितास्तदा । अन्यत्तद्वर्मिणी दृष्ट्वा क्षिप्यते वद्विभस्मसात् ॥ १४ ॥
 विनिघ्नन्ती प्रमादाद्यैर्भेदसंततिदुःखभाक् । संततिदुःखितायास्तु नानादुःखा च जायते ॥ १५ ॥
 आनीयान्नि समासाद्य तेषां वै नाशनाय च । तथाविधेषु जीवेषु मृतेष्वपि च तद्वशात् ॥ १६ ॥
 म्रियन्ते शिशवस्तेऽपि तस्यास्तद्विचिह्विताः । पाताले ज्वलितास्ताभिर्वहवो लघुप्राणिनः ॥ १७ ॥
 गर्भयुक्ता मृता मातृक्षामयापि तथा च ते । मार्गं न लभते तत्र मृतास्ते दुःखजन्तवः ॥ १८ ॥
 तेन कर्मविपाकेन स्थिरगर्भा मृतप्रजा । त्रिविधापत्यजा वाया प्राप्यते जन्तुनोदरे ॥ १९ ॥
 जन्तवः कर्मणा चैके स्वकृतेः कर्मबन्धनैः । उभयोः कर्मणोर्हृत्स्वइयावश्यप्रयोजकान् ॥ २० ॥
 इदं जन्म तृतीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । स्थिरगर्भा मृतापत्या पुत्रहीना पतत्रिण ॥ २१ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाथ येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ २२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुदिष्टे समनुप्राप्ते ग्रहेऽहनि शुभोदये । प्रागुदक्प्रवणे देशे गोमयाद्युपलितके ॥ २३ ॥
 तत्रोपर्याविकं स्तीर्त्वा नानाचित्रविचित्रितम् । द्रोणमानं तिलानां तु मध्ये रत्नैः प्रपूरयेत् ॥ २४ ॥
 निष्कमानं सुवर्णस्य शकलं मध्यतः क्षिपेत् । तस्य वै पूर्वदिग्भागे तण्डुलद्रोणपर्वतम् ॥ २५ ॥
 शुद्धतोयं भृशं ताभ्रं पात्रं दशपलोन्मितम् । स्थापयेद्भ्राजणं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २६ ॥
 पूजयेच्च सपत्नीके कश्यपस्य प्रजापतेः । करेऽक्षमालां दक्षे च वामे चाथ कमण्डलुम् ॥ २७ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां मूर्तिं तु शुभलक्षणाम् । अर्चयेन्नन्वपुष्पाद्यैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ २८ ॥
 सम्पक् श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विभ्रं च वेदविधिना पूजयेद्विधिर्धनेः ॥ २९ ॥
 तत्रस्तं तु सपत्नीके मुनीनां प्रवरं तथा । सदक्षिणा जगत्त्रया पत्नी च तपसो बलात् ॥ ३० ॥
 सा मया तिलसंख्या वै चार्थिभस्तीब्रवेदनैः । लंघिता स्त्रीजनाचारमजानन्त्या दयात्मकम् ॥ ३१ ॥
 नाशयेत्तस्य पापस्य देवप्राप्तं विगर्हितम् । सम्पक् श्रद्धावती नारी मृतसंततिदुःखिनी ॥ ३२ ॥
 सपत्नीकस्य सौवर्णीं निर्मितं सम्पगाञ्चिताम् । विप्राय वेदविदुषे प्रदद्याद्गुणशालिने ॥ ३३ ॥
 एवं समाप्य ता मूर्तीः समादाय पृथक्पृथक् । प्रदद्याद्दानविधिना श्रद्धया च सदक्षिणाः ॥ ३४ ॥
 दानान्ते कीर्तयेन्मन्त्रं तिष्ठन्ती विहिताञ्जलिः ॥ ३५ ॥

मंत्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुपि विजानन्त्या हताश्च ये । प्राप्ताऽऽहमशुभां स्वामिंश्छिन्धि तत्कर्मकारणम् ” ॥ ३६ ॥
 दत्त्वा दानं च विप्राय सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३७ ॥

इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचविंशत्यधिकपंचशततमः ॥ ५२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काक्याती महाभाग प्राग्भवे चात्र जन्मनि । कूर्चहीनो भवेन्मर्त्यः स च तत्पापलाञ्छितः ॥ १ ॥
 कृष्णेषुनुप्रदानेन विधिना च खगाधिप । मुच्यते दृष्टपापाच्च कूर्चयुक्तोऽत्र जन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्यधिकपंचशततमः ॥ ५२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी धातयेत्काकं विनतानन्दवर्धन । साञ्च जन्मनि पक्षीन्द्र कूर्चयुक्ता भवेदलम् ॥ १ ॥
 कृष्णवेतुप्रदानेन यथोक्त्या गुरुडाग्रज । पूर्वपापविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभङ्ग्यभङ्गको यस्त्वभवत्प्राद् मानवोऽण्डज । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते किमिलोदरः ॥ १ ॥
 स भीष्मपञ्चकादत्र व्रनात्पुण्यममर्जनात् । मुच्यते पूर्वरोगात्तु दुष्टत्सूत गदोदरात् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभङ्ग्यं भङ्गयेन्नारी प्राग्भवे गुरुडाग्रज । जायते जठरे तस्याः किमिजोत्यरुजा सुत ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं कार्यं भीष्मपञ्चव्रतं शुभम् । कात्तिके शुक्रपक्षे तु प्रान्तपारख्यं दिनपञ्चकम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पर्शनं यो मोहाद्भक्षयेद्विषिवर्जितः । सिद्धान्नानि पुरा सूत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
 विष्णुव्रतात्महापुण्यात्सर्वपापप्रणोदनम् । तदा कृशोदरत्वं च रुजं नात्र प्रपश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुक्तं यथा पुरा सूत सिद्धान्नं द्विजभार्यया । दुष्टस्पर्शेन सततं साञ्च स्याच्च कृशोदरी ॥ १ ॥
 सा वैष्णवव्रतात्पुण्यात्सत्मात्पापात्प्रमुच्यते । कृशोदरव्यया नश्येत्तत्पापस्य प्रणाशनात् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजः पूर्वभवे कश्चिदासीद्धर्मान्वितः सदा । सभाषो नर्मदातीरे धनसीत्यसमन्वितः ॥ १ ॥
 कृतानि तेन दानानि नानापर्वसु शक्तितः । वेदयुक्तेषु विप्रेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ २ ॥
 अयो पापं भृशं चक्रे व्यभिचारसमुद्भवम् । ज्येष्ठां त्यक्त्वर्तुसंप्राप्तां धर्मशीलसुतां प्रियाम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठायामदृतावपि मोहितः । ततो यमपुरं प्रातः ससहायो द्विजोत्तमः ॥ ४ ॥
 सुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्सर्वफलं तथा । श्रद्धादानवशात्सोऽत्र गन्नायाः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
 सिद्धस्यैर्गेण मुखे राहौ जीवे कर्केजलिने भृशं । स रक्तगौरो मतिमान् बन्धुष्वीमुखसंतयुतः ॥ ६ ॥
 लघुवृणी त्वमितदो द्विजवंशसमुद्भवः । सर्वमेतत्फलं दानात्स्वीत्यागान्मृतपुरः ॥ ७ ॥
 स्त्रीत्यागी भ्रूणहा लोके इति वेदविदो विदुः । योपासाहाय्यतः पूर्वं दृष्टुञ्च विनतासुत ॥ ८ ॥
 प्राग्भवे या पनिष्ठाऽमृता ज्येष्ठाऽत्र गतप्रजा । गर्भदोषयुता चेति लक्ष्मीलक्षयेत्तव ॥ ९ ॥
 वञ्चामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापविनाशनीम् । कुर्यात्सर्वैर्बद्धमिर्तगणेशं विव्रनाशनम् ॥ १० ॥
 तदर्षार्थमितं देयं त्रिषु विचादिमं पठन् ॥ ११ ॥

मन्त्रः ।

“ त्यक्त्वा वरानना शुद्धा पूर्वं पापं समर्जितम् । तत्पापस्य विनाशाय ददेऽहं गणनायकम् ॥ १२ ॥
 मापसप्तमिता लक्ष्मीः शुभा लेख्या हिरण्मयी । ददेऽहं विप्रमुख्येऽत्र वेदशास्त्रविशारदे ” ॥ १३ ॥
 ब्राह्मणान्तरयेत्तत्र शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तदमुताः ॥ १४ ॥
 श्रुत्वा न शक्तिमान् यस्तु न कुर्याच्छोधनं सदा । ते पुत्रान्नोपसर्पन्ति रिष्टं पश्चाद्दन्दके ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं वर्षसप्ततिम् । अन्यजन्मादिकं ज्ञेयं विस्तरं नोदितं मया ॥ १६ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ ११२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पश्चनदे जाता बाहुजा पूर्वजन्मनि । साऽत्र जन्मनि वै विप्रा जाता प्राग्विप्रपूजनात् ॥ १ ॥
 प्राग्यत्तया कृतं कर्म शृणुष्वग्रे खगेश्वर । ब्राह्मणेन महद्दुर्व्यं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
 न दत्तं तत्पुनस्तस्मै भुक्तं सर्वमशेषतः । गृहो द्विजस्तदुःखेन क्षुधितस्तु पतत्रिण ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं पूर्वं ब्रह्मघातसमं तथा । पश्चत्त्वशागा जाता सुकत्वाऽत्र यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुत्रसंततिहीनाऽत्र युवभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशनीम् ॥ ५ ॥
 सर्वस्वेन तदधेन कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदली पत्रसंयुक्ता देया विप्राय धीमते ॥ ६ ॥
 दानेनानेन सुप्रीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्य द्वात्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ ११३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्माने भो सूत चोच्छिष्टं भक्षयेत् यः । रात्र्यन्धो जायते सौऽपि जन्मन्यत्र च मानव ॥ १ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तया । मुच्यते तत्क्षणात्सूत नक्तान्धत्वं न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुस्त्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ ११४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भक्षयेत्पुरा नारो चोच्छिष्टं सा शुभानना । नक्तान्धा जायते तत्र व्यथिता नेत्रपीडया ॥ १ ॥
 गोमूत्रप्राशनादत्र ब्राह्मणेभ्यश्च भोजनात् । नक्तान्धरोगान्मुक्ता स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ ११५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभोजी प्राग्ग्रन्थो जायतेऽधुना । स तत्पापावेगुद्बर्धं गोमूत्रं विधिवत्पिबेत् ॥ १ ॥
 भोजयेच्च तया विप्रान् शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । रात्र्यन्धरोगात्सततं मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ ११६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभुजारी प्राग्भवे विनतामुत् । रात्र्यन्धरोगयुक्ता सा चात्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
 द्विजेभ्यो भोजनाच्च गोमूत्रप्राशनात्तया । मुच्यते पूर्वपापाच्च विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ ११७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्यां गमने पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगरश्चात्र मृदो जन्मनिजन्मनि ॥ १ ॥
 चान्द्रायणव्रतादत्र दशावृत्त्या कृतात्सुत । स मुच्यतेऽजगरत्वाच्छुद्धुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदधिकपंचशततमः ॥ १३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्धमा नारी प्राग्भवे विनतासुत । चाण्डालं प्राप्नुयात् सात्राऽजगरी जायते जडा ॥ १ ॥
 प्राजापत्यव्रतायत्नात्कृतात्पञ्चापवर्तनेः । मुच्यते पूर्वपापात्सा जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ १३९ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो धर्मघ्नो वत्सलः मुधीः । नित्यसत्यसदाचारः साधुमेवकर्मयुतः ॥ १ ॥
 तस्य देहे भवेच्चिदं पापजं चात्र जन्मनि । दद्रुः किलामः फण्डश्च नेत्रतोदो विरश्मिता ॥ २ ॥
 किञ्चिद्ददः प्रजापेत यौवने कारणं विना । तस्य भार्या सुतन्वङ्गी स्त्रीधर्मव्रतकारिणी ॥ ३ ॥
 तस्योदरे वातवाया मूर्ध्नि पीडा प्रजापते । मृतवत्ता कथं जाता पुत्रपुङ्गवो मृताः कथम् ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्यसमुत्पन्ना प्रिया शूद्रीप्रतारिता । बहुव्यापारनिरता बहुद्रव्यसमन्विता ॥ ६ ॥
 शूद्र्या याता च संबन्धं बहुकालगतागतेः । अन्योन्यं प्रीतिवशतः किञ्चित्कालो गतस्तदा ॥ ७ ॥
 उभयोः कर्मणोर्हेतुं धनकर्ता यतस्ततः । मान्यकर्मकृता योऽसी तेन तत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालंकरणैर्युतः । धनलोभाद्गतस्तेन भाविनोऽर्ज्यस्य वै बलात् ॥ ९ ॥
 तस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ । द्वित्रवर्षस्तया मासैर्वयोभिश्च समन्वितः ॥ १० ॥
 धनलोभवशात्तेन दुष्टचित्तेन वै तदा । अचिराच्च मृतस्तत्र गतो वै यमशासनम् ॥ ११ ॥
 गृहस्य जात उद्भासो ब्राह्मणस्य ततः खग । तेन कर्मविपाकेन नरके पातितो भृशम् ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुषभापन्नो व्रतदानप्रभावतः । इदं जन्म चतुर्थं तु मृतापत्यं स्वगेश्वर ॥ १३ ॥
 द्वित्रादिमासजातानां मृतिर्द्वित्रादिद्वायनैः । मृताः पुत्रा भवेयुस्त्रे जाताजातास्तथैव च ॥ १४ ॥
 इदं जीवेदिदं जीवेदित्याशामपि च दुर्बन् । जाताजाता विनश्यन्ति ते तस्याऽकृतानिष्कृतेः ॥ १५ ॥
 एवं यदि चिरं स्थित्वा अचिरान्त्रियते परम् । सुगुणाश्च मुरूपाश्च लालनाञ्चादुकारिणः ॥ १६ ॥
 नश्यत्सु जातजातेषु जन्मजन्मसु तेषु च । व्याध्यन्तरो भवेद्द्वयाधिग्रस्तो व्यसनवानयम् ॥ १७ ॥
 नास्ति सीरुष्यं लवेऽप्यस्य नानाशङ्कितचेतसः । भवेच्च तद्रुत्सवाऽपि परापत्यानि पश्यतः ॥ १८ ॥
 लक्षणानि पुरोक्तानि तस्य स्वान्यपि फीतयेत् । सोदरे त्रियते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १९ ॥
 मृतवत्सोद्भवं चिदं पूर्ववत्प्रतिपादयेत् । स्ववंशस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्पतस्ततः ॥ २० ॥
 दीर्घमस्य महानाधिः शोक एवोपजायते । अदृष्टगुणलावण्या अदृष्टाननकान्तयः ॥ २१ ॥
 त्रियन्ते जातमात्रा वै पुत्रा अकृतचास्वः । एवं तु कर्मणि ज्ञाने प्रायश्चित्तमथाचरेत् ॥ २२ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् इह कर्मनिपूदनी । कथयतां दिवसेशान नारीणां हितकाम्यया ॥ २३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि मृतवत्साधनाशनीम् । निष्कृतिं विधिवत्तार्क्ष्यं संततेः सांप्यदेतवे ॥ २४ ॥
 यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमिमाचरेत् । पठद्भिः शान्तिमूक्तानि ब्राह्मणैः सहितोऽर्घ्यवित् ॥ २५ ॥
 सिद्धार्थीशतपूर्वाभिः कृतरक्षं प्रतिष्ठितम् । स्नापयेद्वापैर्धर्मन्त्रैर्वा रुणोर्विष्णुसूक्तिभिः ॥ २६ ॥
 सुदिष्टे सुशुभे देशे गोमयाद्युपलिप्तके । तत्रोपर्याविकं स्तीर्त्वा कृष्णाजिनमयापि वा ॥ २७ ॥
 द्रोणमानं तिलानां तु कृष्णवस्त्रेण संयुतम् । स्यापयेद्वाजतं पञ्चं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २८ ॥
 सौवर्णां प्रतिमां तत्र बालगोपालमूर्तिकाम् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां मूर्तित्वे शुभलक्षणे ॥ २९ ॥
 अर्चयेद्गन्धपुष्पाद्यैरुपचारैर्यथाविधि । सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसंततिदुःखिनी ॥ ३० ॥
 आहूय विदुषो विप्रान् तथैव वेदवादिनः । अलोलुपाः सदाचाराः पूज्या अर्घ्याद्विर्कस्तया ॥ ३१ ॥
 भूमिद्रविणहेमाद्ये यल्लिप्सा सा च नश्यतु । नाशेयत्तस्य पापस्य मूर्तिं च शुभलक्षणाम् ॥ ३२ ॥
 अग्रे नयेति मन्त्रेण विसृज्यैतद्दुर्दास्येत् । धेनुं दद्यात्सयस्तां च सहिरण्यां यथाविधि ॥ ३३ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्सम्यक् शतं साग्रं यथाविधि । सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवान्धवान् ॥ ३४ ॥
 इहैव लक्ष्म विज्ञेयं मातृबन्धुसुखोज्झितम् । स्वसुतासुतसौख्यानां संतोषो निजपुत्रवत् ॥ ३५ ॥
 विरुध्यन्ते ह्यपत्यानि तादृशानि मिथः कियत् । विकारो विकृती लीयाद्गमने पादवैकृतम् ॥ ३६ ॥
 पैतृजा मातुलान्यां तु कासशुल्मारित्वग्न्यया । मृतापत्यातिदस्तेषामनुमन्त्रादिभेदतः ॥ ३७ ॥
 तथा तथाऽत्र दुःखानि जायन्तेऽस्य मुहुर्मुहुः । पूर्वकर्माजितं पापं चिह्नं तस्य सहायवत् ॥ ३८ ॥
 इति श्रीशृङ्खलसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायवर्षादिशतधिकपञ्चशततमः ॥ १४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्राय यो विपं दद्याद् घातार्थं पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्रच्छर्दिरोगेण वाध्यते ॥ १ ॥
 निष्कृतिर्नास्ति तस्यात्र पापस्य दृढकर्मणः । छर्दिरोगेण सततं यौवने नाशमाप्नुयात् ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तं न तस्यात्र दानैरपि सहस्रशः ॥ ३ ॥

इति श्रीशृङ्खलसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायवर्षादिशतधिकपञ्चशततमः ॥ १४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत विपं दद्याद्द्विजातये । छर्दिरोगेण साऽत्रैव निश्चितं नाशमाप्नुयात् ॥ १ ॥
 न पापशोधनं प्रोक्तं तस्यास्तु गरुडाग्रज । ब्राह्मणस्य वधे सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीशृङ्खलसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायवर्षादिशतधिकपञ्चशततमः ॥ १४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परे च यो विपं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद । छर्दिरोगेण सोऽत्रैव वाध्यते पीडया तु सः ॥ १ ॥
 धेनुनां दशकं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । मुच्यते छर्दिरोगाच्च जन्मन्धत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीशृङ्खलसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायवर्षादिशतधिकपञ्चशततमः ॥ १४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकोऽत्र जायते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । वभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ १ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदधिकपंचशततमः ॥ १४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी ह्यासीज्जाता ब्रह्महृदे सुत । सा चात्र यवनी देशे शुभे पञ्चनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुत्राभिलाषिणी पूर्वं अभजच्चवनं पुरा । तस्मात्सा यवनी जाता पुत्रसंततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानाधनयुता दानात्कुरुक्षेत्रे पुराऽनघ । शिवभक्तिपरा तस्मात्सुखैश्वर्यसमन्विता ॥ ३ ॥
अत्र जन्मनि सा लक्षरुद्रपूजनजाह्वतात् । पुत्रपौत्रयुता नारी भवत्येव न संशयः ॥ ४ ॥
अथवा हरिंशस्य शतावृत्त्या विधानतः । श्रवणात्पूर्वजात्पापान्मुच्यते विनतासुत ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचचत्वारिंशदधिकपंचशततमः ॥ १४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालये वसन् कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजारतो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चौर्येण तु हतं द्रव्यं यत्स्थितं देवताश्रये । तेन दण्डकृतं सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ १ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो मुक्त्वा तत्पापजं फलम् । जातो गङ्गाश्रये क्षात्रः पर्वते पूजनाद्वरेः ॥ ३ ॥
बहुद्रव्यान्वितो भूयः सर्वसंपत्सुखान्वितः । बाल्ये हि पाण्डुरोगातो ह्यत्र जन्मनि मानवः ॥ ४ ॥
देवद्रव्यापहारीति पाण्डुरोगी प्रजायते । तत्पापनाशनं पुण्यमुपायं शृणु तत्त्वतः ॥ ५ ॥
कुर्याद्विरण्मर्या पृथ्वा ससमुद्रां पलात्मिकाम् । सवनां सागरोपेतां सप्तदीपां वसुन्धराम् ॥ ६ ॥
गन्धपुष्पैरलंकृत्य दद्याद्विप्राय धीमते । पाण्डुरोगाद्विमुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्चत्वारिंशदधिकपंचशततमः ॥ १४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्रादाद्विषं कस्मिंश्च काश्यप । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र च्छर्दिरोगेण पीडयते ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यादशक्तीं गरुडाग्रज । सवत्सां कपिलां दद्यात्सा तद्दोषारममुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदधिकपंचशततमः ॥ १४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विभो ह्यभूद्रङ्गे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । असीं परस्य कन्याया उद्गाहमकरोत्सुधीः ॥ १ ॥
दानालपत्वान्महाभाग चकारालपविधानतः । चौर्यकर्मरतः सोऽपि कदाचिद्देवयोगतः ॥ २ ॥
स चचार वने सूत मार्गल्लुण्ठनतत्परः । काचित्सुनयना तत्र प्राप्ता भाविचलादृढदात् ॥ ३ ॥
नानाभरणयुक्ता सा पूर्णगर्भसमन्विता । सा लुण्ठिताऽत्र व्रसिता तेन पापधियाऽण्डज ॥ ४ ॥
सहायैः सा परित्यक्ता ताडनादाकुला बहु । तद्रर्भाद्वि च्युती पुत्री पापमाचरितं त्विदम् ॥ ५ ॥
ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमन्वितः । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं पतत्रिण ॥ ६ ॥
परकन्याविवाहेन स जातो वाहुजोऽधुना । गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशभोजनसंमिते ॥ ७ ॥
गौरः स्वरूपः क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यः पराक्रमी । पित्राधिकोऽतिमातिमान् बहुपुत्रीभिरन्वितः ॥ ८ ॥
जातपुत्रैर्मृतेस्ततः पूर्वपापात्तयाऽण्डज । विन्मयं तत्रवक्ष्यामि येन पापात्ममुच्यते ॥ ९ ॥

पलार्थमितेनैव कार्या सुवटिता सुत । बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णी भूपणान्विता ॥ १० ॥
 पूर्वपापविशोधाय सा देया ब्राह्मणाय वै । गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य मन्त्रैः प्रणवपूर्वकैः ॥ ११ ॥
 वेधसं तत्र सौवर्णी सुवर्णकमितं शुभम् । दद्याज्जेव मन्त्रांश्च तल्लिङ्गान्विधिपूर्वकम् ॥ १२ ॥
 होमयेच्च यवांस्तत्र सहतण्डुलसर्पपान् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 शृणुयाद्धरिवंशं वा शतावृत्त्या विधानतः । गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥
 तस्मात्पुत्रसुखं लेभे चात्र जन्मनि वै ध्रुवम् । रिष्टं पश्चाद्व्ये तु प्रायश्चित्तेऽकृते सुत ॥ १५ ॥
 वेदसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र च ॥ १६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टचत्वारिंशदधिकपञ्चशततमः ॥ ५४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वं याऽत्रापि व्यभिचारिणी । साऽऽगता नरकाद्द्वोरादसती पापजाऽण्डज ॥ १ ॥
 न शुद्धचत्यशुभाचारा प्रायश्चित्तशतैरपि । वाराणस्यां गतिश्चास्या वासोऽत्र विनतासुत ॥ २ ॥
 मुच्यते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद्दृढात् । वाराणस्यां चतुर्दश्यां शिवपूजनजाड्यतात् ॥ ३ ॥
 बाहुजेह महाभाग पूर्वोऽप्यत्रापि बाहुजा ॥ ४ ॥

यः कृत्वा धूर्ततां पूर्वं बन्धयेद्ब्राह्मणं सुत । सोऽत्राऽपस्माररोगेण पीडयते बह्वुषोडया ॥ ५ ॥
 तेनैव पापरोगेण म्रियतेऽत्र पतत्रिण । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवध्वने ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपञ्चाशदधिकपञ्चशततमः ॥ ५४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भ्रातृघातिनी नारी प्राग्भवे विनतासुत । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 क्षानान्महापापकृतान्न चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मवधं सूत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ २ ॥
 सप्तजन्मनि मूकत्वं जायते महदेनसः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चाशदधिकपञ्चशततमः ॥ ५५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चात्र जन्मनि बाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागत्राक्षिप्रपीडनम् ॥ १ ॥
 विशद्वर्षं व्यतीते च नेत्रभङ्गः प्रजायते । तद्रक्षार्थमहं वच्मि दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
 कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
 राजताश्च महाभाग नेत्ररोगं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रांस्त्वयैव वैष्णवान्सुत ॥ ४ ॥
 कृत्वा तेन विधानेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकपञ्चाशदधिकपञ्चशततमः ॥ ५५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वघ्नेदहरः षड्विधभवत्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत क्षयरोगप्रपीडितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्तनुषांशभागतः । फालचक्राभिर्धं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दोषयेच्च स्वशक्तितः । फालचक्राल्यदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशदधिकपञ्चशततमः ॥ ५५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मवाद्गता ह्यत्र या पूर्वेषुभूतपतिरता । पतिपापप्रभावाद्गै गतिं प्राप्ता हि मानुषीम् ॥ १ ॥
त्यक्त्वा शरीरं सा देवी पार्वत्या सह मोदते । मुनक्ति भोगान्तकलाम् पतिं प्राप्य तपस्विनी ॥ २ ॥
गच्छेत्सा परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यनामदे कर्मविपाके अध्यायत्रिपचाशदधिकपञ्चशततम ॥ ५५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽज्ञानात्कृतवान्सूत प्राग्भवे भ्रातृघातनम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजते कापि मानवः ॥ १ ॥
चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्विधिना पापशोधनम् । पुस्तकं च तथा दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् ॥ २ ॥
य एवं कुरुते सूत स तत्पापात्प्रमुच्यते । न जायेतात्र मूकत्वं कदाचिद्धिनतासुत ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यनामदे कर्मविपाके अध्यायश्चतु पचाशदधिकपञ्चशततम ॥ ५५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या घृता वञ्चयेत्कान्चिद्विकल्पपूर्वभवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेणापस्मारेण प्रपीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पापनाशकरं सुत । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्याद्वाद्येऽत्रुं पयस्विनीम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यनामदे कर्मविपाके अध्याय पञ्चपचाशदधिकपञ्चशततम ॥ ५५५ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्दर्शोत्तमो जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वायुरल्पीयाञ्जिरोर्जतिश्च प्रजायते ॥ १ ॥
शरीरे जायते चिह्नं त्रिचिह्नैर्गणसन्वितम् । दद्रुः कण्डूर्विशालातो गमने पाद्वर्कृतिः ॥ २ ॥
कर्मानुसारतो व्याधिशिह्नं तस्य सहायकम् । भार्या प्रीतिपरा नित्यं कदाचित्कलहप्रिया ॥ ३ ॥
रोपयुक्ता मितद्वारा प्रदरार्तिः प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वस्त्रिया साहितो विशः कुलीनो बहुयाचकः । गत्वा चैव महारण्येऽवृत्तत्सा गर्भसंयुता ॥ ५ ॥
बहुवोऽपि समायाताः शत्रुभिः परिवेष्टिता । तत्र भीता तदा स्त्रीणां त्रासयन्ती महावने ॥ ६ ॥
गर्भपातोऽभवत्तत्र तस्यैव च ततो मृतः । तेन कर्मविपाकेन म्रियन्ते तस्य बालकाः ॥ ७ ॥
केचिञ्जीवन्ति पण्मासं केचिद्वर्षाधिकं भृशम् । बहुकाले भवेत्कश्चिन्मृतानां चिद्रमेव च ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाथ लोचनानां हितकाम्यया । कथयस्व प्रमादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो परमेतच्च दुर्लभम् । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तमत्रापहम् ॥ १० ॥
गोत्रयं वै सुवर्णानां सौवर्णं निष्कसंयुतम् । पुष्पिनं फलितं वृक्षं बन्धुगमं गुरोरपि ॥ ११ ॥
कर्मप्रशान्तं विप्रं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं यः कुरुते वदनं निष्कृतिं कर्मणः फलम् ॥ १२ ॥
पुत्रपौत्रार्थैर्कुर्यात्को घनधान्यसमन्वितः । न करोति च यो मोहाहोभाद्वा कर्मनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥
स याति पापशोषेण सुविं जन्मनि जन्मनि । एवं यः कुरुते भक्त्या प्राप्यते पुत्रपौत्रकम् ॥ १४ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यनामदे कर्मविपाके अध्याय पञ्चपचाशदधिकपञ्चशततम ॥ ५५६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्काचित्रारी भर्तृप्रियान्विता । दक्षा सर्वक्रियास्वेव बहुदानप्रदायिका ॥ १ ॥
 पार्श्वस्थस्यान्यशृद्धस्य गृहात्रीतानि मानद । सर्वस्नेहानि चौर्येण सर्वशून्यात्पुराऽनघ ॥ २ ॥
 सुक्तानि बहुभिः सूत मिलित्वा च सुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्तर्ष्व कर्मणोऽत्र फलं भुवि ॥ ३ ॥
 सा जाता बाहुजा नारी धनभोगसमन्विता । पुत्राऽन्विता विचित्रा च भर्तृशुश्रूपणे रता ॥ ४ ॥
 क्षयरोगाकुला पक्षिन्नत्र स्नेहहरा यतः । निष्कृतिं तस्य पापस्य पुण्यां पापीघनाशनीम् ॥ ५ ॥
 कथयामि प्रयत्नेन वित्ततुर्यांशभागतः । कृत्वा तु कदर्ली रम्यां पत्रयुक्तां सुवर्णजाम् ॥ ६ ॥
 दद्याद्देद्विधिज्ञाय क्षयदोषोपशान्तये ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपचाशदधिकपचशततमः ॥ ११७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वञ्चयेत्कश्चित्पुरा धूर्तस्य कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यपस्माररोगेण महताऽऽकुलः ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभाग सवत्सां विधिसंयुताम् । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्यात्स तत्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 न भवेत्तस्य रोगस्य वेदना पापशोधनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपचाशदधिकपचशततमः ॥ ११८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र चन्द्रवदना गौराङ्गी पतिवल्लभा । धनधान्यसमायुक्ता स्वर्णकारी सुखान्विता ॥ १ ॥
 दक्षा भर्तृहिता नित्यं पूर्वं सा द्विजवल्लभा । स्वर्णापहारजात्पापात्प्राप्ता सा स्वर्णकारिताम् ॥ २ ॥
 पुत्रहीना महाभाग परद्रव्यापहारजात् । कुरुक्षेत्रे शक्तिप्रस्ते स्वर्णं दद्याच्च शक्तितः ॥ ३ ॥
 तद्वत्त्वाऽऽस्य लभेत्पुत्रानत्र जन्मनि वै सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनपष्टयविकपचशततमः ॥ ११९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्रहृत्प्राग्भवे यस्तु ज्ञानादत्र पतत्रिण । सोऽजीर्णेनैव रोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
 अत्रदानाच्च विप्रेभ्यो रसदानाच्च शक्तितः । सावित्रीजपतो होमात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 पापक्षये क्षयं याति रोगाः पापसमुद्रवाः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्टयविकपचशततमः ॥ १२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मोहनाच्चक्रे नारी भ्रातृबंधं पुरा । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजेत्कापि शुभानना ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि तस्य चान्द्रायणव्रतम् । वेदपुस्तकदानं च फलं स्वर्णमितं त्विह ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकपष्टयविकपचशततमः ॥ १२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चालयाती भवेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । वैततेपात्र जनुपि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥
 श्रवणादग्निबंधस्य विधिवचात्र जन्मनि । ब्राह्मणोद्वाहनाच्चैव पूजनाच्छुद्धस्य च ॥ २ ॥
 जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपष्टयविकपचशततमः ॥ १२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूकरी या भवेत्पूर्वं निपादी पुनरेव सा । शूद्राधमा पञ्चनदे जाताञ्च विनतासुत ॥ १ ॥
पुत्रपौत्रधनैर्धान्यैर्गर्भैश्चोष्ट्रादिवाहनैः । युक्ता सा यवनी सूत तीर्थराजस्य सेवनात् ॥ २ ॥
भर्तृसङ्गयुतात्पूर्वं पुनस्तद्धितवाञ्छनात् । यवनी पूर्वपापाच्च तत्र तस्योपसेवनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिषष्ट्यधिकपञ्चशततमः ॥ १६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्प्रागभवद्विप्रः सर्वविद्याविशारदः । वेदाभ्यासरतः श्रीमान् प्राप्तसर्वमनोरथः ॥ १ ॥
तुलाधृतानि स्नेहानि विद्याणां स्नेहभागिनाम् । गृहीतान्यतिचीर्येण लोभयुक्तेन चेतसा ॥ २ ॥
यस्माद् ज्ञानकृतं चैव प्राग्भवे तत्फलं वृष्टु । सोऽत्र विप्रः प्रयागेऽस्ति द्विजो वेदविदांबरः ॥ ३ ॥
धनपुत्रसमायुक्तः क्षयरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तया दानात्तीर्थराजाधिसेवनात् ॥ ४ ॥
नाशः स्यात्क्षयरोगस्य चात्र जन्मनि चाण्डज । दोपात्स्वल्पात्फलैर्दुक्तो जीवेद्वर्षशतं ध्रुवम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःषष्ट्यधिकपञ्चशततमः ॥ १६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव ब्राह्मणः कश्चिद्भद्रदेशे वसन् सुधीः । धर्मज्ञास्त्रक्रियायुक्तो धनपुत्रादिसंयुतः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन विप्रेभ्यो दानान्यल्पानि शक्तितः । सत्पात्रेभ्यः परं सूत पर्वस्वपि विधानतः ॥ २ ॥
पापमाचरितं तेन कामलोभेन चाण्डज । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भो भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ॥ ३ ॥
स्त्रीसाहाय्यात्तया तत्र कृतं तद्गर्भपातनम् । सा मृता तेन ह्युत्वेन गर्भपातोद्भवेन च ॥ ४ ॥
एवं किंचिद्व्रते काले संप्राप्तो यमशासनम् । भुक्त्वा पापाच्च नरकान् पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो ब्राह्मण्यादधः । यमुनायां महाभाग गौरः पित्ताधिको वृणी ॥ ६ ॥
धनमित्रसुखैश्वर्यमतिस्त्रीभोगभाग् नरः । दक्षः कार्येऽथ चावैङ्गो धर्मिष्ठो लाभसंयुतः ॥ ७ ॥
मानी यशस्वी पुरुषः कान्तिमान् प्रियभाषणः । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
धूर्तः शटः क्रोधपरो धनवृद्धिक्षयान्वितः । चिन्तातुरः पापशेषाद्ब्राह्मणमनोरथः ॥ ९ ॥
ब्राह्मण्यां वीर्यदानात्पात्तया गर्भस्य पातनात् । अत्र पञ्चाशदब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ १० ॥
चिद्धमङ्गादृषे सूनौ चन्द्रः शुक्रगृहान्वितः । पापाभ्यां पुत्रभावेऽपि समाक्रान्तोऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
स्त्रीसाहाय्यात्तया पूर्वं साऽत्र संततिदुःखिता । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
कार्याऽत्र ब्राह्मणी लेख्या सुवर्णाष्टपलैर्मिता । तद्दूर्धर्धमिता वापि त्रिषु वित्तानुसारतः ॥ १३ ॥
पत्रे गर्भान्विता भव्या बहुभूषणसंयुता । गन्धपुष्पाक्षतैर्वस्त्रैः पूजनीया प्रयत्नतः ॥ १४ ॥
सा देयाऽत्र विधित्वाय मन्त्रसुच्चारयन्निमम् ॥ १५ ॥

मन्त्रः ।

“ ब्राह्मणा निर्मिते देवि पापमाचरितं त्वयि ॥ १६ ॥

तत्पापशमनायैव त्वां ददेऽहं हिरण्मयीम् । ब्राह्मणाय महाभाग पापं गच्छतु तद्दृशम् ” ॥ १७ ॥
सोमं च राजतं दद्यात्तन्मितं पापशान्तये । लक्ष्मीनारायणं चापि हेमसौवर्णसंमितम् ॥ १८ ॥
गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तन्मितं जपेत् । मन्त्रमष्टाक्षरं तद्ब्रह्मण्यं शुद्धिमवाप्नुयात् ॥ १९ ॥
दोमयेत्तद्दृशाशेन तिलाज्यवत्तण्डुलैः । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूजयेच्च विधानतः ॥ २० ॥

रुद्रलक्षं त्रिगुणितं नानाविभवविस्तरैः । पूजयेद्वा विधानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २१ ॥
 य एवं विधिना सूत प्रायश्चित्तं समाचरेत् । तस्य संततिवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ २२ ॥
 ब्रह्मलोकमवाप्नोति पापस्यास्य प्रभावतः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं वर्षं पष्टिमिते ध्रुवम् ॥ २३ ॥
 आयुर्नवतिवर्षान्तमत्र पापविशोधनात् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २४ ॥
 अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जप्त्वा शुद्धिं समाचरेत् । होमयेत्तदशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २५ ॥
 शृणुष्याद्धरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः । य एवं कुरुते सूत द्वयोः पापविशोधनम् ॥ २६ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । नाधयो व्याधयस्तस्य न चारिष्टभयं क्वचित् ॥ २७ ॥
 नैवं करोति यो मोहाह्लोभात्पापविशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिर्जाविते नात्र संशयः ॥ २८ ॥
 पञ्चत्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं देहधनान्तिकम् । त्रिसप्ततितमितं चायुः प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ २९ ॥
 गतिमप्युत्तमां याति त्वन्मथा ह्याततायिनाम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ३० ॥
 यदन्तरगतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणस्तवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचपष्टयधिकपंचशततमः ॥ १६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः प्राप्नोति हि धर्मात्मा सर्वपापविशोधनम् । सर्वस्वेन यजेद्देवान् पितृन्वै श्रद्धयाऽन्वितः ॥ १ ॥
 गयाश्राद्धादिभिः कर्ष्यैर्हव्यैर्दानैर्विधानतः । पूर्वपापविनिर्मुक्तो याति ब्रह्म सनातनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणस्तवादे कर्मविपाके अध्यायः पदृषष्टयधिकपंचशततमः ॥ १६६ ॥

अरुण उवाच ।

कथयस्व दिवानाय लोकानां हितकाम्यया । पृच्छामि तेऽत्र देवेश च्छिन्धि मे सर्वसंशयान् ॥ १ ॥
 जात्युत्तमानां जनुषि सदा संपत्समृद्धिमान् । पूर्वजन्मनि किं जन्म सुखसंपत्समन्वितः ॥ २ ॥
 बन्धूनामपि सौर्यं च वैष्णवीमतिवर्तने । जातसंततिदुःखार्तः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणी गर्भयुक्ता च प्रयाणे भर्तृसंयुता । सर्वाभरणभूषाढ्या नानारत्नसमन्विता ॥ ४ ॥
 वदुभिर्भिलितैश्चैरैर्जगृहे सर्वभूषणम् । तत्र कोलाहलो जातो गर्भपातोऽभवत्तदा ॥ ५ ॥
 तेन पापेन बालानां गर्भनाशः प्रजायते ॥ ६ ॥

अरुण उवाच

या तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापं प्रणश्यति । एतेषां विस्तरं ब्रूहि लोकानां हितकाम्यया ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एकवासो विधिश्चैव लक्षपूजा ततः परम् । सगर्भा गौः प्रदातव्या भोजनं शतसंमितम् ॥ ८ ॥
 गर्भात्त्रेयागतामम्मोऽभिपेकः समयाद्बुधु । पञ्चमे वाथ पष्टे वा मासि जातो मृतश्च यः ॥ ९ ॥
 तपोः फर्मविशेषांश्च कथयिष्यामि योषितोः । सप्तमेषु च मासेषु यन्मृतः प्रसवः स्त्रियाः ॥ १० ॥
 अथवा ष्याष्टमे मासि सूत सद्यो विपद्यते । सा चापि मृतकल्पा स्यादाभयैः सूतिकामयैः ॥ ११ ॥
 शोषनादामोदरे टोषं शूळं गौरवकम्पनैः । रक्तप्रावो विवर्णश्च जायते कर्मजेरितः ॥ १२ ॥

रजस्तस्याः पलाभ्यां तु कौशगर्भाश्रयाकृति । कुसुम्भवेष्टितं तं वा रक्तवस्त्रेण वेष्टयेत् ॥ १३ ॥
मधुना पूरयेत्तत्र शलाकां रूप्यवर्तिनीम् । तन्मध्ये हेमशकलं क्षिपेदापि च यत्नतः ॥ १४ ॥
दद्याद्दिवाय विधिवद्यथाश्रुतिनिरूपितम् ॥ १५ ॥

प्रार्थना ।

“ यन्मया पूर्वतः स्वामिन् गर्भपातः कृतः पुरा । एतत्पापविशुद्धचर्यं गर्भकोशं ददाम्यहम् ॥ १६ ॥
मया मूढेन यद्वेतोर्निषिक्तं परयोपिति । ततोऽनपत्यं यत्प्राप्तं तस्मान्मां मोचय प्रभो ” ॥ १७ ॥
एवं कृतविधेः सूतं गर्भपाताऽऽवनाशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्तन्म्यग्गां दद्याच्च सवत्सकाम् ॥ १८ ॥
सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवान्धवान् ॥ १९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ठ्यधिकपञ्चशततमः ॥ १६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्पुरुषं प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेण शूलैर्नैव प्रपीड्यते ॥ १ ॥
सुवर्णदानाद्द्विधिवत्तया रुद्रजपादिह । पूजनाच्छंकरस्यापि शूलरोगाद्भिमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ठ्यधिकपञ्चशततमः ॥ १६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो ज्ञानान्नरो वै घातयेत्सुतम् । मित्रं च वायुरोगेण पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्र कुर्यान्महावाहो मन्त्रैस्तद्रायुदैवतैः । पूजनं वायुदेवस्य गन्धपुष्पैश्च धूपकैः ॥ २ ॥
नैवेद्यैर्वहुभक्ष्यैश्च वायुर्नश्यति तत्क्षणात् । इह जन्मनि पक्षीन्द्र पूजा वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसप्तत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गोत्रघातकरी या च पुरा ज्ञानेन काश्यप । साऽत्र जन्मनि लूताद्या भवत्येव मयोदितम् ॥ १ ॥
तीर्थस्नानव्रतादीनि निष्फलान्यत्र चाण्डज । ज्ञानपूर्वकृतात्पापाद्भोगादेव क्षयो भवेत् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छुद्धो महाभाग बभूव प्राग्भवे धनी । व्यापारनिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
नीतं क्लेशं तेन सर्वं मिलित्वा चार्धसीरिणाम् । कालेन तद्भूतं लोभात्स्नेहं मौल्याधिकं सुत ॥ २ ॥
भुक्त्वा पापफलं धोरं भ्रमरत्वसुपागतः । ततः पुण्याच्छुभान्भुक्त्वा पुनर्जातोऽत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
शुद्धः पुण्यकलायुक्तो भूमिदानात्सुरार्चनात् । जेहूहारी यतः पूर्वं राजयश्मप्रपीडितः ॥ ४ ॥
सर्वज्जेहातिदानाद्भि स्ववित्तान्तुर्यभागतः । स्वर्णदानं तया चात्र क्षययोगाद्भिमुच्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विपं दत्त्वां पतिं सूत या प्राग्जाराश्रिताऽसती । पतिञ्ची सा महादुष्टा बाल्येऽत्र विषवा सुत ॥ १ ॥
विष्णोराराधनादत्र गङ्गायामुपसेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति व्रतकृच्छ्रोपसेवनात् ॥ २ ॥
धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं दहेद्यस्तु प्राग्जन्मन्यय पुत्रक । गृक्तातिसारारोगेण वाध्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 तद्देवदानाद्रिप्राय स्यापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजाद्रोगादतिसाराद्विनिश्चितम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणमवादे कर्मविपाके अध्यायख्रिसत्तत्यपधिरुपचशततम ॥ १७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृद्याभिपिक्तजः कश्चिन्मथुरायामभृत्सुधीः । राजसेवी महाशूर आवेष्टकरतः सदा ॥ १ ॥
 मृगयार्थं गतो देवाद् घातिता मृगसूकराः । तत्रैतन् हरिणी सूत घातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
 तद्वर्भन्तौ हतौ तत्र शुभौ द्वौ मृगशावकौ । सहायाभ्यां युतेनैव कृतं कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥
 ताभ्यां मिलित्वा तौ भुक्तावमाया चाण्डजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्राप्तः शत्रुवंशं पुरा ॥ ४ ॥
 रवशौर्यकर्मणा सूत घातायित्वा रिपून् बहून् । घातितः सोऽपि बहुभिः प्रहरैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥
 संग्रामभृतां स मृतः प्राप्तः स्वर्गपुत्रं तदा । भुक्त्वा नानाविधान्भोगान्स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
 देवो प्रयागानिकटे सर्वशाम्भार्यकोविदः । जातः कर्कटके जीवे लग्नस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥
 धर्मेनानाविधैर्युक्तो गौगङ्गो रक्तलोचनः । शिवपूजनजातपुण्यात्प्राक्कृतात्सकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
 नानामनोरथैश्चापि पूर्णश्चात्रैव जन्मनि । राज्यप्रचार्येत्युग्रश्च पुण्यात्पाफलं शृणु ॥ ९ ॥
 घृतः शठः सर्वभक्षः स्वरूपपापरतः कश्चित् । सहायलक्षणमतः शृणु पुन यथा तथा ॥ १० ॥
 याभ्यां मिलित्वा भुक्ती द्वौ मृगशावौ रगगाधिप । पृच्छकस्य च तौ पुत्रावुभौ ज्येष्ठकनिष्ठौ ॥ ११ ॥
 अपस्मारेण रोगेण मृती चात्रैव जन्मनि । एवं संततिदुःखार्तः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
 मांसभुग्जनितात्पापात्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्छिवलक्षं तु तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १३ ॥
 दिग्गमयो तथा देवो ढावन मृगशारङ्गौ । पूजयेच्च तथा वायुं विधिना मृगदैवतम् ॥ १४ ॥
 तन्मन्त्रपूजगन्धार्यनानाभक्षविधानतः । प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य क्षयकारकम् ॥ १५ ॥
 अथवा भोजयेद्विमान्महत्तद्वपसंमितान् । पुनर्पौत्रविष्टुद्भिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥
 अश्वत्थप्रायश्चित्तस्य न च पुनमुसं भवेत् । रिष्टेन मरणं चापि वर्षे वेदाब्धिकेऽण्डज ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवने पञ्चमभतिम् । चैनाष्टम्यां च निधनं शुक्लायां गृहडाग्रज ॥ १८ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणमवादे कर्मविपाके अध्यायधतु सप्तत्यत्रिकपचशततमः ॥ १७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा प्राग्भवे सूत तिर्यक्त्वं प्राप्य निश्चयात् । नरकान् दारुणांश्चैव जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
कर्मक्षयेऽतिकष्टेन तस्मिन् वयसि पीडितः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतसतत्यधिकपंचशततमः ॥ ५७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वातयेन्नारी पत्युर्मित्रं च प्राग्भवे । नियतं वायुरोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं परीक्ष्य विप्रादेः सर्वस्वार्धाधेनेन च । वायुं हिरण्यं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
पूजयित्वा विधानेन गन्धैर्वर्चिर्विशेषतः । मन्त्रैश्च वायुजैः सूत दद्याद्विप्राय धीमते ॥ ३ ॥
वायुरोगोपशमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसतत्यधिकपंचशततमः ॥ ५७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादयथा नारी गोत्रघातकरी पुरा । बभूव सततं चात्र लूतिरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
श्रवणादितिहासानां प्राजापत्यव्रतात्सुत । लूतिरोगं न पश्येत् साऽत्र जन्मनि चाण्डज ॥ २ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्यधिकपंचशततमः ॥ ५७९ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किञ्चिद्विचलमन्वितः । संयुतो वायुपितृभ्यां नेत्रतोदः शिरोऽर्तिमान् ॥ १ ॥
सद्भृतश्च सुधीर्धामान् धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । व्रगो वाताग्निदशनैश्चान्यव्याधिप्रपीडितः ॥ २ ॥
परोक्षमपवादे च सुवते कारणं विना । तस्य प्रिया सदाचारा सती व्रतपरायणा ॥ ३ ॥
काकवन्ध्या कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि वैश्येन भार्या विप्रस्य सात्त्विकी । प्रतिवेदेमी तदा तस्य ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः ॥ ५ ॥
अप्रसूता प्रिया तस्य चपला चारुलक्षणा । वैश्येन कथयित्वा तु लोभमोहाद्विभ्रमैः ॥ ६ ॥
अज्ञानात्काममिच्छन्ती उभयेऽपि वलीयसा । तावत्कालवर्शेनैव ब्राह्मणो जडतां गतः ॥ ७ ॥
स वैश्यो देवयोगाच्च भाविनोऽर्ष्यस्य वै वलात् । स तां वै धर्षयामास बहुकालं स्वगेश्वर ॥ ८ ॥
व्यभिचारवशात्तत्र अन्यतस्तद्वनं हृतम् । गृहीतं तद्वनं तेन धूर्तेन लोभचेतया ॥ ९ ॥
ब्राह्मणीं निधनं प्राप्ता लोके गृह्णाति विश्रुतिम् । तेन दुःखेन विप्रोऽर्षी ब्राह्मणीमत्पजत्पुरा ॥ १० ॥
निर्वंशं जायते तत्र ब्राह्मणस्य स्वगेश्वर । तेन कर्मविपाकेन तादृशं च भवेदिह ॥ ११ ॥
पश्चान्मानुषमापन्नो बहुशोकाकुलो भृशम् । इदं जन्म द्वितीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
प्राप्यते चानपत्यत्वमेकापत्यमथो यदि ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् येन बन्ध्यत्वनाशनम् । एकापत्यमभवं दुःखमनपत्यमथो यदि ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्गशीर्षे शुभे मासि शुद्धपक्षादितः खग । प्रत्यक्षं मुखसौख्यातिर्ब्रतं तु मुनिवाससम् ॥ १६ ॥
 षोडशाब्दानि नागीणां कर्तव्यं विधिपूर्वकम् । गौरीश्रतमिदं दीर्घं मुखसौख्यफलमदम् ॥ १६ ॥
 श्रातर्नियममास्थाय दन्तवाचनपूर्वकम् । अद्याहं शिवयोः प्रीतिमाचरिष्ये शुभं व्रतम् ॥ १७ ॥
 स्थानप्रवामनिर्गतं निशि जागरतत्परा । ततो मध्याह्नसमये स्नात्वा कुंकुमवाससी ॥ १८ ॥
 परिधायाचयेद्द्वारं पतिपुत्रवतीं स्त्रियम् । कुंकुमैः कज्जलैरेभिः करणैः पुष्पमालया ॥ १९ ॥
 ताम्बूलैस्तु सकर्पूरैः सौभाग्याष्टकवस्तुना । ततश्चास्तामिते भानौ वार्ति षोडशतन्तुभिः ॥ २० ॥
 विधाय तिलतैलेन दीपान्कुर्याच्छिवाग्रतः । गीतवादित्रनिर्घोषैः पुराणश्रवणादिभिः ॥ २१ ॥
 नवेद्यं विधिवत् कुर्यादपूपतिलतण्डुलैः । तथा षोडशसंख्यानि शूर्पाणि वैणवानि च ॥ २२ ॥
 सतवान्यकलोपेतं सौभाग्याष्टकसंयुतम् । दीपान् विन्यस्य प्रत्येकं गौर्यश्रेष्ठि प्रकल्पयेत् ॥ २३ ॥
 पतिपुत्रमुखार्थैव पूजयन्ती गिरेः मुताम् । भोजयेत्षोडश स्त्रीश्च शुभास्ताः पतिसंयुताः ॥ २४ ॥
 एवं विधिं समास्थाय भोजयेद्दम्पतीञ्छुभान् । नानाभोज्यैस्तथाऽपूवैः पक्षिम्यो बलिमाहरेत् ॥ २५ ॥
 दीनान्वक्तृपणेभ्योऽन्नं सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् । एतर्द्वीरीश्रतं नाम मार्गशीर्षे समाचरेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृतविधिः सूत मामोति पुत्रपौत्रकान् । नारी नियमसंपूर्णं व्रतं कुर्यात्प्रपलतः ॥ २७ ॥
 मुनिसौभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रसुखान्तये । ऐहिकं लक्षणं तस्य नारीणां चाऽत्र जायते ॥ २८ ॥
 स्वसा मानृष्यसा वापि सपत्नीशोकसंयुता । उदरातिरस्यक्त्वावः पार्श्वपादकरादिषु ॥ २९ ॥
 मिथ्याभिर्गन्तं कापि वाक्यदोषघनश्रुतिः । स्वसाऽतिनिन्दाहीना सा परेभ्यो मर्मतोदनम् ॥ ३० ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणवक्त्रे कर्मविपाके अघ्यायोऽशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुद्धमूर्धं सृजेयस्तु देवागारे नराधमः । शुद्धरोगमवाप्नोति सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥
 मार्मिकं पूजयेद्विष्णुं शिवं वा विधिनाऽण्डज । प्राजापत्यं चोत्कृच्छ्रं दद्याद्भोगियुने सुत ॥ २ ॥
 न पश्यति तदा पीडां शुद्धजामत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणवक्त्रे कर्मविपाके अघ्याय एकाशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चावपेयः पुरा नारीमहानात्पूर्वजन्मानि । सोऽत्र जन्मानि जायेत कृष्णो बलविबर्द्धितः ॥ १ ॥
 शर्कराधेनुदानेन दगमरुथेन चाण्डज । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥
 होमास्त्वस्तपयनात्सुण्याद्रापत्रीजपतोऽत्र च । तीर्थस्नानादान्जपदानाद्बली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणवक्त्रे कर्मविपाके अघ्याय एकाशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

षाडानां घातिनीं चेषन्नभवत्सूर्यजन्मनि । तेनाऽष्टाश्रमिताहर्षाद्वाग्वालौ न जीवति ॥ १ ॥
 अथ जन्मनि भो मृत तस्मात्मा मृतपुत्रया । इदं जीवेदिदं जीवेदिति चिन्तयति ध्रुवम् ॥ २ ॥
 न जीवन्ति च तत्पुत्र्याः पूर्वशापात्तथाऽण्डज । प्रायश्चित्तं सृणुष्वाय येन जीवन्ति तत्पुत्र्याः ॥ ३ ॥
 श्रवणादतिवन्मय दगावृष्या खगेश्वर । पथन्व्येकमितावृष्या द्विमादिशिशुमाहृष्यात् ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणवक्त्रे कर्मविपाके अघ्याय एकाशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्वातयेत्पूर्वं ब्राह्मणं ज्ञानवर्जितः । कुष्ठरोगान्वितः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
दद्यात्कालनरं सूत सर्वोपस्करसंयुतम् । सर्वस्वं वा महापापे दानमुक्तं मनीषिभिः ॥ २ ॥
सर्वस्वदानात्कुष्ठस्य पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचाशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्रव्यं हरेत्सूत पूर्वजन्मनि यो नरः । सोऽत्र जन्मनि जायेत वायुपीडाभिरन्वितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं वायोर्नाशनं तस्य वक्ष्येहम् । जपेन्मृत्युंजयं मन्त्रं सावित्रीं च विशेषतः ॥ २ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन ब्राह्मणान्भोजयेत्तया । वायुरोगोपशान्त्यर्थं शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचाशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजेन्मूर्ध्नं पुरीषं च मोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
गुदरोगान्विता सा तु नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यं चरेद्भूतम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव मुखजः कश्चिद्विद्याधनसमन्वितः । नानाकलासु कुशलो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
राहुग्रस्ते प्रयागे तु सर्वस्वमददात् पुरा । तत्र भाविवलात्सूत पापमाचरितं त्विदम् ॥ २ ॥
धर्पिता क्षत्रिया सूत कामलोभाच्छुभानना । प्रतारितः पातिस्तस्यास्तेन दैवहतेन तु ॥ ३ ॥
ततो मृत्युवर्षं प्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा चाशुभं त्वत्तिदारुणम् ॥ ४ ॥
अन्यजन्मानि दानेन स जातः क्षत्रियादधः । देशे विपाशानिकटे सप्तयोजनसंमिते ॥ ५ ॥
सुरूपदेहः सट्टुद्धिः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः । शूरो दाता प्रधानश्च देशेदेशेऽतिविश्रुतः ॥ ६ ॥
किञ्चित्पापरतो धूर्तो मनोदुःखाकुलो भृशम् । धर्पिता क्षत्रिया पूर्वं भर्तृसंताडनात्तया ॥ ७ ॥
वाद्धैक्ष्ये कण्डुरोगातो निश्चयाद्भ्रजन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ सूर्यशुक्रौ चतुर्थगौ ॥ ८ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य निष्कृतिं पापशोधनीम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्पलेनार्थपलेन वा ॥ ९ ॥
हिरण्यमयं सुघटितं सर्वभरणभूषितम् । पूजयित्वा तु गन्धैश्च पुष्पैर्नानाविधैस्तथा ॥ १० ॥
दीर्घिर्बिचिर्बिधिना दद्याद्द्विप्राय धीमते । गणाधीशं तथा दद्यात्तीवर्णं दशमापकम् ॥ ११ ॥
एवं विधानं यः कुर्यात्पूर्वपापविशोधनम् । न तस्य ददुः कण्डूश्च तस्माद्रोगात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
अकालमरणं तस्य प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्र च । प्रायश्चित्ते कृते तत्र जीवन् वर्षतप्तवित् ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्ताशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजेन्मूर्ध्नं पुरीषं च मोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
गुदरोगान्विता सा तु नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यं व्रतं चरेत् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः स्त्रियं साध्वीं कामात्पापविमोहितः । प्राग्भवे नियतं सोऽत्र काश्यं भजति जन्मतः ॥ १ ॥
 तेनैव मृत्युमाप्नोति रोगेणैव पतत्रिण । प्राप्ते रिष्टेऽथ नष्टायुर्जायते महदेनसः ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकपंचशततमः ॥ १८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यकावधजारपूर्वं तस्मात्कन्याप्रजा भवेत् । जन्मन्यत्र महाभाग पूर्वपापादिदं फलम् ॥ १ ॥
 पूजनाल्लक्षद्राणां तदर्धानां तथा सुत । मुच्यते पूर्वपापाच्च घोरान्कन्यावधादिह ॥ २ ॥
 अथवा विधिना सूत तडागोत्सर्गपुण्यतः । विप्राणां भोजनात्तस्मिस्तडागे गोप्रदानतः ॥ ३ ॥
 पूर्वपापात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्यधिकपंचशततमः ॥ १९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या च पूर्वभवे नारी देवद्रव्यापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र भवेद्वायुप्रपीडिता ॥ १ ॥
 देवालये सुरीचरं कृत्वा स्थाप्यात्र देवताः । वायुरोगोपशमनं निश्चितं जायतेऽण्डज ॥ २ ॥
 भोजयेत्तत्र वै विमान् वायुप्रतीत्यै पतत्रिण । दानं वित्तानुसारेण वित्तशठ्यं न कारयेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकपंचशततमः ॥ १९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फश्चिन्नात्रकुले सूत पूर्वजन्मन्यभूद् ध्रुवम् । गिरिवासी महादुष्टश्रौर्यकर्मरतो हृद्म ॥ १ ॥
 छुण्ठितो ब्राह्मणस्तत्र मार्गं संताडितो भृशम् । तत्ताडनान्महाबाहो मृतः काले द्विजोत्तमः ॥ २ ॥
 गते षडृतिये काले स जातो ब्रह्महाऽधुना । गङ्गायमुनयोर्मध्ये क्रूरकर्मा महोद्यमी ॥ ३ ॥
 प्राक् शिवाराधनात्पुण्याद्ब्राह्मजः कुष्ठसंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापीघनाशनीम् ॥ ४ ॥
 सर्वस्वस्य समः कार्यो वृषभोऽत्र हिरण्यमयः । क्षीमवस्त्रयुतो भव्यः शृङ्गाभ्यां संयुतो महान् ॥ ५ ॥
 स देवो वेदविदुषे कुष्ठदोषोपशान्तये । दानेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवः ॥ ६ ॥
 तस्माच्छिवप्रसादात् कुष्ठस्तस्य प्रशाम्यति ॥ ७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकपंचशततमः ॥ १९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागामीद्ब्राह्मजा पाचिद्धर्षमिपतमा सदा । दानधर्मरता साध्वी विप्राणां पूजने रता ॥ १ ॥
 तथा देवात्मा मुभगा द्रव्यलोभरता सदा । सपत्नीपुत्रे त्वद्दादियं च तद्दशानुगम् ॥ २ ॥
 मृतमन्त्रिपयोगेन गृहीतं तदनं तथा । तद्दुःखेन पतिस्तस्या मृतः पुत्रशुचाऽन्वितः ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं चोभ्रं स्वपुत्रवधमंज्ञकम् । प्राप्ता यमपुरे भुक्त्वा पूर्वपुण्यफलं शुभम् ॥ ४ ॥
 तद्व्यापकलात् मृत घोरान्नरकमंज्ञकान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण ना जाता पर्वतेऽधुना ॥ ५ ॥
 क्षात्रे कुले महापुण्ये राश्वप्रास्ति पतत्रिण । ना रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरायणा ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपा मिट्टार्थां मुशीला गीर्वाण्विता । नातिव्यययुता मान्या सर्वकर्मसु फीडला ॥ ७ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापात्तोभादप्या न सपुत्रया । स्वल्पपापगता काले कुष्ठव्याधिसमन्विता ॥ ८ ॥
 यानेन भर्तृगेषुना शार्दक्ये सुरवर्जिता । वधात् सपत्नीपुत्रस्य पूर्वपापात्पतत्रिण ॥ ९ ॥

लक्ष्मणैरोभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । विष्णुः कार्यः शतैर्मासैः सौवर्णो विश्वयोनिभृत् ॥ १० ॥
 तद्गन्महेश्वरः कार्यो गन्धैः पुष्पैरलंकृतः । देवो विप्रेषु पात्रेषु पूर्वपापापनुत्तमे ॥ ११ ॥
 जपेदद्याक्षरं मन्त्रमद्युतं होमयेत्ततः । गायत्रीं च जपेत्तद्ब्रह्मवो देयास्तथा सुत ॥ १२ ॥
 भोजयेच्छक्तितो विप्रांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं कुर्यात्प्रयत्नेन पूर्वपापविशोधनम् ॥ १३ ॥
 न तस्याः कुष्ठमरणं तदग्रे जायते ध्रुवम् । नैवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १४ ॥
 पूर्वपापप्रभावेण तस्याः पुत्रविनाशनम् । विप्राणां पूजनादानान्तस्याः संतततिवर्षनम् ॥ १५ ॥
 जीवनं कथितं तस्या वर्षाणामष्टसप्ततिम् । रिष्टं पष्टिमितादद्वाद् ध्रुवं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहदसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विन्दवत्यधिकपञ्चशततमः ॥ १९३ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रकुलोत्पन्नः शोभनाञ्जयवः सुत । सदाचारः सुशोभाढ्यो दयानिपमतत्परः ॥ १ ॥
 ऋयविक्रयकर्ता च किञ्चिद्वापारवान्भुवि । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 मातृपक्षं समाश्रित्य पालिता भ्रातृमातुलैः । असुखातगद्गार्ता सा बाल्ये स्याद्ग्रहणीगदः ॥ ३ ॥
 काष्ठलोष्टाश्मशत्र्वाद्यैर्वातोऽस्याः करपादयोः । बहुपुत्रप्रसूता च अपुत्रा जायते भुवि ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रत्वं जायते केन मानद । जातमात्रा मृताः केचित्केचित्पीगण्डमाश्रिताः ॥ ५ ॥
 केचिद् दृष्टानना वापि मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । रक्तस्त्रवाद् भृशं पीडा मासेमासे कृताऽनघ ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रे समुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । तावज्जन्मनि वैश्यस्तु परचित्तापहारकः ॥ ८ ॥
 दृष्टिकाकर्मनिरतो नानालोकभित्त्वहम् । ग्रामाधीशोऽभवत्सोऽपि तेनाग्रे सर्वभावितम् ॥ ९ ॥
 एकग्रामेऽवसद्विप्रः शान्तो दान्तः क्षमी सदा । पुत्र्यः पथ तथा सप्त चापुत्रो विचसंयुतः ॥ १० ॥
 फालेनेव मृतो विप्रो हतं तस्य घनं तदा । मिथ्याभिर्शंसनाद्वाक्यैः क्रोधयुक्तेश्च तर्जनेः ॥ ११ ॥
 अपुत्रश्च मृतो विप्रः सर्वस्वं नीतवांस्तदा । निराचाराः सुता जाता द्विजभोजो न कारितः ॥ १२ ॥
 क्रिया सर्वा कृता नैव सर्वं राज्ञा हतं घनम् । एवं कृतापराधोऽसौ स क्षत्री सहदृष्टिकः ॥ १३ ॥
 फेचिन्मात्ताच्च पक्षाच्चाचिरान्मृत्युवशंगताः । म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गं गतोऽसौ यमशारणे ॥ १४ ॥
 केचित्केचिद्विपचपन्ते नरके भृशदारुणे । दानधर्मोदिना केचिदिह जन्मनि मानद ॥ १५ ॥
 विप्रवंशे समुत्पन्नो जायते चेह जन्मनि । इदं जन्म द्वितीयं तु विप्रत्वं जायते भुवि ॥ १६ ॥
 पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते । ब्रह्मस्वहरणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १७ ॥
 नानापत्यानि नश्यन्ति नानाकर्मसमुद्भवात् । पापात्कृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह जन्मनि ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पुत्रश्चिरं भवेत् । कन्यापत्यप्रशमनं घटपुत्रः प्रजायते ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुशुभे भूमिदेशे तु गोमयातृपलितके । तत्रोपसांविधं स्तीर्यमथवा पात्रिभं शुभम् ॥ २० ॥
 द्वादशैश्चतुष्टयस्त्रेण तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यसेत्पात्रं ताग्रं दशपञ्चम्रितम् ॥ २१ ॥
 स्यापयेत्काश्यपां मूर्तिं सौवर्णीं शुभलक्षणां । मुक्तायनोपवीतादप्यं निष्कर्षीशर्पांनिर्मिताम् ॥ २२ ॥

दधानां क्ययुग्मेन चाश्रमाणां क्यण्डलुम् । कड्यण्डामभागे न त्त्रिनि विश्वामातरम् ॥ २३ ॥
 साधर्मा स्तु ॥ २४ ॥ तत्र गङ्गा नाना नैव । अत्र तत्र न तत्र तत्र तत्र तत्र तत्र तत्र तत्र तत्र ॥ २४ ॥
 हारकेयूरमुकुटकृण्डलाभरणांश्वितौ । एवं तौ दम्पती सम्यगर्चयेत् पर्वतोपरि ॥ २५ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणमर्चयेद्विधेर्मुहुः ॥ नानार्थं च फलं देयं नानापुष्पैश्च पूजयेत् ॥ २६ ॥
 अभ्यर्च्य दंपती तौ तु मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २७ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया पूर्वजनुपि विप्राणां यद्वृतं धनम् । दूतिकाकर्मणा सूत वाक्यदोषादिकं कृतम् ॥ २८ ॥
 तत्सर्वं क्षम्यतां देव तव मूर्ति ददाम्यहम् ” ॥ २९ ॥

अदिति च प्रणम्याथ कृताञ्जलिरिदं ध्रुवम् । अदिते विश्वमानस्त्वं शृणुया शृणुयाथेनाम् ॥ ३० ॥
 प्रजादुःखौघसंतप्तं हृदयं मे महेश्वरि । संप्रसन्नास्य दुःखान्तां प्रजां देहि यथास्वनि ॥ ३१ ॥
 एवं कृत्वा विमर्त्याथ ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा ॥ ३२ ॥
 चन्द्रसूर्योपराने तु ब्राह्मणाय समर्पयेत् । एवं कृत्वा विधिः सोऽथ कृष्णां गां दापयेत्ततः ॥ ३३ ॥
 सपिण्डात्मानमालोक्य भोजयेच्च समृद्धिभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ ३४ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैः करपादे प्रणो भवेत् ॥ ३५ ॥

इति श्रीशृङ्गसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायधनुर्नवत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । स राजयक्ष्मरोगेण युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 तस्मिन्वयसि पशून्द्र सोऽपि प्राणीर्विसुच्यते । महापापेद्भवाद्भोगात्र चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
 अपि ज्ञानकृतात्पापाद् हृदरूपेण काश्यप । नागयत्यमरां सिद्धिं पूर्णोद्युरपि च ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशृङ्गसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय पचनवत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परगर्भं तु यः कश्चित्पातयेज्ज्ञानवाञ्छितः । जलोदरेण सततं रोगेणात्र प्रपीडितः ॥ १ ॥
 जलधेनुप्रदानेन विधिना गरुडाग्रज । ताम्नरूप्यसुवर्णात्प्राग्दानात्पापविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशृङ्गसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पणवत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभूत्कुरुक्षेत्रे कृपिकृष्टेऽपारगः । स्वजातोपस्य चान्यस्य वृत्तिलोपः कृतस्तदा ॥ १ ॥
 तत्संबन्धेऽभवद्युद्धं द्वयोरेको मृतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
 सुवत्सा तत्पापजं सर्वं शतघ्निकटेऽधुना । सैव जातो द्विजश्चात्र युवभावे पतत्रिण ॥ ३ ॥
 तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं प्रवच्यहम् । वेदाभ्यासान्महासूत सावित्रीजपतस्तथा ॥ ४ ॥
 गद्गायां वासतः पूर्वात्सर्वपापात्यमुच्यते । न कुष्ठशुद्धिरप्राप्ति तत्काले शमनं भवेत् ॥ ५ ॥
 जीवेत्यधिमिताब्दान्तं रिष्टं चैव प्रशाम्पति । गतिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासाज्ज्ञातया ॥ ६ ॥
 भविष्यति शुभा लोके परत्र च स्वर्गेश्वर ॥ ७ ॥

इति श्रीशृङ्गसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तनवत्यधिकपञ्चशततमः ॥ ५९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्रयानन्दकरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । बभूव भर्तृसुहृदा उद्विग्नः पीडितः ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि सा विमा काष्ठ्यां जाता हि सुव्रत । व्रतज्ञानपराऽत्रापि भर्तृतोषणसंयुता ॥ २ ॥
 पञ्चपञ्चाशद्व्यान्तं प्रविशेदत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चितार्त्नी तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
 सा गमिष्यति वै स्वर्गं चात्र जन्मनि वै नरः । भविष्यति महाराजकुले राजाऽतिधार्मिकः ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टमव्ययविक्रमचक्षततमः ॥ १९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वायुरोगेण दारुणेन पतत्रिण । पूर्वजन्मनि यो हन्यात्पूर्वं शूद्रां गृहाश्रिताम् ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात्सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 पापक्षये क्षयं याति रोगस्तत्पापजस्त्विह ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकौनवदशततमः ॥ १९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्गर्भं पातयेत्पूर्वं नारी पापविमोहिता । जलोदरकृता पीडा जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 रजतस्वर्णताम्राणां दानाद्रोगविनाशनम् । जलधेनुप्रदानेन तथैव विनतामुत ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्शततमः ॥ २०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुसुखी सूत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मपरा भन्या मुभया पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
 पूर्वमासीच्च सुखजा सगर्भा फललालसा । त्रोटितं च फलं पक्वं भक्षार्यं चौषेकर्मणा ॥ २ ॥
 तेन कर्मविपाकेन फलहीना इहामवत् । भवन्ति खलु ये पुत्रा अर्वाग् वर्षोष्टतोऽण्डज ॥ ३ ॥
 पञ्चत्समाप्नुःन्त्यय यस्मादकृतनिष्कृतिः । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविनाशनीम् ॥ ४ ॥
 शनिवारेऽण्डजश्रेष्ठ निमन्थ्याभ्रत्यकं सुत । तत्तले ब्राह्मणान्मूर्त्यदिने पष्ट्यां तु भांजयेत् ॥ ५ ॥
 नानाफलैस्तया पक्वैः सपूर्पै रससंयुतैः । फलानि विकिरेत्तत्र कृत्वाऽभ्रत्यप्रदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
 पूजयेत्तु महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकाधिकषट्शततमः ॥ २०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या काचिद्घातयेद्ब्राह्मणेन सुत । साऽत्र जन्मनि कुष्ठेन तस्मिन् यस्ति पीडिता ॥ १ ॥
 जायते म्रियते सा च गलत्कुष्ठेन चाण्डज । पापाद् ज्ञानकृतात्पूर्वात्र चोक्तं निम्नयं मया ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽधिकषट्शततमः ॥ २०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे हि यामुने ह्यासीत्पूर्वं बाहुजसंज्ञकः । गङ्गान्नानं कृतं पूर्वं बाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥
 शकटेन कुटुम्बं तु पाल्यते तेन जानता । एकस्मिन् दिने गत्वा दद्याद् वनमट्टमुतम् ॥ २ ॥
 बलाद्दिवस्य संभ्राता जीवा दग्धा महाकुलाः । वन्योः साहाय्यतस्तत्र कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 शुभाशुभफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तया । मध्ये तु जाह्नवीस्तानात्स जातः शूद्रेण कुले ॥ ४ ॥
 विपाशानिपटे देशे योजने समसंभ्रते । भयो महोद्यमी गौरः कृशाङ्गो लोचनेऽल्पदृष्टः ॥ ५ ॥

बहुलोमी महास्त्रीको देवतातिथिपूजकः । भ्रातृहीनः शठो धूर्तः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ६ ॥
पञ्चमे भवने राहुर्भूमियुक्तोऽल्पसन्ततिः । लक्षणैर्लक्षितश्चोक्तैरवेदि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
बन्धोः साहाय्यतः पापात्पूर्वजन्मसमुद्भवात् । तस्मात्पुत्रभ्रातृहीनो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

विन्मयं कथ्यतां देव सुतसौरूपविवर्धनम् । सर्वपापप्रशमनं लोकानां हितकारणम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विन्मयं तत्रप्रवक्ष्यामि जन्तुदग्धविनाशनम् । वनदेवी तथा कार्या पलेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥
हिरण्यमी शुभा लेख्या यत्रैतच्चतुरस्रके । वनजीवास्तथा लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥
प्रजापतिस्तथा कार्पो मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमेकं तु गणाध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥
सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया कार्यसाधिनी । देया वेदविधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
प्रजापतिस्तथा देयः सर्वकल्मषनाशनः । शृणुयाद्भारतं वापि नारायणसुभापितम् ॥ १४ ॥
अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशायुतं तदर्धं वा तदर्धं विनतासुत ॥ १५ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजनम् । तयामितं सूर्यमन्त्रं जपेत्प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥
विप्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ १७ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि जायते । अकृते तु यथाशक्त्या रिष्टं पद्मश्रुकेऽब्दके ॥ १८ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवन् नवसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायछपथिकपट्टशततमः ॥ ६०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पराश्रं या हरेन्नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । साऽत्राजीर्णेन रोगेण दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
कुर्यान्नानाविधं चान्नं रससर्वसमन्वितम् । विप्रेभ्यो भोजनं दद्याच्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ २ ॥
होमयेच्च तयाऽन्नानि गायत्र्या त्र्यम्बकेन तत् । मुच्यतेऽजीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रकम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायछतुरथिकपट्टशततमः ॥ ६०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवपूतेश्च यः फश्चिदेवागारस्थितः सुत । भङ्गं कुर्यान्नरो मोहात्स्थापिता च परेण या ॥ १ ॥
अमतिष्ठो भवेद्भ्रज जन्मन्यत्र खगाधिप । वर्षत्रयं तयाऽभ्युपजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायः पंचाथिकपट्टशततमः ॥ ६०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचरेद्भ्रातृवधं मोहात् पूर्वभवे नरः । स राजयक्ष्मी विज्ञेयो घोरपापसमुद्भवः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः । गोभृदिरण्यमिष्टान्नतिलवस्त्राजदानतः ॥ २ ॥
घृतपेनुप्रदानेन क्षयरोगं न पश्यति । दानं ययानुमानेन सर्वस्वार्थाधिकेन च ॥ ३ ॥
दयं द्विजवर्याय विचार्याय प्रयत्नतः । तत्क्षणं काश्यपेयाय क्षयरोगः प्रणश्यति ॥ ४ ॥
गिरेर्नैव विनाशः स्यात्तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायः षडथिकपट्टशततमः ॥ ६०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्परगर्भं पतत्रिण । जलोदरेण रोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गाम्नानाञ्च सततं विधिनाऽर्के भृगे स्थिते । तथा तज्जलपानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताधिकषट्शततमः ॥ ६०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वाग्बिरोधी भवेद्यश्च पूर्वजन्मनि वादिनाम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
मोहादिदं चरेत्सूत देयं दानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
संघाय बन्धनैः शुद्धैः क्षौमजैर्गरुडाग्रज । तत्पापनाशनं सर्वं प्राग्जन्मोक्तं परंतप ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकषट्शततमः ॥ ६०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र जन्मन्यसौ बन्ध्या प्राग्भवेऽभूत्सुतान्विता । अयोध्यायां तु सुमुखी धनभर्तृसमन्विता ॥ १ ॥
पूर्वपापप्रभावेण सपत्या गर्भनाशनात् । जातेयं पादजाऽत्रैव दुःखार्ता सुतवर्जिता ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणोदनम् । काश्यां गत्वाऽत्र विधिना शिवमाराध्य यत्नतः ॥ ३ ॥
व्रतैर्दानैर्महापुण्यैर्नानाविभवविस्तरैः । शिवरात्रौ ततः पश्चाद्दीपमालादिनेऽण्डज ॥ ४ ॥
अर्षत्रे महानद्यां मध्ये स्नानं तु कारयेत् । मन्त्रैर्वरुणसूक्तैश्च नौकायां वा पतत्रिण ॥ ५ ॥
या चैवं कुरुते सम्यक्तस्याः स्यात्संतातिर्द्युवम् ॥ ६ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवाधिकषट्शततमः ॥ ६०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दां तु यः कश्चित्प्राग्भवे विनतासुत । कुर्याद्दुर्मतिमापन्नः खलवाटो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दद्यात्स कपिलां धेनुं सर्वोपस्करसंयुताम् । ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशाधिकषट्शततमः ॥ ६१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्वाज्रवयं सुत । साऽत्र जन्मनि तत्काले क्षयरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
यक्ष्मणा च क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरमशाश्वतम् ॥ २ ॥
पूर्वं दृढं कृतं पापं तस्मान्नोक्तं पतत्रिण । पापनाशकः कश्चिद्दुपायस्त्वत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशाधिकषट्शततमः ॥ ६११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्बिरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वभवे सुत । मूकत्वं जायते तस्माच्चात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं दानं दद्याद्देदस्य पुस्तकम् । ब्रह्मणे वेदविदुषे पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
पूजयेच्च तिलान् भक्त्या भोजयेद्ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशाधिकषट्शततमः ॥ ६१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भजनं कुर्यान्नारी पूर्वभवेऽण्डज । प्रतिमाया देवगेहे स्यात्पितायाः परेण च ॥ १ ॥

अप्रतिष्ठान्विता साऽत्र जायते वै पतत्रिण । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनात्पापनाशनम् ॥ १ ॥
इति श्रीवृत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्रयोदशाधिकषट्शततमः ॥ ६१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्द्विजो महाभाग ह्यासीद्भङ्गे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
विधिना तत्र दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद । ततो भाविवलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
स्यापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभाद्दत्तं न तद्धनम् । सर्वैर्मिलित्वा तद् भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
ततो बहुतिये काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ४ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मथुरामण्डले देगे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
विशालाक्षो धनी मानी मरुषोऽमितदो घृणी । बहुदेशेऽधिकाराढ्यः पुण्यात्सर्वफलं त्विदम् ॥ ६ ॥
लोभी क्रूरो महाशुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । संतानसुखहीनस्तु सुरूपा स्त्री सुखोज्जिता ॥ ७ ॥
बन्धुहीनः पतिः साक्षात्सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधनीम् ॥ ८ ॥
कुबेरप्रतिमां रौक्मां पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धोऽमितां वापि त्रिषु वित्तानुसारतः ॥ ९ ॥
संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देवा ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सौवर्णं वेदसंमितम् ॥ १० ॥
शुभं लेख्यं पवित्रं च पुत्रसंततिवर्धनम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्य रिष्टं न लिप्यते ॥ ११ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्वसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्रयोदशाधिकषट्शततमः ॥ ६१४ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षितिवर्णाभः स्वल्पवृत्तिश्च जीवति ॥ १ ॥
देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । करे पादे कुशस्त्रेण दंष्ट्रिशृङ्गिविघाततः ॥ २ ॥
ग्रणत्वं जायते दीर्घनेत्रतोदो विरश्मिता । परोक्षमपवादं च हुवते लोकतोऽन्वहम् ॥ ३ ॥
प्रिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं वदते किञ्चिर्किञ्चित्केशस्य कारिणी ॥ ४ ॥
अपत्यानि मृतानीह एको वा द्वौ त्रयोऽपि वा । वर्षत्रयमिता बाला भ्रियन्ते माससंमिताः ॥ ५ ॥
फेन कर्मविपाकेन मृतापत्या तु साऽनघ । एकस्तुन्दे स्थितो गर्भो न प्रसूतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
पृथगेवं कुमातृणां मृतापत्या प्रजायते । गतो बहुतरः कालः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं बन्तेषु तृतीयेऽत्रैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
दानग्रतदद्यायुक्तः प्रियामीतिः परस्परम् । तस्याप्यपरमातुस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
एको वै पादचारस्तु तृतीयश्च स्तनंधयः । गर्भयुक्तश्चतुर्थस्तु पिता मृत्युवशं गतः ॥ १० ॥
क्रियाकर्म कृतं पुत्रैर्वित्तेन सदृशं रम्य । मासेस्त्रिभिर्व्यतिक्रान्तैर्ज्येष्ठेनैव दुरात्मना ॥ ११ ॥
निहता भ्रातरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । मात्रा हि पुत्रदुःखेन हृदयं ताडितं भृशम् ॥ १२ ॥
अभियाताच्छिलाभृता गर्भयुक्ता दिवं गता । अधिरातेन फालेन ज्येष्ठश्वरेण घातितः ॥ १३ ॥
इदं जन्म द्वितीयं तु मृतापत्यं प्रजायते । पुरा कृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । गर्भस्थश्च मृतापत्यं लघूनि चाऽलघूनि यत् ॥ १५ ॥
तस्य पापस्य शुद्धयर्थं निष्कृतिं वद मे प्रभो ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने तु संप्राप्ते सातुकूले ग्रहेऽहनि । सपत्नीकः शुचिः ध्वातः पञ्चगव्येन चोत्तमः ॥ १७ ॥
उपोषणं दिवा रात्रीं प्रातश्चानुदिते रवौ । सुरभैर्धं सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १८ ॥
सुशुभे भृष्टदेशे तु कुंकुमाद्युपचाञ्चिते । कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १९ ॥
तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पद्मे सायुधं च चतुर्भुजम् ॥ २० ॥
उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सह संभूतान् प्रद्युम्नाद्यांस्तथाऽर्चयेत् ॥ २१ ॥
चारुदेहं सुवेषं च चारुगुप्तं यशोन्वितम् । इभक्कं चारुवाहुं सुचारं पूजयेत्क्रमात् ॥ २२ ॥
पूजनं विष्णुमुक्तेन तथा श्रीरसकोविदैः । पुष्पस्रग्धूपगन्धाद्यैरर्चयेद्द्विविधैर्युगैः ॥ २३ ॥
तद्विमासोऽय तद्विष्णोरतो देवाश्च पूजयेत् । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन वै ॥ २४ ॥
होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २५ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पापकर्मावाः कृता वै पूर्वजन्मनि । सपत्न्यां चैकजातीनां संपरेता च पुत्रिणी ॥ २६ ॥
स्ववंशहननाद्वापि भूमिद्रव्यादिलिप्सया । लघूनामलघूनां च हन्ता वै पूर्वजन्मनि ॥ २७ ॥
ततोऽयं वै मया प्रातः दुःखं नानाविधं त्विदम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं संपददे त्विदम् ॥ २८ ॥
स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्तः कोऽद्वादिति विसर्जनम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवान्धवान् ॥ २९ ॥
ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्शननम् । काष्ठलोष्टकुशस्त्राद्यैर्घातः स्याद्बालक्रीडनात् ॥ ३० ॥
जलाद्गन्धादिना बाधा व्रणो वा तस्य जायते । स्त्रियोऽङ्गे विकृतिर्व्याधिमुखे तिलव्रणादिकम् ॥ ३१ ॥
पैत्रेयीमाहुलानीनां नेत्रतोदो विराश्मिता । स्वसुर्मातृष्वसुर्वापि बाल्ये वैधन्यमेव च ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचदशाधिकपट्टशततमः ॥ ६१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहात्परनिन्दां च कारयेत् । खलवाट्टह्युजा सा च जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्भोगाद्भिमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशाधिकपट्टशततमः ॥ ६१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालाख्यरोगेण संयुक्तो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्तादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं शुद्धं नवं तद्वेष्ट्यागम् ॥ २ ॥
कुटुम्बिने दरिद्राय दद्याद्दोषानुत्तये । गण्डमालाहरं चैव दानं प्रोक्तं मया त्रिद ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशाधिकपट्टशततमः ॥ ६१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलघ्नीयं महादुष्टा पूर्वमासीत्पतत्रिण । अत्र पूर्वकृतात्पापान्मानुषीं गंक्रा मृता ॥ १ ॥

१ सपत्नीनां इति स्यात् ।

धनपुत्रविहीना च साऽत्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि प्रयागे मरणं सुत ॥ २ ॥
चालत्पापं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशाधिकषट्शततमः ॥ ६१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्षापातं च यः कुर्यात्सभायां ब्राह्मणस्य च । पक्षाघातेन रोगेण पीडा तत्रैव जायते ॥ १ ॥
दद्यान्निष्कत्रयं स्वर्णं ब्राह्मणाय कुटुंबिने । तस्माद्रोगाद्दिमुच्येत पक्षाघातात्पत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजवल्लभा । गण्डमालारुयरोगेण संयुक्ता जायतेऽधुना ॥ १ ॥
पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्याद्वा च कंबलम् ॥ २ ॥
नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्ब्राह्मणं हन्याद्ब्राह्मणस्य खगाधिप । वङ्गदेशेऽवसत्पूर्वं चात्र जन्मनि गौडजः ॥ १ ॥
धीरः सर्वकलाभिज्ञो नानाशास्त्रविशारदः । धनधान्यरतश्चात्र बहुस्त्रीसुखभोगभाक् ॥ २ ॥
विद्यादानात्कृतात्पूर्वं शृणु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रसंततिवर्जितः ॥ ३ ॥
बालघातनजात्पापाद्ब्राह्मणस्य पत्रिण । महाक्रोधपरो लोभी नानाद्रुःखैस्तथाऽऽकुलः ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे वा महास्थले ॥ ५ ॥
नेमिपारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिवच्छिवान् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान्विधानतः ॥ ६ ॥
ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पडस्त्रे चतुरस्रे वा कुण्डे चाज्यतिलाञ्जुभान् ॥ ७ ॥
शक्त्या च भोजयेद्दिप्राञ्शैवान्कसरलङ्कुक्कैः । नानाभक्ष्यफलैश्चैव वस्त्रैर्माल्यैस्तथाऽर्चयेत् ॥ ८ ॥
विविधां दक्षिणां दद्याद्दृढप्रीतिकरां तथा । पश्चात्तेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
स बालघातजात्पापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दशपायाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
मम ध्यानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्घ्यपाद्याद्यैर्नैवेद्यैर्विधैस्तथा ॥ ११ ॥
तस्य तत्सर्वपापेभ्यो विमोक्ष्यामि खगेश्वर । आयुस्तस्य शतं प्रोक्तं पञ्चहीनं च पुत्रक ॥ १२ ॥
प्रायश्चित्ते कृते ह्याष्टुः पञ्चम्यां चन्द्रवासरे । विन्मये त्वकृते सूत चत्वारिंशन्मिताब्दके ॥ १३ ॥
रिष्टे स्यात्क्षयरोगेण बालघातस्य निश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वजन्मकृताद् दृढाद् ॥ १४ ॥
न मुच्यते महादानैः सप्तजन्मकृत्तरपि । वाच्यते क्षयरोगेण सप्तजन्मनि निश्चयाद् ॥ १५ ॥
ब्रह्महा क्षरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । न हीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् ॥ १६ ॥
पुत्रशुद्धिफलं चात्र यथा प्रोक्तं शिवाचनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनाऽपरार्थं या नारी परपक्षं च घातयेत् । पक्षाघातेन रोगेण पीडिताऽत्रैव जायते ॥ १ ॥

तया निष्कामितं स्वर्णं देयं पापविशुद्धये । मुच्यतेऽत्र महारोगात्पक्षाघातात् संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो द्विजः प्राग्भवे मोहात्सुरां तु विविधां पिवेत् । मूत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जायते ॥ १ ॥
गृहवित्तानुसारेण पलेन द्विपलेन वा । कुर्याद्विरणमयं पक्षं चाष्टपत्रसमन्वितम् ॥ २ ॥
आवाह्य तत्र ब्रह्माणं प्रभुं सर्वोपचारकैः । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैर्दद्यादिमाय यत्नतः ॥ ३ ॥
दानेनानेन सततं मूत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्योर्विंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्तत्र मथुरायां पतत्रिण । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
घोरे कलियुगे प्राप्ते पापाक्रान्ते महींतले । भारवतारणार्याय क्षत्रियाणां क्षयाय च ॥ २ ॥
कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै दिवि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुनली जायते चात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
सुवर्णशतकं दद्यात् स तहोपविनाशनम् । चान्द्रायणत्रयं कुर्यात्तदा तहोपशान्तये ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचविंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपक्ष्मान्विता साऽत्र तस्मिन् वयसि भामिनी । प्रापश्चित्तं परं तस्याः शृणुष्वाय खगेश्वर ॥ १ ॥
यत्कृते विधिना सर्वं पूर्वजन्माघनाशनम् । स्वर्णगोभूमिमिष्टान्नघृतधेनुतिलानि च ॥ २ ॥
देयानि श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये । रिष्टं त्रिंशन्मितेऽब्दे तु प्रापश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अपराधमृते कश्चिद्देश्यं हन्यात्पतत्रिण । प्राग्जन्मन्यय युक्तः स्याद्रक्तार्बुदरुजा भृशम् ॥ १ ॥
भविष्यति न संदेहस्तस्य मृत्युः खगाधिप । अपि दानशतैर्वापि दत्तैरेव जन्मनि ॥ २ ॥
विंशदशं महारिष्टं रक्ताधिक्यान्महाबलात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागतो योऽयं प्राप्नो माधुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय दुष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
प्राप्ते फलियुगेऽत्रैव सर्वपापविवाजंतः । कृत्वा चाष्टतकर्माणि पुनस्तत्रैव यास्यति ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकषट्शततमः ॥ ६२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्दातपेद्देश्यं चान्यजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मनि विज्ञेपो रक्तार्बुदतमन्वितः ॥ १ ॥

प्राजापत्यचतुष्केण व्रतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
पापक्षयं महाभाग क्षयः स्यात्पापकृद्भुजः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अघ्याय एकोनत्रिंशदधिकपट्टशततमः ॥ ६२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । साऽत्र जन्मनि मूत्रेण कृच्छ्रेणातिप्रपीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या घोरपापहरं सुत । सुवर्णपद्मं पक्षीन्द्र सपत्रं ब्रह्मदेवतम् ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय विधिज्ञाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अघ्यायत्रिंशदधिकपट्टशततमः ॥ ६३० ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विमोक्तमो जातः किञ्चिद्विचरामन्वितः । कासश्वासादिना बाधा उदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
क्रयविक्रयकर्ता च कृपिवाणिज्यशासनः । प्रिया प्रीतिपरा नित्यं व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ २ ॥
किञ्चित्क्रोधगता या तु अवाक्ये वाक्यकारिणी । उदरे वातजा रोगाः शिरोर्तिर्नैत्रतोदकृत् ॥ ३ ॥
अपत्यानि म्रियन्ते च एकोऽपि द्वौ त्रयोऽपि वा । रजोदोषात्प्रपीड्येते वेदना विविधा कृता ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्त्रा कर्म कृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ६ ॥
व्रतानि विविधान्येव कृतानि भुवि मानद । स्वगृहे धान्यराशिं गौरभक्षन्नियतं पुरा ॥ ७ ॥
ब्राह्मण्या सा सवत्सा गौर्धान्यभक्षणतत्परा । गृहीतया लकुट्या वै तथा कुक्षौ प्रताडिता ॥ ८ ॥
मगर्भायास्तु मुरभेर्गर्भकुक्ष्युपघातनात् । मृतो वै गर्भमध्यस्थः प्रसवे दुःखिता भृशम् ॥ ९ ॥
शिशुदुःखेन मुरभी भृशमाक्रन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ १० ॥
पश्चान्मानुषमापन्ना व्रतदानप्रभावतः । इदं जन्म तृतीयं तु मृतापत्यं खगेश्वर ॥ ११ ॥
सप्तजन्मनि जायेत गोस्त्रीब्रह्मपघातकः । नानाप्राकर्मणां तेषां नानापत्यार्थदुःखकृत् ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येनापत्यं प्रजीवति । अनुग्राहोऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्यया ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

माघे मासि च रामाते सानुकूलग्रहेऽङ्गनि । सपत्नीकः शुचिः स्नात औषधैः स्नानमन्त्रतः ॥ १४ ॥
उपोषणं दिवा रात्री त्रयोदश्यामनिर्जितः । पृष्ठीमास्यादिनं प्राप्य प्रातश्चानुदिते रवी ॥ १५ ॥
मुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । तत्रोपरि गवां स्थानं चोदद्भुखः समाविशेत् ॥ १६ ॥
अर्हणाद्युपदरंश्च कुङ्कुमायैस्तयाऽर्चयेत् । कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १७ ॥
तत्रोपरि न्यसेद्देवं माधवं फलशोऽर्चयेत् । सौवर्णं राजते पक्षे सायुधं च चतुर्भुजम् ॥ १८ ॥
उपचारैः शुभेर्गन्धैर्धूपैश्च कुमुमादिभिः । विष्णुसूक्तेन सूक्तेन श्रियः सूक्तेन पूजनम् ॥ १९ ॥
पुष्पैश्च धूपगन्धाद्यैरर्चयेद्विधिपूर्वगुणैः । रुद्रैकादशनीशैश्च जपेद्बृहद् विधानतः ॥ २० ॥
पृथ्यो लक्ष्मिन्तेः पुष्पैरर्चयेद्गन्धवारिभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायतेन वा ॥ २१ ॥
रुद्रस्यायुतदोमश्च रामघान्यसमाहुतिः । एतं पृथग्निधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २२ ॥
हीमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया कर्मवशातः प्राग्जन्मनि दुरात्मना । धेनुः सगर्भोपहता लकुट्या कुक्षिताडनात् ॥ २४ ॥
 तेन कर्मवशात्प्रातं मृतगर्भादिना भृशम् । मृतसन्ततिदुःखानि प्राप्यन्ते महदेनसः ॥ २५ ॥
 सत्तदेनीविनाशार्थं दानं सम्प्रददे त्विदम् । स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्त्वा कोदादिति विसर्जनम् ॥ २६ ॥
 सर्षिण्यात्मानमालोक्य अन्यान्वै तोपयेद्विजान् । भूमिद्रविणवासांसि दानं दत्त्वा विधानतः ॥ २७ ॥
 व्रतान्ते सुरभो दद्यादेमद्रव्यादि शक्तितः । अहःशोपे ततः सर्वं भोजयेदिष्टवान्धवान् ॥ २८ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते । काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैर्वातः स्याद्दुपलेखनात् ॥ २९ ॥
 शृङ्गिभ्यश्चोपचातश्च जायन्ते घ्रणजातयः । जलाकुलत्वं स्पर्शोऽप्री तादृशी तत्र वेदना ॥ ३० ॥
 त्रियोऽङ्गे विकृतिर्व्याधिर्मुखे तिलव्रणादिकम् । पैत्रीयामातुलानीनां विधवातिः स्वस्वादिपु ॥ ३१ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूरीणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । प्रदरेणातिदुःखेन साऽत्र जन्मनि पीडिता ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदरस्य प्रणाशनम् । दद्याद्दुकममयं पशं सपत्रं ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय मुशीलाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूरीणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विप्रस्त्रिंविषां वै सुरां पिबेत् । मृत्रावरोधरोगेण सोऽत्र मृत्युवशं व्रजेत् ॥ १ ॥
 चिह्नेन श्यावदन्तेन लक्षितः पादजः सदा । सप्तजन्मसु रोगेण मृत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ २ ॥
 दृढात्पाकपापजात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षयेऽवशोपे च कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूरीणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अकामतश्च या नारी वैश्यघातनतत्परा । बभूव प्राक् च पक्षीन्द्र साऽत्र जन्मनि निश्चपात् ॥ १ ॥
 रक्तार्जुदसमाक्रान्ता दुष्टपापमयोजिता । महारिष्टेन सा याति यमलोकं पतत्रिण ॥ २ ॥
 चत्वारिंशन्मिते वर्षे सत्यं सत्यं वदाम्यहम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूरीणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचित्पूर्वभवे पुण्या मुखजाऽत्र च बाहुजा । देशे मारस्वते प्राप्ता सर्वधर्मान्विता सती ॥ १ ॥
 क्षयरोगयुता चात्र युवभावे पतत्रिण । प्राक्पापाद् दुस्तरात्सूत कण्ठपाशादितम्भवात् ॥ २ ॥
 निष्कृतिं कदलीं दद्यात्सुवर्णत्रयसंयुताम् । भोजयेद्ब्राह्मणान्पश्चाच्छिवपूजनतत्परान् ॥ ३ ॥
 या त्वेवं कुरुते भक्त्या कदलीदानमुत्तमम् । नश्येत्सापरुजा तस्या अपि प्राणप्रणागना ॥ ४ ॥
 आयुर्वर्षाणि प्रोक्तानि पञ्चसप्ततिसंख्यया ॥ ५ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचत्रिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरोऽतिबलोत्कर्षात्परस्त्रीं कामयेत्पुरा । अधुना यौवने प्राप्ते स उन्मादी प्रजापते ॥ १ ॥
दद्यात्प्रजापतिं देवं सौवर्णं शक्तितोऽण्डज । मृगं स्वर्णमयं तद्वत्पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रीं विधिना सूत सोन्मादान्मुच्यतेऽधुना ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पद्मत्रिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परस्वर्णोपहारिणी । साऽत्र जन्मानि रोगेण कुनखित्वेन बाध्यते ॥ १ ॥
दद्यात्सुवर्णशतकं विप्राय विनतात्मज । सुवर्णस्तेयपापेन मुच्यतेऽत्रैव जन्मानि ॥ २ ॥
चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्वघ्नी याऽभवत्पूर्वं भवे नारी पतिव्रता । रक्ताङ्गुदेन रोगेण बाध्यते चात्र जन्मानि ॥ १ ॥
व्रतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्येन दानेन रक्ताङ्गुदविनाशनम् ॥ २ ॥
रौप्यहारी च पुरुषश्चित्रकुष्ठी प्रजायते । स तत्पापविशुद्धयर्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ ३ ॥
स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे पतत्रिण । प्राजापत्यत्रयं सूत चरेत् पापप्रणाशनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पश्चिन्म्लेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्यान्वितः सुधीः । स्वधर्मनिरतश्चापि दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
त्यागी शूरो महोत्साही देशे केरलके सुत । स्वामिधर्मपरो नित्यं सपत्नीकः सपुत्रकः ॥ २ ॥
प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्यापि महात्मनः । दुष्टाः प्रजाः क्रोधयुक्ता बभूवुर्विसुखास्तदा ॥ ३ ॥
तस्मिन्काले ह्यभूसुद्धं घोरं तस्मिन्पुरे सुत । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
तस्य पत्नी महाभाग साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तृप्राणावलम्बिनी ॥ ५ ॥
घातापित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं पतत्रिण । मृते पत्यौ न जीवामीत्युक्त्वा मृतवती तथा ॥ ६ ॥
तत्सणादन्तकालेऽपि दिवि प्राप्ता सभर्तुका । सुक्त्वा तत्र महाभोगानपूर्वांस्वामिधर्मतः ॥ ७ ॥
नानाप्राणीढनजात्पापात्पूर्वंसमुद्भवात् । तीक्ष्णात्पुण्यात्तया सूत म्लेच्छदेशे समुद्भवः ॥ ८ ॥
गिन्योः पश्चिमभागे तु शतयोजनसंमिते । गौरः मुरूपो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
नानामोगमुत्सैर्युक्तो गजयूर्यः समावृतः । पच्यश्वरथसंकीर्णस्तथा भैरवशासनः ॥ १० ॥
महोन्नः पुत्रधीरादपः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः । स्त्रीसाहाय्यान्महाभाग तथा पुत्रसहायतः ॥ ११ ॥
सुरेश्वर्ययुता साऽपि यवनी तद्रशादिह । सपुत्रः प्राक्सहायाच्च सोऽप्यत्रैव महाभुजः ॥ १२ ॥
एवं जन्मफलं प्रोक्तं रासहायं पतत्रिण । स्वामिधर्मकृतात्पुण्यात्तद्व्यमरणत्तया ॥ १३ ॥
भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्पतत्रिण । पथाशीतिमितायुः स्यान्न च रिष्टेन तन्मृतिः ॥ १४ ॥
रिष्टं पथाशदन्दे तु स्वदेदान्तसमं सुत । शस्त्रमहारीर्विधिषेः प्राप्ते तत्र रणाङ्गणे ॥ १५ ॥
प्राणीढनजात्पापात्तदर्थं नाना संश्रयः । दयात्पालनं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १६ ॥

देयं हिरण्यं तत्र तद्दृच्छतपलात्मकम् । कुरुक्षेत्रादितोर्येषु संक्रान्त्यादिषु पर्वसु ॥ १७ ॥
सर्वोपस्करसंयुक्तं देयमेतच्च पुत्रक । महारिष्टहरं प्रोक्तं प्रायश्चित्तं परं खग ॥ १८ ॥
नातः परतरं प्रोक्तं दानात्कालनरादिह ॥ १९ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकपञ्चाशततमः ॥ ६३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमते स्वेच्छया परे । बलात्कारेण पुरुषे साऽत्रोन्मादेन पीडिता ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं सर्वसुपायं शृणु यत्नतः । कृत्वा सुवर्णजं वायुं मृगे ह्येवं च वाहनम् ॥ २ ॥
सर्वोपस्करसंयुक्तं दद्यात्प्राय धीमते । न प्राप्नोति तदोन्मत्तभावं दानप्रभावतः ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदधिकपञ्चाशततमः ॥ ६४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रपुहारी च यः पूर्वजन्मन्पत्रैव जन्मनि । म्लेच्छरोगेण सततं वाध्यते विनतासुत ॥ १ ॥
दद्यात्तत्पापनाशाय त्रपु विप्राय धीमते । पलानां त्रिशतं शुद्धं तस्माद्रोगाद्रिमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदधिकपञ्चाशततमः ॥ ६४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्यमाने भर्त्सरे तु जाराद्गर्भपरायणा । सा चात्र पादजा दुष्टा न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दरिद्रद्रिजपालनात् ॥ २ ॥
धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्ताद्ययोचितात् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पञ्चाशन्मितकेऽब्दके ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत पञ्चाशत्पञ्चजीवनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकपञ्चाशततमः ॥ ६४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकार्येष्वसिद्धिकृत् ॥ १ ॥
तस्मिन्नेव तदा काले तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विंशन्मितेऽब्दे पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मृतिर्भवेत् ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदधिकपञ्चाशततमः ॥ ६४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः फथिद्वाह्यर्णां सूत बलोत्कर्षेण मन्दधीः । रमयेत्प्राग्भवे सोऽत्र महोन्मादी प्रजापते ॥ १ ॥
पापादसाध्यजाद्भ्र रोगान्मुक्तिर्न जायते । ध्रियते रिष्टयोगेन सोन्मादी चात्र जन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुश्चत्वारिंशदधिकपञ्चाशततमः ॥ ६४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी मोहाहोभादरेत्रपु । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुक्संयुता भवेत् ॥ १ ॥
शतत्रयपलं दद्यात्त्रपु तत्पापशुद्धये । तस्मिन्पापक्षये सूत श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चचत्वारिंशदधिकपञ्चाशततमः ॥ ६४५ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान् वेदपारगः । धनधान्यसमायुक्तश्रेष्याद्विश्रान्वितः ॥ १ ॥
सुव्रतः शक्तिमान् धीरः किञ्चिद्वाधिसमान्वितः । इन्द्रियाणां बलं हत्वा मोहनं जायते भृशम् ॥ २ ॥
उदरार्तिरसृग्वातः किञ्चिद्देहे प्रजायते । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
सत्यवाक् सत्यजा लोके व्रतानामनुकांक्षिणी । बहुपुत्रप्रसूता च किञ्चित्पुत्रः प्रजायते ॥ ४ ॥
अथवा मृतपुत्रा च पुत्रीषु जीवितास्वापि । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद देवस्पते ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि विप्रस्तु संजातः पञ्चमे त्विह । प्रावर्तत गृहे तस्य कन्यायाः प्रौढचमण्डज ॥ ६ ॥
भूमिद्रविणलोभेन वृद्धविप्राय दापिता । तद्वत्तदाहृतं वित्तं सर्वस्वं तद्गशादपि ॥ ७ ॥
यावत्कन्याऽभवत्प्रौढा वरार्थं गुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं यावत्कन्या सुतार्थिनी ॥ ८ ॥
किञ्चित्काले ह्यतीते वै तद्भिप्रोऽसौ मृतश्च वै । सा बाला विधवा जाता पत्यपत्यार्थदुःखिता ॥ ९ ॥
व्रततीर्थरता नित्यं सत्यानामनुकांक्षिणी । बहुवर्षास्तया वत्स नियमैः शोपितं वपुः ॥ १० ॥
पितृगृहे धनं भूरि त्वर्पितं पुत्रिका भृशम् । कञ्चित्कालवशं प्राप्ता मृता सा ब्राह्मणी खग ॥ ११ ॥
सा पुत्री ह्युदरे भूत्वा साऽगमज्जन्मजन्मनि । कन्या बहुविधा तस्य निराधारा मृता च वै ॥ १२ ॥
तेन कर्मप्रभावेण पूर्वकन्या बहुप्रजा । तस्य भर्तुर्भवेद्गर्भमायातो मृत्युमिच्छति ॥ १३ ॥
पुनर्जन्म पुनर्मृत्युस्तत्कर्मनिष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च रौरवे नरके मृतः ॥ १४ ॥
यातना बहुधा प्राप्ता वर्षाणां च सहस्रकम् । पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ १५ ॥
इदं जन्म चतुर्थं तु बहुपुत्रः प्रजायते । मृतपुत्रो मृतो गर्भस्तेन गर्भभवादिह ॥ १६ ॥
भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद । भर्तृविद्वेषिणी नित्यं चिरापत्यानुगामिनी ॥ १७ ॥
तेन कर्मविपाकेन भूरिकन्यो मृतात्मजः ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं कथं देव'येन पापं प्रशाम्यति । निष्कृतिं वद विश्वात्मन् पृथक्त्वं मे प्रकाशय ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह शृणु त्वं कश्यपात्मज ॥ २० ॥
स्वकन्यां वरयोग्यां सा चिन्तयन्तीमनागसम् । दशान्दानि च मासेन यथाभावं यथामति ॥ २१ ॥
कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । अलंकृतां यथाशक्ति वराय गुणशालिने ॥ २२ ॥
ब्राह्मणे विधिना सूत दद्याच्च बहुदक्षिणाम् । महापापौघशमनं कन्यादानमतन्द्रितः ॥ २३ ॥
कन्याविवाहसमये महाशान्तिविधिं चरेत् । एवं कृतविधिः सूत कन्यां दत्त्वा विधानतः ॥ २४ ॥
शान्तिवर्मणि सर्वत्र वित्तेष्टत्विजादये । भूमिद्रविणवासांसि कन्यावासांसि दापयेत् ॥ २५ ॥
गृहदानं ततो दद्याद्यथोपस्करसंयुतम् । वर्षवर्षे तु संपूर्णे भ्रत्रवस्त्रैश्च पोषयेत् ॥ २६ ॥
एवं कृते विधौ सूत वरुपुत्रा यथास्वनी । पापं पुत्रविनाशारुख्यं कन्यापत्यादयश्च ये ॥ २७ ॥
तेषां पापप्रणाशार्थं कन्यादानादिभिस्ततः । नाशयेत्तद्वि पापं तु द्विजानां विधिपूजनात् ॥ २८ ॥
यजन्यतं विधानेन ब्राह्मणांस्वस्ति वाचयेत् । विनायकाम्बिकाश्रुतिं हेमनिष्कप्रमाणतः ॥ २९ ॥
आचार्याय ददेत्तासां नानाकर्मपशान्तये । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ३० ॥
जिह्वागुदुनन्दतोष्ट्रप्रणवातादिदोषकृत् । नृपचौरान्निभिर्हानिविचानां च यतस्ततः ॥ ३१ ॥
तप्यमानेन मनसा दृश्यते भृशमाधिजे । सर्षिष्यात्मानमालोक्य प्रापश्चित्तं तया विधिः ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टात्र. पञ्चकारिदादिकपदशततम. ॥ ६४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या ताम्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वभवे मुत । औदुम्बरेण रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं विचार्य यत्नेन ताम्रं दद्याच्च शक्तितः । तस्मादानान्महाभाग पापं नश्यति तत्तप्णात् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भवत्या तथा मुक्तं पूर्वजन्मनि मानद । गर्भासत्राया अजाया मांसं गर्भस्य धारणात् ॥ १ ॥
तेन कर्मविपाकेन बहुशोऽत्र प्रकीर्तिता । पूर्वजन्मन्यसौ विप्रा न च गर्भं दद्यात्पलम् ॥ २ ॥
प्रायाश्चित्तमिदं तस्याश्चात्र सर्वावनोदनम् । कृत्वा गर्भेण संयुक्तां राजतीं पदपलात्मिकाम् ॥ ३ ॥
वैश्वानरस्तया कार्यः पश्चमापैर्हिरण्यमयः । पूजयित्वा ततो दद्याद्विजाय विधिनाऽण्डज ॥ ४ ॥
एवं कुर्याद्विधानेन सर्वापावनोदनम् । तस्याः पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टचत्वारिंशदधिकषट्शततमः ॥ ६४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगयां प्राप्य पक्षीन्द्र गजराजवधे पुरा । जायते गजचर्मा वै स नरोऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
गणेशप्रतिमां दद्यात्सीवर्णां द्विपलात्मिकाम् । गन्धपुष्पैश्च सम्पूज्य तस्माद्गोगाद्विसुच्यते ॥ २ ॥
कारयेद्गणनाथस्य लक्षजाप्यं विधानतः । होमयेत्तद्दशांशेन सुच्यते पूर्वकिञ्चिपात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपञ्चाशदधिकषट्शततमः ॥ ६४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्परसिद्धान्नं प्राक् क्षुत्पीडा प्रपीडितः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शूलरुक्पीडितोऽधुना ॥ १ ॥
अन्नदानेन विमाणां रसदानाद्दिशेपतः । सुच्यते शूलजाद्रोगान्नात्र कर्ष्या विचारणा ॥ २ ॥
सुवर्णशूलदानाद्वा विप्रायात्र कुटुम्बिने । शूलद्रोपोपशमनमिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदधिकषट्शततमः ॥ ६५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तः प्राक् सूत बभूव पुरुषोत्तमः । स्वज्ञातिषु महाभाग दृढकर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
विराट्देशे निवसन् राजकार्यरतः सदा । गृहं दग्धं तत्र शत्रोरनेन भयदापकम् ॥ २ ॥
बालवत्सा मृतास्तत्र पुरे तस्मिन् खगोत्तम । पापमाचरितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
ततो यमपुरं प्राप्नो मुक्त्वा भोगांस्तदुक्तवत् । विष्णुपूजनजात्पुण्यात् प्राप्तोऽत्र यमुनातटे ॥ ४ ॥
चारणो धर्मनिरतो बहुद्रव्यसमन्वितः । नानामुखैर्श्वर्ययुतो गजाश्वरयवाहनेः ॥ ५ ॥
बन्धुभृत्याधिकारादयो बस्त्रभूषणभूषितः । सर्वं विष्णुमसादाच्च सुखं पापफलं शृणु ॥ ६ ॥
धूर्तो मिथ्यापवादी च बहुलोभसमन्वितः । जातसंततिदुःखार्तो बालवत्सवधादिह ॥ ७ ॥
नेत्ररोगान्वितो नित्यं शृणु चिदं पतत्रिण । चत्वारिंशत्मिते वर्षे सर्वसंततिनाशनम् ॥ ८ ॥
गृहपापान्महाभाग गर्वि रिष्टसमुद्भवात् । पूर्वपापफलस्यास्य भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् बालवत्साधनाशनीम् । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुः पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं शृणुष्वाय तद्वर्णानन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ११ ॥
दृढकर्माजितात् पापान्न चोक्तं पापशोधनम् । श्रवणाद्भ्रिर्वंशस्य वैशाखे विधिनाऽण्डज ॥ १२ ॥
माघे वा कार्तिके वापि दशावृत्त्या विधानतः । ततस्तु भोजयेद्विप्रान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ १३ ॥
कोटिलक्षायुतं सूत रुद्राध्यायं जपेत्तथा । धेनूनां दशकं दद्यात्सवत्साभरणान्वितम् ॥ १४ ॥
दद्याच्च कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गां पयस्विनीम् । प्रायश्चित्तमिदं पुत्र चेत्कुर्पाद्विधिपूर्वकम् ॥ १५ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद्विवाहादपरात्सुत । मृत्युः पञ्चाशदब्दे तु खग चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र नवत्यब्दमितं तथा । द्वियुक्तमायुः कथितं तीर्थे पुण्याश्रयेऽण्डज ॥ १७ ॥
जीवे कर्कटगे तत्र चन्द्रे मकरराशिगे । त्रयोदश्यां दिवा भूमौ ऋक्षे मृगशिरोऽभिधे ॥ १८ ॥
निर्याणं कथितं तस्य विष्णुपूजनजातफलात् । भविष्यति गतिस्तस्य पुनर्विष्णुप्रपूजनात् ॥ १९ ॥
तथा तृतीयजनुषि मरणं गोघृहात्सुत । सर्वपापविशुद्धः स्यात्पुनर्मोक्षमवाप्नुयात् ॥ २० ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकपंचाशदधिकषट्शततमः ॥ ६९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षी भवेदत्र पूर्वं रीत्यपहारकः । देयं रीतेः पलानां च शतं तत्पापनिष्कृतौ ॥ १ ॥
गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विप्रांश्च भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्रोगात्पापजाद् ध्रुवम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपंचाशदधिकषट्शततमः ॥ ६९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग खररोमाऽत्र जायते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात्स्वरं पापविमोहितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कत्रयहिरण्यं च दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गवेदिने ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपंचाशदधिकषट्शततमः ॥ ६९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्मुक्तं गर्भपुष्टयर्थं कुक्कुटाण्डं खगेश्वर । अत्र जन्मनि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥
धनधान्यसमायुक्ता पूर्वपुण्यादिहाण्डज । न च गर्भं दधात्पेया प्राक्यापादण्डभक्षणात् ॥ २ ॥
कृत्वाऽण्डं विधिना तद्द्वैरण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्धार्धमितं वापि त्रिषु वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
दत्त्वा द्विजाय विधिना ह्याचरेच्छांकरं व्रतम् । फाल्गुनादौ चतुर्दश्यां कृष्णायामासिमासि तु ॥ ४ ॥
पूजयेच्छंकरं रात्रौ तथा जागरणेन वा । भवन्ति सुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायधत्तुःपंचाशदधिकषट्शततमः ॥ ६९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सुत महाभाग कर्म पत्कृतवानपुरा । जीवोऽयं तत्फलं चात्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
अभवत्प्राग्भवे विमो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राज्यप्रचारी बलवाच्छूरो मन्त्री महायशाः ॥ २ ॥

संधिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः। गत्वा त्वरिपुरं तेन घातिताः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
 विश्वासाद्वाजकार्येषु कृतं कर्मातिदुष्करम्। लुंठितं तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 पीडिता बहवो लोका द्रव्यलोभाकुलीकृताः। स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
 मुक्तवाग्जतिदारुणाभ्यस्त नरकान्त्रोरदर्शान्। तथा पुण्यफलं पुण्यात्प्राप्य पुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
 स्वर्णकारकुले जातो धूर्तो लोभपरः सदा। नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवधनतत्परः ॥ ७ ॥
 महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि। मुलैश्वर्यधनेर्युक्तः कुटुम्बभरणे हृष्टः ॥ ८ ॥
 नानास्त्रीमुखसंयुक्तस्तया पुत्रविवर्जितः। वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापानिकुन्तनीम् ॥ ९ ॥
 प्रयागे त्वयवा काश्यां स्याप्य लिङ्गं सुशोभनम्। पूजयेत् त्रिवर्षान्तं मन्यैस्तद्विद्भ्रजैस्तया ॥ १० ॥
 गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्बहुदीपकैः। संपूज्य विधिवदेवं तदन्ते भोजयेद् द्विजान् ॥ ११ ॥
 शिवभक्तांस्तया शान्तान्दक्षिणाभिश्च पूजयेत्। नानाहिरण्यैर्विधिवत्तथा चाभरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
 अथवा शृणुयाच्च यजुर्वेदं विधानतः। ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
 य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापैवनाशनम्। संप्राप्य तत्र निर्याणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
 कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्धि काश्यप। नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
 तस्मा जालाका देया वै शूद्रकर्णेजतिदारुणा। श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥
 आयुरव्दाः शतं तस्य कृतनिष्कृतिकस्य च। प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पण्डित्तरे ॥ १७ ॥
 एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सविधानं विधानतः ॥ १८ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीयसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचपंचाशदधिकपट्टशततमः ॥ ६९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुरा हारयेद्रीतिं नारी सा च पतत्रिण। पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
 रीतिं दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम्। गायत्र्या जुहुयाच्छक्त्या तिलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूरीयसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पट्पंचाशदधिकपट्टशततमः ॥ ६९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धान्नहारिणी। साऽत्र जन्मनि शूलेन रोगेणैव च वाध्यते ॥ १ ॥
 सिद्धान्नदानं विभ्रेभ्यो दीनेभ्योऽप्य पतत्रिण। भिक्षुभ्यश्च तथा दानान्नदानान्च शक्तिः ॥ २ ॥
 न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः। प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव त्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूरीयसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतपंचाशदधिकपट्टशततमः ॥ ६९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उष्ट्रघाती भवेत्पूर्वजन्मन्यय पतत्रिण। सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
 वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि। कर्पूरं त्रिपलं दद्यादिभ्रेभ्यः शक्तिवोऽगडज ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूरीयसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपंचाशदधिकपट्टशततमः ॥ ६९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बन्धयेयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम्। गर्भपातरता पूर्वं जनुष्यत्र फलं त्विदम् ॥ १ ॥
 सुव्रजा प्राग्भवे त्वत्र तत्यापाघवनी हि सा। निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि गद्गायां हि पतत्रिण ॥ २ ॥

पूजयेत्क्षरुद्राणां त्रिगुणार्धतदर्धकम् । शक्त्याऽथ भोजयेद्विप्रान् होमयेच्च स्वशक्तिः ॥ ३ ॥
 अनेन विधिना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते संततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनषष्ट्यधिकषट्शततमः ॥ ६९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 दानात्पलशतादत्र सीसकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्यधिकषट्शततमः ॥ ६९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिद्देशे कीराभिधे सुत । धर्मकर्मात्मको भक्तः पितृपुत्रघनान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तिः । पर्वस्वपि च पात्रेभ्यो गोभूम्यश्वादिकानि च ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्यस्य वै बलात् । स्ववंश्यस्य च कस्यापि गृहे शत्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥
 निर्दग्धं वैरिभावेन साहाय्येन स्त्रियाः सुत । तस्मिन्दाहे महाभाग निर्दग्धं वृषभद्वयम् ॥ ४ ॥
 गृहस्थाः स्वल्पजीवाश्च घातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुतिथे काले गतः स यमशासनम् ॥ ५ ॥
 सस्त्रीकः स्वफलं भुक्त्वा पापाद् दुष्टं शुभं तथा । पुण्यात्पञ्चनदे देशे स जातो वाहुजाधमः ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपो मतिमान्कुलेष्टः पुरुषो दृढः । रक्तो नोच्चो नातिनीचो बहुकन्यः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥
 योवने मुमुखैश्वर्यधनस्यानैर्युतः पुनः । मित्तदो भोगभाग्यादथः कृती मानी जनमियः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाद्भोभी पापरतः क्वचित् । चिन्ताऽऽतुरो धूर्त उग्रो दुःखार्तो मानवर्जितः ॥ ९ ॥
 गोघातादग्निदाहाच्च जातपुत्रविनाशकः । सहायलक्षणं सर्वं कथयामि खगेश्वर ॥ १० ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीदाहकर्मणि चाण्डज । सा ज्येष्ठा प्रष्टुरेवात्र मृतपुत्राऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 लक्ष्मिंतदण्डजश्रेष्ठ जन्माद्गाड् वृषभे शनिः । लक्षणैरेभिरादयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 फारयित्वा शिवं साह्रं पल्लवैर्दमितैः शुभम् । हिरण्यं महाभाग पत्रे लेख्यं शिवान्वितम् ॥ १३ ॥
 तदर्पार्थमितं चापि त्रिषु वित्तानुसारतः । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः षोडशैरुपचारकैः ॥ १४ ॥
 संस्थाप्य पशुपे पश्चाद्गोरथे सुमनोहरे । सर्वोपस्करसंयुक्ते वित्तानाम्बरभूषिते ॥ १५ ॥
 दद्याद्देवविधित्नाय मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ १६ ॥

मन्त्रः ।

“ मोहात्पूर्वं मया पापमग्निदाहाद्यर्जितम् । तत्राशाय ददेऽहं तु शिवं गोरथसंस्थितम् ” ॥ १७ ॥
 गोपिकाद्यास्तथा जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । शिवपत्रमितं दद्याद्ये चान्ये घातिताः पुरा ॥ १८ ॥
 पथमापमिता वद्विदंयो हेममयः शुभः । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रीद्रं जप्त्वा सहस्रकम् ॥ १९ ॥
 अष्टाक्षरं द्विषाहस्रं होम्येद्रोजयेद्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ २० ॥
 न तस्य पुत्रमर्गं तदग्रे जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्राश्चाधिप्याधिविवाजिताः ॥ २१ ॥
 नैवं परोति यो मोहाद्यात्र पुत्रविवर्जितः । चत्वारिंशन्मिते फूने वर्षे रिष्टं प्रफर्तितम् ॥ २२ ॥
 पथान्मितकेऽन्दे वा रिष्टं चाकृतानिपृष्टतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुःसप्तमितान्दकम् ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनषष्ट्यधिकषट्शततमः ॥ ६९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 दानात्पलशतादत्र सीसकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्टयधिकषट्शततमः ॥ ६६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बन्ध्यायाश्च महाभाग प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् । शूलोद्भिन्नतनुं चौरं मृतं प्राप्य स्वेदिने ॥ १ ॥
 तत्तले तु तद्वा कुर्याद्दिव्या स्नानं शतीपर्यैः । पत्रैर्वृक्षोद्भवैः सूत तथा मृद्भिश्च सप्तकैः ॥ २ ॥
 स मन्त्रैश्च तथा पूज्यः प्रथमं विनतासुत । विधिनाऽनेन या कुर्याद्दिव्या पुत्रं लभेद् ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिषष्टयधिकषट्शततमः ॥ ६६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सती स्वभार्या परमां सार्ध्वीं मन्त्यज्य दुर्मतिः । प्रमादात्प्राग्भवे गच्छेदन्यस्त्रीं काममोहितः ॥ १ ॥
 सोऽत्र जन्मनि भो सूत ग्रहणीरोगसंयुतः । जायते क्षियतेऽवश्यं ब्राह्मण्यां गमनादिह ॥ २ ॥
 न तस्य पापशमनं मया प्रोक्तं स्वगाधिप । तस्मिन्वयसि तद्विष्टं भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःषष्टयधिकषट्शततमः ॥ ६६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्विनिता सुत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषष्टयधिकषट्शततमः ॥ ६६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी ह्यवर्थात्पूर्वं मोहाद्भ्रूयं स्वगाधिप । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
 सरस्वत्याश्च प्रतिमां सीवर्णां राजतीं तथा । दद्याद्देदविधिज्ञाय तदा स्यात्सुस्वराऽण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्टयधिकषट्शततमः ॥ ६६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्परधृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 घृतधेनुप्रदानाच्च विधिना वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्टयधिकषट्शततमः ॥ ६६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । परपुंसि महाभाग ग्रहणीरुग्युताऽत्र सा ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । वैशाले माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्टयधिकषट्शततमः ॥ ६६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्पापघृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
घृतधेनुप्रदानाच्च विधिना वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणमवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसतत्यधिरुपद्शततमः ॥ ६९ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजा रोगाः किञ्चिच्छस्त्रोपघातकाः ॥ १ ॥
किञ्चिच्छस्त्रोपश्च लोभश्च किञ्चिद्दित्तसमन्वितः । तस्य मिया सदाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
एकापत्या भवेत्सा च जायते मृतपुत्रका । आदिपुत्री मृतस्तस्या अपत्यं नैव जायते ॥ ३ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं भवे महाबाहो विप्रवंशसमुद्भवः । व्यापारकृपिवाणिज्यं ब्रह्मविचेन यत्कृतम् ॥ ५ ॥
व्यवहारादिना कृत्वा ब्रह्मविचेन वर्धितः । कालेनैव मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वञ्चितम् ॥ ६ ॥
नार्पितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वं च गृहे स्थितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं खगेश्वर ॥ ७ ॥
पश्चान्मृत्युवशं प्राप्नो नरके रौरवे गतः । ब्रह्मस्वभक्षणाच्चैव वर्षाणां च सहस्रकम् ॥ ८ ॥
पतितो नरके वीरे पच्यते चेह कर्मणा । पश्चान्मानुषमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ ९ ॥
इदं जन्म तृतीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । निक्षेपहरणाद्वापि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १० ॥
ब्राह्मणस्य विशेषेण धनं विपनिभं स्मृतम् । ऋणं प्रसह्य वै प्रोक्तमपि कल्पशतादिकम् ॥ ११ ॥
तस्माद्भिप्रऋणं प्रोक्तं प्रसह्य त्वभिजायते ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणां च नराणां च निष्कृतिं सौरुषहेतवे ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकामप्रदः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः सन्ततिश्रेय इच्छता ॥ १४ ॥
यत्पूर्वंदमयं देवं यजुभिः शतरुद्रजः । यत्नैरभ्यर्च्य मुच्येत पापादाकल्पसम्भवात् ॥ १५ ॥
रुद्रैकान्तदानीभिश्च रुद्रैकादशकेन वा । जप्त्वेनं तोपयेद्देवं रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १६ ॥
तद्दानेन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितः । विधिवज्जुहुयाद्ब्रह्मी तिलैश्च मधुरण्डितैः ॥ १७ ॥
हरितालपलाशीति सर्षपोऽप्य बहेद्देवते । प्रविरुद्रं प्रदातव्यं गोयुगं रशानन्वितम् ॥ १८ ॥
फेयूरण्डलाकल्पमन्त्रपुस्तकमण्डज । प्रतिरुद्रं शतं विभान् भोजयेत्सुसमाहितः ॥ १९ ॥
निष्कैः दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा गुन्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं पापशान्तिकृतम् ॥ २० ॥
इतिहासपुराणोक्तीः सूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्द्विधिवत्तार्क्ष्यं सभार्यः प्रीतितोऽन्वहम् ॥ २१ ॥
देवार्पितृमृत्यानामृषीणां च महीक्षिताम् । देवदानवगन्धर्वपिशाचोरगरक्षिताम् ॥ २२ ॥
गर्वाणां जीवजातीनामुन्पत्तिं शृणुयादपि । ऋषीणामृषिपत्नीनां वंशान्पूर्वांनुदीरितान् ॥ २३ ॥
पर्वं ग त्रिविधात्पापान्मुच्यतेऽपत्यदुःखदात् । गुरुन्देशान्निजान्सात्म्यक् श्रद्धया समुपाचरेत् ॥ २४ ॥
पर्वं शृण्विषेः सून हरिवंशश्रुतार्थिनः । वाचकोषणि सन्तुष्टो भूमिद्रविणवर्षकैः ॥ २५ ॥

कर्णांकृत्य वरां मुद्रां गां दत्त्वा च पयस्विनीम् । भूमिद्रविणदानाद्यैस्तोपयेद् ब्राह्मणाननु ॥ २६ ॥
 निष्कृती क्रियमाणायां सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २७ ॥
 नन्मक्रमेण जायन्ते दुःखान्यकृतनिष्कृतेः । दुष्टरुक् चानपत्यः स प्रमेहातोऽप्यकिंचनः ॥ २८ ॥
 हुनखी दट्टुणः पाण्डुरोगी चैव क्रमाद्भवेत् । जलमग्निश्च चौरश्च राज्ञश्चिन्ता व्ययादिका ॥ २९ ॥
 लकुटप्रावशस्त्राद्यैर्जायन्ते व्रणजार्तयः ॥ ३० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयं सूर्येदिने सूत प्राप्य भूमिं श्मशानजाम् । मृतप्रेतं समालोक्य रात्री गच्छेदतन्द्रितः ॥ १ ॥
 पूजयित्वा चितां तस्य वलिमष्टविधां सृजेत् । स्नानं कृत्वा मृदालम्भैः पत्रैर्वृक्षोद्भवैस्तथा ॥ २ ॥
 शतच्छिद्रघटात्प्राप्य नानातीर्थोद्भवैर्जलैः । दीपमालादिने वापि प्रयोगं विधिनाऽऽचरेत् ॥ ३ ॥
 हरिवंशं ततः पश्चाच्छृणुयाद्द्विधिवृष्वकम् । दत्त्वा द्विजेभ्यो विधिना नानाभक्ष्यफलानि च ॥ ४ ॥
 स्वैच्छया भोजनं तेभ्यो दद्याद्दोषापनुत्तये । अनेनैव प्रयोगेण बन्ध्या याति सपुत्रताम् ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसतत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ बन्ध्या चात्र जन्मनि घाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागत्राक्षिमपीडनात् ॥ १ ॥
 विंशद्वयं व्यतीते च नेत्रभङ्गः प्रजायते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
 कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसतत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रश्चक्रे सुष्कनिकुट्टनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
 तेन कर्माजितेनात्र पण्डश्चैवात्र शूद्रजः । गवां पालनजात्पुण्यात्प्रागत्र सुखसंयुतः ॥ २ ॥
 गोपीडनान्महापापात्तस्य नैवात्र विन्मयम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विसतत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्द्वनिता पूर्वं मोहात्परमूर्तं हरेत् । साऽत्र जन्मनि रोगेण नेत्रोत्थेन प्रपीडयते ॥ १ ॥
 कुरुक्षेत्राद्वितीर्थेषु घृतधेनुप्रदानतः । मुच्यते सा महारोगान्नेत्रजात्रात्र संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःसतत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीमवधीत्पूर्वभवे यश्च नराधमः । सोऽत्र जन्मनि पक्षिन्द्र कृष्णशुल्मयुतो भवेत् ॥ १ ॥
 स्वर्णशूर्ङ्गा रौप्यखुरां घण्टाभरणभूषिताम् । सूक्ष्मकम्बलयुक्तां च दद्याद्देविदे सुत ॥ २ ॥
 कृष्णशुल्मोद्भवां पीडां नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चसतत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे याऽभवत्काचित्स्वर्णकारी पतत्रिण । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
 तद्गृहे धान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन भृशं सुत ॥ २ ॥
 तत्ताडनान्महादुःखं प्राप्तं गर्भातिभारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता ॥ ३ ॥
 तेन कर्मसमायुक्ता संप्राप्योचितशासनम् । पुनः शूद्रीसमा जाता गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥
 धनभृत्याश्वभोगाद्यैर्नानाविभवसंयुता । पुत्रसंततिहीना सा प्राग्गोघाताद्यसंभवात् ॥ ५ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापक्षयकरम् । कुर्याद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाकुले तथा ॥ ६ ॥
 मार्गं हि धर्मतो यत्नात्प्रतिष्ठां कारयेत्ततः । संस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥
 होमयेच्च ततस्तत्र तिलानज्ययुतानिह । भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या शिवपूजनतत्परान् ॥ ८ ॥
 दद्यात्तथैव कपिलां सर्वपापप्रणाशिनीम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माचनाशनम् ॥ ९ ॥
 नैवं या कुरुते श्रुत्वा तस्याः संततिर्जं भयम् ॥ १० ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सतत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्प्राग्भवे सूत दुग्धं हरति मानवः । तत्काले पापमेवात्र बहुमूत्री प्रजायते ॥ १ ॥
 दुग्धधेनुप्रदानाच्च वेदवेदाङ्गपारगे । विधिना काश्यपेयात्र न पश्येद्बहुमूत्रताम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसतत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽत्रैव बहुमूत्ररुजाऽऽकुला ॥ १ ॥
 दुग्धधेनुप्रदानाच्च विधिना त्वत्र जन्मनि । बहुमूत्रान्महारोगान्मुच्यते गरुडाग्रज ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसतत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाढातयेत्सूत महिषीं नवयीवनाम् । प्राग्भवे नियतं सोऽपि कृष्णगुल्मेन वाध्यते ॥ १ ॥
 स नानारत्नदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मीत्यां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 अथवा महिषीदानाद्विप्राय विधिनाऽण्डज । महिषीपापजाद्रोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पुर्यात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कनिकुट्टनम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पण्डः स्याद्बहुजन्मनि ॥ १ ॥
 ब्रह्मपुत्रस्य पण्डः स्याद्यत्र जन्मनि निश्चयात् । ज्ञानाज्ञानकृतं वापि निष्कृतिर्नात्र विद्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

षड्वर फलहत्याचित्यमादाद्विनतासुत । फलानां षट्पक्षानां तथाऽऽमानां निपातनात् ॥ १ ॥
 पूर्वजन्मनि पुष्पापि षट्पदानगता गती । अत्र मा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाऽण्डज ॥ २ ॥
 अथ पुत्रविहीना मा फलहत्यापमाद् ददात् । फलानां षट्पदानाच्च चातुर्मास्येऽत्र नित्यदाः ॥ ३ ॥
 भोजनं तु रुदा पश्चात्तारयेत्स्वेच्छया द्विजान् । प्रायश्चित्तं परं तस्मात्फलहत्यापनाशनम् ॥ ४ ॥

अमायां नालिकेराणि देयानि खलु शक्तितः । तत्कृते भुतवृद्धिः स्याजीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ ५ ॥
 दधिहारी पुमान् पूर्वं जन्मन्यत्र खगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तद्दुःखेन प्रपीडितः ॥ ६ ॥
 कार्तिक्यामथ वैशाल्यां दधिचेतुप्रदानतः । तस्माद्भोगात्प्रमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषां घातयेन्नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
 दद्यात्साभरणां सूत महिषां यमदैवताम् । युग्मकम्बलसंछन्नां विधिना नवयौवनाम् ॥ २ ॥
 स मुच्यते महापापान्महिषीवधजात्सुत । तस्मिन्नपगते तत्र कृष्णगुल्मं न पश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्वचेत्प्राग्वृषभानां च नासाग्रं गरुडाग्रज । नासाच्छेदोऽत्र तस्यास्ति युवभावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
 नास्ति तद्विन्मयं कापि दत्तैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्यशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचातुर्यसंयुतः ॥ १ ॥
 प्रेरितो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तस्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 अथ तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महावीरमभूद्युद्धं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
 स चारणो महाक्रोधात्कृतवान्परघातनम् । परघातकृते सूत स्वशरीरमयात्पजत् ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन महाचौर्येण चाण्डज । सुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
 महाभूमिसुजां वंशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागेऽत्र शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
 देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविधाविशारदः ॥ ७ ॥
 सुखैश्वर्यसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुवेपोऽतिकूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 पापाहोभरतः क्रोधी नानाभैरवशासनः । रिष्टं पश्चिमि ते वर्षं पञ्चहीने पतत्रिण ॥ ९ ॥
 सर्वचित्तपडंशेन महारिष्टहरं परम् । पञ्चाशीत्यब्दकं चायुर्दत्ते कालनेरेऽण्डज ॥ १० ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते त्वत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्सरे । कालरूपेण श्लेष्णे तत्क्षणे मरणं स्मृतम् ॥ ११ ॥
 महावोराहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् । चिद्रं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
 हृदिस्यं लघुनं पुत्र पदंगुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरती, निहते पूर्वभवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
 रत्नचेतुमहादानाद्विधिना ब्राह्मणाय च । न पश्येन्नैत्रजं रोगं- कातरत्वं हि काश्यप ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी काचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तया ॥ १ ॥
 सा शृद्धाञ्च महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महापापात्प्राक्कृताच्च पतत्रिण ॥ २ ॥
 तेन कर्मविपाकेन चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषैर्भूषिता चात्र युवभावे स्वगेश्वर ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहृत्पापशोधनम् । दीपा देया घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
 सुवर्णार्धमिता भव्याः संपूज्याथ महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तया धूपैर्मक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 देया द्विजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कातराक्षी प्रजापेत चक्षुरोगेण चाण्डज ॥ १ ॥
 धेनुं रत्नमर्या दद्यात्समुवर्णा विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोर्गं सा तद्घृतेन महादुतम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्जन्मन्यप्यभूत्कश्चिन्नरो राजक्रियाऽन्वितः । दण्डाधिकारखाञ्छुद्धो दृढो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
 नानादानरतस्तत्र लोभादयोऽपि विशेषतः । व्यभिचाररतस्यैव ब्राह्मणस्य पतत्रिण ॥ २ ॥
 लोभाच्चकारासीं तत्र हण्डभेदं च तत्क्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वाऽतियमशासनम् ॥ ३ ॥
 देवे पञ्चनदे ह्यत्र जातः शुद्धोऽति चाधमः । स चास्त्यत्र विवर्णस्तु पण्डः पापमतिः सुखी ॥ ४ ॥
 सकलेश्वर्यसंपन्नो नानाधनसमन्वितः । नानावाहनभोगाढयो दानात्सर्वमिदं मुत ॥ ५ ॥
 सप्तजन्मन्यसी पण्डो भविष्यति स्वगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८८ ॥

अरुण उवाच ।

क्षत्रे कुले समुत्पन्नः शीर्षोदार्यपशोधनः । राजमान्यविरोधी च नानावीर्यरतः सदा ॥ १ ॥
 किंचिदावादिना पीटा जायते चोदरे भृशम् । वातरक्ताच्च शिरसि जायते वक्षसि ह्यय ॥ २ ॥
 तस्य भार्या शुभाचारा मुरूपा गुणशालिनी । भियभक्तिरता नित्यं दानदाक्षिण्यवर्तिनी ॥ ३ ॥
 एकपुत्रममृता चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात्पुण्यं गतं शान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन पापं शाम्येद्वि तत्त्रिधाः । विधानं वा हितार्थाय तस्यं शूद्दि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णाक्षरे जातो धातुकांस्यादिकारकः । संजातो ब्राह्मणो मित्रं बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
 भयविक्रयकर्ता च विग्रद्व्येण वर्धितः । फालेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
 मंचिनं तद्वनं मर्वं न तु किंचित्प्रदापितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशशुद्धिनिनाशनम् ॥ ८ ॥
 तेन कर्मविपाकेन नानागंततिनाशनम् । यश्चैतस्य मृतः पुत्रः स जातो ब्राह्मणस्तया ॥ ९ ॥
 इदं जन्म पतुर्थं तु ब्रह्मवेदसमुद्भवम् । भार्या दुःखकरा ह्येवं पुत्रहीना पतत्रिण ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश संततेः सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपनीकाशं पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विषणैकोऽपि म्रियते ब्रह्मस्वात्सुतसंततिः ॥ १२ ॥

तस्य पापस्य नाशाय कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूषवेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥

कुर्याददृढं पत्रं राजतं शुक्लतण्डुले । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमवर्णं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥

सुशीतसलिलैः पूर्णं ससर्वाधिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥

तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैणवं वर्तुलाकृति । सप्तधान्यसमोपेतं वल्लयुक् चन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥

तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कृद्यविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देवादिने ॥ १७ ॥

प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् । अष्टोत्तरशतं विप्रान् द्रोणाः सप्तैव निर्मिताः ॥ १८ ॥

जातीपुष्पैः समुद्भूता लक्षपूजा शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्देवुं दम्पती परिधापयेत् ॥ १९ ॥

एवं कृतविधेः सूत निश्चला संततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भविता मोहात्प्राग्भवे माक्षिकं हरेत् । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गन्धाढ्या प्रजायते ॥ १ ॥

मधुधेनुप्रदानाच्च व्यतीपातादिपर्वसु । दुर्गन्धरोगात्सततं मुच्यतेऽत्र पतत्रिण ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पण्डोऽस्ति राजसम्मानी अत्र जन्मनि चाण्डज । महादुष्टक्रियायुक्तो बध्वन्धनतत्परः ॥ १ ॥

प्राक्कृताद्यु महादानात्सुखैश्वर्यधनान्वितः । महामानी महापूतौ जडोऽगम्यातितेजनात् ॥ २ ॥

नात्र जन्मनि पक्षीन्द्र प्रायश्चित्तं मपोदितम् । अगम्यागमनं पापं प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ ३ ॥

पुत्रस्त्रीसुखहीनश्च सर्वधर्मविवर्जितः ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मघ्नी सा मया प्रोक्ता या पूर्वं घातयेद्दिजम् । सर्वं विचेष्टितं यस्माच्छृणुष्वत्र पतत्रिण ॥ १ ॥

अनया द्रव्यलोभेन सपत्न्या घातितः सुतः । प्राग्भवे विषदानेन कुमारो दोषवर्जितः ॥ २ ॥

तरुमादियं महादुष्टा बाल्ये कुष्ठान्विता सुत । विवासिता यतः सर्वैः पितृगेहे स्थिताऽण्डज ॥ ३ ॥

महापापवती पापज्जाताऽत्र यवनी खग । भविष्यति महाऽरिष्टमग्निदाहेन चाण्डज ॥ ४ ॥

चतुर्विंशन्मिते वर्षे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ५ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विनवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दन्तुरः सोऽपि काले तत्पापचिह्नितः ॥ १ ॥

घृतकुम्भं तथा दद्याच्छक्त्या विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायव्यधिकषट्शततमः ॥ ६९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत गुडं मोहान्नराधमः । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते सोऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गुडधेनुप्रदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायव्यधिकषट्शततमः ॥ ६९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयो काचित्सती नारी धर्मिष्ठा म्रियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वं शत्रोर्दग्धं तथा गृहम् ॥ १ ॥
तदाहाच्च महाभाग दग्धं सर्वपुरं तदा । ब्राह्मणस्य तु या कन्या तस्मिन्कालेऽपि सा मृता ॥ २ ॥
भुक्त्वा शुभं फलं पुण्यात्पापात्पापसमुद्भवम् । सा शूद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पतिसेवया ॥ ३ ॥
कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापनाशनीम् । वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् ॥ ४ ॥
कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चनवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मागासीद् ब्राह्मणः कश्चित्कृपिकर्मरतः सदा । पूजकश्चातिथीनां च भिक्षुकाणां च यत्नतः ॥ १ ॥
तद्गृहे वृषभो मत्तस्तीक्ष्णशृङ्गो भयानकः । तेन तद्रूपभस्यापि प्राग्भवे विनातासुत ॥ २ ॥
छिन्वा नासाग्रमुष्कीं तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र जन्मनि तद् भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्यत्र पतत्रिण ॥ ४ ॥
धर्मात्पूर्वं कृतात्सोऽपि सुखैश्वर्यधनान्वितः । दृढपापार्जनात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्गतिः । तीर्योश्रयेऽत्र जनुपि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
आयुः पष्टिमिताब्दान्तं रिष्टं पञ्चाशदब्दके ॥ ७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज । दन्तुरा सा भवेदत्र तत्काले घातसंभवे ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं सद्दक्षिणम् । तद्वोपशमनायैव दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तनवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तेलहारी तु यः कश्चिद्भवेत्लोभात्पुरा भवे । फण्डरोगेण सततं पीडयतेऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
शक्त्या तेलप्रदानाच्च ब्राह्मणाय पतत्रिण । फण्डरोगोपशमनं दानात्तेलघट्टयात् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पाचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्लभा । भर्तृत्पक्ता विचिता सा महारोगवती ह्यभृत् ॥ १ ॥
तया महोर्षादिर्व्यभर्तुः पुंस्त्वं हि नाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽप्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥

धृतः पापरतो दुष्टः सर्वधर्माविवर्जितः । वर्णावाह्योऽतिदुःखार्तो न शुभां लभते गतिम् ॥ ३ ॥
वहुजन्मन्यतौ पापान्मुक्तो भवति चाण्डल ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवनवत्यधिकषट्शततमः ॥ ६९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्षार्थं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । अत्र जन्मानि खड्गः स्याद्वायुपीडातिदुःखितः ॥ १ ॥
सुवर्णमृगदानेन पूर्वपीडां न पश्यति ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तशततमः ॥ ७०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मानि । परपुंसि महाभाग ग्रहणीरुग्युताऽत्र सा ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं त्विह । वैशाखे माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाधिकसप्तशततमः ॥ ७०१ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षिदर्शनः । उदरे वातजान् रोगान् किञ्चिच्छस्त्रोपघातकम् ॥ १ ॥
किञ्चित्कोषश्च लोभश्च किञ्चिद्विद्वत्समन्वितः । तस्य प्रिया सदाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
एकापत्यं भवेत्तस्य जायते मृतपुत्रकः । आदिपुत्रो मृतस्तस्य ह्यपत्यं नैव जायते ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्म महाबाहो शूद्रवंशसमुद्भवम् ॥ ४ ॥
व्यापारकृषिवाणिज्यं ब्रह्मविद्येन यत्कृतम् । व्यवहारादिना कृत्वा ब्रह्मविद्येन वर्धितः ॥ ५ ॥
कालेनैव मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वञ्चितम् । नापितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वं च गृहे स्थितम् ॥ ६ ॥
ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकाले खगेश्वर । पश्चान्मृत्युवशं प्राप्तो नरके सौख्ये गतः ॥ ७ ॥
ब्रह्मस्वभक्षणाच्चैव वर्षाणां च सहस्रकम् । पातितो नरके घोरे पच्यते चेह कर्मणा ॥ ८ ॥
पश्चान्मातृपामपन्नो व्रतदानप्रभावतः । इदं जन्म तृतीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ ९ ॥
निक्षेपहरणाद्वापि मृतपुत्रः प्रजायते । ब्राह्मणस्य विशेषेण ब्रह्मस्वं विषमेव यत् ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणां च नराणां च निष्कृतिं सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकामकरः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः सन्ततिश्रेय इच्छता ॥ १२ ॥
यजुर्वेदमयं देवं यजुभिः शतरुद्रजैः । यजनैरर्च्यं मुच्येत पापादाकल्पसम्भवात् ॥ १३ ॥
रुद्रैकादशानीभिश्च रुद्रैकादशकेन वा । जपेन तोषयेद्देवं रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १४ ॥
तद्दशांशेन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् । विधिवज्जुहुयाद्द्विं तिलैस्त्रिमधुरप्लुतैः ॥ १५ ॥
हरितालीपलाशाभ्यां समिधोऽत्र हविर्हुताः । प्रतिकुद्रं प्रदातव्यं गोकुलं रक्षान्वितम् ॥ १६ ॥

केयूरकुण्डलाकल्पमन्त्रपुस्तकमण्डलम् । प्रतिकुर्दं शतं विप्रान् भोजयेत्सुसमाहितः ॥ १७ ॥
 निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा सुख्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधापत्यशान्तिकृतम् ॥ १८ ॥
 इतिहासपुराणोक्तसूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्द्विधिवत्तार्क्ष्यं सभार्यः प्रीतितोऽन्वहम् ॥ १९ ॥
 देवर्षिपितृमर्त्यानामृषीणां च महीक्षिताम् । देवदानवगन्धर्वपिशाचोरगरक्षताम् ॥ २० ॥
 सर्वांसामपि जातीनामुत्पत्तं शृणुयादापि । ऋषीणामृषिपत्नीनां वंशान्तर्वाणुदीरितान् ॥ २१ ॥
 हरेर्वंशस्य श्रवणात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते । तस्य सन्ततिबुद्धिः स्यादत्र जन्मनि वै सुत ॥ २२ ॥
 कृष्णगुल्मोद्भवां पीडां नरश्चात्र न पश्यति ॥ २३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो ऋषिकसतशततमः ॥ ७०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

माग्भवे याऽभवत्काचित्स्वर्णकारी पतत्रिण । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
 तद्गृहे धान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन भृशं सुत ॥ २ ॥
 तत्ताडनान्महाद्भुतं प्राप्ता गर्भातिभारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता ॥ ३ ॥
 तेन कर्मसमायुक्ता सम्प्राप्योचितशासनम् । पुनः शूद्रीसमा जाता गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥
 धनभृत्याश्वभोगायैर्नानाविभवसंयुता । पुत्रसन्ततिहीना सा प्राग्गोवातावसम्भवात् ॥ ५ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापक्षयंकरम् । कुर्याद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाकुले तथा ॥ ६ ॥
 मार्गं हि धर्मतो यत्नात्प्रतिष्ठां कारयेत्ततः । संस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥
 होमपेष च ततस्तत्र तिलानान्जयुतानिह । भोजयेद्ब्राह्मणाञ्चशक्त्या शिवपूजनतत्परान् ॥ ८ ॥
 दद्यात्तर्पणं कपिलां सर्वपापमणाशनाम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माघनाशनाम् ॥ ९ ॥
 नैवं या कुरुते श्रुत्वा तस्याः सन्ततिर्जं भयम् ॥ १० ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायसप्तदशकसतशततमः ॥ ७०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्माग्भवे सूत दुग्धं हरति मानवः । तत्काले स तु पापेन बहुमूर्खी प्रजायते ॥ १ ॥
 दुग्धपथेभुमदानाच्च विधिना त्वत्र जन्मनि । बहुमूधान्महारोगान्मुच्यते गुरुदाम्रज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायसप्तदशकसतशततमः ॥ ७०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽप्येव बहुमूधरुजाऽऽकुला ॥ १ ॥
 दुग्धपथेभुमदानाच्च वेदवेदारूपारणे । विधिना काश्यपेयात्र न पश्येद्बहुमूधताम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचाधिकसतशततमः ॥ ७०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाटातपेत्सूत मर्दिषीं नवपीवनाम् । माग्भवे नियतं सोऽपि कृष्णगुल्मेन घाट्यते ॥ १ ॥
 यः नानापथेयुदानेन विधिना गुरुदाम्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्थां पीटाग्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 अथवा मर्दिषीदानादिप्राय विधिनाऽण्डज । मर्दिषीपापजादोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडधिकसतशततमः ॥ ७०६ ॥

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कनिकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य षण्ढः स्यादत्र जन्मानि निश्चयात् ॥ १ ॥
 ज्ञानाज्ञानकृतं वापि निष्कृतिर्नात्र विद्यते । ब्रह्मघातान्महापापात्षण्ढः स्याद्बहुजन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताधिकसप्तशततमः ॥ ७०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव फलहृत्काचित्प्रमादाद्दिनतासुत । पूर्वजन्मनि पुण्यापि बहुदानरता सती ॥ १ ॥
 अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाऽण्डज । अत्र पुत्रविहीना सा फलहृत्पापजादृढात् ॥ २ ॥
 फलानां बहुदानाच्च चातुर्मास्ये च नित्यशः । भोजनं तु तदा पश्चात्कारयेत्स्वेच्छया द्विजान् ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं परं नास्मात्फलहृत्पापनाशनम् । अमायां नालिकेराणि देयानि खड्ग शक्तितः ॥ ४ ॥
 तत्कृते सुतवृद्धिः स्याज्जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकसप्तशततमः ॥ ७०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान् पूर्वं जन्मन्मत्र खगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तदुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
 कार्तिक्यामथ वैशाल्यां दधिधेनुप्रदानतः । तस्माद्रोगादिमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवाधिकसप्तशततमः ॥ ७०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीं घातयेन्नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
 दद्यात्साभरणां सूत महिषीं यमदैवताम् । युगकम्बलसंछत्रां विधिना नवपीवनाम् ॥ २ ॥
 सा मुच्यते महापापान्महिषीवधजात्सुत । तस्मिंश्च पच्यते तत्र गुल्मरोगं न पश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशाधिकसप्तशततमः ॥ ७१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हन्यात्प्राग्गृपभानां च नासाग्रं गरुडाग्रज । नासाच्छेदोऽत्र तस्यास्ति युवभावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
 नास्ति तद्दिग्मयं कापि दत्तैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशाधिकसप्तशततमः ॥ ७११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
 मेरितो दैवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 अथ तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महाधोरमभूद्युद्धं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
 स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परघाते कृते सूत स्वशरीरमयात्यजत् ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन महाचीर्येण चाण्डज । भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्पारिच्युतः ॥ ५ ॥
 महाभूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागेऽत्र शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
 देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
 सुविश्वस्यतमाक्रान्तो धनवाहनसंयुतः । शूरः सुवेपोऽतिक्रूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥

पापाहोभरतः क्रोधी नानामैखशासनः । रिष्टं पष्टिमिते वषे पञ्चहीने पतत्रिणं ॥ ९ ॥
 सर्वचित्तपडंशेन महारिष्टहरं परम् । पञ्चाशीतिमितायुः स्यादृत्ते कालनरेऽण्डज ॥ १० ॥
 प्रायश्चित्तेऽङ्कते तत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवासरे । कालरूपेण शस्त्रेण तत्क्षणे मरणं स्मृतम् ॥ ११ ॥
 महाघोराहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् । चिह्नं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
 हृदिस्थं लघुर्न पुत्र पडंगुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहस्पृारणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायोद्वाद्दशाधिकसप्तशततमः ॥ ७१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिदृशो भवेन्नारी प्राग्भवे याऽत्र जन्मनि । मेदसा पीडयते सा तु विनवानन्दवर्द्धन ॥ १ ॥
 दधिधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । मुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पृारणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायत्रयोद्दशाधिकसप्तशततमः ॥ ७१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुणी निहते पूर्वभवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
 रत्नधेनुमहादानाद्दिधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यक्षिरोगं च कातरौत्थं हि काश्यप ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पृारणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायत्रयोद्दशाधिकसप्तशततमः ॥ ७१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी फाचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तथा ॥ १ ॥
 सा शूद्रा च महाभाग धनपुत्रसमान्विता । चन्द्रग्रहे महादानात्पाक्कृतात्तु पतत्रिण ॥ २ ॥
 तेन कर्मफलेनात्र चक्षुःपीडाऽविदारुणा । विदोषैर्दुःखिता चात्र युवभावे स्वश्वर ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहृत्पापशोधनम् । दीपा देवा घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णाजाः ॥ ४ ॥
 सुवर्णादीमिता भव्याः संपूज्याय महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तथा दीपैर्मक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 दद्याद्भिजेभ्यो चद्रशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पृारणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायः पंचदशाधिकसप्तशततमः ॥ ७१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टगन्धियुतः मृत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
 मधुधेनुमहादानाद् ब्राह्मणाय पतत्रिण । दुष्टगन्धिकृताहोषान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पृारणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायः षोडशाधिकसप्तशततमः ॥ ७१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तर्धुं पानयेत्तूर्धं वा नागी गरुडाग्रज । पातराशी प्रजायते चक्षुरोगेण पक्षिराट् ॥ १ ॥
 धेनुं रत्नमयीं दद्यात्समुवर्णां विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोगं सा तद्वत्तेन महाशुभम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पृारणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायः सप्तदशारिकसप्तशततमः ॥ ७१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मांसकण्डूपदमृन्वभिश्रितो गजकृपान्वितः । दग्दाधिकारवाञ्छुद्रो हरो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
 जनादानगृहस्थ एषोभाटयोऽपि विशेषतः । रथविचाररत्नस्यापि ब्राह्मणस्य पतत्रिण ॥ २ ॥

लोभाच्चकारासौ तत्र ह्यण्डच्छेदं च तदक्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वाऽतिथमशासनम् ॥ ३ ॥
देशे पंचनदे ह्यत्र जातः शूद्रोऽतिचाधमः । स चाप्यत्र विवर्णस्तु स्वेच्छापापमतिः सुरवी ॥ ४ ॥
सकलैश्वर्यसम्पन्नो नानाधनसमान्वितः । नानावाहनभोगाढ्यो दानात्सर्वमिदं सुत ॥ ५ ॥
सप्तजन्मन्यसौ पट्टो भविष्यति खगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अथ्यायोऽष्टादशाधिकसप्तशततमः ॥ ७१८ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नः शौर्योदार्ययशो धनी । राजमान्यविरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
किञ्चिद्वादिना पीडा जायते चोदरे भृशम् । वातरक्ताच्च शिरसि जायते वक्षसि ह्यय ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाऽऽचारा सुरुपा गुणशालिनी । म्रियभक्तिरता नित्यं दानदाक्षिण्यवर्तने ॥ ३ ॥
एकपुत्रप्रसूता चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात्पुण्यं गतं शान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन पापं शम्पति तत्स्त्रियाः । विधानावहितार्थाय सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णान्तरे जातो धातुकांस्यादिकारकः । ब्राह्मणस्य च मित्रं तु बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
ऋयविक्रयकर्ता च विप्रद्रव्येण वर्धितः । कालेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
संचितं तद्भनं मर्वे न तु किञ्चित् प्रदापितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशशुद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्मविपाकेन नानासंततिनाशनम् । यो वै तस्य मृतः पुत्रः स जातो ब्राह्मणस्य च ॥ ९ ॥
इदं जन्म चतुर्थं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखवती ह्येवं पुत्रहीना पतत्रिण ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश संततेः सौरुपहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विप्रसंकाशं पुत्रपौत्रादिनाशनम् । त्रियतेऽत्र विपणैको ब्रह्मस्यात्सकुलं स्वग ॥ १२ ॥
तस्य संतत्यनागाय कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूपदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
कुयोदददलं पद्मं राजतं शुक्लतण्डुलैः । तन्मध्ये स्यापयेत् कुम्भमव्रणं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
मुशीतसलिलैः पूर्णं सरत्नीपाधिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥
तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैणवं वर्तुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं वस्त्रयुक् चंदनान्वितम् ॥ १६ ॥
तन्मध्ये स्यापयेन्मूर्तिं निष्कद्वयविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देववादिने ॥ १७ ॥
प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् । शतमष्टोत्तरं विप्रान् द्रोणाः सतैव निर्मिताः ॥ १८ ॥
जातीपुष्पसमुद्भूतां लक्षपूजां शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्देवं दम्पती परिधापयेत् ॥ १९ ॥
एवं कृतविधेः सूत निश्चला संततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अथ्याय एकोनविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वानिता मोहात्प्राग्भवे माक्षिकं हरेत् । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गन्वाढ्या प्रजायते ॥ १ ॥
मधुघेनुप्रदानाच्च व्यतीपातादिपूर्वमु । दुर्गविरोगात्सततं मुच्यतेऽत्र पतत्रिण ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अथ्यायो विंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पंडोऽस्ति राजसम्मानी चाप्र जन्मनि चाऽण्डज । महादुष्टक्रियायुक्तो वृषबंधनतत्परः ॥ १ ॥
 प्राक्कृताच्च महादानात्सुखैश्वर्यधनान्वितः । महामानी महाधूर्तः पंडो राजाऽतिसेवनात् ॥ २ ॥
 नात्र जन्मनि भो सूत प्रायश्चित्तं मयोदितम् । अगम्यागमने पापं प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मन्नी सा मया प्रोक्ता या पूर्वं घातयेद्विजम् । सर्वं विचेष्टितं तस्याः शृणुष्वान्न पतत्रिण ॥ १ ॥
 अनया द्रव्यलोभेन सपत्न्या घातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारो दोषवर्जितः ॥ २ ॥
 तस्मादिदं महादुष्टा चाल्ये कुष्ठाश्विता सुत । अविवाह्या यतः सर्वैः पितृगेहे स्थिताऽण्डज ॥ ३ ॥
 महादोषवती पापा तस्या नोक्ताऽत्र निष्कृतिः । चतुर्विंशन्मिते वर्षे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दंतुरः सोऽपि काले तत्कालचिद्धितः ॥ १ ॥
 वृत्कुम्भं यया दद्याच्छुक्तया विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत गुडं मोहान्नराधमः । गुल्मोदरेण रोगेण सोऽत्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥
 गुडपेनुप्रदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायचतुर्विंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयो फाचित् सती नारी धर्मिष्ठा म्रियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वं शत्रोगेहं ददाह सा ॥ १ ॥
 तद्दाहाच्च महाभाग दग्धं सर्वं पुरं तदा । ब्राह्मण्येका सवाला च निर्दग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
 ततो ब्रह्मवधस्तत्र किञ्चित्कालेऽपि सा मृता । भुक्त्वा फलानि सर्वाणि पुण्यपापोद्भवानि च ॥ ३ ॥
 गा श्मद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पतिसेवया । कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापशोषनीम् ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि नृपभे दयात्सर्वोपस्करसंयुतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागानीद्वाद्यणः फश्चित्पिफर्मरतस्तया । पूजकश्चातिथीना च भिक्षुकाणां च यत्नतः ॥ १ ॥
 तद्गृहे वृषभो मत्तस्तीक्ष्णशृङ्गो भयानकः । तेन तद्गृहपभस्याऽपि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
 छिन्वा नासाप्रमुच्यं तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र जन्मनि भुक्त्वा तु फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
 जानोऽत्र यवनः गिन्धुमण्डले पर्यताश्रिते । पंडस्तु तेन पापेन स चास्त्यन्न पतत्रिण ॥ ४ ॥
 पर्मात्पूर्वश्रुतात्मोऽपि सुखैश्वर्यधनान्वितः । पापाद् दृष्टार्जनात्सप्त प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्रतिः । तीर्याश्रयेऽय जनुपि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
आयुः पष्टिमिताब्दान्तं रिष्टं पञ्चाशदब्दके ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पद्मविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज । दन्तुरा सा भवेदत्र तत्काले घातसंभवे ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं सदक्षिणम् । तस्मैपशमनायैव दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चित्सूत लोभात्पुराभवे । कङ्कुरोगेण सततं पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
शक्त्या तैलप्रदानाच्च ब्राह्मणाय पतत्रिण । कङ्कुरोगप्रशमनं दानं तैलघट्टयम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वंऽभवञ्चारणबलभा । पतित्यक्ताऽऽधिविग्ना सा महारोपवती ह्यभूत् ॥ १ ॥
तया महौषधैर्दिव्यैः पत्युः पुंस्त्वं विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽत्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥
घृतैः पापरतो नित्यं सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णब्राह्मोऽतिदुःखार्तो न शुभां लभते गतिम् ॥ ३ ॥
बहुजन्मन्यतौ पापान्मुक्तो भवति चाण्डज ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्षार्यं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । अत्र जन्मनि खञ्जोऽपि नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
न तस्य विन्मयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चाण्डज । स्वशरीरविवृद्धचर्यं येन मुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् गुडं हरति कस्यचित् । शुल्मोदरेण रोगेण पीड्यते साऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गंगायां हि महाभाग गुडधेनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्तस्माद्भोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्देश्योऽभवत्पूर्वं भवे नेपालविश्रुते । बहुमित्रसुखैराढ्यो हृष्टी व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
आराधनं तु कृतवान् देव्या यः पूर्वजन्मनि । स्वस्त्रियं च सुरूपां च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
अन्यस्त्रियामभिगमाद्व्यभिचारपरो हृदः । स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ३ ॥
तत्र पापं फलं मुक्त्वा शुभाजातो महीतले । गौरो भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
देशेदेशेऽतिविरप्तातो घृणी लघुर्महायशाः । स्वस्त्रीत्यागान्महापापाञ्जायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् स्त्रीप्राप्तिसौख्यकारिणीम् । पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हिमां वै

पलपंचमितां लेख्यां गंधैर्मांल्यैरलंकृताम् । दद्याद्देदविधिज्ञाय सुकुलीनाय चार्थिने ॥ ७ ॥
 प्रजापतिं तथा दद्याद्वाज्रतं त्रिपलात्मकम् । ब्रह्मदैवतमंत्रेण गृह्णाति स महाद्विजः ॥ ८ ॥
 पश्चादष्टाक्षरं मंत्रं सहस्रं पापशोधनम् । जपेदष्टसहस्रं तु सूर्यमंत्रं महाबलम् ॥ ९ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तपयेत् । य एवं कुरुते सूत सर्पपापविनाशनम् ॥ १० ॥
 प्रायश्चित्तं परं तत्र तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । नैवं करोति यो मोहाज्जडधीर्देवघातितः ॥ ११ ॥
 न लभेत् स्त्रीसुखं तत्र रिष्टं पद्मेदकेऽन्दके । प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसततम् ॥ १२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विना पुरा हन्यान्मृगं यो विनतासुत । खञ्जः स्यादत्र जनुषि तत्काले मृगघातजे ॥ १ ॥
 पापनाशकरो तस्य निष्कृतिं वक्ष्येहं सुत । दद्यादश्वं नवं तत्र स्वर्णं निष्कयुतं शुभम् ॥ २ ॥
 सहास्रनमलंकारं पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
 न स पश्यति खंजत्वं दानस्याऽस्य प्रभावतः ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतेलापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कंदूरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 सा मुच्यते महाभाग दानात्तैलघट्टद्वयात् । सुवर्णादद्यात् तथा शक्त्या तैलदानाद्विशेषतः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गजप्रचारी यः फश्चिचारणः पूर्वजन्मनि । भव्यमूर्तिर्दंडो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
 राजपत्न्यां महाबाहो दधारासावधमंतः । गर्भं च कामलोभेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 पापात्पापफलं भुयत्वा यमलोके पतत्रिण । शिवपूजनजात्युण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
 देशे जांगल्येकः पण्डः सर्वधर्मवहिष्कृतः । शिवपूजनतो यस्मात्प्रागत्र धनभोगभाक् ॥ ४ ॥
 स्त्रीपुत्रमुखहीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्मादया याऽनधीतपूर्वं मृगं हि विनतासुत । स्वगर्भपालने दक्षा जन्मन्यत्र गतप्रया ॥ १ ॥
 तटातकाले रंजा सा भविष्यति शुभानना । गर्भपातनदुःखार्ता तथैव महदेनसः ॥ २ ॥
 तदापनाशनं सूत शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः । दद्याद्विप्राय तुरगं सुवानं भूषणांनितम् ॥ ३ ॥
 स्वर्गनिष्कयुतं चात्र पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न पश्यति च गर्भोत्पत्त्यां पीडामर्थैव जन्मनि ॥ ४ ॥
 दानमभावात्पक्षीन्द्र रंजत्वं नाप्नुयादिह ॥ ५ ॥

इति धीशङ्करसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३६ ॥

अरुण उवाच ।

सात्रे पुणे गमुन्त्रयो दानदाशिष्यतत्परः । मोहाद्विपीडितो नित्यं कृष्णाङ्गः पाण्डुरद्युतिः ॥ १ ॥
 उर्ध्वं शलादिना पीडा बाल्ये स्याद्दहर्णागदः । तस्य भार्या सदापारा सुप्रेहा भर्तृसंतुता ॥ २ ॥

रक्तस्त्रावादिना पीडा जायते चोद्गाऽनिलः । गर्भस्य चोन्मत्तस्याः पातं कुर्याच्च दृष्टितः ॥ ३ ॥
द्वित्रिभिः पंचभिर्मासैः चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । व्यभिचारमयाद्वापि तथा गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
अतिकष्टाद्दैनतेय गर्भपातकृतागसः । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारं यतस्ततः ॥ ६ ॥
नानाद्रव्यापद्भिर्ना च कुलटा वाक्यलंघनात् । भर्तुस्तत्रौरिणी वृत्तिर्दुष्टसङ्गस्य चार्जनात् ॥ ७ ॥
तेन दुष्टेन यद्रव्यं हतं तस्करद्युद्धिना । मुक्तं ताभ्यां वैनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
कालेन तद्वनं मुक्त्वा पीडितो दारुणैर्ग्रहेः । यातना बहुधा प्राप्य पश्चान्मातृपमाम्नुयात् ॥ ९ ॥
क्रिश्चिदुप्यप्रभावेण क्षात्रोऽयं जन्मतो भुवि । इदं जन्म चतुर्थं तु गर्भपातो विजायते ॥ १० ॥
उभाभ्यां हि कृतं कर्म मुज्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्रत्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं जन्मनि या नारी नानागर्भाञ्जिवांसति ॥ १ ॥
तस्या निष्कृतये शुद्धिः श्रूयतां कश्यपात्मज । नारी नियमसंवीता ध्रुवं सा व्रतकांक्षिणी ॥ २ ॥
सौम्यायने समापूर्वमाणे पक्षे शुभेऽहनि । तस्य पापस्य शान्त्यर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् ॥ ३ ॥
पयःस्रवन्ती शान्तां वा सुरभीं शुभलक्षणाम् । गृहमानीय विधिवत्पूजयेत्तां समाहिता ॥ ४ ॥
इष्टैस्तु यवसैः पानैर्भक्ष्यैः कण्डूयनैरपि । रुचिरैश्च सुगोष्ठानैः सा तां परिचरेत्सदा ॥ ५ ॥
रात्रौ पुष्पावलीभिश्च दीपस्रञ्चन्दनादिभिः । मुगीतमङ्गलध्वानैस्तदधःशायिनी भुवि ॥ ६ ॥
प्राणायामं प्रकुर्वीत तस्यास्तु पयसा भुवि । तस्यास्तु पञ्चगव्यानि यथान्यायं यथाश्रुति ॥ ७ ॥
एवं व्रतपरा नारी मासिमासि तु संयता । तस्या धेनोः सवत्साया इष्टं समभिकांक्षिणी ॥ ८ ॥
व्रतान्ते द्विजमाकार्यं समस्तगुणशालिनम् । अभ्यर्च्य पूजयेद्भक्त्या वस्त्रस्त्रग्दामभूपणैः ॥ ९ ॥
सम्पगम्यर्च्यं तां धेनुं तनयं तत्स्तनंघयम् । कृत्वा च विधिवत्समै तां दद्यादितिभाषिणी ॥ १० ॥
सुवर्णशुद्धमाप्रेयं माषपोडशसंयुतम् । दापयेद्वा सवत्सां च पूर्वपापापनुत्तये ॥ ११ ॥
“यन्मया कुलटेच्छातो नानागर्भा विहिंसिताः । नानाभेदैः पातिता मे गर्भा वै बहवो भुवि ॥ १२ ॥
तस्य कर्माजितं पापं गर्भपातादिद्रुपणम् । एनसस्तस्य नाशाय सवत्सादानतोऽत्र च ॥ १३ ॥
इह जन्मनि बन्ध्यत्वं नाशयेदस्य तस्य तु । दानेनानेन सुरभेरेनवा साऽतिसुव्रत ॥ १४ ॥
भवेयं त्वत्पसादेन गर्भं मे सुभगान्विते ” । एवमस्त्विति तां धेनुं समादाय सदक्षिणाम् ॥ १५ ॥
हिरण्यं रजतं ताम्रं बल्लं मुक्ताफलानि च । दापयेद् द्विजमुख्याय भूरिद्रव्यैश्च तोपयेत् ॥ १६ ॥
भोजयेच्च शतं विप्राव्रानात्रैः सक्तुपापसैः । एवं कृतविधेः सूत नारी वा दुःखनाशनी ॥ १७ ॥
बन्ध्यत्वान्मुच्यते सूत पुत्रमाप्तिशस्विनी ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्नरुगं घातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र मजायते ॥ १ ॥
स्वर्णाश्वदानाद्विधिवत्सर्वोपस्करसंयुतात् । वक्रकण्ठसमुद्भूतां पीडां नामोति मानवः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकान्तत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालघाती पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पादहीनो भवेत्सूत भृशं चाकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
दद्यादश्वं सुवर्णाश्वं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन पूर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्वत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संकरः प्राग्भवे सूत वभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभी धर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
शूरकर्म कृतं तेन द्रुष्टसंगेन चाण्डज । चौयेण गां परां नीत्वा क्षुधितैर्भक्षिता पुरा ॥ २ ॥
मृतास्ते तेन पापेन नानायोनिमुपागताः । स तीर्थमृत्युवशतो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
तीर्थमृत्युप्रसादाच्च धनपुत्रसमन्वितः । युवभावेऽण्डजश्रेष्ठ चक्षुर्हीनोऽत्र जायते ॥ ४ ॥
प्रायाश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सुवर्णादशसम्मितम् । लिखिता गौर्विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
सा देया वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । गायत्रीं च जपेत्तत्र नियतं चायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
होमयेच्च यथाभक्त्या भोजयेच्च ततो द्विजान् । यः कुर्याद्विधिना चेदं स तद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ ७ ॥
स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नारी शृगालं पूर्वजन्मनि । सा तत्र पुरुषं याति घातार्थमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
अत्र जन्मनि वै चोर्ध्वात्स्थानाच्च बहुवैकृतात् । पादभङ्गो भवेत्समात्पापाञ्चैव खगाधिप ॥ २ ॥
करोति तस्य पापस्य विन्मयं विधिनाऽत्र चेत् । तस्मात्पापात्प्रमुच्येत तच्चोर्ध्वात्पतनं तथा ॥ ३ ॥
अश्वं निष्कसुवर्णादश्वं विन्मयं पापशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेदश्वं प्राग्भवे साऽत्र जन्मनि । महापर्वसु गंगादिपुण्यतीर्थेषु दापयेत् ॥ १ ॥
सर्वोपस्करसंयुक्तं स्वर्णादश्वं विधिसंयुतम् । सा मुच्यते वक्रकण्ठपीडनाद्दिनतासुत ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्सत्री महाभाग पांचाले देशके शुभे । नानाधर्मसमायुक्तो ग्रामपो विश्रुतो महान् ॥ १ ॥
दुष्प्रमाचरितं तेन भाविनोऽयस्यै व वलात् । शृङ्गायां च धृतो गर्भः फामलोभेन निश्चयात् ॥ २ ॥
शृगं पत्नं महत्प्र नासीद्गर्भस्य पातनम् । तया हाहाहलं पीतं लोकशंकाऽऽहुरा ' मृता ॥ ३ ॥
गर्भपीडा महत्प्रमा घालणोऽपि मृतस्ततः । महाप्रपंचसंयुक्तः कृतं प्राग्दारुणं महत् ॥ ४ ॥

कर्मणां संग्रहे चेदं गर्भनाशसमुद्भवं । ततो मरणसंप्राप्तो बाहुजोऽयं सहायधृक् ॥ ५ ॥
 सूर्यलोकं ततो गत्वा भुक्त्वा भोगांश्च शश्वतान् । अशुभात्तरकान्मुक्त्वा स्वकृताद्दृढकर्मजात् ॥ ६ ॥
 तोषण्डुवे महादानात् पूर्वजन्मनि मानद । स जातो यमुनातीरे बाहुजोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 गौरः कृशाङ्गो लंबश्च धनसौख्यसमन्वितः । पितृभ्रातृविहीनश्च लोभमोहरतः सदा ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी नानाविभवसंयुतः । आद्यंतसुखयुक्तश्च मतो दुःखसमन्वितः ॥ ९ ॥
 शूद्रायां वीर्यदानात् प्राक् तद्बधाच्चाप्यपुत्रकः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापप्रणाशनीम् । पुत्रवृद्धिकरं धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भधारणकारिणीम् ॥ १२ ॥
 शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पत्नीः पंचमितैः शुभा । हिरण्ययी सगर्भा च पत्रे लेख्या संमन्विता ॥ १३ ॥
 तदर्धाधेन वा कार्या त्रिषु विज्ञानुमानतः । गंधपुष्पैरलंकृत्य सा देया पापनाशनी ॥ १४ ॥
 मापपंचमितो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्सौवर्णं पंचमापकम् ॥ १५ ॥
 राजतं च तथा दद्यात्सोमं सार्धपलत्सकम् । गायत्रीं दशसाहस्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १६ ॥
 होमयेत्तंडुलैः साज्यैः सर्पपैः सलिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १७ ॥
 एवं कृतविधेः सूत सर्वपापविनाशनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद्दिह जन्मनि चाऽण्डज ॥ १८ ॥
 अकृते तु यथाशक्त्या प्रायश्चित्तं ययोदितम् । रिष्टं पष्टिमिते वर्षे दारुणं शत्रुवैकृतम् ॥ १९ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं च स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २० ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यापश्चतुधत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मन्यतिकोविदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतद्वुनिकटेऽण्डज ॥ १ ॥
 शूद्रकन्या च तेनैव हृद्या पौडश्वार्पिकी । मुक्ता सा कामलोभेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥
 स चायं मम पुत्रस्य मुक्त्वा भैरवशासनम् । पूजनाच्छिवलिङ्गानां प्रागत्रापि च संकरः ॥ ३ ॥
 पंडस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरथः । राज्यप्रचारको धीमान् गजाश्वपरिपालकः ॥ ४ ॥
 महाधनो महोत्साहो नानाविभवविस्तरः । मृत्युश्चास्यात्र गंगायां पुण्याच्च शिवपूजनात् ॥ ५ ॥
 भविष्यति महाभाग पापान्ते चास्य सद्गतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यापः पञ्चत्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहापुरा लोके परद्वंठनवत्परः ॥ १ ॥
 सोऽश्वदानादिधानेन ब्राह्मणाय पतत्रिण । न पश्याति महापीडो पापजां पादसंभवात् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यापः षट्त्वारिंशदधिकसप्तशततमः ॥ ७४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवत्प्राग्भवे विप्रो ग्रामवासी वनाश्रितः । चौराधिपो महोप्रश्नं तत्संसर्गात्त्वगाधिप ॥ १ ॥

१ प्रयत्नतः ।

दत्तानि तेन ब्रह्मणे दानानि विनतात्मज । गोभूम्यश्वादिक्वन्त्येव ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तिः ॥ २ ॥
 स भुक्त्वा नरकान् घोरान् पापात्पुण्याच्च शान्धतान् । स्वर्गान्पर्वतभागे तु स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ३ ॥
 वामनो राजसम्मानी महोग्रो मंत्रपारगः । पुत्रहीनोऽप्यर्सां सूत परवित्तस्य कुंठनात् ॥ ४ ॥
 भवंत्यत्र च ये पुत्रा म्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 कृत्वा वेदघटान् सूत सीवर्णान् घृतपूरितान् । तद्भावे राजतांश्च विभ्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हारिवंशं विधानेन शृणुयाद्भक्तितोऽण्डज । रौद्रं व्रतं चरेत्पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
 नैतत्प्रकुर्याद्यः श्रुत्वा स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पक्षाद् कुर्वाञ्छेत् पुत्रवर्धनम् ॥ ८ ॥
 आयुरष्टौ तथाऽशीतिवर्षाणां कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदधिकतत्सप्ततमः ॥ ७४७ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रवंशे समुत्पन्नो वातो देहे रुजाकरः । गुल्माद्या हृद्गरे चाधाः शिरोतंज्जीयते सदा ॥ १ ॥
 व्यापारो निष्कलस्तस्य किञ्चित्स्वादिना भवेत् । तस्य भार्याद्वयं चास्ति किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥ २ ॥
 अन्योऽन्यद्वेषिभावाच्च किञ्चित्प्रीतिकस परा । मृतवत्ता कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
 एको गर्भः स्थिरीभूतो न प्रसृतिर्न पातनम् । केन पापप्रभावेण कथयस्व दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं देवदेवपरायणः ॥ ५ ॥
 अन्योन्यं द्वेषिभावाच्च वर्तते विविधस्ततः । कश्चिद्द्विगो धर्मपरो वेदवेदार्थपारगः ॥ ६ ॥
 कदाचिद्द्वेषोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै वलात् । तद्वित्तं ग्राहयामास शूद्रो म्लेच्छजनस्य च ॥ ७ ॥
 लंघनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्यया सह । भर्तृर्नैस्तर्जनाद्यैस्तु तद्धनं च सदा दिनैः ॥ ८ ॥
 शूद्रेण कतिपयैरेव चान्येभ्यो विनतामुत । म्लेच्छाद्भयं स वै दृष्ट्वा ब्राह्मणः क्रोधसंकुलः ॥ ९ ॥
 तदर्थमपि प्राप्तश्च सात्मघातं चकार ह । गर्भयुक्ता च भार्या वै भर्तारं प्रुष्टतोऽन्वगात् ॥ १० ॥
 हतं तस्यापि तत्सर्वं म्लेच्छराजेन तत्तदा । तावत्कालेन ते केचिच्छूद्रा म्लेच्छेन घातिताः ॥ ११ ॥
 ततो वै निरये वत्स वर्षायुतसहस्रशः । पच्यते नरके घोरे शूद्रो देहेन वै तदा ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुपतां प्राप्नो दानधर्मप्रभावतः । ब्रह्मस्वहरणेनैव अपत्यं नैव जायते ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां हितकाम्यया ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दीर्घं संवत्सरं सेव्यं ह्येकचित्तेन दंपती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्गाहनं ततः ॥ १५ ॥
 तावद्विकृतयो भूयः क्रमेणानेन वै तदा । मुशुभे भूमदेशे तु गोमयाशुपचारिते ॥ १६ ॥
 कुर्यादष्टद्वंद्वं पन्नं चित्रवर्णं मुशोभनम् । तन्मध्ये रुषिमणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् ॥ १७ ॥
 गौवर्णं राजते पद्मे सासुर्थं तु चतुर्भुजम् । उपचारिः शुभेर्गन्धैर्घृषैश्च कुसुमादिभिः ॥ १८ ॥
 जननीमदितान् भूयः प्रसुप्तान्नास्तथाऽर्चयेत् । चारुदेहं चारुवाहुं चारुगुहं यशस्विनम् ॥ १९ ॥
 श्रीवत्साहं पीतवर्णं मुचाहुं पूजयेत्क्रमात् । पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसकोविदेः ॥ २० ॥
 पुनः स्वगन्धपुपाद्यैरर्चयेद्विष्णुमर्हणैः । तद्विमासोऽथ तद्विष्णोरतोदेवाश्च पूजयेत् ॥ २१ ॥
 देवादिब्रह्मचरोऽटिप्रस्तया टैपादिभावतः । शतमष्टोत्तरं दत्त्वा चरुणा पायसेन च ॥ २२ ॥

होमान्ते विप्रभोजान्ते मंत्रमेतमुदीरयेत् । यन्मया पापभावेन कर्मान्धेन दुरात्मना ॥ २३ ॥
 म्लेच्छराज्ये च व्यापारे बहु वै दुष्कृतं कृतम् । ब्राह्मणानां बहु द्रव्यं नीत्वा भक्षणतर्जनेः ॥ २४ ॥
 द्रव्यापहरणात्प्राप्तं दुःखं नामाभवान्तरे । स्थिरगर्भो मृतापत्यं प्राप्तं च कर्म दुःसहम् ॥ २५ ॥
 तत्तदेनोविनाशाय दानं संप्रददे त्विदम् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २६ ॥
 हृद्दुःखं दीर्घनिश्वासो लोचने साश्वकपिपे । काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्थैर्घातः स्याद्बुभुलेखनम् ॥ २७ ॥
 जलाकुलत्वं स्पर्शोऽग्निस्तादृशा व्रणसंभवाः । स्त्रियोऽङ्गे विकृतव्याधिर्मुखे व्रणतिलादिकम् ॥ २८ ॥
 पितृजा मातुलानीनां विधवातिः स्वस्त्रादिषु । स्वकुले प्रेतजा पीडा दुःखं वै पश्वपत्यजम् ॥ २९ ॥
 कर्मानुसारतो व्याधिश्चिह्नं तस्य सहायवत् । स्वकुले केऽपि वर्तन्ते पतिताश्चारचारिणः ॥ ३० ॥
 एवं तु लक्षणैर्व्याप्तं प्रायश्चित्तं ततो वदेत् ॥ ३१ ॥

इति श्रीद्विसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यापोऽष्टवत्वारिंशदधिकसतशततमः ॥ ७४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं ह्याभीरजा काचिदभृद्भर्तृपरायणा । महद्भिर्गोधनैर्युक्ता गवां पालनतत्परा ॥ १ ॥
 गावस्तुपार्ताः सततं प्रपायां प्रेरितास्तया । दिनाद्यकाले संप्राप्ते वहिर्ग्रामाञ्जलाशये ॥ २ ॥
 अथान्यगावः सततं तस्मिन्नपि जलाशये । ज्ञानैः पानं प्रकुर्वन्त्यो जलं शीतलमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 ताडितास्ता भृशं गावो लकुटेन दृढेन तु । तत्रैका तृपिता युक्ता ताडितापि भृशं तथा ॥ ४ ॥
 न च त्यक्तं जलं सूत गर्भभारान्विता यतः । तस्मिन्काले तदा सूत पतितो गर्भसंस्थितः ॥ ५ ॥
 वत्तस्तत्ताडनाद्बुद्धान्मृतश्चापि च तत्क्षणात् । विचेष्टितमिदं यस्याः सैव वेद्याङ्गनाऽधुना ॥ ६ ॥
 नानाविभूतिसंयुक्ता नानापशुभिरन्विता । सुखभोगधनैर्धान्यैर्वाञ्छितार्थान्विता सुत ॥ ७ ॥
 प्राग्गोसेवनजात्पुण्यात्तर्वपुण्यफलं त्विदम् । अथात्र गर्भपूर्णान्ति सुवभावे खगाधिप ॥ ८ ॥
 तं शोचयति सा गर्भं तद्बुद्धेनाकुला भृशम् । एवं वर्षत्रयं यावन्मोचधिप्यति वै सुत ॥ ९ ॥
 रिष्टं चाब्दत्रये सूत बालवत्सवधादिह ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । उपकाराय लोकानां यतस्त्वं सर्वदर्शकः ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्याद्वा कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गादिकान्विताम् । विप्राय वेदविदुषे तद्दोषशमनाय च ॥ १२ ॥
 सुवर्णाद्भूमितां तद्दलेख्यां गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्देद्विधिज्ञाय पूर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
 भोजयेत्तु यथाशक्त्या विप्रान्चै होमयेत्तिलान् । मुच्यते गर्भजादोपान्नात्र कार्या विचारणा ॥ १४ ॥
 इति श्रीद्विसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकानपचाशदधिकसतशततमः ॥ ७४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव पापिंश्वः कश्चिद् गुजरे विनतासुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवताऽतिथिपूजकः ॥ १ ॥
 पितृभक्तिरतो नित्यं दानानि विधिपूर्वकम् । दत्तानि च विशिष्टेभ्यो ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 देवाच्छत्रुगृहं गत्वा कृतं कर्म तु वै तदा । वैरिपुत्रः पुरा सूत पादभागे च घातितः ॥ ३ ॥
 कुन्तेनापि च तीक्ष्णेन दिवा वै शौर्यकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माताऽभूदपुत्रिणी ॥ ४ ॥
 पुत्रदुःखान्मृता साऽपि दत्त्वा शपं हि दारुणम् । “यथा पुत्रविहीनाऽहं गच्छामि च यमालयम् ॥ ५ ॥

तथैव पुत्रशोकार्तो जन्मजन्मनि यास्यति । " ततो बहुतिथे काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ६ ॥
 धर्मात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो मुखजोऽधुना ॥ ७ ॥
 विपाशानिकटे देशे वृषलघ्ने निशाकरे । श्यामाभो घूसरः क्षीणः प्रभुर्देऽशान्ते रतः ॥ ८ ॥
 बहुस्त्रीधनसंयुक्तो मित्रप्रियवदान्वितः । मानभोगसुखैश्वर्यो मित्तदो लोभसंत्युतः ॥ ९ ॥
 धर्मात्सर्वं फलं सूत भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्सर्यसंत्युतः ॥ १० ॥
 जातपुत्रविहीनोऽसाविह जन्मनि जायते । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविनाशनम् ॥ ११ ॥
 लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रयत्नतः । पलैर्दशमितैः कुर्याद्वाजतं बाहुजं सुत ॥ १२ ॥
 तन्मातरं च सौविर्णां पलैकेन मितां शुभाम् । पत्रे लेख्यां यथाकारां यथोपस्करसंत्युताम् ॥ १३ ॥
 पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः षोडशैरुपचारकैः । सूर्यभक्ताय शान्ताय तां दद्याद्दि कुटुम्बिने ॥ १४ ॥
 पलपंचमितं रौक्मं कुर्याद्दरिहरात्मकम् । तथैव गणनायं च लेख्यं पंचोपचारकैः ॥ १५ ॥
 संपूज्य विधिना दद्यात्सर्वपापविशुद्धये । अष्टाक्षरं तथा मंत्रं वैदिकं सूर्यदेवतम् ॥ १६ ॥
 जपेदष्टसहस्रं तु यथा प्रणवपूर्वकम् । गायत्रीपंचसाहस्रं द्रुष्टपापविमोचनम् ॥ १७ ॥
 कुर्याद्धोमं दशांशेन पश्चाद्वाह्मणभोजनम् । एवं कुर्याद्धिधानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ १८ ॥
 न प्राप्नोति तदाऽरिष्टं पंडिशाब्दे प्रकीर्तितम् । पंचवेदमिताब्दान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीयश्च पूर्वजन्मन्यजासुतम् । भविष्यत्यद्य पुरुषो ह्यधिकान्धः कदाचन ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापलं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । अजमेकं च ब्रह्माढ्यं मुच्यते महदेनसः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकपंचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी च पुरुष इह जन्मनि जायते । वर्धराङ्गाख्यरोगेण पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं ततो वाताशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपंचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वमिनोर्ग्यर्थुक्ता कश्चिदासीच्छुभानना । प्राग्भवेऽण्डज तत्सर्वं चेष्टितं शृणु साम्प्रतम् ॥ १ ॥
 नकुलानां विले तन्तां श्रुत्वा वै बालकाऽण्डज । पुरिता च तथा पूर्वं तद्वातार्थं पतत्रिण ॥ २ ॥
 श्रुतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः सग । सापि मृत्युवशं प्राप्य भुक्त्वाऽतियमशासनम् ॥ ३ ॥
 पूर्वं शतश्रे देगे ह्यभृदप्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जाताऽपि राजकुलेषु च ॥ ४ ॥
 प्राग्दानव्रतत्रात्पुण्यादयो पापफलं शृणु । सर्वं तदंशजाः सूत तदग्रे मरणं गताः ॥ ५ ॥
 जीवने चाप तम्याश्च वर्षाण्यष्टोत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापाद् दद्याज्जन्मत्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥
 एतन्नेत्रादिवापाद्य पापं नश्यति मां प्रतम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायपंचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत घातयेदजनन्दनम् । सगर्भा गर्भपुष्टयर्थं जायते गोधिका तु सा ॥ १ ॥
भोगादेव क्षयः प्रोक्तः समारब्धस्य कर्मणः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःपचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति याऽन्यस्य नारी बुद्धिविवर्जिता । अत्र जन्मनि सा नारी वर्वराङ्गाधिका भवेत् ॥ १ ॥
दद्यात्पलशतं लोहं समुवर्णं द्विजातये । मुच्यते पापजाहोपाद्द्वर्वराङ्गाधिकात्सुत ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचपचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मोहात्प्राग्याऽवधीत्सूत नार्यजं विधिवर्जितम् । साऽङ्गाधिकाऽत्र जनुषि भविष्यति वरानना ॥ १ ॥
अजं दद्याद्विधानेन कस्तूरीपलसंयुतम् । सयस्त्रं वेदविदुषे तद्दोषशमनं त्विह ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९६ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नो शुल्मवातोदरामयः । वित्तपः कृपणश्चैव सहोदरसमन्वितः ॥ १ ॥
धनधान्यसमोपेतः किञ्चिद्दद्यात्पारवान्भुवि । दायादाच्छत्रुवत्पीडा मिथः क्लेशश्च जायते ॥ २ ॥
कदाचिज्जातमात्रश्च मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । एका पुण्वती भार्या संजाता तस्य भास्कर ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय तत्त्वत् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि क्षात्रस्तु किञ्चिद्भूमिपतिस्तया ॥ ४ ॥
अर्थलुब्धोऽभवत्सूत ग्रामाधीशः प्रतापवान् । ग्राममध्ये स्थितिं चक्रे ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः ॥ ५ ॥
पुत्र्यः पंचाशद्वर्षस्तस्य ह्यपुत्रो वित्तसंयुतः । कालेन मृत्युमापन्नो धनलुब्धोऽनिराश्रयः ॥ ६ ॥
तस्य भार्या महासाध्वी साहसं कृतवान् खग । क्रियाकर्म विना तस्य तेन तत्तद्धृतं खग ॥ ७ ॥
क्षत्रिणा चिंतयित्वा तु ह्यपुत्रस्य द्विजन्मनः । निराधाराः सुतास्तस्य पितृमातृसुखोज्झिताः ॥ ८ ॥
सर्वस्वहरणाच्चापि गताः कन्या इतस्ततः । काचिन्मातुर्गता यश्च काचित्पौत्र्यमनागमा ॥ ९ ॥
उदासस्तदग्रहस्याशु संजातस्तत्र कर्मणा । यो वै क्षात्रग्रहे पुत्रः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १० ॥
योऽसी तस्य मृतः पुत्रो धनलुब्धेन चागतः । एवं पुत्र ऋणं नेतुं तत्काले वै प्रजायते ॥ ११ ॥
एवं ब्रह्मस्वकात्प्राप्तात्पुत्रपौत्रमृतिस्तथा । पुराकृतानि कर्माणि भुञ्ज्यते चेह मानवीः ॥ १२ ॥
तेन कर्मविपाकेन कन्यापत्यं मृतः सुतः । तस्य पापस्य नाशाय निष्कृतिः प्रायते शुभा ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । संततिं लभते सौरुषं लोकानां दितकाम्यया ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे तु वत्सरे प्राप्ते ह्यग्ने शुभवासरे । प्रारभेद्भिरभक्तश्च सर्वतर्गदधि मुद ॥ १५ ॥
प्रत्यहं परमेशानं विष्णुमव्यक्तमव्ययम् । पीक्षेणेह सूतेन चार्चयेन्नासमेव च ॥

कुंकुमायुरुकपूरैश्चन्दनैस्तुलसीदलेः । अर्चयेद्विविधैः पुष्पैरुपचारैः पृथक् पृथक् ॥ १७ ॥
 भौमाप्यनाभसेस्तेजोवायव्यैः पंचभिस्तया । एवं व्रतपरा नारी भर्तृभक्तिपरायणा ॥ १८ ॥
 अर्चयंती हरिं पूर्णं वर्षाविधि समाचरेत् । शुभे मासे शुभे पक्षे चैकादश्यामुपोषितः ॥ १९ ॥
 शुभनक्षत्रयुक्तायां द्वादश्यां पुत्रकाम्यया । पूर्ववद्धरिमभ्यर्च्य ऋग्भिः षोडशभिस्तया ॥ २० ॥
 विधिवद्वाह्निमास्थाय अर्चयेद्वैष्णवं चरुम् । आज्यभागवसानेन फणिलाज्याहुतिस्ततः ॥ २१ ॥
 पौरुषेण तु सूक्तेन यावत्षोडशसंख्यया । अश्वत्यसमिधस्तिस्रो जुहुयात्षोडशैव तु ॥ २२ ॥
 पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्चरुमप्यय । होमान्ते विप्रभोजान्ते दानमेतत्समाचरेत् ॥ २३ ॥
 हिरण्यभूमिवासांसि धेनुं वत्ससमानिताम् । विप्रस्योद्वाहनं कृत्वा कन्यां सालंकृतामपि ॥ २४ ॥
 दक्षिणां प्रतिपाद्यास्मै छलकौटिल्यवर्जिता । प्राङ्नीपात्तं ततः शेषं सह पत्या हरिं स्मरेत् ॥ २५ ॥
 इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोति वैष्णवम् । सुभगा च सुरूपा च भवेद्विगतकल्मषा ॥ २६ ॥
 ऐहिकं लक्षणं नित्यं पूर्वकर्मानुसारतः । गुल्मं तयोदरे वाधा गुदांते बहुशोऽर्त्तयः ॥ २७ ॥
 वातरक्तैरक्षितोदस्तया कर्णात्ततो व्रणः । स्तनौ सुगौरवौ ददुर्मता वै पादवैकृतिः ॥ २८ ॥
 जनश्रुतिरभूत्तत्र श्रुवते कारणं विना । हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ २९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपंचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र शूद्रकुले पूर्वमासित्पुण्या वराङ्गना । तदा दानरता जाता कुरुक्षेत्रे पतत्रिण ॥ १ ॥
 सर्वैः सुखैः समोपेता सर्वसंपत्तिसंयुता । तया कृतं महापापं भाविनोऽर्ज्यस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 समीपे वासितस्यास्य ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्दग्धं चामिदाहेन वैरिभावे पतत्रिण ॥ ३ ॥
 तत्र दग्धा महाभाग गौरपापा गृहं गता । कृतवैतददुर्गतं कर्म भुक्त्वा तु नरकान्सुत ॥ ४ ॥
 दानधर्मकृतात्पुण्यात्साऽत्र जाता हि बाहुजा । मायुरे मण्डले पुण्ये क्षुपलश्रोपलक्षिते ॥ ५ ॥
 सुखदुःखसमाक्रान्ता जातसंततिनाशकृत् । दुःखैरनेकैर्युक्ताऽत्र मध्यभावे खगाधिप ॥ ६ ॥
 प्रायश्चित्तं परं चास्या गङ्गायां पितृवर्षणम् । कुरुक्षेत्रादिवसनं प्राक्पापानां विनाशनम् ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपंचाशदधिकसप्तशततमः ॥ ७९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्ता चात्र जन्मानि जायते । पूर्वजन्मानि मोहात्सा हन्याच्छ्रवानं पतत्रिण ॥ १ ॥
 निष्कर्मयं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदपारगे । दानेनानेन विधिना सर्वपापापपुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपष्टयधिकसप्तशततमः ॥ ७९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं घातयेन्मोहात्पूर्वजन्मानि मानवः । दंतपातनजाद्रोगात्पीडामाप्नोति निश्चितम् ॥ १ ॥
 दद्याद्वेज्रं सवस्तां च सर्वाञ्जकारभूषिताम् । प्राजापत्यं चरेदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पष्टयधिकसप्तशततमः ॥ ७९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याच्छ्रवानं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मनि सा चात्र चक्रपादेन पीडयते ॥ १ ॥

तथा तत्पापशुद्धयर्थं स्वर्णनिष्कत्रयं सुत । देवं विप्राय विधिना चक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकषष्ट्यधिकसप्तशततमः ॥ ७६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रघातकरी पूर्वं या काचित्पापमोहिता । दन्तपातनजाद्रोगात् साऽत्र जन्मनि दुःखिता ॥ १ ॥
विधिवद्वेदुदानाञ्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । प्राजापत्याद्भूतादेकाक्षस्मात्पापात्पामुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्यधिकसप्तशततमः ॥ ७६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीत्पुरा सूत चारणो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तियुतो नित्यं देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
देशे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभवेऽण्डज । तत्र दानानि दत्तानि ब्राह्मणस्य करग्रहे ॥ २ ॥
एकदा च महाभाग पापमाचरितं त्विदम् । स्वजात्यां वै धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ४ ॥
गते बहुतिथे काले यातः स यमशासनम् । सुक्त्वा पापफलं दुःखं पुण्याल्लोकाञ्छुभानिह ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गोदावर्याः समीपे तु देशे रम्ये जनाश्रये ॥ ६ ॥
स रक्तकृष्णो मतिमान्दीर्घो मध्यः पृथुः सुधीः । आदिभागे धनी भोगी मध्यमे त्वत्तिसौख्यभाक् ॥ ७ ॥
पुण्यादिर्दं तथा पाषाणोभी पापरतः काचित् । अतिचिन्तायुतश्चात्र दाने स्वल्पमतिः शठः ॥ ८ ॥
स्वजात्यां वीर्यदानाञ्च जातपुत्रविनाशकः । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गात्पृष्ठभागः ॥ ९ ॥
भौमः सुतेश्वरः पापग्रहैर्युक्तनिरीक्षितः । लक्षणीरोभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
पलद्रयमिता कार्या बाहुजा गर्भसंयुता । सर्वावयवसंयुक्ता सौवर्णी भूषणान्विता ॥ ११ ॥
तदर्धमिता बापि त्रिषु विन्तानुसारतः । संपूज्य ब्रह्मविदुषे दद्याद्दोषापनुत्तये ॥ १२ ॥
मापैः सप्तमितैर्दोषो भौमः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमद्युतं जप्त्वा त्र्यम्बकं तु सहस्रशः ॥ १३ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन कपिला गाः प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तमघापहम् ॥ १४ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्रैव जायते । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशीघ्रनम् ॥ १५ ॥
न जीवति सुतास्तस्य म्रियन्ते नात्र संशयः । अष्टाद्रय आयुरब्दाः प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पंचाशन्मितिकेऽन्दके ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विषष्ट्यधिकसप्तशततमः ॥ ७६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च वंशुं महाभाग हन्यान्मोहान्नराधमः । बभ्रुनामकरोगार्त्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
निष्कद्रयहिरण्यस्य कृत्वाऽत्र नकुलं शुभम् । बभ्रुमण्डलनाशार्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विषष्ट्यधिकसप्तशततमः ॥ ७६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्चारणजा नारी बभ्रुव प्रियवादिनी । व्रतदानरता साध्वी पूर्वजन्मनि चाण्डज ॥ १ ॥
तथा ग्रामान्तरे गत्वा निर्दग्धं गहनं वनम् । निर्दग्धा बहवस्तत्र जीवास्तस्याश्रयं गताः ॥ २ ॥

ततो बहुतिथे काले प्राप्य संयमिनीपुरीम् । तत्र दानवशात्पूर्वाद्य सा पादजा स्मृता ॥ ३ ॥
जीववातात्तथा पूर्वात्पापादग्नेव जन्मनि । जातसंततिहीना सा कुष्ठरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन सम्पद्यते सुखम् । गृहवित्तपडंशेन देया जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥
घटाग्निना विधानेन नानारूपा गृहोरगाः । शक्त्याथ भोज्या विप्रेन्द्रास्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषष्ट्यधिकसप्तशततमः ॥ ७६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्माक्रियापरः । द्विजानां पूजने दक्षः सिधुमंडलजोऽण्डज ॥ १ ॥
देवद्रव्यविहीनोऽभूत्तत्कृतं कर्म चाधमम् । स्वपत्नी स्यापिता पण्यशालायां हि पतत्रिण ॥ २ ॥
पण्यस्त्रीकर्मतश्चादौ चकार स्वोपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्नो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
प्राग्दानवशात्तश्चात्र जन्मन्यस्तित्त च पर्वते । शूद्राधमोऽथ वै पंडः पूर्वं पापं शृणुष्व तत् ॥ ४ ॥
निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्ता पापाद्दृढात्सुत ॥ ५ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ट्यधिकसप्तशततमः ॥ ७६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं घातयोद्दिनतासुत । साऽत्र जन्मनि रोगेण बभ्रुमंडलजेन च ॥ १ ॥
पापोद्भवेन सततं पीडा वै भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशने दद्याद् बभ्रुं निष्कद्दयस्य च ॥ २ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापनोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ट्यधिकसप्तशततमः ॥ ७६७ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चित्क्षत्रकुले जातो नानारक्ताऽनिलोद्भवाः । नानासंधिभावा बाधा उदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
मोहे वै कुरुते नित्यं नेत्रतोदो विरश्मिता । कटिपृष्ठोरुवंशस्यं चाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया व्रतकारिणी । सौभाग्यसुखसंपन्ना पितृमातृसुखोन्मिता ॥ ३ ॥
केन संपत्तिहीना च कथं कर्मणि लिप्यते ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातस्तस्करो बख्खहारकः । निपादैः सह संभूय चौरकर्मणि तत्परः ॥ ५ ॥
वनानामन्तरे प्राप्ते कश्चिद्विप्रः समागतः । गृहीतं तस्य सर्वस्वं यत्किञ्चिच्चार्जनात्कृतम् ॥ ६ ॥
तेन वै निहतो विप्रस्तस्करेण दुरात्मना । तस्करोऽसौ मृतश्चापि जातश्च वनपन्नगः ॥ ७ ॥
सततं नरके धीरे पतितोऽयुतसंख्यया । पश्चान्मानुषमापन्नः किञ्चित्पुण्यप्रभावतः ॥ ८ ॥
स्वर्णकारगृहे जातः पूर्वजन्मनि मानद । इदं जन्म चतुर्थं च वन्द्यत्वं चोपजायते ॥ ९ ॥
व्यभिचारवशात्जातस्तस्करः पूर्वजन्मनि । तेन कर्मविपाकेन स्त्रीपुंसोर्जायते त्विह ॥ १० ॥
पुत्रहन्ता भवत्यस्य बंध्यत्वं जन्मजन्मनि । शुभे तु वत्सरे प्राप्ते शुभतीर्थोदिसङ्गमे ॥ ११ ॥
विधिरट्टिदिनं पूर्वं मृत चात्र प्रभाषितम् । विप्रस्योद्गहनं कृत्वा गृहदानं यथाविधि ॥ १२ ॥
धनधान्यादिर्षः दत्त्वा तोषयेद्द्विजयाजकान् । विधिपाते व्यतीपाते संक्रान्तीं ग्रहणान्ति ॥ १३ ॥

पुण्याहे विधिना तिष्ठेदनपत्यावनाशनम् । सुशुभे भूमदेशे तु समे कम्बलविस्तृते ॥ १४ ॥
 विदधीत तिलद्रोणीस्त्रिभिः पर्वतमुत्तमम् । परितोऽरत्निमानं तु द्रोणमानं सुतण्डुलैः ॥ १५ ॥
 विदध्यात्पर्वतोनेवं देवदुमविभूषितात् । ततस्तौ दम्पती शुद्धौ ज्ञातावहतवाससी ॥ १६ ॥
 दधानौ शुभरूपाभ्यां चिन्तयानौ प्रजापतिम् । तस्योदितेऽर्चने त्वत्पां कुर्यान्मूर्तिं प्रजापतेः ॥ १७ ॥
 शुद्धवर्णसुवर्णस्य निष्कद्वयविनिर्मिताम् । हेमयज्ञोपवीतां च साक्षमालाकमण्डलम् ॥ १८ ॥
 अदितेरपि केयूरहारप्रैवेयभूषिताम् । तदर्धविभागेन स्तनौ तस्याः शुभाकृती ॥ १९ ॥
 स वै समर्चयेन्मूर्तिं विष्णोर्वाग्मिनरूपिणीम् । तन्मूर्तित्रितयं सम्यक् कृतसंस्कारमर्चयेत् ॥ २० ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं ज्ञातकर्माय पुंस्त्रियोः । बाललीलाधरं विष्णोर्वाग्मिनं परिचिन्तयेत् ॥ २१ ॥
 मातरं ब्रह्मिच्छन्तं हरिं तत्स्तनकांक्षया । ततस्तदाश्रमात्सूतं स्वालयात्पर्वतात्स्वग ॥ २२ ॥
 प्रत्यन्तगिरिं गच्छन्तं मार्गैः स्वपद्भूषितैः । अदितिस्तमपश्यन्ती विरहाकुलचेतसा ॥ २३ ॥
 रुदन्वामिति तं दृष्ट्वा चाकरोत्तत्परं मतिम् । एवं ध्यात्वाऽयं तां मन्त्रैर्मन्त्रायोदितलक्षणां ॥ २४ ॥
 पुष्पस्त्रगन्धधूपार्घ्यैरर्चयेदतिविह्वलाम् । तद्विप्रासोऽयं तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत ॥ २५ ॥
 ततस्तां वैष्णवीं मूर्तिं मातुरुत्संगगामिनीम् । कृत्वा तस्याः प्रतिष्ठां तां लब्धपुत्रां विचिन्तयेत् ॥ २६ ॥
 अपःपूषमिमं मन्त्रं मन्त्रार्थगुणलक्षणम् । संयोगसहितां देवीमर्चयेद्विधिवैर्गुणैः ॥ २७ ॥
 ततो ब्राह्मणमध्ये तु समाहूय गुणान्वितम् । तस्मै तां प्रतिमां दद्याद्द्विजं पूर्वाऽवनाशनीम् ॥ २८ ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टमष्टयत्रिकसप्तशततमः ॥ ७६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । अथवा धर्मशास्त्राणि ज्ञात्वा दुःखं ददाति यः ॥ १ ॥
 राजयक्ष्मा भवेत्तस्य रोगपीडाऽतिदारुणा । अथवा गर्भवातेन तथा क्षेत्रस्य धारणात् ॥ २ ॥
 क्षयेणात्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । भायश्चित्तं परं तस्य शृणु यत्नेन चांडज ॥ ३ ॥
 कारयेत्कदलीं दिव्यां पूर्णै रम्यैः समन्विताम् । फलभारेण संयुक्तां सुवर्णस्य पलेन तु ॥ ४ ॥
 यथाविभवतः कुर्याद् ब्रह्मसूत्रेण भूषिताम् । ब्राह्मणान्भोजयेच्चापि भक्ष्यैर्नानाविधैः शुभैः ॥ ५ ॥
 होमं च कारयेत्तत्र पूर्वधद्वाक्षणेन च । तस्मै तां कदलीं दद्याद्द्विजालंकारपूर्विकाम् ॥ ६ ॥
 पूजिताय दाद्याय वृत्तिस्थायामत्र वेदिने । धर्मज्ञायातिदक्षाय मन्त्रेणानेन तां क्षये ॥ ७ ॥

मन्त्रः ।

“ हिरण्यगर्भं पुरुषं परात्परं जगन्मय । रम्भादानेन देवेश क्षयं क्षपय मे प्रभो ” ॥ ८ ॥
 पुण्याहवाचनं कार्यं ब्राह्मणैर्वेदपारगैः । शिष्टैरिष्टैर्वन्द्युभिश्च सह भोजनमाचरेत् ॥ ९ ॥

[पूजामन्त्रश्च उर्थवकम् । जपहोमौ यथाशक्ति ।]

राजहा राजयक्ष्मी स्यादेवा तस्यास्ति निष्कृतिः । गोभृहिरण्यमिष्टासन्नजलवस्त्रप्रदानतः ॥ १० ॥
 दातव्यानि समस्तानि वस्तूनि चाप्यकल्पमपः ॥ ११ ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसप्तत्यत्रिकसप्तशततमः ॥ ७६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूली स्याद्ब्रह्महर्ता च जगन्मयत्र पतत्रिण । द्विसको वा मनुष्याणां शूलरूपपीडितोऽधुना ॥ १ ॥
 पलेनाथ तदर्धेन तदर्धेनाथवा सुत । सौवर्णे राजतं वापि शूलं कुर्व्यादियत्नतः ॥ २ ॥

ताम्रेण वाऽयसा वापि वादर्दणाथवा पुनः । रक्तवस्त्रेण संवेष्ट्य तिलानामुपरि न्यसेत् ॥ ३ ॥
तिलानां परिमाणं तु द्रोणं चापि तदर्धकम् । तदर्धं च यथाशक्त्या पूजयेद्ब्राह्मणं शुचिः ॥ ४ ॥
ततो हुतवते शूलं पूजायित्वाऽथ शक्तितः । दद्यात्सदक्षिणं तत्र प्राङ्मुखाय ह्युदङ्मुखः ॥ ५ ॥

प्रार्थना ।

“ त्वं शूल ब्रह्मणा सृष्टं त्रिपुराणां विनाशनम् । दैत्यानां दानवानां च शंकरस्यायुधं तथा ॥ ६ ॥
तयोदरे स्थितं पार्श्वे चाथ पृष्ठेन संगतम् । शूलं विनाशय त्वं मे महादेवेन राधितम् ” ॥ ७ ॥
ततः स्नात्वाऽथ भुंजीत ब्राह्मणैः सह बन्धुभिः । नमः शिवायेति केचित्प्रणवादि पठन्ति च ॥ ८ ॥
श्रद्धाहीनो हि धनवान्दानेष्वरतिदानतः । शिरोरोगी नेत्ररोगी शूली चारुचिमान् भवेत् ॥ ९ ॥

[‘ व्यम्बकं यजामहे ’ इति अरुचिशूले ।]

शुत्यध्ययनसम्पन्नं याचितारमकिञ्चनम् । ब्राह्मणं दातुमाहूय दानार्थं न ददाति यः ॥ १० ॥
स भवेज्जठरे शूली तथाऽऽध्मानी च कर्हिचित् । पूर्वजन्मानि नास्तिक्यात्संध्यादिरहितो द्विजः ॥ ११ ॥
हस्तशूली स भवति निष्कद्वादशकं दिशेत् । मैथुनं शृणुयात्पुत्र कर्णशूली भवेत्तु सः ॥ १२ ॥
अथवा वधिरः किञ्चिज्जायते स ह्यशब्दवान् । निष्कर्विशतिकं दद्याद्ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १३ ॥
विष्णुप्राकाशिका मंत्राः क्षयरोगोपशान्तये । अपामार्जनपाठेन मन्त्रितं सलिलं पिबेत् ॥ १४ ॥
नम्रां परस्त्रियं दृष्ट्वा सूर्यं चास्तमयोदितम् । नेत्रशूली भवेत्तोऽपि नेक्षितुं क्षमते दृशा ॥ १५ ॥
वर्चो मे देहि मन्त्रेण होमः स्यादथवाऽयुतम् । वयः सुपर्णा इति च नेत्रे सिञ्चेच्च वारिणा ॥ १६ ॥
[पस्त्रियं दृष्ट्वेति कामतः । तथा सूर्यमन्त्रः—‘ वर्चोदा असि वर्चो मे देहि ’ इति शान्तिदशाक्षरो होमकाले स्वाहातः ।]

अक्षीभ्यां त इति जपेन्नेत्रशूलं प्रशाम्पति । सोऽन्नदानं प्रकुर्वीत तथा मंत्रं जपेद्बुधः ॥ १७ ॥
अनुक्तेषु च रोगेषु रोपाग्निज्वलितेक्षणम् । भुजङ्गभीषणां शार्कं शूलं पाशांकुशौ दधत् ॥ १८ ॥
चक्रखड्गदावज्रशराक्षरधनुषि च । सायं न्यस्तं च तर्जनीया तर्जयन्पारिपार्श्वगान् ॥ १९ ॥
दंष्ट्रादृष्टाधरुदं भ्रमत्पाणिमुदीक्षणम् । तत्तदभिमुखं धावन् प्रहृतः पार्श्वयोः समम् ॥ २० ॥
विशीर्णकेशरोमाणं प्रतिरूपं प्रकल्पयेत् । शतं तस्यार्धमर्धं वा हेमः काश्यप तेन तु ॥ २१ ॥
तदेव प्रतिमानं वै कुर्याच्छांतिष्वपि स्वतः । “ येये रोगाः सदा सन्ति देहस्याः सततं तु मे ॥ २२ ॥
गृदाण प्रतिरूपं तु सह रोगैर्द्रिजोचम । ” मंत्रेणानेन तं दद्यात्पूर्वीरित्या कदाचन ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ये पुनः हूरकर्माणः पापाः पिशुनचेतसः । ते भवेयुः सदा शीतज्वरवंतस्तदेनता ॥ १ ॥
मंगलेषु च पापेषु सततं फोपवात्ररः । उग्रज्वराभिभूतः स्यात्पापास्यात्पापानुत्तये ॥ २ ॥
जातवेद्यमंत्रेण ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । मुरामांसोपहारार्थैर्वलिः सर्वत्र शस्यते ॥ ३ ॥
घटप्रकण्ठशस्तानं शतभोजनमेव च ॥ ४ ॥

[रोगशुक्लघृभावे जपे शुक्लघृभावाः । इति सर्वत्र द्रष्टव्यम् । सुरादिभिर्बलिप्रकारभेदेन ।
उष्णज्वरे महेशस्य प्रकुर्यादभिपेचनं रुद्रेण शतरुद्रेण नमकानुवाकैश्चेत्यर्थः । अत्र मृत्युं-
जयस्याप्युपलक्षणम् ।]

देवस्वहरणाच्चैव जायते विविधज्वरः । ज्वरो महाज्वरश्चैव रौद्रो वैष्णव एव च ॥ ५ ॥
ज्वरे रुद्रजपं कुर्यान्महारुद्रं महाज्वरे । महारुद्रं जपेद्भौदे वैष्णवे तद्द्वयं जपेत् ॥ ६ ॥

[अथवा तच्छब्देन बुद्धिस्थितानि वैष्णवानि विष्णुहृदयस्तोत्राणि परामृश्यन्ते ।]

अगारदाही जग्मवाज्जायते तत्र निष्कृतिः । नवं कुम्भं समानीय मृन्मयं चाव्रणं दडम् ॥ ७ ॥

लोहितं काष्ण्यरहितं स्यापपेचण्डुलोपरि । परिमाणं तण्डुलानां द्रोणपंचकमिष्यते ॥ ८ ॥

विशुद्धास्तण्डुला ग्राह्याः श्वेतवस्त्रेण वेष्टयेत् । मधुनाऽप्ययवाऽऽज्येन त्वंडेनाय गुडेन वा ॥ ९ ॥

तैलेनाप्यम्भसा वा तान् पूरयेच्छक्तितो नरः । श्वेतपुष्पैरर्चयेत्तान् गंधपुष्पैस्तथाऽर्चयेत् ॥ १० ॥

तस्मै हुतवते वृत्तश्रुतशीलाय सत्कृते । मन्त्रेणानेन विधिवत्पूजायित्वा ज्वरी नरः ॥ ११ ॥

प्रार्थना ।

“ महेश देवदेवेश वामुदेव परात्पर । कुम्भेनानेन दत्तेन ज्वरः क्षिप्रं प्रशाम्यतु ॥ १२ ॥
एकान्तरं सन्निपातं तार्तीयिकचतुर्थकौ । पाक्षिकं मासिकं वाऽपि सांवत्सारिकमेव च ॥ १३ ॥
नाशयेतां च संक्षिप्रं वामुदेवमहेश्वरी ॥ १४ ॥ ”

इति श्रीबृहत्सर्वाङ्गसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कृतघ्नो जायते मर्त्यः कफवाग्वासाकासवान् । उष्णज्वरी च नित्यं हि पितुरोगसमन्वितः ॥ १ ॥

चान्द्रायणत्रयं कुर्यात् पंचाशद्विप्रभोजनम् । अग्निं दृताख्यसूक्तेन जपं कुर्याद्विजोत्तमः ॥ २ ॥

मन्त्रः ।

“ अग्निं दूतं वृगीमहे होतारं विश्वेदसम् । अस्य यज्ञस्य सुकृतम् ” ॥ इति ।

पूजयेद्भोजयेद्दद्यात्तन्मना नान्वमानसः । जपाकरणे गोदानं तद्विष्णोः परमं पदम् ॥ ३ ॥

[तत्र देयानि मधुसर्पिर्हिरण्यवासांसि ।]

कुक्षेत्रादिदेशेषु कालेषु ग्रहणादिषु । महादानानि गृह्णीयाद्विधान्ययवा स्वयम् ॥ ४ ॥

अपात्रभूतो दातृभ्यो निपिद्धेभ्यश्च मानवः । स पामाश्वासकासैश्च कुक्षिकंठाक्षिभिस्तथा ॥ ५ ॥

[' स्वयमपात्रभूतः ' इति कर्मानुष्ठानादिरहित इत्यर्थः । निपिद्धेभ्यो दातृभ्यः ।]

कण्डूत्या पीडने चैव तद्रोगस्य प्रशान्तये । महिर्षी यमदैवत्यां दद्याद्विद्यानुसारतः ॥ ६ ॥

मन्त्रः ।

“ कालमृत्युस्वरूपां तां महिर्षी रक्तभूषणाम् । सालङ्कारां भद्रास्यामि मम शान्तिं प्रयच्छतु ” ॥ ७ ॥

पिशुनो नरकस्यान्ते जायते श्वासकासवान् । घृतं तेन प्रदातव्यं सहस्रपलसंख्यया ॥ ८ ॥

उद्यन्नद्य जपः कार्यो होमश्चायंज्ययोगि ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहत्सर्वाङ्गसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजमार्गे नदीतीरे छायाया जुषिते नरः । मूर्धं पुरीषं कुरुते पात्रे मंचे जलेऽपि वा ॥ १ ॥

स यथा व्याधिमानीति शिरोर्जते गरुडाग्रज । सोऽपि कृच्छ्रत्रयं कुर्याद्वायव्या अयुतं जपम् ॥ २ ॥

तिलहोमसहस्रं च जपेन्मृत्युंजयं तथा । विघ्नकर्ता भवेत्क्रूरः शोफी भवति मानवः ॥ ३ ॥
 तस्य कर्मविपाकेन व्याधिनाशनमुत्तमम् । क्षीमवह्नं समानीय बहुमूल्यं च यद्भवेत् ॥ ४ ॥
 मुक्ताफलानि बध्नीयाद् वस्त्रप्रान्ते समन्ततः । कुंकुमेनाङ्कितं सम्यक् कर्पूराशुरुधूपितम् ॥ ५ ॥
 तंदुलोपरि संस्थाप्य तंदुलैश्च समन्ततः । अर्चायां न्यस्य तद्वह्नं दद्यात्तां च सदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
 “ ऋषीणां प्रवरोऽगस्त्यो लोपासुद्रापतिः प्रभुः । क्षीमवस्त्रप्रदानेन तुष्टो व्याधिं व्यपोहत् ” ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिसप्तत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्विजद्रव्यहारी पांडुरोगी भवेन्नरः । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्याच्च चान्द्रायणमतन्वितः ॥ १ ॥
 कुर्यात्कूष्माण्डहोमं च स्वर्णचन्द्रे च वाससी । ब्राह्मणेभ्यो यथाशक्ति पांडुरोगस्य शान्तये ॥ २ ॥

[चन्द्रः रजतमित्यर्थः ।]

अग्निष्टोमादिकं कर्म प्रकल्प्य न समापयेत् । स पांडुरोगी भवति शिरोवेदनवांस्तथा ॥ ३ ॥
 अन्त्यजागमने मर्त्यः पांडुरोगी प्रजायते ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःसप्तत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वृद्धान्यंत्राणि जायन्ते वैश्यहतुस्ततः परम् । ज्वरौ शीतोष्णकौ दाह अवस्याऽत्र निवृत्तये ॥ १ ॥
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रे वै कुर्याच्छतब्राह्मणभोजनम् । उद्यन्नद्य जपः पश्चाद्युत्तत्रयसंख्यया ॥ २ ॥
 अन्ते सूक्तेनार्चयित्वा जुहुयाच्छतमष्ट च । अथवा न्निहिषां दद्यात्प्रतिरूपेण कांचीनीम् ॥ ३ ॥
 यज्ञविघ्नकरो मर्त्यो जायते चात्रवृद्धिमान् । कुर्यात्स्वर्णमयीं मूर्तिं शुभां नारायणस्य तु ॥ ४ ॥
 व्यावहारिकनिष्काम्यामेकेनापि तदद्धृतः । नारायणं चतुर्बाहुं गदापद्मादिधारकम् ॥ ५ ॥
 दक्षिणे तु गदां पद्मं नीलजीमूतसन्निभम् । वामे श्रीवत्सकं हस्ते पुष्टिपत्रे करे द्विविधि ॥ ६ ॥
 प्रक्षाल्य पश्चगव्येन स्थापयेत्कुंकुमोपरि । श्वेतवस्त्रेण संवेष्ट्य गन्धमालयैस्समर्चयेत् ॥ ७ ॥
 उपचारैः षोडशभिराचार्यो वैष्णवः शुचिः । सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञो ब्रह्मविद्यासुनिष्ठितः ॥ ८ ॥
 होमं च कारयेत्तत्र ह्याग्नेर्यां दिशि शास्त्रतः । समिदाज्यतिलैश्चैव जुहुयान्मूलमंत्रतः ॥ ९ ॥
 रोगी तथाऽर्चयेद्देवं नारायणमनामयम् । मूलमंत्रेण विधिवन्नैवेद्यं च सुसंस्कृतम् ॥ १० ॥
 नमोऽनन्ताय सांकारो मूलमंत्रः प्रकीर्तितः । ततस्तां प्रतिमां दद्यात् प्राङ्मुखाय ह्युदङ्मुखः ॥ ११ ॥

प्रार्थना ।

“ नारायण जगन्नाथ शंखचक्रगदाधर । पूर्वजन्मनि यज्ञादी विघ्नं यद्द्वै कृतं मया ॥ १२ ॥
 अन्त्रवृद्धिमहारोगं दानेनानेन तोषितः । चक्रहस्त गदापाणे शमयाशु जगत्पते ॥ १३ ॥
 विप्राणां भोजनं दद्यात्स्त्रात्वा मुंजीत वंधुभिः । एवं कृत्वा समाप्नोति नीरोगत्वं नरो भुवि ॥ १४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचसप्तत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

जात्युचमस्त्रीगमनाज्ञायते हृदयघ्नी । तत्पातकविशुद्धयर्थं प्राजापत्यचतुष्टयम् ॥ १ ॥
 अत्र च ।
 कामुक्तामृत्युवृष्टं च खरादीन्वा य ईक्षते । स नास्तिकाघ्नी च स्यादाद्र्नेत्रश्च जायते ॥ २ ॥
 [तत्र स्वर्णहरिणीदानं धेनुदानं वा ।]

स्वजातिजायागमने जायते हृदयव्रणी । तत्पातकविशुद्धचर्यं प्राजापत्यद्वयं चरेत् ॥ ३ ॥

[स्वजातिजायागमन इत्यस्यार्थः—ब्राह्मणस्य ब्राह्मणः, एवं क्षत्रियादेरापि क्षत्रियादिः सवर्णपुरुषस्तद्भाष्येत्यर्थः ।]

जलाशिवंधनप्रायनिमित्तेन मृतस्तु यः । भवेद्दुरासि द्रुष्टं हि व्रणं तस्यापि निष्कृतिः ॥ ४ ॥

[अनधिकारिणाऽविहितमार्गेण जलादिमरणे ।]

स दद्याद्दोषं तस्य पंचाशद्विप्रभोजनम् । दक्षिणां च यथाशक्ति मुक्तो भवति रोगतः ॥ ५ ॥

पितृष्वस्त्राभिगमने वामाङ्गेन व्रणी भवेत् । तेनापि निष्कृतिः कार्या सम्यग्दासीप्रदानतः ॥ ६ ॥

[शक्त्यनुसारेणाऽलंकृत्य दद्यादित्यर्थः ।]

अदण्ड्यास्तर्जयेद्यो वै स च गुल्मव्रणी भवेत् । तत्पातकविशुद्धचर्यं प्राजापत्यं समाचरेत् ॥ ७ ॥

मृते भर्तारि या नारी ब्रह्मचर्याभिघातिनी । सा भवेद्भ्रणदोषेण संभोक्तुं क्षमते न च ॥ ८ ॥

संभोगानन्तरं तीव्रवेदना पुरुषस्य च । दद्यात्रीलवृषांस्त्रीन्वि मधुसर्पिस्तिलानपि ॥ ९ ॥

[चशब्दात्स्त्रीपुंसयोरुभयोरपि तीव्रवेदना भवति ।]

नीलवृषभलक्षणम् ।

लोहेतो यस्तु वर्णेन मुखे पुच्छे च पाण्डुरः । श्वेतः खुरविपाणाभ्यां स नीलो वृष उच्यते ॥ १० ॥

यो गृहीत्वा द्विजो मोहान्नियुक्तो धर्मनिश्चये । भगन्दरो भवेत्तस्य ह्यधर्मं वदते मुखम् ॥ ११ ॥

आर्य्यभार्य्याभिगमने भगन्दरमुतो भवेत् ॥ १२ ॥

अत्र प्रतिक्रियामाह ।

माणिक्यं पद्मरागं च वज्रं वैदूर्यमेव च । गोमेदं च मरकतं पुष्परामं च मूर्त्तिकम् ॥ १३ ॥

हरितं नव चैतानि स्वर्णपात्रोपरि न्यसेत् । अथवा राजते ताम्रे गवाज्येन प्रपूरयेत् ॥ १४ ॥

[हरितं हरितरत्नम् । यस्मिन् सुवर्णादिपात्रे च रत्नानि स्थापितानि तत्पात्रं गव्येन चाज्येन पूरयित्वा इति ग्रहणम् ।]

स्वर्लिंगैश्चैव मंत्रैश्च होमः कार्यस्तु पूर्ववत् । ततो ब्राह्मणमाहूय वेदशास्त्रार्थकोविदम् ॥ १५ ॥

आदित्यादिग्रहाः सर्वे नवरत्नप्रदानतः । विनाशयन्तु मे हृष्टाः क्षिप्रमेव भगन्दरम् ॥ १६ ॥

अनेन कर्मणा नूनं यथावद्विहितेन तु । ततो नैरुज्यमाप्नोति ह्यसन्दिग्धं भगन्दरी ॥ १७ ॥

स्वगोत्रस्त्रीप्रसंगेन जायते च भगन्दरी । तेनापि निष्कृतिः कार्या मेपीदानेन यत्नतः ॥ १८ ॥

[तत्र रजतमयो मेपः स्वर्णखुरादिभिः सहितः ।]

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्यधिकतत्तशततमः ॥ ७७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतिमानादातिक्रोधादतिव्रेहभयादापि । यो धर्मनिश्चयज्ञानमन्यथा कुरुते नरः ॥ १ ॥

स पूषशोणितव्रणी कुर्यात्तच्छान्तपेऽथ तु । तप्तकृच्छ्रं प्रकुर्याच्च तिलप्रस्यप्रदो भवेत् ॥ २ ॥

होमश्चरुघृताभ्यां च तिलैरष्टोत्तरं शतम् । सहस्रं वा व्याहृतिभिः कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्यधिकतत्तशततमः ॥ ७७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पर्यां मर्मभेदेन मुष्टिपातेन चैव हि । असत्त्ववदनाच्चैव झीदस्त्रीपदयुगं भवेत् ॥ १ ॥

नाडीघ्नणश्च जायेत तद्गोगस्यापनुत्तये । चान्द्रायणं चातिकृच्छ्रं चातिचांद्रायणं चरेत् ॥ २ ॥
कृष्मांडहोमः कर्तव्यः सोमरुद्रजपस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गलगंडी गलद्रव्यहृता भवति मानवः । दानेन तत्प्रतीकारं वक्ष्यामि शृणु तत्त्वतः ॥ १ ॥
अध्यापयति शिष्यांस्तु यः प्रतार्यं गुरुस्तथा । शिष्यो गुरुं वञ्चयित्वा योऽधीते तस्य तस्य च ॥ २ ॥
जायते गण्डमालारूपो रोगस्तद्गुपशान्तये ।

तथा च ।

अभक्ष्यं भक्षयेद्यो वा गंडमाली भवेन्नरः ॥ ३ ॥
माणिक्यं पद्मरागं च वज्रं मौक्तिकमेव च । वैदूर्यं पुष्परागं च वज्रं मरकतं तथा ॥ ४ ॥
एभिर्मालां प्रकुर्वीत सूत्रमप्यत्र राजतम् । अलाभे मौक्तिकां मालां तस्मै दानं प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥
ताम्रपात्रे विनिक्षिप्य तिलानामुपरि न्यसेत् । तिलानां परिमाणं हि द्रोणपंचकमिष्यते ॥ ६ ॥
यद्वा तद्धोमैव स्यात्स्वशक्त्या वापि कारयेत् । महाशान्तिं तथा कुर्याद्ब्राह्मणैर्वैदपारगैः ॥ ७ ॥
आचार्यैस्तु शुचिर्दक्षः सर्वशास्त्रार्थकोविदः । श्रुतवृत्तैश्च संपन्नः सर्वप्राणिहितं रतः ॥ ८ ॥
एवंविधं पूजयित्वा वस्त्रमाल्यानुलेपनैः । होमं च कारयेत्तत्र समिदाज्यचरुत्कटम् ॥ ९ ॥
आसत्येन तथा मंत्रः सोमं राजानमित्यपि ।

मन्त्रः ।

“ मालेयं सर्वदैवत्या ब्रह्मविष्णुशिवादिभिः । इन्द्रादिलोकपालैश्च तथा सर्वामरैरपि ॥ १० ॥
इयं मे कण्डमाला या धारिता प्रीतिपूर्वकम् । ब्राह्मणाय प्रदानेन गलगंडं व्यपोहत् ॥ ११ ॥
गृहशान्तिः कृता यैस्तु तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डालादिवचः शृण्वन् यो भुंजानस्तथैव च । भुंक्ते च पाटलतनुमिन्द्रोही च जायते ॥ १ ॥
यवान्विप्राय वै दद्यात्तिलान्वेदाविदे तथा । यमसूक्तेन विप्रेन्द्र सर्पिषा मधुसूदनम् ॥ २ ॥
सहस्रं जुहुयात्तत्र मम प्रीत्यर्थमेव च । चाण्डालादिवचः शृण्वन्मुक्तिकाले तु कामतः ॥ ३ ॥

[अत्र वृद्धगौतमस्तु स्वर्णमजदानं प्रदर्शयति ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ररफाकादिमांसानां भक्षकः स्फोटवान्भवेत् । पार्श्वयोस्तन्निवृत्त्यर्थं कृच्छ्रचान्द्रायणं तथा ॥ १ ॥
चांडालकृतवापीषु तडागे कूपकादिषु । स्नात्वा पात्वा च सर्वाद्गृहाह्वान् हस्तपादयोः ॥ २ ॥
स्फोटयुक्तश्च स भवेत् कृच्छ्रं सांतपनं चरेत् । गां हिरण्यं च वासश्च दद्याच्छक्त्यनुसारतः ॥ ३ ॥
अवमन्य तु भवारं जारमालिङ्गते तु या । सार्द्धं क्रीडति या नारी तमेवानुस्मरत्यपि ॥ ४ ॥
तस्यास्तु स्तनयोः स्फोटा जायन्ते जननान्तरे । भगे च रक्तं स्रवति तद्गोमस्य प्रशान्तये ॥ ५ ॥
दद्याद्गां पंचलवणं हरिद्रां धान्यमेव च । उमामहेश्वरं चैव पूजयेच्च धने सति ॥ ६ ॥
निष्यद्गार्धकं दद्याच्चपेचामिसूक्तकम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आनिर्देशाया गोः पीत्वा पयो वै स्फोटवान्भवेत् । उपवातत्रयं कुर्वाद्भोजयेद्दिशतिं द्विजान् ॥ १ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयशततमः ॥ ७८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवतानां ब्राह्मणानां धनाऽपहरणात्तया । स्वामिद्रोहादात्तरीगी भवेदस्यापि निष्कृतिः ॥ १ ॥
कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमयाचरेत् ॥ २ ॥

[अत्र हिरण्यदानं कर्मविपाकेऽत्र ।]

शूरोः प्रत्यर्थितां याति वातरोगी भवेन्नरः । नानामन्त्रैश्च कुर्वीत जपं होमं च शान्तये ॥ ३ ॥
होमयित्वा परान्नं तु मुद्धे यस्तु विगर्हितम् । सोन्मादवातयुक्तः स्यात्कृच्छ्रे चान्द्रायणं स वै ॥ ४ ॥
कुर्यात्सारस्वतं मन्त्रं जपेद्ब्राह्मणतर्पणम् । अनिच्छतीमिच्छतीं य उपभुङ्क्ते परस्त्रियम् ॥ ५ ॥
बलादाक्रम्य म नरः सर्वसन्धिषु वेदनाम् । प्राप्नोति चैव वन्द्ये तु वातयुक्तो भवेन्नरः ॥ ६ ॥
ज्वरी तदपनुत्तर्य महिषीदानमाचरेत् । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमयापरम् ॥ ७ ॥
उद्यन्नद्य जपश्चैव शक्त्या ब्राह्मणभोजनम् । नामत्रयं जपेन्मर्त्यां रोगशान्त्यर्थमात्मनः ॥ ८ ॥
सहस्रनामकं वापि स्तोत्रं सम्यग्विधानतः । अच्युताऽनन्त गोविन्द एतन्नामत्रयं विदुः ॥ ९ ॥
अच्युतं त्रितयावृत्त्या जपेद्भोगस्य शान्तये । पुरुषसूक्तं जपेद्दिवांस्ततो रोगात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥

[अत्र महिषीदानम् ।]

सभायां पक्षपाती यः पक्षाघाती प्रजायते । स चतुर्मापिकैर्होमी भूतिं दद्यात्प्रयत्नतः ॥ ११ ॥
योऽकृत्वा ब्राह्मणो भुङ्क्ते ज्ञानहोमजपादिकम् । स हिकारो रोगसंयुक्तस्तत्पापस्यापनुत्तये ॥ १२ ॥
चान्द्रायणत्रयं कुर्वाद्ब्रीहिकृच्छ्रांश्च समाचरेत् । तामश्रित्पर्णामिति च जपेत्सूक्तं समाहितः ॥ १३ ॥

[अत्र स्वर्णमृगदानम् ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयशततमः ॥ ७८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सवर्णागमने वातरक्तवाङ्मयवे नरः ॥ १ ॥

[तत्र लक्ष्मीनारायणं स्वर्णरूपम् । यदा वातपित्तहरणार्थमिदं दानम् ।]

लघुनं युंजनं तालफलं वाऽश्नाति यो द्विजः । स वातपित्तरोगी च भवेच्चान्द्रायणं चरेत् ॥ २ ॥

[औपधव्यतिरेकेण लघुनादिभक्षणे चान्द्रायणं कामतश्चेद्भिक्षुणम् ।]

तत्तद्रत्नमवालानां हारी स्याद्भक्तवातवान् । चान्द्रायणं द्विजः कुर्वात्तद्भोगस्य प्रशान्तये ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयशततमः ॥ ७८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैद्यशास्त्रं विना यस्तु कृत्वौपधमयान्यथा । प्रयोजयेदन्यथा हि रक्तपित्तयुतो भवेत् ॥ १ ॥

कृच्छ्रचान्द्रायणे कार्ये ब्राह्मणेभ्यश्च भोजनम् ॥ २ ॥

मद्यपो रक्तपित्ती स्यात्स दद्यात्तर्पिराढकम् । मधुयुक्तं घटं दद्यात्साहिरण्यं विद्युदये ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्यधिकतमशततमः ॥ ७८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रपुहारी च पुरुषो जायते श्लेष्मलः सदा । उपोष्य दिवसं सोऽपि दद्याच्छतपलं प्रपु ॥ १ ॥
नित्यानुष्ठानविमुखः कफरोगी भवेन्नरः । परामवं समाप्नोति इत्याह भगवान् यमः ॥ २ ॥
तच्छान्तये मासमेकं दधि वै भक्षयेन्नरः । सहस्रनामकं पाठ्यं होमश्चाष्टोत्तरायुतम् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धूर्तोऽपस्माररोगी स्यात्स तद्दोषस्य शान्तये । ब्रह्मकूर्चत्रयं कृत्वा धेतुं दद्यात्सदक्षिणाम् ॥ १ ॥
[ब्रह्मकूर्चलक्षणं कृच्छ्रप्रकरणे दर्शितम् ।]
गुरौ यो रिपुवद्दृष्ट्या प्रतिकूलः समाचरेत् । सोऽपस्मारी भवेत्तत्र कुर्याच्चान्द्रायणं स च ॥ २ ॥
[विनायकप्रतिमादानम् ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नागहारी च पुरुषो जायते शीर्षरोगवान् । सीसं शतपलं दद्यादुपोष्य शनिवास्तरे ॥ १ ॥
गुरुरोधी शिरसि रोगवाञ्जायते नरः । कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापि वा ॥ २ ॥
औषधानि प्रदद्याच्च तिलपात्रं तथैव च ।

अत्र च ।

प्रायोपवेशनादीनां व्रतानां त्यागकारणात् ॥ ३ ॥
शिरोरोगस्युतो भूयात्तन्निष्कृतिरथोच्यते । गोहत्याया व्रतं कुर्यात्पञ्चाशद्विप्रभोजनम् ॥ ४ ॥
ब्रह्मचारी यदाऽश्रीयाद्भिन्नपात्रे विशेषतः । पकांशिन शिरोरोगी भवतीत्याह नारदः ॥ ५ ॥
[भिन्नपात्रे भिन्नकांस्यपात्रे भोजनमित्यर्थः ।]
अक्षीभ्यां त इत्येवं सूक्तमष्टोत्तरं शतम् । जपेच्चरुघृताभ्यां स जुहुयाच्च तथैवाहि ॥ ६ ॥
औषधस्यापि हरणात्पूर्ववत् प्रजायते । तेन सूर्यः प्रदातव्यो निष्कैकस्य यथाविधि ॥ ७ ॥
[अत्र चोपवीतदानं शंसत्याचार्याः ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशित्यधिकसप्तशततमः ॥ ७८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धर्मं ब्रमाहुपक्रम्य मध्ये त्यजति यो नरः । अविद्यमानं दोषं वा परेषां यः प्रकाशयेत् ॥ १ ॥
स भवेत्पूतिवक्रस्तु कुर्याच्चान्द्रायणं नरः । धूपस्रक्चन्दनादीनि दधीनि च स्वशक्तितः ॥ २ ॥
दद्याद्विप्राय पंचाशद्ब्राह्मणान्भोजयेत्तथा ।

अनु च ।

परवाचां विप्रकर्ता मुखरोगी प्रजायते । मर्मोद्घातेन चाऽन्येषां मुखरोगी प्रजायते ॥ ३ ॥
मन्धानांरादिभिः स्पृष्टं सुपत्वा दुर्गन्धवान्भवेत् । पीत्वा त्रिरात्रं गोक्ष्यं भोजयेद्ब्राह्मणत्रयम् ॥ ४ ॥

अनु च ।

कूटसाक्षी भवेद्भक्तुरोगी शोणितापित्तवान् । कृच्छ्रश्रुतिकृच्छ्रे कुर्वीत चांद्रायणमयापरम् ॥ ५ ॥
कुर्व्यात्कूष्माण्डहोमं च गायत्रीमयुतं जपेत् । दद्याद्विरण्यं व्रीहिं च मुखरोगस्य शान्तये ॥ ६ ॥
वाग्विरोधं च कुरुते मुखरोगी भवेन्नरः । तस्य दाने च विहितं गजरूपं च सांगतः ॥ ७ ॥

[स्वर्णगजदानमित्यर्थः ।]

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अथ्याय एकोनवत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्वान्नहरणे चैव जिह्वारोगः प्रजायते । गायत्रीं प्रजपेत्सं दशांशं जुहुयात्तिलैः ॥ १ ॥
अनु च ।

परेषां दुःखकरणात्सर्वदाऽनृतभाषणात् । जिह्वारोगस्तथाऽन्येषां पक्षपाताच्च संसदि ॥ २ ॥
जिह्वारोगो भवेदास्ये व्रणी चैवाभिजायते । पातकद्वितये चैव होमः कूष्माण्डसंज्ञकः ॥ ३ ॥
कयानश्चित्रसूक्तस्य जपो होमस्तथैव च । व्रीह्यादीनां तथा दानमौषधस्य च संस्मृतम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अथ्यायो नवत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्याऽप्रदंश्छर्दिरोगी गां च दद्यात्पयस्विनीम् ॥ १ ॥

[चकारादेकः कृच्छ्रः सौरमंत्रजपश्च समुच्चीयते ।]

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अथ्याय एकोनवत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आमान्नहरणे चैवं दन्तपीडा प्रजायते । स दद्यादश्विनौ हेमनिष्कद्रवविनिर्मितौ ॥ १ ॥
सूकरे निहते चैवं दन्तुरो जायते नरः । स दद्यात्तद्विशुद्धचर्यं घृतकुम्भं सदक्षिणम् ॥ २ ॥
सुरापाः श्यामदंतश्च प्राजापत्याष्टकं चरेत् । शर्करायास्तुलाः सप्त दद्यात्पापविशुद्धये ॥ ३ ॥

[आत्मसमां शर्करायास्तुलां दद्यादित्यर्थः ।]

मंत्रः ।

“ त्वं तुले सर्वभूतानां प्रमाणं परिकीर्तितम् । मां तोलयसि संतारादुद्धरस्व नमोऽस्तु ते ” ॥ ४ ॥
जपित्वा तु महारौद्रं दशांशं जुहुयाच्चिलात् । ततोऽभिषेकः कर्तव्यो मंत्रैर्वैरुणदैवतैः ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अथ्यायो द्विनवत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परेषां तर्ककरणान्निधुरोक्तिः प्रजायते । खरोक्तिर्हास्यकरणाद्दयान्मौक्तिककांचने ॥ १ ॥
[खरोक्तिर्निष्ठुरा नीरसोक्तिः । गर्दभस्वरवद्वा स्वस्य परोद्देगजनकस्य वा ।]
मूको भ्रातृवधाच्चैव तस्येयं निष्कृतिः स्मृता । तेन कार्यं विशुद्धचर्यं व्रतं चान्द्रायणत्रयम् ॥ २ ॥
व्रतान्ते पुस्तकं दद्यात् सुवर्णपलसंयुतम् । ब्राह्मणाय यजुर्वेदविदे वस्त्रेण संयुतम् ॥ ३ ॥
इमं मंत्रं समुच्चार्य ब्राह्मणं च विसर्जयेत् ॥ ४ ॥

“ सरस्वति जगन्मातः शब्दब्रह्माधिदेवते । दुष्कर्मकारिणं पापं रक्ष मां परमेश्वरि ” ॥ ९ ॥
स्वरोपघाती वाचां च हर्ता मूकः प्रजापते ॥ ६ ॥

[वाचां हर्ता गुर्वनुज्ञामंतरेण वेदादिग्राही पुस्तकहर्ता च ।]

कुर्व्यात्स्वर्णमयं पद्मं पलाङ्गेन तद्वर्द्धतः । यथाविभवतः सम्यग् वित्तशाठ्यं न कारयेत् ॥ ७ ॥
रक्तवस्त्रेण संवेश्य ताम्रपात्रे तिलोपरि । ताम्रपात्रपरीमाणं पलानामष्टकं विदुः ॥ ८ ॥
आढकद्वितयोन्मानं तिलराशौ प्रयत्नतः । उपचरिः षोडशभिराचार्यः सर्वशास्त्रवित् ॥ ९ ॥
रक्तचन्दनपुष्पाद्यैर्मंत्रिणाग्नेन पूजयेत् । ब्रह्मणे तु नमस्तुभ्यं विष्णोरमितनाभिजः ॥ १० ॥
अतिमीतिकरो भानोस्तथा रुद्रस्य चैव हि । पूजां मम गृह्णाण त्वं सर्वक्लेशहरो भव ॥ ११ ॥
आग्नेय्यां दिशि वै होमः कर्तव्यो मंत्रपूर्वकः । समिदाज्यतिलैश्चैव समिधाऽष्टाक्षरेण तु ॥ १२ ॥
[आज्यहोमे चित्रं देवानामिति मन्त्रः ।]

तस्मै हुतवते पद्मं दद्यात्समृत्वा चतुर्मुखम् ।

“ यस्माद्वाचां विशेषेण वैरूप्यं मम देहजम् । स्वरोपघातजं तीव्रदुःखं रोगाकरस्तथा ॥ १३ ॥
तत्सर्वं नाशयन्वत्र ब्रह्मविष्णुशिवाग्रयः । त्रिदशादयश्च ये देवा हविष्मन्तस्तथा भुवि ” ॥ १४ ॥
एवं दत्त्वा तु तत्पद्ममाचार्यायातिभक्तितः । पृष्ठतस्तमनुब्रज्य स्वर्भेदाद्रिसुच्यते ॥ १५ ॥
वेदं वा धर्मशास्त्रं वा विक्रीणीयाद्द्विजोत्तमः । अधीतस्य न जानाति जिह्वायां शब्दं भवेत् ॥ १६ ॥

[वेदं वा धर्मशास्त्रं वा विक्रीणीयादिति भृतकाध्यापक इत्यर्थः]

अपरिस्फुटवक्त्रा च जिह्वायां व्रणवानपि । कृच्छ्रातिकृच्छ्रौ कुर्वीत चान्द्रायणमथापरम् ॥ १७ ॥
सूक्तं ताम्रिवर्णाख्यं जपेच्चैवायुत्रयम् । दद्याद्द्विरण्यं विप्रेभ्यो भोजनं च स्वशक्तितः ॥ १८ ॥
वाग्बिरोधं गुरोः कृत्वा भवेद्भद्रद्वाग् नरः ॥ १९ ॥

[तत्र स्वर्णसरस्वतीदानम् ।]

उष्ट्रे विनिहते चैव जायते विकृतस्वरः । स तत्पापविशुद्ध्यर्थं कृच्छ्रमेकं व्रतं ततः ॥ २० ॥
कर्पूरस्य पलं दद्यात्क्षीरद्रव्याणि शक्तितः ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायखनिवत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लवणस्यापहर्ता च शीर्णवर्णाद्दग्निपाणिकः । वर्वरस्वरवांश्चैव जायते तस्य निष्कृतिः ॥ १ ॥
उद्यन्नद्यद्गच्छं सम्यग् जपेदशोत्तरायुतम् । जुहुयाच्चरुसर्पिर्भ्यां रक्तवासास्तथैव हि ॥ २ ॥
दद्यादेवं द्विजे गां वा कुर्व्यात्पूजां स्वशक्तितः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायखनुर्नवत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुवकुटे निहते चैव वक्रनासः प्रजापते । तेन निष्कः प्रदातव्यो ब्राह्मणाय हिरण्यमयः ॥ १ ॥
परदृष्टिविघातेन भिषग्मुमिथ्याचरेण च । कामात्परस्त्रियं दृष्ट्वा नेत्ररोगी भवेन्नरः ॥ २ ॥
चान्द्रायणं पराकं च पंचाशद्विप्रभोजनम् ॥ ३ ॥

[एतच्च भोजनं मुद्गराधान्यात् मुद्गरात् ब्राह्मणेभ्यो दद्यात् नेत्ररोगापनुत्तय इति ।]
वधोदा हान मयं तु जपेदाज्यं सकांचनम् । दद्याद्विप्राय विधिवन्नेत्ररोगः प्रशाम्यति ॥ ४ ॥

दम्पतिभ्यां प्रवृत्तं तु मैथुनं यो निरीक्षयेत् । स नेत्रपूययुक्तः स्यादक्षीभ्यामिति मंत्रतः ॥ ६ ॥

[अतिप्रचुरतरं दूषिकं पूयमित्यभिधीयते ।]

जपहोमौ च कुर्वीत शक्त्या ब्राह्मणभोजनम् । सहस्रकलशस्नानमेवं कुर्याद् द्विजोत्तमः ॥ ६ ॥

घृतचौरस्तु पुरुषो जायते नेत्ररोगवान् । उपोष्य संप्रदद्याद्द्विं घृतधेनुं विधानतः ॥ ७ ॥

पिटुहा चेतनाहीनो मातृहाऽप्यथ जायते । नरकान्ते प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ८ ॥

[अंधत्वं नाम प्रतिबद्धदृष्टित्वं नोत्पाटितनेत्रत्वं रात्र्यंधत्वं वा । चेतनाहीनो निश्चेष्टो निर्बुद्धिश्च ।

तस्यापि वक्ष्यमाणप्रायश्चित्तमेव रोगनिष्कृतिहेतुः । नरकान्तेऽप्यः प्रजायते इत्यन्वयः ।]

प्राजापत्यानि कुर्वीत त्रिंशच्छास्त्रविधानतः । व्रतान्ते कारयेन्नावं सुवर्णपलसंख्यया ॥ ९ ॥

स्तंभं रौप्यमयं चैव ताम्रपात्रं तु पूर्ववत् । नौका द्विजाय दातव्या सर्वोपस्करसंयुता ॥ १० ॥

[नौकेत्युपलक्षणं स्तम्भोऽपि विष्णुप्रतिमान्वितो दातव्यः । सर्वोपस्करसंयुतोति

उपस्करो नौकादण्डः सोऽपि सौवर्णं एव च ।]

“ वासुदेव जगद्धन्य सर्वभूताशायस्थित । पापार्णवानिमग्नं मां तारयाश्रिततारक ” ॥ ११ ॥

इत्युदीर्य प्रणम्याथ ब्राह्मणं तं विसर्जयेत् ॥ १२ ॥

[इति चेतनाहीनत्वहरेऽपि ।]

शाकहारी च पुरुषो जायते नीललोचनः । ब्राह्मणाय प्रदातव्यं महानीलमणिद्वयम् ॥ १३ ॥

कपिलाक्षत्वैऽपि ।

रीतिहृत्कपिलाक्षः स्यादुपोष्य दिवसद्वयम् । रीतिं पलशतं दद्यादलंकृत्य द्विजातये ॥ १४ ॥

[रीतिर्नाम ताम्रप्रकृतिको धातुविशेषः । पित्तलमिति यावत् ।]

उच्छिष्टः सन् य आदित्यं पश्येदुद्यंतमम्बरे । मर्घ्यगतं तथाऽस्तं च यांतमुच्छिष्ट एव सन् ॥ १५ ॥

नक्षत्राण्यथवा चन्द्रं स भवेन्मन्ददृष्टियुक् । घृतेन चरुणा नेत्रराक्षिहीनो जुताशने ॥ १६ ॥

जुहुयादयुतं सम्यगिति शास्त्रस्य निश्चयः । रक्तवासांसि वै दद्याद्व्रतं तद्रथाधिशातये ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय पचनव्यधिकसप्तशततमः ॥ ७२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्विजगृहे तीर्थे पुण्यस्याधिष्ठितं परम् । चतुर्भुजं तु द्विभुजं समं कुर्याद्विचक्षणः ॥ १ ॥

लक्षणैश्चैव पूर्वोक्तैः सर्वाङ्गसंस्कृतो भवेत् । वस्त्रैर्माल्यैस्तथा गन्धैर्भूलमंत्रेण पूजयेत् ॥ २ ॥

ततो ब्राह्मणमाहूय दरिद्रं धर्मकोविदम् । श्रुतवृत्तैश्च संपन्नं तथा चैवात्मवेदिनम् ॥ ३ ॥

वस्त्राशुलीयकैस्तस्य पूजां भक्त्या प्रकल्पयेत् । होमं च कारयेत्तत्र समिदाज्यतिलैरपि ॥ ४ ॥

मन्त्रश्च रुद्रगायत्री सर्वत्रेति विनिश्चयः ॥ ५ ॥

रुद्रगायत्री लिङ्गपुराणेऽभिहिता यथा-

“ सर्वेश्वराय विद्महे शूलहस्ताय धीमहि । तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॥ ”

यदा त्र्यंबकमन्त्रेण समिद्धे जुहुयात्सुधीः । कद्वद्वायेति मंत्रेण जुहुयादाज्यमाहृतः ॥ ६ ॥

[मूलमंत्रः पंचाक्षरो वा रुद्रगायत्री वा ।]

“ कैलासवासी भगवानुमया साहितः परः । त्रिनेत्रश्च हरो ददुरोगमाह्य व्यपोहतु ” ॥ ७ ॥

ततश्च ब्राह्मणं संम्यक् प्राणिपत्य क्षमापयेत् । ब्राह्मणान्भोजयेद्वापि स्वयं भुञ्जीत वाग्यतः ॥ ८ ॥
एवं दत्त्वा महादानं दहुरोगात्प्रमुच्यते । गोत्रहा लूतकी चैव प्राजापत्यं समाचरेत् ॥ ९ ॥
व्रतान्ते मेदिनीं दद्याच्छृणुयाच्चैव भारतम् ॥ १० ॥

[भूमेरभावे मेदिनीप्रतिनिधित्वेन गां पयस्विनीं दद्यात् । भारतश्रवणं शास्त्रोक्तप्रकारेण इति ।]
लोहहारी च पुरुषो भवेद्वै बर्बरांगकः । लोहं शतपलं दद्याद्दुषोप्य शनिवासरे ॥ ११ ॥
कारुकाणां वधे कृष्णो रूक्षांगश्च प्रजायते । तेन तत्पापशुद्धयर्थं दद्याद्वै वृषभं सितम् ॥ १२ ॥

[कारुकाः शिल्पिनः ।]

तैलचौरेऽपि भवति नरे कण्डूयनं सदा । उपोष्य सोऽपि विप्राय दद्यात्तैलघट्टयम् ॥ १३ ॥
वस्त्रहारी च शीर्णाङ्गः संप्रदद्यात्सुशोभनम् । हेम निष्कत्रयमितं वस्त्रयुग्मं च दापयेत् ॥ १४ ॥
स्वाम्यङ्गनाभिगमनं कृत्वा चान्द्रायणत्रयम् । व्रतान्ते पुस्तकं दद्यात्सुवर्णपलसंयुतम् ॥ १५ ॥
शय्यां दद्यात्स विप्राय सोपधानां सद्दलिकाम् ॥ १६ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अग्ने विनिहते चैव वक्रकण्ठः प्रजायते । प्राजापत्यानि चत्वारि सप्तधान्यानि चोत्सृजेत् ॥ १ ॥
शतं पलानि मानेन दद्याच्चैव द्विजातये । चक्रवाती दीर्घगलो दद्याद्गां धवलां शुभाम् ॥ २ ॥
अभक्ष्यभक्षदोपासु कण्ठरोगः प्रजायते । कृच्छ्रत्रयं प्रकुर्वीत दद्याद्धेनुं सद्दक्षिणाम् ॥ ३ ॥
दद्याद्वै कंठरोगी तु कंबलं कंबलोद्भवम् । ऊर्णाच्छादनं लोकानां शीतवातभयापहम् ॥ ४ ॥
सर्वदुःखहरं यस्मादतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ ५ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सतनवत्यधिकसप्तशततमः ॥ ७९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पारावते च निहते हीनपाणिः प्रजायते । पारावतं स सौवर्णं प्रदद्यान्निष्कमात्रकम् ॥ १ ॥
कन्दमूलस्य हरणाद्गतपाणिः प्रजायते । देवतायतनं कुर्याद्द्विद्यानं तस्य शान्तये ॥ २ ॥
चान्द्रायणं प्रकुर्वीत ब्रह्मकूर्चं विधानतः । क्षीरहारी च पुरुषः खिन्नपाणिः प्रजायते ॥ ३ ॥
प्रदद्याच्चैव विप्राय काश्मीरं च पलत्रयम् । अयोनीं चैव गमनाद्भुजस्तम्भः प्रजायते ॥ ४ ॥
सहस्रकलशघ्नानैः शंभुं पूज्य यथाविधि । कुनखी नरकस्यान्ते जायते विप्रहेमहत् ॥ ५ ॥
स सुवर्णपलं दद्यात् कृत्वा चान्द्रायणत्रयम् । उदक्यावीक्षितं भुंक्ते जायतेः कृमिलोदरः ॥ ६ ॥
गोमूत्रपावकाहारः सप्तरात्रेण शुद्ध्यति । अभक्ष्यभक्षणे चैव जायन्ते कृमयो हृदि ॥ ७ ॥
यथावचु विशुद्धयर्थमुपोष्य भीष्मपंचरम् ॥ ८ ॥

[यथावत् व्रताङ्गभूतब्रह्मचर्यदक्षिणादानादियुक्तमित्यर्थः ।]

गजे विनिहते चैव कृमिशुक्षिस्तु जायते । मृते भर्तारि या नारी नीलवस्त्रं प्रधापयेत् ॥ ९ ॥
सा मृता नरकं याति कृमिकुक्षिस्ततः परम् ॥ १० ॥

[पापभोगानन्तरं मनुष्यशरीरमाप्तायेत्यर्थः ।]

स नीलवृषभान् यावद्दद्याच्चान्द्रायणत्रयम् । पुर्यात्रिंशद्द्विजा भोज्या दद्याच्छतया तदीपधम् ॥ ११ ॥

[नीलवृषभलक्षणं भग्नप्रणहने ।]

सुक्त्वा वाऽस्पृश्यसंस्पृष्टं जायते ना कृशोदरः । त्रिरात्रं वैष्णवं कुर्यात्पातकाद्वै प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
इति श्रीबृहस्पत्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टमव्यधिकतशततमः ॥ ७९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

इक्षुविकारहारी च भवेद्दुरगुल्मबाहु । गुडधेनुः प्रदातव्या तस्य दोषस्य शान्तये ॥ १ ॥
गुरुमत्यर्थितां यातो गुल्मबाह्वायते नरः । आरभेत्तन्निवृत्त्यर्थं मासमेकं पयोव्रतम् ॥ २ ॥

[वातगुल्मवानित्यर्थः ।]

सुंचामि त्वेति सूक्तेन व्यर्चनं चरुसर्पिषा । जुहुयादयुतं सम्यग् वात आवाहृत भेषजम् ॥ ३ ॥
एतत्सूक्तं जपेद्दद्यादन्नदानं च शक्तितः ॥ ४ ॥

[वात आवाहति सूक्तं तत्र विनायकदानम् ।]

इति श्रीबृहस्पत्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवमव्यधिकतशततमः ॥ ७९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनकारी यो यकृत्सीहजलोदरी । तेषां प्रगमनार्थाय प्रायश्चित्तमिदं स्मृतम् ॥ १ ॥
पतेषु दद्याद्विप्राय जलधेनुं विधानतः । सुवर्णरूप्यताम्राणां पलत्रयसमन्विताम् ॥ २ ॥
भृतकाध्यापको यस्तु कन्यादूषणतत्परः । स्त्रीहवान्त भवेद्विप्रो जपेच्छ्रीसूक्तमत्र हि ॥ ३ ॥
अयुतत्रयसंख्याकं प्लीहोदगविमुक्तये । यो ब्रह्मविष्णुतद्गणां विभेदं गरुडाग्रज ॥ ४ ॥
साधयेद्दुरव्याधियुक्तो भवति मानवः । कुट्यात्कृच्छ्रात्तिकृच्छ्रं च चान्द्रायणमयापरम् ॥ ५ ॥
सहस्रकलशस्नानमीश्वरस्य तु कारयेत् । जपेदयुतसंख्याकमुद्यन्नयेत्यृचं तथा ॥ ६ ॥
राजा कर्मातिद्युक्तेन नियुक्तो धर्मनिश्चये । पुरोहितश्चाधिकारान्तश्चिवश्वान्यायाऽऽचरेत् ॥ ७ ॥
जलोदरत्वमाप्नोति तस्य वक्ष्यामि निष्कृतिम् । पयसा वर्तयेन्मासत्रितयं व्रतमुत्तमम् ॥ ८ ॥
सहस्रकलशस्नानमीश्वरस्य तु कारयेत् । उदरव्याधियुक्तस्तु भवेद्द्यूर्वगनागमे ॥ ९ ॥
कुट्यान्नु मकरं सम्यग् राजतं तान्नमेव च ॥ १० ॥

[कृत्वा मकरं ब्राह्मणाय दद्यात् इत्यर्थः ।]

इति श्रीबृहस्पत्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टशततमः ॥ ८०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मंदोदराग्निर्भवति शक्तिद्रव्येण वै यजेत् । प्राजापत्यत्रयं कृत्वा भोजयेत्सततं द्विजान् ॥ १ ॥
[शक्तिद्रव्यं कदन्नम् इति वा पाठः ।]
गोमांसखादको मंदजठराग्निः प्रजापते । प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रमतिकृच्छ्रं तथैव च ॥ २ ॥
अग्निमंत्रं जपेन्नित्यं श्रीसूक्तं च विचक्षणः । अकारणं गरं दत्त्वा प्रमारयति यो नरः ॥ ३ ॥
स मन्दाग्निर्भवेदेव मृतकस्वल्पकांतिकः । अग्नेर्मन्थं भवेत्तस्य पक्षेत्ताग्निविनाशकः ॥ ४ ॥

[तत्रेदं मकरदानं स्वर्गस्य तंतुलदानं च ।]

इति श्रीबृहस्पत्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्याय एकधिकशततमः ॥ ८०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अन्नहर्ता त्वजीर्णातो भवेदस्य तु निष्कृतिः । उपवातत्रयं कृत्वा प्राजापत्यमयापि वा ॥ १ ॥

जुहुयाच्चरुसर्पिर्भ्यामग्निस्मीत्यृचाऽनया । परात्रविन्नफरणादजीर्णमपि जायते ॥ २ ॥
लक्षहोमं प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यधिकाष्टशततमः ॥ ८०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुरुणा नानुयातो यो वेदाध्ययनमाचरेत् । स जडः प्रज्ञया हीनः संसारे जायते नरः ॥ १ ॥

[आचरेत्कुर्यादित्यर्थः ।]

वक्ष्यामि तत्प्रतीकारं शुद्धकांस्यमयीं दृढाम् । शोभनां कारयेद्वृण्डं शुभरेखाविभूषिताम् ॥ २ ॥
पलैस्तु कुर्याद्विशत्या त्रिंशता वा तद्द्वतः । सुवर्णाढ्यामतिशुद्धां पंचगव्येन स्नापयेत् ॥ ३ ॥
श्वेत्तवस्त्रेण संवीतां तंडुलोपरि विन्यसेत् ॥ ४ ॥

[ब्राह्मणाय देया । तद्दानमंत्रस्तु ब्रह्मजज्ञानामेति ।]

पितृहा चेतनाहीनो मातृहाऽन्धश्च जायते । नरकान्ते प्रकुर्वीत प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ ५ ॥

[अस्य प्रायश्चित्तं नेत्ररोगप्रकरणेऽप्यत्वहरे प्रपंचितम् ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्यधिकाष्टशततमः ॥ ८०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुरुजायाभिगमनान्मूत्रकृच्छ्रं प्रजायते । तेनापि निष्कृतिः कार्या शास्त्रदृष्टेन कर्मणा ॥ १ ॥

[अनेन विधिना निष्कृतिरुच्यते, तत्रैका प्राजापत्यादिव्रतरूपा ।

अपरा प्रतिमादानजपहोमब्राह्मणभोजनरूपा ।]

स्यापयेत्कुंभमेकं तु पश्चिमायां शुभं दिशि । नीलवस्त्रसमाच्छन्नं नीलमाल्यादिभूषितम् ॥ २ ॥
तस्योपरि न्यसेद्देवं लोहपात्रे प्रचेतसम् । सुवर्णनिष्कपद्मेन निर्मितं यादसां पतिम् ॥
जपेत्पुरुषसूक्तेन वरुणं विश्वरूपिणम् ॥ ३ ॥

[वरुणमूर्तिश्च पाशवरदकरा मकरवाहना च भवति ।]

मन्त्रः ।

“ यादसामधिपो देवो विश्वेपामपि पावनः । संसाराब्धी कर्णधारो वरुणः पावनोऽस्तु मे ” ॥ ४ ॥
इमं मंत्रं समुच्चार्य आचार्याय यथाविधि । दद्याद्देवमलंकृत्य मूत्रकृच्छ्रप्रशान्तये ॥ ५ ॥
पशुयोनी च गमनान्मूत्रकृच्छ्रं प्रजायते । तिलपात्रत्रयं चैव स दद्यादात्मशुद्धये ॥ ६ ॥

तत्र तिलपात्रदानमाह ।

ताम्रपात्रे तिलान्कृत्वा पलपोढशकल्पिते । सहिरण्यान्वशक्त्या वा विप्राय प्रतिपादयेत् ॥ ७ ॥

तत्र विष्णुप्रतिमाया यथोक्तदानमन्त्रः ।

“ चक्रं मुद्गर्शनं यस्य चिद्धानि विविधानि च । प्रमेहं हरतु क्षिप्रं विष्णुर्मंडवाहनः ” ॥ ८ ॥
तस्मिन्नीप्रसंगेन प्रमेहो जायते गदः । दानं रुद्रजपं कुर्याद् दद्याद्रक्त्या च कांचनम् ॥ ९ ॥

[प्रसंगेन गमनेनेत्यर्थः ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्यधिकाष्टशततमः ॥ ८०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मातृगामी भवेच्चेह लिङ्गं तस्य विनश्यति । चाण्डालीगमने चैव हीनकुष्ठी प्रजायते ॥ १ ॥
तस्य प्रतिक्रियां कर्तुं कुम्भमुत्तरतो न्यसेत् । कृष्णवस्त्रसमाच्छन्नं कृष्णमालयानुलेपनम् ॥ २ ॥

[उत्तरतः शुद्धलिप्तप्रदेशस्योत्तरभागे उदकादिपूरितं कलशं स्थापयेत्

कलशस्थापनविधिनेत्यर्थः ।]

तस्योपरि न्यसेत्कांस्यपात्रं तत्र धनेश्वरम् । सुवर्णनिष्कपदकेन निर्मितं नरवाहनम् ॥ ३ ॥
यजेत्पुरुषसूक्तेन धनदं विश्वरूपिणम् ॥ ४ ॥

[यजेत्पूजयेदित्यर्थः ।]

मन्त्रः ।

“ निधीनामधिपो देवः शंकरस्य प्रियः सखा । स वै धनपतिः श्रीमान् मम पापं व्यपोहतु ” ॥ ५ ॥
इमं मन्त्रं ससुञ्चार्य आचार्याय यथाविधि । दद्यादेवं हीनकुष्ठी लिङ्गनाशी च शुद्ध्यति ॥ ६ ॥
हुष्टवादी च पण्डः स्यात्त दद्याच्च द्विजातये । रीप्यं पलत्रयं हुग्धघटप्रयसमन्वितम् ॥ ७ ॥
नृपो भूत्वेह इस्तादिमपरार्थं विनैव यः । छेदयेद् वा भुजस्तम्भो भवेद्गृध्र इवाश्रमना ॥ ८ ॥
शिलापृष्ठसर्दक्षश्च सत्रणश्चापि जायते । रुषिरं प्रस्त्रवेत्पश्चात्तस्येयं निष्कृतिः परा ॥ ९ ॥
शतरुद्रं जपेत्सम्यगष्टोत्तरसहस्रकम् । व्रतं चान्द्रायणं चैव कुर्याद्दद्याच्च गां ततः ॥ १० ॥
जायते वृषणे तस्य व्याधिः परमदारुणः । जपित्वा दशसाहस्रं मुच्यते रुद्रसंहिताम् ॥ ११ ॥
यानि चान्द्रायणादीनि व्रतान्युक्तानि तानि वै ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः पचाधिकाष्टशततमः ॥ ८०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुगलये जले वापि शकृन्मूत्रं करोति यः । युद्गोगो भवेत्तस्य पापरूपः स दारुणः ॥ १ ॥
मासं सुरार्चनेनैव गोदानद्वितयेन च । प्राजापत्येन चैकेन शाम्पेद् मुदरुजाऽण्डज ॥ २ ॥

[यद्यपि सुरार्चनमिति सामान्येनाऽभिहितं तथापि सूर्यप्राधान्येन विष्णुरुद्री पूज्यौ ।

‘ आरोग्यं भास्करादिच्छेत् ’ इति श्रुतिः ।]

प्रसन्नशुदाद्ये ।

विष्णुत्रोत्सर्जनं कृत्वा योऽकृत्वा शौचकर्म तु । भुंक्ते जन्मान्तरे मर्त्यो भवेत्त प्रसन्नवाद्गुदी ॥ ३ ॥
भवेच्च दारुणा पीडा तत्र कृच्छ्रातिकृच्छ्रकम् । चान्द्रायणं च कर्तव्यं तत्तथा क्षीरसर्पिणा ॥ ४ ॥
अक्षीभ्यामिति सूक्तेन सहस्रं जुहुयाच्छुचिः । उद्यन्नद्य ऋचं चैव जपेत्पूर्वोक्तसंख्यया ॥ ५ ॥

गृहीत्वा वेतनं योऽध्यापयेत् तदर्थवचनम् ।

अध्यापयेच्च जुहुयाजपेद्वाऽशौच्युतो भवेत् । निवृत्ती च प्रकुर्वीत कृच्छ्रं चैवातिकृच्छ्रकम् ॥ ६ ॥
चान्द्रायणं चैव तथा जपेद्यत्सूक्तपौरुषम् । उद्यन्नद्य ऋचं चैव श्रीविष्णुहृदयं तथा ॥ ७ ॥
तामग्निवर्णामिति च जपेत्सूक्तं समाहितः । हिरण्यं रजतं दद्याच्छ्रोत्रियाय कुटुम्बिने ॥ ८ ॥

[तत्र च धेनुदानं प्रशंसन्ति केचिच्च गोपालदानम् ।]

वर्हापीडकसंयुक्तं वेणुवादानतत्परम् । गोपीजनैः परिवृत्तं जातीपुष्पावतंसकम् ॥ ९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः षडधिकाष्टशततमः ॥ ८०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्मार्ताग्निं शमयेद्यस्तु सोऽतीसारयुतो भवेत् । अग्निरस्मीत्यूचं जप्त्वा दशांशं जुहुयात्तिलान् ॥ १ ॥
सर्पिणा तु प्लुतं दद्याद्विरण्यं ब्रह्मदेवतम् । दुर्मनाश्चैव जायेत तस्येयं निष्कृतिः परा ॥ २ ॥

[दम्पत्योरनुकूले शुभे दिने स्वस्तिवाचनं कृत्वा स्वशक्त्यनुसारेण दानं विधाय पुनःकामनया हरिवंशश्रवणमहं करिष्ये इति संकल्पयेत् ।

दंपत्योः श्रवणकर्तृत्वे करिष्यावहे इति प्रयोगो वा । अन्यतरकर्तृत्वे करिष्ये इत्येवं संकल्प्य श्रुत्यध्ययनमपत्र ब्राह्मणं विभवानुसारेण वस्त्रमुद्रिकाफण्डलादिभिः संपूजितं श्रावणे वृतेमभिश्चन्दनताम्बूलादिभिर्हरिवंशश्रावणे त्वामहं वृण इति प्रयोगः ।

ततश्च प्रतिदिनमन्यसनप्रतिचन्दे स्नातावलंकृती दम्पती तदेकाचित्ततया शृणुयाताम् । नाति केरपूजादि कुर्यात् । शमवान् प्रतिदिनमाचार्यं पुस्तकं च पूजयेत् ।

अन्ते च स्वलंकृता गां पयस्विनीं सवस्तां स्वर्णशृङ्गां सौम्यसुरां ताम्रपृष्ठां कांस्यदोहना सवस्त्रां सदाशिलां च दद्यात् ।

संकल्पितस्वर्णरत्नादीनि महादानानि दद्यात् । यथाशक्ति वा गोदानमत्र ।

गोदानविधौ विनायकशान्तिस्तु शान्तिसारे । प्रकृतमनुसरामः । ब्राह्मणोद्गाहनमेकं प्रायश्चित्तम्, अपरं हरिवंशश्रवणम्, परिशेषान्महारुद्रोऽपि तृतीयं प्रायश्चित्तम् । अत एव वचनस्थितश्चशर्णा वाशब्दार्थः । एतानि त्रीण्यपि शक्त्याद्यपेक्षया व्यस्तानि समस्तानि वा योज्यानि ।

महारुद्रलक्षणं दशांशहोमप्रकारो वा रुद्रानुवाकानामृष्यादि च सर्वं परिभाषायां रुद्रविधाने समुपवर्णितम् ।

एकादश पशून् । पशुत्र गौः । रुद्राय गामिति श्रुतौ ।]

कृच्छ्रचान्द्रायणं कुर्याद्धोमः कूप्माण्डसंज्ञकः । कर्तव्यो होमविधिश्च स्वर्णदानं तथाऽपरम् ॥ ३ ॥
कन्यादानं च पञ्चम्यां श्राद्धं कुर्वीत यत्नतः । सहस्रनामजापी च भवेदेवं विशुद्धचित्त ॥ ४ ॥

[एतान्यष्टकादिश्राद्धरहितानि पञ्चापि पृथक् निर्मितानि अतो यावद्ब्रह्माधिप्रकोपस्तावद् सहस्रनामस्तोत्रं जपेत् ।]

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अष्टम्या सप्ताधिकाष्टशततमः ॥ ८०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चतुर्विधा तु या वन्द्या भवेद्भस्त्रवियोजनात् । वक्ष्ये तस्य प्रतीकारं तत्स्वरूपं निघोषधे ॥ १ ॥
मृतवत्ता भवेत्काचित् काचिदेकप्रसूतिरिति । कन्याप्रसूतिरूपा च कास्त्रवन्द्या चतुर्विधा ॥ २ ॥

[कास्त्रवन्द्याऽप्रसूतेत्यर्थः ।] -

सर्वास्ता घोरपापेन जायन्ते पूर्वजन्मनि । मृतवत्ता द्रव्यहरणादेकसूताऽसुघातनात् ॥ ३ ॥

तत्र स्वर्णधेनुदानम् ।

कन्याप्रजा ऋणसम्बन्धात् कास्त्रवन्द्या विरोधतः । हिरण्येन यथाशक्त्या सवस्तां कारयेद्दृढदाम् ॥ ४ ॥
पेनुं रूप्यसुरा रत्नं तस्याः पुच्छे नियोजयेत् । घंटा गले निवन्धीत सवस्तां प्राङ्मुखः शुचिः ॥ ५ ॥

चन्द्रनाऽगुरुकपूर्वगन्धमाल्यैः मुशोभनैः । उपचारैः षोडशभिर्निवेद्यं पायसं भवेत् ॥ ६ ॥
मोदकं च तथाऽपूपं गुडं लवणमेव च । जीरकं च तदापूर्वं शूर्पे वेणुमये दृढे ॥ ७ ॥

[मोदकादिपरिपूरणपात्राणि पट्टी दश वा दद्यात् ।]

धेनुर्वं प्रदातव्या ब्राह्मणस्त्रीषु चैव हि । ब्राह्मणं सर्वशास्त्रज्ञं कुशलं धर्मवेदिनम् ॥ ८ ॥
 विद्याविन्यसंपन्नं शान्तं चैव जितेन्द्रियम् । अलोद्धर्षं सर्वजनप्रियं कल्मषवर्जितम् ॥ ९ ॥
 आहूय भक्त्या संपूज्य ब्रह्मार्चैर्गन्धपुष्पकैः । तेनैव कारयेत्पूजां मन्त्रतो धेनुवत्सयोः ॥ १० ॥
 होमं च कारयेत्तत्र समिदाज्यचरुत्कटम् । सोमो धेनुमिति मन्त्रं समुच्चार्य ततः पुनः ॥ ११ ॥

[अथ हिरण्यं यथाशक्त्या दद्यात् । अत्र वह्निमूर्तिदानम् ।

अतिसारी स भवति यत्नेताग्निविनाशकः । स्त्रीहन्ता चातिमारी स्यादश्वत्यान् रोपयेद्दश ॥
 दद्याच्च शर्कराधेनुं यजेच्च सततं द्विजान् ॥ १२ ॥

रक्तातिसारे ।

दावाग्निदायकश्चैव रक्तातीसारवान् भवेत् । तेनोदपानं कर्तव्यं रोपणीयास्तथा वटाः ॥ १३ ॥

[उदपानं कूपादि ।]

इति श्रीबृहस्पत्यैरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकाष्टशततमः ॥ ८०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अनन्यगतिकां भार्यामद्दुष्टां कारणं विना । परित्यजति यः सोऽप्य ग्रहणीरोगवान्भवेत् ॥ १ ॥
 धेनुं पयस्विनीं दद्याद्धण्डाभरणमृषिताम् । हेमशृंगीं रौप्यचुरा वासोभिः परिवेष्टिताम् ॥ २ ॥
 नवधान्यैः समायुक्तामैकैकं द्रोणपंचकम् । सहिरण्यं तु तदद्याद्ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ ३ ॥
 अलोद्धर्षाय शान्ताय धर्मज्ञाय विशेषतः । होमं च पूर्ववत्कुर्यात्समिदाज्यचरुत्कटम् ॥ ४ ॥
 तस्मै हुतवते दद्यात्पूजितायाशुलीयकैः । गां कृष्णां विश्वरूपाय मन्त्रेणानेन रोगवान् ॥ ५ ॥

मन्त्रः ।

“ देवकीपुत्र चाणूरकंसारिष्टविनाशक । नाशय ग्रहणीरोगं गोपीजनमहोत्सव ” ॥ ६ ॥
 कृतेनानेन दानेन ग्रहणी शान्तिमृच्छति । तस्मादेवं तु कर्तव्यं ग्रहणीरोगिणा सदा ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यैरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो नवाधिकाष्टशततमः ॥ ८०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हरिणे निहते खञ्जः शृगाले त्वर्द्धपादकः । अश्वस्तेन प्रदातव्यः सौवर्णो निष्कसंमितः ॥ १ ॥
 जायते वक्रपादस्तु निहते शुनि मानवः । निष्कत्रयमितं दद्यात्सौवर्णं तद्विशुद्धये ॥ २ ॥
 अजाविघातने चैव अधिकांगः प्रजायते । अजा तेन प्रदातव्या विधिना स्वर्णसंमिता ॥ ३ ॥

[अत्रापि खञ्जत्वहरोक्तमकारेण शिवपूजा कृत्वा ब्राह्मणाय दद्यात् १]

मार्गहा पादरोगी स्यादश्वदानं समाचरेत् । पतितेन तु संपर्के वल्मीकव्याधिमान्भवेत् ॥ ४ ॥
 गोमूत्रयावकाहारो मासाद्धैन विशुद्ध्यति । स हिरण्यं प्रदद्याच्च तस्य पापस्य शुद्धये ॥ ५ ॥
 जायते यदि तत्रापि कृमिर्ब्रह्मविदां वरः । तत्र मूर्तिः स्वर्णमयी देया लक्षणसंयुता ॥ ६ ॥
 स्वगोभ्रजाभिगमनाच्छलीपदी जायते नरः । योन्यामसृक्च खवति तत्र चान्द्रायणं चरेत् ॥ ७ ॥
 [स्वगोनजेत्यत्र नर इत्यत्र च लिंगमभिवाञ्छितम् । योनिशब्देन च मैथुनसाधनमिन्द्रियं लक्ष्यते ।
 तत्र स्त्रीपुंसोरुभयोरपि कार्यं समम् ।]

मासं पयोव्रतं चैव तस्माद्रोगात्प्रमुच्यते । पापस्य तन्निवृत्त्यर्थमुपवासत्रयं भवेत् ॥ ८ ॥
भोजयेच्च द्विजान् दानं पंचाशन्निकसंरूपया ॥ ९ ॥
इति श्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथ्यायोदशाधिकाष्टशततमः ॥ ८१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुरुषो भाषते व्यर्थं स त्वग्दोषयुतो भवेत् । चान्द्रायणत्रयं कुर्यात् प्रदद्यादौषधानि च ॥ १ ॥
[वैद्यकोक्तानि चक्रमर्दानीत्यर्थः । ब्राह्मणभोजनं च ।]
गुरुतल्पगद्दोषाच्च गुरुमैथुनदोषतः । दुश्कर्मा स्यादसौ कुर्याद्गुरुतल्पादिदोषतः ॥ २ ॥
[प्रायश्चित्तं कुर्यादित्यन्वयः । पाद्धार्षिकमित्यर्थः ।]
अनुलुम्पाति योऽन्येषां विषयान् पूर्वजन्मनि । सोऽन्यजन्मनि पामावान् भगे स्ववति शोणितम् ॥ ३ ॥
[अत्रापि व्याधेर्गुरुत्वं लघुत्वं च द्रष्टव्यम् । अनुलुम्पनं विनाशनमपहारो वा ।
विषयाः स्रक्चन्दनानुलेपादयः । इति पामात्वदूषणम् ।]

ब्राह्मणं घातयेद्यो हि दहुरोगी भवेन्नरः । तत्पापशमनं वक्ष्ये सुवर्णेन तदर्थतः ॥ ४ ॥
धेनुं हेममयीं कुर्याद्द्वीप्येणाप्यथवा पुनः । औमं माहेश्वरं रूपं दृष्टभावेन च स्थितम् ॥ ५ ॥
प्रदीपं भञ्जयित्वा तु तिमिरव्याधिमान् भवेत् । रूपप्रकाशकैर्मन्त्रैरभिमन्त्र्य जलं ततः ॥ ६ ॥
गात्राणि प्रोक्षयेत्तस्मान्मुक्तो भवति किल्बिषात् । सहस्रकलशस्नानमीश्वरस्यापि कारयेत् ॥ ७ ॥
तत्र यथोक्तगरुडदानं च कामलत्वे ।

फामली नक्तचौरः स्यात्तस्य वक्ष्यामि निष्कृतिम् । कुर्याच्च पक्षिराजानं विष्णोर्वाहनमुत्तमम् ॥ ८ ॥
सुवर्णेन यद्याज्ञत्वा पक्षयोर्मांस्तिरुद्वयम् । नातिनायां तथा वज्रमुत्तरीयं च राजतम् ॥ ९ ॥
एवं कृत्वा गरुत्मन्तं घृतद्रोणोपरि न्यसेत् । श्वेतवस्त्रेण संवेष्ट्य श्वेतमाल्यैः समर्चयेत् ॥ १० ॥
[ब्राह्मणाय प्रदातव्यम् । होमादि ब्राह्मणभोजनं च ।]
तरक्षी निहते चैव जायते केकरोक्षणः । दद्याद्रत्नमयीं धेनुं स तत्पापप्रशान्तये ॥ ११ ॥
माजरी निहते चैव जायते केकरोक्षणः । तेन वैद्यैर्यतनानि दातव्यानि स्वशक्तितः ॥ १२ ॥
इति श्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथ्याय एकादशाधिकाष्टशततमः ॥ ८११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मातापित्र्युग्मणां च देवब्राह्मणोस्तथा । शृणोति निन्दां बुद्ध्या यः कर्णाभ्यां तस्य शोणितम् ॥ १ ॥
पुत्रं च प्रस्रवत्यस्य शान्तिः कृच्छ्रचतुष्टयम् । दिग्गण्यरक्तवस्त्राणां दानाद्ब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥
होमाच्च सौख्यं भवति सारमन्त्रेण शक्तितः । सर्वगमविहीनश्च भेतश्राद्धे तदाऽद्नात् ॥ ३ ॥
[शक्तित इति सर्वत्र सम्बध्यते ।]
ग भवेत् कृमिषणंस्तु तत्पापस्यापनुत्तये । दद्यान्नीलवृषाम् पञ्च यथोक्तविधिना ततः ॥ ४ ॥

[नीलवृषभलक्षणं भगव्रणहरेऽभिहितम् ।]

वृषदाने शुभांशुद्वान् सगुह्याम्बरपाथनः । स्वछपाती च पुरुषो वधिरो जायते नरः ॥ ५ ॥
तेन पाथ्यां विगुष्टिभ्यान्पया तु ददृमण्डलः । कृत्वा लोहमयीं धेनुं पलपष्टिप्रमाणतः ॥ ६ ॥

कार्या स्वर्णेन संयुक्तां सतिपान्यसमन्विता । दद्याद्विप्राय विदुषे पापं मे क्षीयतामिति ॥ ७ ॥
विश्वस्तभार्यागमने गजचर्माम् प्रजायते । तत्पापस्य विनाशाय प्रायश्चित्तं विधीयते ॥ ८ ॥

[विश्वस्तभार्यागमने शुरुतल्पगम्रायश्चित्तादिदोषवशात् पाद्भार्षिकम् । प्रायश्चित्तशब्देन निष्कृति-
रभिधीयते । सा च कृच्छ्रादिरूपा दानरूपा च । तत्र साङ्ग-गोदानम् । इति गजचर्महरम् ।]
मयूरघातने चैव जायते कृष्णमण्डलः । निष्कत्रयमित्तो देयस्तेन स्वर्णमयः शिखी ॥ ९ ॥
हंसघाती भवेद्यस्तु तस्य स्याच्छ्वेतमण्डलः । रौप्यं पलत्रयमितं हंसं दद्याद्विशुद्धये ॥ १० ॥
अमेध्यस्य प्रदाता च विसर्पव्याधिमात्रं भवेत् । मासं पयोव्रतं कुर्याद् दद्यादन्ते पयस्विनीम् ॥ ११ ॥
[तत्र सर्पमूर्तिदानम् ।]

सौगन्धिकस्य हरणाहुर्गन्वाङ्गः प्रजायते । लक्षमेकं तु पद्मानां जुहुयाज्जातवेदसम् ॥ १२ ॥
[सौगन्धिकं तु कर्हारं सुगन्धिद्रव्यं वा । जातवेदसमंत्रेण जुहुयात् ।]
वस्तुगंधहरे ।

मधुचौरस्तु पुरुषो जायते वस्तुगन्धवान् । स दद्यान्मधुधेनुं च उपोष्य च द्विजातये ॥ १३ ॥
इति श्रीबृहसृर्षाणसत्रादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशाधिकाष्टशततमः ॥ ८१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा नरकस्यान्ते पांडुकुण्ठी प्रजायते । प्रायश्चित्तं प्रकुर्वीत तत्पातकविशुद्धये ॥ १ ॥
[प्रायश्चित्तं पाद्भार्षिकं कर्तव्यं पापस्योपभोगेन कृत्वा पश्चात् कृते प्रायश्चित्ते ।]

चत्वारः कलशाः स्याप्याः पञ्चपल्लवसंयुताः । पञ्चरत्नसमायुक्ताः श्वेतवस्त्रेण वेष्टिताः ॥ २ ॥
अश्वस्थानादिमृत्कुत्तास्तीर्थोदकेन पूरिताः । कपायपञ्चकोपेता नानाविधफलान्विताः ॥ ३ ॥

[पञ्च पल्लवाः—आम्नाश्वत्थवटप्लक्षोद्भ्रमराणाम् । मृदश्च—गजाश्वरथ्यावल्मीकनदीसंगमहृद-
गोकुलेभ्यो ब्राह्म्याः । कपायाः—अश्वत्यादीनां त्वचः ।]

सर्वोपधिसमायुक्ताः स्याप्याः प्रतिदिशं ततः । रौप्यमष्टदलं पद्मं मध्यकुम्भोपरि न्यसेत् ॥ ४ ॥
तन्मध्ये कलशापरि अष्टदलं रौप्यपद्मं निधाय तत्र वासुदेवं स्थापयेदित्याह—

तस्योपरि न्यसेद्देवं पुण्डरीकं चतुर्भुजम् । पलाद्द्वार्द्धप्रमाणेन सुवर्णेन विनिर्मितम् ॥ ५ ॥
यजेत्पुरुषसूक्तेन त्रिकालं प्रतिवासरम् । यजमानः शुभैर्गन्धैः पुष्पैर्धूपैर्यथाविधि ॥ ६ ॥

पूर्वादिकुम्भेपु ततो ब्राह्मणा ब्रह्मवादिनः । स्थापयेयुः स्वकान्बेदानृग्बेदप्रभृतीन् शनैः ॥ ७ ॥
दशांशेन ततो होमो ब्रह्मशान्तिपुरस्सरम् । तत्र कुण्डे विधातव्यो घृताक्तैस्तु तिलैर्ध्रुवैः ॥ ८ ॥

द्वादशाहमिदं कर्म समाप्य द्विजपुङ्गवः । भद्रात्सने यजमानस्याभिषेकं समाचरेत् ॥ ९ ॥

[द्वादशदिनसाध्यमेतत्कर्म । तत्र प्रतिदिनं प्रातर्मध्यंदिनसायंकाले ह्याचार्येण पूजितम् । एवं
यजमानः पूजयेद्देवम् । वेदचतुष्टयामावे यथा समशाखाध्यायिभिश्चतुर्भिर्ब्राह्मणैश्चत्वारि वेदपारा-
यणानि कारयेत् पारायणं वा । होमद्रव्यं च घृताक्तास्तिलयवाः । प्रतिदिनं होमः पूजा च ।

अन्त्ये दक्षिणादीनि दद्यात् । द्विजपुंगव इति आचार्यः ।]
अभिषेकानन्तरं हि गोभूहेमतितादिकम् । ब्राह्मणेभ्यस्तथा देयमाचार्याय निवेदयेत् ॥ १० ॥

एतत्प्रतिमादानमन्त्रमाह ।
“ आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेदेवा मरुद्गणाः । प्रीताः सर्वे व्यपोहन्तु मम पापं सुदारुणम् ” ॥ ११ ॥

इत्युदीर्यं मुहुर्भक्त्या तमाचार्यं क्षमापयेत् । एवं विधानैर्विविधैः श्वेतकुष्ठी विशुष्यति ॥ ११ ॥
कुष्ठी गोबधकारी स्यान्नरकान्तेऽस्य निष्कृतिः ॥ १३ ॥

[तत्रापि स विधिः ।]

अनु च ।

यो नरो ऽन्ति वै जन्तु कुष्ठरोगी भवेत्तु सः । सान्तपनं प्रकुर्वीत भगवानाह शङ्करः ॥ १४ ॥
[क्षुद्रजन्तुनामिदं प्रायश्चित्तम् । अत्र केचन-उमामहेश्वरेण साकं साङ्गवृषभदानं शंसन्ति ।]

हीनकुष्ठे शातातपः ।

मानुगामी भवेद्यस्तु तस्य लिङ्गं विनश्यति । बालायां गमने चैव हीनकुष्ठः प्रजायते ॥ १५ ॥

[अत्र प्रतिक्रिया लिङ्गहानिहरे पूर्वमेव प्रसंगात्प्रदर्शिता ।]

दीक्षितस्त्रीप्रसङ्गेन जायते रक्तकुष्ठवान् । तत्पातकविशुद्धयर्थं प्राजापत्यचतुष्टयम् ॥ १६ ॥

[कुर्वीत इति शेषः । एतच्च प्रायश्चित्तं रोगस्याल्पत्वे प्रायश्चित्तस्य लघुत्वात् ।

रोगाधिक्ये तु त्रैमासिकमुपपातकप्रायश्चित्तं द्वैगुण्येन कार्यम् ।]

रक्तपीते कुष्ठे ।

स्वसुतागमने चैव रक्तकुष्ठं प्रजायते । भगिनीगमने चैव पीतकुष्ठं प्रजायते ॥ १७ ॥
तस्य प्रतिक्रियां कर्तुं पूर्वतः कलशं न्यसेत् ॥ १८ ॥

शुल्मादिकुष्ठे ।

भ्रातृजायाभिगमने शुल्मकुष्ठं प्रजायते । स्वधूमने चैव कृच्छ्रकुष्ठं प्रजायते ॥ १९ ॥

[स्वधूः स्वपुत्रभार्या इति भावः ।]

तेन कार्यं विशुद्ध्यर्थं प्रायुक्तस्वार्थमेव च । दशांशहोमः सर्वत्र घृताक्तैः क्रियते तिलैः ॥ २० ॥

[प्राक् पाद्वार्षिकं प्रस्तुतं तदर्धं त्रैवार्षिकम् ।]

कट्यादिकुष्ठे ।

पितृव्यपत्नीगमनात् कटिकुष्ठं प्रजायते । निष्कृतिस्तेन कर्तव्या कन्यादानेन यत्नतः ॥ २१ ॥

नेत्रकुष्ठे ।

मातुलान्याभिगमनान्नेत्रकुष्ठं प्रजायते । कृष्णाजिनप्रदानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ २२ ॥

पदगम्यामु सम्बद्धं प्रायश्चित्तमुदीरितम् । तदेव मुनिभिः प्रोक्तं नियतं तत्सुतास्वपि ॥ २३ ॥

[अत्र समुवर्णं सत्रीदि कृष्णाजिनदानम् ।]

ताम्यूलदग्णे चैव श्वेतोष्ठत्वं प्रजायते । दक्षिणासहितं दद्यात् स वैदुर्यमणिद्वयम् ॥ २४ ॥

रूप्यदा नरपस्यान्ते जायते चित्रकुष्ठवान् । प्राजापत्यत्रयं कुर्याद्वैर्यं रौप्यपलत्रयम् ॥ २५ ॥

रुद्रम्वगी ताम्रचोरो नरकान्ते प्रजायते । प्राजापत्यत्रयं कुर्यात्ताम्रं पलशतं दिशेत् ॥ २६ ॥

कुष्ठरूपम् ।

वृष्टः सर्वाङ्गामी च शूलयतोपवीतभृष्टः । पावनं ग्रणहरः शुटस्त्रिनेत्रः विंकिणीयुतः ॥ २७ ॥

इति वृद्धसूर्यारुणसंज्ञे वर्णविज्ञाने अल्पाङ्गव्योदशाधिकादृशततमः ॥ ८१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धृत्पिपासाऽऽतुरा नारी भर्तारमवमत्य या । मिष्टान्नं स्वयमश्राति न सा पुष्पवती भवेत् ॥ १ ॥
 मिथुनानि च पंचाशद्भोजयेत्त्रिवृत्तये । दद्यात्सौभाग्यवस्तुनि तेभ्यः शक्त्यनुसारतः ॥ २ ॥
 इक्षवस्तवराजश्च हरिद्रा चैव धान्यकम् । विकारवच्च गोक्षीरं कुसुम्भं लवणं तथा ॥ ३ ॥
 [एतत्सौभाग्याष्टकैस्तवराजः सौभाग्यं सुवर्णद्रावकं द्रव्यमुच्यते । कर्पूरो वा शर्करा वा ।
 विकारवत् शिखरिणी ।]

इति श्रीबृहसूर्याष्टकसंवादे कर्मविपाके अच्यपश्चतुर्दशाधिकाष्टशततमः ॥ ८१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विधवागमनेनापि नित्यं नारदवद्यातिः । रक्तार्जुदी भवेत्कुर्यात्प्रायश्चित्तं प्रशान्तये ॥ १ ॥
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापि वा । एवमेवापि विधवा प्रकुर्याद्भोगशान्तये ॥ २ ॥
 रक्तार्जुदी वैश्यहन्ता जायते धर्ममाचरेत् । प्राजापत्यानि चत्वारि सप्तधान्यानि चोत्सृजेत् ॥ ३ ॥
 पित्रा वा गुरुणा वापि यो नरः शास्त्रनिर्णये । स्पृष्टेऽसौ प्रजायेत उदरव्याधिमान् भवेत् ॥ ४ ॥
 चान्द्रायणं प्रकुर्वीत कृच्छ्रं चैवातिकृच्छ्रकम् । तद्विष्णोरिति च जपेद्युत्तत्रयसंख्याया ॥ ५ ॥
 सर्पिर्मधुनमायुक्तमण्डकात्रेण भोजयेत् । विप्रांस्तत्पादसलिलैर्मार्जयेद्दूरे तथा ॥ ६ ॥
 अश्वदरी स भवति यस्तु हिंस्यादृथा पशून् । अश्वदरी दारयति तपोवृक्षानपि क्षतान् ॥ ७ ॥

[तत्र गोदानं सारम् । तत्र रुद्रमूर्तिदानं च ।]

अन्नचौरो भवेद्यस्तु सोऽङ्गस्माजायते कृशः । बक्ष्ये तस्य प्रतीकारं दानहोमाभिषेचनम् ॥ ८ ॥
 पलेन वा तद्द्वेन तद्द्वेनाय वा पुनः । सुवर्णेन प्रतिहृतिं कुर्याद्ब्रह्मस्य भक्तितः ॥ ९ ॥
 तन्मूर्ध्वर्वाह्णणायैव देया शक्त्या विधानतः । न करोति महायज्ञानस्यरोगी प्रजायते ॥ १० ॥
 कृच्छ्रं चान्द्रायणं कुर्याच्छक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । ईप्सितान्नं प्रदद्याच्च हिरण्यं च स्वदाकितः ॥ ११ ॥

[दक्षिणां हिरण्यं दद्यात् ।]

इति श्रीबृहसूर्याष्टकसंवादे कर्मविपाके अच्यपः पंचदशाधिकाष्टशततमः ॥ ८१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिचौरस्तु पुरुषो युक्तो भवति कल्मषात् । दधिधेनुः प्रदातव्या तेन विप्राय शुद्धये ॥ १ ॥
 दंतपातनकैर्युक्तः शूद्रहन्ता भवेन्नरः । प्राजापत्यं चरोदेकं दद्याद्धेतुं मरक्षिणाम् ॥ २ ॥
 श्रुतिस्मृतिनिषिद्धानि यानि दानानि सन्ति वै । अजाश्वमहिपीदानप्रतिग्रहणकारणात् ॥ ३ ॥
 निषिद्धयोपिद्रमनाद् द्विजाश्रयस्य वधादपि । देवस्य च परीक्षायां दस्युव्याघ्रादिनिर्मितेः ॥ ४ ॥
 निषिद्धघनशास्त्राणि मरणाद्गुरुनिष्कृतेः । तडागादेश्च मङ्गलञ्च बाह्यशास्त्रोपजीवनात् ॥ ५ ॥
 ब्राह्मणस्वापहरणात् सर्वाङ्गेषु प्रजायते । वेदना दारुणा तद्दत्तस्याश्च शममृच्छयेत् ॥ ६ ॥
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमथापि वा । गोभूहिरण्यवासांसि दद्यात्कुर्याज्जपं तथा ॥ ७ ॥
 तद्विष्णोरिति मंत्रेण कुर्यादत्रायुत्तत्रयम् । पानीयं पायसं सुद्धाः शर्करा मधुसंत्युताः ॥ ८ ॥
 इदमावश्यकं देयं सर्वरोगादिशान्तये । प्रतिमाभङ्गकारी तु ह्यप्रतिष्ठः प्रजायते ॥ ९ ॥
 संवत्सरत्रयं सिञ्चेद्भृत्यं शनिवासरे । उद्वाहयेत्तमभृत्यं शर्मासाम्यविधानतः ॥ १० ॥

[शमी चेत्तया सह । शमी पार्श्वे न भवति तदा वृषोत्सर्गं इव साग्रा ये
कुशास्तीरेव समानीय विधानतो विवाहः ।]

कुञ्जो मूपकहा दद्यात् सप्तधान्यं सकाञ्चनम् ॥ ११ ॥

अनिवेद्य सुरादिभ्यो भुञ्जानो जायतेऽधनः । स भोजयेत्सहस्रं तु श्रवणं वा द्विजोत्तमान् ॥ १२ ॥

[सुरादिभ्यो हरिहरादिभ्यो वैश्वदेवकर्मदेवताभ्यश्च । आदिशब्दादातियपुत्रादिभ्यः । श्रवणं द्वितीयो
निष्कृतिः । उत्तरवाक्यस्यापि तेन विशुद्धचिति इत्ययं विशेषः । तथा च हरिवंशश्रवणं द्वितीयो
निष्कृतिः ।]

बभूव बाहुजः कश्चिद्देशे पंचनदे पुरा । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १३ ॥

विप्रसतङ्गतः प्राप्तः प्रयागं गरुडाग्रज । सुस्तातो मृगगे भानो धूर्तो धर्मक्रियोऽस्मिन् ॥ १४ ॥

संप्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान् कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसतोऽन्यस्य क्षत्रियस्य पतत्रिण ॥ १५ ॥

ददाह भवनं रम्यं वैरिभावात्पुराऽनघ । तत्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ १६ ॥

कालयोगेन संप्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात् पुण्यफलं तथा ॥ १७ ॥

पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गंगायाः प्राक्परे देशे ज्ञतयोजनसंमिते ॥ १८ ॥

स मध्यरूपो बलवान् धर्मं स्वल्पमातिः शठः । बुद्ध्याधिकः प्रचारी च पैत्तिकः स्वल्पवित्तभाक् ॥ १९ ॥

सकन्यकः सपत्नीको बन्धुभृत्यसुखान्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वात्पापाद्भ्र शृणु त्वय ॥ २० ॥

गोवालवत्सकवधाञ्जीववातादपुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशवान् ॥ २१ ॥

गोस्त्रीविप्रवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । गोराशिगे शनौ सोमात्पृष्ठे जीवे मृगस्यते ॥ २२ ॥

लक्ष्मैतदंडजश्रेष्ठ पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायाऽऽसीन्मृतवत्साऽत्र सा, सुत ॥ २३ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापनिपूदनीम् । पुत्रवृद्धिकरीं धन्यामन्यजन्मनि निश्चयात् ॥ २४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुरभी च हिरण्मयी ॥ २५ ॥

तद्वर्द्धमितिका वापि द्वयोर्वित्तानुसारतः । संपूज्य विधिवन्मन्त्रैर्देया विप्राय धीमते ॥ २६ ॥

मापैर्विद्विमितैर्देयस्तया पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा वहिर्जीवि मापचतुष्कजाः ॥ २७ ॥

देयाश्च विधिना सूत । पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मन्त्रं । सहस्रारिष्टनाशकम् ॥ २८ ॥

होमयेदष्टशतकं रुद्रस्याग्ने प्रयत्नतः । शृणुमाद्दरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ २९ ॥

यः कुर्व्याद्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ॥ ३० ॥

नैवं पुर्याज यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः ॥ ३१ ॥

नवसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणमवादे कर्मविपाके अभ्यायः षोडशाधिकाष्टशततमः ॥ ८१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पणिकु पूर्वभवे पश्चिदासीदर्मपरायणः । टिभार्यः सिद्धपीठस्यो धनधान्यसमन्वितः ॥ १ ॥

दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । ब्राह्मणेपु दरिद्रेषु गृहस्येषु विशेषतः ॥ २ ॥

अयोपि कृतवान्पापं कामलोभेन नित्यशः । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुप्राप्तां सुशीलां म्रियवादिनीम् ॥३॥
 रातिं ददौ कनिष्ठाग्रामनृती विधिमोहितः । ततो मृत्युवशं प्राप्तः सप्तहायो वणिक्सुतः ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा पापफलं पापात् पुण्यात्पुण्यफलं तथा । विवेकलवशात्सोऽत्र शतद्रोः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
 कुम्भस्ये भूसुते कीटे जीवे सिंहगते विधौ । स रक्तगौरो मतिमान् पितृमातसुखान्वितः ॥ ६ ॥
 भ्रातृमित्रधनैर्युक्तः सौम्यः पितृवचोनुगः । वृणी हस्वोऽथ मितद्रो वर्णोत्तमसमुद्भवः ॥ ७ ॥
 दानादिदं फलं सर्वं स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः । स्त्रीत्यागी भूण्हा यस्मादिति वेदविदो विदुः ॥ ८ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतः पूर्वं शृणुष्वथ स्वगेश्वर । प्राग्भवे या कनिष्ठाऽभूत् सा ज्येष्ठाऽत्र मृतप्रजा ॥ ९ ॥
 गर्भदोषरता चेति लक्षणैर्लक्षिता सुत । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापापनोदनीम् ॥ १० ॥
 कुर्यात्पलै रसमितैर्ब्रह्माणं कमलोद्भवम् । विश्वशक्तिं त्रिलोकेशं सौवर्णं निखिलं शुभम् ॥ ११ ॥
 तदर्द्धार्द्धमितं देयं त्रिपु विचादिमं पठन् ॥ १२ ॥

“ त्यक्त्वा वराननो शुद्धां यत्पूर्वं पापमजितम् । तेनाहमत्र ब्रह्माणं प्रायश्चित्तं ददे द्विज ” ॥ १३ ॥
 गौरी तु राजती देया द्विपलाऽर्कश्च तन्मितः । मापपश्चमिता विष्णोः सौवर्णां ब्राह्मणाय वै ॥ १४ ॥
 हिरण्मयी तथा लक्ष्मीर्देया मापाष्टका शुभा । ब्राह्मणान् वरयेत्त्र ग्रहयज्ञं समाचरेत् ॥ १५ ॥
 भोजयेच्च यथाशक्त्या ब्राह्मणान् गरुडाग्रज । एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः ॥ १६ ॥
 ज्येष्ठायां च कनिष्ठायां नात्र कार्या विचारणा । श्रुत्वेनं शक्तिमान् यस्तु न कुर्यात्पापशोधनम् ॥ १७ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तस्य रिष्टं वेदत्रिकेऽन्दके । प्रायश्चित्ते कृते तत्र पुत्रपौत्रविबर्द्धनम् ॥ १८ ॥
 भविष्यति तथा ह्यायुः सप्तसप्तमिताः समाः । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंक्षेपे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशाधिकाष्टशततमः ॥ ८१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

खशदेशे ह्यभूत्कश्चिच्छुद्धो धर्मक्रियारतः । विवाहं कृतवान् पूर्वं कन्यायाः पूर्वजन्मनि ॥ १ ॥
 दाने स्वल्पमतिस्तस्माच्चकारालपविधानतः । चौर्व्यकर्मरतः सोऽपि कदाचिद्वैवयोगतः ॥ २ ॥
 चचार पर्वते सूत मार्गच्छण्डनतत्परः । अथो भाविवलात्तत्र प्राप्ता काचिद्भरानना ॥ ३ ॥
 पूर्णगर्भसमाशुक्ता नानाभरणभूषिता । सा छण्डिता भयत्रस्ता तेन क्रूरधिपाऽण्डज ॥ ४ ॥
 सहायैस्तु परित्यक्ता ताडनान्महदाकुला । तस्या गर्भच्युतौ तत्र कन्यापुत्रौ नभूवतुः ॥ ५ ॥
 असहायेन तेनैव पापमाचरितं पुरा । ततो यमपुरं प्राप्ते धर्माधर्मसमन्वितः ॥ ६ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । कन्यादानप्रभावेण स जातोऽत्र वणिक्सुतः ॥ ७ ॥
 कुरुक्षेत्राद्यान्यभागे त्रिंशद्योजनसंमिते । स रक्तकृष्णः क्षीणाङ्गः स्वल्पवित्तमन्वितः ॥ ८ ॥
 वातपित्तसमद्वन्द्वो बहुपुत्रीभिरन्वितः । स्वयं स्त्रीसंयुतो लोभी पितृभक्तिसमन्वितः ॥ ९ ॥
 जातपुत्रविहीनश्च पापात्पुण्यात्तथा फलम् । चिद्ब्रह्मादिदं सूत चन्द्रो मिथुनराशिगः ॥ १० ॥
 न पश्यति सुतं कन्यां लाभे शुक्रः प्रपश्यति । तस्माद्भुत्वं कन्याया न च पुत्रसुखं क्वचित् ॥ ११ ॥
 निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधनीम् । शुद्धायाः प्रतिमा कार्या पलांचीर्द्धमितेन तु ॥ १२ ॥
 लेख्यौ गर्भच्युतौ बालौ सौवर्णाभूषणान्वितौ । सा देया तु विधिज्ञाय पूर्वपापविशुद्धये ॥ १३ ॥
 देयः पञ्चमितैर्मापिस्तथा वेदनिधिः सुत । अपेक्ष वेधतो मन्त्रं वैष्णवं त्र्यम्बकं तथा ॥ १४ ॥

पूर्वपापविशुद्धयर्थे सहस्रं प्रतिद्वैतम् । होमयेच्च तिलांस्तत्र सघृतात्न स्यण्डले शुभे ॥ १५ ॥
 स्वगृहोक्तविधानेन स्थापयित्वा हुताशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या तेभ्यो दद्यान्न दक्षिणाम् ॥ १६ ॥
 ततो रुद्रव्रतं कुर्यात्सर्वपापविशोधनम् । चतुर्दश्यां निगाहारो रुद्रपूजनवत्परः ॥ १७ ॥
 य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादत्र जन्मानि वै ध्रुवम् ॥ १८ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्यान्न च पुत्रसुखं लभेत् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽन्दके ॥ १९ ॥
 आयुर्वन्दाश्चतुरशीतिः प्रायश्चित्ते कृतेऽण्डज ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्वयायोऽष्टादशिकाष्टशततमः ॥ ८१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिद्ब्रह्मदेशे द्विजो धनी । विद्याभ्यासयुतो नित्यं धर्मशास्त्रक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन चाल्पानि दानान्यपि विधानतः । पर्वस्वपि च तेनैवाध्यापिता ब्राह्मणास्तथा ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । कालयोगेन संप्राप्य ब्राह्मणेन कुटुम्बिना ॥ ३ ॥
 स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं घटे ताम्रमये स्थितम् । पुनर्दत्तं न तत्तस्मै लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 सर्वमिलित्वा तद्भक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह । ततो यमपुरं प्राप्तः सप्तहायो द्विजोचमः ॥ ५ ॥
 मुक्त्वा पापफलं न्यायात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा । विद्यादानादिपुण्येन जातोऽसौ ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
 देशं पश्चनदं प्राप्य गौरः पित्ताधिको घृणी । वाचा मधुरया युक्तो राजसश्चतुरः सुधीः ॥ ७ ॥
 दर्शनीयो नातिह्रस्वो नात्युच्चः क्रोधवर्जितः । सुखस्त्रीमानसंयुक्तः सदा सोऽतिधनैर्युतः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभो पापरतः क्वचित् । धूर्तः शठोऽल्पदो दम्भी स्वल्पधर्मक्रियान्वितः ॥ ९ ॥
 इष्टैर्मनोरथैर्हीनः पुत्रसन्ततिदुःखितः । ब्रह्मस्वभक्षणान्पूर्वं फलमत्र विनिश्चितम् ॥ १० ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठं पृच्छकस्यात्र जन्मनि । जन्मलग्नात्सुते राशौ घटः पापसमन्वितः ॥ ११ ॥
 सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यय खगेश्वर । पुत्राभावो भ्रातृहीनः स्त्रीसुताल्पसमन्वितः ॥ १२ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य पृच्छकस्यात्र जन्मनि । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ १३ ॥
 लक्ष्मीनारायणौ कार्या सुवर्णाक्षीमितौ शुभौ । तदर्धो वाऽय सौवर्णो द्वयोर्विंशानुसारतः ॥ १४ ॥
 स्थापयित्वा घटे ताम्रे सघृते वस्त्रवेष्टिते । संपूज्य गन्धपुष्पाक्षीर्वाहणाय प्रदापयेत् ॥ १५ ॥
 चतुर्विंशसहस्राणि गाथर्थां च जपेत्ततः । होमयेच्च यथाशक्त्या कुण्डे वा स्यण्डले शुभे ॥ १६ ॥
 घृतमिश्रांस्तिलांस्तत्र शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । मम जन्मदिने पश्चादाचरेद्भूतमुत्तमम् ॥ १७ ॥
 य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ १८ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्याद्विप्रद्रव्याघनाशनम् । न च पुत्रसुखं लब्ध्वा न तस्य परमा गतिः ॥ १९ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृतेऽरिष्टं पंचाशन्मितकेऽन्दके । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः सप्तसप्तमितान्दकम् ॥ २० ॥
 जन्मादिमरणांतं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्वयाय एकोनविंशत्यधिकोऽष्टशततमः ॥ ८१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पद्मदेशे त्रिमूर्त्यश्चिद् वाहुजो धर्मसंयुतः । ग्रामाधिपश्चोद्गण्डो गुरुभक्तिपरो दृढः ॥ १ ॥
 न गत्वा तु कुरुक्षेत्रे सर्वस्वं विधिनाऽददात् । प्राप्ते सूर्यग्रहे सूत विप्राय च कुटुम्बिने ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । यौवने धार्पिता विप्रपत्नी चातिशुभानना ॥ ३ ॥

कामलोभेन सततं पतिस्तस्याः प्रपीडितः । एवं निवसतस्तत्र गतस्तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ५ ॥
ऐरावत्यास्तु निकटे त्रिंशद्योजनसंमिते । गौरः सुरूपो मतिमान् यशस्वी प्रियदर्शनः ॥ ६ ॥
पुत्रदारधनैर्युक्तो बहुमित्रः प्रतापवान् । राजसेवीति विख्यातः सुखैश्वर्ययुतो नृपः ॥ ७ ॥
देशदेशेऽधिकाराढ्य आद्यन्तसुखभागिह । दाता भोक्ता प्रधानश्च बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
धर्मादिदं तथा पापात्क्रोधी दण्डरतो व्ययी । पूर्वस्त्रीसुखहीनस्तु मनोदुःखसमन्वितः ॥ ९ ॥
धर्मणाद्विजयोपायास्तत्पत्युस्तत्र ताडनात् । यौवने नेत्ररोगाढ्यश्चात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १० ॥
चिह्नमद्गादिदं चन्द्रो भौमयुक्तस्तृतीयगः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापविशोधनीम् ॥ ११ ॥
हेम्नः पलैर्दशमितैः शिवः कार्यो विधानतः । सपत्नीको वृषस्थश्च सर्वाभरणभूषितः ॥ १२ ॥
तदर्द्धादिमितो वापि त्रिषु विचानुसारतः । होमयेच्च तदग्रे तु त्र्यम्बकं तु सहस्रकम् ॥ १३ ॥
तिलाज्यमधुयुक्तेन कुण्डे वा स्थाण्डलेषु च । स च देवो विधिज्ञाय दद्दुरोगापनुत्तये ॥ १४ ॥
तन्मितं च तथा दद्याद्राजतं च गणेश्वरम् । संपूज्य विधिवन्मन्त्रैर्गन्धपुष्पोपचारकैः ॥ १५ ॥
य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । न तस्य ददुजा पीडा भविष्यति कदाचन ॥ १६ ॥
स्त्रीरिष्टं च तथा न स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । प्रायश्चित्तेऽकृते तत्र दद्दुरोगो विवर्धते ॥ १७ ॥
नागसप्तमितायुः स्याद्रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रणवाद्यस्तथा मन्त्ररूपम्बकाय नमस्तथा ॥ १८ ॥
मन्त्रः—“ ॐ त्र्यम्बकाय नमः ” इति ।

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्यविकाष्टशततमः ॥ ८२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव बाहुजः कश्चिद् बामुने गण्डाग्रज । प्राग्भवे च द्विजश्रेष्ठो ग्रामाध्यक्षो धनारूपकः ॥ १ ॥
विप्रोत्सङ्गतश्चाऽयं प्रयागे स्नानमाचरत् । एकदा तु बने गत्वा ददाह सघनं वनम् ॥ २ ॥
तत्र दग्धा महाजीवा वनाभिज्वालया भृशम् । तेन कर्मविपाकेन पुत्रसौख्यविवर्जितः ॥ ३ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् पुत्रदुःखनिपूदनीम् । रिष्टात् प्राग्दिवसाध्यक्ष लोकानां हितकाम्यया ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि जीवघातविमोचनीम् । या कृत्वा विधिवत्सूत वंशवृद्धिः प्रजायते ॥ ५ ॥
पदपले राजते पत्रे वेदाङ्गुलिमितान्दके । वनजीवास्तथा लेख्याः सुगन्धैः पञ्चभिर्युताः ॥ ६ ॥
सर्पशुश्रिकमोधादयाः पक्षिणां च तथाऽऽलयाः । देया विमाय विधिना पूजयित्वा कुटुम्बिने ॥ ७ ॥
तदर्धमितकैर्वापि द्वयोर्विचानुसारतः । वनदेवी तथा कार्या खवेदमितमायकैः ॥ ८ ॥
मापद्महिरण्येन तथा कुर्याद्दुताशनम् । संपूज्य दद्याद्विप्राय इमं मन्त्रमुदीरयेत् ॥ ९ ॥
पूजामंत्रः—“ ॐ ह्रीं वनान्तरगतायै नमः ” इति ।

दानमन्त्रः ।

“ वनान्तरगताः पूर्वे ये जीवा दाहिता मया । वनदेव्यादिदानान्तु गच्छन्तु मम पातकाः ” ॥ १० ॥
इत्युच्चार्य नरः सर्वे ब्राह्मणाय प्रदापयेत् । शृणुष्वद्दरिद्रं वा त्रिरावर्त्य विधानतः ॥ ११ ॥
जपेत्सहस्रद्वितयं देव्या मंत्रं यथोक्तवत् । मम जन्मदिने पश्चादाचरेद्विधिना व्रतम् ॥ १२ ॥

एवं यः कुरुते सूत त्रिषु पापविशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिस्तु जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १३ ॥
 नैवं कुर्याच्च यो मोहात्तस्य पुत्रस्य नाशनम् । द्विपंचाशन्मितेऽरिष्टमायुः पश्चाद्विवत्तरम् ॥ १४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकारशततमः ॥ ८२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिद्विमोऽभवत्पूर्वं सर्वधर्मपरायणः । गौडदेशेऽतितेजस्वी चोग्रदण्डः प्रतापवान् ॥ १ ॥
 सप्तविंशन्मिते वर्षे गयाश्राद्धं चकार सः । काम्यश्राद्धानि तत्रैव दत्तान्यल्पविधानतः ॥ २ ॥
 स मन्त्रवित्तया शूरो राज्ञः शत्रोः पुरं गतः । स्वामिधर्मरतो देवात्कृतवान् गोग्रहं पुरा ॥ ३ ॥
 तत्रैका सुरभी सूत ह्यासन्नप्रसवा हता । तेनाज्ञप्तेन तेनापि ताडिता गर्भदुःखिता ॥ ४ ॥
 शल्यंगतेन दुःखेन मृता सा कालनोदिता । गर्भस्योऽपि मृतो वत्सो भाविनोऽर्यस्य गौरवान् ॥ ५ ॥
 प्रतापलोभयुक्तेन तेन पापमुपार्जितम् । सहायैकसमायुक्तः स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः कुरुजाङ्गले ॥ ७ ॥
 द्विजो मध्यमरूपादयः पितृभक्तः कुलाग्रणीः । सुखैश्वर्ययुतो दाता महाधनसमन्वितः ॥ ८ ॥
 देशेदेशेऽधिकारादयः स्त्रीभोगी भ्रातृसंयुतः । मध्येऽन्येऽतिधनैर्युक्तो मतिमाल्लोकविश्रुतः ॥ ९ ॥
 प्राक्श्राद्धप्रमिते वर्षे जातपुत्रसमन्वितः । गयाश्राद्धादिदं सर्वं पापात्पापफलं शृणु ॥ १० ॥
 क्रूरचेष्टो महोग्रस्तु दुर्धर्षः क्रोधसंयुतः । नैककन्यो महालोभी धर्मेऽपूर्णाऽस्ति चाण्डज ॥ ११ ॥
 गोवालवत्सकवघात्प्राग्जातशिशुनाशकः । यस्मात्प्रतापलोभेन गोभ्यो दत्तं भयं पुरा ॥ १२ ॥
 तस्मात्प्रतापकालीने मध्ये वापि फलं त्विदम् । श्राद्धस्याल्पविधानात्प्राग्धने हानिः प्रजायते ॥ १३ ॥
 चिद्धमेतच्छशी लग्ने शुभपापान्वितोऽस्तगः । योऽभूच्छ्राद्धे सहायः प्राक्पृच्छकस्य सुतस्त्वह ॥ १४ ॥
 लक्षितो लक्षणेभिरवेहि गरुडाग्रज । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविशोधनीम् ॥ १५ ॥
 पलैर्कर्मितैर्देया धेनुत्रयं हिरण्मयी । पत्रे लेख्या सवत्सा च तदर्धाधिमिताऽथवा ॥ १६ ॥
 सा देया तु विधिज्ञाय गन्धपुष्पैर्लंकृता । तथा पशुपतिदेयः सुवर्णैकमितः प्रभुः ॥ १७ ॥
 नारायणगणेशार्का देयास्तद्वन्मितास्तथा । गायत्र्यष्टहस्तं तु त्र्यंबकं दिक्सहस्रकम् ॥ १८ ॥
 अष्टाक्षरं जपेत्तद्वत्पूर्वपापविशोधनम् । होमयेच्च दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ १९ ॥
 ततः शिवं सदा ध्यायेत्सर्वकामार्थसिद्धिदम् । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ २० ॥
 न तस्य दुरितं व्याधिर्न च सर्वभयं भवेत् । पुत्रपौत्रधनादीनां वृद्धिरत्रैव न क्षयः ॥ २१ ॥
 नैवं विधानं यः कुर्याल्लोभान्मोहात्प्रयत्नतः । न च पुत्रधनादीनां वृद्धिरत्र प्रजायते ॥ २२ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते पुत्र रिष्टं पष्टिमिताब्दके । प्रायश्चित्ते कृतेऽशीतिसमायुर्जिवनं त्विह ॥ २३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकारशततमः ॥ ८२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसां वैश्यो बभूव कुरुजाङ्गले । बहुभृत्यसुखैर्युक्तः क्रोधी द्रव्यसमन्वितः ॥ १ ॥
 विवाहं कृतवान् पूर्वं कन्याया ब्राह्मणस्य ह । हठी धर्मक्रियाहीनः सहायद्वयसंयुतः ॥ २ ॥
 ऋतुमातां स दीनां च परित्यज्य शुभाननाम् । माददात्प्राक्निष्ठायां रतिं कामातुरोऽप्यलम् ॥ ३ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वा पापफलं त्विह । सहायद्वययुक्तश्च जातो वन्दीजनोऽधुना ॥ ४ ॥

शतद्रुके समीपस्ये गौरः श्रद्धान्वितः सुखी । सहायादयोऽल्पवित्तश्च त्यागी देवद्विजार्चकः ॥ ५ ॥
 वाचा मधुरया युक्तः पुत्रोत्पत्तिविर्जितः । प्राग्जन्मनि ऋतुस्नाता नागमदभ्रूणहा ततः ॥ ६ ॥
 स्त्रीत्यागी भ्रूणहा लोके पुत्रसंततिद्विखितः । सहायाभ्यां युतः पूर्वं पुंस्त्रीभ्या लक्षणे शृणु ॥ ७ ॥
 पुमानेकः सहायोऽभूत् सोऽत्र पुत्रविर्जितः । सहजः पृच्छकस्यापि मृतो भ्राताऽभुनाऽण्डज ॥ ८ ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीत् कनिष्ठा साऽप्यपुत्रिणी । अत्र जन्मनि भार्या सा गर्भं नैव दद्यात्पत्नी ॥ ९ ॥
 लक्षणैरङ्कितं सर्वैरवेहि गरुडाग्रज । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापक्षयो भवेत् ॥ १० ॥
 लक्ष्मीनारायणं दद्याच्चतुष्पष्टिपलात्मकम् । तदर्धार्धपलैर्वापि द्विजाय विधिपूर्वकम् ॥ ११ ॥
 पूजयित्वा तु गन्वाद्यैः पुत्रपौत्रविवर्द्धनम् । कलशे स्थापयेत्तान्ने नानान्नद्वग्निः प्रपूजिते ॥ १२ ॥
 तदग्रे होमयेद्दीमास्तिलानष्टाक्षरेण तु । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छ्रद्धया दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 एवं यः कुरुते सत् मुच्यते भ्रूणहृत्पया । पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि चाण्डज ॥ १४ ॥
 नैवं कुर्यात्प्रपत्नेन प्रायश्चित्तं तपोश्वर । नास्य जीवति सन्तानं भविष्यति न संशयः ॥ १५ ॥
 पंचाशदष्टवर्षेषु रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृतेऽशीतिमितायुः कीर्तितं मया ॥ १६ ॥
 ज्येष्ठे कृष्णचतुर्दश्या निर्याणं कथितं ध्रुवम् ॥ १७ ॥

इति श्रीद्वयस्योक्तसवादे कर्मविपाके अध्यायद्वयोर्विंशत्यधिकाष्टशततम ॥ ८२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीत्क्षत्रियः कश्चिज्जाह्लले च प्रतापवान् । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तो ग्रामाध्यक्षो धनान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्राप्ते सोमग्रहे सुत । पर्वस्वपि च विप्रेभ्यः श्रद्धापूतेन चेतसा ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । ब्राह्मण्या धारितो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सुत विपं भुक्त्वा तु सा मृता ॥ ४ ॥
 अर्भकोऽपि मृतस्तस्य गर्भं चोत्प्रातपीडनात् । सहायैकयुतेनैव कृते प्राग्गर्भं दारुणम् ॥ ५ ॥
 ततो मृत्युवशं प्राप्तः ससहयो हि चाहुजः । गत्वा चान्द्रमसं लोकं भुक्त्वा भोगाश्च शान्त्वतान् ॥ ६ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा नरकाश्वातिदारुणान् । महापापकृताद्दोषादतिर्वै क्षत्रियादधः ॥ ७ ॥
 शतद्रोः पूर्वभागे तु दशयोजनसमिते । देशे जातः पूर्वपुण्यात् स शूद्रश्चात्र जन्मनि ॥ ८ ॥
 मुक्कर्माऽमितदः साधु रक्तश्यामश्च मध्यमः । धनी सुखी पितृभक्तो नैकस्त्रीभोगसयुतः ॥ ९ ॥
 आद्यन्तसुखयुक्तश्च मतिर्माँलोकविश्रुतः । पुण्यादिद तथा पापालोभी पापरतः कश्चित् ॥ १० ॥
 धर्मः सक्न्योऽतिशठश्चिन्तादुःखसमन्वितः । ब्राह्मण्या वीर्यदानात्प्राक् तद्धान्मृतपुत्रकः ॥ ११ ॥
 लक्ष्मैतदत्र लग्नाच्च सोमः पापान्वितो रिपी । गोस्त्रीविप्रवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः ॥ १२ ॥
 स्त्रीसाहाय्यकृतात्पापात्पूर्वं गर्भसमुद्रवात् । अत्र जन्मनि या नारी ज्येष्ठा सततिवर्जिता ॥ १३ ॥
 लक्षितो लक्षणैश्चोक्तैः पृच्छकश्चात्र जन्मनि । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविशोधनीम् ॥ १४ ॥
 ब्राह्मण्याः प्रतिमा कार्या पलैर्वदमितैः शुभा । हिरण्ययी सगर्भा च पत्रे लेख्या प्रयत्नतः ॥ १५ ॥
 तदर्धार्धमिता वापि त्रिषु । वित्तानुसारतः । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया मंत्रपूर्विका ॥ १६ ॥
 सुवर्णकमितं दद्याच्चैव पापप्रणाशनम् । राजत च तथा दद्यात् सोमं चार्द्धपलात्मकम् ॥ १७ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु होमयेत्तद्दशाशतः । ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चात् पूर्वपापात्प्रमुच्यत ॥ १८ ॥
 च एवं कुरुते सत् पूर्वपापविशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात् स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ १९ ॥

नैव करोति यो मोहात् प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः ॥२०॥
 प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः पडशीतिमिताब्दकम् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं वर्षे पष्टिमिते ध्रुवम् ॥ २१ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्षभूव वाहुजः कश्चिद् ग्रामाध्यक्षो विराटजः । दत्तानि तेन दानानि गोभृन्मन्त्रादिकानि च ॥ १ ॥
 ब्राह्मणेपु गृहस्येपु सत्पात्रेषु विशेषतः । अयान्यग्रामपस्यापि क्षत्रियस्य महात्मनः ॥ २ ॥
 एकपुत्रस्य पुत्रो वै भुजमूले पुराऽनघ । घातितस्तेन खड्गेन निशायां चौरकर्मणा ॥ ३ ॥
 स मृतस्तेन दुःखेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । तन्माता पुत्रदुःखेन मृता दुःखप्रपीडिता ॥ ४ ॥
 वैरभावरतेनैव कृतं कर्मातिदारुणम् । एवं बहुदित्ये काले गतोऽसौ यमशासनम् ॥ ५ ॥
 भुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो वाहुजोऽधुना ॥ ६ ॥
 शतद्वनिकटे देशे मेपेऽर्के शनिसंयुते । कीटाराशिगते जीवे सुते चापगते विधौ ॥ ७ ॥
 गौरी धूर्तः प्रभुर्मध्यः क्वचित्पापरतः सुधीः । धनभोगसुखैर्युक्तो मितदो लोमसंयुतः ॥ ८ ॥
 पितृमातृसुखैर्हीनो भृत्यस्त्रीबन्धुसंयुतः । पात्रे दानादिदं सर्वं फलं पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
 पूर्वं बालवधात्पापादिह जन्मनि चाण्डज । द्विवेदमितवर्षान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ १० ॥
 तथा प्राग् वाहुजवधाद्गामवाहुविवर्जितः । लक्षणैर्लक्षणेदेतैः पृच्छकं चात्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि पूर्वपापविशोधनीम् । पुत्रवृद्धिकरीं धन्यां सर्वांरिष्टविनाशनीम् ॥ १२ ॥
 पलपंचमितं कुर्याद्वाहुजं च हिरण्यम् । तन्मातरं च सौवर्णीं सुवर्णकमितां शुभाम् ॥ १३ ॥
 लक्ष्मीनारायणं तद्द्राजर्तं त्रिपलाल्मकम् । तन्मितां राजतीं गौरीं दद्यान्मन्त्रैः प्रपूजिताम् ॥ १४ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु जपेदष्टाक्षरं तथा । शृणुपाद्भिरवंशं वा शतावर्षविधानतः ॥ १५ ॥
 लक्षरुद्रं त्रिगुणितं कुर्याद्वा विधिपूर्वकम् । यो न कुर्याद्विधानैकं त्रिष्वप्येतेषु निश्चितम् ॥ १६ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः । वेदवेदमिते वर्षे रिष्टं चैव प्रकीर्तितम् ॥ १७ ॥
 यः कुर्याद्विधिवत्सत् प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १८ ॥
 एकाशीतिसमायुः स्याच्चैत्रार्दां मृगभे मूर्तिः । जन्मादिमरणान्तं हि सर्वं ते कथितं मया ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचविंशत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फीरदेशे समुत्पन्नः कश्चित्सात्रे कुले सुधीः । विप्रोत्सङ्गगतस्तत्र प्रयागे मकरे वसन् ॥ १ ॥
 कृतवान्विधिवत्स्नानं दानं स्वरूपं च शक्तितः । दैवयोगाद् गृहं प्राप्य कृतवान् कर्म दारुणम् ॥ २ ॥
 कामलोभेन सततं शूद्र्यां गर्भश्च धारितः । स्त्रीसाहाय्ययुतेनेदं पापमाचरितं तथा ॥ ३ ॥
 विविधैरीषधैस्तस्या गर्भपातः कृतः पुरा । एवं सर्वमिलित्वा तु पातनं बहुधा कृतम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुदित्ये काले गतास्ते यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
 तीर्थगजप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । सेज्ये शर्ना सिंहगते सूर्ये कन्यागते कुजे ॥ ६ ॥
 मृगे ह्येरावतीतीरे नान्युच्चो न लघुः सुधीः । शिष्टवाक् स्वल्पधर्माच्चः पितृमातृविवर्जितः ॥ ७ ॥
 सशेदस्वभेर्हीनां जातपुत्रविनाशकः । परदाराभिगमनाद् गर्भपातनदोषजात् ॥ ८ ॥
 पापात्पूर्वकृतान्मृत लक्षणैर्लक्षणेदिह । स्त्रीसाहाय्यात्तथा मृत प्राक् पापं समुपाजितम् ॥ ९ ॥

तेनैकाञ्च हि पत्नी च तयोः पुत्रशुचाञ्ज्विता । तयैका बहुपापत्वाद्भ्रातुः पत्यग्रजस्य च ॥ १० ॥
 पुत्रभर्तृविहीनाञ्च पूर्वपापात्प्रदृश्यते । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत पूर्वपापविशोधनीम् ॥ ११ ॥
 साह्रवेदमितैः स्वर्णैः पद्मं कुट्याद्धिरण्मयम् । सनालमष्टपत्रादथं शुभं तद्ब्रह्मदैवतम् ॥ १२ ॥
 पूरयेत्पारदेनेव तस्य नालं प्रयत्नतः । दद्याद्देविदे सत विधिमन्त्रं पठन् सुधीः ॥ १३ ॥
 "ब्रह्मयोनिरिदं पद्मं माध्यं स्थानं च शाश्वतम् । गर्भधारणपापोत्यद्रोपनाशकरं परम् ॥ १४ ॥
 ददेद्देहं विप्रमुख्याय पूर्वपापविशुद्धये ।" इत्युच्चार्य नरो दद्यादस्माद्दोपात्प्रमुच्यते ॥ १५ ॥
 राजतं च ततो दद्याद् ब्रह्माणं तन्मितं सुत । रुद्राणामथवा लक्षं पूजयेद्विधिनाऽण्डज ॥ १६ ॥
 गायत्रीं च यथाशक्त्या जपेच्चैवाद्यमर्षणम् । नैवं विधानं यः कुट्याद्धोभान्मोहाद्विशेषतः ॥ १७ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्नीविते नात्र संशयः । श्रुत्वाैवं विधिवत्कुट्याद्धिवानैकं समाहितः ॥ १८ ॥
 न तस्य पुत्रमरणं भविष्यति ममाज्ञया । धनपुत्रान्वितो मध्ये ह्यायुरष्टाद्विवर्षकम् ॥ १९ ॥
 रिष्टं पश्चिमिदेऽन्दे तु तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीद्वाजकुलोत्पन्नः पूर्वजन्मनि यामुने । धनधान्यसमायुक्तो रुद्रभक्तिपरोऽण्डज ॥ १ ॥
 दत्तानि तत्र दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । अयो भाविवलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 तद्गृहे स्थापितं द्रव्यं पुनर्दत्तं न तेन च । सहायैकयुतेनैव ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा ॥ ३ ॥
 स च कालवशां प्राप्य भुक्त्वा पापफलं महत् । पुण्यात्पुण्यफलं तत्र स शूद्रो जाङ्गलेऽधुना ॥ ४ ॥
 देशे रामहृदाद्याम्ये तत्त्वयोजनसंमिते । कृष्णस्तनौ सुते यस्मात् क्रूराः पश्यन्ति पापतः ॥ ५ ॥
 हस्यो मध्ये धनादयस्तु श्रेष्ठो मतिमुत्तमान्वितः । स्त्रीभृत्यभ्रातृसंयुक्तो मध्यान्ते सुखभागीह ॥ ६ ॥
 ब्रह्मस्वहरणात्पूर्वं चात्र सन्ततिवर्जितः । दाने स्वल्पमविर्धूतैः पापात् सर्वमिदं सुत ॥ ७ ॥
 अपो भ्रातृसहायास्तु ब्राह्मणस्वं हस्तं पुरा । तेन तत्सहजो ज्येष्ठः पुत्रहीनोऽत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
 लक्षितो लक्षणैरेभिः पृच्छको विनतासुत । निष्कृतिं च प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधनीम् ॥ ९ ॥
 लक्ष्मीश्च राजती कार्या पलैर्दशमितैः शुभा । सर्वावयवसम्पन्ना पीतवस्त्रविभूषिता ॥ १० ॥
 ब्राह्मणाय च सा देया मन्त्रेणानेन धीमता । " लक्ष्मि त्वं सर्वभूतानां कामदा मोक्षदायिनी ॥ ११ ॥
 पूर्वजन्मार्जितात्पापान्मां रक्ष शरणागतम् " । इत्युच्चार्य नरो दद्याद्दिग्ब्रह्मघनाशनम् ॥ १२ ॥
 तथा पञ्चपलैः सोमो राजतश्चोक्तरूपवत् । पलद्वयमितौ तद्ब्रह्मनाधिपदिनेश्वरौ ॥ १३ ॥
 पूजयित्वा तु गन्धार्चैर्दयात्सर्वान्दिवौकसः । जपेत्पञ्चसहस्रं तु गायत्र्या होमयेत्तथा ॥ १४ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्यत्या शिवभक्तान्विधानतः । अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १५ ॥
 तस्याञ्च पुत्रयुगलं कल्पिका च भविष्यति । न करोति च यो मोहाद्विधिवत्पापशोधनम् ॥ १६ ॥
 तस्य पञ्चमितान्दान्तं न च पुत्रसुखं त्विह । आयुश्चात्र तद्वन्दान्तं प्रायश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वायुरधिका संप्रतिः समाः ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभूद्देश्यकुलोत्पन्नो धनधान्यसमन्वितः । सरस्वत्याश्च निकटे विष्णुधर्मसमन्वितः ॥ १

दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेषु च शक्तितः । पर्वस्वपि च तेनैव श्रद्धार्हनेन चेतसा ॥ २ ॥
 देवादजा द्विजस्याथ प्राप्ता वै गर्भसंयुता । वैरिभावाढातयित्वा भुक्ता तेन विजानता ॥ ३ ॥
 तत्सुताश्च तथा सूत पापमाचरितं त्विदम् । धर्माधर्मफलं भुक्त्वा गत्वा तत्र यमालयम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यवशात्सुत स जातः पादजोऽधुना । सरस्वत्या याम्यभागे विशद्योजनसमिते ॥ ५ ॥
 स रक्तकृष्णः क्षीणाङ्गो विष्णुभक्तिसमन्वितः । चिंताधिकः स्वल्पधनः स्त्रीभ्रातृसुखसयुतः ॥ ६ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाजातपुत्रविनाशकृत् । स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात्सा स्त्री त्वत्र प्रपीडिता ॥ ७ ॥
 तस्य चिह्नमिदं ज्ञेयं मेघः पञ्चमभावगः । पापयुक्तस्तथा दृष्टो राहुरेकादशे स्थितः ॥
 लक्षणैर्लक्षितः प्रोक्तेरवेहि गरुडाग्रज ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृति वद मे स्वामिन् सर्वारिष्टनिपूदनीम् । इह पुत्रकर्त्री धन्या लोकाना हितकाम्यया ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तत् प्रवक्ष्यामि येन पापक्षया भवेत् ॥ १० ॥
 पलेर्द्वादशभिः कार्या मेपी गर्भसमन्विता । राजती च तदद्धा वा द्वयोर्विचानुसारतः ॥ ११ ॥
 मन्त्रमेतं समुच्चार्य देया विप्राय धीमते । “ मया पूर्वभवे भुक्ता मेपी गर्भसमन्विता ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणस्य द्दाम्यस्मान्मेर्या रौप्यमर्या शुभाम् । देवो वैश्वानरो यस्मात् पशुघातात् प्रमुञ्चतु ” ॥ १३ ॥
 तस्माद्द्वैश्वानरो देवो देयश्चाद्भ्रममाणतः । जपेद्धीताशन मन्त्रं सहस्रं पाशुपं तथा ॥ १४ ॥
 होमः कार्यो दशाशेन स्थापयित्वा हुताशनम् । तण्डुलाज्ययवान् हुत्वा तिलान्स्मिभ्य यत्नतः ॥ १५ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छुक्त्या तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ १६ ॥
 तस्य वंशविद्वद्धिः स्यादायुरब्दास्त्रिसप्ततिः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टे खवेदमितकेऽब्दके ॥ १७ ॥
 यदन्तरगत सूत तन्मच्छास्त्रालोकयेत् ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकाष्टशततम ॥ २९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । फक्षिद्विजोऽभवत्पूर्वं वङ्गदेशेऽपि ग्रामपः ॥ १ ॥
 धर्मशास्त्रक्रियादीनः पित्रोः सुखसमन्वितः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेषु च शक्तितः ॥ २ ॥
 सत्प्राग्नेषु गृहस्थेषु श्रद्धापूतेन चेतसा । मृगयायै गतो, विमः कदाचिद्द्वैवयोगतः ॥ ३ ॥
 घोरं कर्म कृतं तेन प्रारम्भे यौवनस्य च । लुण्ठितो ब्राह्मणस्तत्र प्रहारैर्धर्मितो भृशम् ॥ ४ ॥
 हतोऽप्यायुर्वर्षेनैव न स मृत्युवश गतः । ब्रह्मस्वमिति तज्ज्ञात्वा न भुक्तं केनचिद् गृहे ॥ ५ ॥
 तेनैव मक्षितं सूत येन विप्रः प्रपीडितः । स गत्वा यमलोकं तु भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पात्रदानवशात्सुत स जातः क्षत्रियोऽधुना । देशे वैपाशिके लग्ने चापसंस्थेऽस्तगे रवी ॥ ७ ॥
 मेघगे राहुयुक्तेऽथ सौम्यक्षे विधुसयुते । स गौरो दर्शनीयाक्षः सत्त्ववान् स्वल्पवित्तभाक् ॥ ८ ॥
 धर्मं चात्पमतिभ्रातृपितृमातृसमन्वितः । दानादिदं फलं सूत तथा पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
 यत्रयत्र कृता घाताः प्राग्भवे ब्राह्मणस्य च । इह जन्मनि तत्रास्ति बाल्ये कुष्ठगद्गान्वितः ॥ १० ॥
 अयो स्त्रीपुत्रहीनोऽत्र जायते गरुडाग्रज । यौवनेऽपि च वार्द्धयेप्ये तस्पेद धर्ममणाः फलम् ॥ ११ ॥
 पमिक्ष लक्षणैः सुत लक्षणीयोऽत्र पृच्छकः । निष्कृतिं परमा सूत वक्ष्यामि शृणु तत्त्वतः ॥ १२ ॥
 गायत्र्यां विधिना जप्त्वा कौटिल्येऽद्विमवानुयात् । प्रयागे निवसन्धीरः पादयां वा कुरुजाङ्गले ॥ १३ ॥

अथवाऽष्टसहस्राणि जप्त्वा कुर्व्यादिमं विधिम् । हिरण्यमयौ सोमविप्रौ कार्यौ सुस्पष्टकावुभौ ॥ १४ ॥
 पत्रेऽयं वा च तौ लेख्या सर्वलक्षणसंयुतौ । देवौ विप्राय विधिवत्पूजयित्वा प्रयत्नतः ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत कुष्ठहानिः प्रजायते । स्त्रीपुत्रसुखमत्रैव भवत्येव न संशयः ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्तं न कुर्व्याच्चेद्भवेद्गोविबर्धनम् । न पुत्रसुखमाप्नोति स्वयं जीवन् कदाचन ॥ १७ ॥
 रिष्टं द्वात्रिंशदब्दे तु जीवनं वर्षसप्ततिम् । आनन्त्यात्खलु जीवानां विस्तरं नोदितं मया ॥ १८ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंवादे कर्मविपाके अथवा एकोनत्रिंशदधिकोऽष्टशततमः ॥ ८२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।
 पृच्छको विधिना सूत दानधर्मरतोऽभवत् । वैश्यः पूर्वभवे सूत व्यापारकुशलः सदा ॥ १ ॥
 दानयज्ञरतो नित्यं ब्राह्मणाऽतिथिपूजकः । तद्गृहे धान्यराशिं तु भक्षयन्ती क्षुधाऽर्दिता ॥ २ ॥
 आसन्नप्रसवा सूत सुरभी कालमोहिता । वृशं तेन हता कुशौ लोभोपहतचेतसा ॥ ३ ॥
 वालवस्तो मृतस्तत्र गर्भस्थश्चातिताडनात् । तद्दुःखेन मृता सा तु धेनुरार्कदती पुरा ॥ ४ ॥
 एवं हि निवसंस्तत्र मृतोऽसौ यमशासनम् । प्राप्य स्वर्गं बहून्भोगान् भुक्त्वा पापफलं तथा ॥ ५ ॥
 शतद्विनिकटे देशे जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना । धनुर्लभगते सीरी गुरी मीनेऽप्यलौ खौ ॥ ६ ॥
 कुलाप्रणीः कार्यकरो गुणी पितृकफाश्रितः । मध्यरूपयुतः श्रीमान् दिभार्यो वित्तसंयुतः ॥ ७ ॥
 चन्द्रः पापयुतस्तत्र कन्यायां समवस्थितः । गोवालवत्तकवधात् पापात् पूर्वादपुत्रकः ॥ ८ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात् पूर्वजन्मन्यभूदसौ । तेन कर्मविपाकेन स्त्री ज्येष्ठा पुत्रवर्जिता ॥ ९ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते पुत्रः कनिष्ठायां भविष्यति ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।
 प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । कथयतां दिवसेशान लोकानां हितकाम्यया ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि शृणुष्वाय स्वगेश्वर । भुवर्णदशका सूत धेनुः कार्या सगर्भिका ॥ १२ ॥
 सर्वालंकारयुक्ता च पत्रे लेख्या यद्योक्तवत् । तद्द्वार्षममाणा वा त्रिपु विचानुसारतः ॥ १३ ॥
 सम्पूज्य नाममन्त्रैस्तु सा देवा ब्राह्मणाय गौः । यन्मया पूर्वजनुपि पापं गोघाततः कृतम् ॥ १४ ॥
 तदत्र पापनाशाय ददेहं गां हिरण्मयीम् । मन्त्रमेनं समुच्चार्य दद्याद्विप्राय धीमते ॥ १५ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु होमयेत्तदनन्तरम् । आसन्नप्रसवामेकां दद्याद्वा भोजयेद् द्विजान् ॥ १६ ॥
 अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् । तस्य सन्ततिवृद्धिः स्यादत्र जन्मनि वै सुत ॥ १७ ॥
 न करोति यदा श्रुत्वा प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । इह जन्मन्यपुत्रः स्यान्मृतो नरकमाप्नुयात् ॥ १८ ॥
 एकहीनेऽयं पश्चादब्दे मृत्युज्वरेण वै । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः पश्चिरेकयुता समाः ॥ १९ ॥
 कन्यागते खौ चन्द्रे भीनस्ये मरणं ध्रुवम् ॥ २० ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्रार्णसंवादे कर्मविपाके अथवा एकोनत्रिंशदधिकोऽष्टशततमः ॥ ८३० ॥

अरुण उवाच ।
 भूमिदेवकुलपत्नः पूर्वजन्मन्यथात्र च । पृच्छको जगतां नाथ तस्य कर्म प्रकाशय ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे विप्रो गिरिवासी जितेन्द्रियः । विद्याभ्यासरतो नित्यं सत्यधर्मपरायणः ॥ २ ॥
 दत्तानि तत्र दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वस्वपि च तेनैवाध्यापिता ब्राह्मणाः खग ॥ ३ ॥
 अथ भाविबलत्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना । स्थापितं तद्गृहे स्वर्णं लोभयुक्तेन तेन च ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिथे काले कालधर्ममुपेयिवान् । स्वर्णापहारी सततं गतो हि यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
 सौराष्ट्रे च तुलालम्ने कृशो नातिलघुः सुधीः । धर्मकर्मक्रियायुक्तो लोभी दुःखसमन्वितः ॥ ७ ॥
 गौरवर्णः शनिर्यस्माद्ब्रह्मणः सुतगः शशी । बहुकन्योऽल्पपुत्रश्च तस्माज्जीवोऽधुनाऽण्डज ॥ ८ ॥
 यौवने स्त्रीसुखं त्वत्र द्विपश्चाशन्मिताब्दके । भृशं पुत्रसुखं प्राप्तं पूर्वं ब्राह्मणपूजनात् ॥ ९ ॥
 फर्कटस्यौ सूर्यजीवौ तस्माद्भ्राजोपसेवकः । सुवर्णहरणाद्दोषात्पूर्वजन्मनि मानद ॥ १० ॥
 कुनखी ह्यत्र विज्ञेयो लक्षणैस्त्वैहिकैरसौ । अथो भ्रातृसहायात्तु ब्राह्मणस्वं हृतं पुरा ॥ ११ ॥
 तेन तत्सहजो ज्येष्ठः पुत्रहीनोऽत्र जन्मनि । पृच्छकस्य तथा वर्षे पदपश्चाशन्मिते ध्रुवम् ॥ १२ ॥
 पुत्ररिष्टं विजानीयात् स्वदेहे वापि जायते ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् पुत्ररिष्टविनाशनीम् । त्वत्तोऽहं श्रोतुमिच्छामि सर्वलोकोपकारकम् ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पलत्रयसुवर्णाढ्यां गां दद्याद्ब्राह्मणाय वै । तदर्धार्धमितां वापि श्रेष्ठमध्यकनिष्ठिकाम् ॥ १५ ॥
 त्रिषु विचानुसारेण तैत्पूजादिककल्पना । सुवर्णहरणात्पापाद्दोदानान्मुच्यतेऽधुना ॥ १६ ॥
 पदपश्चाशन्मिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते सूत पूर्णाधुर्जायते नरः ॥ १७ ॥
 सप्तसप्ततिवर्षाणि सपुत्रो जीवति ध्रुवम् । कार्तिके कृष्णपञ्चम्यां शशिन्यार्द्रागतेऽण्डज ॥ १८ ॥
 वृषलम्ने च निषनं पृच्छकस्य भविष्यति ॥ १९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकःशततमः ॥ ८३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्कश्चिद् वैश्यो धर्मपरायणः । मथुरायां महाभाग भिषग्वृत्तिविशारदः ॥ १ ॥
 भक्षिताश्च महारोगा गवां तेन महात्मना । दत्तानि तत्र दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन कामदुग्धेन चेतसा । स्वज्ञातिवनितायां वै व्यभिचारं चकार सः ॥ ३ ॥
 तस्यास्तप्राऽभवद्भ्रमः पातनं हि चकार सः । महीपथैः स्वेदनाद्यैः परीवादादयाऽण्डज ॥ ४ ॥
 सा सृता तेन दुःखेन गर्भपातेन निश्चितम् । पत्नीसहायात्सततं सर्वमेतद्भुवार्जितम् ॥ ५ ॥
 ततो यमपुरं प्राप्तः सप्तहायोऽण्डजोत्तम । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ६ ॥
 गवां दुःखापहारेण पुण्येनात्र वणिक्सुतः । जातो रामहृदाचाम्ये पश्टियोजनसंमिते ॥ ७ ॥
 नात्पुत्रः श्यामलो भव्यः स्वल्पवित्तसमन्वितः । चिह्नमङ्गात्पञ्चमेऽजे शुभदृष्टिविवर्जिते ॥ ८ ॥
 चन्द्रे मियुनराशिस्ये भीमदृष्टे च पुत्रक । साहाय्यलक्षणं सर्वं शृणुष्वाय खगेश्वर ॥ ९ ॥
 या मी पूर्व सहायासीद् गर्भपातनकर्मणि । पृच्छकस्य तु सा नारी गर्भदुःखाऽऽकुलाऽत्र च ॥ १० ॥

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापप्रणाशनीम् । मापैखिंशन्मितैरत्र कार्या वैश्या हिरण्मयी ॥ ११ ॥
 अपि गर्भयुता लेख्या सुगन्धैश्चर्चिता सुत । तदर्धमितिका वाऽपि द्वयोर्विज्ञानुसारतः ॥ १२ ॥
 सा देया च विधिज्ञाय मन्त्रमेनमुदीरयेत् । गर्भपातनजाद् दोषात् पूर्वपापविशुद्धये ॥ १३ ॥
 इत्युच्चार्य नरो दद्यात् सर्वपापविशोधनम् । साद्रे सहस्रद्वितयं गायत्रीं त्र्यम्बकं तथा ॥ १४ ॥
 जपेद्दत्त्वा दशंशेन पूर्वपापप्रणाशनम् । ब्राह्मणान् भोजयेच्छक्त्या दद्याच्चैव तु दक्षिणाम् ॥ १५ ॥
 एवं विधानं यः कुर्याद्विधिना पापशोधनम् । उत्पत्तिर्जायते तस्य सन्ततेर्नात्र संशयः ॥ १६ ॥
 न कुर्याद्विधिवत्तत्र लोभान्मोहाद्विशेषतः । इह जन्मन्यपुत्रत्वं जायते चान्यजन्मनि ॥ १७ ॥
 पञ्चसप्तसमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते सति । चत्वारिंशन्मितेऽरिष्टं तस्य चाकृतानिष्कृतेः ॥ १८ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरत्नसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकः ॥ ८३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्पूर्वं क्रूरकर्मा प्रतापवान् । धनधान्यसमृद्धोऽपि बह्वदेशे वसन् सदा ॥ १ ॥
 वाचकेभ्यः प्रदत्तानि गोभूम्यश्वादिकानि च । अयो भावित्रलात्सूत लोभोपहतचेतसा ॥ २ ॥
 सीम्नि वादे हतं द्रव्यं ब्राह्मणानामधर्मतः । द्विजेन वै सहायेन कृतं तत्कर्म वारुणम् ॥ ३ ॥
 भूमिवादे मृतस्त्वत्र सङ्ग्रामे कालनोदितः । भुक्त्वा भोगाञ्छुभान् स्वर्गं पापात्पापफलं तथा ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पर्वतेऽधुना । भूमिपालकुलेऽप्युग्रे सिंहलप्रे गुरावजे ॥ ५ ॥
 सूर्ये मेपगते चन्द्रे चापस्ये पापसंयुते । गौरः शूरो महोप्रस्तु बहुकन्यः कृती शुभः ॥ ६ ॥
 ददाति शक्तितो धीमान्नात्युच्चो बन्धुसंयुतः । बहुव्ययपरो नित्यं पैत्तिकः प्रियवाग्धृणी ॥ ७ ॥
 बहुभार्या यशस्वी च भृत्यवाहनसंयुतः । अष्टाविंशन्मिते वर्षे स्वल्पपुत्रः सुखान्वितः ॥ ८ ॥
 अन्तरायोद्भवैः पुत्रैरतिदुःखमपीडितः । ब्रह्मस्वहरणात्पूर्वं धनहीनोऽत्र दृश्यते ॥ ९ ॥
 सहायो यो द्विजः पूर्वं भवेत्पूजिततामुत । कुलाया सोऽनुजो जातश्चात्र जन्मन्यपुत्रकः ॥ १० ॥
 शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापकर्मणः । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुरिह पापात्प्रमुच्यते ॥ ११ ॥
 पुण्येऽद्वि विप्रकथिते धेनुर्ना पञ्चकं सुत । दद्याच्च वृषभं गौरं पृष्टे वस्त्रयुगान्वितम् ॥ १२ ॥
 सुवर्णशृङ्गसहितं तथा क्षितिद्युतं शुभम् । मन्त्रेणानेन विधिवत्प्रथा श्रद्धासमन्वितः ॥ १३ ॥
 भूमिभागयुतं गौरं वृषभं रुद्रदैवतम् । ददेद्द्वै सीम्नि द्रव्योत्पपापनाशाय वै द्विज ॥ १४ ॥
 अयो स्वर्णद्वयाढर्यं तु शुभं दद्यात्तुरङ्गमम् । कर्मप्रकाशकार्यैव मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ १५ ॥
 “ सोपस्करं काञ्चनाढयमर्शं तुभ्यमहं ददे । ब्रह्मस्वहरणात्पापान्मोक्षं कुरु ममानव ” ॥ १६ ॥
 एवमुच्चार्य दद्याच्च पूजिताय द्विजातये । मुच्यते पूर्वपापाच्च ब्रह्मस्वहरणाद्भुवम् ॥ १७ ॥
 शृणुयाद्दरिद्रं च त्रिरावर्त्य विधानतः । होमयेद्दशसाहस्रं ब्राह्मणान् पञ्च भोजयेत् ॥ १८ ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य संततिवृद्धिः स्यादैहैव फलमश्नुते ॥ १९ ॥
 नैवं कुर्याच्च विधिवत् तस्यारिष्टादिजं भयम् ॥ २० ॥

इति श्रीबृहस्पतिरत्नसवादे कर्मविपाके अध्यायसप्तत्रिंशदधिकः ॥ ८३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पृच्छकोऽपमयोध्यायामभूच्छुद्रश्च धार्मिकः । धनधान्यसमृद्धस्तु यशस्वी पितृवल्लभः ॥ १ ॥
 गपाया द्वादशे वर्षे गतो मातृसहायतः । सानुजश्च सपत्नीकः सहायनयसंयुतः ॥ २ ॥

गत्वा च विधिवच्छ्राद्धं कृतवान् गच्छाग्रज । तस्य पुण्यप्रभावेण पितरश्च दिवं गताः ॥ ३ ॥
 अथ गत्वा गृहे वर्षं चत्वारिंशन्मिते ध्रुवम् । कृतवान् दारुणं कर्म यौवने काममोरितः ॥ ४ ॥
 स्वजातिजं धर्मशीलं शूद्रं हत्वा महीपथः । पत्नीत्वे स्थापिता तस्य भार्या कामविमोहिता ॥ ५ ॥
 सर्वस्वं तस्य यदिकचिद् गृहीतं विविधैश्छलेः । तस्य पुत्राश्च ये ज्ञातास्ते दत्तास्तस्य भार्याया ॥ ६ ॥
 सपत्नीभावदुःखेन कृतं कर्मातिदारुणम् । पृच्छकस्य तु या माता तयाप्यनुकृतं त्विदम् ॥ ७ ॥
 स्त्रीयुतोऽसौ मृतस्तत्र गतस्तु यमशासनम् । पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तया ॥ ८ ॥
 गयाश्राद्धप्रभावात् स जातः पृथिवीपतिः । शतयोजनविस्तीर्णं देशे पर्वतमाश्रिते ॥ ९ ॥
 पितृभक्तिविशेषानु चैहिकं लक्षणं त्विदम् । पितृभे जननं चास्य गुरुचन्द्रौ तु सिद्धौ ॥ १० ॥
 वृषराशिगतो भानुर्भोमाज्जेया नभश्चराः । जन्मनो द्वादशे वर्षे राज्यप्राप्तिर्न संशयः ॥ ११ ॥
 जातोऽत्र रक्तकृष्णोऽसौ देवब्राह्मणपूजकः । पितृभक्तिरतो विद्वान् गीतनृत्यप्रियः कविः ॥ १२ ॥
 देशेदेशेऽतिविख्यातो दाता भोक्ता बलान्वितः । सहोदरविहीनस्तु बहुपुत्रो बहुप्रजः ॥ १३ ॥
 बहुभार्या यशस्वी च क्षयवृद्धिधनान्वितः । पादजस्य वधात्पूर्वं पापाद्य च पृच्छकः ॥ १४ ॥
 पादोदरव्यथायुक्तो यौवने जायते ध्रुवम् । त्रिसहायैर्षुतः पूर्वं शृणुष्वाय स्वगेश्वर ॥ १५ ॥
 या धर्मपत्नी पूर्वाऽऽसीत्सा ज्येष्ठाऽत्र मृतप्रजा । बालघातं कर्म यस्मात्पूर्वेऽत्र विनतासुत ॥ १६ ॥
 योऽनुजः पूर्वजनुपि गयायां च सहायकः । स जातः कर्कटे जीवे पृच्छकस्य सुतोऽधुना ॥ १७ ॥
 वसुभे मिथुनस्येऽर्के सोऽपि राजा भविष्यति । याऽभवत्पूर्वजनुपि माताऽत्र जननी तु सा ॥ १८ ॥
 प्राक् श्राद्धकर्मतोऽपापा जाता राज्ञी यशस्विनी । पापस्यानुमतात्पूर्वं ह्यत्र भर्तृविहीनता ॥ १९ ॥
 पूर्वजन्मनि यं शूद्रं हत्वाऽऽनीता शुभानना । शूद्रस्य चाथ सर्वस्वं तस्य कर्मफलं शृणु ॥ २० ॥
 अत्र जन्मनि सा नारी मृता त्रिंशन्मिताब्दके । कुचत्वारिंशके वर्षे शूद्रघातः कृतः पुरा ॥ २१ ॥
 जन्मतस्तन्मिते वर्षे प्रष्टुर्षुर्भविष्यति । देशोत्पातो भृशं तत्र हाहाकारो विद्वण्ठनम् ॥ २२ ॥
 अथवा सर्वज्येष्ठस्य सुतस्य मरणं भवेत् ॥ २३ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्नथो रिष्टनिपूदनी । कथ्यतां दिग्सेशान लोकानां हितकाम्यया ॥ २४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य कर्मणः । यां कृत्वा विधिवज्जन्तुरिह रिष्टात्ममुच्यते ॥ २५ ॥
 श्रुत्वेनं पुस्तकं पुत्र प्रष्टा श्रद्धासमन्वितः । पूर्वं पापघटं दत्त्वा पश्चात्कर्म समाचरेत् ॥ २६ ॥
 प्रष्टा गृहे शुचिस्थाने स्नात्वा तु विमले जले । देवान्पितृन्समभ्यर्च्य सुमनाः सुसमाहितः ॥ २७ ॥
 भक्त्या संपूज्येष्टदेवं ततः काम्यं समाचरेत् । शूद्रस्य प्रतिमां कार्यां पलेः संसमितैः शुभा ॥ २८ ॥
 हिरण्ययी यथोक्ता हि तदर्धाधेनवा पुनः । कालस्य शोभनां मूर्तिः कार्या लोहमयी शुभा ॥ २९ ॥
 द्विजाय विधिना देया मन्त्रेणानेन धीमता । " काममोहात्कृतं पूर्वं यन्मया शूद्रघातनम् ॥ ३० ॥
 तस्मात्तन्निष्कृतिं विप्र ददेऽहं तुभ्यमत्र च । कालं त्वं सर्वभूतानां भयदश्च क्षयकरः ॥ ३१ ॥
 मां रक्ष पूजितोऽसि त्वं रिष्टात्पापसमुद्भवात् । " अथाष्टमूर्तयः सूत दिक्पालानां हिरण्यजाः ॥ ३२ ॥
 अष्टस्वर्णिता देया विप्रेभ्यो दोषनाशकाः । अथ रुक्ममर्या मूर्तिं विष्णोर्दद्यात्पलत्रिकाम् ॥ ३३ ॥
 विमाय वेदविदुषे दत्त्वा विप्रांश्च भोजयेत् । शिवस्य पूजनं कुर्यात् पूर्वपापविशुद्धये ॥ ३४ ॥

पुत्रपौत्रधनेयुक्त इह जन्मनि जायते । श्रुत्वेन पुस्तकं सूत नेमां कुर्व्याच्च निष्कृतिम् ॥ ३५ ॥
इह पुत्रविहीनः स्यादेकवेदमितेऽऽदके । द्विसप्ततिमिते वर्षे मृत्युश्च कृतनिष्कृतेः ॥ ३६ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्येणसत्वादे कर्मविपाके अख्यायश्चतुर्विंशदधिकःशततमः ॥ ८३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिद्विराटे ब्राह्मणोऽण्डज । विद्याभ्यासविहीनश्च कृपिकर्मरतः सदा ॥ १ ॥
स्वल्पवित्तयुतस्त्वागी बन्धुमान्यो मिताशनः । स्ववर्णधर्मरहितोऽतिथीनां पूजने रतः ॥ २ ॥
अथो तस्य गृहे कश्चिद्विप्रः स्थापितवान् धनम् । तस्मै द्विजाय लोभाद्वै पुनर्दत्तं न तद्वनम् ॥ ३ ॥
दम्पतिभ्यां मिलित्वा तु ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा । गत्वा धर्मपुरं देवाच्छुभं वा यदि वाऽशुभम् ॥ ४ ॥
फलं भुक्त्वाऽप्युना जातः गतद्वुनिकटे खग । रवी केतुयुते चन्द्रे मेपराशिगतेऽण्डज ॥ ५ ॥
मध्यमो रक्तगौरश्च पूर्वाऽपरसहोदरैः । रहितो बाहुजस्त्यागी सुखी बन्धुरतः सदा ॥ ६ ॥
धूर्तो व्ययान्वितो वाग्मी वातपित्तविवर्जितः । स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात् पूर्वजन्मनि मानद ॥ ७ ॥
कृतवान् दारुणं कर्म तस्य वक्ष्यामि लक्षणम् । तस्य भार्या सदाचारा सुश्रेहा भर्तृभक्तितः ॥ ८ ॥
रक्तस्त्रावादिना पीडा जायते चोदरेऽनिलः । तस्याश्चोदरजं गर्भं पातयेच्चैव पृष्ठतः ॥ ९ ॥
द्वित्रैस्तु पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तदा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तथा गर्भश्च पातितः ॥ ११ ॥
अतिकष्टाद्वैनतेय गर्भपातकृतागता । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारो यतस्ततः ॥ १२ ॥
नानाद्रव्यापहर्त्रां च कुलटा वाक्यलङ्घनात् । भर्तृस्तु चौरिणीवृत्तिरिष्टसंगतिवर्जनात् ॥ १३ ॥
तेन दुष्टेन यद् द्रव्यं हतं तस्करबुद्धिना । भुक्तं ताभ्यां वैनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ १४ ॥
कालेन तद्वनं भुक्त्वा पीडितो दारुणैर्ग्रहैः । धातना बहुधा प्राप्ता पश्चान्मानुषतां गतः ॥ १५ ॥
किञ्चित्पुण्यप्रभावेण क्षात्रोऽयं जन्मतो भुवि । इन्दुस्त्वतीयो हि लग्नाद् गर्भपातोऽप्यतो भवेत् ॥ १६ ॥
उभाभ्यां हि कृतं कर्म भुज्यते जन्मजन्मनि ॥ १७ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निरूणर्तं ब्रूहि विश्वेश येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुशुभं भूपदेशं तु गोमयेनोपलेपयेत् । कुर्व्याद्वटदलं पद्मं राजतं शुद्धतण्डुलैः ॥ १९ ॥
तन्मध्ये स्थापयेत्तस्योपरि कुम्भं सुलक्षणम् । सुशीतसालिलैः पूर्णं सरत्नीपाधिपङ्क्तैः ॥ २० ॥
तस्योपरि न्यसेत्प्राञ्चं वैणवं यर्तुलाकृति । तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तौ निष्कद्रवाविनिर्मिताम् ॥ २१ ॥
सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देवदादिने । प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् ॥ २२ ॥
संकष्टान्मोचयेद्देतुं स्त्रीयुतो भक्तिभावितः । एवं कृतविधेः सूत निश्चला संततिर्भवेत् ॥ २३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्येणसत्वादे कर्मविपाके अख्यायः पंचत्रिंशदधिकःशततमः ॥ ८३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीत्युरा भोजे ब्राह्मणो ज्ञानदुर्बलः । स्वल्पाध्ययनयुक्तश्च सुबुद्धिरतिथिभिः ॥ १ ॥
 दानधर्मैरतः शक्त्या ब्राह्मणानां च पूजकः । परग्रामे स्थितस्तस्य शत्रुः सीमापहारकः ॥ २ ॥
 स तेन रात्रौ सततं गत्वा चौर्येण घातितः । प्रहरैरतिविद्वस्तु गतः स यमशासनम् ॥ ३ ॥
 संततिस्तस्य दुःखार्ता भक्ष्यपानहराकुला । सहायादचैन विभेण कृतं कर्मातिद्वारणम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुदित्ये काले सोऽपि प्राप्तो यमालयम् । भुक्त्वा च नरकान्वोरान् ब्रह्महत्यासमुद्भवान् ॥ ५ ॥
 पुण्यात्स्वर्गफलं चापि ब्राह्मणातिथिपूजनात् । दानाच्च प्राग्भवे सूत स जातो ब्राह्मणादयः ॥ ६ ॥
 चाहुजः क्षात्रधर्माच्च गतिं प्राप्तोऽत्र जन्मनि । कुरुक्षेत्रात्परे भागे त्रिंशद्योजनसम्मिते ॥ ७ ॥
 म गृक्तगोरो मतिमान् विधिज्ञो धनभोगक्षुक् । पितृभ्रातृसुवैश्वर्येष्वीमिन्नज्ञातिसंयुतः ॥ ८ ॥
 नातिदस्वो नातिदीर्घो वाहनादयः प्रभुः कृशः । आद्यन्तसुखभोगी च प्राग्दानाद्भिजपूजनात् ॥ ९ ॥
 लोममोहरतः पापात्स क्वचित्पापयुग्भवेत् । यौवने ब्रह्मघातात्प्रागत्र जन्मनि चाण्डज ॥ १० ॥
 क्षयरोगान्वितो यूनि तथा पुत्रविवर्जितः । सहायलक्षणां चात्र वक्ष्यामि गरुडाग्रज ॥ ११ ॥
 यश्च प्रार्षे सहायोऽभूत्तपरो ब्रह्मघातने । सोऽग्रजः प्रष्टुरत्रासीद्यौवने हि क्षयं गतः ॥ १२ ॥
 लक्षणैरेभिगदयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पर्लैकादशमितैः कृत्वा विभं हिरण्यम् ॥ १३ ॥
 सर्वावयवसंयुक्तं मूलैरुषं वक्षसंयुतम् । तद्द्वै कदर्ली कृत्वा शुभां लेख्यां सपल्लवाम् ॥ १४ ॥
 दद्याद्भ्र विधिनाय तदर्द्धां वा नियोजयेत् । सोमं दद्यात्पलैस्तत्रै राजतं शुभलक्षणम् ॥ १५ ॥
 त्रिकपालांश्च ततो दद्याद्राजतान् शक्रपूर्वकान् । पलैः षोडशभिस्तद्ब्रह्मधमाल्यैः प्रपूजितान् ॥ १६ ॥
 सुवर्णत्रिमितं सूर्यं दद्याद्दोषापनुत्तये । चत्वारिंशत्सद्वस्त्राणि गायत्रीं च जपेत्ततः ॥ १७ ॥
 भोजयञ्च द्विजान् शक्त्या क्षयरोगाद्भिमुच्यते । अथवा क्रोडिकेकां तु सावित्रीजपमाचरेत् ॥ १८ ॥
 दोषमेघादसाहस्रं क्षयरोगोपशान्तये । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् ॥ १९ ॥
 न तस्य क्षयरोगोऽस्ति जन्मन्यत्र च वै ध्रुवम् । प्राक्कृतात्सर्वपापाञ्च ब्रह्मघातात्प्रमुच्यते ॥ २० ॥
 नाथयो व्यापयस्तस्य भविष्यन्ति तद्दुःखाः । नैवं करोति यो लोमादिभवे सति तत्क्षणात् ॥ २१ ॥
 क्षयरोगेण तन्मृत्युर्युवभावेऽत्र जन्मनि । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुःसप्ततिवत्सम् ॥ २२ ॥
 गिष्टं तत्त्वमिते तस्य तथा चाकृतनिष्कृतेः ॥ २३ ॥

रति श्रीहृद्गर्वाण्यनेवादे कर्मविपाके अर्थायः पद्मिंशदधिकशततमः ॥ ८१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चरस्य कृते कश्चित्पूर्वं फीरतसमुद्भवः । परमशास्त्रविद्यायुक्तस्तेजस्वी कुलविधुतः ॥ १ ॥
 दद्यान्ति तेन दानानि प्राप्तं मोमप्रदे मुत । पर्यस्वपि च विभेभ्यो दम्भयुक्तेन चेतसा ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन कामततेन निश्चितम् । चाहुजापां धृतो गर्भो भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ॥ ३ ॥
 मात्रीयायां पक्षिर कृतं तस्यातनं तथा । ततः किञ्चिद्व्रते काले स प्राप्तोऽन्तकशासनम् ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा पापाच्च नरवान् पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । पूर्वधर्मप्रभावेण स जातः पादभोग्युता ॥ ५ ॥
 मानशासिते गौरी देसे पश्चनशाभिषे । गौरः कृत्यानिधिः श्रेष्ठः श्रीमिभ्रमुत्संसंयुतः ॥ ६ ॥
 पृथर्यादंशो शक्तिवतीर्द्धो धनभोगमन्वितः । गभायां चतुरो पीरो मानवाहनकीर्तिभाष् ॥ ७ ॥
 पश्चिदिदंशे मृ मन्त्री मन्त्रवस्तवा । मन्त्रिंशद्व्रते चाञ्छे जातपुत्रविनाशकः ॥ ८ ॥
 वादुत्पायां र्षिपदानापद्मामृतपुत्रः । लक्ष्मणश्च यमराज गौरीः पापान्वितः सुत ॥ ९ ॥

स्त्रीगोविप्रवधाः पापाः सुतशान्तिकरा यतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविशोधनीम् ॥ १० ॥
 बाहुजाप्रतिमां कार्यां पल्लेदशमितैः शुभा । हिरण्मयी मुरूपा च पत्रे लेख्याऽतिसुन्दरी ॥ ११ ॥
 तदद्भिर्द्धिमिता वापि त्रिपु विज्ञानुसारतः । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया मन्त्रपूर्विका ॥ १२ ॥
 सुवर्णकविशुं दद्यात्सर्वपापप्रणाशनम् । रौक्मं शुभं तथा दद्यादिन्द्रं सार्धपलात्मकम् ॥ १३ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु होमयेत्तद्दाशातः । ब्राह्मणान् भोजयेच्छक्त्या सर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥
 य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ १५ ॥
 नैवं करोति यो मोहात्प्रायश्चित्तं ययामतम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वायुः पञ्चाशीतिमितान्दकम् । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽग्निष्टं वेदव्यासमिते ध्रुवम् ॥ १७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदविकाराष्टशततमः ॥ ८३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वेऽक्षीवैश्यजः सूत गयायां चावसत्सुत । श्रुतिशास्त्रक्रियाहीनः पुत्रपौत्रैश्च संयुतः ॥ १ ॥
 विप्रोत्सङ्गतस्तत्र काशीस्नानं चकार सः । दुःखेन पाल्यते तेन कुटुम्बं तुरगेण वै ॥ २ ॥
 एकदा तु वनं गत्वा ददाह वनमल्पकम् । तस्मिन्दाहे तु निर्दग्धा जन्तवस्तु खगाधिप ॥ ३ ॥
 झुष्कृतं च कृतं कर्म कुटुम्बभरणाय च । स्त्रीपुत्रमित्तसंयुक्तो गतो यमपुरं प्रति ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा शुभाशुभं तत्र जातोऽयं बाहुजोऽधुना । विपाशैरावतीमध्ये भ्रातृयुक्तोऽल्पवित्तभाक् ॥ ५ ॥
 धनुःस्ये तु गुरावृक्षे रेवत्यां मृगभे शनौ । श्यामगौरस्तया मध्ये दुःखदुःखोदयान्वितः ॥ ६ ॥
 सकन्यो बहुभार्यश्च पुत्रहीनोऽत्र दृश्यते । आपञ्चपञ्चवर्षात्तु जातपुत्रविनाशकः ॥ ७ ॥
 जीवदाहात्कृतात्पापात्स्वल्पपुत्रोऽत्र वै खग । स्त्रीसहाययुतो यस्मात्पतित्वं च भविष्यति ॥ ८ ॥
 सत्त्वघातात्पुरा चात्र कण्ठादूर्ध्वं रुजान्वितः । प्रायश्चित्ते कृते सूत तयोः पुत्रमुखं त्विह ॥ ९ ॥
 'प्रवक्ष्यामि खगाध्यक्ष शृणु पापविशोधनम् । राजताश्चटकाः कार्याः पत्रे लेख्या वनान्तिके ॥ १० ॥
 पल्लिंशन्मिते यत्नाद्देदाङ्गुलिमिताधिके । तदर्धाधमिते वापि न न्यूनाधिककल्पना ॥ ११ ॥
 तत्र वृश्चिकसर्पां तु कार्यां यत्नाद्दानान्तरे । वनदेवी तथा कार्या मापवेदैर्हिरण्मयी ॥ १२ ॥
 वृक्षा लेख्या वने तस्मिन्लतैपथिसमन्विता । सर्वं संपूज्य विधिवद्गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥ १३ ॥
 ब्राह्मणाय प्रदातव्यं पूर्ववन्मन्त्रमुखरेत् । 'वनान्तरगताः सर्वे ये जीवा दाहिताः पुरा ॥ १४ ॥
 वनदेव्यादिदानान्तु गच्छन्तु मम पातकाः । " य एवं कुरुते सूत पुत्रसौख्यविवर्द्धनम् ॥ १५ ॥
 भविष्यति न संदेहो दानस्यास्य प्रभावतः । नैवं करोति यो मोहान्नाशं प्राप्नोति तत्सुतः ॥ १६ ॥
 येयाऽस्य भ्रातरो याता नाशं पुत्रस्तथैव च । रिष्टं पञ्चाशद्वेदं तु प्रायश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वापुरष्टपष्टिसमाः सुत । फाल्गुने पुष्पनक्षत्रे निर्याणं कथितं मया ॥ १८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदविकाराष्टशततमः ॥ ८३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि पूर्वकर्मविचेष्टितम् । प्रागासीद्ब्राह्मणो विद्वान् स्वदेशे धर्मविस्तुधीः ॥ १ ॥
 विद्याभ्यासयुतो नित्यं धर्मकर्मरतः सदा । दत्तानि तेन दानानि स्वर्धुन्यां श्रद्धयान्वितम् ॥ २ ॥
 अपो पापं कृतं तेन फामल्लब्धेन निश्चयात् । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भो भाविनोऽयस्य वै बलात् ॥ ३ ॥

पत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सूत विपं भुक्त्वा मृता तु सा ॥ ४ ॥
 देव्या गृहे च वसती देवीपूजनतत्परा । तेन चार्थैर्हृतं तस्या देवस्वं तदुपार्जितम् ॥ ५ ॥
 स्त्रीभ्यां युक्तेन विभेण प्राक्कृतं कर्म दारुणम् । द्रव्यलोभभयात्सूत कामलोभात्तत्रैव च ॥ ६ ॥
 ततो मृत्युवशं प्रातो ब्राह्मणो वेदपारगः । भुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ ७ ॥
 भाद्राष्टम्यां मेपलत्रे मृगस्ये च शनिश्चरे । इंदौ वृषे पर्वते हि स जातः शत्रियोऽधुना ॥ ८ ॥
 दीर्घो मध्यमरूपादयो देवब्राह्मणपूजकः । धर्मशान्त्रक्रियायुक्तो महोद्यमरतः सदा ॥ ९ ॥
 तीर्थप्रियो यशस्वी च बन्धुमान्मन्यः सुखी नरः । सुशीलो वाग्बिलासी च धनवृद्धिक्षयान्वितः ॥ १० ॥
 स्त्रीभ्यां साहाय्ययुक्तेन पापमाचरितं पुरा । तस्मात्ते वनिते द्वे तु पुत्रहीने च पुत्रक ॥ ११ ॥
 तयोश्चैका मृता पूर्वं पुत्रदुःखप्रपीडिता । या त्वन्या सापि पुत्राघैरतिदुःखाकुलाऽण्डज ॥ १२ ॥
 ब्राह्मण्यां प्राग्धृतो गर्भस्त्यक्त्वा सुकमलेशणात् । तस्मादत्र स्त्रियामन्यः स्थिरगर्भो न जायते ॥ १३ ॥
 ब्रह्मस्त्रीगोवधाः पापाः पुत्रदुःखकरा यतः । यैर्मिलित्वा धनं भुक्तं देवस्वं तदुपार्जितम् ॥ १४ ॥
 नीचकर्मरतः पूर्वं जन्मन्यत्र द्विजादयः । ते प्रष्टुरनुजाः प्राग्जाः पुत्रहीना मृता ध्रुवम् ॥ १५ ॥
 पृच्छकेन तु प्राग्भुक्तं देवस्वं हि यया यया । नात्र जन्मनि लोभाद्द्वै तदभुक्तं बहूदुःखदम् ॥ १६ ॥
 एवं सर्वसहायानां लक्षणैः सहितोऽण्डज । स्वकीयैश्चापि विज्ञेयः पृच्छको नात्र संशयः ॥ १७ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापप्रणाशनीम् । अत्र पुण्यकर्त्ता पुण्यां सर्वदुःखविनाशनीम् ॥ १८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गजतं कमलं कुर्यात् पलायकमितं शुभम् । ब्राह्मणं स्थापयेत्तत्र रौक्मं पद्मं पलैर्मितम् ॥ १९ ॥
 पलद्वयमितं कुर्याद्गजर्ता ब्राह्मणां शुभम् । सपुत्री विधिवद्देया सर्वविद्याऽन्विताय च ॥ २० ॥
 द्विजाय विधिना पुत्र मन्त्रमेतमुदीरयेत् । “ कारणं सृष्टिरुत्पत्तेर्ब्रह्मणो ब्राह्मणां शुभम् ॥ २१ ॥
 पूर्वपापविगुह्यचर्यं गर्भधारणनाशनाम् । ददेद्दई तु महाभाग तुभ्यं मां च शिवं कुरु ” ॥ २२ ॥
 इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापानुत्तये । होमयेच्च तिलास्तत्र गापय्या शक्तितोऽण्डज ॥ २३ ॥
 शृणुयाद्धरिवंशं तु दशावर्त्यं विधानतः ॥ २४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां श्रीसूर्यारुणोक्तं कर्मविपाके अथवा एकान्तत्वादिशदधिकोऽष्टशततमः ॥ ८३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुद्रमृतश्चोग्रदण्डः प्रतापवान् । ग्रामाध्यक्षो महाभाग यमुनायां महाबलः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेष्वतिशक्तितः । कुरुक्षेत्रादित्थैर्यु प्रहणेषु विशेषतः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन स्वकुले दुष्टचेतसा । ग्रामान्तरस्थितस्यान्यक्षत्रिणस्य विज्ञानता ॥ ३ ॥
 वैरिभावेन वै रात्रौ घातितश्चोग्रकर्मणा । तत्पुत्रो ह्येवपुत्रस्य भाविनोऽयस्य गौरवात् ॥ ४ ॥
 ग वनस्त्वेन दुःखेन मृतः पूर्वमपुत्रकः । युवभावे सहायेन कृतं प्राकर्म दारुणम् ॥ ५ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्रति । सुकत्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ६ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण ग जातो धनिनां कुले । देशाद्रामहृदाध्याम्ये दशायोजनसंमिते ॥ ७ ॥
 स वागिस्सर्वानर्णार्णवः पितृभ्रातृसमान्वितः । नानामुर्वैश्वर्ययुतो गुणी रत्नसमन्वितः ॥ ८ ॥

साध्वी दानदयायुक्ता भार्या शीलवती सुत । पुण्यादुक्तमिदं लक्ष्म पापात्पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
 लोभी पापगतः किञ्चिन्मातृहीनः क्रियाऽलसः । पिताधिकः शत्रो धूर्तो मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
 प्राग्बालवातात्सततं जातसन्वतिनाशकः । जन्मन्यत्र च तच्चिद्धं चन्द्रात्सौरी सुतस्थिते ॥ ११ ॥
 कन्यास्येऽङ्गान्मुते राहौ चन्द्रे केतुयुतेऽण्डज । बालवातः कृतौ यस्मात्प्राग्भवे यौवनेऽत्र च ॥ १२ ॥
 अष्टाविंशन्मिताब्दान्तमभूत्पुत्रविनाशनम् । लक्ष्णैर्लक्षयेदत्र पृच्छकं गरुडाग्रज ॥ १३ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापविशोधनीम् । सुवर्णांघ्रिमिता कार्या प्रतिमा शैशवी शुभा ॥ १४ ॥
 लेख्या तत्र सुगन्धेन पत्रे स्वर्णमयेऽण्डज । सर्वाभरणसंयुक्ता मन्त्रैः पूज्या विशेषतः ॥ १५ ॥
 सा देया तु विधिज्ञाय मन्त्रेणानेन धीमता । “ यत्कृतं पूर्वजनुपि स्वज्ञातिशिथुनाशनम् ॥ १६ ॥
 तद्वातपापनाशाय ददेऽहं स्वर्णजं विशुम् । ” इत्युच्चार्य नरो दद्याद्बालवातात्ममुच्यते ॥ १७ ॥
 ततः पश्चदशीर्षदर्दघात्पशुपतिं द्विज । माषैः पञ्चमितैः सूर्यं दद्याद्द्वैमं द्विजातये ॥ १८ ॥
 गायत्र्यपटसहस्रं तु त्र्यम्बकं त्रिसहस्रकम् । जपेच्च होमयेत्सूत सर्वं बहुफलप्रदम् ॥ १९ ॥
 दानं च भोजयेच्छक्त्या विप्रान् दद्याच्च दक्षिणाम् । लक्षरुद्रं त्रिगुणितं पूजयेद्वा विधानतः ॥ २० ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । अत्र पुत्रविष्टुद्धिः स्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः ॥ २१ ॥
 नैवं कुर्यात्तपोरेकं लोभान्मोहाद्दिशेपतः । न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नात्र संशयः ॥ २२ ॥
 रिष्टं षड्विंशदब्देऽत्र तस्य चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः पदसप्तमितं ध्रुवम् ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदधिकः प्रशततमः ॥ ८४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्रह्मदेशेऽसौ द्विजो राजपुरोहितः । विद्याऽभ्यासयुतो नित्यं धर्मकर्मरतस्तथा ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्राप्ते सोमग्रहे सुत । पर्वस्वपि च विभेभ्यः श्रद्धापूतेन चेतसा ॥ २ ॥
 अथो पापं कृतं तत्र कामदुग्धेन निश्चयात् । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भो भाविनोऽयस्य गौरवात् ॥ ३ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सूत विषं भुक्त्वा तु सा मृता ॥ ४ ॥
 गर्भस्योऽपि मृतस्तस्या बालको विनतासुत । स्त्रीभ्यां युक्तेन विभेण प्राक् कृतं कर्म दारुणम् ॥ ५ ॥
 ततो मृत्युवर्षं मातो ब्राह्मणो वेदपारगः । सहाय्याभ्यां सुतस्तत्र सोमलोकं पुरा ययौ ॥ ६ ॥
 सोमग्रहे महादानाद्भुक्त्वा भोगांश्च आश्वतान् । ततो यमपुरं प्राप्नो भुक्त्वा पापफलं तथा ॥ ७ ॥
 महापापकृताहोपाद्गतित्वं ब्राह्मणादधः । क्षत्रे कुले महादुष्टे पर्वताश्रयमाश्रिते ॥ ८ ॥
 चन्द्रे पापगते लग्ने तुलारूपे कर्कटे शुरौ । भानी मकरराशिस्ये स जातोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ९ ॥
 गौरः सूक्ष्मः कृशो भोक्ता चण्डो लोभसंयुतः । विद्याभ्यासरतो नित्यं सत्यधर्मपरायणः ॥ १० ॥
 सुखैर्भर्ययुतः क्वापि क्वचित्पापयुतः क्षमी । शौर्याद्व्योऽतिव्यशस्वी च धर्मयुद्धिरतस्तदा ॥ ११ ॥
 स्त्रीगर्भपातजाहोपाद्गमृतपुत्रोऽत्र जन्मनि । ब्राह्मण्यां वीर्यदानाच्च सुखं दुःखमयाण्डज ॥ १२ ॥
 एतद्ब्रह्मणसंयुक्तः पृच्छकश्चाण्डजोत्तम । सहाय्याभ्यां युतो यस्मादासीत्स्त्रीभ्यां परे भवे ॥ १३ ॥
 तेन पुत्रविहीने ते वनिते द्वे मृते सुत । बालयौवनसंप्राप्ते पुत्रदुःखप्रपीडिते ॥ १४ ॥
 गोस्त्रीब्रह्मवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः ॥ १५ ॥

अरुण उवाच ।

पापेभ्यो मुच्यते जन्तुः प्रायश्चित्ती यतोऽनघ । तद्दस्व महाभाग प्रायश्चित्तं मयत्नतः ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशनम् । राजतं कमलं कुर्यात्पलत्रिकमितं शुभम् ॥ १७ ॥
 ब्रह्माणं स्थापयेत्तत्र रौक्मं स्वर्णाष्टकं विभुम् । अश्वोपरि न्यतेत्सूर्यं राजतं पलपञ्चकम् ॥ १८ ॥
 पलद्वयमितां कुर्याद्ब्राह्मणां राजतीं शुभाम् । सपुत्रा विधिवद्देया कर्मप्रकाशकाय वै ॥ १९ ॥
 द्विजाय विधिना पूज्य मन्त्रमेतमुदीरयेत् । “सूर्यं सहाश्वं ब्रह्माणं ब्राह्मणां च सुतान्विताम् ॥ २० ॥
 पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भधारणनाशनम् । ददेद्देहं तु महाभाग तुभ्यं मां च शिवं कुरु ” ॥ २१ ॥
 इत्युच्चार्य ततो दद्याद्धेनूनां पञ्चकं सूत । होमयेच्च तिलांस्तत्र गायत्र्या शक्तितोऽण्डज ॥ २२ ॥
 चालवत्सयुतां दद्याद्धेनुं च कपिलां शुभाम् । शृणुयाद्धारिवंशं वा शतावर्त्यं विधानतः ॥ २३ ॥
 लक्षरुद्रं त्रिगुणितं पूजयेद्वा प्रयत्नतः । नैवं करोति यः सूत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् ॥ २४ ॥
 इह जन्मन्यपुत्रः स्यादष्टपञ्चमितेऽब्दके । करोति विधिना यस्तु पुत्राढ्यो जायतेऽधुना ॥ २५ ॥
 पश्चिरेक्युताऽब्दानां तस्य चायुः खगेश्वर । स्त्रीभ्यामत्र सुशीलाभ्यां सुखवृद्धिर्भविष्यति ॥ २६ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य प्रायश्चित्ते कृते सति । फाल्गुने कृष्णपञ्चम्यां स्वात्यृसे मिथुनोदये ॥ २७ ॥
 निर्याणं कथितं तस्य विस्तारं च विचारयेत् ॥ २८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाव्यारिशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिद्द्विराटे क्षत्रियोऽण्डज । विद्याऽभ्यासविहीनश्च कृषिकर्मरतः सदा ॥ १ ॥
 स्वल्पवित्तयुतस्त्यागी भ्रातृमान्योऽतितामसः । स्वाचारधर्मरहितोऽतिथिपूजनतत्परः ॥ २ ॥
 वित्तीर्हानाधिकैर्युक्तो रक्तः श्यामोऽतिदुर्मतिः । अयो तस्य गृहे कश्चिद्द्विजः स्थापितवान्मनम् ॥ ३ ॥
 तस्मै द्विजाय लोभाद्द्वै पुनर्दत्तं न तद्गुणम् । दम्पतिभ्यां मिलित्वा तु ब्रह्मस्वं भक्षितं पुरा ॥ ४ ॥
 गत्वा धर्मपुरं देवाचतुर्भुं वा यदि वाऽशुभम् । फलं मुक्त्वाऽधुना चातः पुष्करे पञ्चयोजने ॥ ५ ॥
 फर्कटस्थे गुरौ लग्ने वृश्चिके चन्द्रसंस्थिते । मध्यमो रक्तगौरश्च पूर्वापरसहोदरैः ॥ ६ ॥
 रहितो चाहुजस्त्यागी सुखी दम्भरतस्तथा । धूर्तो विद्यान्वितो वाग्मी बाल्ये पित्रोर्विवाजितः ॥ ७ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतो यस्मात्पूर्वजन्मनि मानद । कृतवांश्चोग्रपापं तु तस्य वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ८ ॥
 अत्र जन्मनि सा भार्या मृता सा बहुपुत्रिका । ततो दिनार्यो प्रागाभ्यां सुताभ्यां विनतासुत ॥ ९ ॥
 हीने ज्येष्ठकनिष्ठाम्यामत्र चाकृतनिष्कृतेः । वदामि विन्मयं तस्य पूर्वदुष्कृतनाशनीम् ॥ १० ॥
 पलपञ्चतदर्द्धा वा द्वयोर्विचानुसारतः । सुरभीं दद्यात्सुवर्णेन घण्टाभरणभूषिताम् ॥ ११ ॥
 सवस्तां विप्रमुख्याय पूजिताय प्रयत्नतः । ततःप्रभृति रोगाणां क्षय एव भविष्यति ॥ १२ ॥
 धनधान्यसपुत्रश्च जायतेऽत्रैव जन्मनि । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं द्विधा मतम् ॥ १३ ॥
 पूर्वोक्तफलमेवं तु सर्वथैव भविष्यति । न करोति यदा श्रुत्वा प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १४ ॥
 पञ्चपदेऽमिते वर्षेऽरिष्टं चान महादुतम् । प्रायश्चित्ते कृते त्वायुः पञ्चाशीतिमिताः समाः ॥ १५ ॥
 षट्पलत्वात्तु जीवानां विस्तरो नोदितो मया ॥ १६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाव्यारिशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पश्चिद्राजकुलोत्पन्नो देशेऽङ्गे पूर्वजन्मनि । षभूव नीतिधर्मज्ञो विवेकी बलसंयुतः ॥ १ ॥

दत्तं तेन तु सर्वस्वं ब्राह्मणेभ्यो विजानता । अथ भाविचलादन्यब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 तद्गृहेऽस्यापितं विचं पुनर्दत्तं न तेन च । द्विसहस्रयर्मिलित्वा तु ब्रह्मस्वं भक्षितं पुनः ॥ ३ ॥
 ततो बहुतिये काले गतास्ते यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ४ ॥
 पितृभक्तिप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । देशे पञ्चनदे लभ्रे तुलारूपे रविसंयुते ॥ ५ ॥
 शनौ पञ्चमगे तुयं चन्द्रे लाभगते गुरौ । स रक्तगौरो मतिमान् लोभी धूर्तः शङ्को वृणी ॥ ६ ॥
 पूर्वपुत्रैर्विहीनश्च प्राप्तसन्ततिसंयुतः । ब्रह्मस्वभक्षणतापूर्वे पापादत्र च पृच्छकः ॥ ७ ॥
 चन्द्राग्रिमित्तवर्षान्तं जातपुत्रविनाशकः । एभिश्च लक्षणेर्लक्ष्यो जायते गरुडाग्रज ॥ ८ ॥
 सहाय्याभ्यां मिलित्वा तु सर्वस्वभक्षणं कृतम् । तेन तावन्न सहजौ प्राक्नु यौ पृच्छकस्य च ॥ ९ ॥
 पुत्रहीनो मृतो ज्येष्ठः कनिष्ठोऽपि भविष्यति । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वशापविशो र्नीम् ॥ १० ॥
 लक्ष्मीनारायणः कार्यः सुवर्णाष्टमितः शुभः । तथा पल्लवमिती राजती शुक्रभास्फुरी ॥ ११ ॥
 गायन्पटसहस्रं तु जप्त्वाऽत्र पापनाशनम् । भविष्यति न सन्देहः पुनर्वृद्धिर्भविष्यति ॥ १२ ॥
 न करोति यथाशक्त्या प्रायश्चित्तमिदं सुत । सप्तवेदमिते वर्षे पुत्राग्रिष्ट न संशयः ॥ १३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत न भयं विद्यते क्वचित् । द्विसप्ततिसप्तताब्दान्तं जीवनं कथितं ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 शुक्लाष्टम्यां नभोपासे लभ्रे वृश्चिकसंज्ञके । निर्याणं जननं तस्य स्वल्पमेवाऽत्र सूचितम् ॥ १५ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्याह्निसवादे कर्मविपाके अन्यापन्नचत्वारिंशदप्रिकाष्टशततम ॥ ८४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रो बभूव धनिनां कुले । धर्मकर्मक्रियायुक्तो ब्राह्मणानां च पूजकः ॥ १ ॥
 अथो भाविचलात्तत्र ह्यग्निदाहः कृतः पुरा । तस्मिन्दाहे च निर्दग्धो नानापक्षिमगृहकः ॥ २ ॥
 गरुडाद्यास्तया गोधानागाद्या जीवराशयः । सहाय्याभ्यां मिलित्वा तु कृतवान्कर्मदारुणम् ॥ ३ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावाच्च स जातो घाडुजोऽधुना ॥ ४ ॥
 सरस्वत्याः परे भागे विशयोजनसंमिते । प्रायश्चित्ते कृते सूत तयोः पुत्रमुखं त्विह ॥ ५ ॥
 प्रवक्ष्यामि महाभाग प्रायश्चित्तं शृणुष्व मे । रौक्मजाश्वटकाः कार्याः पत्रे छेरपा वनान्तरे ॥ ६ ॥
 पल्लवशान्तिपत्रे त्रिष्टयागुलमिताधिके । तदर्द्धार्द्धमिते पत्रे टिकपतीनत्र कल्पयेत् ॥ ७ ॥
 तत्र वृश्चिकसर्पौ च कार्यौ यत्नाच्च गह्वरे । वनदेवी तथा कार्या मापत्रयाहिरण्ययी ॥ ८ ॥
 वृक्षा लेख्या वने तस्मिन्वनौपधिलतादयः । सम्पूज्य सर्वे विधिपद्मन्यपुष्पाक्षतादिभिः ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणाय मदातव्यं पूर्वजन्मन्मुख्यम् ॥ १० ॥

मन्त्रः ।

“ वनान्तरगताः सर्वे ये जीवा दाहिताः पुनः । वनदेव्याद्विद्वानाच्च गच्छन्तु मम पातनाः ” ॥ ११ ॥
 य एवं कुरुते सूत पुत्रपौत्रविवर्द्धनम् । भविष्यति न सन्देहो दानम्याऽभ्य प्रभावनः ॥ १२ ॥
 नाशयेत्रिविधं णपं कायवाक्चित्तमभवम् । तिलपत्रं त्रिया प्रोक्तं कनिष्ठोत्तममध्यमम् ॥ १३ ॥
 स्वर्णमेकं जपन्त्ये तु द्विगुणं मध्यमे क्षिपेत् । त्रिगुणं चोत्तमं तद्वस्तुवर्णं पङ्क्तिर्त्तनम् ॥ १४ ॥
 मत्सरी गुरुणा यश्च विधवामपि गच्छति । स भवेन्नृपकृच्छ्री तु गुरुतत्पार्द्धमाचरेत् ॥ १५ ॥

[गुरुतत्पार्द्धप्रायश्चित्तं पादवार्पिकमित्यर्थः । पञ्चदशं च देयम् ।]

मातुः सपत्नीगमने जायते चाश्मरीगदः । स तु पापविशुद्ध्यर्थं प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १६ ॥
 [प्रायश्चित्तमत्र त्रीमासिकम् ।]
 दद्याद्विप्राय विदुषे मधुधेनुं यथोदिताम् । तिलद्रोणशतञ्चैव हिरण्येन समन्वितम् ॥ १७ ॥
 दुग्धचोरस्तु पुरुषो जायते बहुपूत्रवान् । स दद्याद्दुग्धधेनुं च ब्राह्मणाय यथाविधि ॥ १८ ॥
 सोदरीगमने रोगो जायते बहुपूत्रता । पराकक्षितयं चत्वारिंशद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ १९ ॥
 सहस्रमात्मसूक्तस्य पौरुषस्य स्वशक्तिः ॥ २० ॥

इति श्रीपृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदधिकाष्टशततम ॥ ८४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चान्द्रायणत्रयं कुर्यादादि मध्यं तथा परम् । तिर्थगामी स शूलेन प्रमेहेण युतो भवेत् ॥ १ ॥
 कुर्यात्सातपनादीनि प्रायश्चित्तं यथाविधि । सर्वव्यवाधी मनुजः कन्यागामी तथैव च ॥ २ ॥
 वातप्रमेहयुक्तः स्यात्कुर्याच्चान्द्रायणत्रयम् । मधुमेही मातृगामी सततं जायते नरः ॥ ३ ॥
 पितृभार्याभिगामी च जलमेही तथाऽधमः । यो गच्छेद्भगिनीं नित्यमिक्षुमेहीति निश्चयः ॥ ४ ॥
 [पितृभार्यां सपत्नीजननीत्यर्थः ।]

प्रायश्चित्तं क्रमादत्र पङ्कपाण्यय पञ्च च । अर्दानित्पाचरेत्सम्यक्ततो रोगात्प्रमुच्यते ॥ ५ ॥
 ब्राह्मणस्वर्णहारी च प्रमेही ज्ञायते नरः । धेनुं स्वर्णमयीं कुर्यात्पूर्वेण विधिना ततः ॥ ६ ॥
 प्राङ्मुखायोपविष्टाय प्रदद्यात्तामुदङ्मुखः । मन्त्रेणानेन विधिवत्पुच्छं हस्ते निधाय च ॥ ७ ॥

ध्यानमन्त्रमाह ।

“ धेनुर्पाङ्गिरसां सत्रे प्रविष्टा सुरभेश्च या । द्रुहिता या तथा भानोरग्रेश्च वरुणस्य च ॥ ८ ॥
 याश्च गावः प्रवर्तन्ते वनेषूपवनेषु च । तः प्रीणन्तु महादानात्पुत्रपौत्रप्रदाः सुखम् ॥ ९ ॥
 प्रपच्छन्तु दिवारात्रमनिष्टस्य च शान्तये । ” एवं दत्त्वा च तद्दानं प्रणिपत्य विसर्जयेत् ॥ १० ॥

इति श्रीपृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चचत्वारिंशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४५ ॥

अत्र कर्मणि स्त्रीपुंसयोर्भिलितयोः प्रत्येकं वा यथानिमित्तमधिकारः ।

अथ गर्भह्रावयज्ञोपवीतदानम् ।

श्रीसूर्य उवाच ।

भ्रवद्गर्भो भवेत्सा तु बालकं हन्ति या विपैः । यज्ञोपवीतं कुर्वीत काञ्चनं तु स्वशक्तिः ॥ १ ॥
 अत्यन्तवर्णयुक्तेन राजतं चोत्तरीयकम् । पलाशेन तदर्धेन तदर्धेनाथ वा पुनः ॥ २ ॥
 ग्रन्थिप्रदेशे देयं तु मूर्त्तिकं वज्रमेव च । प्रक्षाल्य पञ्चगव्येन गायत्र्या ताम्रभाजने ॥ ३ ॥
 द्रोणप्रमाणं तस्मिंस्तु निक्षिपेदधि मध्यतः । आज्यस्योपरि संस्थाप्यमुपवीतं सुपूजितम् ॥ ४ ॥

[एषि ताम्रभाजनोंपरि आज्यं तत्प्रमाणं यथालाभोपपन्नं वा आज्यमुपवीतं स्थाप्यं
 महोत्तरीयम् ।]

गन्धपुष्पाक्षतैर्धूपैर्विद्यैरपि भक्तिः । ततो ब्राह्मणमाहूय होमं तत्र प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥
 तिलैराज्येन मधुना मिश्रैरष्टाक्षरं जतम् । तस्मै हुतवते देयं यन्वाचीः पूजिताय तु ॥ ६ ॥
 मन्त्रेणानेन विधिवत्प्राङ्मुखायोपवीतकम् ॥ ७ ॥

मन्त्रमाह ।

“उपवीतं परमिदं ब्रह्मणा विधृतं पुरा । भवर्नोकाऽस्य दानेन धर्मसन्धारणं स्वयम् ” ॥ ८ ॥

[अयमर्थः—संसारे द्विजकर्मनिष्पादकत्वेन यतस्तारयत्युपवीतम् ।]

वरात्रं ब्राह्मणेभ्यस्तु तस्मिन्काले प्रदापयेत् । अनुव्रज्य तथा कार्यं प्रणिपत्य क्षमापयेत् ॥ ९ ॥
गर्भस्त्रावकरादोपादेवं कृत्वा विमुच्यते ॥ १० ॥

अस्मिन्कर्मणि स्त्रियोऽधिकारः ।

मासोपवासिनी नारी यतः प्रध्यावयेद्यादि । यदि संपर्कदोषेण जायते साऽज्यजन्मानि ॥ ११ ॥
स्वबद्रक्ता सदा योनीं तन्निष्कृतिरिहोच्यते । मासोपवासं कुर्वीत तथा मासं पयोव्रतम् ॥ १२ ॥
क्षीरं मुष्णाति या नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । जन्मान्तरे च तस्या वै क्षीरं न क्षरते स्तने ॥ १३ ॥
क्षीरान्नं भोजयेद्विप्रान्साज्यं समधुमण्डकम् । अनुक्षिपेच्च तेनैव दृच्छिष्टाग्नेन रक्षितः ॥ १४ ॥
विमपादोदकैश्चापि क्षालयेत्कुचमण्डलम् । सुरामांसघृतशैट्टैर्हृत्पूषैर्गन्धपुष्पकैः ॥ १५ ॥
भूतेभ्यश्च वलिं दद्याद्भूतानत्र च संशृणु । मधुश्च नवनीतश्च पिण्डमालयो ह्यवित्तकः ॥ १६ ॥
भूतभयः स्वशक्तिश्च भूतानां पञ्चकं त्विदम् ॥ १७ ॥

[स्वशक्तिरिति मध्वादीनां विशेषणम् । अत्र सुरादीनि बलिद्रव्याण्युक्तानि
तेषु ब्राह्मणादिभिरनिषिद्धान्येव ग्राह्याणि ।]

ज्येष्ठभ्रातर्यवृद्धे तु यो ना चोद्वहति स्वयम् । स भवेन्मृतपत्नीक उष्णज्वरसमन्वितः ॥ १८ ॥
प्राजापत्यत्रयं कुर्याद्वदानां त्रयमेव च । तामग्निरिति वाऽऽज्येन चरुणाऽष्टोत्तरायुतम् ॥ १९ ॥
जुहुयाद्भोजयेद्विप्रानेवं पापात्प्रमुच्यते । मित्रभार्याभिगामी च मृतभार्यः प्रजायते ॥ २० ॥
तस्य पापस्य शुद्धयर्थं द्विजमकं विवाहयेत् । धर्मपत्न्यां सुव्रतायां मुखे मैथुनकारिणः ॥ २१ ॥
पत्न्यां विरक्तिर्भवति सुवर्णकलशेन सः । उनामहेश्वरं देवं रुद्रैकादशिनीजपैः ॥ २२ ॥
स्नापयेच्छुद्धया युक्तो ह्यविच्छिन्नांबुधारया ॥ २३ ॥

[ज्यम्बकं यजेति मन्त्रः । अय यथाशक्ति सुवर्णेनोमामहेश्वरप्रतिमां
रजतवृषभारूढां कारयित्वा ब्राह्मणाय दद्यात् ।]

अथ दारिद्र्यहरधनदमूर्तिदानम् ।

दारिद्र्यो जायते मर्त्यो दानविघ्नं करोति यः । ऐश्वर्यं वाधते येन कारणं तच्छृणु प्रभो ॥ २४ ॥
पलाद्धेन तद्दधेन चतुर्थीशेन वा पुनः । धनदस्य प्रतिकृतिं कुर्याद्वातुमर्या शुभाम् ॥ २५ ॥
द्विभुजां वाहनोपेतां नयनानन्दकारिणीम् । शंखपद्मनिधिभ्यां च युक्तां वै स्कन्धयोर्हयोः ॥ २६ ॥
श्वेतवस्त्रेण संवेष्ट्य तण्डुलोपरि विन्यसेत् । तण्डुलानां परीमाणं भवेद् द्रोणमितं स्वम् ॥ २७ ॥
ऋणं दत्त्वाजधिकां वृद्धिं गृह्णीयायः स्वतो भयम् । उत्पादयति चान्येषां पापाणेनाऽऽदानतः ॥ २८ ॥

[आधिकवृद्धिग्रहणं नाम शास्त्रवृत्तिवृद्धिग्रहणं विहाय । उत्पादयतीति
निमित्तमन्तरेण भयोत्पादनम् ।]

सलप्रहारकृच्चैव जातोऽपि धनिनां कुले । धनेन रहितः प्रायो देगान्तरगतो भवेत् ॥ २९ ॥
महाक्लेशो बहूद्देगी उदावर्तो भवेन्नरः । कृच्छ्रशक्तिकृच्छ्रे कुर्वीत चान्द्रायणमयापरम् ॥ ३० ॥

कुर्यादिष्टचरुभ्यां च होमं दद्याद्विभिस्तथा । यत्किंचिदमितं सूक्तमयुतं वारुणं जपेत् ॥ ३१ ॥
 अन्यायवृत्तिनृपतिसेवनाद्विप्रदर्शनात् । महादानसमादानाद् शुरुभार्योविमर्दनात् ॥ ३२ ॥
 दंष्ट्रिभ्यश्चैव मरणादपमृत्योश्च निन्दया । वेदवाह्यस्य शास्त्रस्य पठनात्कर्मसेवनात् ॥ ३३ ॥
 विप्रो बन्धनशस्त्राद्यैर्मरणादथ सौनिकः । उदासीनः सभामध्ये कृत्वा स्त्रीगमनं तथा ॥ ३४ ॥
 श्रुताध्ययनसंपन्नश्रोत्रियब्राह्मणस्य तु । उदासीनः सभामध्ये कृत्वा भङ्गं तु दारुणम् ॥ ३५ ॥
 परीक्षासमये प्राप्ते भृतकाध्यापकस्तथा । देवब्राह्मणप्राज्ञां तु स्वर्णापहरणात्तथा ॥ ३६ ॥
 अरण्ये निर्जने देशे जायते ब्रह्मराक्षसः ॥ ३७ ॥

[ब्रह्मराक्षसत्वं पिशाचत्वस्याप्युपलक्षणम् । तत्र निष्कृतिर्वृहन्मनुनोक्ता पुत्रादिभिः कार्याः ।]
 गयाश्राद्धं तु कृत्वापि जपहोमादिभिस्तथा । देवतातीर्थसेवाभिः कन्यादानेन चैव हि ॥ ३८ ॥
 ब्रह्मराक्षस्त्वपैशाच्यान्मुच्यते मनुब्रवीत् ॥ ३९ ॥

[जपद्वेदपारायणं पावमानसूक्तजपश्च तथा सहस्रनामादिजपश्च वाऽयुतहोमादि,
 तत्र गोभृहिरण्यदानं साङ्गम् ।]

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्चत्वारिंशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परमौक्तिकहारी यः प्राग्भवे विनतात्मज । तस्य पुत्रसुखं नास्ति विना तत्पापशोधनम् ॥ १ ॥
 तत्पापशोधनं मुख्यमत्र पार्थिवपूजनम् । ततो गोदशकं दद्यात्सर्वद्रव्यसमन्वितम् ॥ २ ॥
 नानासुखैश्वर्ययुतो गजाश्वरथाहनैः । बन्धुभृत्याधिकाराढ्यो वस्त्रभूषणभूषितः ॥ ३ ॥
 सर्वं विष्णुप्रसादाच्च सुखं पापफलं शृणु । धूर्तो मिथ्याभिवादी च बहुलोभसमन्वितः ॥ ४ ॥
 जातसन्ततिद्वेषात्तो बालवत्सवधादिह । नेत्ररोगान्वितो नित्यं शृणु चिद्धं पतत्रिण ॥ ५ ॥
 चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् । गृहपातान्महाभाग वृष्टिरिष्टसमुद्भवात् ॥ ६ ॥
 पूर्वेपापफलस्यात्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ ७ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्बालवत्साधनाशनीम् । कृपया दिवसेशानं लोकानां हितकाम्यया ॥ ८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते । दृढकर्माजितात्पापात्र चोक्तं पापशोधनम् ॥ ९ ॥
 श्रवणाद्धरिवंशस्य वैशाखे विधिनाऽण्डज । माघे वा कार्तिके वापि दशावर्षं विधानतः ॥ १० ॥
 ततस्तु भोजयेद्विमान् होमयेच्च स्वशक्तितः । फोटिलक्षायुतं सूत रुद्राच्यायं जपेत्तथा ॥ ११ ॥
 धेनूनां दशकं दद्यात्सवत्ताभरणान्विताम् । दद्याच्च कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गां पयस्विनीम् ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं सूत यः कुर्याद्विधिपूर्वकम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद् विवाहादपरत्सुत ॥ १३ ॥
 मृत्युः पश्चादप्येव तु खग चाकृतनिष्कृतेः । प्रापश्चित्ते कृते त्वत्र नवत्यब्देमितं तथा ॥ १४ ॥
 द्विपुक्तमायुः कथितं तीर्थं पुण्याश्रयेऽण्डज । जीवे कर्कटके सूत मकरे चन्द्रराशिगे ॥ १५ ॥
 प्रयोदश्यां दिवा भूमौ ऋक्षे मृगाशिरोभिधे । निर्याणं कथितं तस्य विष्णुपूजनजातफलात् ॥ १६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेदत्र पूर्वं रीत्यपहारकः । तेन तत्पापशुद्धयर्थं देयं रीतिपलं शतम् ॥ १ ॥
गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विप्रांश्च भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्रोगात्पापजाह्नुवम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टमत्वारिंशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेयं महाभाग खररोमा प्रजायते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात्स्वर्ं पापविमोहितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कत्रयं हिरण्यं च दद्यादोषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गपारिणे ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चोत्पञ्चाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भुक्तं गर्भेपुष्टयर्थं कुक्कुटाण्डं खगेश्वर । अत्र जन्मनि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥
घनघान्पसमायुक्ता पूर्वापुण्यादिहाण्डज । न च गर्भं दधात्येषा प्राक्पापादण्डभक्षणान् ॥ २ ॥
कृत्वाण्डं विधिना तद्द्वैरण्यं द्विपालमकम् । तदर्घार्थमितं वापि त्रिपु वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
दत्त्वा द्विजाय विधिना आचरेऽङ्गकारं व्रतम् । फाल्गुनादौ चतुर्दश्यां कृष्णायां मासिमासि तु ॥ ४ ॥
पूजयेच्छंकरं राज्ञी तथा जागरणेन च । भवन्ति सुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत महाभाग कर्म यत्कृतवान्पुरा । जीवोऽयं तत्फलं चात्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
अभवेत्प्राग्भवे विप्रो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राजप्रचारी बलवाञ्छृते मंत्री महायज्ञाः ॥ २ ॥
सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । गत्वा त्वरिपुरं तेन घातितः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
विश्वासाद्राजकार्येषु कृतं कर्मातिदारुणम् । छण्डितं तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
पीडिता बहवो लोका द्रव्यलोभाकुलीकृताः । स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
भुक्त्वाऽतिदारुणांस्तु नरकान्धोरदर्शनान् । तथा पुण्यफलात् सूत प्राप्तपुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
स्वर्णकारकुले जातो घृतो लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवधनतत्परः ॥ ७ ॥
महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । सुतैश्वर्यपनेर्युक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ८ ॥
नानास्त्रीमुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवर्जितः । बक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिःकृन्तनीम् ॥ ९ ॥
प्रयागे त्वयवा काश्यां स्थाप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्षान्तं मन्त्रैस्तद्विद्वत्कस्तया ॥ १० ॥
गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्वहुदीर्घकैः । संपूज्य विधिवद्देवं तदन्ते भोजयेद् द्विजान् ॥ ११ ॥
शिवभक्तान्स्तया शान्तान् पूजयेद्वदसिणीः । नानाहिरण्यैर्विधिवत्तया चाभरणीः शुभैः ॥ १२ ॥
अथवा शृणुपात्रं यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापीघनाशनम् । संप्राप्य तत्र निर्याणं दिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्वि कारय । नापिकारोऽ शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
तत्र शलाफा देया वै शूद्रकर्णेऽतिदारुणा । श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥

आयुरन्दाः शतं तस्य कृतनिष्कृतिचेतसः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पट्टित्तरे ॥ १७ ॥
एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकपचाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्यात् स्वरमत्रैव जन्मानि । स्वररोमसमानानि रोमाणि प्रभवन्ति च ॥ १ ॥
ब्राह्मणाय तदा दद्यात्स्वर्णनिष्कत्रयं मुत । जायते सूक्ष्मगोमा सा विनतानन्दवर्द्धन ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपचाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुराऽपहरेद्रीतिं नारी सा च पतत्रिण । पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
रीतिं दद्याच्छतपलं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुयाच्छतया तिलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय छपचाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धान्नहारिणी । साऽत्र जन्मनि रोगेण शूलैर्नैव च वाध्यते ॥ १ ॥
सिद्धान्नदानं विभ्रेभ्यो दीनेभ्योऽपि पतत्रिण । भिक्षुभ्यश्च तथा दानाद्द्रसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥
न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव त्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःपचाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उष्ट्वाती भवेत्पूर्वं जन्मन्यथ पतत्रिण । सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्विभ्रेभ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचपचाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बंध्येयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम् । गर्भपातरता पूर्वं जनुष्यत्र फलं त्विदम् ॥ १ ॥
सुखजा प्राग्भवे त्वत्र तत्पापाद्यवनी हि सा । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि गङ्गायां हि पतत्रिण ॥ २ ॥
पूजयेत्क्षरुद्राणां त्रिगुणार्द्धं तदर्द्धकम् । शक्तयाऽय भोजयेद्विमान्वान्ववांश्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
अनेन विधिना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते सन्ततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पचाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दानात्पञ्चशताद्द्र सौप्तिकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपचाशदधिकाष्टशततमः ॥ ८९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिद्देशे कीर्णभेदे सुत । धर्मकमारायः मन्तः प्रभुपुत्रः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वत्क्षपि च पात्रेभ्यो गोभूम्यश्वादेकानि च ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वैभवात् । स्ववंशजस्य कस्यापि गृहं शत्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥
 निर्दग्धं वैरिभावेन रात्रौ भार्यासहायतः । तस्मिन्दाहे महाबाहो निर्दग्धं वृषभद्वयम् ॥ ४ ॥
 गृहस्थाः स्वल्पजीवाश्च घातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुतिथे काले गतः स यमशासनम् ॥ ५ ॥
 सखीकः स्वफलं सुक्त्वा पापाद्दुष्टं शुभं तथा । पुण्यात्पञ्चनदे देशे स जातो वाहुजाघः ॥ ६ ॥
 मध्वेस्वरूपो मतिमान्कुलेष्टः पुरुषो दृढः । रक्तो नोद्धो नातिनीचो बहुकन्यः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥
 यौवनेऽन्ते सुवैश्वर्यधनधान्यैश्च संयुतः । मितदो लोभभागाद्यद्यः कृतिर्मानो जनप्रियः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥

चिन्तातुरो मो धूर्तश्च दुःखार्तो मानवर्जितः । गोघातादग्निदाहाच्च जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
 सहायलक्षणं सर्वं कथयामि खगेश्वर । या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीदाहकर्मणि चाण्डज ॥ १० ॥
 सा ज्येष्ठा प्रष्टुवाप्य मृतपुत्राऽत्र जन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माद्वाद् वृषभे शनिः ॥ ११ ॥
 लक्षणैरभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदान्पहम् । कारयित्वा शिवं साङ्गं पल्लैर्वदमितैः शुभैः ॥ १२ ॥
 हिरण्ये महाभाग पत्रे लेख्यं शिवान्वितम् । तदर्धाधमितं वापि त्रिषु वित्तानुमानतः ॥ १३ ॥
 पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः षोडशैरुपचारकैः । संस्थाप्य पशुपं पश्चाद्गोर्ये सुमनोहरे ॥ १४ ॥
 सर्वोपस्कारसंयुक्ते वितानाम्बरभूषिते । दद्याद्देविधिज्ञाय मन्त्रमेतमुदीरयन् ॥ १५ ॥
 “ मोहात्पूर्वं महापापमग्निदाहाद्यदजितम् । तन्नाशाय ददेऽहं तु शिवं गोरयसंस्थितम् ” ॥ १६ ॥
 गोधिकायास्तथा जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । शिवपत्रमितं दद्याद्ये चाज्ये घातिताः पुरा ॥ १७ ॥
 पञ्चमापमितो बहिर्द्वेषो हेममयः शुभः । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रौद्रं जप्त्वा सहस्रकम् ॥ १८ ॥
 अष्टाक्षरं दिसाहस्रं होमयेद्गोत्रयेद् द्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १९ ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्राश्चाधिष्याधिविवाजिताः ॥ २० ॥
 नैवं करोति यो मोहाच्चात्र पुत्रविवाजितः । चत्वारिंशन्मिते कूने वर्षे रिष्टं प्रकीर्तितम् ॥ २१ ॥
 पञ्चाशन्मितकेऽन्ते वाऽरिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते श्यासुश्चतुःसप्तमितावटकम् ॥ २२ ॥

इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अथ्यापोऽष्टपञ्चाशदधिकारशततम ॥ ८१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कास्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतात्मज । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 दानाच्छतपलादत्र सौप्तकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अथ्यापोऽष्टपञ्चाशदधिकारशततम ॥ ८१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मन्ध्यायाश्च महाभाग प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् । शूलोद्भिन्नतनु चौरं मृतं प्राप्य खेदिने ॥ १ ॥
 सचले तु तदा कुप्याद्गन्ध्या स्नानं शतीपरैः । पत्रैः शोद्धवैः सूत तथा मृदिश्च ममकैः ॥ २ ॥
 तीर्थोदकैः समन्त्रैश्च सम्पूज्य प्रथमं सुत । विविक्ताऽनेन या कुप्याद्गन्ध्या पुत्र उभेऽहं तमम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अथ्यापोऽष्टपञ्चाशदधिकारशततम ॥ ८२० ॥

कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्टिकाष्टशततम ॥ ८६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रश्चक्रे मुष्कनिकुट्टनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
तेन कर्माजितेनात्र पण्डश्वैवापवर्णजः । गवा पालनजातपुण्यात् प्रागत्र सुखसंयुतः ॥ २ ॥
गोपीडनान्महापापात्तस्य नैवात्र विन्मयम् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसप्तत्यधिकाष्टशततम ॥ ८६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या फाचिद्योपिता पूर्वं मोहात्परपृतं हरेत् । साऽत्र जन्मनि रोगेण नेत्रोत्थेन प्रपीडयते ॥ १ ॥
कुरुक्षेत्रादितोर्येषु घृतधेनुप्रदानतः । मुच्यते सा महारोगान्नेत्रजान्साऽत्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तत्यधिकाष्टशततम ॥ ८७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीमवधीत्पूर्वभवे पूर्वं नराधमः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मयुतो भवेत् ॥ १ ॥
स्वर्णशृङ्गा रौप्यखुरा घण्टाभरणभूषिताम् । सूक्ष्मकम्बलसंयुक्ता दद्याद्देदविदे सुत ॥ २ ॥
कृष्णगुल्मोद्भवा पीडां नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्यधिकाष्टशततम ॥ ८७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे याऽभवंत्काचित् स्वर्णकारी पतत्रिण । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
तद्गृहे धान्यराशि तु चरन्ती गौः स्वभागतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन भृशं सुत ॥ २ ॥
तत्ताडनान्महादुःखं प्राप्ता गर्भातिमारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता ॥ ३ ॥
तत्कर्मणा समायुक्ता संप्राप्योचितगासनम् । पुनः शूद्रीसमा जाता गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥
धनभृत्याश्वभोगादिनानाविभवसंयुता । पुनस्तंततिहीना सा प्राग् गोघात घसम्भवात् ॥ ५ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापक्षयंकरम् । कुर्याद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाकुले तथा ॥ ६ ॥
मार्गे हि धर्मतो यत्नात्प्रतिष्ठा कारयेत्ततः । मस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥
दोमयेच्च ततस्त्र तिलानाज्ययुतानिह । भोजयेद् ब्राह्मणात् भक्त्या शिवपूजनतत्परान् ॥ ८ ॥
दद्यात्तथैका किला सर्वपापप्रणाशनीम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ ९ ॥
नेव या कुरुते श्रुत्वा तस्याः संततिज भयम् ॥ १० ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय द्विसप्तत्यधिकाष्टशततम ॥ ८७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः फक्षित्प्राग्भवे सूत दुग्धं हरति मानवः । तत्राले पापमेवात्र बहुपुत्री प्रजायते ॥ १ ॥
दुग्धधेनुप्रदानाच्च विधिना त्वप्र जन्मनि । उद्गृह्णान्महारोगान्मुच्यते गरुडाप्रज ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय त्रिसप्तत्यधिकाष्टशततम ॥ ८७३ ॥

१ आर्यैव हन्तानागि सुकया दिशंनिविदिद भवेत् ।

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽत्रैव बहुमृच्छुजाऽऽकुला ॥ १ ॥
 दुग्धघेनुप्रदानाच्च वेदवेदाङ्गपारगे । विधिना काश्यपेयाऽत्र न पश्येद्बहुमृशताम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसत्यविकाशशततमः ॥ ८७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्वांतयेत् सूत महिषीं नवयौवनाम् । प्राग्भवे नियतं सोऽपि कुण्डयुल्मेन वाध्यते ॥ १ ॥
 स नानारत्नदानेन विधिना गरुडाग्रजः । नाशयेत् कुण्डयुल्मोत्यां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 अथवा महिषीदानाद्विप्राय विधिनाऽण्डज । महिषीपापजाद्रोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचसत्यविकाशशततमः ॥ ८७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कनिकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य पण्डः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 शानान्नानिकृते वापि निष्कृतिनात्र विद्यते । ब्रह्मैवातात्महापापात् पण्डः स्याद्बहुजन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सत्यविकाशशततमः ॥ ८७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव फलहत् काचित् प्रमादाद्दिनतासुत । पूर्वजन्मनि पुण्याऽपि बहुदानता सती ॥ १ ॥
 अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाऽण्डज । अत्र पुत्रविदीना सा फलहर्त्पापजादृडात् ॥ २ ॥
 फलानां बहुदानाच्च चातुर्मास्येऽत्र नित्यशः । भोजनं तु तदा पश्चात्कारयेत्सेच्छया द्विजात् ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्मात् फलहर्त्पापनाशनम् । अमायां नारिकेलानि देयानि खलु शक्तितः ॥ ४ ॥
 तत्कृते सुतकुट्टिः स्याज्जीवनं वर्षसप्ततित्म् ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसत्यविकाशशततमः ॥ ८७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान् पूर्वं जन्मन्यग्रे खगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्त्वहुर्मेन ब्रह्मिदि ॥ १ ॥
 कार्तिकेयामय वैशाखां दधिघेनुप्रदानतः । तस्माद्रोगादिमुच्येत वत्स्ये कृच्छ्रप्रद ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसत्यविकाशशततमः ॥ ८७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीघातने नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पश्यात् कुण्डयुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
 दयात्सावराणां सूत महिषीं यमदेवताम् । युगकंबलमंछनां विधिना नवयौवनाम् ॥ २ ॥
 सा मुच्यते महापापान्महिषीवधजात्सुत । तस्मिन्पुण्ड्रे द्रव कुण्डयुल्मे न पश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः नवसत्यविकाशशततमः ॥ ८७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विधेत् प्राग्वृषभानां च नासाग्रं गरुडाग्रज । नासाछेदोत्र तस्यास्ति युवभावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
नास्ति तद्विन्मयं कापि दत्तैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अप्यायोऽशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो ॥ बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
प्रेरितो दैवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
अयं तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महाघोरमभूद्युद्धं, राजद्वारे, भयमदम् ॥ ३ ॥
स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परवाते कृते सूत स्वशरीरमथाऽप्यजत् ॥ ४ ॥
तेन कर्मविपाकेन महाचौर्येण चाण्डज । भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्पारिच्युतः ॥ ५ ॥
वेनतेय महावाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव लाटदेशोऽसौ पादजो धर्मकर्मवित् ॥ ६ ॥
राजमान्योऽतिकुशलो विष्णुभक्तिपरायणः । सत्पात्रेषु ददौ दानमन्नवस्त्रधनादिकम् ॥ ७ ॥
परोपकारनिरतो जनो धर्मोपदेशकः । पुत्रवान् धनवाञ्छूरो यशस्वी ज्ञानवाञ्छुचिः ॥ ८ ॥
शुभमप्यशुभं चैव यौवने कृतवानसुत । शुभारख्यं कर्म तत्प्रोक्तमशुभं शृणु, तत्स्वतः ॥ ९ ॥
धनिनो राजमान्यस्य वैश्यस्य प्रतिवंशिनः । पत्न्या दास्या च श्यालेन संयुक्तः स्त्रीसहायतः ॥ १० ॥
विपप्रयोगात्तं वैश्यं हत्वा तद्द्रव्यमाहृतम् । (मकरारख्यं च निक्षेपं पञ्चकुम्भमयं तथा ॥ ११ ॥
तन्मध्ये कुम्भमेकं तु संकल्पयितव्यं ततः ।) पापं घोरं समाश्रित्य मृतः कृतिपयैर्द्विजैः ॥ १२ ॥
पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यावशेषेण हिमवत्पादमाश्रिते ॥ १३ ॥
मायापुरीमहाक्षेत्रे गङ्गापश्चिमभागतः । धर्मकर्मसमायुक्तो जातोऽयं ब्राह्मणोऽयुना ॥ १४ ॥
इदं तु पञ्चमं जन्म ब्रह्मवंशसमाश्रितम् । तिर्यग्योनिषु भूभागे भुक्त्वा जन्मचतुष्टयम् ॥ १५ ॥
संकल्पितस्य हरणात्स्वर्भानुर्जन्मलग्नः । मकरारख्यस्य भूभागाग्निधेश्च, हरणादपि ॥ १६ ॥
लग्नतः पञ्चमे चैव मकरे भूमिनन्दनः । हरणात्पञ्चकुम्भस्य पञ्चग्रहसमाकुलः ॥ १७ ॥
आयस्थाने विशेषेण शूने केतुर्व्यवस्थितः । वातामयो गुप्तपित्तः कदाचित्कफरोगवान् ॥ १८ ॥
महदारम्भकश्चादौ परिणामे विरक्तिभाक् । संसारदुःखभूयिष्ठां निवृत्तिं चिन्तयेत्सदा ॥ १९ ॥
राजमान्यो वदान्यश्च पितुः सुखविर्जितः । धर्मं बुद्धिं सदा कुर्यान्मन्दस्तद्दानिकृन्मुहुः ॥ २० ॥
प्राग्भवे ये सहायास्तत्पापकर्माणि वै खग । तेऽत्र पत्नीसुता भूत्वा दुःखं दत्त्वा मृतिं गताः ॥ २१ ॥
प्राक्पत्नी या तु संजाता सैवेदानीं तथा भवेत् । निक्षेपद्रव्यहरणात्पापाद्दुःखी च सर्वदा ॥ २२ ॥
दासीप्रसङ्गजात्पापाग्निधातुः सुखविर्जितः । स्त्रीप्रसङ्गेनातिसौख्याच्चिन्ताक्रान्तो भवेत्सदा ॥ २३ ॥
लक्ष्योऽत्र लक्षणेभिः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलैर्दशमितैः कार्यो वैश्यो दुर्बर्णधातुतः ॥ २४ ॥
पत्रे लेख्यः शुभाकारः स्त्रीयुगेवमुदीरयेत् । "दुर्बर्णवणिजं त्वेन सभार्यं सोमदैवतम् ॥ २५ ॥
ददेद्दं विप्रमुस्याय पूर्वपापविशुद्धये " । घृतपूर्णात्पञ्चकुम्भान्पलरूप्यमुखान्पृथक् ॥ २६ ॥
पञ्चम्यो ब्राह्मणेभ्यो वै दद्यात्पापविशुद्धये । धेनुं सालकृतां दद्यादाचार्याय प्रयत्नतः ॥ २७ ॥
विभ्रेभ्यो दक्षिणां दद्याद् भक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । य एवं कुरुते सूत शक्त्या पापविशोधनम् ॥ २८ ॥
स पुत्रमुत्सामोति स्त्रिया चार्त्रेव जन्मनि । नापयो व्याधयस्तस्य न वीर्यक्षयमाप्नुयात् ॥ २९ ॥

न करोति यदा लोभात्प्रोक्तं वै पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तास्मिन्जीविते नाऽत्र संशयः ॥ ३० ॥
 शून्यं पञ्चमिते वर्षे रिष्टं चाऽकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते तस्य सतोनां वर्षसप्ततित्म् ॥ ३१ ॥
 जीवनं कथितं त्वत्र न त्वरिष्टभयं भवेत् । न भवेत्पुत्रमरणं निर्य्याणत्वे च सप्ततिः ॥ ३२ ॥
 जन्मादिमरणांतं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यदन्तरगतं सत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ३३ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिभियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
 प्रेरितो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः । महाभूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् ॥ ३ ॥
 सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसंमिते । देशे कर्कटं जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते ॥ ४ ॥
 गौराङ्गः पृथुलो घूर्तः सर्वविद्याविशारदः । सुखैश्वर्यसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् ॥ ५ ॥
 शूरः सुवेशोऽतिक्रूरो बहुपालनतत्परः । पापालोभरतः क्रोधी नानाभैरवशासनः ॥ ६ ॥
 रिष्टं षष्टिमिते वर्षे पञ्चहीने पतत्रिण । महाकालनरादानात् सुवर्णस्य पतत्रिण ॥ ७ ॥
 सर्ववित्तपडंशेन महारिष्टहरं परम् । पञ्चाशीतिमितायुः स्याद् दत्ते कालनरेऽण्डज ॥ ८ ॥
 प्रायश्चित्तसंस्कृते ह्यत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्सरे । कालरूपेण शल्लेण तत्क्षणं मरणं स्मृतम् ॥ ९ ॥
 महाघोराहवे सत चाल्मघातादिदं फलम् । चिद्वं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् ॥ १० ॥
 हृदिस्यं लशुनं पुत्र पडंगुलमितं शुभम् ॥ ११ ॥
 दध्नश्च हरणानारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । भेदसा पीडयते सा तु विनतानन्दवर्द्धन ॥ १२ ॥
 दाधिषेतुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुंबिने । मुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ १३ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरक्षौ निहते पूर्वभवे च गृह्णडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
 रत्नपेषुमहादानादिधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यक्षिर्जं रोगं कातरौर्त्यं हि काश्यप ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्यशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी, काचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तया ॥ १ ॥
 सा शूद्राऽत्र महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महादानात्मावकृताञ्च पतत्रिण ॥ २ ॥
 तेन कर्मविपाकेन चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषैर्द्विपिता चात्र युवभावे स्वगेश्वर ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहृत्पापशोधनम् । दीपा देया घृतेनाऽत्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
 सुवर्णादिमितं भव्यं संपूज्याय महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तया दीपैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 दद्याद् द्विजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्यशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुष्टगन्धयुतः सत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥

१ तथा । २ फलेभिव ।

मधुधेनुप्रदानाद्ब्रह्मणा पतत्रिण । दुष्टगन्धिकृतादीपान्मुच्यते नाऽत्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथवाय सप्ताशीत्यधिकाष्टशततम ॥ ८८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरलुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कातराक्षी प्रजापेत चक्षुरोगात् पतत्रिण ॥ १ ॥
धेनुं रत्नमयीं दद्यात् ससुवर्णां विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोगं सा तद्दत्तेन महाद्भुतम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथवाय षडशीत्यधिकाष्टशततम ॥ ८८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्जन्मन्यप्यभूत्कश्चिन्नरो राजकृपान्वितः । दण्डाधिकारवाञ्छद्गो दृढो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
नानादानरतस्तत्र लोभाद्वाऽपि विशेषतः । व्यभिचाररतस्यैकब्राह्मणस्य पतत्रिण ॥ २ ॥
लोभाच्चकारासौ तत्र ह्यण्डच्छेदं च तत्क्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो मुक्त्वाऽतियमशासनम् ॥ ३ ॥
देशे पञ्चनदे ह्यत्र जातः शूद्रोऽति चाधमः । स चास्त्यत्र विवर्णस्तु पण्डः पापमतिः सुखी ॥ ४ ॥
सकलैश्वर्यसंपन्नो नानाधनसमन्वितः । नानावाहनभोगाढ्यो दानात् सर्वमिदं सुत ॥ ५ ॥
सप्तजन्मन्यसौ प्रेढो भविष्यति स्वगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथवाय सप्ताशीत्यधिकाष्टशततम. ॥ ८८७ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नः शौर्योदार्ययशोधनी । राजमानविरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
किञ्चिद्वातादिना पीडा जायते चोदरे मृशम् । वातरक्तादि शिरसि जायते पक्षसंख्यया ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाचारा सुरूपा गुणशालिनी । प्रियभाक्तिरता नित्य दानदाक्षिण्यवर्तिनी ॥ ३ ॥
एकपुत्रप्रसूता चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात् पुष्यं गतं शान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
येन कर्मविपाकेन पाप नश्यति तत्त्रिधाः । विधानं च हितार्थाय सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो धातुकास्यादिकारकः । ब्राह्मणो मित्रसंजातो बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
अपवित्रयकर्त्ता च विप्रद्रव्येण वर्द्धितः । कालेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
साश्चितं तद्धनं सर्वं न तु किञ्चित् प्रदापितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् । यो वै तस्य मृतः पुत्रः स जातो ब्राह्मणस्य च ॥ ९ ॥
इदं जन्म चतुर्थं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखकरी ह्येवं पुत्रहीना पतत्रिणी ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं पर्यं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश सन्ततोः सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपसंहृत्यं पुत्रपीनविनाशनम् । विपेणैकोऽपि-अप्यते ब्रह्मस्वात् सुतसन्ततिः ॥ १२ ॥
तस्य सन्वत्पनाशाय कारयेन्निष्कृतिं पराम् । मुशुभे भूमदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
उपोदष्टदलं पद्मं राजतं शुक्लतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत् कुम्भमत्रणं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
मुनीवसन्तिः पूर्णं सप्तर्षिपहवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥

तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैश्वेणं-वर्तुलाकृति । साप्तध्यान्यफलोपेतं ब्रह्मधनुश्चन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥
तन्मध्ये स्यापयेन्मूर्तिं निष्कद्रव्यविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य त्रिशुद्धां च दापयेद्देवादिने ॥ १७ ॥
प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवस्तकाम् । शतमष्टोत्तरं पक्षिन् द्रोणाः सर्वैव निर्मिताः ॥ १८ ॥
जातीषुष्पसमुद्भूता लक्षपूजा शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्देवैर्ब्रह्मैव ब्रह्मेण परिधापयेत् ॥ १९ ॥
एवं कृतविधेः सूत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या फाचिद्वनिता मोहात्प्राग्भवे माक्षिकं हरेत् । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गन्धाढ्या प्रजायते ॥ १ ॥
मधुघेनुप्रदानाच्च व्यतीपातादिपर्वसु । दुर्गन्धरोगात् सततं-मुच्यतेऽत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पण्डोऽस्ति राजसंमानी अत्र जन्मनि चाण्डज । महाडुष्टक्रियायुक्तो बधबन्धनतत्परः ॥ १ ॥
प्राक् कृताच्च महादानात्सुखैश्वर्यसमन्वितः । महामानी महापुतः पण्डोऽगम्यातिसेवनात् ॥ २ ॥
नाऽत्र जन्मनि भो सूत प्रायश्चित्तं मयोदितम् । अगम्यागमेनं पापं प्रायश्चित्तविवाजितम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मघ्नी सा मया मोक्ता या पूर्वं घातयेद्विजम् । सर्वं विचेष्टितं तस्माच्छृणुष्वान् पतत्रिण ॥ १ ॥
अनया द्रव्यलोभेन सपत्न्या वातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारी दोषवर्जितः ॥ २ ॥
तस्मादिदं महादुष्टं बाल्ये कुष्ठान्विता सुत । अविवाहात् यतः सर्वैः पितृगेहे स्थिताऽण्डज ॥ ३ ॥
चतुर्विंशमिते वर्षे मरणं क्रीडितं ह्यबम् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दन्तुरः सोऽपि काले तत्पापचिह्नितम् ॥ १ ॥
घृतकुम्भं यथा दद्याच्छुक्त्या विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विनवत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत गुडं मोहान्नराधिपः । गुल्मोदरेण रोगेण मोऽत्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥
गुडघेनुप्रदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशत्यधिकाष्टशततमः ॥ ८९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयं फाचिस्तती नारी धर्मिष्ठा म्रियवादिनी । स्वामिना मेरिता पूर्वं शत्रोर्दग्धं तथा गृहम् ॥ १ ॥
तदाहाच्च महामाग दग्धं सर्वं पुरं तदा । ब्राह्मण्येका सवाला च निर्दग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
ततो ब्रह्मवपस्तत्र किंचित्कालेन सा मृता । मुपत्वा तत्र फलं पूर्वपुण्यपापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥

सा शूद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पविसेवया । कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापनाशनीम् ॥ ५ ॥
वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नाऽत्र कार्या विचारणा ॥ ६ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायव्यधिकारशततम ॥ ८९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मणः कश्चित्कृपिकर्मरतस्तदा । पूजकश्चातिमानी च भिक्षुकाणां च यत्नतः ॥ १ ॥
तद्ग्रहे वृषभो मचस्तीक्ष्णशृङ्गो भयानकः । तेन तद्वृषभस्याऽपि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
उत्त्वा नासाग्रमुष्की तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र तज्जनितं भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्यत्र पतत्रिण ॥ ४ ॥
धर्मोत्पूर्वकृतात्तोऽपि सुखैश्वर्यधनान्वितः । दृढपापार्जनात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्गतिः । तीर्थाश्रयेऽत्र जनुपि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
आयुः पश्चिमताब्दान्तं रिष्टं पश्चाद्दन्दके ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पचनवत्यधिकारशततम ॥ ८९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज । दन्तुरा सा भवेदत्र तत्काले घातसम्भवे ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्य घृतपूर्णं सदक्षिणम् । तद्वोषशमनायैव दद्याच्छतया विधानतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षण्णवत्यधिकारशततम ॥ ८९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चिद्भवेन्नोभात्पुराभवे । कंठरोगेण सत्ततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
शक्त्या तैलप्रदानाच्च ब्राह्मणेषु पतत्रिण । कंठरोगोपशमनं दानत् तैलघट्टयात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सतनवत्यधिकारशततम ॥ ८९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्लभा । भवत्युक्ताऽधिविना सा महारोपवती ह्यभूत् ॥ १ ॥
तया महीपथैर्दिव्यैः पत्युः पुंस्त्वं विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽप्राय नपुंसकः ॥ २ ॥
धूर्तः पापरतो द्रष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णवाह्योऽतिदुःखार्तो न शुभा लभते गतिम् ॥ ३ ॥
वदुजन्मन्यसौ पापान्मुक्तो भवति चाण्डज ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्यधिकारशततम ॥ ८९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्षार्थं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । अत्र जन्मनि खजोऽपि नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
न तस्य विन्मयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चाण्डज । स्वशरीरविवृद्धयर्थं येन भुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो नवनवत्यधिकारशततम ॥ ८९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् गुडं हरति पस्य चित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते चाऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गाया हि महाभाग गुडपेनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्समाद्रोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो नवशततम ॥ ९०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्देश्योऽभवत्पूर्वभवे नेपालविश्रुते । बहुमित्रमुखैराढ्यो हृष्टी व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं यतः । शुभं न्यायफलं भुक्त्वा संजातोऽत्र महीधरे ॥ २ ॥
 गौरी भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः । देशदेशेतिविख्यातो घृणी लघुमहापदाः ॥ ३ ॥
 स्वस्तीत्यागान्महापापाज्जायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ४ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद् मे स्वामिन् स्त्रीप्राप्तेः सौख्यकारिणीम् ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हैमिकां कार्यकारिणीम् । पलपञ्चमितां लेख्यां गन्वमाल्यैरलङ्कृताम् ॥ ६ ॥
 दद्याद्देविधिज्ञाय स कुलीनाय चार्थिने । प्रजापतिं तथा दद्याद्भ्राजतं त्रिपलात्मकम् ॥ ७ ॥
 ब्रह्मदेवतमंत्रेण गृह्णाति स महाद्विजः । पश्चाद्दशक्षरं मन्त्रं सहस्रं पापशोधनम् ॥ ८ ॥
 जपेद्दशहस्रं तु सूर्यमन्त्रं महाबलम् । होमयेत्तदशांशेन तदशांशेन तर्पयेत् ॥ ९ ॥
 य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविनाशनम् । प्रायश्चित्तं परं त्वत्र तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥
 नैवं करोति यो मोहाज्जडधीर्दिवघातितः । न तस्य स्त्रीमुखं त्वत्र रिष्टं पद्भेदकेऽदके ॥ ११ ॥
 प्रायश्चित्ते कृतेः सूत जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अथ्यायु एकाधिकनवशततमः ॥ ९०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विज्ञा यः प्राग् हन्यान्मृगं हि विनतासुत । दद्यादश्वं नवं तत्र स्वर्णनिष्कयुतं शुभम् ॥ १ ॥
 सहासनमलङ्कारं पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ २ ॥
 न स पश्यति खंजत्वं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अथ्यायो द्वाधिकनवशततमः ॥ ९०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतैलापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कंटुगेगमपीडिता ॥ १ ॥
 सा मुच्यते महाभाग दानात्तैलघट्टयात् । सुवर्णाढ्या तथा शक्त्या तैलदानाद्दिग्भेदाः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अथ्यायुष्यधिकनवशततमः ॥ ९०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजप्रचारी वै कश्चिच्चारणः पूर्वजन्मनि । भव्यमूर्च्छितदो धीरः त्रिविपुलनन्दनः ॥ १ ॥
 राजपत्न्यां महाबाहो दधानोऽसावधर्मकम् । गर्भं चकार कामेन भाविनाऽयं वै वलात् ॥ २ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा यमलोके पतत्रिण । शिवपूजनजात्सुण्यात्प्राग् वन्दनांगमात् ॥ ३ ॥
 स्त्रीपुत्रसुखहीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अथ्यायुष्यधिकनवशततमः ॥ ९०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दानानेन सुभेरेनद्या साऽतिमुद्रता । भवेयं त्वत्प्रसादेन गर्भं मे स्थिरतामिषात् ॥ २६ ॥
 एवमस्त्विति ता धेनु समादाय सदाक्षिणाम् । हिरण्यं रजतं सार्धं फलानि च प्रदापयेत् ॥ २७ ॥
 द्विजमुख्याय दत्त्वाऽय भूरिद्रव्येण तोषयेत् । भोजयेच्च शतं विप्राभानाञ्चैः सक्तुपायसैः ॥ २८ ॥
 एवं कृतविधेः सूत नारी वा दुःखनाशिनी । वन्द्यत्वान्मुच्यते सूत पुत्रप्राप्तियशस्विनी ॥ २९ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्याय षडधिकनवशततम ॥ ९०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिदुरगं घातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र प्रजायते ॥ १ ॥
 स्वर्णाश्वदानाद्विविवत् सर्वोपस्करसंयुतात् । वक्रकंठेन संभृता पीडा नाप्नोति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्याय सप्ताधिकनवशततम ॥ ९०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालघाती पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पाटहीनो भवेत्सूत भृशं चाकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
 दद्यादश्वं सुवर्णादयं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मण्याय प्रयत्नेन पूर्वपापापनुचये ॥ २ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकनवशततम ॥ ९०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संकरः प्राग्भवे सूत बभूव धनसयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभी धर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 क्रूरं कर्म कृतं तेन दुष्टसङ्गेन चाण्डज । चौरेण गा परां नीत्वा क्षुधितैर्भक्षिता पुरा ॥ २ ॥
 मृतास्ते तेन पापेन नानाचोनिमुपागताः । स तीर्थमृत्सुवगतो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
 तीर्थमृत्सुप्रसादाच्च धनपुत्रसमन्वितः । युवभावेऽण्डजश्रेष्ठ चक्षुर्हीनोऽत्र जायते ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सुवर्णादयं संयुताम् । लिखित्वा गा विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
 सा देया, वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । नापत्रीं च जपेत्तत्र नियतं चायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
 होमयेच्च यथाशक्तया भोजयेच्च ततो द्विजात् । अः कुर्वाडिशिना चेदं स तदोपात्मसुहृदते ॥ ७ ॥
 स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्यायो नवधिकनवशततम ॥ ९०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नारी शृगाल पूर्वजन्मनि । सा तत्र पुरुष वापि घातार्थमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि वै चोर्ध्वात्स्यानाच्च बहुवैकृतः । पाटभंगो भवेत्तस्मात्पापाञ्चैव खगाधिप ॥ २ ॥
 करोति तस्य पापस्य विन्मयं विधिनाञ्च चेत् । तस्मात्पापात्ममुच्येत न चोर्ध्वात्पतनं तथा ॥ ३ ॥
 अश्व निष्कमुवर्णादयं विन्मयं पापशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्यायो दशाधिकनवशततम ॥ ९१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेदश्वं प्राग्भवे सोऽत्र जन्मनि । महापर्वसु गन्धादि पुण्यतीर्थेषु दापयेत् ॥ १ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं सुवर्णादयं सुसंपत्ता । सा मुच्यते वक्रकण्ठीडनाडिनतासुत ॥ २ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारण्यसत्रादे कर्मविपाके अध्याय एकादशाधिकनवशततम ॥ ९११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्क्षत्री महाभाग पाञ्चाले देशके शुभे । नानाधनसमायुक्तो ग्रामपो विश्रुतो महान् ॥ १ ॥
 दुष्कृतं चरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । शूद्रायां च धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ २ ॥
 कृतो यत्नो महास्तत्र नासीद्गर्भस्य पातनम् । सातु हालाहलं पीत्वा लोकाणां शंकया मृता ॥ ३ ॥
 महत्या पीडया चैव बालकोऽपि मृतस्ततः । सहायानां पंचकेन कृतं प्राकर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 कर्मणां संग्रहं चेदं गर्भनाशसमुद्भवम् । ततो मरणसंप्राप्तो बाहुजोऽय सहायधृक् ॥ ५ ॥
 सूर्यलोकं तदा गत्वा भुक्त्वा भोगांश्च शाश्वतान् । अशुभान्नरकान्भुक्त्वा स्वकृताद् दृढकर्मजात् ॥ ६ ॥
 सोपप्लवे महादानात्पूर्वजन्मनि मानद । स जातो यमुनातीरे बाहुजोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 गौरः कृशाङ्गो लम्बश्च धनसौख्यसमन्वितः । पितृमातृविहीनश्च मितदो लोभमोहितः ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी नानाविभवसंयुतः । आद्यंतसुखयुक्तश्च बुद्धिमान्देशविश्रुतः ॥ ९ ॥
 धर्मादिदं तथा पापाद्धूतः पापरतः शठः । सकन्यो हृदि रोगश्च मनोद्दुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
 शूद्रायां वीर्यदानात्प्राक् तद्रघाज्जातपुत्रकः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापापनोदनीम् । तत्र धर्मकरिं धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भधारणाशनीम् ॥ १३ ॥
 शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पत्नीः पञ्चमितीः शुभा । हिरण्यमी सगर्भा च पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १४ ॥
 तदद्धर्षिन वा कार्या त्रिषु वित्तानुसारतः । गन्धपुष्पैरलंकृत्य सा देया पापनाशनी ॥ १५ ॥
 पंचमापामितो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्सौर्वर्णं पञ्चमापकम् ॥ १६ ॥
 राजतं च तथा दद्यात्सूर्यं सार्धपलात्मकम् । गायत्रीं दशसाहस्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥
 होमयेत्तण्डुलैः साज्यैः सर्पैः सतिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशाधिकनवशततमः ॥ ९१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेदत्र पूर्वं रीत्यपहारकः । रीतेः पलानां च शतं देयं तत्पापशुद्धये ॥ १ ॥
 गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विप्रांश्च भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्रोगात्पापजाद्भुवम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्रयोद्दशाधिकनवशततमः ॥ ९१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाभाग खररोमा प्रजायते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात्खरं पापविमोहितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्करयं हिरण्यं च दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गपारिणे ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्रतुर्दशाधिकनवशततमः ॥ ९१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भुक्तं गर्भपुष्टयर्थं कुक्कुटाण्डं खगेश्वर । अत्र जन्मनि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥
 धनधान्यसमायुक्ता पूर्वपुण्यादिहाण्टज । न च गर्भं दधात्येषा प्राक्पापादण्डभक्षणात् ॥ २ ॥

कृत्वाऽण्डं विधिना तद्द्वैरुण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्धार्धमितं वापि त्रिषु विद्यानुमानतः ॥ ३ ॥
 दत्त्वा द्विजाय विधिना ह्याचरेच्छांकरं व्रतम् । फाल्गुन्यादिचतुर्दश्यां कृष्णार्यां मासिमासिषु ॥ ४ ॥
 पूजयेच्छंकरं रात्रौ तथा जागरणेन च । भवन्ति सुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यायां कर्मविपाके अध्यायः पंचदशाधिकनवशततमः ॥ ९१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सत महाभाग कर्म यत्कृतवान्पुरा । जीवोऽयं तत्फलं चाऽत्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
 अभवत्प्राग्भवे विप्रो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राजप्रचारी बलवाञ्छूरो मंत्री महाययाः ॥ २ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । गत्वा त्वरिपुरं तेन धातिताः अत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
 विश्वासाद्वाजकार्येषु कृतं कर्मातिदुष्कृतम् । झुंठितं तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 पीडिता बहवो लोका द्रव्यलोभाकुलीकृताः । स तेन कर्मणा युक्तः प्रातस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
 मुक्तवाऽतिदारुणान्मृत नरकान्वोरदर्शान् । तथा पुण्यफलं पुण्यात्प्राप्य पुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
 स्वर्णकारकुले जातो घृता लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवंचनतत्परः ॥ ७ ॥
 महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । मुखैर्धर्मधनैर्युक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ८ ॥
 नानास्त्रीमुखसंयुक्तस्तंया पुत्रविवर्जितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सत सर्वपापनिष्कृतीम् ॥ ९ ॥
 प्रयागे स्वंथवा काश्यां स्थाप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्णान्तं मंत्रैस्तद्विद्मन्जैस्तथा ॥ १० ॥
 गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्बहुदीपकैः । संपूज्य विधिर्वदेवं तदन्ते भोजयेद्द्विजात् ॥ ११ ॥
 शिवभक्तांस्तथा शान्तान्दक्षिणाभिश्च पूजयेत् । नानाहिरण्यैर्विधिवत्तथैवाचरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
 अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
 य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापौघनाशनम् । सत्यं प्राप्य तु निर्याणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
 कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्दि काश्यप । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
 तस्मा शलाका देया वै शूद्रकर्णेऽतिदारुणा । श्रुतं पागयणं येन शपेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥
 आयुर्बद्धशतं तस्य कृतनिष्कृतिं चेतसः । प्रायश्चित्तोऽकृते रिष्टं जायते पष्टिबस्तरे ॥ १७ ॥
 एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः ॥ १८ ॥

इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यायां कर्मविपाके अध्यायः षोडशाधिकनवशततमः ॥ ९१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्यात् स्वरमत्रैव जन्मनि । स्वररोमसंमान्यस्या रोमाणि प्रभवन्ति च ॥ १ ॥
 ब्राह्मणाय तदा दद्यात्स्वर्णनिष्कत्रयं मुत । जायते सूक्ष्मरोमा सा विनताऽऽनन्दवर्धन ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यायां कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशाधिकनवशततमः ॥ ९१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुरा वै हरेद्रीतिं नारी सा च पतत्रिण । पिङ्गाक्षी जायते साऽत्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
 रीतिं दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुपाच्छस्ता विलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूक्त्याख्यायां कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशाधिकनवशततमः ॥ ९१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परमिद्वान्नहारिणी । साऽत्र जन्मनि शूलेन गेगेणैव च वाघ्यते ॥ १ ॥
सिद्धान्नदानं विप्रेभ्यो दीनेभ्योऽप्य पतत्रिण । भिक्षुभ्यश्च तथा दानाद्रसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥
न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव म्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्यधिकनवशततम ॥ ९१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उद्रघाती भवेत्पूर्वं जन्मन्यप्य पतत्रिण । सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्विप्रेभ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्यधिकनवशततम ॥ ९२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बन्धयेयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम् । गर्भपातरता पूर्वं अनुष्यत्र फलं त्विदम् ॥ १ ॥
मुखजा प्राग्भवे त्वत्र तत्पापाद्यवनी हि सा । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि गङ्गाया हि पतत्रिण ॥ २ ॥
पूजयेत्क्षं रुद्राणां त्रिशुणार्थं तदर्धकम् । शक्तयाऽप्य भोजयेद्विप्रान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
अनेन विधिना यातु प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते संततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्यधिकनवशततम ॥ ९२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽशुना ॥ १ ॥
दानाच्छतपलादत्र सीसकस्याण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकनवशततम ॥ ९२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिदेशे कीराभिषे सुत । धर्मकर्मकरो भक्तः पितृपुत्रघनान्वितः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वस्वपि च पात्रेभ्यो गोभूम्यश्वादिकानि च ॥ २ ॥
पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । स्ववंशजस्य कस्यापि गृहं शत्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥
निर्दग्धं वैरिभावेन रात्री भार्यासहायतः । तस्मिन्दाहे महाबाहो निर्दग्धं वृषभह्वयम् ॥ ४ ॥
गृहस्थाः स्वल्पजीवाश्च घातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुतिये काले गतः स यमशासनम् ॥ ५ ॥
सन्नीकः स्वफलं सुवत्सा पापाहुष्टं शुभं तथा । शुभात्पुण्यात्पश्चनदे स जातो वाहुजाधरः ॥ ६ ॥
मध्यस्वरूपो मतिमान् कुलेष्टः पुरुषो दृढः । रक्तो नीचो नातिनीचो बहुकन्यः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥
यौवनेऽन्त्ये सुरैश्वर्यधनेः स्थानैर्युतोऽसुतः । मितदो भोगभाग्याद्व्यः कृती मानी जनप्रियः ॥ ८ ॥
पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । चिन्ताहुरो यो घूर्तश्च दुःखार्तो मानवार्जितः ॥ ९ ॥
गोघातादग्निदाहाच्च जातपुत्रविनाशकः । सहायलक्षणं सर्वं कथयामि स्वगेश्वर ॥ १० ॥
या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीदाहकर्मणि चाण्डज । सा ज्येष्ठा प्रतुरेवाऽत्र मृतपुत्राऽस्ति जन्मनि ॥ ११ ॥
अस्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्मान्नादृषमे शनिः । लक्षणैर्गभिराढस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
पारपिता शिवं साहं पर्लवंदमितैः शुभैः । हिरण्ये महाभाग पत्रे लेख्यं त्रिवान्वितम् ॥ १३ ॥

तदर्धमितं वापि त्रिषु विज्ञानुमानतः । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः षोडशैरुपचारकैः ॥ १४ ॥
 संस्थाप्य पशुपं पश्चाद्गोरथे सुमनोहरे । सर्वोपस्करसंयुक्तं वितानाम्बरभूषितम् ॥ १५ ॥
 दद्याद्देदविधित्नाय मन्त्रमेतमुदीरयेत् । "मोहात्पूर्वं महाभाग अग्निदाहाद्यदर्जितम् ॥-१६ ॥
 तन्नाशाय ददेऽहं तु शिवं गोरथसंस्थितम् ।" गोपिकाद्यास्तथा जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते ॥ १७ ॥
 शिवपत्रमिदं दद्याद्ये त्वन्ये वाहिताः पुरा । पश्चमापमितो वद्विदेगो हेममयः शुभः ॥ १८ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु रौद्रं जम्बा सहस्रकम् । अष्टाक्षरं द्विसाहस्रं होमपेद्रोजुयेद्विज्ञान् ॥ १९ ॥
 य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः । न तस्य पुत्रमरणं तदग्रे जायते कञ्चित् ॥ २० ॥
 पश्चादशान्तिकेऽन्वे वा रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुर्थुतशताब्दकम् ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अग्न्यायज्ञयोर्विशाल्यधिकनवशततमः ॥ ९२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी च पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 दानाच्छतपलादत्र सीसकादण्डजोत्तम । विभाय वेदविद्वेषे शीर्षगोत्रं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अप्यायश्चतुर्विंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गन्ध्यायाश्च महाभाग प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् । शूलोद्भिन्नतनुं चीरं मृतं प्राप्य रवेदिने ॥ १ ॥
 तत्रले तु तदा कुर्याद्गन्ध्या स्नानं शतौषधैः । पत्रैर्वृक्षोद्भवैः सूत तथा मृद्धिश्च संतभिः ॥ २ ॥
 संतभिः सलिलैर्वापि संपूज्य प्रथमं सुत । विधिनाऽनेन या कुर्याद्विध्या पुत्रं लभेद् ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अग्न्यायः पञ्चविंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्तो स्वभार्या परमां साध्वीं संत्यज्य दुर्मतिः । भ्रमादात्प्राग्भवे गच्छेदन्यस्त्रीं कामलोभतः ॥ १ ॥
 सोऽत्र जन्मनि भो सूत ब्रह्णीरोगसंयुतः । जायते क्रियतेऽवश्यं ब्राह्मण्यां गमनादिह ॥ २ ॥
 न तस्य पापशमनं मया प्रोक्तं खगाधिप । तस्मिन्वयसि तद् रिष्टं भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अग्न्यायः पञ्चविंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगमपीडिता ॥ १ ॥
 दद्याच्छतपलं सीतं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्राले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नाऽत्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अग्न्यायः सप्तत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नागी ह्यवधीःपूर्वं मोहादुद्धं खगाधिर । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
 सरस्वत्याश्च प्रतिमां सौवर्णीं राजतीं तथा । दद्याद्देदविधित्नाय तदा स्यात्सुस्वराऽऽद्यत्र ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अग्न्यायोऽष्टाविंशत्यधिकनवशततमः ॥ ९२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि यः कश्चिन्मोहात्परघृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मानि ॥ १ ॥
घृतधेनुप्रदानाच्च विधिना वेदपात्रगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशदधिकनवशततम ॥ ९२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वक पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मानि । परपुंसि महाभाग ग्रहणीरुग्नुताऽत्र सा ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रत चान्द्रायणं त्विह । वैशाखे मात्रमासे वा तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायविंशदधिकनवशततम ॥ ९३० ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजा रोगाः किञ्चिच्छ्रोत्रोपजातकात् ॥ १ ॥
किञ्चित्कोधश्च लोभश्च किञ्चिद्विचसमन्वितः । आदिपुत्रो मृतस्तस्य अपत्यं नैव जायते ॥ २ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्म महाबाहो शूद्रवंशसमुद्भवम् । व्यापारकृपिवाणिज्यं ब्रह्मवित्तेन यत्कृतम् ॥ ४ ॥
व्यवहारादिना कृत्वा ब्रह्मवित्तेन वर्द्धितम् । कालेनैव मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वञ्चितम् ॥ ५ ॥
नापितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वम् च गृहे स्थितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं स्वगेश्वर ॥ ६ ॥
पश्चान्मृत्युवशं प्राप्तो नरके, रौरवे गतः । इदं जन्म तृतीयं तु ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ ७ ॥
निक्षेपहरणादापि मृतपुत्रः प्रजायते । ब्राह्मणस्य विशेषेण ब्रह्मस्वं च विपोपमम् ॥ ८ ॥
ऋणं प्रसह्य वै प्रोक्तमपि कालशतादिकम् । तस्मादिप्रश्रूणं प्रोक्तमसह्यं त्वभिजायते ॥ ९ ॥
ब्रह्मस्वभक्षणाच्चैव वर्षाणां च सहस्रकम् । पतितो नरके घोरे पच्यते चेह कर्मणा ॥ १० ॥
पश्चान्मातृपुत्र्येमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणां च नराणां च निष्कृतिं सौरूपहेतवे ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकामहरः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः सन्ततिश्रेय इच्छता ॥ १३ ॥
यजुर्वेदमयं देव यजुभिः शतरुद्रजैः । यजनैरथ मुच्येत पापादाकल्पसंभवात् ॥ १४ ॥
रुद्रैकादाशिनीभिस्तु रुद्रैकादशकेन वा । जप्तेन तोपयेद्देवं रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १५ ॥
तद्दशादेन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् । विधिवज्जुहुयाद्दत्तौ तिरैस्त्रिमधुरच्छतेः ॥ १६ ॥
हरितालीपलाशोत्याः समिधोऽत्र ह्ये हुताः । प्रतिकुद्रं प्रदातव्यं गोयुगं गशान्वितम् ॥ १७ ॥
धेयूरकुण्डलाकल्पमंत्रपुस्तकमण्डपः । प्रतिकुद्रं शतं विप्रान्भोजयेत्सुसमाहितः ॥ १८ ॥
निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा मुख्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं पापशान्तिकृत् ॥ १९ ॥
इतिहासपुराणोक्तसक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्विधिवत्तार्थं समार्थः प्रयतोऽन्वहम् ॥ २० ॥
देवर्षिपितृमृत्यानामृषीणां च महात्मनाम् । देवदानवगन्धर्वपिशाचोरगरक्षसाम् ॥ २१ ॥
गर्वासा पीवजावर्जानामुत्पात्तु शृणुयादपि । ऋषीणामृषिपत्नीनां वंशान्मर्वाजुदीर्गितान् ॥ २२ ॥
एव स त्रिविधात्पापान्मुच्यतेऽपत्यद्वयवदात् । गुरुन्देवान्दिजान्सम्यक् श्रद्धया समुपाचरेत् ॥ २३ ॥

एवं कृतविधेः सूत हरिवंशश्रुतार्थिनः । वाचकोपरि संतुष्टो भूमिद्रविणवम्बकैः ॥ २४ ॥
 सुद्राकर्णाकृतवते गां च दत्त्वा पयस्विनीम् । भूमिद्रविणदानार्थैस्तोपयेद्वपत्राह्वणान् ॥ २५ ॥
 निष्कृतौ क्रियमाणायाम् सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २६ ॥
 जन्मक्रमेण जायन्ते दुःखान्यकृतनिष्कृतेः । कुष्ठरुक् चानपत्यस्य प्रमेहातोऽप्यकिंचनः ॥ २७ ॥
 कुनखी दद्रुणः पाण्डुरोगी जन्मक्रमाद्भवेत् । जलाग्निभ्यां च चौरैश्च राज्ञा वित्तविनाशवान् ॥ २८ ॥
 लकुटप्रावशस्त्राद्यैर्जायन्ते श्रणजातयः ॥ २९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसी शूद्रश्चक्रे सुष्कनिकुट्टनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
 तेन कर्माजितेनाऽत्र पण्डश्चैवापवर्णजः । गवां पालनजातुष्य्यात्मागत्र सुखसंयुतः ॥ २ ॥
 गोपीडनान्महापापात्तस्य नैवाऽत्र विन्मयम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्योषिता पूर्वं मोहात्परश्रुतं पिबेत् । साऽत्र जन्मनि रोगेण नेत्रोत्थेन प्रपीड्यते ॥ १ ॥
 कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु धृतधेतुमदानतः । सुच्यते सा महारोगान्नेत्रजान्नाऽत्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीमवधीत्पूर्वं भवे यो वै नराधमः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णशुल्कमयुतो भवेत् ॥ १ ॥
 स्वर्णशृङ्गां रौप्यसुरां घण्टाऽऽभरणभूषिताम् । सूक्ष्मकम्बलयुक्तां च दद्याद्देवदे सुत ॥ २ ॥
 कृष्णशुल्कमोद्भवां पीडां नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे याऽभवत्फालित्स्वर्णदेहा पतत्रिण । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
 तद्दृष्ट्वा धान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन भृशं सुत ॥ २ ॥
 तत्ताडनान्महादुःखं प्राप्ता गर्भातिभारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता ॥ ३ ॥
 पुनस्तन्ततिहीना सा प्राग्गोघाताच्च कित्विपात् । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापक्षयंररम् ॥ ४ ॥
 कुर्याद्वापीमरण्ये तु देगे लीकाकुले तथा । मार्गं हि धर्मतोषार्यं प्रतिष्ठां कारयेत्ततः ॥ ५ ॥
 संस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत । होमयेच्च ततस्तत्र तिलानाज्ययुतानिह ॥ ६ ॥
 भोजयेद्वाक्षणाभक्त्या शिवपूजनतत्परान् । दद्यात्तयैकां कपिलां सर्वपापप्रणाशनीम् ॥ ७ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्मायनाशनम् । नैवं या कुरुते श्रुत्वा तस्याः सन्ततिर्जं भयम् ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पश्चित्प्राग्भवे सुत दुग्धं हरति मानवः । तत्काल एव पापेन चडुभूरी मजायते ॥ १ ॥

दुग्धधेनुप्रदानाच्च विधिना त्वत्र जन्मनि । बहुपुत्रान्महारोगान्मुच्यते गरुडाग्रज ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशदधिकनवशततमः ॥ ९३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति, या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽत्रैव बहुभूवरुजाकुला ॥ १ ॥
दुग्धधेनुप्रदानाच्च वेदवेदाङ्गपारगे । विधिना काश्यपेयाऽत्र न पश्येद्बहुपुत्रताम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्घातयेत्सुत महिषीं नवयौवनाम् । प्राग्भवे नियतं सोऽपि कृष्णगुल्मेन वाध्यते ॥ १ ॥
स नानारत्नदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्पत्त्या पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
अथवा महिषीदानाद्दिप्राय विधिनाऽण्डज । महिषीवधजाद्रोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कनिकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य पण्डः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
ज्ञानाऽज्ञानकृतं वापि निष्कृतिर्नाऽत्र विद्यते । ब्रह्मघातात्महापापात्पण्डः स्याद्बहुजन्मनि ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव फलहृत्काञ्चित्प्रमादाद्दिनतासुत । पूर्वजन्मनि पुण्याऽपि बहुदानरता सती ॥ १ ॥
अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाऽण्डज । अत्र पुत्रविहीना सा फलहृत्किल्बिषाहृदात् ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्मात्फलहृत्पापनाशनम् । अमायां नालिकेराणि देयानि खड्गं शाक्तितः ॥ ३ ॥
तरुहृते सुतवृद्धिः स्याज्जीवने वर्षसप्ततिम् ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान् पूर्वं जन्मन्यत्र रमेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तदुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
कार्तिक्यामथ, वेशारल्यां दधिधेनुप्रदानतः । तस्माद्रोगात्प्रमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीघातने नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीड्यते ॥ १ ॥
दयात्साभरणां सुत महिषीं यमदेवताम् । युगकम्बलसंभवां विधिना नवयौवनाम् ॥ २ ॥
सा मुच्यते महारोगान्महिषीवधजात्सुत । तस्मिन्नपगते तत्र कृष्णगुल्मं न पश्यति ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विष्येत्प्राग्भूयमानां च नासाग्रं गरुडाग्रज । नासाछेदोऽत्र तस्यास्ति सुवभावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
नास्ति तद्विन्मयं कापि दत्तैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
प्रेरितो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
अथ तत्र महावादे कवीः हि खगेश्वर । महाघोरमभूद्युद्धं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परं प्रतिकृते सूत स्वशरीरमयाऽत्यजत् ॥ ४ ॥
तेन कर्मविपाकेन महार्चयेण चाण्डज । मुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
महामुमिभुजां वैशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागेऽत्र ज्ञातयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
सुखैर्भयसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुवेपोऽतिकूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
पापाहोभरतः क्रोधी नानामैरवशासनः । रिष्टं पष्टिमिते वर्षे पंचहीने पतत्रिण ॥ ९ ॥
महाकालनरादानात् सुवर्णस्य पतत्रिण । सर्ववित्तपडंशेन महारिष्टहरं परम् ॥ १० ॥
पंचाशीतिसंमंथुः स्यादत्ते कालनेरेण्डज । प्रायश्चित्ते ह्यरिष्टं स्यादकृते प्रोक्तवत्सरे ॥ ११ ॥
कालरूपेण शस्त्रेण तत्कृते मरणं स्मृतम् । महाघोराहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् ॥ १२ ॥
चिद्वं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् । हृदिसूर्यं लगुनं चिद्वं पढङ्गुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहर्त्री तु या नारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । मेदसा पीडयते सा तु विनतानन्दवर्धन ॥ १-॥
दधिधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । सुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचचत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरसी निहते पूर्वभवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
रत्नधेनुमहादानादिधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यक्षिजं रोगं कातरोर्यं हि काश्यप ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चचत्वारिंशदधिकनवशततमः ॥ ९४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुसुखी काचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तया ॥ १ ॥
सा शूद्राऽत्र महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महादानात् महतास्तु पतत्रिण ॥ २ ॥
तेन कर्मफलेनैव चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषैर्दूषिता चाऽत्र सुवभावे खगेश्वर ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहस्तापनाधेनन् । दीपा देया घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥

द्विसुवर्णमिता भक्त्याः संपूज्याऽथ महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तथा दीपैर्भक्ष्यभोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ६ ॥
दद्याद्द्विजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तचत्वारिंशदधिकनवशततम ॥ ९४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टगन्धयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
मधुधेनुप्रदानादे ब्राह्मणानां च तर्पणात् । दुष्टगन्धयुताहोपान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टचत्वारिंशदधिकनवशततम ॥ ९४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कातराक्षी प्रजायेत चक्षुरोगवती सुत ॥ १ ॥
धेनुं रत्नमयीं दद्यात्सुवर्णां विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोगं सा तद्वदेन महाहृतम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पकोनपचाशदधिकनवशततम ॥ ९४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्जन्मन्यप्यभृत्कश्चिन्नरो, राजकृपान्वितः । दण्डाधिकारवाञ्छदो दृढो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
नानादानरतस्तत्र लोभाद्वापि विशेषतः । व्यभिचाररतस्यैव ब्राह्मणस्य पतत्रिण ॥ २ ॥
लोभाच्चकाराऽसौ तत्र ह्यण्डच्छेदं च तत्क्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वाऽतियमशासनम् ॥ ३ ॥
देशे पंचनदे ह्यत्र जातः अद्रोऽतिचाधमः । स चास्त्यत्र विवर्णस्तु पण्डः पापमतिः सुखी ॥ ४ ॥
सकलैश्वर्यसंपन्नो नानाधनसमन्वितः । नानावाहनभोगाढ्यो दानात् सर्वमिदं सुत ॥ ५ ॥
सप्तजन्मन्यसौ पण्डो भविष्यति स्वगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पचाशदधिकनवशततम ॥ ९५० ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नः शौर्यादार्ययशोधनी । राजमान्योऽविरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
किंचिद्वातादिना पीडा जायते चोदरे मृशम् । वातरक्तादि गिरति जायते पक्षसंख्यया ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाऽऽचारा मरुपा गुणशालिनी । म्रियभक्तिरता नित्यं दानधर्मप्रवर्तिनी ॥ ३ ॥
एकपुत्रमसृता चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात्सुप्तं गतं शान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
तेन कर्मविपाकेन पापं शाम्यति तस्त्रियाः । विधानावहितार्याय सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो धातुषास्यादिफारकः । ब्राह्मणो मित्रसंजातो बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
प्रयविक्रयपतिर्वा च विमद्व्येण वर्द्धितः । षाटेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
गंचितं तद्वनं सर्वं न तु किंचित् प्रदापितम् । अलसं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् । यो वै तस्य मृतः पुत्रः स जातो ब्राह्मणोऽत्र च ॥ ९ ॥
इदं जन्म, घतुं तु अलसंशतसुद्रवः । नार्या दुःसकरी ह्येवं पुत्रहीना पतत्रिण ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

मापश्चित्तं कथं देव येन पापशयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवंश सन्ततः सौख्यदेहवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपसंकाशं पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विपैणैको हि त्रियते ब्रह्मस्वात्सुतसंततिः ॥ १२ ॥
 तस्य सन्तत्यनाशाय कायेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भृष्टदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
 कुर्यादष्टदलं पद्म राजतं शुकृतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमत्रण शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
 सुगीतलजलैः पूर्णं ससर्वपाधिपहवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपरि स्थितम् ॥ १५ ॥
 तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैश्वं वर्तुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं बलशकृचन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥
 तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्त्तिं निष्कण्ड्याविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देवदादिने ॥ १७ ॥
 प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गा वै भवस्तकाम् । गतमष्टोत्तरं विप्रान् द्रोणाः सर्वे निर्मिताः ॥ १८ ॥
 जातीपुष्पसमुद्भूता लक्षपूजा शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्देवदूरीकृती परिधापयेत् ॥ १९ ॥
 एवं कृतविधेः सूत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युक्तवादे कर्मविपाके अध्याय एकपञ्चाशदधिकतन्वशततम ॥ ९९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्विना मोहात्प्राग्भवे माक्षिकं हरेत् । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गन्वाहया भजायते ॥ १ ॥
 मधुषेतुप्रदानात् व्यतीपातादिपर्वसु । दुर्गन्वरोगात् सततं मुच्यतेऽत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
 ॥ इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युक्तवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चाशदधिकतन्वशततम ॥ ९९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पण्डोऽस्ति राजसंमानी अत्र जन्मनि चाण्डज । महादुष्टक्रियासुक्तो वधवन्धनतत्परः ॥ १ ॥
 प्राक्कृतात् महादानात् सुखैर्भयघनान्वितः । महामानी महाधूर्तः पण्डोऽगम्यातिमेवनात् ॥ २ ॥
 नाऽत्र जन्मनि भो सूत प्रायश्चित्त मयोदितम् । अगम्यागमनं पापं प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युक्तवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपञ्चाशदधिकतन्वशततम ॥ ९९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मर्षी सा मया प्रोक्ता या पूर्वै धातपोद्भिजम् । सर्वं विचेष्टितं तस्याः शृणुष्वाय पतत्रिण ॥ १ ॥
 अनया द्रव्यलोभेन सपत्या धावितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारो दोषवर्जितः ॥ २ ॥
 तस्मादिदं महादुष्टा चाल्ये कुष्ठान्विता सुत । तद्रोगमंशुता सैव पितृगेदे स्थिताऽन्द ॥ ३ ॥
 महादोषवती पापाज्जाताऽत्र यवनी तु सा । भविष्यति महारिष्टमग्निदादेन चन्द ॥ ४ ॥
 चतुर्विंशन्मते वर्षे मरणं बीर्तितं ध्रुवम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युक्तवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतु पञ्चाशदधिकतन्वशततमः । ॥ ९९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दन्तुरः सोऽपि
 घृतकुम्भं यथाशक्त्या दद्याद्विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युक्तवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चपञ्चाशदधिकतन्वशततमः ॥ ९९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत शुद्ध मोहान्नराधमः । शुल्मोदरेण गुंन्

गुडधेनुमदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुलमोदसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पचाशदधिकनवशततमः ॥ ९९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ काचित्सती नारी धर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वे शत्रोर्दग्धे तया गृहम् ॥ १ ॥
तदाहाच्च महाभाग दग्धे सर्वे पुरं तदा । ब्राह्मण्येका सवाला च निर्दग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
ततो ब्रह्मवधस्तत्र किञ्चित्कालेऽपि सा मृता । भुक्त्वा तथा फलं सर्वं पुण्यपापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
सा शूद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पतिसेवया । कुष्ठरोगयुता चाल्ये निष्कृतिं पापनाशनीम् ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । कुष्ठरोगाग्रमुच्येत नाऽत्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपचाशदधिकनवशततमः ॥ ९९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मगासीद्ब्राह्मणः कश्चित्कृपिकर्मरतः सदा । पूजकश्चातिथीनां च भिक्षुकाणां च पत्नतः ॥ १ ॥
तद्गृहे वृषभो मत्तस्तीक्ष्णशृंगो भयानकः । तेन तद्गृहभस्याऽपि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
छिन्वा नासाप्रसुष्कौ तु कृतं कर्माऽतिदारुणम् । तत्र वज्जनिनं भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पार्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्यत्र पतत्रिण ॥ ४ ॥
धर्मात्पूर्वकृत्वात्तोऽपि सुखैश्वर्यधनाम्बितः । दृढपापार्जनात् सूत प्रापश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्गतिः । तीर्थाश्रयेऽत्र जनुपि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
आयुः पष्टिमिताब्दे तु रिष्टं पंचाशदब्दे ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपंचाशदधिकनवशततमः ॥ ९९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी बराहं गण्डाग्रज । दन्तुरा सा भवेद्भ्र तत्काले घातसंभवे ॥ १ ॥
ताम्रकुंभं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं सदक्षिणम् । तद्दोषशमनायैवं दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोत्पष्टपधिकनवशततमः ॥ ९९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चिद्भवेऽपीभात्पुराभवे । फण्डा गेगेण सततं पीडयते चाऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
शक्त्या तैलमदानाच्च ब्राह्मणाय पतत्रिण । कण्टूरोगप्रशमनं दानात्तैलवट्टयात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पधिकनवशततमः ॥ ९९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फाचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्लभा । भर्तृत्पक्ताऽधिविन्ना सा महारोपवती समृत् ॥ १ ॥
तया मदीपदीर्घ्यैः पुंस्त्वं दूरीकृतं पतेः । तेन पापप्रभावेण जातोऽत्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥
पूर्तः पापतो दुष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णावाह्योऽतिदुःखतो न शुभां लभते गतिम् ॥ ३ ॥
यद्जन्मन्यसी पापान्मुक्तो भवति चाण्डन ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकपष्टपधिकनवशततमः ॥ ९९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुमक्ष्यामि महाभाग यो हन्याद्रायुवादनम् । अथ जन्मनि खंजोऽती नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥

न तस्य विन्मयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चाण्डज । स्वशरीरिविबुद्धचर्यं येन मुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्टयत्रिकनवशततमः ॥ ९६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् गुडं हरति कस्यचित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते साऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गायां हि महाभाग गुडधेनुमदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्समाद्रोगाद्रिसुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिषष्टयत्रिकनवशततमः ॥ ९६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्देशयोऽभवत् पूर्वभवे नेपालविश्रुते । बहुमित्रसुखैराढ्यो हृदी व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
आराधनं तु कृतवान् देव्या वै पूर्वजन्मनि । स्वस्त्रियं च सुरूपं च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
अन्यस्त्रियां समभवद्वचमिचारपरो हृदः । स तेन कर्मणा युक्ता गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ३ ॥
शुभं पापफलं मुक्त्वा स जातोऽत्र महीधरे । गौरो भव्यो महाजानी, महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
देशेदेशेतिविल्यातो घृणी लघुमहायज्ञाः । स्वस्त्रीत्यागान्महापापाज्जायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् स्त्रीप्राप्तेः सौख्यकारिणीम् ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पार्वतीमदिमां कृत्वा हैमिकां कार्यकारिणीम् । पलपंचमितां लेख्यां गन्धर्माल्यैरलंकृताम् ॥ ७ ॥
दद्याद्देविधिज्ञाय मुकुलीनाय चार्थिने । प्रजापतिं तत्र दद्याद्भ्राजतं त्रिपलात्मकम् ॥ ८ ॥
ब्रह्मदेवतमन्त्रेण गृह्णाति स महाद्रिजः । पश्चाद्दृष्टान्नं मन्त्रं सहस्रं पापशोधनम् ॥ ९ ॥
जपेदृत्सहस्रं तु सूर्यमन्त्रं महाबलम् । होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तर्पयेत् ॥ १० ॥
य एवं कुरुते सूत सर्वपापविनाशनम् । प्रायश्चित्तं परं त्वत्र तस्मात्पापात्मसुच्यते ॥ ११ ॥
नवं करोति यो मोहान्नडर्षाद्विघातितः । न लभेत्स्त्रीसुखं चोन्नं रिष्टं पद्मेदकेऽदके ॥ १२ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं बर्षसप्ततिम् ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ठःषष्टयत्रिकनवशततमः ॥ ९६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विना यः प्राग्हन्यान्मृगं हि विनतासुत । खंजः स्यादत्र जनुषि तत्काले मृगघातने ॥ १ ॥
पापनाशकरो तस्य निष्कृतिं बन्ध्महं सुत । दद्यादश्वं नवं तत्र स्वर्णनिष्कयुतं शुभम् ॥ २ ॥
सिंहासनेरलंकरैः पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महाबाही नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
न स पश्यति खंजत्वं दानस्याऽस्य प्रभावतः ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ठःषष्टयत्रिकनवशततमः ॥ ९६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतैलापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पत्नीन्द्र कष्टरोगमपीदिता ॥ १ ॥
सा मुच्यते महाभाग दानात्तैलयद्दयात् । मुवर्णादद्यात्तया शक्तया तैलदानाद्दिशेवतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्टयत्रिकनवशततमः ॥ ९६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

॥ १ ॥ राजप्रचारी वै कश्चिच्चारणः पूर्वजन्मनि । भव्यशूतिद्वंद्वो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
 राजपत्यां महाबाहो दपारासावधर्मतः । गर्भे च कामलोभेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा यमलोके पतत्रिण । शिवपूजनजात्युण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
 देगे जाङ्गलके षण्डः सर्वधर्मवह्निष्कृतः । शिवपूजारतो यस्मात् प्रागनः घनभोगभाक् ॥ ४ ॥
 श्रीपुत्रमुखहीनोऽयं प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ठ्यधिकनवशततमः ॥ २६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भोऽयं याञ्जधीत् पूर्वं मृगं हि गरुडाग्रज । स्वर्गर्भेपालने दक्षा जन्मन्वत्र गति शृणु ॥ १ ॥
 तद्भातकाले खंजा सा भविष्यति शुभानना । गर्भपातनदुःखात्तो तथैव च तदेनसः ॥ २ ॥
 तदपाननागर्भे सत शृणु धर्म्यामि तत्त्वतः । दद्यादप्राप्य तुरगं युवानं भूषणोन्वितम् ॥ ३ ॥
 स्थणनिष्कृतं चात्रि पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न सा पश्यति गर्भोऽत्यो पीडामपैव जन्मनि ॥ ४ ॥
 दीनप्रभावात्पक्षीन्द्र खिजत्वं नाप्नुयादिह ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ठ्यधिकनवशततमः ॥ २६८ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले, ससुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मेहादिपीडितो नित्यं कृसाङ्गः पाण्डुरद्युतिः ॥ १ ॥
 ऊर्ध्ववातादिना पीडा जालये स्याद्गृहणीगदः । तस्य भार्यो सदाचारा सुजेहा भर्तृमक्तितः ॥ २ ॥
 रक्तलावादिना पीडा जायते चोदरानिलः । उदरात्तस्या गर्भस्य पातं कुर्याच्च पृष्ठतः ॥ ३ ॥
 द्वित्रस्तु अंचभिर्मातेश्वतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु चास्य विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्गोपिताया गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
 अतिषष्टाद्वैनतेय गर्भपातकृतागतः । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारो यतस्ततः ॥ ६ ॥
 नानाद्रव्यापहर्ता च कुलटा वाक्पलंघनात् । भर्तृस्तचीरिणी वृत्तिर्दृष्टसंगतिका च सा ॥ ७ ॥
 तेन दृष्टेन यद्रव्यं हतं तस्करबुद्धिना । भुक्तं ताम्बां वैनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
 पालेन तद्वनं भुक्त्वा पीडितो दारुणप्रदः । पातनां बद्धो प्राप्ता पश्चान्मानुष्यमाप्तवान् ॥ ९ ॥
 किञ्चित्पुण्यप्रभावेण क्षात्रोऽयं जन्मना भुवि । इदं जन्म चतुर्थं तु गर्भपातोऽभिजायते ॥ १० ॥
 दम्भाम्यां च कृतं कर्म भुङ्क्ते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं पयं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि विश्वेश येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यानाशी नानागर्भ जिघांसति । निष्कृत्या तस्य शुद्धिस्तु श्रूयतां पश्यतात्मज ॥ १३ ॥
 नागी नियमसंयुक्ता ध्वं सा धर्तृपाशिणी । गोमपायने समापूर्यमाणपक्षे शुभे दिता ॥ १४ ॥
 शैष्टेय परगः पार्ष्णीरवः षण्ण्यनरवि । रुधिरगन्धगोस्थानैः सा गां परिचरेत्सदा ॥ १५ ॥
 रात्रौ पुण्यावलीभिश्च दीप्यन्वन्दनादिभिः । स्वगीरुपद्मलम्बानिस्तदपःप्रायिनी भुवि ॥ १६ ॥

प्राणयत्नं प्रकुर्वीत यस्यास्तु पयसा हविः । तस्यास्तु पंचगव्यानि ययास्ति ययायुति ॥ १७ ॥
 एवं व्रतपरा नारी मासिमासि तु संयुता । तस्या धनोः सर्वसायां हृष्टं तनमिकाक्षिणी ॥ १८ ॥
 व्रतान्ते द्विजमासाद्य समस्तगुणशालिनम् । अभ्यर्च्य पूजयेद्रक्ष्या वत्सलदासमूर्धणः ॥ १९ ॥
 सम्पगम्यर्च्य तां धेतुं तनयं तं स्तनधयम् । कृत्वा च विधिना तस्मै तां दद्यादभिभाषिणी ॥ २० ॥
 सुवर्णं ॥ शुद्धमात्रेण मांसिपोद्गमयुतम् । दापयेद्वां सवत्सां च पूर्वपापापनुत्तये ॥ २१ ॥
 " यन्मया कुलदाधर्मज्ञानागर्भा-जिर्वांसिदाः । नानौषधैः पावितास्ते शर्मा वै बहवो भुवि ॥ २२ ॥
 तस्य कर्माजितं पापं गर्भपातादिदूषणम् । एनसस्तस्य नाशाय सवत्सादानुतस्त्रियाम् ॥ २३ ॥
 इह जन्मनि बन्धत्वं नाशयेदस्य तेन तु । दानेनानेन सुरभेनवाऽत्र हि सुव्रत ॥ २४ ॥
 भवेयं त्वत्प्रसादेन गर्भो मे सुभगान्वितः । एवमांस्त्विति तां धेतुं समादाय सदक्षिणाम् ॥ २५ ॥
 हिरण्यं रजतं ताम्रं तयो नानाफलानि च । दापयेद्विजमुख्याय भृष्टद्वयेणो तोषयेत् ॥ २६ ॥
 भोजयेच्च शतं विप्रान् नानात्रैः सक्तुपायसैः । एवंकृतविधेः सुतं नारी वां दुःखनाशिनी ॥ २७ ॥
 बन्धयत्वान्मुच्यते सुतं पुत्रप्राप्तिपदास्त्रिणी ॥ २८ ॥

इति श्रीहृदसूर्याख्यसंबादे कर्मविपाके अध्याये एकतत्त्वयधिकतत्त्वशततमः ॥ २६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि यः कश्चिन्नरमं घातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र भ्रजायते ॥ १ ॥
 स्वर्णाश्वदानादिषिवत्सर्वापस्करसंयुतात् । वक्रकण्ठसमुद्भूतां पीडां जामाति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीहृदसूर्याख्यसंबादे कर्मविपाके अध्याये सतत्त्वयधिकतत्त्वशततमः ॥ २७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालवातीं पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पादहीनो भवेत्सुतं भृशं चाकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
 दद्यादश्वं सुवर्णादयं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन पूर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीहृदसूर्याख्यसंबादे कर्मविपाके अध्याये एकतत्त्वयधिकतत्त्वशततमः ॥ २७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सद्वयः प्राग्भवे सुतं बभूव धनसंयुतः । तीर्थवाती विरक्तश्च लोभी कर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 क्रूरकर्म कृतं तेन दुष्टसद्गतितोऽण्डज । चापेण गां परां भोत्वा भुधितर्मभिता पुग ॥ २ ॥
 मृतास्ते तेन पापेन नानापोनिमुपागताः । स तीर्थमृत्युवशातो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
 तीर्थमृत्युमसादाच्च धनपुत्रसमन्वितः । सुवभावेऽण्डजश्रेष्ठ बहुहीनोऽत्र जायते ॥ ४ ॥
 प्रापश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सुवर्णदशसंमिता । लिखिता गीर्विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
 देवो वै वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । गायत्री च जपेत्तत्र नियुतं चायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
 हीमयेच्च यथाशक्त्या भोजयेच्च तथा द्विजान् । यः कुर्याद्विधिना चेदं स तद्दोषात्ममुच्यते ॥ ७ ॥
 स दिव्यचक्रमुपायुक्तो जायतेऽथैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीहृदसूर्याख्यसंबादे कर्मविपाके अध्याये द्वादशतत्त्वयधिकतत्त्वशततमः ॥ २७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदातपन्नारी शृगालं पूर्वजन्मनि । सा तत्र पुरुषं पापं घातयेन्नुपदेशयेत् ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि चर्वाध्वपाताच्च बहुबहुतः । पादभंगो भवेत्समात्पापाच्चैव स्वगाथेष ॥ २ ॥

करोति तस्य पापस्य विनमयं विधिनाऽत्र चेत् । तस्मात्पापात्प्रमुच्येत न चोर्ध्वात्पतनं तथा ॥ ३ ॥
अथं निष्कसुवर्णाढ्यं विनमयं पापशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसत्वादे, कर्मविपाके अध्यायस्त्रिसप्तत्यधिकनवशततमः ॥ ९७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेदश्वं प्राग्भवे माऽत्र जन्मनि । महापर्वसु- गन्धादि पुण्यतीर्थे तु दापयेत् ॥ १ ॥
सर्वोपस्करसंयुक्तं स्वर्णाढ्यं विधिसंयुतम् । सा मुच्यते वक्रकण्ठपीडनाद्दिनतासुत ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायश्चतु सप्तत्यधिकनवशततमः ॥ ९७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्क्षत्री महाभाग पांचाले देशके शुभे । धर्मकर्मसमायुक्तो ग्रामपो विश्रुतो महान् ॥ १ ॥
दुष्कर्मचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । शूद्रया वै धारितो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ २ ॥
कृतो यत्नो महान्तत्र नासीद्गर्भस्य पातनम् । तथा हालाहलं पीतं मृता सा लोकशंकया ॥ ३ ॥
महत्या पीडया सूत बालकोऽपि मृतस्ततः । सहायपंचयुक्तेन कृतं प्राकर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
कर्मणां संग्रहश्चायं गर्भनाशसमुद्भवः । ततः स मरणं प्राप्तो बाहुजो गरुडाप्रज ॥ ५ ॥
सूर्यलोकं तदा गत्वा भुक्त्वा भोगांश्च शाश्वतान् । अशुभान्नरकं भुक्त्वा स्वकृतादुष्कर्मणः ॥ ६ ॥
स पर्वणि महादानात्पूर्वजन्मनि मानद् । जातोऽत्र यमुनातीरे, बाहुजोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
गौरः कृशाङ्गो लम्बश्च, धनसौरूपसमन्वितः । पितृभ्रातृविद्धानश्च लोभमोहरतः सदा ॥ ८ ॥
अनेकस्त्रीसंयुतश्च नानाविभवसंयुतः । आच्यन्तसुखयुक्तश्च बुद्धिमान् देशविश्रुतः ॥ ९ ॥
धर्मादिदं तथा पापाद्भूतः पापरतः शठः । सकन्यो हृदि रोगश्च मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
शूद्रायां वीर्यदानात्प्राक् तद्धान्मृतपुत्रकः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् पूर्वपापाऽपनोदनीम् । पुत्रवृद्धिकर्ता धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भधारणनाशनीम् ॥ १३ ॥
शूद्रापाः प्रतिमा कार्या पलैः पंचमितैः शुभा । हिरण्यमी सगर्भा च पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १४ ॥
तदर्धाधनं वा कार्या त्रिषु विचाऽनुसारतः । गन्धपुष्पैरलंकृत्य सा देया पापनाशनी ॥ १५ ॥
पंचमापमितो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्तनीवर्णं पंचमापकम् ॥ १६ ॥
राजतं च तथा दद्यात्तोमं सार्धपलात्मकम् । गायत्रीदशसाहस्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥
होमयेत्तण्डुलैः सान्ज्यैः सर्पैः सतिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापाऽनुत्तये ॥ १८ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायः पचसप्तत्यधिकनवशततमः ॥ ९७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पामतश्चैतुर्वर्षं ब्रह्महत्यां नराधमः । क्षययोगान्वितः सोऽपि जायते चाऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
घोराद् ब्रह्मवधात्पापाद्बृहादुष्कर्मणः सुत । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापान्मुक्तिस्त्रिजन्मनि ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायः पचसप्तत्यधिकनवशततमः ॥ ९७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं घातयेद्यस्तु पूर्वजन्मानि मानवः । मोहाट्टनामतः सोऽपि क्षयरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
क्षयेणाऽत्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षयेऽतिकष्टेन नष्टायुर्जायते पुमान् ॥ २ ॥
सर्वस्वदानादत्रैव क्षयरोगः प्रशाम्यति । कुरुक्षेत्रादितिथेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्यधिकनवशततमः ॥ ९७७ ॥

अरुण उवाच ।

भगवन् देवदेवेश श्रुतमेतन्महोद्भूतम् । नार्याः सहायुगामिन्या गतिं मे ब्रूहि भास्कर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृतं समीक्ष्य भर्तारं या विशेद्धि हुताशनम् । तेन सार्धं सा महापुण्या ज्ञेयाऽत्र सहगामिनी ॥ २ ॥
श्रुत्वा मृतपतिं याऽत्र विदेशस्यं पतिव्रता । तद्वह्नेण विशेदार्थिं सा ज्ञेया चानुगामिनी ॥ ३ ॥
पातिव्रत्याद्धि धर्मात्तु भवेन्नोक्षगतिस्तयोः । तथैकाऽभूमहासाध्वी जाता ब्रह्महृदेऽण्डज ॥ ४ ॥
ब्राह्मणी तपसा युक्ता सदा भर्तृपरायणा । दानशीलरता पुण्या पुण्यकर्मान्विता सती ॥ ५ ॥
दृष्ट्वा मृतपतिं सा तु दिव्याभरणभूषिता । प्राप्ताऽर्थिं विधिना सूत कृत्वा पूजां हरेर्भृशम् ॥ ६ ॥
सा गता यमराजस्य स्कन्धे दत्त्वा पदांबुजम् । वैकुण्ठं चाण्डजश्रेष्ठ यद्वत्सा न निवर्तते ॥ ७ ॥
तल्लुत्तातलवातेन मूर्च्छित्तोऽभूद्यमाधिपः । तत्काले तत्र संपृष्टो नारदेन महात्मना ॥ ८ ॥
धर्मराज वदैन्ये त्वत्तः परतरश्च कः । दण्डप्रदो महाभाग येन त्वं चालितोऽधुना ॥ ९ ॥

यम उवाच ।

पतिव्रताया धर्मस्तु सर्वदा सेवितोऽनया । तस्मात्पुण्याहपिश्रेष्ठ यातेयं वै शुभानना ॥ १० ॥
सती तत्पादभारेण पीडितोऽहं मृशं द्विज । मोक्षं गता महासाध्वी गृहीत्वा तु स्वकं पतिम् ॥ ११ ॥
महापापसमाक्रान्तं नरकस्यं द्विजोत्तम । साऽऽगमिष्यति चैत्राऽत्र पत्युः पापविशेषतः ॥ १२ ॥
ब्राह्मणी योगयुक्ता च भविष्यति कलौ युगे । काश्यां मृत्युस्तयोः स्माच्छिवत्वमुपगच्छतः ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्यधिकनवशततमः ॥ ९७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमावादरतः कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मानि । तेन तत्र द्विजः सूत घातितो भूमिलोमतः ॥ १ ॥
सहायपंचयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापजान्महाघोरात्तरकान्प्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
तत्राऽपि तिर्यक्त्वं सूत विभुज्याऽधर्मतः स्वयम् । कर्मक्षयेऽप्य पुण्यात्प्राक् सोऽत्र जातो हि वाहुजः ॥ ३ ॥
क्षयरोगयुतः सोऽपि कृशो दुःस्वाहरो भृशम् । लभे कुम्भाभिधे सूत भौमश्चन्द्रयुतोऽण्डज ॥ ४ ॥
रिष्टं पाष्टिमिते वर्षे जापतेऽकृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
तद्रे ते मृताश्चात्र पुत्राः क्षयरुजान्विताः । रिष्टेन वाऽऽयुषो भङ्गा दृष्टपापात्र निष्कृतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशत्यधिकनवशततमः ॥ ९७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्कश्चिद्दर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा स त्वरितं सूत षडाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
ददाह च पुंशं शशोस्तत्क्षणे लुण्ठितं पुनः । तत्रैवो ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो निष्ठाविशारदः ॥ २ ॥
पापभाचरितं तेन चाज्ञानाद्भ्रस्रातजम् । अयो यमाज्ञया सर्वा भुपत्वा नरकयातनाः ॥ ३ ॥

पुण्यशेषादयात्रापि स जातः क्षत्रियाघरः । देशेऽप्योघ्याभिषे गौरो लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥
 युवभाषे महाभाग राजयध्मप्रपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगो स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
 निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यतेऽधुना । कार्यास्तत्र त्रिदेवानां मूर्त्तयस्तु ययोद्विताः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशकाः । सुवर्णजा स्तथा कार्या कदली पत्रसंयुता ॥ ७ ॥
 यथा विचानुसारेण विचशाठ्यं विवर्जयेत् । दद्यात्तां विप्रमुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्ते ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छतया होमयेच्च जपेतया । गायत्रौ विधिना सूत पूर्वपापापनुत्पये ॥ ९ ॥
 एवं कृते महाबाहो क्षयस्तस्य प्रशाम्यति । नैवं कुर्यात्तु यो मोहाद्रिष्टं विंशतिकेऽब्दके ॥ १० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्यधिकनवशततमः ॥ ९८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कलिङ्गदेशे प्राक् सूत काचिद्विजवरानना । पतिप्रिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 या नार्थघातपरपूर्वभवे मोहाच्च कुक्कुटम् । नासावक्रत्वमामोति साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥
 हेमनिष्कत्रयं दद्यात्पूर्वं चैव प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकनवशततमः ॥ ९८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या योपिदाचरेत्कामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामयात्रैव सा ज्ञेया क्षयरुग्युता ॥ १ ॥
 न तस्याः पापशमनं मयोक्तं च पतत्रिण । महापापकृताद्दोगान्मृत्युरेव न संगमः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्यधिकनवशततमः ॥ ९८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वसृघाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । वधिरौ जायते तत्र प्रायश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥
 चांद्रायणप्रतं कुर्यात् सुवर्णपलसंयुतम् । पुस्तकं विधिवद्दद्यात्तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
 भोजयेच्च यथाशक्त्या होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसवादे कर्मविपाके अध्यायत्र्यशीत्यधिकनवशततमः ॥ ९८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरेन्नारी पापं प्राग्ब्रह्मघातजम् । अज्ञानादत्र जनुपि क्षयरुक्पीडिता हि सा ॥ १ ॥
 महापापकृताद्दोगास्मात्तर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्ममुच्येत नाऽत्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 प्रयागे मकरस्थेऽर्के स्नानाद्त्रैव जन्मनि । काश्यां वासात्तया सूत मुच्यते ब्रह्महत्याया ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसवादे कर्मविपाके अध्यायधनुस्शीत्यधिकनवशततमः ॥ ९८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घृष्व वाहुजः कश्चिद्देशे पंचनदेऽण्डज । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महाधमः ॥ १ ॥
 विप्रमद्भ्रगणः सांज्ञपे प्रयागं गरुडाग्रज । स्नातो वै मृगमे भानी धूर्तकर्मा क्रियोज्जितः ॥ २ ॥
 स प्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान् कर्म वारुणम् । ग्रामे निवासितनोऽन्यस्य क्षत्रियस्य पतत्रिण ॥ ३ ॥
 दशाद् भवन्नं गम्यं वैभिभावात्पुरास्रग्य । नम्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
 षाट्योगेन संश्रामः स मृत यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तदा ॥ ५ ॥

पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक् परे देशे शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
 स मध्वरूपो बलवान् धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पतिकः स्वल्पवित्तमाहू ॥ ७ ॥
 सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिर्दं फलं प्राप्य पापाद्ब्र शृणुष्व वै ॥ ८ ॥
 गोवालवत्सकवधाञ्जीववातादपुत्रकः । सप्तवेदमिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशवान् ॥ ९ ॥
 गौर्हीविप्रवधाः पापाः पुत्रनाशकरा यतः । गोरानिगे शनो सोमात्पष्टे जीवे मृगस्थिते ॥ १० ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्याञ्ज जन्मानि । पूर्वं या स्त्री सहायाऽऽसीन्मृतवत्साञ्ज सासुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्सर्वपापनिपूदनीम् । पुत्रवृद्धिकरौ धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधिनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुरभी च हिरण्यमी ॥ १३ ॥
 तदर्द्धमितिका वापि द्विजे वित्तत्रुसारतः । संपूज्य विधिवन्मंत्रैर्देया विप्राय धीमते ॥ १४ ॥
 भायैर्बद्धिमिर्तैर्देयस्तथा पशुपातिः सुत । मापाभ्यां च तथा बद्धिर्जीवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
 देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मंत्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
 होमयेदृष्टशतकं रुद्रस्यापि प्रयत्नतः । शृणुयाद्धरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ १७ ॥
 यः कुर्याद्विवेत्सूत प्रायाश्चित्तं विधानतः । जीविष्यति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ॥ १८ ॥
 नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्नीविते नाऽत्र मंत्रयः ॥ १९ ॥
 नवसप्तसमायुः स्यात् प्रायाश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तवर्षमिते वर्षे रिष्टं चाऽकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चाशीत्यधिकवशततमः ॥ ९८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्मीरमण्डले पूर्वं काचिद्द्विजवरानना । पतिप्रिया जीलयुक्ता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 वैरिभावात्तया स्मृत्वा गृहं दग्धं द्विजस्य च । वैरिणस्तु सुतो दग्धो गृहदाहे पत्त्रिण ॥ २ ॥
 साहाय्यात्त्वाभिनः सूत प्राग्भवे समुपार्जितम् । तत्पापजं महाघोरं फलं प्राप्य विशेषतः ॥ ३ ॥
 सैव जाता विराटेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुत । क्षत्रिया धनधर्मादद्या पूर्वपुण्यात्तया सती ॥ ४ ॥
 क्षयरोगयुता बाल्ये बालवातादपुत्रिणी । महाप्रिदाहपापाच्च प्रायाश्चित्तं न तत्समम् ॥ ५ ॥
 त्रयोविंशन्मिते वर्षे रिष्टेनैवाऽत्र नक्ष्याति । साहाय्यात्तत्पतिश्चात्र पुनर्हीनः क्षयान्वितः ॥ ६ ॥

॥ इति श्रीबृहद्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्यधिकवशततमः ॥ ९८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग हन्यात्पापविमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मानि ॥ १ ॥
 दद्याद्विरण्यमीं तत्र सारिकां शुभलक्षणाम् । तथा च पुस्तकं दद्याच्छस्य विधिनाऽण्डज ॥ २ ॥
 पूर्वपापात्प्रमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्ताशीत्यधिकवशततमः ॥ ९८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां याऽप्यीवारी पूर्वं पापविमोहिता । साऽत्र जन्मनि जायेत वचनस्वलिताऽण्डज ॥ १ ॥
 तथा देया सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय च । पूर्वपापाद्दिमुच्येत तद्दनात्प्रिनतासुत ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशोत्यधिकवशततमः ॥ ९८८ ॥

श्रद्धादानचलात्तोऽत्र गङ्गायाः पूर्वभागतः । सिंहस्थेऽंके मुखे राहो जीवे षष्ठेऽङ्किते भृगो ॥ ५ ॥
 स रक्तगौरो मतिमान् बन्धुस्त्रीसुखसंयुतः । लघुर्घृणी त्वमितदो द्विजवंशसमुद्भवः ॥ ६ ॥
 सर्वमेतत्फलं दानात् स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः । स्त्रीत्यागी भ्रूणहा लोके इति पौराणिका विदुः ॥ ७ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापविनाशनीम् । स्वर्णपञ्चपलैः कृत्वा गणेश विघ्ननाशनम् ॥ ८ ॥
 तदर्द्धप्रमितो वाऽपि देवो मन्त्रमिमं पठन् ।

मन्त्रः ।

“ त्यक्त्वा वगर्नना शुद्धा पूर्वं पापं समर्जितम् ॥ ९ ॥
 तद्गुप्रपापनाशाय ददेऽहं गणनायकम् ” । मापसप्तमिता लक्ष्मीः शुभा लेख्या हिरण्यमी ॥ १० ॥
 “ ददेऽहं विप्रमुख्याय वेदशास्त्रार्थपारिणे ” । ब्राह्मणान्वरयेत्तत्र शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ११ ॥
 एव विधान यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः । श्रुत्वैव शक्तिमान्यस्तु न कुर्याच्छ्रेयधनं सुत ॥ १२ ॥
 स पुत्रान्नैव चामोति रिष्ट पश्चाद्दद्वदेक । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवन वर्षसप्ततिम् ॥ १३ ॥
 अन्यजन्मादिक ज्ञेयं विस्तरं नोदित मया ॥ १४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चनवत्यधिकनवशततम ॥ ९९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पञ्चनदे जाता बाहुजा पूर्वजन्मनि । साऽत्र जन्मनि वै विप्रा जाता पार्थिवपूजनात् ॥ १ ॥
 प्राग्यत्तया कृत कर्म शृणुष्वत्र खगेश्वर । ब्राह्मणेन महद्द्रव्यं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
 न दत्तं च पुनस्तस्मै भुक्तं सर्वमज्ञेयतः । मृतो द्विजस्तदुःखेन क्षुधितस्तु पत्रत्रिण ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं पूर्वं ब्रह्मघातसमं तथा । पञ्चत्ववशगा प्राप्ता भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुत्रसन्ततिहीनाऽत्र युवभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमा तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशनीम् ॥ ५ ॥
 सर्वस्वेन तदर्धेन कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदली पत्रसयुक्ता देया विप्राय धीमते ॥ ६ ॥
 दानेनाऽनेन सुप्रीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चनवत्यधिकनवशततम ॥ ९९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽन्यजन्मनि भो सूत चोच्छिष्ट भक्षयेन्नरः । रात्र्यन्धो जायते सोऽपि जन्मन्यत्र च मानवः ॥ १ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तथा । मुच्यते तत्क्षणात्सूत नक्तान्धत्वान्न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तनवत्यधिकनवशततम ॥ ९९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भो सूत याऽभक्षं भक्षयेत्किल । रसलोभेन वै नारी चोच्छिष्टं सा शुभानना ॥ १ ॥
 नक्ताऽन्या जायते तत्र व्यथिता नेत्रपीडया । गोमूत्रप्राशनादत्र ब्राह्मणेभ्यश्च भोजनात् ॥ २ ॥
 नक्ताऽन्यरोगान्मुक्ता स्यादत्र जन्मनि सुप्रत ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्यधिकनवशततम ॥ ९९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विदात्रोच्छिष्टभोजी तु रात्र्यन्धो जायतेऽधुना । स तत्पापविशुद्धचर्यं गोमूत्रं विधिवत्पिबेत् ॥ १ ॥
 भोजपेक्षं तथा विमान्द्रक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । रात्र्यन्धरोगात्सतत मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो नवनवत्यधिकनवशततम ॥ ९९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रिडालोच्छिष्टभुप्रारी प्राग्भवे विनतासुत । गन्धर्वरोगयुक्ता ना चाऽत्र जन्मानि जायते ॥ १ ॥
 द्विजोम्भो भोजनाच्चैव गोमूत्रप्राशानात्तथा । सुच्यते पूर्वपापात् त्रिडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अध्यायः सहस्रतमः ॥ १००० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्यां गमने पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगरश्चात्र मूढो जन्मनिजन्मत्रि ॥ १ ॥
 चान्द्रायणव्रतादत्र दशावृत्त्या- कृतात्सुत । त्र सुच्यतेऽजगरत्वाच्छुद्धद्विर्भवेदिह ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाविक्रतहस्ततमः ॥ १००१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदघमा नारी प्राग्भवे विनतासुत । चाण्डालं प्राप्नुयात्सा वाऽजगरी जायतेऽण्डज ॥ १ ॥
 प्राजापत्यव्रतादत्र कृतात्पंचापवर्त्तनैः । सुच्यते पूर्वपापात्सा जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अध्यायः द्व्यविक्रतहस्ततमः ॥ १००२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नविघ्नकारी यश्चाऽभवत्पूर्वजन्मनि । सोऽनीर्णेनाऽतिरोगेण जन्मन्यत्र प्रपीडयते ॥ १ ॥
 विधिना लक्षहोमेन कृतेन गरुडाग्रज । सुच्यतेऽजीर्णाजाट्रोणादत्र जन्मनि वै घृषम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अध्यायः त्र्यविक्रतहस्ततमः ॥ १००३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विघ्नं प्रकुरुते सूत या नारी पूर्वजन्मनि । परान्रेषु यदा मोहाच्छृणु तत्र पतत्रिण ॥ १ ॥
 अजीर्णेनैव रोगेण वाच्यते पीडया भृङ्गम् । लक्षहोमेन सततं सा पापान्मुच्यतेऽधुना ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अध्यायः चतुरविक्रतहस्ततमः ॥ १००४ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्ना धर्मिष्ठी धर्मवत्सलः । सत्यनिष्ठः सदाचारः साधुमेवनसंयुतः ॥ १ ॥
 तस्य देहे भवेज्जिह्वं पापजं चाऽत्र जन्मनि । शिलासददृक्कंठूश्च नेत्रतोत्रो विरश्मिता ॥ २ ॥
 किञ्चिद्ददः प्रजायेत तद् द्रुते कारणं विना । तस्य भार्या सुतन्वद्गी स्त्रीधर्मत्रतकारिणी ॥ ३ ॥
 वातवायोदरे तस्यास्तया मूर्ध्नि च जायते । मृतवत्सा कथं जाता पुत्राः पुत्र्यो मृताः कथम् ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्वसुत्पन्ना नारी शूद्रा प्रवार्तिता । बह्वृष्यापागनेरता बहुद्वन्द्वस्तमन्विता ॥ ६ ॥
 परस्परस्य मन्वन्थे बटुकालो गनागतः । अन्योन्यश्रीतिवधनः शिचिक्कालवर्गो गतः ॥ ७ ॥
 उभयोः कर्मणोर्दंतुर्धनहर्ता त्वितस्ततः । माग्यकर्मकृता योऽर्मा तेन तत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥
 आह्लापास्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णाऽलकरणैर्युतः । धनशोभाद्वत्स्तेन भाविनीर्यस्य वै वलात् ॥ ९ ॥
 तस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ । द्विर्वर्षस्तथा मार्तण्डयना च समन्वितः ॥ १० ॥
 धनलोभवर्गेनैव दुष्टचित्तेन दुर्मनाः । आचिगत्र मृती तत्र गर्ता र्ता यमशासनम् ॥ ११ ॥

तद्देहस्योद्भसो जातो ब्राह्मणस्य ततः खग । तेन कर्मविपाकेन नरके पातितो भृशम् ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुषमापन्नो व्रतदानप्रभावतः । इदं जन्म चतुर्थं तु मृतापत्यं खगेश्वर ॥ १३ ॥
 द्वित्रादिमासजातानां मृतिर्द्वित्रादिहायनात् । मृताः पुत्रा भवंत्येव जाताजातास्तथैव च ॥ १४ ॥
 इदं जीवेदिदं जीवेदित्याशामपि च ब्रुवन् । जाताजाता विनश्यन्ति तस्याथाकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥
 अचिराच्च भविष्यन्ति कुमाराश्विरजीविनः । सुरोपमाः सुरुपाश्च लालनाच्चाटुकारिणः ॥ १६ ॥
 नश्यन्तु जातजातेषु जन्मजन्मसुतेषु च । व्याध्यन्तरे भवेद्ब्रह्माधिर्ग्रेस्तो व्यसनवानयम् ॥ १७ ॥
 नास्ति सौख्यस्य लेशोऽपि नानाशंकितचेतसः । भवेच्च तद्वनस्यापि परापत्यानि पश्यतः ॥ १८ ॥
 लक्षणानि पुरोक्तानि तस्य नामापि कीर्त्तयेत् । स्वोदरे त्रियते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १९ ॥
 मृतवत्सोद्भवं तस्य चिह्नं तत्प्रतिपादयेत् । स्ववंशस्यापि विच्छेदो ब्रह्महानिर्यतस्ततः ॥ २० ॥
 दौर्मनस्यं महाव्याधिः शोकश्चैवोपजायते । अदृष्टगुणलावण्या अदृष्टाननकान्तयः ॥ २१ ॥
 त्रियन्ते जातमात्रा वै पुत्रा अकृतचाटवः । एवं तु कर्मणि ज्ञाते प्रायश्चित्तमथाचरेत् ॥ २२ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्निह कर्मनिपूदनी । कथ्यतां दिवसेशान नारीणां हितकाम्यया ॥ २३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि मृतवत्साधनाशनीम् । निष्कृतिं विधिवत्कार्यं सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ २४ ॥
 यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमाचरेत् । पठद्भिः शान्तिसूक्तानि ब्राह्मणैः सहितोऽर्थवित् ॥ २५ ॥
 सिद्धार्थाक्षतदूर्वाभिः कृतरक्षं प्रतिष्ठितम् । स्थापयेदौपधर्मत्रैर्वारुणैर्विष्णुसूक्तभिः ॥ २६ ॥
 सुदिष्टे सुशुभे देशे गोमयाद्युपलिप्तके । तत्रोपषाधिकं स्तीर्त्वा कृष्णाजिनमथापि वा ॥ २७ ॥
 द्रोणमानं तिलानां तु कृष्णवस्त्रेण संयुतम् । रथापयेद्राजतं पद्मे तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २८ ॥
 सौवर्णां प्रतिमां तत्र बालगोपालमूर्तिकाम् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां काश्यपे शुभलक्षणाम् ॥ २९ ॥
 अर्चयेद्ब्रह्मपुष्पाद्यैरुपचारैर्यथाविधि । सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी ॥ ३० ॥
 आहूय विदुषो विमान् तथा च वेदवादिनः । अलोड्डपाः सदाचाराः पूज्या अर्घ्यादिकैस्तथा ॥ ३१ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मयाऽद्य पुरा ब्रौह्मपाप्य परसनुषु । भूमिद्रविणहेमाद्ये तल्लिप्सा तस्य नश्यत् ॥ ३२ ॥
 नाशयेत्तद्धि पापं मे मृत्तिरते शुभलक्षणा । तदस्तु महदप्राप्तं मृतसन्ततिरात्मनः ॥ ३३ ॥
 रस्मा-मुच्ये महाभागापितगोदानतोपितः । इति तत्र परिक्रम्य त्रिस्तेनोक्तेज्वतिष्ठति ॥ ३४ ॥
 अग्ने नयेति मंत्रेण विरुज्यैतद्बुदीरयेत् । धेनुं दद्यात्सवत्सां च सहिरण्यां ययाविधि ॥ ३५ ॥
 सौपण्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवन्धुभिः । इहैव लक्ष्म विज्ञेयं भ्रातृवन्धुसुखोज्जितम् ॥ ३६ ॥
 स्वसुतासुतसौख्यानि न सन्त्यनिजपुत्रता । विरुध्यन्तेऽप्यपत्यानि तादृशानि मिथः कियत् ॥ ३७ ॥
 विषारो विकृती लीपाद्गमने पादवैकृतम् । पितृजा मातुलानीनां सगुल्मात्तिस्त्वचो व्यथा ॥ ३८ ॥
 मृतापत्यात्तरप्येषा मनुमंत्रादिभेदतः । तथातथाऽत्र दुःखानि जायन्तेऽस्य सुदुर्मुहुः ॥ ३९ ॥
 पूर्वपमार्जितं पापं चिह्नं तस्य सहायकम् ॥ ४० ॥

श्री श्रीबृहत्सूर्यारुणवादे कर्मत्रिपाके अध्याय. पचाधिकसहस्रतमः ॥ १००९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्राय यो विपं दद्याद्वातार्थं पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्रं च्छर्दिरोगेण वाध्यते ॥ १ ॥
निष्कृतिर्नास्ति तस्याऽत्र पापस्य दृढकर्मणः । छर्दिरोगेण सततं यौवने नाशमाप्नुयात् ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं न तस्याऽत्र दानैरापि सहस्रशः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडधिकसहस्रतमः ॥ १००६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूतं विपं दद्याद् द्विजातये । छर्दिरोगेण साऽत्रैव निश्चितं नाशमाप्नुयात् ॥ १ ॥
न पापशोधनं प्रोक्तं तस्यास्तु गरुडाग्रज । ब्राह्मणस्य वधे सूतं प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताधिकसहस्रतमः ॥ १००७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परस्य यो विपं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद । छर्दिरोगेण चात्रैव वाध्यते पीडया भृशम् ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । मुच्यते छर्दिरोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाधिकसहस्रतमः ॥ १००८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकोऽत्र जायते जंतुर्यः पूर्वं आरुघातकः । बभूव कामतः सूतं प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
इति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवाधिकसहस्रतमः ॥ १००९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी ह्यासीज्जाता ब्रह्महृदे सुत । सा चाऽत्र यवनी देशे शुभे पश्चनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुत्राभिलाषिणी पूर्वमभजद्यवर्नं यतः । तस्मात्सा यवनी जाता पुत्रसन्ततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानाधनयुता दानात्कुरुक्षेत्रे पुराऽनघ । शिवभक्तिपरा तस्मात्सुखैश्वर्यसमन्विता ॥ ३ ॥
अत्र जन्मनि सा लक्षरुद्रपूजनजाच्छ्रुमात् । पुत्रपौत्रयुता नारी भवत्येव न संशयः ॥ ४ ॥
अथवा हरिवंदास्य शतावृत्त्या विधानतः । श्रवणात्पूर्वजात्पापान्मुच्यते विनतासुत ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशाधिकसहस्रतमः ॥ १०१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालये वसन् कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजारतो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चीर्येणापि हतं द्रव्यं यत् स्थितं देवताश्रये । तेन द्रुष्टेन यत्सूतं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् । जातो गङ्गाश्रये क्षत्री पर्वते पूजनादरेः ॥ ३ ॥
वद्द्रव्यान्वितो भूयः सर्वसंपत्सुत्वान्वितः । बाल्ये हि पाण्डुरोगार्त्तश्चाऽत्र जन्मनि मानवः ॥ ४ ॥
देवद्रव्यापहारी तु पाण्डुरोगी प्रजायते । तत्पापनाशनं पुण्यसुपायं शृणु तत्त्वतः ॥ ५ ॥
कुर्याद्विरण्मर्यां पृथ्वा ससुवर्णां पलात्मिकाम् । सवनां सागरोपेतां सप्तदीपां वसुन्धराम् ॥ ६ ॥
गन्धपुष्पैरलंकृत्य दद्याद्विप्राय धीमते । पाण्डुरोगाद्रिमुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यस्मृत्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशाधिकसहस्रतमः ॥ १०११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गा नागी प्राग्भवे प्रादाद्विषं कस्यापि काश्यप । साऽत्र जन्मनि रोगेण च्छर्दिसंज्ञेन पीडयते ॥ १ ॥
 धेनूनां दशकं दद्यादशक्तौ गरुडाग्रज । सवस्तां कपिला दद्यात्तस्माद्दोपात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अघ्यायो द्वादशाधिकसहस्रतमः ॥ १०१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रो ह्यभूद्भे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कन्यकायाश्च विवाहमकरोत्सुधीः ॥ १ ॥
 दानारूपत्वान्महाभाग चकारारूपविधानतः । चौर्यकर्मरतः सोऽपि कदाचिद्वैवयोगतः ॥ २ ॥
 स चचार वने सूत मार्गलुण्ठनतत्परः । काचित्सुनयना तत्र प्राप्ता भाविबलादृढात् ॥ ३ ॥
 नानाभरणयुक्ता सा पूर्णगर्भसमन्विता । सां लुण्ठिताऽत्र त्रसिना तेन पापधियाण्डज ॥ ४ ॥
 सहायैः सा परित्यक्ता ताडिता ह्याकुलाऽभवत् । तद्गर्भाद्वै च्युतौ पुत्रौ पापमाचरितं त्विदम् ॥ ५ ॥
 ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमन्वितः । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं पतत्रिण ॥ ६ ॥
 परकन्याविवाहेन स जातो बाहुजोऽधुना । गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसम्मिते ॥ ७ ॥
 गौरस्वरूपः क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यपराक्रमः । पित्राधिकोऽतिमातिमान् बहुपुत्रीभिरन्वितः ॥ ८ ॥
 जातपुत्रैर्मृतैस्तत्र पूर्वपापात्तथाण्डज । विन्मयं तत्र वक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते ॥ ९ ॥
 पलाशेन तदर्धेन कार्या वा घटिता सुत । बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णी भूषणान्विता ॥ १० ॥
 पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय च । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य मंत्रैः प्रणवपूर्वकैः ॥ ११ ॥
 वेधस्तं तत्र सौवर्णं सुवर्णकमितं शुभम् । दद्याज्जपेच्च मंत्रांश्च तल्लिङ्गान्विधिपूर्वकम् ॥ १२ ॥
 होमयेच्च यवांस्तत्र सतण्डुलससर्पान् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 शृष्टुयाद्दरिवंशं वा शतावृत्त्या विधानतः । गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोपात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥
 तस्मात्पुत्रसुखं लेभे चात्र जन्मनि वै ध्रुवम् । रिष्टं पश्चादग्ने तु प्रायश्चित्तेऽकृते शुभे ॥ १५ ॥
 वेदसप्तसमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र च ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अघ्यायत्रयोदशाधिकसहस्रतमः ॥ १०१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वे याऽत्राऽपि व्यभिचारिणी । साऽऽगता नरकाद्दोरादसती पापजाऽण्डज ॥ १ ॥
 न शुष्यत्यंशुभाचारा प्रायश्चित्तैः शतैरपि । वाराणसीं गता चास्यां वासाच्च विनतासुत ॥ २ ॥
 मुच्यते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृतादृढात् । वाराणस्यां चतुर्दश्यां शिवपूजनजाद्रतात् ॥ ३ ॥
 बाहुजेयं महाभाग पूर्वपत्राऽपि बाहुजा । वन्द्या च पापतो दुःखाऽऽकुला च दयितोऽज्ञिता ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अघ्यायचतुर्दशाधिकसहस्रतमः ॥ १०१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भाद्रपदाक्षरी नागी प्राग्भवं विनतासुत । साऽत्र जन्मनि मूर्खत्वं भजत्येव न मंशयः ॥ १ ॥
 शानान्महापापकृतात्र चोक्ता निष्कृतिर्मया । शान्ता ब्रह्मवधे सत प्रायश्चित्तं क तत्समम् ॥ २ ॥
 गन्तव्यमनि मूर्खत्वं जायते च तदेतसः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारणसवादे कर्मविपाके अघ्याय पञ्चदशाधिकसहस्रतमः ॥ १०१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चाऽत्र जन्मानि बाहुजः । देवद्रव्याऽपहरणात्प्रागत्राऽग्निप्रपीडनम् ॥ १ ॥
 विशद्वर्षं व्यतीते च नेत्रभंगः प्रजायते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
 कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
 राजताश्च महाभाग नेत्ररोगं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रान् वैष्णवाञ्छ्रद्धया युतः ॥ ४ ॥
 कृत्वा तेन विधाप्तेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशाधिकनहस्रतमः ॥ १०१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वत्रैहहरः कश्चिद्योऽभवत्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत क्षयरोगप्रपीडितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्ततुर्पाशिदानतः । कालचक्रामिधं दानं दद्याद्दोषीपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दोमयेच्च स्वशक्तितः । कालचक्राल्पदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशाधिकनहस्रतमः ॥ १०१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अश्रवादरता ह्यत्र या पूर्वेऽभूत्पतिव्रता । पतिपापप्रमाबाद्धिं गतिं प्राप्य हि मानुषीम् ॥ १ ॥
 त्यक्त्वा शरीरं सा देवी पार्वत्या सह मोदते । भुक्त्वा भोगान्तमस्ताम् वै पतिं प्राप्य तपस्विनी ॥ २ ॥
 गच्छेत्सा परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशाधिकनहस्रतमः ॥ १०१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो ज्ञानात्कृतवान्सूत प्राम्भवे आट्वातनम् । सोऽत्र जन्मानि मूकत्वं भजते तेन कर्मणा ॥ १ ॥
 तेन भीता तदा नारी त्रस्यन्ती च महावने । गर्भपातोऽभवत्तस्याः पर्वते च ततो मृता ॥ २ ॥
 तेन कर्मविपाकेन म्रियंते तस्य बालकाः । केचिज्जीवन्ति मातान्तं केचिद्र्पाधिकं भृशम् ॥ ३ ॥
 बहुकालं तु वै कश्चिद्धिं तस्य च जायते ॥ ४ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाय लोकानां हितकाम्यया । कथयस्व प्रसादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो म्रश्न एष सुदुर्लभः । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तमघापहम् ॥ ६ ॥
 गोत्रयं वै सुवर्णादयं सावर्णान्ष्कसंयुतम् । पुद्भितं फलितं वृक्षं वस्त्युर्मं गुरोरपि ॥ ७ ॥
 कर्मप्राकाशिकं विभं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं यः कुरुते वत्स निष्कृतिः कर्मणः फलम् ॥ ८ ॥
 पुत्रपौत्रादिकैर्युक्तो धनधान्यसमन्वितः । न जायतेऽस्य मूकत्वं कदाचिद्रुडाप्रज ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकौनविंशत्यधिकनहस्रतमः ॥ १०१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यमृत्काचिन्नारी भर्तृप्रियान्विता । दक्षा सर्वक्रियास्वेव बहुदानमदायिका ॥ १ ॥
 पार्श्वस्यस्यान्यश्चद्रस्य गृहानीतानि मानदः । सर्वस्नेहानि चापिणं सर्वदूनाद् गृहात्युरा ॥ २ ॥

भुक्तानि बहुभिः सूत मिलित्वा च सुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्पुण्यकर्मणोऽत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
सा जाता बाहुजा नारी धनभोगसमन्विता । पुत्रान्विता विचित्रा च भर्तृशुश्रूषणे रता ॥ ४ ॥
यौवने क्षययोगाऽऽद्या यतः स्नेहहरा पुरा । निष्कृतिं तस्य पापस्य पुण्यां पापीवनाशनीम् ॥ ५ ॥
कथयामि प्रयत्नेन विचतुर्थाशमानतः । कृत्वा तु कदलीं गम्यां पत्रमुक्तां सुवर्णनाग ॥ ६ ॥
दद्याद्देविधिज्ञाय क्षयदोषोपशान्तये ॥ ७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो विशत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वधयेत्सूत पुरा धूर्त्तस्य कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यपस्मारोगेण महताऽऽकुलः ॥ १ ॥
धेनुं दद्यान्महाभाग सवत्सां विधिसंयुताम् । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्यात् स तत्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
न भवेत्तस्य रोगस्य वेदना पापशोधनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकविंशत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र चन्द्रवदना गौराङ्गी पतिवल्लभा । धनधान्यसमायुक्ता स्वर्णकारी सुखान्विता ॥ १ ॥
दक्षा भर्तृहिते नित्यं पूर्वं सा द्विजवल्लभा । स्वर्णापहारजात्पापात् सा जाता स्वर्णकारतः ॥ २ ॥
पुत्रहीना महाभाग परद्रव्यापहारणात् । कुरुक्षेत्रे शशिशस्ते स्वर्णं दद्याच्च शक्तितः ॥ ३ ॥
तद्वत्त्वाऽऽशु लभेत्पुत्रानत्र जन्मनि वै सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बालघाती भवेत्सूत पूर्वजन्मनि मानवः । वैनतेयाऽत्र जनुषि मृतपुत्रः प्रजापते ॥ १ ॥
श्रवणाद्धरिर्वंशस्य विधिवच्चात्र जन्मनि । ब्राह्मणोद्वाहनाच्चैव पूजनाच्छंकरस्य च ॥ २ ॥
जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्योर्विंशत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूकरे याऽभवत्पूर्वं निपादी पुनरेव सा । शूद्राधमा पञ्चनदे जाताऽत्र विनतासुत ॥ १ ॥
पुत्रपौत्रधनैर्षान्धैर्गर्जैश्चोद्गादिवाहनैः । युक्ता सा यवनी सूत तीर्थराजस्य सेवनात् ॥ २ ॥
भर्तृसंगयुतात्पूर्वं पुण्यतत्तीर्थवासनात् । युवतिर्वद्गुरुषु च तत्र तस्योपसेवनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्योर्विंशत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्प्रागभवद्विमः सर्वविद्याविशारदः । वेदाभ्यासरतः श्रीमान् प्राप्तसर्वमनोरथः ॥ १ ॥
तुलाघृवानि स्नेहानि विमाणां स्नेहभागिनाम् । गृहीतान्यतिर्चायेण लोभयुक्तेन चेतसा ॥ २ ॥
पस्माज्जानकृत्तं चैव प्राग्भवे तत्फलं शृणु । सोऽत्र विमः प्रयागेऽस्ति द्विजो वेदविदां वरः ॥ ३ ॥
धनपुत्रसमायुक्तः क्षयरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तथा दानात्तीर्थराजाधिवासनात् ॥ ४ ॥
नाशः स्यात्सप्यरोगस्य चाऽत्र जन्मनि चाण्डज । दोषात्स्वरूपात्फलैर्युक्तो जीवेद्वर्षशतं ध्रुवम् ॥ ५ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चमूच ब्राह्मणः कश्चिदंगदेशे वसन् सुधीः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तो धनपुत्रादिसंयुतः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन विघ्नेभ्यो दानान्यन्यानि शक्तितः । सत्पात्रेभ्यः परं सूत पर्वस्वपि विधानतः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन पूर्वजन्मनि चाण्डज । ब्राह्मण्यां धाम्नो गर्भो भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ॥ ३ ॥
 स्त्रीसाहाय्यात्तथा सूत कृतं तद्गर्भपातनम् । सा मृता तेन कुशलेन गर्भपातोद्भवेन च ॥ ४ ॥
 एवं किञ्चिद्गते काले संप्राप्ते यमशासनम् । भुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो ब्राह्मणादधः । यमुनायां महाभाग गौरः पिताधिको वृणी ॥ ६ ॥
 धनमिन्द्रमुखैश्वर्यनानास्त्रीभोगभास्वरः । दक्षः कार्येषु चार्वंगो घर्मिष्ठो लाभसंयुतः ॥ ७ ॥
 मानी यशस्वी पुरुषः कान्तिमान् प्रियभाषणः । चिन्तातुरः पापशोपादत्राप्तमनोरथः ॥ ८ ॥
 ब्राह्मण्यां धीर्यदानात्माक् कृतात्तद्गर्भपातनात् । अत्र पञ्चाशद्वदन्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
 चिह्नमद्भ्रातृसुते सूत चन्द्रः शुक्रप्रहान्वितः । पापाभ्यां पुत्रभावेऽपि समाक्रान्तोऽत्र जन्मानि ॥ १० ॥
 स्त्रीसाहाय्यात्तथा पूर्वं सोऽत्र सन्ततिदुर्भितः । लक्षणैरेमिराड्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ११ ॥
 कार्याऽत्र ब्राह्मणी लेख्या सुवर्णाढ्या पल्लैर्मिता । तदर्धाधर्मिता वापि त्रिषु विज्ञानुसारतः ॥ १२ ॥
 पत्रे गर्भान्विता भव्या बहुभूषणसंयुता । गन्धपुष्पाक्षतैर्वस्त्रैः पूजनीया प्रयत्नतः ॥ १३ ॥
 सा देवाऽत्र विधिज्ञाय मन्त्रमुच्चारयन्निमम् ॥ १४ ॥

मन्त्रः ।

" हिरण्यनिर्मिते देवि पापमाचरितं परम् । तत्पापशमनायैव त्वां ददेऽहं हिरण्यमीम् ॥ १५ ॥
 ब्राह्मणाय महाभाग पापं गच्छतु तद्द्रुशम् " । सोमं च राजतं दद्यात्तन्मितं-पापशान्तये ॥ १६ ॥
 लक्ष्मीनारायणं वापि हेमं सौवर्णसंमितम् । गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तन्मितं जपेत् ॥ १७ ॥
 मन्त्रमष्टाक्षरं तद्भजन्त्वा शुद्धिमवाप्नुयात् । होमयेत्तद्दशांशेन तिलाज्ययवतण्डुलैः ॥ १८ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात् पूजयेच्च विधानतः । लक्षरुद्रं त्रिगुणितं नानाविभवाविस्तरैः ॥ १९ ॥
 पूजयेद्वा विधानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं विधिना तत्र प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ २० ॥
 तस्य सन्ततिवृद्धिः स्यात् स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । ब्रह्मलोकमवाप्नोति पूर्वपापविशोधनात् ॥ २१ ॥
 प्रायश्चित्तं द्वयोरैकं न कुर्याद्धोममोहितः । न भवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नाऽत्र संशयः ॥ २२ ॥
 न च सप्ततिमाप्नोति पापस्यास्य प्रभावतः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं वर्षं पष्टिमिते ध्रुवम् ॥ २३ ॥
 आयुर्नवतिवर्षान्तमत्र पापविशोधनात् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवाऽत्र सूचितम् ॥ २४ ॥
 षडक्षरं त्रिसहस्रं जप्त्वा शुद्धिं समाचरेत् । होमयेत्तद्दशांशेन तथा विप्रान्श्च भोजयेत् ॥ २५ ॥
 शृणुयाद्भरिर्वंशं वा दशावृत्त्या विधानतः । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ २६ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात् स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । नाधयो व्याधयस्तस्य न चारिष्टमर्थं क्वचित् ॥ २७ ॥
 नैवं करोति यो मोहाद्धोभात्पापविशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिञ्जीविते नाऽत्र संशयः ॥ २८ ॥
 पञ्चविंशन्मिते वर्षे रिष्टं देहस्य नाशकम् । त्रिसप्ततिमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽयुना ॥ २९ ॥
 गतिमप्युत्तमां याति त्वन्यथा ह्याततापिनाम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवाऽत्र सूचितम् ॥ ३० ॥
 यदन्तरगतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विचिन्तयेत् ॥ ३१ ॥

इति श्रीब्रह्मसूक्तसंग्रहसारे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्यधिकमहस्रतमः ॥ १०२६ ॥

अरुण उवाच ।

कथयस्व दिवानाथ लोकानां हितकाम्यया । पृच्छामि तेऽत्र देवेश च्छिन्धि मे सर्वसंशयान् ॥ १ ॥
जात्युत्तमाना जनुषि सदा संपत्समृद्धिमान् । बन्धुनामतितीर्ष्य च वैष्णवानतिवर्त्तते ॥ २ ॥
जातसन्ततिदुःखार्त्तः फल्पेदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणी गर्भयुक्ता च प्रयागे भर्तृसंयुता । सर्वाभरणभूषाढ्या नानारत्नसमन्विता ॥ ४ ॥
बहुभिर्मिलितैश्चैरिर्गृहीत भूषणं तदा । तत्र कोलाहलो जातो गर्भपातोऽभवत्तदा ॥ ५ ॥
तेन पापेन बालाना गर्भनाशः प्रजायते ॥ ६ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापं प्रणश्यति । एतेषा विस्तरं ब्रूहि लोकानां हितकाम्यया ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एकदासा विधिं चैव लक्षपूजा ततः परम् । सगर्भा गीः प्रदातव्या भोजनं मितिसंमितम् ॥ ८ ॥
सगर्भायाश्च गोः पक्षिन्नभिषेकः प्रपादनु । पञ्चमे वाऽथ पष्टे वा मासि जातो मृतश्च यः ॥ ९ ॥
तयोः कर्मविशेषाच्च कथयिष्यामि योषितेः । सा चापि मृतकल्पा स्यादामजेः सूतकाम्यैः ॥ १० ॥
शोकदामोदरे टोषो भूतगौरविकल्पनैः । रक्तस्रावो विवर्णस्य जायते कर्मणेरितः ॥ ११ ॥
रजतस्य पलाभ्यां तु कोश गर्भाशयाकृति । कुसुंभवेष्टितं येन रक्तवस्त्रेण वेष्टयेत् ॥ १२ ॥
मधुना पूरयेत्तत्र शलाका रूपवर्तिना । तन्मध्ये देमशकलं क्षिपेत्तदपि यत्नतः ॥ १३ ॥
दद्यादिमांय विधिवद्यथाश्रुतिनिरूपितम् ॥ १४ ॥

मन्त्रः ।

“ गन्धया पूर्वतः स्वामिन् गर्भपातः कृतस्तु यः । एतद्दानं विशुद्धचर्यं गर्भकोशं ददाम्यहम् ॥ १५ ॥
महाशूदेन यद्धेतोर्निषिक्तं परयोषिति । ततोऽनपत्यं यद्दयातं तस्मान्मा मोचय प्रभो ” ॥ १६ ॥
एवं कृतविधेः सूत गर्भपाताघनाशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्सम्पन्नां दद्याच्च सबत्सकाम् ॥ १७ ॥
सार्धैर्ध्यात्मानमालोकय भोजयेदिष्टवान्बवान् ॥ १८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तविंशत्यधिकसहस्रतम ॥ १०९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित् पुरुषं प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेण शूलैर्नैव प्रपीड्यते ॥ १ ॥
सुवर्णदानाद्विधिवत्तया रुद्रजपादिह । पूजनाच्छुद्धरस्यापि शूलरोगात्समुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्यधिकसहस्रतम ॥ १०२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या ज्ञानान्नरं वै घातयेत्सुत । मित्रं च वायुयोगेण पीडयते चाऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्र क्षुर्यान्महाभाग मन्त्रैस्तदायुर्देवतैः । पूजनं वायुदेवस्य गन्धपुष्पैश्च भूषकैः ॥ २ ॥
नैवेद्यैर्बहुभक्ष्यैश्च वायुर्नश्यति तत्क्षणात् । इह जन्मनि पशून्त्र पूजा वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रिंशदधिकसहस्रतम ॥ १०२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साऽत्र जन्मनि लूताढ्या भवत्येव मयोदितम् । तीर्थस्नानव्रतादीनि फलान्यत्र हि चाण्डक ॥ १ ॥
ज्ञानपूर्वकृतात्पापाद्भोगादेव क्षयो भवेत् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छुद्धो महाभाग बभूव प्राग्भवे धनी । व्यापारनिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
नीतं सर्वं रसं तेन मिलित्वा चार्द्धसीरिणाम् । कालेन तद्द्रवृतं लोभात्स्नेहं मौल्याधिकं सुत ॥ २ ॥
भुक्त्वा पापफलं घोरं भ्रमरत्वमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभं भुक्त्वा पुण्याज्जातोऽत्र पर्वते ॥ ३ ॥
शुद्धः पुण्यकलायुक्तो भूमिदानात्सुरार्चनात् । स्नेहहारी यतः पूर्वं राजयक्ष्मप्रपीडितः ॥ ४ ॥
सर्वस्नेहादिदानाद्भिः स्ववित्तासुर्यभागतः । स्वर्णदानात्तथा चात्र क्षयरोगात्प्रमुञ्च्यते ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विपं दत्त्वा पतिं सूत प्राग् या जाराश्रिताऽसती । पतिव्री सा महादुष्टा वाल्येऽत्र विधवा सुत ॥ १ ॥
विष्णोराराधनादत्र गङ्गाया उपसेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति व्रतकृष्णोपसेवनात् ॥ २ ॥
धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं दहेद्यस्तु प्राग्जन्मन्यथ पुत्रक । रक्तातिसाररोगेण वाध्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
तदेवदानाद्विप्राय स्थापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजाद्रोगादतिसाराद्दिनिश्चितम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृदावसिक्तो यः कश्चिन्मथुरायामभूत्सुधीः । राजसेवी महाशूर आखेटकरतः सदा ॥ १ ॥
मृगयायां गतो देवाढ्यातिता मृगसृकराः । तत्रैका हरिणी सूत धातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
गर्भाच्छपुत्तौ इतौ तत्र शुभौ द्वौ मृगशावकौ । सहायभ्यां युतेनैव कृतं कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥
ताभ्यां मिलित्वा तौ मुक्तावमायां चाण्डजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्राप्तः शत्रुवशं पुरा ॥ ४ ॥
स शीर्षकर्मणा सूत धातयित्वा रिपून् बहून् । धातितः सोऽपि बहुभिः प्रहारैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥
संप्राप्तभूमौ स मृतः प्राप्तः स्वर्गपुरं तदा । भुक्त्वा नानाविधान् भोगान् स जातो ब्राह्मणोऽप्युना ॥ ६ ॥
देशे प्रयागनिकटे सर्वशास्त्रार्थकोविदः । जातः कर्कटगे जीवे लप्रस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥
धनेनानाविधैर्युक्तो गौराद्भो रक्तलोचनः । शिवपूजनजात्पुण्यात् प्राक्कृतात्सकुलः सुखी ॥ ८ ॥
नानामनोरथैश्चापि पूर्णश्वात्रैव जन्मनि । राजप्रचार्यत्युग्रश्च पुण्यात्पापात्फलं शृणु ॥ ९ ॥
धूर्तः शूद्रः सर्वभक्षः स्वल्पपापरतः क्वचित् । सहायलक्षणं मतः शृणु पुत्र यया तथा ॥ १० ॥
याभ्यां मिलित्वा युक्तौ द्वौ मृगशावो खगाधिप । जातौ तस्य च तौ पुत्रौ शुभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ॥ ११ ॥
अपस्मारेण रोगेण मृता चात्रैव जन्मनि । एवं सन्ततितुःसार्चः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
मांसमुज्जनितात्पापात्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्छिवलक्ष्मं तु तदर्द्रं वा तदर्द्रकम् ॥ १३ ॥

हिरण्यौ तदा देवौ द्वावत्र मृगशावकौ । पूजयेजु तया वायुं विधिना मृगद्वैवतम् ॥ १४ ॥
 तन्मन्त्रैर्बृषपगन्धाद्यैर्नाभाक्ष्यैर्विधानतः । प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य क्षयकारकम् ॥ १५ ॥
 अथवा भोजयेद्विप्रान् सहस्रद्वयसंमितान् । पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते त्वत्र न च पुत्रसुखं स्वग । रिष्टेन मरणं चास्य वर्षे वेदाब्दकेऽण्डज ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं वर्षसप्ततिम् । चैत्राष्टम्यां च निधनं शुक्लायां गरुडाप्रज ॥ १८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्त्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापाद्या वभूव प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्रेयं तेन पापेन गर्भपातनदुःखिनी ॥ १ ॥
 विप्रकन्याविवाहाद्भि विधिवञ्चात्र जन्मनि । मुच्यते तेन पापेन गर्भस्थैर्य भवेदिह ॥ २ ॥
 अथवा पार्वती दद्याद्दिवी दशसुवर्णजाम् । युक्ता गणेशस्कंदाभ्यां नानाभरणभूषिताम् ॥ ३ ॥
 तदर्धार्धमितां वापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्यते पूर्वपापाच्च गर्भपातनजात् सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्दघातयेन्नारी देवागारं पतत्रिण । साऽतिसारेण महता पीडया पीडयतेऽधुना ॥ १ ॥
 शङ्करप्रतिमादानान्मूर्त्तैर्विष्णोः प्रदानतः । न जायते महापीडा रक्तातीसारसंभवा ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणः प्राग्भवे सूत तिर्यक्त्वं प्राप्य निश्चयात् । नरकान् दारुणांश्चैव पापात्तत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 कर्मक्षयेऽतिक्रुष्टेन त्वस्मिन्वपसि पीडयते ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नारी पत्युर्मित्रं च प्राग्भवे । नियतं वायुरोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 पापं समीक्ष्य विप्रादेः सर्वस्वादार्धगेन च । वायुं हिरण्यमं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
 पूजयित्वा विधानेन गन्धर्वस्त्रीविशेषतः । मंत्रैश्च वायुजैः सूत दद्याद्विप्राय धीमते ॥ ३ ॥
 वायुरोगोपशमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादय या नारी गोप्रघातकरी पुरा । वभूव सततं चात्र लूतारोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 श्रवणादितिहासानां प्राजापत्यव्रतात्सुत । लूतारोगं न पश्येत् सात्र जन्मनि चाण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०३९ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकृत्तोत्पन्नः किञ्चिद्विज्ञानमन्वितः । संयुतो वायुपिताभ्यां नेत्रतोदशरोऽर्तिमान् ॥ १ ॥
 सद्दृष्टो ह्यसुरबी धीमान् धामंघो धर्मवत्सलः । व्रणो रत्वा शरद्व्यापि चाल्ये स्याद्ब्रह्मणिगद् ॥ २ ॥

कटिपृष्ठे व्यथा तस्य सहते नाग्निदर्शनम् । परोक्षमपवादं च स द्यूते कारणं विना ॥ ३ ॥
तस्य मिया शुभाचारा सती व्रतपरायणा । काकवन्ध्या कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि वैश्या तु भार्या विप्रस्य सात्त्विकी । प्रतिवेशी तदा तस्य ब्राह्मणो ज्ञानसत्तमः ॥ ५ ॥
अजानन्वैश्यजां तस्या विवाहं स चकार ह । पतिपुत्रसुखावाप्त्यै पूजयन्ती गिरेः सुताम् ॥ ६ ॥
भोजयित्वा पोडशात्र ब्राह्मणीः पतिसंयुताः । एवं विधिं समास्थाय भोजयेदंपतीञ्जुभान् ॥ ७ ॥
नानाभोज्यैस्तथा पुण्यैः पक्षिभ्यो वलिमाहरेत् । दीनान्वकृपणेभ्योऽन्नं सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ८ ॥
एतद्वीरिव्रतं नाम मार्गशीर्षं समाचरत् । एवं कृतविधेः सुत प्राप्ता सा पुत्रपौत्रकात् ॥ ९ ॥
कालधर्ममिता चात्र काकवन्ध्याऽभवत्पुनः । नारी नियमसंपूर्णा व्रतं कुर्यात्प्रयत्नतः ॥ १० ॥
सुतसतीभाग्यभोगाय पतिपुत्रसुखाप्तये । पेहिकं लक्षणं पापनारीणां चात्र जायते ॥ ११ ॥
स्वस्त्रा मातृवस्त्रा वापि सपत्न्या जायतेऽय शुक् । उदराचिरसृक्स्त्रावः पार्श्वपादकरादिषु ॥ १२ ॥
मिथ्याभिर्ज्ञानं कापि वाक्यदोषधनच्युतिः । सा याति निन्दां हीनत्वं परेभ्यो मर्मतोदनम् ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युत्तरादे कर्मविपाके अव्यायधत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः पुरा नारीमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत कृशो बलविवर्जितः ॥ १ ॥
शर्कराधेनुदानेन दशसंख्येन चाण्डज । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥
होमात्स्वस्त्ययनाजापाद्वायत्रीजपतोऽत्र च । तीर्थस्नानादाज्यदानाद्बली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युत्तरादे कर्मविपाके अव्यायधत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्कश्चिद्ब्राह्मणः सुकुलोद्भवः । धनधान्यसमृद्धोऽपि स्त्रीपुत्रसुखसंयुतः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वस्वापि च सततं गोभूम्यन्धादिकानि च ॥ २ ॥
अथो भाविवलात् सूत ब्राह्मणेन तपस्विना । तद्गृहे स्थापितं द्रव्यं घटे ताम्रमये स्थितम् ॥ ३ ॥
पुनर्दत्तं न तत्तस्मै लोभोपहतचेतसा । स्त्रीपुत्राभ्यां मिलित्वा तु तद्धनं भक्षितं पुरा ॥ ४ ॥
एवं किञ्चिद्भ्रते काले प्राप्य धर्मपुरं प्रति । भुक्त्वा तत्पापजं कर्म शुभं तत्पूर्वदानतः ॥ ५ ॥
क्षेत्रमृत्युप्रभावाच्च गतिर्जाता द्विजस्य तु । स तयोरावतीचन्द्रभागान्ते त्वन्नजन्मनि ॥ ६ ॥
गौरी बुद्धचक्षिकः सौम्यः प्रधानपुरुषान्वितः । वाचा मधुरया युक्तो यशस्वी धर्मसंयुतः ॥ ७ ॥
भृत्यस्त्रीविविधैश्वर्यसुखभोगसमन्वितः । सर्वोपकाङ्कुशलो धीरो मित्रसमाकुलः ॥ ८ ॥
सर्वं पुण्यप्रभावेण शृणु पापफलान्वतः । मात्सर्यलोभमोहादृच्यः क्वचित्पापरतस्तथा ॥ ९ ॥
धूर्तः शबो महोद्विग्नः स्वाचारकुशलः क्षमी । नातिवित्तयुतः स्वर्ग्यः सक्न्यो विभ्रमाऽऽकुलः ॥ १० ॥
ब्रह्मस्वभक्षणतापात्प्रागत्र ह्यनपत्यकः । चिद्रं लघ्रे घटाव्यक्षः शनिः पुत्रेऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यथ स्ववेश्वर । स्त्रीपुत्राभ्यां पुरा यस्माद्भक्षितं तद्धनं बहु ॥ १२ ॥
पुत्रनाशो महदुःखं पुत्रे न्यूनत्र जन्मनि । लक्षणैरेभिरादृचस्य शृणु पापविशोधनम् ॥ १३ ॥
पल्लः शतमितैः कुर्यात्कुंभं ताम्रस्य यत्नतः । सुवर्णाष्टयुतं साज्यं त्वर्थं वा ग्लनसंयुतम् ॥ १४ ॥
श्रेष्ठं वित्तपंडशेन त्रिषु वित्तानुसारतः । सूर्यमक्ताय वै दद्यान्मंत्रेणानेन धीयुतः ॥ १५ ॥
" यदुक्तं ब्राह्मणद्रव्यमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । तद्दामि घटं स्वर्णं विभ्रद्रव्यायनादानम् " ॥ १६ ॥

इत्युच्चार्य नरो दद्यात्सर्वपापान्तेमुच्यते । लक्ष्मीनारायणं तद्व्रततीवर्णं त्रिपलात्मकम् ॥ १७ ॥
जपेत् त्रिंशत्सहस्राणि गायत्रीं यत्नतः शुभाम् । भोजयेच्च द्विजान् शक्त्या गां दद्यात्कपिलां तथा ॥ १८ ॥
सूर्यव्रतं तदा कुर्यात्पुत्रपौत्रविवर्द्धनम् । य एवं कुरुते पूर्णं प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १९ ॥
तस्य पुत्रविधुद्धिः स्यादत्र जन्मनि न क्षयः । वयस्पन्ते महाभाग धनेश्वर्यसुखान्वितः ॥ २० ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते सूत न भविष्यन्ति तत्सुताः । एकोनपष्टिवर्षे च रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २१ ॥
अष्टसप्ततिवर्षात्मायुरत्रैव जन्मनि । तीर्थधृत्युप्रभावाच्च मुक्तिर्जन्मत्रयेऽण्डज ॥ २२ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बाहुल्लक्षणाढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । परैर्देशमितैः कार्या ब्राह्मणी च हिरण्मयी ॥ १ ॥
पत्रे लेख्या शुभाकारा तदर्द्धमित्तिकाऽथवा । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैरिमं मंत्रमुदीरयेत् ॥ २ ॥
मंत्रः ।

“ अज्ञानाद्यदि वा ज्ञानात्पूर्वं वा घातित्ता मया । ददाम्यहं द्विजां रौक्मीं हर पापं मम त्वरा ” ॥ ३ ॥
सा च देया विधिज्ञाय पूर्वपापापनुत्तये । तथा वेदमितैः स्वर्णद्वैयस्तत्र प्रजापतिः ॥ ४ ॥
शिवस्तु तन्मितः कार्या मंत्रैश्चापि विशेषतः । तद्दोषशमनायैव देयस्तत्र द्विजातये ॥ ५ ॥
देवी तु तन्मितौ कार्या सूर्यविष्णु हिरण्मयी । वेदस्वर्णमिताः कार्या वातज्वरकफाभिधाः ॥ ६ ॥
स्वस्वाकारसमायुक्ता मंत्रैरावर्त्तनादिकैः । हेरंबो वेदमापश्च देयस्तद्दोषशान्तेये ॥ ७ ॥
गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तन्मितं तथा । अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं कफलोत्पाष्टकं तथा ॥ ८ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन मध्वाज्यतिलसर्पपैः । होमान्ते दक्षिणां दद्यात्सर्वकामफलप्रदाम् ॥ ९ ॥
हिरण्मयीं तु पक्षीन्द्र यथावित्तानुसारतः । ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चाद्विधानैः सुपूजितान् ॥ १० ॥
शिवभक्तान्स्तथा शान्तान् स्वयं सुञ्जीत वाग्यतः । य एवं कुरुते शक्त्या पूर्वपापविमोचनेम् ॥ ११ ॥
न तस्य दुरितं किञ्चिज्जन्मन्यत्र प्रजायते । नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् ॥ १२ ॥
रोगानत्र न पश्येत्तु कृते प्राक्पापशोधने । बहुपुत्रसुखं लेभे स्त्रीरिष्टं नैव पश्यति ॥ १३ ॥
अष्टसप्तमितं चायुः कृतनिष्कृतिकस्य च । चत्वारिंशन्मिते रिष्टं पुंसश्चाकृतनिष्कृतेः ॥ १४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विचत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग ब्राह्मणः पुरा । आधित्याधियुतः सोऽपि विप्रद्रव्यापहारकः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं ह्यभूत्तस्य काशीवासात्तथाण्डज । शिवपूजनदानाच्च देवतानां च पूजनाद् ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं परं तत्तु सर्वपापप्रणाशनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पाचिदासीन्महाभाग ब्राह्मणः पतिव्रतः । धनपुत्ररता साध्वी देशे सिंहलके पुरा ॥ १ ॥
साऽद्दत्तत्र दानानि नारी भर्तृसहायतः । पश्चपर्वसु विभेभ्यो गोभूम्यश्वासनादिकम् ॥ २ ॥
शुवर्णं तिलपात्राणि नानापट्टाम्बराणि च । भक्ष्यभोज्यानि चात्रानि विविधानि फलानि च ॥ ३ ॥
तथा कृतं च विधिना विभूतिटादशीव्रतम् । कार्तिके शुक्लपक्षाद्दी विष्णोः साम्बत्सरं महत् ॥ ४ ॥

उर्वश्या यत्कृतं पूर्वं तत्कृतं च तथा सुत । तपोक्तं कृतवान्सर्वं राजमंत्री च तत्पातिः ॥ ५ ॥
 अथ सापत्नरोषाञ्च धोरं पापमुपाजितम् । अपापायास्तथा तस्याः कृतं गर्भस्य नाशनम् ॥ ६ ॥
 विविधैरौषधैरुग्रैः सर्वं पतिवलात् सुत । सा मृता तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ७ ॥
 स्वभर्तृमुखलोभार्थं यन्नावड्यमजितम् । परलोकं ततः प्राप्य सुक्ताऽशुभशुभं फलम् ॥ ८ ॥
 विभूतिदादशीपुण्याजाती राजकुले च तौ । सेयं खसभवा नारी तस्मै दत्ता च भूपतेः ॥ ९ ॥
 गौरी मध्यस्वरूपाद्या स्थूणा सत्पौत्रसंयुता । यशस्विनी कीर्तियुता बहुदानरता सती ॥ १० ॥
 मुख्या नृपाङ्गना लोके सुखैश्वर्यसमाकुला । विख्याता धर्मतश्चात्र धनवाहनभागिनी ॥ ११ ॥
 धर्मादिदं तथा पापाहोभाद्याऽनृतभाषिणी । क्रूरा पापरता कापि प्रजापीडनतत्परा ॥ १२ ॥
 महानृपाश्रितभयैः क्लेशैर्दुःखैर्महाव्ययैः । प्रपीडिता यूनि रोगिवातिपित्तादिसंभवैः ॥ १३ ॥
 आद्यंते सुखयुक्तापि युवभावेऽतिदुःखिता । प्राक्कृत्वाद्गर्भपाताञ्च स्त्रीधावाञ्चाप्यपुत्रका ॥ १४ ॥
 एकोनत्रिंशद्व्याहृतु यावद्वर्षाष्टकं सुत । भर्तृ रिष्टं विजानीयात्तत्सहायादिदं फलम् ॥ १५ ॥
 लक्ष्मणैरभिरादृषा च शृणु तत्पापशोधनम् । कारयेद्वायुजां सुत पलैर्दद्यात्तानां शुभाम् ॥ १६ ॥
 तदर्धाधमितां वापि त्रिपु विचानुसारतः । पत्रे हिरण्ये लेख्यां सर्वाभरणभूषिताम् ॥ १७ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्विधिज्ञाय निवेदयेत् । पलाष्टकमितं तद्ब्रह्माणं कारयेद्बुधः ॥ १८ ॥
 सौवर्णं च शुभाकारं पूर्वपापप्रणाशनम् । तं दद्याद्विद्विदुषे स्त्रीविधानुच्यते ध्रुवम् ॥ १९ ॥
 लक्ष्मीनारायणं वापि रुद्रं तद्ब्रह्मिणतः । तमुल्लिख्याय सौवर्णं पत्रेऽपलसमिते ॥ २० ॥
 स्त्रीपुत्रसहितं देवं दद्याद्विप्राय धीमते । चतुःपलैर्विघ्नरात्रं सौवर्णं कारयेच्छुभम् ॥ २१ ॥
 तद्ब्रह्मं तथा वायुं समुल्लिख्य विधानतः । बालं च तन्मितं हेमं पूजयित्वा विधानतः ॥ २२ ॥
 पूर्वपापविशुद्ध्यर्थं ब्राह्मणेभ्यो निवेदयेत् । अष्टादशसहस्रं तु मंत्रमष्टाक्षरं जपेत् ॥ २३ ॥
 गायत्रीं तन्मितां सुत तथा मृत्युञ्जयं जपेत् । वायुब्रह्मणेशार्कमंत्रान्यापहराञ्जुभान् ॥ २४ ॥
 एकादशसहस्राणि चैकैकस्य जपेद्बुधः । होमयेदयुतं तद्व्रतया विमंश्र भोजयेत् ॥ २५ ॥
 य एवं कुरुते यन्नात्पूर्वपापविशोधनम् । न चारिष्टभयं तस्य नाधिव्याधिभयं क्वचित् ॥ २६ ॥
 कुशप्रतिमितायुः स्यात्पूर्वपापविशोधनम् । त्रिपञ्चाशन्मिते वर्षे रिष्टं चाकृतानिष्कृतेः ॥ २७ ॥
 त्रिपष्टिमितके वापि नात्र कार्या विचारणा । शरीरारोग्यमतुलं महदेश्वर्यमाप्नुयात् ॥ २८ ॥
 स्वर्गलोके गतिस्तस्य प्रायश्चित्ते कृतेऽयुना । न करोति यदा लोभात्प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ २९ ॥
 इह कष्टं भजेन्नित्यं न च सन्नतिमाप्नुयात् । कीटे जले शनौ याता निर्याणं मेकराजिके ॥ ३० ॥
 इति श्रीद्वैतसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायः पञ्चत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसी शूद्रो व्यापारकुशलो महान् । पनधान्यसमायुक्तो ब्राह्मणातिथिपूजकः ॥ १ ॥
 अथ पापं कृतं तेन नानादोषसमुद्भवैः । क्लेशैर्मर्यामनोदुरतैः क्वचित् क्षीणकलेवरः ॥ २ ॥
 स्वज्ञातीनां वीर्यदानाद् मुह्ये चिद्रे महात्रणाम् । लक्ष्मणैरभिरादृषस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणः कारयेत्क्लेश्यं पलैः पञ्चमितीविंशुम् । हिरण्यं यदाकारं सपत्नीकं प्रयत्नतः ॥ ४ ॥
 तदर्धाधमितां वापि त्रिपु विचानुसारतः । इमं मंत्रं समुच्चार्य दद्याद्विप्राय धीमते ॥ ५ ॥

मन्त्रः ।

“पितामह महामातृ सृष्टेरुत्पत्तिकारण । पूर्वपापविनाशाय ददामि त्वां हिरण्यम् ॥ ६ ॥

रोगो विनाशाय क्षिप्रं तज्जं शुभोद्भवं महत् । " संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्विधिज्ञाय प्रदापयेत् ॥ ७ ॥
 तथा पञ्चमितैर्मापैः स्त्रीं कुर्याद्भर्भसंयुताम् । लेख्या हिरण्ये पत्रे गन्धपुष्पैः सुपूजिता ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणाय च सा देया पूर्वपापापनुत्तये । तथा वेदमितैर्मापैः सौवर्णा प्रतिमा शुभा ॥ ९ ॥
 वायोः कार्या शुभाऽऽलेख्या सा च देया कुटुम्बिने । पात्रं ताम्रमयं पुत्र वृत्तपूर्णं सदक्षिणम् ॥ १० ॥
 सर्वरत्नसमायुक्तं पट्टवस्त्रेण वेष्टितम् । प्रीत्यै सूर्यादिखेटानां दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ ११ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं च जपेदष्टाक्षरं तथा । अयं चकं तु सहस्रकं ब्रह्मतद्विद्युणं तथा ॥ १२ ॥
 होमयेत्तद्दशंशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् ॥ १३ ॥
 प्राग्जन्मजान्महापापाद् व्यभिचारसमुद्भवात् । मुच्यते नात्र सन्देहो गोत्रजाञ्चापि पातकात् ॥ १४ ॥
 पुत्रसन्ततिवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह । सप्तसप्ततिवर्षान्तं जीवनं कथितं त्विह ॥ १५ ॥
 नैवं करोति यो मोहात्प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य रोगविवृद्धिः स्याद्वेदपंचाशदब्दके ॥ १६ ॥
 स्वरिष्टं पुत्ररिष्टं वा नात्र कार्या विचारणा ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पट्टचत्वारिंशदधिकसहस्रतमः ॥ १०४६ ॥

अरुण उवाच ।

कन्याप्रजो ह्यप्रजश्च नानाङ्गुःखसमन्वितः । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रसमुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । अस्मिञ्जन्मनि वैश्यस्तु परवित्तापहारकः ॥ २ ॥
 दूतिकाकर्मेनिरतो नानालोभचयान्वितः । ग्रामाधीशोऽभवत्सोऽपि सर्वं तेन च चोरितम् ॥ ३ ॥
 एको ग्रामेऽवसदक्षिप्रः क्षान्तो दान्तः क्षमी सदा । पुत्राः पञ्चमृतास्तस्य चापुत्रो वित्तसंयुतः ॥ ४ ॥
 कालेनैव मृतो विप्रो हृतं तेन धनं महत् । मिथ्याभिज्ञंशनैर्वाक्यैः क्रोधात्ताडनतर्जनेः ॥ ५ ॥
 अपुत्रश्च मृतो विप्रः सर्वस्वं नीतवान् वणिक् । निराधाराः सुता जाता न कृतं द्विजभोजनम् ॥ ६ ॥
 वृथा कर्म कृतं तेन सर्वं राज्ञा हृतं च तत् । एवं कृतापराधोऽसौ क्षत्रदूतीसहायवान् ॥ ७ ॥
 मातेनैकेन पान्यानां वसु सुष्णन् द्विजाधमः । म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गं गतोऽसी यमशासनम् ॥ ८ ॥
 केचित्केचिद्विपच्यन्ते नरके भृशदारुणे । दानधर्मादिना कश्चिदिह जन्मनि मानदं ॥ ९ ॥
 विप्रवंशे समुत्पन्नो जायते चेह जन्मनि । इदं तु द्वितीयं जन्म विप्रियं जायते भुवि ॥ १० ॥
 पूर्वकर्मविपाकेन कन्याऽपत्यं प्रजायते । ब्रह्मस्वहरणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते ॥ ११ ॥
 नानाऽपत्यानि पच्यन्ते नानाकर्मसमुद्भवैः । पुराकृतानि कर्मानि भुज्यन्ते जन्मजन्मनि ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् धेन पुत्रः स्थिरो भवेत् । कन्याऽपत्यप्रशमनं बहुपुत्रः प्रजायते ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स शुभे भूमिदेशे तु गोमयाद्युपलितके । तत्रोपर्याविकं स्तीर्यमथवा चाजिनं शुभम् ॥ १४ ॥
 छादयेच्छुभ्रवस्त्रेण तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यसेत्पात्रं ताम्रं दशपलात्मकम् ॥ १५ ॥
 स्यापयेत्काश्यपां मूर्त्तिं सौवर्णां शुभलक्षणाम् । मुक्तायज्ञोपवीताढ्यां निष्कसौवर्णनिर्मिताम् ॥ १६ ॥
 दुषानां परयुग्मेन चाक्षमालाकमण्डलू । कश्यपाद्दामभाने च त्वदिति विश्वमातरम् ॥ १७ ॥
 सौवर्णां स्यापयेत्सूत सुवर्णद्वयनिर्मिताम् । आसने वै समास्थाय तत्र द्रोणादिशंदिशम् ॥ १८ ॥
 हारकैः पूगमुकुटशुण्डलाभरणान्वितम् । एवं तौ दम्पती सम्यगर्पयेत्पर्वतोपरि ॥ १९ ॥

कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां पूजयेद्विधैर्गुणैः । नानार्थफलदानैश्च नानाकुसुमपूजनैः ॥ २० ॥
 अभ्यर्च्य दम्पती तौ तु मन्त्रमेनमुदीरयेत् । “ मया वै पूजन्तुपि विप्राणां यदृतं धनम् ॥ २१ ॥
 दूतिकार्कर्मनिरतो वाक्यदोषादि यत्कृतम् । क्षम्यतां देव तत्सर्वं तव मूर्तिं ददाम्यहम् ” ॥ २२ ॥
 अदितिं च प्रणम्याथ कृतांजलिरीदं हुवन् । “ अदिते विश्वमातस्त्वं शरण्ये शरणाश्रितम् ॥ २३ ॥
 प्रजादुःखीघसन्तसहृदयं मामिहेश्वरि । सम्प्रणाशय दुःखं च प्रजां देहि यशस्विनीम् ” ॥ २४ ॥
 एवं कृतविधिः सम्यग् ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा ॥ २५ ॥
 चन्द्रसूर्योपरामे तु ब्राह्मणाय समर्पयेत् । एवं कृतविधिः सूत कृष्णां गां दापयेत्ततः ॥ २६ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेच्च सपृष्टिभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ २७ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्थैः कपालादौ व्रणो भवेत् ॥ २८ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतत्त्वत्वारिंशदधिकतत्त्वतमः ॥ १०४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । स राजयक्ष्मरोगेण युक्तः स्यादत्र जन्मानि ॥ १ ॥
 अस्मिन्वयसि पक्षीन्द्र सोऽपि प्राणैर्वियुज्यते । महापापोद्भवाद्रोगान्न चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥
 अपि ज्ञानकृतात्पापाद् दृढरूपेण काश्यप । नाशयत्यमरं सिद्धं पूर्णाशमपि च ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टचत्वारिंशदधिकतत्त्वतमः ॥ १०४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभूत् कुरुक्षेत्रे कृपिकृदेदपारगः । स्वज्ञातीयस्य लोभेन वृत्तिलोपं चकार सः ॥ १ ॥
 तत्संवन्वादभूद्युद्धं द्वयोरेको मृतस्तदा । वृत्तिलोभाद्भिजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
 भुज्ज्वा तत्पापजं सर्वं शतदृष्टिकटेऽधुना । सोऽपि जातो द्विजश्रेष्ठ वेदाभ्यासाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
 कुष्ठक्षयान्वितश्चात्र युवभावे पतत्रिण । तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं ददाम्यहम् ॥ ४ ॥
 वेदाभ्यासान्महापुण्यात् सावित्रीजपतस्तथा । गङ्गायां वसतेः सर्वात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ ५ ॥
 न कुष्ठवृद्धिरत्रास्ति तत्कृतं शमनं भवेत् । जीवेत्पश्चिमितान्दान्तं रिष्टं चैव प्रशाम्यति ॥ ६ ॥
 गतिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासाद्यथा तथा । भविष्यति शुभा लोके परत्र च स्वर्गेश्वर ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपंचाशदधिकतत्त्वतमः ॥ १०४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वयानन्दकरी पूर्वजन्मानि वैश्यजा । वभूव भर्तृमुद्भवां वाक्यपालनवत्परा ॥ १ ॥
 अत्र जन्मानि सा विमा कार्या जाता दि सुव्रत । व्रतदानपरा सापि भर्तृतोषणसंयुजा ॥ २ ॥
 पञ्चपञ्चाशद्वृद्धान्ते प्रवेद्यत्यत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चिताग्री तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
 सा गमिष्यति वै स्वर्गं चान्यजन्मनि वै सती । भविष्यति महाराजकुले राजाऽतिधार्मिकः ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचाशदधिकतत्त्वतमः ॥ १०५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि मोऽजस्रं भवेच्छूद्रग्रहाश्रितः । पीडयते वातरोगेण दाहणेन पतत्रिण ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात् सर्वपापाप्नुत्तये ॥ २ ॥
सर्वे पापं क्षयं याति रोगस्तत्पापजोऽपि च ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकपञ्चाशदधिकसहस्रतम ॥ १०९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वगर्भं पातयेत्पूर्वं या नारी पापमोहिता । जलोदरकृता पीडा जायते त्वत्र जन्मनि ॥ १ ॥
रजसस्पर्शाघ्राणां दानाद्रोगविनाशनम् । जलधेनुप्रदानेन तथैव विनतासुत ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चाशदधिकसहस्रतम ॥ १०९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सुत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मरता भव्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
पूर्वमासीच्च सुभगा सगर्भा फललालसा । फलं त्रोटयतेऽन्येषा भक्ष्यार्यं चौर्यकर्मणा ॥ २ ॥
तेन कर्मविपाकेन फलहीनाऽत्र जन्मनि । भवन्ति खलु ये पुत्रा अर्वाकपर्यष्टितोऽण्डज ॥ ३ ॥
पृथक्त्वमाप्नुवंत्यत्र यस्मादकृतनिष्कृतेः । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ ४ ॥
रविवारेऽण्डजश्रेष्ठ निर्मन्याश्चत्यकं सुत । तत्तले ब्राह्मणान् सूर्यदिने पृथ्यां तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
नानाफलैस्तथा पक्कैर्मधुरै रससंयुतैः । फलानि विकिरेत्तत्र कृत्वाऽश्वत्थप्रदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
पूजयेत्तं महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्विपञ्चाशदधिकसहस्रतम ॥ १०९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी घातयेद्ब्राह्मणं सुत । सात्र जन्मनि कुष्ठेन रोगेणैव प्रपीडिता ॥ १ ॥
जायते त्रिपते सा च गलत्कुष्ठेन चाण्डज । पापाज्ज्ञानकृतात्पूर्वाच्च चोक्तं विन्मयं मया ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्विपञ्चाशदधिकसहस्रतम ॥ १०९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे हि यामुनेऽप्यासीत् पूर्वं बाहुजसंज्ञकः । गङ्गास्नानं कृतं पूर्वं बाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥
शकटेन कुटुम्बस्य पालनं तेन जानता । एकस्मिन् वै दिने गत्वा ददाह परसद्द्रुमम् ॥ २ ॥
फलं देवस्य संप्राप्तो जीवा दाहान्महाकुलाः । वन्धोः सहायतस्तत्र कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
शुभाच्छुभफलं मुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा । मावे तु जाद्वीचीनानात्स जातः शूद्रस्तकुले ॥ ४ ॥
विषाणानिकटे देशे योजने सप्तसंमिते । भव्यो महोद्यमी गौरः कृशाद्रो लोचनेऽल्पदृक् ॥ ५ ॥
घडुलोभी घडुस्त्रीषो देवतातिथिपूजकः । मातृहीनः शठो धूर्तः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ६ ॥
पञ्चमे भवने राहुर्भूमिमुक्तोऽल्पसन्ततिः । लक्षणैर्लक्षितश्चोक्तैरवेहि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
घन्धोः सहायतः पापात्पूर्वजन्मसमुद्रवात् । तस्माद् भ्राता पुत्रहीनो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

विन्मयं कथ्यतां देव सुतसौख्यविवर्द्धनम् । सर्वपापप्रशमनं लोकानां हितकारणम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विन्मयं तत्प्रवक्ष्यामि जन्तुदाहविनादानम् । वनदेशी तया कार्या पलेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥
दिरण्मयी तदा लेख्या पत्रे च चतुरस्रके । वनजीवास्तथा स्वरूपाः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥

प्रजापतिस्तथा कार्यो मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पङ्कमेकं तु गणाध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः साधयेत्कार्यमाधिनीम् । देया वेदविधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
 प्रतिरूपस्तथा देयः सर्वकल्मषनाशनः । शृणुयाद्भारतं वापि नारायणमुभाषितम् ॥ १४ ॥
 अष्टाक्षरं तथा मंत्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशाद्युतं तदर्थं वा होमयेत्तद्दशांशतः ॥ १५ ॥
 तावन्मितं सूर्यमन्त्रं विधिवत् प्रजपेत्ततः । विभेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ १६ ॥
 य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् । तस्यापूर्वविद्विदः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १७ ॥
 अकृते तु ययाशक्ति रिष्टं पद्पञ्चकेऽन्दके । प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसप्ततितम् ॥ १८ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीऋद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचपंचाशदधिकतहस्रतमः ॥ १०५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परात्रं या हरेन्नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । साऽत्राजीर्णं रोगेण दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
 कुर्वान्नानाविधं चान्नं रसैः सर्वैः समन्वितम् । विभेभ्यो भोजनं दद्याच्छतपा दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ २ ॥
 होमयेच्च तथा चात्रान् गायत्र्या व्यम्बकेण तु । सुच्यतेऽजीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
 इति श्रीऋद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षंचाशदधिकतहस्रतमः ॥ १०६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्तिं च यः कश्चिद्देवागारे स्थितां सुत । भयां कुर्यान्नरो मोहात् परेण स्यापितां पुरा ॥ १ ॥
 अप्रतिष्ठो भवेद्वा जन्मन्यय खगाधिप । वर्षत्रयं तदाऽन्वत्यपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीऋद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपंचाशदधिकतहस्रतमः ॥ १०६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचेष्टाऽन्ववधं मोहात् पूर्वभवे नरः । प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः ॥ १ ॥
 गोभूदिरण्यमिष्टाप्रतिलवस्त्रान्नदानतः । घृतघेतुमदानेन क्षयरोगः प्रणश्यति ॥ २ ॥
 दानं ययानुमानेन सर्वस्वार्पाद्धमेव च । देयं द्विजववादी तु विचार्यात्र प्रयत्नतः ॥ ३ ॥
 तत्क्षणे काश्यपेयात्र क्षयरोगः प्रशाम्यति । रिष्टस्य च विनाशः स्यान्नास्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ ४ ॥
 इति श्रीऋद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपंचाशदधिकतहस्रतमः ॥ १०६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्परमार्थं पतत्रिण । जलोदरेण रोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गङ्गास्नानेन सततं विधिनाऽकं मृगस्थिते । तथा-तज्जलपानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीऋद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकौषष्टपञ्चदशदधिकतहस्रतमः ॥ १०६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वाग्विरोधी भवेद्यश्च पूर्वजन्मनि वादिनः । सोऽयं जन्मनि मूढत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 मोहादिदं चरेत्सूत देयं दानं द्विजातये । वेदानां पुरतस्कं गम्यं मृजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
 संघातवन्पने शुद्धः क्षीमर्जैर्गृह्णाग्रज । नत्पापनाशनं सर्वं प्राग्नें प्रोक्तं परन्तव ॥ ३ ॥
 इति श्रीऋद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्टपञ्चदशदधिकतहस्रतमः ॥ १०६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र जन्मन्यसौ वक्ष्या प्राग्भवेह्यभवत्सुत । यानयोधस्य सुमुखी धनभर्तृसमन्विता ॥ १ ॥
 पूर्वपापप्रभावेण सपत्न्या गर्भनाशनात् । जातेयं पादजाऽत्रैव दुःखार्त्ता मुतवर्जिता ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणोदनम् । काश्यां गत्वा तु विधिना शिवमभ्यर्च्य शक्तितः ॥ ३ ॥
 व्रतेर्दानैर्महापुण्यैर्नानाविभवविस्तरैः । शिवरात्रौ ततः पश्चाद्दीपमालादिनेऽण्डज ॥ ४ ॥
 अर्धरात्रे च माध्यां वा माघे स्नानं तु कारयेत् । मंत्रैर्वैरुणसूक्तैश्च नौकायां च पतत्रिण ॥ ५ ॥
 एवं या कुरुते सम्यक् तस्याः स्यात्सन्ततिर्ध्रुवम् ॥ ६ ॥

इति श्रीदृढसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकषष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दां तु यः कश्चित्प्राग्भवे विनतासुत । कुर्याद्दुर्मतिमापन्नः खलवाटो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 दद्यात्स कपिलां धेतुं सर्वोपस्करसंयुताम् । ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्राजवधं सुत । सात्र जन्मनि तत्काले क्षयरोगेण पीडिता ॥ १ ॥
 यश्मणात्र क्षयं याति घातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरमशाश्वतम् ॥ २ ॥
 दृढकर्मकृतं पापं तस्माच्चोक्तं पतत्रिण । पापनाशकरं किञ्चिद्दुपायं त्वत्र जन्मनि ॥ ३ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिषष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्विरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वभवे सुत । सूकर्त्वं जायते तस्याश्चात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं दानं दद्याद्देदस्य पुस्तकम् । ब्राह्मणे वेदविदुषे पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 पूजयेच्च द्विजान् भक्त्या भोजयेद् ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुषष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भ्रजं कुर्यान्नारी पूर्वं भवेऽण्डज । देवागारे स्यापितायाः प्रतिमायाः परेण च ॥ १ ॥
 अपतित्पान्विता सात्र जायते वै पतत्रिण । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षं पूजयेत्पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पचषष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विधिना तत्र दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद । ततो भाविवलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ १ ॥
 स्यापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभादत्तं न तदनम् । सर्वमिलित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ २ ॥
 ततो बटुतिये काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्सर्वफलं भुक्तं पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ३ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽप्रापि वै द्विजः । मधुगमण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ४ ॥
 विशालाक्षो धनी मानी मुरूपोऽमितदो पृणी । बटुदेशाधिकाराढ्यः पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ५ ॥
 लोभी क्रूरो महाक्षुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । सन्तानमुखहीनस्तु मुरूपस्त्रीमुखोऽङ्गितः ॥ ६ ॥

बन्धुहीनो व्ययी क्षीणः सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधिनीम् ॥ ७ ॥
 कुबेरप्रतिमां रौक्मीं पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सुवर्णं स्वर्णनिर्मितम् ॥ ८ ॥
 लेख्यं पत्रे पवित्रे च पुत्रसन्ततिवर्द्धनम् । य एवं कुरुते शक्त्या तस्यारिष्टं विनश्यति ॥ ९ ॥
 प्रायश्चित्तोऽकृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १० ॥

इति श्रीबृहत्सूर्याहणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६६ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षीणवर्णोऽथ स्वल्पवृत्त्या च जीवनम् ॥ १ ॥
 देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । करे पादे कुशखेण दुष्टशृङ्गाभिघाततः ॥ २ ॥
 व्रणो हि जायते दीर्घनेत्रतोदो ह्युरोव्यथा । परेपामपवादं च स धूते लोकतोऽन्वहम् ॥ ३ ॥
 प्रिया तस्य शुमाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं वै वदेत्किञ्चित्कार्कश्यस्य हि कारिणी ॥ ४ ॥
 अपत्यानि त्रियन्ते न जातान्यापि हि कानिचित्तं । वर्षत्रयमिता वाला त्रियन्ते माससम्मिताः ॥ ५ ॥
 केन कर्मविपाकेन मृतापत्यत्वमेव च । उदरे हि स्थितो गर्भो न प्रसृतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
 पृथगेवं कुभ्रातृणां मृतापत्यं प्रजायते । गतो बहुतरः कालः कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वैनतेय तृतीयेऽत्रैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
 दानव्रतदयायुक्तः प्रजाप्रीतिः परन्तपः । तस्य चैकोऽविनीतस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
 द्वितीयः पादचारस्तु तृतीयश्च स्तनधरः । गर्भयुक्तश्चतुर्यस्तु पिता मृत्युवशं गतः ॥ १० ॥
 तस्योर्ध्वदेहिकं कर्म पूर्वावित्तसमं कृतम् । मातृस्त्रिभिव्यतिक्रान्तेर्ज्येष्ठेनैव दुरात्मना ॥ ११ ॥
 निहता धातरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । पुत्रशोकार्तया मात्रा हृदयं ताडितं भृशम् ॥ १२ ॥
 अभिघातव्यथाक्रान्ता गर्भयुक्ता दिवं गता । अचिरात्तेन पापेन ज्येष्ठश्वीरेण घातितः ॥ १३ ॥
 द्वितीयं जन्म चैतद्दि मृतापत्यन्कारकम् । पुरा कृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । गर्भस्य घातनस्यापि बालव्यापादनस्य च ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यापने तु संप्राप्ते सातुकूलभ्रहे दिने । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चोजसा ॥ १६ ॥
 उपोषणं दिवा रात्रौ प्रातश्चानुदिते खौ । सुरभेर्गोमयेनाथ धरणिं चोपलेपयेत् ॥ १७ ॥
 सुशुभे भृषदेशे तु कुङ्कुमाद्युपचरिते । कुर्याद्दृष्टदलं पत्रं चिब्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १८ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पत्रे सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १९ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्पुष्पैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सह, संभूतः प्रद्युम्नायांस्तथाऽर्चयेत् ॥ २० ॥
 चारुदेहं सुवर्कं च चारुगुप्तं यशोन्वितम् । इभवर्कं चतुर्बाहुं सुबाहुं पूजयेत् क्रमात् ॥ २१ ॥
 पूजितं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसकोविदैः । पुष्पचन्दनगन्धाद्यैरर्चयेद्विधिर्गुणीः ॥ २२ ॥
 तद्विप्रासोऽपि तद्विष्णोरतो देवाभिपूजयेत् । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन वै ॥ २३ ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मंत्रमेनमुदीरयेत् । यन्मया पापकर्मां कृतं वै पूर्वजन्मनि ॥ २४ ॥
 पितृहीनाञ्छिशून् हत्वा तथैव वरपुत्रिणीम् । स्वप्नेहाभावतश्चापि भूमिद्रव्यादिलिप्तया ॥ २५ ॥

लघूनामलघूनां च इतानां पूर्वजन्मनि । ततोऽन्धत्वं मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् ॥ २६ ॥
 तदेनःसंविनाशाय दानं संप्रददे त्विदम् ।" स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽद्रादिति विसर्जनम् ॥ २७ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भुञ्जीत सह बन्धुभिः । ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्शंसनम् ॥ २८ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैर्घातः स्याद्बालक्रीडनात् । जलादग्न्यादिघाताद्वा व्रणस्तस्य हि जायते ॥ २९ ॥
 स्त्रीणामङ्गविकारादि तिलव्रणरुगादिकम् । पैत्रीयमातुलान्यादिनेत्रतोदो रसाज्ञता ॥ ३० ॥
 स्वसा मातृवसा वापि बाल्ये वैधव्यमाप्नुयात् ॥ ३१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतषष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या प्राग्भवे महामोहात्परनिन्दां च कारयेत् । खल्व्वाट्टङ्गरुजा साऽत्र जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्रोगाद्भिमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ट्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्तो जायते त्विह ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं शुद्धं दद्यात्तद्वेदपारगे ॥ २ ॥
 कुट्टुम्बिने दरिद्राय दद्याद्दोषापनुत्तये । गण्डमालाहरं चैतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसत्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलघ्नी या महादुष्टा पूर्वमासीत् पतत्रिण । अत्र पूर्वकृतात्पुण्यान्मानुषी संकरा स्मृता ॥ १ ॥
 धनपुत्रैर्विहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तत्प्रवक्ष्यामि प्रयागे मरणं सुत ॥ २ ॥
 वासात्पापं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्षाघातं च यः कुर्यात्सभायां ब्राह्मणस्य च । पक्षाघातेन रोगेण पीडितोऽत्रैव जायते ॥ १ ॥
 भृशभोगं विप्रतोषं दद्याद्दानं पतत्रिण ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नागि द्विजवत्पुत्रा । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्ता जायते त्विह ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्याद्दत्र च कम्बलम् ॥ २ ॥
 नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

षाट् त्रयान् वै वृश्चिष्ठाहाणस्य गान्धिपि । वृद्धदेने बतत्र पूर्वं चात्र जन्मनि गौडजः ॥ १ ॥
 धीमः सर्वकल्याणभिक्षां नानाशास्त्रविशागदः । धनधान्ययुतश्चात्र घट्टुम्बीमुखभोगभाह ॥ २ ॥

विद्यादानात् कृतात्पूर्वं शृणु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ३ ॥
 बालघातनजात्पापाद्ब्राह्मणस्य पतत्रिण । महालोभपरो मूढो नानादुःखैस्तयाऽऽकुलः ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे वा महास्थले ॥ ५ ॥
 नैमिपारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिवच्छिवान् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान्विधानतः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पडस्त्रे चतुरस्रे वा कुण्डे चाज्यतिलोऽञ्जुमान् ॥ ७ ॥
 शक्त्या च भोजयेद्दिग्वाद् शैवान्कासारलङ्घुकैः । नानाभक्ष्यफलैरेवं वस्त्रैर्माल्यैस्तथाऽर्चयेत् ॥ ८ ॥
 विविधां दक्षिणां दद्याद्दृष्टीतिकर्यां तथा । यश्चानेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
 स बालघातजात्पापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दश्यामयाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
 मम ध्यानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्घ्यपाद्याद्यैर्नवैर्विधिविधैस्तथा ॥ ११ ॥
 तं नरं सर्वपापेभ्यो विमोक्ष्यामि स्वगेश्वर । आयुस्तस्य शतं प्रोक्तं पञ्चहीनं च पुत्रकम् ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते यत्नात्पञ्चम्यां चंद्रवासरे । विन्मये त्वकृते सूत चत्वारिंशन्मिताव्दके ॥ १३ ॥
 रिष्टं स्यात् क्षयरोगेण बालघाताच्च निश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वजन्मकृताद्दृढात् ॥ १४ ॥
 न मुच्यते महादानैः सप्तजन्मकृतैरापि । वाध्यते क्षयरोगेण सप्तजन्मसु निश्चयात् ॥ १५ ॥
 ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । न हीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् ॥ १६ ॥
 पुत्रवृद्धिकरं चात्र यथा प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो द्विजं प्राग्भवे हन्यात्सुरां च त्रिविधां पिवेत् । मूत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जायते ॥ १ ॥
 गृहविद्यानुसारेण पलेनाद्धपलेन वा । कुर्याद्विरण्मयं पत्रं चाष्टपत्रसमन्वितम् ॥ २ ॥
 आवाह्य तत्र ब्रह्माण्मसुं सर्वोपचारकैः । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैर्दद्याद्विप्राय यत्नतः ॥ ३ ॥
 दानेनानेन सततं मूत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्त्वत्र - मथुरायां पतत्रिण । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
 घोरे कलियुगेः प्राप्ते पापाक्रान्ते महाबले । भारवतरणार्याय क्षत्रियाणां क्षयाय च ॥ २ ॥
 कृत्वा तु डुष्करं कर्म पुनर्यापति वै दिवि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चसप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुनस्वी जायते चात्र महापापेन लाम्बितः ॥ १ ॥
 सुवर्णशतकं दद्यात्स तद्दोषविनाशनम् । चान्द्रायणत्रयं कुर्यात्तद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजघातकरी प्रोक्ता या पूर्वं घातयेद्धृणम् । राजयश्मान्विता साऽत्र तस्मिन्वपसि भामिनी ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणुष्वान्न स्वगेश्वर । यस्मिन्कृते हि विधिना पूर्वपूर्वाघनाशनम् ॥ २ ॥

स्वर्णगोभूमिमिष्टान्नं घृतपेतुतिलानि च । देयानि श्रद्धया सूतक्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
रिष्टं त्रिंशन्मिते वर्षे प्रायश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतसतन्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनाऽपराधं यः कश्चिद्दृश्यं हन्यात्पतत्रिणः । प्राग्जन्मनि च युक्तः स्याद्रक्तार्बुदरुजा भृशम् ॥ १ ॥
भविष्यति न सन्देहस्तस्य मृत्युः खगाधिप । अपि दानशतैर्वापि दत्तैरत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
त्रिंशद्द्वेषं महारिष्टं रक्ताधिक्यान्महाधलात् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसतन्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्वातधेद्वैश्यमन्यजन्मनि मानद् । सोऽत्र जन्मनि विज्ञेयो रक्तार्बुदसमन्वितः ॥ १ ॥
प्राजापत्यचतुष्केण व्रतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
पापक्षये महाभाग पापरोगक्षयो भवेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशान्यधिकसहस्रतमः ॥ १०७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागता येषं प्राप्ता माथुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय दुष्टनाशकाराय च ॥ १ ॥
प्राप्ते कलिमुगेऽत्रैव सर्वपापविवाञ्जितम् । कृत्वा साऽऽहुतकर्माणि पुनस्तत्रैव यास्यति ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशान्यधिकसहस्रतमः ॥ १०८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद् ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । साऽत्र जन्मनि भूत्रेण कृच्छ्रेणातिप्रपीडिता ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या धोरपापहरं सुत । कुर्याद्विरण्मयं पद्मं विप्राग्र्याय निवेदयेत् ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०८१ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्भिद्रोक्तमो जातः किञ्चिद्भिद्रिचसमन्वितः । कासश्वासादिना बाधा उदगर्चिश्च तस्य वै ॥ १ ॥
क्रयविक्रयकर्त्ता च कृषिवाणिज्यशासनः । प्रिया प्रीतिपरा तस्य व्रतानामनुकाङ्क्षिणी ॥ २ ॥
कदाचित्क्रीषवशगा कुवाक्यानाश्च भाषिणी । उदरे वातजान् रोगाञ्च शिरोत्ति दधती कदा ॥ ३ ॥
अपत्यानि ध्रियन्ते च एको द्वित्रास्तथैव च । केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्त्रा कर्म कृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ६ ॥
शतानि विविधान्येव ना चक्रे सुवि मानद् । स्वपृष्ठे धान्यराशेः सा भक्षणार्थं समागताम् ॥ ६ ॥
सर्वत्मां ब्राह्मणस्याय गां धान्यानि हि खादतीम् । गृहीत्वा लकुटीं कुक्षौ भृशं ताडितवत्पत्नी ॥ ७ ॥
सगर्भां सुग्भी वत्न गर्भं कुरुषुपवातनात् । मृत्तोऽसौ गर्भमध्यस्यः प्रसवे भृशदुःखिता ॥ ८ ॥
गर्भदुःखेन सुग्भी भृशमाक्रन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ ९ ॥
पश्चान्मातुपमापन्ना शतदानप्रभावतः । इदं वृत्तीयं तज्जन्म मृतापत्यस्य कारकम् ॥ १० ॥

सप्तजन्मसु जायन्ते गौत्रीब्रह्मप्रवातकाः । नानाप्राकर्मणां तेषां नानापत्त्यार्यदुःखिता ॥ ११ ॥
 सपत्नीकः शुचिः स्नातो ह्यौषधैः स्नानमंत्रतः । उपोषण दिवारान्नं त्रयोदश्यां विवर्जयेत् ॥ १२ ॥
 पूर्णमासीदिनं प्राप्य प्रातश्चानुदिते रवी । सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
 तत्रोपरि गवां स्थानं महाशोभासमन्वितम् । अर्हणाद्युपहारैश्च कुङ्कुमाद्यैश्च चर्चयेत् ॥ १४ ॥
 कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् । तत्रोपरि न्यसेद्देवं माधवं कलशोऽर्चयेत् ॥ १५ ॥
 सर्वैर्णो राजते पद्मे सायुषं सचतुर्भुजम् । उपचारिः शुभेर्गन्धैर्वृषैर्दीपैः प्रसूनकैः ॥ १६ ॥
 ब्रह्मसूक्तेन सूक्तेन श्रियः सूक्तेन पूजयेत् । सुशुभं पूर्णगन्धाद्यैरर्चयेद्विधिर्गुणैः ॥ १७ ॥
 रुद्रैकादशनीभिश्च जपेद्ब्रह्मविधानतः । पूजा लक्ष्मिन्तः पुष्पैर्वस्त्रपुतैश्च वारिभिः ॥ १८ ॥
 शतमद्योचरं हुत्वा चरुणा पायसेन च । रुद्रस्यायुतहोमश्च समध्वाज्यसमाहुतिः ॥ १९ ॥
 एवं पृथग्विधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् । होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेनमुद्धारयेत् ॥ २० ॥
 “ यन्मया कर्मवशातः पुरा जन्मानि पाप्मना । सगर्भायास्तु गोवोरं लकुट्या ताडनं कृतम् ॥ २१ ॥
 तस्मात्कर्मवशात्प्राप्तं मृतगर्भादिनाशनम् । मृतसन्ततिरूपाणि प्राप्यन्ते च तदेनसः ॥ २२ ॥
 तत्तदनेनोविनाशाय शास्त्रदानां भवत्वितम् । ” स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽद्रादिति विसर्जनम् २३
 सर्पिष्पात्मानमालोक्य अन्यान्वै तोषयेद्विजान् । भूमिद्रविणवासांसि धनं दत्त्वा विधानतः ॥ २४ ॥
 व्रतान्ते सुरभीं दद्याद्धेमद्रव्यादि शक्तितः । अहःशपं ततः सर्वं भोजयेदष्टवन्धुभिः ॥ २५ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते । काष्ठलोष्टादिगन्धार्थैर्घातः स्यादुपलेखनात् ॥ २६ ॥
 शृङ्गिणां चोपघातश्च जायन्ते व्रणजातयः । जलाकुलत्वं स्पर्शाग्नेस्तादृशस्तत्र जायते ॥ २७ ॥
 नार्यगे विकृतिव्याधी आस्पे व्रणतिलादिकम् । पेत्रेयोमातुलान्यादूर्ध्वधृत्यात्तिर्भवेदपि ॥ २८ ॥
 : - इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अष्टाशततमः ॥ १०८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वं भवे मोहात्सुरां पिवेत् । प्रदरेणातिदुःखेन साऽत्र जन्मानि पीडयते ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदरं नाशयेन्महत् । दद्यात्कृममयं पत्रं सपत्रं ब्रह्मदेवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय सुशीलाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अष्टाशततमः ॥ १०८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विप्रस्त्रिविधां वै सुरां पिवेत् । भृत्वावरोधरोगेण मूत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ १ ॥
 दद्यात् प्राक्पापजातु सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते । पूर्वपापावशेषे च कृच्छ्रं सांतपनं चरेत् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अष्टाशततमः ॥ १०८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अकामतश्च या नारी वैश्यघातनतपरा । वभूव प्राक् च पत्नीन्द्र साऽत्र जन्मानि निश्चयात् ॥ १ ॥
 रक्ताद्युदसमाकान्ता ह्युष्टपापप्रयोजिता । महारिष्टेन सा याति यमलोकं पतत्रिण ॥ २ ॥
 माकपापाहुः फरास्तस्य कण्ठपार्श्वोदिसम्भवात् । निष्कृत्यै कदलीं दद्यात्सुवर्णनपसंयुताम् ॥ ३ ॥
 पूजयेद्ब्राह्मणान्पश्चाच्छिवपूजनतपरात् । या त्वेवं कुरुते भक्त्या कदलीं ज्ञानमुत्तमम् ॥ ४ ॥
 नश्येच्च क्षयरुतस्या रोगशोकप्रणाशनम् । आयुर्वर्षाणि षष्ट्युत्तमय सप्ततिर्गणयन् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यनुवादे कर्मविपाके अष्टाशततमः ॥ १०८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरोऽतिबलौत्कर्पात्परस्त्रीं कामयेत्पुरा । जन्मन्यस्मिन् यौवने तु सोन्मादी जायते भृशम् ॥ १ ॥
 दद्यात्प्रजापतिं देवं सौवर्णं शक्तितोऽण्डज । मृगं स्वर्णमयं तद्भूतपूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणान् भक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रीं विधिना सूत मोहादाशु प्रमुच्यते ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परस्वर्णापहारिणी । साऽत्र जन्मनि रोगेण खल्वाटेन युता भवेत् ॥ १ ॥
 दद्यात्सुवर्णशतकं विप्राय विनतात्मज । सुवर्णस्तेयपापेन मुच्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्यदन्त्री च या नारी भवे पूर्वं पतिव्रता । रक्तार्बुदेन रोगेण बाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 व्रतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्येन दानेन रक्तार्बुदविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रौप्यहारी च पुरुषश्चिकुष्ठी प्रजायते । स तत्पापविशुद्धचर्यं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १ ॥
 स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे पतत्रिण । प्राजापत्यत्रयं कृत्वा प्रारंभे पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फश्चिन्म्लेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्यसमन्वितः । सुधीः स्वधर्मनिरतो दयालुः सत्पसंयुतः ॥ १ ॥
 त्यागी शूरो महोत्साही देशे केरलके सुत । स्वामी धर्मपरो नित्यं सपत्नीकः सपुत्रकः ॥ २ ॥
 प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्पापि महात्मनः । दुष्टाः प्रजाः क्रोधयुक्ता बभूवुर्विमुखास्तदा ॥ ३ ॥
 तस्मिन्काले ह्यमृष्टुद्धं घोरं तस्मिन् पुरे सुत । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
 तस्य पत्नी महाभाग साध्वी पतिपरायणा । पतिव्रता महासत्त्वा भर्तुः प्राणालंबिनी ॥ ५ ॥
 घातपित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं मनस्विनी । मृते पत्यौ न जीवामीत्युक्त्वा मृतवती तदा ॥ ६ ॥
 तद्गुणा ह्यन्तकालेऽपि दिवि प्राप्ता सभर्तका । भुक्त्वा तत्र महाभोगानपूर्वास्वामिपर्मतः ॥ ७ ॥
 नानामजाघातनजत्पापात्पूर्वसमुद्भवात् । क्षीणात्पुण्यात्तया सूत म्लेच्छदेशे बभूव सः ॥ ८ ॥
 गिन्धोः पश्चिमभागेऽत्र शतयोजनसम्मिते । गौरः मुरूपो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
 नानाभोगसुख्युक्तो गजयूयैः समावृतः । पच्यभारयसंकीर्णस्तया भैरवशासनः ॥ १० ॥
 महोऽभयुषीप्रादपश्चाद्यन्तमुखसंयुतः । देशेदेशेऽपियारादयः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ ११ ॥
 श्रीमहायानमहाभाग तया पुत्रमहायतः । सुखैर्बर्षयुता सापि यवनी तद्दशाऽभवत् ॥ १२ ॥
 गण्डयः प्राक्महापाद्य सोऽप्यत्रैव महाप्रभुः । एवं जन्मकलं प्रोक्तं सप्तशयं पतत्रिण ॥ १३ ॥
 स्वामिपर्मकृत्वात्पुण्यात्तदर्थं मरणात्तया । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्पतत्रिण ॥ १४ ॥

पश्चाशीतिमितायुः स्यान्न च रिष्टं भवेन्मृतिः । रिष्टं पश्चादाद्ये तु स्वदेहान्तसमं सुत ॥ १५ ॥
 प्रजापीडनजात्पापात्तदर्थे नात्र संशयः । दद्यात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १६ ॥
 तथा द्विरण्मयं तद्गृहं शतपलात्मकम् । कुरुक्षेत्रादित्येषु संक्रान्त्यादिषु पूर्वसु ॥ १७ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं द्वयमेतच्च पुत्रक । महारिष्टहरं प्रोक्तं दानात्कालनरात्काचित् ॥ १८ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमते स्वेच्छया परम् । बलात्कारेण पुरुषं साऽत्रोन्मादेन पीडिता ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं सर्वसुपायं शृणु तत्त्वतः । कृत्वा सुवर्णजं वारुं मृगं ह्रीं च वाहनम् ॥ २ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं दद्याद्विप्राय धीमते । न प्राप्नोति मदीन्मत्तभावं दानप्रभावतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो एकनवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रपुहारी च यः पूर्वं जन्मन्यत्र च जन्मनि । श्लेष्मरोगेण सततं बाध्यते विनतासुत ॥ १ ॥
 दद्यात्तत्पापनाशाय त्रपु विप्राय धीमते । पलानां त्रिशतं शुद्धं तस्माद्रोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दिनवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्यमाने हि पत्न्यौ या जाराद्गर्भं दधार वै । सा चात्र पादजा दुष्टा न च गर्भं दद्याति वै ॥ १ ॥
 काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात् सततं दरिद्रद्विजपालनात् ॥ २ ॥
 धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्ताद्ययोचितान् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मतेऽब्दके ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत पडशीत्पद्दजीवन्म् ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिनवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना य(ऽ) हस्तिनं धातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकार्येषु सिद्धिकृत् ॥ १ ॥
 तस्मिन्नेव हि काले च तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विशन्मितेऽब्दे पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मृतिर्भवेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्नवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी मोहाह्लोभाद्देवत्रपु । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मकृक्संयुता भवेत् ॥ १ ॥
 शतत्रयपलं दद्यात्त्रपु तत्पापशुद्धये । तस्मिन्पापे क्षये सूत श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृहत्सूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचनवत्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान् वेत्पारागः । धनधान्यममायुक्तश्रेयोर्बुधार्जबान्वितः ॥ १ ॥
 मुन्नतः शक्तिमान्धीरः किञ्चिद्दयाधिसन्वितः । इन्द्रिपाणां बलं हत्वा मेद्वान्त व्यजायत ॥ २ ॥
 उदरार्तिस्त्रग्वाषा किञ्चिदेहे ह्यपचत । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥

सत्यवाक् सच्चरित्रा च व्रैतानामनुकांक्षिणी । एकदाऽसूत सा पुत्रे दम्पती हर्षसंयुता ॥ ४ ॥
 अय सा मृतपुत्राऽभूत्कर्मणां परिपाकतः । तस्य गेहे च कन्याऽऽसीत्प्रौढा या न विवाहिता ॥ ५ ॥
 भृरिद्रविणलोभेन वृद्धविप्राय साऽर्पिता । तद्रेहादाहृतं द्रव्यं सर्वस्वं स्ववशीकृतम् ॥ ६ ॥
 यदा समुत्सुका प्रौढा वरार्थं गुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं विपयेभ्यः सुखार्थिनी ॥ ७ ॥
 पत्युः सा जरसा खिन्ना निर्विण्णाऽभूद्भ्रानना । व्रततीर्यरता नित्यं सत्यानामनुकांक्षिणी ॥ ८ ॥
 बहुवर्षस्तया वत्स नियमैः शोषितं वपुः । पित्रा धनं गृहे भूरि त्वर्पितं तत्कृते भृशम् ॥ ९ ॥
 अय कालवशं प्राप्ता दीना सा ब्राह्मणी खग । सा पुत्री ह्यदरे भूत्वा ह्यगमज्जन्मजन्मनि ॥ १० ॥
 कन्या बहुविधास्तस्य निराधारा मृताश्च वै । तेन कर्मप्रभावेण पूर्वकन्या बहुप्रजा ॥ ११ ॥
 सन्याविक्रयकर्त्ता च रौरवं नरकं गतः । यातना बहुधा मुक्त्वा वर्षाणां च सहस्ररुम् ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावतः । इदं चतुर्थकं जन्म मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १३ ॥
 मृतपुत्रो मृतो गर्भः पूर्वकर्मप्रभावतः । भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद ॥ १४ ॥
 भर्तृविद्वेषिणी नित्यं तयाऽपत्यानुरागिणी । तेन कर्मविपाकेन कन्या भूरि मृताः सुत ॥ १५ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव पापं शाम्यति येन वै । निष्कृतिं वद विश्वात्मन् पृथक्त्वं मे प्रकाशय ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह शृणु त्वं कश्यपात्मज ॥ १७ ॥
 स्वकन्यां वरयोग्यां सा चिरापत्यमनागतम् । दशान्दिकां स्वामानाय यथाभावं यथामति ॥ १८ ॥
 कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । ब्राह्मेण विधिना सूत दद्याच्च बहुदक्षिणाम् ॥ १९ ॥
 महापार्षाद्विशमनं कन्यादानमवेद्वितः । कन्याविवाहसमये महाशान्तिविधिं चरेत् ॥ २० ॥
 एवं कृतविधिः सूत कन्यां दत्त्वा विधानतः । शान्तिकर्मणि सर्वत्र विस्तरेद्वत्विगादिभ्यम् ॥ २१ ॥
 भूमिद्रविणवासांसि नानाभोज्यानि दापयेत् । गृहदानं ततो दद्याद्ययोपस्करसंयुतम् ॥ २२ ॥
 वर्षेवर्षेऽपि संपूर्णं ह्यन्नवस्त्रादि दापयेत् । एवं कृतविधिः सूत बहुपुत्रो यशो लभेत् ॥ २३ ॥
 पापं पुत्रविनाशारण्यं कन्यापत्यादिकं च यत् । तत्तत्पापप्रणाशार्थं कन्यादानादि शक्तितः ॥ २४ ॥
 कुप्यादिसंशयं तस्य सुखं शान्तिः प्रजायते । यजन् यज्ञविधानेन ब्राह्मणान् स्वस्ति वाचयेत् ॥ २५ ॥
 विनायकाम्बिकामूर्तिं हेमनिष्कप्रमाणतः । आचार्याय ददेत्ताश्च नानाकर्मभिःशान्तये ॥ २६ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । जिह्वावदनदन्तीष्टमणो वातादिदोषकृत् ॥ २७ ॥
 नृपचोराग्निदानिश्च विज्ञानि च यतस्ततः । तस्य ह्यानन्दमनसो दुःखं नश्यति चाधिजम् ॥ २८ ॥
 गार्पिण्यात्मानमालोक्य मुञ्जीत सह बन्धुभिः ॥ २९ ॥

१६ श्रीवृद्धसूर्यारुणोवाचे कर्मविपाके अप्यायः पण्यव्ययिकमहत्तमः ॥ १०९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या दास्यहागिणी नागी शोभात्पूर्वभवे सुत । औदुम्बरेण रोगेण पीडयते सहस्रपीडया ॥ १ ॥
 पापं विचार्य यत्नेन तासं दद्याच्च शक्तितः । तन्मादानात्मदाभाग पापं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥

१६ श्रीवृद्धसूर्यारुणोवाचे कर्मविपाके अप्यायः पण्यव्ययिकमहत्तमः ॥ १०९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भवत्याऽनया भुक्ता पूर्वजन्मानि मानद् । गर्भासन्ना ह्यज्ञा बध्वाविधिना गर्भवारिणी ॥ १ ॥
 तेन कर्मविपाकेन बाहुजा साऽत्र कीर्तिता । पूर्वजन्मविपाकेन न च गर्भं दद्यात्पलम् ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं तस्य चात्र सर्वधर्मोचनम् । कृत्वाऽजां गर्भसंयुक्तां राजतौ पद्मपलात्मिकाम् ॥ ३ ॥
 वैश्वानरस्तथा कार्यः पञ्चमार्पैर्हिरण्यमयः । पूजयित्वा ततो दद्याद्द्विजाय विधिनाण्डज ॥ ४ ॥
 यैवं कुर्याद्विधानेन सर्वपापापनोदनम् । तस्याः पुत्रविबुद्धिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टमव्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगयां प्राप्य पक्षीन्द्र गजराजवधे पुरा । जायते गजचर्म वै स नरोऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 गणेशप्रतिमां दद्यात्सौवर्णां द्विपलात्मिकाम् । गन्धपुष्पैश्च संपूज्य तस्माद्रोगाद्दिमुच्यते ॥ २ ॥
 कारयेद् गणनाथस्य लक्षजाप्यं विधानतः । होमयेत्तद्दशांशेन मुच्यते पूर्वकिल्बिपात् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवमव्यधिकसहस्रतमः ॥ १०९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्परासिद्धान्नं क्षुत्पीडाभिप्रपीडितः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शूलरुक्पीडितो ध्रुवम् ॥ १ ॥
 अन्नदानेन विप्राणां रसदानाद्दिशेषतः । मुच्यते शूलजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 सुवर्णशूलदानं वा विप्रायात्र कुटुम्बिने । शूलदोषोपशमनमिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः दशाधिकसहस्रतमः ॥ ११०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सूर्धाभिपिक्तः प्राक् सूत बभूव पुरुषोत्तमः । स्वज्ञातिषु महाभागो दृढकर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
 वैराट्देशे निवसन् राजकार्ये रतः सदा । कृतवान् गोग्रहं तत्र शत्रूणां, भयदायकः ॥ २ ॥
 चालवत्सा मृता भूरि पुरे तस्मिन् खगोत्तम । पापमाचरितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
 ततो यमपुरं प्राप्नो मुक्त्वा भोगांस्तदुक्तवत् । विष्णुपूजनजात्पुण्यात्भागत्र यमुनावटे ॥ ४ ॥
 चारणो धर्मनिरतो बहुपापं जहौ खलु । एवं कृतविधेः सूत सर्वपापविनाशनम् ॥ ५ ॥
 तस्य पुत्रविबुद्धिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् । अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते यदादित् ॥ ६ ॥
 रिष्टं पश्चिमि ते वर्षे दारुणं जायते किल । प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षत्रयत्रिम् ॥ ७ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽप्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुण्ठनतत्परः ॥ १ ॥
सोऽश्वदानाद्विधानेन ब्राह्मणाय पतञ्जिण । न पश्यति महापीडां पादजां पापसंभवात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायद्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवत्प्राग्भवे विप्रो ग्रामवासी वनाश्रितः । चोराधिपो महोग्रश्च तत्संसर्गी खगाधिप ॥ १ ॥
दत्तानि तेन ग्रहणे दानानि विनतासुत । गोभूम्यश्वादिकान्येव ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
स भुक्त्वा नरकान् घोरान् पापात्पुण्याच्च शाश्वतान् । स्वर्गात्पर्वतभागे तु स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ३ ॥
वामनो राजसम्मानी महोग्रो मंत्रपारगः । पुत्रहीनोऽप्यसौ सूतं परवित्तस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥
भवंत्यत्र च ये पुत्रा म्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
कृत्वा वेदघटान्सूत सीवर्णान्वृतपुरितान् । तदभावे राजतांश्च विप्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
हरिवंशं विधानेन शृणुयाद्भक्तितोऽण्डज । रौद्रं व्रतं चरेत्पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
नैवत्प्रकुर्याद्यः श्रुत्वा स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पक्षीन्द्र कुर्याद्यः पुत्रवर्द्धनम् ॥ ८ ॥
आयुरष्टौ तयाऽशीतिसम्मितं कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायद्युत्तरैकशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०४ ॥

अरुण उवाच ।

क्षाप्रवंशो समुत्पन्नो वातदेहो रुजाकरः । गुल्माद्या ह्यदरे बाधा शिरोर्तिस्तस्य सन्ततम् ॥ १ ॥
व्यापारो निष्कलस्तस्य किञ्चित्सेवादिनाऽभवत् । तस्य भार्याद्वयं गेहे किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥ २ ॥
अन्योन्यद्वेषभावाच्च किञ्चित्प्रीतिकरा परा । मृतवत्ता कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
एकोदरं स्थिरीभूतं न प्रसृतिर्न पातनम् । केन पापप्रभावेण कथयस्व दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं देवदेवपरायणः ॥ ५ ॥
अन्योन्यद्वेषभावाच्च वृत्तिं ब्राह्मणेन वै । किञ्चिद्विप्रो धर्मपरो वेदशास्त्रार्थसाधकः ॥ ६ ॥
पदाचिह्नवयोगेन भाविनोऽयस्य वै वलात् । तद्विचं ग्राहयामास शूद्रो म्लेच्छजनैः कुधीः ॥ ७ ॥
लहनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्यया सह । भर्तृर्नैस्तर्जनाद्यैस्तु तद्वनं नाप्तवान्यदा ॥ ८ ॥
दिनैः कतिपर्यरेव शूद्रश्राण्डालमख्यतः । ब्राह्मणं भर्तार्यामास ब्राह्मणः क्रोधसंकुलः ॥ ९ ॥
मतिकर्तुमशक्तःश्च ह्यात्मघातं चकार ह । गर्भयुक्ता च तद्भार्या भर्तारं पृष्टतोऽन्वगात् ॥ १० ॥
एतं नस्यावदिष्टं स्वं म्लेच्छगजनं तत्तदा । गते कतिपये काले शूद्रो म्लेच्छेन घातितः ॥ ११ ॥
ततो वै निरयं वत्स वर्षायुतसहस्रयम् । पपात नरके घोरे शूद्रः स्वाशुभकर्मणा ॥ १२ ॥
पश्चान्मानुष्यमापन्नो दानधर्मप्रभावतः । तृतीयं जन्म चैतद्वि तस्य विप्रापकारिणः ॥ १३ ॥
तेन वै कर्मणा तस्य ह्यपत्यं नैव जायते ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

मापश्चिभं बद्धस्वामिन् येन पापक्षया भवेत् । निष्कृतिं तफलां श्रुदि नारीणां हितकाम्यया ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थे संवत्सरं सेवा ह्येकचित्तेन दंपती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्वाहनं तथा ॥ १६ ॥
 तावन्निष्कृतयो भूयः क्रमेणानेन यास्तदा । सुशुभे भूमदेशे तु गोमयाद्युपचारिते ॥ १७ ॥
 कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं फलशेऽर्चयेत् ॥ १८ ॥
 सौवर्णं राजतं पद्मं सायुधं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्गन्धैर्वर्षैश्च कुमुदादिभिः ॥ १९ ॥
 जनन्या सहितं भूयः प्रद्युम्नं हि समर्चयेत् । चारुदेहं चारुचाहुं चारुयुतं यशस्विनम् ॥ २० ॥
 श्रीवत्साहं पीतवस्त्रं सुचारुं पूजयेत् क्रमात् । पूजनं ब्रह्मसूक्तेन तथा श्रीगणेशोपनिषद्भिः ॥ २१ ॥
 पुष्पैः स्नानगन्धधूपैश्च ह्यर्चयेद्विष्णुमहर्षिणः । तद्विप्रासोऽप्यतद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत ॥ २२ ॥

[मन्त्रः ।

“ इदरेतो देशमि तयैव विप्रोरेतोदेवामि । ततो विप्रो एतो देवाभिपशु येतो ” ॥ २३ ॥]
 शतमद्योत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन च । होमान्ते विप्रभोजान्ते मंत्रमेनमुदीरयेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पापभावेन कर्मान्वेन दुरात्मना । म्लेच्छराज्ये च व्यापारे मत्या वै दुष्कृतं कृतम् ॥ २५ ॥
 ब्राह्मणानां शुचि द्रव्यं नीतं भक्षणतर्जनैः । द्रव्यापहरणात्प्राप्तं सुखं नाना भवान्ते ॥ २६ ॥
 स्थिरगर्भा मृतापत्या इत्या कर्म सुदुःसहम् । तत्तदेनोचिनाशाय दानं संप्रददे त्विदम् ” ॥ २७ ॥
 स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्त्वा कोऽडादिति विसर्जनम् । सर्पिण्यात्पानमालोक्य भोजयेद्विप्रवन्दुभिः ॥ २८ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । हृद्दुःखं दीर्घनिश्वातो लोचने शस्त्रदर्शिते ॥ २९ ॥
 फाण्डलोष्टादिशस्त्रार्थघातः स्यादुपलेखनात् । जलाकुलत्वं स्पृशोऽग्नेस्तादृशो व्रणसंभवः ॥ ३० ॥
 भार्याङ्गे विकृतव्याधिर्विक्रे व्रणातिलादिकम् । पितृष्वसृमातुलानीस्वस्त्रादेर्विधवाव्यया ॥ ३१ ॥
 स्वकुले भेतजा पीडा दुःखं वै पश्वपत्यजम् । कर्मानुसारजो व्याधिश्चिह्नं तस्य सहायवत् ॥ ३२ ॥
 स्वकुलेऽपि प्रवर्तन्ते पतिता धर्मचारिणः । एवं तु लक्षणैर्व्याप्तं प्रायश्चित्तं तदा भवेत् ॥ ३३ ॥
 इति धीशुद्धसूर्यारण्यवादे कर्मविपाके अथ्याय पञ्चोत्तरशतारिक्महन्तम् ॥ ११०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं ह्याभिरजा काचिदभूद्भर्तृपरायणा । महद्भिर्गोधनैर्युक्ता गवां पालनतत्परा ॥ १ ॥
 गावस्तृपार्त्ताः सततं प्रपायां भेरितास्तपा । निदायकाले संभाते बाहिर्गामाकुलाश्रये ॥ २ ॥
 अप्यान्यगावः सततं तस्मिन्नपि जलाशये । शनैः पानं प्रकुर्वन्त्यो जलं शीतलमुच्यते ॥ ३ ॥
 ताडितास्तास्तया गावो दृष्टेन लक्ष्मणेन च । तत्रैका वृषिता धेनुस्ततसा च भृशं तथा ॥ ४ ॥
 न च त्यक्तं जलं सूत गर्भभारान्विता यतः । तदा तत्ताडनात्सूत पतितो गर्भसंस्रियतः ॥ ५ ॥
 वत्तो मर्मव्ययायुक्तो मृतश्चापि च तत्ताणात् । विचेष्टितमिदं यस्याः सैषा वैश्याङ्गनाऽधुना ॥ ६ ॥
 नानाविभूषणैर्युक्ता नानापशुभिरन्विता । मुखभोगधनैर्धान्यैर्वाञ्छितायांन्विता सुत ॥ ७ ॥
 प्राग्गोसेवनजात्पुण्यात्मवै पुण्यफलं त्विदम् । यच्चात्र पूर्णगर्भत्वे युवभावे स्वगापि ॥ ८ ॥
 न मोचयति सा गर्भं तद्दुःखेनाकुला भृशम् । एवं वर्षत्रयं दुःखं भुक्त्वा मोक्षयति चाण्डल ॥ ९ ॥
 रिष्टमन्द्रये स्रत बालवत्सवधादिह ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापशयो भवेत् । उपकाराय लोकानां यत्तत्त्वं सर्वदर्शनः ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्याद्वां कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गादिकान्विताम् । विप्राय वेदविदुषे तद्दोषशमनाय च ॥ १२ ॥

द्विसुवर्णमितां तद्दलेल्यां गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्देविधिज्ञाय पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १३ ॥

भोजयेत् यथाशक्ति विप्रान्वै होमयेत्तिलान् । मुच्यते गर्भजाहोपान्नाय कार्या विचारणा ॥ १४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चदशतथाधिकसहस्रतमः ॥ ११०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव पार्श्वजः कश्चिद्गुर्जे विनतामुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥

पितृभक्तिपरो नित्यं दानादि विधिपूर्वकम् । स हि चके विशिष्टेभ्यो ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः ॥ २ ॥

दैवाच्छुद्गुहं गत्वा कृतं कर्म मुदाकुरुणम् । वैरिपुत्रः पुत्रा मृत पादाघातेन घातितः ॥ ३ ॥

कुर्वता च सुतीक्ष्णेन दिवा वै चौर्यकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माता ह्यकपुत्रिणी ॥ ४ ॥

पुत्रदुःखान्मृता सापि ददां शायं हि दारुणम् । यया पुत्रविहीनाऽहं गच्छामि च यमालयम् ॥ ५ ॥

तथैव पुत्रशोकातो जन्मजन्मनि यास्पति । ततो बहुतिये फाले गतोऽती यमशासनम् ॥ ६ ॥

धर्मात्स्वर्गफलं मुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो मुखजोऽधुना ॥ ७ ॥

विपाशानिकटे देशे वृषलप्रे स्थिते विधी । श्यामांगो घृतरः क्षीणः प्रभुर्देनादने रतः ॥ ८ ॥

बहुस्त्रीधनसंयुक्तो मित्रभ्रियगणान्वितः । मानभोगसुखैश्वर्यैः सुखी वै लोभसंयुतः ॥ ९ ॥

धर्मात्स्वर्गफलं सूत भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्सर्यसंयुतः ॥ १० ॥

जातः पुत्रविहीनोऽसाविह जन्मनि भूतले । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥

लोकानामुपकाराय शृणु सूत मयत्नतः । पल्लदेशमितैः कुर्याद्राजतं वाहुजं सुत ॥ १२ ॥

तन्मात्रा संयुतं चैव शुभलक्षणलक्षितम् । पूजयित्वा तु गन्धार्घ्यैः षोडशरूपचारकैः ॥ १३ ॥

सूर्यभक्ताय शान्ताय तं दद्याद्दे कुटुंबिने । पलपञ्चमितं रौकमं कुर्याद्दरिहरात्मकम् ॥ १४ ॥

तथैव गणनाथं च लेख्यं पञ्चोपचारकैः । संपूज्य विधिवद्घात्सर्वपापविशुद्धये ॥ १५ ॥

अष्टाक्षरं तथा मंत्रं वैदिकं सूर्यदैवतम् । जपेदष्टसहस्रं तु शुभं प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥

गायत्रीपञ्चसाहस्रं द्रष्टृपापविमोचम् । कुर्याद्दोमं दशांशेन पश्चाद् ब्राह्मणभोजनम् ॥ १७ ॥

एवं कुर्याद्विधानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि । न प्रामोति तदा रिष्टं पद्भिविशब्दे प्रकीर्तितम् ॥ १८ ॥

पञ्चवेदमिताब्दान्तमायुस्तस्य भविष्यति ॥ १९ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीद्यश्च पूर्वजन्मन्यजां सुत । भविष्यत्यत्र पुरुषो ह्यधिकांगः कदाचन ॥ १ ॥

कस्तुरिकापलं दद्यात्सा तत्पापविनाशनम् । अजमेकं सुवर्णाढ्यं मुच्यते च तदेनसः ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी च पुरुष इह जन्मनि पीड्यते । घर्घराख्येन रोगेण महादुःखप्रदेन हि ॥ १ ॥

दद्यात्पलशतं लौहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं ततो वा पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वैर्मनोरथैर्युक्ता काचिदासीच्छुभानना । प्राग्भवेऽण्डज तत्सर्वं चेष्टितं शृणु सांप्रतम् ॥ १ ॥

नकुलानां विले गत्वा चालितं तप्तवालुकम् । पूरितं च तथा सर्वं तद्वातार्थं पतत्रिण ॥ २ ॥

मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः खग । साऽपि मृत्युवशं प्राप्ता भुक्त्वाऽतियमशासनम् ॥ ३ ॥

पूर्वं शातद्वकं देशे ह्यभूदत्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जाताऽपि राजकुले सुत ॥ ४ ॥

प्राग्दानव्रतजातुण्याच्छृणु पापफलानि वै । सर्वे तद्दंशजाः सूत तदग्रे मरणं गताः ॥ ५ ॥

जीवनं चात्र तस्याश्च सर्वमष्टोत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापाद् दृढाज्जन्मत्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥

कुरुक्षेत्रादिवासाच्च पापं नश्यति साम्प्रतम् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे पुत्र घातयेत्पाक्षिनन्दनम् । सगर्भा गर्भपुष्ट्यर्थं जायते गोषिका सुत ॥ १ ॥

भोगादेव क्षयः प्रोक्तः समारब्धस्य कर्मणः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लौहं हरति याऽन्यस्य नारी बुद्धिविवर्जिता । अत्र जन्मनि सा नारी घर्घराख्ययुता भवेत् ॥ १ ॥

दद्यात्पलशतं लौहं ससुवर्णं द्विजातये । मुच्यते पापजाद्रोगाद्वर्षाभिषेकात्सुत ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मोहात्प्राग्याऽवर्थात्सूत तीर्थजं विधिवर्जितम् । सा गोषिकाऽत्र जनुपि भविष्यति वरानना ॥ १ ॥

अजं दद्याद्विधानेन कस्तूरीपलसंयुतम् । सखं वेदविदुषे तद्दोषशमनं त्विह ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११३ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले ससुप्तत्रो शुल्मवातोदरामयी । वित्रपः कृपणश्चैव सहोदरसंमन्वितः ॥ १ ॥

धनधान्यसुखोपेतः किञ्चिद्द्रवापारवान् सुधीः । दायादाच्छन्नपीडश्च मियः क्लेशश्च तस्य वै ॥ २ ॥

तस्य नारीद्वयं चासीत्सञ्जातं चात्रजन्मनि । बहुपुत्र्यः प्रसूताश्च न तु पुत्रो बभूव ह ॥ ३ ॥

कदाचिज्जायमानस्तु मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । एकाऽपुष्पवती भार्या सञ्जाता तस्य भास्कर ॥ ४ ॥

केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय मे प्रभो ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि क्षत्रस्तु किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । अर्थदुग्धः प्रजातोऽप्यं ग्रामाधीशः प्रतापवान् ॥ ६ ॥

ग्रामे तस्य स्थितिं चक्रे ब्राह्मणः कोऽपि सत्तमः । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त ह्यपुत्रो वित्तसंयुतः ॥ ७ ॥

कालेन मृत्युमापन्नो धनदुग्धो निरामयः । तस्य भार्या महासाध्वी साहसं कृतवत्यथ ॥ ८ ॥

और्बुद्धैर्दिककर्मादि तया सम्पगनुष्ठितम् । क्षत्रियश्चिन्तयित्वाऽप्य ह्यपुत्रस्य च जन्मिनः ॥ ९ ॥

क्षत्रियो धर्मतः स्वामीत्येवं तेन हतं धनम् । निराधाराः सुता जाताः पित्रभावेन दुःखिणः ॥
सर्वस्वहरणाद्वापि गताः कन्या इतस्ततः ॥ १० ॥

काचिन्मातुर्गता पक्षे काचित्पिप्ये तथा गता । उदयस्तद्गृहे विप्र संजातस्तस्य कर्मणः ॥ ११ ॥
यो वै क्षत्रकुले पुत्रः स वै ब्राह्मण एव हि । एवं ब्रह्मस्वकं प्राप्तं युक्तं पुत्र मियस्तदा ॥ १२ ॥
पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः । तेन कर्मविपाकेन कन्यापत्यं मृतः सुतः ॥ १३ ॥
तस्य पापस्य नाशाय निष्कृतिः क्रियते शुभा ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । लभेत सन्ततिं सौख्यं लोकानुग्रहकृद्दद ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते हायने शुभवासरे । मारभेद्भरिभक्तश्च संवत्सरविधानवित् ॥ १६ ॥
प्रत्यहं परमेशानं विष्णुमध्यक्तमध्ययम् । पौरुषेणोह सूक्तेन अर्चयेन्मासमात्रकम् ॥ १७ ॥
कुंकुमागरुकपूर्वैश्चन्दनैस्तुलसीदलैः । अर्चयेद्विविधैः पुष्पैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ १८ ॥
भौमाप्यमारुतशिरिव्योमवैः पञ्चभिस्तथा । एवं व्रतपरा नारी भर्तृभक्तिपरापणा ॥ १९ ॥
अर्चयन्ती हरिं पूर्णं वर्षावधि समाचरेत् । शुभे मासे शुभे पक्षे चैकादश्यामुपोषिता ॥ २० ॥
शुभनक्षत्रयुक्ताया द्वादश्या पुत्रकाम्यया । पूर्ववद्भरिभक्त्यर्च्य ऋग्भिः षोडशभिः प्रमुमु ॥ २१ ॥
विधिवद्ब्रह्मिमाधाय ह्यर्चयेद्वैष्णवं वरम् । आज्यभागावसाने तु कपिलाज्याहुतिर्हविः ॥ २२ ॥
पौरुषेण तु सूक्तेन यावत्षोडशसंख्यया । अश्वत्थसमिधस्तिस्रो जुहुयात्षोडशैव तु ॥ २३ ॥
पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्च चरुं तथा । होमान्ते द्विजभोजान्ते दानमेतत्समाचरेत् ॥ २४ ॥
हिरण्यभूमिवासांसि धेनुं वत्ससमन्विताम् । विप्रस्योद्वाहनं कृत्वा कन्यां सालंकृतामपि ॥ २५ ॥
दक्षिणां प्रतिपाद्या च उल्लूकौटिल्यवर्जिताम् । प्राश्नीयात्तं हविःशेषं सह पत्न्या हरिं स्मरेत् ॥ २६ ॥
इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोति वैष्णवम् । सुभगा च सुरूपा च भवेद्विगतकिल्बिषा ॥ २७ ॥
ऐहिकं लक्षणं चिन्त्यं पूर्वकर्मानुसारतः । शुल्मार्शसां तु वाधा च गुदान्तर्त्रेणजातयः ॥ २८ ॥
वातरक्तोऽग्निशिरसोर्नेत्रकर्णान्वितो व्रणः । स्तनोपगौरवं दद्वरन्ते वै पादवैकृतिः ॥ २९ ॥
जनश्रुतिं मानवा हि ब्रूयुर्वै कारणं विना । हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ ३० ॥
इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अख्यायश्चतुदशीत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ १११४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ शृद्धकुले पूर्वमासीत्पुण्या वराङ्गना । तदा दानरता जाता कंकुक्षेत्रे पतत्रिण ॥ १ ॥
सर्वः सुखैः सदापेता सर्वसंपत्तिसंयुता । तथा कृतं महत्पापं भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥
समीपे वसतश्चास्या ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्दग्धं चाग्निहोतुर्वै वैरिभावे पतत्रिण ॥ ३ ॥
तत्र दग्धा महाभाग गौरपापा गृहे गता । कृत्यैतद्भुतं कर्म भुक्त्वा तु नरकान्मुत ॥ ४ ॥
दानधर्मकृतात्पुण्यात्सात्र जाता हि घातुजा । माथुरे मण्डले पुण्ये वृषलप्रोपलसिते ॥ ५ ॥
सुखदुःखममाकान्ता जातसन्तातिनाशकृत् । दुःखैरनेनैर्युक्तात्र मध्यभागे स्वगाधिष ॥ ६ ॥
मापश्चित्तं परं चास्या गङ्गायां पितृतर्पणम् । कुरुक्षेत्रादिवासाच्च प्राक्पापाना विनाशनम् ॥ ७ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अख्यायश्चतुदशीत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ १११५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्तश्चात्र जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि यो मोहाच्छ्रानं हन्यात्पतत्रिणः ॥ १ ॥
निष्कत्रयं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदपारगे । दानेनानेन विधिना पूर्वपापापनीदनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं घातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दन्तपातनजाद्रोगात्पीडामप्नोति निश्चयेत् ॥ १ ॥
दद्याद्धेनुं सवत्सां च सर्वालङ्कारभूषिताम् । प्राजापत्यं चरेदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याच्छ्रानं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मनि सा चात्र वक्रपादेन पीडयते ॥ १ ॥
तथा तत्पापशुद्धयर्थं स्वर्णं निष्कत्रयं सुत । देयं विप्राय विधिना वक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः अष्टोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रघातकरी पूर्वं या काचित्पापमोहिता । सात्र जन्मनि दुःखार्ता दन्तपातारूपया रुजा ॥ १ ॥
विधिवद्धेनुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । प्राजापत्यं तदादेकात्समात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनविंशोत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ १११९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीत्युरा सूत बाहुजो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तिपगे नित्यं देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
देशे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभवेऽण्डज । तत्र दानानि दत्तानि ब्राह्मणस्य करग्रहे ॥ २ ॥
स कदाचिन्महाभाग पापाचाररतो ह्यभूत् । स्वज्ञात्यां वै धृतो गर्भः कामलोभेन तेन वै ॥ ३ ॥
यत्ने कृतेऽपि तस्यास्तु नाभूद्गर्भस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ४ ॥
एवं बहुतियेः काले गतः स यमशासनम् । भुक्त्वा पापजदुःखानि पुण्याल्लोकाञ्जुभाविह ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गोदावर्याः समीपे तु देशे रम्ये कलाश्रये ॥ ६ ॥
स रक्तकृष्णो मतिमान्नातिदीर्घः पृथुः सुधीः । आदिभागे धनी रोगी मध्यमे त्वतिसौख्यभाक् ॥ ७ ॥
पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभी पापरतः क्वचित् । अतिचिन्तायुतश्चात्र दाने स्वरूपमतिः शठः ॥ ८ ॥
स्वज्ञात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशकः । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गात्यष्टभावगः ॥ ९ ॥
भीमः सुतेश्वरः पापग्रहेयुतनिरीक्षितः । लक्षणैरोभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
पलद्भयमिता, कार्या बाहुजा गर्भसंयुता । सर्वोवपसंयुक्ता सौवर्णा भूपणान्विता ॥ ११ ॥
तदर्धमिता, वापि निजवित्तानुसारतः । संपूज्य वेदविदुषे दद्याद्दोषापनुचये ॥ १२ ॥
मायिः सप्तमितैर्द्वयो भीमः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमयुतं जप्त्वा त्र्यम्बकं तु सहस्रकम् ॥ १३ ॥
होमयेत्तद्दशानेन कपिलेकां प्रदापपेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं हि पापहृत् ॥ १४ ॥
तस्य पुत्रविष्टिस्तु जन्मन्यत्रैव जायते । नैवं करोति यो मोहाल्लोभात्पापविशोधनम् ॥ १५ ॥

न जीवति सुतास्तस्मिन्जीविते नान् संशयः । आयुरष्टाद्विर्वाणि प्रायश्चित्ते कृतेऽप्युना ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पश्चाद्दन्मिक्तकेऽष्टदके ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो विश्वयुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च वधुं महाभाग हन्यान्मोहान्नराधमः । वधुमण्डलरोगार्त्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ ११ ॥
निष्कृद्दयहिरण्यस्य कृत्वाऽत्र नकुलं शुभम् । वधुमण्डलनाशार्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २१ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्चारणजा नारी वभूव प्रियवादिनी । व्रतदानरता साध्वी पूर्वजन्मनि चाण्डज ॥ १ ॥
तया ग्रामान्तरे गत्वा निर्दग्धं गहरं वनम् । निर्दग्धा बहवस्तत्र जीवास्तस्याश्रय गताः ॥ २ ॥
ततो बहुतिये काले प्राप्य तज्जानितं फलम् । तत्तद्दानवशात्पूर्वाद्दत्र सा पादजाऽभवत् ॥ ३ ॥
जीवघातात्तया पूर्वात्पापास्वत्रैव जन्मनि । जाता सन्ततिहीना सा कुष्ठरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन संपद्यते सुखम् । गृहं वित्तपण्डशेन देया जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥
घटयित्वा विधानेन नानारूपा गृहोरगाः । शक्त्या प्रपूज्य विभ्रेन्द्रास्तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ ६ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११२२ ॥

अरुण उवाच ।

तुर्यामवस्थां संप्राप्य पुत्रशोकाकुलो नरः । जायते केन पापेन कथ्यतां दिवसेश्वर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव यामुने देशे क्षत्रियो धनवान् सुखी ॥ २ ॥
राजमन्त्री महाप्राज्ञो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । बुद्धिमात्रीतिमान्वाग्मी शूरो धीरो महापशः ॥ ३ ॥
सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । बहुग्रामाधिपो दक्षो भृत्यवाहनसयुतः ॥ ४ ॥
दत्तानि तेन दानानि संवत्सरमितं खग । स्वाश्रमं पुनरागत्य धर्मवेत्ताऽपि बाहुजः ॥ ५ ॥
कृतवान् दारुणं कर्म भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । स्वस्वामिवधसंज्ञं तु पापमुग्रं स्वगेश्वर ॥ ६ ॥
तस्य स्वामी महाराजः कनिष्ठाया वशं गतः । ज्येष्ठा सुतद्वययुता त्यक्तवान् विनतात्मज ॥ ७ ॥
राज्याधिकारिणमपि कनिष्ठावशगो नृपः । कनिष्ठायाः सुतायाभूद्राज्यदाने समुत्सुकः ॥ ८ ॥
ततो मंत्रिवगो राज्ञो ज्येष्ठपुत्रयुगेन वै । मिलित्वा कैश्चिदन्वैश्च तपोमोत्सहोदरैः ॥ ९ ॥
विषादिकप्रपञ्चेन जपान च महीपतिम् । तज्ज्येष्ठाया ददौ राज्यं राजपुत्राय वै खग ॥ १० ॥
ततो बहुतिये काले कनिष्ठस्य सहायतः । वधाय तस्य राज्ञोऽपि समुद्युक्तः स बाहुजः ॥ ११ ॥
तज्ज्ञात्वा नृपतिर्वीरं कृतवाञ्छासतं तदा । शस्त्रेण चात्मघातं हि कृतवान् करुणपात्मज ॥ १२ ॥
यमलोकं समासाद्य भुक्त्वा पापफलं ततः । पुण्यात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ १३ ॥
हिमालये पुण्यदेशे भागीरथ्यास्तटे शुभे । जातो द्विजवरो धीमानुच्चः स्थूलो महापशः ॥ १४ ॥
स तु मध्यमरूपाष्टनो रक्तगीरो विचक्षणः । स्वधर्मनिरतो दक्षो देवद्विजपरायणः ॥ १५ ॥
राजमान्यः प्रतापी च भृत्यवाहनसंयुतः । बहुग्रामाधिपः सर्वशास्त्रविच्छिन्नभक्तिमान् ॥ १६ ॥
पोषकारनिरतः सन्धिविग्रहसंयुतः । सर्वविद्यामुवेत्ता च नीतिविद्यापि चाण्डज ॥ १७ ॥

देशेदेशेऽतिविख्यातो भोक्ता सर्वजनप्रियः । स्मेरवक्रः सुभाषी च सत्पौत्रेण समन्वितः ॥ १८ ॥
 वेदान्तविद्योगवेत्ता सर्वदा कौतुकप्रियः । पुण्यादिर्दं तथा पापाहोभी पापरतः कश्चित् ॥ १९ ॥
 बाल्ये पित्रोः सुखैर्हीनः केशोरे युवभावके । सहोदरमुखैर्हीनो जायासुखविवर्जितः ॥ २० ॥
 वार्धके पुत्रहीनश्च मनोदुःखसमन्वितः । गतागतधनैर्युक्तः सर्वसंगविवर्जितः ॥ २१ ॥
 प्राग्भवे राजवाते च सहायौ यौ नृपात्मजौ । जातौ तावत्र जनुपि पितरौ निधने गतौ ॥ २२ ॥
 यामवस्थां ह्यु संसात्तावभूतां तौ सहायकौ । तामवस्थामिह प्राप्य पुत्रौ निर्वशतां गतौ ॥ २३ ॥
 वातरोगान्वितो गेहे सर्वदा कलहाकुलः । श्रद्धावानपि सर्वत्र स्वीयश्रद्धाविवर्जितः ॥ २४ ॥
 प्राग्नाजवातजात्पापास्तन्तानसुखवर्जितः । जन्मलभ्यात् सुतस्याने क्रूरग्रहसमन्विते ॥ २५ ॥
 सप्तमे भवने क्रूरदृष्टिर्गगते विधौ । लग्ने त्वेतादृशे चैव जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना ॥ २६ ॥
 श्लेष्मलः सर्वदा वातपीडायुक्तस्त्रिगत्रिपु । कदाचित्कर्णपीडायुक् कदाचित्रेत्रोरगयुक् ॥ २७ ॥
 कदाचिज्ज्वरवांश्चैव तथाऽप्राप्तमनोरयः । राजलोकप्रियोऽपीह राजभीतिपु शङ्कितः ॥ २८ ॥
 विचिकित्तापरो जायासंगमेष्वप्रसन्नधीः । दयावानपि लोकेषु कायत्रिगुणसंयुतः ॥ २९ ॥
 हृत्पूर्वे वामभागेऽपि लशुनं दृश्यते जनैः । प्रागात्मवातजं चिह्नं स्फुटं हि विनतात्मज ॥ ३० ॥
 यो राजा निहतोऽनेन प्राग्भवे कश्यपात्मज । तद्व्यार्था त्वत्र जनुपि पुत्र्यो जाताः सुदुःखदाः ॥ ३१ ॥
 लक्ष्मणैरभिरादृचस्य प्राचश्चित्तं वदान्यहम् । पलत्रयेण फर्तव्यो वाहुजस्तु हिरण्मयः ॥ ३२ ॥
 गन्वपुष्पैः समभ्यर्च्य देवो विविधेऽसुत । तद्वत्कूर्पात्महाभाग लक्ष्मीनारायणं शुभम् ॥ ३३ ॥
 दद्याद्देविदे सूत दरिद्राय कुटुम्बिने । स्वात्मवातजपापाच्च मुच्यते नात्र संशयः ॥ ३४ ॥
 गायत्रीं दशसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं तथा । अष्टोत्तरं महान्तं जपेद्भक्तिसहस्रकम् ॥ ३५ ॥
 होमयेत्तद्दशशोऽनेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । पार्यवानां शिवानां च नियुक्तैकप्रमाणतः ॥ ३६ ॥
 पूजयेद्दधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । य एवं कुरुते सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ ३७ ॥
 न तस्य दुष्कृतं किञ्चिन्नाधयो व्याधयो न च । अशीतिमितवर्षे तु रिष्टं तस्य न जायते ॥ ३८ ॥
 गजनागामिताब्दांतं जीवनं तस्य निश्चितम् । पुत्रप्राप्तिर्भवेत्तस्य सर्वजीवद्वयावतः ॥ ३९ ॥
 वार्धकेऽपि महाभाग जीवसुत्रो हि जायते । सद्गतिं समवामोति यद्गत्वा न निवर्तते ॥ ४० ॥
 नैवं करोति यो मोहाहोभाद्वा पापशोधनम् । सप्तजन्मसु दुःखी स्यान्नात्र कार्या विचारणा ॥ ४१ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत जन्मभात्तद्विलोकयेत् ॥ ४२ ॥
 इति श्रीबृहस्योर्णसंबन्धे कर्मविपाके अष्टावस्योर्विशस्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव वाहुजः कश्चिदेशे पञ्चनदे पुरा । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमा ॥ १ ॥
 विप्रोत्सङ्गतः सोऽपि प्रयागे गरुडाग्रज । स स्नातो मृगगे भानौ धूर्तो धर्मक्रियोऽज्ञितः ॥ २ ॥
 स प्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान्कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसतोऽन्यस्य क्षत्रियस्य विशेषतः ॥ ३ ॥
 ददाह भवने रम्यं वैरिभावात्पुराऽनय । तत्रैका वत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
 कालयोगेन संप्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । पापपुण्यकलान्येवं भुत्वा ह्यवमकर्मकृत् ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गाङ्गायाः प्राक् परे देशे शतयोजनसंमिते ॥ ६ ॥
 स मध्यरूपो बलवान्धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्या चिरमचारी च पेटकस्वल्पवित्तभाक् ॥ ७ ॥
 सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिर्दं फलं पृथ्वपापाद्य फलं शृणु ॥ ८ ॥

गोवालवत्सकवधात् जीवघातादपुत्रकः । सप्तवेदमिताद्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
गोस्त्रीविप्रवधादीनि पापान्यर्भकहानि हि । गोराशिगे शर्ना सोमात्पष्ठे जीवे मृगस्थिते ॥ १० ॥
लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायाऽऽसीन्मृतवत्सा च सा सुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापनिपूदनीम् । पुत्रवृद्धिकरौ धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधिनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुगभी च हिरण्यमी ॥ १३ ॥
तदद्वाद्वा च शक्त्या वै विधिज्ञाय प्रदापयेत् । मंत्रमेतं समुच्चार्य पूर्वापात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥

मंत्रः ।

“ स्वज्ञातिजेऽतिचपले यन्मया पापमर्जितम् । यद्गर्भघातनं घोरं ज्ञानाज्ञानाच्च यत्कृतम् ॥ १५ ॥
त्वन्नाशनं च सुरभे तस्मात्त्वां तु हिरण्यमीम् । ददेऽहमत्र विप्राय तत्पापान्मां प्रमुचतु ” ॥ १६ ॥
सुवर्णेकमितं कुर्याद्ब्रह्माणं च हिरण्यमम् । स्त्रीपतिं पूज्य गन्धाद्यैर्देव्यात्पापानुत्तये ॥ १७ ॥
तदर्धमितकं केतुं सौवर्णं च प्रदापयेत् । गायत्र्यष्टसहस्राणि सहस्रं त्र्यम्बकाभिधम् ॥ १८ ॥
अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जपेन्मंत्रान्प्रयत्नतः । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १९ ॥
विप्रांश्च भोजयेत्पश्चात्स्वयं भुञ्जीत वाग्यतः । होमांते कपिलां दद्यात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २० ॥
य एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् । स मुच्यते गर्भपाताद्द्वचभिचारान्न संशयः ॥ २१ ॥
अनेन विधिना सूत यः कुर्यात्पापशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र न संशयः ॥ २२ ॥
नैवं विधानं यः कुर्याद्विभ्रान्मोहाद्दिशेषतः । पञ्चवेदादप्यन्तं न च पुत्रसुखं लभेत् ॥ २३ ॥
पञ्चवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते त्वायुश्चतुःसप्ततिवर्षकम् ॥ २४ ॥
नाधयो व्याधयस्तस्य नान्यरिष्टभयं भवेत् । जन्मत्रयमपुत्रः स्यात्प्रायश्चित्तेऽकृतेऽधुना ॥ २५ ॥
पुत्रपीत्रविवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते सति । जननं युग्मगे जीवे निधनं कर्कटे स्थिते ॥ २६ ॥
जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । अन्यदन्तर्गतं सूत जन्मशास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २७ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायश्चतुर्विंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वं भवे मोहात्सुरारं पिबेत् । प्रदरेणैव रोगेण जन्मन्यत्र प्रपीडिता ॥ १ ॥
पाशीवासान्महाभाग तद्देशमरणात्तथा । प्रदरात्सा विमुच्येत पार्थिवाना प्रपूजनात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अष्टाध्याय पञ्चविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीन्मुखजः पश्चिद्देशास्त्रसमन्वितः । देशे गुर्जरके सूत राजपूज्यो हृदयतः ॥ १ ॥
स्त्रीपुत्रघनसंपन्नः शिवभक्तिपरायणः । कृतवान्तोऽपि दानानि ब्राह्मणेभ्योऽल्पशक्तितः ॥ २ ॥
गौशय्याभूमिभक्ष्याणि विविधानानि पर्वसु । अद्यापितासतथा विप्रास्तेन सर्वं विजानता ॥ ३ ॥
तिलपेनोस्तया लोभात्कृतो ह्युग्रप्रतिग्रहः । न कृतं शौचनं मोहात्पापमुग्रमुपाजितम् ॥ ४ ॥
ग युक्तः पुण्यपापभ्यां प्राप्तो धर्मपुरं प्रति । भुवत्सा शुभाशुभौल्लोकान्विद्यादानप्रभावतः ॥ ५ ॥
घृतदुषासरस्वत्योर्मध्ये जातो द्विनोऽधुना । स रक्तगीरो मतिमान्विद्याभ्यासरतः क्षमी ॥ ६ ॥

स्त्रीपुत्रधनसंयुक्तः पितृभ्रातृसुखान्वितः । नातिदीर्घोऽतिलोभादंघो बहुमित्रः मियंवदः ॥ ७ ॥
 लाभालाभे समश्चात्र भृत्यवाहनभोगभाक् । कासरोगयुतश्चात्र तिलधेनोः पुरा ग्रहात् ॥ ८ ॥
 चिह्नमत्र जनुर्लम्बाच्चन्द्रः पापान्वितो रिपौ । शुरुः सप्तमभावस्यः प्रष्टुरत्रैव जन्मानि ॥ ९ ॥
 लक्षणैरेभिराढचस्य वदयेद्दं पापशोधनम् । धेनुं हिरण्मयीं कृत्वा पलपञ्चमितां शुभाम् ॥ १० ॥
 द्रोणपञ्चमितैर्युक्तां गन्धपुष्पाद्यलंकृताम् । दद्याद्विप्राय विदुषे कासरोगप्रशान्तये ॥ ११ ॥
 ब्रह्मविष्णुशिवाकार्कानामैकेकपलसंयुताम् । कृत्वा सुरूपां प्रतिमां पत्रे लेख्यां प्रयत्नतः ॥ १२ ॥
 पूर्वपापविशुद्धयर्थं विधिज्ञाय निवेदयेत् । चतुर्विंशतिसहस्राणि गायत्रीं च जपेद्बुधः ॥ १३ ॥
 होमयेच्च तिलैस्तद्गच्छक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । अनेन विधिना यस्तु प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १४ ॥
 कासश्वासान्महारोगान्मुच्यते नात्र संशयः । नाषयो व्याधयस्तस्यं प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ १५ ॥
 पञ्चपञ्चाशद्वन्द्वान्तमायुरत्र प्रकीर्तितम् । प्रायश्चित्तेऽकृते सूत सप्तविंशमितेऽवृत्ते ॥ १६ ॥
 रिष्टं च दारुणं प्रोक्तं तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहदसूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुरुदेशे द्विजः कश्चिन्मृगं घातितवान्पुरा । तस्मान्मृगवधादत्र पाददुःखप्रपीडितः ॥ १ ॥
 चिह्नमत्र मृगोऽङ्गेऽस्ति रिष्टेशः पादभे स्थितः ॥ २ ॥

अरुण उवाच ।

श्रुतमत्राद्भुतं देव पापपुण्यफलं त्विदम् । प्रमुच्यते पूर्वपापायथा तद्दद शोधनम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि प्रायश्चित्तं परं त्विह । एकादशसहस्रं तु पार्थिवानां तु पूजयेत् ॥ ४ ॥
 गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्विधिस्तथा । शतमेकादशमितं स्तोत्रं हिरण्यमर्गजम् ॥ ५ ॥
 पठेद्भक्त्या च मत्प्रोक्तं पूर्वपापप्रणाशनम् । ततः पल्लैर्वेदमितेदेया हिरण्यमी शुभा ॥ ६ ॥
 सगर्भा ब्राह्मणी सूत तदर्द्धाद्वैमितापि वा । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सौवर्णं स्वर्णसंभवम् ॥ ७ ॥
 संपूज्य विधिना मंत्रैः पुत्रपौत्रविवर्द्धनम् । हिरण्यमयं मृगं कृत्वा पञ्चरत्नसमान्वितम् ॥ ८ ॥
 पल्लैर्वेदमितैः सूत गन्धपुष्पैः प्रपूजयेत् । मंत्रमेतं समुच्चार्य विधिज्ञाय प्रदापयेत् ॥ ९ ॥

मन्त्रः ।

“ ज्ञानाज्ञानयुतं पापमार्जितं मृगघातनात् । तत्पापनाशनायैव ददेद्दं स्वर्णजं मृगम् ” ॥ १० ॥
 राजतं च तथा दद्यात्पवनं पादरोगनुत् । प एवं कुरुते सूत पूर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
 तस्य सन्ततिशुद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र पतत्रिण । पादरोगोपशमनं जायते पापशोधनात् ॥ १२ ॥
 नैवं कुर्याच्च यो मोहात्प्रायश्चित्तं मयत्नतः । न भवन्ति मुतास्त्वस्मिन् जीविते नात्र संशयः ॥ १३ ॥
 न च रोगोपशमनं जायतेऽत्र भवेऽण्डज । पञ्चविंशमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १४ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते स्त्रायुर्वर्षाणां पथसप्ततिसु ॥ १५ ॥

इति श्रीबृहदसूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कैलासात्पतितः कश्चिद्भृशभक्तिपराङ्मुखः । शापान्नदिगणादुद्यो भविष्यति महीतले ॥ १ ॥
 मत्तादिवस्तदा तेन स्तुतिभिर्नन्दिकेश्वरः । अपि स्वल्पतरुं काले शापमुक्तिं ददी प्रभुः ॥ २ ॥

तस्य शापान्महाभाग जन्मन्यत्र जनिः स्वयम् । महाभूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां गरुडाग्रज ॥ ३ ॥
 पुष्करात्प्राक्परे देशे शुके स्वोच्चे सुभावेगे । मालव्ययोगे विख्याते सचन्द्रे बहुभिर्युते ॥ ४ ॥
 गौरो यशस्वी मतिमान्नानारत्नचयैर्युतः । गजयूथैः समाक्रान्तो बहुभूपालसेवनः ॥ ५ ॥
 नानावाहनसंयुक्तो बहुभोगमुतेस्तया । सकलैश्वर्यवित्ताढ्यः स्वेच्छाद्रव्यान्वितस्तया ॥ ६ ॥
 दानानि शक्तितो दत्ते धर्मात्मा लोकविश्रुतः । रुद्रभक्त्यन्तरायाञ्च न तु पूर्णमनोरथः ॥ ७ ॥
 बहुभृत्यैः समायुक्तो यावज्जीवसुखान्वितः । पश्वेदमिते वर्षे रिष्टं शश्वच्च बन्धनात् ॥ ८ ॥
 दृढकर्मकृतात्पापाद्गुणजनभङ्गजात् । प्रायश्चित्तं महाभाग नात्र जन्मनि विद्यते ॥ ९ ॥
 चिद्धमङ्गात्तया सूतेर्भौमो नीचोऽष्टमस्थितः । सूर्यसंगगताच्छुक्रात्संगान्मालव्यसंज्ञकात् ॥ १० ॥
 नायुर्दायमवाप्नोति रिष्टान्तं जीवनं स्मृतम् ॥ ११ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२८ ॥

अरुण उवाच ।

भगवन् देवदेवेश श्रुतमेतन्महाश्रुतम् । नार्याः सहानुगामिन्या गतिं मे ब्रूहि भास्कर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृतं प्रतीक्ष्य भर्तारं या विशेषेण हुताशनम् । तेन सार्द्धं महापुण्या ज्ञेयाऽत्र सहगामिनी ॥ २ ॥
 श्रुत्वा मृतं पतिं याऽत्र विदेशस्यं प्रतिव्रता । तद्वख्रेण विशेषेण सा ज्ञेया चानुगामिनी ॥ ३ ॥
 धर्मात्पातिव्रतात्पूर्वं भवेन्मोक्षगतिर्द्वयोः । अथैका सा महासाध्वी जाता ब्रह्महृदेषण्डज ॥ ४ ॥
 ब्राह्मणी तपसा युक्ता सदा भक्तिपरायणा । दानशीलरता पुण्या पुण्यकर्मान्विता सती ॥ ५ ॥
 दृष्ट्वा मृतपतिं सा तु दिव्याभरणभूषिता । प्राप्ताऽग्नौ विधिना सूत कृत्वा पूजां हरेर्भृशम् ॥ ६ ॥
 सा गता यमराजस्य स्कन्धे दत्त्वा पदाम्बुजम् । वैकुण्ठे चाण्डजश्रेष्ठ यद्भत्वा न निवर्त्तते ॥ ७ ॥
 तद्धृत्तातलवातेन मूर्च्छितोऽभूद्यमाधिपः । तत्कालेऽप्रच्छिध धीरेण नारदेन महात्मना ॥ ८ ॥
 धर्मराज वर्देतन्मे त्वत्तः परतरश्च कः । दण्डप्रदो महाभाग येन त्वं चालितोऽधुना ॥ ९ ॥
 तमुवाच मुनिश्रेष्ठ या गताऽथ शुभानना । सती तत्पादभारेण पीडितोऽहं भृशं द्विज ॥ १० ॥
 मोक्षं गता महासाध्वी गृहीत्वा तु स्वर्कं पतिम् । महापापसमाक्रान्तं नरकस्यं द्विजोत्तम ॥ ११ ॥
 सा गमिष्यति चेत्तत्र पत्न्युः पापावशेषतः । ब्राह्मणी योगयुक्ता च भविष्यति कलौ युगे ॥ १२ ॥
 काश्यां मृत्युस्तयोर्यस्माच्छिवत्वमुपगच्छतः ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कामतश्चोत्पूर्वं ब्रह्महत्यां नराधमः । क्षयरोगान्वितः सोऽपि जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 मुघोराद् ब्रह्महत्याख्यपापात्त्रास्त्यपरं त्वद्यम् । प्रायश्चित्तं मया नीकं पापान्मुक्तिस्त्रिजन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३० ॥

अरुण उवाच ।

पश्चिदिप्रो महासाधुश्चाहवर्णः प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवान्निगुरुवत्सलः ॥ १ ॥
 मंयुनो वायुवित्ताभ्यां विचिद्विद्वत्समन्वितः । तस्य भार्या सदाचारा विचिच्च हेऽगफारिणी ॥ २ ॥
 पविभक्त्या पतिप्राणा प्रतानामनुकांक्षिणी । पुत्रदीना कथं जाता फस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारीणां जारगर्भाणामसतीनां कुलच्छिदाम् । यद्वाञ्छिरप्रसूतानां शीघ्रं गर्भः समुद्भवेत् ॥ ४ ॥
 औषधैः स्वेदनैरुग्रप्रलपैर्दुष्टभक्षणेः । संवाहनैस्तथा घातैरन्यैर्वा चास्तिकर्मभिः ॥ ५ ॥
 गर्भस्य पातनोपायं करोत्यपि च कीर्तितम् । पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥
 नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभक्तिं हि । पूर्वं वैश्यकुले जाता सपत्नीसहिता स्वग ॥ ७ ॥
 अनया चेष्यया चैव सन्ततेनाशनाय च । औषधैश्छेदनाद्यैस्तु तस्यार्थे कल्पितो गदः ॥ ८ ॥
 सपत्न्यै मेरयामास विधिना चैव तद्गदम् । तथा वै ऋतुभावाच्च परिपीतं तदौषधम् ॥ ९ ॥
 पुष्पं प्रणाशितं तस्यास्तस्मिन्नग्निमानद । ऋतावृत्तौ च संप्राप्ते जाता सा विविधातुरा ॥ १० ॥
 वेदना ह्यभवन्नित्यमसृग्वातोदरामयाः । पुष्पे नष्टे फलं नष्टं कदाचिद्गर्भपातनम् ॥ ११ ॥
 तथा चैतत्कर्म कृतं त्रिविधं गर्भदोषकृत् । अन्यस्या अपि गर्भस्तु निभूतं नाशितस्तथा ॥ १२ ॥
 ऋत्वभावो ह्युद्युद्धचा कृतो वै पूर्वजन्मनि । तेनैव कर्मणा वत्स विविधं पुष्पवन्धनम् ॥ १३ ॥
 गर्भाशयमधिष्ठित्य बहु स्रवति शोणितम् । छिद्यन्त इव गात्राणि सूचीभिरिव नित्यशः ॥ १४ ॥
 वेदना याः पुरा जाताः स्त्रीणां गर्भनिपातने । यावत्तयेह चान्या हि सर्वा जाता हि दुःसहाः ॥ १५ ॥
 तदोषपरिहारार्थं प्रायश्चित्तं समाचरेत् । सपत्नीगर्भघातस्य निष्कृतिं प्राक्समाचरेत् ॥ १६ ॥
 रजतस्य पलाभ्यां वै कोशं गर्भाशयाकृतिम् । निष्केण स्वर्णगर्भं च कृत्वा दद्याद्द्विजन्मने ॥ १७ ॥

मन्त्रः ।

“ गर्भपातं प्रकुर्वन्त्या मया प्राक्तनजन्मनि । यद्य वन्द्यकृतप्राप्तं तस्मान्मोक्षेय जन्मनि ” ॥ १८ ॥
 यस्मात्प्राक्पातितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जिता । दीनानायविरोधश्च तेनेयमसृता त्विह ॥ १९ ॥
 अनुमन्त्री प्रयोक्त्री च पितृमातृमुखोज्जिता । बन्धुसन्ततिदुःखाद्या मर्षोदाधनवस्थितिः ॥ २० ॥
 शोकः स्याद्दुदरे वाधा तद्दुष्टीहादिविक्रिया । अन्तरा स्पन्दमानोऽपि गर्भः सजोपलभ्यते ॥ २१ ॥
 अथान्यागर्भपातस्य सञ्चितस्येह निष्कृतिम् । विस्तरात्तां प्रकुर्वति येन सर्वोद्यत्सपः ॥ २२ ॥
 तावदेव पतेद्गर्भो नान्यथात्वस्य सम्भवः । सुशुभे भूपदेशे तु पुराणोक्तविधानतः ॥ २३ ॥
 सम्प्रणाशाय ह्युत्थय प्रार्थश्चित्तमिह नतः । प्रौष्ठपर्था वृत्तीषार्या शुक्लायां प्रवमाचरेत् ॥ २४ ॥
 यत्नेन गर्भिकारुषं हि उपोषणपरायणा । पुष्पेर्नानाविधैः शुभ्रैरर्चयेद्गिरिजां सतीम् ॥ २५ ॥
 केतकैर्गर्भसंयुक्तैश्चम्पकैः कुसुमदोषलेः । सौवर्णी राजती ताम्नां मूर्तिं गीर्षाः प्रकल्पयेत् ॥ २६ ॥
 हारनूपुरकोटीरकुण्डलाभरणादिकैः । नैवेद्यैः शुभ्रकासारमोदकापूपषायसैः ॥ २७ ॥
 उपतितेह विधिवद्भवानीमियवलम्बम् । पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता ॥ २८ ॥
 राशौ जागरणं कुर्याद्द्वितनृत्यादिपूर्वकम् । फलैर्नानाविधैरर्घ्यं दद्यान्मन्त्रपुरःसरम् ॥ २९ ॥
 फलपुष्पाक्षतोपेतमञ्जनं मूर्ध्नि निसिपेत् । “ नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशप्रिये ॥ ३० ॥
 गृहाणार्घ्यमिमं देहि पुत्रान्महां यथास्विनः । पतिपुत्रवती नारी गिरिजावत्यसुपते ॥ ३१ ॥
 एवं राशौ विधानेन पूजयेत्परमेश्वरीम् । ततः प्रभाते विमले कृतप्रातर्गक्रिया सती ॥ ३२ ॥
 देवमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्पोड्या स्त्रियः । नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानय पोड्या ॥ ३३ ॥
 प्रत्येकं वीणवं पात्रं सप्तधान्यसमन्वितम् । सौभाग्याष्टकसंयुक्तं वस्त्रयुग्मेन संयुतम् ॥ ३४ ॥
 दातव्यं गिरिजाप्रीत्यै पुत्रसौभाग्यकाम्यया । सगर्भा च वृषोपितां सितानां गां वस्त्रसंयुताम् ॥ ३५ ॥
 साहेरण्यां ततो दद्याद्दिवाय शुण्णशालिने ॥ ३६ ॥

मन्त्रः ।

“ अपातर्यं पुरा गर्भं दृष्टस्त्रीणां वशं गता ।

यदत्र बन्धयताहेतुस्तस्मान्मोचय माऽम्बिके । तव दानेन पुत्रा मे भवेयुः सुभगाः सति” ॥ ३७ ॥

इमं मन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा विप्रं विसर्जयेत् । एवं व्रतपरा नारी गर्भपातं न पश्यति ॥ ३८ ॥

लभते पुत्रपौत्राद्यान्स्वयं तैः सह मोदते । सपत्नीगर्भघातस्य प्रायश्चित्तेऽप्ययं विधिः ॥ ३९ ॥

शुभार्थिन्या प्रकर्तव्यो नात्र कार्या विचारणा ॥ ४० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमावादरतः कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । तेन तत्र द्विजः सूत घातितो भूमिलोभतः ॥ १ ॥

भद्रायपञ्चयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापकर्मणो धोरान्नरकान्माप्य दारुणान् ॥ २ ॥

तिर्येक्तं च तथा सूत विशुज्याधर्मतः स्वयम् । कर्मक्षयेऽथ पुण्यात्प्राक्तोऽत्र जातो हि बाहुजः ॥ ३ ॥

क्षयरोगयुतः सूत कृशो दुःखातुरो भृशम् । लभे कुम्भाभिधे सूत भौमचन्द्रयुतेऽण्डज ॥ ४ ॥

गिष्टं पद्यमिते वर्षे जायतेऽकृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥

तदा ते तु मृताश्चात्र पुत्राः क्षयरुजांश्चिताः । रिष्टेन चायुषो भङ्गो दृढपापान्नि निष्कृतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्कश्चिद्धर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा शत्रुपुरं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥

ददाह तत्पुरं शत्रोस्तत्क्षणं झण्डितं पुनः । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥

पापमाचरितं तेन चाज्ञानाद्ब्रह्मघातजम् । अयो यमाज्ञया भुक्ता नाना नरकयातनाः ॥ ३ ॥

पुण्यशेषादयाऽपि स जातः क्षत्रिपापरः । देशेऽयोध्याभिधे गीरो लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥

युवभावे महाभाग राजपद्मप्रपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥

निष्कृतिं तस्य वक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यतेऽधुना । कार्पास्तत्र त्रिदेवानां मूर्तयस्तु ययोदितः ॥ ६ ॥

ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वगैगविनाशिकाः । सुवर्णजास्तथा कार्याः कदलीपत्रसंयुताः ॥ ७ ॥

यथा वित्तानुमारेण वित्तशाठ्यं विवर्जयेत् । देयास्ता विप्रमुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥

ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या होमयेच्च जपेक्षया । गायत्रीं विधिना सूत पूर्वपापानुत्तये ॥ ९ ॥

एवं कृते महाभाग क्षयस्तस्याथ शाम्यति । नैवं कुर्यात्तु यो मोहाद्रिष्टं विशन्मिषेऽब्दके ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाचिदान्योत्पामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामयाश्रिव सा ज्ञेया क्षयरुयुता ॥ १ ॥

न तस्याः पापशमनं मयोक्तं च पतत्रिणम् । महापापकृताद्रोगान्मृत्युरेव न संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भयपानी च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । वापिरो जायते तत्र प्रायश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥

चान्द्रायणव्रतं कुर्यात्सुवर्णपलसंयुतम् । पुस्तकं विधिवद्दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
भोजयेच्च यथाशक्ति होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरेत्रारी पापकृद्ब्रह्मघातनम् । अज्ञानादन्यजनुपि क्षयरुक्पीडिता हि सा ॥ १ ॥
महापापात्कृताद्दोस्ता हि सर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
प्रयागे मकरस्येकं स्नानात्त्रैव जन्मनि । काश्यां वासात्तया सूत मुच्यते ब्रह्महत्याया ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकः प्रजायते जन्तुयैः पूर्वं भ्रातृघातकः । वभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तस्य हि ॥ १ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कलिङ्गदेशे प्राक्सूत काचिद्द्विजधर्मानना । पतिप्रिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
सा नार्यघातयत्पूर्वभवे मोहाच्च कुक्कुटम् । वक्रनामत्वमाप्नोति साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥
हेमनिष्कत्रयं दद्यात्पवित्राय प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव बाहुजः कश्चिद्देशे पश्चनदेऽण्डज । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
विमोत्सङ्गगतश्चापि प्रयागे गरुडाग्रज । स स्नातो मुग्गे भानौ धूर्त्तकर्मा क्रियोज्जितः ॥ २ ॥
स प्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान् कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसतोऽन्यस्य मिश्रकल्प पतत्रिण ॥ ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं वैरभावात्पुरानव । तत्रैका बत्सरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
कालयोगेन स प्राप्तः करालं यमशासनम् । फलानि पापपुण्यानां बुभुजे दृष्टवीश्र सः ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्राक्परे देशे गतयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥
स मध्यरूपो बलवान्धर्मं स्वरूपमतिः शठः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पैतृकस्वल्पचित्तभारु ॥ ७ ॥
सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वपापाद्य फलं शृणु ॥ ८ ॥
गोघालदासघाताच्च जीवघातादुपुत्रकः । मत्तवेदमितान्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
गोस्त्रीविभवधादीनि नाशपत्नीह धालकान् । गौरादिगे शूनौ सोमात्पद्ये जीवे मुगस्तियते ॥ १० ॥
लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायास्तीन्मृतवत्त्वा च सा पुनः ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्सर्वपापनिपूदनीम् । पुत्रवृद्धिकर्मा धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत भवक्ष्यामि निष्कृतिं पापघोपनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या मुरभी च द्विगमयी ॥ १३ ॥
त्द्दामितिका वापि द्वयोर्वित्तानुसारतः । संपूज्य विधिवन्मंत्रैर्दया विमाप धीमते ॥ १४ ॥

मापैर्वाद्भिर्मितैर्देयस्तथा पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा वद्विर्जीवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
 देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मंत्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
 होमयेदष्टशतकं रुद्रस्याग्रे प्रयत्नतः । शृणुयाद्भरिर्वंशं वा दशावृच्या विधानतः ॥ १७ ॥
 यः कुर्याद्द्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ॥ १८ ॥
 नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः ॥ १९ ॥
 नवसप्तमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्मीरमण्डले पूर्वं काचिद्विजयवानना । पतिप्रिया शीलयुता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 वैरभावात्तया साधोर्गृहं दग्धं द्विजस्य च । वैरिणश्च सुतो दग्धो गृहदाहे पतन्निण ॥ २ ॥
 साहाय्यात्स्वामिनः सर्वं प्राग्भवे समुपार्जितम् । तत्पापजान्महाघोरात्पुण्यात्प्राप्य शुभाशुभम् ॥ ३ ॥
 सैव जाता विराटेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुता । क्षत्रियस्य च धर्मोदया पूर्वपुण्यात्तया सती ॥ ४ ॥
 क्षयरोगयुता चाल्पे बालघातादपुत्रिणी । महाग्निदाहपापाच्च प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ ५ ॥
 त्रयोविंशन्मिते वर्षे रिष्टेणैवात्र नश्यति । सहायस्तत्पतिश्चात्र पुत्रहीनः क्षयान्वितः ॥ ६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग निहन्यात्पापमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्याद्विरण्मयीं तत्र सारिकां शुभलक्षणाम् । तथात्र पुस्तकं दद्याच्छास्त्रस्य विधिनाण्डज ॥ २ ॥
 पूर्वपापात्समुच्येत नरोऽत्र गतकल्मषः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यावधीत्रारी पूर्वपापविमोहिता । सात्र जन्मनि जायेत वचनस्वलिताण्डज ॥ १ ॥
 तथा देया सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाप्य च । पूर्वपापादिमुच्येत सात्र वै विनतासुत ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एष्यतीति च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लंघकण्ठः प्रजायेत सोऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 गां दद्याद्विधिवच्छेदां सर्वाभरणभूषिताम् । मुच्यते कण्ठजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी पूर्वजनुवि घातयेत्कृदाग्रज । यत्कं ता कण्ठरोगेण चाध्यते सात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गां दद्याद्विधिवत्सुत श्वेतामत्र पयस्विनीम् । ययोपस्करांगयुक्तां तस्मात्पापात्समुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४४ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विजकुले जातो धार्मिको वित्तसंयुतः । उदरे वातजा रोगा गुल्माद्याश्चोर्ध्वहृद्यथा ॥ १ ॥
 मोहाद्याः स्वल्पवीर्यत्वं पाण्डुरोगोदरामयः । जायते शीर्षजा पीडा बाल्ये स्याद् ब्रह्मीगदः ॥ २ ॥
 शरीरे जायते बहुरूपघातो घणाबलिः । पीत्राणां मातुलानां च स्वह्लादेर्विधवाव्यया ॥ ३ ॥
 दायान्दच्छुब्धवत्पीडा भूमिद्रव्याभिलिप्तया । ऐहिकानि च लक्ष्माणि तस्य देहे त्विमानि हि ॥ ४ ॥
 तस्य भार्या सदाचारा कदाचित्क्रोधवादिनी । गौरवर्णा शुभा बाणी सन्तोषप्रियकारिणी ॥ ५ ॥
 मृतवत्सा कथं जाता स्थिरगर्भमवाप्नुयात् । दश मासा अतीता हि गर्भे चोदरसौख्यमाक् ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुकृतं नैव तदकर्म स्त्रीकृतं नात्र संग्रयः । पूर्वजन्मनि सा क्षात्रा संजाता विनतासुत ॥ ८ ॥
 अज्ञानतिमिरान्धत्वात्स्त्रीणां कर्म दुरात्मनाम् । अजानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकंपकम् ॥ ९ ॥
 सर्वभूतेषु चात्मानं स्यावरेषु चरेषु च । प्रमादाद्भीषिणं सा वै जवान क्रूरसाहसा ॥ १० ॥
 तस्या गेहाश्रिता नित्यं मार्जारशुनपूर्वकाः । पलालक्रीडनपरा गेहे संकुलिता भृशम् ॥ ११ ॥
 तन्नासु बालकान्यंजुतसमस्मचयादिषु । आविश्रितास्तया चाश्रौ पापाकुलितचेतसा ॥ १२ ॥
 बालगर्भाशयान्वालानविस्पष्टारिखिलेंद्रियान् । तांस्त्यक्त्वा निर्जने तेषां मातृभिर्वालवातिनी ॥ १३ ॥
 मायाबन्धनमात्रत्वादालगर्भाश्रितास्तदा । तैस्ताः क्षिप्त्वा समिद्धेऽग्नौ भस्मसादकरोत्क्षणात् ॥ १४ ॥
 विनिघ्नन्ति प्रमादाद्यैर्वालादीन्याऽपचेतसः । संतत्यभावस्तेषां वै नानाद्दुःखैश्च एव च ॥ १५ ॥
 आनाय्याग्निं जनैस्ते वै प्रक्षिप्यन्ते गतायुषः । तयाविधेषु जीवेषु मृतेष्वपि च तद्भ्रातृ ॥ १६ ॥
 मृताश्च भिक्षवस्तेऽपि तदात्मदोषचिह्निताः । अनले ज्वालिता ये वै वहवो लघुबालकाः ॥ १७ ॥
 गर्भयुक्ता मृता ये वै मातृयुक्तास्तथैव च । लभन्ते सद्गतिं नैव मृतास्ते दग्धजंतवः ॥ १८ ॥
 तेन कर्मविपाकेनाऽस्थिरगर्भा मृतप्रजा । त्रिविधापत्यजा बाधा प्राप्यते जनुरन्तरे ॥ १९ ॥
 जन्तवो गर्भगा ये के स्वकृतात्कर्मबन्धनात् । उभयोः कर्मणां हेतुंलभन्ते नात्र संग्रयः ॥ २० ॥
 तृतीयं जन्म चैतदि ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । स्थिरगर्भा न यस्मादि पुत्रहीना पतात्रिण ॥ २१ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाय येन गर्भः प्रजायते । प्रमोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ २२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुदिष्टे । समनुप्राप्ते ग्रहेऽङ्गनि शुभोदये । प्रायुदकप्रवणे देगे गोमयाशुपलितके ॥ २३ ॥
 तत्रोपजीविकं तीर्थं नानाचित्रविचित्रकम् । द्रोणमानतिलानां तु मध्ये गर्भं प्रपूरयेत् ॥ २४ ॥
 निष्कमानसुवर्णस्य शकलं मध्यतः क्षिपेत् । तस्य पूर्वं च दिग्भागे तद्गुल्मद्रोणपर्बतम् ॥ २५ ॥
 शुद्धतोयभूतं ताम्रपात्रं दशपलोन्मितम् । स्यापथेट्राजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २६ ॥
 पूजयेच्च सपत्नीकं कश्यपं हि प्रजापतिम् । परे साक्षकरे दशे वामे चाय कर्मंडलम् ॥ २७ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितमाणां मूर्तिं तां शुभलक्षणां । अर्चयेद्ब्रह्मपुण्याद्यैरुपनारैः पूजयपृथक् ॥ २८ ॥
 सम्यक् श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विमं हि वेदविद्वांसं पूजयेद्विविधैर्धनैः ॥ २९ ॥
 ततस्तं तु सपत्नीकं मुनीनां प्रवरं शुचिम् । सदाक्षिणं विपापाय गोवासोभिः प्रपूजयेत् ॥ ३० ॥

“मया जन्मान्तरे यच्च कृतं कर्मात्तिदारुणम् । लंघितास्त्रीजनाचारा अजानंत्या दयादिकम् ॥ ३१ ॥
तत्पार्य नाशयस्वाद्य देवप्राप्तं विगर्हितम् ।” सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी ॥ ३२ ॥
सपत्नीकस्य सौवर्णीनिर्मितां मूर्तिमर्चिताम् । विप्राय वेदविदुषे प्रदद्याद्गुणशालिने ॥ ३३ ॥
दानान्ते कीर्तयेन्मंत्रं तिष्ठन्ती विहितांजलिः । यन्मया पूर्वजनुषि दयारहितचित्तया ॥ ३४ ॥
कृतं संप्राप्तमशुभं स्वामिस्ताच्छिन्धि साम्प्रतम् । दत्त्वा दानं च विप्राय सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३५ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फाकघाती महाभाग प्राग्भवे चात्र जन्मनि । कूर्चेर्हीनो भवेन्मर्त्यः स च तत्पापलाञ्छितः ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानेन विधिनाऽत्र खगाधिप । मुच्यते दुष्टपापाच्च कूर्चेयुक्चात्र जन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पूर्वं घातयेत्काकं विनतानन्दवर्धन । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कूर्चेयुक्ता भवेदलम् ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानेन पयोक्तं गरुडाग्रज । पूर्वपापविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अमक्ष्यमक्षयो यस्तु भवेत्प्राङ्मानवोऽण्डज । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते क्रिमिलोदरः ॥ १ ॥
स मीष्मपक्षकादत्र व्रतात्पुण्यसमर्जनात् । मुच्यते पूर्वयोगाच्च दुष्टात्सूत न संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टत्वारिंशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याऽमक्ष्यं मक्षयेन्नागी प्राग्भवे गरुडाग्रज । जायते जठरे तस्याः क्रिमिजोत्या हि रुक्मुत ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं कार्यं मीष्मपक्षव्रतं शुभम् । कार्तिके शुक्लपक्षे च प्रान्तस्वदिनपक्षके ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पर्शनं यो मोहाद्भक्षयेद्विधिवर्जितम् । सिद्धाग्रं ना पुरा सूत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
विष्णुव्रतान्महापुण्यात्सर्वपापप्रणाशनम् । तया कृशोदरत्वं च क्षिप्तं नश्यति काश्यपे ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुनः पया पुरा सूत गिट्याग्रं टिजभार्यया । दुष्टस्पर्शनं गतं ताऽत्र स्याच्च कृशोदरी ॥ १ ॥
या विष्णुव्रतानु श्वात्तन्मान्यापात्रमुच्यते । कृशोदरवया तन्म्यान्तर्वापस्य प्रणाशनात् ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकापचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजः पूर्वमेव कश्चिदासीद्धर्मान्वितः सदा । सभार्यो नर्मदातीरे धनसौख्यसमान्वितः ॥ १ ॥
 कृतानि तेन दानानि नानापर्वसु शक्तितः । वेदयुक्तेषु विषेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ २ ॥
 अथो पापं भृशं चक्रे व्यभिचारसमुद्भवम् । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुप्रातां धर्मशीलयुतां प्रियाम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठायान्नृती च विशेषतः । ततो यमपुरं प्राप्तः ससहायो द्विजोत्तमः ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्सर्गफलं तथा । श्रद्धादानवशात्सोऽत्र गङ्गायाः पूर्वभागतः ॥ ५ ॥
 सिंहस्येऽर्के मुखे राहो जीवे कर्केऽलगे भृगी । सरक्तगौरौ मतिमान् वन्धुस्त्रीमुखसंयुतः ॥ ६ ॥
 लघुघृणी त्वमितदो द्विजवंशसमुद्भवः । सर्वमेतत्फलं दानात्स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः ॥ ७ ॥
 स्त्रीत्यागी भ्रूणहा लोक इति पौराणिका विदुः । योपासहायतः पूर्वं शृणुष्व विनतासुत ॥ ८ ॥
 प्राग्भवे या कनिष्ठाऽमृता ज्येष्ठात्र गतप्रजा । गर्भदोषयुता चेति लक्ष्णैर्लक्षयेत्स्वग ॥ ९ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्याः पूर्वपापप्रणाशिनीम् । कुर्यात्पल्लवंदमितैर्गणेशं विघ्ननाशनम् ॥ १० ॥
 तदर्धार्धमितं देयं त्रिषु विज्ञादिमं पठन् ॥

मन्त्रः ।

“ त्यक्त्वा वराननां शुद्धां पूर्वं पापं समर्जितम् ॥ ११ ॥

तद्गुणपापनाशाय ददेऽहं गणनायकम् । मापसप्तमितां लक्ष्मीं शुभाऽऽलेख्यां हिरण्मयीम् ॥ १२ ॥
 ददेऽहं विप्रमुख्याय वेदशास्त्रविदे मुदा । ” ब्राह्मणान्चरयेत्तत्र शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः । श्रुत्वेन शक्तिमान्यस्तु न कुर्याच्छोधनं तदा ॥ १४ ॥
 सपुमान्नाप्तुयात्पुत्रान् रिष्टं पश्चाद्वन्द्यके । प्रायश्चित्ते कृते तत्र जीवनं वर्षसप्ततिम् ॥ १५ ॥
 अन्यजन्मादितो ज्ञेयं विस्तरौ नोदितो मया ॥ १६ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्याये द्विपंचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे रामहृदे जाता पादजा पूर्वजन्मनि । साऽत्र जन्मनि वै विमा जाता प्राग्विमपूजनात् ॥ १ ॥
 प्राग्यत्तया कृतं कर्म शृणुष्वत्र खगेश्वर । ब्राह्मणेन महद्द्रव्यं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
 तत्र दत्तं पुनस्तस्मै भुक्तं सर्वमशेषतः । मृतो द्विजस्तदुत्वेन क्षुधितस्तु पतत्रिणः ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं तेन ब्रह्मघातसमं तथा । पञ्चत्ववशमापन्ना भुक्त्वातिपमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुत्रसन्ततिहीनात्र युवभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशिनीम् ॥ ५ ॥
 सर्वस्वेन तयाद्धेन कार्या स्वर्गमयी शुभा । कदलीपत्रसंयुक्ता देया विमाय धीमते ॥ ६ ॥
 दानेनानेन मुनीनां ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यंत्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्याये द्विपंचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भोः सुत चोच्छिष्टं भुक्त्वांस्तु यः । रात्र्यन्वो जायते सुत जन्मन्यत्र स मानवः ॥ १ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणाञ्जयत्तया गोमूत्रं प्राशयेत्तया । मुच्यते तत्तष्णात्सुत नक्तान्यत्सात्र संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्याये द्विपंचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भक्षयेत्पुरा नारी चोच्छिष्ट सा शुभानना । नक्तान्धा जायते तत्र व्ययिता नेत्रपीडया ॥ १ ॥
गोमूत्रप्राशनादत्र ब्राह्मणाना च भोजनात् । नक्तान्धरीगान्भुक्तिः स्यादत्र जन्मनि सुप्रत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११५५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभोजी यो रात्र्यन्धो जायते त्विह । तत्पापस्य विशुद्धयर्थं गोमूत्रं विधिवत्पिबेत् ॥ १ ॥
भोजयेन्न तथा विप्राञ्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । रात्र्यन्धरोगात्सतत मुक्ती भवति मानवः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षट्पचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११५६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभुजारी प्राग्भवे विनतात्मज । रात्र्यन्धरोगयुक्ता सा ह्यत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
द्विजाना भोजनाच्चैव गोमूत्रप्राशनात्तया । मुच्यते पूर्वपापात्तु विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तपचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११५७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्या गमने पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगरश्चात्र - मूढो जन्मनिजन्मनि ॥ १ ॥
चान्द्रापणव्रतादत्र दशावृत्त्या कृतात्सुत । स मुच्यतेऽजगरत्वाच्छुद्धबुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपचाशदुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११५८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदधमा नारी प्राग्भवे विनतासुत । चाण्डालं प्राप्नुयात् सात्राजगरा जायतेऽण्डज ॥ १ ॥
प्राजापत्यव्रताद्यत्नात्कृतात्पञ्चापवर्तनैः । मुच्यतेऽपूर्वपापात् सा जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनषष्टुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नविग्रकारी च यो भवेत्पूर्वजन्मनि । सोऽजीर्णनातिरोगेण जन्मन्यत्र प्रपीडयते ॥ १ ॥
विधिना लक्ष्मणे तु कृते वै गरुडाग्रज । मुच्यतेऽजीर्णजाद्रोगादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षष्टपुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विप्र प्रकुरुते सूत या नारी पूर्वजन्मनि । पराम्नेषु यदा मोहाच्छृणु तत्र पतत्रिण ॥ १ ॥
अजीर्णनेव रोगेण चाध्यते पीडिता भृशम् । लक्ष्मणेन सतत तत्पापान्मुच्यतेऽधुना ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकषष्टुत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११६१ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवशुलोत्तरो धर्मिष्ठो धर्मव्रतलः । तस्य नित्यसदाचारः साधुसेवासुसंपतः ॥ १ ॥
तस्य देहे भवेच्चिद्र पावने चान्न जमनि । किंनसो ददृक्पण्डश्च नेत्रसोदं विभूषियाम् ॥ २ ॥
पिपिञ्जर प्रपद्येत् पूर्वैकविपाकतः । तस्य भार्या सुतन्वही स्त्रीधर्मव्रतकारिणी ॥ ३ ॥

वातव्यया तदुदरे मूर्ध्नि पीडा च जायते । मृतवत्सा कथं जाता मृतपुत्री तथा पुनः ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्या समुत्पन्ना प्रिया शूद्रावतारिता । बहुव्यापारनिरता बहुद्रव्यसमन्विता ॥ ६ ॥
शूद्राजाता च सम्बन्धं बहुकालं रता मृगम् । अन्योन्यं प्रीतिवशतः किञ्चित्कालवशं गता ॥ ७ ॥
उभयोः कर्मणोर्हृत्तोर्धनहर्त्रां यतस्ततः । तत्पत्या कर्मकृत्योऽर्था तेन तत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥
ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालंकरण्युतः । धनलोभाद्गतस्तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ ९ ॥
तस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ । द्वित्रिवर्षस्तथा मासैः पञ्चत्वं जग्मतुः किल ॥ १० ॥
धनलोभवशाच्चौ वै दुष्टचित्तेन दुर्मयी । अचिराच्च मृतौ तत्र गतौ वै यमसादनम् ॥ ११ ॥
तद्देहदण्डः सञ्जातो ब्राह्मणस्य ततः खग । तेन कर्मविपाकेन नरके पाषितौ भृशम् ॥ १२ ॥
पश्चान्मातृपतां यातौ व्रतदानप्रभावतः । पूर्वकर्मविपाकेन मृतपुत्री वभूवतुः ॥ १३ ॥
द्विभ्यादिमासजा बाला मृता द्विभ्यादिहायनाः । तस्याभवन्मृताः पुत्रा जाताजातास्तथैव च ॥ १४ ॥
अयं जीवेदयं जीवेदित्याशागतचेतसोः । जाताजाता विनश्यन्ति तस्याश्चाकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥
नैकोऽपि जीवति प्रायोऽचिरादेव विनश्यति । सयुगाश्च सुशीलाश्च लालनाञ्चाहुकारिणः ॥
पूर्वकर्मविपाकेन सर्वे मरणमागताः ॥ १६ ॥

नश्यत्सु जातमात्रेषु जानन्नानं सुतेषु च । व्याध्यन्तरे भवेद्दयाधिग्रस्तो व्यसनभागयम् ॥ १७ ॥
नापि सौख्यं भवेत्तस्य नानाशंकिनचेतसः । अभवञ्चेतसो दाहः परापत्यानि पश्यतः ॥ १८ ॥
लक्षणानि पुरोक्तानि तस्येमान्यपि कीर्तये । स्वोदरे म्रियन्ते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १९ ॥
मृतवत्सोद्भवं चिह्नं पूर्ववत् प्रतिपादयेत् । स्वर्गस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्येतस्ततः ॥ २० ॥
दीर्घमस्यं महानाधिः शोक एवोपजायते । अदृष्टगणमाहात्म्याद्दुष्यन्ते दुःखराशयः ॥ २१ ॥
म्रियते जातमात्रो वै पुत्रोऽकृतविनिष्कृतेः । पर्व तु कर्मणि जाते प्रायश्चित्तमयाचरेत् ॥ २२ ॥

अरुण उवाच ।

या तस्य निष्कृतिः स्वामिनिह कर्मनिपूदनी । कथ्यतां दिवसेशान नारीणां हितकाम्यया ॥ २३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सुत प्रवक्ष्यामि मृतवत्सावनाश्रीनाम् । निष्कृतिं विधिवच्छास्यं सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ २४ ॥
यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधमाचरेत् । शूर्तिं बालस्य निर्माय सौवर्णामय राजतीम् ॥
पञ्चद्विः शान्तिमुक्तानि ब्राह्मणैः साहितोऽर्थवित् ॥ २५ ॥
सिद्धार्थाक्षतदूर्वाभिः कृत्वाशं प्रतिष्ठिताम् । स्नापयेद्वैश्वमेन्द्रैर्वैश्वरुणैर्विष्णुमुक्तिभिः ॥ २६ ॥
सुदिशे सुशुभे देशे गोमयाशुपालसके । तत्रोपघापयेत्तीर्थं कृष्णाग्निमयापि वा ॥ २७ ॥
द्रोणमानविल्लुक्तं कृष्णवस्त्रेण संयुतम् । स्नापयेद्वाजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २८ ॥
सौवर्णो प्रतिमां तत्र बालगोपालशूर्तिनाम् । कृत्वा प्रतिष्ठितपाणां शूर्तिं तां शुभलक्षणां ॥ २९ ॥
अर्चयेद्द्रव्यपुष्पाद्यरुपेभारिण्याविधि । सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी ॥ ३० ॥
आहूय कुलजान्निप्रान् विदुषो वेद्वादिनः । अलोडपाःसदाचागः पूज्या अर्घ्यादिपैस्तथा ॥ ३१ ॥
“ उपार्जितः पुरा द्रोहो मया वै परसुनुषु । शूमिद्रविणेदेमादिद्विभया तद्विनश्यतु ” ॥ ३२ ॥
गां सौवर्णां ददाना तु विभापेदं श्रुत्वा सा । “ मया जन्मांतरेऽदृष्टवशादाचरितं तु यत् ॥ ३३ ॥

तस्मान्मुच्येयं वै पापाच्छीघ्रं गोदानतोऽधुना" इति तां त्रिष्परिक्रम्य परिचर्यां विधाय च ॥ ३४ ॥
अत्रे नयेति मन्त्रेण विस्त्रजेत्तदुदीरयेत् । धेनुं दद्यात्सवत्सां च साहिरण्यां यथाविधि ॥ ३५ ॥
सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टचन्द्रुकान् । इहैव लभते साध्वी सौख्यं पुत्रसमुद्भवम् ॥ ३६ ॥
व्याधयः प्रशमं यान्ति सद्यो वै कृतनिष्कृतेः ॥ ३७ ॥

विकारो विविधस्तस्य संपद्येताथ संक्षयम् । पित्तजो वातजो वाऽप्या कासगुल्मातित्वग्वयया ॥ ३८ ॥
मृतापत्यार्तिजा पीडोदरव्याधिरसंशयः । न निष्कृतिः कृता येन नरेण विभवे सति ॥ ३९ ॥
तथा तथाऽत्र दुःखानि जायन्तेऽस्य मुहुर्मुहुः । पूर्वकर्माजितं पापं चिह्नं तस्य सहायवत् ॥ ४० ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विष्टपुत्रशताधिकसहस्रतमः ॥ ११६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परस्मै यो विपं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद । छर्दिरोगेण सोऽत्रैव वाध्यते पीडयाऽनिशम् ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यात् सर्वोपस्करसंयुतम् । मुच्यते छर्दिरोगाच्च जन्मन्यत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिष्टपुत्रशताधिकसहस्रतमः ॥ ११६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूकोऽत्र जायते जंतुर्यः पूर्वं ध्रावृघातकः । बभूव कामतः सुत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःषष्टपुत्रशताधिकसहस्रतमः ॥ ११६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी ह्यासीज्जाता ब्रह्महृदे सुत । सा चात्र यवनी देशे शुभे पश्चनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुत्राभिलाषिणी पूर्वं ह्यभजद्यवनं पुरा । तस्मात्सा यवनी जाता पुत्रसन्ततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानापनंयुता दानात्कुरुक्षेत्रे पुराऽनघ । शिवभक्तिपरा तस्मात्सुखैश्वर्यसामन्विता ॥ ३ ॥
अत्र जन्मनि सा लक्ष्म्या रुद्रपूजनजाह्रतात् । पुत्रपौत्रयुता नारी भविष्यति न संशयः ॥ ४ ॥
अथवा हरिवंशस्य शतावृत्त्या विधानतः । श्रवणात्पूर्वजात्पापान्मोक्षयते विनतासुत ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषष्टपुत्रशताधिकसहस्रतमः ॥ ११६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालयेऽवसत्कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपुत्रारतो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चोरेण निहतं द्रव्यं यस्तिस्र्यतं देवताश्रये । तेनेदं दुष्कृतं सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वा वै तत्कलानि हि । जातो गङ्गाश्रये क्षत्रः पर्वते पूजनादरेः ॥ ३ ॥
सद्ब्रह्म्यान्वितो जातः सर्वसंपत्सुखान्वितः । चाल्ये हि पाण्डुरोगार्त्तश्चात्र जन्मनि मानवः ॥ ४ ॥
देवद्रव्यापहारीति पाण्डुरोगी बभूव ह । तत्पापनाशनं पुण्यमुपायं शृणु तत्त्वतः ॥ ५ ॥
कुर्वात्तिरण्मर्यां पृथ्वीं सप्तमुद्रां पलात्मिकाम् । सर्वनां सागरोपेतानं सप्तदीपां बभूवपारम् ॥ ६ ॥
गन्धर्वालङ्कृत्य दद्यात्सप्तम्य धीमते । पाण्डुरोगाद्रिमुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्टपुत्रशताधिकसहस्रतमः ॥ ११६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

१। मागी नाम्भवे प्रादादिवं कस्यापि कारयेत् । ताऽत्र जन्मनि रोगेण छर्दिस्तौन पीडयते ॥ १ ॥

धेनूनां दशकं दद्यादशक्तौ गरुडाग्रज । सवस्तां कपिलां दद्यात्सा तद्दोपात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपष्टयुत्तरशताधिकतद्वहसतमः ॥ ११६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विभो ह्यभूदंगे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कन्यायाश्वासाबुद्राहमकरोत्सुधीः ॥ १ ॥
द्रव्याल्पत्वान्महाभाग चकाराल्पविधानतः । चौर्यकर्मगतः सोऽपि कदाचिद्दिवयोगतः ॥ २ ॥
चचार विपिने सूत मार्गलण्डनतत्परः । काचित्सुनयना तत्र प्राप्ता भावित्रलाहृदात् ॥ ३ ॥
नानाभरणयुक्ता सा पूर्णगर्भसमाचिता । सा छण्डिताञ्च त्रसिता तेन पापधियाऽण्डज ॥ ४ ॥
सहायैः सा परित्यक्ता ताडनादाकुलाऽभवत् । तद्गर्भाह्वी च्युतौ पुत्री पापमाचरितं त्विदम् ॥ ५ ॥
ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमाचितः । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापफलं तथा ॥ ६ ॥
परकन्याविवाहेन स जातो बाहुजोऽधुना । गङ्गायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसंमिते ॥ ७ ॥
गौरः सुरूपः क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यपराक्रमः । पित्राधिकोऽतिमतिमान्बहुपुत्रीभिरन्वितः ॥ ८ ॥
जन्मनैव मृताः पुत्राः पूर्वपापात्तयाण्डज । विन्मयं तस्य वक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते ॥ ९ ॥
पर्लाद्गर्भमितेनैव कार्या सुयदित्ताण्डज । बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णा भूषणाचिता ॥ १० ॥
पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय वै । गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य मंत्रैः प्रणवपूर्वकैः ॥ ११ ॥
वेधसं तत्र सौवर्णं सुवर्णकमितं शुभम् । दद्याज्जपेच्च मंत्रांश्च तल्लिङ्गान्विधिपूर्वकम् ॥ १२ ॥
होमयेच्च यवांस्तत्र सत्पण्डुलससर्षपान् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
शृणुयाद्दरिवंशं वा शतावृत्तिविधानतः । गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोपात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥
लभत्रे तनयं चारुं चाग्र जन्मनि वै ध्रुवम् । रिष्टं पश्चाश्चतमेऽन्दे प्रायश्चित्तेऽकृते सुत ॥ १५ ॥
वेदसप्ततिरायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र च ॥ १६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपष्टयुत्तरशताधिकतद्वहसतमः ॥ ११६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वं चात्रापि व्यभिचारिणी । सा घोरात्ररकान्याति पत्यनादरतोऽण्डज ॥ १ ॥
न शुद्धचतुशुभाचारा प्रायश्चित्तैः शुभैरपि । चाराणस्यां चतुर्दश्यां शिवपूजोपवास्ततः ॥ २ ॥
तया तत्रैव वसतेर्गाम्भःसेवनादपि । मुच्यते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद् दृढात् ॥ ३ ॥
बाहुजेयं महाभाग पूर्वजन्मनि चेह वै । वक्ष्यामि प्राग्जायते ह्युःखालुला च दयितौज्झिता ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायः एकान्सप्तयुत्तरशताधिकतद्वहसतमः ॥ ११६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा घृत्तंतां पूर्वं वंचयेद्ब्राह्मणं सुत । सोऽत्रापस्माररोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
तेनैव पापरोगेण त्रिषतेऽत्र पतत्रिण । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवंचने ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तयुत्तरशताधिकतद्वहसतमः ॥ ११७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या आट्टघातिनी नारी प्राग्भवे विनसासुत । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥

ज्ञानान्महापापकृतात्र चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मवधे सूत प्रायश्चित्तं न चास्ति हि ॥ २ ॥
सप्तजन्मनि मूकत्वं जायते च तदेनसः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चात्र जन्मनि चाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्राग्नाक्षिप्रपीडनम् ॥ १ ॥
गते विंशतिवर्षे च नेत्रभङ्गो भविष्यति । तद्रक्षणोपायमह वक्ष्ये दानं तु पापहृत् ॥ २ ॥
कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देवाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
राजताश्च महाभाग नेत्ररोगं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रान्वैष्णवाञ्छ्रद्धया सुत ॥ ४ ॥
कृत्वानेन विधानेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वस्नेहकरः कश्चिदभवत्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत ज्वररोगेण पीडितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्ततृप्यांशभागतः । कालचक्राभिधं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्भोग्येषु स्वशक्तितः । कालचक्रारूपदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मवादरता ह्यत्र या पूर्वेषुभूतपित्रता । पतिपापप्रभावाद्भिर्गतिं प्राप्ता हि मानुषीम् ॥ १ ॥
त्यक्त्वा शरीरं सा देवी पार्वत्या सह मोदते । मुनक्ति भोगान्सकलान्पतिं प्राप्य तपस्विनीम् ॥ २ ॥
गच्छेच्च परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायचतुसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽज्ञानाः कृतवान्सूत प्राग्भवे भ्रातृघातनम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं प्राप्नोति क्वापि मानवः ॥ १ ॥
चान्द्रायणप्रय कुर्वादिधिवत्पापशोधनम् । पुस्तकं च तथा दद्यात्सुवर्णकलसंयुतम् ॥ २ ॥
षडं यः कुरुते सूत स तत्पापात्ममुच्यते । न जायतेऽस्य मूकत्वं कदाचिद्विनतासुत ॥ ३ ॥
या तथा वंचयेत्काचिद्धोक्तापूर्वभवेऽण्डज । सात्र जन्मनि रोगेणापस्मारेण प्रपीडिता ॥ ४ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पापाशयंरं सुत । ब्रह्महूत्रं च कुर्वाद्दद्याद्देतुं पयस्विनीम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतम ॥ ११७५ ॥

अरुण उवाच ।

पश्चिदणोत्तमो जातो गर्भिणी निक्षतसंयुतः । उदरे वायुमूलीयाञ्छिरोक्षिप्रं प्रजायते ॥ १ ॥
गर्भे जायते रिष्टं किञ्चिदणमनिवृतम् । दनुकण्डूकिण्णसाद्या गमने पादर्वभृतिः ॥ २ ॥
पर्यानुगागमो व्याधिभिद् तस्य महापिनी । भावां प्रीतिपग नित्यं कदाचित्कालयोगतः ॥ ३ ॥
गोपयुनापि पिताशु भद्रगतिः प्रजायते । मृतयत्या कथं जाता कथं देव कर्मणः पणम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्गिया गरिणो विशः पुर्णानो यदुवाचकः । गतर्भव महारण्ये भावो तस्य हि गर्भिणी ॥ ५ ॥

वहुभिश्च समापतैः शङ्खभिः परिवेष्टिता । तत्र भीता तु तत्पत्नी तत्रासाञ्च महावने ॥ ६ ॥
 गर्भपातोऽभवत्तस्या अपत्यं हि सृतं, तदा । तेन कर्मविपाकेन त्रियन्ते तस्य बालकाः ॥ ७ ॥
 कश्चिजीवति पण्मासं कश्चिद्वर्षाधिकं भृशम् । ततोऽधिकं तथा कश्चिन्न हि जीवति कश्चन ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाथ लोकानां हितकाम्यया । कथयस्व प्रसादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो प्रश्नश्चायं सुदुर्लभः । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तं हि पापहृत् ॥ १० ॥
 गोत्रयं वै सवर्णं हि स्वर्णनिष्केण संयुतम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं वस्त्रयुग्मं गुरोरपि ॥ ११ ॥
 कर्मप्रकाशकं चिप्रं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं यः कुरुते वत्स निष्कृतिं कर्मणः शुभाम् ॥ १२ ॥
 पुत्रपौत्रादिकैर्युक्तो धनधान्यसमन्वितः । न करोति च यो मोहाल्लोभाद्वा कर्मनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥
 बाध्यते पापदोषेण भुवि जन्मनि जन्मनि । एवं यः कुरुते भक्त्या लभते पुत्रपौत्रकम् ॥ १४ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्काचित्रारी भर्तृप्रियाञ्चिता । दक्षा सर्वक्रियास्त्रेव बहुदानप्रदायिनी ॥ १ ॥
 पार्श्वस्यस्यान्यशूद्रस्य गृहानीता हि मानद । सर्वस्नेहास्तु चीर्येण सर्वशून्यगृहे पुरा ॥ २ ॥
 मुक्तानि बहुभिः सूत मिलित्वा च सुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्सर्वकर्मणोऽत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
 सा जावा बाहुजा नारी धनभोगसमन्विता । पुत्रान्विता विचित्रा च भर्तृशुश्रूषणे रता ॥ ४ ॥
 क्षयरोगाकुला यूनि भावे स्नेहहरी यतः । निष्कृतिं तस्य पापस्य पुण्यां पापौघनाशिनीम् ॥ ५ ॥
 कथयामि प्रयत्नेन वित्ततुषीशमागतः । कृत्वा तु कदर्ली रम्यां पत्रयुक्तां सुवर्णजाम् ॥ ६ ॥
 दद्याद्देवविधिनाय क्षयदोषोपशान्तये ॥ ७ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वंचयेत्कश्चित्पुरा धूर्तेन कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यपस्माररोगेण महताकुलः ॥ १ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणी गर्भयुक्ता च प्रयाणे भर्तृसंयुता । सर्वाभरणभूषाढ्या नानारत्नसमन्विता ॥ १ ॥
 बहुभिर्मिलितैश्चैव गृहीतं सर्वभूषणम् । तत्र कोलाहलो जातो गर्भपातोऽभवत्तदा ॥ २ ॥
 तेन पापेन बालानां गर्भनादाः प्रजायते ॥ ३ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापं प्रणश्यति । एतेषां विस्तरं ब्रूहि लोकानां हितकाम्यया ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एकवातो विश्वैव लक्षपूजा ततः परम् । सगर्भापि प्रदातव्यं भोजनं संमितं त्वग ॥ ५ ॥
 गर्भाश्रयगतो नासी निपेकसमयाद्गु । पथमे वाऽप्य पष्टे वा मासि पातः स्मृतश्च यः ॥ ६ ॥
 तपोः कर्मविशेषांश्च कथयिष्यामि सत्तम । सप्तमादिषु मासेषु नक्ष्यति प्रसवस्त्रियाः ॥ ७ ॥

अथवा चाष्टमे मासे सूत सद्यो विपद्यते । सा चापि मृतकल्पा स्यादामयैः सूतकामयैः ॥ ८ ॥
शोकादामोदराऽऽटोपशूलाङ्गैरवकंपनैः । रक्तस्रावो विवर्णत्वं जायते पवनेरितम् ॥ ९ ॥
रजतस्य पलाभ्यां तु कोशं गर्भाश्रयाकृतिम् । कुसुंभवेष्टितं चैव रक्तवस्त्रेण वेष्टयेत् ॥ १० ॥
मधुना पूरयेत्तत्र शलाकां रूप्यवर्तिना । तन्मध्ये हेमशकलं क्षिपेत्तदपि यत्नतः ॥ ११ ॥
दद्याद्विप्राय विधिवद्यथाश्रुतिनिरूपितम् ।

मंत्रः ।

“ यन्मया पूर्वतः स्वामिन् गर्भपातः कृतः स्वयम् । एतदानविशुद्धचर्यं गर्भकोशं ददाम्यहम् ” ॥ १२ ॥
पुरुषश्चेत्पापकर्ता मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ १३ ॥

मन्त्रः ।

“ मया मूढेन यद्रेतो निषिक्तं परयोपिति । ततोऽनपत्यं यत्प्राप्तं तस्मान्मां मोचय प्रभो ” ॥ १४ ॥
एवं कृतविधेः सूत गर्भपाताघनाशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्भुंजीत सह वन्धुभिः ॥ १५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्पुरुषं प्राग्भवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेण शूलेनैव प्रपीड्यते ॥ १ ॥
सुवर्णदानाद्विधिवत्तया रुद्रजपादिह । पूजनाच्छंकरस्यापि शूलरोगाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि योऽज्ञानान्नरो वै घातयेत्सुत । मित्रं च वायुरोगेण पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्र कुर्न्यामहाबाहो मंत्रैस्तेर्वायुदेवतैः । पूजनं वायुदेवस्य गन्धपुष्पैश्च धूपकैः ॥ २ ॥
नैवेद्यैर्बहुभक्ष्यैश्च वायुर्नश्यति तत्क्षणात् । इह जन्मनि पक्षीन्द्र पूजा वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गोत्रघातकरी या च पुगज्ञानेन काश्यप । साऽत्र जन्मनि लूतादद्या भवत्येव न संशयः ॥ १ ॥
तीर्थस्नानत्रतादीनि निष्कलान्यत्र चाण्डज । ज्ञानपूर्वकृतात्पापाद्भ्रोगादेव क्षयो भवेत् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्यधिकशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यापारनिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु । नीता सर्वरसास्तेन मिलित्वा चार्द्धसीरिणा ॥ १ ॥
फालेन तद्दूर्तं लोभास्तेन्नाद्यं भूरिसारवत् । भुक्त्वा पापफलान्याशु भ्रमरत्वमुपागतः ॥ २ ॥
तत्रः पुण्यफलं भुक्त्वा जातोऽत्रैव हि पर्वते । शूद्रः पुण्यकलायुक्तो भूमिदानात्सुरार्चनात् ॥ ३ ॥
स्नेहहारी यतः पूर्वं राजपदमप्रपीडितः । सर्वस्नेहादिदानैस्तु स्ववित्ताचुर्यभागतः ॥ ४ ॥
स्वर्णदानात्तया चात्र क्षयरोगाद्विमुच्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्र्यशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विषं दत्त्वा पतिं सूत या प्राग्जाराश्रिताऽसती । पतिप्रो सा महादुष्टा जाताऽत्र विषवा सुत ॥ १ ॥
विष्णोराराधनादत्र गंगाया ह्युपसेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति व्रतकृच्छ्रोपवासतः ॥ २ ॥
धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्याख्यायां कर्मविपाके अथ्यायः पञ्चाशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं दहेद्यस्तु प्राग्जन्मन्यय पुत्रक । रक्तातिसाररोगेण वाच्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
सदेवदानाद्विप्राय स्थापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजाद्रोगादतिसाराच्च निश्चितम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्याख्यायां कर्मविपाके अथ्यायः पञ्चाशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिपिक्तो यः कश्चिन्मथुरायामभूत्सुत । राजसेवी महाशूर आवेष्टकरतः सदा ॥ १ ॥
मृगयायां गतो देवाढ्यातिता मृगसूकराः । तत्रैका हरिणी सूत घातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
गर्भगौ निहती तत्र शुभौ द्वौ मृगशावकौ । सहायाभ्यां सुतेनैव कृतं कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥
ताभ्यां मिलित्वा ती मुक्तावमायां चाण्डजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्राप्तः शङ्खवशं पुरा ॥ ४ ॥
स शौर्यकर्मणा सूत जवान च गिपूचहृन् । घातितः सोऽपि बहुभिः प्रहरितदारुणैः ॥ ५ ॥
संग्रामभूमौ स मृतः प्राप्तः स्वर्गपुरं तदा । भुक्त्वा नानाविधान्भोगान्स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ६ ॥
देशे प्रयागनिकटे सर्वशास्त्रार्यकोविदः । जातः कर्कटके जीवे लग्नस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥
धनेर्नानाविधैर्युक्तो गौराङ्गो रक्तलोचनः । शिवपूजनजातुपुपात्प्राक् कृतात्मकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
नानामनोरथैश्चापि पूर्णैश्चात्रैव जन्मनि । राजप्रचारी तेजस्वी पुण्यात्पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
पूर्तः शठः सर्वभक्ष्यः सर्वपापरतः क्वचित् । सहायलक्षणं मत्तः शृणु पुत्र यथा तथा ॥ १० ॥
याभ्यां मिलित्वा भुक्तौ तु मृगशावी खगाधिप । पृच्छकस्य च तौ पुत्राभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ॥ ११ ॥
अपस्मारेण रोगेण मृतीं चात्रैव जन्मनि । एवं सन्ततिदुःखार्तः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
मांसभक्षणजात्पापात्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्छिवलक्षन्तु तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १३ ॥
अथवा भोजयेद्विप्रान्सहस्रद्रव्यसम्मिताम् । पुत्रपीत्रविवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १४ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते सूत न च पुत्रसुखं लभेत् । रिष्टेन मरणं चापि वर्षे वेदाब्धिकेऽण्डज ॥ १५ ॥
प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं वर्षसप्ततिम् । चैत्राऽष्टम्यां च निघनं शुक्रायां गरुडाग्रज ॥ १६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्याख्यायां कर्मविपाके अथ्यायः पञ्चाशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापादद्या बभूव प्राग्भवेऽण्डजे । साऽत्रैव तेन पापेन गर्भस्यैर्यं न विन्दति ॥ १ ॥
विप्रकन्याविवाहाद्देवि विधिवद्वात्र जन्मनि । मुच्येत तेन पापेन गर्भस्यैर्यं भवेदिह ॥ २ ॥
अथवा पार्वती दद्यादेवीं दशसुवर्णजाम् । युक्तां गणेशस्कन्दाभ्यां नानाभरणमृपिताम् ॥ ३ ॥
तदर्पाधिपितां वापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्येत पूर्वपापाच्च गर्भपातनजात्सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्याख्यायां कर्मविपाके अथ्यायः सप्ताशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वाहयेन्नारी देवागारं पतत्रिण । साऽतिसारेण महता पीडयतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
शङ्करप्रतिमादानान्मूर्तेर्विष्णोः प्रदानतः । न जायते महापीडा घोराऽतीसारसम्भवा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा प्राग्भवे सूत तिर्यक्त्वं प्राप्य निश्चयात् । नरकान् दारुणांश्चैव जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
कर्मक्षयेतिकुष्ठेन त्वस्मिन्वयसि पीडयते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वातयेन्नारी पत्युर्मित्रं च प्राग्भवे । नियतं वायुरोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं प्रतीक्ष्य विप्रादेः सर्वस्वाद्वार्धजेन च । वायुं हिरण्मयं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
पूजयित्वा विधानेन गन्धैर्वस्त्रैर्विशेषतः । मंत्रैश्च वायुजैः सूत दद्याद्विप्राय धीमते ॥ ३ ॥
वायुरोगोपशमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आज्ञानादर्यजा नारी गोत्रघातकरी पुरा । जायते सततं चात्र लूतारोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
श्रवणादितिहासानां प्राजापत्यव्रतात्सुत । लूतारोगं न पश्येत् साऽत्र जन्मनि चाण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९१ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किञ्चिद्विद्वत्समन्वितः । संयुतो वायुपित्ताभ्यां नेत्रतोदशिरोक्तिमान् ॥ १ ॥
सदृत्तश्च सुखी धीमान् धर्मिष्ठः सत्यवाक्शुचिः । व्रणो रक्ता शरात्तस्य बाल्पे स्याद्ब्रह्मणीगदः ॥ २ ॥
फट्पृष्ठाभिघातादचो वाय्वग्निग्रहजाद्भयात् । परोक्षमतिवादांश्च स ब्रूते कारणं विना ॥ ३ ॥
तस्य प्रिया शुभाचारा सती व्रतपरायणा । काकवन्ध्या कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि वैश्यस्तु भार्या विप्रस्य सार्विकीम् । प्रतिवेश्मस्थितां तस्याः कामतो बुभुजे कुधीः ॥ ५ ॥
अप्रसूतिः प्रिया सा हि चपला चारुलक्षणा । विप्रस्य सन्ततेर्लोभात्तया यौवनविभ्रमात् ॥ ६ ॥
अज्ञानाच्च सतीवृत्तेरुभयोर्वा बलीयसा । प्राकर्मणा कुभार्यस्तु ब्राह्मणो निन्द्यतां गतः ॥ ७ ॥
स वैश्यो देवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । भृशं तां धर्पयामास बहुकालं स्वगेश्वर ॥ ८ ॥
व्यभिचारवशात्तत्र ह्यन्योन्यं सुखलिप्सया । शृहीतं तद्धनं तस्य धूर्तेया लुब्धचंतसा ॥ ९ ॥
ब्राह्मणी सा घनादद्यात्शृङ्गोके वै प्राप विश्रुतिम् । तेन ह्युत्तेन वै विप्रो ब्राह्मणीमत्यजत्तदा ॥ १० ॥
निर्वैशः स हि संजातो ब्राह्मणस्तु स्वगेश्वर । तेन कर्मविपाकेन तादृशो वै तदाऽभवत् ॥ ११ ॥

पश्चान्मानुष्यमापन्नो बहुशोकाऽऽकुलो भृशम् । द्वितीयं जन्म चैतद्धि ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
अत्रापि चानपत्यत्वमेकापत्यत्वमेव वा ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् येन वन्द्यत्वनाशनम् । एकापत्यभवं दुःखं न स्याद्वाऽस्यानपत्यता ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्गशीर्षे शुभे मासे शुक्लपक्षादितः खग । प्रत्यब्दं सुखसौख्याभिव्रतं तु प्रतिवासरम् ॥ १५ ॥

षोडशानां तु नारीणां पूजनं विधिपूर्वकम् । गौरीव्रतमिदं सूत सुतसौख्यफलप्रदम् ॥ १६ ॥

प्रातर्नियममास्थाय दन्तधावनपूर्वकम् । अथाऽहं शिवयोः प्रीतिमाचरिष्ये शुभव्रतात् ॥ १७ ॥

स्नानोपवासनिरता निशि जागरतत्परा । ततो मध्याह्नममये स्नात्वा कुंकुमवाससी ॥ १८ ॥

परिधायार्चयेद्गौरीं पतिपुत्रवर्ता स्त्रियम् । कुंकुमेः कज्जलैश्चालंकरणैः पुष्पमालया ॥ १९ ॥

ताम्बूलैरपि कपूरैः सौभाग्याष्टकवस्तुना । ततश्चास्तमिते भानौ वतिं षोडशतन्तुभिः ॥ २० ॥

विधाय तिलतैलेन दीपं कुर्याच्छिवप्रतः । गीतवादित्रनिर्वापैः पुराणश्रवणादिभिः ॥ २१ ॥

नैवेद्यं विधिवत्कुर्यादपूषान्नादितण्डुलैः । तथा षोडशशंखानि वेषुशूर्पाणि कारयेत् ॥ २२ ॥

सप्तधान्यफलोपेतं सौभाग्याष्टकसंयुतम् । प्रत्येकदीपं विन्यस्य गौर्षप्रे वै प्रफलपयेत् ॥ २३ ॥

पतिपुत्रसुखायैवं पूजयन्ती गिरेः सुताम् । भोजयेत्षोडशैवाय शुभास्ताः पतिसंयुताः ॥ २४ ॥

एवं विधिं समास्थाय पूजयेद्दंपतीञ्जुभान् । नानाभोज्यैस्तथा पुष्पैः पक्षिभ्यो बलिमाहरेत् ॥ २५ ॥

दीनान्धकूपणेभ्योऽन्नं सर्पिष्यात्मानप्रीक्षयेत् । एतद्द्वीरिव्रतं नाम मार्गशीर्षे समाचरेत् ॥ २६ ॥

एवंकृतविधेः सूत प्राप्यते पुत्रपौत्रकम् । नारी नियमसंपूर्णा व्रतं कुर्यात्प्रयत्नतः ॥ २७ ॥

सुखसौभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रसुखाप्तये । पेहिकं लक्षणं तस्या नार्याश्चैतत् प्रजायते ॥ २८ ॥

उदरार्तिरसृक्स्त्रावः पार्श्वपादकरादिषु । मिथ्याभिर्शंसनं कापि वाक्यदोषाद्जन्युतिः ॥ २९ ॥

स्वामिनिन्दा च हीनत्वं परेभ्यो मर्मतोदनम् ॥ ३० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्यायो दिनवस्तुतरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शकृन्मूत्रं सृजेद्यस्तु देवागारे नराधमः । गुदगोगमाप्नोति सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥

मासैकं पूजयेद्विष्णुं शिवं वा विधिनाऽण्डज । प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं दद्याद्गोमित्युतं सुत ॥ २ ॥

न पश्यति तदा पीडां गुदजामत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्यापत्रिनवस्तुतरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः पुमान्नारीमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत कृशो बलविवर्जितः ॥ १ ॥

शर्कराषेनुदनिन दशसंख्येन चाण्डज । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥

होमात्स्वस्त्ययनात्पाठाट्टायत्रीजपवोऽत्र च । तीर्थस्नानादाज्यदानाद्बली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यनवादे कर्मविपाके अध्यापत्रिनवस्तुतरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बालानां घातिनी चेषमभवत्पूर्वजन्मनि । तेनाष्टाब्दमितादर्षाद्वाग्बाली न जीवति ॥ १ ॥

अत्र जन्मनि भोः सूत तस्मात्सा मृतपुत्रका । इदं जीवेदिदं जीवेच्छिन्तं पन्तीति वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
 न जीवन्ति च तत्पुत्राः पूर्वपापात्तदाऽऽज । प्रायश्चित्तं शृणु त्वं वै येन जीवन्ति तत्सुताः ॥ ३ ॥
 श्रवणाद्दरिवेशस्य दशावृत्त्या खगेश्वर । पञ्चन्येकमितावृत्त्या शुष्येद्दे शिशुजाद्वयात् ॥ ४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चनवत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्भ्रातयेत्पूर्वं ब्राह्मणं ज्ञानवर्जितः । कुपूरोगान्वितः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यात्कालनरं सूत सर्वोपस्करसंयुतम् । सर्वस्वं वा महापापे दानमुक्तं मनीषिभिः ॥ २ ॥
 सर्वस्वदानात्कुष्ठस्य पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्रव्यं हरेत्सूत पूर्वजन्मनि 'यो नरः । सोऽत्र जन्मनि जायेत वायुपीडाभिरन्वितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं वायोर्नाशनं तस्य वच्यमहम् । जपेन्मृत्युंजयं मन्त्रं सावित्रीं च विशेषतः ॥ २ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन ब्राह्मणान्भोजयेत्तया । वायुरोगोपशान्त्यर्थं शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतनवत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजेन्मूत्रं पुरीषं च मोहदत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 शुद्रोगान्विता सा तु नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यं चरेद्भूतम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्युत्तरशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चमूव मुखजः कश्चिद्विद्याधनसमन्वितः । नानाकलासु कुशलो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
 राहुग्रस्ते प्रयागे तु सर्वस्वमददत्पुरा । तत्र भाविबलात्सूत पापमाचरितं त्विदम् ॥ २ ॥
 धर्मिता क्षत्रिया यूनि कामलोभाच्छुभानना । प्रतारितः पतिस्तस्यास्तेन दैवहतेन तु ॥ ३ ॥
 ततो मृत्युवशं प्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा चाशुभादतिदारुणम् ॥ ४ ॥
 अन्यजन्मनि दानेन स जातः क्षत्रियादथ । देशे विपाशानिकटे सप्तयोजनसम्मिते ॥ ५ ॥
 सुरूपदेहः सद्बुद्धिः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः । शूरो दाता प्रधानश्च देशेदेशेऽतिविश्रुतः ॥ ६ ॥
 किञ्चित्पापरतो धूर्तो मनोदुःखाऽऽकुलो भृशम् । धर्मणात्क्षत्रियायास्तु भर्तृसंताडनात्तया ॥ ७ ॥
 वार्द्धके कण्डुरोगार्तो निश्चयादत्र जन्मनि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ सूर्यशुक्रौ चतुर्थगौ ॥ ८ ॥
 वक्ष्यामि तस्य पापस्य निष्कृतिं पापशोधिनीम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्पालेनार्द्धपालेन वा ॥ ९ ॥
 हिरण्यं मुघटितं सर्वाभरणभूषितम् । पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः पुष्पैर्नानाविधैस्तथा ॥ १० ॥
 दीपैर्विचित्रैर्विधिना दद्याद्दिप्राय धीमते । गणनाथं तथा दद्यात्सौवर्णं दशमापकम् ॥ ११ ॥
 एवं विधानं यः कुर्यात्पूर्वपापविशोधनम् । न तस्य ददुःखं च तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
 अकालमरणं तस्य प्रायश्चित्तेऽकृतेऽप्य च । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं वर्पसप्ततित्मम् ॥ १३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशताधिकसहस्रतमः ॥ ११९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजन्मूत्रं पुरीषं च मोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 युदरोगान्विता सा तु नारी पापप्रणाशनम् । वक्ष्ये गोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यं व्रतं चरेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः स्त्रियं साध्वीं कामात्पापविमोहितः । प्राग्भवे नियतं सोऽत्र काश्यं भजति जन्मतः ॥ १ ॥
 तेनैव मृत्युमाप्नोति रोगेण च पतत्रिण । प्राप्ते रिष्टेऽप्य नष्टायुर्जायते च तदेनसा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यका घातिता पूर्वं तस्मात्कन्याप्रजा भवेत् । जन्मन्यत्र महाभाग पूर्वपापादिदं फलम् ॥ १ ॥
 पूजनाल्लक्षरुद्राणां वा तदर्घार्धपूजनात् । मुच्यते पूर्वपापाच्च घोरात्कन्यावधाविह ॥ २ ॥
 अथवा विधिना सूत तडागोत्सर्गपुण्यतः । विप्राणां भोजनात्तस्मिन्तडागे गोप्रदानतः ॥ ३ ॥
 पूर्वपापाद्भिमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः द्व्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या च पूर्वभवे नारी देवद्रव्यापहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र भवेद्वायुप्रपीडिता ॥ १ ॥
 देवालये सुकचिरं कृत्वा संस्थाप्य देवताम् । वायुरोगोपशमनं निश्चितं जायतेऽण्डज ॥ २ ॥
 भोजयेत्तत्र वै विप्रान्वासुभीतयै पतत्रिण । दानं विचानुसारेण विचशाठ्यं न कारयेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः त्र्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फश्चित्सात्रकुले सूत पूर्वजन्मन्यभूद् ध्रुवम् । गिरिवासी महादुष्टश्रीर्यकर्मरतो वृढः ॥ १ ॥
 छुण्ठितो ब्राह्मणस्तत्र मार्गे सन्ताडितो भृशम् । तत्ताडनान्महाबाहो मृतः काले द्विजोत्तमः ॥ २ ॥
 गते बहुतये काले स जातो ब्रह्महाऽधुना । गङ्गायमुनयोर्मध्ये क्रूरकर्मा महोद्यमी ॥ ३ ॥
 माक् शिवाराधनात्पुण्याद्वाहुजः कुष्ठसंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापीघनाशिनीम् ॥ ४ ॥
 विचानुसारतः कार्यो वृषभोऽत्र द्विरण्मयः । शौद्रवस्त्रयुतो भव्यः शृङ्गाभ्यां संयुतो महान् ॥ ५ ॥
 स देवो वेदविदुषे कुष्ठदोषोपशान्तये । दानेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवः ॥ ६ ॥
 तस्मान्छिवप्रसादाद्द्वै कुष्ठस्तस्य प्रणश्यति ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुस्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्वाहुजा काचिद्भृशः प्रियरता सदा । दानधर्मरता साध्वी विप्राणां पूजने रता ॥ १ ॥
 मृतस्य विपयोगेन गृहीतं हि धनं तथा । तद्दुःखेन पतिस्तस्या मृतपुत्रः शुभान्वितः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं चोम्रे सुपुत्रवधसंज्ञकम् । प्राप्ता यमपुरं भुक्त्वा पूर्वपुण्यफलानि वै ॥ ३ ॥
 तद्वत्पापफलात्सुत घोरात्त्रकसंज्ञकात् । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता पर्वतेऽधुना ॥ ४ ॥

क्षात्रे कुले महापुण्ये राज्येऽत्रास्ति पतत्रिण । सा रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरायणा ॥ ५ ॥
 मध्यस्वरूपा सिद्धार्या सुशीला गौरवान्विता । नातिव्यययुता पुण्या स्वकुलेष्वभिर्यवदा ॥ ६ ॥
 पतिप्रियरता चोप्रा सुखैश्वर्यधनान्विता । पुण्यादिदं तथा पापालोभादद्या स्वल्पपुत्रका ॥ ७ ॥
 स्वल्पपापरता काले बाल्ये व्याधिसमान्विता । यौवने भर्तृसंयुक्ता बाधके पुत्रवर्जिता ॥ ८ ॥
 सपत्नीपुत्रवधजातपूर्वपापात्पतत्रिण । लक्षणैरेभिरादद्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ९ ॥
 विष्णुः कार्यः शतैर्माषैः सौवर्णैर्विश्वयोनिभृत् । तद्गन्महेश्वरं कुर्याद्गन्धैः पुष्पैरलंकृतम् ॥ १० ॥
 देयो विप्रेषु पात्रेषु पूर्वपापापनुत्तये । जपेदष्टाक्षरं मंत्रमयुतं होमयेत्ततः ॥ ११ ॥
 गायत्रीं च जपेत्तद्ब्रह्मद्याद्वाश्च तथा सुत । भोजयेच्छक्तितो विप्रांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १२ ॥
 एवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः । न पुत्रवधमाप्नोति सौख्यं तस्या विवर्धते ॥ १३ ॥
 विप्राणां पूजनादानात्तस्याः सन्ततिवर्द्धनम् । जीवनं कथितं तस्या वर्षाणामष्टसप्ततिम् ॥ १४ ॥
 रिष्टं पष्टिमिते वर्षे ध्रुवं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥

इति श्रीधृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अव्यायः पंचोत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रकुलोत्पन्नः पित्रादिवचनानुगः । सदाचारः सुशोभादयो दयानियमतत्परः ॥ १ ॥
 ऋयविक्रयकर्ता च किंचिद्ब्रह्मपारवान् भुवि । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 मातृपक्षमनादृत्य प्रीतिर्वै भ्रातृमातुलैः । ह्यसृग्वातगदात्तत्वं बाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः ॥ ३ ॥
 फाष्ठलोष्टाश्मशस्त्रार्थैर्घातस्तु करपादयोः । बहुपुत्रप्रसूतिश्च ह्यपुत्रा जायते भुवि ॥ ४ ॥
 मृतपुत्रत्वमेतद्वै जायते केन मानद । जातमात्रा मृताः केचित्केचित्पौगण्डमाश्रिताः ॥ ५ ॥
 केचिद्दृष्टा न वा चापि मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । रक्तस्त्रावाद्भृशं पीडा मासेमासे प्रजायते ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रे समुत्पन्नः किंचिद्भूमिपतिस्तथा । परे जन्मनि वैश्यस्तु परवित्तापहारकः ॥ ८ ॥
 दूतिकाकर्मनिरतो नानालोकाभिमेलकः । ग्रामाधीशोऽभवत्सोऽपि ततः स्वातन्त्र्यमीषिवान् ॥ ९ ॥
 एको ग्रामेऽवसद्विप्रः शान्तो दान्तः क्षमी सदा । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त चापुत्रो वित्तसंयुतः ॥ १० ॥
 कालेनैव मृतो विप्रो हतं तेन धनं महत् । मिथ्याभिशंसनेर्वाक्यैः क्रोधभर्तृनतर्जनेः ॥ ११ ॥
 अपुत्रमृतविप्रस्य सर्वस्वं नीतवांस्तदा । निराधाराः सुता जाता न कृतं द्विजभोजनम् ॥ १२ ॥
 क्रियाकर्म कृतं नैव सर्वं राज्ञा हतं च तत् । एवं कृतापराधोऽसौ क्षत्रियो दूतिकायुतः ॥ १३ ॥
 किञ्चित्कालान्तरे चैव चीरार्थं गतवान्यदा । म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गे गतोऽसौ यमशासनम् ॥ १४ ॥
 अपश्यत्पच्यमानांस्तु नरके भृशदारुणे । दानधर्मादिना पूर्वादिह जन्मनि मानद ॥ १५ ॥
 विप्रवंदो समुत्पन्नो जातो वै चेह जन्मनि । जन्म चेदं द्वितीयं वै विप्रत्वस्य हि कारकम् ॥ १६ ॥
 पूर्वकर्मविपाकेन कन्याऽपत्यं प्रजायते । ब्रह्मस्वरहणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १७ ॥
 नानापत्यानि पच्यन्ते नानाकर्माजितानि वै । पुरा कृतानि कर्माणि भुज्यन्ते जन्मजन्मनि ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

मायाश्चित्तं वद स्वामिक्षीवंधेन मुतश्चिग्म् । कन्याऽपत्यप्रशमनंः त्रदुपुत्रकरं तथा ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुशुभे भूमिदेशे तु गोमयाशुपलितके । आसनं त्वाविकं स्तीर्यमथवा त्वजिनं शुभम् ॥ २० ॥
 छादयेच्छुक्लवस्त्रेण तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यसेत् पात्रं वैणवं सकपालकम् ॥ २१ ॥
 स्थापयेत्काश्यपीं मूर्तिं सौवर्णीं शुभलक्षणाम् । सुक्तायज्ञोपवीताढ्यां निष्कसौवर्णनिर्मिताम् ॥ २२ ॥
 दधानां करयुग्मेन चाक्षमालां कमण्डलुम् । कश्यपाद्गामभागे वै त्वदिति विश्वमातगम् ॥ २३ ॥
 सौवर्णीं स्थापयेत्सूत सुवर्णद्रपनिर्मिताम् । आसनेऽत्र समास्थाय ततो द्रोणादिशंदिशम् ॥ २४ ॥
 हारकेयूरमुकुटकुण्डलाभरणान्वितम् । एवं तौ दंपती सम्यगर्चतां पर्वतोपरि ॥ २५ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां भक्त्यादिविविधैर्धुणैः । नानार्थफलदानाच्च नानापुष्पसमर्पणात् ॥ २६ ॥
 पूजान्ते प्रार्थयित्वा तु मंत्रमेनमुदीरयेत् ।

मंत्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि विप्राणां वै हतं धनम् ॥ २७ ॥

दूतिकाकर्मनिरतो वाक्यदोषादि यत्कृतम् । तत्सर्वं क्षम्यतां देव तव मूर्तिं ददाम्यहम् ” ॥ २८ ॥
 अदितिं च प्रणम्याय कृतांजलिरिदं ब्रुवन् ॥ २९ ॥

मन्त्रः ।

“ अदिते विश्वमातस्त्वं - शरण्या शरणार्थिनाम् । प्रजादुःखौवसंतप्तहृदयस्य ममेश्वरि ॥
 संप्रणाशय दुःखं हि प्रजां देहि यज्ञस्विनीम् ” ॥ ३० ॥

एवं कृत्वा विशुज्याय ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा ॥ ३१ ॥
 चन्द्रसूर्योपरागे तु ब्राह्मणाय समर्पयेत् । एवं कृतविधिः सूत कृष्णां गां प्रदत्ततः ॥ ३२ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेच्च समृद्धिभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ ३३ ॥
 लोष्टकाष्ठादिशस्त्रायैः करपादत्रणं वदेत् ॥ ३४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडुत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । स राजयश्मरोमेण युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 व्यस्मिन्वयसि पक्षीन्द्र मोऽपि प्राणैर्वियुज्यते । महापापोद्भवाद्गोमात्र चोक्ता निष्कृतिर्मया ॥ २ ॥
 अपि ज्ञानकृतात्पापाद् दृढरूपेण काश्यपे । नाशयेत्परमं सिद्धं पूर्णायुष्कमपि ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तोत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परगर्भं तु यः कश्चिद्दातपेज्ज्ञानवर्जितः । जलोदरेण सततं रोगेणात्र प्रपीडयते ॥ १ ॥
 जलधेनुप्रदानेन विधिना गरुडाग्रज । ताम्बररूप्यसुवर्णानां दानात्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभूत्कुरुक्षेत्रे कृषिकृद् वेदपारगः । स्वज्ञातीवस्य चान्यस्य वृत्तिलोपमकारयत् ॥ १ ॥
 तत्सम्बन्धेऽभवद्युद्धं द्वयोरेको मृतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
 भुक्त्वा तदवापजं सर्वं शतद्वनिकटेऽधुना । स हि जातो द्विजश्चात्र वेदाभ्यासाच्च पुत्ररु ॥ ३ ॥
 कुष्ठक्षपान्वितश्चात्र युवभावे पतत्रिण । तत्पापनाशनं सर्वं प्रापश्चित्तं प्रवच्यहम् ॥ ४ ॥

वेदाभ्यासान्महासूत सावित्रीजपतस्तथा । गङ्गायां वासतः सर्वपूर्वपापाच्च्युतो भवेत् ॥ ५ ॥
 न कुण्डवृद्धिरत्रास्ति तत्कृते शमनं नहि । जीवेत्पष्टिमितान्दान्तं रिष्टं चैव प्रणश्यति ॥ ६ ॥
 गतिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासाज्जपात्तथा । भविष्यति शुभा लोके पत्र च रगेश्वर ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वयानन्दकरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । बभूव भर्तृसुहृदामाज्ञापालनतत्परा ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि सा विमा काश्यां जाता हि सुव्रता । व्रतदानपरा चापि भर्तृतोषणलालसा ॥ २ ॥
 पञ्चपञ्चाशदब्दान्ते प्रवेक्ष्यत्यत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चितार्त्रा तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
 सा गमिष्यति वै स्वर्गं चात्र जन्मनि वै नरः । भविष्यति महाराजकुले राजाऽतिधार्मिकः ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वातरोगेण दारुणेन पतत्रिण । पूर्वजन्मनि यश्चाद्यादन्नं शूद्रगृहाश्रितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं स्मृतम् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात् सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 पापक्षये क्षयं याति रोगस्तत्पापजस्तिवह ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्गं पातयेत्पूर्वं या नारी पापमोहिता । जलोदरकृता पीडा जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 रजतस्वर्णताम्राणां दानाद् रोगविनाशनम् । जलधेनुप्रदानेन तथैव विनवासुत ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सूत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मरता भन्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
 पूर्वमासीच्च मुखजा सगर्भा फललालसा । त्रोटितं वै तथा चान्यफलं भोक्तुं विनाऽऽज्ञया ॥ २ ॥
 तं कर्मविपाकेन फलहीनाऽत्र जन्मनि । भवन्ति खलु ये पुत्रा अर्वागष्टाब्दतोऽण्डज ॥ ३ ॥
 पश्चत्पामाप्नुवन्त्यत्र यस्मादकृतनिष्कृतेः । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ ४ ॥
 शनिवारेऽण्डजश्रेष्ठे निमंत्र्याश्वत्यकं सुत । तत्तले ब्राह्मणान् सूर्यदिने पष्ट्यां तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
 नानाफलैस्तथा पक्वैः सांप्रै रससंयुतैः । फलानि विकिरेत्तत्र कृत्वाऽश्वत्यप्रदक्षिणाम् ॥ ६ ॥
 पूजयेत्तं महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या काचिद्वातपेद्वाक्षणं सुतम् । साऽत्र जन्मनि कुष्ठेन पापरोगेण पीडयते ॥ १ ॥
 ततो वै ध्रियते सा च गलत्कुष्ठेन चाण्डज । पापाज्ज्ञानकृतात्पूर्वात्र चोक्ता निष्कृतिर्मया ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुर्दशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दशे दि यासुने ह्यासीत्पूर्वं बाहुजसंज्ञकः । गङ्गास्नानं कृतं पूर्वं बाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥

‘शकटेन कुटुम्बस्य पालनं ह्यकरोत्सदा । एकस्मिन्चै दिने गत्वा ददाह वनमद्भुतम् ॥ २ ॥
 वशं देवस्य संप्राप्तो जीवा दग्धा महाबलाः । बन्धोः साहाय्यतस्तत्र कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकास्तथा । माघे तु जाह्नवीघ्नान्तात्स जातः शूद्रजे कुले ॥ ४ ॥
 विपाशानिकटे देशे योजने सप्तसम्मिते । भव्यो महोद्यमी गौरः कृशाङ्गो लोचनेऽल्पदृक् ॥ ५ ॥
 बहुलोभी बहुस्त्रीको देवतातिथिपूजकः । भ्रातृहीनः शठो धूर्तः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ६ ॥
 पञ्चमे । भवने राहुर्भूमियुक्तोऽल्पसन्ततिः । लक्ष्णैर्लक्षितश्चोक्तैरवेहि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
 बन्धोः साहाय्यतस्तत्र कृतं कर्मातिदारुणम् । पुत्रावरोधकं कर्म वलवच्चैतदेव हि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

विन्मयं वद मे स्वामिन् सुतसौख्यविवर्द्धनम् । सर्वपापप्रशमनं लोकानां हितकारणम् ॥ ९ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि जन्तुदाहविनाशनम् । वनदेशी तेन कार्या पलेनार्द्रपलेन वा ॥ १० ॥
 हिरण्मयी शुभाऽऽलेख्या पत्रे वै चतुरस्रके । वनजीवास्तथा लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥
 प्रजापतिस्तथा कार्या मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमानं तु गणाध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥
 संपूज्या पुष्पगन्धाद्यैः सा देवी कार्यसाधिनी । सा वै देया विधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
 प्रजापतिस्तथा देयः सर्वकल्मषनाशनः । शृणुयाद्भारतं वापि पारायणाविधानतः ॥ १४ ॥
 ‘अष्टाक्षरं तथा मंत्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशाग्रं तद्दर्द्रं वा जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १५ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजयेत् । तावज्जपेत्सूर्यमंत्रं विधिवत् प्रणवादिकम् ॥ १६ ॥
 विप्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ १७ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि निश्चितम् । अकृते तु यथाशक्ति रिष्टं पट्टपञ्चकेऽब्दके ॥ १८ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं नवसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचदशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १११५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परात्रं या हरेन्नारी* पूर्वजन्मनि सुव्रत । साऽज्ञाजीर्णेन रोगेण दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
 कुर्यान्नानाविधं चाद्रं रसैः सर्वैः समन्वितम् । विप्रेभ्यो भोजनं दद्याच्छतत्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ २ ॥
 होमयेच्च तयाऽन्नानि गायत्र्या त्र्यंशकेण तु । सुच्यतेऽजीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रकम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १११६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्तिं च यः कश्चिद्देवागारस्थितां कुधीः । भर्ता कुर्यान्नरो मोहात्पररेण स्यापितां पुरा ॥ १ ॥
 अपतिष्ठो भवेदत्र जन्मन्यय खगापिप । वर्षत्रयं तथाऽभत्यपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १११७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचरेद्राजवधं मोहात्पूर्वभवे नरः । स राजयक्ष्मी विज्ञेयो घोरपापयुतो नरः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः । गोभूहिरण्यामिष्टान्नतिलवस्त्रप्रदानतः ॥ २ ॥
 धृतपेनुप्रदानेन क्षयरोगं न पश्यति । दानं ययानुमानेन सर्वस्वार्द्धमेव च ॥ ३ ॥

देयं द्विजवधादौ तु विचार्यात्रि प्रयत्नतः । तत्क्षणं काश्यपेयात्र क्षयरोगः प्रशाम्यति ॥ ४ ॥
रिष्टेनैव विनाशः स्यात्तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नरी घातयेत्काचित्परगर्भं पतत्रिण । जलोदरेण रोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गास्नानेन सततं विधिनाऽर्के मृगे स्थिते । तथा सज्जलपानेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वाग्विरोधी भवेद्यश्च पूर्वजन्मनि वादिनः । सोऽत्र जन्मनि मृकत्वं व्रजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
मोहादिदं चरेत्सूत-दद्याद्दानं द्विजालये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
संछाद्य बन्धनैः शुद्धैः क्षौमजैर्गुरुद्राग्रज । एतत्तत्पाक्तनाथस्य नाशनं समुदाहृतम् ॥ ३ ॥
इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अत्र जन्मन्यसौ वन्द्या प्राग्भवेऽभूत्सुतास्त्रिता । अयोध्यासंभवा सुभूर्धनमर्तुसमन्विता ॥ १ ॥
पूर्वपापप्रभावेण सपत्न्या गर्भनाशनात् । जातेयं पादजाऽत्रैव दुःखार्ता सुतवर्जिता ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापमणाशनम् । काश्यां गत्वा सुविधिना शिवमाराध्य यत्नतः ॥ ३ ॥
व्रतैर्दानैर्माहापुण्यैर्नावाभिभवविस्तरैः । शिवरात्रौ ततः पश्चाद् दीपमालादिनेऽण्डज ॥ ४ ॥
अर्धरात्रे महानद्या मध्ये स्नानं तु कारयेत् । मंत्रैर्वैरुणसूक्तैश्च नौकायां वा पतत्रिण ॥ ५ ॥
या चैवं कुरुते सम्पत्कस्याः स्यात्सन्ततिर्ध्रुवम् ॥ ६ ॥

इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दां तु यः कश्चित्प्राग्भवे विनतासुत । कुर्याद्दुर्मतिमापन्नः खल्वाटो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दद्यात्सं कपिलां धेनुं सर्वोपस्करसंयुताम् । ब्राह्मणाप दरिद्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्वाजवधं सुत । साऽत्र जन्मनि तत्काले क्षयरोगनिपीडिता ॥ १ ॥
यक्ष्मणा वै क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । घातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरसमाप्तम् ॥ २ ॥
दृढकर्मकृतात्पापात्तस्मात्प्रोक्तं पतत्रिण । पापनाशकरं किञ्चित्कर्म चात्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्विरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वभवे सुत । मृकत्वं जायते तस्याश्चात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं दानं दद्याद्देस्य पुस्तकम् । विप्राय वेदविदुषे पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
क्षौमयेन तिलान्मयस्या भोजयेद् ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥
इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भजनं कुर्यान्नारी पूर्वभवेऽण्डज । प्राप्तिमाया देवगृहे स्थापितायाः परेण च ॥ १ ॥
अप्रतिष्ठान्विता साऽत्र जायते वै स्वगाधिप । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिद्भिजो महाभाग ह्यासीदङ्गे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतवाञ्छाद्भुक्तमम् ॥ १ ॥
विधिना तेन दत्तानि काम्यश्राद्धानि तत्र वै । ततो भाविचलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभादत्तं न तद्धनम् । सर्वमिलित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
ततो बहुतिये काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्तं पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ४ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मयुगमण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
विशालाक्षो घनी मानी सुरूपो मितदो घृणी । बहुदेशाधिकारादयः पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ६ ॥
लोभी क्रूरो महाभुद्रः सदा चिन्ताममन्वितः । सन्तानमुखहीनस्तु मुरूपस्त्रीमुखोऽञ्जितः ॥ ७ ॥
बन्धुहीनो व्यथी क्षीणः सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधिनीम् ॥ ८ ॥
कुबेरप्रतिमां रीक्ष्मीं पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धाधमितां वापि निजवित्तानुमारतः ॥ ९ ॥
सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्याच्छुभं स्वर्गेन निर्मितम् ॥ १० ॥
शुभं लेख्यं पवित्रं च पुत्रसन्ततिवर्द्धनम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्य रिष्टं न जायते ॥ ११ ॥
प्रापश्चित्तेऽकृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिद्भिजो महाभाग ह्यासीदङ्गे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
द्विधानत्तेन दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद् । ततो भाविचलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभादत्तं न तद्धनम् । सर्वमिलित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
ततो बहुतिये काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्तं पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ४ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मयुगमण्डले देशे रम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
विशालाक्षो घनी मानी सुरूपोऽमितदो घृणी । बहुदेशाधिकारादयः पुण्यात्सर्वं फलं त्विदम् ॥ ६ ॥
लोभी क्रूरो महाभुद्रः सदा चिन्ताममन्वितः । सन्तानमुखहीनस्तु मुरूपस्त्रीमुखोऽञ्जितः ॥ ७ ॥
बन्धुहीनो व्यथी क्षीणः सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधिनीम् ॥ ८ ॥
कुबेरप्रतिमां रीक्ष्मीं पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धाधमितां वापि निजवित्तानुसारतः ॥ ९ ॥
सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैस्तां देयाद्ब्राह्मणाय वै । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सुवर्णममितं शुभम् ॥ १० ॥
लेख्यं पवित्रं परमं पुत्रसन्ततिवर्द्धनम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्य रिष्टं न जायते ॥ ११ ॥
प्रापश्चित्तेऽकृते त्वत्र चायुः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२७ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकृलोत्पन्नो वांताधिकनारीखान् । क्षमाद्गः-क्षीणवर्णश्च स्वयङ्गृष्टिर्विनीचिकः ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहात्परनिन्दां समाचरेत् । खल्वाट्कुरुयुता सा हि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्भोगाद्भिषुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्तो जायतेऽत्र वै ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं शुद्धं नवं वेदविदे च तत् ॥ २ ॥
 कुटुम्बिने दरिद्राय दद्याद्दोषापनुत्तये । गण्डमालाहरं चैतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलघ्नीयं महादुष्टा पूर्वमासीत्स्वगाधिप । अत्र पूर्वकृतात्पुण्यान्मानुषीं संकरा स्मृता ॥ १ ॥
 धनपुत्रविहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तु प्रवक्ष्यामि प्रयागे मरणात्पुनः ॥ २ ॥
 वासात्पापं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्षाघातं तु यः कुर्यात्सभायां ब्राह्मणस्य च । पक्षाघातेन रोगेण पीडितोऽत्रैव जायते ॥ १ ॥
 दद्यान्निष्कत्रयं स्वर्णं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तस्माद्भोगाद्भिषुच्येत पक्षाघातात्पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजवल्लभा । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्ता जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्यादत्र च कम्बलम् ॥ २ ॥
 नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अवधीदालकं कश्चिद्ब्राह्मणस्य स्वगाधिप । वङ्गदेशे वसन् पूर्वं चात्र जन्मनि गीढजः ॥ १ ॥
 धीरः सर्वकलाभित्तो नानाशास्त्रविशारदः । धनधान्यरतश्चात्र चन्द्रस्त्रीमुखभोगभाक् ॥ २ ॥
 विद्यादानात्कृतात्पूर्वं शृणु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ३ ॥
 विप्रवालकघातोत्यात्पातफाद्वै स्वगाधिप । महाक्रोधपरो लोभी नानादुःखैस्तथाऽऽकुलः ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य बालघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे वा महास्यले ॥ ५ ॥
 नैमिषारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिवच्छिवान् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान् विधानतः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तद्गन्ते होमयेत्तथा । पश्ये चतुःश्रे वा कुण्डे चाज्यतिलाज्युभान् ॥ ७ ॥
 शक्त्या च भोजयेद्विषाञ्छेवास्त्रासारलङ्घुर्कः । नानाभक्ष्यफलैश्च वसैर्मर्त्यैस्तथाऽर्चयेत् ॥ ८ ॥
 विविधां दक्षिणां दद्याद्दुर्मौक्तिकरीं तथा । यश्चानेन विधानेन प्रापश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥

स बालघातजात्पापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दश्यामयाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
 मम ध्यानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्घ्यपाद्याद्यैर्नैवेद्यैर्विविधैस्तथा ॥ ११ ॥
 तमहं सर्वपापेभ्यो विमोक्षयामि खगेश्वर । आयुस्तस्य शतं प्रोक्तं पञ्चवर्षाधिकं खग ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते यस्मात्पञ्चम्यां चन्द्रवासरे । प्रायश्चित्तेऽकृते सूत चत्वारिंशन्मिताब्दके ॥ १३ ॥
 रिष्टं स्यात् क्षयरोगेण सप्तजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ १४ ॥
 नहीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् । पुत्रवृद्धिकरं चात्र यथा प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १५ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनाऽपराधं या नारी परपक्षं च घातयेत् । पक्षाघातेन रोगेण पीडिताऽत्रैव जायते ॥ १ ॥
 तथा निष्कमितं स्वर्णं देयं पापविशुद्धये । मुच्येताऽत्र महारोगात्पक्षाघातान्न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचत्रिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्तत्र मथुरायां खगाधिप । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
 घोरे कलियुगे प्राप्ते पापाक्रान्ते महाबले । भारवतारणार्याय क्षत्रियाणां क्षयाय च ॥ २ ॥
 कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै दिवि ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुनखी जायते सात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
 दद्यात्सुवर्णं सततं स तद्दोषविनाशनम् । चांद्रायणत्रयं कुर्यात्तदा तद्दोषशान्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गजघातकरी प्रोक्ता या पूर्वं घातयेन्नृपम् । राजयक्षमान्विता साऽत्र तस्मिन्व्यसि भामिनी ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणुष्वत्र खगेश्वर । यस्मिन्कृते हि विधिना पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
 स्वर्णगोभूमिमिष्टान्नपृतधेनुतिलानि च । देयानि श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
 रिष्टं त्रिंशन्मितेऽन्दे तु प्रायश्चित्तेऽकृते त्विह ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनाऽपराधं यः षष्टिर्दृश्यं हन्यात्पगाधिप । प्राग्जन्मन्यय युक्तः स्याद्भक्तार्जुन्दरुजा भृशम् ॥ १ ॥
 भविष्यति न सन्देहस्तस्य मृत्युः मगाधिप । अपि दानशक्तिर्वापि दत्तैरेव जन्मनि ॥ २ ॥
 त्रिंशो वर्षे महारिष्टं रक्ताधिक्यान्महाबलात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाढातयेर्दृश्यमन्यजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मनि विज्ञेयो रक्तार्जुन्दामन्वितः ॥ १ ॥

प्राजापत्यंचतुष्केण घृतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्मानाशनम् ॥ २ ॥
पापक्षय महाभाग क्षयः पापरुजोऽपि हि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागता येयं शक्तिर्माथुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय हृष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
प्राप्ते कलियुगेऽत्रैव सर्वपापविवर्जितम् । कृत्वा चाद्भुतकर्मणि पुनस्तत्रैव यास्यति ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिवेत् । साऽत्र जन्मनि मृगस्य कृच्छ्रेणाति प्रपीडयते ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या घोरपापहरं मुत । सुवर्णपद्मदानं च सपत्रं ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय विधिज्ञाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रोत्तमो जातः किञ्चिद्विषमन्वितः । कासश्वासादिना धाषा ह्युदरार्तिश्च तस्य वै ॥ १ ॥
ऋषिक्रयकर्ताऽस्ती कृषिवाणिज्यतत्परः । प्रिया प्रीतिपरा तस्य व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ २ ॥
किञ्चित्क्रोधयुता सा वै कुवाक्पानाश्च भाषिणी । उदरे वातना रोगाः शिरोर्तिर्नैत्रतोदनम् ॥ ३ ॥
नैकोऽपि दिवसस्तस्या यस्मिन् सा मुदिता भवेत् । रजोदोषात्प्रपीडयेत् वेदनाभिस्तयाऽऽतुरा ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ।

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्तुः कृतं कर्म नैतत्स्वीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि सा शूद्री द्विजभक्तिपरायणा ॥ ५ ॥
व्रतानि विविधान्येव चक्रे वै सुखकांक्षिणी । तद्दृष्ट्वा धान्यराशेस्तु भक्षणाय सपागताऽपि ॥ ६ ॥
ब्राह्मणस्य शुभां गां वै धान्यराशिं समश्नतीम् । गृहीत्वा लकुटीं सा वै भृशं कुशावताडयत् ॥ ७ ॥
सगर्भा मुरभिर्वत्स गर्भः कुट्युपधातनात् । मृतः सा मुरभिर्वत्स प्रसवे ह्युत्खिता भृशम् ॥ ८ ॥
शिशुदुःखेन मुरभिर्भृशमाक्रंदती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ ९ ॥
पश्चान्मानुष्यमापन्ना व्रतज्ञानप्रभावतः । तृतीयं जन्म चैतद्धि मृतापत्यत्वरकारकम् ॥ १० ॥
सप्तजन्मनि चैवं हि गोस्त्रीब्रह्मघादधुवम् । नानाप्राकर्मणां तेषां नानापत्यार्थदुःखता ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येनापत्यं हि जीवति । अनुग्राहोऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

माते नमसि संप्राप्ते ह्यनुकूलभ्रदेऽहनि । सपत्नीकः शुचिः स्नात औषधैः घ्नानमंत्रतः ॥ १३ ॥
उपोषणं दिवारत्रौ प्रयोदश्यामतन्द्रितः । पूर्णमास्या दिनं प्राप्य प्रातर्भानुदये सति ॥ १४ ॥
मुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । तत्रोपरि गवां स्वानं चोदशमुत्तमाश्रितम् ॥ १५ ॥
अर्दणाद्युपचारैश्च कुंकुमाद्यैः समर्चयेत् । कुर्याद्दृष्टदलं पत्रं चित्रवर्णं मुरोभनम् ॥ १६ ॥
तत्रोपरि न्यसेदेवं माधवं फलशोऽर्चयेत् । सौवर्णं राजते पत्रे सापुर्धं सचतुर्भुजम् ॥ १७ ॥

उपचारैः शुभैर्गन्धैर्पुष्पैश्च कुसुमादिभिः । विष्णुसूक्तेन सूक्तेन श्रियः सूक्तेन पूजनम् ॥ १८ ॥
 पुष्पैश्च गन्धधूपार्घ्यैश्चैद्विधैर्गुणैः । रुद्रैकादशनीभिश्च जपेद् रुद्रविधानतः ॥ १९ ॥
 तथा लक्ष्मिदैः पुष्पैरर्घ्येद्गन्धवारिभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पापसेन वा ॥ २० ॥
 रुद्रस्यायुतहोमं च समिदाज्यादिभिश्चरेत् । एवं पृथग्विधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २१ ॥
 होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २२ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया कर्मवशतः पुरा जन्मनि दुर्धिया । गोः कृतो गर्भघातो हि लकुट्या कुक्षिघातनम् ॥ २३ ॥
 तेन वै कर्मणा प्राप्तं मृतगर्भादिकं भृशम् । मृतसन्ततिदुःखानि प्राप्यन्ते च तदेनसः ॥ २४ ॥
 तत्तदेनोपशान्त्यर्थं दानं संप्रदद्याम्यहम् ” ॥ २५ ॥
 स्वस्त्यस्तु चेति स प्रोक्तः कोदादिति विसर्जयेत् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य शक्त्या वै तोषयेद्विजात्र ॥ २६ ॥
 भूमिद्रविणवासांसि दानं दत्त्वा विधानतः । व्रतान्ते सुराभि दद्याद्देम द्रव्यादि शक्तितः ॥ २७ ॥
 अहश्शेषं ततः सर्वं भोजयेदित्वन्धुभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ २८ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैर्वातः स्याद्दुपलेखनात् । श्रृंगिणां चोपघातानि जायन्ते व्रणजात्रयः ॥ २९ ॥
 जलाकुलत्वं स्पर्शोऽग्नेस्तादृक्तत्र प्रजायते । नार्यगे विकृतिव्याधी मुखे तिलव्रणादिकम् ॥ ३० ॥
 पितृजामातुलान्यादेर्विषवारिंश्च जायते ॥ ३१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । प्रदरेणातिदुःखेन साऽत्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदरं नाशयेन्महत् । दद्याद्रत्नमयं पद्मं सपत्रं ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय सुशीलाय पूजिताय यथाविधि ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विप्रस्त्रिविधां वै सुरां पिबेत् । मृत्रावरोधरोगेण सोऽत्र मृत्युवशं व्रजेत् ॥ १ ॥
 चिह्नेन श्यावदन्तेन लक्षितः पापजः सदा । सप्तजन्मनि रोगेण मूत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ २ ॥
 दद्यात्पाकपापजात्सूत प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षयार्थं विधिवत्कृच्छ्रं सान्त्तपनं चरेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अकामतश्च या नारी वैश्यघातनतत्परा । पूर्वजन्मनि पक्षीन्द्र साऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 ग्कार्युदसमाक्रान्ता दृष्टपापप्रयोजिता । महारिष्टेन सा याति यमलोकं स्वगाधिप ॥ २ ॥
 चत्वारिंशन्मिमे वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्वारिंशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिपूर्वभवे पुण्या मुखजाऽत्र च बाहुजा । देजो सारस्वते प्राप्ता सर्वकर्मान्विता सती ॥ १ ॥

क्षयरोगयुता चात्र युवभावे खगाधिप । प्राक्पापाद्दुस्तरात्सूत कंठपादादिसम्भवात् ॥ २ ॥
निष्कृतिं कदलीं दद्यात्सुवर्णत्रयसंयुताम् । भोजयेद्ब्राह्मणान्पश्चाच्छिवपूजनतत्परान् ॥ ३ ॥
या त्वेवं कुरुते भक्त्या कदलीदानमुत्तमम् । नश्येच्च क्षयरुक्तस्याः सुखमाप्नोति वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥
आसुर्वपाणिं पष्टिः स्यात्तथा सप्ततिसंख्यकम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्वारिंशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरोऽतिबलौत्कर्पात्परस्त्रीं कामयेत्पुरा । इह वै यौवने प्राप्ते सोन्मादी जायते भृशम् ॥ १ ॥
दद्यात्प्रजापतिं देवं सौवर्णं शक्तितोऽण्डज । मृगं स्वर्णमयं तद्वत्पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गाधर्वीं विधिना सूत सोन्मादान्मुच्यते त्विह ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टत्वारिंशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परस्वर्णोपहारिणी । साऽत्र जन्मानि रोगेण कुनवारख्येन वाध्यते ॥ १ ॥
दद्यात्सुवर्णशतकं विप्राय विनतात्मज । सुवर्णस्तेयपापेन मुच्यतेऽत्रैव जन्मानि ॥ २ ॥
चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्यहा यो भवेत्पूर्वं भवे ना चात्र निःप्रजाः । रक्तार्जुदेन रोगेण वाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
व्रतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्यस्य दानेन रक्तार्जुद्विनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्चिन्म्लेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्यान्वितः सुधीः । स्वधर्मानिरतश्चापि दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
त्यागी शूरो महोत्साही देशे केरलके सुत । स्वामिधर्मपरो नित्यं सपत्नीकः सपुत्रकः ॥ २ ॥
प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्माऽपि महात्मनः । दुष्टाः प्रजाः क्रोषयुक्ता बभूवुर्विमुखास्तदा ॥ ३ ॥
तस्मिन्काले त्वभृशुद्धं घोरं तस्मिन्पुरे तदा । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
तस्य पत्नी महाभागा साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तुः प्राणावलंबिनी ॥ ५ ॥
घातयित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं पतिव्रता । मृते पत्यौ न जीवामीत्युत्तवा मृतवती तदा ॥ ६ ॥
तद्गुणात् साऽन्तकालेऽपि दिवि प्राप्ता सभर्तृका । मुत्तवा तत्र महाभोगान्शामिप्राग्धर्मसम्भवान् ॥ ७ ॥
नानाप्रजाघातजानि पापान्ययं बुभोज सा । क्षीणात्पुण्यात्तया जज्ञे म्लेच्छदेशे तु तत्पतिः ॥ ८ ॥
सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसम्मिमे । गौगः सुरूपो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
नानाभोगसुखैर्युक्तो गजयूयैः समावृतः । पत्युश्चरयत्संकीर्णस्तया भैरवशामनः ॥ १० ॥
महोन्नतः पुत्रपौत्राद्यश्चात्पंतसुखसंयुतः । देशेदेशेऽधिकारी च स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ ११ ॥
स्त्रीसाहाय्यान्महाभाग तथा पुत्रसमावृतः । सुखैर्भयैर्युता साऽपि यवनी तदशा निःश ॥ १२ ॥
सपुत्रः प्राप्तसद्दाम्याच सोऽप्यत्रैव महाप्रसुः । पुत्रं जन्मफलं प्रोक्तं सतादाय्यात्प्राग्माथिना ॥ १३ ॥
स्वामिधर्मकृतात्पुण्यात्तद्व्यमरणादपि । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्प्राग्माथिना ॥ १४ ॥

पञ्चाशीतिसमायुः स्यान्नच रिष्टेन तन्मृतिः । रिष्टं पञ्चाशत्तमेऽब्दे स्वदेहान्तसमं सुत ॥ १५ ॥
 शस्त्रप्रहारैर्विविधैः प्राप्स्यत्यत्र रणाङ्गणे । प्रजापीडनजात्पापात्तट्यं नात्र संशयः ॥ १६ ॥
 दद्यात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । देयो हिरण्मयस्तद्व्रजः शतपलात्मकः ॥ १७ ॥
 कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । सर्वोपस्कारसंयुक्तः देयश्चायं तु पुत्रक ॥ १८ ॥
 महारिष्टहरं प्रोक्तं प्रायश्चित्तमिदं महत् । नातः परतरं प्रोक्तं दानात्कालनरात्कचित् ॥ १९ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकपचाशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमयेत्स्वेच्छया परम् । बलात्कारेण पुरुषं साऽत्रोन्मादेन पीडयते ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं श्रेष्ठमुपायं शृणु यत्नतः । कृत्वा सुवर्णजं वार्युं मृगं हैमं च वाहनम् ॥ २ ॥
 सर्वोपस्कारसंयुक्तं दद्याद्विप्राय धीमते । न प्राप्नोति तदोन्मत्तभावं दानप्रभावतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपचाशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रपुहारी च यः पूर्वं जन्मन्यत्रैव जन्मनि । श्लेष्मरोगेण सततं बाध्यते विनतासुत ॥ १ ॥
 दद्यात्तत्पापनाशाय त्रपु विप्राय धीमते । पलानां त्रिशतं शुद्धं तस्माद्रोगाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपचाशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पत्यौ जीवति या जाराद्गर्भं धृतवती पुरा । सा चात्र पादजा दुष्टा न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
 काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दरिद्रद्विजपालनात् ॥ २ ॥
 धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्ताद्ययोदितात् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽब्दके ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत पडशीत्यब्दजीवनम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतु पचाशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं प्राग्जघान वै । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकर्मस्वसिद्धिकृत् ॥ १ ॥
 तस्मिन्नेव तदा काले तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । तस्य विंशतिमे वर्षे खग शस्त्रान्मृतिर्भवेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पचपचाशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः फश्चिद् ब्राह्मणो सूत बलोत्कर्षेण मन्दधीः । रमयेत्प्राग्भवे सोऽत्र महोन्मादी प्रजायते ॥ १ ॥
 पापादमाध्यगोऽग्निं तस्य मुक्तिर्न जायते । त्रियते रिष्टयोगेन सोऽन्माद्यत्र च जन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पचाशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी मोहाहोभाद्वरेत्रपु । साऽत्र जन्मनि पर्शीद्र श्लेष्मरुक्संयुता भवेत् ॥ १ ॥
 शतप्रपलं दद्यान्नपु तत्पापशुद्धये । तत्पापस्य क्षये सूत श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीश्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपचाशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९७ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान् वेदपारगः । धनधान्यसुरोपेतश्चेर्ष्यालुश्च जनान्वितः ॥ १ ॥
 सुव्रतः शक्तिमान्वीरः किञ्चिद्वाधिसमन्वितः । इन्द्रियाणां बलं हत्वा मेही वै जायते भृशम् ॥ २ ॥
 उद्वर्तितस्त्वगातः किञ्चिद्देहे प्रवर्तते । तस्य प्रिया, शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
 सत्यवाक्सत्यपा लोके व्रतानामनुकांक्षिणी । बहुपुत्रान् हि सुपुत्रे कथञ्चित्कोऽपि जीवति ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रा च पुत्र्यो जीवन्ति वा नवा । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद् दिवस्पते ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि विप्रस्तु प्रतीक्ष्यां समजायत । तस्य गेहे स्थिता कन्या प्रौढा साऽमृत्किपदिनैः ॥ ६ ॥
 मृद्धिविणलोभेन वृद्धविप्राय साऽर्पिता । धनं विप्रस्य तत्पित्रा हतं कन्याबलेन वै ॥ ७ ॥
 यावत्कन्याऽभवत्प्रौढा पतिसङ्गमकांक्षिणी । पतिभक्तिपरा नित्यं यावत्कन्या मुतार्थिनी ॥ ८ ॥
 किञ्चिद्द्वेषं व्यतिक्रान्ते वृद्धविप्रो मृतश्च वै । सा चाला विधवा जाता पत्यपत्यार्यदुःखिनी ॥ ९ ॥
 व्रततीर्थरता नित्यं सत्यानामनुकांक्षिणी । बहुवर्षस्तया वत्स नियमैः शोषितं वपुः ॥ १० ॥
 पित्रा धनं गृहे भूरि त्वर्पितं कन्यकाकृते । अय कालवशात्प्राप्ता मूर्ति वै ब्राह्मणी स्वर्ग ॥ ११ ॥
 सा पुत्री ह्युदरे भूत्वा ह्यगमजन्मजन्मनि । कन्या बहुविधास्तस्या निराधारा मृताश्च वै ॥ १२ ॥
 तेन कर्मप्रभावेण बहुकन्याजनिः किल । तद्भार्यायाश्च गर्भे वै जायते मृदिच्छित्ते ॥ १३ ॥
 पुनर्जन्म पुनर्मृत्युर्जायते निष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च रौरवे नृचे नृचः ॥ १४ ॥
 यातना बहुधा मुक्ता वर्षाणाञ्च सद्भ्रमकम् । पश्चान्मानुष्यमापन्नो ~~अपुत्रो भवति~~ ॥ १५ ॥
 इदं जन्म चतुर्थं वै पुत्रीजन्म हि यत्र वै । मृतपुत्रो मुनो गर्भस्तेन वै कन्या च नृचः ॥ १६ ॥
 भार्या तस्याऽपि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद । भर्तृविद्वेषिणी जाता न कन्या च नृचः ॥ १७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन भूरि कन्या मृताः सुत ॥ १८ ॥

आचार्याय ददेते च नानादोषप्रशान्तये । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ३० ॥
जिह्वारदनदन्तोष्ठ्रघ्नो वातादितो भवेत् । नृपचौराग्निहानिश्च विचादेश्च यतस्ततः ॥ ३१ ॥
तस्य मानेन मनसा दूयते मृशमाधिना । सर्पिण्यात्मानमालोक्य प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ३२ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपचाशदुत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२५८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या ताम्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वभवे सुत । औदुम्बरेण रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं विचार्य यत्नेन ताम्रं दद्याच्च शक्तितः । तस्माद्दानान्महाभाग पापं नश्यति तत्सणात् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनषष्ट्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित्क्षेत्रकुले जातः प्रागसौ चारणस्त्वह । गौरः कलानिधिर्धरो धनपुत्रसमन्वितः ॥ १ ॥
द्विजाङ्गताडनात्पूर्वं दद्रुरोगनिपीडितः । उमामादेश्वरादानात्सौवर्णोच्छक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
पूर्वपापविशुद्धिः स्वात्तिलाज्यमधुहोमतः । गायत्र्या दशसाहस्रजपाद्वाहाणभोजनात् ॥ ३ ॥
तदन्ते कपिलादानात्सूर्यभक्तिप्रसादतः । नाशमायाति स क्षिप्रं दद्रुरोगोऽतिदारुणः ॥ ४ ॥
न चासौ रोगजं दुःखमाप्नोतीह ममाज्ञया । रिशमाप्नोति पृथच्च्चे प्रायश्चित्तविवर्जनात् ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विजवरो ह्यासीददेशे मगधके पुरा । धनधान्यसमायुक्तश्चोत्रकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
तीर्थयात्राप्रसंगात्स गयायामगमत्वग । स चकार गयाश्राद्धं प्रयागे ज्ञानमाचरत् ॥ २ ॥
स प्राप्य स्वर्ग्यं शीघ्रं कृतवान्कर्म दाणरुम् । ग्रामे निवसतश्चान्यक्षत्रियस्य त्वगाधिप ॥ ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं शत्रुभावात्स दुष्टधीः । तत्र जीवा भूरि दग्धास्तथा वत्सतरी शुभा ॥ ४ ॥
फालयोगेन स प्राप्तः यमसादनमद्भुतम् । पापाच्च नरकान् भुक्त्वा महात्रासकरान् त्वग ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः क्षत्रियोऽधुना । गंगायाः प्रान्तरे देशे नानापुण्यप्रदे शुभे ॥ ६ ॥
स शूरो बलवान्भूर्तो धर्मं स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्याऽधिकः प्रचारी च पैतृकस्वरूपवित्तभाक् ॥ ७ ॥
सकन्यश्च सपत्नीको बंधुभृत्यसुखान्वितः । धर्मादिदं तथा पापात्फलमत्र शृणुष्व हि ॥ ८ ॥
गोवालवत्सकवधाजीवघातादपुत्रकः । पञ्चपञ्चमितान्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
वालगोघातजान्याशु पापानि सुतदानि हि । गोरशिगे शनौ सोमात्पृष्ठे जीवे मृगस्थिते ॥ १० ॥
चिन्त्यं लग्नादिदं सूत पृच्छकस्यात्र जन्मनि । पूर्वे या स्त्री सहायाऽस्तीन्धृतवत्साऽत्र सा सुत ॥ ११ ॥
अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्सर्वपापविशोधिनीम् । सुतवृद्धिकर्ता धन्यामिह जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधिनीम् । सप्तस्वर्णमिता कार्पा सुरभी च हिरण्यमी ॥ १३ ॥
शुद्धमूर्तिरथा वाऽपि निजविचाऽनुत्तरतः । संपूज्य विधिवन्मन्त्रैर्देया विप्राय धीमते ॥ १४ ॥
गार्पः पश्चमिर्तेऽपस्तया पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा वद्विज्जीवाः मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
देवाश्च विपिना सूत पूर्वपापाऽपनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मंत्रं सदस्रं रिशनाशनम् ॥ १६ ॥

दोमयेच्छशांशेन रुद्रस्याग्रे प्रयत्नतः । शृणुयाद्वा हरेर्वशं दशावृत्त्या विधानतः ॥ १७ ॥
 यः कुर्याद्विधिवत्सुत प्रायश्चित्तं त्रिधा मत्तम् । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र स्वगाधिप ॥ १८ ॥
 सप्तपञ्चमिताब्दान्तं प्रायश्चित्तेन जीवति । पञ्चपञ्चमिताब्दान्ते रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १९ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरत्नसंवादे कर्मविपाके अथवाप्य एकपट्टपुत्रदशरताविक्रमहस्ततमः ॥ १२११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आतीत्सत्रकुले कश्चिन्नीतिशान्त्रविशारदः । नासके राजमन्त्री च स्वामिधर्मरतः सुवीः ॥ १ ॥
 शिवभक्तिपरो धीमः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः ॥ २ ॥
 भृशश्यावादानादीनि विविधानानि पर्वसु । सुवर्णविलपायाणि वस्त्राणि विविधानि च ॥ ३ ॥
 नृपाज्ञया गतः सोऽयं नृपः शत्रुपुरं प्रति । गाधो नीता महाभाग तेन शत्रुपुराचतः ॥ ४ ॥
 तत्रैका सुरभी सूत ह्यासन्नप्रसवा हता । तेनाऽऽज्ञतेन तेनाऽपि ताडिता सा भृशकुला ॥ ५ ॥
 गर्भपातोऽभवत्सत्या भृशं तद्यष्टिताडनात् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ६ ॥
 तेन स्वामिरतेनाऽपि कृतं तत्कर्म दारुणम् । महापापं कृतं तेन भाविनोऽयस्य गौरवात् ॥ ७ ॥
 साहाय्यतश्च कस्यापि कृतं कर्म शुभाऽशुभम् । अथ किंचिद्दत्ते काले प्राप्य धर्मपुरं प्रति ॥ ८ ॥
 पापाहुष्टफलं सुक्त्वा शुभाच्छुभफलं तथा । पुण्यपापाविशेषाच्च स्वामिधर्मरतेस्तथा ॥ ९ ॥
 नानादानाद्गणिकचात्र सत्रिदृत्पापुरेऽजनि । पञ्चयोजनविस्तीर्णं स च मध्यस्वरूपधृक् ॥ १० ॥
 रक्तः श्यामोऽयं मतिमान्नात्युच्चः समदेहधृक् । राजप्रचारी विद्वधोऽमितदः स्त्रीसुरखान्वितः ॥ ११ ॥
 पित्रमारुमुत्सैर्हीनो नानास्यानाऽधिकारवान् । पितृश्लेष्माधिको मानी यशस्वी बहुमित्रयुक् ॥ १२ ॥
 समायां चतुरो धीरो बहुमान्यः प्रियंवदः । धनधान्यसुखैर्भयत्रदुस्त्रीभोगभाणिद ॥ १३ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । हवी घूर्तोऽलसो द्वेषी स्वरूपसन्ततिसंयुतः ॥ १४ ॥
 कुशैर्भयमनोदुःसैर्युज्यते च क्वचित्क्वचित् । गोबालवत्सकत्रयात्माकृपापादत्र चाण्डज ॥ १५ ॥
 अष्टपञ्चाशदब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः । गोबालब्राह्मणवदात् स्त्रीपुत्राणां विनाशकः ॥ १६ ॥
 गोबालस्त्रीद्विजवयात्पापाद्दशविनाशनम् । सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यत्र स्वगेश्वर ॥ १७ ॥
 गोप्रदं ये सहायाः प्राक् तेषु प्रष्टुः सुता मृताः । चिद्भंगे त्विदं सूत प्रष्टुत्रैव जन्मनि ॥ १८ ॥
 गवां दण्डाभिवाताद्देहं त्रराशिस्तनी गतः । लक्षणैरेभिरादयस्य प्रायश्चित्तं वक्ष्याम्यहम् ॥ १९ ॥
 त्रिपलैर्निर्मितां चैव घेतुं कुर्याद्विरण्मयीम् । पत्र लेख्यां यथाकारां सगर्भाभिरणान्विताम् ॥ २० ॥
 तदर्धाधमितां वापि निजवित्ताऽनुसारतः । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्मन्त्रैश्चाऽपि विशेषतः ॥ २१ ॥
 ताञ्च दद्याद्विज्ञाय मन्त्रमेतदुदीरयन् ॥ २२ ॥

मन्त्रः ।

“ मया ज्ञानात्तयाऽज्ञानात्पीडिता सुरभी पुरा ।

तदोपशमनायैव ददेऽहं त्वां हिरण्मयीम् । देवि त्वं मम पापानि तत्क्षणाद्द्रस्मसात्कुरु ” ॥ २३ ॥

इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापादिमुच्यते । सुवर्णकामितं तद्दद्यात्पुत्रपतिं विभुम् ॥ २४ ॥

स्त्रीपुत्रधनघान्यादेः सुतं वै भवति ध्रुवम् । नैवं विपानं यः कुर्यान्न च पुत्रसुतं भवेत् ॥ २५ ॥

प्रायश्चित्तोऽकृते रिष्टे चत्वारिंशन्तिष्ठेऽन्दके । प्रायश्चित्ते कृते स्यायुश्चतःसतति वै समाः ॥ २६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरत्नसंवादे कर्मविपाके अथवाप्यो द्विपट्टपुत्रदशरताविक्रमहस्ततमः ॥ १२१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्पूर्वभवे कश्चिदम्बुष्ठो द्रव्यसंयुतः । विद्याभ्यासरतो नित्यं धर्मकर्मसमन्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन चान्यानि दानान्यपि विजानता । पापमाचरितं तेन गौरवादेव तस्य च ॥ २ ॥
 कालयोगेन संप्राप्य ब्राह्मणेन कुटुंबिना । स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं घटे लोहमये स्थितम् ॥ ३ ॥
 पुनर्दत्तं न तत्तस्मै लोभोपहतचेतसा । कुटुंबेन मिलित्वा तद्भुक्तमन्यैस्तदीयकैः ॥ ४ ॥
 कालयोगेन संप्राप्तो ह्यम्बुष्ठो यमसादनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
 पूर्वदानप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । देशे प्रभासके रम्ये गौरः पित्ताऽधिको घृणी ॥ ६ ॥
 वाचा मधुरया युक्तो राजकर्मरतः सुधीः । दर्शनीयो नातिह्रस्वः नात्युच्चः क्रोधवर्जितः ॥ ७ ॥
 सुखी स्त्रीमानसंयुक्तः सदा सोऽतिधनेर्युतः । पुण्यादिदं तथा पापाहोमवान्परतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 धूर्तः शठोऽल्पदो दंभी स्वल्पधर्मा कृपान्वितः । द्रव्यैर्मनोहैर्हीनः पुत्रसंततिदुःखदः ॥ ९ ॥
 ब्रह्मस्वभक्षण्पात्पूर्वं फलमत्राऽस्ति निश्चितम् । लक्ष्मैतदंडजश्रेष्ठ पृच्छकस्याऽत्र जन्मनि ॥ १० ॥
 जन्मलग्नात्सूते राशौ घटे पापसमन्विते । सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यय खगोश्चर ॥ ११ ॥
 पुत्राऽभावो भ्रातृहीनो ह्यल्पस्त्रीसुखसंयुतः । लक्षणैरोभिराढ्यस्य पृच्छकस्यात्र जन्मनि ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् । लक्ष्मीनारायणः कार्यः सुवर्णद्वयनिर्मितः ॥ १३ ॥
 तदर्धेन तदर्धेन निजवित्तानुसारतः । स्थापयित्वा घटे लौहे सघृते वस्त्रवेष्टितम् ॥ १४ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्ब्राह्मणाय प्रदापयेत् । चतुर्विंशसहस्राणि गायत्रीं च जपेत्ततः ॥ १५ ॥
 होमयेच्च यथाशक्ति कुण्डे वा स्थण्डिले शुभे । घृतमिश्रांस्तिलाञ्जस्तया तत्र विप्रान्श्च भोजयेत् ॥ १६ ॥
 मम जन्मदिने पश्चादाचरेद्भूतमुत्तमम् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १७ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्सस्त्रीकस्यात्र जन्मनि । नैवं विधानं यः कुर्याद्विप्रद्रव्यादिनाशने ॥ १८ ॥
 न स्यात्पुत्रसुखं तस्य नापि स्यात्परमा गतिः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पश्चाद्गन्मितकेऽन्दके ॥ १९ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः सप्तसप्तमितान्दके । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २० ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायस्त्रिषष्ट्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वंगदेशे ह्यभूत् कश्चिच्छूद्रः स्वविरतायुतः । ग्रामाऽधिपश्चोद्गृहो विष्णुभक्तिपरो दृढः ॥ १ ॥
 स गत्वा च कुरुक्षेत्रे सर्वस्वं विधिना ह्यदात् । प्राप्ते सूर्यग्रहे सूत विप्राय च कुटुंबिने ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्यस्य गौरवात् । कौमारे परिता विप्रपत्नी चाऽतिशुभानना ॥ ३ ॥
 कामञ्ज्वेन घृष्टेन पतिस्तस्याः प्रपीडितः । दिनेः कतिपर्येव गतस्तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्पुण्यफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ५ ॥
 क्षयरोगसमायुक्तो विशे वर्षे खगाधिप । प्रायश्चित्तायकरणाद्दुःखाद्देहांतरं गतः ॥ ६ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अघ्यायस्त्रिषष्ट्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धनतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । यमूव चाहुजः कश्चित्पठे जालंधरे पुरा ॥ १ ॥
 नृपतिर्धकदेशस्य धर्मशास्त्रक्रियान्वितः । चटुस्त्रीपुत्रसंयुक्तो धनधान्यसमृद्धिमान् ॥ २ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विधानतः । भृशटयाश्वहिरण्यादिगृहाग्रानि च पर्वसु ॥ ३ ॥

गयाश्राद्धं कृतं चाऽपि यथाविभवविस्तरात् । अयाऽऽगत्य स्वके देशे भाविनोऽर्घ्यस्य गौरवात् ॥ ४ ॥
 कदाचिन्मृगयां प्राप तत्र तीर्थाद्दुपागताः । स्वशत्रुपुरजाः प्राप्ता लुण्ठितास्तेन ते तदा ॥ ५ ॥
 तत्रैको ब्राह्मणश्चापि सपत्नीको हि लुण्ठितः । तत्पत्न्या गर्भपातोऽभूत्ताडनात्सा विचेष्टिता ॥ ६ ॥
 मृता वै तेन दुःखेन गर्भपातेन तत्क्षणात् । एवं बहुसहायादयः पृच्छकोऽतीव दुष्टधीः ॥ ७ ॥
 पापमाचरितं तेन दुष्कर्मप्रेरणादिना । स च तत्कर्मणा युक्तः काले धर्मपुरं गतः ॥ ८ ॥
 मुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा । गयाश्राद्धप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ९ ॥
 ऐरावत्याः परे भागे पञ्चयोजनसम्मिते । देशे स गौरो मतिमान् मुरूपः प्रियवाग्वृणी ॥ १० ॥
 दाता भोक्ता यशस्वी च बहुमान्यो जनप्रियः । पौत्तिको नाऽतिदीर्घश्च पुष्टांगो बहुमित्रभाक् ॥ ११ ॥
 धनधान्यसुखैश्वर्यबहुस्त्रीभोगभागीह । देशेदेशेऽतिविख्यातः शूरो राजजनप्रियः ॥ १२ ॥
 मध्यमे चैव वयसि धनवाहनभोगभाक् । पुण्यादिदं तथा पापाहोर्भा पापरतः क्वचित् ॥ १३ ॥
 शोभो धूर्तोऽभिमानादयो वृथा व्यापारकृत्तया । क्लेशैर्मयैर्मनोदुःखैः कदाचिद्वै प्रपीडयते ॥ १४ ॥
 स कन्यापुत्ररहितो ब्राह्मण्या गर्भपातनात् । तद्ब्रह्मच महाभाग न हि जीवन्ति तत्सुताः ॥ १५ ॥
 यैर्मिलित्वा सहायैः प्राक्कृतं कर्माऽतिदारुणम् । प्रष्टुरथैव ते पुत्रा मृता दुःखप्रदाः सदा ॥ १६ ॥
 चिद्धमत्र जुर्लभ्रातोऽबराशिगतो गुरुः । चन्द्रश्चापेश्वरेणादयः स्त्रीपुत्रमुखनाशनः ॥ १७ ॥
 लक्ष्मणैरभिरादयस्य प्रष्टुरथैव जन्मनि । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥
 उमामहेश्वरौ कार्या सपुत्रौ च हिरण्ययी । पलैः पञ्चमितेः पत्रे चतुष्कोणे प्रयत्नतः ॥ १९ ॥
 तदर्धार्धमितैर्वाऽपि निजविचाऽनुसारतः । गन्धपुष्पादिकैः पूज्यः षोडशैरुपचारकैः ॥ २० ॥
 देयास्ते च विधिज्ञाय मंत्रमेतमुदीरयेत् ॥ २१ ॥

मन्त्रः ।

“ ददेऽहं त्वां महादेव सपत्नीकं सपुत्रकम् । प्राक्पापाद्गर्भपाताच्च मुंच मां जगदीश्वर ॥ २२ ॥
 त्वं पापनाशक स्वामिन् मम पुत्रप्रदो भव ” ॥ २३ ॥

इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते । तद्वत्पलैकप्रमितां ब्राह्मणीं गर्भसंयुताम् ॥ २४ ॥
 स्वर्णं च तन्मितं दद्याद्देतुं विप्रवराय च । लक्ष्मीनारायणं चाऽपि तदर्थं च तद्गन्धिवम् ॥ २५ ॥
 हेमं रत्नं प्रदद्याच्च पूर्वपापाऽपनुत्तये । पूर्वं जपेच्च गायत्रीं देवीं दशसहस्रकम् ॥ २६ ॥
 त्रिंशत्सहस्रं विधिवन्नैवर्णं ध्येयकं जपेत् । तथा दशसहस्राणि जपेद्दशहरं सुत ॥ २७ ॥
 होमयेत्तद्देशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । जापकेभ्यः प्रदद्याच्च सौवर्णीं पापनाशिनीम् ॥ २८ ॥
 आज्यावलोकनं कुर्यादभिषेकं तु कारयेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ २९ ॥
 तस्य पुत्रविबुद्धिः स्यादिह जन्मनि न क्षयः । पदशीतिमितत्वाद्दांतं जीवितपापविशोधनात् ॥ ३० ॥
 बहुपुत्रसुखैश्वर्यं मुक्त्वाऽन्ते स्वर्गमाप्नुयात् । नैवं करोति यो मोहाहोमात्पापविशोधनम् ॥ ३१ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तस्मिन् जीविते नात्र संशयः । अष्टपाष्टमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ ३२ ॥
 जन्मत्रयमपुत्रः स्याद्ब्राह्मण्या गर्भनाशनात् । शनी मेपगतं जातो मृगत्ये निषणं भवेत् ॥ ३३ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३४ ॥

इति श्रीट्टहस्यार्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचपष्टपुरद्विशानाधिकमहत्तमः ॥ १२९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजमंत्री द्विजः कश्चित्प्राग्भवे पृच्छकस्त्वसौ । कालिगदेशे मतिमान् स्वामिधर्मरतोऽभवत् ॥ १ ॥
 उग्रदण्डो महातेजा बहुविद्याविशारदः । शिवभक्तिपरः शूरः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः ॥ २ ॥
 अददद्बहुदानानि ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः । ततः पद्भ्विगके वर्षे गयाश्राद्धं चकार सः ॥ ३ ॥
 काम्यश्राद्धानि विधिवदत्तवान् गरुडाग्रज । पुनरागत्य त्वरितं कृतवान् कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 वैरभावाच्च सततं तेन वै विनतामुत । ध्वस्ता निजपुराट्टिमास्तथा प्राक्तद्वनं हृतम् ॥ ५ ॥
 सर्वं समर्पितं राज्ञेऽनीत्या किञ्चित्स्वकं कृतम् । राजसाहाय्यतः सर्वं पापमुग्रमुपार्जितम् ॥ ६ ॥
 ततः किञ्चिद्भते काले प्राप्तो धर्मपुरं प्रति । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ ७ ॥
 पुण्यपापाऽविशेषाच्च गयाश्राद्धप्रभावतः । प्राक्तनक्षत्रसंस्काराज्जातः क्षत्रकुलेऽयुना ॥ ८ ॥
 देशे वैपाशिके रम्ये रक्तगौरः सुरूपधृक् । बहुस्त्रीपुत्रमित्राढ्यो बहुभृत्यसमन्वितः ॥ ९ ॥
 देशाध्यक्षोऽतितेजस्वी शूरो राज्याऽधिकारवान् । दाता भोक्ता कलाऽभिज्ञः स्वधर्मपरिपालनः ॥ १० ॥
 आदिमध्यावसानेषु सुखैश्वर्यसमन्वितः । वाचा मधुरया युक्तो नानावाहनभोगमाक् ॥ ११ ॥
 गयाश्राद्धादिदं सर्वं पापात्पापफलं शृणु । घूर्तः शोऽतिलोभाढ्यः क्वचित्पापरतस्तथा ॥ १२ ॥
 क्लेशैर्भयैर्युनि भावे मनोदुःखसमन्वितः । धर्मकर्मणि सालस्यो बहुधर्मविचारवान् ॥ १३ ॥
 विभ्राणां प्राक्कृतात्पापात्रात्र पूर्णमनोरथः । जन्मलघ्नादिदं चिह्नमत्र जन्मनि चाण्डज ॥ १४ ॥
 गुरुत्वात्पूर्वपापाच्च वैरिभावगतो गुरुः । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रपुरत्रैव जन्मनि ॥ १५ ॥
 तत्पापशोधनं वक्ष्ये येन सौरुयं प्रजायते । लक्ष्मीः कार्या प्रयत्नेन सुवर्णाष्टकनिर्मिता ॥ १६ ॥
 तदर्धार्धमिता वाऽपि निजवित्ताऽनुसारतः । पत्रे लेख्या चतुष्कोणे सर्वाऽवयवसंयुता ॥ १७ ॥
 संपूज्य पुष्पगंधार्थैः षोडशरूपचारकैः । सा च देया विधिज्ञाय ब्रह्मस्वाधविनाशिनी ॥ १८ ॥
 सोमं च तन्मितं दद्यात्तदर्धं च धनाऽधिपम् । लक्षमेकं तु गायत्रीं जप्त्वा शुद्धिं समाचरेत् ॥ १९ ॥
 विभवे द्विगुणं कुर्याद्येन स्यात्पापशोधनम् । होमयेत्तद्देशेन शक्त्या विर्माश्च भोजयेत् ॥ २० ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्यालक्ष्मीकृतं दुःखं न कदाचित्प्रजायते ॥ २१ ॥
 अकृतेऽत्र यथाशक्ति प्रायश्चित्ते खगाऽधिप । नेत्रपञ्चाशदब्दात्तु यावद्वर्षं चतुष्टयम् ॥ २२ ॥
 स्त्रीद्रव्ययोर्महारिष्टं तस्य देहेऽपि पीडनम् । पञ्चसप्तमिताब्दायुः प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ २३ ॥
 नच स्त्रीधनरिष्टं स्यान्न मनस्तापजं भयम् । नाधयो व्याधयस्तस्य न च दुःखं क्वचित्सुत ॥ २४ ॥
 पुत्रपौत्रधनैश्वर्यं सुखमत्र भविष्यति । देवल्लोके गतिस्तस्य गयाश्राद्धप्रभावतः ॥ २५ ॥
 जन्मादिनिधनांतं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्दिलोकयेत् ॥ २६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः । पट्षष्ट्युत्तरद्विंशताधिकमहत्तम ॥ १२६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग कीर्कणे बाहुजः पुरा । धनधान्यमुखैर्युक्तो विष्णुभक्तिपरो वृद्धः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः । पापमाचरितं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ २ ॥
 धृतः स्वज्ञातिजायां वै गर्भस्तेनापतेर्बलात् । ततो लोकभयात्सूत कृतं तद्भ्रूपातनम् ॥ ३ ॥
 स्त्रीसाहाय्ययुतेनैव कृतं प्राकर्म दारुणम् । स गत्वा धर्मनगरं बुभोज सुखदुःखकम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽनाऽपि बाहुजः । सरस्वत्याः परे देशे पंचयोजनसम्मिते ॥ ५ ॥
 गौरः सुरूपो मतिमान्ध्यापारनिरक्तो घृणी । क्वचित्पापरतो लोभी चिंताशाठ्यरतस्तथा ॥ ६ ॥

या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीदत्र पुत्रविवर्जिता । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ७ ॥
 सुवर्णदशकात्सूत ब्राह्मणी च हिरण्मयी । संपूज्य गंधपुष्पाद्यैर्दया द्विजवराय च ॥ ८ ॥
 पूर्वपापाद्भिर्निर्मुक्तः पुत्रसौख्यं लभेदेह । काशीवासान्महाभाग तद्देशे भ्रमणात्तया ॥ ९ ॥
 लभेत पुत्रात् स सुखं पार्थिवानां प्रपूजनात् ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यरूपसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ठ्युत्तरदशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । फरहाडाऽभिषे देशे कश्चिदासीद्विजोत्तमः ॥ १ ॥
 प्राग्भवे नृपतिर्विज्ञो वेदशास्त्रविशारदः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तः शिवभक्तोऽतिनीतिधृक् ॥ २ ॥
 बहुस्त्रीधनपुत्राढ्यो विप्रपूजनतत्परः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विजानता ॥ ३ ॥
 बहुपर्वसु भूम्यश्वकन्यावस्त्रगृहाण्यापि । सूर्यचन्द्रोपरागे च गजाश्वरथकांचनम् ॥ ४ ॥
 बहुदरनानि भाण्डानि महादानानि चांडज । अयो भाविचलात्सूत पापमाचरितं पुरा ॥ ५ ॥
 सीमांतरे स्थितं तस्य विप्रस्याप्यधिकारिणः । स्त्रिया विरोधात्सततं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ६ ॥
 स्वस्त्रीभ्रातृसहायाच्च रात्री गत्वा तु तत्पुरम् । निर्दग्धं तत्पुरं चापि मिलित्वा बहुभिर्जनेः ॥ ७ ॥
 तस्मिन् दग्धे मातृयुक्ताः स्त्रियो बाला द्विजस्य हि । निर्दग्धा बालवत्साढ्या गौरैका जन्तवस्तया ॥ ८ ॥
 सर्वस्वं कुंठितं तस्याऽपराधरहितस्य च । गृहीत्वा विप्रसर्वस्वं ज्येष्ठपत्न्या निवेदितम् ॥ ९ ॥
 महादानरता साऽपि बहुपुत्रा पतिप्रिया । तथाऽपि तत्स्त्रीसंवादात्क्रोधाद्विजकुलं हृतम् ॥ १० ॥
 मुक्तं च तदन्नं लोभात्पापमुग्रमुपार्जितम् । धर्मज्ञेन नृपेणाऽपि न कृतं पापशोधनम् ॥ ११ ॥
 अयं किंचिद्व्रते काले स प्राप्तो यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ १२ ॥
 बहुपुण्यान्महादानात्स जातोऽत्रापि भूपतिः । गंगायाः प्रान्तरे देशे तत्त्वयोजनसम्मिमे ॥ १३ ॥
 स रक्तगौरो मतिमान्नात्युच्चो न लघुवृष्णी । वाचा मधुरया युक्तस्तेजस्वी लोकविश्रुतः ॥ १४ ॥
 बहुज्ञो दर्शनीयाक्षो दाता भोक्ता कुलाग्रणीः । उपकारपरो विद्वान्बली सर्वजनश्रयः ॥ १५ ॥
 क्षात्रधर्मरतो मानी दण्डदाक्षिण्यतत्परः । सभायां चतुरो धीरो मंत्रविद्गूढचेष्टितः ॥ १६ ॥
 बहुस्त्रीभोगसंयुक्तो धनधान्यसुतान्वितः । पितृश्लेष्माधिकः शूरो बहुमूपजनैर्दृतः ॥ १७ ॥
 गजाश्ववाहनैराढ्यो बहुदरत्नैरलंकृतः । आदिमध्यावसानेषु सुलैश्वर्यसमाकुलः ॥ १८ ॥
 शिवार्चनान्महादानात्प्राप्तकृताच्चु फलं त्विह । सर्वमेतत्तया पापात्सर्वं पापफलं शृणु ॥ १९ ॥
 धूर्तः शठोऽतिर्दंभाढ्यो बहुचेष्टो भयान्वितः । लोभी पापरतः कापि पित्रोः सुखविवर्जितः ॥ २० ॥
 प्राग्भवे जीवघाताच्च फफपितरुगन्धितः । बालवत्संवादात् पूर्वं पुर्वपुत्रगुचान्वितः ॥ २१ ॥
 सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यत्र खगेश्वर । या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीद्विभ्राद्ब्रह्मस्वभक्षणं ॥ २२ ॥
 सा कनिष्ठा च संप्रदुरत्र पुत्रगुचान्विता । यी भ्रातरी सहायी प्राग्भवेतां दाहकर्मणि ॥ २३ ॥
 तस्या जातो तु तावन्न पुत्री निवासिती गती । गोस्त्रीबालवधात्पापात्प्रागत्र सुवनाशनम् ॥ २४ ॥
 महापापस्य लक्ष्मेर्दे राहुर्गुरुगृहं गतः । लक्षणैरेभिराढ्यस्य पटुरत्रैव जन्मनि ॥ २५ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते । पलैः पाष्टिमितैः कार्यां सुभी वरत्संयुता ॥ २६ ॥
 पत्रे हिरण्मये लेख्या सर्वाभाभरणान्विता । तद्दर्शयिष्ये वापि निजविचानुमारतः ॥ २७ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैरुपचारैर्विशेषतः । सा च देया विधिज्ञाय मंत्रमेतमुदीरयेत् ॥ २८ ॥

मन्त्रः ।

“ अज्ञानात्त्वं मया दग्धा यत्पापं घोरमर्जितम् । अतोऽहं देवि हेमो त्वां ददेऽहं मन्त्रुर्भङ्गुरु ॥ २९ ॥
 इत्युच्चार्य नरो दद्यात्प्राग्गोघातात्प्रमुच्यते । तथा पशुपतिः कार्यः पत्नैः पोडशभिर्भुतः ॥ ३० ॥
 पत्रे हिरण्मये लेख्यः सपत्नीकः सपुत्रकः । शिवमन्त्रेण संपूज्य पोडशीरुपचारकैः ॥ ३१ ॥
 स च देवो विधिज्ञाय पूर्वपापमशान्तये । तथाऽत्र ब्राह्मणी कार्या पत्नैः पोडशभिर्मिता ॥ ३२ ॥
 सदर्धमितिका वापि निजविचाऽनुसारतः । सा च देया विधिज्ञाय स्त्रीवधानुच्यते त्विह ॥ ३३ ॥
 तद्विवृतं तथा सोमं हेममष्टपलात्मकम् । लक्ष्मीनारायणं हेमं तद्बहुप्रविनाशनम् ॥ ३४ ॥
 प्रजापतिर्गणेशश्च दग्धजीवा हुताशनः । विप्रचालास्त्रयः कार्यास्त्रिपलैर्निर्मिताः त्रय ॥ ३५ ॥
 हिरण्मयेषु पत्रेषु मन्त्रैर्लेख्या यथोक्तवत् । विप्रेभ्यो विधिवद्देयाः सर्वपापप्रणाशकाः ॥ ३६ ॥
 पञ्चविंशसहस्राणि गायत्रीं विधिना जपेत् । सहस्रदशकं तत्र मंत्रमष्टाक्षरं तथा ॥ ३७ ॥
 एकादशसहस्रं तु त्र्यंशकं द्विविधं जपेत् । ब्रह्माग्निसौरविश्वेशसौरिमंत्रांस्तथा जपेत् ॥ ३८ ॥
 चत्वारिंशत्सहस्राणि चैकस्याष्टसहस्रकम् । होमयेत्तद्दशशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ ३९ ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य पुत्रविशुद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र स्वगेश्वर ॥ ४० ॥
 नाथयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभय भवेत् । महदैश्वर्यमाप्नोति विविधांश्च मनोरथान् ॥ ४१ ॥
 सर्वपापविशुद्धात्मा स्वर्गं मोक्षमवाप्नुयात् । आयुः सप्ततिवर्षाणि प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ ४२ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टमूनत्रिशन्मितेऽन्दके । त्रिसत्वारिंशदन्दे वा ध्रुवं पञ्चाशदन्दके ॥ ४३ ॥
 चतुर्विधं मन्त्रारिष्टं भवत्येव न संशयः । या च पृच्छति धर्मज्ञा तत्प्रिया कर्मपीडिता ॥ ४४ ॥
 प्रायश्चित्तार्थतः पादाच्छुद्धयत्पत्र न संशयः । सेहाधिभ्याधिरहिता राज्यं पुत्रसुखं लभेत् ॥ ४५ ॥
 शनौ कन्यागते जातो मेपस्ये निधनं भवेत् । जन्मादिनिधनान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ४६ ॥
 यद्यन्तर्गतं सूत तज्जन्माद्वाद्द्विचिन्तयेत् ॥ ४७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ठ्युत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगयां प्राप्य पक्षीन्द्र प्रपू गजत्वचः कृतः । प्राग्भवे गजचर्मोऽस्तावत्र जातो द्विजोत्तमः ॥ १ ॥
 गणेशप्रतिमां दद्यात्सौवर्णीं द्विपलात्मिकाम् । गंधपुष्पैश्च संपूज्य तस्माद्रोगाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
 कारयेद्गणनाथस्य लक्षजाप्यं विधानतः । होमयेत्तद्दशशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ ३ ॥
 विप्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्सुवर्णमयुतं त्रय । सर्वपापविशुद्धस्तु मुच्यते सर्वकिल्बिपात् ॥ ४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसत्सुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्रासिद्धान्नं क्षुत्पीडाभिः प्रपीडितः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शूलरुक्पीडितो भवेत् ॥ १ ॥
 दशद्रोणप्रमाणं तु चान्नं हेमयुतं तथा । दद्याद्विप्रवरायैव तस्माद्रोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 सुवर्णशूलदानाद्वा शक्त्या विप्राय श्रद्धया । शूलरोगोपशमनमिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय सत्सुत्तरदिशताधिकसहस्रतमः ॥ १२७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पः प्रादुर्भाभिपिक्तो हि चमूव पुरुषोत्तमः । स्वजातिषु महाभागो हृदो धर्मकियापरः ॥ १ ॥

वराटदेशे निवसंस् राजकार्ये रतः सदा । कृतवान् गोअहं तत्र शत्रूणां भयदायकः ॥ २ ॥
 बालवत्ता तत्र पुरे मृता धेनुः खगोत्तम । पापमाचरितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
 ततो यमपुरं प्राप्तो मुक्त्वा च सदसत्फलम् । विष्णुपूजनजात्पुण्याज्जातोऽत्र यमुनातटे ॥ ४ ॥
 चारणो धर्मनिरतो बहुद्रव्यसमन्वितः । गजादिवाहनैराढ्यो बलभूषणभूषितः ॥ ५ ॥
 सर्वं विष्णुप्रसादाच्च सुखं पापफलं शृणु । धूर्तो मिथ्यापवादी च बहुलोभसमन्वितः ॥ ६ ॥
 जातिसन्ततिद्विःखार्ता बालवत्सवधादिह । नेत्ररोगान्वितो नित्यं शृणु चिद्वं खगाधिप ॥ ७ ॥
 चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् । गृहपावान्महाभाग ध्रुवं रिष्टसमुद्रवात् ॥ ८ ॥
 पूर्वपापफलस्पात्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं धृद मे स्वामिन् बालवत्साधनाग्निनीम् । या कृत्वा विधिवज्जन्तुः पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं शृणुष्वत्र तद्वर्णनन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ११ ॥

दृढकर्माजितात्पापात्र चोक्तं पापशोधनम् । श्रवणाद्धरिवशस्य वैशाखे विधिनाऽण्डज ॥ १२ ॥

माघे वा कार्तिके वाऽपि दशावृत्त्या विधानतः । ततस्तु भोजयेद्विभान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ १३ ॥

कोटिलक्षायुतं पुत्र यः कुर्याद्विधिपूर्वकम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद्विवाहादपरात्सुत ॥ १४ ॥

मृत्युः पश्चादशब्दे तु खग चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र नवत्यब्दमितं तथा ॥ १५ ॥

द्वियुक्तमायुः कथित तीर्थे पुण्याश्रयेऽण्डज । जीवे कर्कटगे तत्र चन्द्रे मकरराशिगे ॥ १६ ॥

त्रयोदश्या दिवा भूमावृत्ते मृगशिरोऽभिधे । निर्याण कथित तस्य विष्णुपूजनजात्कलात् ॥ १७ ॥

भविष्यति गतिस्तस्य पुनर्विष्णुप्रपूजनात् । तथा तृतीये जनुषि मरणं गोअहात्सुत ॥ १८ ॥

सर्वपापविशुद्धः स्यात् पुनर्भोक्षमवाप्नुयात् ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरूपसवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तराद्विंशताधिकसहस्रतम ॥ १२७३ ॥

दस्वाविप्राय विधिना ह्याचरेच्छादुरं व्रतम् । फाल्गुनादी चतुर्दशमां कृष्णायां मासिमासि तु ॥ ४ ॥
पूजयेच्छंकरं रात्रौ तथा जागणेन च । भवन्ति सुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुस्रसत्सत्सुत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत महाभाग कर्म यत्कृतवानुपुरा । जीवोऽयं तत्फलं चात्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
अभवत्प्राग्भवे विप्रो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राजप्रचारी बलवाञ्छूरो मन्त्री महाययाः ॥ २ ॥
सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । गत्वा ह्यरिपुरं तेन घातिताः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
विश्वासाद्राजकार्येषु कृत कर्मातिदुष्कृतम् । छुटित तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
पीडिता बहवो लोका द्रव्यलोभाकुलीकृताः । तेन वै कर्मणा पुत्र प्राप्तं तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
सुक्खावतिदारुणान्सूत नरकाग्नोरदर्शान् । पुण्यात्पुण्यफलं सूत प्राप्य पुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
स्वर्णकारकुले जातो धूर्तो लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवेचनतत्परः ॥ ७ ॥
महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । सुखैश्वर्यधनैर्युक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ८ ॥
नानास्त्रीसुखसयुक्तस्तथा पुनर्विबर्जितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिष्कृन्तनीम् ॥ ९ ॥
प्रयागे त्वयवा काङ्क्षयां स्याप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्षान्तं मन्त्रैस्तल्लिङ्गैस्तथा ॥ १० ॥
गन्धपुष्पोपचारिश्च नैवेद्यैर्बहुदीपकैः । सम्पूज्य विधिवद्देवं तदन्ते भोजयेद्दिनान् ॥ ११ ॥
शिवभक्त्यास्तथा शान्तानुपूजयेद्ब्रह्मद्रव्यतः । नानाहिरण्यैर्विधिवत्तथा चामरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
अथवा शृणुयाच्चत्र यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापौघनाशनम् । संप्राप्य तत्र निर्यमाणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्धि वाश्यपे । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
तता शलाका देया वै शूद्रकर्णेऽतिदारुणा । श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥
आयुर्वर्षशतं तस्य कृतनिष्कृतिकस्य वै । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पृथिवत्सरे ॥ १७ ॥
एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः ॥ १८ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चसत्सत्सुत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्यात्खरमनैव जन्मनि । खरसोमसमानानि स्युस्तद्रोमाणि सन्ततम् ॥ १ ॥
ब्राह्मणाय ततो दद्यात्स्वर्णनिष्कत्रयं सुत । जायते सुक्षररोमा सा विनतानन्दवर्धन ॥ २ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षट्सत्सत्सुत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुरा हृते रीतिं नारी सा च खगाधिप । पिगाक्षी जायते तस्याः प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
रीतिं दद्यात्पलगतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्रीं प्रजपेच्छक्त्या जुहुयाद्दि तिलास्तया ॥ २ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तसत्सत्सुत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे धीव या नारी परासिद्धान्नभक्षिणी । साऽथ जन्मनि शूद्रेण रोगेणैव च वाध्यते ॥ १ ॥

सिद्धान्नस्य च विप्रेभ्यो दीनेभ्योऽय खगाधिप । भिक्षुभ्यश्च तथा दानाद्रसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥
न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तरद्विशताधिकमहत्तम ॥ १२७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राष्ट्राती भवेत्पूर्वं जन्मन्यय खगाधिप । सोऽत्र जन्मनि जायेत नश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कर्पूर त्रिपलं दद्याद्दिग्भ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्युत्तरद्विशताधिकमहत्तम ॥ १२७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बन्धेयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम् । गर्भपातरता सा तु जनुष्यन् फलं त्विदम् ॥ १ ॥
मुखजा प्राग्भवे त्वत्र तत्पापौघवती हि सा । निष्कृतिं तत्र वक्ष्यामि गङ्गाया हि खगाधिप ॥ २ ॥
पूजयेत्क्षत्रद्राणां त्रिगुणं वा तद्दत्तम् । शक्त्या च भोजयेद्दिमान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
अनेन विधिना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते संततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्युत्तरद्विशताधिकमहत्तम ॥ १२८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहागि तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायते त्विह ॥ १ ॥
दानात्पलशताद्न सीसकादण्डजोत्तम । विप्राय वेदविद्वहे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥

॥ इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तरद्विशताधिकमहत्तम ॥ १२८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिदेशे केराभिषे सुत । धर्मकर्मात्मको भक्तः पितृपुत्रवनाश्रितः ॥ १ ॥
दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । सर्वस्वमपि पात्रेभ्यो गोभूम्यन्वादिक् च यत् ॥ २ ॥

पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । स्वर्वंशजस्य कस्यापि गृहे शत्रोर्मनोहृत् ॥ ३ ॥
निर्दग्धं वैरिभावेन रात्रौ भार्यासहायतः । तस्मिन्दाहे महाबाहो निर्दग्धं वृषभद्वयम् ॥ ४ ॥

गृहस्थाः स्वल्पजीवाश्च घातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुतिये काले गतः स यमज्ञाननम् ॥ ५ ॥
सखीकः स्वफलं मुक्त्वा तत्र तान्यामशेषतः । पुण्यात्पश्वनदे देशे स जातो वाहुजाधरः ॥ ६ ॥

मध्यस्वरूपो मतिमान् कुलेष्टः पुरुषो वृद्धः । रक्तो नीचो नातिनीचो बहुकन्यः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥
वीवनेऽल्पमुखैश्वर्यधनैः स्थानैर्युतायुतः । मितदो भोगभारयादयः कृती मानी जनप्रियः ॥ ८ ॥

पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । चितारोगोऽतिवृत्तश्च दुःखार्तो मानवर्जितः ॥ ९ ॥
गोपातादग्निदाहाच्च जातपुत्रविनाशकः । सहायलक्षणं सर्वं कथयामि रणेश्वर ॥ १० ॥

या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीद्दाहकर्मणि चांडज । सा ज्येष्ठा प्रदुरेवान् मृतपुत्रा हि जन्मनि ॥ ११ ॥
एस्मेतद्दण्डजश्रेष्ठ जन्मांगाद्वपभे शनिः । लक्षणैरिभिरादयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यदम् ॥ १२ ॥

कारमित्वा शिवं साम्बं पर्लंबेदमितैः शुभैः । हिरण्यं महाभाग पत्रे लेख्यं सुमुन्दरम् ॥ १३ ॥
तदर्थमित्तकं वापि निजवित्तानुसारतः । पूजयित्वा तु गंधारैः षोडशैरुपचारकैः ॥ १४ ॥

संस्थाप्य पशुपं पश्चाद्दोरये सुमनोदरे । सर्वोपस्फुरत्संयुक्ते विमानावरमूर्धिते ॥ १५ ॥
दद्यादेदविधित्वाय मंत्रमेतसुदीरयेत् ॥ १६ ॥

मंत्रः ।

“ मोहात्पूर्वं महापापमग्निदाहाद्यदर्जितम् । तत्राशाय ददेहं तु शिवं गोरथसंस्थितम् ” ॥ १७ ॥
 गोधिकाद्यास्तया जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । शिवपत्रमिदं दद्याद्ये चान्ये घातिताः पुरा ॥ १८ ॥
 पञ्चमापमितो वह्निर्देवो हेममयः शुभः । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रीद्रं जपत्वा सहस्रकम् ॥ १९ ॥
 अष्टाक्षरं, द्विसाहस्रं होमयेद्भोजयोद्भिजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ २० ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्रा आधिव्याधिविवर्जिताः ॥ २१ ॥
 नैवं करोति मोहाद्वा ह्यत्र पुत्रविवर्जितः । चत्वारिंशन्मितैकोने वर्षे रिष्ट प्रकीर्तितम् ॥ २२ ॥
 पञ्चाशन्मितकेऽन्दे वा रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुःसप्तमितान्दके ॥ २३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वेषशीत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायते त्वह ॥ १ ॥
 दानात्पलशतादत्र सीसकादंडजोत्तम । विभ्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्यशीत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चेंध्यायाश्च महाभाग प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् । शूलोद्भिन्नतनुं चौरं मृतं प्राप्य स्वेदिनि ॥ १ ॥
 तत्तले तु तदा कुर्याद्द्विधा स्नानं शतौषधैः । पत्रैर्वृक्षोद्भवैः सूत मृत्स्नाभिः सप्तभिस्तया ॥ २ ॥
 तीर्थोदकैः समंत्रैश्च संपूज्य प्रथमं सुत । विधिनाऽनेन या कुर्याद्द्विधा पुत्रं लभेद् ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरशीत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुद्धां स्वभार्यां परमा साध्वीं संत्यज्य दुर्मतिः । प्रमादात्प्राग्भवे गच्छेदन्यस्त्रीं काममोहितः ॥ १ ॥
 सोऽत्र जन्मनि भोः सूत ग्रहणीरोगसंयुतः । जायते त्रियतेऽवश्यं ब्राह्मण्यां गमनात्कल ॥ २ ॥
 न तस्य पापशमनं मया प्रोक्तं खगाधिप । तस्मिन्वयसि तन्मृत्युर्भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नात्र संग्रहः ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी त्ववधीत्पूर्वं मोहाद्दुष्टं खगाधिप । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
 सारन्वत्याश्च प्रतिमा सीवर्णा राजर्ता तथा । दद्याद्देदविधिज्ञाय तदा स्यान्मुखराऽण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रतम ॥ १२८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्परघृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
घृतधेनुप्रदानाच्च विधिवद्वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । परपुंसि महाभाग ब्रह्णीरुग्द्युतात्र सा ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं त्विह । वैशाखे माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२८९ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजात्रोगान्किचिच्छस्त्रोपवातकान् ॥ १ ॥
किञ्चित्क्रोधश्च लोभश्च किञ्चिद्विचलितमन्वितः । तस्य मिथा शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
एकापत्यं भवेत्तस्य जायते मृतपुत्रकः । आदिः पुत्रो मृतस्तस्य ह्यपत्यं नैव जायते ॥ ३ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्ययं मृतं शूद्रवंशसमुद्भवः । व्यापागकृपिवाणिज्यं ब्रह्मवित्तेन यत्कृतम् ॥ ५ ॥
व्यवहारादिना भूयो ब्रह्मवित्तेन वर्धितम् । कालेनैवं मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वंचितम् ॥ ६ ॥
नार्पितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वं च गृहे स्थितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं खगेश्वर ॥ ७ ॥
पश्चान्मृत्युवशं प्राप्तो नरके रौरवे गतः । ब्रह्मस्वभक्षणायैव वर्षाणाञ्च सहस्रकम् ॥ ८ ॥
पतितो नरके घरे युक्तस्तेन स्वकर्मणा । पश्चान्मानुष्यमापन्नः पीडितश्चेह कर्मणा ॥ ९ ॥
पूर्वजन्मानर्जितैः पुण्यैर्व्रतदानादिभिः खग । तृतीयं जन्म चैतद्दि ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १० ॥
निक्षेपहरणादापि मृतपुत्रः प्रजायते । ब्राह्मणाय विपं दत्त्वा ब्रह्मस्वं यद्बुभोज वै ॥ ११ ॥
ऋषेणं प्रसह्य वै प्रोक्तमेतस्योपरि तन्महत् । तस्माद्विप्रधनं प्रोक्तमसह्यं त्वभिजायते ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणाञ्च नराणां च निष्कृतिं वद तां प्रभो ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकामप्रदः प्रसुः । पूजनीयो महारुद्रः संततिश्रेय इच्छता ॥ १४ ॥
यजुर्वेदमयं देवं यजुर्भिः शतरुद्रजैः । यजमानः प्रमुच्येत पापादाकल्पसंभवात् ॥ १५ ॥
रुद्रैकादशनीभिश्च रुद्रैकादशकेन वा । जप्त्वेवं तोपयेदेवं रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १६ ॥
तदशांशेन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् । विधिवज्जुहुयाद्रुद्रौ तिलैस्त्रिमधुराण्डुतैः ॥ १७ ॥
हरितालीपलाशोत्थाः समिधोऽत्र हवे हुताः । प्रतिरुद्रं प्रदातव्यं गोसुगं रशान्वितम् ॥ १८ ॥
फेयूरकुंडलाकल्पमंत्रपुस्तकमंडलं । प्रतिरुद्रं शतं विमानभोजयेत्सुसमाहितः ॥ १९ ॥
निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा मुख्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं नामयेदधम् ॥ २० ॥
इतिहासपुराणोक्तसूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्विधिवत्तार्क्ष्यं सभार्यः प्रीतितोऽञ्चहम् ॥ २१ ॥

देवर्षिपितृमर्त्यानामृषीणां च महीक्षिताम् । देवदानवगंधर्वपिशाचोगरक्षताम् ॥ २२ ॥
 सर्वेषां जीवजातीनामुत्पत्तिं शृणुयादपि । ऋषीणाामृषिपत्नीनां वंशान्सर्वांनुदीरितान् ॥ २३ ॥
 एवं स त्रिविधात्पापान्मुच्यतेऽपत्यदुःखदात् । गुरुन्देवान्द्विजात्सम्पद्यश्रद्धया समुपाचरेत् ॥ २४ ॥
 एवं कृत्वा ततः सुत हरिवंशं निशम्य वै । वाचकोपरि संतुष्टो भूमिद्रविणवासकैः ॥ २५ ॥
 शुद्धिकाकर्णभूपादिं गां दत्त्वा च पयस्विनीम् । भूमिद्रविणदानार्थेस्तोपयेदन्यद्ब्राह्मणान् ॥ २६ ॥
 निष्कृतिं कुर्वतः पूज्यान्सर्षिण्यात्मानमीक्षयेत् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २७ ॥
 जन्मक्रमेण जायन्ते दुःखान्यकृतनिष्कृतेः । कुपुरुषघानपत्यत्वं प्रमेहार्तिर्धनक्षतिः ॥ २८ ॥
 कुनखित्वं दद्रुलत्वं पांडुरोगित्वमेव च । जन्मलग्नाच्च चौरत्वं राज्ञो वित्तव्ययादिकम् ॥ २९ ॥
 लकुटप्रावशस्त्रार्थैर्जायंते व्रणजार्तयः ॥ ३० ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्यायो नवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ सूर्ये दिने सुत प्राप्य भूमिं श्मशानजाम् । मृतप्रेतं समालोक्य रात्रौ गच्छेदतन्द्रितः ॥ १ ॥
 पूजयित्वा चित्तां तस्य बलिमष्टविधं सृजेत् । स्नानं कृत्वा मृदालम्भैः पत्रैर्वृशोद्भवेस्तया ॥ २ ॥
 शतच्छिद्रे घटं प्राप्य नानातीर्थोद्भवेर्जलैः । दीपमालादिने वापि प्रयोगं विधिना चरेत् ॥ ३ ॥
 हरिवंशं ततः पश्चाच्छृणुयाद्विधिपूर्वकम् । दत्त्वा द्विजेभ्यो विधिना नानाभक्ष्यफलानि च ॥ ४ ॥
 स्वेच्छया भोजनं तेभ्यो दद्याद्दोषापनुत्तये । एतत्प्रयोगान्नाथंश्च वंध्या याति सपुत्रताम् ॥ ५ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्याय एकनवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसी वैश्यो चात्र जन्मनि बाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्राग्नाक्षिप्रपीडनम् ॥ १ ॥
 कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गंधैः पुष्पैः समभ्यर्च्य दीपान्दद्यात्सुवर्णजात्र ॥ २ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्यायो द्दिनवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रश्चक्रे सुष्कनिकुट्टनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
 परमणा तेन संजातः पदश्चैवापवर्णजः । गवां पालनजात्पुण्यात्प्रागग्र सुखसंयुतः ॥ २ ॥
 गोपीडनान्महापापात्तस्य नैवात्र निष्कृतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्यायत्रिनवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिल्ललना पूर्वं मोहात्परघृतं हरेत् । मात्र जन्मनि रोगेण नेत्रोत्थेन प्रपीडयते ॥ १ ॥
 गुरुशेप्रादित्तीर्थेषु घृतधेनुप्रदानतः । मुच्यते या महारोगान्नेत्रजान्नात्र संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्यायषडनुर्नवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मद्रीषीमवर्धत्पुंभवे पार्थ नगाधिपः । गोऽत्र जन्मनि पर्शोद्र लघुगुल्मयुतो भवेत् ॥ १ ॥

स्वर्णशुद्धीं रीप्यखुरां घंटाभरणभूषिताम् । सूक्ष्मकम्बलयुक्तां च दद्याद्देदविदे सुत ॥ २ ॥
कृष्णगुल्मोद्भवां पीढां नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचनवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे याऽभवत्काचित्स्वर्णकारी खगाधिप । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
तद्गृहे धान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लगुडेन तथा भृशम् ॥ २ ॥
ताडनात्सा महादुःखं प्राप्ता गर्भतिचारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भपातसमन्विता ॥ ३ ॥
तेन कर्मविपाकेन संप्राप्योचितशासनम् । पुनः शुद्धी हि संजाता गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥
घनभृत्याश्वभोगाद्यैर्नानाविभवसंयुता । पुत्रसंततिहीना सा प्राणघाताघसञ्चयात् ॥ ५ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविनाशनम् । वर्षां सा स्वेच्छया कुर्याद्दिशे लोकाकुले तथा ॥ ६ ॥
मार्गं हि धर्मतो यत्नात्प्रतिष्ठां काग्येत्ततः । संस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥
होमयेत्र ततस्तत्र तिलानाज्ययुतानिह । भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या शिवपूजनतत्परान् ॥ ८ ॥
दद्यात्तथैकां कपिलां सर्वपापप्रणाशिनीम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ ९ ॥
नैवं या कुरुते श्रुत्वा तस्याः संततिजं भयम् ॥ १० ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पण्णवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्प्राग्भवे सुत दुर्गं हरति मानवः । तत्काले सोऽन्यजनुपि बहुमूत्री प्रजायते ॥ १ ॥
दुग्धधेतुमदानाच्च विधिना तत्र जन्मनि । बहुमूत्रान्महारोगान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतनवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हृति या नारी कस्पचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि चाश्रैव बहुमूत्ररुजाऽऽकुला ॥ १ ॥
दुग्धधेतुमदानाच्च वेदवेदांगपरगे । विधिना काश्यपे सात्र न पश्येद्बहुमूत्रकम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्युत्तरद्विंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्वातधेतुस्त महिषी नवयौवनाम् । प्राग्भवे निपतं सोऽत्र कृष्णगुल्मात्प्रवाच्यते ॥ १ ॥
स नानारत्नदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्थां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
अथ वा महिषीदानाद्विप्राय विधिनाडज । महिषीपापजात्रोगास्तुली भवति मानवः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं सुष्कनिकृष्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य पदः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
ज्ञानाज्ञानकृतं वापि निष्कृतिर्नात्र विद्यते । ब्रह्मघातान्महापापात्पदः स्याद्बहुजन्मसु ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव फलहृत्काचित्प्रमादाद्दिनतासुत । पूर्वजन्मनि पुण्यापि बहुदानरता सती ॥ १ ॥
 अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाण्डजा । अत्र पुत्रविहीना सा फलचौर्याद्धि पातकात् ॥ २ ॥
 फलानां बहुदानाच्च चातुर्मास्येऽत्र नित्यशः । भोजनं तु तदा पश्चात्कारयेत्स्वेच्छया द्विजान् ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य फलचौर्यस्य तत्स्मृतम् । अमायां नारिकेलानि देयानि खड्ग शक्तितः ॥ ४ ॥
 एवं कृतेऽपत्यवृद्धिर्जीवनं सप्तसप्ततिम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान्पूर्वं जन्मन्यत्र खगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तदुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
 कार्तिक्यां माघवैशाखयोर्दधिधेनुप्रदानतः । तस्माद्गोगाद्धिमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीघातनाञ्जारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
 दद्यात् साभरणां सूत महिर्षां यमदेवताम् । कञ्चलद्वयसंछन्नां विधिना नवयीवनाम् ॥ २ ॥
 सा मुच्यते महापापान्महिषीवधजातसुत । प्रायश्चित्ते कृते त्वस्मिन् कृष्णगुल्मं न पश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विधेत् प्राग्यो वृषानां च नासाग्रं गरुडाग्रज । नासाछेदोऽत्र तस्य स्याद्यूनि भावे हि निश्चयात् ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं न तस्यास्ति दत्तैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

फश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियवदः । कवित्वशक्तिसम्पन्नो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
 प्रेरितो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 अय तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महाघोरमभूद्युद्धं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
 स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परघातकृते सूत स्वशरीरमयात्यजत् ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन महार्चायेण चाटज । सुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
 अय भूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् । सिंधोः पश्चिमभागेऽत्र शतयोजनसम्मिमे ॥ ६ ॥
 देशे फर्कटके जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
 सुरेश्वर्यममाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुवेपोऽतिकूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 पापल्लोभगतः क्रोधी नानाभोग्यशामनः । रिष्टं पष्टिमिते वर्षे पंचहीने खगाधिप ॥ ९ ॥
 सुराण्य महाकालनरस्य हि रगाधिप । सर्ववित्तपंडशेन दानाद्दिष्टक्षयो भवेत् ॥ १० ॥
 पथाशीतिमितायुः स्यादचे कालनरेऽण्डज । प्रायश्चित्तेऽकृते त्वत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्सरे ॥ ११ ॥

कालरूपेण शस्त्रेण तत्सणे मरणं स्मृतम् । महाघोराहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् ॥ १२ ॥
विद्वं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातममुद्भवम् । हृदिस्ये लघुनं पुत्र पडंगुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिप्रहरणान्कारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । मेदसा पीडयते सा तु विनतानन्दवर्धन ॥ १ ॥
दधिधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । मुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुक्षीं निहत्य पूर्वं भवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजापते ॥ १ ॥
रत्नधेनुमहादानाद्विधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यक्षिजं घोरं कातरोत्यं हि काश्यप ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्तोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुसुखी काचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तया ॥ १ ॥
दीपा दत्ता यया सा हि धनपुत्रसमन्विता । चण्डीश्टे महादानात्माकृतात्तु खगाधिप ॥ २ ॥
हरणादप्रस्पास्तु चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषैर्द्विषिता चात्र युवभावे खगेश्वर ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहत्पापशोधनम् । दीपा देवा घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
सुवर्णाद्विमितं भव्यं संपूज्याय महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तया दीपैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
दद्याद्विजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टगन्धयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
मधुधेनुप्रदानाद्दे ब्राह्मणाय विपश्चित्ते । दुष्टगन्धकृतादौपान्मुच्यते नात्र संग्रहः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरक्षुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कञ्चरक्षी प्रजापेत चक्षुरोगात्खगाधिर ॥ १ ॥
धेनुं रत्नमयीं दद्यात्समुवर्णां विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोगं सा तद्दानेन महादुतम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्जन्मन्यप्यभूत्कश्चिन्नरो राजकृपान्वितः । दण्डाधिकारवाञ्छुद्गो दृष्टो ब्राह्मणपूजितः ॥ १ ॥
नानादानरतस्तत्र लोभादचोऽपि विशेषतः । व्यभिचाररतस्यैकब्राह्मणस्य खगाधिप ॥ २ ॥
लोभाच्चकाराती तत्र ह्यगडच्छेदं च तत्संगात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वातिपमशामनम् ॥ ३ ॥
देशे पञ्चनदे झत्र जातः शूद्रोऽतिचापमः । सचास्त्यत्र विवर्णस्तु पण्डः पापमतिः सुखी ॥ ४ ॥

सकलैश्वर्यसम्पन्नो नानाधनसमन्वितः । नानावाहनभोगाढ्यो दानात्सर्वमिदं मुत ॥ ५ ॥
सप्तजन्मस्वसौ पण्डो भविष्यति खगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३११ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नः शौर्योदार्ययशा धनी । राजमान्यो विरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
किञ्चिद्वातादिना पीडा जायते तस्य चोदरे । सर्वदा वातगक्तादि जायते पक्षसंख्यया ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाचारा सुरूपा गुणशालिनी । प्रियभक्तिरता नित्यं दानदाक्षिण्यशालिनी ॥ ३ ॥
एकपुत्रं प्रसूयाथ चान्यपुत्रमजीजनत् । पश्चात्पुष्पं गतं शान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन पापं शाम्यति तत्स्त्रियाः । विधानावहितार्थाय सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैष्णोत्तरे जातो धातुकांस्यादिकारकः । स हि ब्राह्मणसरूपेण बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
ऋयविक्रयकर्ता च विप्रद्रव्येण वर्धितः । कालेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
सञ्चितं तद्धनं सर्वं न तु विप्राय चार्पितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् । यो वै तस्य मृतः पुत्रः स जातो ब्राह्मणस्य च ॥ ९ ॥
इदं चतुर्थं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखयुता ह्येवं पुत्रहीना खगाधिप ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपतुल्यं वै पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विपैणैको हि म्रियते ब्रह्मस्वात्सकलं कुलम् ॥ १२ ॥
तस्याः सन्ततिवृद्धयै हि कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूपदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
कुर्यादष्टदलं पद्मं राजतं शुक्लतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमत्रणं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
सुशीतसलिलैः पूर्णं सरत्नोपधिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥
तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैष्णवं वर्तुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं वस्त्रस्वक्चन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥
तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कद्वयविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देवदादिने ॥ १७ ॥
प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् । शतमष्टोत्तरं विद्वान्द्रोणान्सप्तैव निर्मितान् ॥ १८ ॥
जातीपुष्पसमुद्भृतां लक्षपूजां शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्देतुं देवती परिधापयेत् ॥ १९ ॥
एवं कृतविधेः सत निश्चला संततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या फाचिद्वनिता मोहात्माग्भवे माक्षिकं हरेत् । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गभाट्या प्रजायते ॥ १ ॥
मधुपेनुमदानात् व्यतीपातादिपर्वसु । दुर्गधरोगात्सततं मुच्यतेऽत्र पतत्रिण ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मत्स्यो सा समाख्याता या पूर्वं घातयेद्द्विजम् । सर्वं विचेष्टितं तस्याः शृणुष्वान खगाधिप ॥ १ ॥

अनया द्रव्यलोभेन सपत्या घातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारो दोषवर्जितः ॥ २ ॥
तस्मादिदं महापापा जातात्र यवनी खग । भविष्यति महारिष्टमग्निदाहेन चांडज ॥ ३ ॥
तस्या वर्षे चतुर्विंशे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायधनुर्दशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पंडः स्त्रीराजसम्मानी, ह्यत्र जन्मनि चांडज । महादुष्टक्रियायुक्तो वधवंधनतत्परः ॥ १ ॥
प्राक्कृतात्तु महादानात्सुखैश्वर्यधनान्वितः । महामानी महाधूर्तः पंडोऽगम्यानिषेवणात् ॥ २ ॥
नात्र जन्मनि भोः सूत प्रायश्चित्तं मयोद्विगत् ॥ अगम्यागमनं पापं प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचदशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दंतुरः सोऽपि काले तत्पापचिह्नितः ॥ १ ॥
घृतकुम्भं यथाशक्ति दद्याद्विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत गुडं मोहान्नराधमः । शुल्मोदरेण रोगेण सोऽत्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥
गुडधेनुप्रदानात्तु विधिना ब्राह्मणाय च । शुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथो काचित्सती नारी धर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वं शत्रोर्देगधं तया गृहम् ॥ १ ॥
तद्वाहाच्च महाभाग दुग्धं सर्वं पुरं तदा । ब्राह्मण्येका तवाला च निर्देग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
ततो ब्रह्मवधाच्च किञ्चित्कालेऽपि सा मृता । भुक्त्वा पापफलं सर्वं पुण्यपापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
सा शूद्री यमुनातीरे जाता वै पतिसेवया । कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापनाशिनीम् ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मणः कश्चित्कृषिकर्मरतस्तदा । पूजकश्चातिथीनां च मिश्रकारणां च यत्नतः ॥ १ ॥
तद्गृहे वृषभो मत्तस्तीक्ष्णदृग्गो भयानकः । तेन तद्गृहभस्यापि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
छित्त्वा नासाप्रमुष्कौ तु कृते कर्मातिदारुणम् । तत्र तज्जनितं भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
जातोऽत्र यवनः सिंधुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्यत्र रगाधिप ॥ ४ ॥
धर्मात्पूर्वकृतात्तोऽपि सुखैश्वर्यधनान्वितः । पापाद् दृढाचया तस्य प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
पूजनादतिथीनां च भविष्यति च तद्गतिः । तीर्थाश्रयेऽत्र जनुपि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
व्यायुः पश्चिमिवाब्दान्तं रिष्टं पश्चाद्दन्दके ॥ ७ ॥

इति श्रीवृहत्सूर्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकौनविंशोत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी वाहनं गरुडाग्रज । दंतुरा सा भवेदत्र तत्काले घातकारणात् ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं सदक्षिणम् । तदोपशमनायैव दद्याच्छकत्या विधानतः ॥ २ ॥
इति श्रीश्रीसूर्यारिणसन्वादे कर्मविपाके अध्यायो विशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चिद्भवे लोभात्पुरा भवेत् । कण्डूरोगेण सततं पीडयते, चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
शंक्त्या तैलप्रदानाच्च ब्राह्मणाय खगाधिप । कण्डूरोगस्य शमनं दानात्तैलघट्टयात् ॥ २ ॥
इति श्रीश्रीसूर्यारिणसन्वादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्लभा । भर्तृत्यक्ताधिविन्ना सा महारोपवती ह्यपूत ॥ १ ॥
तया महौषधीर्द्व्यैः पुंस्त्वं पत्युर्विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽप्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥
धूर्तः पापरतो द्रुष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णाचाह्योऽतिदुःखार्तो न शुभं लभते गतिम् ॥ ३ ॥
बहुजन्मस्वसौ पापान्मुक्तः स्याद्दिनतात्मज ॥ ४ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारिणसन्वादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्ष्यार्थं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । अत्र जन्मनि खंजः स्यान्नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
न तस्य विन्मयं प्रोक्तमत्र जन्मनि चांडज । स्वशरीरविवृद्धयर्थं येन मुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥
इति श्रीश्रीसूर्यारिणसन्वादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् शुडं हरति कल्पचित् । शुलोदरेण रोगेण पीडयते सात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गंगायां हि महाभाग शुडधनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्तस्माद्रोगाद्दिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीश्रीसूर्यारिणसन्वादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्विंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्वैश्योऽभवत्पूर्वभवे नेपालदेशके । बहुमित्रसुखैरादिषु हठी व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
आराधनं तु कृतवान्देव्या वै पूर्वजन्मनि । स्वस्त्रियं च सुरूपां च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
अन्यस्त्रियं सोऽप्यगमद्भयभिचारपरौ दृढः । स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ३ ॥
शुभं पापफलं भुक्त्वा स जातीऽत्र मदीपतिः । गौरी भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
देशेद्ग्रेऽतिविरुधातो घृणी स्वल्पो महायज्ञाः । स्वस्त्रीत्यागान्महापापात्स जातः स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥
निष्कृतिं वद् मे स्वामिन्स्त्रीप्राप्तेः सांख्यकारिणीम् । पार्वतीप्रतिमां कृत्वा द्वैमिकीं कार्याकारिणीम् ॥ ६ ॥
पलपञ्चमितां लेख्यां गंधैर्मोक्षार्थं कृताम् । दद्याद्देवविधिज्ञाय कुलीनाय तयार्थिने ॥ ७ ॥
प्रजापतिं ततो दद्याद्नाजतं त्रिपलात्मकम् । ब्रह्मदेवतमंत्रेण पृथ्वीयात्स महाद्रिजः ॥ ८ ॥
पश्चादष्टादशं मंत्रं महत्त्वं पापशोधनम् । जपेद्दृष्टसदस्त्रं तु सूर्यमंत्रं महाचलम् ॥ ९ ॥
होमयेतद्देशांशेन तद्देशांशेन तर्पयेत् । य एवं कुरुते सूत सर्वपापाविनाशनम् ॥ १० ॥

प्रायश्चित्तं परं त्वत्र तस्मात् पापात्प्रमुच्यते । नैवं करोति यो मोहाज्जडधीर्द्विधातितः ॥ ११ ॥
 लभते स्त्रीमुखं नात्र रिष्टं पद्भेदकेऽब्दके । प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं पञ्चसप्ततित्म् ॥ १२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विना प्राग्यो हन्यान्मृगं हि विनतात्मज । खञ्जः स्यादत्र जनुपि तत्काले मृगघातनात् ॥ १ ॥
 पापनाशकरिं तस्य निष्कृतिं वच्यमहं सुत । दद्यादर्धं नवं तत्र स्वर्णनिष्कयुतं शुभम् ॥ २ ॥
 सहासनं सालंकारं पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
 न पश्यति स खंजत्वं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतैलापहारिणी । सात्र जन्मनि पर्शोद्द्र कण्डूरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 सा मुच्यते वै दानेन घटयोस्तैलपूर्णयोः । यथाशक्ति सुवर्णाढ्यात्तैलदानाद्विशेषतः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजप्रचारी वै कश्चिच्चारणः पूर्वजन्मनि । भयमूर्तिर्दंडो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
 राजपत्न्या महाबाहो रतिं चक्रे स मूढधीः । गर्भे दधार राज्ञी वै भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 तत्पापस्य फलं सुवत्त्वा यमलोके खगाधिप । शिवपूजनजात्युण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
 पण्डो हि जाङ्गले देशे सर्वधर्मवहिष्कृतः । शिवपूजारतो यस्मात्प्रागत्र धनभोगभाक् ॥ ४ ॥
 स्त्रीपुत्रसुखहीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भादद्या याऽवधीत्पूर्वं मृगं हि विनतांजज । स्वगर्भपालने दक्षा जन्मन्यत्र गतिं शृणु ॥ १ ॥
 तद्घातकाले खंजा सा भविष्यति शुभानना । गर्भपातेन दुःखार्ताऽवश्यमेव तत्रेनसा ॥ २ ॥
 तत्पापनाशनं सूत शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः । दद्याद्विमाय तुरगं सुवानं भूषणान्वितम् ॥ ३ ॥
 स्वर्णनिष्कयुतं चात्र पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न पश्यति च गर्भेत्यां पीडामत्र च जन्मनि ॥ ४ ॥
 दानप्रभावात्पक्षीन्द्र खंजत्वं नाप्नुयादिह ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनत्रिंशत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२९ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मेहादिपीडितो नित्यं कुशाङ्गः पाण्डुरस्युतिः ॥ १ ॥
 ऊर्ध्ववातादिना पीडा बाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः । तस्य भार्या गवाचारा भर्तृभक्तियुक्ता सदा ॥ २ ॥
 रक्तस्रावादिना पीडा जायते चोदरानिलः । गर्भोऽपि तस्या उदरे पातं कुप्यच्च दृष्टितः ॥ ३ ॥
 द्वित्रैश्च पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु चास्या विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तया गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥

अतिकष्टद्विनतेय गर्भपातकृतागसः । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचारादिकं बहु ॥ ६ ॥
 नानाद्रव्यापहरणं कुलटाकर्मतः कृतम् । भर्ता चास्या दुष्टबुद्धिर्दुष्टसङ्गतिदोषतः ॥ ७ ॥
 तेन दुष्टेन यद्रव्यं हतं तस्करबुद्धिना । सुक्तं ताभ्यां वैनतेय ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
 कालेन तद्धनं भुक्त्वा पीडितो दारुणैर्ग्रहेः । यातना बहुधा प्राप्ताः पश्चान्मानुषतां गतः ॥ ९ ॥
 किञ्चित्सुण्यप्रभावेण क्षात्रोऽयं जन्मतो भुवि । जन्म चेदं चतुर्थं वै गर्भपातोऽत्र जायते ॥ १० ॥
 उभाभ्यां च कृतं कर्म भुज्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि विश्वेश यया गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी नानागर्भजिघांसिनी । तस्याः शुद्धिं तु निष्कृत्या शृणु त्वं कश्यपात्मज ॥ १३ ॥
 नारी नियमसंयुक्ता ध्रुवं स्याद्भूतकाक्षिणी । सौम्यायने समापूर्यमाणपक्षे शुभेऽहनि ॥ १४ ॥
 तस्य पापस्य शान्त्यर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् । पयःस्रवन्तां ज्ञान्तां च सुरभीं शुभलक्षणां ॥ १५ ॥
 गृहमानीय विधिवत्पूजयेत्सुसमाहितः । इष्टेस्तु यवसैः पानैर्भक्ष्यैः कण्डूयनैरपि ॥ १६ ॥
 रुचिरैश्च सुगोस्थानैः सती परिचरेत्सदा । रात्रौ पुष्पावलीभिश्च दीपस्रक्चन्दनादिभिः ॥ १७ ॥
 सुगीतमङ्गलध्वानैस्तदधःशायिनी भुवि । प्राणयात्रां प्रकुर्वीत तस्यास्तु पयसाऽहनि ॥ १८ ॥
 तस्यास्तु पञ्चगव्यानि यथान्यायमयाश्रती । एवंव्रतपरा नारी मासमासीत संयता ॥ १९ ॥
 तस्या धेनोः सवत्ताया इष्टं समभिकाक्षिणी । व्रतान्ते द्विजमाकार्यं समस्तशुणशास्त्रिनम् ॥ २० ॥
 अम्ब्यर्च्यं पूजयेद्भक्त्या वस्त्रस्त्रग्दामभूषणैः । सम्यगम्ब्यर्च्यं तां धेनुं तनयां तत्स्तनव्याम् ॥ २१ ॥
 भक्त्या च विधिवत्समी तां दद्यादितिभाषिणी ॥ २२ ॥

भंत्रः ।

“ सुवर्णं शुद्धमाग्रेयं मापपोडशसंमितम् । ददानि गां सवत्तां च पूर्वपापापनुत्तये ॥ २३ ॥
 यन्मया कुलटावृत्त्या नानागर्भा विनाशिताः । नानाभेदैः प्रयाता मे गर्भा वै बहवो भुवि ॥ २४ ॥
 कर्मणा तेन जनितं गर्भपातादिद्रूपणम् । एनस्तस्य नाशाय दानमेतत्करोम्यहम् ॥ २५ ॥
 इह जन्मनि बंध्यात्वं नाशमेतु ममानये । दानिनानेन सुभे सुप्रीता भव सुवते ॥ २६ ॥
 भवेच्च त्वत्पसादेन गर्भो मे सुभगासि भोः ” ॥ २७ ॥

एवमस्त्विति तां धेनुं समादाय सदक्षिणाम् । हिरण्यं रजतं ताम्रं फलानि विविधानि च ॥ २८ ॥
 दापयेद्भिजमुल्येभ्यः प्रार्थनाभिश्च तोषयेत् । भोजयेच्च शतं विम्रात्रानात्रीः सक्तुपायसैः ॥ २९ ॥
 एवं कृतयिषेः सूत नार्पा दुःखं विनश्यति । बंध्यात्वं मुच्यते सूत पुत्रमार्तिर्यशस्विनी ॥ ३० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अप्यायत्रिंशदुत्तरविंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्नरुगं घातयेन्नरः । वक्रकंठेन रोगेण पीडितोऽत्र प्रजापते ॥ १ ॥
 स्वर्णांश्चदानाद्विधिवत्सर्वोपस्यगसंयुतात् । वक्रकंठसमुद्भूतां पीडां नामोति मानवः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अप्यायत्रिंशदुत्तरविंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालघाती पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पादहीनो भवेत्सूत मृदां चाकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
 दद्यादर्धं सुवर्णाढ्यं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन पूर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अय्यानो द्वात्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकनहस्रतमः ॥ १३३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संकरः प्राग्भवे सूत वमूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभाद्धर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 क्रूरं कर्म कृतं तेन दुष्टसंगेन चांडज । चौर्येण गां परां नीत्वा क्षुधितोऽभक्षयत्पुरा ॥ २ ॥
 मृतः स तेन पापेन नानायोनिमुपागतः । स तीर्थमृत्युवगतो गंगातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
 तस्यैव हि प्रभावाच्च धनपुत्रसमन्वितः । युवभावेऽण्डजश्चेष्ट चक्षुर्हीनो भविष्यति ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सुवर्णदशकैर्मिताम् । लिखित्वा गां विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
 सा देया वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । गायत्री च जपेत्तत्र नियुतं चायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
 होमयेच्च यथाशक्ति भोजयेच्च ततो द्विजान् । यः कुर्याद्विधिना सूत स तदोपात्ममुच्यते ॥ ७ ॥
 स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अय्यापद्मपत्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नारी शृगालं पूर्वजन्मनि । आहोस्त्वित्युरुपस्यापि घातार्थमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि वै चोर्धास्त्यानाच्च पतनात्किल । पादभंगो भवेत्तस्मात्पापाच्चैव खगावपि ॥ २ ॥
 करोति तस्य पापस्य प्रायश्चित्तं यथाविधि । या सा पापात्ममुच्येत नचोर्ध्वात्पतनं घृवम् ॥ ३ ॥
 अर्धं निष्कसुवर्णाढ्यं दद्यात्पापविशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अय्यापद्मपत्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेदर्धं प्राग्भवे साऽत्र जन्मनि । महापर्वसु गंगादौ पुण्यतीर्थेषु दापयेत् ॥ १ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं स्वर्णाढ्यं विधिसंयुतम् । सा मुच्यते वक्रकंठपीडाया विनतात्मज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्याख्यसंवादे कर्मविपाके अय्यापः पचत्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्साम्नो महाभाग पाश्चाले देशके शुभे । नानाधर्मसमायुक्तो ग्रामे वै विश्रुतो महान् ॥ १ ॥
 दुष्कृतं चरितं तेन भाविनोऽयस्य वै बलात् । शूद्र्यां च विश्रुतो गर्भः कामलोभेन निश्चायात् ॥ २ ॥
 कृतो यत्नो मर्दास्तत्र नारीगर्भस्य पातने । तथा हालाहले पीतं मृता सा लोफशंका ॥ ३ ॥
 महत्या गर्भपीडाया बालकोऽपि मृतस्तदा । सहायैः पञ्चभिर्युक्ता कृतवत्येतमद्भुतम् ॥ ४ ॥
 कर्मणां संग्रहं दुष्टा गर्भपातसमुद्भवम् । ततः संप्राप्तमरणो वाङ्मनोऽय सदापयुक् ॥ ५ ॥
 सूर्यलोकं तदा गत्वा मुक्त्वा भोगांश्च शाश्वतान् । अशुभाग्रकान्मुक्त्वा स्वकृतान्दकर्मजान् ॥ ६ ॥
 सोपश्रुवे महादानात्पूर्वजन्मनि मानद् । स जातो यमुनातीरे बाहुनोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 गौरः कृशाङ्गो लम्बश्च धनसौरूपसमन्वितः । पितृभ्रातृविहीनश्च लोभमोहरतः सदा ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी नानाविभवसंयुतः । आयुषा मुखयुक्तश्च बुद्धिमान् देशविश्रुतः ॥ ९ ॥

धर्मादिदं तथा पापाद्भूतः पापरतः शठः । सफन्यो हृदि रोगी च मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
शूद्रायां वीर्यादानात्माकं तदग्न्याजातपुत्रकः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापापनोदिनीम् । पुत्रवृद्धिकरौ धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धचर्यं गर्भधारणनाशिनीम् ॥ १३ ॥

शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पलैः पञ्चमितैः शुभा । हिरण्मयी तगर्भा च पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १४ ॥

तदर्धेनाथ वा कार्या निजवित्तानुमानतः । गन्धपुष्पैरलंकृत्य सा देया पापनाशिनी ॥ १५ ॥

माषपञ्चमितो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्सौवर्णं पञ्चमापकम् ॥ १६ ॥

राजानं च तथा दद्यात्सोमं सार्द्धं पलात्मकम् । गायत्रीदशसाहस्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥

होमयेत्तंडुलैः साज्यैः सर्षपैः सतिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥

एवं कृतविधेः सूत सर्वपापविनाशनम् । पुत्रपौत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि निश्चयात् ॥ १९ ॥

अकृतं तु यथाशक्ति प्रायश्चित्तं यथोदितम् । रिष्टं पष्टिमिते वर्षे दारुणं शत्रुवैकृतम् ॥ २० ॥

प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं पञ्चसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभयन्महाभाग प्राग्जन्मन्यत्र कोविदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतदुनिकटेऽण्डज ॥ १ ॥

शूद्रकन्या च तेनैव हृद्या षोडशवार्षिकी । मुक्तातिकामलोभेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥

स चायं धर्मपुत्रस्य मुक्त्वा भैरवशासनम् । पूजनाच्छिबलिंगानां प्रागत्रापि च संकरः ॥ ३ ॥

पंडस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरयः । राजप्रचारको धीमान् गजाश्वप्रतिपालकः ॥ ४ ॥

महाधनो महोत्साहो महाविभवविस्तरः । मृत्युश्चास्यात्र गंगायां पुण्याच्च शिवपूजनात् ॥ ५ ॥

भविष्यति महाभाग पापान्ते चात्र सद्गतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुंठनतत्परः ॥ १ ॥

सोऽश्वदानविधानेन ब्राह्मणाय स्वगाधिप । न पश्यति महापीडां पतन्निन् पादसंभवाम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायोऽष्टात्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो घातयेद्गं जानन् प्राग्भवे विनतामुत । भक्षयार्थं सोऽत्र जनुपि पुरुषोऽङ्गाधिको भवेत् ॥ १ ॥

न तस्य निष्कृतिर्दुष्टपापस्यात्र च काश्यपे । प्रारब्धस्य क्षयो नाऽत्र प्रायश्चित्तात्सहस्रशः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भगवन् प्राग्भवे विप्रो ग्रामवासी वनाश्रितः । चोराधिपो महोप्रश्च तत्संसर्गां स्वगाधिप ॥ १ ॥

दत्तानि सैन भ्रष्टे दानानि विनतामुत । गोभृश्याश्वादिक्वानीद् ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥

स भुक्त्वा नरकान्वोराग्यापात्तुण्याच्च शाश्वतात् । स्वर्गान् पर्वतभागेषु संजातो बाहुजोऽयुना ॥ ३ ॥
 वामनो राजसम्मानी महोश्रो मंत्रपारगः । पुत्रहीनो ह्यसौ सूत-परवित्तस्य लुठनात् ॥ ४ ॥
 भवन्त्यत्र च ये पुत्रा म्रियन्ते नात्र संगम्यः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 कृत्वा वेदवयनसूत सौवर्णान्वृतपुरितान् । तदभावे राजतांश्च विभ्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हरिवंशं विधानेन शृणुयान्द्रक्तितोऽण्डज । रौद्रव्रतं चरन् पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
 नैतत्प्रकुर्याद्यो भक्त्या स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पत्नीन्द्र कुर्यात्पुत्रविवर्द्धनम् ॥ ८ ॥
 आयुरशी तथाशीतिवर्षाणि कृतनिकृप्तेः ॥ ९ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४० ॥

अरुण उवाच ।

क्षत्रवंशे समुत्पन्नो वातदेहरुजाकरः । गुल्माद्या ह्युदरे व्याधिः शिरोर्तिर्जायते तदा ॥ १ ॥
 व्यापारो निष्फलस्तस्य किञ्चित्सेवादिना भवेत् । तस्य भार्याद्वयं चास्ति किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥ २ ॥
 अन्योन्यद्वेष्यभावाच्च किञ्चिद्भक्तिकरी परा । मृतवत्सा कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
 गर्भस्तस्याः स्थिरीभूतो न प्रसूतिर्न पातनम् । केन पापभावेण कथयस्व दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं देवदेवपरायणः ॥ ५ ॥
 अन्योन्यद्वेषभावाच्च वर्तते च विधिस्ततः । कश्चिद्दिशो धर्मपरो वेदशास्त्रार्थसायकः ॥ ६ ॥
 कदाचिद्देवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । तद्वित्तं ब्राह्मणमास शूद्रो म्लेच्छजनस्य च ॥ ७ ॥
 बंधनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणं भार्यया सह । भर्त्सनेस्तर्जनाद्यैस्तु तदनं च तदा दिनैः ॥ ८ ॥
 शूद्रेण कतिपर्येव चान्धेभ्यो विनतामुत । म्लेच्छभीत्या स वै साधुर्ब्राह्मणः क्रोधसंकुलः ॥ ९ ॥
 तदर्थमपि शस्त्रं ह्यात्मघातं चकार ह । गर्भयुक्ता च भार्या वै भर्तारं पृष्टतोऽवगात् ॥ १० ॥
 हतं तस्यापि तत्सर्वं म्लेच्छराजेन तत्तदा । तावत्काले गते कश्चिच्छूद्रो म्लेच्छेन घातितः ॥ ११ ॥
 ततो वै निरये वत्स वर्षायुतसहस्रकम् । पच्यते नरके घोरे शूद्रो देहेन वै तदा ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुष्यमापन्नो दानधर्मप्रभावतः । जन्म चेदं तृतीयं वै शूद्रवंशसमुद्भवम् ॥ १३ ॥
 तेनैव कर्मणा तस्य ह्यपत्यं नैव जायते ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां हितकाम्यया ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थं संवत्सरं सेवा ह्येकचित्तेन दम्पती ॥ १६ ॥
 श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्गाहनं तथा । तावन्निष्कृतयो भूयः क्रमेणानेन यास्तदा ॥ १७ ॥
 सुशुभे भूमदेशे तु गोमयाद्युपचर्षिते । कुर्याद्दृष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १८ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् । सौवर्णं राजतं पद्मं सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १९ ॥
 उपचारैः शुभैर्गणैर्वृषैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सहितान्भूयः प्रयुम्नाद्यांस्तयाचरेत् ॥ २० ॥
 चारुदेहं चारुवाहुं चारुग्रन्थं सुशोभनम् । श्रीवत्सांकं पीतवासं मुचाकं पूजयेत्क्रमात् ॥ २१ ॥
 पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसकोविदैः । पुन्यैः सुगंधिपुष्पैश्च ह्यर्चयेद्विष्णुमव्ययम् ॥ २२ ॥
 तद्दिपासोऽयं तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत । इत्पादिमन्त्रैर्जुहुयाच्छतमद्योत्तरं हविः ॥ २३ ॥
 होमान्ते-विमपूजान्ते मंत्रमेतद्यदीरयेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पापभावेन कृतं कर्म दुरात्मना । म्लेच्छराज्ये च व्यापारे मया वै दुष्कृतं कृतम् ॥ २५ ॥
 ब्राह्मणानां हतं द्रव्यं भीत्या ताडनतर्जनेः । द्रव्यापहरणात्प्राप्तं दुःखं नानामवान्ते ॥ २६ ॥
 स्थिरगर्भमृतापत्यबालघातादि दुःमहम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं संपद्वे त्वहम् ” ॥ २७ ॥
 स्वस्त्यस्त्विति च तत्रोक्तम् फोऽदादिति विसर्जनम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदित्येवमुभिः ॥ २८ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । हृद्दुःखं दीर्घनिःश्वासो लोचने माथृकर्मिणे ॥ २९ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैर्घातः स्यादुपलेखनात् । जलाकुलत्वं स्पर्शोऽग्नेस्तादृशो व्रणसंभवः ॥ ३० ॥
 नार्यङ्गे विकृतव्याधी मुखे तिलव्रणादिकम् । पितृजामातृलान्यादेर्विधवातिः प्रजायते ॥ ३१ ॥
 स्वकुले प्रेतजा पीडा दुःखं वैकल्यजं तथा । कर्मानुमारजो व्याधिश्चिह्नं तस्य सहायवत् ॥ ३२ ॥
 स्वकुले केऽपि वर्तन्ते पतिताचारचारिणः । एवं तु लक्षणैर्व्याप्तिः प्रायश्चित्तं ततो वदेत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीश्रद्धासूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं ह्याभीरजा काचिदभूद्दर्शपरायणा । महाद्रिगोधनैर्युक्ता गवां पालनतत्परा ॥ १ ॥
 गावस्तृपार्ताः सततं प्रपायां प्रेरितास्तया । निदावकाले संप्राप्ते बहिर्ग्रामाज्जलाश्रये ॥ २ ॥
 जलपानं प्रकुर्वन्त्यस्तदा शीतलमुत्तमम् । ताडितास्ता भृशं गावो लङ्घ्येन दृढेन वै ॥ ३ ॥
 तत्रैका टुपिता गौस्तु ताडिताऽपि भृशं तथा । न च त्यक्तं जलं सूत गर्भाधानान्विता यतः ॥ ४ ॥
 तस्मिन्काले च तस्यास्तु पतितो गर्भसंस्थितः । वत्सस्तत्ताडनात्सूत मृतश्चापि हि तत्क्षणात् ॥ ५ ॥
 विचेष्टितमिदं यस्याः सैषा वेश्याङ्गनाऽधुना । नानाविभूतिसंयुक्ता नानापशुभिरन्विता ॥ ६ ॥
 सुखभोगधनैर्धान्यैर्वाञ्छितार्थान्विता सुत । प्राग्गोसेवनजात्पुण्यात्सर्वं पुण्यफलं त्विदम् ॥ ७ ॥
 अयान्न गर्भपूर्णत्वे युवभावे खगाधिप । न मोचयति सा गर्भं तद्दुःखेनाकुला भृशम् ॥ ८ ॥
 एवं वर्षत्रयादन्ते मोचयिष्यति वै सुत । रिष्टमन्वत्रये सूत बालवत्सवधादिह ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । उपकाराय लोकानां यतस्त्वं सर्वदृश्यभाक् ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्याद्गां कपिलामेकां स्वर्णशृंगादिकान्विताम् । विप्राय वेदविदुषे तद्दोषशमनाय च ॥ ११ ॥
 द्विसुवर्णमितां तद्वलेख्यां गां गर्भसंयुताम् । दद्याद्देवविधिज्ञाय पूर्वपापात्मसुच्यते ॥ १२ ॥
 भोजयेत्तु यथाशक्ति विप्रान्वै होमयेत्तिलान् । सुच्यते गर्भजादोपात्रान्न कार्या विचारणा ॥ १३ ॥
 इति श्रीश्रद्धासूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव पार्श्वः कश्चिद्गुर्जरे विनतासुत । धर्मकर्मसमायुक्तो देवताताथिपूजकः ॥ १ ॥
 पित्रभक्तिरतो नित्यं दानानि विधिपूर्वकम् । दत्तानि तेन शिष्टेभ्यो ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 दैवाच्छुभ्रं गत्वा कृतं कर्म रुपा तु वै । वैरिपुत्रः पुरा सूत पादभागेषु घातितः ॥ ३ ॥
 शुन्तायुषेन तीक्ष्णेन दिवा वै शौर्यकर्मणा । स मृतस्तेन दुःखेन तन्माता लोकपुत्रिणी ॥ ४ ॥
 पुत्रदुःखान्मुता सापि ददी श्रापं हि दारुणम् । यथा पुत्रविहीनाऽहं गच्छामि च यमालयम् ॥ ५ ॥

तथैव पुत्रशोकातो जन्मजन्मनि यास्यति । ततो बहुतिये काले गतोऽसी यमशासनम् ॥ ६ ॥
 धर्मात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो सुखतोऽयुना ॥ ७ ॥
 विपाशानिकटे देशे वृषलमेऽजसंयुते । श्यामाङ्गो ब्रूतरः क्षीणः प्रभुर्देशादने रतः ॥ ८ ॥
 बहुस्त्रीधनसंयुक्तो मित्रप्रियसमन्वितः । मानभोगसुखैश्वर्यो मितदो लोभसंयुतः ॥ ९ ॥
 धर्मादिदं फलं सूत भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्सर्यसंयुतः ॥ १० ॥
 जातपुत्रविहीनोऽसी चिह्नं जन्मनि जायते । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
 लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रयत्नतः । पर्लेदेशमितैः कुर्याद्वाजतं वाहुजं सुत ॥ १२ ॥
 तन्मातरं च सौवर्णो पर्लेकेन मितां शुभाम् । पत्रे लेख्यां ययाकारां ययोपस्करसंयुताम् ॥ १३ ॥
 पूजयित्वा तु गन्धार्चैर्नैवेद्यैः सूपचारकैः । सूर्यभक्ताय शांताय तां दद्याद्दि कुटुम्बिने ॥ १४ ॥
 पलपञ्चमितं रौक्यं कुर्याद्दरिद्रात्मकम् । तथैव गणनायं च लेख्यं पञ्चोपचारकैः ॥ १५ ॥
 संपूज्य विधिवद्द्यात्सर्वपापविशुद्धये । अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं वैदिकं सूर्यदेवतम् ॥ १६ ॥
 जपेदष्टसहस्रं तु तथा प्रणवपूर्वकम् । गापत्रीपञ्चसाहस्रं दुष्टपापविमोचनम् ॥ १७ ॥
 कुर्याद्भोमं दशांशेन पश्चाद्ब्राह्मणभोजनम् । एवं कुर्याद्दिधानेन प्रायश्चित्तं ययाविधि ॥ १८ ॥
 न प्राप्नोति तदा रिष्टं पद्मत्रिंशच्चैः प्रकीर्तितम् । पञ्चवेदमिताब्दात्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अष्टाक्षरत्वारिशतदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीयश्च पूर्वजन्मन्यजासुतम् । भविष्यत्पत्र पुरुषो ह्यधिकान्गो ह्यकिञ्चनः ॥ १ ॥
 फस्तरिकापलं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । अजमेकं च ब्रह्मार्चैरुच्यते च तदेतसः ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अष्टाक्षरत्वारिशतदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारीं च पुरुष इह जन्मनि काञ्चपे । वर्धरांगाख्यरोगेण पीडयते नास्ति संशयः ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं ततो वाऽनशने परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अष्टाक्षरत्वारिशतदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वैर्मनोरथैर्युक्ता काचिदासीच्छुभानना । प्राग्भवेऽज तत्सर्वं चेष्टितं शृणु सांप्रतम् ॥ १ ॥
 नकुलानां चित्ते कृत्वा चातिततां हि बाहुकाम् । पुरितं च तथा सर्वं तद्वातार्थं खगाधिप ॥ २ ॥
 मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः खग । सापि मृत्युवशं माता भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ३ ॥
 पूर्वं शातद्वजे देशे ह्यमृदन्न च पर्वते । पूर्वं राजकुले जाताञ्चापि राजकुले मृत ॥ ४ ॥
 प्राग्दानव्रतजात्युण्यादयो पापफलं शृणु । सर्वे तद्देशजाः सुत तदग्रे मरणं गताः ॥ ५ ॥
 जीवनं चात्र तस्याश्च वर्षमष्टोत्तरं गतम् । न मृच्यते महापापाद् दृढाजन्मश्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥
 कुरुशेआदिवासाञ्च पापं नश्यति धर्मतः ॥ ७ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अष्टाक्षरत्वारिशतदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे पुत्र घातयेदजनन्दनम् । सगर्भा गर्भपुष्टयै जायते गोधिका तु सा ॥ १ ॥
भोगादेव क्षयः प्रोक्तः समारब्धस्य कर्मणः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति यान्यत्र नारी बुद्धिविवर्जिता । अग्रजन्मनि सा नारी वर्चरांगान्विता भवेत् ॥ १ ॥
दद्यात् पलशतं लोहं समुद्दिश्य द्विजातये । मुच्यते पापजान्मोगाद्धर्षरांगाभिधात् सुत ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टचत्वारिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मोहात्प्राग्याऽवधीत्सूत नार्यजं विधिवर्जिता । सा गोधिकाग्रजनुपि भविष्यति तदेनसः ॥ १ ॥
अजं दद्याद्विधानेन कस्तूरीपलसंयुतम् । सवस्त्रं वेद्विदुषे तद्दोषशमनं त्विदं ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपञ्चाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३४९ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नो गुल्मयातोदरामयः । वित्तया कृपणश्चैव सहोदरसमन्वितः ॥ १ ॥
धनधान्ययुतश्चैव किञ्चिद्दद्यात्पारवान्भुवि । दयादाच्छत्रवत्पीडा मियः क्लेशश्च जायते ॥ २ ॥
तस्य भार्याद्वयं चापि संजातं चात्र जन्मनि । बहुपुत्र्यः प्रसूताश्च न तु पुत्रः प्रजायते ॥ ३ ॥
कदाचिज्जातमात्रस्तु मृतः पुत्राऽग्निमासकः । एका पुष्पवती भार्या संजाता तस्य भास्कर ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय तत्प्रभो ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि क्षात्रस्तु किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ६ ॥
अर्थलुब्धः स संजातो ग्रामाधीशः प्रतापवान् । ग्राममध्ये स्थितिं चक्रे ब्राह्मणो ज्ञानिसत्तमः ॥ ७ ॥
पुत्र्यः पंच तथा सप्त ह्यपुत्रो वित्तसंयुतः । कालेन मृत्युमापन्नो धनलुब्धो निराश्रयः ॥ ८ ॥
तस्य भार्या महासाध्वी साहसं कृतवत्यथ । क्रियाकर्मादिकं तस्य चक्रे वै शक्तितः खग ॥ ९ ॥
क्षात्रेण हि हृतं सर्वमपुत्रस्य धनं बहु । निराधाराः सुता जाताः पित्रभावात्तु दुःखिताः ॥ १० ॥
सर्वस्वहरणाद्वापि गताः कन्या इतस्ततः । काश्चिन्मातुर्गताः पक्षे काश्चिन्मात्रा सह स्थिताः ॥ ११ ॥
प्रादुर्भावः क्षत्रगृहे संजातस्तस्य कर्मणः । यो वै क्षात्रगृहे पुत्रः सोऽजनि ब्राह्मणः स्वयम् ॥ १२ ॥
योऽसी तस्य मृतः पुत्रो धनलोभेन चागतः । एवं पुत्र ऋणी भूतस्तत्काले चर्णहृत्स्वयम् ॥ १३ ॥
एवं ब्रह्मस्वकं प्राप्तं पुत्रास्तस्य मृताः सदा । पुराकृतानि कर्माणि मुञ्चन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥
तेन कर्मविपाकेन कन्यापत्यं मृताः सुताः । तस्य पापस्य नाशाय निष्कृतिः क्रियते शुभा ॥ १५ ॥

॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । संततिं लभते सौख्यं लोकानां हितकाम्यया ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते ह्यपने शुभवासरे । प्रारभेद्दरिभक्तश्च संवत्सरविधिः स्मृतः ॥ १७ ॥
मत्पदं परमेशानं विष्णुमव्यक्तमव्ययम् । पौरुषेणेह सूक्तेन ह्यर्चयेन्मासमात्रकम् ॥ १८ ॥

कुंकुमागरुकपूर्वैश्चन्दनैस्तुलसीदलैः । अर्चयेद्विधिः पुष्पैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ १९ ॥
 भौमाप्यनाभसस्तेजोवायव्यैः पञ्चभिस्तथा । एवं व्रतपरा नारी भर्तृभक्तिपरायणा ॥ २० ॥
 अर्चयन्ती हरिं पूर्णं वर्षावाधे तथाऽऽचरेत् । शुभे मासे सिते पक्षे चैकादश्यामुपोषिता ॥ २१ ॥
 शुभनक्षत्रयुक्तायां द्वादश्यां पुत्रकाम्यया । पूर्ववद्द्विगमभ्यर्च्य ऋग्भिः षोडशभिः शुभम् ॥ २२ ॥
 विधिवद्दक्षिमास्थाय ह्यर्चयेद्द्वैकृतं चरुम् । आज्यमागावसाने च कपिलाज्याहुतिर्द्विः ॥ २३ ॥
 पौरुषेण तु सूक्तेन यावत्पोडशसंख्यया । अश्वत्यसमिधस्तिस्रो जुहुयात्पोडशैव तु ॥ २४ ॥
 पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्च चरुं तथा । होमान्ते द्विजभोज्यान्ते दानमेतत्समाचरेत् ॥ २५ ॥
 हिरण्यमूमिवातांसि धेतुं वत्ससमन्विताम् । विप्रस्योद्ग्राहणं कृत्वा कन्यां चार्लंकृतामपि ॥ २६ ॥
 दक्षिणां प्रददेच्चैव च्छलकौटिल्यवर्जिताम् । प्राश्रीयात्तु हविःशेषं सह पत्न्या हरिं स्मरन् ॥ २७ ॥
 इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोति वैष्णवम् । सुभगा च सुरूपा च भवेद्विगतकिल्बिषा ॥ २८ ॥
 ऐहिकं लक्षणं चिन्त्यं पूर्वकर्मानुसारतः । गुल्मार्शतां तथा वाधा शुद्धे तप्तव्रणार्त्तयः ॥ २९ ॥
 वातरक्तादि शिरसि नेत्रकर्णादिषु व्रणः । स्तनीयगौरवं दद्रुस्तथा वै पादवैकृतिः ॥ ३० ॥
 जनशुक्तिरभूत्तत्र दुष्कृतौ कारणं विना । हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ ३१ ॥
 इति श्रीह्रस्वसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके ख्यायः पञ्चाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ शूद्रकुले पूर्वमासीत्पुण्या वरांगना । तदा दानरता जाता कुरुक्षेत्रे खगाधिप ॥ १ ॥
 सर्वैः सुखैः सदेपिता सर्वसंपत्तिसंयुता । तथा कृते महापापं भाविनोऽर्यस्य वै वलात् ॥ २ ॥
 समीपवासिना चास्या ब्राह्मणेन च तद्गृहम् । निर्दग्धं चाग्निदाहेन वैरिभावात्खगाधिप ॥ ३ ॥
 तत्र दग्धा महाभाग गौरपाया गृहंगता । कृत्वैवमद्भुतं कर्म सुत्ता तु नरकान्मुत ॥ ४ ॥
 दानधर्मकृतात्पुण्यात्सात्र जाता हि बाहुजा । माथुरे मण्डले पुण्ये वृषलमोपलक्षिते ॥ ५ ॥
 सुखदुःखसमाक्रान्ता जातसन्ततिनाशकृत् । दुःखैर्नेकैर्युक्तात्र मध्यभागे खगाधिप ॥ ६ ॥
 प्रायश्चित्तं परं चास्या गयायां पितृतर्पणम् । कुरुक्षेत्राधिवासश्च पापनाशनमुत्तमम् ॥ ७ ॥
 इति श्रीह्रस्वसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके ख्यायः एकत्रिंशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्तश्चात्र जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि यो मोहाद्भेषच्छानं खगाधिप ॥ १ ॥
 निष्कत्रयं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदवेदिने । दानेनानेन विधिना पूर्णपापपनोदनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीह्रस्वसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके ख्यायो द्विंशत्तुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं धातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दंतपातनजाद्रोगात्पीडामाप्नोति निश्चयात् ॥ १ ॥
 दद्याद्देतुं सवस्तां च सर्वालंकारभूषिताम् । प्राजापत्यं चरेदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीह्रस्वसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके ख्यायः पञ्चाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याच्छ्वानं हि गरुडाप्रज । पूर्वजन्मनि सा चात्र चक्रपादेन पीडयते ॥ १ ॥

तथा तत्पापशुद्धयर्थं स्वर्णं निष्कत्रयं सुत । देयं विप्राय विधिना चक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुद्धघातकरी पूर्वं या काचित्पापमोहिता । साऽत्र जन्मनि दुःखार्ता दंतपातरुजांडज ॥ १ ॥
विधिवद्भेनुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुंबिने । प्राजापत्यव्रतादेकात्स्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचपंचाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीत्पुरा सूत चारणो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तिपरो नित्यं देवतातियिपूजकः ॥ १ ॥
देशे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभर्वेऽडज । तेन दानानि दत्तानि विप्रेभ्यो भास्करप्रहे ॥ २ ॥
कदाचिन्मु महाभाग पापमाचरितं त्विदम् । स्वज्ञात्यां वै धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नाभूद्गर्भस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चांडज ॥ ४ ॥
एवं बहुतिये काले गतः स यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं दुःखं पुण्याल्लोकाञ्जुभानिह ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजस्त्वह । गोदावर्याः समीपे तु देशे रम्ये जलाश्रये ॥ ६ ॥
रक्तः कृष्णोऽतिमतिमान् दीर्घो भव्यः पृथुः सुधीः । आदिभागे धनी भोगी मध्यमेंऽत्येऽतिसौख्यभाक् ॥ ७ ॥
पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । अतिचिन्तायुतश्चात्र दाने स्वल्पमतिः शठः ॥ ८ ॥
स्वजात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशकः । लक्ष्मैतदंडजश्रेष्ठ जन्माङ्गात्पष्ठभागः ॥ ९ ॥
भौमः सुतेश्वरः पापग्रहैर्युतनिरीक्षितः । लक्षणैरभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
पलद्वयमिता कार्या बाहुजा गर्भसंयुता । सर्वावयवसंयुक्ता सौवर्णा भूषणान्विता ॥ ११ ॥
तदर्धमितिका वापि निजविचानुसारतः । संपूज्य वेदविदुषे दद्याद्दोषापनुत्तये ॥ १२ ॥
मापैः सप्तमितैर्द्वयो भौमः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमयुतं जत्वा त्र्यंबकं तु सहस्रकम् ॥ १३ ॥
होमयेत्तद्दशांशेन कपिलां गां प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं हि मानवः ॥ १४ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्रैव काश्यपे । नैवं करोति यो मोहाल्लोभात्पापविशोधनम् ॥ १५ ॥
न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः । आयुरष्टाद्रिवर्षाणि प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं पंचाशन्मितकेऽन्दके ॥ १७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्पञ्चाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च बभूव महाभाग हन्यान्मोहान्नराधमः । वधुमण्डलरोगार्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
निष्कद्वयद्विरण्यस्य कृत्वात्र नकुलं शुभम् । वधुमण्डलनाशार्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपञ्चाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १२६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्चारणजा नारी बभूव प्रियवादिनी । व्रतदानरता साध्वी पूर्वजन्मनि चांडज ॥ १ ॥
तथा ग्रामान्तरे गत्वा निर्दग्धं गह्वरं वनम् । निर्दग्धा बहवस्तत्र जीवास्तस्याश्रयं गताः ॥ २ ॥
ततो बहुतिये काले प्राप्य जन्मनि तं व्रतम् । तत्र दानवशात्पूर्वाद्दत्र सा पादजा स्मृता ॥ ३ ॥
जीवघाताक्षया पूर्वात्पापाद्ग्रेव जन्मनि । जातसंततिहीना वै कुष्ठरोगेण पीडिता ॥ ४ ॥

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन सम्पद्यते सुखम् । गृहविचित्रपर्वशेन देया जीवाः सुवर्णजाः ॥ ५ ॥
घटयित्वा विधानेन नानारूपान् गृहोरगान् । भोजयित्वा द्विजाञ्छ्वेत्या तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपंचाशदुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शशवाती महाभाग कुञ्जवर्णः प्रजायते । निष्कृतिं तस्य पापस्य शृणु चात्र खगाधिप ॥ १ ॥
शकत्या सोपस्करान् दद्याद्देवदेवांगपारगे । तस्माद्दोषात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनषष्ट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांश्चिद्ब्रह्मोऽभवत्पूर्वं दानधर्मदयापरः । द्विजानां पूजको दक्षः सिन्धुमण्डलजोऽण्डज ॥ १ ॥
देवद्रव्यविहीनोऽभूत्तत्कृतं कर्म चाधमम् । स्वपत्नी स्थापिता पण्यशालायां हि खगाधिप ॥ २ ॥

पण्यस्त्रीकर्मतश्चासौ चकार स्वोपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्तो सुखत्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
प्राग्दानवशतः सोऽथ जन्मन्यत्र च पर्वते । शूद्राधमोऽथ वै पण्डः पूर्वपापादतः शृणु ॥ ४ ॥

निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्ता पापाद् दृढात्सुत ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय षष्ट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं धातयेद्दिनतासुत । सात्र जन्मनि रोगेण वधुमण्डलजेन च ॥ १ ॥
पापोद्भवेन सततं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्दोगनाशनं दद्याद्भुं निष्कृद्भयेन च ॥ २ ॥

ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापनोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकषष्ट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३२१ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चित्सात्रकुले जातो नानावृत्त्या तु लाभवान् । नानासन्धिषु पीडा स्याद्दुरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
मेहो वै कुरुते नित्यं नेत्रस्वेदं विरडिप्रताम् । कटिपृष्ठोरुवंशार्तिं बाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः ॥ २ ॥

तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया व्रतचारिणी । सौभाग्यसुखसम्पन्ना पितृमातृसुखोज्जिता ॥ ३ ॥
केन सन्ततिहीना च कर्मणा कथय प्रभो ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णाधमो जातस्तस्करो बल्लहारकः । निपादैः सह सम्भूय चौर्यकर्मकरोऽभवत् ॥ ५ ॥
वनानामन्तरे प्राप्ते कश्चिद्विप्रः समागतः । गृहीत्वा तस्य सर्वस्वं यत्किञ्चिच्चार्यनास्तियतम् ॥ ६ ॥

तेन वै निहतो विप्रस्तस्करेण दुरात्मना । तस्करोऽसौ मृतश्चापि जातो वै वनपन्नगः ॥ ७ ॥
स पश्चान्नरके घोरे पतितोऽव्दायुतं खग । पश्चान्मानुष्यमापन्नः किञ्चित्पुण्यमभावतः ॥ ८ ॥

स्वर्णकारगृहे जातः पूर्वजन्मनि मानद् । चतुर्थं जन्म चैतद्दि वेष्यं यत्र चाजनि ॥ ९ ॥
व्यभिचारवशाज्जातस्तस्करः पूर्वजन्मनि । केन कर्मविपाकेन त्र्यपत्यं जापते त्विद ॥ १० ॥

पुत्रहीना कथं चैवं बन्ध्यात्वं जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । सन्ततेः सुखमामोति बन्ध्या तद्दे वद प्रभो ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते शुभतीर्थादिसङ्गमे । विधिवद्विहितापूर्वं कृतं स्मृत्युपभाषितम् ॥ ११ ॥
 विप्रस्योद्वाहनं कृत्वा गृहदानं यथाविधि । धनधान्यादिकं दत्त्वा तोषयेद्विप्रयाजकान् ॥ १२ ॥
 विष्टिपाते व्यतीपाते संक्रान्तीं ग्रहणाद्गनि । पुष्ट्यादे विधिमातिष्ठेद्वनपत्याघनाशनम् ॥ १६ ॥
 सुशुभे भूपदेशे तु समे कम्बलविस्तृते । विदधीत तिलद्रोणीस्त्रिभिः पर्वतमुत्तमम् ॥ १६ ॥
 परितोऽस्तिमात्रं तु द्रोणमानं सुतण्डुलैः । विदध्यात्पर्वतं रम्यं तृणद्रुमविभूषितम् ॥ १७ ॥
 तत्र तौ दम्पती शुद्धौ आतावहतवाससी । दधानी शुभवेपाढर्या चिन्तयानी प्रजापतिम् ॥ १८ ॥
 तस्यादितेश्च तत्पत्न्याः कुर्यान्मूर्तिं प्रजापतेः । शुद्धवर्णसुवर्णस्य निष्कद्रव्यमितस्य वै ॥ १९ ॥
 हेमयज्ञोपवीतं च ह्यक्षमाला कमण्डलुः । अदितेरपि केयूरहारत्र्येव्यभूषिताम् ॥ २० ॥
 तदर्धमितिकां चापि प्रकुर्वीत शुभाकृतिम् । स शैवीमर्चयेन्मूर्तिं विष्णोर्वामिनरूपिणः ॥ २१ ॥
 तन्मूर्तिं त्रितयं सम्यक्कृतसंस्कारमर्चयेत् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं जातकर्माय पुंस्त्रियोः ॥ २२ ॥
 चाललीलाधरं विष्णुं वामनं सुविर्धितयेत् । मात्रं द्रष्टुमिच्छन्तं हरं तत्स्तनकांक्षया ॥ २३ ॥
 ततस्तस्या दामतयादाप्लव्य तिलपर्वतात् । प्रत्यन्तगिरिमायान्तं मार्गैः स्वपदभूषितैः ॥ २४ ॥
 अथ तं समपश्यन्तीं विरहाकुलचेतसाम् । रुदन्तीमिति तं द्रष्टुमाहूय तत्परान्मुनीन् ॥ २५ ॥
 एवं ध्यात्वाय तां मन्त्रैर्मन्त्रार्थोदितलक्षणाम् । पुष्पस्त्रगवृषगन्धाद्यैरर्चयेदतिविह्वलाम् ॥ २६ ॥
 तद्दिप्राप्तोऽयं तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत । ततस्तां वैष्णवीं मूर्तिं मातुरुत्संगगामिनीम् ॥ २७ ॥
 कृत्वा तस्याः प्रतिष्ठान्तं लब्धपुत्रान्विचिन्तयेत् । अपश्यन्तमिमं मन्त्रैर्मन्त्रार्थगुणलक्षणम् ॥ २८ ॥
 सुपुत्रसहितां देवीमर्चयेद्विधेर्गुणैः । ततो ब्राह्मणमध्यात्तु समाहूय गुणान्वितम् ॥ २९ ॥
 तस्मै तां प्रतिमां दद्यात्सपुत्रामदितेः सुताम् ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया निहतो विप्रो हत्वा तद्वस्तु वै वने । तस्करैस्सह यत्पापं प्राप्तमेवोल्ङ्घनं महत् ॥ ३१ ॥
 तस्य पापस्य नाशाय दानमेतद्दाम्यहम् । सौवर्णां प्रतिमामेनां भवेयमनघेति हि ” ॥ ३२ ॥
 भोजयेच्च शतं विप्रान्सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्युत्तरत्रिंशत्ताधिकसहस्रतमः ॥ १३६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उलूकघातने पूर्वं जन्मन्यत्र च पुत्रक । पांडुरोगेण सततं पीडितो वै भवेद्दृशाम् ॥ १ ॥
 कस्तूरीकापलं चैकं दद्याद्विप्राय पर्वणि । उलूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 तस्मिन्पापोपशमने पांडुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विषष्ट्युत्तरत्रिंशत्ताधिकसहस्रतमः ॥ १३६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचिदुलूकं पूर्वजन्मनि । पांडुरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मानि ॥ १ ॥
 दद्यात्तत्र विधिज्ञाय पलमेकं खगाधिप । कस्तूरीकाया विप्राय पांडुरुङ्गनाशनं परम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विषष्ट्युत्तरत्रिंशत्ताधिकसहस्रतमः ॥ १३६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैततेय महाभाग शृणु प्राक्कर्मणः फलम् । कश्चिदासीत्कलिगे वै द्विजो धर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
 बहुस्त्रीबलसंयुक्तो गोधनैश्च समन्वितः । गवायां विधिना श्राद्धं श्राद्धावित्तसमन्वितम् ॥ २ ॥
 स ततः कृतवान्यापं कामलोभेन निश्चयात् । जपेष्टां त्यक्त्वा ऋतुमासां धर्मिष्ठां प्रियवादिनीम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठायां घातितस्त्रीविमोहितः । जीवेत्स हि चिरं कालं पश्चान्मृत्युमवाप्नुयात् ॥ ४ ॥
 शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा पापाद्धारुणनारकान् । गयाश्राद्धप्रभावेण जातश्चात्रापि वै द्विजः ॥ ५ ॥
 देशे रम्यस्थले पुण्ये तदा लोहितसंज्ञके । मध्यरूपः प्रियायुक्तो घनबुद्धिसमन्वितः ॥ ६ ॥
 शुभादिदं तथा पापान्नरो दुःखसमन्वितः । शूलयुक्तोदरो भीरुर्जातपुत्रविवर्जितः ॥ ७ ॥
 कनिष्ठा या प्रिया पूर्वमासीद्भर्तृविमोदिनी । सात्र जन्मनि जाता वै पुत्रहीना हि दृश्यते ॥ ८ ॥
 भर्तृमघ्या शुभाचारा हृदि रोगप्रीडिता । लक्षणैर्गभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ९ ॥
 रुक्मपंचपलैः कुर्याद्ब्राह्मणं कमले स्थितम् । पत्रे लेख्यं शुभाकारं सर्वावयवसंयुतम् ॥ १० ॥
 पूजयित्वा तु गंधार्थैः पौडशैरुपचारकैः । दद्याद्देविधिज्ञाय पूजिताय प्रयत्नतः ॥ ११ ॥
 तन्मितां राजतीं गौरिं लेख्यां च शुभलक्षणां । दद्याद्यत्नेन तां देवीं पूर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ १२ ॥
 गायत्रीपञ्चसाहस्रं जपेत्पश्चाद्दिधानतः । होमान्ते भोजयेद्दिर्घास्तदा शुद्धिं समाचरेत् ॥ १३ ॥
 तदा संततिवृद्धिः स्यात्कुष्ठरोगात्प्रमुच्यते । नैवं करोति यो लोभात्प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १४ ॥
 पंचविंशतिमेऽन्दे तु रिष्टं वै दांष्ट्रं स्मृतम् । पंचाशीतिमितान्दांतं जीवनं कृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषष्ट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उलूकघातने पूर्वं जन्मन्यत्र खगाधिप । पांडुरोगेण सततं पीडितो वै भवेद् भृशम् ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापलं चैवं दद्याद्दिप्राय पर्वणि । उलूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्सणात् ॥ २ ॥
 तस्मिन्पापोपशमने पांडुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुक्कुटस्य वधे सूत प्राग्भवेऽत्रैव जन्मनि । नासावक्रत्वमाप्नोति नरश्चाकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
 दद्यान्निष्कत्रयं स्वर्णं विधिज्ञाय प्रयत्नतः । तद्दोषशमनायैव जन्मन्यत्र खगाधिपं ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः नारी घातयेत्कंचिच्चटकं पूर्वजन्मनि । पांडुरोगेण सततं पीडिता चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 मापत्रयमितं दद्याच्चटकं हृमनं शुभम् । प्रायश्चित्ते कृते सूत पांडुरोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तं न कुर्याद्या नैरोग्यं नाप्नुयात्कचित् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ट्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्जारघाती दुःखः प्राग्जन्मन्यत्र चांडज । पिंगेऽरणो भवेत्सूत तत्कारे पूर्वघाततः ॥ १ ॥

अत्र वैदूर्यरत्नानि देयानि विविधानि च । पिंगाक्षिरोगस्तस्माच्च पुण्यात्र च विवर्धते ॥ २ ॥
इति श्रीघृहसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसत्तयुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३६९ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्वैश्यकुले जातो वातरक्तेन पीडितः । किलासी दहृकङ्गादिं शरीरे घृतवान्पुरा ॥ १ ॥
तस्य भार्या सदाचारा किञ्चित्केशस्य कारिणी । न सुखं मातृपित्रादेः पतिधर्मं सुखं महत् ॥ २ ॥
नानायोनौ कथं जाता मृतवत्सा च सा कथम् । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । पूर्वजन्मानि शूद्रस्तु दानधर्मपरायणः ॥ ४ ॥
क्रयविक्रयकर्ता च बहुद्रव्येण संयुतः । व्यापारं म्लेच्छराज्येऽपि चकार भुवि मानदः ॥ ५ ॥
कदाचित्कालयोगेन म्लेच्छो देशांतरं गतः । गृहव्यापारकोपं च ह्यमात्ये वै समर्पितम् ॥ ६ ॥
व्यापारकुशलः शूद्रो ह्यमात्योऽभून्नृपस्य वै । व्यभिचारमतिश्चासीन्म्लेच्छस्त्रीरतितत्परः ॥ ७ ॥
एवं बहुतरं कालं म्लेच्छासङ्गं चकार सः । म्लेच्छस्त्रिया ह्यभूद्र्भस्तेन शूद्रेण दारितः ॥ ८ ॥
एवं कर्म कृतं ज्ञातं प्रतिवेशिद्विजेन वै । अयं किञ्चिद्व्रते काल आगतो म्लेच्छराज्ये ॥ ९ ॥
विप्रः कथितवान्सर्वममात्येन च यत्कृतम् । प्रतिवेशमस्थितेनाहो म्लेच्छश्चक्रोद्य वै भृशम् ॥ १० ॥
तस्य पापं प्रगल्भस्य ज्ञात्वा सर्वे जनास्तदा । म्लेच्छा निहन्त्युस्तं शूद्रं सर्वस्वं जडुखे च ॥ ११ ॥
स वै वर्षसहस्रं तु नरके तीव्रवेदनः । पश्चान्मानुष्यमापन्नः किञ्चिद्दानप्रभावतः ॥ १२ ॥
चतुर्थं जन्म चैतद्धि वैश्ववर्णोऽस्ति साम्प्रतम् ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

फा तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन वै निश्चला प्रजा । तां श्रुद्दि कर्मणां साक्षिंलोकानां सील्यदेतवो ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यापने शुभे मासे सिते पक्षे शुभे दिने । सानुकूलग्रहे पुण्ये प्रारभेत विधिं ततः ॥ १५ ॥
गोमयेनोपसंलिप्ते संस्तरे मृदुकम्बले । स्थापयेद्विधिं घान्यं साश्रमदुमभूमिकम् ॥ १६ ॥
तन्मध्ये स्थापयेत्तैलमयं द्रोणस्य पञ्चकम् । परितो विविधैर्धान्यैः प्रत्येकं द्रोणसम्मितैः ॥ १७ ॥
अर्चयेत्काननं रम्यं विविधदुमभूमिभिः । गोधूमशालिसुव्रीहिमुद्रमापतिलादिभिः ॥ १८ ॥
चणकश्यामनीवारमिथुप्रमुखैः शुभैः । मध्ये मेरुं प्रतिष्ठाप्य पञ्चद्रोणतिलांचितम् ॥ १९ ॥
तस्योपरि न्यसेत्पात्रं तात्रं दशपलात्मकम् । देवं तदुपरि स्थाप्य पञ्चस्वर्णविनिर्मितम् ॥ २० ॥
वालगोपालवेषं च बलोद्धवसमन्वितम् । मूर्तित्रयं समासाद्य प्रत्येकं पलनिर्मितम् ॥ २१ ॥
कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं पूजयेद्विधिर्गुणैः । विष्णुस्तेन मन्त्रेण नैवेद्यार्घ्वाचमादिभिः ॥ २२ ॥
ततो ब्राह्मणमाहूय विद्वांसं वेदवादिनम् । अलोद्धपं सदाचारं सदा शांतं च सद्गुणम् ॥ २३ ॥
तस्मै तां प्रतिमां दद्याद्विधिवद्विहिताशिपम् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया परदारामु कृतं गर्भविधातनम् । तत्पापेन मया प्राप्तं पुत्रसंततिनाशनम् ॥ २५ ॥
वचदेनोविनाशाय मूर्तित्रयं ददाम्यहम् । दानेनानेन भूदेव भवेयमनघः प्रभो ” ॥ २६ ॥
एवं कृतविधिः सत् ययोक्तफलमश्नुते । प्रतिमां प्रतिगृह्णामि स्वस्ति तेऽस्त्विति कीर्तयेत् ॥ २७ ॥
अमायं चास्त्यसंस्मृतं जननीवालघातनम् । तानाहुःखीघदं चापि तस्मान्मोच्यो हि सुव्रत ॥ २८ ॥

कुलटाबालनाशादिजनिताघविवर्जनम् । त्रिमूर्तिसमुदायेन भवेदिति द्विजाग्रमेत् ॥ २९ ॥
 अष्टोत्तरशतं हुत्वा मधुत्रयसमन्वितम् । होमान्ते विप्रभोज्यान्ते सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३० ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूर्यस्मृतौ कर्मविपाके अध्याय. सप्तत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्जारघाती पुरुषः प्राग्जन्मन्यत्र चांडज । पिंगेक्षणो भवेन्नूनं काले वै पूर्वघातजे ॥ १ ॥
 इह वैदूर्यरत्नानि देयानि विविधानि च । पिंगाक्षिरीगस्तस्माच्च पुण्यान्न च विवर्धते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूर्यस्मृतौ कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या स्त्री काचिन्महाभाग मार्जारीं घातयेत्पुरा । सात्र जन्मनि पिंगाक्षी भवत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 वैदूर्यसंज्ञकं दद्याद्भुक्तपापविशुद्धये । अकृते रत्नदाने तु पिंगाक्षित्वात् न मुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूर्यस्मृतौ कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योज्वधीतपूर्वजनुपि शुंके पापविमोहितः । जायते स्वाहिता वाणी तस्य चात्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 शास्त्राणां प्रतिमा देया तेन पापविमुक्तये । लिखित्वा पुस्तकान्यत्र सस्वर्णानि च काश्यपे ॥ २ ॥
 तत्पापान्मुच्यते जन्तुर्वाणी तस्य शुभा भवेत् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसूर्यस्मृतौ कर्मविपाके अध्यायत्रिसप्तत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव सूकरे कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणोभ्यो हि शक्तितः ॥ १ ॥
 पूर्वस्वमपि सकले राजस्वर्णादिकानि च । अयो भाविबलात्पुत्र ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 तद्गृहे स्यापितं हेम घटे मृण्मयजे शुभम् । पुनर्दत्तं न तत्तस्मै लोभोपहतचेतसा ॥ ३ ॥
 स्त्रीपुत्राभ्यां मिलित्वा तु भक्षितं तद्धनं पुरा । एवं किंचिद्धते काले प्राप्य धर्मपुरं प्रति ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा तत्पापजं कर्म शुभं तत्पूर्वदानतः । क्षेत्रभृत्युप्रभावाच्च स जातोऽत्रापि ब्राह्मणः ॥ ५ ॥
 गोदावयाः समीपे तु पंचयोजनसम्मिते । खर्वटे च शुभाकारः प्रधानपुरुषान्वितः ॥ ६ ॥
 वाचा मधुरया युक्तो यशस्वी धर्मसंयुतः । श्रुत्यस्त्रीवाहनैर्युक्तः सुखभोगदयान्वितः ॥ ७ ॥
 सर्वोपचारकुशलो धीरो मित्रसमाकुलः । सर्वं पुण्यफलादेव श्रेष्ठं पापफलात्फलम् ॥ ८ ॥
 मातृसर्पोलभोहायः क्वचित्पापरतस्तया । धूर्तः शठो महोद्दिग्धः प्रचारकुशलः क्षमी ॥ ९ ॥
 मातृविचयुतो धीरः सचन्द्रुर्विभ्रमान्वितः । द्विजस्वभक्षणत्पापात्प्रागत्र मृतपुत्रकः ॥ १० ॥
 विद्वेहं लभ्रे घटाध्यक्षः शनिः पुत्रेऽत्र जन्मनि । सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यय स्वगोश्वर ॥ ११ ॥
 स्त्रीपुत्राभ्यां पुरा यस्याद्भक्षितं तद्धनं सुत । पुत्रनाशो महादुःखं पित्रोर्युत्पन्न जन्मनि ॥ १२ ॥
 लक्षणैरेभिराद्वयस्य श्रेष्ठं पापविशोधनम् । परलं शतमितैः कुर्यात्कुम्भं ताम्रस्य यत्नतः ॥ १३ ॥
 सुवर्णाद्वययुतं साज्यं सक्षीमं रत्नसंयुतम् । अयो वित्तपदंशेन यदा विचानुसारतः ॥ १४ ॥
 सूर्यभक्ताय वै दद्यान्मंत्रेणानेन भक्तितः ॥ १५ ॥

मन्त्रः ।

“ यद्भुक्तं ब्राह्मणद्रव्यमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । तद्दामि घटं सर्वं विप्रद्रव्याघनाशनम् ॥ १६ ॥
इत्युच्चार्य नरो दद्यात्सर्वपापात्प्रमुच्यते । लक्ष्मीनारायणं तद्द्वित्रिसुवर्णमितं शुभम् ॥ १७ ॥
जपेद्द्विंशसहस्राणि गायत्रीं यत्नतोऽण्डज । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ १८ ॥
सुखं पुत्रस्य लभते चात्र जन्मनि नान्यथा । प्रायश्चित्ते कृते पुत्र जीवनं नव सप्त च ॥ १९ ॥
वर्षाणि रिष्टमकृते पंचाशद्वत्सरे भृशम् ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुस्तत्पुत्रत्रिशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शशकस्य वधानारी पूर्वजन्मनि काश्यपे । कुब्जकर्णा प्रजायेत निष्कृतिं तस्य वच्यहम् ॥ १ ॥
शर्यां दद्याद्दि । विप्राय वेदवेदांगवेदिने । सर्वोपस्करयुक्तां च सा तद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचसप्तत्युत्तरत्रिशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्दासयेत्सूत प्राग्भवे भूपकं नरः । प्राग्घातकाले सोऽत्रैव कुब्जकर्णाः प्रजायते ॥ १ ॥
तस्मात्तेनह जनुपि सप्तधान्यानि चाण्डज । देयानि विप्रमुख्येभ्यो तत्पापस्यापनुत्तये ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्युत्तरत्रिशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्धातयेत्पूर्वभवे मोहाच्च कुक्कुटम् । नासावक्रत्वमामोति सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
हेमनिष्कत्रयं दद्यादसौ पर्वणि यत्नतः । तद्दोषशमनायैव पापनाशकरं परम् ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तमिदं रम्यं शूद्र्यां चैव नियोजयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरत्रिशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पारावतं च यो हन्यात्पूर्वजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र पीतपाणिः प्रजायते ॥ १ ॥
निष्कत्रयहिरण्यस्य दानात्पारावतस्य तु । प्रमुच्यते पीतपाणिरोगादानप्रभावतः ॥ २ ॥
आयुषस्तस्य वृद्धिः स्यान्महादानाच्च पुत्रक । सर्वारिष्टं क्षयं याति जीवनं नवसप्ततित्म् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तरत्रिशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७८ ॥

अरुण उवाच ।

फक्षिद्वैरपकुले जातः सुविचारी विवेकवान् । विष्णुभक्तितो नित्यं नियतं ब्राह्मणाप्रियः ॥ १ ॥
तस्य देहे भवेत्किंचिद्रायुना पीडनं भृशम् । शिगेर्तिर्जायते काचिद्विकचिन्मोहादिविभ्रमः ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभा नित्यं पतिभक्तिपरायणा । व्रतदानपरा नित्यं सत्यवाकसत्यभाषिणी ॥ ३ ॥
बन्ध्यात्वं जायते तस्याः किंचित्कर्मप्रभावतः । तत्कर्म वद मे स्वामिन्प्राजितं पूर्वजन्मनि ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचोऽष्टम् । पूर्वं वर्णोत्तरे जातः स्वर्णकारकुले तथा ॥ ५ ॥
सर्वपापमेव लोफानां हतं तेन च काश्चनम् । ब्राह्मणीशस्त्रियावैश्याशूद्राणां दुष्टयुद्धिता ॥ ६ ॥

गर्भस्य पातनोपायो बहुकालमकारि वै । व्यभिचाररतो नित्यं स्वर्णकारः सहायवान् ॥ ७ ॥
 एवं काले व्यतिक्रान्ते मृतो यमपुरं पयो । नरकं बहुविधं प्राप्य वर्षायुतसहस्रकम् ॥ ८ ॥
 किञ्चित्पुण्यप्रभावेण इह जन्मनि मानवः । इदं चतुर्थकं जन्म वैश्यवर्गस्य वीश्वर ॥ ९ ॥
 अनात्मजत्वं लभते पूर्वकर्मवशाद् भुवि । गर्भपातो भवेत्तस्य पत्न्यां दुःखं च जायते ॥ १० ॥
 परद्रव्यापहरणाद्दुःखोद्रेकः प्रजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् येन पापं प्रशाम्यति । अपत्यं जायते येन लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने शुभे प्राप्ते सातुकूलप्रदोऽहनि । पूर्यमाणे विधौ सौम्यप्रददृष्टिशुभान्विते ॥ १३ ॥
 सभर्तृका शुचिः स्नात्वा सौम्यालंकारभूषिता । उपोषणरता साध्वी स्वभर्तृवृत्तिमाचरेत् ॥ १४ ॥
 मावनासस्य पूर्णायां या कुपादौ प्रयत्नतः । उपोषिता दिवा रात्री विधौ चाभ्युदिते सति ॥ १५ ॥
 सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । सौवर्णस्य चतुर्भिश्च काग्येत्प्रतिमां शुभाम् ॥ १६ ॥
 रुक्मिणीं राजते पद्मे सर्वालंकरणीः सुत । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां त्रिष्णुत्केतन केशवम् ॥ १७ ॥
 श्रियः सूक्तैः श्रियं त्वर्चनानांपुष्पफलादिभिः । नैवेद्यैस्तोषयेद्विष्णुं नानानैर्घृतपापसैः ॥ १८ ॥
 पतैः संपूज्य विधिवञ्जुह्यात्तिलतंडुलैः । शतमष्टोत्तरं कृत्वा पूर्णान्ते व्रतमाचरेत् ॥ १९ ॥
 सव्यपार्श्वे स्वभर्तृश्च पुनस्तामुपवेशयेत् । निष्कद्रयेन सौवर्णो दक्षिणामयुतं ददेत् ॥ २० ॥
 सुवृत्तं वैश्वं पात्रं त्रयं वा पञ्च सप्त च । सप्तधान्यफलोपेतमष्टनौभाग्यवस्तुभिः ॥ २१ ॥
 रक्तवस्त्रेण संछाद्य मालाकुसुमसंयुतम् । तत्रोपरि न्यसेदीपं घृतपूर्णं शिखाधरम् ॥ २२ ॥
 कल्पयेद्विष्णुसूक्तेन प्रयच्छेद्विष्णुमीतये । भोजयेच्च शतं विभ्राजानात्रैः सक्तुपापसैः ॥ २३ ॥
 एवं कृतविधिः सूत व्रतान्ते दानमाचरेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि द्रुतीकर्म कृतं चद् । कुलदातृं गर्भवातो बालहत्यादिकं तथा ॥ २५ ॥
 तस्मान्नोच्या महाभाग निष्पापां कुरु सुव्रत ” ॥ २६ ॥

अनयेत्युच्चरन् विप्रः समादाय गृहं व्रजेत् । ततः समर्चयेद्देवं मंत्रमेनमुदीरयेत् ॥ २७ ॥
 “ यथाष्टपुत्रा त्वं देवि प्रद्युम्नादिसुतैर्भुवि । माधवस्य प्रसादेन चाष्टपुत्रा भवाम्यहम् ” ॥ २८ ॥
 वर्षमाने तथा गर्भे वैध्यात्वं विलयं व्रजेत् । एवं तु विधिवत्कृत्वा विद्युज्य सकलं ततः ॥ २९ ॥
 एवं व्रतपरा नारी गर्भाश्च सुलभान् व्रजेत् । ऐहिकं लक्षणं तस्याः शरीरे विनतासुत ॥ ३० ॥
 उदरार्तिरसृक्पद्मावः पार्श्वपादकरादिषु । पीडादाहादिवाधिर्यमल्पनेत्रं भवेदिति ॥ ३१ ॥
 मिथ्याभिर्ज्ञानं कापि वाचि दोषो घनच्युतिः ॥ ३२ ॥

इति श्रीदृदसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाके अथवा एकोनारशुत्तरप्रशताधिकसहस्रतमः ॥ १३७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूयकं पावधीनारी पूर्वजन्मनि निश्चयात् । सात्र जन्मनि पत्नीन्द्र कुञ्जकत्वं प्रपद्यते ॥ १ ॥
 माकपापशीघनी चेवा निष्कृतिर्जन्मनीह वै । सप्तधान्यानि देवानि सप्तर्णानि द्विजातये ॥ २ ॥

इति श्रीदृदसूर्यस्मृत्यादे कर्मविपाके अथवा एकोनारशुत्तरप्रशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मयूरघातने पूर्वभवे शृणु सुपुत्रैक । बहुमण्डलरोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
स्वर्णनिष्कत्रयस्पात्र मयूरं विधिनाडज । दद्याद्विप्राय मुख्याय तस्मात्पापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुकं हि घातयेन्नारी पूर्वजन्मनि याऽण्डज । अत्र जन्मनि सा योपा वाण्या वै स्वलिता भवेत् ॥ १ ॥
दद्याच्छुकं सुवर्णस्य यथावित्तानुसारतः । मुच्यते तेन दानेन तत्पापात्पूर्वमर्जितात् ॥ २ ॥
अथ वा शास्त्रदानेन ब्राह्मणाय खगाधिप ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वधीन्नारी मयूरं प्राग्भवेऽण्डज । सात्र जन्मनि तत्काले पीडयते कृष्णमण्डलात् ॥ १ ॥
दद्याद्धेममयं त्वत्र मयूरं शुभलक्षणम् । निष्कत्रयस्य विधिना सा तदोपात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्र्यशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हंसघाती भवेद्यस्तु मोहात्प्राग्गुडाग्रज । श्वेतमण्डलरोगेणे युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्पापमोचनं सूत जन्मन्यत्रैव जायते । राजतेनैव हंसेन दानेनात्र प्रयत्नतः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्शीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नारी पापात्पारावतान्मुत । जन्मन्यत्र च सा रोगात्पीतपाणैर्व्याकुला ॥ १ ॥
प्रमुच्यते पीतपाणिरोगाद्दानप्रभावतः । शुद्ध्यत्यत्र महारोगाद्घातात्पारावतच्छुभात् ॥ २ ॥
ययाशक्ति हिरण्यस्य दानतो विनतामुत ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचाशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हंसं या घातयेन्नारी स्वाज्ञानात्पूर्वजन्मनि । श्वेतमंडलया सा तु पीडया पीडयते त्विह ॥ १ ॥
लिखित्वा राजते पत्रे हंसं पलमितं शुभे । दद्यादत्र दरिद्राय ब्राह्मणाय विधानतः ॥ २ ॥
श्वेतमंडलजां पीडां नाशयेत्तत्क्षणादिह ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्विपतरं हन्यात्पूर्वजन्मनि मुग्रत । चेतनारहितश्चापि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
माजापत्यत्रयं कुर्याद्दद्याद्धेममयं शुभम् । नौकां पलमितां सूत शुभैराच्छादनैर्वृताम् ॥ २ ॥
विप्राय वेदविदुषे पूर्वपापापनुत्तये ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्ताशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । करहाटाभिधे देशे कश्चिंदासीद्विजोत्तमः ॥ १ ॥
 प्राग्भवे नृपतिर्विशो वेदशास्त्रविशारदः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तः शिवभक्तोऽतिनीतिवित् ॥ २ ॥
 बहुस्त्रीधनपुत्राढयो विमपृजनतत्परः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विज्ञानता ॥ ३ ॥
 बहुपर्वसु भूम्यश्च कन्यावस्त्रगृहाणि च । सूर्यचन्द्रोपरागे च गजाश्वरथकांचनम् ॥ ४ ॥
 बहुरत्नानि भांडानि महादानानि चांडज । अयो भाविवलाहूनि पापमाचरितं पुरा ॥ ५ ॥
 सीमान्तरस्थितस्यापि विमस्याप्यधिकारिणः । स्त्रिया विरोधात्सततं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ६ ॥
 स्वस्त्रीघातसहायैश्च रात्रौ गत्वा तु तत्पुरम् । निर्दग्धं तत्पुरं चापि मिलित्वा बहुभिर्जनैः ॥ ७ ॥
 तस्मिन्दाहे मातृयुक्तास्त्रयो वाला द्विजस्य च । निर्दग्धा बालवत्साढ्या गौरीका जंतवोऽपि च ॥ ८ ॥
 सर्वस्वं छुंठितं तस्यापराधरहितस्य च । गृहीत्वा विप्रसर्वस्वं ज्येष्ठपत्न्यै निवेदितम् ॥ ९ ॥
 महादानरता सापि बहुपुत्रा पतिप्रिया । तथापि तत्स्त्रीसंवादात्क्रोधाद्दिग्गुल्लं हतम् ॥ १० ॥
 मुक्तं च तद्भ्रं लोभात्पापमुग्रमुपाजैतम् । धर्मज्ञेन नृपेणापि न कृतं पापशोधनम् ॥ ११ ॥
 अयं किंचिद्गते काले स प्राप्नो यमशासनम् । मुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्सर्वफलं तथा ॥ १२ ॥
 बहुपुण्यान्महापापात्स जातोऽत्रापि भूपतिः । गंगायाः प्रान्तरे देशे तत्त्वयोजनसम्मिते ॥ १३ ॥
 स रक्तगौरो मतिमान्नात्युद्यो न लघुवृष्णी । वाचा मधुरया युक्तस्तेजस्वी लोकविद्युतः ॥ १४ ॥
 बहुज्ञो दर्शनीयाक्षो दाता भोक्ता कुलाग्रणीः । उपकारपरो विद्वान्बली सर्वजनाश्रयः ॥ १५ ॥
 क्षात्रधर्मतो मानी दंडदाक्षिण्यतत्परः । सभायां चतुरोः धीरो मंत्रविद्वद्गृहचेष्टितः ॥ १६ ॥
 बहुस्त्रीभोगसंयुक्तो धनधान्यसुतान्वितः । पितृश्लेष्माधिकः शूरो बहुभूषणैर्वृतः ॥ १७ ॥
 गजाश्वघातैराढयो बहुरत्नैरलंकृतः । आदिमघ्यावसानेषु सुखैश्वर्यसमाकुलः ॥ १८ ॥
 शिवाचनान्महादानात्प्राक्कृतात्तु फलं त्विदम् । सर्वमेतत्तथा पापात्सर्वं पापफलं शृणु ॥ १९ ॥
 घूर्तः शठोऽतिर्दंभाढयो बहुद्वेषी भयान्वितः । लोभी पापरतः कापि पित्रोः सुखविवर्जितः ॥ २० ॥
 आग्दाहे जीवधाताञ्च पितृवत्करान्वितः । बालवत्तत्कथात् पूर्वैर्दुर्भुङ्गुञ्चान्वितः ॥ २१ ॥
 ब्रह्मस्वभक्षणान्पूर्वं कुक्षिरोगसमन्वितः । ब्रह्मस्वभक्षणे - गोप्यकरणाद्भृकरोगवान् ॥ २२ ॥
 भिषग्भरकूर्तैर्पत्नैर्वहुपार्पैर्महीपथैः । निःशेषं तस्य रोगस्य निवृत्तिर्न च जायते ॥ २३ ॥
 स्वस्त्रीसहोदराः पूर्वैः सहाया दाहकर्मणि । ते त्वत्र तु सुता मृत्युवशं प्राप्ताः खगोत्तम ॥ २४ ॥
 गोस्त्रीबालवधात्पापात्प्रागत्र सुतनाशनम् । लक्ष्मदेमेनतो राहुभीमी गुरुगृहं गती ॥ २५ ॥
 सुतस्यै पुत्रभरणं द्वौ द्विज्यौ बुधवेशभगी । तमोयुक्तो विधुश्चास्य तद्दशांतर्दशासु च ॥ २६ ॥
 महदुःखं समाप्नोति प्राणभीतिर्मुहुर्मुहुः । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रष्टुमैव जन्मनि ॥ २७ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापात्पमुच्यते । पलैर्दशमितैः कार्यं कालचक्रं हिरण्यम् ॥ २८ ॥
 मद्घ्यायोक्तविधिना संपूज्य परया मुदा । भक्त्या देयं विधिज्ञाय रोगभीत्यपनुत्तये ॥ २९ ॥
 राहुकेतुविघ्नानां च सौरैरपि विशेषतः । मृत्युञ्जयस्य देवस्य प्रतिमाश्च हिरण्यमीः ॥ ३० ॥
 पद्मिः पद्मिः पलैः कृत्वा प्रतिष्ठाप्य सुपूज्य च । प्रयच्छेद्दिग्जयैर्भ्यो ज्वरमूर्ति तयैव च ॥ ३१ ॥
 अग्निमूर्तिं प्रयच्छेत् पलैर्वसुमितिः कृत्याम् । हिरण्यमपि तदाकारं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ ३२ ॥
 एवं कृत्वा खगश्रेष्ठ मृत्युञ्जयविधानकम् । कारयेज्जपटोमी चाप्यपमृत्युविनाशनम् ॥ ३३ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छुद्धान्वितानुसारतः । दक्षिणापि तथा देया भक्त्या च विनतात्मज ॥ ३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मयूरघातने पूर्वभवे शृणु सुपुत्रैः । बहुमण्डलरोगेण पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
स्वर्णनिष्कत्रयस्यात्र मयूरं विधिनांडज । दद्याद्विप्राय मुख्याय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुकं हि घातयेन्नारी पूर्वजन्मनि याऽण्डज । अत्र जन्मनि सा योपा वाण्या वै स्वलिता भवेत् ॥ १ ॥
दद्याच्छुक्रं सुवर्णस्य यथावित्तानुसारतः । मुच्यते तेन दानेन तत्पापात्पूर्वमर्जितात् ॥ २ ॥
अथ वा शास्त्रदानेन ब्राह्मणाय खगाधिप ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वधनीत्रारी मयूरं प्राग्भवेऽण्डज । सात्र जन्मनि तत्काले पीडयते कृष्णमण्डलात् ॥ १ ॥
दद्याद्धेममयं त्वत्र मयूरं शुभलक्षणम् । निष्कत्रयस्य विधिना सा तदोपात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्यशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हंसघाती भवेद्यस्तु मोहात्प्राग्गुरुद्राग्न । श्वेतमण्डलरोगेणे युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
तत्पापमोचनं सूत जन्मन्यत्रैव जायते । राजतेनैव हंसेन दानेनात्र प्रयत्नतः ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नारी पापात्पारावतान्मुत । जन्मन्यत्र च सा रोगात्पीतपाणेर्षयाकुला ॥ १ ॥
प्रमुच्यते पीतपाणिरोगादानप्रभावतः । शुद्धचत्यत्र महारोगाद्घातात्पारावताच्छुभात् ॥ २ ॥
ययाशक्ति हिरण्यस्य दानतो विनतामुत ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पचाशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हंसं या घातयेन्नारी स्वाज्ञानात्पूर्वजन्मनि । श्वेतमंडलया सा तु पीडया पीडयते त्विह ॥ १ ॥
लिखित्वा राजते पत्रे हंसं पलमितं शुभे । दद्यादत्र दरिद्राय ब्राह्मणाय विधानतः ॥ २ ॥
श्वेतमंडलजां पीडां नाशयेत्तत्क्षणादिह ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पश्चिदिपतरं हन्यात्पूर्वजन्मनि भुवत । चेतनारहितश्चापि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
प्राजापत्यप्रणं नृयाद्विद्याद्धेममयं शुभम् । नौकां पलमितां सूत शुभैराच्छादनैर्वृताम् ॥ २ ॥
विप्राय वेदविदुषे पूर्वपापापनुत्तये ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैततेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । कर्हाटाभिधे देशे कश्चिदासीद्विजोत्तमः ॥ १ ॥
 प्राग्भवे नृपतिर्विहो वेदशास्त्रविशारदः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तः शिवभक्तोऽतिनीतिवित् ॥ २ ॥
 बहुस्त्रीधनपुत्रादयो विप्रपूजनतत्परः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विजानता ॥ ३ ॥
 बहुपर्वसु भूम्यश्च कन्यावल्लग्नहाणि च । सूर्यचन्द्रोपरागे च गजाश्वरथकांचनम् ॥ ४ ॥
 बहुदत्तानि भांडानि महादानानि चांडज । अयो भाविवलाघूनि पापमाचरितं पुरा ॥ ५ ॥
 सीमान्तरस्थितस्यापि विप्रस्याप्यधिकारिणः । स्त्रिया विरोधात्सततं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ६ ॥
 स्वस्त्रीप्राप्तसहायैश्च रात्रौ गत्वा तु तत्पुरम् । निर्दग्धं तत्पुरं चापि मिलित्वा बहुभिर्जनैः ॥ ७ ॥
 तस्मिन्दाहे मातृयुक्तास्त्रयो बाला दिजस्य च । निर्दग्धा बालवत्साढ्या गौरिका जंतवोऽपि च ॥ ८ ॥
 सर्वस्वं लुटितं तस्यापराधरहितस्य च । गृहीत्वा विप्रसर्वस्वं ज्येष्ठपत्न्यै निवेदितम् ॥ ९ ॥
 महादानरता सापि बहुपुत्रा पतिमिया । तथापि तत्स्त्रीसंवादात्क्रोधाद्दिजकुलं हतम् ॥ १० ॥
 भुक्तं च तद्धनं लोभात्पापमुग्रमुपाजितम् । धर्मज्ञान नृपेणापि न कृतं पापशोधनम् ॥ ११ ॥
 अथ किंचिद्व्रते काले स प्राप्तो यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ १२ ॥
 बहुपुण्यान्महापापात्स जातोऽत्रापि भूपतिः । गंगायाः मान्तरे देशे तत्स्वयोजनसम्मिते ॥ १३ ॥
 स रक्तगौरो मतिमान्नातयुधो न लघुवृष्णी । वाचा मधुग्या युक्तस्तेजस्वी लोकविश्रुतः ॥ १४ ॥
 बहुज्ञो दर्शनीयासो दाता भोक्ता कुलाग्रणीः । उपकारपरो विद्वान्बली सर्वजनाश्रयः ॥ १५ ॥
 क्षात्रधर्मरतो मानी दंडदाक्षिण्यतत्परः । सभायां चतुरो धीरो मंत्रविद्वृद्धचेष्टितः ॥ १६ ॥
 बहुस्त्रीभोगसंयुक्तो धनधान्यसुतान्वितः । पितृश्लेष्माधिकः शूरो बहुपूजननैर्धृतः ॥ १७ ॥
 गजाश्ववाहनैरादधो बहुरत्नैरलेकृतः । आदिमध्यावसानेषु सुवैश्वर्यसमाकुलः ॥ १८ ॥
 शिवाचैरान्महादानात्प्राक्कृत्वा तु फलं त्विदम् । सर्वमेतत्तथा पापात्सर्वं पापफलं शृणु ॥ १९ ॥
 धृतः शठोऽतिदंभादधो बहुद्वेषी भयान्वितः । लोभी पापरतः कापि पित्रोः सुखविवर्जितः ॥ २० ॥
 प्राग्दाहे जीवघाताच्च पितृघातरुगन्धितः । बालवत्सवधात् पूर्वं पूर्वपुत्रगुचान्वितः ॥ २१ ॥
 ब्रह्मस्वभक्षणस्यापूर्वं कुक्षिरोगसमन्वितः । ब्रह्मस्वभक्षणे गोप्यकरणाद्भुक्तरोगवान् ॥ २२ ॥
 भिषग्वरकृतैर्यत्नैर्बहुपापैर्महीपथैः । निःशेषं तस्य रोगस्य निवृत्तिर्न च जायते ॥ २३ ॥
 स्वस्त्रीसहोदराः पूर्वं सदाया दाहकर्माणि । ते स्वत्र तु सुता मृत्युवशं प्राप्ताः खगोत्तम ॥ २४ ॥
 गोस्त्रीवालवधात्पापात्प्रागत्र सुतनाशनम् । लक्ष्म्येदेयेनसो राहुभौमी गुरुगृहं गतौ ॥ २५ ॥
 सुतस्यौ पुत्रमरणं द्वौ त्विज्यौ ब्रुवैश्मगौ । तमोयुक्तो विधुश्चास्य तदज्ञातदर्शासु च ॥ २६ ॥
 महदुःखं समाप्नोति प्राणभीतिर्मुहुर्मुहुः । लक्षणैरेभिराहचस्य मृत्युत्रैव जन्मनि ॥ २७ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते । पलैर्दर्शमितैः कार्यं कालचक्रं हिरण्यम् ॥ २८ ॥
 मदध्यायोक्तविधिना संपूज्य परया मुदा । भक्त्या देयं विधिज्ञाय रोगभीत्यपनुत्तये ॥ २९ ॥
 राहुकेतुविघ्नार्तां च सौरैरपि विशेषतः । मृत्युञ्जयस्य देवस्य प्रतिमाश्च हिरण्यमीः ॥ ३० ॥
 पद्मभिः पद्मैः कृत्वा प्रतिप्राप्य सुपूज्य च । प्रयच्छेद्विजवर्षेभ्यो ज्वरमूर्ति तथैव च ॥ ३१ ॥
 आग्निमूर्तिं प्रयच्छेत् पलैर्वसुमितिः कृताम् । हिरण्यमीं तदाकारं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ ३२ ॥
 एवं कृत्वा खगश्रेष्ठ मृत्युञ्जयविधानकम् । कारयेज्जपहोमी चाप्पपमृत्युविनाशनम् ॥ ३३ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छुद्धावित्तानुसारतः । दक्षिणापि तथा देया भक्त्या च विनतात्मज ॥ ३४ ॥

य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मपत्र खगेश्वर ॥ ३५ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । न कुक्षिरोगो न मृतिर्न मन्दाग्निर्न भीस्तथा ॥ ३६ ॥
 महदैश्वर्यमाप्नोति विविधांश्च मनोरथान् । सर्वपापविशुद्धात्मा स्वर्गं मोक्षमवाप्नुयात् ॥ ३७ ॥
 सप्तसप्ततिरायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टमूनत्रिंशन्मितेऽन्दके ॥ ३८ ॥
 पंचत्रिंशन्मितेऽन्दे वा ध्रुवं पंचाशदन्दके । चतुर्विधं महारिष्टं भवत्येव न संशयः ॥ ३९ ॥
 शनौ कन्यागते जातो मेघस्ये निधनं भवेत् । जन्मादिनिधनान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ४० ॥
 ययदंतर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विचिन्तयेत् ॥ ४१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अघ्यायोऽष्टाशीत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्मक्रियापरः । द्विजानां पूजको दक्षः सिंधुमंडलजोऽण्डज ॥ १ ॥
 देवद्रव्यविहीनोऽभूत्तत्कृतं कर्म चाधमम् । स्वपत्नी स्थापिता पण्यशालायां हि खगाधिप ॥ २ ॥
 पण्यस्त्रीकर्मतश्चासौ चकार स्वोपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्नो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
 प्राग्दानवशतश्चात्र जन्मन्यस्ति च पर्वते । शूद्रायमोऽयं वा पण्डः पूर्वपापाच्छृणुष्व तत् ॥ ४ ॥
 निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्ता पापाद् दृडात्सुत ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अघ्याय एकोनवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं घातयेद्दिनतात्मज । सात्र जन्मनि रोगेण बभ्रुमंडलजेन च ॥ १ ॥
 पापोद्भवेन मत्तं पीडिता भवति - ध्रुवम् । तद्रोगनाशनं दद्याद्भुं निष्कत्रपात्मकम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापानोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अघ्यायो नवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानाद्घातयेन्नारी प्राग्भवे मातरं स्वकाम् । सात्र जन्मनि चक्षुभ्यां वर्जिता जायते भृशम् ॥ १ ॥
 प्राजापत्यनयं कुर्यात्सा तत्पापविशुद्धये । ब्राह्मणाय तथा नौका हर्मो दद्यात्पलात्मिकाम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अघ्याय एकनवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्सुखलोभेन पकाग्रं परमं महत् । जिह्वापाकोद्भवा पीडा जायतेऽत्रैव निश्चयात् ॥ १ ॥
 गायत्रीं मजपेदक्षं तद्दशांशेन होमयेत् । स्वर्गह्योक्तविधानेन तिलैराज्यपरिष्कृतिः ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्जिह्वापाकात्प्रमुच्यते ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अघ्यायो दिनवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीत्सात्रियः कश्चिद् ग्रामाध्यक्षो महाधनी । चिरीड्यां निवसन्विप्रो शिवाराधनतत्परः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः । गोभृत्स्वर्णांश्चशस्त्राणि रत्नादीन्यपि पर्वसु ॥ २ ॥
 पापनाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य गीरवात् । ग्रामान्तरस्थितस्याग्नक्षत्रियस्य विजानता ॥ ३ ॥

वैरभावाच्च वै रात्रौ घातितश्चौर्यकर्मणा । तत्पुत्रो ह्येकपुत्रस्य बालभावे व्यवस्थितः ॥ ४ ॥
 तत्पिता तेन दुःखेन मृत्युचक्रमुपागतः । युवभावे सहाय्याभ्यां युक्तेनोपाजितं त्विदम् ॥ ५ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्य धर्मपुरं प्रति । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ६ ॥
 शिवार्चनात्तथा दानात्तत्र जातो वणिग्मुतः । सौम्ययाम्याश्रिते देशे नामदे शतयोजने ॥ ७ ॥
 लघुस्वरूपो मतिमान्स्वधर्मादद्यो धनाधिपः । वाचा मधुगया युक्तो रक्तगौरोऽतिपित्तभाक् ॥ ८ ॥
 पितृबन्धुसुखैश्वर्यस्त्रीभोगवनवाहनैः । संयुक्तो दानशीलश्च यशस्वी पितृवल्लभः ॥ ९ ॥
 शैशवे युवभावे च चन्द्रवत्सुखदुःखभाक् । मध्येऽत्यन्तधनैर्युक्तः सुखैश्वर्यसमाकुलः ॥ १० ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापगतः क्वचित् । यौवनेऽतिशयो धूर्तो मत्तो दुःखसमान्वितः ॥ ११ ॥
 प्राग्बालघातात्सततं जातपुत्रो न कर्मणि । प्राग्त्र सहजौ प्रष्टुर्ज्ञेयो ज्येष्ठकनिष्ठकौ ॥ १२ ॥
 पुत्रसन्ततिहीनौ द्वौ जन्मन्मत्र खगेश्वर । लक्षणैरीरभिराद्वयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १३ ॥
 रुद्रानेकादश नित्यं पूजयेदुपचारकैः । तल्लिगमन्त्रैर्विधिव्यावदेकादशं दिनम् ॥ १४ ॥
 अह्नि द्वादशके नित्यं पूजयेदुपचारकैः । रुद्रं पर्लैर्वदमितैः सौवर्णं शुभलक्षणम् ॥ १५ ॥
 तदर्धमितर्कं वापि निजवित्तानुसारतः । सम्पूज्य गन्धपुष्पाञ्जैर्विधिज्ञाय प्रदापयेत् ॥ १६ ॥
 मापाष्टकमितां दद्याद्गौरीं स्कन्दं द्विमाषकम् । गणेशं तन्मितं हैमं बालघातोपशांतये ॥ १७ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तु सहस्रकम् । तावदष्टाक्षं जप्त्वा होमयेद्गौरीजयेद्द्विजात् ॥ १८ ॥
 शृणुयाद्भरिर्वंशं च सप्तम्यां व्रतमाचरेत् । य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् ॥ १९ ॥
 तस्य पुत्रवृद्धिः स्यादत्र जन्मानि वै ध्रुवम् । नैवं करोति यो मोहात्प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः ॥ २० ॥
 न तस्य पुत्रवृद्धिः स्याद्बालभावे त्रिशोर्मुतिः । पञ्चसप्ततिसंख्यायुः कृते प्राक्पापशोधने ॥ २१ ॥
 प्रापश्चित्तेऽकृते ऽष्टमष्टत्रिंशन्मितेऽन्दके ॥ २२ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशत्तत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मातरं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे कश्यपात्मज । जन्मान्यो जायते सोऽपि घोरान्मातृवधास्तुत ॥ १ ॥
 न जायतेऽत्र पक्षीन्द्र पापान्युक्तिर्द्वैतततः । आ सप्तजन्मनो नूनं चक्षुर्हीनो भविष्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशत्तत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे ज्ञानवर्जिता । परमानं हरेल्लोभात्सार्द्धहीनात्र जन्मानि ॥ १ ॥
 तथा निष्कद्वयं स्वर्णं विधिना वेदपारगे । देयं तत्पापशुद्धचर्यमत्राढ्या जायते ततः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चमवसुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानाद्घातयेन्नारी प्राग्भवे मातरं स्वकाम् । सात्र जन्मानि चक्षुर्भ्यां वर्जिता जायते भृशम् ॥ १ ॥
 प्राजापत्यत्रयं कुर्यात्सा तत्पापविशुद्धये । ब्राह्मणाय तथा नीकां हैमीं दद्यात्पलात्मिकाम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय षष्ठमवसुत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिदासीन्महाभाग बाहुजा पतिवल्लभा । बहुव्रतरता साध्वी देशे पाश्चालसंज्ञके ॥ १ ॥
 सावदत्तत्र दानानि नारी पतिसहायतः । सर्वेष्वं च कुरुक्षेत्रे राडुग्रस्ते दिवाकरे ॥ २ ॥

अथो भाविचलात्सूत पापमाश्रितं तथा । धूर्तया भर्तुरुद्देशे कृतं कुलजनाशनम् ॥ ३ ॥
 एवं गतसुतो रात्री तत्पतिश्चैर्यकर्मणा । ददाहारिपुरं रम्यं बहुलोकैर्निषेवितम् ॥ ४ ॥
 तत्र दग्धो द्विजश्चैको कपिला च रिपोः सुतः । धर्मज्ञोऽपि प्रियाहेतोर्घोरपार्पं चकार सः ॥ ५ ॥
 एवं बहुतिथे काले गतौ तौ यमशासनम् । भुक्त्वा पापाच्च नरकान्पात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ६ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण जातौ राजकुले च तौ । सेयमेव विपाशाख्ये देशे पर्वतमाश्रिते ॥ ७ ॥
 लज्जे मृगाभिधे जाता महोष्मा प्रियवादिनी । दत्ता तस्मै च तत्पित्रा राजपुत्राय धीमते ॥ ८ ॥
 प्राक्कर्मणां विभोगाय सदादीनामिह ध्रुवम् । गौरवर्णा सुपुत्राढ्या सदा दानगता सती ॥ ९ ॥
 यशस्विनी कीर्तिमती सुवैश्वर्यसमाकुला । मुख्या नृपांगना लोके प्रसिद्धा कुलशीलतः ॥ १० ॥
 बहुद्रव्ययुता नारी रत्नवाहनभागिनी । धर्मादिदं तथा पापाहोभाढ्याऽत्रतभाषिणी ॥ ११ ॥
 क्रूरा क्वचित्पापरता प्रजापीडनतत्परा । महानृपाश्रितभयैः क्लेशैर्दुःखैर्महाव्ययैः ॥ १२ ॥
 प्रपीडिता च तारुण्ये सापस्मागदिजैर्भयैः । आद्यंते सुखयुक्तापि युवभावेऽतिदुःखिता ॥ १३ ॥
 सप्तविंशत्तया वर्षाष्टकं वर्षाद्रिष्टं महत् । पितृभर्तृभवं घोरं स्वदेहसुतजं तथा ॥ १४ ॥
 एवं चतुर्विंशत्पापाच्चिह्नमङ्गे महाघ्नणः । लक्षणैरिभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १५ ॥
 ब्रह्मण्यं कारयेद्वैख्यं पलैः पञ्चमितैर्विभुम् । हिरण्यमयं यथाकारं सपत्नीकं - प्रयत्नतः ॥ १६ ॥
 तदर्धमितकं वापि निजविज्ञानुसारतः । संपूज्य गंधपुष्पाद्यैर्विधिज्ञाय मदापयेत् ॥ १७ ॥
 इमं सुमन्त्रमुच्चार्य भक्तिभावेन काश्यपे ॥ १८ ॥

मन्त्रः ।

“ पितामह महाप्राज्ञ सृष्टेरुत्पत्तिकारण । पूर्वपापविनाशाय ददामि त्वां हिरण्यमयम् ॥ १९ ॥
 रोगं विनाशय क्षिप्तं तज्जं गुह्योद्भवं महत् ॥ ” ॥ २० ॥
 तथा पञ्चमितैर्मयिः कार्या स्त्री गर्भसंयुता । लेख्या हिरण्यमये पत्रे गंधपुष्पैः प्रपूजिता ॥ २१ ॥
 ब्राह्मणाय च सा देया पूर्वपापापनुत्तये । तथा वेदमितैर्मयिः सौवर्णी प्रतिमा शुभा ॥ २२ ॥
 वायोः कार्या शुभा लेख्या सा च देया कुडुंविने । पात्रं ताम्रमयं तद्द्रव्यतपूर्णं सदक्षिणम् ॥ २३ ॥
 सर्वैग्लसमायुक्तं पटवस्त्रेण वेष्टितम् । प्रीत्यै सूर्यादिखेटानां दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २४ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु जपेदष्टाक्षरं तथा । त्र्यंशकं च सहस्रैकं ब्राह्मं तद्विद्युणं तथा ॥ २५ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् ॥ २६ ॥
 प्राक्कर्मजान्महापापाद्द्रव्यभिचारसमुद्भवात् । मुच्यते नात्र सन्देहो रोगाच्चापि तद्द्रव्यात् ॥ २७ ॥
 पुत्रसन्ततिवृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह । सप्तसप्ततिवर्षान्तं जीवनं कथितं त्विह ॥ २८ ॥
 नैवं फरोति यो मोहाद्प्रायश्चित्तं प्रयत्नतः । तस्य रोगविवृद्धिः स्यात्पद्पञ्चाशन्मितेऽन्दके ॥ २९ ॥
 स्वरिष्टं पुत्ररिष्टं वा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३० ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सतनवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या दृष्टा प्राग्भवे गर्भं पातयेद्विह यत्नतः । श्रवणं हरिवंशस्य कन्योद्गाहं शिवार्चनम् ॥ १ ॥
 कृत्वा पुत्रमुखं पश्येज्जन्मन्यत्र स्वगाधिप ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९८ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चित्सूतो महासाधुश्चारुवर्णः प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवाग्निद्विजवत्सलः ॥ १ ॥
संयुतो वायुपित्ताभ्यां किञ्चित्केशस्य कारिणी । तद्गार्या हि पतिमाणा व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ २ ॥
ऋतुहीना कथं जाता कस्पेदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारीणां जारगर्भाणामसतीनां कुलच्छिद्राम् । यद्वाचिरमसूतानां शीघ्रं गर्भः समुद्भवेत् ॥ ४ ॥
औषधैश्छेदनेर्मानैः प्रलेपैर्दुष्टमक्षणैः । संवाहनेस्तथा पातैरन्यैर्वा वस्तिकर्मभिः ॥ ५ ॥
गर्भस्य पातनोपायान्करोत्यपि च कीर्तयेत् । पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥
नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभर्ति हि । पूर्वं वैश्यकुले जाता सपत्नीसहिता खग ॥ ७ ॥
अनया ईर्ष्या चैव संततेर्नाशनाय च । औषधैश्छेदनाद्यैस्तु तदर्थं कल्पितो गदः ॥ ८ ॥
सपत्न्यै प्रेरयामास विधिना चैव तद्गदम् । तथा वै ऋतुभावाच्च परिधीतं महौषधम् ॥ ९ ॥
पुष्पं प्रणाशितं तस्यास्तस्मिन्जन्मनि मानद । ऋतावृत्तौ च संप्राप्ते जाताश्च विविधा रुजः ॥ १० ॥
वेदना ह्यभवन्नित्यमसृग्वातोद्गमयाः । पुष्पे नष्टे फले नष्टे कदाचिद्गर्भनाशनम् ॥ ११ ॥
तथा चैतत्कर्म कृतं त्रिविधं गर्भेदोपकृतम् । तथापि फलद्वंद्वूणां द्वितीयं सुकृतं चरेत् ॥ १२ ॥
ऋत्वभावो दुष्टदुष्ट्या कृतो वै पूर्वजन्मनि । तेन वै कर्मणा वत्स विविधाः पुष्पबंधनाः ॥ १३ ॥
गर्भाश्रयमधिश्रित्य स्रवते शोणितं बहु । क्षीयन्त इव चांत्राणि सूचीभिरिव तोदनम् ॥ १४ ॥
वेदना याः पुराभूवृत्तीणां गर्भनिपातने । यावत्कालं प्रदेशीयं तासां गर्भमपातयत् ॥ १५ ॥
तावानेव च तद्गर्भनाशस्यास्ति हि संभवः । एवं तु लक्षणीज्ञात्वा कर्माणि स्त्री समाचरेत् ॥ १६ ॥
एकवासोविधिं चैव दंपती तीर्थसंगमे । शुशुभे भूपदेशे तु पुराणोक्तविधानतः ॥ १७ ॥
संप्रणाशाय दुष्टस्य प्रायश्चित्तमिहैततः । प्रौष्ठपद्यां तृतीयायां शुक्लायां व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥
यत्नेन गाभिकं सौम्यमुपोषणपरायणा । पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्रैर्वर्षेद्विरिजाम्रियाम् ॥ १९ ॥
केतकैर्गर्भसंयुक्तैश्चंपकैः कुमुदोत्पलैः । सीवर्णां राजतीं तार्क्षां मूर्तिं गौर्षाः प्रकल्पयेत् ॥ २० ॥
हारनूपुरकोटीरकुंडलाभरणादिकम् । नैवेद्यैः शुभकासारमोदकापूपपायसैः ॥ २१ ॥
उपतिष्ठेत विधिवद्भवानीं प्रियवल्लभाम् । पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता ॥ २२ ॥
रात्रौ जागरणं कुर्याद्गीतवृत्यादिपूर्वकम् । फलेर्नानाविधैर्वर्षेर्दद्यान्मंत्रपुरस्सरम् ॥ २३ ॥
फलपुष्पाक्षतोपेतमंजनं शुद्धिं प्रक्षिपेत् । नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशप्रिये ॥ २४ ॥
देवीमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्षोडश स्त्रियः । नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानय षोडश ॥ २५ ॥
मत्पत्न्यै वैणवं पात्रं सप्तधान्यसमन्वितम् । सौभाग्याष्टकसंयुक्तं वस्त्रयुग्मेन संयुतम् ॥ २६ ॥
दातव्यं गिरिजाप्रियै पुत्रसौभाग्यकाम्यया । सगर्भुं च वृषोपेतां सितां गां वस्त्रसंयुताम् ॥ २७ ॥
सहिरण्यां ततो दद्याद्दिप्राय गुणशालिने ॥ २८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाके अष्टाध्याये नवनवत्युत्तरत्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १३९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शशघाती महाभाग कुब्जकर्णः प्रजायते । निष्कृतिं तस्य पापस्य शृणु चात्र खगाधिप ॥ १ ॥
गां हि सौपस्करां दद्याद्देवदेवांगवेदिने । तस्माद्दोषात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाके अष्टाध्याये त्रिंशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्भद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्मक्रियापरः । द्विजानां पूजको दक्षः सिन्धुमण्डलगोऽण्डज ॥ १ ॥
 देवद्रव्यविहीनोऽभूत्तत्कृतं कर्म चाधमम् । स्वपत्नी स्थापिता पण्यशालायां हि पतत्रिरात् ॥ २ ॥
 पण्यस्त्रीकर्मतश्चासौ चकार स्वोपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्तो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
 प्राग्दानवशतश्चेह जन्मन्यस्ति च पर्वते । शूद्राधमोऽय वै पण्डः पूर्वपापप्रभावतः ॥ ४ ॥
 निष्कृतिस्तस्य पापस्य, नोक्ता पापाद्दृढात्सुत ॥ ५ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय. एकोत्तरचतु.शताधिकसहस्रतम ॥ १४०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी नकुलं पूर्वं घातयेद्विनतासुत । सेह जन्मनि रोगेण बभ्रुमण्डलजेन च ॥ १ ॥
 पापोद्भवेन सततं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशनं दद्याद्भ्रुं निष्कृद्भ्यस्य च ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापापनोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वयुत्तरचतु.शताधिकसहस्रतमः ॥ १४०२ ॥

अरुण उवाच ।

काश्चित्क्षेत्रकुले जातो नानावृत्तिः किलाभवत् । नानासंधिषु बाधा वै ह्युदरार्तिश्च तस्य हि ॥ १ ॥
 मेहादिबाधया नित्यं नेत्ररोगो विरश्मिता । कटिपृष्ठोरुवंशोर्तिर्धौल्ये च ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
 तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया प्रीतिकारिणी । सौभाग्यसुखसंपन्ना पितृमातृसुखोज्जिता ॥ ३ ॥
 कर्म संततिहीना च वदोपायं च सन्ततेः ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातस्तस्करो वस्त्रहारकः । निपादैः सह संभूय चौर्यकर्मणि तत्परः ॥ ५ ॥
 वनानामन्तरे प्राप्ते कश्चिद्भिः समागतः । गृहीत्वा तस्य सर्वस्वं यत्किञ्चिच्चार्जनात्कृतम् ॥ ६ ॥
 स तेन निहतो विप्रस्तस्क्रेण दुरात्मना । तस्मादसौ मृतश्चापि बभूव वनपन्नगः ॥ ७ ॥
 स पश्चात्त्रके घोरं पतितोऽयुतसंख्यया । तस्मान्मानुष्यमापन्नः किञ्चित्पुण्यप्रभावतः ॥ ८ ॥
 स्वर्णकारपृष्ठे जातः पूर्वजन्मनि मान्द । इदं चतुर्थकं जन्म वक्ष्यात्वं यत्र संस्थितम् ॥ ९ ॥
 व्यभिचारवशाज्जातस्तस्करः पूर्वजन्मनि । तेन कर्मविपाकेन स्त्रीपुंसोर्जायते त्विह ॥ १० ॥
 पुत्रहीनोऽभवत्तद्द्रष्टव्यात्वं जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । संततेर्दि सुखं ब्रूहि बंध्यानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते शुभतीर्थादिसंगमे । विधिवद्विहितं पूर्वं कृतं स्मृत्वाभिभाषयेत् ॥ १३ ॥
 विमस्पोढाहने कृत्वा गृहदानं यथाविधि । धनधान्यादिकं दत्त्वा तोषयेद्विप्रयाजकान् ॥ १४ ॥
 विष्टिपाते व्यतीपाते संक्रान्तीं ग्रहणाहनि । पुण्याहे विधिमातिष्ठेदनपत्याघनाशनम् ॥ १५ ॥
 मुशुभे भूपदेने तु समे कम्बलसंस्तृते । विदधीत तिलद्रोणीस्त्रिभिः पर्वतमुत्तमम् ॥ १६ ॥
 परितोऽस्तनिमानं तु द्रोणमानं सुतंडुलैः । विदध्यात्पर्वतान्सूत देवहुमाविभूषितान् ॥ १७ ॥
 सतस्वीं दंपती शुद्धी छातावहतवासती । दधानौ शुभवेपादयो चित्तपन्तौ प्रजापतिम् ॥ १८ ॥

तस्यादितेश्च तत्पत्न्याः कुर्यान्मूर्तिं प्रजापतेः । शुद्धवर्णसुवर्णस्य निष्कद्वयविनिर्मिताम् ॥ १९ ॥
 हेमपद्मोपवीतां च साक्षमालाकर्मण्डलम् । अदितेरपि केयूरहारश्रीवेयभूषिताम् ॥ २० ॥
 यथावित्तविभागेन तनुं तस्याः शुभाकृतिम् । स दिव्यामर्चयेन्मूर्तिं विष्णोर्वामनरूपिणः ॥ २१ ॥
 तन्मूर्तिं त्रितयं सम्यक्कृतसंस्कारमर्चयेत् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं जातकर्मादि पुंस्त्रियोः ॥ २२ ॥
 बाललीलाधरं विष्णुं वामनं परिचितपेत् । मातरं द्रष्टुमिच्छन्तं हरिं तत्स्ततःकाक्षया ॥ २३ ॥
 ततस्तदाश्रमाच्चैव सुमेरोस्तिलपर्वतात् । प्रत्यंतगिरिमिच्छन्तं मार्गैः स्वपदभूषितैः ॥ २४ ॥
 अदितिं तमपश्यन्तीं विहाकुलचेतसम् । रुदतीमिति ते द्रष्टुं तत्पर्याप्तसमीक्षतीम् ॥ २५ ॥
 एवं ध्यात्वा तथा मंत्रैर्मंत्राचार्योदितलक्षणाम् । पुष्पैश्च धूपगंधाद्यैरर्चयेदति विह्वलाम् ॥ २६ ॥
 तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत । ततस्तां वैष्णवीं मूर्तिं मातुरुत्संगगामिनीम् ॥ २७ ॥
 कृत्वा तस्याः प्रतिद्वान्तं लब्धपुत्रान्विचिन्तयेत् । अपश्यन्तीमिति प्रोक्तमंत्रार्थगुणलक्षणम् ॥ २८ ॥
 सपुत्रां खलु तां देवीमर्चयेद्विधैर्गुणैः । ततो ब्राह्मणमध्याचु समाहूय गुणान्वितम् ॥ २९ ॥
 तस्मै तां प्रतिमां दद्यात्सपुत्रामदितेः सुताम् ॥ ३० ॥

मंत्रः ।

“ यन्मया निहतो विप्रो धनं हृत्वाध्वगस्य हि । तस्करैस्मह संप्राप्तं पातकं चोत्खणं महत् ॥ ३१ ॥
 तस्य पापस्य नाशाय दानमेतद्दाम्यहम् । सौवर्णां प्रतिमामेनां भवेयमनघेति च ” ॥ ३२ ॥
 भोजयेच्च शतं विप्रान्तर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्ष्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उलूकघातनात्पूर्वं जन्मन्यत्र च पुत्रकं । पांडुरोगेण सततं पीडितो वै भवेद्दृशम् ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापलं चैकं दद्याद्विप्राय पर्वणि । उलूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 तस्मिन्पापे विनष्टे तु पांडुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्ष्यसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायश्चतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचिदुलूकं पूर्वजन्मनि । पांडुरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यादिह विधिज्ञाय पलमेकं खगाधिप । कस्तूरिकाया विप्राय पांडुरुद्धनाशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्ष्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु प्राक्कर्मणः फलम् । पुरा कश्चित्कालेऽभूद्द्विजो धर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
 बह्वस्त्रीकुलसंयुक्तो गौधनैश्च समन्वितः । गणायां कृतवान्योऽथ श्राद्धं दानं विशेषतः ॥ २ ॥
 तच्छ्राद्धदानबाहुल्याद्द्विजो जातो दशार्णके । प्राक्यापाचु महाभाग व्यभिचारादपुत्रकः ॥ ३ ॥
 प्रयागे मकरे स्नानान्नायत्रीजपतो मृतिः । काश्यां जातो द्विजो वेदाभ्यासी धर्मपरायणः ॥ ४ ॥
 स गृहस्थाद्वियुक्तस्य शिवाचैरनरतः सदा । लब्ध्वा सर्वं सुखं चात्र शिवलोकमवाप्तुयात् ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्ष्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पृच्छकोत्सावभृत्पूर्वं राजपुत्रः प्रतापवान् । पुलिन्ददेश उत्पन्नो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
 स्त्रीपुत्रधनसंयुक्तो धर्मशास्त्रक्रियारतः । कृतवान्स्त गयाश्राद्धं यथाविभवविस्तरम् ॥ २ ॥
 गोमूहिरण्यवस्त्राश्वरत्नान्नादि विधानतः । भक्ष्यशय्यासनादीनि प्राददत्त्वंचपर्वसु ॥ ३ ॥
 सत्पात्रेषु महाभाग विविधानि गृहाण्यपि । ततो भाविञ्चलात्सूत कृतवान्कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 ग्रामान्तरे संस्थितस्य शत्रोः सीमापहारिणः । निर्दग्धं हि गृहं तेन रात्रौ चौर्येण कर्मणा ॥ ५ ॥
 तस्मिन्दग्धे महाभाग दग्धश्चास्य सुतः शिशुः । स्त्रियौ च गौः सवस्ता च निर्दग्धागृहजंतवः ॥ ६ ॥
 यौवने स्त्रीसाहाय्याच्च पापमाचरितं परा । अयो किञ्चिद्गते काले स गतो यमशासनम् ॥ ७ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । गयाश्राद्धप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ८ ॥
 यमुनाप्रान्तरे देशे पंचयोजनसम्मिते । गौरस्वरूपो मतिमान्दंडदाक्षिण्यतत्परः ॥ ९ ॥
 नातिदीर्घो नातिह्रस्वो वातपित्ताम्को घृणी । सभायां चतुरो धीरो बहुस्थानेऽधिकारवान् ॥ १० ॥
 बहुस्त्रीको दृढो मानी पितृमातृसुखालपकः । चलः स्वधर्मनिरतो बहुभृत्यजनैर्द्वैतः ॥ ११ ॥
 राजमान्यो महोत्साहोऽमितदो लोकविश्रुतः । धनवाहनभोगानां भोक्ता बहुजनप्रियः ॥ १२ ॥
 आदिमध्यावसानेषु सुसैश्वर्यसमाकुलः । धर्मादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ १३ ॥
 धूर्तः शतोऽतिदंभादयः परस्वहरणे रतः । क्लेशैर्भयैर्मनोदुःखैर्व्यपैश्चापि प्रपीडितः ॥ १४ ॥
 गोवालवत्सकवधादग्निदाहात्पुराकृतात् । कन्यादुःखान्वितस्त्वत्र जातपुत्रविनाशकः ॥ १५ ॥
 स्त्रीसाहाय्यात्पुण्यापापान्मृतस्यैवं विचारयेत् । लक्षणैरेभिरादयस्य प्रपुत्रैव जन्मनि ॥ १६ ॥
 गोस्त्रीवालवधानूनं पुत्रनाशकरा यतः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते ॥ १७ ॥
 दशभिस्तु पलैः कार्या सुरभी वत्ससंयुता । हिरण्यमी यथाकारा पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १८ ॥
 तदर्धमितिका वापि निजविचानुसारतः । संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्मन्त्रैश्चापि विशेषतः ॥ १९ ॥
 सा च देया विधिज्ञाय पूर्वपापापनुचये । तथा सुवर्णकमितः शिवः स्त्रीपुत्रसंयुतः ॥ २० ॥
 संपूज्य विधिवद्दद्यात्सर्वपापहरो हरः । तदर्धमितिको ह्यग्निदेयः पापविनाशकृत् ॥ २१ ॥
 दशमापमिता जीवा ग्रामदाहेऽपि ये मृताः । देया हिरण्यमे पत्रे लिखित्वा बालकादयः ॥ २२ ॥
 गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तन्मितं जपेत् । अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जपेत्पापविशोधनम् ॥ २३ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन शयत्या विप्रांश्च भोजयेत् । गामेकां विधिवद्दद्यात्सर्वपापविनाशिनीम् ॥ २४ ॥
 य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र न संशयः ॥ २५ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न चारिष्टभयं भवेत् । पञ्चाशीत्यब्दपर्यन्तमायुः स्यात्पापशोधनात् ॥ २६ ॥
 न करोति यदा लोभात्त्रिव्येकं पापशोधनम् । न जीवन्ति मुक्तास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः ॥ २७ ॥
 वर्षं पश्चिमि ते रिष्टं देहान्तो वा धनक्षतिः । प्रायश्चित्ते कृते सूत स्त्रीपुत्रसुखमाप्नुयात् ॥ २८ ॥
 न पश्यति तदा रिष्टं देहजं धनजं तथा । फलैरिष्यते शनी जातो देहान्तो वृषभस्थिते ॥ २९ ॥
 जन्मादिनिधनान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदंतर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ३० ॥

एति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सतोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या साचिद्राक्षणी पूर्वभवे मांहात्सुरां पिबेत् । प्रदरेणैव रोगेण पीड्यते चेह जन्मनि ॥ १ ॥

भास्करं चात्र सौवर्णं दद्यात्फलमितं सुत । संपूज्य गंधपुष्पाद्यैः प्रदरान्मुच्यते त्विह ॥ २ ॥
। इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिदंगदेशसमुद्भवः । गजमंत्रो महोग्रस्तु क्षात्रधर्मरतः सुधीः ॥ १ ॥
धर्मशास्त्रक्रियायुक्तः शिवभक्तिपरायणः । बहुवृत्तिधरो धीरो राजकार्येषु तत्परः ॥ २ ॥
सुखैश्वर्यसमाक्रांतो बहुस्त्रीपुत्रसंयुतः । स चकार महादानं शिवमियकरं परम् ॥ ३ ॥
वस्त्रभूषणभक्ष्याणि गोऽश्वशय्यासनानि च । अददत्प्राग्भवे सूत सर्वमेव स्वशक्तितः ॥ ४ ॥
स कदाचिद्रतो दैवादाज्ञतः प्रभुणा पुरा । पौवनेऽरिपुरं तेन प्राप्य गावः समाहृताः ॥ ५ ॥
तदाज्ञतजनैश्चात्र ताडिता व्याकुलीकृताः । तत्रैका सुरभी सूत ह्यासन्नप्रसवाऽभवत् ॥ ६ ॥
तद्दर्भपातो ह्यभवत्तदुःखेन च सा मृता । राजकार्येऽतिलोभाच्च पापमुग्रमुपाजितम् ॥ ७ ॥
पापपुण्ययुतः प्राप्तो जीवनान्ते यमालयम् । तत्र मुक्त्वा शुभाँहोकाण्युष्ण्यात्पापात्तयेतरान् ॥ ८ ॥
शिवयागप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । युगे लभे धनोर्दोऽनलभे मेपगे रवी ॥ ९ ॥
प्राग्भागे चंद्रभागाया ऐरावत्यास्तथोत्तरे । गौरो मध्यमरूपाढ्यो नात्युच्चैर्न लघुर्वृणी ॥ १० ॥
यशस्वी प्रियवाक्शान्तः वैत्तिकोऽतिजनैर्वृतः । सभार्यां चतुरो धीरो विख्यातो राजसेवकः ॥ ११ ॥
स्त्रीध्रातृधनभोगाढ्यः पुत्रपौत्रसमन्वितः । देशेदेशेऽधिकाराढ्यो बहुवाहनभोगभाक् ॥ १२ ॥
पौवनातेऽतिधनवान्सुखैश्वर्यसमाकुलः । शिवयागादिद् सर्वं पापात्पापफलं शृणु ॥ १३ ॥
क्वचित्पापरतो धूर्तो लोभमोहसमाश्रितः । शठः क्रोधरतो हीनः स्वाधिकाराच्चलाचलः ॥ १४ ॥
वाल्ये मातृसुखैर्हीनोऽमितदो बहुकन्यकः । क्लेशैर्मयैर्मनोदुःखैर्युन्यते तापितः कश्चित् ॥ १५ ॥
गोदुःखजात्युर्वपापाद्यैवने स्त्रीवयो भवेत् । प्रष्टुरत्र कनिष्ठायां स्वल्पं पुत्रसुखं त्विह ॥ १६ ॥
चिह्नमङ्गादिदं सूत प्रष्टुरत्रैव जन्मनि । गवां दंडाहतात्पापादंडराशिगतो गुरुः ॥ १७ ॥
लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रापश्चित्तं वदाम्यहम् । सुवर्णैः पञ्चभिः कार्यां सवस्ता सुरभी सुत ॥ १८ ॥
तदर्धमितिका वापि निजविज्ञाऽनुसारतः । संपूज्य गंधपुष्पाद्यैर्मंत्रैश्चापि विशेषतः ॥ १९ ॥
सा च देया विधिज्ञाय मंत्रंमेतमुदीरयेत् ॥ २० ॥

मन्त्रः ।

“ मया पूर्वं त्वमज्ञानात्पीडिता सुरभे पुरा ॥ २१ ॥
तद्दोषशमनायैव ददेऽई त्वां हिरण्मयीम् । देवि त्वं मम पापानि तत्क्षणाद्भस्मसात्कुरु ” ॥ २२ ॥
इत्युच्चार्य नरो दद्यात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते । तस्मादर्धमितं हैमं दद्यात्पशुपर्णि विभुम् ॥ २३ ॥
पुत्रपौत्रविवृद्धयर्थं पूर्वपापापनुत्तये । ज्येष्ठके लक्षमर्धं वा तदर्धं वा जपेद्बुधः ॥ २४ ॥
गायत्र्यष्टसहस्रं तु जपित्वा शुद्धिमाचरेत् । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २५ ॥
य एवं कुरुते सूत विधिना पापशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्र न संशयः ॥ २६ ॥
स्वाधिकारप्रवृद्धिः स्यात्सुखैश्वर्यविशेषतः । नाधपो व्याधयस्तस्य न च शत्रुमयं भवेत् ॥ २७ ॥
सप्तसप्तान्दमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह । द्विपञ्चाशन्मिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २८ ॥
कन्यागते शनौ जातो निधनं मेपगे तथा । शस्त्रैश्च शशिराशिस्ये रवी मेपगते तथा ॥ २९ ॥
जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदंतर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ३० ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चभूव वाहुजः कश्चित्पूर्वजन्मनि यामुने । स्त्रीपुत्रघ्रातसंयुक्तो धनधान्यसमन्वितः ॥ १ ॥
 क्षात्रधर्मरतः शूरो विष्णुभक्तिपरायणः । स च प्रादात्कुरुक्षेत्रे सर्वस्वं विधिनाऽण्डज ॥ २ ॥
 महापर्वसु विभ्रेभ्यो दरिद्रेभ्योऽपि शक्तितः । ततो बहुतिये काले स्वस्थानं प्राप्य वाहुजः ॥ ३ ॥
 स चकार महापापं भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । ऋतुप्राप्तां स्त्रियं ज्येष्ठां संत्यज्य प्रियवादिनीम् ॥ ४ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठायामनृतौ कामलोभतः । अय केनापि विप्रेण स्थापितं तद्गृहे धनम् ॥ ५ ॥
 घटस्यं न पुनर्दत्तं तस्मै लोभाच्च तद्वसु । स्त्रीपुत्रघ्रातुभिः सर्वैर्भुक्तं तेनाप्यसदनम् ॥ ६ ॥
 प्रायश्चित्तोद्यतः सोऽपि प्राप्तो मृत्युवशं तदा । स भुक्त्वा पापपुण्योर्त्यं फलं तत्र स्वगेश्वर ॥ ७ ॥
 सर्वस्वदानात्प्रागत्र द्विजोऽसौ नृपपूजितः । चिद्धमत्र घटे लभ्ये जातो ब्रह्मस्वभक्षणात् ॥ ८ ॥
 गौरो मध्यमरूपादयो मन्त्रविद्वक्तपितृभाक् । धर्मज्ञो नीतिविद्विद्यास्त्रीपुत्रसुखसंयुतः ॥ ९ ॥
 लघुर्दयालुर्विख्यातो बहूनां हितकारकः । क्लेशघंतादिभीत्यादंभ्यः पापात्पापफलं त्विह ॥ १० ॥
 स्त्रीत्यागाद्दूषणात् पापान्जातपुत्रविनाशकः । सप्तपथाशद्वदान्तमपि ब्रह्मस्वभक्षणात् ॥ ११ ॥
 या कनिष्ठा सहाया प्राक्ता ज्येष्ठाऽत्र मृतात्मजा । बहवः प्राक्सहाया ये ते मृताः शिशवोऽत्र च ॥ १२ ॥
 लक्षणैर्गभिराद्यस्य शृणु पापविशोधनम् । लक्ष्मीनारायणं कुर्यात्तीवर्णं द्विपलात्मकम् ॥ १३ ॥
 समुल्लिख्य शुभे पत्रे तदर्धमितके तथा । तल्लिगमन्त्रैः सम्पूज्य षोडशैरुपचारकैः ॥ १४ ॥
 दद्याद्दिप्रवरायैव पूर्वपापापनुत्तये । शिवं च तन्मितं दद्यात् सपत्नीकं सुतान्वितम् ॥ १५ ॥
 व्रतैः पलैस्तु ताम्रस्य घटं दद्यात्तदर्धकम् । स्वर्णस्य वा घटं शक्त्या गोघृतेन प्रपूरितम् ॥ १६ ॥
 दद्याद्देवविधिज्ञाय ब्रह्मस्वाद्यविनाशनम् । गायत्र्यष्टसहस्रं तु तद्दद्यात्शरं जपेत् ॥ १७ ॥
 त्र्यंशकं द्विगुणं चापि सर्वपापविशोधनम् । होमयेच्च तिलाञ्जलिभ्यां ब्राह्मणान्भोजयेच्छुभान् ॥ १८ ॥
 एकादशसहस्राणि पश्चात्कुर्याच्च पार्यवान् । दद्यात्सुवर्णभौमं च ऋतुदोषोपशान्तये ॥ १९ ॥
 मम जन्मदिने सूत व्रतं कुर्यात्प्रपत्नतः । अनेन विधिना यस्तु कुर्यात्पापविशोधनम् ॥ २० ॥
 स्त्रीत्यागात्पूर्वजात्पापात्तया ब्रह्मस्वभक्षणात् । मुच्यते नच संदेहो नचारिष्टभये भवेत् ॥ २१ ॥
 अशांतिमितवर्षान्तं जीवनं कथितं त्विह । गंगायां निधनं प्रोक्तं तस्य स्वर्गगतिर्धुवम् ॥ २२ ॥
 स्त्रीपुत्रसुखसृष्टिः स्यान्न च शत्रुविवर्धनम् । नापिध्यापिभयं तस्य प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र च ॥ २३ ॥
 त्रिपष्टमितके वर्षे पंचसप्ततिके तथा । चतुर्विधं महारिष्टं तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ २४ ॥
 ध्वजे मेपगते जन्म निर्याणं वृश्चिके स्थिते ॥ २५ ॥

रति श्रीशृङ्खल्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । गजपुत्रोऽभवत्कश्चित्पृच्छकोऽसौ पुराऽनघ ॥ १ ॥
 गंगाममाश्रिते देशे युग्मपोजनसम्मिते । ग्रामात्पक्षो महातेजा धर्मशास्त्रक्रियायुतः ॥ २ ॥
 शिवमक्तिपरी विद्वान् मंत्रविचारुचेष्टितः । पुत्रमिप्रादिमानादयो धनधान्यसमाकुलः ॥ ३ ॥
 दृष्टानि तेन दानानि प्रयागे मकरेऽपि च । अन्यपर्वसु विभ्रेभ्यो वस्त्राश्चाभरणानि च ॥ ४ ॥
 गोभृशण्यासनादीनि भद्रपाणि विविपानि च । गन्धान्पु गृहस्थेषु श्रद्धापूतेन चेतसा ॥ ५ ॥
 अपो भाविष्यात्तेन कामदुग्धेन यौवने । प्राद्वर्षां धागितो गर्भः पापमाचारितं त्विदम् ॥ ६ ॥
 पत्ने शृङ्खल्ये घट्टो नामाद्गर्भस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सूत विषं भुक्त्वा तु ता मृता ॥ ७ ॥

स्त्रीसहायेन तेनैव कृतं प्राक्कर्म दारुणम् । ततो बहुतिथे काले ससहायो हि वाहुजः ॥ ८ ॥
 प्राप्य धर्मपुरं तत्र शुभाशुभविवेचनम् । पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ९ ॥
 तीर्थराजप्रभावात्प्राग्दानाच्च विधिवत्तया । सरस्वत्याः परे देशे जांगले नखयोजने ॥ १० ॥
 कुले महति पक्षीन्द्र जातो वन्दीजनोऽधुना । गौरः सुरूपो मतिमान्मुशीलश्च दयापरः ॥ ११ ॥
 चंचलो दर्शनीयाक्षो नात्युच्चो न लघुः क्षमी । वाचा मधुरया युक्तो राजसेव्यय मंत्रवित् ॥ १२ ॥
 उपकागपरो विद्वान्वली सर्वजनप्रियः । कुलाग्रणीयशस्वी च भूत्ववाहनभोगभाक् ॥ १३ ॥
 धर्मादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । धूर्तः शठोऽस्तिमितदः पितृसौख्यविवर्जितः ॥ १४ ॥
 किञ्चिद्दृजाऽस्ति जठरे पित्ताधिक्योऽतिवीर्यभाक् । ब्राह्मण्यां वीर्यपातात्प्राग्गर्भपाताच्च तद्ग्रहात् ॥ १५ ॥
 अत्र जन्मन्यमौ प्रथा पुत्रसौख्यविवर्जितः । या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीत्पापकर्माणि चांडज ॥ १६ ॥
 सा प्रष्टुरत्र वनिता पुत्रदुःखात्प्रपीडिता । गोस्त्रीविप्रवधं पापं पुत्रदुःखकरं यतः ॥ १७ ॥
 मष्टुर्लगादिदं चिह्नं सूर्यः स्त्रीराशिगः किल । अत्युग्राद्भिर्पूर्वपापाद्ग्राहुरुच्चग्रहे गतः ॥ १८ ॥
 लक्ष्योऽत्र लक्षणेभिः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलेर्देशमितैः कार्या ब्राह्मणी च हिरण्मयी ॥ १९ ॥
 पत्रे लेख्या शुभाकारा संगर्भावयवान्विता । तदर्धा वा हिरण्येन यथाविच्चानुसारतः ॥ २० ॥
 संपूज्य गंधपुण्याद्यैर्मंत्रैश्चापि विशेषतः । सा च देया विधिज्ञाय मंत्रमेतमुदीरयेत् ॥ २१ ॥

मन्त्रः ।

“ सौवर्णां ब्राह्मणीमेनां सगर्भां सोमदैवताम् । ददेऽहं विप्रमुख्याय पूर्वपापविशुद्धये ” ॥ २२ ॥
 ब्राह्मणं हेमजं दद्यात्पलैर्युग्ममितैः शुभम् । तदर्धमितकं वापि निजवित्तानुसारतः ॥ २३ ॥
 सोमं दद्यात्पलकं तु ह्रमं पापविशुद्धये । पलेनार्धपलेनापि कमलं हेमजं शुभम् ॥ २४ ॥
 संपूज्य गन्धपुण्याद्यैर्मंत्रैश्चापि विशेषतः । ब्राह्मणाय प्रदद्याच्च सर्वपापविशुद्धये ॥ २५ ॥
 गापऽपष्टसहस्रं तु ऽप्यम्बकं तन्मितं जपेत् । अष्टाक्षरं तदर्धं तु जपेद्दोषापनुत्तये ॥ २६ ॥
 होमयेत्तद्देशेन तिलाज्यपवतण्डुलैः । विप्रभ्यो दासिणां दद्याच्छक्त्या विप्रान्श्च भोजयेत् ॥ २७ ॥
 यथाविधि हरेर्वंशं शृणुयाद्गृहपुत्रदम् । य एवं कुरुते सूत शक्त्या पापविशोधनम् ॥ २८ ॥
 लभतेऽसौ पुत्रसुखं स्त्रीभ्यामत्रैव जग्मनि । नाद्यो व्याधयस्तस्य न वीर्यक्षयमाप्नुयात् ॥ २९ ॥
 न करोति यदा लोभात्त्रिवेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तास्मिन्जीविते नात्र संशयः ॥ ३० ॥
 पञ्चवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते तस्य वर्षाणां पञ्चसप्ततित्म् ॥ ३१ ॥
 जीवनं कथितं त्वत्र न चारिष्टभयं भवेत् । न भवेत्पुत्रमरणं निर्याणान्ते शुभा गतिः ॥ ३२ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेकात्र सूचितम् ॥ ३३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुद्राख्ये कर्मविपाके कन्याय एकादशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु चास्य विचेष्टितम् । कश्चित्सा ब्रह्मकुले जातश्चोप्रकर्मा प्रतापवान् ॥ १ ॥
 अंगदेशे धनाढ्यस्तु ग्रामाध्यशोऽतिधार्मिकः । चन्द्रसूत्रीसंयुतो विप्रवेशाराधनतत्परः ॥ २ ॥
 पितृभक्तिपरो विद्वान् वली मात्सर्यसंयुतः । स चकार गयाश्राद्धं यौवने विधिनाऽण्डज ॥ ३ ॥
 काम्यश्राद्धानि दत्तानि विविधानि फलान्तये । पर्वस्थापि च गोपान्यवस्त्रासासनकाञ्चनम् ॥ ४ ॥
 व्ययो पापं कृतं तेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । वैरभाववशादात्रौ स्वकुले हूरुखेतसा ॥ ५ ॥
 अन्यग्रामाधिपस्यापि क्षत्रियस्य विजानता । लोकपुत्रस्य वै पुत्रो वातितश्चोप्रकर्माणा ॥ ६ ॥

तत्पिता तेन दुःखेन मृतः पूर्वमपुत्रकः । तस्त्री तेनैव दुःखेन पुत्रकष्टेन वै मृता ॥ ७ ॥
 स्त्रीभ्यां सहाययुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । ततो बहुतिये काले, ससहायो हि, बाहुजः ॥ ८ ॥
 धर्माधर्मयुतस्तत्र गतो यमपुरं प्रति । पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ९ ॥
 गयाश्राद्धप्रभावेण चात्रदानेन मानद । ऐरावतीप्रदेशे तु स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ १० ॥
 रक्तश्यामः सुशीलश्च नात्युच्चो न लघुर्घृणी । नानाभोगसुखैश्वर्यधनाढ्यो दानमानयुक् ॥ ११ ॥
 सभायां चतुरो धीरो विद्वान्धर्मार्थसाधकः । बन्धुस्त्रीमित्रसंयुक्तो भृत्यवाहनभोगभाक् ॥ १२ ॥
 धर्मादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । धूर्तः पिताधिकः शाठ्यमनोदुःखसमन्वितः ॥ १३ ॥
 पितृहीनोऽलसो भीरुश्चोदरे तु व्यथा क्वचित् । पूर्वं बालवधात्पापात्पुत्रसौख्यविवर्जितः ॥ १४ ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायामृद्धकर्मणि चाण्डज । सा ज्येष्ठा प्रपुरासीन्मृता पुत्रविवर्जिता ॥ १५ ॥
 बालयौवनसंप्राप्ता पुत्रदुःखाकुला गता । या द्वितीया सहाया प्राक्साकनिष्ठात्र जन्मनि ॥ १६ ॥
 प्रदुर्व्युतिरत्रास्ति पुत्रशोकप्रपीडिता । स्त्रीबालद्विजघाताद्याः पुत्रनाशकराः स्मृताः ॥ १७ ॥
 तस्य लग्नादिदं चिह्नं तनावर्को न संशयः । श्रुत्वाैवं विधिवत्कुर्याद्विधानं हि समाहितः ॥ १८ ॥
 न तस्य पुत्रमरणं भविष्यति ममाज्ञया । धनपुत्रान्वितो मध्ये ह्यायुरष्टाद्विदत्सरम् ॥ १९ ॥
 रिष्टं पष्टिमितेऽब्दे तु तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अण्पायो द्वादशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कीरदेशे समुत्पन्नः - फक्षिन्क्षेत्रकुले सुधीः । विप्रोत्संगगतस्तत्र प्रयागे मकरे वसन् ॥ १ ॥
 कृतवान्निधिवत्स्नानं दानं स्वल्पं च शक्तितः । देवयोगाद्गृहं प्राप्य कृतवान्कर्म दारुणम् ॥ २ ॥
 कामलोभेन सततं शूद्र्यां गर्भं दधार वै । स्त्रीभ्यां सहाययुक्तेन पापमाचरितं तथा ॥ ३ ॥
 विविधैरीपचैस्तस्या गर्भपातः कृतः पुरा । एवं सर्वमिलित्वा तु पातकं बहुधा कृतम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिये काले गतास्ते यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
 तीर्थराजप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । सेज्ये शनी सिंहगते सूर्ये कन्यागते कुजे ॥ ६ ॥
 मृगे हौरावतीतिरे नात्युच्चो न लघुः सुधीः । श्लिष्टवाक्स्वल्पपार्मादयः पितृमातृविवर्जितः ॥ ७ ॥
 सहोदरधनेर्हीनो जातपुत्रविनाशकः । परदारभिगमनाद्गर्भपातनदोषजात् ॥ ८ ॥
 पापात्पूर्वकृतात् सूत लक्षणैर्लक्षयेदिह । स्त्रीसाहाय्यात्तया सूत प्राक्पापं समुपार्जितम् ॥ ९ ॥
 तेनैकास्त्यत्र पत्नी च तस्य पुत्रशुचान्विता । तयान्मा बहुपापत्वाद्भातुः पत्न्यग्रजस्य च ॥ १० ॥
 पुत्रमर्तसुखैर्हीना नानारोगसमन्विता । पूर्वं यो हि सहायोऽभूत्स हि आताग्रजस्त्विह ॥ ११ ॥
 पृच्छरुस्य समस्तास्ते क्षयरोगप्रपीडिताः । चान्द्रायणव्रतं कुर्याद्बालरूपं हरि यजेत् ॥ १२ ॥
 कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु सत्पात्रेषु विधानतः । सर्वस्वदानोदत्रैव क्षयरोगः प्रशाम्यति ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अण्पापत्रयोदशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१३ ॥

अरुण उवाच ।

पश्चिदिप्रो महामाधुश्चातुर्वर्ण्ये प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवामिद्विजवत्सलः ॥ १ ॥
 संयुक्तो बापुपिताभ्यां किंचिदित्तसमन्वितः । तस्य भार्या सदाचारा किंचित्केशस्य कारिणी ॥ २ ॥
 पविमज्जा पतिप्राणा प्रतानामनुकांक्षिणी । पुत्रहीना कथं जावा फल्पेद्, कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारीणां जारगर्भाणामसतीनां कुलच्छिद्राम् । यद्वा चिरप्रसूतानां शीघ्रं गर्भः समुद्भवेत् ॥ ४ ॥
 औपधै-उेदनाद्यैस्तु प्रलेपैर्दुष्टमक्षणीः । संवाहनैस्तया पतैरन्यैर्वा बलिकर्मभिः ॥ ५ ॥
 गर्भस्य पातनोपायान्करोत्यपि च कीर्तयेत् । पुंसकृतं नैव । तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥
 नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभर्ति हि । पूर्वं वैश्यकुले जाता ; सपत्नीसहिता , खग ॥ ७ ॥
 अनया ईर्ष्याया चैव सन्ततेनांशनाय च । औपधै-उेदनाद्यैस्तु तदर्थं कल्पितो गदः ॥ ८ ॥
 सपत्न्यै प्रेरयामास विविधांश्चैव सा गदान् । तदा वै ऋतुभावाच्च तया पीता तदौपधम् ॥ ९ ॥
 पुष्पं प्रणाशितं तस्यास्तस्मिञ्जन्मनि मानद । ऋतावृत्तौ च सम्प्राप्ते जाता सा विविधातुरा ॥ १० ॥
 वेदना ह्यभवन्नित्यमसृग्वातोदरामयाः । पुष्पे नष्टे फलं नष्टं कदाचिद्गर्भपातनम् ॥ ११ ॥
 तथा चैतत्कर्म कृतं गर्भदोषकरं महत् । तथापि फलहन्तृणां द्वितीयं सुकृतं चरेत् ॥ १२ ॥
 स्त्रीभावादुद्बुधुद्भया च यत्कृतं पूर्वजन्मनि । तेन वै कर्मणा वत्स विविधाः पुष्पवन्धनाः ॥ १३ ॥
 गर्भश्रयमधिश्रित्य बहु क्षवति शोणितम् । छिद्यन्त इव चांगानि सूचीभिरिव वेदनाः ॥ १४ ॥
 वेदना याः पुराभूवन्स्त्रीणां गर्भनिर्पातने । यावत्कालं प्रदेशीयं तासां गर्भमपातयत् ॥ १५ ॥
 तावानेव च तद्गर्भः पतेद्वा नास्य सम्भवः । एवं तु लक्षणैर्ज्ञात्वा कर्माणि स्त्री समाचरेत् ॥ १६ ॥
 एकवासोविधिं चैव दम्पती तीर्थसंगमे । सुसमे भूपदेशे तु पुराणोक्तविधानतः ॥ १७ ॥
 संप्रणाशाय दुःखस्य प्रायश्चित्तमिहैनसः । प्रौष्ठपयां तृतीयायां शुक्लायां व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥
 यत्नेन गार्भिकं नाम ह्युपोषणपरायणा । पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्रैरर्चयेद्गिरिजामियम् ॥ १९ ॥
 फेतकैर्गर्भसंयुक्तैश्चम्पकैः कुमुदोत्पलैः । सौवर्णै राजतै ताम्रै मूर्तै गौर्याः प्रकल्पयेत् ॥ २० ॥
 हारनूपुरमुकुटकुण्डलाभरणान्विताम् । नैवेद्यैः पुष्पकासारमोदकापूपपायसैः ॥ २१ ॥
 उपातिष्ठेत् विधिवद्भवानीं प्रियवल्लभाम् । पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता ॥ २२ ॥
 रात्रौ जागरणं कुर्याद्गीतनृत्यादिपूर्वकम् । फलैर्नानाविधैरर्चयेदायां मन्त्रपुरःसरम् ॥ २३ ॥
 फलपुष्पाक्षतोपेतमञ्जनं मूर्ध्नि निक्षिपेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशप्रिये । गृहाणार्घ्यमिमं देवि पुत्रान्मह्यं यशस्विनः ” ॥ २५ ॥
 पतिपुत्रवती नारी गिरिजावत्प्रसूयते । एवं गत्री विधानेन पूजयेत्परमेश्वरीम् ॥ २६ ॥
 ततः प्रभाते विमले कृतप्रातःक्रिया सती । देवीमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत्पोडश स्त्रियः ॥ २७ ॥
 नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणानथ षोडश । प्रत्येकं वैष्णवं पात्रं सप्तधान्यसमन्वितम् ॥ २८ ॥
 सौभाग्याष्टकसंयुक्तं वस्त्रयुग्मेन संयुतम् । दातव्यं गिरिजाप्रीत्यै पुत्रसौभाग्यकाम्यया ॥ २९ ॥
 सगर्भा च वृषोपेतां सितां गां वस्त्रसंयुताम् । सहिरण्यां , ततो दद्याद्दिमाय शुणशालिने ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

“ अपातयं पुरा गर्भं दुष्टस्त्रीणां वशं गता । यत्पार्यं बन्धयताहेतुस्तस्मान्मोचय चाम्बिके ॥ ३१ ॥
 तव दानेन पुत्रो मे भवेच्च सुभगे साति ” ॥ ३२ ॥
 इमं मन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा विमं विसर्जयेत् । एवं व्रतपरा नारी गर्भपातं न पश्यति ॥ ३३ ॥
 लभते पुत्रपौत्रादीन्प्रियेण सह मोदते । लभेत गर्भपातं नो पतिपुत्रसुखं भवेत् ॥ ३४ ॥
 तृतीये वा चतुर्थे वा मासि गर्भं सुविन्दति । रजतस्य पलाभ्यां वै कोशं गर्भाश्रयाकृतिम् ॥ ३५ ॥

निष्केण स्वर्णगर्भं च कृत्वा दद्याद्द्विजन्मने । " गर्भपातं प्रकुर्वन्त्या मया प्राक्तनजन्मानि ॥ ३६ ॥
 यद्वं बन्धकृत्प्राप्तं तस्मान्मोच्येह सुव्रत । " जन्मजात्यादिकं वत्स न वदेदिह कर्मणाम् ॥ ३७ ॥
 इदं चतुर्थकं जन्म भूमिदेवकुलोद्भवम् । सपत्नी सादिता पूर्वं सा वै गर्भस्य दोषकृत् ॥ ३८ ॥
 तस्यैमानीह चिंतयानि लक्षणानीह जन्मानि । यस्याः प्राक्पातितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जिता ॥ ३९ ॥
 दीनानाथविरोधः स्यात्तद्विरोधतया सुत । अनुमंश्री मयोक्त्री सा पितृमातृसुखोज्ज्विता ॥ ४० ॥
 बन्धुसन्ततिदुःखं स्यान्मर्यादाचनवस्थितिः । शोकः स्याद्दुरे बाधा तद्दृष्ट्वाहादिविभ्रमः ॥ ४१ ॥
 अन्तरा स्यन्दमानो वा गर्भः सन्नोपलक्ष्यते । इत्यादिलक्षणैर्ज्ञात्वा पूर्वोक्तां निष्कृतिं चरेत् ॥ ४२ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ४३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्दशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमावादरतः कश्चिद्ब्राह्मणः, पूर्वजन्मनि । तेन तत्र द्विजः सूत घातितो भूमिलोभतः ॥ १ ॥
 महापातकयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्पापजान्महाघोरान्नरकान् प्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
 तथाऽतिकार्लं तिर्यक्त्वं विभुभ्याधर्मजं स्वयम् । कर्मक्षयेऽयं पुण्यात्प्राक्सोऽत्र जातो हि बाहुजः ॥ ३ ॥
 क्षयरोगयुतः सूत कृशो दुःखातुरो भृशम् । लभे कुम्भाभिधे सूत भौमचन्द्रयुतेऽण्डज ॥ ४ ॥
 रिष्टं पष्टिमिते वर्षे जायतेऽकृतनिष्कृतेः । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ५ ॥
 तदग्रे ते मृताश्चात्र पुत्राः क्षयरुजान्विताः । रिष्टेन वा मुखं भ्रमं दृढपापात्र निष्कृतिः ॥ ६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पचदशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत् कश्चिद्धर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा शत्रुपुरं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
 द्वादह स पुरं शत्रोर्हृत्वांस्तद्रतं वसु । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन चाज्ञानाद्ब्रह्मघातजम् । अयो यमक्षये सर्वा भुक्त्वा नरकयातनाः ॥ ३ ॥
 पुण्यशोपादथाऽत्रापि स जातः क्षत्रियाघरः । देशेऽयोऽध्याभिधे गौरो लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥
 युवभावे महाभाग राजयक्ष्मप्रपीडितः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
 निष्कृतिं तां मवक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यते त्विह । कार्यास्तत्र त्रिदेवानां मूर्तेयस्तु ययोदिताः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशिकाः । सुवर्गजास्तथा कार्याः कदल्यः पत्रसंयुताः ॥ ७ ॥
 यथावित्तानुसारेण वित्तशाठ्यं विवर्जयेत् । देयास्ता विप्रमुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रीं विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ ९ ॥
 एवं कृत्वा महाबाहो भयं तस्यात्र शाम्यति । नैवं कुर्यान्नरो मोहाद्रिष्टं विंशतिमेऽब्दके ॥ १० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या योपिदाचरेत्पामात्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्यामयात्रैव सा ज्ञेया क्षयरुग्नुता ॥ १ ॥
 न तस्याः प्रापशमनं मयोक्तं च खगाधिप । महापापकृताद्रोगान्मृत्युरेव न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वस्त्रीव्राती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । वधिरो जायते त्वत्र प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् ॥ १ ॥
चान्द्रायणव्रतं कुर्यात्सुवर्णपलसंयुतम् । पुस्तकं विधिवद्द्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
भोजयेच्च यथाशक्ति होमयेच्चापि भक्तितः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्याह्नसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरेन्नारी पापं प्राग्देहघातजम् । अज्ञानादत्र जनुषिक्षयरुक्पीडिता हि सा ॥ १ ॥
नानाकष्टवती सा हि निजसर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्ममुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
प्रयागे मकरस्थेऽर्के स्नानादत्रैव जन्मनि । काश्यां वासात्तथा सूत मुच्यते ब्रह्महृत्यया ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्याह्नसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकः प्रजायते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । कामतो हि भवेत्सूत प्रायश्चित्तं न तदनमम् ॥ १ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्याह्नसंवादे कर्मविपाके अध्याय विंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातपेटूर्वभवे मोहाच्च कुक्कुटम् । नासावकत्वमामोति सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
हेमनिष्कत्रयं दद्यात्सर्वत्रैव प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्याह्नसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिद्देशे पश्चनत्रे पुरा । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥

विद्योत्संगतः सोऽपि प्रयागे गरुडाग्रज । स स्नातो मकरे भानी धूर्तः कर्मक्रियोऽङ्गितः ॥ २ ॥

स प्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान्कर्म दारुणम् । ग्रामे निवसतस्य न्यक्षत्रियस्य स्वगाथिप ॥ ३ ॥

ददाह भवनं रम्यं वैरभावात्पुगतनात् । एकं वत्सगि दग्धा जीवाश्चापि ह्यनेकशः ॥ ४ ॥

कालयोगेन संप्राप्तः स वै यमनिकेतनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥

पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजस्त्वह । गंगायाः प्रान्तरे देशे पंचयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥

मध्यस्वरूपो मतिमान्धर्मं स्वल्पमतिः शटः । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पेत्रिकस्वल्पवित्तभाक् ॥ ७ ॥

सकन्यकः सपत्नीको बंधुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वात्पापाच्चैतदफलं शृणु ॥ ८ ॥

गोवालवत्सकवधाजीवघातादपुत्रकः । सप्तवेदान्त्पर्यन्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥

गोस्त्रीविप्रवधा लंके पुत्रनाशकरा यतः । गोगाशिमे शनौ सोमात्पठे जीवे मृगस्यते ॥ १० ॥

लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्याध जन्मनि । पूर्वं या स्त्री सहायासीन्मृतवत्तात्र सा सुत ॥ ११ ॥

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधिनीम् । पक्षरार्णमिता कार्या सुरभी च हिग्मयी ॥ १२ ॥

तदर्धमितिका वापि निजवित्तानुसारतः । संपूज्य विधिवन्नर्चयेत्तया विप्राय धीमते ॥ १३ ॥

मापैर्वह्निमितैर्द्वैपस्तया पशुपतिः सुत । मांपाभ्यां च तथा बह्निर्वा मापचतुष्कजाः ॥ १४ ॥

देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापानुचये । जपेत्पशुनातर्धन्वं सहस्रं रिष्टताशनम् ॥ १५ ॥

होमयेत्तद्दशांशेन रुद्रस्याग्रे प्रयत्नतः । शृणुयाद्धर्विंशं च दशाष्टतिविधानतः ॥ १६ ॥

यः कुर्याद्विधिवत्सूते प्रायश्चित्तं त्रिधा मतम् । जीविष्यति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ॥ १७ ॥
 नैवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिष्वेकं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीविते नात्र संशयः ॥ १८ ॥
 नवसप्ततिवर्षान्तमायुरेवं कृते त्विह । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १९ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काश्मीरमण्डले पूर्वं काचिद्विजवरंगना । पतिपिया शीलयुक्ता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
 वैरभावात्तया भव्यं गृहं दग्धं द्विजस्य च । वैरिणस्तु सुतो दग्धो गृहदाहे खगापिप ॥ २ ॥
 साहाय्यात्स्वामिनः सर्वं प्राग्भवे समुपाजितम् । तत्पापजान्महाघोरान्मूलात्प्राप्य वियोनिजात् ॥ ३ ॥
 सर्वं जात्यविरोधेन पतिशुश्रूषणात्सुत । क्षत्रिया धनधर्मादद्या पूर्वपुण्यात्तथा सती ॥ ४ ॥
 क्षयरोगयुता वान्ये बालघातादपुत्रिणी । गृहाभिदाहपापस्य प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ ५ ॥
 प्रयोर्विंशे मिते वर्षे रिष्टेनैवात्र नक्षयति । सहायस्तत्पतिश्चात्र पुत्रहीनः क्षयान्वितः ॥ ६ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाके अध्यायस्रगोविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग निहन्यात्पापमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्याद्विरण्मयीं तत्र सारिकां शुभलक्षणां । तथाऽत्र पुस्तकं दद्याच्छास्त्रस्य विधिनाऽण्डज ॥ २ ॥
 पूर्वपापात्प्रमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाके अध्यायस्रगोविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां याञ्चधीनारी पूर्वं पापविमोहिता । साऽत्र जन्मनि जायेत वचनस्वलिताऽण्डज ॥ १ ॥
 तथा देया सुवर्णस्य सारिकां ब्राह्मणाय च । पूर्वपापादिमुच्येत तद्दानाद्दिनतासुत ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काकघाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लंबकंठः प्रजायेत सोऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 गां दद्याद्विधितश्चैकां सर्वाभरणभूषिताम् । मुच्यते कंठजाद्रोगात्रात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी, पूर्वजन्मनि घातयेद्गुरुदाम्नि । चक्रे सा कंटोरोगेण बाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 गां दद्याद्विधितसूत श्वेतामत्र पयस्विनीम् । यथोपस्करसंयुक्तां तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारूपासंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पश्चिमदिग्गुले जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वातजा गोगा गुल्मायाश्चोर्ध्वहृद्द्वयथा ॥ १ ॥
 मोटापाः स्वल्पवर्षत्वमक्षिपांष्ट्रामयाः । जायते क्षीर्पजा पीडा घाल्ये स्याद्ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
 शरीरं जायते बद्धिर्मुत्तमात्तमणादिकम् । पात्राणां मातुलान्यादेर्विधवांसिः स्तुपादिषु ॥ ३ ॥

दायादाच्छत्रुवत्पीडा भूमिद्रव्यविलिप्तया । ऐहिकानि च लक्ष्माणि जायन्ते तच्छरीरके ॥ ४ ॥
 तस्य भार्या सदाचारा कंदाचिद्रोपवादिनी । गौरवर्णा सुवाणी च संतोषप्रियकारिणी ॥ ५ ॥
 मृतवत्सां कथं जाताऽस्थिरगर्भा च सा कथम् । दशमासानतिक्रम्य गर्भे चोदरसौख्यभाक् ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वकर्मविपाकं तु कथयामि पताञ्जिन । पुंसकृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ८ ॥
 पूर्वजन्मनि सा क्षत्री संजाता विनतासुत । अज्ञानतिमिरांध्येन स्त्रीणां कर्म दुरात्मनाम् ॥ ९ ॥
 अजानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकंपकम् । सर्वभूतेषु चात्मानं स्थावरेषु चरेषु च ॥ १० ॥
 प्रमादाद्धीपिनं हन्ति सदा निष्ठुरमानसा । तस्य गेहाश्रिता नित्यं माजरीशुनपूर्वकाः ॥ ११ ॥
 पलालक्रीडनपरा गेहे संकुलिता भृशम् । सा तप्तवालकाश्र्यबुतप्तभस्मचयादिषु ॥ १२ ॥
 अविश्रिता तदा साऽग्नौ प्राक्षिपद्दुष्टचेतसा । बालगर्भाशयान्बालान्सुविस्पष्टाविलेन्द्रियान् ॥ १३ ॥
 तन्मातृभिः सा तत्याज ज्वलने बालघातिनी । पापा बंधनमात्रं सा बालघातादिकं त्विह ॥ १४ ॥
 पत्र यातना घोरा न व्यजानाद्दुःशया । विनिघ्नति प्रमादाद्ये प्राणिनस्ते नराधमाः ॥ १५ ॥
 रौरवे चिरसत्राय पच्यते यातनादिभिः । आनाय्याग्निं महीपस्तु प्रक्षिपेत्तान्नराधमात् ॥ १६ ॥
 तथाविधेषु जीवेषु मृतेष्वपि च तद्दशात् । म्रियन्ते शिशवस्तेषां पूर्वदोषानुसारतः ॥ १७ ॥
 अनले ज्वलिता याभिर्बहवो लघुप्राणिनः । गर्भयुक्ता मृतास्ते वै मातृभिः सहिताः खग ॥ १८ ॥
 न लभन्तेऽप्य ते भार्या मृता वै दुष्टजंतवः । तेन कर्मविपाकेन स्थिरगर्भा मृतप्रजा ॥ १९ ॥
 त्रिविधापत्यजा वाधा प्राप्यते जनुरंतरे । जन्तवो गर्भगा ये ते स्वकृतं कर्म सुञ्जते ॥ २० ॥
 उभयोः कर्मणोर्हेतूनादायैव जनिर्भवेत् । इदं तृतीयं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ २१ ॥
 मृतापत्या पुत्रहीनाऽस्थिरगर्भा हि यत्र सा ॥ २२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाय येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ २३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुदिने समनुभासे ह्यनुकूलग्रहे खग । प्राशुदकप्रवणे देशे गोमयासुपालितके ॥ २४ ॥
 आसनं चाविकं शुद्धमास्तीर्य सुविचित्रकम् । द्रोणमानं तिलानां तु मध्ये गर्भं प्रपूरयेत् ॥ २५ ॥
 निष्कृमानं सुवर्णस्य शकलं मध्यमे क्षिपेत् । तस्य पूर्वे च दिग्भागे तण्डुलद्रोणपर्वतम् ॥ २६ ॥
 शुद्धतृणमृतं ताम्रं पात्रं दशपलात्मकम् । स्थापयेद्भ्राजतं पत्रं तन्मध्ये फलनिमित्तम् ॥ २७ ॥
 पूजयेच्च सपत्नीकं कश्यपं हि प्रजापतिम् । करेऽक्षमाला दक्षे हि वामे चाय कमण्डलुम् ॥ २८ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्रार्णं मूर्तिं तां शुभलक्षणाम् । अर्चयेद्ब्रह्मपुष्पाद्यैरुपचारैः पूजकपृथक् ॥ २९ ॥
 तत्र श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विभं हि वेदविद्वांसं पूजयेद्विधैर्वर्धनैः ॥ ३० ॥
 ततस्तं तु सपत्नीकं मुनीनां प्रवरं बदेत् ॥ ३१ ॥

मन्त्रः ।

“सिस्त्रुणेह स्वप्ना वै पत्नी च तपसो बलात् । ता मया तिलसंख्याकैराधिभिस्तीव्रवेदनेः ॥ ३२ ॥
 लंघिताः स्त्रीजनाचारा अजानन्त्या दयादिकम् । नाशपेरतस्य पापस्य देवप्राप्तं विगर्हितम् ॥ ३३ ॥
 सम्पक्श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी । सपत्नीकं तु सौवर्णनिर्मितं सम्यगर्चितम् ॥ ३४ ॥

विप्राय वेदविदुषे प्रदद्याद्गुणशालिने । एवमाप्राप्य तां श्रुतिं समादाय पृथक्पृथक् ॥ ३५ ॥
प्रदद्याद्दानविधिना श्रद्धया च मदक्षिणाम् । दानान्ते कीर्तयेन्मन्त्रं तिष्ठन्ती विहिताअलिः ॥ ३६ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि द्यारहितचित्तया । प्राप्तं सुखोरमशुभं स्वामिस्तच्छिन्धि पातकम् ” ॥ ३७ ॥
दत्त्वा दानं च विप्राय मर्षिष्वात्मानमीक्षयेत् ॥ ३८ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काकघाती महाभाग प्राग्भवे चात्र जन्मनि । कूर्चहीनो भवेन्मर्त्यः स च तत्पापलाञ्छितः ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानेन विधिनाऽत्र खगाधिप । मुच्यते दृष्टपापाच्च कूर्चयुक्चात्र जन्मनि ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काकं विनतानंदवर्धन । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कूर्चयुक्ता भवत्यलम् ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानाच्च यथोक्तं द्रुडाग्रज । पूर्वपापविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यभक्षो यस्तु भवेत्प्राङ्मानवोऽण्डज । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते किमिलोदरः ॥ १ ॥
स भीष्मपञ्चकादत्र व्रतात्पुण्यसमर्जनात् । मुच्यते पूर्वरीगास्तु दुष्टात्किम्युदरात्खग ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याऽमक्ष्यं भक्षयेन्नारी प्राग्भवे गरुडाग्रज । जायते जठरे तस्याः किमिजोत्या हि रुक्सुत ॥ १ ॥
तत्पापशमनं कार्यं भीष्मपञ्चकजं व्रतम् । कार्तिके शुक्लपक्षे च प्रान्तस्यं दिनपञ्चकम् ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दृष्टस्पर्शेन यो मोहाद्भक्षयेद्विधिविजितः । सिद्धान्नानि पुरा सूत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
विष्णुव्रतान्महापुण्यात्सर्वपापप्रणोदनम् । तदा कृशोदरारूपां च रुजं नेह प्रपश्यति ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुकं यया पुग सूत सिद्धान्नं दिनभार्यथ । दृष्टस्पर्शेन सततं सेह स्याच्च कृशोदरी ॥ १ ॥
गा वैष्णवाद्भ्रतात्पुण्यात्समात्पापात्प्रमुच्यते । कृशोदरव्यया नश्येत्पापस्य प्रणाशनात् ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दिनः पूर्वभवे पश्चिदासीदमन्वितः सदा । सभायो नर्मदातीरे घनसीरूपसमन्वितः ॥ १ ॥

कृतानि तेन दानानि नानापूर्वसु शक्तितः । वेदयुक्तेषु विधेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ २ ॥
 अथो पापं भृशं चक्रे व्यभिचारममुद्भवम् । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुप्रातां धर्मशीलयुतां भियाम् ॥ ३ ॥
 रतिं ददौ कनिष्ठाया अनृतावपि मोहितः । ततो यत्रपुरं प्रातः सप्तहायो द्विजोत्तमः ॥ ४ ॥
 सुकृत्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । श्रद्धादानवशास्तोऽत्र गङ्गायाः पूर्वभागजः ॥ ५ ॥
 सिंहस्येकं मुखे राही जीवे कर्कंडालिगे भृगौ । स रक्तगौरो मतिमान्धुस्त्रीमुखसंयुतः ॥ ६ ॥
 लघुर्धृष्णी त्वमितदो द्विजवंशसमुद्भवः । सर्वमेतत् फलं दानात् स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः ॥ ७ ॥
 स्त्रीत्यागी भ्रूणाहा लोक इति पौराणिका विदुः । यो वा सहायतः पूर्वं शृणुष्व विनतासुतं ॥ ८ ॥
 प्राग्भवे या कनिष्ठाऽभूत्ता ज्येष्ठाऽत्र गतप्रजा । गर्भदोषयुता चेति लक्ष्मणैर्लक्षयेत्स्वग ॥ ९ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वपापप्रणाशनीम् । कुर्यात्पल्लवैर्दमितैर्गणेशं विघ्ननाशनम् ॥ १० ॥
 तद्धर्मितकं वापि निजवित्तादिर्मं पठन् ॥ ११ ॥

मन्त्रः ।

“ पूर्व वराननां शुद्धां त्यक्त्वा यत्पापमर्जितम् । तद्भ्रूपापनाशाय द्देऽहं गणनायकम् ॥ १२ ॥
 मापसप्तमितां लक्ष्मीं शुभालेख्यां हिरण्यमीम् । द्देऽहं विप्रसुरूपाय वेदशास्त्रार्थवेदिने ॥ १३ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं विधानं यः कुर्यात्त्रिविधं च तत्सुताः ॥ १४ ॥
 श्रुत्वा तच्छक्तिमान्यस्तु न कुर्याच्छोधनं शुभम् । स पुत्रोऽभिभवे नैव रिष्टं पश्चाद्वद्वदे ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तत्र जीवनं वर्षसप्तमितम् । अन्यजन्मादिकाज्ज्ञेयं विस्तरो नोदितो मया ॥ १६ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाकेऽध्यायः पंचत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पंचनदे जाता बहुजा पूर्वजन्मनि । तेह जन्मनि वै विप्रा जाता वै विप्रपूजनात् ॥ १ ॥
 प्राग्यत्तया कृतं कर्म शृणु तच्च स्वर्गेश्वर । ब्राह्मणेन महद्भयं तद्गृहे स्थापितं च यत् ॥ २ ॥
 न तदत्तं पुनस्तस्मै मुक्तं सर्वं यथारुचि । भृतो द्विजस्तु दुःखेन क्षुधितश्च खगाधिप ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं पूर्वं ब्रह्मघातसमं तथा । पंचत्ववशांसापि भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुत्रसंततिहीनेह युवभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशिनीम् ॥ ५ ॥
 सर्वस्वेन तद्धनं कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदली पत्रसंयुक्ता देया विप्राय धीमते ॥ ६ ॥
 दानेनानेन सुप्रीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः सर्वे भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भोः सूत चोच्छिष्टं भक्षयेत्तु यः । राज्यंथो जायते सोऽपि जन्मन्पत्र हि मानवः ॥ १ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तया । मुच्यते तदक्षणात्सूत नक्तान्वत्वान्न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्यालोच्छिष्टभोजी च राज्यंथो जायते त्विह । स तत्पापविशुद्ध्यर्थं गोमूत्रं विधिवत्पिबेत् ॥ १ ॥
 भोजयेच्च तथा विमाञ्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । राज्यंथोरोगात्सततं मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टमुद्गं नारी प्राग्भवे विनतासुत । रात्र्यंधरोगयुक्ता वै चेह जन्मनि जायते ॥ १ ॥
 द्विजानां भोजनाच्चैव गोमूत्रप्राशनात्तथा । मुच्यते पूर्वपापात्तु विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चांडालीगमने पूर्वभवे च गरुडाग्रज । जायतेऽजगरश्चात्र मृदो जन्मनि जन्मनि ॥ १ ॥
 चान्द्रायणव्रताच्चेह दशावृत्त्या कृतात् सुत । स मुच्यतेऽजगरत्वाच्छुद्धबुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदधमा नारी प्राग्भवे विनतासुत । चांडालं प्राप्नुयात्सा चाऽजगरा जायतेऽण्डज ॥ १ ॥
 प्राजापत्यव्रतात्पंचाशदावृत्त्या तु वर्तनीः । मुच्यते पूर्वपापात् सा जन्मन्वत्र खगाधिप ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४१ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । सत्यनिष्ठः सदाचारः साधुसेवायुतः सुधीः ॥ १ ॥
 तस्य देहे भवेच्चिह्नं पापजं चेह जन्मनि । किलासो ददुर्कं ह्यथ नेत्रतोदो विरश्मिता ॥ २ ॥
 किंचिद्भदः प्रजायेत कारणेन विना खग । तस्य भार्या सुतन्वंगी स्त्रीधर्मव्रतचारिणी ॥ ३ ॥
 उदरे च व्यथा तस्या मूर्ध्नि पीडा प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता पुत्रपुत्र्यौ मृते कथम् ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्यसमुत्पन्ना मिया शूद्राय तारिता । बहुव्यापारनिरता बहुद्रव्यसमन्विता ॥ ६ ॥
 शूद्राज्ञासश्च सम्बन्धो बहुकालं गह्रागतम् । श्वन्योन्यं प्रीतिवशतो रेमे सा तद्दर्शनदा ॥ ७ ॥
 चकार सा नान्यकर्म चौर्यकर्मरताऽभवत् । ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालंकरणैर्युतः ॥ ८ ॥
 धनलोभाद्गतस्ताम्यां भाविनोऽर्यस्य वै बलात् । तस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ ॥ ९ ॥
 त्रिभिर्वर्षैस्तथा मासैर्युतस्य सुमुखस्य हि । धनलुब्धौ दुष्टचित्तौ घातकौ दम्पती च तौ ॥ १० ॥
 अचिराच्च मृतौ तत्र गतौ वै यमशासनम् । पुत्रशून्यं गृहं जातं ब्राह्मणस्य ततः खग ॥ ११ ॥
 तेन कर्मविपाकेन नरके पातितौ भृशम् । पश्चान्मातुष्यमापन्नः कृतज्ञानप्रभावतः ॥ १२ ॥
 इदं चतुर्यकं जन्म मृतापत्यं च यत्र वै । त्रिवर्षमासजातस्य बालस्य हननादसौ ॥ १३ ॥
 मृतपुत्रो हि सञ्जातो जाताजातास्तथैव च । अपं जीवेदयं जीवेदित्याशाषदचेतसः ॥ १४ ॥
 जातंजातं नश्यति च तस्य चाकृतनिष्कृतेः । कदाचिदेकस्तिष्ठेद्देह्यचिरान्निद्रयते परः ॥ १५ ॥
 मृग्यणश्च गुरूपश्च लालनाच्चाटुकारिणः । नश्यत्सु जातजातेषु जन्मजन्माद्यकारणात् ॥ १६ ॥
 प्याघ्यन्तैर्भवेदाधिप्रस्तो ह्यसनवानयम् । न मर्षिणं वै कदाप्यस्य नानाशंकितचेतसः ॥ १७ ॥
 भवेच्च इतकस्यापि पश्यतोऽपि न पश्यतः । लक्षणानि पुरोक्तानि तस्येमानिह कीर्तयेत् ॥ १८ ॥
 परतरप श्रियते बालः स वै ब्राह्मण एव हि । मृतवत्सोद्भवं चिह्नं पूर्ववदप्रतिपादयेत् ॥ १९ ॥

स्ववंशस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्यतस्ततः । दौर्मनस्य महानाधिः शोकस्वीधिः प्रजायते ॥ २० ॥
अदृष्टगुणलावण्या अदृष्टाननकीर्तयः । म्रियन्ते जातमात्रा वै पुत्राश्च कृतचाटवः ॥ २१ ॥
एवं तु कर्मणि ज्ञाते प्रायश्चित्तमयाचरेत् ॥ २२ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् दृढकर्मनिषूदिनी । कथ्यतां दिवसेशान नारीणां हितकाम्यया ॥ २३ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि मृतवत्साधनाशिनीम् । निष्कृतिं विधिवत्तार्क्ष्य संततः सौख्यहेतवे ॥ २४ ॥
यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमाचरेत् । पञ्चद्विः शान्तिभूक्तानि ब्राह्मणैः सदितोऽयं वित् ॥ २५ ॥
सिद्धार्याक्षतदूर्वाभिः कृतशं प्रतिष्ठितम् । ज्ञापयेदौषधैर्मन्त्रैर्वारुणैर्विष्णुसूक्तिभिः ॥ २६ ॥
सुदृष्टे सुशुभे देशे गोमयाद्युपलिप्तके । तत्रोपर्याधिकं स्तीर्त्वा कृष्णाजिनमयापि वा ॥ २७ ॥
द्रोणमानं तिलानां तु कृष्णवस्त्रेण संयुतम् । स्यापयेद्राजतं पद्मं तन्मध्यं पलनिर्मिताम् ॥ २८ ॥
सौवर्णां प्रतिमां वस्त्रं चालगोपालकस्य हि । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां भूतिं तांशुभलक्षणाम् ॥ २९ ॥
अर्चयेद्रंघ्रपुष्पाद्यैरुपचारैर्यथाविधि । सम्यक् श्रद्धावती नारी मृतसन्वतिदुःखिनी ॥ ३० ॥
आहूय विद्भुषो विभ्राञ्छुचीन्वै वेदवादिनः । अलोड्डपाः सदाचाराः पूज्या अर्घ्यादिभिस्तया ॥ ३१ ॥
मन्त्रः ।

“ यो निर्मितः पुरा द्रोहः पापं वै परसुनुषु । भूमिद्रविणहेमादेर्लिप्सा या वै मया कृता ॥ ३२ ॥
नाशयेत्तं महापापं भूतिंस्ते शुभलक्षणा । दुःखं वै सुमहत्प्राप्तं मृतसंततिजं मया ॥ ३३ ॥
तस्मान्मुच्ये महाभागार्पितगोदानपुण्यतः ” ॥ ३४ ॥

इति तं त्रिः परिक्रम्य त्रिस्तेनोक्ते च विद्यति । अग्रे नयेति मंत्रेण विसृज्येनमुदीरयेत् ॥ ३५ ॥
धेनुं दद्यात्सवत्सां च सहिरण्यां यथाविधि । ब्राह्मणाभ्यो जयेत्सम्यक् शतं साम् यथाविधि ॥ ३६ ॥
सर्पिण्यात्मानमालोक्य भुञ्जीतेष्टैश्च वंशुभिः । इहैव लक्षणं ज्ञेयं मातृवंशुसुखादिति ॥ ३७ ॥
स्वमुत्सुतासौख्यानां संतोषो निजपुत्रवत् । विरुच्यन्ते ह्यपत्यानि तादृशानि मियः स्वयम् ॥ ३८ ॥
विकारः प्रकृती स्याद्वै गमने पाद्वैकृतम् । पितृजा मातृजा वापि कासयुल्मातिहृदयया ॥ ३९ ॥
भृतापत्यार्ततस्तेषामनुमंत्रादिभेदतः । तथा चैवात्र दुःखानि जायन्तेऽस्य मुहुर्मुहुः ॥ ४० ॥
पूर्वकर्माजितं पापं चिद्धं तस्य सहायवत् ॥ ४१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विमाय यो विपं दद्याद्वातार्थं पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र च्छर्दिरीगेण वाच्यते ॥ १ ॥
निष्कृतिर्नास्ति तस्यात्र पापस्य दृढकर्मणः । छर्दिरीगेण सततं शुभा नाशमाप्नुयात् ॥ २ ॥
न पापशोधनं प्रोक्तं दानैरपि सहस्रशः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत विपं दद्याद्विजातये । छर्दिरीगेण साऽत्रैव निश्चितं नाशमाप्नुयात् ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं न तस्यात्र तस्यास्तु गरुडाग्रज । ब्राह्मणस्य वधारन्वे प्रायश्चित्तं न वै यतः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४४ ॥

। । ।

श्रीसूर्य उवाच ।

परस्य यो विपं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद । छर्दिरोगेण सोऽत्रैव वाध्यते पीडया सह ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । मुच्यते छर्दिरोगाच्च जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भूकोऽत्र जायते जंतुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । चभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्चत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी ह्यासीज्जाता जलहदे सुत । सा चात्र यवनी देशे शुभे पञ्चनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुत्राभिलाषिणी पूर्वं तत्याज यवनं पुरा । तस्मात्सा यवनी जाता पुत्रसंततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानाधेनुयुतांशानात् कुरुक्षेत्रे पुराऽनव । शिवभक्तिपरा तस्मात् सुलैश्वर्यसमन्विता ॥ ३ ॥
इह जन्मनि सा लक्षरुद्रपूजाव्रतात्स्रग । पुत्रपौत्रयुता नारी भवत्येव न संशयः ॥ ४ ॥
अथवा हरिवंशस्य शतावृत्त्या विधानतः । श्रवणात् पूर्वजात्पापान्मुच्यते विनतासुत ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालयेऽवसत्कश्चिद् ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजापरो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चौर्येण निहितं द्रव्यं यत्स्थितं देवतालये । तेनेदं च कृतं सूत कर्म चात्यन्तदारुणम् ॥ २ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वा तत्पापजं फलम् । जातो गंगाश्रये क्षत्री पर्वते पूजनाद्धरेः ॥ ३ ॥
बहुद्रव्यान्वितो भूपः सर्वसंपत्सुखान्वितः । चाल्ये हि पाण्डुरोगार्तेश्वेह जन्मनि मानवः ॥ ४ ॥
कुर्याद्विराट्पथी पृथ्वीं सप्तमुद्रां पलात्मिकाम् । सवनां सागरोपेतां सप्तदीपां वसुधराम् ॥ ५ ॥
गन्धपुष्पैरलंकृत्य दद्याद्विप्राय धीमते । पाण्डुरोगाद्विमुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ६ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टचत्वारिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्रादाद्विपं कस्यापि काश्यपे । साऽत्र जन्मनि रोगेण च्छर्दिंसंज्ञेन पीडयते ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यादशक्ती गरुडाग्रज । सवत्सां कपिलां दद्यात्सा तद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽकोनपञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रस्त्वमृद्गे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । परस्य कन्यकायाश्च स उद्गाहमकारयत् ॥ १ ॥
टानालपत्वांमहाभाग चकारालंपविधानतः । चौर्यं कर्मरतः सोऽभूत्कदाचिद्देवयोगतः ॥ २ ॥
स चचार वने सुत मार्गलुण्ठनतत्परः । काचिन्सुनयना तत्र प्राप्ता भाविबलाद्बृहदात् ॥ ३ ॥
नानाभरणयुक्ता सा पूर्णगर्भसमन्विता । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं खगाधिप ॥ ४ ॥
परकन्याविवाहेन न जातो बाहुजस्त्विह । गंगायाः पूर्वभागे तु दशयोजनसम्भिते ॥ ५ ॥
गौरः मरुतः क्षीणांगो बहुद्रव्यपराक्रमः । पिताधिकोऽतिमत्तिमान्बहुपुत्रीभिरन्वितः ॥ ६ ॥
जातपुत्रा मृताः सप्त पूर्वपापाद्दिहांडज । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते ॥ ७ ॥
पलेन वा तदपेन वायां सुघटिता सुत । बाहुजा गर्भसंयुक्ता सीवर्णी भूषणाश्विता ॥ ८ ॥

पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय वै । गन्धैः पुष्पैः ममभ्यर्च्य मन्त्रैः प्रणवपूर्वैः ॥ ९ ॥
 बेषसं तत्र सीवर्णं सुवर्णकमितं शुभम् । दद्याज्जन्म मन्त्रांश्च तल्लिगांन्विधिपूर्वकम् ॥ १० ॥
 होमयेच्च यवांस्तत्र सतण्डुलसर्पपान् । भोजयेद्ब्राह्मणान्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ११ ॥
 शृणुयाद्दरिंशं वा शतावृत्तिविधानतः । गायत्र्यष्टगतं जप्त्वा तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ १२ ॥
 सुखं पुत्रस्य लभते चेह जन्मनि वै श्रुवम् । रिष्टं पश्चाद्गन्धे तु प्रायश्चित्तेऽङ्गुने सुत ॥ १३ ॥
 वेदसप्तत्यब्दमायुः प्रायश्चित्ते कृते भवेत् ॥ १४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचारंता पूर्वा याऽऽसीद्वै व्यभिचारीणि । सा गता नरकान् घोरानसती पापकृतव्रण ॥ १ ॥
 न शुद्रयत्नशुभाचारं प्रायश्चित्तैः शरीरपि । वाराणस्यां गतिश्चास्याश्चतुर्दश्यां शिवव्रतात् ॥ २ ॥
 मोक्ष्यत नर्षपाशाच्च पूर्वाजन्मकृताद्दृष्टात् । चाहुजेयं महाभाग पूर्वेष्वपि चाहुजा ॥ ३ ॥
 बन्ध्याः प्राक्यापतो दुःखादाकुला दयिताञ्जिता ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकत्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा घूर्णतां पूर्वं बन्धयेद्ब्राह्मणं सुत । सोऽत्रापस्माररोगेण पीड्यते च्छुपीडया ॥ १ ॥
 तेनैव पापरोगेण म्रियतेऽत्र खगाधिप । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवंचने ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः द्विंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या घ्रातृघातिनी नारी प्राग्भवे विनतासुतः । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 ज्ञानान्महापापकृताश्चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मण्ये सूत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ २ ॥
 सप्तजन्मनि मूकत्वं जायते च तदेनमः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः त्रिंशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चेह जन्मनि चाहुजः । देवद्रव्यापहृग्णात्प्राग्निज्ञानिमीडनम् ॥ १ ॥
 विशदार्पावसाने च नेत्रभंगः प्रजयते । रुद्रतार्यमहं वक्ष्ये दानं पापहं पम् ॥ २ ॥
 कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः ममभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
 राजताश्च महाभाग नेत्रगेर्गं न पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रान्प्रेष्णत्वाच्छुद्रया सुत ॥ ४ ॥
 कृत्वाऽनेन विधानेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वेदेहहरः कश्चिद्भवत् पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत् क्षयरोगमपीडितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रकुर्वीत वित्ततुर्पाशतः स वै । कालचक्राभिधं दानं दद्याद्दोषांपापशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दोमयेच्च स्वशक्तितः । कालचक्रान्वयदानेन गेगा नश्यति पापजाः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४५५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मवादरता ह्यत्र या पूर्वेऽभूत्पतिव्रता । पतिपापमभावाद्द्वै गतिं प्राप्ता हि मानुषीम् ॥ १ ॥
 त्वक्त्वा शरीरं सा देवी मोदतेऽम्बिकया सह । भुनक्ति भोगान्सकलान्पतिं प्राप्य तपस्विनी ॥ २ ॥
 गच्छेत्ता परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षचाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽज्ञानात्कृतवान्मृत प्राग्भवे भ्रातृघातनम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं व्रजति कापि मानवः ॥ १ ॥
 चान्द्रायणत्रयं कुर्याद्विवत्पापशोधनम् । पुस्तकं च तथा दद्यात् सुवर्णपलसंयुतम् ॥ २ ॥
 एवं यः कुर्वते मृत स तत्पापाद्गमुच्यते । न प्राप्तेत्यत्र मूकत्वं कदाचिद्दिनानामुत ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पूर्ता बचयेत्कंचिद्भोभात्पूर्वभवेऽण्डज । सह जन्मनि रोगेणापस्मारेण प्रपीड्यते ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पापनाशकरं मुत । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्याद्दद्याद्देतुं पयस्विनीम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६८ ॥

अरुण उवाच ।

फश्चिद्गणोत्तमो जातो धर्मिष्ठो विचसंयुतः । उदरे वायुरल्पीयाञ्जिऽरोतिंश्चैव जायते ॥ १ ॥
 फपोले तिलकं तस्य सुखं व्रणसमन्वितम् । ददृकण्डूकिलासादि गमने पादवैकृतम् ॥ २ ॥
 फ.मानुसारी वै व्याधिश्चिद्दं तस्य सहायकृत् । भार्यो श्रीतिपरा नित्यं कदाचित्कलहप्रिया ॥ ३ ॥
 रोपयुक्ता भवेद्वापि प्रदरार्तिः प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः स्त्रिया सहितो विप्रः कुलीनो बहुवाचकः । गतश्चैव महारण्ये सा चासीद्गर्भसंयुता ॥ ५ ॥
 बहुवो हि समायागाः शत्रवः पर्यवेष्टयन् । स्त्रियं ते त्रासयामासुः पारिगृह्य खला भृशम् ॥ ६ ॥
 गर्भपातोऽभवत्तस्या मृतश्चैव शिशुः क्षणात् । तेन कर्मविपाकेन त्रियन्ते खलु बालकाः ॥ ७ ॥
 केचिज्जीवन्ति पण्मासं केचिद्वर्षात्परं भृशम् । बहुकालं न वै फश्चिद्बिहमेतत्परीक्षयेत् ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाथ लोकानां हितकाम्यया । फयपस्व प्रसादेन कर्मणस्तस्य निष्कृतिम् ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो प्रश्रद्धायं सुदुर्लभः । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तं हि पापहृत् ॥ १० ॥
 गोप्रयं वै सर्वणं हि सौवर्णं निष्कर्ममितम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं चन्द्रपुग्मं गुरोरापि ॥ ११ ॥
 फर्ममकानकं विप्रं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं प्रकुरुते वत्स निष्कृतिं फर्मणां तु यः ॥ १२ ॥
 पुत्रपौत्रादिकं कुंभो धनधान्यामन्वितः । न फरोति च यो मोहाहोभाडा पापनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥
 न याति पापशोणेण सुवि जन्मनिजन्मनि । एवं यः कुर्वते भक्त्या लभते पुत्रपौत्रकान् ॥ १४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपष्टपञ्चाशदुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्काचिन्नागी भर्तुसुखान्विता । दक्षा सर्वक्रियास्वेव बहुज्ञानप्रदायिका ॥ १ ॥
 पार्श्वस्यान्यस्य शूद्रस्य गृहात्रीता हि मानद । तथा रसास्तु चौरेण सर्वशून्यगृहात्पुरा ॥ २ ॥
 भुक्ता हि बहुभिः सूत मिलित्वा च सुतादिकैः । पूर्वजन्मकृतात्सूत कर्मणांऽत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
 सा जाता बाहुजा नारी धनभोगसमन्विता । पुत्रान्विता विचित्रा च भर्तुशुश्रूषणे रता ॥ ४ ॥
 क्षयरोगाकुला यूनि भावे स्नेहहरी यतः । निष्कृतिं तस्य पापस्य महत्श्वाघनाशिनीम् ॥ ५ ॥
 कथयामि प्रपत्नेन वित्ततुर्यांश्मानतः । कृत्वा तु कदर्ली रम्यां पत्रयुक्तां सुवर्णजाम् ॥ ६ ॥
 दद्याद्देदविधिज्ञाय क्षयरोगोपशान्तये ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ठ्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वंचयेत्कश्चित्पुरा धीर्त्येन कर्मणा । सोऽत्र जन्मन्यपस्माररोगेण महताऽऽकुलः ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभागः सवत्सां विधिसंयुताम् । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्यात्स तत्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 न भवेत्तस्य रोगस्य वेदना पापशोधनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकषष्ट्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६१ ॥

श्रीसूर्ये उवाच ।

अस्त्यत्र चन्द्रवदना गौगंगी पतिवल्लभा । धनधान्यसमायुक्ता स्वर्णकारी सुखान्विता ॥ १ ॥
 दक्षा भर्तुहिते नित्यं पूर्वं सा द्विजवल्लभा । स्वर्णपहारजात्पापात्प्राप्ता सा स्वर्णकायताम् ॥ २ ॥
 पुत्रहीना महाभाग परद्रव्यापहारतः । कुक्षेत्रे चन्द्रग्रहे स्वर्णं दद्याच्च शक्तितः ॥ ३ ॥
 तदत्त्वा सा लभेत्पुत्रानत्र जन्मनि वै सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६२ ॥

श्रीसूर्ये उवाच ।

अन्नहृत्प्राग्भवे यस्तु ज्ञानादत्र खगाधिप । सोऽनीर्णेनैव रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 अन्नदानाच्च विभेभ्यो रसदानाच्च शक्तितः । सावित्रीजपतो होमात् पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 पापक्षये क्षयं यान्ति रोगाः पापसमुद्रवाः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः स्रिषष्ट्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६३ ॥

श्रीसूर्ये उवाच ।

या काचिन्मोहतश्चक्रे नारी भ्रातृवधं पुरा । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं व्रतेत्कापि शुभानना ॥ १ ॥
 मायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि तस्याश्चन्द्रायणं व्रतम् । वेदपुस्तकदानं च पलस्वर्णयुतं त्विह ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ठ्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६४ ॥

श्रीसूर्ये उवाच ।

बालयाती भवेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । वैनतेपात्र जनुपि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥
 श्रवणादरिवंशस्य विधिवच्चान्न जन्मनि । ब्राह्मणोद्गाहनाच्चैव पूजनाच्छंकरस्य च ॥ २ ॥
 जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ठ्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्प्राग्भवे विप्रः सर्वविद्याविशारदः । वेदाभ्यामरतः श्रीनाम्नात्तनमिनीश्वरः ॥ १ ॥
 तुलाघृतं च स्नेहादि प्राणिना चिरसंचितम् । गृहीतमनिचीर्येण लोभयुक्तेन चेतया ॥ २ ॥
 यत्नज्ज्ञानी ह्यभूरिगः प्राग्भवे तत्कलं शृणु । म वैदं च प्रयागेऽस्मिन् त्रिजो वेदविदावरः ॥ ३ ॥
 धनपुत्रगमायुक्तः क्षपरीगतमन्वितः । वेदाभ्यामात्तया दानात्तीर्थराजाधिसवनात् ॥ ४ ॥
 नाश-स्नात-प्राग्भवे ह्य-यजन्मनि चाडज । दोषास्त्वल्पफलेभ्युक्तो जीवेद्दर्पशतं ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीगृहसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षट्षष्ट्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतम ॥ १४६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुरा हि ब्राह्मणः कश्चिदंगदेशेष्वसत्सुधीः । धर्मशास्त्रक्रियायुक्तो धनपुत्रादिर्मयुतः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन विभ्रेभ्यो दानान्यल्पानि शक्तितः । मत्प्राग्भेभ्यः परं मृतं सर्वस्वस्य विपागतः ॥ २ ॥
 पापमार्चयित्वा तेन कामलोभेन चांडज । ब्राह्मणस्य धारितो गर्भो भाविनोऽर्थस्य गीग्वात् ॥ ३ ॥
 स्त्रीसाहाय्येयत्तयार्थात्त्रिंशत् कृतं तद्गर्भपातनम् । सा मृता तेन दुःखेन गर्भरातभवेन च ॥ ४ ॥
 एव किंचिद्गते काले स प्राप्नो यमशासनम् । मुक्त्वा पापाच्च नरकं पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो ब्राह्मणाधमः । यमुनाया महाभाग गौः पित्ताधिक्ये घृणी ॥ ६ ॥
 धनमित्रसुखैश्वर्यमतिस्त्रीभोगभागात् नरः । दक्षः कार्येषु चार्थगो धर्मिष्ठो लाभसंयुतः ॥ ७ ॥
 मानी यशस्वी विनयी शक्तिमान्प्रियभाषणः । पुण्यादिदं तथा पपालोभो पापगतः कश्चित् ॥ ८ ॥
 धूर्तः शशः शोषणो धनवृद्धिप्रयान्वितः । चित्तातुरः पापशेषाद्ब्राह्मणनोग्यः ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणः वीर्यश्रान्तात्प्राप्तया तद्गर्भपातनात् । इह पचाशदब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ १० ॥
 चिद्वपगाद्वयमे सूर्यश्चन्द्रः शुक्रपृथ्वीतृति । पापाभ्यां पुत्रभावोऽपि समाक्रान्तोऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 स्त्रीसदायतया पूर्वं साऽत्र सततिदुःखिता । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तवदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 नाया वै ब्रह्मगो लेख्या सुवर्णाष्टपलैर्मिता । तदर्धमिति का वापि निजवित्तानुसारतः ॥ १३ ॥
 पत्रे गर्भान्विता भव्या बहुमूयणसंयुता । गंधपुष्पाक्षतैर्वस्त्रैः पूजनीया प्रयत्नतः ॥ १४ ॥
 सा देया वै विधिनायं मंत्रमुच्चारयेदिमम् ॥ १५ ॥

मंत्रः ।

“ ब्रह्मणा निर्मिते देवि पापमाचरितं त्वयि । तत्पापशमनायैव त्वां ददेऽहं हिरण्यमीम् ॥ १६ ॥
 ब्राह्मणाय महाभागे पापं गच्छतु तल्लयम् ॥ ”

सोमं च राजतं दद्यात्तन्मितं पापशान्तये । लक्ष्मीनारायणं चापि हेमं सौवर्णसम्मितम् ॥ १७ ॥
 गायत्र्युत्तमद्वयं तु त्र्यम्बकं तन्मितं जपेत् । मंत्रमष्टाक्षरं जप्त्वा हुत्वा वै शुद्धिमाप्नुयात् ॥ १८ ॥
 होमयत्तद्दशाशेन तिलाज्ययवतडुलैः । ब्राह्मणान् भोजयेत् पश्चात् पूजयेच्च विधानतः ॥ १९ ॥
 लक्ष्मणं त्रिगुणितं नानाविधमविवर्तितैः । पूजयेद्वा विधानेन तस्मात्पापान्प्रमुच्यते ॥ २० ॥
 य एवं विधिना सूतं प्रायश्चित्तं समाचरेत् । तस्य सततिवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ २१ ॥
 ब्रह्मलोकमवाप्नोति पूर्वपापविशोधनात् । प्रायश्चित्तं द्वयोरकं न कुर्याल्लोभमोहतः ॥ २२ ॥
 न भवन्ति सुतास्त्वस्मिन्जीविते शुद्धिवशनात् । न च सत्ततिमाप्नोति पापस्यास्य प्रभावतः ॥ २३ ॥
 प्रायश्चित्तेऽह्ने रिष्टं वर्षं पष्टिमितं ध्रुवम् । आयुर्भवति वर्षान्तमिह पापविशोधनात् ॥ २४ ॥

जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । अष्टाक्षरं त्रिमाह्रन् जपित्वा शुद्धिमाचरेत् ॥ २५ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्राश्च भोजयेत् । शृणुयाद्धरिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ २६ ॥
 य एवं कुरुते सूत द्वयोः पापविशोधनम् । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ २७ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न चाग्निभयं भवेत् । नवं करोति यो मोहात्पूर्वपापविशोधनम् ॥ २८ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्धीविते नात्र संशयः । पंचत्रिंशन्मिते वर्षे गिष्टं देहदानान्तकम् ॥ २९ ॥
 त्रिमसतिमिताद्यायुः प्रायश्चित्ते कृते त्विह । गतिमप्युत्तमां याति त्वन्यथा त्वाततायिनाम् ॥ ३० ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विचिन्तयेत् ॥ ३१ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय. सप्तषष्ठ्युत्तरचतु शताधिकसहस्रतमः ॥ १४६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः प्रार्थयति धर्मात्मा सर्वपापविशोधनम् । सर्वस्वेन यजेद्देवान् पितॄंश्च श्रद्धयाऽन्वितः ॥ १ ॥
 गयाश्राद्धादिभिः कथ्यैर्शनैर्हृत्वर्यैर्विधानतः । सर्वपापविनिर्मुक्तो याति ब्रह्म सनातनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ठ्युत्तरचतु शताधिकसहस्रतमः ॥ १४६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कथयस्व दिवानाय लोकानां हितकाम्यया । पृच्छामि त्वा तु देवेश त्रिंशि मे सर्वमंशयम् ॥ १ ॥
 यः प्राक्तने वै जनुषि सदा सम्पत्समृद्धिमान् । दानधर्मादिकृच्छेह सुखसंपत्समन्वितः ॥ २ ॥
 वन्तूनामतितीरुयं च वैष्णवी तस्य वै मतिः । जातसंततिदुःखार्तः कल्पेद् कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणी गर्भसंयुक्ता प्रयाणे भर्तुमंयुता । सर्वभरणभूषाढ्या नानारत्नसमन्विता ॥ ४ ॥
 चन्द्रे निमीलिते चाग्निस्तस्या जग्राह भूषणम् । तत्र कोलाहलो जातो गर्भपातोऽभवत्तदा ॥ ५ ॥
 तेन पापेन बालानां गर्भनाशः प्रजायते ॥ ६ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् गया पापं प्रणश्यति । ब्रूहि विस्तरतो देव लोकानां हितकाम्यया ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

एकत्रामोविधिश्चैव लक्षपूजा ततः परा । सगर्भा गाँः प्रदातव्या हविष्यं मितभोजनम् ॥ ८ ॥
 गर्भाशयगतो मासान्निपेक्समयादनु । पञ्चमे वायु पष्ठे वा मासि जातो मृतश्च यः ॥ ९ ॥
 तयोः कर्मविशेषांश्च कथयिष्यामि योषिताम् । सप्तमेषु च मासेषु जन्मतः प्रसवाज्यदम् ॥ १० ॥
 अथवा चाष्टमे मासि सूतः मद्यो विपद्यते । न चापि मृतकल्पः स्यादात्मयः सूतिकामयः ॥ ११ ॥
 शोकादापोद्गदोपाः शून् गौरवकम्पने । रक्तस्त्रावो विवर्णत्वं जायते कर्मगन्त्रिम् ॥ १२ ॥
 रजस्तस्य पलाभ्या तु कोशं गर्भाशयाकृतिम् । इमुम्भवेष्टितं तं तु रक्तवज्रेण वेष्टयेत् ॥ १३ ॥
 मधुना पूरयेत्तत्र शालाकां रूप्यनिर्मिताम् । तन्मध्ये हेमशकटं निशिरद्विपत्नरः ॥ १४ ॥
 दद्याद्विप्राय विधियथयाथ्यातनिरूपितम् ॥ १५ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि गर्भजातः कृतः प्रभो । तत्पातकविशुद्धयर्थं गनंकांशं दद्यात्तत् ॥
 मया मूडेन पद्मेतो निषिक्तं परयोषिति । ततोऽनपत्यं यन्मया दत्तं तन्मया मोक्षय ॥”

एवं कृतविधेः सूत गर्भपाताघनाशनम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्द्रां दद्याच्च त्वत्तत्काम् ॥ १८ ॥
सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टचन्द्रुभिः ॥ १९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे काचित्पुरुषं ताडयेत्स्वग । सिंह जन्मनि रोगेण शूलेनैव प्रपीडयते ॥ १ ॥
सुवर्णदानाद् विधिवत्तया रुद्रजपादिह । पूजनाच्छुद्धस्यापि शूलगंगाद् विमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि योऽज्ञानान्नरो वै घातयेत्सुत । मित्रं च वायुरोगेण पीडयते चेह जन्मनि ॥ १ ॥
तत्र कुर्यान्महावाहो मन्त्रैर्वा वायुदेवतैः । पूजनं वायुदेवस्य गंधपुष्पैश्च धूपकैः ॥ २ ॥
नैवेद्यैर्बहुभक्ष्यैश्च वायुर्नश्यति तत्क्षणात् । इह जन्मनि पक्षीन्द्र पूजा वित्तानुसारतः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गोत्रघातकरी या च पुरा ज्ञानेन काश्यपे । साऽत्र जन्मनि लृताढ्या भवत्येव मयोदितम् ॥ १ ॥
तीर्थस्नानं व्रतादीनि तत्फलान्यत्र चांडज । ज्ञानपूर्वकृतात्पापाद्भोगादेव क्षयो भवेत् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रो महाभाग बभूव प्राग्भवे धनी । व्यापारनिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
नीताः पूर्वं रसास्तेन मिलित्वा चार्धतीरिणा । कालेन ते हृता लोभात्स्नेहा मूल्याधिकाः सुत ॥ २ ॥
सुकृत्वा पापफलान्वोरान्ध्रमरत्नमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभान् सुकृत्वा पुण्यशेषान् पर्वते ॥ ३ ॥
शूद्रोऽप्ययकलायुक्तो भूमिदानात्सुरार्चनात् । स्नेहहारी यतः पूर्वं राजयक्ष्मप्रपीडितः ॥ ४ ॥
सर्वेह्येहातिदानाद्नि स्ववित्तात्तुभ्यंभागतः । स्वर्णदानात्तया चात्र क्षयगोगाद् विमुच्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विषं दृष्ट्वा पतिं सूत प्राग्भया जाराश्रिनाऽसती । पतिव्री सा महादुष्टा बाल्ये ह विधवा सुत ॥ १ ॥
विष्णोराराधनाद्भ्रं गंगाया उपसेवनात् । धर्मादिह महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं ददेद्यस्तु प्राग्जन्मन्यथ पुत्रक । रक्तातिसाररोगेण वाध्यते चेह जन्मनि ॥ १ ॥
तदेवशानाट्टिमाय स्यापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापजादोगादतीसारादिनिश्चितम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायपञ्चसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिषिक्तो यः कश्चिन्मथुरायामभूत्सुधीः । राजतेवी महाशूर आवेष्टकरतः सदा ॥ १ ॥
 मृगयायां गतो देवाद्वातिता मृगशूकराः । तत्रैका हरिणी सूत धातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
 गर्भगी निहती तत्र शुभौ द्वौ मृगशावकी । सहायाभ्यां युतेनैव कृतं कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥
 ताभ्यां मिलित्वा तौ भुक्तावमायां चांडजाधिप । सोऽपि काले महाभाग प्राप्तः शत्रुवशां पुरा ॥ ४ ॥
 स शौर्यकर्मणा सूत धातयित्वा रिपून्वहून् । घातितः सोऽपि बहुभिः प्रहारैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥
 संग्रामभूमौ स मृतः प्राप्तः स्वर्गपुरं तदा । मुक्त्वा नानाविधान्भोगान्स्त जातो ब्राह्मणस्त्विवह ॥ ६ ॥
 देशे प्रयागनिकटे सर्वशास्त्रार्थकोविदः । जातः कर्कटगे जीवे लग्नस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥
 धनैर्नानाविधैर्युक्तो गौराज्ञो रक्तलोचनः । शिवपूजनजात्युण्यात्प्राक्कृतात्मकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
 नानामनोरथैश्चापि पूर्णश्रेयैव जन्मनि । राज्यप्रचार्यत्युग्रश्च पुण्यात्प्रयागफलं शृणु ॥ ९ ॥
 धूर्तः शठः सर्वभक्ष्यः सर्वपापरतः क्वचित् । सहायलक्षणं चात्र शृणु पुत्र यथातथा ॥ १० ॥
 याभ्यां मिलित्वा भुक्त्वा द्वौ मृगशावौ खगाधिप । पृच्छक्षय्य च तौ पुत्राभ्यां ज्येष्ठकनिष्ठकौ ॥ ११ ॥
 अपस्मारेण रोगेण मृतौ चात्रैव जन्मनि । एवं संततिदुःखार्तः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
 मांसभक्षणजात्यापात्प्रायश्चित्तं वेदाभ्यहम् । पूजयेच्छिवलक्षं तु तदर्धं वा तदर्धकम् ॥ १३ ॥
 हिरण्मयी तथा देवौ द्वावत्र मृगशावकौ । पूजयेच्च तथा वायुं विधिना मृगदेवतम् ॥ १४ ॥
 तन्मन्त्रैर्पूषगन्वाधीनाभक्ष्यैर्विधानतः । प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य क्षयकारकम् ॥ १५ ॥
 अथवा भोजयेद्दिग्गन्सहस्रद्वयसम्मिताम् । पुत्रपौत्रविकृद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विवह ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते सूत न च पुत्रसुखं लभेत् । रिष्टेन मरणं चापि वर्षे वेदाधिष्ठेऽण्डज ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं पञ्चमसतिम् । चैत्राष्टम्यां च निधनं शुक्रायां गरुडाग्रज ॥ १८ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायः षट्सप्तत्युत्तरचतुःशताधिकतद्व्यहृतमः ॥ १४७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापाढ्यां वभूव प्राग्भवेऽण्डज । सां चैव तेन पापेन गर्भपातनदुःखिनी ॥ १ ॥
 विप्रकन्याविवाहाद्दे विधिवच्चैव जन्मनि । मुच्यते तेन पापेन गर्भस्थैर्य भवेद्विह ॥ २ ॥
 अथवा पार्वती दद्याद्देवी दशसुवर्णजाम् । युक्तां गणेशस्कन्दाभ्यां नानाभरणभूषिताम् ॥ ३ ॥
 तदर्धमितिकां वापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्यते पूर्वपापाच्च गर्भपातनजासुत ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकतद्व्यहृतमः ॥ १४७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाहयेन्नागी देवागारं खगाधिप । साप्ततिसारेण महता पीडया पीडयतेऽधुना ॥ १ ॥
 शंकरप्रतिमादानान्मृतेस्तस्य प्रपूजनात् । न जायते महापीडा रक्तातीसारजा क्वचित् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायः षट्सप्तत्युत्तरचतुःशताधिकतद्व्यहृतमः ॥ १४७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा प्राग्भवे सूत तिर्यक्त्वं प्राप्य निशयात् । नरकानं दारुणांश्चैव प्राप्नोत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 कर्मक्षयेऽतिक्रुष्टेन तस्मिन्वयसि पीडयते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायः एकोनशतित्युत्तरचतुःशताधिकतद्व्यहृतमः ॥ १४७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्घातयेन्नामी पत्युमित्रं च प्राग्भवे । नियत वायुगेण पीड्यत गृहपोटया ॥ १ ॥
पाप प्रतीक्ष्य विप्रादेः सर्वस्वार्धजेन च । वायुं हिरण्मयं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
पूजयित्वा विधानेन गंधैर्वस्त्रैर्विशेषतः । मंत्रैश्च वायुजैः सूत दद्याद्विप्राय धीमते ॥ ३ ॥
वायुगेगोपशमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अन्यायोऽशीत्युत्तरचतु शताधिकसहस्रतमः ॥ १४८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादय या नारी गोत्रघातकरी पुरा । चभूव सततं चेह लूतिरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
श्रवणादितिहासाना प्राजापत्यव्रतात्सुत । लूतिरोग न पश्येत साऽत्र जन्मनि चांडज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तरचतु शताधिकसहस्रतमः ॥ १४८१ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किंचिद्विद्वत्समन्वितः । संयुतो वायुपित्ताभ्यां नेत्रतोदशिरोर्तिमान् ॥ १ ॥
सद्गुत्तश्च सुधीधामान्धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । कदाचिद्गदरे बाधा व्रणो वातादिदोषतः ॥ २ ॥
परोक्षमपवादं च ब्रुवते कारणं विना । तस्य प्रिया सदाचाग सती व्रतपरायणा ॥ ३ ॥
काकबन्धा कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् । कथयस्व दिवानाथ नारीणां हितकाम्यया ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि वैश्यस्तु भार्या विप्रस्य सात्त्विकीम् ॥ ५ ॥
प्रतिवेशिज्ञानिनस्तु चकमे काममोहितः । अप्रसूता हि सा तस्य चपला चारुलक्षणा ॥ ६ ॥
वैश्याकारिता सा वै लोभमोहादिविभ्रमैः । अज्ञानात्सङ्गमिच्छन्ती भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ ७ ॥
सावत्कालवशेनैव ब्राह्मणो जनतां गतः । स वैश्यो दैवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ॥ ८ ॥
सुततुं धर्ययामास बहुकालं खगेश्वर । व्यभिचारवशात्तस्य चोरुजस्य हतं धनम् ॥ ९ ॥
गृहीतं तद्धनं सर्वं धूर्तया ब्रुव्यचेतसा । ब्राह्मणी निधनं प्राप्ता लोके दुष्कीर्तिमाप हि ॥ १० ॥
तेन दुःखेन विप्रो वै ब्राह्मणीप्रत्यजत्पुरा । निर्वैशो गृहदुःखार्तो ब्राह्मणस्तु खगेश्वर ॥ ११ ॥
तेन कर्मविपाकेन तादृशं च भवेदिह । पश्चान्मानुष्यमापन्नो बहुशोकाकुलो भृशम् ॥ १२ ॥
इदं तु द्वितीयं जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । प्राप्यते चानपत्यत्वमेकापत्यत्वमेव वा ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् येन बंध्यात्वनाशनम् । एकापत्यभवं दुःखमनपत्यत्वमेव वा ॥ १४ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

मार्गशीर्षे शुभे मासे शुद्धपक्षादितः खग । प्रत्यक्षं सुखतीरुपाप्तिव्रतं तु प्रतिवत्सम् ॥ १५ ॥
पोडशाब्दानि नारीणा कर्तव्यं विधिपूर्वकम् । गौरीन्रतमिदं सूत सुतसौख्यफलप्रदम् ॥ १६ ॥
मातर्नियममास्थाय दंतधावनपूर्वकम् । अथाहं शिवयोः प्रीतिमाचरिष्ये सुतव्रतम् ॥ १७ ॥
घ्यानोपवासनिरता निशि जागरत्तपसा । ततो मध्याह्नमये स्नात्वा कुंडुमनागमी ॥ १८ ॥
परिधापार्चयेद्गौरीं पतिपुत्रवतीं स्त्रियम् । कुंडुमैः कज्जलैश्चालंकरणैः पुष्पमालया ॥ १९ ॥
ताम्बूलस्तु सफूर्तिः सोभाग्याष्टकवस्तुना । ततश्चास्तमिते भानी वार्ति पाडयतन्तुभिः ॥ २० ॥

विषाय तिलतैलेन दीपान्कुर्याच्छिवाग्रतः । गीतवादित्रनिर्घोषैः पुराणश्रवणादिभिः ॥ २१ ॥
 नैवेद्यं विधिवत्कुर्यादपूजितिलतैलैः । तथा पीडयासंख्यानि शूर्पाण्याभिनवानि च ॥ २२ ॥
 सप्तधान्यफलोपेतसौभाग्याष्टकयुञ्जि हि । प्रत्येकं दीपकं न्यस्य गौश्रे तु प्रकल्पयेत् ॥ २३ ॥
 पतिपुत्रसुखायैवं पूजयन्ती-गिः सुताम् । भोजयेत्पीडया स्त्रीं वै शुभास्ताः पतिंसंयुताः ॥ २४ ॥
 एवं विधिं समाप्त्वाय भोजयेतां तु-दंपतीः । ज्ञानाभोज्यैस्तथा पुण्यैः पक्षिभ्यो बलिमाहरेत् ॥ २५ ॥
 दीनान्वकूपणेभ्योऽन्नं सांप्रियात्मानमीक्षयेत् । एतद्देविप्रदं नाम मार्गदीपै समाचरेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृतविधेः सूत प्राप्यते पुत्रपौत्रकम् । नारी नियमसंपूर्णा व्रतं कुर्यात्पयस्ततः ॥ २७ ॥
 सुवर्तीभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रसुखाप्तये । पेटिके लक्षणं तस्या नार्या वै संप्रजायते ॥ २८ ॥
 स्वमुमादिष्वसुगौरी संपत्न्याः शोक एवं वा । उद्गमिन्मृगच्छावः पार्श्वपादकरादिषु ॥ २९ ॥
 मिथ्याभिर्ज्ञानेन कांश्चि वाक्पदापभवच्च्युतिः । स्वजातिनिन्दा हीनत्वं परेभ्यो मर्मतेदनम् ॥ ३० ॥

इति श्रीब्रह्मसंहितासंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चमोऽथुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शकृन्मृतं सुनेश्वरं देवागारं नराधमः । गुदशामवामासति सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥
 मासिकं पूजयेद्विष्णुं शिवं वा विधिनाऽण्डेन । प्राणागत्यं चोत्कृच्छ्रं दद्यात् गोमिथुनं सुतः ॥ २ ॥
 न पश्यति तदा पीडा गुदनामत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसंहितासंवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ठोऽथुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः पुमांश्चारीमज्ञानात्पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायते कृशो बलविवाजितः ॥ १ ॥
 शकं गंधेनुदानेन दशसंख्येन चाण्डेन । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतप्राणभोजनात् ॥ २ ॥
 होमात्स्वस्त्ययनाज्याप्याहायश्रीजपतोऽन्नं च । तीर्थस्नानादान्यदानाद्वली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसंहितासंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तमोऽथुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वालानां घोषिणी चैव या भवेत्पूर्वजन्मनि । तेनाशब्दमितात्कालाद्वाग्वाली न जीवति ॥ १ ॥
 इह जन्मनि भोः सूत तस्मात्सा मृतपुत्रका । अयं जीवेदयं जीवेन्नित्यमन्ती च वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
 न जीवन्ति च तत्पुत्राः पूर्वपापात्तयाऽद्भुज । प्रायश्चित्तं शृणुष्याथ येन जीवन्ति तत्सुताः ॥ ३ ॥
 श्रवंगाद्दिविशस्य दशहृत्पा खगेश्वर । पञ्चम्येकमितावृत्त्या विभु द्वेः दिशुनाहपात् ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसंहितासंवादे कर्मविपाके अध्यायः अष्टमोऽथुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्घातयेत्पूर्वं ब्राह्मणं ज्ञानवर्जितः । कुत्रसंगान्वितः सोऽपि जायते चेह जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्यात्कालत्रयं सूत सर्वपरस्परसंपुतम् । सर्वस्वं वा महापापे दानमुक्तं मनीषिभिः ॥ २ ॥
 सर्वस्वदानात्कुट्टस्य पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसंहितासंवादे कर्मविपाके अध्यायः नवमोऽथुत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४८६ ॥

।। मन्त्रः ।।

“सौवर्णी ब्राह्मणीमेता सगर्भा सोमदेवताम् । देदेऽह विप्रमुख्याय पूर्वपापविशुद्धये ॥ ३३ ॥
 ब्राह्मण हेमज दद्यात्पलैयुग्ममितैः शुभम् । तदर्धमितक वापि द्वयोर्वितानुमनितः ॥ ३४ ॥
 सोम दद्यात्पलैक तु हेम पापविशुद्धये । पलेनार्धपलेनापि कमल हेमज शुभम् ॥ ३५ ॥
 पूजयेत्पारदेनेव दद्यान्पापविमुक्तये । सुवर्णद्वयमानेन विष्णुं रुद्रं च कारयेत् ॥ ३६ ॥
 वेदेवेदमितैर्नापिर्गणेशार्कौ हिरण्ययौ । सम्पूज्य गन्धगुण्याद्यैर्मन्त्रैश्चापि विधानतः ॥ ३७ ॥
 ब्राह्मणेभ्योऽपि ते देयाः सर्वपापविशुद्धये । गायत्र्यष्टसहस्र तु त्र्यम्बक तन्मित तथा ॥ ३८ ॥
 अष्टाक्षर तदर्धं तु जपेद्दोषापनुत्तये । होमयेत्तद्देशेन तिलाज्ययवतण्डुलैः ॥ ३९ ॥
 विभेभ्यो दक्षिणा दद्याच्छक्त्या विप्राश्च भोजयत् । पश्चाद्वापि होवैशं शृणुयाद्द्विपुत्रदम् ॥ ४० ॥
 य एव कुरुते सूत शक्त्या पापविशोधनम् । सुख पुत्रस्य लभते स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि ॥ ४१ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न वीर्ययमयाप्नुयात् । न करोति च यो मोहाच्चिन्त्येकं पापशोधनम् ॥ ४२ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तस्मिन् वितेनात्र सशयः । पश्चवेदमिते वर्षे गृष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ ४३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वायुर्वर्षाणा पञ्चमसतितम् । जीवनं कथित त्वत्र न चारिष्टभयं भवेत् ॥ ४४ ॥
 न भवेत्पुत्रमरण निर्याणान्ते च सत्राति । जन्मोद्दिर्मरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ४५ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छोखादिलोकयेत् ॥ ४६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायश्चतुर्विंशत्युत्तरचतुर्विंशतित्तारिकासहस्रतमः ॥ १४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विशो नर्मदाया वसन् सुत । धर्मशास्त्रकियाहीनः पुत्रपौत्रसमन्वितः ॥ १ ॥
 विप्रोत्सगगतस्तत्र गङ्गास्नानमकारयत् । कष्टेन पालयतेऽनेन कुटुम्बः शकटेन वै ॥ २ ॥
 कदाचित्तन वने गत्वा दशहवनमल्पकम् । तस्मिन्वाहे तु निर्दग्धा जीवास्तत्र खेगाधिप ॥ ३ ॥
 पापं कृत स्वकार्यार्थं कुटुम्बवक्ष्याम्यहम् । स्त्रीसहाययुतस्तत्र गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ४ ॥
 भुक्त्वा शुभाशुभं तत्र जातोऽयं पादजस्तिवह । नर्मदाश्रमे देवो पर्वते मध्यरूपधृक् ॥ ५ ॥
 वृश्चिकस्ये वृषे ऋषे रवौ वृषभगे तमे । रक्तगौरस्तया बाल्ये भ्रातृहीनोऽल्पवित्तकः ॥ ६ ॥
 स चापिकन्यापुत्रैस्तु गृहितो दृश्यते सुत । कुत्रत्वारंशद्वान्त न च पुत्रसुख कश्चित् ॥ ७ ॥
 जीवद्वाहादङ्गतात्पापादल्पपुत्रोऽत्र वर्तते । स्त्रीसहाययुतो यस्मात्तापस्नत्वं भविष्यति ॥ ८ ॥
 जीववातात्पुरा तत्र पादादूर्ध्वं रुगन्वित । प्रायश्चित्ते कृते सूत तयोः पुत्रसुख त्विह ॥ ९ ॥
 प्रवक्ष्यामि महाभाग प्रायश्चित्तमयोऽश्रुणु । राजताश्चटकाः कार्याः पत्रे लेख्या हिरण्यप ॥ १० ॥
 पलत्रिशन्मिते यस्माद्दसंगुर्वितानके । तदर्धमितके वापि निजवित्तानुसारतः ॥ ११ ॥
 तत्र वृश्चिकसूर्यो तु कार्याः त्यक्त्वादानन्तरे । वनदेवी तथा फार्या पञ्चमापेर्हिरण्ययोः ॥ १२ ॥
 वृक्षा लेख्या वने तस्मिन्नुत्तीपापिसमन्विताः । य एव कुरुते सूत पुत्रसौख्यविवर्द्धनम् ॥ १३ ॥
 भविष्यति न सन्देहो दानस्यास्य मभावतः । रिष्टे २ इ प्रायश्चित्तेऽकृतेऽन्वितः ॥ १४ ॥

॥ ८ ॥ श्रीसूर्य उवाच ॥
 मथुरामण्डले सूत वसन् क्षत्री प्रतापवान् ॥ धर्मिष्ठो दानशीलश्च देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । ब्राह्मण्यां धारितो गर्भः कामलोभेन निश्चपात् ॥ २ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नाभूद्गर्भस्य पातनम् । ततो लोकभयात्सून विपं सुक्ता तु सा मृता ॥ ३ ॥
 अर्भकोऽपि मृतस्यस्या गर्भपातोऽत्यपीडनात् । महद्यैक्युतेनैव नामूद्गर्भस्य पातनम् ॥ ४ ॥
 ततो मृत्युवशं प्राप्तः सप्तहायो हि वाहुजः । सुक्ता पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा ॥ ५ ॥
 सुहापापकृतादोपाद् गतिर्वै वाहुजादयः । यमुनायां लाभेन तु विशद्योजनसम्मिने ॥ ६ ॥
 देवो जातः पूर्वपुण्यात् शूद्रश्चेद् जन्मनि । सुकर्मांमिददो दक्षो, मतिर्मौल्लोकविश्रुतः ॥ ७ ॥
 ब्राह्मण्यां वीर्यदानात्प्राक्तद्ब्राह्मण्यपुत्रकः । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि पूर्वपापविशोधिनीम् ॥ ८ ॥
 शूद्रायाः प्रतिमा कार्या, पलाईस्वर्णनिर्मिता । लेख्या गर्भाच्च्युतिर्वादिः सौवर्णभूषिता शुभा ॥ ९ ॥
 सा देया तु विधिज्ञाय पूर्वपापविशुद्धये । देयः पञ्चमितीर्षिस्तया वेदनिधिः सुत ॥ १० ॥
 जपेच्च वेधसो मन्त्रं वैष्णवं त्र्यम्बकं सुत । पूर्वपापविशुद्धयर्थं सहस्रं प्रतिदैवतम् ॥ ११ ॥
 होमयेच्च तिलोस्तत्र सघृतात् स्पृष्ट्वैल्ले शुभे । स्वगृहोक्तविधानेन स्थापयित्वा हुताशनम् ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणाभोजयेच्च उत्तया तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । ततः सूर्यत्रते कुर्यात्सर्वपापविशोधनम् ॥ १३ ॥
 सप्तम्यां च निताहारः सूर्यपूजनतत्परः । तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 इति श्रीब्रह्मसंहितासंवादे कर्मविपाके अष्टम्यां पण्यव्युत्तरचतु शताधिकसहस्रतमं ॥ १४९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रो धर्मकर्मसमन्वितः । विप्रोत्संगगतस्तत्र गंगास्नानमयाकरोत् ॥ १ ॥
 कुर्वेन पाल्यते तेन कुटुम्बस्तुरगेण वै । एका तु वनं हंगत्वा ददाह वनमल्पम् ॥ २ ॥
 तस्मिन्दुभे तु निर्दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः । कृतमाचरणं कुटुम्बभरणाय च ॥ ३ ॥
 भ्रातृमित्रैश्च संयुक्तो गतो धर्मपुरं प्रति । सुक्त्वा शुभं तथा पापं जातोऽयं पादबाधः ॥ ४ ॥
 शतदृगिकटे देशे पुत्रपौत्रसमन्वितः । धनुस्त्विते शुभे क्रुक्षे न्या चन्द्रे वृषे मयौ ॥ ५ ॥
 श्यामाङ्गो दिव्यशोभाढ्यः सुखदुःखा हलो महान् । स्त्रीसहाययुतो यस्मात्पत्नीत्वं च भविष्यति ६ ॥
 सत्त्वघातात्पुग चोप्राक्टेरुर्ध्वं रुगन्वितः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापक्षयो भवेत् ॥ ७ ॥
 पत्रं कृत्वा सुवर्णाढ्यं पलयुग्ममित तथा । तस्मिन्हिरण्ये पत्रे चटफाद्याश्च लेख्यमाः ॥ ८ ॥
 वन्देऽपि तथा कार्या नानामत्समन्विता । सा देया तु विधिज्ञाय पूर्वपापविमोक्षनात् ॥ ९ ॥
 रात्रिं शुभे तथा दद्यादिन्द्रं नार्षपलात्मकम् । गायत्र्यष्टमहं तु होमयेत्तद्दशाशतः ॥ १० ॥
 ब्राह्मणाभोजयेच्च उत्तया सर्वपापात्समुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ ११ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । नैव स्मृति यो मोहात्प्रायश्चित्तं यथाभवम् ॥ १२ ॥
 न जीवन्ति सुतोऽस्मिन्जीविते नात्र संशयः । प्रायश्चित्ते कृते त्वायुर्वेदाशीविमिताष्टकम् ॥ १३ ॥
 पयदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ १४ ॥

इति श्रीब्रह्मसंहितासंवादे कर्मविपाके अष्टम्यां सप्तमव्युत्तरचतु शताधिकसहस्रतमं ॥ १४९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विजयः सूत सर्वविद्यविशागदः । वेदाभ्यासतः श्रीमान् प्राप्तमर्वमनोरथः ॥ १ ॥
 वज्रावृत्तस्नेहास्तु विषाणा स्नेहभागिनाम् । गृहीता अतिलोभेन चैर्येणैव तु तदहते ॥ २ ॥

॥ मन्त्रः ॥

“ सौवर्णीं ब्राह्मणीमितां सगर्भां सोमदेवताम् । ददेऽहं विप्रमुख्याय । पूर्वपापविशुद्धये ॥ १३५ ॥
 ब्राह्मणं हेमजं दद्यात्पलैर्युग्ममितैः शुभम् । तदर्धमितकं वापि द्वयोर्वितानुमनितं ॥ १३६ ॥
 सोमं दद्यात्पलैकं तु हेमं पापविशुद्धये । पलेनार्धपलेनापि कमलं हेमजं शुभम् ॥ १३७ ॥
 पूजयेत्पारदेनैव दद्यात्पापविमुक्तये । सुवर्णद्वयमानेन विष्णुं संद्रे च कारयेत् ॥ १३८ ॥
 वेदवेदमितैर्माविर्गणेशार्कौ हिरण्ययौ च । सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्मन्त्रैश्चापि विधानतः ॥ १३९ ॥
 ब्राह्मणेभ्योऽपि ते देयाः सर्वपापविशुद्धये । गायत्र्यष्टसहस्रं तु त्र्यम्बकं तन्मितं तथा ॥ १४० ॥
 अथाक्षरं तर्धं तु जपेद्दोषापनुत्तये । होमयेत्तद्दशांशेन तिलाज्ययवतण्डुलैः ॥ १४१ ॥
 विप्रेभ्यो दक्षिणीं दद्याच्छक्त्यां विप्रांश्च भोजयेत् । पश्चाद्वापि हेर्विशं शृणुयाद्द्विपुत्रम् ॥ १४२ ॥
 य एवं कुरुते सूत शक्त्या पापविशोधनम् । सुखं पुत्रस्य लभते स्त्रीभ्यामिन्नेव जन्मानि ॥ १४३ ॥
 नापयो व्याधयस्तस्य निर्वीर्यभयेमाप्नुयात् । न कराति च यो मोहाच्चिन्वेकं पापशीपनम् ॥ १४४ ॥
 न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्निविते नात्र संशयः । पञ्चवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १४५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वायुर्वर्षाणां पञ्चसप्ततित्म् । जीवनं कथितं तत्र न चारिष्टभयं भवेत् ॥ १४६ ॥
 न भवेत्पुत्रमरणं निर्घाणान्ते च सद्भितः । जन्मोद्दिमरणान्तं द्वि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १४७ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूतं तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ १४८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके जन्मविधायां पुत्रवर्धनविधौ शताधिकसहस्रतमः ॥ १४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ॥

पूर्वजन्मस्य सौ विप्रोऽर्धमद्रायां वसन् सुत । धर्मशास्त्रक्रियाहीनः पुत्रपौत्रसंमन्वितः ॥ १५० ॥
 विप्रोऽसंगतस्तत्र गङ्गास्नानमकारयत् । कष्टेन पालयतेऽनेन कुटुम्बः शकटेन वि ॥ १५१ ॥
 कदाचित्त वने गत्वा दशहं वनमल्पकम् । तस्मिन्दाहे तु निर्दग्धमजीवास्तत्र स्वर्गाधिप ॥ १५२ ॥
 पापं कृतं स्वकार्यायां कुटुम्बवक्षणाव च । स्त्रीसहायसुतस्तत्र शतो धर्मपुरन्मति ॥ १५३ ॥
 भुक्त्वा शुभाशुभं तत्र जातोऽयं पादजस्तिव । नर्मदाश्वमे-देशे पर्वते मध्यरूपधृक् ॥ १५४ ॥
 वृश्चिकस्ये बुधे ऋक्षे सौ वृषभगे तमे । रक्तगींस्तथा बाल्येऽब्राह्मणीनोऽल्पवित्तकः ॥ १५५ ॥
 स चापिकन्यापुत्रैस्तु रहितो दृश्यते सुत । कुत्रतारं शद्वन्दन्तं न च पुत्रसुखं कथित ॥ १५६ ॥
 जीवदाहादृतात्पापादल्पपुत्रोऽवर्तते । स्त्रीसहायसुतो यस्मैस्तापत्नत्वं भविष्यति ॥ १५७ ॥
 जीवघातात्पुरा चात्र पादादूर्ध्वं रुगन्वितः । प्रायश्चित्ते कृते सूतः तयोः पुत्रसुखं विह ॥ १५८ ॥
 प्रवक्ष्यामि महाभाग प्रायश्चित्तमयो शृणु । राजताश्चटकाः कार्याः पत्रे लेख्याः हिरण्यमे ॥ १५९ ॥
 पलत्रिशन्मिते सस्माद्द्वसंशुलवितानके । तदर्धमितके वापि निजवित्तानुसारतः ॥ १६० ॥
 तत्र वृश्चिकस्यैर्षीं तु कार्या यत्नान्तरं । वनदेवी तथा कार्याः पञ्चमार्षैर्हिरण्ययौ ॥ १६१ ॥
 वृक्षा लेख्या वने तस्मिन्नुत्तीपधिसमन्विताः । य एवं कुरुते सूत पुत्रसौख्यविवर्द्धनम् ॥ १६२ ॥
 भविष्यति न सन्देहो दानस्यास्य प्रभावतः । रिष्टं पश्चाद्दद्वे तु प्रायश्चित्तेऽकृतेऽपि ॥ १६३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वायुरष्टपष्टव्यममितम् ॥ १६४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके जन्मविधायां पुत्रवर्धनविधौ शताधिकसहस्रतमः ॥ १६५ ॥

भोजयेच्छक्तितो विप्रांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं कुर्यात्प्रयत्नेन पूर्वपापविशोधनम् ॥ १० ॥
 न तस्याः पुत्रमरणं तदग्रे जायते ध्रुवम् । एवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १३ ॥
 विप्राणां पूजनादानात्तस्याः सन्ततिवर्धनम् । जीवनं कथितं तस्या वर्षाणां सप्तसप्ततितम् ॥ १४ ॥
 रिष्टं पष्टिमिते चाब्दे ध्रुवं चाकृतनिष्कृतः ॥ १५ ॥

इति श्रीवृहत्संहितासंवादे कर्मविपाके अथ्यापो द्वयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०२ ॥

अरुण उवाच ।

अश्विप्रकृलोत्पन्नो देहिवन्धः कृशानुवत् । सदाचारः सुशोभाद्वयो दयानिपमत्तत्प्रा ॥ १६ ॥
 कृपविक्रयकृत् च किञ्चिद्द्विधादिमान्भुवि । तस्य प्रिया शुभोचाराः प्रतिभक्तिपरायणो ॥ १७ ॥
 मातृपक्षं न ज्ञायति प्रीतिं वै ध्रातृमातुलैः । असृग्वातगदातानां वाल्ये स्याद्ग्रहणीगणैः ॥ १८ ॥
 काष्ठलोष्टाश्मशूखाथैर्वातः स्यात्करपादयोः । बहुपुत्राः । प्रसूताश्च द्योपुत्रा जायते भुवि ॥ १९ ॥
 अथवा मृतपुत्रत्वं जायते केन मानद । जातुमात्रा मृताः केचित्केचित्स्पीगण्डमाश्रिताः ॥ २० ॥
 केचिद्दृष्टानना वापि मृतः पुत्रोऽग्निभासकः । रक्तलिवाद्दृष्टं पीडा मासेमासेऽभवत्किल ॥ २१ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रः समुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपातिस्तथा । तावज्जन्मनि वैश्यस्तु परविचापहारकः ॥ २२ ॥
 दूतिककर्मनिरतः लोकवितातुरंजकः । ग्रामधीशोऽभवत्सोऽपि स्वातन्त्र्यसंगमत्परम् ॥ २३ ॥
 एको ग्रामेऽवसद्विप्रः शान्तो दान्तः क्षमा सदा । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त न पुत्रो वित्तसमुतः ॥ २४ ॥
 कालेनैव मृतो विप्रो हतं तेन धनं धनम् । मिथ्याभिर्शंसन्वैश्वस्यैः क्रोधभर्त्सनतर्जनैः ॥ २५ ॥
 अपुत्रश्च मृतो विप्रः सर्वस्वमहरच्छटः । निगधाराः सुता जाता न कृतं द्विजभोजनम् ॥ २६ ॥
 क्रियाकर्म कृतं नैव सर्वं राज्ञा हतं च यत् । एवं कृतापराधोऽसौ क्षात्रो दूतिकया मृह ॥ २७ ॥
 किञ्चित्कालानन्तरं वै दस्युकर्मरतोऽभवत् । म्लच्छविनिहतो मागं गतोऽसौ यमशासनम् ॥ २८ ॥
 केचित्केचिद्विपच्यन्ते नरके भृशदारुणे । दृष्ट्वा मुक्त्वा यातना वा इह जन्मनि मानद ॥ २९ ॥
 विप्रवंशे समुत्पन्नः कस्माच्चित्सुकृतात्स हि । इदं द्वितीये वै जन्म विप्रत्वं यत्र तस्य वै ॥ ३० ॥
 पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते । ब्रह्मद्वारणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते ॥ ३१ ॥
 नानापत्यानि पच्यन्ते नारुमाजिहानि हि । पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते जन्मजन्मनि ॥ ३२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येन जीवेच्चिरं सुतः । कन्यापत्यप्रशमनं बहुपुत्रकरी तथा ॥ ३३ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।
 मुशुभे भूमिदेशे तु गोमपाद्युपलसके । तत्रोपपौषिकं स्त्रीयायवा चाजिनकः शुभम् ॥ ३४ ॥
 तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यसेत्पात्रं ताम्रं दशपलस्यकम् ॥ ३५ ॥
 मूर्तिं सीवर्णां शुभलक्षणां । मुक्तायज्ञोपवीतादद्यां निष्कसीवर्णानिमृताम् ॥ ३६ ॥
 करयुग्मेन चाक्षमालां कमण्डलुम् । फाद्यर्षो जामेभागेन त्वदिति विश्वमातरम् ॥ ३७ ॥
 व्यापयेत्सूत सुवर्णद्वयनिर्मिताम् । आसने वै समास्थाप्य ततो द्रोणाद्दिशदिशम् ॥ ३८ ॥
 एवं कृत्वा स दस्यवी सत्यगचयेत् । पर्वतोपरि ॥ ३९ ॥

यस्माज्ज्ञानकृतं चैतस्त्राग्भवे तत्फलं शृणु । सः क्षत्रियः प्रियागेऽस्ति द्विजो वेदविदांबरः ॥ ३ ॥
 धनमिप्रसमायुक्तः । कुष्ठरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तयाः । दानान्तु तीर्यगजाधिवासतः ॥ १ ॥ १५ ॥
 नाशः स्यात्कुष्ठरोगस्य त्वात्र जन्मनि त्वाडज । दोषात्स्वलात्फलैर्युक्तो जीवेद्वर्षशतं ध्रुवं ॥ १ ॥ १५ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूतः तन्मच्छाह्यादिलोक्येत् ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्याघाती भवेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । विनतेयात्र जनुपि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥
 श्रवणाद्विर्वंशस्य विधिवच्चात्र जन्मनि । हरिदानात्तया वैव पुजनाच्छेकरस्य चा ॥ २ ॥
 मंत्रिष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्यो विचारणा ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदस्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायो नवमव्युत्तरचतुःशताधिकसहस्रतमः ॥ १४६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सा मृगी याऽभवत्पूर्वं निपादी पुनरेव सा । वैश्याधमा पश्चन्दे जाताऽत्र विनुतायुत ॥ १ ॥
 पुत्रपौत्रधनधान्यगजाश्वोद्गादिवाहनैः । युक्ता सा यवनी सूत क्षत्रराजस्य सेवनात् ॥ २ ॥
 दिजसंगयुतात्पूर्वं पूर्व तद्वित्वांछनात् । यवनी पूर्वपापासु तत्र तस्योपसेवनात् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदस्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायः पञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गते बहुतिथे काले स जातो ब्राह्मणोऽधुना । गंगायमुनयोर्मध्ये क्रूरकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
 प्राक् शिवाराधनात्पुण्याद्ब्राह्मणः कुष्ठसंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पूर्वप्रापीधनाशिनीम् ॥ २ ॥
 सर्वसस्ययुतः कार्यो नृपभोऽत्र हिरण्मयः । क्षीमवस्त्रयुतोऽपद्यो मृगाभ्यां संयुतो महान् ॥ ३ ॥
 स द्वयो वेदविद्वेषे कुष्ठदोषोपशान्तये । दानेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवः ॥ ४ ॥
 तस्माच्छिवप्रसादाद्दे कुष्ठस्तस्य प्रशाम्यति ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

इति श्रीबृहदस्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्याय एकोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५०१ ॥
 प्रांगासीद्ब्राह्मणो काचिद्धृतः प्रियरता सदा । दानधर्मरता साधुर्नवप्राणा पुजने रता ॥ १ ॥
 तदा दोषात्सा सुभगा द्रव्यलीभरताऽभवत् । सपत्नीपुत्रमददेत्सुखं चैतदशावुगम् ॥ २ ॥
 मृतस्तद्विपयोगेन गृहीतं तद्वनं तथा । तदुःखेन पतिस्तस्या मृतः पुत्रशुचान्वितः ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं चोभ्रं स्वपुत्रवधतज्ञकम् । प्राप्ता यमपुरं भुक्त्वा पूर्वपुण्यफलानि वै ॥ ४ ॥
 फलानि तद्वत्पापानां धारास्त्रकस्ततकान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता पर्वते त्विह ॥ ५ ॥
 क्षात्रे कुले महापुण्ये रान्यशक्तिसमन्विते । सा रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरायणा ॥ ६ ॥
 मध्या मुरुषा सिद्धार्था मुशीला गौरवान्विता । नातिव्यग्रयुता पापलोभाढया स्वल्पपुत्रका ॥ ७ ॥
 स्वल्पपापरते काले चाधिष्ठापितसन्विता । योवने भवत्संयुक्ता वार्धके पुत्रवज्रिता ॥ ८ ॥
 सपत्नीपुत्रवधनात्पूर्वपापात्स्वगाधिप । लक्ष्मिरेभिरांशुद्वार्याः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ९ ॥
 विष्णुः पर्ययः श्रुतेर्भोषः सौवर्णोऽधियोनिभूत् । देवो विषाय पात्राय पूर्वपापापनुत्तये ॥ १० ॥
 अपेक्षारं मन्त्रमयुतं होमपत्रः । गोपत्रोऽप्य । अपेक्षदद्यात्स्वस्त्यां सुतभोगे ॥ ११ ॥

भोजयेच्छक्तितो विमांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं कुर्यादयत्नेन पूर्वपापविशोधनम् ॥ १० ॥
 न तस्याः पुत्रमरणं तदग्रे जायते ध्रुवम् । एवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १३ ॥
 विद्याणां पूजनादानात्तस्याः सन्ततिवर्धनम् । जीवनं कथितं तस्या वर्षाणां सप्तसप्ततिम् ॥ १४ ॥
 रिष्टं पष्टिमिते चाग्ने ध्रुवं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥

इति श्रीश्रीश्रीसूर्याहंशवादे कर्मविपाके अथ्यायो द्युत्पन्नशताधिकसंहस्रतमः ॥ १९०२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्रूपकुलोत्पन्नो देहिवन्धः कृशानुवत् । सदाचारः सुगोमाद्विधो दयानियमत्तरः ॥ १ ॥
 कपविक्रमप्रकर्ता च किंचिद्रियादिमान्भुवि । तस्य प्रिया शुभांचारा पतिभक्तिपरायणी ॥ २ ॥
 मातृपक्षे न ज्ञायति प्रीतिं वै भ्रातृमातुल्यैः । असृग्वांतगदातनां चालये स्याद्ग्रहणीगदेः ॥ ३ ॥
 काष्ठलोष्टाश्मशंखाद्यैर्वातः स्यात्करपादयोः । चतुष्टुपत्राः असूताश्च द्वांशुपत्रा जायते भुवि ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रत्वं जायते केन मानद । जातमात्रा मृताः केचित्केचित्पौण्डमाश्रिताः ॥ ५ ॥
 केचिद्दृष्टानना वापि मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । रक्तखावाद्भृशं पीडा मासेमासेऽभवत्किल ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रः समुत्पन्नः किंचिद्रूपमितिस्तथा । तावज्जन्मनि वैश्यस्तु परविज्ञापहारकः ॥ ८ ॥
 दृष्टिकाकर्मनिरेतो लोकाचित्तानुरञ्जकः । शोभाधीशोऽभवत्सोऽपि स्वातन्त्र्यमृगमत्तरम् ॥ ९ ॥
 एको ग्रामेऽवसद्रिमः शान्तो दान्तः क्षमी सदा । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त न पुत्रो वित्तसंयुतः ॥ १० ॥
 कालेनैव मृतो विभो हतं तेन धनं धनम् । मिथ्याभिज्ञंशनैर्वाक्यैः क्रोधभर्त्सनतर्जनैः ॥ ११ ॥
 अपुत्रश्च मृतो विप्रः सर्वस्वमहरच्छटः । निगधाराः मुता जाता न कृतं दिजभोजनम् ॥ १२ ॥
 क्रियाकर्म कृतं नैव सर्वं राज्ञा हतं च यत् । एवं कृतापराधाऽपि क्षात्रो दृष्टिक्रया सह ॥ १३ ॥
 किञ्चित्कलानन्तरं वै दस्युकर्मरतोऽभवत् । म्लच्छैविनिहतो मार्गं गतोऽसौ यमशासनम् ॥ १४ ॥
 केचित्केचिद्रिपच्यन्ते नरके भृशदारुणे । दृष्ट्वा मुक्त्वा यातना वा इह जन्मनि मानद ॥ १५ ॥

विप्रवंशे समुत्पन्नः कस्माच्चित्सुकृतात्स हि । इदं जेद्वितीक्षं वै जन्म विप्रत्वं यत्र तस्य वै ॥ १६ ॥

पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते । महास्वहरणाश्चैव मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १७ ॥

नानापत्यानि पच्यन्ते नानकर्मजितानि हि । पुराकृतानि कर्माणि मुज्यन्ते जन्मजन्मानि ॥ १८ ॥

मायश्चित्तं वदस्वामिन्येन जीवेच्चिरं सुतः । कन्यापत्यप्रशमनं चतुष्टुपत्रं तथापि ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे भूमिदेशे तु गोमयाद्युपलिप्तकं । तत्रोपयाविकं स्तीर्यायवा चोजिनकं शुभम् ॥ २० ॥

छादयेच्छुक्लवस्त्रेण तण्डुलद्रोणपर्वतम् । तत्रोपरि न्यमेत्पात्रं ताम्रं दशपलात्मकम् ॥ २१ ॥

स्यापपेल्लाशयणी मूर्ति सौवर्णी शुभलक्षणां । मुक्तायज्ञोपवीताद्यां निष्कसौवर्णानिमिताम् ॥ २२ ॥

दधानां करसुग्मेन चाक्षमालां कमण्डलुम् । काश्यपां जमिभागेन त्वदिति विश्वमातरम् ॥ २३ ॥

सौवर्णी स्यापपेल्लसुत सुवर्णदपनिमिताम् । आसने वै समास्याय ततो द्रोणांदिदादिजम् ॥ २४ ॥

शरकेपुरसुकुटुकण्डलाभरणान्विता । एवं स्तीर्यायवा दम्पती सम्यगचयेत् पर्वतोपरि ॥ २५ ॥

कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां पूजयेद्विविधैर्गुणैः । नानाफलयुतं चार्घ्यं दत्त्वा पुनैः प्रपूजयेत् ॥ २६ ॥
अभ्यर्च्य दम्पती तौ तु मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २७ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि विप्राणा वधवन्धने । कृते कृतं दैत्यमुग्रं वाक्यदोषादि यत्कृतम् ॥ २८ ॥
तत्सर्वं क्षम्यतां देव तव भूर्ति ददाम्यहम् ” । अदिति च प्रणम्याय कृताञ्जलिदिं ब्रुवन् ॥ २९ ॥

“ अदिते विश्वमातस्त्वं शरण्या शरणार्थिनाम् । प्रियाहुःखीधसंततहृदयं मामवेश्वरि ॥ ३० ॥
सम्प्रणाशाय हुःखस्यम्प्रजां देहि यशस्विनि । ” एवं कृत्वा तु विसृजेद्ब्राह्मणाभोजयेत्ततः ।
शालग्रामशिलां कुट्टां सोमकान्तमणिं तथा । चन्द्रसूर्योपगमे तु ब्राह्मणाय समर्पयेत् ॥ ३१ ॥
एवं कृतविधिः सत कृष्णां गां दापयेत्ततः । सर्पिष्यत्मानमाशोक्य भोजयेच्च समृद्धिभिः ॥ ३२ ॥
प्रेदिकं । लक्षणं तस्य । शरीरेऽप्युपजायते । काप्रलोष्टादिशाखायैः करपादवर्णैः ।
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अर्थाय पञ्चतरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । सु राजपुत्ररोगेण युक्तः स्यादिह जन्मनि ॥ १ ॥
तस्मिन्वयसि पक्षीन्द्र सोऽपि प्राणीर्वियुज्यते । महापापोद्भवोऽगोत्र चोक्ता निष्कृतिर्मया ॥ २ ॥
अपि ज्ञानकृतं पापं रिष्टरूपेण काश्यपे । नाशयत्यमरं सिद्धं पूर्णायुष्कमपि ध्रुवम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अर्थाय पञ्चतरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परमं तु कश्चिद्दतिपेज्ज्ञानवर्जितः । जलन्यरेण सुततं रोगेणह प्रपीडयते ॥ १ ॥
जलधेनुप्रदानेन विधिना गरुडाग्रतः । ताम्ररूप्यसुवर्णानां दानात् पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अर्थाय पञ्चतरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभूत् कुरुक्षेत्रे । कृपिकृदेर्दोषारणः । स्वज्ञातीयस्य चान्यत्र वृत्तिलोप चकार सः ॥ १ ॥
तत्सर्वन्वेष्यभवसुद्धं द्वयोरेफौ भूतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
सुकन्ता तत्पापजं सर्वं शतद्विनिषटे त्विह । स हि जातो द्विजश्चात्र युवभावे स्वगाधिप ॥ ३ ॥
तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं प्रवच्यहम् । वेदाभ्यामादृष्टात्सूत सावित्रीजपतस्तेया ॥ ४ ॥
गङ्गायां वासतो वापि सर्वपापात्प्रमुच्यते । न कुप्यद्भिः प्राप्तिं स्यितस्य शमनं भवेत् ॥ ५ ॥
जीवेत्युत्थितान्दान्तं रिष्टं चैव प्रणश्यति । गतिस्तस्य महाभाग वेदाभ्यासाजपात्तदा ॥ ६ ॥
मविष्यति शुभां लोकं परमं च स्वर्गेश्वर ॥ ७ ॥
इति श्रीबृहदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अर्थाय पञ्चतरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उत्पदान्दानीं पूर्वजन्मनि । वेश्मजा । ध्रुव भतुः सुखदा । तदाहापंलिनीं गिती ॥ १ ॥
इदं जन्मनि सा विशा वाश्यां जाता हि सुयत । प्रतश्नयता चापि भर्तुतोपणमयुता ॥ २ ॥

पञ्चपञ्चाशद्वान्तं प्रवेक्ष्यत्यत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चिताशौ तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
सां गीमिष्यति वै स्वर्गमन्यजन्मनि वै नरः । भविष्यति महाराजकुले राजाऽतिधार्मिकः ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्तोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वातरोगेण दारुणेण खगाधिप । पूर्वजन्मनि यथाद्याद्रसानिभ्यगृहाश्रितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य व्रतं चान्द्रायणं स्मृतम् । व्रतान्ते कपिला दद्यात्सर्वपापापान्तुत्तये ॥ २ ॥
पापक्षये क्षयं याति रोगस्तत्पापजस्त्वह ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्गमेपातयेत्पूर्वं या नारी पापमोहिता । जलोदरकृता पीडा जायते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
रजतस्वर्णताम्राणां दानाद्रोगविनाशनम् । जलधेनुप्रदानेन तयैव विनतासुत ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सूत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मरता भव्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
पूर्वमासीञ्च सुखजा सगर्भा फललालसा । श्रोत्रितं चान्यस्य फलं भोक्तुं चौर्येण वै तथा ॥ २ ॥
तेन कर्मविपाकेन फलहीनाऽत्र जन्मनि । भवन्ति खलु ये पुत्रा अर्वागवर्षाष्टोऽण्डज ॥ ३ ॥
पञ्चत्वं प्राप्नुवन्त्यत्र कस्मादकृतनिष्कृतेः । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ ४ ॥
शनिवारेऽण्डजश्रेष्ठ यत्रास्तेऽभत्यकं सुत । तत्तले ब्राह्मणान्सूर्यदिने पृथयान्तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
नानाफलेस्तथा पक्वैः सापूपै रससंयुतः । फलानि विकिरेत्त्रय कृत्वाऽभत्यप्रदक्षिणम् ॥ ६ ॥
पूजयेत् महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या काचिद्दातयेद्ब्राह्मणान्सुत । साऽत्र जन्मनि कुष्ठेन तस्मिन् वयसि पीडिता ॥ १ ॥
जायते म्रियते चात्र गलत्कुष्ठेन चाण्डज । पापाञ्जानकृतात्पूर्वात्रचोक्ता निष्कृतिर्मया ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो एकादशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवो हि यामुने ह्यासीत्पूर्वं बाहुजसंज्ञके । गङ्गाध्वानं कृतं तेन बाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥
शकटेन कुटुम्बस्य पालनं वै चकार सः । एकस्मिन्च दिने गत्वा ददाह सद्धर्म वनम् ॥ २ ॥
बलं देवस्य सम्प्राप्तो जीवा दग्धा भयाकुलाः । वन्धोः साहाय्यतस्तत्र कृतं कर्मासिदारुणम् ॥ ३ ॥
शुभाच्छुभफलं मुक्त्वा पापाच्च नरकास्तथा । माथे तु जाह्नवीस्नानात्स जातः शुद्धसत्तमः ॥ ४ ॥
विप्राशानिकटे देशे योजने समसम्मिते । भव्यो महोद्यमी गौरः कृशाङ्गो लोचनेऽल्पदृक् ॥ ५ ॥
बहुलीभी बहुस्त्रीको देवतासिधियपूजकः । भ्रातृहीनः शयो धूर्तः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ६ ॥
पथमे भवने राहुर्भामयुक्तोऽल्पसन्ततिः । लक्षणैर्लभितश्चेत्तिरेवेदि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
वन्धोः साहाय्यतः पापात्पूर्वजन्मतमुद्गवात् । तस्माद्दाश च पुत्रैश्च हीनश्चैव जन्मनि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद देवेश सुतसौख्यविवर्धनीम् । सर्वपापप्रशमनीं लोकानां हितकाम्यया ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि जन्तुदाहविनाशनीम् । वनदेवी तदा कार्या पलेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥

हिरण्मयी शुभालेख्या पत्रे वै चतुरस्रके । वनजीवास्तया लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥

प्रजापतिस्तथा कार्यो मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमानं तु गणाध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥

संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देवी कार्यसाधिनी । देया वेदविधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥

प्रजापतिस्तथा देयः सर्वकल्मषनाशनः । शृणुयाद्भारतं वापि पारायणविधानतः ॥ १४ ॥

अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं प्रजपेद्विधिपूर्वकम् । दशामृतं तदर्धं वा तदर्धं विनतासुत ॥ १५ ॥

क्षोमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजयेत् । तावन्मितं सूर्यमन्त्रं प्रजपेद्विधिपूर्वकम् ॥ १६ ॥

विश्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्ममुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ १७ ॥

तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि निश्चितम् । अकृते तु यथाशक्ति रिष्टं पट्पञ्चकेऽब्दके ॥ १८ ॥

प्रापश्चिते कृते सूत जीवनं नवसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्तिश्च यः कश्चिद्देवागारे स्थितां सुन । भर्ता कुर्यान्नरो मोहात्परेण स्थापितां पुरा ॥ १ ॥

अप्रतिष्ठा भवेत्तस्य जन्मनीह स्वगाधिप । वर्षत्रयं तथाऽश्वत्यपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचरेद्राजवधं मोहात्पूर्वभवे नरः । स राजयक्ष्मी विज्ञेयो घोरपापसमुद्भवः ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः । गोभृद्दिरण्यमिष्टान्नतिलवह्नान्नदानतः ॥ २ ॥

घृतधेनुप्रदानेन क्षयरोगं न पश्यति । दानं यथानुमानेन सर्वस्वार्थं तदर्धकम् ॥ ३ ॥

देयं द्विजवधाद्वा तु विचार्यात्र प्रयत्नतः । तत्क्षणे काश्यपे चेह क्षयरोगप्रशान्तये ॥ ४ ॥

रिष्टैर्नैव विनाशः स्यात्तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्दशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नागी घातयेत् काचित्परगर्भं स्वगाधिप । जलोदरेण रोगेण पीडयते चेह जन्मनि ॥ १ ॥

गद्गास्नानेन सततं विधिनाऽर्के मृगे स्थिते । तथा तज्जलपानेन तस्मात्पापाद्विमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चदशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चस्तिरोर्षी भवेद्यश्च पूर्वजन्मनि वादकृत् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं व्रजत्येव न संशयः ॥ १ ॥

मोहादिदं चोत्सूत दद्यादानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥

संछाय यन्पत्नैः शुद्धैः क्षीमजैर्गृह्णामज । तत्पापनाशनं सर्वं प्राग्जं प्रोक्तं परन्तप ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

इह जन्मन्यसौ बन्ध्या प्राग्भवेऽभृद्भूतान्विता । जाताऽयोध्यायान्तु सुभूर्बनभर्तृसमन्विता ॥ १ ॥
 पूर्वपापप्रभावेण सप्तत्या गर्भनाशनात् । जातेयं पादजा वेह दुःखार्ता सुतवर्जिता ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणाशनम् । काश्यां गत्वा च विधिना शिवमाराधयेत्ततः ॥ ३ ॥
 त्रैतदीर्घनिहापुण्यैर्नानाविभवविस्तरैः । शिवगत्रौ ततः पश्चादीपमालादिनेऽण्डज ॥ ४ ॥
 अर्धरात्रे महानद्यां मध्ये स्नानन्तु कारयेत् । मन्त्रैर्वरुणसूक्तैश्च नौकायां वा खगाधिप ॥ ५ ॥
 या चैवं कुरुते मम्यक्तस्याः स्यात्सन्ततिर्बुधम् ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिगतवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तगोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दान्तु यः कश्चित्प्राग्भवे विनतासुत । कुर्याद्दुर्मतिमापन्नः स्वल्पाङ्गो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
 दद्यात्स कपिलां धेनुं सर्वोपस्करसंयुताम् । ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिगतवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्वाजवधं सुत । सेह जन्मनि तत्काले क्षयरोगातिपीडिता ॥ १ ॥
 यद्गमणाऽत्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । घातक्षये क्षयं याति तच्छरीरमग्राह्यतम् ॥ २ ॥
 दृढकर्मकृतं पापं प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापनाशकरः कश्चिद्दुपायो नेह जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिगतवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वारिवरोधिनी नारी भर्तुः पूर्वभवे सुत । मूकत्वं जायते तस्याश्चेह जन्मनि विश्रयात् ॥ १ ॥
 त्पापशमनं दानं दद्याद्देवस्य पुस्तकम् । ब्राह्मणे वेदविदुषे पूर्वपापान्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 पूजयेच्च तिलान्भक्त्या भोजयेद्ब्राह्मणांस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिगतवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भजनं कुर्यान्नारी पूर्वभवेऽण्डज । प्रतिमां देवतागारे स्थापितामपरेण च ॥ १ ॥
 अमतिष्ठान्विता सेह जायते वै खगाधिप । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरिगतवादे कर्मविपाके अध्यायः एकविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्भिजो महाभाग ह्यासीद्भङ्गे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
 विधिना तत्र दत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद् । ततो भाविचलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
 स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभाहृत्तं न तद्धनम् । सर्वैर्मिलित्वा तद्दत्तं स्त्रीपुत्रप्रादुभिः सह ॥ ३ ॥
 ततो चतुर्विधे काले गतो हि यमशामनम् । शुभास्त्वर्गकृतं मुक्तं पापाच्च नरकं भृगुम् ॥ ४ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जानोऽत्रापि वै द्विजः । पशुगमण्डले त्रेणे गम्ये पुण्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
 विशालाक्षो धनी मानी सुरूपोऽमितदो घृणी । बहूद्देशेऽधिकारादग्नः पुण्यात्तर्ब फलं त्विदम् ॥ ६ ॥

लोभी क्रूरो महाक्षुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । मन्तानसुखहीनश्च सुरूपस्त्रीसुखोज्झितः ॥ ७ ॥
 वन्धुहीनो व्यथी तीक्ष्णः सर्वस्यात्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधिनीम् ॥ ८ ॥
 कुबेरप्रतिमां रीचर्मा पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धमितिकां वापि निजवित्तानुसारतः ॥ ९ ॥
 संपूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देया ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्याद्देदस्वर्णपलात्मकम् ॥ १० ॥
 शुभं लेख्यं पवित्रं च पुत्रसन्ततिवर्धनम् । य एवं कुरुते भक्त्या तस्यारिष्टं न लिप्यते ॥ ११ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र चायुः सप्ततिवर्षकम् ॥ १२ ॥

इति श्रीशृङ्खलारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२३ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षामाङ्गः क्षीणवर्णश्च स्वल्पवृत्त्या च जीवनम् ॥ १ ॥
 देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्देवपरायणः । करे पादे कुशखेण दंष्ट्रिशृंगिविधानतः ॥ २ ॥
 प्रणोऽतिदीर्घस्तस्यास्ति नेत्रतोदो विरश्मिता । परोक्षमपवादश्च लोकाञ्ज्युनिरन्तरम् ॥ ३ ॥
 म्रिया, तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं भापते किञ्चित्किञ्चित्केशस्य कारिणी ॥ ४ ॥
 अपत्यानि म्रियन्ते च परं द्वे त्रीणि वा सुत । वर्षत्रयमिता वाला म्रियन्ते माससम्भिताः ॥ ५ ॥
 केन कर्मविपाकेन मृतापत्यत्वताज्जघं । उदरे च स्थितो गर्भो न प्रसूतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
 पृथगेवं कुभ्रातृणां मृतापत्यत्वमेव हि । गते बहुतिये काले कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वैनतेय तृतीये चैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
 दानव्रतदपायुक्तः म्रियाभीतिः परस्परम् । तस्य चापरमातुस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
 एको वै पादचारस्तु तृतीयश्च स्तनन्धयः । गर्भयुक्तश्चतुर्थस्तु पिता मृत्युवशं गतः ॥ १० ॥
 क्रियाकर्म कृते पुत्रैः स्ववृत्तेः सदशं खेग । मासैस्त्रिभिव्योतिकान्तेज्येष्ठेनैव दुरात्मना ॥ ११ ॥
 निहता आतरः सर्वे भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । मात्रा शोकेनार्तया च हृदयं ताडितं भृशम् ॥ १२ ॥
 अभिधाताच्छिडलीभूता गर्भयुक्ता दिवं गता । अचिरेणैव कालेन ज्येष्ठश्चोरेण घातितः ॥ १३ ॥
 जन्म चेदं द्वितीयं वै मृतापत्यत्वकारकम् । पुराकृतानि कर्माणि मुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । गर्भस्थस्य मृतस्याथ लघोरलघुकस्य च ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यापने तु सिम्प्राप्ते सानुकूलग्रहे दिने । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चांजसा ॥ १६ ॥
 उपोषणं दिवा रात्रौ प्रातश्चानुदिते रतौ । सुरभेवं सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १७ ॥
 शुशुभे भूयदेशे तु कुंकुमाद्युपचर्चयेत् । कुपोदष्टदलं परं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १८ ॥
 तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं फलशेऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पक्षे सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १९ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सह संभूतान्प्रद्युम्नाद्यांस्तयाऽर्चयेत् ॥ २० ॥
 चारुदेहं सुवेपथुं चारुगुप्तं यज्ञोऽन्वितम् । इभवाहं चारुवाहं मुचारुं पूजयेत्कामात् ॥ २१ ॥
 पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसकीर्तितैः । पुष्पपद्मधूपगन्धाद्यैरर्चयेद्द्विविधैर्गुणैः ॥ २२ ॥
 तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णोरतोदेवाभिपूजयेत् । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पापसेन वै ॥ २३ ॥
 होमान्ते विमभोज्यान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २४ ॥

॥ १५ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया पापकं कर्म कृतं वै पूर्वजन्मनि । सपत्न्यां चैकजायायां परपत्न्यां तथैव च ॥ २३ ॥
 स्वकुलपहननाद्वापि भूमिद्वयादिलिप्सया । लघूनामलघूनां च हननात्पूर्वजन्मनि ॥ २४ ॥
 ततोऽथ वै मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं सम्प्रददे त्विदम् ॥ २५ ॥
 स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽत्रादिति विमर्शयेत् । सर्पिण्यान्मानमालोक्य भुञ्जीत स्पेष्टबन्धुभिः ॥ २६ ॥
 ऐहिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्गमनम् । काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्थैर्वितः स्याद्दालक्रीडनात् ॥ २७ ॥
 जलादग्न्यादिना चाथा व्रणो वा तस्य जायते । स्त्रीणां देवकृतो व्याधिर्मुखे तिलव्रणादिकम् ॥ २८ ॥
 पित्रजामातुलान्यादेर्नैत्रतोऽपि विरजिमता । स्वसुमातृष्वस्त्रादीनां चालये वैधव्यता तथा ॥ २९ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंख्येयसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२३ ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहात्पगनिन्दां चकार वै । खलवाटनग्युना सा च जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां मकम्बलाम् । तस्माद्रोगाद्रिमुच्येत न च कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंख्येयसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वये महादुष्टं पूर्वमासीत्स्वगाधिप । नानापापवशास्तेयं मानुषी सङ्गरा स्मृता ॥ १ ॥
 धनपुत्रविहीना सा चात्र जन्मनि दृश्यते । निष्कृतिं तु प्रवक्ष्यामि प्रयागे मरणं मुत ॥ २ ॥
 वासात्तत्पापहानिः स्यात् पूर्वजन्मकृतस्य वै ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंख्येयसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पक्ष्मात्तं तु पः कुप्यन्मभायां ब्राह्मणस्य च । पक्षावातेन रोगेण पीडितोऽत्रैव जायते ॥ १ ॥
 दद्यान्निष्कत्रयं स्वर्णं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तस्माद्रोगाद्रिमुच्येत पक्षावातात्पतत्रिण ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंख्येयसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२६ ॥ ५

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नागी द्विजबल्लभा । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्ता जायते त्विह ॥ १ ॥
 पुण्यदेशे महाभाग मंत्रान्त्यगदिषु पर्वसु । पूर्वपापस्य पुण्यं दद्याद्वा च कम्बलम् ॥ २ ॥
 नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विनानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंख्येयसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२७ ॥ ५

श्रीसूर्य उवाच ।

चालकं योऽवधीत्काश्चिद्ब्राह्मणस्य स्वगाधिप । वंगदेशे वनपूर्वं चेह जन्मनि सोऽण्डज ॥ १ ॥
 धीरः सर्वकलाभिज्ञो नालपशास्त्रविशारदः । धनधान्यरतश्चान वदुस्त्रीमुखभोगभाम् ॥ २ ॥
 विद्यादानात्कृतात्पूर्वं शृणु पापफलं तथा । क्षयगोकाङ्कः क्षीणः पुत्रमन्ततिवर्जितः ॥ ३ ॥
 चालवातनजात्पापाद्ब्राह्मणस्य स्वगाधिप । महाकोषपगे लोभी नानादुःखैस्त्वयाऽऽकुलः ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मवातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे वा महास्यले ॥ ५ ॥

नैमिषारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिवच्छिवान् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान् विधानतः ॥ ६ ॥
 ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पडले चतुरस्रे वा कुण्डे वाज्यतिलाङ्गुभान् ॥ ७ ॥
 शक्त्या च भोजयेद्विप्राञ्जीवान्कासारलङ्गुकैः । नानाभक्ष्यफलैश्चैव वस्त्रिर्माल्यैस्तयाऽर्चयेत् ॥ ८ ॥
 विविधां दक्षिणां दद्याद्दुद्रुमीतिकर्त्री तथा । यश्चानेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
 स बालघातजात्पापाङ्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दश्यां महाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
 मम ध्मानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्थपाद्याद्यैर्नैवेद्यैर्विविधैस्तथा ॥ ११ ॥
 तं तु तत्सर्वपापेभ्यो मोचयामि खगेश्वर । आयुस्तस्य शतं प्रोक्तं पञ्चाब्दैराधिकं खग ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तच्च पञ्चम्यां चन्द्रवासरे । विन्मये त्वकृते सूत चत्वारिंशन्मिताब्देकं ॥ १३ ॥
 रिष्टं स्यात्क्षयरोगेण बालघाताद्विनिश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वजन्मकृताद्दृढात् ॥ १४ ॥
 न मुच्यते महादानैः सप्तजन्मकृत्तरापि । बाध्यते क्षयरोगेण सप्तजन्मानि निश्चयात् ॥ १५ ॥
 ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । नहीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् ॥ १६ ॥
 पुत्रवृद्धिकरं चात्र यथा प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायोऽष्टाविंशत्तुरपचरताधिकसहस्रतमः ॥ १९२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनाऽपराधं या नारी परपक्षं च घातयेत् । पक्षाघातेन रोगेण पीडितात्रैव जायते ॥ १ ॥
 तथा निष्कत्रयं स्वर्णं देयं पापविशुद्धये । मुच्यतेऽत्र महारोगात्पक्षाघातान्न संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्याय एकोनविंशत्तुरपचरताधिकसहस्रतमः ॥ १९२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो द्विजः प्राग्भवे मोहात्सुरां त्रिविधजां पिबेत् । मूत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जायते ॥ १ ॥
 गृहवित्तानुसारेण पलेनार्धपलेन च । कुर्याद्विरण्मयं पक्षं चाष्टपत्रसमन्वितम् ॥ २ ॥
 आत्रह्मन्निति ब्रह्माणं स प्रभुं चोपचारकैः । पूजयित्वा तु गन्धार्थैर्दद्याद्विप्राय यत्नतः ॥ ३ ॥
 दानेनानेन सततं मूत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्याय द्विंशत्तुरपचरताधिकसहस्रतमः ॥ १९३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्तत्र मथुरायां खगाधिप । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
 घोरै कलियुगे प्राप्ते पापाक्रान्ते महाबले । भारवत्तारणार्थाय क्षत्रिणाणां क्षयाय च ॥ २ ॥
 कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै दिवि ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्याय एकत्रिंशत्तुरपचरताधिकसहस्रतमः ॥ १९३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुलघ्नो जायते चात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
 सुवर्णेशकं दद्यात्स तद्दोषविनाशनम् । चान्द्रायणत्रयं कुर्यात्तदा तद्दोषशान्तये ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायो द्वात्रिंशत्तुरपचरताधिकसहस्रतमः ॥ १९३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजघातकरी प्रोक्ता पूर्वे या घातयेत्तु तम् । राजयक्ष्मान्विता साऽत्र तस्मिन्वयसि भामिनी ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्याः शृणु पुत्र खगेश्वर । यस्मिन्कृते च विधिना पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
 स्वर्णं गोभूमिमिष्टान्नं घृतधेनुतिलास्तथा । देया वै श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
 रिष्टं त्रिंशन्मितेऽन्द्रे तु प्रायश्चित्तेऽकृते त्विह ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागता चैवं प्राप्ता माधुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय द्रुष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
 प्राप्ते कलियुगेऽत्रैव सर्वं पापविवाजितम् । कृत्वा चाद्भुतकर्माणि पुनस्तत्रैव यास्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्घातयेद्द्वैश्यमन्यजन्मनि मानवः । सांज्ञं जन्मनि विज्ञेयो रक्तार्षुदसमन्वितः ॥ १ ॥
 प्राजापत्यचतुष्केण व्रतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
 पापक्षये महाभाग क्षयः पापरुजास्त्विह ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां पिबेत् । साऽत्र जन्मनि भूत्रस्य कृच्छ्रेणातिप्रपीड्यते ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्या घोषपापहरं सुत । सुवर्णपद्मदानं च सपत्रं ब्रह्मदैवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय विधिज्ञाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पत्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३६ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्भिप्रोक्तमो जातः किञ्चिद्भित्तसमन्वितः । कासश्वासादिना बाधा न्युदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
 क्रपविक्रयकर्ता च कृषिवाणिज्यजीविकः । प्रिया प्रीतिपरा तस्य व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ २ ॥
 किञ्चिद्गोभाभिभूता च कुवाक्यानां च वादिनी । उदरे वातजा रोगाः शिरोऽर्तिर्नैत्रतोदकृत् ॥ ३ ॥
 अपत्पानि म्रियन्ते च एको द्वी त्रय एव वा । रजोदोषात्प्रपीड्येते वेदना विविधास्तथा ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्त्रा कर्म कृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ६ ॥
 व्रतानि विविधान्येव कृतानि भुवि मानद । स्वगृहे धान्यराशेस्तु भक्षणयायागतां शुभाम् ॥ ७ ॥
 सवत्सां गां ब्राह्मणस्य धान्यभक्षणतत्पराम् । सा वै गृहीत्वा लकुटिं शृशं कुशावताडपत् ॥ ८ ॥
 सगर्भा सुरभिर्वस्र गर्भः कुक्ष्युपघातनात् । मृताप्रसावामगर्भस्य प्रसगाद् दुःखिता शृशम् ॥ ९ ॥
 त्रिशुद्धःस्तेन सुरभिर्भृशमाक्रन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ १० ॥
 पञ्चान्मानुष्यमापन्ना तत्र दानप्रभावतः । तृतीयं जन्म चेतद्वै मृतापत्यत्वफारकम् ॥ ११ ॥
 सप्तजन्मसु दुःखी वै गोस्त्रीब्रह्मघातकः । भवन्नानाप्रकारेण नानापत्यार्यदोषकृत् ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येनापत्यं हि जीवति । अनुग्राह्योऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्यया ॥ १३ ॥

॥ - ॥ श्रीसूर्य उवाच ।

मासे नभसि संभासे सानुकूलग्रहेऽहनि । नपत्नीकः शुचिः स्नात औपधैः स्नानमन्त्रतः ॥ १४ ॥

उपोषणं दिवारान्त्री त्रयोदश्यामतन्द्रितः । पौर्णमास्यादिनं प्राप्य प्रातश्चानुदिते - रवौ ॥ १५ ॥

सुग्भ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । तस्योपरि गवा स्थान उदगास्यः समाविशेत् ॥ १६ ॥

अर्हणाद्युपहारैश्च कुंकुमैरुपचर्चयेत् । कुर्यादष्टदलं पत्रं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १७ ॥

तस्योपरि न्यसेद्देवं माधवं कलशेऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पद्मे सायुधं सचतुर्भुजम् ॥ १८ ॥

उपचारैः शुभैर्गन्धैर्वैश्वैश्च कुसुमादिभिः । विष्णुसूक्तेन सूक्तेन श्रियः सूक्तेन पूजनम् ॥ १९ ॥

पुष्पैश्च धूपगन्धाद्यैरर्चयेद्विधिविधुणैः । रुद्रैकादशनीभिश्च जपेद्ब्रह्मविधानतः ॥ २० ॥

पृजालक्षमितैः पुष्पैरर्चयेद्ब्रह्मवाग्भिः । शतमद्योत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन च ॥ २१ ॥

रुद्रस्यायुतहोमश्च समध्वाज्यसमाहुतिः । एवं पृथग्विधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २२ ॥

होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मंत्रः ।

“यन्मया कर्मवशातः पूर्वजन्मनि दुर्धिया । सगर्भायाः कृतं गोश्च लकुट्याः कुक्षिताहनम् ॥ २४ ॥

तत्कर्मवशातः प्रातं मृतगर्भादिकं भृशम् । मृतसन्ततिदुःखानि प्राप्यन्ते बहुपातकात् ॥ २५ ॥

तत्तदेनोविनाशार्थं दानं सम्प्रददे त्विदम् ” ॥ २६ ॥

स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽशादिति विसर्जयेत् । संपिण्यात्मानमालोक्य ह्यन्यान्वै तोषयेद्विजान् २७

भूमिद्विविण्वासांश्चि दानं दत्त्वा विधानतः । व्रतान्ते सुरभिं दत्त्वा देवं द्रव्यादि शक्तितः ॥ २८ ॥

अहःशेषे नयेत्सर्वमिष्टवन्धादिभोजनैः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ २९ ॥

पाशुरोष्टादिशस्त्राग्नेर्वातः स्यादुपलेखनात् । अङ्गिणा चोपजातश्च जायन्ते घणजार्तपः ॥ ३० ॥

जलाकुलत्वं स्वर्गोऽग्नेः कटाचिच्च जायते । नार्यङ्गे विकृतिन्याधी मुखे तिलव्रणादिकम् ॥ ३१ ॥

पितृजामातुलान्यादेर्विधवारितः स्तुपादिषु ॥ ३२ ॥

श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तत्रिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या प्राचिद् ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुगं पिबेत् । प्रदरेणातितीव्रेण साऽत्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥

प्रायश्चित्तं परं तस्याः प्रदरस्य विनाशनम् । दद्याद्दुग्धममयं पन्नं सा तत्र अलदैववत् ॥ २ ॥

अथ क्षणाय दरिद्राय पृजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टत्रिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वेनमनि यो विप्रश्चि विधा वं सुगं पिबेत् । मृत्पावर्गधर्मागेण गोऽत्र मृत्युवधं भजेत् ॥ १ ॥

विदुःस्य पदं तेन लक्षितः पादजः गुहा । सप्तजन्मनि गेगेण मृत्युच्छ्रेयः नश्यति ॥ २ ॥

एतन्मन्त्रमप्यत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षये च शोषे तु शून्यं सान्तपनं चरेत् ॥ ३ ॥

श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टत्रिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अकामतस्तु या नारी वैश्यघातनतत्परा । बभूव प्राक्च पक्षीन्द्र माऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
रक्तार्बुदसमाक्रान्ता दुष्टपापप्रपीडिता । महारिष्टेन सा याति यमलोकं खगाधिप ॥ २ ॥
चत्वारिंशन्मिते वर्षे सत्यंसत्यं वदाम्यहम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचित्प्रवर्धभवे पुण्या मुखजा चेह वाहुजा । देशे सारस्वते प्राप्ता सर्वधर्मान्विता सती ॥ १ ॥
क्षयरोगयुता चात्र युवभवे खगाधिप । प्राक्पापाहुस्तरात्सूतं कण्ठपादादिसम्भवात् ॥ २ ॥
निष्कृतिं कपिलां दद्याद्वा स्वर्णत्रयसंयुताम् । भोजयेद्ब्राह्मणान्पश्चाद्देवपूजनतत्परान् ॥ ३ ॥
या त्वेवं कुरुते भक्त्या कपिलादानमुत्तमम् । न पश्येत्सा क्षयन्जमपि प्राणप्रणाशनीम् ॥ ४ ॥
आयुर्वर्षाणि सा भुंक्ते त्वद्दसप्ततिसंख्यकम् ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो नरोऽतिबलोत्कर्षात्स्वस्त्रियं कामयेत्पुरा । इदं वै योवने प्राप्ते स उन्मादी भवेद्भृशम् ॥ १ ॥
दद्यात्प्रजापतिं देवं सौवर्णं शक्तितोऽगडज । मृग स्वर्णमयं तद्वत् पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तया । गायत्रौ विधिना सूत सोन्मादान्मुच्यते त्विह ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत पग्वस्वर्णापहारिणी । मेह जन्मनि रोगेण कुनखत्वेन वाध्यते ॥ १ ॥
दद्यात्सुवर्णशतं विप्राय विनतात्मज । सुवर्णस्तेषपापेन मुच्यते चेह जन्मनि ॥ २ ॥
चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्यदन्त्री च या पूर्वभवे नारी पतित्रता । रक्तार्बुदेन रोगेण वाध्यते सेह जन्मनि ॥ १ ॥
प्रते चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्येन दानेन रक्तार्बुदविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रौप्यहारी च पुरुषश्चित्रकूप्री प्रजापते । स तत्पापविशुद्धचर्यं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १ ॥
स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे खगाधिप । प्राजापत्यत्रयं सूत चरेत्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १९४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पश्चिन्मलेच्छकुलोत्पन्नो बहूद्रव्ययुतः सुवीः । स्वधर्मनिगतश्चापि दयादुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
त्यागी शोभे महोमश्च देशे केरलके सुत । स्वामिधर्मपरो नित्यं सपत्नीकः मनुप्रकः ॥ २ ॥

प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्यापि महात्मनः । द्रुष्टाः प्रजाः क्रोधयुक्ता वभूयुर्विमुखास्तथा ॥ ३ ॥
 तस्मिन्काले ह्यभृद्युद्धं घोरं तस्मिन्पुरे सुत । संग्रामममूमी स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
 तस्य पत्नी महाभागा साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तुः प्राणावलम्बिनी ॥ ५ ॥
 घातयित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं पतिव्रता । मृते पत्यौ न जीवामीत्युक्त्वा मृतवती तदा ॥ ६ ॥
 तद्गुणा चान्तकालेऽपि दिवि प्राप्ता सभर्तृका । भुक्त्वा तत्र महाभोगान्पूर्वं सा स्वामिधर्मतः ॥ ७ ॥
 नानाप्रजाघातनजात्पापात्पूर्वसमुद्भवात् । क्षीणात्पुण्यात्तथा सूत म्लेच्छदेशे ह्यजायत ॥ ८ ॥
 सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसम्मिते । गौरः सुरुषो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
 नानाभोगसुखैर्युक्तो गजयूयैः समावृतः । पच्यश्वरथसंकीर्णस्तथा भैरवशासनः ॥ १० ॥
 महोग्रः पुत्रगैत्राढ्यश्चाद्यन्तसुखसंयुतः । देशेदेशेऽधिकाराढ्यः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ ११ ॥
 स्त्रीसाहाय्यान्महाभाग तया पुत्रमहायतः । सुखैश्चर्ययुता सापि यवनी तद्दशा त्विह ॥ १२ ॥
 अपुत्रः प्राक्सहायाच्च सोऽप्यत्रैव मदात्मनुः । एवं जन्मफलं प्रोक्तं ससहायं पतत्रिप ॥ १३ ॥
 स्वामिकर्मयुतात्पुण्यात्तदर्थमरणात्तथा । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वपुण्यात्पतत्रिण ॥ १४ ॥
 पञ्चाशीतिमितयाः स्यान्न च रिष्टेन तन्मृतिः । रिष्टं पञ्चाशदब्दे तु स्वदेहान्तसमं सुत ॥ १५ ॥
 शस्त्रमहरिर्विषीः प्राप्तं तत्र रणाङ्गणे । प्रजापीडनजात्पापात्तद्वपं नात्र संशयः ॥ १६ ॥
 दद्यात्कालनरं तत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । देयं हिरण्यं तत्र भक्त्या शतपलात्मकम् ॥ १७ ॥
 कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । सर्वोपस्करसंयुक्तं देयमेतत्तु पुत्रक ॥ १८ ॥
 महारिष्टहरं प्रोक्तं प्रायश्चित्तं परं खग । नातः परतरं प्रोक्तं दानात्कालनरात्कचित् ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकं अध्यायः षट्चत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमते स्वेच्छया परम् । बलात्कारेण पुरुषं सा चोन्मादेन पीडिता ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं सर्वमुपायं शृणु यत्नतः । कृत्वा सुवर्णजं वायुं मृगं हैमं च वाहनम् ॥ २ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं दद्याद्विप्राय धीमते । न प्राप्नोति तदोन्मत्तभावं दानप्रभावतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकं अध्यायः सप्तचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रपुरागी च यः पूर्वजन्मन्यत्रैव जन्मनि । श्लेष्मरोगेण सततं वाध्यते विनतासुत ॥ १ ॥
 दद्यात्तत्पापनाशाय त्रपु विप्राय धीमते । पलानां त्रिशतं शुद्धं तस्माद्रोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकं अध्यायोऽष्टचत्वारिंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अविपन्ने यया पत्यौ जाराद्गर्भो धृतः पुरा । शापाच्च जारजाद्दृष्टान्न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
 फाट्यां दासत्तन्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दग्निद्विजपालनात् ॥ २ ॥
 धारयिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्तान्मयोद्वितात् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽम्बुके ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत पट्टीत्यम्बुजीवनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकं अध्यायः एकोनविंशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत तर्षकार्येष्वागिद्विकृत् ॥ १ ॥
 तस्मिन्नेव हि काले च तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विशेषेण चैव पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मृतिर्भवेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याखण्डसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशदुत्तरपञ्चाशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्ब्राह्मणीं सुत वलोत्कर्षेण मन्द्धीः । रमयेत्प्राग्भवे सोऽत्र महोन्मादी प्रजायते ॥ १ ॥
 म्रियते रिष्टयोगेन सोन्माद्यत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याखण्डसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकपञ्चाशदुत्तरपञ्चाशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी मोहाल्लोभाद्भेदत्रपु । सेह जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुक्संयुता भवेत् ॥ १ ॥
 शतत्रपपलं दद्यान्नपु तत्पापशुद्धये । तस्मिन्पापे क्षयं याते श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याखण्डसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चाशदुत्तरपञ्चाशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९२ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान्देवपारगः । धनधान्यसमायुक्तश्वेष्यांशुश्च जनान्वितः ॥ १ ॥
 सुमतः शक्तिमान्धीरः किञ्चिद्दद्यापिसमन्वितः । इन्द्रियाणां वलं हत्वा मेहरोगेण पीडयते ॥ २ ॥
 चदरार्तिरसृग्वातः किञ्चिद्देहे प्रवर्तते । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
 सत्यवाक्ससत्यकृद्भोके व्रतानामनुकांक्षिणी । बहुकालं च सुपुत्रेऽपत्यानि शुभलक्षणा ॥ ४ ॥
 सर्वाण्यपि मृतानीह ह्यपुत्रा जीविता सती । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद् दिवस्पते ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि विप्रस्तु सजातः पश्चिमे किल । तस्य गेहे चिराज्जाता कन्या सुवनसुन्दरी ॥ ६ ॥
 भूमिद्विविणलोभेन वृद्धविभाय साऽर्पिता । तस्य गेहे स्थितं यच्च सर्वस्वं श्वशुरोऽइरत् ॥ ७ ॥
 यावत्कन्याऽभवत्प्रौढा वरार्थं गुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं तावत्कन्या मुतार्थिनी ॥ ८ ॥
 किञ्चिद्द्वयं व्यतिक्रान्ते वृद्धविप्रो मृतश्च वै । सा वालविधवा जाता पत्यपत्यार्थदुःखिनी ॥ ९ ॥
 व्रतदीर्यरता नित्यं सत्यानामनुकांक्षिणी । बहुवर्षैस्तथा वत्त नियमैः शोषितं वपुः ॥ १० ॥
 तस्या निर्धनतां प्रेक्ष्य पिता पुत्र्यै घनं ददौ । किञ्चित्काले व्यतीते वै मृता सा ब्राह्मणी स्वगः ॥ ११ ॥
 सा पुत्री ह्युदरे मृता ह्यगमज्जन्मजन्मनि । कन्या बहुविधास्तस्य निराधारा मृताश्च वै ॥ १२ ॥
 तेन कर्मविपाकेन पूर्वपापाद्बहुभजाः । तस्य भर्तृर्गृहे गर्भेष्वावतो मृतिमिच्छति ॥ १३ ॥
 पुनर्जन्म पुनर्मृत्युरेवं वै निष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च रीखे नरके गतः ॥ १४ ॥
 यातना बहुधा भुक्त्वा वर्षाणाञ्च सहस्रकम् । पश्चान्मानुष्यमापन्नो ब्रवदानमभावत् ॥ १५ ॥
 इदं चतुर्यकं जन्म चद्रुपुत्री स वै स्मृतः । मृतः पुत्रो मृतो गर्भस्तेन पापेन तस्य वै ॥ १६ ॥
 भार्यो तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद् । भर्तृविद्वेषिणी नित्यं चिरात्पत्यनुगामिनी ॥ १७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन कन्या भूरि मृताः सुत ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं कथं देव येन पापं प्रशाम्यति । निष्कृतिं वद् विश्वात्मन्पृथक् त्वं मे प्रकाशय ॥ १९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुत्रिका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह शृणु त्वं कथयतामज्ज ॥ २० ॥
 स्वकन्यां वरयुक्तां सा चिन्तयित्वा समागमम् । दशाब्दान्वितमानेन यथाभावं यथामात ॥ २१ ॥
 कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । अलंकृतां यथाशक्ति वराय गुणशालिने ॥ २२ ॥
 ब्राह्मेण विधिना सूत दद्याच्च बहुदक्षिणाम् । महापापीव्रशमनं कन्यादानमत्तन्द्रितः ॥ २३ ॥
 कन्याविवाहसमये महाशान्तिविधिं चरेत् । एवं कृतविधिः सूत कन्यां दत्त्वा विधानतः ॥ २४ ॥
 शान्तिकर्मणि सर्वत्र विस्तरेदृष्टिगादिकान् । भूमिद्रविणशासांसि कन्यावासांसि दापयेत् ॥ २५ ॥
 गृहदानं ततो दद्याद्यथोपस्करसंयुतम् । वर्षेवर्षे तु मध्यपूर्णे घृतं कृत्वा तु पोपयेत् ॥ २६ ॥
 एवं कृतविधिः सूत बहुपुत्रा यशस्विनी । पापं पुत्रविनाशारूपं कन्यापत्त्यादिपुत्रिषु ॥ २७ ॥
 तत्पापस्य प्रणाशार्थं कन्यादानादिकं चरेत् । नाशयेत्तानि पापानि द्विजानां विधिपूजनात् ॥ २८ ॥
 यजन्यज्ञविधानेन ब्राह्मणान्स्वस्ति वाचयेत् । विनायकाम्बिकामूर्तिर्हिमनिष्कप्रमाणतः ॥ २९ ॥
 आचार्याय ददेत् तु नानाकर्मोपशान्तये । एहिकं लक्षणं तस्याः शरीरे चोपजायते ॥ ३० ॥
 जिह्वारदनदन्तपुत्राणां वातादिदोषतः । नृपचौराग्निहानिश्च वित्तानां च यतस्ततः ॥ ३१ ॥
 तत्पमानं मनश्चैव जायते भृशमाधिना । संपिण्यात्मानमालोक्य प्रायश्चित्तं तयोर्विधिः ॥ ३२ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्षचाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यात्प्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वमेव सुत । औदुम्बरेण रोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 पापं विचार्य यत्नेन तां च दद्याच्च शक्तितः । तस्मादानान्महाभाग पापं नश्यति तक्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्षचाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भे तु बहती या वै भुक्ता पूर्वं हि मानद । गर्भसत्रमकृत्वेवाविधिना गर्भधारणात् ॥ १ ॥
 तेन कर्मविपाकेन वाहुजा सा प्रकीर्तिता । पूर्वजन्मन्यसौ विप्रा न च गर्भे दद्यात्पलम् ॥ २ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं तस्याः सर्वपापप्रमोचनम् । कुर्याच्च गर्भसंयुक्तां राजतीमवलामिह ॥ ३ ॥
 वैश्वानरस्तया कार्यः पञ्चमार्षेर्हिरण्यमयः । पूजयित्वा ततो दद्याद्द्विजाय विधिनापहज ॥ ४ ॥
 एवं कुर्याद्विधानेन सर्वपापपनोदनम् । तस्याः पुत्रविवृद्धिः स्यादेह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचषचाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृगयां प्राप्य पक्षीन्द्रं गजराजवधे पुरा । जायते गजचर्मा वै स नरोऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 गणेशप्रतिमां दद्यात्सोविणीं द्विपलात्मिकाम् । गन्धपुष्पैश्च संपूज्य तस्माद्रोगाद्भिमुच्यते ॥ २ ॥
 फारयेद्रणनायस्य लक्षजाप्यं विधानतः । होमयेत्तद्दशांशेन मुच्यते पूर्वकिल्बिपात् ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषचाशदुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्पासिद्वाद्यं धृत्पीडाभिः प्रपीडितः । सोऽयं जन्मनि पक्षीन्द्रं शूलरुक्पीडितो भवेत् ॥ १ ॥
 अन्नदानेन विप्राणां रसदानादिदोषतः । मुच्यते शूलजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥

सुवर्णशूलदानाद्वा विप्रापात्र कुटुम्बिने । शूलरोगोपशमनमिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 ॥ इति श्रीब्रह्मसूर्यस्य मतवादे कर्मविपाके अच्यय पञ्चपञ्चाशदुत्तरपञ्चमवाचिकमहत्तम ॥ १५५७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिषिक्तः प्राक्सूत-चमूव पुन्योत्तमः । स्वजातिपु-महाभाग दृढकर्मक्रियापिः ॥ १५५८ ॥
 वैगण्डेशे निवसत् राजकार्ये रतः सदा । कृतवान् गाग्रं तत्र शत्रूणां भयदायकम् ॥ १५५९ ॥
 बालवत्साः मृतास्तत्र पुरे गावः स्वगोत्तम । पापमानरितेन नृगङ्गाकारिणा दृढम् ॥ १५६० ॥
 ततो यमपुरं प्राप्नो भुक्त्वा भोगांस्तु तत्र वै । विष्णुपूजनजातपुण्यात्ततं ज्ञेयमुनात्तदे ॥ १५६१ ॥
 चारणो धर्मनिरतो बहुदण्डममन्वितः । नानामुखैर्भययुतो गजाश्वयवाहनैः ॥ १५६२ ॥
 बन्धुभृत्याधिकारादयो बन्धुभूषणभूषितः । सर्वे विष्णुमेवादाच्च मुखं पापकलं शृणु ॥ १५६३ ॥
 धूर्तो मिथ्यापवादी च बहुलोममन्वितः । जातमन्नतिदुःखानां बालवत्सवधादिह ॥ १५६४ ॥
 नेत्रगोचान्वितो नित्यं शृणु चिह्नं स्वगापिप । चत्वारिंशत्प्रिते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् ॥ १५६५ ॥
 गृहपापान्महाभाग वृष्टिगिष्टममुद्रवा । पूर्वपापफल्स्यत्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ १५६६ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्बालवत्साधनाग्निनीम् । या कृत्वा विधिवज्जन्तुः पूर्वपापान्प्रमुच्यते ॥ १५६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं शृणु तत्र तद्वर्णानन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ १५६८ ॥
 दृढकर्माजितात्पापान्न चोक्तं पापशोधनम् । श्रवणादग्निंदास्य वैशाखे विधिनाऽगृहज ॥ १५६९ ॥
 मावे वा क्रातिके वापि दशावृत्त्या विधानतः । ततस्तु भोजयेद्दिप्रान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ १५७० ॥
 कोटिलक्षायुतं सूत-रुद्राध्याय-जपेत्तथा । धनूना दशकं दद्यात्सत्त्वताभरणान्वितम् ॥ १५७१ ॥
 दद्याच्च कपिलामेकां स्वर्णशर्मां पयस्विनीम् । प्रायश्चित्तमिदं वत्स चेतुर्ग्याद्विधिपूर्वकम् ॥ १५७२ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद्विवाहादपरात्सुत । मृत्युः पञ्चाशदब्दे तु स्वग चाकृतनिष्कृतेः ॥ १५७३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तत्र नवत्यब्दमितं यथा । द्वियुक्तमायुः कथितं तीर्थे पुण्याश्रयेऽगृहज ॥ १५७४ ॥
 जीवे कर्कशे तत्र चन्द्रे मकरगामिगे । त्रयोदश्या दिवा भूषो ऋते मृगशिरोरामिषे ॥ १५७५ ॥
 निर्याणं कथितं तस्य विष्णुपूजनजातकलात् । भविष्यति न सन्देहः पुनर्विष्णुपूजननात् ॥ १५७६ ॥
 मृत्युस्तृतीये जनुपि भविता गोप्रहात्सुत । सर्वपापादिशुद्धिः स्यात्पुनर्मोक्षमवाप्नुयात् ॥ १५७७ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यस्य मतवादे कर्मविपाके अच्यय पञ्चपञ्चाशदुत्तरपञ्चमवाचिकमहत्तम ॥ १५९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेदत्र पूर्वं गीत्यपहारकः । तेन तत्पापशुद्धयर्थं देवं रीतिपण्डं शतम् ॥ १ ॥
 गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विमांश्च भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्गोमात्पापजादुध्रुवम् ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्यस्य मतवादे कर्मविपाके अच्यय पञ्चपञ्चाशदुत्तरपञ्चमवाचिकमहत्तम ॥ १५९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चैतयेप ! महाभाग खररोमाऽत्र जायते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात्स्वरं पापादिमोहितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कृत्यं सुवर्णस्य दद्यादोपोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गवेदिने ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यस्य मतवादे कर्मविपाके अच्यय पञ्चपञ्चाशदुत्तरपञ्चमवाचिकमहत्तम ॥ १६०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्मुक्तं गर्भवृद्धचर्यं कुक्कुटाण्डं स्वगेश्वर । इह जन्मनि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥
 धनधान्यसमायुक्ता पूर्वपुण्यादिहाण्डज । न च गर्भं दधात्येषा प्राक्पापादण्डभक्षणात् ॥ २ ॥
 कृत्वाण्डं विधिना तद्वद्वैरुष्यं द्विपलात्मकम् । तदर्धमितिकं वापि निजविज्ञानुसारतः ॥ ३ ॥
 दद्याद्दिजापविधिना ह्याचरेच्छाङ्करं व्रतम् । फाल्गुनादौ चतुर्दश्यां कृष्णायां मासिमासि ह ॥ ४ ॥
 पूजयेच्छङ्करं रात्रौ तथा जागरणेन च । भवन्ति सुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षकपट्युत्तरपचशताधिकसहस्रतम ॥ १५६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत महाभाग कर्म यत्कृतवान्पुरा । जीवो हि तत्फलं चात्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
 अभवत्प्राग्भवे विप्रो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राजप्रचारी बलवान्कूरो मन्त्री महायशाः ॥ २ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । गत्वा त्वरिपुरं तेन घातिताः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
 विश्वासाद्राजकार्येषु कृतं कर्मातिदुष्करम् । लुण्ठितं तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 पीडिता बहवो लोका द्रव्यलोभाकुलीकृताः । स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
 भुक्त्वा तु दारुणान्सूत नरकान्घोरदर्शनान् । तथा पुण्यफलात्पुण्यं प्राप्य मोदं विशेषतः ॥ ६ ॥
 स्वर्णकागकुले जातो धूर्तो लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवञ्चनतत्परः ॥ ७ ॥
 महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । सुवैश्वर्यधनेयुक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ८ ॥
 नानास्त्रीसुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवर्जितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिष्कृतनीम् ॥ ९ ॥
 प्रयागे न्यवा काश्यां स्थाप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्णान्तं मन्त्रैस्ताल्लिङ्गैस्तथा ॥ १० ॥
 गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्वहुदीपकैः । संपूज्य विधिवद्देवं तदन्ते भोजयेद्विज्ञान् ॥ ११ ॥
 शिवभक्तांस्तथा शान्तान्पूजयेद्दक्षिणादिभिः । नानाहिरण्यैर्विधिवत्तया चाभरणीः शुभैः ॥ १२ ॥
 अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
 य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापप्रणाशनम् । सम्प्राप्यात्र च निर्याणे शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
 कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्धि काश्यप । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
 तप्ता शलाका देया वै श्रुते कर्णेऽतिदारुणा । श्रुते पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥
 आयुरब्दशतं तस्य कृतनिष्कृतिकस्य वै । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पण्डित्सरे ॥ १७ ॥
 पृतजन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः ॥ १८ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्युत्तरपचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्यात्स्वमत्रैव जन्मनि । खररोमसमानानि रोमाणि प्रभवन्ति हि ॥ १ ॥
 ब्राह्मणाय ततो दद्यात्स्वर्णं निष्कत्रयं मुत । जायते सूक्ष्मरोमा सा विनतानन्दवर्धन ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ट्युत्तरपचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुरा ह हरेद्रीतिं नारी सा च स्वगाधिप । पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥

रीतिं दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुपाच्छक्त्या तिलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसत्वादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःषष्ट्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धात्रहारिणी । सेह जन्मनि शूलेन रोगेणैव च वाध्यते ॥ १ ॥

सिद्धात्रस्य च विप्रेभ्यो ऋतेभ्योऽयं स्वगाधिप । भिक्षुभ्यश्च तथा दानाद्रसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥

न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव क्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसत्वादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषष्ट्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु चात्र स्वगश्रेष्ठ प्राणिनश्च विचेष्टितम् । बभूव गौडदेशे तु शूरो धनसमन्वितः ॥ १ ॥

प्राणाधिपो महाशूरो राज्यमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥

पुण्यतीर्थेषु स्नानानि कृतवान्वर्मबुद्धितः । अथो भाविवलात्सूत कृतवान्दुष्कृतं महत् ॥ ३ ॥

सहायैः पञ्चभिस्तेन मिलित्वा कर्म दारुणम् । कृतं यत्तदहं वक्ष्ये क्षेत्रकर्मणि लोभतः ॥ ४ ॥

ददाह क्रूरबुद्ध्या च वनं जन्तुसमाकुलम् । वनजीवास्तथा दग्धा मृगसर्पादिजातयः ॥ ५ ॥

पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । स तेन कर्मणा युक्तो गत्वा तु यमशासनम् ॥ ६ ॥

पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा स जातो मुखजोऽधुना । पूर्वपुण्यविशेषेण गिरौ केदारमण्डले ॥ ७ ॥

हिमालये पुण्यदेशे गौरो भव्यश्च बुद्धिमान् । नातिह्रस्वो नातिदीर्घः सर्वकार्यविचक्षणः ॥ ८ ॥

गतागतधनैर्युक्तो बलवान्नवल्लभः । पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् ॥ ९ ॥

गूढचेष्टो महामानी दाक्षिण्यरहितैर्युतः । मनोदुःखसमाक्रान्तः कापट्येन च संयुतः ॥ १० ॥

प्राग्भवे वनदाहे तु ये स्युस्तस्य सहायकाः । अत्र जन्मनि ते पुत्रा मृतास्तत्प्राणिनोऽण्डज ॥ ११ ॥

तस्य प्रिया सदाचारो रोगह्नेशैश्च संयुता । लक्षणेरेभिरादचस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥

वनदेवी तथा कार्या पलेनैकेन शोभना । हिरण्मयी तथा लेख्या पत्रे च चतुरस्रके ॥ १३ ॥

तदर्धमितिका वापि निजवित्तानुमारतः । वनजीवास्तथा लेख्याः पत्रे रजतसम्भवे ॥ १४ ॥

पलमात्रे महाभाग गन्धैः पुष्पैश्च पूजयेत् । मापन्नयामितो वद्विस्तया चैव हिरण्मयः ॥ १५ ॥

आहूय ब्राह्मणान्भक्त्या तेभ्यो देया विधानतः । गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं तथा ॥ १६ ॥

अग्निहूतं द्विसाहस्रं जपेद्दृष्टासुरं तथा । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ १७ ॥

पार्थिवान्पूजयेद्यत्नान्महादेवान्प्रयत्नतः । अयुतं संख्यया भक्त्या माद्विने व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥

मन्त्रार्थं पूजयेन्नित्यं मम भक्तिपरायणः । प्रायश्चित्तमिदं प्रोक्तं पूर्वजन्माद्यनाशनम् ॥ १९ ॥

एवं कृते महाभाग प्रायश्चित्ते विधानतः । तस्य सन्ततिबुद्धिः स्याज्जायन्ते सम्पदश्च वै ॥ २० ॥

नापयो व्याघयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । न पुत्रमरणं किञ्चिन्न च रिष्टभयं क्वचित् ॥ २१ ॥

द्वयशीतिमितवर्षान्तं सुखी जीवति मानवः । नैव करोति यो मांहाहोभादा पापशोधनम् ॥ २२ ॥

न सुखं लभते कापि रिष्टं नैव मृतिर्भवेत् ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसत्वादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ट्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव पासुने देशे वैश्यो व्यापाग्वान्मुवि । विमभक्तिपरो नित्यं कृपिवाणिज्यतत्परः ॥ १ ॥

धनवान् राजसम्पत्नी भार्यापुत्रसुहृद्युतः । सहोदरयुतो मानी धर्ममर्यासाधकः ॥ २ ॥
 कृतवान्कपिलादानं ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः । फाल्गुने मधुपुर्या वै स्वर्णदानं चकार वै ॥ ३ ॥
 घृतप्रज्वालितान्दीपान्दत्तवान्यमुनाजले । ब्राह्मणेभ्यो ददावन्नशय्यावसनकम्बलान् ॥ ४ ॥
 अयो भाविवलात्सूत कृतं यत्कर्म दारुणम् । व्यभिचारभवं सूत भार्याया प्रतिवेशिनः ॥ ५ ॥
 ब्राह्मणस्य खगश्रेष्ठ सात्त्विकस्य महात्मनः । अप्रसूता प्रिया तस्य चपला चारुलक्षणा ॥ ६ ॥
 वैश्यस्ता कामयामास लोभमोहादिविभ्रमैः । अज्ञानात्काममिच्छन्तातुभावपि बलीयसः ॥ ७ ॥
 कामस्य वशमापन्नौ ब्राह्मणो जनताडितः । स वैश्यो देवयोगाच्च भाविनोऽर्यस्य वै बलात् ॥ ८ ॥
 सती वै धर्पयामास बहुकालं खगेश्वर । व्यभिचारवशात्तस्य चान्योन्यैस्तद्धृतं धनम् ॥ ९ ॥
 गृहीतं तद्धनं चैव तेन धूर्तेन मानद । ततो लोकापवादेन ब्राह्मणीमत्यजद्विजः ॥ १० ॥
 ततः सा निधनं प्राप्ता ब्राह्मणी दुःखतोऽण्डज । निर्वेशो ह्यभवत्तस्य ब्राह्मणस्य खगेश्वर ॥ ११ ॥
 ब्राह्मणोऽपि श्रुतस्तेत्र बहुःखेन खगाधिप । ततो बहुतिथे काले वैश्यस्तु यमशासनम् ॥ १२ ॥
 गत्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गश्च शाश्वतम् । भुक्त्वा पुण्यमभावाच्च स जातो ब्राह्मणस्त्विव ॥ १३ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे गङ्गां वहति यत्र वै । इदं चतुर्थं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १४ ॥
 मध्ये जन्मत्रये प्राप्तं बहुभुव तन्महोत्सवणम् । नोक्तं मया खगश्रेष्ठ चतुर्थं जन्मानि भुवेषु ॥ १५ ॥
 स्यात्कृष्णगौरो मतिपान् राज्ञान्यः प्रियंवदः । विद्यावान्मिर्तवाकशूरो नात्युच्चो न लघुर्गुणी ॥ १६ ॥
 दयावान्वैदिकाचारो वेदद्विजपरायणः । ग्रमाधिपः सुभोक्ता च पौत्रभ्रातृमुतान्वितः ॥ १७ ॥
 धैर्यशक्ती सत्यनाड्मानी ऋती बहुजनपियः । सन्निविप्रहसयुक्तो धनी बन्धुप्रियः सुखी ॥ १८ ॥
 नैकस्त्री रंयुतः कामी भिन्दो बहुमित्रभाक् । पुण्यादिदं तथा पागलोभी पोपरतः क्वचित् ॥ १९ ॥
 मनोदुःखैः समाक्रान्तो ह्युदरे वातशूलयुक् । गतागतधनैर्युक्तो दायारकलहैर्युतः ॥ २० ॥
 मिथ्यापवादशङ्काभिः शक्तिः कर्षटैर्युतः । अनागमः स्वभार्यायास्त्यागात्सङ्गाद्विजस्त्रियाः ॥ २१ ॥
 ब्रह्मस्वभक्षणपात्पापाद्दशच्छेदोऽत्र दृश्यते । भार्यावियोगमाप्नोति नैकभार्या स विन्दति ॥ २२ ॥
 महोद्विगमनाः सोऽपि न रतिं लभते क्वचित् । किं मया दुष्कृतं पूर्वं कृतं चिन्तयति स्वयम् ॥ २३ ॥
 अशो देवमहो देवं चिन्तयन् श्रुतदुःखभाक् । न सुखं भ्रातृपुत्रोत्थं न पित्रोर्न सुताभवम् ॥ २४ ॥
 कुटुम्बकलशं वैस्थ्य स्त्रियां दुःखं मुहुर्मुहुः । द्विपञ्चाशदब्देके वै जातपुत्रविनाशकः ॥ २५ ॥
 रोगाङ्गे पञ्चमे स्थूने वृगग्रहनिर्गसिते । त्रिमहर्गीक्षिते तत्र त्रिधा स्त्रीपुत्रनाशनम् ॥ २६ ॥
 इदं जीवेदिदं जीवेदिद्याशास्त्रिन्नमानसः । ब्राह्मणतल्पगात्पापाद्दामाङ्गे लक्ष्मसंयुतः ॥ २७ ॥
 एवं तु लक्षणैर्युक्तः कुर्यात्पापविशो धनम् । प्रायश्चित्ते कृते सूत भार्यास्थितिर्भविष्यति ॥ २८ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्धिश्च वंशवृद्धिर्भवेत्तथा ॥ २९ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं यथा स्वामिन्येन दुःखं विनश्यति । स्त्रियाः स्थितिर्भवेत्स्वामिन्वृद्धिर्भवेत्प्रसो ॥ ३० ॥
 संसारोणवमग्नाना प्रसीद परमेश्वर । कथयस्व दिवानाय भुक्तिमुक्तिप्रदो भव ॥ ३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

माधु पृष्टं महाबाहो कथयिष्ये तवासिलम् ॥ ३२ ॥
 तस्यैवं कर्ममानेन प्रायश्चित्तं ययोदितम् । तेनेदं मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तं यथा तथा ॥ ३३ ॥
 एतान्देश्वरी देवी मावर्णां काग्येच्छुभी । परद्वयमिती कार्या विधानेन प्रपूजिता ॥ ३४ ॥

नानाचन्दनचर्वाभिः पुष्पैर्वृषैर्मनोहरैः । सौभाग्याष्टकसंयुक्तपूजनाञ्च शुभानना ॥ ३५ ॥
 उमामहेश्वरश्रीत्यै दम्पती परिधापयेत् । ततो हिरण्मयी देवीं ब्राह्मणाय समर्पयेत् ॥ ३६ ॥
 “ यथा त्वमुमया देव सभार्योऽसि महेश्वर । तथा तव प्रसादेन सभार्यं कुरु मां प्रभो ॥ ३७ ॥
 यथा त्वं पुत्रयुक्तो मां पुत्रवन्तं तथा कुरु ।” ततास्तिलाचले द्रोणे शुक्ले द्वादशमाषिकाम् ॥ ३८ ॥
 तिलपूर्णे न्यसेन्नार्याः प्रतिमां वस्त्रसंयुताम् । सुवर्णनितिकां वापि सर्वभूषणभूषिताम् ॥ ३९ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां विप्राय गुणशालिने । दद्याद्दक्षिणया युक्तां विधिवद्विहितार्हणाम् ॥
 श्रद्धया देववित्तप्रोक्तं मन्त्रमेतं समुच्चरेत् ॥ ४० ॥

मन्त्रः ।

13

“ यन्मया प्राचि जनुपि ज्ञानतोऽज्ञानतोऽपिवा । परकीयां स्त्रियं साध्वीं ब्राह्मणीं संयतोन्द्रियाम् १ ॥
 पतिव्रतपरां नारीं वलेनाक्रम्य भुञ्जता । पापं नार्यां वियोगाल्पामिदं प्राप्तं सुदुःसहम् ॥ ४२ ॥
 ब्रह्मस्वभक्षणजातपुत्रनाशाल्याकिलिवपम् । महैनसोऽस्य नाशाय सौवर्णां योपिदाकृतिः ॥ ४३ ॥
 तिलाचलोपरि आजच्युक्तप्राप्ते तिलैर्भृते । समारोप्य मया दत्ता तुभ्यं विष्णुस्वरूपिणे ॥ ४४ ॥
 दानेनानेन मे ब्रह्मन्महैनस्तद्दिनश्यतु ॥ । त्रिवृद्भित्ति सम्पूज्य चैवमस्त्विति वादिनम् ॥ ४५ ॥
 अप्रेनयेति मन्त्रेण प्रणिपत्य विसर्जयेत् । द्विसुवर्णेन मन्मूर्तिं देवज्ञाय निवेदयेत् ॥ ४६ ॥
 ततस्तु भोजयेत्स्मिन्दिने नानाविधाङ्गनाः । एवं कृते सभार्यः स्यात्पुत्रपौत्रसमन्वितः ॥ ४७ ॥
 भक्तियुक्तेन मनसा किलिवपान्मुच्यतेऽचिरात् । गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकं तु तथा जपेत् ॥ ४८ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । श्रवणं हरिवंशस्य वंशवृद्धिकरं परम् ॥ ४९ ॥
 अत्रैर्नानाविधैर्भक्ष्यैर्नैवोडां हितदम्पतीन् । भोजयेद्विधिवत्तार्क्ष्यं श्रद्धया परया युतः ॥ ५० ॥
 गामेकां दक्षिणां दद्यात्सर्वाभरणभूषिताम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवन्धुभिः ॥ ५१ ॥
 एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्मावनाशनम् । नापयो व्याधयस्तस्य न च मृत्युभयं भवेत् ॥ ५२ ॥
 नच शत्रुकृता पीडा न पुत्रमरणं भवेत् । न भार्यामरणं तत्र प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ ५३ ॥
 आयुःकल्पनशताब्दान्तं भवत्येव न संशयः । अकृते तु यथाशक्त्या प्रायश्चित्ते स्वगाधिप ॥ ५४ ॥
 भार्यापुत्रसुखं तस्य न भवेदत्र जन्मनि । सप्तपञ्चाशदब्दे तु रिष्टं भवति दारुणम् ॥ ५५ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ५६ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिह्यणत्सवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपञ्चपुरचपचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

“ वैनतेय शृणु त्वं हि प्राग्निनस्तस्य चेष्टितम् । आसीत्क्षत्री महाभाग प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धनवान्भोगयुक्तप्राज्ञो भृत्यवाहनसंयुतः । राजसेवापरो मन्त्री धर्मशास्त्रार्थकोविदः ॥ २ ॥
 अर्ह्युः कीर्तिमाञ्छूरो ब्राह्मणातिथिपूजकः । परोपकारनिरतो वैद्यविद्याविशारदः ॥ ३ ॥
 गोरोगभञ्जनश्चक्रे देवो मण्डलके तथा । दिव्यौषधीनां योगेश्च नानोपायैः प्रयत्नतः ॥ ४ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगमे रवी । सुवर्णरत्नभूषाव्रवसनाच्छादनानि च ॥ ५ ॥
 अयो पापं भृशं चक्रे जात्यहंकारयुद्धितः । पितृमातृगुरुणाश्च निन्दाश्चैव चकार ह ॥ ६ ॥
 बान्धवानाश्च वृद्धानामवदेलनकर्मतः । बाल्यमारभ्य नियतं पित्रोरुल्लंघ्य शासनम् ॥ ७ ॥
 उच्छृङ्खलतया चक्रे यद्यत्कर्म स बाहुजः । ततो भाविवलात्सूद गुरोरापि महात्मनः ॥ ८ ॥
 विद्याभयस्य तस्यैव निन्दाश्चक्रेऽल्पयुद्धितः । ततो बहुविये काले सम्प्राप्य यमशासनम् ॥ ९ ॥

पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ १० ॥
 वाराणसीमहाक्षेत्रे पुण्ये शम्भुसमाश्रिते । नात्युद्यो नातिदीर्घश्च रक्तवर्णः प्रतापवान् ॥ ११ ॥
 बुद्धिमात्रीतिमान्वाग्मी पाता भोक्ता जनप्रियः । लग्नात्पञ्चमगेः क्रूरैः शुभैः पञ्चभिराश्रितः ॥ १२ ॥
 ब्रह्मसंस्कारयुक्तश्च गुणी मानी यशोन्वितः । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ १३ ॥
 पितृमातृगुरुभ्रातृवन्धुस्त्रीनिन्दया पुरा । तैर्विहीनोऽत्र जनुर्पि पुत्रस्त्रीसुखवर्जितः ॥ १४ ॥
 चतुर्याश्रमसंयुक्तो नैकवासी जितेन्द्रियः ॥ १५ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव तस्य जन्तोरिह ध्रुवम् । किं कर्तव्यं समाचक्ष्व प्राणिनां हितकाम्यया ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं त्वया सूत वक्ष्ये तत्पापशोधनम् । गायत्रीदशसाहस्रं त्र्यम्बकं च तथा जपेत् ॥ १७ ॥
 अष्टाक्षरं महामन्त्रं चतुर्विंशत्सहस्रकम् । जपेन्नियमयुक्तप्राज्ञो गङ्गातीरे मर्हजति ॥ १८ ॥
 होमयेत्तद्दशशोभ शक्त्या विप्रैश्च भोजयेत् । रुद्रैकादशिनीभिश्च रुद्रैकादशकेन च ॥ १९ ॥
 पूजयेच्च महारुद्रं रुद्रमेकादशात्मकम् । एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २० ॥
 सद्गतिस्तस्य जायेत चान्ते मोक्षमवाप्नुयात् । नैवं करोति यो मोहाहोभाडा पापशोधनम् ॥ २१ ॥
 त्रिहीने पष्टिसंख्येऽन्दे रिष्टेनैव मृत्तिर्भवेत् । सद्गतिं नैव चामोति जन्मजन्मनि दुःखभाः ॥ २२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते पुत्र शतं च चतुररुचरम् । वर्षाणि जीवनं तस्य प्रोक्तं चैव महारमनः ॥ २३ ॥
 अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवो महेश्वरः । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २४ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथ्यायोऽष्टषष्टयुत्तरपचशताविकसहस्रतमः ॥ १५६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । गौडदेशे वभूवासी प्राग्भवे विनतात्मज ॥ १ ॥
 बाहुजानां कुले प्राज्ञो धर्मवित्तसंयतेन्द्रियः । धनवाहनभोगाढ्यो राजसेवापरः सुखी ॥ २ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तः क्लीबो धर्मविद्वत्तमः । स्वगोत्रजासहायाच्च प्रयागे गरुडाग्रज ॥ ३ ॥
 मधुपेनुमहादानं ब्राह्मणाय प्रदत्तवान् । विष्णुपूजारतो नित्यं सर्वजीवदयापरः ॥ ४ ॥
 अयो भाविचलात्सूत कृतवान्कर्म दारुणम् । राजाज्ञया रिपूणाञ्च देशं छण्डितवान्खग ॥ ५ ॥
 तत्र गोग्रहणं सूत कृतवान्पौरुषप्रियः । तत्रैका गौर्महाभाग ह्यासन्नप्रसवा स्थिता ॥ ६ ॥
 शीघ्रं गन्तुमशक्ता सा ताडिता तेन वै भृशम् । तेन गर्भाच्छ्रुतो वत्सो मृता सा गर्भपीडया ॥ ७ ॥
 गोघातनाम्हाभाग घोरं पापमुपार्जितम् । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ८ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ९ ॥
 फेदारमण्डलमान्ते गङ्गातीरे हिमालये । स कृष्णगौरो मतिमान्सेनानीः प्रियदर्शनः ॥ १० ॥
 नात्युद्यो नातिदीर्घश्च नातिस्थूलः कृशो न च । बहुग्रामाधिपः शूरो मितवाग्ब्राह्मणप्रियः ॥ ११ ॥
 राजप्रियो नीतिविच नैकस्त्रीसङ्गयुक्तसुखी । सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियम्बदः ॥ १२ ॥
 पनवान्वाहनोपेतो भृत्यैश्च परिवारितः । पशुदासीमुसंयुक्तो बन्धुमित्रमुसंयुतः ॥ १३ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । प्राग्भवे गोवधात्पापाजातपुत्रविनाशकः ॥ १४ ॥
 द्विचत्वारिंशद्व्यान्तं कदाचित्कोधसंयुतः । गोवधाच्च महापापत्स्त्रीमुखं नैव विन्दति ॥ १५ ॥

गृहचेष्टो वक्रमतिः कुक्षौ गोताडनात्सुत । कुक्षिशूलयुतः कापि कापि दन्तरुजान्वितः ॥ १६ ॥
 जन्माङ्गात्पञ्चमे द्यूने क्रूरप्रहविलोकिते । कदाचित्कण्ठरुक्चास्य ह्यन्नपाकस्तथा न च ॥ १७ ॥
 वातरुक्संयुतो वापि गृहे कलहसंयुतः । दाने या स्त्री सहायाऽऽसीत्साऽत्र माता प्रकीर्तिता ॥ १८ ॥
 यो वस्तो गोश्च्युतो गर्भात्स मुतोऽभून्मृति गतः । लक्ष्णैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदामि ते ॥ १९ ॥
 पलत्रयमिता कार्या सौवर्णां वत्ससंयुता । लेख्या पत्रे शुभे धेनुर्गन्धपुष्पावर्चनादिभिः ॥ २० ॥
 सम्पूज्य विधिना सूत सा देया ब्राह्मणाय वै । रजतेन च कर्तव्यो दण्डः पञ्चपलैः शुभः ॥ २१ ॥
 मापसप्तमितो वह्निः सौवर्णां विधिना सुत । देयो विश्राय विदुषे दरिद्राय कुटुम्बिने ॥ २२ ॥
 गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकन्तु तथा जपेत् । अष्टाक्षरस्तथा जप्यश्चतुर्विंशतिसंख्यया ॥ २३ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तिलैराज्यपरिप्लुतैः । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तत्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २४ ॥
 लक्षं पार्थिवलिङ्गानां पूजयेत्पुत्रवृद्धये । मद्दिने तु व्रतं कुर्यात् सर्वपापापनुत्तये ॥ २५ ॥
 एवं कृतविधेः सूत पूर्वपापीघनाशनम् । नाथयो व्याधयस्तत्र न शत्रुभयमावहेत् ॥ २६ ॥
 न पुत्रमरणं तस्य न स्त्रीमरणमेव च । सम्पदस्तस्य जायन्ते पुत्रपौत्राभिवृद्धितः ॥ २७ ॥
 द्व्यशीतिमितवर्षान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ २८ ॥
 मुखं न लभते कापि नरकश्च प्रपद्यते । पश्चादशर्षके रिष्टं तेनैव मरणं भवेत् ॥ २९ ॥
 जन्मादिमरणान्तञ्च स्वरूपमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३० ॥

इति धृष्टदस्यूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथवा एकोनसत्स्युत्तरपचशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । क्षत्रियस्य कुले भूत्वा सेनापत्यसुखान्वितः ॥ १ ॥
 ब्राह्मणान्वाधते यो हि तत्फलं श्रूयतां खग । एकदाऽय महालोभास्तेनापत्यमदान्वतः ॥ २ ॥
 ब्राह्मणस्य गृहे गत्वा प्रार्थयामास तद्धनम् । तदा विप्रस्य गेहे वै वर्तते याज्ञिकी क्रिया ॥ ३ ॥
 तत्तत्कर्माकुलत्वेन दत्तवानुत्तरं न तः । ततः सञ्जातकोपेन क्षत्रियेण दुरात्मना ॥ ४ ॥
 महापातकिना तेन कृतो यज्ञस्य संक्षयः । ब्राह्मणास्तत्र होतारो वेदशास्त्रविशाङ्गाः ॥ ५ ॥
 हता यष्टिमहारेण यज्ञवादीत्रहिष्कृताः । सर्वास्तत्रोपहारान्श्च क्षिप्तवान्सर्वतो दिशः ॥ ६ ॥
 रुद्रकुम्भः समुत्थाप्य निक्षिप्तः कुण्डमध्यतः । तत्कुम्भजलसम्पर्काच्छमितोऽग्निश्च संस्कृतः ॥ ७ ॥
 तदा स कुपितो वद्री रुद्रेणापि समन्वितः । एवं स दारुणं कर्म कृत्वा तापमुपागतः ॥ ८ ॥
 पश्चात्तापसमायुक्त आत्मानमशपत्ततः । हा देवि किं कृतं पापं मया दुर्बुद्धिना भृशम् ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणा निहताः कस्मात्कस्माद्दे ध्वंसितो मखः । कस्माद्दुद्रघटः क्षितः कस्माद्द्विर्विदूषितः ॥ १० ॥
 एवं सन्धित्य बहुधा ह्यात्मानमशपत्ततः । संन्यस्तः स ततो भूत्वा पुण्यं वै कृतवान्वद ॥ ११ ॥
 तीर्थानि बहुधा गत्वा मृतः कालविपर्ययात् । स तत्पुण्यवशेनाथ जातो वै धनिनां कुले ॥ १२ ॥
 तस्मिन्वयसि सम्प्राप्ते तत्कृतं तमनुव्रजेत् । महाज्वरो भवेत्तस्य ह्यन्तर्दोहसमन्वितः ॥ १३ ॥
 हन्मूर्च्छनाभराक्रान्तो न शर्म लभते क्वचित् । भूयो भूयो भवत्येव पुनः शान्तिमुपैति च ॥ १४ ॥
 अन्तर्हृच्च समाविश्य महादाहं करोत्यसौ । खदिराङ्गारवत्तीक्ष्णो मेदोमोसवलादि च ॥ १५ ॥
 प्रत्यहं शोपयेज्जन्तुं यतमानं न मुञ्चति । दिनैर्मासैश्च गच्छद्भिः शोफो दृष्टोऽदरांघ्रिषु ॥ १६ ॥
 कासश्वासाग्निमान्दानि कुच्छर्त्तासारमेहकाः । पीनत्वमुदरे चास्य कृशत्वं दृष्टपादयोः ॥ १७ ॥
 अङ्गाराग्निभिरैवास्व हृद्यं परितप्यते । सुहृत्पापि वमनं श्रेते पश्चान्मुहूर्त्तदुः ॥ १८ ॥

औपधैर्यास्थते शान्ति भिपग्भिरुपकल्पितैः । कर्मणा तेन तस्यैव पूर्वजन्मकृतेन वै ॥ १९ ॥
 त्रिपते च स रोगेण ज्वरेण दुःसहेन सः । एवं स वेदनायुक्तः सप्तजन्मनि वै खग ॥ २० ॥
 यावन्न कुरुते तस्य निष्कृतिं कर्मणश्च सः । विधिवद्ब्राह्मणं स्पृष्ट्वा तावत्कर्म न मुञ्चति ॥ २१ ॥
 एवं स कर्मणि ज्ञाते प्रायश्चित्तं समाचरेत् । सुशुभे भूपदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ २२ ॥
 आस्तीर्य कम्बलं प्रीढं स्थापयेत्पञ्च पर्वतान् । मध्ये तिलाचलं दिक्षु प्रादक्षिण्येन चापरान् ॥ २३ ॥
 द्रोणद्वितयमानाढ्यान्कल्पपुष्पसमन्वितान् । मद्भिधीन्द्रमहेशानधानृणां प्रतिमाः शुभाः ॥ २४ ॥
 शुद्धवर्णसुवर्णस्य प्रत्येकं हस्तमानतः । यथोक्तेन विधानेन प्रतिष्ठापूजनादिभिः ॥ २५ ॥
 देवज्ञादिकविभेभ्यो यथावत्प्रतिपादयेत् ॥ २६ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया प्राचि जनुपि यज्ञलोपं वितन्वता । महादाहज्वरमयं दुःखमाप्तमरुतुदम् ॥ २७ ॥
 भवन्मूर्तिप्रदानेन भवेयं ज्वरवर्जितः ” । इत्युक्त्वाशिप आदाय विमानन्याश्च दापयेत् ॥ २८ ॥
 मृत्युञ्जयं जपेच्छंशं जुहुयात्तद्दशांशतः । सहस्रकलशैरीशं स्नापयेन्मौनमुद्रहन् ॥ २९ ॥
 त्रैव्यक्षं त्र्यम्बकारुण्यं ततोऽसौ विज्वरो भवेत् ॥ ३० ॥

। इति श्रीवृद्धसूर्यारुणमवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १६७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पेनेतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । गौडदेशेऽतिविख्यातः क्षत्रियो विनतासुत ॥ १ ॥
 देशेदेशेऽधिकाराढ्यः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यः खगाधिप ॥ २ ॥
 शालग्रामहिरण्यानि वस्त्रान्नादीनि चाण्डज । अथो भाविवलात्सूत पापं चक्रेऽतिदाहणम् ॥ ३ ॥
 ब्रह्मस्वहरणारुण्यन्तु ब्रह्मघातसमं सुत । युनिभावे महाभाग केनचिद्ब्राह्मणेन च ॥ ४ ॥
 धनं घटस्यं निक्षिप्तं तद्गृहे गरुडाग्रज । राजभीत्या गतः सोऽपि विदेशे द्विजसत्तमः ॥ ५ ॥
 क्षत्रियेण ततस्तेनाप्पसहायेन लीभतः । भुक्तं तद्धनमज्ञानात्सर्वं हि गरुडाग्रज ॥ ६ ॥
 ततो द्विजः समासाद्य धनं याचितवान्स्वकम् । वृद्धभावे खगश्चेष्टे तेन दत्तं न तद्धनम् ॥ ७ ॥
 क्षुधितः स मृतो विप्रो घोरं पापमुपाजितम् । ब्रह्मघातसमं सूत भाविनोऽर्थस्य गौरवात् ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् ॥ ९ ॥
 पूर्वपुण्यमभावेण जातः सोऽत्र महीतले । केदारदेशे विख्याते पुण्ये चोच्चकुले महान् ॥ १० ॥
 स कृष्णगीरो मतिमान् राजमान्यः प्रियम्बदः । नात्युचो नातिह्रस्वश्च दृढाङ्गः सुन्दराननः ॥ ११ ॥
 शूरो मन्त्री महामानी देवद्विजपरायणः । सेनाधिपो महाप्राज्ञो राजसेवासु तत्परः ॥ १२ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता मन्त्री विशालदृक् । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ १३ ॥
 क्रोधी दुर्व्यसनेर्युक्तः क्वचित्कन्यस्य दानिष्टुत् । ब्रह्मस्वहरणात्पापात्तथा ब्राह्मणघातनात् ॥ १४ ॥
 स्त्रीपुत्रमुखमप्रापि लभते नैव सर्वतः । उदरे वातजे रोगैः शूलेनापि च संयुतः ॥ १५ ॥
 मन्दाप्रिर्जायते तस्य जठरे क्रिमिभिः सदा । सदा चिन्तावृतो भृत्वा तथाऽप्राप्तमनोरथः ॥ १६ ॥
 रोगैश्चादिर्मयुक्तः शत्रुपीडाभिरन्वितः । लग्नाङ्गात्पञ्चमे भावे जायास्याने विशेषतः ॥ १७ ॥
 शूद्रदृष्टियुतो वापि सौम्यैश्चापि च संयुतः । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदामि ते ॥ १८ ॥
 परैः पञ्चमिर्तैः कार्यां ब्राह्मणस्तु हिरण्यपः । लक्ष्मीनागयणश्चापि पलत्रयमितः शुभः ॥ १९ ॥
 यजोहेन्द्रिर्हर्मन्त्रैः षोडशीरुपचारकैः । गणेशार्कमहेशाग्निर्माः कार्या हिरण्ययाः ॥ २० ॥

त्रित्रिमासमितैः सम्यक्पूर्ववत्परिपूज्य च । दैवज्ञादिद्विजेभ्यो वै देयाश्च विधिना खग ॥ २१ ॥
 चतुर्विंशतिसाहस्रं गायत्रौ, विधिना जपेत् । अश्विनं महामन्त्रं जपेद्युतसंख्यया ॥ २२ ॥
 अन्यासां देवतानां च मन्त्रांस्त्रिसहस्रकान् । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रान्श्च भोजयेत् ॥ २३ ॥
 ताम्रपात्रं, शतपलसंमितं घृतपूरितम् । सुवर्णपञ्चसंयुक्तं दद्याद्विमाय धीमते ॥ २४ ॥
 ब्रह्मस्वहरणात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः । नापयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् ॥ २५ ॥
 न पुत्रमरणं किञ्चिद् रोगभयमुल्लङ्घनम् । नापमृत्युभयं तस्य स सर्वत्र जयी भवेत् ॥ २६ ॥
 एषन्ते सम्पदस्तस्य शतं वर्षाणि जीवति । स सतदशकानीह चान्ते सद्गतिमाप्नुयात् ॥ २७ ॥
 नैवं करोति यो मोहाहोभाद्वा पापशोधनम् । न सुखं लभते कापि चापि व्याधिसमन्वितः ॥ २८ ॥
 रिष्टैर्नैव मृतिस्तस्यैं त्रयस्त्रिंशद्भुक्ते ध्रुवम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २९ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहस्पतिपुराणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तरपंचशताधिकसहस्रतमः ॥ १५७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । गौडदेशेऽतिविरुधातो द्विजश्रेष्ठः पुराऽभवत् ॥ १ ॥
 धर्मशास्त्रक्रियायुक्तो राजमान्यः प्रतापवान् । धनसाहनभोगाढ्यो ग्रामपो विश्रुतो महान् ॥ २ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ ३ ॥
 विविधानि च गोदानं ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः । शिवपूजारतश्चैव ह्यतिथीनां च पूजनम् ॥ ४ ॥
 कृतवाञ्छद्भ्या युक्तो भक्ष्यभोज्यानि दत्तवान् । यूनि भावे खगश्रेष्ठ पापमुग्रमुपाजितम् ॥ ५ ॥
 राजाज्ञया गतः सूत राजो दायादकं खग । क्षत्रियं हतवान् द्वाभ्यां सहायाभ्यां समन्वितः ॥ ६ ॥
 छलेन महताऽऽविष्टो भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । ततो यमपुरं प्राप्तो मुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ७ ॥
 तथा पुण्यात्पुण्यफलं पूर्वंपुण्यावशेषतः । जातोऽत्र पर्वते देशे पुण्ये केदारमण्डले ॥ ८ ॥
 स रक्तवर्णो मविमात् राजकार्येषु तत्परः । नात्युच्चो नातिदीर्घश्च नातिस्थूलशरीरवान् ॥ ९ ॥
 राजप्रियो महात्यागी महाभोक्ता प्रियंवदः । नैकस्त्रीसंयुतः कामी तथा सर्वजनप्रियः ॥ १० ॥
 देशे देशेऽतिविरुधातो बहुग्रामाधिपो महान् । राजकार्योपयुग्विद्याकुशलो धनवान्सुखी ॥ ११ ॥
 बहुमित्रजनैर्युक्तो बहुभूयसमन्वितः । शत्रुतोऽपि भयाक्रान्तो भ्रातृणां सुखवांजितः ॥ १२ ॥
 वाल्पे पितृसुखैर्हीनो मध्ये मातृविर्वाजितः । हृदस्वभावयुङ् नित्यं तथाऽप्राप्तमनोरथः ॥ १३ ॥
 ईर्ष्यालू राजवाताच्च पापात्सर्वविदूषकः । जनानामप्रियकरो बहुशत्रुभयान्वितः ॥ १४ ॥
 स्वकार्यनिरतो नित्यं परकार्यविनाशकः । बहुपुत्रसुखैर्हीनोऽप्येकपुत्रेण संयुतः ॥ १५ ॥
 जन्माद्वात् पञ्चमे क्रूरग्रहयुक्तोऽत्र जन्मनि । गतागतधनैर्युक्तः शंकामात्सर्पसंयुतः ॥ १६ ॥
 एकशरीरभिराढ्यस्य प्रापश्चित्तं शृणुष्व वै । पलैरष्टमितैः कार्यो बाहुजस्तु हिरण्यमयः ॥ १७ ॥
 गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य विधानेन खगाधिप । कर्मप्रकाशने भक्त्या देवो वै पूजकाय च ॥ १८ ॥
 लक्ष्मीनारायणः कार्यः पलत्रयमितः शुभः । तथैवोमामहेऽश्च हिरण्येन यथाविधि ॥ १९ ॥
 पौडशैरुपचारैश्च पूजयित्वा विधानतः । मापन्नयमितो वाद्विः सूर्यः सौवर्णसंमितः ॥ २० ॥
 ब्राह्मणेभ्यो विधित्तेभ्यो देयाः श्रद्धाविवानतः । इदं सूक्तं जपेत्पश्चात्तद्दशांशुचित्तो भृशम् ॥ २१ ॥
 गायत्रौ, दशसाहस्रं त्र्यम्बकन्तु तथा जपेत् । उमामदेश्वरादीनां मन्त्रांस्तत्संख्यया जपेत् ॥ २२ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तिलैर्द्विधाद्य दक्षिणाम् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सर्पिण्यात्माननीक्षयेत् ॥ २३ ॥

एवं कृतविधेः सूत प्रायश्चित्तं यथोदितम् । नाथयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् ॥ २४ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्धिश्च संपदो वृद्धिमाप्नुयुः । नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ २५ ॥
 न तस्य पुत्रवृद्धिः स्यात् सम्पन्नापि विनश्यति । रिष्टं विंशमिते वर्षे तेनैव मरणं भवेत् ॥ २६ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं समुदाहृतम् । नवाशीतिमिताब्दान्तमन्ते सद्गतिमाप्नुयात् ॥ २७ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं तच्च जन्मशास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २८ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चभूय यामुने देशे पूर्वजन्मनि बाहुजः । राजमान्यः सुखैश्वर्यधनवाहनसंयुतः ॥ १ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः ॥ २ ॥
 वस्त्रान्नशय्यागोभूपासुवर्णानि यथाविधि । कार्तिक्यां पौर्णमास्यां च यमुनायां विशेषतः ॥ ३ ॥
 दीपा दत्ताः स्वगश्रेष्ठ श्रद्धया घृतपूरिताः । अथो भाविचलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ४ ॥
 द्विजस्य यज्ञविघ्नं हि कृतवान् दर्पमोहितः । ततो बहुहित्ये काले मूर्तिं प्राप्य यमालये ॥ ५ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ६ ॥
 गङ्गायाः पूर्वभागे च पुण्यदेशेऽतिविश्रुते । राज्ञां वंशे स्वगश्रेष्ठ गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ७ ॥
 नात्युच्चो नातिह्रस्वश्च नातिस्थूलो न सूक्ष्मकः । देवद्विजगुरूणाश्च पितुर्भक्तोऽतिबुद्धिमान् ॥ ८ ॥
 बहुभृत्यधनैश्वर्यसुखवाहनसंयुतः । देशेदेशेऽधिकाराढ्यः श्रीमान् भोक्ता प्रियंवदः ॥ ९ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तो बहुविद्यासमाश्रयः । राजप्रियो नीतिविच्च सर्वशत्रुनिर्घर्णः ॥ १० ॥
 पुत्रामित्रकलत्रार्थैर्युक्तः सर्वजनप्रियः । नैकस्त्रीसंयुतः कामी मातुराज्ञापवर्तकः ॥ ११ ॥
 जन्माङ्गात्पञ्चमे धूने शुभग्रहविलोकिते । गृहस्थे चन्द्रमसि च पितृस्थाने स्वगाधिप ॥ १२ ॥
 नूरावलोकनयुते स जातो मानवोऽत्र च । पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभी पापरतः क्वचित् ॥ १३ ॥
 यज्ञविघ्नोत्थपापाद्बै बाल्ये पितृमुखोऽज्ज्ञितः । विक्षिप्तोऽभूत्पिता तस्य यूनिभावे मृतोऽत्र च ॥ १४ ॥
 पुण्यापवादमंयुक्तस्तथा चिन्तासमन्वितः । शत्रुभीशङ्कया युक्तो गृहचेष्टोऽतिकोपनः ॥ १५ ॥
 मानापमानसाम्यश्च चित्तह्येरीः समन्वितः । चित्तस्थिरत्वरहितो गतागतधनैर्युतः ॥ १६ ॥
 लक्ष्णैरभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्पहम् । पत्नैस्त्रिभिः कर्मा ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ॥ १७ ॥
 गजेत्तल्लङ्घनैर्गन्धर्व्युष्णोपचारकैः । हिरण्यविधानेन विधिज्ञैश्च शक्तितः ॥ १८ ॥
 प्रदद्याद्दिनतापुत्र पूर्वपापैः प्रमुच्यते । रविर्मापमितो वद्विस्तथा सूर्यश्च वै स्वग ॥ १९ ॥
 हिरण्यश्च दातव्यस्तद्वर्द्धमितिकोऽपि वा । तत्तन्मन्त्राञ्जपेद्भक्त्या ह्ययुतस्य च संख्यया ॥ २० ॥
 होमयेत्तद्ग्रांशेन शक्त्या विप्रैश्च भोजयेत् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवन्धुभिः ॥ २१ ॥
 एवं निष्कृतिमापन्नः सर्वपापानोदिनीम् । नाथयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं क्वचित् ॥ २२ ॥
 सर्वं मनोरथाः पूर्णा भविष्यन्तीह जन्मनि । चतुस्त्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं तस्य न जायते ॥ २३ ॥
 पञ्चषट्शतमितेऽर्द्धे च रिष्टं नैव स्वगाधिप । द्विंशत्शतमितेऽयुः स्यादन्ते सद्गतिरिष्यते ॥ २४ ॥
 नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् । चतुर्विधं महारिष्टं भविष्यति न संशयः ॥ २५ ॥
 उदरे वातशूलेन मृतिस्तस्य भवेद्भ्रुवम । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र सर्वरोगैः प्रमुच्यते ॥ २६ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं तच्च तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशत्सप्तत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव 'आग्भवे सूत देशे गौडाभिधे स्वग । बाहुजो धर्मकर्मादयो बहुद्रव्यसमान्वितः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः । स्वर्णभूषणवस्त्रान्नगवादीनि प्रयत्नतः ॥ २ ॥
 अयो भावित्रलात्सूत ब्राह्मणेन तपास्विना । स्थापितं तद्द्वे द्वयं घटस्थं विनतात्मज ॥ ३ ॥
 व्यतीति बहुकाले तु ब्राह्मणेन महात्मना । याचितं तद्भनं तेन न दत्तं लोभमोहतः ॥ ४ ॥
 तदा तेन महाक्रोधाच्छापो दत्तः सुदारुणः । जन्मजन्मनि ते पाप वंशहानिर्भविष्यति ॥ ५ ॥
 ततोऽसी मृत्तिमापन्नो ब्राह्मणो विनातात्मज । बाहुजोऽपि मृतस्तत्र कुष्ठेन च दिनान्तरे ॥ ६ ॥
 यमलोकं समासाद्य भुक्त्वा पापफलं तथा । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यवशेषतः ॥ ७ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे जातः केदारमण्डले । बाहुजो राजसम्मानी किञ्चिद्विद्वत्समान्वितः ॥ ८ ॥
 नात्युच्चो नातिदीर्घश्च कृशाङ्गो रक्तपाण्डुरः । जनप्रियोऽतिमतिमान्स्त्वन्विग्रहसंयुतः ॥ ९ ॥
 पुत्रप्राप्तसुखैर्युक्तो मितदो दीर्घदर्शनः । पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् ॥ १० ॥
 मनोदुःखैः समायुक्तो दीर्घमात्सर्यसंयुतः । गतागतधनैर्युक्तस्तथा प्राप्तमनोरथः ॥ ११ ॥
 वाल्ये सुखसमायुक्तो युवभावेऽतिहेशमाक् । वार्धके सुखसंयुक्तो मध्ये मध्यसुखान्वितः ॥ १२ ॥
 ब्रह्मस्वहरणात्पापस्तच्छापात्तन्मृतेरपि । अपुत्रः पुत्रदुःखार्तो मृतभार्यः कदाचन ॥ १३ ॥
 जन्माङ्गात्पञ्चमे भावे धूने भाग्ये खगाधिप । क्रूरग्रहेण संयुक्तदृष्टे पुण्यास्तियते विधौ ॥ १४ ॥
 जातोऽप्यन्तरिपुच्छेऽदत्त्वात्समान्वितः । लक्षणैरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं शृणुष्व तत् ॥ १५ ॥
 पलमात्रेण कर्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्यमयः । गन्धपुष्पोपहारैश्च पूज्यो वै भक्तिभावतः ॥ १६ ॥
 कर्मप्रकाशिने सूत देयोऽभ्यर्च्य विधानतः । घृतपूर्णं घटं ताम्रमयं पलशतात्मकम् ॥ १७ ॥
 पलमात्रसुवर्णेन युक्तं पूजासमान्वितम् । दद्याद्देविदे सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ १८ ॥
 गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकन्तु तथा जपेत् । तथा वै ब्रह्मज्ज्ञानं जपेन्नियमपूर्वकम् ॥ १९ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तिलैराज्यपरिप्लुतैः । ब्राह्मणान्भोजयेत्तत्र शुभान्वेदविदस्तथा ॥ २० ॥
 पार्थिवान्पूजयेत्तद्विश्वमहादेवान्प्रयत्नतः । तद्दशांशेन होतव्यं तद्दशांशेन वै द्विजान् ॥ २१ ॥
 भोजयेद्विधिवद्भक्ष्या दद्याच्च बहुदक्षिणाम् । मदिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्तो मत्परायणः ॥ २२ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विद्वन्धुभिः । एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्मावनाशनम् ॥ २३ ॥
 न तस्य प्राप्तदोषोऽपि न चारिष्टभयं क्वचित् । नाधयो व्यापयस्तस्य न वा शत्रुभयं भवंत् ॥ २४ ॥
 न दारिद्र्यभयं किञ्चिन्न वातजभयं तथा । पुत्रप्रीत्राभिवृद्धिश्च जायते सम्पदेघतं ॥ २५ ॥
 स्त्रीसुखश्च तथाऽऽप्नोति जन्मन्यत्रैव चाण्डज । आपुरारोग्यमैश्वर्यमिन्नवन्तुसमाकुलम् ॥ २६ ॥
 दासदासीपशुवहुघोर्कैर्धान्यगोधनैः । महिषीछान्नवर्गैश्च सौभाग्यैरपि संकुलम् ॥ २७ ॥
 जायते तद्गृहं रम्यं स भवेद्राजवल्लभः । सुपुत्रबन्धुमान्सोऽपि कीर्दिमाप्नोतिऽचिगत ॥ २८ ॥
 नैवं करोति यो मोहाहोभाद्वा पापशोधनम् । न पुत्रसुखमत्रैव लभतं विनतासुत ॥ २९ ॥
 पञ्चाशद्वर्षके रिष्टं स प्राप्नोति चतुर्विधम् । प्रायश्चित्ते कृते त्वासुः कुसप्ततिमितान्दके ॥ ३० ॥
 जन्मादिमरणान्तं च स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वा स्वभार्या परमा सार्ध्वा सन्त्यज्य दुर्मतिः । प्रमादात्प्राग्भवे गच्छेदन्यस्त्रीं काममोहितः ॥ १ ॥
 सोऽत्र जन्मनि भोः सृत ग्रहणीरोगसंत्युतः । जायते म्रियतेऽवश्यं ब्राह्मणीगमनादिह ॥ २ ॥
 तदस्य पापशमनं मया नोक्तं खगाधिप । तस्मिन्वयसि तद्विष्ट भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चसत्स्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १५७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । सेह जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं सूत ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षट्सत्स्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १५७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी ह्यवधीत्पूर्वं मोहादर्शं खगाधिप । सेह जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
 सरस्वत्याश्च प्रतिमा सौवर्णा राजतां तथा । दद्याद्विद्विधित्वाय तदा स्यात्सुस्वराऽण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तसत्स्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १५७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात्परघृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 घृतघेनुप्रदानाच्च विधिना वेदपारगे । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसत्स्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १५७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । परपुंसि महाभाग ग्रहणीरुग्युताऽत्र सा ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायण त्विह । वैशाखे माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १५७९ ॥

अरुण उवाच ।

विप्रवंशे समुत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजान् रोगान्किञ्चिच्छोषघातनम् ॥ १ ॥
 किञ्चित्क्रोधश्च लोभश्च किञ्चिद्विचिन्तितमन्वितः । तस्य प्रिया सदाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 एकापत्यं भवेत्तस्य जायते मृतपुत्रकः । आदिपुत्रो मृतश्चास्यापत्यं भूयो न जायते ॥ ३ ॥
 येन कर्मविपाकेन सत्यं पश्य भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि मेधाविन्शूद्रवंशसमुद्भवः । व्यापारकृपिवाणिज्यं ब्रह्मवित्तेन स व्यधात् ॥ ५ ॥
 व्यनहारादिना तद्वै ह्यवर्धपदतन्त्रितः । कालेनैव मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वधितम् ॥ ६ ॥
 नापितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वं च गृहे रियतम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं खगेश्वर ॥ ७ ॥
 पश्चान्मृत्युवशं प्राप्तो नरपे रीरिपे गतः । ब्रह्मस्वभक्षणात्सुत वर्षाणां च सहस्रकम् ॥ ८ ॥
 पतितो नरपे घेरे यातना घट्ट मुक्तवान् ॥ ९ ॥

पश्चान्मानुष्यमापन्नो ब्रह्मद्रव्यप्रभावतः । इदं तृतीयं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १० ॥

निक्षेपहरणाद्वापि मृतपुत्रः प्रजायते । ब्राह्मणस्य विशेषेण ब्रह्मस्वं विपतोऽधिकम् ॥ ११ ॥
ऋणं प्रसह्य वै भुक्तमपि कल्पशताधिकम् । नरके पातयत्येव ब्राह्मणस्य विशेषतः ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणाञ्च नराणाञ्च निष्कृतिं सौख्यहेतवे ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः स वै कामहरः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः सन्ततिश्रेय इच्छता ॥ १४ ॥

यजुर्वेदमयं देवं यजुर्भिः शतरुद्रजैः । यजन्वै मुच्यते शीघ्रं पापादाकल्पसम्भवात् ॥ १५ ॥

रुद्रैकादशनीभिस्तु रुद्रैकादशकेन वा । जप्तेन तोपयेदेनं रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १६ ॥

तद्दशशेन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमन्वितम् । विधिवज्जुहुयाद्दह्नी तिलैस्त्रिमधुराप्लवैः ॥ १७ ॥

हरितालिपलाशान्धत्यसमिधो हवे हुनेत् । प्रतिकुद्रं प्रदातव्यं गोद्युग्मं रशानन्वितम् ॥ १८ ॥

केयूरकुण्डलाकल्पा मन्त्रपुस्तकमण्डलः । प्रतिकुद्रं शतं विमान् भोजयेत्सुसमाहितः ॥ १९ ॥

निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा मुख्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं नाशयेदयम् ॥ २० ॥

इतिहासपुराणोक्तसूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्विधिवचाक्षर्यं सभार्यः प्रीतिमावहन् ॥ २१ ॥

देवार्थिपितृमर्त्यानामृपीणाञ्च महीक्षिताम् । देवदानवगन्धर्वपिशाचोरगरक्षसाम् ॥ २२ ॥

सर्वेषां जीवजातीनामुत्पत्तिं शृणुयादपि । ऋपीणामृषिपत्नीनां वंशान्सर्वानुदीरितान् ॥ २३ ॥

एवं स त्रिविधात्पापान्मुच्यतेऽपत्यदुःखदात् । गुरुन्देवान्द्विजान्सम्पक् श्रद्धया समुपाचरेत् ॥ २४ ॥

एवं कृतविधिः सूत हरिवंशश्रुतार्थवान् । वाचकोपरि सन्तुष्टो भूमिद्रविणवासकैः ॥ २५ ॥

मुद्राकर्णाकृतवरां गां दत्त्वा च पयस्विनीम् । भूमिद्रविणवासाद्यैस्तोपयेदन्पद्मब्राह्मणान् ॥ २६ ॥

निष्कृतिं चैव कृत्वा तु सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ २७ ॥

जन्मक्रमेण जायन्ते दुःखान्यकृतनिष्कृतेः । दुष्टरुक्चानपत्यश्च प्रमेहार्ताऽप्यकिञ्चनः ॥ २८ ॥

कुनखी दद्रुलः पाण्डुरोगी जन्मक्रमाद्भवेत् । जलाग्निभीतिश्चोराञ्च राज्ञो वित्तव्ययाधिकम् ॥ २९ ॥

लकुटप्रावशस्त्रार्थैर्जायन्ते व्रणजार्तयः ॥ ३० ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्युत्तरपंचशताधिकतद्वह्नतमः ॥ १९८० ॥

- श्रीसूर्य उवाच ।

अय पूर्वदिने सूत प्राप्य भूमिं इमशनजाम् । मृतमेतं समालोक्य रात्रौ गत्वा ह्यतन्द्रितः ॥ १ ॥

पूजयित्वा चित्तां तस्य बलिमष्टविधं सजेत् । स्नानं कृत्वा मृदालम्भैर्यन्त्रैर्लक्षोद्भवेस्तया ॥ २ ॥

शतच्छिद्रघटं प्राप्य नानातीर्थोद्भवैर्जलेः । दीपमालादिने वापि प्रयोगं विधिना चरेत् ॥ ३ ॥

हरिवंशं ततः पश्चाच्छृणुयाद्विधिपूर्वकम् । दद्याद्विजेभ्यो विधिना नानाभक्ष्यफलानि च ॥ ४ ॥

स्वेच्छया भोजनं तेभ्यो दद्यादोपापनुचये । प्रयोगेऽनेन नार्यत्र बन्ध्या याति सपुत्रताम् ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तरपंचशताधिकतद्वह्नतमः ॥ १९८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसी वैश्यो ह्यत्र जन्मनि बाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागत्राक्षिमपीडनम् ॥ १ ॥

विशद्वेषं व्यतीते तु नेत्रभङ्गः प्रजायते । तद्रक्षार्थमहं बन्धे दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥

कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धैः पुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चासत्युत्तरपंचशताधिकतद्वह्नतमः ॥ १९८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ शूद्रश्चके मुष्कनिकुट्टनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
तेन कर्माजितेनात्र पंडश्चैवापवर्णजः । गवा पालनजात् पुण्यात् प्रागत सुखसंयुतः ॥ २ ॥
गोपीडनान्महापापात्तस्य नैवात्र निष्कृतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ठ्यशीयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १५८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता पूर्वं मोहात्परघृतं हरेत् । साऽत्र जन्मनि रोगेण नेत्रोत्थेन प्रपीडयते ॥ १ ॥
कुरुभेन्नादितीर्थेषु घृतधेनुप्रदानतः । मुच्यते सा महारोगान्नेत्रजान्नात्र सशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ठ्यशीयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १५८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीमवधीतपूर्वं भवे यो वै नराधिरः । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मयुतो भवेत् ॥ १ ॥
स्वर्णशूर्पा रोप्यसुरा घण्टाभरणभूषिताम् । सूक्ष्मकम्बलयुक्ताश्च दद्याद्देविदे सुत ॥ २ ॥
कृष्णगुल्मोद्भवा पीडा नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चाशीयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १५८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे याऽभवत्काचित् स्वर्णकारा खगाधिप । स्वधर्मनिरता सर्वदानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
तद्गृहे धान्यराशिं तु चङ्गी गौ समागता । ताडिता कुक्षिभागे तु लघुडेन भृशं सुत ॥ २ ॥
तत्ताडनान्महादुःख प्राप्ता गर्भातिभारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भपातसमन्विता ॥ ३ ॥
तेन कर्मविपाकेन सम्प्राप्योचितशासनम् । पुनः शूद्राऽभवच्चैव गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥
धनभृत्याश्वभोगाद्यैर्नावाभवसयुता । पुत्रसन्ततिहीना सा प्राग्गोघातादिपापतः ॥ ५ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविनाशनम् । कुर्याद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाकुले तथा ॥ ६ ॥
मार्गे तु धर्मतो यत्नात्प्रतिष्ठा कारयेद् बुधः । सस्थाप्य च शिवा तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥
होमयेच्च ततस्तत्र तिलानाज्ययुतानिह । भोजयेद् ब्राह्मणान्भक्त्या शिवपूजनतत्परान् ॥ ८ ॥
दद्यात्तथैव फणिला सर्वपापमणाशिनीम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ ९ ॥
नैव या कुरुते श्रुत्वा तस्याः सन्ततिवर्जनम् ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षडशीयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १५८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्प्राग्भवे सूत दुग्ध हरति मानवः । तत्काले पापवशतो बहुमूर्त्वी प्रजायते ॥ १ ॥
दुग्धधेनुप्रदानाच्च विधिना तत्र जन्मनि । बहुमूर्त्नान्महारोगान्मुच्यते गरुडाग्रज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्ताशीयुत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतम ॥ १५८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कश्चिद्व्रपापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽत्रैव बहुमूर्त्वरुजाकुला ॥ १ ॥

दुग्धधेनुः प्रदातव्या वेदवेदाङ्गपारगे । विधिना काश्यपेयात्र न पश्येद्दुग्धमूत्रताम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशतित्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्दातयेत्सूत महिषीं नवयीवनाम् । प्राग्भवे नियतं सूत कृष्णगुल्मैः स वाच्यते ॥ १ ॥
स नरो रत्नदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्थां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
अथवा महिषीदानाद्दिप्राय विधिनाऽण्डज । महिषीपापजादोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनव्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कनिकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य पण्डः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
ज्ञानान्नानकृते वापि निष्कृतिर्नात्र विद्यते । ब्रह्मयातान्महापापात्पण्डः स्याद्बहुजन्ममु ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नव्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव फलहृत्काचित्प्रमदा विनतासुत । पूर्वजन्मनि पुण्याऽपि बहुदानरता सती ॥ १ ॥
इह सा क्षत्रिया जाता प्रागापि क्षत्रियाऽण्डज । इह पुत्रविहीना सा फलहृत्पापजाद् दृढात् ॥ २ ॥
फलानां बहुदानाच्च चातुर्मास्येऽत्र नित्यशः । भोजनन्तु तदा पश्चात्कारयेत्स्वेष्टया द्विजान् ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्मात्फलहृत्पापनाशनम् । अमायां नारिकेलानि देयानि खलु शक्तितः ॥ ४ ॥
एवं हि सुतवृद्धिः स्याज्जीवनं चाब्दसप्ततिम् ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकनव्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दक्षिणारी पुमान् पूर्वं जन्मन्यत्र स्वर्गेश्वर । जायते भेदसा युक्तस्तदुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
कार्तिक्यामय वैशाख्यां दक्षिणेतुप्रदानतः । तस्माद्रोगाद्दिमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विनव्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीं दातयेन्नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
दद्यात्सामरणां सूत महिषीं यमदैवताम् । युगकम्बलसञ्छन्नां विधिना नवयीवनाम् ॥ २ ॥
सा मुच्यते महापापान्महिषीवधजात्सुत । दानेन तेन वै सूत कृष्णगुल्मं न पश्यति ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिनव्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेधात्प्राग्वृषभानां च नासाग्रस्य खगाधिप । नासाठेऽत्रोऽत्र तस्यास्ति घृनि भावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
नास्ति तन्निष्कृतिः कापि दक्षैर्दानशरीरपि ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्नव्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभागश्चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
 प्रेरितो दैवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्र वै निरतः सोऽथ चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 अथ तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महाघोरममृशुद्धं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
 स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परपक्षे कृते सूत स्वशरीरमयात्यजत् ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन महाचौर्येण चाण्डज । भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
 महाभूमिशुजां वंशे म्लेच्छानां चाजनि स्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागेऽत्र शतयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥
 देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
 सुखैश्वर्यसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुविद्योऽतिक्रूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 पापाहोभरतः क्रोधी नानाभैरवशासनः । रिष्टं पश्चिमिमे पञ्चहीने वर्षे खगाधिप ॥ ९ ॥
 महाकालनरादानात् सुवर्णस्य खगाधिप । सर्ववित्तपडंशेन महारिष्टहरं परम् ॥ १० ॥
 पञ्चाशीतिमितायुः स्याद्दत्ते कालनरेऽण्डज । प्रायश्चित्तेऽकृते तत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्सरे ॥ ११ ॥
 कालशेषेण रिष्टेन तत्क्षणं मरणं स्मृतम् । महाघोराहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् ॥ १२ ॥
 चिह्नं तत्र प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् । हृदि स्थलं शुभं पुत्र पडंगुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचनवत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिप्रहरणात्रारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । मेदसा पीडयते सा तु विनतानन्दवर्धन ॥ १ ॥
 दधिधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । मुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरक्षी निहते पूर्वभवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
 रत्नधेनुमहादानाद्विधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यक्षिजं रोगं कातरत्वं हि काश्यप ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तनवत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी काचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तथा ॥ १ ॥
 सा तद्दानान्महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महादानात्प्राक्कृतात्तु खगाधिप ॥ २ ॥
 तेन कर्मफलेनात्र चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषैर्द्विपिता चात्र युवभावे खगेश्वर ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहृत्पापशोधनम् । दीपा देया धृतेनात्र पूजयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
 द्विसुवर्णमिता भव्याः सम्पूज्याय महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तथा दीपैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 दद्याद्विजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १५९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टगन्धियुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥

मधुघेनुप्रदानाद्ब्रह्मणाप स्वगाधिप । हृष्टगन्धिकृताहोपान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवनवत्युत्तरपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कातराक्षी प्रजापेत चक्षुरोगात् स्वगाधिप ॥ १ ॥
घेनुं रत्नमयीं दद्यात्समुवर्णां विधानतः । न पश्यत्यक्षिरोगं सा तद्देचेन महादृढतम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः प्राग्जन्मन्यभूत्कश्चिन्नरो गजक्रियान्वितः । नानाबाह्वनभोगादयो दानात्सर्वमिदं सुत ॥ १ ॥
सप्तजन्मन्यसौ पण्डो भविष्यति स्वगेश्वर ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९०१ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नः शौर्योदार्ययशोधनी । राजमानविरोधी च नानासील्यरतः सदा ॥ १ ॥
किञ्चिद्भ्रातादिना पीडा जायते तस्य चोदरे । वातरक्तादि शिरसि जायते पक्षसंख्यया ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाचारा सुरुषा गुणशालिनी । प्रियभक्तिरता नित्यं दानदाक्षिण्यवर्तिनी ॥ ३ ॥
एकपुत्रप्रसूतिश्चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात्पुण्यं गतं शान्तिमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन पापं शाम्यति तत्त्रिधाः । विधानं च द्वितीयं सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो घनःकांस्यादिकारकः । ब्राह्मणो मित्रतां यातो बद्धव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
क्रयविक्रयकर्ता स विप्रद्रव्येण वर्धितः । कालेन महता वत्स स विप्रो निघनं गतः ॥ ७ ॥
मुक्तं सर्वं घनं तेन न तु किञ्चित्समर्पितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्मविपाकेन नानासन्नेविनाशनम् । ये चैतस्य मृताः पुत्राः स जातो ब्राह्मणः स्वयम् ॥ ९ ॥
इदं चतुर्थं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखकरी ह्येवं पुत्रहीना स्वगाधिप ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

मायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपतुल्यं हि पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विपेणीकौञ्चि म्रियते ब्रह्मस्वं कुलभक्षकम् ॥ १२ ॥
तस्य सन्ततिवृद्धचर्यं कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूमदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
कुर्यादष्टदलं पद्मं राजतं शुक्रतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमत्राणं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
मुशीतसलिलैः पूर्णं सरत्नौषधिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥
तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैणवं वर्तुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं पञ्चध्वजचन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥
तन्मध्ये स्थापयेद्बुद्धमूर्तिं निष्कृष्टयात्मिकाम् । सुवर्णस्य विशुद्धाश्च दद्याद्देवदेवादिने ॥ १७ ॥
प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् । शतमष्टोत्तरं विप्रान्द्रोणाः सतैव निर्मिताः ॥ १८ ॥
जातीपुण्यैः शुभैश्चैव लक्षपूजां शिवोपरि । सङ्कष्टान्मोचयेद्देवैर्दम्पती परिधापयेत् ॥ १९ ॥
एवं कृतविधेः सत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशपञ्चशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता मोहात्प्राग्भवे माक्षिक हरेत् । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गन्धाढ्या प्रजायते ॥ १ ॥
 मधुधेनुप्रदानाच्च व्यतीपातादिष्वसु । दुर्गन्धरोगात्सतत मुच्यतेऽत्र खगाधिप ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायषडुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ १६०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पण्डस्तु राजसम्मानी चेह जन्मनि चाण्डज । महादुष्टक्षयान्मुक्तो बध्वन्धनतत्परः ॥ १ ॥
 प्राक्कृतास्तु महादानात्सुखैश्वर्यधनान्वितः । महामानी महावृत्तः पण्डोऽगम्यातिसेवनात् ॥ २ ॥
 नात्र जन्मनि भोः सूत प्रायश्चित्त मयोदितम् । अगम्यागमन पाप प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायषडुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ १६०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मत्री सा मया प्रोक्ता या पूर्वं घातयेद्विजम् । सर्वं विचेष्टितं यस्माच्छृणु चात्र खगाधिप ॥ १ ॥
 अतया द्रव्यलोभेन सपत्न्या प्रातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारो दोषवर्जितः ॥ २ ॥
 तस्याः क्षिप्रं महादुष्टा बाल्ये कुष्ठान्विता सुत । अचिराज्जायते खर्जूः पितृगेहे स्थिताऽण्डज ॥ ३ ॥
 महादोषवती पापाज्जाताऽत्र धवनी खशे । भविष्यति महारिष्टमग्निदाहेन चाण्डज ॥ ४ ॥
 चतुर्विंशन्मिते वर्षे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षडुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ १६०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराह यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दन्तुरः सोऽपि काले तत्पापचिद्वितः ॥ १ ॥
 घृतकुम्भं यथाशक्ति दद्याद्विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षडुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ १६०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत शुडं मोहान्नराधमः । शुल्मोदरेण रोगेण सोऽत्र जन्मनि पीडयते ॥ १-॥
 शुडधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय च धीमते । शुल्मोदरसमुद्धृता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सत्तोत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ १६०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयो काचित् सती नारी कर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वं शत्रोर्दग्ध तथा गृहम् ॥ १ ॥
 तद्वाहाच्च महाभाग दग्ध सर्वं पुरं तदा । मृता सा यमराजस्य नियोगान्नरक गता ॥ २ ॥
 मुक्त्वा फलानि वै तत्र पुण्यपापोद्भवानि हि । सा शूद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पतिसेवया ॥ ३ ॥
 कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापनाशिनीम् । वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्करसयुतम् ॥ ४ ॥
 कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ १६०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मागागीदृमाह्वणः पश्चित्कृषिकर्मरतस्सदा । पूजकश्चातिथीना च भिक्षुकाणाञ्च यत्नतः ॥ १ ॥

तद्गृहे वृष-उन्मत्तस्तीक्ष्णशृङ्गो भयानकः । तेन तद्गृहभस्यापि प्राग्भवे विनत्तासुत ॥ २ ॥
 छित्त्वा नासाग्रमुष्कौ तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र जन्मनि तद्गृहत्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
 जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन स च तत्र खगाधिप ॥ ४ ॥
 धर्मात्पूर्वकृतास्तोऽपि सुवैश्वर्यधनान्वितः । दृढार्जितस्य पापस्य प्रायश्चित्तं न विच्यते ॥ ५ ॥
 पुत्रनादतिथीनां च भविष्याति च तद्गतिः । तीर्थोश्रयेऽत्र जनुपि मृत्युस्त्वस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
 आयुः पाष्टिमितान्दान्तं रिष्टं पञ्चाशदब्दकं ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज- । दन्तुरा सा भवेच्चैह तत्काले घातसम्भवे ॥ १ ॥
 ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं सदक्षिणम् । तद्दोषशमनायैव दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चिद्भवेत्लोभात्पुराभवे । कण्डूरोगेण सततं पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 स कुर्यात्तैलदानञ्च ब्राह्मणाय खगाधिप । कण्डूरोगप्रशमनं दत्त्वा तैलवट्टयात् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्गुभा । भर्तृत्यक्ताधिभिन्ना सा महारोपवती भवेत् ॥ १ ॥
 तथा महोपधैर्दिव्यैः पत्युः पुंस्त्वं विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽत्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥
 धूर्तः पापरो द्रष्टुः सर्वधर्मविवाञ्जितः । रोगयुक्तोऽतिदुःखार्तो न शुभां लभते गतिम् ॥ ३ ॥
 बहुजन्मस्वसौ पापोन्मुक्तो वै भवितोऽण्डज ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्ष्यार्थं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । इह जन्मनि पण्डः स्यान्नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
 न तस्य निष्कृतिः प्रोक्ता-जन्मनीह खगाधिप । स्वशरीरविबुद्धचर्यं येन भुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोदशोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् गुटे हरति कस्माचित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीड्यते सेद जन्मनि ॥ १ ॥
 गङ्गायां हि महाभाग गुडघेतुमदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्सन्माद्रोगात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुर्दशोत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्देश्योऽभवत्पूर्वभवे नेपालविश्रुते । चहुमिग्रमुत्तराङ्ग्यो हठी व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
 आराधनन्तु कृतवान्देव्या यः पूर्वजन्मनि । स्वास्त्रियं च मूर्ख्यां च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
 अन्यस्त्रियं वा अग्रमद्वयमिचारपरो दृढः । स तेन कर्मणा युक्तो गवो धर्मधुरं प्रति ॥ ३ ॥

शुभाशुभानि वै भुक्त्वा फलानीह महीतले । जातो भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
 देशे देशेऽतिविख्यातो घृणी धीमान्महायशः । स्वस्त्रीत्यागान्महापापाज्जायते स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥
 निष्कृतिं च वदामीह स्त्रीप्राप्तिमुखकारिणीम् । पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हैमिकां कार्यकारिणीम् ॥ ६ ॥
 पलपञ्चमितां लेख्यां रत्नैर्माल्यैरलंकृताम् । दद्याद्देवविधिज्ञाय सत्कुलीनाय चार्थिने ॥ ७ ॥
 प्रजापतिं तथा दद्याद्वाजतं त्रिपलात्मकम् । ब्रह्मदेवतमन्त्रेण गृह्णाति स महाद्विजः ॥ ८ ॥
 पश्चादष्टाक्षरं मन्त्रं सहस्रं पापशोधनम् । जपेद्दशसहस्रं तु सूर्यमन्त्रं महाबलम् ॥ ९ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तर्पयेत् । एवं यः कुरुते सूत सर्वपापविनाशनम् ॥ १० ॥
 प्रायश्चित्तं परं तत्र तस्मात्पापात्ममुच्यते । नैवं करोति यो मोहाब्जडधीर्देवघातितः ॥ ११ ॥
 स्त्रीमुखं लभते नैव रिष्टं पद्मेदकेऽब्दके । प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं चान्दसप्ततिम् ॥ १२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचदशोत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नृपं विना प्राग्यो हन्यान्मृगं हि विनतासुत । पण्डः स्यादत्र जनुपि तत्काले मृगघातजे ॥ १ ॥
 पापनाशकरां तस्य निष्कृतिं वक्ष्यहं सुत । दद्याद्गुरुं नवं तत्र स्वर्णनिष्कयुतं शुभम् ॥ २ ॥
 सहासनं सालंकारं पूजयित्वा विधानतः । वेदज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
 नाशमेष्यति खंजत्वं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशोत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतैलापहारिणी । सेह जन्मनि पक्षीन्द्र कण्डूरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 यथाशक्तिसुवर्णाढ्यात् तैलेदानाद्दिशेषतः । सा मोक्षयते महाभाग कण्डूरोगात्स्वगाधिप ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजप्रचारी वै काश्चिच्चारुणः पूर्वजन्मनि । भ्रम्यमूर्तिर्दंडो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
 राजपत्न्या महाबाहो रतिं चक्रे ह्यधर्मतः । गर्भं दधार वै राज्ञी भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा यमलोके स्वगाधिप । शिवपूजनजात्युण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
 देशे जाङ्गलजे पण्डः सर्वधर्मबहिष्कृतः । शिवपूजारीतो यस्मात्प्रागत्र धनभोगभाक् ॥ ४ ॥
 स्त्रीपुत्रमुखहीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भाढ्यां बडवां या वै हन्यात्पूर्वभवेऽण्डज । गर्भपातनद्दुःखार्तां स्वप्नाऽपि स्यात्तदेनसः ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं सूत शृणु बक्ष्यामि तत्स्वतः । दद्याद्दिप्राय तुरगं सुवानं भूषणान्वितम् ॥ २ ॥
 स्वर्णनिष्कयुतं चात्र पूर्वपापात्ममुच्यते । न पश्यति च गर्भोत्थां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ ३ ॥
 दानप्रभावात्पक्षीन्द्र स्वधत्वं नाप्नुयादिह ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६१९ ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले संसृत्वन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मेहादिपीडितोऽत्यर्थं कृशाङ्गः पाण्डुरद्युतिः ॥ १ ॥
ऊर्ध्ववातादिना पीडा बाल्ये स्याद् प्रहृणीगदः । तस्य भार्या सदाचारा विनीता भर्तृभक्तितः ॥ २ ॥
रक्तस्रावादिना पीडा जायते चोदरानिलः । गर्भश्च तस्या उदरे पिधानं प्रकरोति हि ॥ ३ ॥
द्वित्रैश्च पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्या विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तया गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
अतिकष्टाद्दैनतेय गर्भपातकृतागतः । अपरश्च कृतं कर्म व्यभिचार इतस्ततः ॥ ६ ॥
नानाद्रव्यापहरणं कुलयावाक्यलङ्घनात् । चौर्यवृत्त्या च तद्गत्रां दस्युसङ्गाच्च वै बहु ॥ ७ ॥
बहुवारं हि यद्रव्यं हतं तस्करमुद्धिना । भुक्तं ताभ्यां वैनतेय ब्रह्मस्रं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
कालेन तद्धनं भुक्त्वा पीडितौ दारुणैर्ग्रहेः । यातना बहुधा प्राप्ताः पश्वात्मानुपतां गतौ ॥ ९ ॥
किञ्चित्पुण्यप्रभावेण पापस्यास्य क्षयो भवेत् । निष्कृतिं तां वदामीह येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १० ॥
पूर्वजन्मनि या नारी नानागर्भान् हिनस्ति वै साञ्ज्यपमिह संतप्ता पापाद्दे निष्कृतिं चरेत् ॥ ११ ॥
नारी नियमसंवीता ध्रुवं स्याद् व्रतकांक्षिणी । सौम्यायनं समासाद्य मासे पक्षे शुभेऽहनि ॥ १२ ॥
तस्य पापस्य शान्त्यर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् । पयः खन्वतीं शान्तां वा सुरभिं शुभलक्षणाम् ॥ १३ ॥
शुद्धमानीय विधिवद् पूजयेत्तां समाहिता । इष्टतथ्यवसैः पानैर्भक्ष्यैः कण्डूयनैरापि ॥ १४ ॥
उच्चरैश्चैव गोघ्नानैः सा तां परिचरेत्सदा । रात्रौ दीपावलीभिश्च गन्धस्रक्चन्दनादिभिः ॥ १५ ॥
सुगीतमङ्गलध्वानैस्तदधःशाधिनी भुवि । प्राणयात्रां प्रकुर्वीत तस्यास्तु पयसाऽहनि ॥ १६ ॥
तस्यास्तु पञ्चगव्यानि ययान्यायं समश्नती । एवंव्रतपरा नारी मासिमासि तु संयता ॥ १७ ॥
तस्या धेनोः सवत्साया इष्टं समभिकाङ्क्षिणी । व्रतान्ते द्विजभाकार्यं समस्तगुणशालिनम् ॥ १८ ॥
अभ्यर्च्य पूजयेद्भक्त्या बस्त्रदानविभूषणैः । सम्पगभ्यर्च्य तां धेनुं मानयन्ती स्तनन्धयम् ॥ १९ ॥
कृत्वा च विधिवत्सर्वं तां दद्यादितिभाषिणी ॥ २० ॥

मन्त्रः ।

“ सुवर्णं शुद्धमाग्नेयं मापपोडशसंमितम् । ददेद्दं गां सवत्साश्च सर्वपापापनुत्तये ॥ २१ ॥
यन्मया कुलटावृत्त्या नाना गर्भा विधातिताः । नानामेदैः पातिताश्च गर्भा वै बहवो भुवि ॥ २२ ॥
कर्मभित्तैश्च सम्प्राप्तं गर्भपाताख्यद्रूपणम् । एनसस्तस्य नाशाय सवत्सां गां ददे प्रभो ॥ २३ ॥
इह जन्मनि बन्ध्यात्वं नाशमेतु समन्ततः । दानेनानेन सुरभेर्गोपालः प्रीयतां मम ॥ २४ ॥
भवेच्च त्वत्प्रसादेन गर्भो मे सुभगा यतः ” ॥ २५ ॥

एवमस्त्विति तां धेनुं समादाय सदक्षिणाम् । हिरण्यं रजतं ताम्रं विविधानि फलानि च ॥ २६ ॥
दापयेद्द्विजसुरगुणाय भूरिद्रविणदानतः । भोजयेच्च शतं विप्रात्रानात्रैः सक्तुपायसैः ॥ २७ ॥
एवं कृतविधिः सूत नारी स्याद्दुःखनाशिनी । बन्ध्यात्वान्मुच्यते सूत पुत्रप्राप्तियंशस्विनी ॥ २८ ॥

इति श्रीब्रह्मसंहितासंवादे कर्मविपाके अर्थाद्यो विशाल्युदरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिजुरगं घातयेन्नरः । बक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र प्रजापते ॥ १ ॥

स्वर्णाश्वदानाद्विधिवत्सर्वोपस्करसंयुतात् । वक्रकण्ठसमुद्भूतां पीडां नामोति मानवः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालघाती पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पादहीनो भवेत्सूत भृशं वाऽकृतनिष्कृतिः ॥ १ ॥
दद्यादश्वं सुवर्णाढ्यं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाय प्रयत्नेन सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

संकरः प्राग्भवे सूत बभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभी धर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
भ्रूरकर्म कृतं तेन दुष्टसङ्गेन चाण्डज । चौधेण गां परां नीत्वा क्षुधितोऽभक्षयत्युरा ॥ २ ॥
मृतः स तेन पापेन नानायोनिमुपागतः । स तीर्थमृत्युवशतो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
तीर्थमृत्युप्रसादाच्च धनपुत्रसमन्वितः । युवभावेऽण्डजश्चेष्ट चक्षुर्हीनो भविष्यति ॥ ४ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दशस्वर्णैस्तु सम्मिताम् । निर्मितां गां विधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
दद्याद्वै वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । गायत्रीं च जपेत्तत्र नियुतं वाऽयुतद्वयम् ॥ ६ ॥
होमयेच्च यथाशक्ति भोजयेच्च ततो द्विजान् । यः कुर्याद्विधिनैवेदमात्मदोषात्प्रमुच्यते ॥ ७ ॥
स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत् क्षत्री महाभाग पाञ्चाले देशके शुभे । नानाधर्मसमायुक्तो ग्रामताविश्रुतो महान् ॥ १ ॥
दुष्कृतं चरितं तन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । शूद्रायां च धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ २ ॥
यत्नः कृतो महांस्तेन नाभृद्गर्भस्य पातनम् । तथा हालाहलं पीतं लोकभीतेस्तु सा मृता ॥ ३ ॥
गर्भपीडा महत्पुत्रा बालकोऽपि मृतस्ततः । सहायपञ्चकेनेदं कृतं माकर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
धर्मणां संग्रहश्चायं गर्भनाशसमुद्भवः । ततो हि मरणं प्राप्तो बाहुजोऽथ सहाययुक् ॥ ५ ॥
सूर्यलोकं ततो गत्वा मुक्त्वा भोगाश्च शाश्वतान् । अशुभान्नरकान्भुक्त्वा स्वकृताद्दृढकर्मजान् ॥ ६ ॥
सोपशुभे महादानात्पूर्वजन्मनि मानद । स जातो यमुनातीरे बाहुजोऽप्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
गौरः कृशाङ्गो लम्बश्च धनसौख्यसमन्वितः । पितृमातृविहीनश्च लोभमोहरतः सदा ॥ ८ ॥
नैकस्त्रीसंयुतः कामी नानाविभवसंयुतः । धर्मादिदं तथा पापाद्भूतं पापरतः शठः ॥ ९ ॥
सकन्यो हृदि रुग्णश्च मनोदुःखसमन्वितः । शूद्रायां वीर्यदानात्पाकतद्दद्यात्त्राप्युत्तकः ॥ १० ॥
ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापापनोदिनीम् । पुत्रवृद्धिकर्ता धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धयर्थं गर्भधारणकारिणीम् ॥ १३ ॥
शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पल्लः पद्ममिर्तः शुभा । हिरण्ययी सगर्भा च पत्रलेख्या विधानतः ॥ १४ ॥
तदर्धेनायवा कार्या निजवित्तानुसारतः । गन्धपुष्पैरलङ्कृत्य सा देया पापनाशिनी ॥ १५ ॥

मापपञ्चमितो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्सौवर्णं पञ्चमापकम् ॥ १६ ॥
 राजतं च तथा दद्यात्सोमं सार्धपलात्मकम् । गायत्रौ दशसाहस्रं जप्त्वा तु विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥
 होमयेत्तण्डुलैः साज्यैः सर्पैः सतिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥
 पूर्वं कृतविधेः सूत पूर्वपापविनाशनम् । तस्य पुत्रविवृष्टिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १९ ॥
 अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते ययोदिते । रिष्टं पष्टिमिते वर्षे दारुणं शत्रुवैकृतम् ॥ २० ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं वर्षसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २१ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादिप्रमाणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायश्चतुर्विंशत्युत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । जाता सिंहलके देशे वैश्यपुत्री शुभानना ॥ १ ॥
 पत्युः सहायतस्तत्र तथा दत्तानि चाण्डज । कार्तिक्यां पौर्णमास्यां वै राहुग्रस्ते निशाकरे ॥ २ ॥
 भक्ष्यभोज्यानि बह्मणि सुवर्णाभरणानि च । भक्तियुक्तेन मनसा ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः ॥ ३ ॥
 ततो बहुतिये काले व्यापारार्थं गतः पतिः । ममुद्रे नौकया सार्धं निमज्ज्य मरणं गतः ॥ ४ ॥
 ततः सा स्त्रीसहायत्वात्प्रतिवेशिद्विजातिना । तद्वामवासिनैकेन कामिता कामलोभतः ॥ ५ ॥
 तथापि स्वीकृतो विप्रश्चान्योन्यप्रीतिभावतः । वैश्यायाः प्रीतिवशतो विप्रेण स्त्री विमानिता ॥ ६ ॥
 अनादरेण महता ब्राह्मणी ओकपीडिता । मृता हालाहलं पीत्वा ततो लोकापवादतः ॥ ७ ॥
 पूर्वस्त्रियाश्च साहाय्याद्विप्रस्त्यक्तस्तयाण्डज । ग्रामाध्यक्षो मृतस्तत्र तच्छोकादिमपुत्र्यः ॥ ८ ॥
 तद्रूपं वर्षान्सोऽपि पञ्चत्वं प्राप्तवान्स्वग । ततो बहुतिये काले वैश्यापि निधनं गता ॥ ९ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्तं पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता सुवज्राश्रुना ॥ १० ॥
 गङ्गायाः पूर्वभागे च खडाप्रान्ते हिमालये । गौरा मुरुषा नात्युच्चा नादिहत्वा शुचिन्विता ॥ ११ ॥
 प्रियंवदा शुभाङ्गी च व्रतानामनुकाङ्क्षिणी । सुशीला चतुरा दक्षा पितृमातृसुखान्विता ॥ १२ ॥
 भगिनीसौदरैर्युक्ता देवद्विजपरायणा । पुण्यादिर्दं तथा पापाहोभयुक्ताऽल्पपापकृत् ॥ १३ ॥
 मनोदुःखैः समायुक्ता तथाऽप्राप्तमनोरया । प्राग्भवे ब्राह्मणीत्यागात्पापात्तन्मरणोद्भवात् ॥ १४ ॥
 अहहत्यासमादृशोऽत्पापित्यक्ता किञ्चोरके । ईर्ष्यामात्सर्ययुक्ता च गूढचेष्टाभिरन्विता ॥ १५ ॥
 लक्ष्मणैरेभिराद्रवायाः प्रायश्चित्तं वदामि ते । पलेनैकेन कर्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्यमयः ॥ १६ ॥
 गन्धपुष्पैरलंकृत्य स देवो ब्राह्मणाय वै । गायत्रीदशसाहस्रं जपेन्मृत्युञ्जयं तथा ॥ १७ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् । अश्वत्यसेवनं कुर्यान्मदिने व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥
 पार्ष्णीयान्पुण्येष्टं महादेवान्निधानतः । एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ १९ ॥
 पतिपुत्रवती चासाविहैव भवति ध्रुवम् । नैव करोति या मोहाहोभाद्वा पापशोचनम् ॥ २० ॥
 भर्तुः सुखं न लभते चान्ते च नरकं व्रजेत् । पञ्चचत्वारिंशकेऽन्द्रे रिष्टं चाकृतनिष्कृतं ॥ २१ ॥
 घटे भोगयुते लभे सूर्यं सुखसमाश्रिते । चापे राहौ च जननं चापे राहौ मृतिस्तथा ॥ २२ ॥
 त्रिसप्तत्यब्दमायुः स्याद्दधुर्न च कृतनिष्कृतेः । रिष्टेनैव मृतिस्तस्या मृतं चाकृतनिष्कृतं ॥ २३ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ २४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्यादिप्रमाणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायश्चतुर्विंशत्युत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मन्यत्र कोविदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतद्वनिकटे दिग्गः ॥ १ ॥
 शूद्रकन्या च तेनैव हया पोडशवार्षिकी । मुक्ताऽतिकामलोभेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥
 स चाथ धर्मपुत्रस्य भुक्त्वा भैरवशासनम् । पूजनाच्छिवलिङ्गानां प्रागत्रापि च सद्गुरः ॥ ३ ॥
 पण्डस्तेन विपाकेन भातसर्वमनोरथः । राजप्रचारको धीमान्गजाश्वप्रतिपालकः ॥ ४ ॥
 महाधनो महोत्साहो महाविभवाविस्तरः । मृत्युश्चास्यात्र गङ्गायां पुण्याच्च शिवपूजनात् ॥ ५ ॥
 भविष्यति महाभाग पापान्ते चात्र सद्गतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुण्ठनतत्परः ॥ १ ॥
 सोऽश्वदानाद्दिधानेन ब्राह्मणाय खगाधिप । न पश्यति महापीडां पापजां पादसम्भवाम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो घातयेदर्जं ज्ञानात्प्राग्भवे विनतासुत । भक्ष्यार्यं सोऽत्र जनुषि पुरुषोऽङ्गाधिको भवेत् ॥ १ ॥
 न तस्य निष्कृतिर्दुष्टपापस्यात्र च काश्यपे । आरब्धस्य क्षयो नास्ति विन्मये शतधा कृते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि पृच्छकस्य विचेष्टितम् । प्राग्भवे यामुने देशे बाहुजो धर्मसंयुतः ॥ १ ॥
 राजप्रचारी शूरश्च मन्त्रकार्यविचक्षणः । स्त्रीपुत्रधनसंयुक्तो भृत्यवाहनसंयुतः ॥ २ ॥
 राजसेवापरो नित्यं सन्धिविग्रहसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ ३ ॥
 सिद्धान्तानि महाभाग भिक्षुकेभ्योऽतिभक्तितः । वदान्यो नीतिवित्प्राज्ञो वृद्धाशिष्टैः समन्वितः ॥ ४ ॥
 कृतवान्ब्राह्मणोद्गाहं विधानेन खगाधिप । अथो भाविबलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ५ ॥
 बालकेनाष्टवर्षेण राजाश्रितपुरोधसः । क्रीडने प्रस्तरक्षेपान्मारितो राजबालकः ॥ ६ ॥
 ततो राजाज्ञया क्षत्री विपदानेन बालकम् । ब्राह्मणस्य जघानाय ब्राह्मणः पुत्रशोकतः ॥ ७ ॥
 मृतस्तेन महाभाग घोरं पापमुपाजितम् । स तेन कर्मणा युक्तो गतो वै यमशासनम् ॥ ८ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं मुक्तं पापात्पापफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पर्वते त्विह ॥ ९ ॥
 राजपुत्रो ह्युग्रसंज्ञो गङ्गायाः पूर्वभागतः । जन्मलग्नादितो राशी रन्ध्रे पापग्रहान्वितः ॥ १० ॥
 अने शुभांशो नीचस्थे जीवे वृषगते शनौ । नातिकृशो नातिकृशौ वदान्यः प्रियभाषणः ॥ ११ ॥
 सर्वभयपुत्रो पीरः शोभनो राजबल्लभः । पुण्यादिर्दं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ १२ ॥
 फदाचिद्रोगयुक्तश्च चपलोऽल्पाशनोऽण्डज । लक्षणैरेभिरादधस्य प्रायश्चित्तमथो शृणु ॥ १३ ॥
 पलमानं भुवर्णेन कुर्याद्ब्राह्मणबालकम् । तथा पञ्चपलैः सोमो रजतस्य खगाधिप ॥ १४ ॥
 दशमापमितः पेटुर्विधानेन हिरण्यमयः । पोडशैरुपचारैस्तु पूजयित्वा विपानतः ॥ १५ ॥
 कर्मप्रकाशकं विभ्रं पूजयित्वातिभक्तितः । तस्मै दद्यात्सुवर्णाद्यैर्वस्त्राद्यैर्भूषिताय च ॥ १६ ॥
 तदर्पमितकं वापि निजविद्यानुसारतः । महामृत्युन्नयं मन्त्रं लक्षमानं जपेत्तथा ॥ १७ ॥

तदर्थं वा महाभाग सोममन्त्रं जपेत्तया । गायत्रीमष्टसाहस्रं तद्दशांशेन होमयेत् ॥ १८ ॥
 कुण्डे वा स्थण्डिले वापि तिलैस्त्रिमधुराण्डुतैः । ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १९ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं प्रोक्तं पूर्वजन्माघनाशनम् । आयुःकीर्तिघनारोग्यविद्यालक्ष्मीपशःप्रदम् ॥ २० ॥
 सर्वांरिष्टहरं पुण्यमाधिव्याधिविनाशनम् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापमोहितः ॥ २१ ॥
 तस्यारिष्टभयं घोरमष्टमेऽन्दे मृतिप्रदम् । नवाशीतिमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ २२ ॥
 भागीरथीतटे पुण्ये वैशाखे निधनं ध्रुवम् । अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते खगाधिप ॥ २३ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्यान्न गतिं च शुभां लभेत् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् ॥ २४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनत्रिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि कर्मणां कारणं महत् । पृच्छकस्य खगश्रेष्ठ पूर्वकर्मविचेष्टितम् ॥ १ ॥
 जातोऽसौ यामुने देशे शूद्रवंशसमुद्भवः । घातुर्कास्यादिकर्ता च कृषिवाणिज्यकारकः ॥ २ ॥
 ब्राह्मणस्य धनेनैव सर्वं वै वर्धितं धनम् । ब्राह्मणे मित्रसम्भूते विनतानन्दवर्धन ॥ ३ ॥
 पुण्यक्षेत्रेषु तीर्थेषु छानदानादिशक्तितः । कृतवानुपकारं च ब्राह्मणानां प्रपन्नतः ॥ ४ ॥
 अय तन्मित्रसम्भूतो द्विजो हि निधनं गतः । तद्वनं तस्य पुत्रेभ्यो न दत्तं द्रव्यलोभतः ॥ ५ ॥
 ब्रह्मस्वहरणं तेन कृतं वै लुब्धचेतसा । महापापं कृतं तेन ब्रह्मस्वहरणाभिधम् ॥ ६ ॥
 क्षुधया दुःखिता वाला द्विजस्य हि मृतिं गताः । ततो बहुतिये काले शूद्रोऽपि निधनं गतः ॥ ७ ॥
 सुक्त्वा पापात्पापफलं पुण्यात्स्वर्गं च शान्धतम् । पूर्वपुण्यप्रभावेण जातोऽत्र स वणिक्सुतः ॥ ८ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे गङ्गायाः पूर्वभागतः । स कृष्णगौगे मतिमान्नात्युच्चो न लघुघृणी ॥ ९ ॥
 धनवाहनसंयुक्तो भृत्यदासीसुखान्वितः । स्वधर्मनिरतो दक्षो राजमान्यो बहुम्रियः ॥ १० ॥
 सहोदरयुतो धीरो बन्धुस्त्रीमित्रसंयुतः । पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥
 धूर्तः शठो महाक्रोधी मनोदुःखसमन्वितः । ब्रह्मस्वहरणात्पूर्वं जातपुत्रविनाशकः ॥ १२ ॥
 लक्षणैरोभिरादृचस्य प्रायश्चित्तमतः शृणु । लक्ष्मीनारायणं कुर्यात्त्रिपलैश्च हिरण्यपन्न ॥ १३ ॥
 तथा पलेन विज्ञेशं तथा सूर्यं खगाधिप । षोडशैरुपचारैश्च समभ्यर्च्य यथाविधि ॥ १४ ॥
 दद्याद्विधिविदे सूत ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । गायत्रीमष्टसाहस्रं जपेन्मृत्युञ्जयं तथा ॥ १५ ॥
 अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं गाणपत्यं खगेश्वर । तथा जपेत्सूर्यमन्त्रं तदन्ते दोन्देत्तिष्ठैः ॥ १६ ॥
 तत्तद्दशांशतो विप्रान्भोजयेच्छक्तितोऽण्डज । पूजयेत्क्षरुद्रान्च पार्ष्वान्च त्रिविद्वा खग ॥ १७ ॥
 महिने तु व्रतं कुर्यात्क्षिप्रद्वासमन्वितः । एवं कृते खगश्रेष्ठ प्रायश्चित्ते विवानतः ॥ १८ ॥
 न तस्य पुत्रमरणं नाधयो व्याधयोऽपि च । त्रिसप्ततिमितायुः स्याद्भद्रवाज्रपदं च ॥ १९ ॥
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोषनम् । तस्य पुत्रा न जीवन्ति निर्वन्द्यैव जायते ॥ २० ॥
 द्यूनपञ्चाशद्वन्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति । प्रायश्चित्ते कृते सूत रिष्टं नैव प्रवाचने ॥ २१ ॥
 सिंहे शनी तथा जातो मकरस्थे मृतिर्भवेत् ॥ २२ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बैनेये महाबाहो शृणु चास्य विचेष्टितम् । प्राग्भवं यद्वन्दे देवो हि धनवन्तुः
 शिवपूजारतो नित्यमन्नदानादयानिधिः । व्यासः ब्रह्मस्य मृत्युञ्जयं

स्त्रीभ्यां तत्सोदराभ्यां हि युक्तो नीतिविक्षणः । पण्डोऽपि पूर्वपापाच्च स्त्रीसङ्घतिविवर्जितः ॥ ३ ॥
 अथो भाविचलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । ब्राह्मणस्य च शिष्टस्य साहाय्येन हि यः कृतः ॥ ४ ॥
 व्यापारो ब्राह्मणद्रव्यैः स्वधनं वर्धितं खग । ततोऽसौ वञ्चितो विप्रो धनं किञ्चिन्न दापितम् ॥ ५ ॥
 स्त्रियोः सोदरयुग्मेन मिलित्वा पापमोहितः । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो मुखजस्तिवह ॥ ७ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे गङ्गायाः पूर्वभागतः । पापे पञ्चमभावस्ये जीवे कर्कटगे तनौ ॥ ८ ॥
 द्वादशत्ये सुधांशी तु नात्युच्चो न लघुर्घृणी । श्यामगौरस्वरूपश्च मितदो लोभवर्जितः ॥ ९ ॥
 शिवपूजनजात्पुण्याद्ब्राजमान्यो यशोऽन्वितः । पित्रोः सुखयुतो भृत्यदासीमित्रसुसंयुतः ॥ १० ॥
 धनी वाहनभोगाद्यो बहुग्रामाधिपः सुखी । अन्नदानान्महापुण्यो विद्यावाचीतिवित्तमः ॥ ११ ॥
 बहुस्त्रीसुखसंयुक्तो ब्रह्मण्योऽतिप्रियंवदः । पुण्यादिद् तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ १२ ॥
 ब्रह्मस्वहरणात्पापाज्जातपुत्रविनाशकः । यौ सहायी महाभाग ब्रह्मस्वहरणे खग ॥ १३ ॥
 तौ तु गर्भाच्च्युतौ वत्स स्त्रियो तेषुपि तथा मृते । ब्रह्मस्वं पक्षिशार्दूल स्त्रीपुत्राणां विनाशकम् ॥ १४ ॥
 हठी पापक्रियायुक्तो धूर्ता मानी रुजान्वितः । द्वाविंशतिमित्वादे वै जातपुत्रविनाशकः ॥ १५ ॥
 लक्ष्मणैरभिराढचस्य प्रायश्चित्तमतः शृणु । लक्ष पार्थिवलिङ्गानां पूजयेत्पुत्रपीत्रदम् ॥ १६ ॥
 लक्ष्मीनारायणं कुर्यात्पलत्रयमितं शुभम् । हिरण्यमे तथा लेख्यपत्रे च चतुरस्रके ॥ १७ ॥
 मापपञ्चमितो वद्विस्तथा चैव हिरण्यमयः । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्दोषैर्वस्त्रैर्विशेषतः ॥ १८ ॥
 पूजयित्वा प्रतिष्ठाप्य श्रद्धाभक्तिसमन्वितः । ब्राह्मणाय प्रदद्याद्दे पूजयित्वा कुटुम्बिने ॥ १९ ॥
 गायत्रीमष्टसाहस्रं जपेन्मृत्युञ्जयं तथा । होमयेत्तद्दशांशेन शक्त्या विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २० ॥
 मदिने तु विशेषेण व्रतं कुर्यात्समाहितः । अथवा हरिवंशं तु दशावृत्त्या विधानतः ॥ २१ ॥
 शृणुपाद्वाचकायापि गोभूवस्त्राणि दापयेत् । एवं कृतविधेः सूत न पुत्रमरणं भवेत् ॥ २२ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुमयं भवेत् । जगायां यत्कृत पापं ब्रह्मस्वहरणात्मकम् ॥ २३ ॥
 तत्कृतं न महारिष्टं द्विचत्वारिंशकेऽब्देके । न प्राप्नोति गतिस्तस्य शुभा चैव भवेत्तथा ॥ २४ ॥
 वेदाशीतिमितान्दायुर्विनतानन्दवर्धन । नैवं करोति यो मोहाद्धोभाद्वा पापशोधनम् ॥ २५ ॥
 रिष्टेन निधनं याति न च पुत्रसुखं लभेत् ॥ २६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणस्यवादे कर्मविपाके अष्टम्याय एकत्रिंशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतम ॥ १६३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवत् प्राग्भवे विप्रो ग्रामवासी जनाश्रितः । चोराधिपो महोन्नश्च तत्संसर्गी खगाधिप ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन ग्रहणे दानानि विनतासुत । गोभूम्यश्वादिकान्येव ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 स भुक्त्वा नरकान्वोरान्पापात्पुण्याच्च शाश्वतार्त्रे । स्वर्गात्परिवर्तभागे तु स जातः पादजोऽधुना ॥ ३ ॥
 वामनो गजसम्मानी महोन्नो मन्त्रपासगः । पुत्रहीनोऽप्यमी शूद्रः परवित्तस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥
 भवन्त्यत्र च वै पुत्रा म्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 शृत्वा वेदघटान्मृत सौवर्णान्मृतपूरितान् । तद्भावे गजताश्च विभेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हरिवंशं विधानेन शृणुपाद्भक्तितोऽण्डज । रीद्रमतं चरेत् पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥

यो न कुर्यादिदं- श्रुत्वा नरः पुत्रविवर्जितः । जायतेऽत्रैव पक्षीन्द्र- कुर्याच्च सुतवर्धनम् ॥ ८ ॥
अथाशीत्यब्दमायुर्वै जायते कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीद्वन्द्वस्यारणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायो द्वात्रिंशदुत्तरपदशताधिकसहस्रतमः ॥ १६३२ ॥

अरुण उवाच ।

क्षत्रवंशे समुत्पन्नो देहे वातरुजा युतः । गुल्माद्या ह्यदरे वाधा शिरोर्तिर्जायते तदा ॥ १ ॥
व्यापारो निष्फलस्तस्य किञ्चित्सेवादिना भवेत् । तस्य भार्याद्वयं चास्ति किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥ २ ॥
अन्योन्यद्वेषभावाच्च किञ्चित्प्रीतिकरी परा । मृतवत्सा कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
एको गर्भो स्थिरीभूतो न प्रसूतिर्न पातनम् । केन पापप्रभावेण कथय त्वं दिवाकर ॥ ४ ॥
श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं वेददेवपरायणः ॥ ५ ॥
अन्योन्यद्वेषभावाच्च वर्तते च निरन्तरम् । काश्चिद्विप्रस्तदभ्याशे वेदशास्त्रार्थसाधकः ॥ ६ ॥
कदाचिद्वैवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । तं द्विजं लंघयामास शूद्रो म्लेच्छजनैः सह ॥ ७ ॥
किं कर्तव्यविमूढस्तु ब्राह्मणो भार्यया सह । भर्तृनैस्तर्जनाद्यैस्तु तद्ग्नं शूद्रकोऽहरत् ॥ ८ ॥
दिनैः कतिपर्येव भूयो वै ब्राह्मणस्य हि । लंघनाय मार्ते चक्रे ब्राह्मणो भार्यया सह ॥ ९ ॥
म्लेच्छभीतिसमाविष्टो विशेषक्रोधसंकुलः । तदर्थमपि प्राप्तश्च ह्यात्मघातं चकार ह ॥ १० ॥
गर्भयुक्ता ब्राह्मणी वै भर्तारं पृष्टतोऽन्वगात् । हतं तस्यापि सर्वस्वं म्लेच्छराजेन वै तदा ॥ ११ ॥
किञ्चित्कालानन्तरं वै शूद्रो म्लेच्छेन मारितः । तत्रैव कर्मणा वत्स वर्षोर्बुद्धसहस्रशः ॥ १२ ॥
पपात नरके घोरे शूद्रः पीडायुतस्तदा । पश्चान्मानुष्यमापन्नो दानधर्मप्रभावतः ॥ १३ ॥
इदन्तु तृतीयं जन्म शूद्रवंशसमुद्भवम् । तेन वै कर्मणा सुक्तो ह्यपत्यं नैव जायते ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

मायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां हितकाम्यया ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थे सम्बृत्तरं सेवां कुर्यातां तौ च दम्पती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्वाहनं तथा ॥ १६ ॥
तावन्निष्कृतयो भूपः कर्तव्याः क्रमतः शुभाः । सुशुभे भूपदेशे तु गोमयाद्युपचर्चिते ॥ १७ ॥
कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशोऽर्चयेत् ॥ १८ ॥
सौवर्णं राजतं पद्मं सायुधं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्घृणैर्गन्धैश्च कुसुमादिभिः ॥ १९ ॥
जनन्या सहितं भूयं प्रद्युम्नायांस्तथार्चयेत् । चारुदेहं चारुवाहुं चारुयुतं यशस्विनम् ॥ २० ॥
श्रीवत्सांकं पीतवस्त्रं सुवाहुं पूजयेत्क्रमात् । पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसिकोविदैः ॥ २१ ॥
पुण्ड्रैः स्वगन्धधूपैश्च ह्यर्चयेद्विष्णुधारणैः । तद्विप्रासोय तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि नित्यशः ॥ २२ ॥
तद्विप्रासोय तद्विष्णोरतो देवास्तथा विभोः । अतो देवा अवन्त्विति भावेनाद्योत्तरं इनेत् ॥
होमान्ते विप्रभोज्यान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

॥ यन्मया पापभावेन कर्माधेन दुरात्मना । म्लेच्छराज्ये तु व्यापारे बहु वै दुष्कृतं कृतम् ॥ २४ ॥
ब्राह्मणानां हतं द्रव्यं भयभर्तृनतजनैः । द्रव्यापहरणात्प्राप्तं दुःखं नानाभवान्तरे ॥ २५ ॥

स्विरगर्भमृतापत्यत्वादि प्रातं सुदुःसहम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं सम्प्रददे त्विदम् ॥ २६ ॥
 स्वस्त्यास्त्विति च तत्रोक्त्वा कोदादिति विसर्जनम् । सर्पिष्णात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवन्धुभिः ॥ २७ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । हृदुःखं दीर्घनिःश्वासो लोचने चाक्षुर्काशिते ॥ २८ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्थैर्घातः स्यादुपलेखनात् । जलाकुलत्वं स्पशोऽग्नेस्तादृशा व्रणसम्भवाः ॥ २९ ॥
 नार्यङ्गे विकृतव्याधी मुखे तिलव्रणादिकम् । पितृष्वसृमातुलान्योर्विषवार्तिः स्तुपादिषु ॥ ३० ॥
 स्वकुले प्रेतजा पीडा दुःखं चैव ह्यपत्यजम् । कर्मानुसारजो व्याधिश्चिद्रं तस्य सहायवत् ॥ ३१ ॥
 स्वकुले वापि वर्तन्ते पतिता ब्रह्मचारिणः । एवं तु लक्षणैर्व्याप्तं प्रायश्चित्तं ततो वदेत् ॥ ३२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं ह्याभीरजा काचिद्भूद्रुर्लपायणा । महद्भिर्गोधनैर्युक्ता गवां पालनतत्परा ॥ १ ॥
 गावस्तृपार्ताः सततं प्रपायां प्रेरितास्तया । निदाघकाले सम्प्राप्ते बहिर्ग्रामाजलाश्रये ॥ २ ॥
 अध्यान्यगावः सततं तस्मिन्नेव जलाशये । शनैः पानं प्रकुर्वन्त्यो जलं शीतलमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 ताडितास्ता भृशं गावो लकुटेन दृढेन वै । तत्रैका उपया युक्ता ताडितापि भृशं तथा ॥ ४ ॥
 नच त्यक्तं जलं सूत गर्भभारान्विता यतः । तस्मिन्काले तदीयस्तु पतितो गर्भसंस्थितः ॥ ५ ॥
 यत्सस्तत्ताडनादाशु मृतश्चाप्यबलः क्षणात् । विवेष्टितमिदं यस्याः सा वै जाता भवेत्पुना ॥ ६ ॥
 नानाविभूतिसंयुक्ता नानापशुभिरन्विता । सुखभोगधनैर्धान्यैर्वाञ्छितार्थान्विता सुत ॥ ७ ॥
 नागोसेवनजातपुण्यात्सर्वं पुण्यफलं त्विदम् । अयात्र गर्भपूर्णत्वे युवभावे खगाधिप ॥ ८ ॥
 न धारयति सा गर्भं तद्दुःखेनाकुला भृशम् । एवं वर्षत्रयं यावन्मोचयिष्यति वै सुत ॥ ९ ॥
 रिष्टमन्दप्रये सुत बालवत्सवधादिह ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । उपकाराय लोकानां यतस्त्वं सर्वदर्शिवान् ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दद्यादां कपिलामेफां स्वर्णशृंगादिकान्विताम् ॥ १२ ॥
 विप्राय वेदविदुषे तद्दोषप्रमनाय च । सुवर्णार्थमितां तद्वल्लेख्यां गां गर्भसंयुताम् ॥ १३ ॥
 दद्यादेदविभ्रजाय पूर्वपापात्प्रमुच्यते । भोजयेत्तु यथाशक्ति विमान् वै होमयेत्तिलान् ॥ १४ ॥
 मुच्यते गर्भदोषाच्च नात्र कार्या विचारणा ॥ १५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

षभूव पादजः षश्विद्गुर्जेरं विनतासुत । धर्माधर्मसमायुक्तो देवतातियिपूजकः ॥ १ ॥
 पशुभक्तिरसौ नित्यं दानानि विधिपूर्वकम् । दृष्टानि तेन शिष्टेभ्यो ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 देवाच्छतृष्टं गत्वा कृतं कर्म सुदारुणम् । रोगिपुत्रः पुग सुत पादभागे तु घातितः ॥ ३ ॥
 भृन्तेनापि च तीक्ष्णेन दिवा वै म्रुक्मणेना । त मृत्तन्तेन दुःखेन सग्माता लोकपुत्रिणी ॥ ४ ॥
 पुत्रदुःखान्मृता गापि दशैः प्रापं दि दारुणम् । यथा पुत्रविहीनाई गच्छामि च यमालयम् ॥ ५ ॥
 एतेषु पुत्रशोभाशो जन्मजन्मनि यास्पति । ततो वदति ये काले गतोऽर्ति यमशासनम् ॥ ६ ॥

धर्मात्स्वर्गफलं सुत्तवा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो सुखजोऽधुना ॥ ७ ॥
 विपादानिकटे देशे वृषलभ्रे विधी स्थिते । श्यामाङ्गो धृतरः क्षीणः प्रभुर्देशात्ने रतः ॥ ८ ॥
 बहुसङ्गेन संयुक्तो मित्रप्रियसमन्वितः । मानभोगसुखैश्वर्यसम्पन्नो लोभसंयुतः ॥ ९ ॥
 धर्मात्स्वर्गफलं सूत-भृशं पापफलं शृणु । क्रूरचेष्टो महालोभी सदा मात्स्वर्गसंयुतः ॥ १० ॥
 जातपुत्रविहीनोऽसाविह जन्मनि जायते । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविशोधनम् ॥ ११ ॥
 लोकानामुपकाराय शृणु सूत प्रयत्नतः । पलैर्देशमितैः कुर्याद्राजतं वाहुं सुत ॥ १२ ॥
 तन्मातरं च सौवर्णीं पलैकेन मितां शुभाम् । पत्रे लेख्यां शुभाकारां ययोपस्करसंयुताम् ॥ १३ ॥
 पूजयित्वा तु गन्धाद्यैः षोडशैरुपचारकैः । सूर्यभक्त्या शान्ताय तां दद्याद्वि कुटुम्बिने ॥ १४ ॥
 पलपञ्चमितं रीकमं कुर्याद्धरिहरात्मकम् । तथैव गणनायं च लेख्यं पञ्चोपचारकैः ॥ १५ ॥
 संपूज्य विधिवद्दद्यात्सर्वपापविशुद्धये । अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं वैदिकं सूर्यदैवतम् ॥ १६ ॥
 जपेदष्टसहस्रं तु यथाप्रणवपूर्वकम् । गायत्री पञ्चसाहस्रं दृष्टपापविमोचनीम् ॥ १७ ॥
 कुर्याद्धौमं दशांशेन पश्चाद्वाह्यगभोजनम् । एवं कुर्याद्विधानेन प्रायश्चित्तं यथाविधि ॥ १८ ॥
 न प्राप्नोति तदा रिष्टं पदत्रिंशद्वे प्रकीर्तितम् । पञ्चवेदमिताब्दान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्रिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानादवधीयश्च पूर्वजन्मन्यजां शुभाम् । भविष्यत्यत्र पुरुषोऽभ्यधिकान्नः कदाचन ॥ १ ॥
 कस्त्वरिकापलं दद्यात्स तत्पापविनाशनम् । अजमेकं च वज्राद्यं सुच्यते च तदेनसः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पदत्रिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहहारी तु पुरुषश्चेह जन्मनि मानद । वर्वराङ्गारोगेण पीडयते नात्र संशयः ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं लोहं विधिना पापशोधनम् । प्राजापत्यं चरेदेकं ततो वाऽनशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वमनोरथैर्युक्ता काचिदासीन्मनोरमा । प्राग्भवेऽण्डज तत्सर्वं चोष्टितं शृणु रामप्रतम् ॥ १ ॥
 नकुलानां विले गत्वा चालिता वह्निवालुका । पूरितं च तथा सर्वं तद्वह्नेष्टितं तृणैः ॥ २ ॥
 मृतः स तेन दाहेन नकुलः सकुलः रग । मापि मृत्युवशं प्राप्तां सुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ३ ॥
 पूर्वं शातदृजे देशे ह्यभूत्त्र च पर्वते । पूर्वं राजकुले जाताऽत्रापि राजकुले सुत ॥ ४ ॥
 दानप्रतादिजातपुण्यादथ पापफलं शृणु । सर्वं तद्देशजाः सूत तदग्रे मरणं मतां ॥ ५ ॥
 जीवने ह्युत्सवपूर्णाया वर्षमष्टोत्तरं शतम् । न मुच्यते महापापादृद्वाजन्मत्रयेऽपि वा ॥ ६ ॥
 कुरुक्षेत्राधिवासाच्च पापं नश्यति साम्प्रतम् ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

लोहं हरति याऽन्यस्य नारी बुद्धिविवाजिता । इह जन्मनि सा नारी वर्वरांगान्विता भवेत् ॥ १ ॥

पौरुषेण तु सूक्तेन यावत्पौडशमं रमया । अश्रुत्यसमिधस्तिन्त्रो जुहुयात्पौडशैव तु ॥ २५ ॥
 पुनर्गर्भं ततो दुत्वा जुहुयाच्च चरुं तथा । होमान्ते द्विजभोज्यान्ते दानमेतत्समाचरेत् ॥ २६ ॥
 हिरण्यमूर्धति वासांसि धेनुं वत्ससमन्विताम् । विप्रस्योद्वाहनं कृत्वा कन्यां चालंकृतामपि ॥ २७ ॥
 दक्षिणां प्रतिपाद्याय ललकौटिल्यदर्जिनः । माश्रीयात्तं हविर्दशैषं सह पत्न्या हरिं स्मरेत् ॥ २८ ॥
 इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रं प्राप्नोति वैष्णवम् । सुभगा शुद्धरूपा च न च वेष्टितकिल्बिषा ॥ २९ ॥
 ऐहिकं लक्षणं चिन्त्यं पूर्वकर्मनुसारतः । गुल्मार्गनां तथा चावा गुदान्तर्ग्रणजार्तयः ॥ ३० ॥
 वातगक्तादिशिरसो नेत्रमर्मांतितो व्रणः । स्तनोपगौरवं दृष्ट्वैवं तत्पादवैकृतिः ॥ ३१ ॥
 जनश्रुतिं हि लोका वै ब्रुवते काण्डं विना । हानिस्तु सर्ववस्त्रनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ ३२ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यादिगणनवादे कर्मविपाके अध्याय एतच्चत्वारिंशदुत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छूद्रकुले पूर्वमासीत्पुण्या वराङ्गना । तदा दानरता जाता कुरुक्षेत्रे स्वगाधिप ॥ १ ॥
 सर्वः सुखैः सद्योपेता सर्वसम्पत्तिसंयुता । तदा कृतं महापापं भाविनोऽर्थस्य गीर्वात- ॥ २ ॥
 समीपे वासिनश्चास्या ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्दग्धं गृह्णित्वा वैरिभावात्स्वगाधिप ॥ ३ ॥
 वर दग्धा महाभाग गौरपापा गृहे स्थिता । कृतवैभमद्वयं कर्म भुक्त्वा तु नरकान्मुत् ॥ ४ ॥
 दानवर्मकृतात्पुण्यात्सत्त्र जाता हि बाहुजा । मासुरे मण्डले पुण्ये वृषलमोपलक्षिते ॥ ५ ॥
 सुखदुःखममाक्रान्ता जातसन्वतिनाजकृत् । दुःखैर्गर्भैर्द्युक्ता च मध्यभागे स्वगाधिप ॥ ६ ॥
 मायाश्चित्तं परं चास्या गङ्गायां पितृतर्पणम् । कुरुक्षेत्रादिवसर्नं प्राक्पापानां विनाशनम् ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यादिगणनवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्तश्चात्र जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि यो मोहाद्द्रव्याच्छ्रानं स्वगाधिप ॥ १ ॥
 निष्कर्म्यं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदवेदिने । दानेनानेन विधिना पूर्वपापापनोदनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यादिगणनवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं धातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दन्तपातनजाट्रोगात्पीडामामोति निश्चयात् ॥ १ ॥
 दद्यादेतुं सखतां च सर्वालङ्कारभूषिताम् । प्राजापत्यं चोदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यादिगणनवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पा नारी मोहतो हन्याच्छ्रानं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मनि सा चात्र चक्रपादेन पीडयते ॥ १ ॥
 तथा तत्पापशुद्धयर्थं स्वर्णं निष्कर्म्यं मुत । देयं विप्राय विधिना चक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यादिगणनवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चचत्वारिंशदुत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रमातङ्गरी पूर्वं वा काचित्पापमोहिता । सात्र जन्मनि दुःखाच्च दन्तपातनजाटृणा ॥ १ ॥
 विधिवद्वेनुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । प्राजापत्याद्द्रातदेकात्समात्पापात्पमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यादिगणनवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्चत्वारिंशदुत्तरपद्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९४६ ॥

दद्यात्पलशतं । लोहं समुवर्णं द्विजातये । मुच्यते पापजात्रोगाढर्षारयात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरपट्टशताभिन्नसहस्रतम ॥ १६२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मोहात्प्रान्यासवधीत्सूत नार्यजं विधिवर्जितम् । सामाधिकान् जनुषि भविष्यति वरानना ॥ १ ॥
अजं दद्याद्विधानेन कस्तूरीपुलसंसुतम् । सवस्त्र वेदविद्वेषे तदोपशमनं त्विह ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय चत्वारिंशदुत्तरपट्टशताभिन्नसहस्रतम ॥ १६४० ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नो गुल्मवातोदरामयः । वित्तमः कृपणश्चैव सहोदरसमन्वितः ॥ १ ॥
धनधान्यसुखोपेतः किञ्चिद्दद्यात्पारवान्भुवि । दद्यादाच्छत्रुवत्पीडा मिथ्याह्येऽथ जायते ॥ २ ॥
नार्योस्तस्य द्वयं वापि जातश्चारुजन्मनि । बहुपुत्र्यः प्रसूताश्च न च पुत्रः प्रजायते ॥ ३ ॥
कदाचिज्जायमानस्तु मृतः पुत्रोऽभिमासकः । एका पुत्रवती भार्या संजाता तस्य भास्कर ॥ ४ ॥
किंन कर्मविपाकेन सत्यं कथय मादिने ॥ ५ ॥

॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि क्षात्रस्तु किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । प्रावर्ततार्यलुब्धस्तु ग्रामाधीशः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
ग्राममध्ये स्थितिं चक्रे ब्राह्मणी जानिसत्तमः । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त ह्यपुत्रो वित्तसयुतः ॥ ७ ॥
कालेन मृत्युमापन्नो धनलुब्धो निराधिकः । तस्य भार्या महासाध्वी साहसं कृतवत्यथ ॥ ८ ॥
क्रियाकर्मदिकं तस्य सा चकारौर्ध्वदैहिकम् । क्षत्रीयाणां चिन्तयित्वा ह्यपुत्रस्य च जन्मिनः ॥ ९ ॥
द्रव्यं वै क्षत्रियो राजा गृह्णीयादिति दुर्मतिः । स वै विप्रस्य सर्गस्व हतरानर्थलोक्षः ॥ १० ॥
ब्राह्मणी च तथा पुत्र्यो धनाभावेन दुःखिताः । सर्वाः कन्या निराधाराः पित्रभावेन दुःखिताः ॥ ११ ॥
सर्वस्वहरणाद्वापि गताः कन्या इतरततः । काचिन्मातुर्गता पक्षे काचित्पुत्र्ये तथा गता ॥ १२ ॥
प्राहुर्भाविः क्षत्रगृहे प्रजातस्तस्य कर्मणः । यो वै क्षत्रगृहे पुत्रः स वै जज्ञे हि ब्राह्मणः ॥ १३ ॥
योऽसौ तस्य मृतः पुत्रो धनलुब्धः स एव हि । एष पुत्रो यदा स्याद्दे ह्युत्तमर्णः स वै स्मृतः ॥ १४ ॥
एव ब्रह्मस्वकं प्राप्तं पुत्रपुत्रीस्वरूपवृक् । पुराकृतानि कर्माणि मुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १५ ॥
तेन कर्मविपाकेन कन्या जाता मृतास्तथा । तस्य पापस्य नाशाय निष्कृतिः क्रियते शुभा ॥ १६ ॥

अरुण उवाच ।

था तस्य निष्कृतिः स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । सन्ततेः स लभेत्तौख्यं लोकानां हितकाम्यया १७

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते ह्ययने शुभवासरे । प्रारभेदरिमक्तश्च सैवत्सरविधिः स्मृतः ॥ १८ ॥
प्रत्येहं परमेशानं विष्णुमव्यक्तमव्ययम् । पौरुषेणेह सूक्तेन अर्चयेन्मासमासकम् ॥ १९ ॥
कुकुमागरुक्पूरिश्रन्दनीस्तुलसीदलैः । पुष्पैरूपैश्च दीपैश्च ह्युपचरिः पृथक्पृथक् ॥ २० ॥
मौमाप्यनाभस्तेजोवायवीः पञ्चभिस्तथा । एष प्रतपरा नारी भर्तृभक्तिपरायणा ॥ २१ ॥
अर्चयन्ती हरिं पूर्णं वर्षाविधिं समाचरेत् । शुभे मासे शुभे पक्षे चैकादश्यासुपोषिता ॥ २२ ॥
शुभनक्षत्रयुक्ताया द्वादश्या पुत्रकाम्यया । पूर्ववदरिमभ्यर्च्य ऋग्भिः पौडशभिः प्रभुम् ॥ २३ ॥
विधिनद्दहिमास्थाय ह्यर्चयेत्पुण्यं चरुम् । आज्यभागावसाने तु कपिलाज्याद्दुर्दिविः ॥ २४ ॥

पौरुषेण तु सूक्तेन यावत्पोडशसंख्यया । अश्वत्थसामिधस्तिस्त्रो जुहुयात्पोडशीव तु ॥ २५ ॥
 पुनराज्यं ततो हुत्वा जुहुयाच्च चरुं तथा । होमान्ते द्विजभोज्यान्ते दानमेतत्तनाचरेत् ॥ २६ ॥
 हिरण्यमूर्तं वासांसि धेनुं वत्ससमन्विताम् । विप्रस्योद्गाहनं कृत्वा कन्यां चालेकृतामपि ॥ २७ ॥
 दक्षिणा प्रतिपाद्याय छलकौटिल्यवर्जितः । प्राश्नीयात्तं हविर्दशैषं सह पत्न्या हरिं स्मरेत् ॥ २८ ॥
 इति कृत्वा विधिं नारी पुत्रे प्राप्नोति वैष्णवम् । सुभगा शुद्धरूपा च न च वेष्टितकिल्बिषा ॥ २९ ॥
 ऐहिकं लक्षणं चिन्त्यं पूर्वकर्मानुसारतः । गुल्मार्गसां तथा बाधा गुदान्तर्व्रणजातयः ॥ ३० ॥
 वातरक्तादिशिरसो नेत्रमर्मातिलो घ्रणः । स्तनोपगौरवं दंष्टुरेवं तत्पादवैकृतिः ॥ ३१ ॥
 जनश्रुतिं हि लोका वै ब्रुवते कारणं विना । हानिस्तु सर्ववस्तूनां द्रव्यनाशनजं भयम् ॥ ३२ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरत्नसवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ ११४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुद्धकुले पूर्वमासीत्पुण्या वराङ्गना । तदा दानरता जाता कुक्षेत्रे खगाधिप ॥ १ ॥
 सर्वैः सुखैः सदोपैता सर्वसम्पत्तिसंयुता । तदा कृतं महापापं भाविनोऽर्थस्य गौग्वात् ॥ २ ॥
 समीपे वासिनश्चास्या ब्राह्मणस्य नवं गृहम् । निर्दग्धं बद्धिदाहेन वैरिभाषात्खगाधिप ॥ ३ ॥
 तत्र दग्धा महाभाग गौरपापा गृहे स्थिता । कृत्वैवमद्भुतं कर्म भुक्त्वा तु नरकान्नुत ॥ ४ ॥
 दानधर्मकृतात्पुण्यात्सात्र जाता हि बाहुजा । माथुरे मण्डले पुण्ये वृषलप्रोपलक्षिते ॥ ५ ॥
 सुखदुःखसमाक्रान्ता जातसन्ततिनाशकृत् । दुःखैर्गनेकेयुक्ता च मध्यभागे खगाधिप ॥ ६ ॥
 प्रायश्चित्तं परं चास्या गङ्गायां पितृतर्पणम् । कुक्षेत्रादिवसनं प्राक्पापानां विनाशनम् ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरत्नसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ ११४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चक्रपादरुजा युक्तश्चान जन्मनि जायते । पूर्वजन्मनि यो मोहादध्याच्छानं खगाधिप ॥ १ ॥
 निष्कृत्यं प्रदातव्यं सुवर्णं वेदवेदिने । दानेनानेन विधिना पूर्वपापानोदनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरत्नसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतम ॥ ११४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः शूद्रं घातयेन्मोहात्पूर्वजन्मनि मानवः । दन्तपातनजाट्रोगात्पीडामामोति निश्चयात् ॥ १ ॥
 दयाहेतुं सवत्सां च सर्वालङ्कारभूषिताम् । प्राजापत्यं चरेदेकं विधिना रोगनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरत्नसवादे कर्मविपाके अध्यायपञ्चत्वारिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ ११४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी मोहतो हन्याच्छानं हि गरुडाग्रज । पूर्वजन्मनि सा चान चक्रपाटेन पीडयते ॥ १ ॥
 तथा तत्पापशुद्धयर्थं स्वर्णं निष्कृत्यं मुत । देयं विप्राय विधिना चक्रपादप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरत्नसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चत्वारिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ ११४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रातनूरी पूर्वं या काचित्पापमोहिता । साप जन्मनि दुःखाच्च दन्तपातनजाट्रुया ॥ १ ॥
 विधिवदेनुदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । प्राजापत्याद्भृतादेकासस्मात्पापानमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरत्नसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चत्वारिंशदुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ ११४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीत्पुरा सूत चारणो ज्ञानदुर्बलः । शिवभक्तिपरो नित्यं देवतातिथिपूजकः ॥ १ ॥
 देगे मालवके पुण्ये स्थले पूर्वभवेऽण्डज । तत्र दानानि दत्तानि ब्राह्मणस्य करग्रहे ॥ २ ॥
 स कदाचिन्महाभाग पापं वै कृतवानृशम् । दधार गर्भं स्वज्ञात्यां कामलोभेन निश्चयात् ॥ ३ ॥
 यत्ने कृतेऽपि तत्रैव नासीद्गर्भस्य पातनम् । मृता सा तेन दुःखेन गर्भपातेन चाण्डज ॥ ४ ॥
 एवं बहुतिये काले गता सा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं दुःखं पुण्याल्लोकाञ्जुभानिह ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यमभावेण जातो वै पादजस्त्विह । गोद्रावर्याः समीपे तु देगे रम्ये जलाश्रये ॥ ६ ॥
 स रक्तकृष्णो मतिमान्दीर्घो मध्यः पृथुः सुधीः । आदिभागे घनी भोगी मध्यमेऽत्यन्तसौख्यभाक् ॥ ७ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाल्लोभी पापगतः सदा । चिन्तादिसहितश्चात्र दाने स्वरूपमतिः शठः ॥ ८ ॥
 स्वज्ञात्यां वीर्यदानाच्च जातपुत्रविनाशकः । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माङ्गात्पष्ठभावरगः ॥ ९ ॥
 भीमः मुक्ते-रे पापग्रहैर्मुक्तनिरीक्षितः । लक्षणैर्गभिराट्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
 पलद्रुपमिता फार्या बाहुजा गर्भसंयुता । सर्वावयवसंयुक्ता सौवर्णा भूपणान्विता ॥ ११ ॥
 तर्धमतिष्ठा वापि निजवित्तानुसारतः । सम्पृज्य वेदविदुषे दद्यादोपापनुत्तये ॥ १२ ॥
 मापसप्तमितो देपो भीमः स्वर्णमयः शुभः । गायत्रीमयुतं जप्त्वा त्र्यम्बकरुतु सहस्रकम् ॥ १३ ॥
 होमयेत्तद्दर्शादेन कर्पिलकां प्रदापयेत् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं च पापनुत् ॥ १४ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याज्जन्मन्यत्रैव निश्चयात् । नैवं कुर्यात् यो मोहाल्लोभात्पापविशोधनम् ॥ १५ ॥
 न जीवन्ति मुक्तास्तस्मिन्नीवितेनान् संशयः । आयुरष्टादिवर्षाणि प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्तेऽहृते गिष्टं पथाशान्मितरेऽन्दके ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणवादे कर्मविशोकं अख्याय, सनचवारिंशदुत्तरवैद्वताधिकमहस्रतम, ॥ १६४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्च चर्तुं महाभाग हन्यान्मोहान्नराधमः । बभ्रुमण्डलरोगार्तः सोऽत्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
 निष्पन्नपगुवर्णस्य कृत्वा नष्टं शुभम् । बभ्रुमण्डलनाशाय ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहत्सूर्यारुणवादे कर्मविशोकं अख्यायऽष्टचवारिंशदुत्तरवैद्वताधिकमहस्रतम, ॥ १६४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शय्यां सोपस्करां दद्याद्देवदेवाङ्गपारणे । तस्माद्दोषात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः प्रजागदुत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रोऽभवत्पूर्वं दानधर्मक्रियापरः । द्विजानां पूजको दक्षः मित्तुमण्डलजोऽण्डज ॥ १ ॥
देवद्रव्याविहीनोऽभूत्कृतं कर्मातिदारुणम् । स्वपत्नी स्यापिता पण्यशालायां हि स्वगाधिप ॥ २ ॥
पण्यस्त्रीकर्मतश्चासी चकार ह्युपजीवनम् । ततो मृत्युवशं प्राप्नो मुक्त्वा तत्पापजं फलम् ॥ ३ ॥
प्राग्दानवशतश्चात्र जन्मन्यास्ते स पापकृत् । शूद्राऽयमोऽय वै पंडः पूर्वपापात्त्वगेश्वर ॥ ४ ॥
निष्कृतिस्तस्य पापस्य नोक्ता पापाद्दृढास्तुत ॥ ५ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकपञ्चाशदुत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी, नकुलं पूर्वं घातयेद्दिनतांमुत । सोऽत्र जन्मनि रोगेण वधुमण्डलजेन च ॥ १ ॥
पापोद्भवेन, सततं पीडिता भवति ध्रुवम् । तद्रोगनाशनं दद्याद्भुं निष्कण्डस्य च ॥ २ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापानोदनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चाशदुत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६५२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चित्क्षेत्रकुले जातो नानावृत्त्यातिलाभवान् । नानासन्धिभवा वाषा ह्युदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
मेहो वै कुरुते नित्यं नेत्रतोदं विरश्मिताम् । कटिपृष्ठोरुपीडा वै बाल्ये, स्याद् ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
तस्य भार्या सदाचारा विज्ञेया व्रतकारिणी । सौभाग्यमुखसम्पन्ना पितृमातृसुत्वोञ्जिता ॥ ३ ॥
कथं सन्ततिहीना च कथं कर्मणि लिप्यते ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्ववर्णोत्तरो जातस्तस्करो वल्लहारकः । निपादैः सह संभूय जातस्तत्कर्मतत्परः ॥ ५ ॥
वनानामन्तरे प्राप्ते कश्चिद्धिमः समागतः । गृहीत्वा तस्य सर्वस्वं यत्किञ्चिच्चार्जनं कृतम् ॥ ६ ॥
तत्र वै निहतो विप्रस्तस्करेण ह्यरात्मना । तस्करोऽसौ मृतश्चापि जातो वै वनपन्नगः ॥ ७ ॥
स पश्चान्नरके घोरे पतितोऽयुतसंख्यया । पश्चान्मानुष्यमापन्नः किञ्चित्पुण्यप्रभावतः ॥ ८ ॥
स्वर्णकारगृहे जातः पूर्वजन्मनि मानद । इदं चतुर्यं वै जन्म वंद्यात्वं चोपजायते ॥ ९ ॥
व्यभिचारवशाज्जातस्तस्करः पूर्वजन्मनि । केन कर्मविपाकेन स्त्रीपुंसोर्जायते त्विह ॥ १० ॥
शुभ्रहीनत्वमिह वै वन्द्यात्वं जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रापश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । सन्ततेः सुखमाप्नोति वंद्या तद् ब्रूहि भास्कर ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते शुभतीर्थोदिसङ्गमे । विधाप्य विधिवत्पूर्वं कृत्यं स्मृत्याभिभाषितम् ॥ १३ ॥
विप्रस्योद्गहनं कृत्वा ग्रहदानं यथाविधि । धनधान्यादिकं दत्त्वा तोपयेद्विप्रयाजकान् ॥ १४ ॥
विष्टिपाते व्यतीपाते संक्रान्ती ग्रहणाहनि । पुण्याहविधिमातिष्ठेदनपत्याघनाशनम् ॥ १५ ॥
शुभे शुभदेशे तु समे कञ्चलविस्तृते । विदधीत तिलद्रोणीस्त्रिभिः पर्वतसुत्तमम् ॥ १६ ॥

परितोऽरत्निमात्रं तु द्रोणमानं सुतण्डुलैः । विदध्यात्पर्वतारामान्देवदुमविभूषिताम् ॥ १७ ॥
 ततस्ती वम्पती शुद्धी स्नातावद्वतवाससी । दधाना शुभभूपादि चिन्तयन्ती प्रजापतिम् ॥ १८ ॥
 तस्यादितेश्च तत्पत्न्याः कुर्यान्मूर्तिं प्रजापतेः । शुद्धवर्णसुवर्णस्य निष्कण्डयविनिर्मिताम् ॥ १९ ॥
 हेमयज्ञोपवीतां च साक्षमालारुमण्डलुम् । अदितेरपि केयूद्गार्ग्यवेयभूषिताम् ॥ २० ॥
 तदर्धस्य विभागेन तनुं तस्याः शुभाकृतिम् । स शैवीमर्चयेन्मूर्तिं विष्णोर्वाामनरूपिणः ॥ २१ ॥
 मन्मूर्तिं त्रितयं सम्यक्कृतसंस्कारमर्चयेत् । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणं जातकर्माय पुंस्रियोः ॥ २२ ॥
 बाललीलाधरं विष्णुं वामनं सुविचिन्तयेत् । मातरं द्रष्टुमिच्छन्तं हरिं नमनक्राक्षया ॥ २३ ॥
 ततस्त्राश्रमाच्चैत्र सुमेरोस्त्रिलपर्वतात् । प्रत्यन्तगिरिमायान्तं मार्गः स्वपदभूषितैः ॥ २४ ॥
 अदितिं तमपश्यन्तीं विरहाकुलचेतसम् । रुदतीमिति तं द्रष्टुं तत्पर्यान्तमीक्षतीम् ॥ २५ ॥
 एवं ध्यात्वाय तां मन्त्रैर्मन्त्रार्योदितलक्षणां । प्रसूनघृण्णान्धाद्यैरर्चयेदतिविह्वलाम् ॥ २६ ॥
 तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णोर्विष्णोः कर्माणि पश्यत । ततस्तां वैष्णवीं मूर्तिं मातृरुत्सङ्गगामिनीम् ॥ २७ ॥
 कृत्वा तस्याः प्रतिष्ठान्तं लक्ष्यपुत्रां विचिन्तयेत् । अपश्यन्तीं दिवं मन्त्रैर्मन्त्रार्यगतलक्षणां ॥ २८ ॥
 सुपुत्रमहितां देवीमर्चयेद्विधिवैश्विणैः । ततो ब्राह्मणमध्यात्तु समाहूय गुणान्वितम् ॥ २९ ॥
 तस्मै तां प्रतिमां दद्यात्सुपुत्रां मुदिताननाम् ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

‘यन्मया निहतो विप्रो धनं हत्वा घने वने । तस्करासङ्गमे पापं प्राप्तमेवोल्बणं महत् ॥ ३१ ॥
 तस्य प्रापस्य, नाशाय दानमेतद्दाम्यहम् । सौवर्णीं प्रतिमामेनामनया स्यामहं त्विति ॥ ३२ ॥’
 भोजयेन्न ज्ञतं विप्रान्सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपञ्चाशदुत्तरषट्शताधिकमहत्तम ॥ १९९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उल्लूकघातने पूर्वजन्मनीह च पुत्रक । पाण्डुरोगेण सततं पीडितो वै भवेद्दृशम् ॥ १ ॥
 कस्तूरिकापलं चैकं दद्याद्रिप्राय पर्वणि । उल्लूकघातजं पापं सर्वं नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
 तस्यापस्पोपग्रमने पाण्डुरोगो विनश्यति ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपञ्चाशदुत्तरषट्शताधिकमहत्तम ॥ १९९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यां नारी घातयेत्काचिदुल्लूकं पूर्वजन्मनि । पाण्डुरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
 दद्याद्त्र विधित्नाय पलमेकं रगाधिप । कस्तूरिकाया विप्रस्य पाण्डुरुदनाशनं परम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपञ्चाशदुत्तरषट्शताधिकमहत्तम ॥ १९९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु प्राक्कर्मणः फलम् । पुरा कश्चित्कलिङ्गेऽभूद्विजो धर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
 यद्दुस्त्रीपालनंयुक्तो गोधर्नश्च समन्वितः । गंगायां कृतवाञ्छाद्दं विधिना च समन्वितम् ॥ २ ॥
 स ततः कृतान्पापं कामलोभेन निश्चयात् । ज्येष्ठां त्यक्त्वा ऋतुप्राप्तां धर्मिष्ठां प्रियवादिनीम् ॥ ३ ॥
 गर्तं दृष्ट्वा कनिष्ठ्यां घातितस्त्रीविमोहितः । जीवित्वा मुचिरं कालं पश्चान्मुत्सुमुवागतः ॥ ४ ॥
 शुभाच्छुभकण्ठं भुपत्वा पापात्तरक्यातनाः । गयाश्राद्धप्रभावेण जातश्चाप्रापि वै द्विजः ॥ ५ ॥

देवो रम्यस्यले पुण्ये नदे लोहितसंज्ञके । मध्ये वयसि स्त्रीयुगे धनवृद्धिसमन्वितः ॥ ६ ॥
 शुभादिर्दे तथा पापाद्यानाद्दुःखसमन्वितः । मूलं तं नग्नस्यैकं स्त्रीवाशित्वं गमिष्यति ॥ ७ ॥
 महित्वा ह्यपमानं वै पूर्वपापावशेषतः । ब्राह्मणो योगयुक्तश्च भविष्यति कलौ युगे ॥ ८ ॥
 काश्यां मृत्युवशादन्ते शिवत्वमुपयास्यति ॥ ९ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्याय. षट्षपञ्चाशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कामतश्चरेत्पूर्वं ब्रह्महत्यां नराधमः । क्षयरोगान्वितः सोऽपि जायते चेह जन्मनि ॥ १ ॥
 ब्रह्महत्यासमुद्भूतात्पापाद्दुःखप्रदात्सुत । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापान्मुक्तिस्त्रिजन्ममु ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपञ्चाशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं धातयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । मोहादकामतः सोऽपि क्षयरोगसमन्वितः ॥ १ ॥
 क्षयेणात्र क्षयं याति धातवः सर्वदेहिनाम् । धातुक्षयेऽतिकष्टेन नष्टयुर्जायते पुमान् ॥ २ ॥
 सर्वस्वदानाद्भैवं क्षयरोगः प्रशाम्यति । कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपञ्चाशदुत्तरपट्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १६६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्भिरो महासाधुश्चारुवर्णः । प्रतापवान् । आचारकुलधर्मज्ञो देवाग्निद्विजवत्सलः ॥ १ ॥
 संयुक्तो वायुपित्तार्थां किञ्चिद्विद्विजसमन्वितः । तस्य भार्या सदाचारा किञ्चिच्च क्लेशकारिणी ॥ २ ॥
 पतिभक्ता पतिप्राणा व्रतानामनुकौशिली । ऋतुहीना कर्म ज्ञाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारीणां जारमर्भणासंतीनां कुलच्छिदाम् । यज्ञाञ्चिप्रसृतानां शीघ्रं गर्भः समुद्भवेत् ॥ ४ ॥
 औषधैश्छेदनेर्दुष्टैः मलेपैर्दुष्टभक्षणैः । संवाहनैस्तया धातैरुपैर्वा वस्तिकर्मभिः ॥ ५ ॥
 गर्भस्य पातनोपायं करोत्यपि च कीर्तितम् । पुंसकृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ६ ॥
 नारी जन्मान्तरे प्राप्ते न सा गर्भं विभार्ति हि । पूर्वं वैश्यकुले जाता सपत्नीसहिता तस्य ॥ ७ ॥
 अनया चेर्ष्याया सूत्र सन्ततेर्नाशनाय च । औषधैश्छेदनाद्यैस्तु तस्यार्थं फलिपतो गदः ॥ ८ ॥
 सपत्न्यै प्रेरयामास विधिना चैव तं गदम् । तया वै ऋतुभावाच्च परिपीतं तदौषधम् ॥ ९ ॥
 पुण्यं प्रणाशितं तस्यास्त्वस्मिजन्मनि मानद । ऋतावृत्तौ च सम्प्राप्ते जातामो विविधाऽऽतुरा ॥ १० ॥
 वेदना वै समभवन्नष्ट्वातोदरामयाः । पुण्ये नष्टे फलं नष्टं कदाचिद्गर्भपातनम् ॥ ११ ॥
 पतत्कर्मकृतं चैव विविधं गर्भोपकृतम् । तयापि फलदन्तृणां द्वितीयं मुकृतं चरेत् ॥ १२ ॥
 ऋतुवातो दुष्टयुद्धया कृतो वै पूर्वजन्मनि । तेनैव कर्मणा वत्स विविधं पुण्यबन्धनम् ॥ १३ ॥
 गर्भनाशयमधिश्चित्य बहु भवति शोणितम् । श्लिथन्त इव चान्त्राणि सूचीभिरिव भिद्यते ॥ १४ ॥
 वेदना साः पुराऽभूवन् स्त्रीणां गर्भनिपातने । तावत्कालं तथैवेद तासां गर्भं निपातयेत् ॥ १५ ॥
 तयाविधं सर्वदुःखं गर्भपातनजं भवेत् । एवं तु लक्षणैर्जातिवा कर्माणि स्त्री समाचरेत् ॥ १६ ॥
 एकवातोविधिं चैव दम्पती तीर्थसङ्गमे । मुद्युमे भृशेदेने तु पुगणोक्तविधानतः ॥ १७ ॥
 सम्पणार्णोय दुष्टस्य प्रायश्चित्तमिदंनसः । मौष्ट्ययां वृत्तीयायां शुभायां व्रतमाचरेत् ॥ १८ ॥

एकवासोविधिं चैव दम्पती तीर्थतद्गमे । यत्नेन गार्भिकं धीमानुपोषणपरायणः ॥ १९ ॥
 पुष्पैर्नानाविधैः शुभ्रैरर्चयेद्गिरिजाप्रियम् । धेतुर्गर्भसंयुक्तैश्चम्पकैः कुमुदोत्पलैः ॥ २० ॥
 सौवर्णां राजतां ताम्रां श्रुतिं गौर्याः प्रकल्पयेत् । हारनूपुरमुकुटकुण्डलाभरणादिकम् ॥ २१ ॥
 नैवेद्यैः सुखकासारमोदकापूपपायसैः । उपतिष्ठेत् विधिवद्भवानीमियवल्लभम् ॥ २२ ॥
 पतिपुत्रवतीभिस्तु स्त्रीभिः सह शुचिस्मिता । रात्रौ जागरणं कुर्याद्गीतनृत्यादिपूर्वकम् ॥ २३ ॥
 फलेर्नानाविधैर्धर्म्यं दद्यान्मन्त्रपुरःसरम् । फलपुष्पाक्षतोपेतमंजलिं शूर्भिं निक्षिपेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्ते गिरिशप्रिये । गृहाणार्घ्यमिमत्पदेदि पुत्रान्मह्यं यशस्विनः” ॥ २५ ॥
 पतिपुत्रवती नारी गिरिजावत्प्रसूयते । एवं रात्रौ विधानेन पूजयेत् परमेश्वरीम् ॥ २६ ॥
 ततः प्रभाते विमले कृतमातःक्रिया सती । देवीमुद्दिश्य विधिवद्भोजयेत् षोडश स्त्रियः ॥ २७ ॥
 नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्ब्राह्मणान्दश षोडश । प्रत्येकं वैणवं पात्रं सप्तधान्यसमन्वितम् ॥ २८ ॥
 सौभाग्याष्टकसंयुक्तं बस्त्रयुग्मेन संयुतम् । दातव्यं गिरिजाप्रतीत्यै पुत्रसौभाग्यकाम्यया ॥ २९ ॥
 सगर्भा च वृषोपेता सिन्धवा गां बस्त्रसंयुताम् । सहिर्ण्यां ततो दद्याद्दिवाय गुणशालिने ॥ ३० ॥

दानमन्त्रः ।

“पातयन्ती पुरा गर्भं दुष्टस्त्रीणां वशं गता । स एव बन्ध्यताहेतुस्तन्मां मोचय चाम्बिके ॥
 तव दानेन पुत्रा मे भवेयुः सुभगाः सति” ॥ ३१ ॥
 इमं मन्त्रं समुच्चार्य दत्त्वा विप्रं विसर्जयेत् । एवं व्रतपरा नारी गर्भपातं न पश्यति ॥ ३२ ॥
 युज्यते पुत्रपौत्राद्यैः सा पत्या सह मोदते । न लभेद्गर्भपातं सा पतिपुत्रसुखं च वै ॥ ३३ ॥
 तृतीये वा चतुर्थे वा मासि गर्भं सुविन्दति । रजतस्य मलाभ्या वै कोशं गर्भाशयाकृतिम् ॥ ३४ ॥
 प्रार्थयेत् ततो भक्त्या ध्यायन्ती गिरिजा सतीम् । सुवर्णनिष्कगर्भं च कृत्वा दत्त्वा द्विजन्मने ॥ ३५ ॥
 “गर्भपातं प्रकुर्वन्त्या मया भ्राक्तनजन्मनि । यद्वर्षं बन्ध्यकृत्यातं तस्मान्मोच्येह जन्मनि” ॥
 जन्मजात्यादिकं वत्स न वदेदिह कर्मणाम् ॥ ३६ ॥
 इदं चतुर्थं वै जन्म भूमिदेवकुलोद्भवम् । सपत्नी सादिता पूर्वं सा वै गर्भस्य दोषकृत् ॥ ३७ ॥
 तस्या इमानि बोध्यानि लक्षणानीह जन्मनि । यस्याः प्राक्पातितो गर्भः सपत्न्याः पतिवर्जिता ॥ ३८ ॥
 दीनानाशविरोधः स्यात्सर्वविरोधात्तया सुत । अनुमन्ता प्रयोक्तापि पितृमातृसुखोज्जितः ॥ ३९ ॥
 बन्धुसन्ततिदुःखी स्यात्सर्वस्नस्मै विरुद्धचिति । शोकः स्याद्दुदरे बाधा तद्दृष्ट्वादिदिव्रमः ॥ ४० ॥
 अन्तरा स्पन्दमानो वा गर्भः सन्नोपलक्ष्यते । पाणिमुष्टितलाघाताज्जानुनी विकृतिं गते ॥ ४१ ॥
 दोषो ज्वराग्निजो वापि शूलजोऽग्निजोऽपि वा । ब्राह्मणान्भोजयेद्भ्रंस्तया सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ४२
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणनवादे कर्मविपाके अष्टादशोऽध्याये एकोनषष्ट्युत्तरपदशताधिकतहस्रतम ॥ १६९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सीमावादारतः पश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । तेन तत्र द्विजः सूत घातितो भूमिलोभतः ॥ १ ॥
 सहायपथयुक्तेन कृतं कर्मातिदारणम् । तत्पापजन्महाघोरान्नरकान् प्राप्य दारुणान् ॥ २ ॥
 तया चिरं च तिर्यक्त्वं विमुञ्च्यार्धमतः स्वयम् । कर्मशयेऽतिपुण्यात्प्राक्सोऽत्र जातो हि वाहुजः ॥ ३ ॥
 क्षपरोऽगुप्तः सूत कृशोदरसमन्वितः । एते कुम्भाभिधे सूत भौमश्चन्द्रयुतोऽण्डजः ॥ ४ ॥

रिष्टं पष्टिमिते वर्षे जायते विन्मयेऽकृते । सहायाः पूर्वजा ये तु तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥ ९ ॥
तदग्रे तु मृताश्चात्र पुत्रक्षयरुगान्विताः । रिष्टेन वाऽऽयुषो भङ्गो ढटपापात्र निष्कृतिः ॥ १० ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पष्टयुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ ११६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजपुत्रोऽभवत्कश्चिद्धर्मशास्त्रार्थकोविदः । गत्वा शत्रुपुरं सूत कदाचिन्मदसंयुतः ॥ १ ॥
ददाह तत्पुरं शत्रोस्तत्क्षणे छण्डितं पुनः । तत्रैको ब्राह्मणो दग्धो वृद्धो विद्याविशारदः ॥ २ ॥
पापमाचरितं तेन चाज्ञानाद्ब्रह्मघातजम् । अथो यमाज्ञया सर्वा मुक्त्वा नरकपातनाः ॥ ३ ॥
पुण्यशेषाद्याऽत्रापि स जातः क्षत्रियाधमः । देशेऽयोच्याभिधे गौरो लघुर्दक्षो महोद्यमी ॥ ४ ॥
युक्त्वावे महाऽन्धेन ब्राह्मणा वै प्रपीडिताः । ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः ॥ ५ ॥
निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि यां कृत्वा मुच्यते लिह । कार्यास्तत्र त्रिदेवानां मूर्तयस्तु ययोदिताः ॥ ६ ॥
ब्रह्मविष्णुमहेशानां सर्वरोगविनाशिकाः । सुवर्णजास्तथा कार्या कदली पत्रसंयुता ॥ ७ ॥
यथावित्तानुसारेण शाठ्यं द्रव्ये विवर्जयेत् । देयास्ता विप्रमुख्येभ्यः क्षयरोगोपशान्तये ॥ ८ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्या होमयेच्च जपेत्तथा । गायत्रीं विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये ॥ ९ ॥
एवं कृते महाबाहो क्षयस्तस्योपशाम्यति । नैवं कुर्यात्तु यो मृत्युरष्टाविंशन्मितेऽब्दे ॥ १० ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकषष्टयुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ ११६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या योपिदाचरेत्काचित्पूर्वजन्मनि निश्चयात् । ब्रह्महत्या तु विज्ञेया सा चेह क्षयरुग्युता ॥ १ ॥
न तस्याः पापक्षमनं यथोक्तं च खगाधिप । महापापकृताद्रोगान्मृत्युरेव न संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्टयुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ ११६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वस्ववाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानइ । बधिगे जायते तत्र प्रायश्चित्तं च तच्छृणु ॥ १ ॥
चान्द्रायणं व्रतं कुर्यात्सुवर्णपलसंयुतम् । पुस्तकं विधिवद्दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
भोजयेच्च यथाशक्ति द्विजांस्तदनु होमयेत् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्त्रिषष्टयुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ ११६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिदाचरेन्नारी पापं प्राग्ब्रह्मघातनम् । अज्ञानादत्र जनुपि क्षयरुक्पीडिता हि सा ॥ १ ॥
महापापकृताद्दोरात्तस्मात्सर्वस्वदानतः । क्षयरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
प्रयागे मकरस्येऽर्के स्नानादत्रैव जन्मनि । काश्यां वासाक्त्या सूत मुच्यते ब्रह्महत्यया ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःषष्टयुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ ११६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकः प्रजायते जन्तुर्यैः पूर्वं भ्रातृघातकः । बभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
इति श्रीबृहत्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चषष्टयुत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ ११६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कलिङ्गदेशे प्राक्सूत काचिद्विजवरा स्मृता । पतिप्रिया धर्मशीला दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
सा नार्थघातघतपूर्वभवे मोहाच्च कुक्कुटप । नासावकत्वमाप्नोति सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥
हेमनिष्कत्रयं दद्याद्यावत्सैव प्रयत्नतः । ब्राह्मणाय महाभाग पापनाशकरं परम् ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पदष्टपञ्चपरपदशताधिकतहस्रतमः ॥ १६६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव वाहुजः कश्चिद्देशे पञ्चनदे शुभे । धनधान्यसमायुक्तः पापकर्मा महोद्यमी ॥ १ ॥
विभोत्सङ्गतः सोऽय प्रयागे गरुडाग्रज । सुस्तातो मृगगे भानी धूर्तकर्मा क्रियोऽस्मृतः ॥ २ ॥
स प्राप्य स्वगृहं शीघ्रं कृतवान्कर्म दारुणम् । ग्रामे निवासिनोऽन्यस्य क्षत्रियस्य स्वगाधिप ॥ ३ ॥
ददाह भवनं रम्यं वैरभावात्पुरानघ । एका वत्सतरी दग्धा जीवाश्चापि विशेषतः ॥ ४ ॥
कालयोगेन सम्प्राप्तः स गतो यमशासनम् । सुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्पुण्यफलं तथा ॥ ५ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना । गङ्गायाः प्रान्तरे देशे शतयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥
स मध्यरूपो बलवान्धर्मो स्वल्पमतिः शठः । बुद्ध्याधिरुप्रचारी च पैतृकस्वल्पवित्तभाक् ॥ ७ ॥
सकन्यश्च सपत्नीको बन्धुभृत्यसमन्वितः । पुण्यादिदं फलं पूर्वात्पापादय फलं शृणु ॥ ८ ॥
स बालवत्सकवधार्जिविघातादपुत्रकः । सप्तवेदमितान्दान्तं जातपुत्रविनाशकः ॥ ९ ॥
गोराशिगे शनौ भानी पष्ठे जीवे मृगस्थिते । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ पृच्छकस्येह जन्मनि ॥ १० ॥
पूर्वं या स्त्री सहायासीन्मृतवत्सात्र सा सुत ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापनिपूदिनीम् । पुत्रवृद्धिकरीं धन्यामत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि निष्कृतिं पापशोधिनीम् । पञ्चस्वर्णमिता कार्या सुरभी च हिरण्मयी ॥ १३ ॥
तदर्धमितिका वापि निजविचानुसारतः । सम्पूज्य विधिवन्मन्त्रैर्देया विप्राय धीमते ॥ १४ ॥
मापैर्वह्निमितैर्देयस्तथा पशुपतिः सुत । मापाभ्यां च तथा बह्निर्जीवा मापचतुष्कजाः ॥ १५ ॥
देयाश्च विधिना सूत पूर्वपापापनुत्तये । जपेत्पशुपतेर्मन्त्रं सहस्रं रिष्टनाशनम् ॥ १६ ॥
होमयेदष्टशतकं रुद्रस्याग्रे प्रयत्नतः । शृणुयाद्दरिर्वंशं वा दशावृत्त्या विधानतः ॥ १७ ॥
यः कुर्याद्विधिवत्सूत प्रायश्चित्तं विधानतः । जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा जन्मन्यत्र ममाज्ञया ॥ १८ ॥
नेवं कुर्याच्च यः शक्त्या त्रिषैवं पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्जीवितेनात्र संशयः ॥ १९ ॥
नवसप्तान्दमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह । सप्तवेदमिते वर्षे रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २० ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपञ्चपरपदशताधिकसहस्रतमः ॥ १६६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

षास्मीरमण्डले पूर्वं काचिद्विजवरांगना । पतिप्रिया शीलयुक्ता दानभोगरता सदा ॥ १ ॥
वैरिभावात्तया स्मृत्या गृहं दग्धं द्विजस्य च । वैरिणस्तु सुतो दग्धो गृहदाहे स्वगाधिप ॥ २ ॥
गहापात्स्वामिनः सर्वं प्राग्भवे संमुपार्जितम् । तत्पापज्ञानमहाशोरात्फलं प्राप्य वियोनिजम् ॥ ३ ॥
सैव जाता विराटेऽत्र पतिशुश्रूषणात्सुत । क्षत्रिया धर्ममर्मज्ञा पूर्वपुण्यात्तथा सती ॥ ४ ॥

क्षयनेगयुता चालये चालघातादपुत्रिणी । महाग्निदाहपापाच्च प्रायश्चित्तं न तत्सतम् ॥ ६ ॥
त्रयोविंशमिते वर्षे रिष्टनैवात्र नश्यति । सहायकः पतिश्चात्र पुत्रहीनः क्षयान्वितः ॥ ६ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽष्टषष्ठ्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां यो महाभाग निहन्यात्पापमोहितः । तस्य च स्वलिता वाणी भवत्यत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
दद्याद्विरण्मयीं तत्र सारिकां शुभलक्षणां । तथात्र पुस्तके दद्यात्सतस्य विधिनाण्डज ॥ २ ॥
पूर्वपापात्प्रमुच्येत नरोऽत्र गतकिल्बिषः ॥ ३ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽष्टषष्ठ्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सारिकां घातयेन्नारी पूर्वं पापविमोहिता । सात्र जन्मनि जायेत वचनस्वलिताण्डज ॥ १ ॥
तथा देया सुवर्णस्य सारिका ब्राह्मणाय वै । पूर्वपापात्प्रमुच्येत प्रयत्नाद्दिनान्शुत ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽष्टषष्ठ्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वकधाती च पुरुषः पूर्वजन्मनि मानद । लम्बकण्ठः प्रजायेत सोऽत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
गं दद्याद्विधिवच्छ्वेतां सर्वाभरणभूषिताम् । मुच्यते कण्ठजाद्रोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽष्टषष्ठ्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी पूर्वजनुपि घातयेद्गुडाग्रज । वकं सा कण्ठरोगेण वाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
गं दद्याद्विधिना सूत श्वेतामत्र पयस्विनीम् । ययोपस्करसंयुक्तां तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽष्टषष्ठ्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विजकुले जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वातजा रोगा गुल्माद्याश्चोर्ध्वहृद्ग्रन्थाः ॥ १ ॥
मोहाद्याः स्वल्पवीर्याश्च नेत्रपाण्डूदगमयाः । जायते शीर्षजा पीडा चालये स्याद् ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
शरीरे जायते बद्धेरुपघातो व्रणादिकम् । पौत्राणां मातुलानाश्च स्वप्नादेर्विषवाग्पया ॥ ३ ॥
दायादाच्छत्रुवत्पीडा भूमिद्रव्यविलिप्तया । ऐदिकानि च लक्ष्माणि तस्य देहे भवन्ति हि ॥ ४ ॥
तस्य भार्या सदाचारा कदाचिद्रोषवादिनी । गौरवर्णा शुभा वाणी सन्तोषमिदकारिणी ॥ ५ ॥
मृतवत्सा कथं जाता स्थिरगर्भमवाप्नुयात् । दशमासान्तिकम्प्य गर्भश्चोदरसौख्यभारु ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुंस्कृतं नैव तत्कर्म स्त्रीकृतं नात्र संशयः ॥ ७ ॥
पूर्वजन्मनि सा क्षात्रा सञ्जाता विनतामुत्त । अज्ञानविमिरान्धयेन स्त्रीणां कर्म दुःगतनाम् ॥ ८ ॥
अज्ञानती कुलस्त्रीणामाचारमनुकम्पकम् । सर्वभूतेषु चात्मानं स्याद्वरेषु चरेषु च ॥ ९ ॥
ममादाहीनिं हत्वा सदा निहुरमानसा । तस्या गेहाश्रिता नित्यं मार्जारान्छनपूर्वकाः ॥ १० ॥

पलालक्रीडनपरा गेहे सङ्कुलिता भृशम् । ते तप्तवाङ्मकाम्प्युत्पुपभस्मचयादिषु ॥ ११ ॥
 आविश्रिता तथा चाग्नी द्यारहितचित्तया । बालगर्भाशयान्बालानविस्पष्टाखिलेन्द्रियान् ॥ १२ ॥
 बद्धौ पापा प्रचिक्षेप पापाणकठिनाशया । मातृभिः सहिता बाला बालगर्भगतार्तया ॥ १३ ॥
 अन्ये च बहवो जीवा भस्ममाद्भि कृतास्तया । विनिव्रान्ति प्रमादाद्ये परास्ते ह्युःखभागिनः ॥ १४ ॥
 सन्ततिर्द्विगता यैस्तु नानाद्भुःखीवगाश्च ते । आनाट्याग्निं च ये दग्धास्ते वै तत्राशानाय हि ॥ १५ ॥
 तथाभिषेपु जीवेषु जायन्तेऽपि च तद्वशात् । म्रियन्ते शिशवस्तेऽपि तस्मात्तद्दोषचिह्निताः ॥ १६ ॥
 पलालक्रीडनपरा बहवो लघुप्राणिनः । मारिता गर्भयुक्ताश्च मातृभिः सहितास्तया ॥ १७ ॥
 लभन्ते चैव नो मार्गं मृतास्ते ह्युष्टजन्तवः । तेन कर्मविपाकेन स्थिरगर्भा मृतप्रजा ॥ १८ ॥
 त्रिविधापत्यजा बाधाः प्राप्यन्ते जनुरन्तरे । जन्तवो गर्भगा ह्येके सुकृतात्कर्मबन्धनात् ॥ १९ ॥
 यया कर्म तथाऽपत्यमुभयोस्तत्प्रयोजनम् । इदन्तु तृतीयं जन्म ब्रह्मवैशसमुद्भवम् ॥ २० ॥
 स्थिरगर्भा मृतापत्या पुत्रहीना खगाधिप ॥ २१ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं नाथ येन गर्भः प्रजायते । ममोपरि कृपां कृत्वा सत्यं वद दिवस्पते ॥ २२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुदिने समनुप्राप्ते सुग्रहे च शुभोदये । प्रागुदकप्रवणे देगे गोमयाद्युपलिप्तके ॥ २३ ॥
 तत्रोपर्याविकं स्वीर्ये नानाचित्रविचित्रकम् । द्राणामानं तिलानां तु मध्ये गर्भं प्रपूरयेत् ॥ २४ ॥
 निष्कमानसुवर्णस्य फलं वै मध्यतः क्षिपेत् । तस्य पूर्वं च दिग्भागे तण्डुलद्रोणपर्यन्ते ॥ २५ ॥
 शुद्धं सोमप्रभं ताम्रपात्रं दशपलोन्मितम् । स्यापयेद्वाजतं पत्रं तन्मध्ये पलनिर्मितम् ॥ २६ ॥
 पूजयेच्च सपत्नीकं कश्यपं च प्रजापतिम् । करं साक्षकरे दक्षे वामे चाय कमण्डलुम् ॥ २७ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां मूर्तिं तां शुभलक्षणाम् । अर्चयेद्गन्धपुष्पाद्यैरुपचारैः पृथक्पृथक् ॥ २८ ॥
 सम्यक्श्रद्धावती नारी त्रिविधापत्यदुःखिनी । विप्राय वेदविदुषे पूजयेद्विधिविधेर्नैः ॥ २९ ॥
 ततस्तं तु सपत्नीकं मुनीनां प्रवरं नमेत् ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

“ निर्मिता वै जगत्स्रष्टा पत्नी हि तपसो बलात् । तामया तीव्रदाहे तु बद्धौ क्षिता अनेकशः ॥ ३१ ॥
 लंघिताः स्त्रीजनाचारा अजानन्त्या दयादिकान् । नाशयेस्तस्य पापस्य देवप्राप्तं विगर्हितम् ” ॥ ३२ ॥
 सम्यक्श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी । सपत्नीकं तु सौवर्णं कश्यपं सम्यगर्चितम् ॥ ३३ ॥
 विप्राय वेदविदुषे प्रदद्याद् गुणशालिने । एवमाश्राव्य तां मूर्तिं समादाय पृथक्पृथक् ॥ ३४ ॥
 प्रदद्यादानविधिना श्रद्धया च सदक्षिणाम् । दानान्ते कीर्तयेन्मन्त्रं तिष्ठन्ती विहिताञ्जलिः ॥ ३५ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि द्यारहितचित्तया । प्राप्तं वै ह्यशुभं स्वामिशिञ्जि तं कर्मकारणम् ” ॥ ३६ ॥
 दत्त्वा दानञ्च विप्राय सर्पिष्पात्मानमीक्षयेत् ॥ ३७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणतत्रादे कर्मविपाके अष्ट्यापञ्चमन-पुत्ररषट्शताधिकमहसप्तमः ॥ १६७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पाकजाती महाभाग प्राग्भवे चेद् जन्मनि । कूर्वहीनो भवेन्मर्त्यः स च तत्पलाञ्छितः ॥ १ ॥

कृष्णधेनुप्रदानेन विधिनात्र खगाधिप । मुच्यते दुष्टपापाच्च कूर्चयुक्तु चात्र जन्मनि ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ततत्पुत्रषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काकं विनतानन्दवर्धन । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कूर्चयुक्ता भवेदलम् ॥ १ ॥
कृष्णधेनुप्रदानेन यथोक्त्या गरुडाग्रज । पूर्वापापविशुद्धिः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचनतत्पुत्रषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यभक्षको यस्तु भवेत्प्राग्ज्ञानतोऽण्डज । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते कृमिलोदरः ॥ १ ॥
स भीष्मपञ्चकादत्र व्रतात्पुण्यसमर्जनात् । मुच्यते पूर्वीरोगात्तु दुष्टात्किन्म्यदुरात्त्वग ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचनतत्पुत्रषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

याऽभक्ष्यं भक्षयेन्नारी प्राग्भवे गरुडाग्रज । जायते जठरे तस्याः क्रिमिजा रुग्भृशं सुत ॥ १ ॥
तत्पापनाशनं कार्यं भीष्मपञ्चव्रतं शुभम् । कार्तिके शुक्रपक्षे च प्रातस्तयादिनपञ्चके ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तनतत्पुत्रषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टस्पर्शेन यो मोहाद्भक्षयेद्विधिवर्जितः । सिद्धान्नं ना पुरा सूत जायतेऽत्र कृशोदरः ॥ १ ॥
विष्णुव्रतान्महापुण्यात्सर्वपापप्रणोदनम् । तदा कृशोदरत्वं च नात्र पश्यति पुण्यकृतम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्ततत्पुत्रषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सुकं पापं पुरा सूत सिद्धान्नं द्विजभार्यया । दुष्टस्पर्शेन सततं सात्र स्याच्च कृशोदरी ॥ १ ॥
सा वैष्णवव्रतात्पुण्यात्समात्पापात्प्रमुच्यते । कृशोदरव्यथा नश्येत्तत्पापस्य प्रणाशनात् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजः पूर्वभवे कश्चिद्दोषोऽस्मात्स्वितः सदा । सभार्यो नर्मदातीरे धनसौख्यसमन्वितः ॥ १ ॥
कृतानि तेन दानानि नानापर्वसु शक्तितः । वेदयुक्तेषु विप्रेषु सत्पात्रेषु विधानतः ॥ २ ॥
अयो पापं भृशं चके व्यभिचारसमुद्भवम् । ज्येष्ठं त्वक्त्वा ऋतुप्राशं धर्मशीलसुतां प्रियाम् ॥ ३ ॥
रतिं ददौ कनिष्ठायामनृतावपि मोहितः । ततो यमपुरं प्राशः स सत्पापाद्द्विजोत्तमः ॥ ४ ॥
सुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गफलं तथा । श्रद्धदानवशांस्तोऽत्र गङ्गायाः पूर्वभागतः ॥ ५ ॥
सिंहस्येऽङ्के सुखे राहौ जीवे कर्केऽल्लिगे भृगी । स रक्तगौरी मतिमान्व्युत्थीसुखसंयुतः ॥ ६ ॥
लघुर्गृणीति मितदो द्विजवंशसमुद्भवः । सर्वमेतत्फलं दानात्स्त्रीत्यागान्मृतपुत्रकः ॥ ७ ॥
स्त्रीत्यागी भ्रूणहा लोके इति पौराणिका विदुः । योपासहायतः पूर्वं शृणु त्वं विनतासुत ॥ ८ ॥
प्राग्भवे या कनिष्ठात्र सा ज्येष्ठात्र गतप्रजा । गर्भदोषयुता चेति लक्षणैर्लक्षयेत्त्वग ॥ ९ ॥
वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्याः पूर्वापापविनाशिनीम् । कुप्यत्पल्लवंदनितैर्गणेशं विघ्ननाशनम् ॥ १० ॥
तदर्पमितकं देवं निजवित्तादिमं पठन् ॥ १० ॥

मन्त्रः ।

“ त्यक्त्वा वराननां शुद्रां पूर्वं पापं समर्जितम् । तत्पापस्य विनाशाय ददेऽहं गणनायकम् ॥ ११ ॥
 मापसप्तमिता लक्ष्मीः शुभा लेख्या हिरण्मयी । ददेऽहं विप्रमुखयाय वेदशास्त्रविशारद ” ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणान्बरयेत्तत्र शक्त या दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं विधानं यः कुर्याज्जीविष्यन्ति च तत्सुताः ॥ १३ ॥
 श्रुत्वा नैव शक्तिमान्यस्तु न कुर्यात्पापशोधनम् । स पुत्रान्नोपलभते रिष्टं पश्चाद्दृक्के ॥ १४ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं वर्षसप्ततिम् । अन्यजन्मादितो ज्ञेयं विस्तरान्नोदितं मया ॥ १५ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे पश्चनदे जाता बाहुजा पूर्वजन्मनि । सात्र जन्मनि वै विप्र संजाता विप्रपूजनात् ॥ १ ॥
 सकृत्तया कृतं कर्म शृणु चात्र खगेश्वर । ब्राह्मणेन महद्भ्रूयं तद्गृहे स्यापितं च यत् ॥ २ ॥
 न तद्वत् पुनस्तस्मै मुक्तं सर्वमशेषतः । मृतो द्विजस्तद्दुःखेन क्षुभितस्तु खगाधिप ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं पूर्वं ब्रह्मघातमर्म . तथा । पश्चत्त्वशतां प्राप्ता मुक्त्वातिथमशासनम् ॥ ४ ॥
 पुत्रसन्ततिहीनात्र पूर्वभावे क्षयान्विता । निष्कृतिं परमां तस्या वक्ष्येऽहं पापनाशिनीम् ॥ ५ ॥
 सर्वस्वेन तदर्धेन कार्या स्वर्णमयी शुभा । कदली पत्रसंयुक्ता देया विप्राय धीमते ॥ ६ ॥
 दानेनानेन सुप्रीता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । क्षयनाशकराः पूर्वं भविष्यन्त्यत्र जन्मनि ॥ ७ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि भोः सूत श्लोच्छिष्टं भक्षयेत्तु यः । राज्यन्वो जायते सोऽपि जन्मन्यत्र च मानवः ॥ १ ॥
 भोजयेद्ब्राह्मणाञ्छक्त्या गोमूत्रं प्राशयेत्तथा । मुच्यते तत्क्षणात् सूत नक्तान्धत्वात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भक्षयेत्पुरा नारी शुनोच्छिष्टं शुमानना । नक्तान्धा जायते पुत्र व्ययिता नेत्रपीडया ॥ १ ॥
 गोमूत्रप्राशनादत्र ब्राह्मणानां च भोजनात् । नक्तान्धरोगान्मुक्तिः स्यादत्र जन्मनि सुव्रत ॥ २ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्र्यशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टभोजी च राज्यन्वो जायतेऽयुना । स तत्पापविशुद्धयर्थं गोमूत्रं विधिवत्पिबेत् ॥ १ ॥
 भोजयेच्च तथा विप्राञ्छक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् । राज्यन्वरोगात्सत्ततं मुक्तो भवति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायचतुष्टीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विडालोच्छिष्टमुद्गनारी प्राग्भवे विनतासुत । राज्यन्वरोगयुक्ता सा चात्र जन्मनि जायते ॥ १ ॥
 द्विजानां भोजनाच्च गोमूत्रप्राशनात्तया । मुच्यते पूर्वपापात्सा विडालोच्छिष्टभोजनात् ॥ २ ॥
 इति श्रीदृढसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचाशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चाण्डाल्या गमने पूर्वभवे चारुण जायते । मृदो ह्यनगरश्चापि जातो जन्मनिजन्मनि ॥ १ ॥
 चान्द्रायणप्रतादत्र दशवृत्त्या कृतात्सुत । मुच्यतेऽजगमत्वाच्च शुभबुद्धिर्भवेदिह ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्साइसानारी प्राग्भवे विनतासुत । चाण्डालगमनं कुर्यात्सात्राऽनगरतां व्रजेत् ॥ १ ॥
 प्राजापत्यव्रतं कुर्याद्यत्नात्पश्चात्पर्वतनैः । मुच्यते पूर्वपापात्सा जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परान्नविघ्नकारी तु यो भवेत्पूर्वजन्मनि । सोऽजीर्णानातिरोगेण जन्मन्यत्र प्रपीड्यते ॥ १ ॥
 विधिना लक्षहोमेन ब्राह्मणानाश्च भोजनात् । मुच्यतेऽजीर्णाद्रोगादत्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विघ्नं प्रकुरुते सुत या नारी पूर्वजन्मनि । परान्नेषु महामोहाच्छृणु तत्र खगाधिप ॥ १ ॥
 साजीर्णेनैव रोगेण बाध्यते पीडया सदा । लक्षहोमेन विधिवत्तत्पापान्मुच्यते त्विह ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाकेऽध्याय एकोनवत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १९८९ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । सत्यनित्यसदाचारः साधुसेवनसंयुतः ॥ १ ॥
 तस्य देहे भवेच्चिद्रं पापजं चात्र जन्मनि । किलासो दृढरुण्डश्च नेत्रतोदो विरहिमता ॥ २ ॥
 किञ्चिच्चिद्भानि जायते स ब्रूते कारणं विना । तस्य भार्या सुतन्वङ्गी स्त्रीधर्मव्रतकारिणी ॥ ३ ॥
 उदरे वै व्यया दातान्मूर्ध्नि पीडा प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता पुत्रः पुत्री मृते तथा ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वैश्यसमुत्पन्ना काले शूद्रप्रसारिता । बहुव्यापारनिगता बहुद्रव्यसमन्विता ॥ ६ ॥
 शूद्राजातश्च सम्बन्धो बहुकालं गतागतम् । अन्योन्यं प्रीतिवशतः किञ्चित्कालो गतस्तपोः ॥ ७ ॥
 उभयोर्लोलपत्वाद्द्वै धनसंग्रहणे रतिः । व्यवर्षत ततस्तस्य पापबुद्धिरभूत्सग ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणस्य सुतः श्रेष्ठः स्वर्णालङ्कारैर्युतः । धनलोभात्तया तेन मारितो भाविनो बलात् ॥ ९ ॥
 तस्यापि मातापितरौ पुत्रदुःखेन दुःखितौ । द्वित्रिवर्षैस्तथा मासैः पुत्रशोकादिवं गतौ ॥ १० ॥
 धनलोभवशाच्चैव दुष्टचित्तो हि घातकः । अचिराच्च मृतस्तत्र गतो वै यमशासनम् ॥ ११ ॥
 पद्मेरकर्मणा तेन ब्राह्मणस्य हतः सुतः । तेन कर्मविपाकेन नरके पाचितो भृशम् ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावतः । इदं चतुर्थकं जन्म मृतापत्यकरं खग ॥ १३ ॥
 द्विज्यादिमसजाता वै मृता द्विज्यादिहायनाः । मृतपुत्रो भवेद्द्वै स जाताजातसुतस्यथा ॥ १४ ॥
 इदं जीवेदिदं जीवेदित्याशामयजीवने । जातंजातं विनश्यन्ति तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ १५ ॥

एवं यदि चिरं तिष्ठेदचिरान्ध्रियते तराम् । सुगुणश्च सुरुपश्च लालनाच्चाटुकारिणः ॥ १६ ॥
 नश्यत्सु जातजातेषु जन्मजन्मसु तेषु च । व्याध्यन्तरे भवेद्ब्रह्माधिग्रासो व्यसनवानयम् ॥ १७ ॥
 नास्ति सौख्यं क्वचित्तस्य नानाशंकितचेतसः । भवेच्च सुमहद्दुःखं परापत्यानि पश्यतः ॥ १८ ॥
 लक्षणानि पुरोक्तानि तस्येमान्यापि कीर्तयेत् । उदरे ध्रियते बालः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ १९ ॥
 मृतवत्सोद्भवं चिह्नं पूर्ववत्प्रतिपादयेत् । स्ववंशस्यापि विच्छेदो द्रव्यहानिर्यतस्ततः ॥ २० ॥
 दौर्मनस्यं महानाधिः शोक एवोपजायते । अदृष्टगुणलावण्या ह्यदृष्टाननकान्तयः ॥ २१ ॥
 ध्रियन्ते जातमात्रा ये पुत्रा अकृतचाटवः । एवन्तु कर्मणि ज्ञाते प्रापश्चित्तमथाचरेत् ॥ २२ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन्निह कर्मनिपूदिनी । कथ्यतां दिवसेशान नारीणां हितकाम्यया ॥ २३ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत प्रवक्ष्यामि मृतवत्साधनाशिनीम् । निष्कृतिं विधिवत्तार्क्ष्यं सन्ततेः सौरुपहेतवे ॥ २४ ॥
 यजमानः सपत्नीको विधिवद्विधिमवाचरेत् । पठद्भिः शान्तिसूक्तानि ब्राह्मणैः सहितोऽर्यवित् ॥ २५ ॥
 सिद्धार्थाक्षतदूर्वाभिः कृतरक्षं प्रतिष्ठितम् । स्नापयेदौषधैर्मन्त्रैर्विष्णुसूक्तादिभिस्तया ॥ २६ ॥
 सुदिने सुशुभे देशे गोमयाद्युपलिप्तके । तत्रोपर्याविकं स्तीर्य कृष्णाजिनमयापि वा ॥ २७ ॥
 द्रोणमानं तिलानान्तु कृष्णवस्त्रेण संयुतम् । स्थापयेद्वाजतं पद्मं तन्मध्ये पलनिर्मिताम् ॥ २८ ॥
 सौवर्णां प्रतिमां तत्र बालगोपालकस्य हि । कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणा मूर्तिं ता शुभभक्षणात् ॥ २९ ॥
 अचंयेद्ब्रह्मपुष्पाचैरुपचारैर्यथाविधि । सम्यक्श्रद्धावती नारी मृतसन्ततिदुःखिनी ॥ ३० ॥
 अग्रे नयेति चावाह्य विदुषो वेदवादिनः । अलोडपाः सदाचाराः पूज्या अर्घ्यादिकैस्तथा ॥ ३१ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मयाऽऽचरितो द्रोहो मोहाद्वै परसूनुषु । भूमिद्रविणहेमादिलिप्तया स विनश्यत् ॥ ३२ ॥
 नाशयेत्तं हि पापं वै मूर्तिस्ते शुभलक्षणा । यदनिष्टं मया प्राप्तं मृतसन्ततिकारकम् ॥ ३३ ॥
 तस्मान्मोच्यो महाभागार्पितगोदानपुण्यतः ” ॥ ३४ ॥
 इति तं त्रिः परिक्रम्य त्रिस्तेनोक्तेऽवतिष्ठति । अग्रे नयेति मन्त्रेण विमृज्यैतद्गुदीरयेत् ॥ ३५ ॥
 धेनुं दद्यात्सवत्सां च सहिरण्यां यथाविधि । ब्राह्मणाभोजयेत्सम्यग्शतं साग्रं यथाविधि ॥ ३६ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भुञ्जीतेष्टैश्च बन्धुभिः । इहैव लक्षणं ज्ञेयं मातृवन्बुसुखोज्जितम् ॥ ३७ ॥
 स्वसुतासुतसौरुपानां सन्तोषाभाव एव च । विरुध्यन्तेऽप्यपत्यानि तादृशानि मिथः क्रियत् ॥ ३८ ॥
 विकारः प्रकृतौ चैव गमने पादवैकृतम् । पितृष्वसुर्मातुलान्याः कासगुल्मार्तिस्त्वग्भ्रयाः ॥ ३९ ॥
 मृतापत्यार्तिदस्तेषामनुमन्त्रादिभेदतः । तस्यापत्याव्रद्धुःखानि जायन्ते च सुदुर्मुहुः ॥ ४० ॥
 पूर्वकर्माजितं पापं चिह्नं तस्य सहायवत् ॥ ४१ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विभाय यो विपं दद्याद्वातार्थं पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र च्छर्दिरोगेण वाध्यते ॥ १ ॥
 निष्कृतिर्नास्ति तस्यात्र पापस्य दृढकर्मणः । छर्दिरोगेण सततं पीडिता नाशमाप्नुयात् ॥ २ ॥
 प्रापश्चित्तं न तस्यात्र दानैरपि सहस्रशः ॥ ३ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकनवत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत विपं दद्याद्विजातये । छर्दिरोगेण साऽत्रैव निश्चितं नाशमाप्नुयात् ॥ १ ॥
न पापशोधनं प्रोक्तं तस्यास्तु गरुडाग्रज । ब्राह्मणस्य वधस्यैव प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विनवत्युत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परस्मै यो विपं दद्यात्पूर्वजन्मनि मानद । छर्दिरोगेण सोऽत्रैव वाध्यते पीडया सदा ॥ १ ॥
न पापशोधनं प्रोक्तं तस्यास्तु गरुडाग्रज । धेनूनां दशकं दद्यात्सर्वोपस्करतयुतम् ॥ २ ॥
मुच्यते सर्वरोगाच्च जन्मन्यत्र खगाधिप ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिनवत्युत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूकोऽत्र जायते जन्तुर्यः पूर्वं भ्रातृघातकः । बभूव कामतः सूत प्रायश्चित्तं न तत्तमम् ॥ १ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्नवत्युत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिन्मागधी नारी जाता ब्रह्महृदे सुत । सा चात्र पर्वते देशे शुभे पञ्चनदेऽण्डज ॥ १ ॥
पुत्राभिलाषिणी पूर्वं याऽभजयवनं पुरा । सा चेह यवनी जाता पुत्रसन्ततिवर्जिता ॥ २ ॥
नानाधनयुता दात्री कुरुक्षेत्रे पुराऽनघ । शिवभक्तिपरा तस्मात् सुखैश्वर्यसमन्विता ॥ ३ ॥
इह जन्मनि सा साध्वी रुद्रपूजाव्रतादिना । पुत्रपौत्रयुता शान्ता भविष्यति न संशयः ॥ ४ ॥
अथवा हरिवंशस्य शतावृत्त्या विधानतः । श्रवणार्पूर्वजात्वापान्मुच्यते विनतासुत ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पचनवत्युत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवालयेऽवसत्कश्चिद्ब्राह्मणः पूर्वजन्मनि । विष्णुपूजार्तो नित्यं द्रव्यलोभेन चाण्डज ॥ १ ॥
चौर्येण निहितं द्रव्यं यत्स्थितं देवताश्रये । तेनेदं दुष्कृतं सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥
स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वाऽतिथमशासनम् । जातो गङ्गाश्रये क्षत्री पूर्वविष्णोः प्रपूजनात् ॥ ३ ॥
बहुद्रव्यान्वितो भूयः सर्वरोगसमन्वितः । बाल्ये हि पाण्डुरोगार्तश्चात्र जन्मनि सुव्रत ॥ ४ ॥
देवद्रव्यापहारी तु पाण्डुरोगी प्रजायते । तत्पापनाशनं पुण्यं पक्षीन्द्र शृणु तत्त्वतः ॥ ५ ॥
कुर्याद्विरणमयीं पृथ्वीं ससमुद्रां पलात्मिकाम् । सवनां सागरोपेतां सप्तद्वीपा बसुन्धराम् ॥ ६ ॥
गन्धपुष्पैलङ्कृत्य दद्याद्विप्राय धीमते । पाण्डुरोगादिमुक्तः स्यादत्र जन्मनि मानवः ॥ ७ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्युत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे प्रादाद्विपं कस्यापि काश्यपे । साऽत्र जन्मनि रोगेण च्छर्दिंसन्नेन पीडयते ॥ १ ॥
धेनूनां दशकं दद्यादशक्तौ गरुडाग्रज । सवस्तां कपिलां दद्यात्सा तद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सननवत्युत्तरपद्मशताधिकसहस्रतमः ॥ १६९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्विप्रो ह्यभूदङ्गे प्राग्भवे धर्मसंयुतः । स चचार वने सूत मार्गलुण्ठनतत्परः ॥ १ ॥
 काचित्सुनयना तत्र प्राप्ता भाविचलाद् दृढात् । नानाभरणसंयुक्ता पूर्णगर्भसमन्विता ॥ २ ॥
 सा लुण्ठिताऽत्र त्रसिता तेन पापधियाऽण्डज । सहायैः सा परित्यक्ता ताडनादाकुला महत् ॥ ३ ॥
 तद्गर्भं च्युतो बालः पापमाचरितं त्विदम् । ततो धर्मपुरं प्राप्तः पुण्यपापसमन्वितः ॥ ४ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापं खगाधिप । परकन्याधिवाहेन स जातो बाहुजोऽधुना ॥ ५ ॥
 गङ्गायाः पूर्वभागे तु दृश्योजनसम्मिते । गौरः सुरूपः क्षीणाङ्गो बहुद्रव्यपराक्रमः ॥ ६ ॥
 पिताधिकोऽतिमतिमान् बहुपुत्रीभिरन्वितः । जातपुत्रा मृताः सप्त पूर्वपापात्तयाऽण्डज ॥ ७ ॥
 निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि येन पापात्प्रमुच्यते । पलार्धमितिका कार्या भव्या सुवटिता सुत ॥ ८ ॥
 बाहुजा गर्भसंयुक्ता सौवर्णभूषणैर्युता । पूर्वपापविनाशाय सा देया ब्राह्मणाय वै ॥ ९ ॥
 गर्भैः पुण्यैः समभ्यर्च्य मन्त्रैः प्रणवपूर्वकैः । वेधसं तत्र सौवर्णं सुवर्णैकमितं सुत ॥ १० ॥
 जपेच्च ब्राह्मणमन्त्रांश्च तल्लिङ्गान्विधिपूर्वकम् । होमयेच्च यवांस्तत्र सतण्डुलसुसर्पान् ॥ ११ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । शृणुयाद्दरिर्वंशं वा शतावृत्त्या विधानतः ॥ १२ ॥
 गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते । लभते पुत्रसौख्यं स चात्र जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ १३ ॥
 रिष्टं पश्चाद्दन्दे तु प्रायश्चित्तेऽकृते सुत । सप्तसप्तमिताब्दायुः प्रायश्चित्ते कृतेऽत्र वै ॥ १४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता पूर्वं यात्रापि व्यभिचारिणी । सा गता नरकान्वोरांश्चिरं दुःखं समश्नुते ॥ १ ॥
 न शुद्धचत्यशुभाचारा प्रायश्चित्तैः शतैरपि । वाराणस्यां गतिश्चास्या वासाच्च विनतासुत ॥ २ ॥
 मोक्षयते सर्वपापाच्च पूर्वजन्मकृताद्दृढात् । वाराणस्यां चतुर्दश्यां शिवपूजाप्रतादिना ॥ ३ ॥
 महापापान्महाभाग पूर्वं चेहापि बाहुजा । वंध्या जाता तथा दुःखाऽऽकुला च दयितोऽज्जिता ॥ ४ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो नवनवत्युत्तरषट्शताधिकसहस्रतमः ॥ १६९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कृत्वा धूर्ततां पूर्वं बन्धयेद्ब्राह्मणं सुत । सोऽत्रापस्माररोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
 तेनैव पापारोगेण म्रियतेऽत्र खगाधिप । प्रायश्चित्तं मया नोक्तं पापे ब्राह्मणवञ्चने ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या भ्रातृघातिनी नारी प्राग्भवे विनतासुत । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजत्येव न संशयः ॥ १ ॥
 ज्ञानान्महापापकृतान्न चोक्ता निष्कृतिर्मया । ज्ञात्वा ब्रह्मवधात्सूत प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ २ ॥
 सप्तजन्मनि मूकत्वं जायते च तदेनसः ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यर्मा विप्रश्चात्र जन्मनि बाहुजः । देवद्रव्यापहरणात् प्राग्नाक्षिप्रपीडनम् ॥ १ ॥
 विभे बवे ह्यतीते च नेत्रभङ्गो जनिष्यते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥

कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
राजताश्च महाभाग न रोगं स हि पश्यति । भोजयेच्छक्तितो विप्रान्वैष्णवाञ्छ्रद्धया सुत ॥ ४ ॥
कृत्वाऽनेन विधानेन रिष्टं नैव प्रपश्यति ॥ ५ ॥

इति श्रीब्रह्मसूरीरणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं घातयेत्कश्चिद् दुष्टो यः पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत क्षयरोगप्रपीडितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य वित्ततुर्यांशभागतः । कालचक्रामिघं दानं दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दोमयेच्च स्वशक्तितः । कालचक्राख्यदानेन रोगा नश्यन्ति पापजाः ॥ ३ ॥
इति श्रीब्रह्मसूरीरणसवादे कर्मविपाके अध्यायछयुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७०३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मवादरता ह्यत्र या पूर्वेऽभूत्पतित्रता । शापप्रभावाद्धि गर्ते सा वै प्राप्ता हि मानुषीम् ॥ १ ॥
त्यक्त्वा शरीरं सा देवी मोदतेऽम्बिकया सह । भुनक्ति भोगान्स्वार्त्विं पतिं प्राप्य तपस्विनी ॥ २ ॥
गच्छेत्सा परमं स्थानं यत्र देवो महेश्वरः ॥ ३ ॥
इति श्रीब्रह्मसूरीरणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

योऽज्ञानात्कृतवान्मृत प्राग्भवे भ्रातृघातनम् । सोऽत्र जन्मनि मूकत्वं व्रजति कापि मानवः ॥ १ ॥
चान्द्रायणव्रतं कुर्यात् सुवर्णपलसयुतम् । एवं यः कुरुते मृत स तत्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
न जायतेऽस्य मूकत्वं कदाचिद्दिनतामुत ॥ ३ ॥
इति श्रीब्रह्मसूरीरणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या घृता बन्धयेत्काचिल्लोकान्पूर्वभवेऽण्डज । साऽत्र जन्मनि रोगेणापस्मारेण प्रपीडयते ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि पापनाशकरं सुत । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्याद्दद्याद्देतुं पयस्विनीम् ॥ २ ॥
इति श्रीब्रह्मसूरीरणसवादे कर्मविपाके अध्याय षडुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७०६ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्दर्शनो जातो धर्मिष्ठो वित्तसंयुतः । उदरे वायुरल्पीयाञ्छिरोत्तिश्चैव जायते ॥ १ ॥
शरीरे जायते चिद्दं किञ्चिद्दर्शनसमन्वितम् । दद्रुकण्टकिलासाना गमने पादवैकृतिः ॥ २ ॥
कर्मानुसारजो व्याधिश्चिद्दं तस्य सहायवत् । भार्या प्रीतिपरा नित्यं कदाचित् कलहप्रिया ॥ ३ ॥
दोषयुक्ता प्रायशस्तु प्रदरातिः प्रजायते । मृतवत्सा कथं जाता कस्येद कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स स्त्रिया सहितो विप्रः कुलीनो बहुवाचकः । गता चैव महारण्ये तत्रारी गर्भसंयुता ॥ ५ ॥
बहुभिश्च समायातैः शशुभिः परिवीर्यते । तत्रासादिप्रचालाया वेदना हृदरेऽभवत् ॥ ६ ॥
गर्भपातोऽभवच्चापि मृतः पूर्णाङ्गकः शिशुः । तेन कर्मविपाकेन त्रियन्ते तस्य बालकाः ॥ ७ ॥
केचिजीवन्ति षण्मासं केचिद्दर्पाधिकं भृशम् । बहुकालं न कश्चिद्दं मृताना स्थितिरीदृशी ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

देवदेव जगन्नाथ लोकानां हितकाम्यया । कथयस्व महाभाग निष्कृति तस्य कर्मणः ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो प्रश्नश्चायं सुदुर्लभः । तेनेह मुनिभिः प्रोक्तं प्रायश्चित्तं विशोधनम् ॥ १० ॥
गां वै सर्वर्णवत्सां च सौवर्णं निष्कसंमितम् । पुष्पितं फलितं वृक्षं वल्लयुग्मं शुरोरपि ॥ ११ ॥
कर्मप्रकाशकं विप्रं पूजयेद्विधिपूर्वकम् । एवं प्रकुरुते वत्स निष्कृतिं कर्मणः फलम् ॥ १२ ॥
पुत्रपौत्रादिसंयुक्तो धनधान्यसमन्वितः । न करोति च यो मोहाल्लोभाद्वा कर्मनिष्कृतिम् ॥ १३ ॥
स याति पापदोषेण भुवि जन्मनि जन्मनि । एवं यः कुरुते भक्त्या प्राप्नोति पुत्रपौत्रकम् ॥ १४ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय. सत्तोत्तरसप्तशताधिरुसहस्रतमः ॥ १७०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो लोकान्वञ्चयेत्कश्चित् पुरा धीत्येन मानवः । सोऽत्र जन्मन्यपस्माररोगेण महतांऽऽकुलः ॥ १ ॥
धेनुं दद्यान्महाभाग सर्वतां विधितंयुताम् । ब्रह्मकूर्चत्रयं कुर्वात्स तत्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
न भवेत्तस्य रोगस्म वेदना पापशोधनात् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र चन्द्रवदना गौराङ्गी पतिवल्लभा । धनधान्यसमायुक्ता स्वर्णकारी सुखान्विता ॥ १ ॥
रता भर्तृहिते नित्यं पूर्वं सा हितवल्लभा । स्वर्णपहारजात्पापात्प्राप्ता सा स्वर्णकारताम् ॥ २ ॥
पुत्रहीना महाभाग परद्रव्यापहारतः । कुरुक्षेत्रे शशिप्रस्ते स्वर्णं दद्याच्च शक्तितः ॥ ३ ॥
तद्वत्त्वाऽऽशु लभेत्युत्रानत्र जन्मनि वै सुत ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अन्नहृत्प्राग्भवे वत्स ज्ञानादत्र खगाधिप । सोऽजीर्णेनैव रोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
अन्नदानाच्च विभेभ्यो रसदानाच्च शक्तितः । सावित्रीजयतो होमात् पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
पापक्षये क्षयं यान्ति रोगाः पापसमुद्भवाः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या फाचिन्मोहतश्चके नारीः भ्रातृवधं पुरा । साऽत्र जन्मनि मूकत्वं भजेत्कापि शुभानना ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि तस्याश्चान्द्रायणं व्रतम् । वेदपुस्तकदानं च पलस्वर्णयुतं त्विह ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकादशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वालघाती भवेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । वैनतेपात्र जुषुषि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १ ॥
श्रवणाद्दरिद्रंशस्य विधिवच्चार्जन्मनि । ब्राह्मणोद्गाहनाच्चैव पूजनाच्छङ्करस्य च ॥ २ ॥
जीविष्यन्ति च तत्पुत्रा नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वादशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुक्रो याऽभवत्पूर्वं निपादी पुनरेव सा । शुद्राधमा पञ्चनदे जाताऽत्र विनतासुत ॥ १ ॥
 पुत्रपौत्रपुनैर्धान्यैर्जाश्वोष्ट्रादिवाहनैः । युक्ता सा यवनी सूत तीर्थराजस्य सेवनात् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युक्तवादे कर्मविपाके अध्यापञ्चयोदशोत्तरस्तसराधिकसहस्रतमः ॥ १०१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चित् प्रागभवद्दिप्रः सर्वविद्याविशारदः । वेदाभ्यासरतः श्रीमान् प्राप्तसर्वमनोरथः ॥ १ ॥
 तुलाधृतानि चिदानि विप्राणां स्नेहभागिनाम् । गृहीतान्यातिचौर्येण लोभयुक्तं चेतसा ॥ २ ॥
 यस्माज्ज्ञानकृते चैव प्राग्भवे तत्कलं शृणु । सोऽत्र जन्मनि विप्रस्तु द्विजो वेदविदां वरः ॥ ३ ॥
 घनपुत्रसमायुक्तः क्षयरोगसमन्वितः । वेदाभ्यासात्तथा दानातीर्थराजाधिवासानात् ॥ ४ ॥
 नादाः स्यात्सपरोरुगस्य चात्र जन्मनि चाण्डज । दोषात्स्वरुपात्फलैर्मुक्तो जीविद्वर्षशतं ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्युक्तवादे कर्मविपाके अध्यापञ्चयोदशोत्तरस्तसराधिकसहस्रतमः ॥ १०१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यभूत्कश्चिद्ग्राहजो धर्मसंयुतः । ग्रामाध्यक्षः प्रतापाढ्यो भ्रातुः पुत्रसमाकुलः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः । पर्वस्वापि च भूस्वर्णगोश्वशय्यासनादिकम् ॥ २ ॥
 तिलपात्राणि भक्ष्याणि वस्त्राणि विविधानि च । सर्वरत्नानि पात्राय इत्यकल्पानि चाण्डज ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं चापि भाविनोऽर्थस्य गौरवात् । ग्रामान्तरे स्थितस्यास्य शत्रोः सीमापहारिणः ॥ ४ ॥
 निर्दग्धं भवनं तस्य रात्रौ वै चौर्यकर्मणा । तस्मिन्दग्धे महाभाग दग्धः क्षात्रशिष्टस्तथा ॥ ५ ॥
 बहवो गृहजा जीवा दग्धाश्चैव मृता ध्रुवम् । वैरभावात्सहायादथैः पापमुग्रमुपाजितम् ॥ ६ ॥
 एवं बहुतिथे काले सम्प्राप्तो यमशासनम् । पुण्यात्स्वर्गाश्च विविधान्युक्त्वा पापात्तयेतरान् ॥ ७ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना । कुरुक्षेत्रात्परे भागे दशपोजनसम्भिते ॥ ८ ॥
 स रक्तगौरो मतिमान्स्वच्छो बहुधनैर्युतः । यशस्वी भ्रातृमित्राढ्यः पितृभक्तो दयापरः ॥ ९ ॥
 सुखीभृत्यसुखैश्वर्यनानावाहनमोगभाक् । बुद्ध्याधिकप्रचारी च पितृभाग्यविशुद्धिदः ॥ १० ॥
 ह्रस्वः कृशोदरो बन्धुमान्यो वै मितदः प्रष्टुः । आदिमध्यावसाने च सुखैश्वर्यसमाकुलः ॥ ११ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाद्योभी पापरतः कश्चित् । बहुचिन्तातुरो धूर्तो दाने चालपमतितथा ॥ १२ ॥
 पीडयमानस्तथा रोगीर्धूनि वाय्त्रादिसम्भवैः । नानाभयैर्मनोदुःखैः क्वापि क्षीणो विकारवान् ॥ १३ ॥
 वालघातात् पुरा पापाज्जातपुत्रविनाशकः । चिद्धमंत्रं जनुर्लगाद् गुरुभावस्तु पञ्चमे ॥ १४ ॥
 गुरुत्वादेनसश्चन्द्रो नीचः केन्द्रे शुभान्वितः । सहायलक्षणं सर्वं वक्ष्याम्यत्र स्वगाधिप ॥ १५ ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीद् ग्रामदाहेऽतिनिष्ठरा । सा ज्येष्ठा प्रष्टुर्वास्ति मृतवस्ता स्वगेश्वर ॥ १६ ॥
 योऽभूद्दुस्ताहकः पूर्वभवे स मृतवालकः । सहाया ज्येष्ठरे तेऽत्र मृतपुत्रीभिरन्विताः ॥ १७ ॥
 अन्ये ये वान्धवा भृत्याः सहायाः पण्मिताः पुरा । प्रष्टुस्तेऽत्र सुता जाता मृतापत्पत्न्युःखदाः ॥ १८ ॥
 लक्ष्णैरेभिराढयस्य प्रष्टुश्चैव जन्मनि । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापक्षयो भवेत् ॥ १९ ॥
 पुण्यक्षेत्रेऽष्टभिविधैः पञ्चभिल्लिभिरेव च । कारयेत्पार्थिवोऽङ्गिर्निकादशशतैर्मितान् ॥ २० ॥
 गन्धपुष्पोपचारिस्तु मन्त्रैरेव प्रपूजयेत् । ततश्चाष्टपलै रूद्रे कुयोर्द्वै हेमजं शुभम् ॥ २१ ॥
 सपत्नीकं यथाकारं सर्वावयवसंत्युतम् । तदर्धमितकं वापि निजवित्तानुसारतः ॥ २२ ॥

पूजयित्वा तु गन्धाद्यैर्विधिज्ञाय प्रदापयेत् ॥ हिरण्यमयं तथा चार्द्रि मापपञ्चमितिः शुभम् ॥ २३ ॥
 राजते च तथा पत्रे पलद्वयमिते शुभे । लेख्या जीवास्तयाकारा दग्धा ये च गृहाश्रिताः ॥ २४ ॥
 ब्राह्मणाय ततो देवाः दाहदोषोपशान्तये । लक्ष्मीनारायणं तद्वत् पलाष्टकमितं सुत ॥ २५ ॥
 राजतं विधिवद्द्यात् सर्वदोषापनुत्तये । गायत्र्यष्टसहस्रं तु सहस्रं द्वादशाक्षरम् ॥ २६ ॥
 अष्टाक्षरं त्रिसाहस्रं जप्त्वा शुद्धिं समाचरेत् । होमयेत्तदशांशेन शक्त्या विमांश्च भोजयेत् ॥ २७ ॥
 शृणुयाद्भ्रिवंशं वा दशावृत्त्या विधानतः । य एवं कुरुते सूत द्वयोः पापविशोधनम् ॥ २८ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यात्स्त्रीभ्यामत्रैव जन्मनि । नाथयो व्याधयस्तस्य नवा रिष्टभयं क्वचित् ॥ २९ ॥
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् । न जीवन्ति सुतास्तस्मिन्नीविते नात्र संशयः ॥ ३० ॥
 पञ्चत्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं देहपनादिजम् । त्रिसप्ततिमिताब्दायुः प्रायश्चित्ते कृते त्विदं ॥ ३१ ॥
 गतिस्तस्योत्तमा लोके ह्यन्यथा त्वाततापिनाम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् ॥ ३२ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विचिन्तयेत् ॥ ३३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चदशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यस्तु पृच्छति धर्मात्मा सर्वपापविशोधनम् । यजेद्देवानृषींश्चैव पितृन्चै श्रद्धयाऽन्वितः ॥ १ ॥
 गयाश्राद्धादिभिः सर्वदोषैर्हव्यैर्विधानतः । पूर्वपापविनिर्मुक्तो याति ब्रह्म मनात्तनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिच्छूद्रो महाभाग बभूव प्राग्भवे धनी । व्यापरनिरतो दक्षः क्रयविक्रयकर्मसु ॥ १ ॥
 नीताः सर्वैरसास्तेन मिलित्वा चार्धसीरिणा । कालेन ते हता लोभात्स्नेहा मौल्याधिकाः सुत ॥ २ ॥
 भुक्त्वा पापफलं घोरं भ्रमरत्वमुपागतः । ततः पुण्याच्छुभं भुक्त्वा पुण्याज्ञातोऽत्र पर्वते ॥ ३ ॥
 शूद्रो युद्धकलायुक्तो भूमिदानात्सुसार्चनात् । स्नेहहारी यतः पूर्वं राजपक्षमप्रपीडितः ॥ ४ ॥
 सर्वद्वेहातिदानाद्दे स्ववित्तानुर्ध्वभागतः । स्वर्णदानात्तथा चात्र क्षयरोगाद्विसुच्यते ॥ ५ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विषं दत्त्वा पतिं सूत माग्या जाराश्रिताऽसती । पतिष्ठी सा महाडुष्टा चाल्पेऽत्र विधवाः सुत ॥ १ ॥
 विष्णोराराधनादत्र गङ्गायाश्चैव सेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति व्रतकृच्छ्रोपसेवनात् ॥ २ ॥
 धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारं द्वारयेत्तु प्राग्जन्मन्यय - पुत्रक । रक्तातिसाररोगेण घाघ्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 वदेवदानादिप्राय स्यापनाद्वा विधानतः । मुच्यते पापज्ञाद्रोगादतीताराद्धि निश्चितम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मूर्धाभिमिक्तो यः कश्चिन्नमथुरायामभूत्सुधीः । राजसेवी महाशूर आवेष्टकरतः सदा ॥ १ ॥
 मृगपायां गतो देवाद्रातिता मृगशूकराः । तत्रैका हरिणी सूत घातिता गर्भसंयुता ॥ २ ॥
 तद्गर्भजौ हतौ तत्र शुभौ द्वौ मृगशावकौ । सहायाभ्या युतेनैव कृत कर्म दुरात्मना ॥ ३ ॥
 ताभ्यां मिलित्वा तौ मुक्तावमायां चाण्डजाधिप । सोऽय काले महाभाग प्राप्तः शत्रुपुं पुरा ॥ ४ ॥
 स शौर्यकर्मणा सूत घातयित्वा रिपून्वहन् । घातितश्चापि रिपुभिः प्रहारैरतिदारुणैः ॥ ५ ॥
 राङ्ग्रामभूमौ स मृतः प्राप्तः स्वर्गपुरं तदा । मुक्त्वा नानाविधान्भोगान्त जातो ब्राह्मणस्त्वह ॥ ६ ॥
 देशे प्रयागनिकटे सर्वशास्त्रार्थकोविदः । जातः कर्कटगे जीवे लग्नस्ये हि महातपाः ॥ ७ ॥
 धनैर्नानाविधैर्युक्तो गौराद्गो रक्तलोचनः । शिवपूजनजात्पुण्यात्प्राक्कृतात्सकलैः सुखैः ॥ ८ ॥
 महामनोरथैश्चापि पूर्णश्चात्रैव जन्मनि । राज्यप्रचार्यत्युग्रश्च पुण्यात्पापफलं शृणु ॥ ९ ॥
 धूर्तः शठः सर्वभक्षः स्वल्पपापरतः क्वचित् । सहायलक्षणं सूत शृणु पुत्र ययातया ॥ १० ॥
 द्वाभ्यां मिलित्वा भुक्तौ द्वौ मृगशावी खगाधिप । पृच्छकस्य च तौ पुत्रावुभौ ज्येष्ठकनिष्ठकौ ॥ ११ ॥
 अपस्मारेण रोगेण मृती चात्रैव जन्मनि । एवं सन्ततिदुःखार्तः स विप्रो विधिवर्जनात् ॥ १२ ॥
 प्रतिमासोत्थपापस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पूजयेच्छिवलिङ्गानां लक्षमर्थं तदर्धकम् ॥ १३ ॥
 हिरण्ययौ तथा देवौ द्वावत्र मृगशावकौ । पूजयेच्च तथा वासुं विधिना मृगदेवतम् ॥ १४ ॥
 तन्मन्त्रैर्धूपगन्धाद्यैर्नानाभक्ष्यैर्विधानतः । प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य क्षयकारकम् ॥ १५ ॥
 अथवा भोजयेद्विप्रान्सहस्रद्वयसम्मिताम् । पुत्रपौत्रविष्टुद्धिः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते विह ॥ १६ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते सूत नच पुत्रसुखं लभेत् । रिष्टेन मरणं चापि वर्षे वेदाद्विकेऽण्डज ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते तस्य जीवनं चान्दसततिम् । चैत्राष्टम्यां च निधनं शुक्लाया गरुडाग्रज ॥ १८ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अथ्यायो विशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भपातनपापाद्या चभूव प्राग्भवेऽण्डज । सेह वै तेन पापेन गर्भपातनदुःखिनी ॥ १ ॥
 विप्रकन्याविवाहाद्द्वै विधिवच्चात्र जन्मनि । मुच्यते तेन पापेन गर्भस्यैर्यं भवेदिह ॥ २ ॥
 अथवा पार्वती दद्याद्देवीं दशसुवर्णजाम् । युक्ता गणेशस्कन्दाभ्या नानाभरणभूषिताम् ॥ ३ ॥
 तदर्धमितिका वापि पूजयित्वा विधानतः । मुच्यते पूर्वपापाच्च गर्भपातनजात्सुत ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वाहयेन्नारी देवागारं खगाधिप । साऽतिसारेण महता पीडयते चेह भामिनी ॥ १ ॥
 शङ्करप्रतिमादानान्मूर्त्तैर्विष्णोर्द्विजार्पणात् । न जायते महापीडा रक्तातीसारसम्भवा ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वाविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्महा प्राग्भवे सूत तिर्यक्त्वं प्राप्य निश्चयात् । सम्पर्कान्दारुणाश्चैव भुनक्तयत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 कर्मक्षये तु कुष्ठेन सोऽत्र जन्मनि पीडयते । पापस्य दुःक्षयत्वाच्च प्रायश्चित्तं नचोच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायस्रयोविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वातयेन्नारी पत्युमिंश्रं च प्राग्भवे । नियतं वायुरोगेण पीडयते बहुपीडया ॥ १ ॥
 पार्पं प्रतीक्ष्य विप्रादेः सर्वस्वार्धतदर्धजम् । वायुं हिरण्मयं कुर्यान्मृगं विहितलक्षणम् ॥ २ ॥
 पूजायित्वा विधानेन गन्धैर्वस्त्रैर्विशेषतः । मन्त्रैश्च वायुजैः सूत दद्याद्विप्राय धीमते ॥ ३ ॥
 वायुरोगस्य शमनं दानेनानेन जायते ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथ्यायश्चतुर्विंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अज्ञानाद्य या नारी गोत्रघातकरी पुरा । बभूव सततं चात्र लूतारोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 श्रवणादितिहासाना प्राजापत्याद्द्रुतात्सुत । लूतारोगं न पश्येत साऽत्र जन्मनि चाण्डज ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथ्यायः पञ्चविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२५ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नः किञ्चिद्विद्वत्समन्वितः । संयुतो वायुपित्ताभ्यां नेत्रतोदशिरोर्तिमान् ॥ १ ॥
 सद्बृत्तश्च मुखी धीमान्धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । व्रणो रेखा शराद्वापि बाल्ये स्याद् ग्रहणीगदः ॥ २ ॥
 कटिपृष्ठाभिघाताद्वा व्रणो वाताग्निदर्शनम् । परोक्षमतिवादं च ब्रुवते कारणं विना ॥ ३ ॥
 तस्य प्रिया शुभाचारा सती व्रतपरायणा । काकवन्ध्या कथं जाता कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि रूपाढ्या भार्या विप्रस्य साचिकी । प्रतिवेशमस्थितो वैश्यो ब्राह्मणो ज्ञानिसत्तमः ॥ ५ ॥
 अप्रसूता प्रिया तस्य चपला चारुलक्षणा । वैश्येन कामिता सा वै लोभमोहादिविभ्रमे ॥ ६ ॥
 अज्ञानात्काममिच्छन्ती भाविना वै बलीयसा । तावत्कालवशेनैव ब्राह्मणो जनता गतः ॥ ७ ॥
 स वैश्यो दैवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । सुतनुं धर्षयामास बहुकालं खगेश्वर ॥ ८ ॥
 व्यभिचारवशात्तत्र ह्यन्योन्यं तद्भूतं धनम् । गृहीतं तद्भनं सर्वं धूर्तया लुब्धचेतसा ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणो यनितां प्राप्नो लोके जग्राह विश्रुतिम् । पुंश्चल्या निन्धवृत्त्या वै विप्रोऽयं धनवानिति ॥ १० ॥
 तेन दुःखेन विप्रो वै ब्राह्मणीमत्यजत्पुरा । सा चापि कुलटा द्रुष्टा भास्करेः सदनं गता ॥ ११ ॥
 निर्वशी जायते तत्र ब्राह्मणस्य खगेश्वर । तेन कर्मविपाकेन तादृशं च भवेद्विह ॥ १२ ॥
 पश्चान्मानुष्यमापन्नो बहुशोकाकुलो भृशम् । इदं द्वितीयं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ १३ ॥
 एकापत्यभवं दुःखमनपत्यत्वमेव वा ॥ १४ ॥

मार्गशीर्षे शुभे मासे शुक्लपक्षादितः खग । प्रत्यक्षं भाग्यसौख्यासिद्धतं तु प्रतिवत्तरम् ॥ १५ ॥
 षोडशान्द्रानि नागीभिः फर्तयं विधिपूर्वकम् । गीरीप्रतमिदं दीक्षक्षततीत्यफलप्रदम् ॥ १६ ॥
 प्रातर्नियममास्थाय दन्तधावनपूर्वकम् । अयाहं शिवयोः प्रीतिमाचरिष्ये शुभत्रतम् ॥ १७ ॥
 स्थानप्रवासनिर्गतं निशि जागरतत्परा । ततो मध्याह्नसमये स्नात्वा कुंकुमवाससी ॥ १८ ॥
 परिधायार्चयेद्गीर्गं पतिपुत्रवर्तीं त्रियम् । कुंकुमैः फज्जलैश्चालंकरणैः पुष्पमालया ॥ १९ ॥
 नाम्भूँस्तु सप्तपूरैः सौभाग्याष्टकवस्तुना । ततश्चास्तमिते भानौ वार्ति षोडशतन्तुभिः ॥ २० ॥
 विषाय तिलतलेन दीपं कुर्याच्छिवाप्रतः । गीतवादित्रनिर्घोषपुराणश्रवणादिभिः ॥ २१ ॥
 नैवेद्यं विधिवत्कुर्यादपूर्वस्तिलतण्डुलैः । तथा षोडशसंख्यानि वेणुशूर्पाणि कारयेत् ॥ २२ ॥

सप्तधान्यफलोपेतान्यष्टसौभाग्यवन्ति हि । एवं विधिं समास्थाय भोजयेद्दम्पतीञ्जुमान् ॥ २३ ॥
दानभोज्यैस्तथा पुष्पैः पक्षिभ्यो बलिमाहरेत् । दीनान्धकृपणेभ्योऽन्नं सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २४ ॥
एतद्वैरीव्रतं नाम मार्गशीर्षे समाचरेत् । एवं कृतविधेः सूत प्राप्यते पुत्रपौत्रकम् ॥ २५ ॥
नारी नियमसम्पूर्णा व्रतं कुर्यात्प्रयत्नतः । सुतसौभाग्ययुक्ता सा पतिपुत्रसुखातये ॥ २६ ॥
ऐहिकं लक्षणं तस्या नार्या वै जायते त्विह । स्वसुमार्तृवसुमार्तापि सपत्न्याः शोक एव च ॥ २७ ॥
उदरार्तिरसृग्वातः पार्ष्णिणादाद्विवेदना । वाक्याभिज्ञसने चापि वाक्यदोषो धनच्युतिः ॥ २८ ॥
स्वशक्तिनिन्दा हीनत्वं परेभ्यो मर्मतोदनम् ॥ २९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याह्नसवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शकृन्मूत्रं सृजेद्यस्तु देवागारे नराधमः । शुद्रोगमवामोति सोऽत्र जन्मनि मानवः ॥ १ ॥
सोऽप्येकं पूजयेद्विष्णुं शिवं वा विधिनाऽण्डज । प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं दद्याद्गोमिथुनं सुत ॥ २ ॥
न पश्यति तदा पीडां शुद्रजा मत्र जन्मनि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याह्नसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः पुमात्रारीमज्ञानात् पूर्वजन्मनि । सोऽत्र जन्मनि जायेत कृशो बलविवर्जितः ॥ १ ॥
शकैराधेनुदानेन दशसंख्येन चाण्डज । विमुच्यते कृशत्वाच्च शतब्राह्मणभोजनात् ॥ २ ॥
होमात्स्वस्त्ययनाज्जापाद्गायत्रीजपतोऽत्र च । तीर्थज्ञानादाज्यदानाद्बली भवति नान्यथा ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूर्याह्नसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवद्रव्यं हरेत्सूत पूर्वजन्मनि यो नरः । सोऽत्र जन्मनि जायेत वायुपीडाभिरन्वितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तमिदं वायोर्नाशनं तस्य वच्म्यहम् । जपेन्मृत्युञ्जयं मन्त्रं सावित्रीं च विशेषतः ॥ २ ॥
होमपेत्तद्दशांशेन ब्राह्मणान्भोजयेत्तथा । वायुरोगोपशान्त्यर्थं शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूर्याह्नसवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजेन्मूत्रं पुरीषं च मोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
शुद्रोगयुता सा वै भविष्यति न संशयः । शुद्रोगविनाशाय पूर्वपापक्षयाप वै ॥ २ ॥
सा वै गोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यं चरेद्भ्रतम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याह्नसवादे कर्मविपाके अध्यायः द्विंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव सुखजः कश्चिद्विद्याधनसमेन्वितः । नानाकलासु कुशलो विष्णुभक्तिपरायणः ॥ १ ॥
राहुप्रस्ते प्रयागे तु सर्वस्वं दत्तवान्सुत । तत्र भाविवलात्सूत पापमाचरितं त्विदम् ॥ २ ॥
धार्पिता क्षत्रिया यूनि कामलोभाच्छुभानना । प्रताडितः पतिस्तस्यास्तेन देवहतेन तु ॥ ३ ॥
ततो मृत्युवशं प्राप्तः स गत्वा यमशासनम् । शुभाच्छुभफलं मुक्त्वा चाशुभादतिदारुणम् ॥ ४ ॥

अन्यजन्मनि दानेन-स जातः क्षत्रियाधरः । देशे विपाशानिकटे सप्तयोजनसम्मिते ॥ ५ ॥
 सुरूपदेहः सद्बुद्धिः स्त्रीपुत्रधनसंयुतः । शूरो दाता प्रधानश्च देशेदेशेऽतिविश्रुतः ॥ ६ ॥
 किञ्चित्पापरतो धूर्तो मनोदुःखाकुलो भृशम् । धर्षणात्क्षत्रियायास्तु भर्तुसन्ताडनात्तथा ॥ ७ ॥
 वार्धके कण्डुरोगातो निश्चयादत्र जन्मानि । लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ सूर्यशुक्रौ चतुर्थगौ ॥ ८ ॥
 वक्ष्यामि तस्य पापस्य निष्कृतिं पापशोधिनीम् । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्पलेनार्धपलेन वा ॥ ९ ॥
 हिरण्मयं सुघटितं-सर्वाभरणभूषितम् । पूजयित्वा तु गन्धैश्च पुष्पैर्नानाविधैस्तथा ॥ १० ॥
 दीपैर्विचित्रैर्विधिना दद्याद्दिप्राय धीमते । गणनार्थं तथा दद्यात्सीवर्णं दशमापकम् ॥ ११ ॥
 एवं विधानं यः कुर्यात्पूर्वपापविशोधनम् । न तस्य दद्रुः कण्डूश्च तस्माद्दोषात्ममुच्यते ॥ १२ ॥
 अकालमरणं तस्य प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्र च । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र जीवनं सप्तसप्ततिम् ॥ १३ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवागारे तु या काचित्प्राग्भवे विनतासुत । सृजेन्मूत्रं पुरीषं च मोहादत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
 युदुरोगान्विता सा तु नारी पापप्रणाशनम् । वत्सगोमिथुनं दद्यात्प्राजापत्यव्रतं चरेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याये द्वात्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्यः स्त्रियं सार्धं कामात्पापविमोहितः । प्राग्भवे नियतं सोऽत्र कासं भजति जन्मतः ॥ १ ॥
 तेनैव मृत्युमाप्नोति रोगेण हि स्वगाधिप । प्राप्ते रिष्टेऽथ पृथग्बन्धे प्रायश्चित्तं न तत्समम् ॥ २ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयत्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यकावधजात् पूर्वं तस्मात् कन्या प्रजायते । जन्मन्यत्र महाभाग पूर्वपापादिदं फलम् ॥ १ ॥
 पूजनाल्लक्षरुद्राणां तदर्थानां तयाऽर्चनात् । मुच्यते पूर्वपापाच्च घोरान्कन्यावधादिह ॥ २ ॥
 अथवा विधिना सूत तदागोत्सर्गपुण्यतः । विप्राणां भोजनात्तस्मिंस्तडागे गोप्रदानतः ॥ ३ ॥
 पूर्वपापात्प्रमुच्येत नात्र फार्यो विचारणा ॥ ४ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुत्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पश्चित् क्षात्रकुले सुत पूर्वजन्मन्यमृद्भुवम् । गिरिवासी महादृष्टश्रौर्यैर्कर्मरतो दृढः ॥ १ ॥
 सुष्टितो ब्राह्मणस्तेन मार्गं सन्ताडितो भृशम् । तत्ताडनान्महाबाहो मृतः काले द्विजोत्तमः ॥ २ ॥
 गते वदुत्रिये काले स जातो ब्रह्महाङ्गुना । गङ्गापमुनयोर्मध्ये शूरधर्मा महोद्यमी ॥ ३ ॥
 प्राक् शिवाराधनात्पुण्याद्गङ्गाजः कुष्ठमंयुतः । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य सर्वपापीवनाग्निनीम् ॥ ४ ॥
 तेन सर्वस्वतः फार्यो वृषभोऽत्र हिरण्मयः । क्षीमवन्मयुतो भव्यः शृङ्गाभ्यां संयुतो महान् ॥ ५ ॥
 ग देवो वेदविदुषे कुष्ठद्रोषोपशान्तये । दानेनानेन सततं प्रीतो भवति वै शिवः ॥ ६ ॥
 तस्माच्छिवप्रसादेन कुष्ठं तस्य प्रशाम्यति ॥ ७ ॥

इति श्रीहृदसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चत्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७३५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्वाहुजा काचिद्भृतः प्रियरता सदा । दानधर्मरता साध्वी विप्राणां भोजने रता ॥ १ ॥
 तदा दैवात्सा सुभगा द्रव्यलोभरता सदा । सपत्नीपुत्रमददाद्विपं चैतद्दशानुगम् ॥ २ ॥
 मृतस्तद्विपयोगेन गृहीतं तद्वनं तथा । तद्दुःखेन पतिस्तस्या मृतः पुत्रशुचान्वितः ॥ ३ ॥
 पापमाचरितं चोग्रं स्वपुत्रधवातजम् । गता यमपुरं मुक्त्वा पूर्वपुण्यफलं शुभम् ॥ ४ ॥
 तद्दत्त्वापफलं सूत घोरान्नरकसंज्ञकान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता वर्ततेऽधुना ॥ ५ ॥
 क्षात्रे कुले महापुण्ये राज्यत्रास्ति खगाधिप । सा रक्तगौरा धर्मज्ञा सदा पुण्यपरायणा ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपा सिद्धार्था सुशीला गौरवान्विता । नातिव्यययुता पुण्यात्स्वकुलेष्टा प्रियंवदा ॥ ७ ॥
 पतिप्रियरता धीरा सुखैश्वर्यधनान्विता । पुण्यादिदं तथा पापालोभादद्या नष्टपुत्रका ॥ ८ ॥
 स्वल्पसौख्ययुता काले कृष्टव्याधिसमन्विता । यौवने भर्तृसंत्युक्ता वार्धके सुखवर्जिता ॥ ९ ॥
 सपत्नीपुत्रवधजात्पूर्वपापात् खगाधिप । लक्षणैरेभिरादद्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
 विष्णुः कार्यः इतैर्मोषैः सौवर्णैर्विश्वयोगिभृत् । तद्वन्महेश्वरं कुर्याद्भ्रुवैः पुष्पैरलङ्कृतम् ॥ ११ ॥
 देयौ विप्रेषु पात्रेषु पूर्वपापापनुत्तये । जपेदष्टाक्षरं मन्त्रमयुतं होमयेत्ततः ॥ १२ ॥
 गायत्रीं च जपेत्तद्दद्यात्क्षत्र तथा सुत । भोजयेच्छक्तितो विप्रांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १३ ॥
 एवं कुर्यात्प्रयत्नेन पूर्वपापविशोधनम् । न तस्याः पुत्रमरणं तदग्रे जायते ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 नैवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः । प्राक्तसपत्नीसुताघातात्तस्याः पुत्रविनाशनम् ॥ १५ ॥
 विप्राणां पूजनादानात्तस्याः सन्ततिवर्द्धनम् । जीवितं कथितं तस्या वर्षाणामष्टसप्ततित् ॥ १६ ॥
 रिष्टं पष्टिमिताब्दे तु ध्रुवं चाकृतनिष्कृतैः ॥ १७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंहितायां कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७३६ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रकुलोत्पन्नो देहावयवकार्ययुक् । सदाचारः सुशोभादृचो दयानियमतत्परः ॥ १ ॥
 ऋषिविक्रयकर्ता च किञ्चिद्दद्यात्पारवान्भुवि । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिर्भक्तिपरायणा ॥ २ ॥
 मातृपक्षमनास्तस्याः प्रीतिर्विं मातुलादिषु । असृग्वातगदातां सा बाल्ये स्थाद्ब्रह्मणीगदुः ॥ ३ ॥
 काष्ठलोष्टाश्मशस्त्राद्यैर्घातः स्यात्करपादयोः । बहुपुत्राः प्रसूताश्च ह्यपुत्रस्तु तथाप्यसौ ॥ ४ ॥
 एतस्य मृतपुत्रत्वं कर्मणा केन जायते । जातमात्रा-मृताः केचित्केचित्पौगण्डमाश्रिताः ॥ ५ ॥
 केचिद् दृष्टाननाश्चैव मृतः पुत्रोऽग्निमासकः । असृक्स्त्रावाद्दृशं पीडा जायते मासि मासि च ॥ ६ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं क्षात्रसमुत्पन्नः किञ्चिद्भूमिपतिस्तथा । तावज्जन्मनि वैश्यस्तु परविचापहारकः ॥ ८ ॥
 एको ग्रामिष्वसद्विप्रः शान्तो दान्तः क्षमी सदा । पुत्र्यः पञ्च तथा सप्त ह्यपुत्रो मित्रसंत्युतः ॥ ९ ॥
 कालेनासौ मृतो विप्रो हतं तेन धनं महत् । क्रियाकर्म कृतं नैव सर्वं राज्ञा हतं च तत् ॥ १० ॥
 एवं कृतापराधोऽसौ दूत्या सह स क्षत्रियः । किञ्चित्कालानन्तरं च देशान्तरगतीच्छया ॥ ११ ॥
 म्लेच्छैर्विनिहतो मार्गं गतोऽसौ यमशासनम् । केचित्केचिद्विपचर्यते नरके भृशदारुणे ॥ १२ ॥
 दानधर्मादिना किञ्चिदिह जन्मानि मानद । विप्रवंशे समुत्पन्नो जातो वै चेह जन्मानि ॥ १३ ॥

इदं द्वितीयं वै जन्म विप्रत्वं यत्र तस्य वै । पूर्वकर्मविपाकेन कन्यापत्यं प्रजायते ॥ १४ ॥
 ब्रह्मस्वहरणाच्चैव मृतपुत्रः प्रजायते । नानापत्यानि पच्यन्ते नानाकर्मानुगानि दि ॥ १५ ॥
 पुरा कृतानि कर्माणि भुज्यन्ते जन्मजन्मनि ॥ १६ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येन सौख्यं चिरं भवेत् । कन्यापत्यप्रशमनं बहुपुत्रप्रदायकम् ॥ १७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मुशुभे भूपदेशे तु गोमयाद्युपलेपयेत् । तत्रोपर्याविकं स्तीर्यमयवाञ्जिनकं शुभम् ॥ १८ ॥
 छादयेच्छुक्लवस्त्रेण कुर्याद्द्वै द्रोणपर्वतम् । तस्योपरि न्यसेत्प्रात्रं ताम्रं दशपलात्मकम् ॥ १९ ॥
 स्यापयेत्काश्यपीं मूर्तिं सौवर्णां शुभलक्षणाम् । मुक्तायज्ञोपवीताढ्यां निष्कसौवर्णनिर्मिताम् ॥ २० ॥
 दधानां फरद्युग्मेन चाक्षमालां कमण्डलुम् । कश्यपाद्दामभागे च त्वदितिं विश्वमातरम् ॥ २१ ॥
 सौवर्णां स्यापयेत्सूत सुवर्णद्वयनिर्मिताम् । आसने च समास्थाय ततो द्रोणा दिशं दिशम् ॥ २२ ॥
 हारकेयूरमुकुटकुण्डलाभरणादिकम् । एवं तौ दम्पती सम्यगर्चयेत् पर्वतोपरि ॥ २३ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणौ पूजयेद्विधिर्गुणीः । नानार्घ्यफलपुष्पादि चार्पयेत्सुसमाहितः ॥ २४ ॥
 अभ्यर्च्य दम्पती तौ तु मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २५ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुपि विप्राणां च धनं हतम् । दृष्टिकाकर्मनिरतो वाक्यदोषादि यत्कृतम् ॥
 तत्सर्वं क्षम्यतां देव तव मूर्तिं ददाम्यहम् ” ॥ २६ ॥
 अदितिं च प्रणम्याय कृताञ्जलिरिदं ध्रुवन् । “ अदिते विश्वमातस्त्वं शरण्या शरणार्थिनाम् ॥ २७ ॥
 प्रजादुःखौघसन्ततहृदयं मामवेश्वरि । सम्प्रणाशय दुःखं मे प्रजां देहि यशस्विनीम् ” ॥ २८ ॥
 एवं कृतविसर्गस्तु ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । शालग्रामशिलां शुद्धां सोमकान्तमणिं तथा ॥ २९ ॥
 चन्द्रमूर्त्योपरान्ते तु ब्राह्मणाय प्रदापयेत् । एवं कृतविधिः सूत कृष्णां गां दापयेत्ततः ॥ ३० ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेच्च समृद्धिभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ ३१ ॥
 काष्ठलोष्टाश्मंशस्त्राद्यैः करपादवर्णं वदेत् ॥ ३२ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायः सप्तविंशद्विंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजानं घातयेद्यस्तु पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । स राजपश्मरोगेण युक्तः स्यादत्र जन्मनि ॥ १ ॥
 तस्मिन्वपसि पक्षीन्द्र सोऽपि प्राणीर्विभुज्यते । महापापोत्यरोगस्य न चोक्ता निष्कृतिर्मया ॥ २ ॥
 अपि ज्ञानकृतं पापं रिष्टरूपेण काश्यपे । नाशयत्यमरं सिद्धं पूर्णासुष्कमपि ध्रुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायोऽष्टाविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परमं तु यः कश्चिद्घातयेज्ज्ञानवर्जितः । जलोदरेण सततं रोगेणात्र प्रपीडयते ॥ १ ॥
 जलधेनुप्रदानेन विधिना गरुडाग्रज । ताम्ररूप्यमुवर्णस्य दानात् पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अथ्यायोऽष्टाविंशत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणोऽभूत्कुरुक्षेत्रे कृषिकृद्देवपारगः । स्वज्ञातीयस्य चान्यस्य वृत्तिलोपमकारयत् ॥ १ ॥
 तत्सम्बद्धमभूद्युद्धं द्वयोरेको मृतस्तदा । वृत्तिलोपी द्विजः काले गतो हि यमशासनम् ॥ २ ॥
 मुक्त्वा तत्पापजं सर्वं शतद्विनिकटेऽयुता । स हि जातो द्विजश्चात्र वेदाभ्यासाच्च पुत्रक ॥ ३ ॥
 कुष्ठक्षयान्वितश्चात्र युवभावे खगाधिप । तत्पापनाशनं सर्वं प्रायश्चित्तं प्रवचम्यहम् ॥ ४ ॥
 वेदाभ्यासाच्च महतः सावित्रीजापतस्तथा । गङ्गायो वासतो वापि सर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ ५ ॥
 न कुष्ठद्विद्विरयास्ति तद्भूतैः शमनं भवेत् । जीवेत्पाष्टिमिताव्दान्तं रिष्टं चैव प्रशाम्यति ॥ ६ ॥
 गतिस्तस्य महाभाग विद्याभ्यासाच्च या तथा । भविष्यति शुभा लोके परत्र च खगेश्वर ॥ ७ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलद्वयानन्दकरी पूर्वजन्मनि वैश्यजा । वभूत् ऋतुसुहृदामाज्ञापालनतत्परा ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि सा विप्रा काश्यां जाता हि सुव्रत । व्रतदानपरा चापि भर्तृतोषणसंयुता ॥ २ ॥
 पञ्चपञ्चाशद्व्दान्तं प्रवेक्ष्यत्यत्र जन्मनि । स्वर्गकामा चिताग्री तु नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
 सा गमिष्यति वै स्वर्गं मुक्त्वा भोगांस्तु तत्र वै । भविष्यति महाराजकुले राजाऽतिधार्मिकः ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पीडयते वातरोगेण दारुणेन खगाधिप । सोऽत्र जन्मनि यश्चाद्यात्पूर्वं शूद्रगृहाश्रितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं वै स व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । व्रतान्ते कपिलां दद्यात्सर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 पापक्षये क्षयं याति रोगस्तत्पापजस्त्विह ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अस्त्यत्र सुमुखी सूत सदा भर्तृपरायणा । दानधर्मरता भव्या सुभगा पुत्रवर्जिता ॥ १ ॥
 पूर्वमासीच्च सुवजा सगर्भा फललालसा । त्रोटितान्यफलं पक्वं भक्ष्यार्थं चौर्यकर्मणा ॥ २ ॥
 तेन कर्मविपाकेन फलहीनाऽत्र जन्मनि । भवन्ति खल्व ये पुत्रा अवीग्वर्षाष्टतोऽण्डज ॥ ३ ॥
 प्राप्स्यन्ति चैव पञ्चत्वं तस्याश्चाकृतनिष्कृतेः । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि पूर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ ४ ॥
 शनिवारेऽण्डजश्रेष्ठ निमन्त्र्याश्वत्यकं सुत । तत्तले ब्राह्मणी सूर्यदिने पठ्यां तु भोजयेत् ॥ ५ ॥
 नानाफलैस्तथा पक्वैरूपै रससंयुतैः । फलानि विकिरितत्र कृत्वाऽश्वत्यप्रदाक्षिणाम् ॥ ६ ॥
 पूजयेत्तु महाभाग जीवेत्तस्याश्च वै सुतः ॥ ७ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देशे हि यामुने ह्यासीत्पूर्वं बाहुजसंज्ञकः । गङ्गास्नानं कृतं तेन बाहुजानां सहायतः ॥ १ ॥
 शकटेन कुटुम्बस्य पालनं ह्यकरोत्सदा । एकस्मिन्चै दिने गत्वा ददाह वनमद्भुतम् ॥ २ ॥
 वलं देवस्य सम्प्राप्य जीवा दग्धा अनेकशः । वन्धोः सहायतस्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 शुभाच्छुभफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा । माघे तु जाद्वर्षास्नानात्स जातः शूद्रवंशके ॥ ४ ॥

विपाशानिकटे देशे योजने सप्तसम्मिमे । भव्यो महोद्यमी गौरः कृशाङ्गो लोचनेऽल्पदृक् ॥ ५ ॥
 राजमान्यो बहुस्त्रीको देवतातिथिपूजकः । भ्रातृहीनः शठो घूर्तः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ६ ॥
 पञ्चमे भवने राहुर्भूमियुक्तोऽल्पसन्ततिः । लक्ष्णैर्लक्षितश्चोर्गैरेवेहि गरुडाग्रज ॥ ७ ॥
 वन्धोः साहाय्यतः पापात्पूर्वजन्मसमुद्भवात् । तस्माज्जातः पुत्रहीनः स पापोऽत्रैव जन्मानि ॥ ८ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिः कथ्यतां देव सुखसौख्यविवर्धिनी । सर्वपापप्रशमनी लोकानां हितकारिणी ॥ ९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि जन्तुदग्धविनाशिनीम् । वनदेवी तत्र कार्या पलेनार्धपलेन वा ॥ १० ॥
 हिरण्मयी शुभा लेख्या पत्रे तच्चतुरस्रके । वनजीवास्तया लेख्याः सर्वे तद्रूपसंज्ञकाः ॥ ११ ॥
 प्रजापतिस्तया कार्यो मापत्रयविनिर्मितः । राजतं पलमेकं तु गणाध्यक्षं शिवात्मजम् ॥ १२ ॥
 सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैः सा देवी कार्यसाधिनी । देया वेदविधिज्ञाय सर्वपापापनुत्तये ॥ १३ ॥
 प्रजापतिस्तया देयः सर्वकल्मषनाशनः । शृणुयाद्भारतं वापि पारायणमुभापितम् ॥ १४ ॥
 अष्टाक्षरं तथा मन्त्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् । दशायुत तदर्धं वा तदर्धं विनतासुत ॥ १५ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजनम् । तावन्मितं सूर्यमन्त्रं जपेत्प्रणवपूर्वकम् ॥ १६ ॥
 विभ्रेभ्यो दक्षिणां दद्यात्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । य एवं कुरुते सूत पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ १७ ॥
 तस्य पुत्रविवृद्धिः स्पादिह जन्मनि निश्चितम् । अकृते तु यथाशक्ति रिष्टं पष्टिमितेऽन्दके ॥ १८ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवन् चाब्दसप्तमिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायश्चतुर्धत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परात्रं या हरेन्नारी पूर्वजन्मनि सुव्रत । साऽत्र रोगेण जीर्णेन दुःखिता जायते ध्रुवम् ॥ १ ॥
 कुर्यान्नानाविधं चात्रं रतैः सर्वैः समन्वितम् । विभ्रेभ्यो भोजनं दद्याच्छतत्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ २ ॥
 होमयेच्च तथा चात्र गायत्र्या ष्यम्बकेण तु । मुच्यते जीर्णरोगाच्च पूर्वपापाच्च पुत्रकम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्याय पञ्चधत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

देवमूर्ते च यः कश्चिद्देवागारस्थितां सुत । भग्नां कुर्यान्नरो मोहात्परेण स्यापितां पुरा ॥ १ ॥
 अप्रतिष्ठो भवेद्भ्रू जन्मन्पय स्वगाधिप । वर्षत्रयं तदा शून्यपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्याय षट्चत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यश्चाचरेद्राजवधं मोहात्पूर्वभवे नरः । त राजयक्ष्मी विज्ञेयो घोरपापसमुद्भवः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं महाभाग शृणु चात्र प्रयत्नतः । गोभृहिरण्यमिष्टान्नतिलवस्त्रान्नदानतः ॥ २ ॥
 पृतपेनुप्रदानेन क्षयरोगं न पश्यति । दानं यथायुमानेन सर्वस्वार्थतदर्धकम् ॥ ३ ॥
 देयं टिजवपाद्दी हि विचार्यात्र प्रयत्नतः । तत्क्षणे काश्यपे चात्र क्षयरोगः प्रशाम्यति ॥ ४ ॥
 रिष्टंैव विनाशः स्यात्तस्य चाकृतनिष्कृतेः ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्याय सप्तधत्वारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्परगर्भं खगाधिप । जलोदरेण रोगेण पीडयते चात्र जन्मानि ॥ १ ॥
गङ्गास्नानेन सततं विधिनाऽर्के मृगस्थिते । तथा तज्जलपानेन तस्मात्पापाद्दिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टव्यारिंशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेत्काचित्परगर्भं खगाधिप । जलोदरेण रोगेण पीडयते बहुजन्मानि ॥ १ ॥
गङ्गास्नानेन सततं विधिनाऽर्के मृगस्थिते । तथा तज्जलपानेन तस्मात्पापाद्दिमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपचाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्वाग्विरोधी च पूर्वजन्मानि वादिनः । सोऽत्र जन्मानि मूकत्वं भङ्गतेव न संशयः ॥ १ ॥
मोहादिदं चरेत्सुतं देयं दानं द्विजातये । वेदानां पुस्तकं रम्यं पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
संशयं वन्धनैः शुद्धैः क्षीमजैर्गण्डाप्रज । प्राग्जतत्पापशमनं सर्वं प्रोक्तं परन्तप ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यत्र जन्मन्यसौ बन्ध्या प्राग्भवेऽभूत्सुतान्विता । अयोध्यायां तु सुमुखी धनत्रातृत्तमन्विता ॥ १ ॥
पूर्वपापप्रभावेण सपत्न्या गर्भनाशनात् । जातेयं पादजाऽत्रैव दुःखार्ता सुतवर्जिता ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणोदनम् । काइयां गत्वा च विधिना शिवमाराध्य यत्नतः ॥ ३ ॥
व्रतैर्दानैर्महापुण्यैर्नानाविभवविस्तारैः । शिवरात्रौ ततः पश्चाद्दीपमालादिनेऽण्डज ॥ ४ ॥
तत्र रात्रौ महानद्या मध्ये स्नानं तु कारयेत् । मन्त्रैर्वरुणसूक्तैश्च नौकाया वा खगाधिप ॥ ५ ॥
य एवं कुरुते सम्यक्तस्याः स्यात्सन्ततिर्ध्रुवम् ॥ ६ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्याय एकपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परनिन्दां तु यः कश्चित्प्राग्भवे विनतासुत । कुर्याद्दुर्मतिमापन्नः खल्वाद्यो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दद्यात्स कपिलां धेनुं सर्वोपस्करसंयुताम् । ब्राह्मणाय दरिद्राय तस्माद्दीपात्ममुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७५२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचित्प्राग्भवे नारी कुर्याद्वाजवधं सुत । साऽत्र जन्मानि तत्काले क्षयरोगनिपीडिता ॥ १ ॥
यक्ष्मणाऽत्र क्षयं यान्ति घातवः सर्वदेहिनाम् । घातुक्षये क्षयं याति तच्छरीरमशाश्वतम् ॥ २ ॥
ददकर्मकृतं पापं तस्मान्नोक्तं खगाधिप । पापनाशकरं किञ्चित्प्रायश्चित्तं हि, काइयपे ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूक्त्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७५३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या वाग्विरोधिनी भर्तुः पूर्वभावे खगाधिप । मूकत्वं जायते तस्याश्चेद् जन्मानि निश्चयात् ॥ १ ॥

तत्पापनाशनं दानं दद्याद्देवस्य पुस्तकम् । ब्राह्मणे वेदविदुषे पूर्वपापात्ममुच्यते ॥ २ ॥
होमयेच्च तिलान्भक्त्या भोजयेद्ब्राह्मणास्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भ्रज्येन्नारी पूर्वभावे खगापिप । प्रतिमां देवतागरे स्यापितामपरेण च ॥ १ ॥
अप्रतिष्ठांविता साऽत्र जायते वै खगापिप । वर्षत्रयं ब्रह्मवृक्षपूजनात्पापनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७५५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्धिजो महाभाग ह्यसीदङ्गे हि धार्मिकः । गयायां द्वादशे वर्षे कृतं श्राद्धं विधानतः ॥ १ ॥
विधिना च प्रदत्तानि काम्यश्राद्धानि मानद । ततो भाविवलात्सूत ब्राह्मणेन तपस्विना ॥ २ ॥
स्थापितं तद्गृहे द्रव्यं लोभाद्धत्तं न तदनम् । सर्वैर्मिलित्वा तद्भुक्तं स्त्रीपुत्रभ्रातृभिः सह ॥ ३ ॥
ततो बहुतिये काले गतो हि यमशासनम् । शुभात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं भृशम् ॥ ४ ॥
पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि वै द्विजः । मथुरामण्डले देशे पुण्ये रम्यस्थले शुभे ॥ ५ ॥
विशालाक्षो धनी मानी सुरूपो मितदो घृणी । बहुदेशाधिकारादयः पुण्यात्स्वर्गफलं त्विदम् ॥ ६ ॥
लोभी क्रूरो महाक्षुद्रः सदा चिन्तासमन्वितः । सन्तानसुखहीनस्तु परुषः स्त्रीसुखोज्झितः ॥ ७ ॥
चन्द्रहीनो व्यपी क्षीणः सर्वं तत्पापतः फलम् । वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य पवित्रां पापशोधिनीम् ॥ ८ ॥
कुवेरप्रतिमां रौक्मीं पञ्चस्वर्णमितां शुभाम् । तदर्धमितिकां वापि निजवित्तानुसारतः ॥ ९ ॥
सम्पूज्य गन्वपुष्पाद्यैः सा देया ब्राह्मणाय च । लक्ष्मीनारायणं दद्यात्सुवर्णपलसम्मितम् ॥ १० ॥
पत्रालेख्यं पवित्रं वा पुत्रसन्ततिवर्षनम् । य एवं कुरुते सूत तस्य रिष्टं न जायते ॥ ११ ॥
प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र चाद्युः सप्ततिवत्सरम् ॥ १२ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७५६ ॥

अरुण उवाच ।

भूमिदेवकुलोत्पन्नो वाताधिकशरीरवान् । क्षमाङ्गः क्षितिवर्णश्च स्वल्पवृत्त्या च जीवति ॥ १ ॥
देवब्राह्मणभक्तश्च किञ्चिद्वादपरायणः । करे पादे कुशलेण दंष्ट्राशृङ्गविधानतः ॥ २ ॥
अणो वै जायते दीर्घो नेत्रतोदो विरश्मिता । परोक्षमपवादे च श्रुवते तस्य वै सदा ॥ ३ ॥
प्रिया तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । अनृतं वक्ति वै किञ्चित्किञ्चित्केशस्य कारिणी ॥ ४ ॥
अपत्यानि त्रियन्ते च एकं द्वे त्रीणि तस्य वै । वर्षत्रयमिता बाला त्रियन्ते माससम्मिताः ॥ ५ ॥
फेन कर्मविपाकेन मृतापत्यत्वमेव हि । एकोदरे स्थितो गर्भो न प्रसृतिर्न पातनम् ॥ ६ ॥
पृथगेवं कुभ्रातृणां मृतापत्यत्वमेव च । गते बहुतरे काले कस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अतः पूर्वं वनतेय तृतीयेऽथैव जन्मनि । क्षात्रे कुले समुत्पन्नः कश्चिद्भूमिपतिस्तथा ॥ ८ ॥
दानवृत्तिर्दंपायुक्तः प्रियाप्रीतिः परस्परम् । तस्याप्यपरमातुस्तु पुत्रः परमसुन्दरः ॥ ९ ॥
एकं वै पादचारस्तु तृतीयश्च स्तनन्धयः । गर्भयुक्तश्चतुर्थस्तु पिता मृत्युवशं गतः ॥ १० ॥
तस्योर्ध्वर्दहिकं कर्म कृतं पुत्रैः स्वशक्तितः । मातृके तु व्यतिक्रान्ते पुत्रेणैव दुरात्मना ॥ ११ ॥

निहता भ्रातरः सर्वे भाविनोऽर्यस्य वै बलात् । खिन्नया पुत्रदुःखेन मात्रा वै ताडितं ह्युरः ॥ १२ ॥
अपवाताच्छिला भूता गर्भयुक्ता दिवं गता । अचिरादेव कालेन ज्येष्ठश्रेरेण घातितः ॥ १३ ॥
इदं द्वितीयं वै जन्म मृतापत्यं प्रजायते । पुराकृतानि कर्माणि भुज्यन्ते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन्येन पापक्षयो भवेत् । गर्भस्थानां मृतानाञ्च लघूनां बृहतां तथा ॥ १५ ॥
तस्य पापस्य शुद्धचर्यं निष्कृतिं वद मे प्रभो ॥ १६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सौम्यायने तु सम्प्राप्ते सानुकूलग्रहेऽहनि । सपत्नीकः शुचिः स्नातः पञ्चगव्येन चांजसा ॥ १७ ॥
उपोषणं दिवारत्रां प्रातश्चानुदिते रवी । सुरभेवं सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १८ ॥
सुशुभे भूमदेशे तु कुंकुमाद्युपचारिते । कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् ॥ १९ ॥
तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशेऽर्चयेत् । सौवर्णं राजते पद्मे सायुधं च चतुर्भुजम् ॥ २० ॥
उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः । जनन्या सह संभूतं प्रद्युम्नाद्यांस्तयाऽर्चयेत् ॥ २१ ॥
चारुदेहं सुवेषं च चारुगुप्तं यशोऽन्वितम् । इभवाहुं चारुवाहुं सुचारुं पूजयेत्कृमात् ॥ २२ ॥
पूजनं विष्णुसुक्तेन तथा श्रीरसकोविदैः । पुष्पस्त्रधूपगन्धाद्यैरर्चयेद्विधैर्गुणैः ॥ २३ ॥
तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णोरतो देवाभिपूजयेत् । शतमष्टोत्तरं ह्रत्वा चरुणा पापसेन वै ॥ २४ ॥
होमान्ते विप्रभोजान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २५ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पापकृतकर्म कृतं वै पूर्वजन्मनि । सपत्न्याश्चैव बालस्तु निहतः क्रूरचेष्टया ॥ २६ ॥
स्वकुर्याह्ननं चापि भूमिद्रव्याभिलिप्सया । लघवोऽलघवश्चापि हता वै पूर्वजन्मनि ॥ २७ ॥
ततोऽयं वै मया प्राप्तं दुःखं नानाविधं त्विदम् । तत्तदेनोविनाशाय दानं सम्प्रददे त्विदम् ” ॥ २८ ॥
स्वस्त्यस्तु चेत्त तत्रोक्त्वा कोऽदादिति विसर्जयेत् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य मुञ्जीत स्वेष्टवन्धुभिः २९ ॥
पेदिकं लक्ष्म विज्ञेयं पूर्वकर्माभिर्दशनम् । काष्ठलोष्टादिशस्त्रार्थैर्वातः स्याद्बालक्रीडनात् ॥ ३० ॥
जलाद्गन्यादिना वाधा ऋणो वा तस्य जायते । नार्यङ्गे विकृतव्याधीं मुखे तिलग्रणादिकम् ॥ ३१ ॥
पितृष्वसुमातुलान्योर्नेत्रतोदो विरश्मिता । स्वसुमार्तृष्वसुश्चापि बाल्ये वैधव्यताऽयथा ॥ ३२ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहात्परनिन्दां च कारयेत् । वागिन्द्रियवियुक्ता सा चेह जन्मनि जायते ॥ १ ॥
धेनुं दद्यान्महाभाग विधियुक्तां सकम्बलाम् । तस्माद्भोगाद्भियुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपञ्चाशदुत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेद्यस्तु पूर्वजन्मनि मानवः । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्तो जायते त्विह ॥ १ ॥
पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । गृहीत्वा कम्बलं शुद्धं विधिवद्देवैर्दिने ॥ २ ॥
कुटुम्बिने द्विद्विषय दद्याद्दोषापनुत्तये । गण्डमालाहरन्त्वेतद्दानमुक्तं मया त्विह ॥ ३ ॥
इति श्रीबृहद्सूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनपञ्चदशसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कुलप्रीयं महादुष्टा पूर्वमासीत्स्वगाधिप । अत्र पूर्वकृतात्पापान्मानुषी सद्गरा स्मृता ॥ १ ॥
धनपुत्रविहीना सा चेह जन्मनि जायते । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि प्रयागे मरणं सुत ॥ २ ॥
बलात्पापं क्षयं याति पूर्वजन्मकृतं दृढम् ॥ ३ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभक्ष्यं भक्षयेत्पूर्वं या नारी द्विजवल्लभा । गण्डमालारूपरोगेण संयुक्ता बाहुजाऽधुना ॥ १ ॥
पुण्यदेशे महाभाग संक्रान्त्यादिषु पूर्वसु । पूर्वपापहरं पुण्यं दद्यात्तत्र च फम्बलम् ॥ २ ॥
नवं शुद्धं कुलीनाय तस्मात्पापात्प्रमुच्यते । द्विजानामिच्छया दद्याद्भोजनं पापनाशनम् ॥ ३ ॥
इति श्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः एकषष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

जवान् बालकं कश्चिद् ब्राह्मणस्य स्वगाधिप । वङ्गदेशे वसन्पूर्वं चात्र जन्मनि गौडजः ॥ १ ॥
धीरः सर्वकलाऽभिज्ञो नानाशास्त्रविशारदः । धनधान्ययुतश्चात्र बहुस्त्रीसुखभोगभाक् ॥ २ ॥
विद्यादानात्कृतात्पूर्वाच्चृणु पापफलं तथा । क्षयरोगाकुलः क्षीणः पुत्रसन्ततिवर्जितः ॥ ३ ॥
बालघातनजात्पापाद् ब्राह्मणस्य विद्वद्भ्रम । महाक्रोधपरो लोभी नानाद्दुःखैस्तथाऽऽकुलः ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य ब्रह्मघातविमोचनीम् । प्रयागे वा कुरुक्षेत्रे पुष्करे च महास्थले ॥ ५ ॥
नैमिषारण्यके क्षेत्रे पूजयेद्विधिवच्छिवान् । गन्धपुष्पैस्तथा धूपैर्लक्षसंख्यान्विधानतः ॥ ६ ॥
ब्रह्मचर्यरतो नित्यं तदन्ते होमयेत्तथा । पडस्त्रे चतुरस्रे वा कुण्डे चाज्यतिलाऽऽम्बुमान् ॥ ७ ॥
शक्त्या च भोजयेद्दिप्राञ्जैवान्कासारलड्डुकान् । नानाभक्ष्यफलैश्चैव वस्त्रैर्माल्यैस्तथाऽर्चयेत् ॥ ८ ॥
विविधां दक्षिणां दद्याद्द्विभूतिकरां तथा । यश्चानेन विधानेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ ९ ॥
स बालघातजात्पापान्मुच्यतेऽत्र ममाज्ञया । चतुर्दशमाथाष्टम्यां नक्तं कुर्याद्विधानतः ॥ १० ॥
मम ध्यानपरः सूत नित्यं भूत्वा ममाग्रतः । पूजयेदर्घपाद्याद्यैर्नैवेद्यैर्विधैस्तथा ॥ ११ ॥
तं तु तत्सर्वपापेभ्यो विमोक्ष्यामि स्वगेश्वर । आयुस्तस्य शतं चाब्दं पञ्चहीनं च पुत्रक ॥ १२ ॥
प्रायश्चित्तं कृतं येन पञ्चम्यां चन्द्रवासरे । प्रायश्चित्तेऽकृते सूत चत्वारिंशन्मिताब्दके ॥ १३ ॥
रिष्टं स्यात्क्षयरोगेण बालघाताच्च निश्चितम् । ब्रह्मघातान्महापापात्पूर्वजन्मकृताद् दृढात् ॥ १४ ॥
न मुच्यते महादानैः सप्तजन्मकृतेरपि । बाध्यते क्षयरोगेण पूर्वजन्मनि निश्चयात् ॥ १५ ॥
ब्रह्महा क्षयरोगी स्यादिति वेदविदो विदुः । नहीदृशं महापुण्यं क्षयरोगविनाशनम् ॥ १६ ॥
पुत्रवृद्धिफरश्चात्र यथा प्रोक्तं शिवार्चनम् ॥ १७ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनाऽपराधं या नारी परपशं च कारयेत् । पक्षाघातेन रोगेण पीडिताऽत्रैव जायते ॥ १ ॥
तथा निष्कमितं स्वर्णं देयं पापविशुद्धये । मुच्यतेऽत्र महारोगात्पक्षाघाताच्च संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीश्रीसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो द्विजः प्राग्भवे मोहात्सुरां वै त्रिविधां पिबेत् । मूत्रकृच्छ्रेण रोगेण पीडितः सोऽत्र जायते ॥ १ ॥
 गृहविद्यानुसारेण पलेनार्धपलेन वा । कुर्याद्विरम्भयं पद्मं चाष्टपत्रसमन्वितम् ॥ २ ॥
 आवाह्य तत्र ब्रह्माणं प्रभुं सर्वोपचारकैः । पूजयित्वा तु गन्धार्घ्यैर्दद्याद्विप्राय यत्नतः ॥ ३ ॥
 दानेनानेन सततं मूत्रकृच्छ्रं न पश्यति ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःषष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैकुण्ठादागतस्तत्र मथुरायां खगाधिप । जातोऽयं पुण्डरीकाक्षः सर्वभूताभयप्रदः ॥ १ ॥
 वीरे कलियुगे प्राप्ते पापाक्रान्ते महीतले । भारवतारणार्थाय क्षत्रियाणां क्षयाय च ॥ २ ॥
 कृत्वा तु दुष्करं कर्म पुनर्यास्यति वै दिवि ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचषष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वर्णापहारी सततं पुरुषः प्राग्भवेऽण्डज । कुनखी जायते चात्र महापापेन लाञ्छितः ॥ १ ॥
 सुवर्णशतकं दद्यात्स तद्दोषविनाशनम् । चान्द्रायणव्रतं कुर्यात्तद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजघातकरी प्रोक्ता या पूर्वे घातयेन्मृगम् । राजयक्ष्मान्विता सात्र तस्मिन्वयसि भामिनी ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्यां शृणु चात्र खगेश्वर । यत्कृते विधिना सर्वं पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
 स्वर्णगोभूमिमिष्टान्नं घृतघेतुतिलानि च । देयानि श्रद्धया सूत क्षयरोगापनुत्तये ॥ ३ ॥
 रिष्टं त्रिंशन्मितेऽन्वे तु प्रायश्चित्तेऽकृते त्विह ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनाऽपरार्धं यः कश्चिद्वैश्यं हन्यात्खगेश्वर । प्राग्जन्मन्यय युक्तः स्याद्रक्तान्बुद्धरुजा भृशम् ॥ १ ॥
 भविष्यति न सन्देहस्तस्य मृत्युः खगाधिप । तस्य दानशतेर्वापि दत्तैरत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 त्रिंशद्वर्षे महारिष्टं रक्ताधिक्यान्महाबलात् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ट्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मेरोः समागता येयं शक्तिर्माथुरमण्डले । सर्वभूतोपकाराय द्रुष्टनाशकराय च ॥ १ ॥
 प्राप्ते कलियुगेऽत्रैव सर्वपापविवर्जितम् । कृत्वा चाद्भुतकर्माणि पुनस्तत्रैव यास्यति ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्वातपेद्देश्यं पूर्वजन्मनि मानवः । सोऽत्र जन्मनि विज्ञेयो रक्तायुं दसमन्वितः ॥ १ ॥
 प्राजापत्यचतुष्केण व्रतेन नियमेन च । सप्तधान्यप्रदानेन पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ २ ॥
 पापक्षये महाभाग क्षयः पातकजो भवेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीशृङ्खलारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरां विवेत् । सात्र जन्मनि भृत्रस्य कृच्छ्रेणातिप्रपीडयते ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्या घोरपापहरं सुत । सुवर्णपत्रदानञ्च सपन्नं ब्रह्मदेवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय विधिज्ञाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीशृङ्खलारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः एकसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७१ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्विप्रोत्तमो जातः किञ्चिद्विचिसमन्वितः । कासश्वासादिना बाधा ह्युदरार्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
 ऋयविक्रयकर्ता च कृपिवाणिज्यसंयुतः । प्रिया-प्रीतिपरा तस्या व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ २ ॥
 किञ्चित्कोधान्विता सा वै कुवाक्यानां च भाषिणी । उदरे वातजा रोगाः शिरोर्तिर्नेत्रतोदकृत् ॥ ३ ॥
 अपत्यानि म्रियन्ते च एकोऽपि द्वौ त्रयोऽपि च । रजोदोषात्प्रपीडयेत् वेदना विविधाः कृताः ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भर्तृकर्मकृतं नैव स्त्रीकृतं नात्र संशयः । पूर्वजन्मनि शूद्री सा द्विजभक्तिपरायणा ॥ ६ ॥
 कृतानि विविधान्येव दानानि भुवि मानद । स्वगृहे धान्यराशिं सा प्रसारितवती खग ॥ ७ ॥
 सवत्सां गौर्ब्राह्मणस्य धान्यराशिमभक्षयत् । तथा गृहीत्वा लकुटिं भृशं कुक्षौ प्रताडिता ॥ ८ ॥
 सगर्भा सुरभिर्वत्स गर्भः कुक्ष्युपघातनात् । मृतोऽसौ तेन पापेन ब्राह्मणी दूषिता भृशम् ॥ ९ ॥
 शिशुदुःखेन सुरभिर्भृशमारुन्दती मृता । तेन कर्मविपाकेन नरकं प्राप्य दारुणम् ॥ १० ॥
 पश्चान्मानुष्यमापन्ना व्रतदानप्रभावतः । इदं चतुर्थकं जन्म मृतापत्यं खगेश्वर ॥ ११ ॥
 सप्तजन्मसु जायेत गोस्त्रीब्रह्मप्रयातकः । नानाकर्मवशादेव नानापत्यार्थदुःखभुक् ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं वद स्वामिन् येनापत्यं प्रजीवति । अनुग्राह्योऽस्म्यहं देव लोकानां हितकाम्यया ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मासे नभसि सम्प्राप्ते सानुकूलग्रहेऽदनि । सपत्नीकः शुचिः स्नातश्चौपथैः स्नानमन्त्रतः ॥ १४ ॥
 उपोषणं दिवारात्रौ त्रयोदश्यामतन्द्रितः । पूर्णमासीदिनं प्राप्य तस्यां चानुदिते रवौ ॥ १५ ॥
 सुरभ्यास्तु सगर्भाया गोमयेनोपलेपयेत् । तत्रोपरि गवां स्थानं चोदद्मुखतमाश्रितम् ॥ १६ ॥
 अर्हणाद्युपचारैश्च कुंकुमाद्युपचयेत् । कुर्वाद्दृष्टदलं पक्षं चित्रवर्णी सुशोभनम् ॥ १७ ॥
 तत्रोपरि न्यसेदेवं माषवं फलशोऽर्चयेत् । सौवर्णे राजते पद्मे माषवं मुचतुर्भुजम् ॥ १८ ॥
 उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुमुमादिभिः । ब्रह्मसूक्तेन सूक्तेन श्रियः सूक्तेन पूजनम् ॥ १९ ॥
 धूपैश्च धूपगन्धाघोरर्चयेद्विधिर्धूपैर्गुणैः । रुद्रैकादशानीभिश्च जपेद्ब्रह्मविधानतः ॥ २० ॥

पूजा लक्षमितैः पुष्पैरर्चयेद्बन्धवारिभिः । शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुणा पायसेन वा ॥ २१ ॥
 रुद्रस्यायुतहोमश्च समिदाज्यसमाहुतिः । एवं प्रयग्विधानेन विष्णुरुद्रादिपूजनम् ॥ २२ ॥
 होमान्ते विप्रभोज्यान्ते मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

"यन्मया कर्मवशतः प्राग्जन्मनि दुरात्मना । सर्गर्भा गौर्वारिता च लकुट्याकुक्षिताडनात् ॥ २४ ॥
 तेन वै कर्मणा प्राप्तं मृतगर्भादिकं शृशम् । मृतसन्ततिदुःखानि प्राप्यन्ते च तदेततः ॥ २५ ॥
 तत्तदेनोविन । शार्थं दानं सम्प्रददे त्विदम् " ॥ २६ ॥

स्वस्त्यस्तु चेति तत्रोक्त्वा कोऽदादिति विसर्जेथेत् । सर्पिष्यात्मानमालोक्य ह्यन्यान्वै तोपयेद्विजान् २७
 मृमिद्रविणवासासि दानं दत्त्वा विधानतः । व्रतान्ते सुरभिं दद्याद्धेमद्रव्यादि शक्तिर्तः ॥ २८ ॥
 अहःशेष ततः सर्वं भोजयेद्विष्टवन्धुभिः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरेऽप्युपजायते ॥ २९ ॥
 काष्ठलोष्टादिशस्त्राद्यैर्वातः स्यादुपलेखनात् । शृङ्गाणां चोपनातश्च जायन्ते प्रणजार्थयः ॥ ३० ॥
 जलाकुलत्वं स्पर्शांश्रेस्तादृशं तत्र जायते । नार्यङ्गे विकृतिग्याधी मुखे तिलत्रणादिकम् ॥ ३१ ॥
 पितृष्वसुर्मातुलान्या विघवार्तिः स्तुपादिषु ॥ ३२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्ब्राह्मणी पूर्वभवे मोहात्सुरा पिवेत् । प्रदरेणातिदुःखेन सात्र जन्मनि पीडयते ॥ १ ॥
 प्रापश्चित्तं परं तस्याः प्रदरस्य विनाशनम् । दद्याद्विक्रममयं पद्मं सपत्रं ब्रह्मदेवतम् ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय सुशीलाय पूजिताय निवेदयेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय त्रिसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यो विप्रस्त्रिविधां वै सुरा पिवेत् । मूत्रावरोधरोगेण सोऽत्र मृत्युवशं व्रजेत् ॥ १ ॥
 चिह्नैर्न श्यावदन्तेन जानीयात्तस्य लक्षणम् । सप्तजन्मसु रोगेण मूत्रकृच्छ्रेण नश्यति ॥ २ ॥
 दृढात्प्राक्पापजात्सूतं प्रायश्चित्तं न विद्यते । पापक्षयावशेषे च कृच्छ्रं सातपन चरेत् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अकामतश्च या नारी वैश्यवातनतत्परा । बभूव प्राक्च पक्षीन्द्र सात्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 रक्तार्बुदसमाक्रान्ता दुष्टपापप्रयोजिता । महारिष्टेन सा याति यमलोके खगेश्वर ॥ २ ॥
 चत्वारिंशन्मिते वर्षे सत्यं तस्यं वदाम्यहम् ॥ ३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चमसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचित्पूर्वभवे पुण्या मुखजाऽत्र च बाहुजा । देशे सारस्वते प्राप्ता सर्वधर्माचिता सती ॥ १ ॥
 क्षयरोगयुता चात्र युवभावे खगाधिप । प्राक्पापाद्दुस्तरात्सूतं कण्ठपादादिसम्भवात् ॥ २ ॥
 निष्कृतिं कदलीं दद्यात्सुवर्णत्रयसंयुताम् । भोजयेद्ब्राह्मणान्पश्चाच्चिञ्चपूजनतत्परात् ॥ ३ ॥

या त्वेवं कुरुते भक्त्या फदलीदानमुत्तमम् । नश्येच्च क्षयरुक्तस्यास्तया पापप्रणाशनम् ॥ ४ ॥
आयुर्वर्षाणि संभुङ्क्ते ह्यत्र सप्ततिकानि वै ॥ ५ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पद्सप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परस्वर्णापहारिणी । सात्र जन्मनि रोगेण कुनखत्वेन बाध्यते ॥ १ ॥
दद्यात् सुवर्णशतकं विप्राय विनतात्मज । सुवर्णस्तेयपापेन मुच्यतेऽत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
चान्द्रायणत्रयं चैव कुर्यान्मासे तु कार्तिके ॥ ३ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैश्यहन्त्री च या पूर्वभवे नारी पतिव्रता । रक्तार्बुदेन रोगेण बाध्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
व्रतं चरेन्महाभाग प्राजापत्यचतुष्टयम् । सप्तधान्यस्य दानेन रक्तार्बुदविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

रौप्यहारी च पुरुषश्चक्रकुप्ती प्रजायते । स तत्पापविशुद्धयर्थं ब्राह्मणाय प्रदापयेत् ॥ १ ॥
स्वर्णं पलत्रयं शुद्धं कुरुक्षेत्रे खगेश्वर । प्राजापत्यव्रतं सूत चरेत्पापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनाशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिन्म्लेच्छकुलोत्पन्नो बहुद्रव्यान्वितः सुधीः । स्वधर्मनिरतश्चापि दयालुः सत्यसंयुतः ॥ १ ॥
त्यागी शूरो महोत्साही देशे केरलके सुत । स्वामिधर्मपरो नित्यं सपत्नीकः सपुत्रकः ॥ २ ॥
प्रजाः पालयतस्तस्य शूरस्यापि महात्मनः । द्रुष्टाः प्रजाः क्रोधयुक्ता बभूवुर्विमुखास्तदा ॥ ३ ॥
तस्मिन्काले ह्यभृद्दयुद्धं घोरं तस्मिन्पुरे सुत । संग्रामभूमौ स मृतो यवनश्च सपुत्रकः ॥ ४ ॥
तस्य पत्नी महाभाग साध्वी पतिपरायणा । तस्मिन्मृते मृता सा तु भर्तुः प्राणावलम्बिनी ॥ ५ ॥
घातयित्वा तु शस्त्रेण स्वशरीरं पतिव्रता । मृते पत्यौ न जीवामीत्युक्त्वा मृतवती तदा ॥ ६ ॥
तद्युगा सान्तकालेऽपि दिवं प्राप्ता समर्तका । मुक्त्वा तत्र महाभोगानपूर्वांस्वामिधर्मतः ॥ ७ ॥
नानाप्रजाघातनजात्पापात्पूर्वसमुद्भवात् । क्षीणात्पुण्यात्तया सूत म्लेच्छदेशे समुद्रभी ॥ ८ ॥
सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसम्मिते । गौरः सुरूपो दीर्घश्च बहुविद्याविशारदः ॥ ९ ॥
नानाभोगमुखैर्युक्तो गजयूयैः समावृतः । पत्यश्वरयसंकीर्णस्तया भैरवशासनः ॥ १० ॥
महोन्नः पुत्रपौत्रादप्यश्वाद्यन्तमुखसंयुतः । देशेदेशेऽधिकाराद्व्यसः स म्लेच्छः पृथिवीपतिः ॥ ११ ॥
स्त्रीसहायान्महाभाग तथा पुत्रसहायतः । सुलैश्वर्ययुता सापि यवनी तद्गशादिह ॥ १२ ॥
सपुत्रः प्राक्सहायाच्च सोऽप्यत्रैव महाप्रभुः । एवं जन्मफलं प्रोक्तं सप्तहायं खगेश्वर ॥ १३ ॥
स्वामिधर्मकृतात्पुण्यात्तदधर्मरणात्तया । भविष्यति गतिस्तेषां पूर्वेपुण्यात्खगाधिप ॥ १४ ॥
पश्चात्तीत्यद्भ्रातुः स्यान्न च रिष्टेन तन्मृतिः । रिष्टं पश्चाद्दन्दे तु स्वदेहान्तसमं सुत ॥ १५ ॥
गन्धर्वाहोर्विविधैः प्राप्ते त्वन्न रणाङ्गणे । प्रजापीडनजात्पापात्तदर्थं नात्र संशयः ॥ १६ ॥
दयात्कालनरं ह्यत्र ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । देयं हिरण्यमं तद्वत्पश्चात्सप्तलसम्मितम् ॥ १७ ॥

कुरुक्षेत्रादितीर्थेषु संक्रान्त्यादिषु पर्वसु । सर्वोपस्करसंयुक्तं देयमेतच्च पुत्रक ॥ १८ ॥
 महारिष्टहरं प्रोक्तं प्रायश्चित्तं परं खग । नातः परतरं प्रोक्तं दानात्कालनरात्कचित् ॥ १९ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्यौवने नारी रमते स्वेच्छया परम् । बलात्कारेण सततं सोन्मादेन प्रपीडयते ॥ १ ॥
 तत्पापनाशनं सर्वमुपायं शृणु यत्नतः । कृत्वा स्वर्णमयं वायुं मृगं हैमश्च वाहनम् ॥ २ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं दद्याद्विप्राय धीमते । न प्राप्नोति तदोन्मत्तभावं दानप्रभावतः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रप्रहारी च यः पूर्वं जन्मन्यत्र हि जन्मनि । श्लेष्मरोगेण सततं वाध्यते विनतासुत ॥ १ ॥
 दद्यात्तत्पापनाशाय त्रपु विप्राय धीमते । पलानां त्रिशतं शुद्धं तस्माद्रोगाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पत्नी हि विद्यमाने तु जाराद्गर्भो धृतो यया । सा चात्र पादजा दुष्टा न च गर्भं दधाति वै ॥ १ ॥
 काश्यां वासान्महाभाग श्रद्धया रुद्रपूजनात् । कन्याविवाहात्सततं दरिद्रद्विजपालनात् ॥ २ ॥
 धारायिष्यति सा गर्भं प्रायश्चित्ताद्ययोदितात् । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं चत्वारिंशन्मितेऽन्दके ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत पडशीत्यब्दजीवनम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ट्यशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आखेटकं विना यस्तु हस्तिनं घातयेत्पुरा । सोऽत्र जन्मनि जायेत सर्वकार्येष्वसिद्धिकृत् ॥ १ ॥
 तस्मिन्नेव हि काले च तस्य रिष्टं प्रकीर्तितम् । विंशत्यब्दे च पक्षीन्द्र कालशस्त्रान्मुक्तिर्भवेत् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चिद्ब्राह्मणीं सूत बलोत्कर्षेण मन्दधीः । रमयेत्प्राग्भवे सोऽत्र महोन्मादी प्रजायते ॥ १ ॥
 अत्युग्रपापात्तस्यात्र रोगमुक्तिर्न जायते । म्रियते रिष्टयोगेन सोन्माद्यत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचाशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नारी लोभान्मोहाद्वरेत्रपु । सात्र जन्मनि पक्षीन्द्र श्लेष्मरुक्तसंयुता भवेत् ॥ १ ॥
 शतत्रयपलं दद्यात्त्रपु तत्पापशुद्धये । तत्पापस्य क्षये सूत श्लेष्मरोगस्य नाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः षडशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७८६ ॥

अरुण उवाच ।

विमवंशे समुत्पन्नः शक्तिमान्वेदपारगः । धनधान्यसमायुक्तश्चेर्ष्याल्लुश्चार्जवान्वितः ॥ १ ॥

सुव्रतः शक्तिमान् धीरः किञ्चिद्व्याधिसमन्वितः । इन्द्रियाणां बलं हत्वा मेहस्तस्य व्यजायत ॥ २ ॥
 उदारतिरस्रग्वातः किञ्चिद्देहे प्रवर्तते । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ३ ॥
 सत्यवाक्सत्यजा लोके व्रतानामनुकाङ्क्षिणी । बहुपुत्र्यः प्रसूताश्च नैव पुत्रः प्रजायते ॥ ४ ॥
 अथवा मृतपुत्रा च पुत्रीषु जीवितास्वपि । केन कर्मविपाकेन सत्यं वद दिवस्पते ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि विप्रस्तु सञ्जातः पश्चिमे पुरा । तस्य गेहे सुनयना कन्या प्रीढिमुपागता ॥ ६ ॥
 भूरिद्रविणलोभेन वृद्धविप्राय सार्पिता । तत्पित्रा वै हृतं वित्तं जामातुस्तद्गदापि ॥ ७ ॥
 सुदती सा ह्यतिप्रीडा परार्धगुणशालिनी । पतिभक्तिपरा नित्यं सञ्जाता सा सुतार्थिनी ॥ ८ ॥
 किञ्चित्काले व्यतिक्रान्ते वृद्धविप्रो मृतश्च वै । सा बाला विधवा जाता पुत्रपत्यर्यदुःखिनी ॥ ९ ॥
 व्रततीर्थरता नित्यं सत्यानामनुकाङ्क्षिणी । बहुवर्षैस्तथा वत्स नियमैः शोपितं वपुः ॥ १० ॥
 पित्रा धनं गृहे भूरि तस्या वै त्वार्पितं भृशम् । किञ्चित्काले ह्यतिक्रान्ते मृता सा ब्राह्मणी वरा ॥ ११ ॥
 सा पुत्री ह्यदरे भूत्वा ह्यगमज्जन्मजन्मनि । कन्या बहुविधास्तस्य निराधारा मृताश्च वै ॥ १२ ॥
 तेन कर्मप्रभावेण पूर्वं कन्या मृता बहु । तस्य नार्याश्च गर्भे सा ह्यायाति मृतिमिच्छति ॥ १३ ॥
 पुनर्जन्म पुनर्मृत्युस्तत्कर्मनिष्कृतिं विना । कन्याविक्रयकर्ता च रौरवे नरके गतः ॥ १४ ॥
 यातना बहुधा भुक्त्वा वर्षाणां च सहस्रकम् । पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ १५ ॥
 इदं चतुर्थकं जन्म पुत्रीबाहुल्यमत्र वै । मृतः पुत्रो मृतो गर्भस्तेन वै कर्मणा खग ॥ १६ ॥
 भार्या तस्यापि विप्रस्य पूर्वजन्मनि मानद । भर्तृविद्वेषिणी नित्यं न वै पत्यनुगामिनी ॥ १७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन कन्या भूरि मृताः सुत ॥ १८ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापं प्रशाम्यति । निष्कृतिं वद विश्वात्मन्पृथक्त्वेन प्रकाशय ॥ १९ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

कन्यका यस्य जीवन्ति पुत्राणां नाशनं भवेत् । कर्मभेदेन येनेह तस्य शान्तिं समाचरेत् ॥ २० ॥
 स्वकन्यां वरयोग्यां स चिन्तयित्वा शुभं दिनम् । अष्टवर्षवयस्कां वै यथाभावं ययामति ॥ २१ ॥
 कन्यां रूपवतीं शान्तां समस्तगुणशालिनीम् । ब्राह्मेण विधिना सूत दद्याच्च बहुदक्षिणाम् ॥ २२ ॥
 महापापोपशमनं कन्यादानमतन्द्रितः । कन्याविवाहसमये महाशान्तिविधिं चरेत् ॥ २३ ॥
 एवं कृतविधेः सूत कन्याकृत्यविधानतः । शान्तिकर्मणि सर्वत्र विस्तरेदृत्विगादिकान् ॥ २४ ॥
 भूमिद्रविणशास्तांश्च कन्यावास्तांश्चि दापयेत् । गृहदानं ततो दद्याद्ययोपस्करसंयुतम् ॥ २५ ॥
 वर्षैर्वर्षं तु संपूर्णं ह्यन्नवस्त्रादि दापयेत् । एवं कृतविधेः सूत बहुपुत्रा यशस्विनः ॥ २६ ॥
 पापं पुत्रविनाशारूपं कन्यापत्याह्वयं च यत् । तत्पापस्य प्रणाशार्थं कन्यादानादि निश्चितम् ॥ २७ ॥
 नाशयेन्नमहर्पापं द्विजानां विधिपूजनात् । यजन्त्यज्ञविधानेन ब्राह्मणान्स्वस्ति वाचयेत् ॥ २८ ॥
 विनायकाम्बिकाभूर्ता हेमनिष्कप्रमाणतः । आचार्याय ददेत्ते च नानापापविनाशिके ॥ २९ ॥
 ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते । जिह्वाग्दन्ताल्बोष्ठत्रणो वातादिदोषकृत् ॥ ३० ॥
 नृपचौगमिदानिश्च विज्ञानां च यतस्ततः । दद्यान्नेन मनसा भृशमाधिः प्रजायते ॥ ३१ ॥
 सर्पिष्पात्मानमालोक्य प्रायश्चित्तं समापयेत् ॥ ३२ ॥

३१ श्रीवृद्धसूर्यारुणवादे कर्मविपाके अर्प्यायः सनादीषुत्पत्नेनशताधिकमहसतमः ॥ १७८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या ताम्रहारिणी नारी लोभात्पूर्वभवे सुत । औद्भुम्बरेण रोगेण पीड्यते बहुपीडया ॥ १ ॥
पापं विचार्य यत्नेन ताम्रं दद्याच्च शक्तितः । तस्मादानान्महाभाग पापं नश्यति नश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७८८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भवत्या यया सुक्ता पूर्वजन्मनि मानद । गर्भासन्ना ह्यजा बध्वा विधिना गर्भधारिणा ॥ १ ॥
तेन कर्मविपाकेन बाहुजाः साऽत्र कीर्तिता । पूर्वजन्मन्यमौ विमा न च गर्भं दधार वै ॥ २ ॥
प्रायश्चित्तं तस्य चात्र वच्मि सर्वावमोचनम् । कृत्वाऽजां गर्भसंयुक्ता राजर्ता पदपलात्मिकाम् ॥ ३ ॥
वैश्वानरस्तया कार्यः पञ्चमापौर्हरणमयः । पूजयित्वा ततो दद्याद्द्विजाय विधिनाऽण्डज ॥ ४ ॥
यैवं कुर्याद्विधानेन सर्वपापापनोदनम् । तस्याः पुत्रविवृद्धिः स्यादिह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ५ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वाभिषिक्तः प्राक् सुत बभूव पुरुषोत्तमः । स्वज्ञातिषु महाभागो दृढकर्मक्रियापरः ॥ १ ॥
वैराटदेशे निवसन् राजकार्यरतः सदा । कृतवान् गोग्रहं तत्र शत्रूणा भयदायकः ॥ २ ॥
बालवत्सा मुता गीर्षं पुरे तस्मिन् स्वगोत्तम । पापमाचरितं तेन नृपाज्ञाकारिणा दृढम् ॥ ३ ॥
ततो यमपुरं प्राप्नो भुक्त्वा भोगास्तदुक्तवत् । विष्णुपूजनजात्युण्यात्प्राप्तोऽत्र यमुनातटे ॥ ४ ॥
चारणो धर्मानिरतो बहुद्रव्यसमन्वितः । नानामुल्लैश्वर्यसुतो गजाश्वरयवादनैः ॥ ५ ॥
बन्धुमृत्याधिकारादयो वस्त्रभूषणभूषितः । सर्वं विष्णुप्रसादाच्च सुखं पापफलं शृणु ॥ ६ ॥
धूर्तौ मिथ्यापवादी च बहुलोभसमन्वितः । जातसन्ततिदुःखार्तो बालवत्सवधादिह ॥ ७ ॥
नेत्ररोगान्वितो नित्यं शृणु पुत्र स्वगाधिप । चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् ॥ ८ ॥
प्रदमाप्तान्महाभाग वृथिरिष्टसमुद्भवात् । पूर्वपापफलस्यात्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ ९ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्बालवत्साधनाशिनीम् । या कृत्वा विधिवज्जन्तुः पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि । तद्रूपानन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महारिष्टं प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ११ ॥
दृढकर्माजितात् पापान्नचोक्तं पापशोधनम् । शृणुयाद्भरिर्वर्षं च वैशाखे विधिनाऽण्डज ॥ १२ ॥
माघे वा कार्तिके वापि दशावृत्त्या विधानतः । ततस्तु भोजयेद्दिपान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ १३ ॥
कोटिलक्षायुतं सूत रुद्राध्यायं जपेत्तया । धेनूना दशकं दद्यात्सवत्साभरणान्वितम् ॥ १४ ॥
दद्याच्च कपिलामेकां स्वर्णशृङ्गां पयस्विनीम् । प्रायश्चित्तमिदं पुत्र यः कुर्याद्विधिपूर्वकम् ॥ १५ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्यादिवाहादपरास्तुत । मृत्युः पञ्चाशद्वन्दे तु स्वग चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥
प्रायश्चित्ते कृते तत्र नवत्यब्दमितं तथा । द्वियुक्तमायुः कथितं तीर्थे पुण्याश्रयेऽण्डज ॥ १७ ॥
जीवे कर्कटो तत्र चन्द्रे मकरराशिगे । त्रयोदश्या दिवा भूमावृक्षे मृगशिरोऽभिधे ॥ १८ ॥
निर्याणं कथितं तस्य विष्णुपूजाप्रभावतः । भविष्यति गतिस्तस्य पुनर्विष्णुं प्रपूजयेत् ॥ १९ ॥
तथा तृतीये जनुषि मरणं गोग्रहास्तुत । सर्वपापविशुद्धः स्यात्पुनर्मोक्षमवाप्नुयात् ॥ २० ॥
इति श्रीवृद्धसूर्याख्यासवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतम ॥ १७९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पिङ्गलाक्षो भवेदत्र पूर्वं रीत्यपहारकः । तेन तत्पापशुद्धचर्यं देयं रीतिपलं शतम् ॥ १ ॥
गायत्र्या होमयेत्पश्चात्तिलान्विप्रांश्च भोजयेत् । मुच्यतेऽत्र महाभाग तद्रोगात्पापजाद्दुष्टवम् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसर्वाङ्गसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रयत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग खररोमा प्रजायते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात् खरं पापविमोहितः ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कत्रयं हिरण्यं च दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गवेदिने ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसर्वाङ्गसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विनवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मार्गमुक्तं गर्भपुष्टचर्यं कुक्कुटाण्डं खगेश्वर । अत्र जन्मनि सा जाता संकरा लोभसंयुता ॥ १ ॥
धनधान्यसमायुक्ता पूर्वपुण्यादिहाण्डज । न च गर्भं धारयति प्राक्पापादण्डभक्षणात् ॥ २ ॥
कृत्वाऽण्डं विधिना तद्दक्षैरण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्धमितकं वापि निजवित्तानुमानतः ॥ ३ ॥
दत्त्वा द्विजाय विधिना ह्याचरेच्छङ्करप्रतम् । पूजादानादिकं कृत्वा सा भवेत्पुत्रिणी खग ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसर्वाङ्गसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिनवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अवन्त्यां राजसम्मानी देवद्विजपरायणः । वैश्यजातौ समुत्पन्नः कश्चिदासीद्विलासवान् ॥ १ ॥
कृपिवाणिज्यतस्तेन धनानां सञ्चयः कृतः । प्रतिवेशे स्थिता तस्य हरिणाक्षी हि शूद्रजा ॥ २ ॥
बलात्सा धार्यता तेन हतान्याभरणानि च । कामलोभाच्चञ्चलाक्षी स्त्रीस्वभावाच्च तद्दशा ॥ ३ ॥
लोकलज्जाभपात्तेन गर्भस्तस्याः प्रपातितः । तदुग्रपापादधमो राजपक्षमप्रपीडितः ॥ ४ ॥
अवन्तीवासकृच्चापि भ्रूणहा स नराधमः । देशान्तरे मृतिं प्राप प्रातस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
मुक्त्वाऽतिदारुणांसूत नरकान्योरदर्शानान् । फलानि भुक्त्वा पुण्यानां चान्ते पुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
स्वर्णकारकुले जातो धूर्ता लोभरतस्सदा । नानाचौर्यकलायुक्तो लोकवञ्चनतत्परः ॥ ७ ॥
महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वपि । सुखैश्चर्यधनैर्युक्तः कुटुम्बभरणे हृष्टः ॥ ८ ॥
नानास्त्रीसुखसंयुक्तस्तया पुत्रविवर्जितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिष्कृन्तनीम् ॥ ९ ॥
प्रयागे त्वयवा फाद्यां स्थाप्य लिङ्गं सुशोभनम् । पूजयेत्तन्निर्वर्षातं मन्त्रैस्तलिङ्गजैस्तया ॥ १० ॥
गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्वहुदीपकैः । सम्पूज्य विधिबद्धं तदन्ते भोजयेद्विजान् ॥ ११ ॥
शिवभक्तांस्तया शान्तान्पूजयेद्दक्षिणादिभिः । नानाहिरण्यैर्विधिभिस्तया चाभरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापीघनाशनम् । सम्प्राप्य तत्र निर्याणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
पतव्यं ब्राह्मणद्वारा सर्वमेतद्दि फारयपे । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
सता शलाफा देया वै शूद्रकर्णोऽतिदारुणा । श्रुतं पारायणं येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥

आयुर्दशतं तस्य कृतनिष्कृतिमानसः । प्रायश्चित्तेऽकृते रिष्टं जायते पष्टिवत्तरे ॥ १७ ॥
 एतज्जन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुर्नवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्यात् खरमत्रैव जन्मनि । खररोमसमान्यस्या रोमाण्यत्र भवन्ति च ॥ १ ॥
 ब्राह्मणाय तथा दद्यात्स्वर्णनिष्कत्रयं सुत । जायते सूक्ष्मरोमा सा विनतानन्दवर्धन ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चनवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी च हरेद्वीति ध्रुवं सा च खगेश्वर । पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
 रीतिं दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुयाच्छक्त्या तिलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षण्णवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धान्नहारिणी । साऽत्र जन्मनि शूलेन रोगेणैव च वाध्यते ॥ १ ॥
 सिद्धान्नदानं विभेभ्यो दीनेभ्योऽय खगेश्वर । मिश्रुभ्यश्च तथा दानाद्रसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥
 न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव म्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तनवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उर्ध्वाती भवेत्पूर्वजन्मन्यथ खगाधिप । सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
 वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनं चात्र जन्मनि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्विभेभ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टनवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वंध्येयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम् । गर्भपातरता पूर्वं जनुष्यत्र फलं त्विदम् ॥ १ ॥
 सुवजा प्राग्भवे ह्यत्र तत्पापाद्यवनी हि सा । निष्कृतिं तां प्रवक्ष्यामि गङ्गायां हि खगेश्वर ॥ २ ॥
 पूजयेत्सकृद्राश्व तदर्द्धं वा तदर्धकम् । शक्त्याऽय भोजयेद्विपान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
 अनेन विधिना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते सन्ततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवनवत्युत्तरसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १७९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव वाहुजः कश्चिद्देशे कीराभिधे सुत । धर्मकर्मात्मको भक्तः मित्रपुत्रवद्वान्वितः ॥ १ ॥
 दधानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । पर्वस्वपि च पात्रिभ्यो गोमूयश्वादिक्वानि च ॥ २ ॥
 पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । स्ववंशजस्य कस्यापि गृष्टे श्रमार्मनोहरम् ॥ ३ ॥
 निर्दग्धं वैरभावेन रात्रौ भार्यासहायतः । तस्मिन्दाहे महाबाहो निर्दग्धं वृषमइन्द्र ॥ ४ ॥
 गृहस्थाश्चाल्पजीवाश्च घातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुतिथे फाले गतः स यमचक्र ॥ ५ ॥
 सखीकः स्वफलं मुक्त्वा पापाहुष्टं शुभाचया । शुभं पुण्यात्प्राप्तिं देहे स जातो वरुण ॥ ६ ॥

मध्यस्वरूपोः मतिमान् कुलेष्टः पुरुषो दृढः । रक्तो नोच्चो नातिनीचो बहुकन्यः पृथुर्विभुः ॥ ७ ॥
 यौवनस्थः सुवैश्वर्धने स्थानैर्युतायुतः । मितदो भोगभाग्याढ्यः कृती मानी जनप्रियः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिद तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । चिन्तातुरोऽक्षधूर्तश्च दुःखार्तो मानवर्जितः ॥ ९ ॥
 गोघातादग्निदाहाच्च जातपुत्रविनाशकः । सहायलक्षणं सर्वं कथयामि खगेश्वर ॥ १० ॥
 या स्त्री, पृथ्वी सहायाऽऽसीद्दाहकर्मणि चाण्डज । सा ज्येष्ठा प्रभूरेवास्ति मृतपुत्राऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्नाङ्गे वृषभे शनिः । लक्षणैरभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 कारयित्वा शिव स्नात्वा परैर्वेदमितैः शुभैः । हिरण्मयं महाभाग पत्रे लेख्यं शिवान्वितम् ॥ १३ ॥
 तदर्धमितकं वापि निजविचानुसारतः । पूजायित्वा तु गन्धाद्यैः षोडशैरुपचारकैः ॥ १४ ॥
 संस्थाप्य पशुपं पश्चाद्गोरथे सुमनोहरं । सर्वोपस्करसंयुक्तं वितानाम्बरभूषितं ॥ १५ ॥
 दद्याद्देवविधिज्ञाय मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ १६ ॥

मन्त्रः ।

“ मोहात्पूर्वं महापापमग्निदाहाद्यदर्जितम् । तत्राशाय ददेऽहं तु शिवं गोरथसंयुतम् ” ॥ १७ ॥
 गोधिकाद्यास्तथा जीवाः पत्रे लेख्यास्तु राजते । शिवपत्रमिदं दद्याद्ये चान्ये वातिताः पुरा ॥ १८ ॥
 पश्चमापमितो बद्धिर्देवो हेममयोऽधुना । गायत्र्यष्टसहस्रं तु रीदं जत्वा सहस्रकम् ॥ १९ ॥
 अष्टाक्षरं द्विसाहस्रं होमयेद्भोजयेद्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ २० ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । जायन्ते सुलभाः पुत्राश्चाधिभ्याधिविर्जिताः ॥ २१ ॥
 नैवं करोति मोहाद्यः स तु पुत्रविवर्जितः । चत्वारिंशन्मितैकोने वर्षे रिष्टं प्रकीर्तितम् ॥ २२ ॥
 पश्चाद्दन्तके चैव रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुश्चतुरष्टमिताब्दकम् ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८०० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायते त्विह ॥ १ ॥
 दानात्पलशतादत्र सीसकस्याण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे दरिद्राय कुटुम्बिने ॥ २ ॥
 नीरोगः स्यात्तया यस्तु न कुर्यात्पापशोधनम् । न तस्य पापशमनं मया प्रोक्तं खगाधिप ॥ ३ ॥
 तस्मिन् वयसि तद्विष्टं भविष्यति न संशयः ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८०१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या फाचिद्धनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्यात् पलशतं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नान संशयः ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८०२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी त्ववधीतपूर्वं मोहाद्गुरुं खगाधिप । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
 सरस्वत्याश्च प्रतिमा सीवर्णा राजर्ता तथा । दद्याद्देवविधिज्ञाय तदा स्यात्सुस्वराऽण्डज ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारूपसंवादे कर्मविपाके अध्यायच्छतशताधिकसहस्रतम ॥ १८०३ ॥

पूर्वेसंजीवजातीनामुत्पत्तिं शृणुयादपि । ऋषीणांमृषिपत्नीनां वंशान् सर्वावुदीरितान् ॥ २२ ॥
 कृष्णगुल्मोत्पित्यां पीडां नरश्चात्र न पश्यति ॥ २३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे या भवेत्काचित्स्वर्णकारी खगेश्वर । स्वधर्मनिरता सा च दानधर्मपरायणा ॥ १ ॥
 तद्गृहे, धान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः । ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन भृशं सुत ॥ २ ॥
 तत्ताडनान्महादुःखं प्राप्ता गर्भातिभारतः । मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता ॥ ३ ॥
 तेन वै कर्मणा युक्ता सम्प्राप्तोचितशासनम् । पुनः शूद्रीसमाजाता गौरवर्णा शुभानना ॥ ४ ॥
 धनभृत्याश्वभोगाद्यैर्नानाविभवसंयुता । पुत्रसन्ततिहीना सा प्राग्गोघाताघसम्भवात् ॥ ५ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविनाशकम् । कुर्याद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाऽऽकुले तथा ॥ ६ ॥
 मार्गे हि धर्मतो यत्नात्प्रतिष्ठां कारयेत्ततः । संस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत ॥ ७ ॥
 होमयेच्च, ततस्तत्र तिलानाज्ययुतानिह । भोजयेद्वाह्मणाञ्छुचया शिवपूजनतत्परान् ॥ ८ ॥
 दद्यात्तथैकां कपिलां सर्वपापप्रणाशिनीम् । प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ ९ ॥
 नैवं या कुरुते श्रुत्वा तस्याः सन्ततिर्जं भयम् ॥ १० ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कश्चित्प्राग्भवे सूत दुग्धं हरति मानवः । तत्काले तेन पापेन बहुमूत्रः प्रजापते ॥ १ ॥
 दुग्धधेनुप्रदानाच्च विधिना त्वत्र जन्मनि । बहुमूत्रान्महारोगान्मुच्यते गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽत्रैव बहुमूत्ररुजाऽऽकुला ॥ १ ॥
 दुग्धधेनुप्रदानाच्च वेदवेदाङ्गपारगे । विधिना काश्यपे चात्र न पश्येद्बहुमूत्रताम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८०९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्दातयेत्सूत महिषीं नवयौवनाम् । प्राग्भवे नियतं सोऽपि कृष्णगुल्मेन बाध्यते ॥ १ ॥
 स नानाव्रतदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्पियां पीडांमत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 अथवा महिषीदानाद्रिप्राय विधिनाऽण्डज । महिषीघातजाद्रोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो दशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कनिकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य पण्डः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 शानाज्ञानकृतस्यास्य निष्कृतिर्नात्र विद्यते । ब्रह्मवातान्महापापात्पण्डः स्याद्बहुजन्मसु ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो एकादशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव फलहृत्काचित्तप्रमादाद्दिनतासुत । अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागापि क्षत्रियाऽण्डज ॥ १ ॥
 अत्र पुत्रविहीना । सा फलहृत्पापजाद्दृष्टात् । फलानां बहुदानाच्च चातुर्मास्येऽत्र नित्यशः ॥ २ ॥
 भोजनन्तु तदा पश्चात्कारयेत्स्वेच्छया द्विजान् । प्रायश्चित्तं परं तस्मात्फलहृत्पापनाशनम् ॥ ३ ॥
 अमायां नारिकेलानि देयानि खलु शक्तितः । तत्कृते सुतवृद्धिः स्याज्जीवनं चान्दसप्ततिम् ॥ ४ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायी द्वादशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान् पूर्वं जन्मन्यत्र खगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तदुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
 कार्तिक्यामथ वैशाख्यां दधिधेनुप्रदानतः । तस्माद्भोगाद्दिसुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायपञ्चयोदशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीं घातयेन्नारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
 दद्यात्साभरणां सूत महिषीं यमदैवताम् । युगकम्बलसंछन्नां विधिना नवयौवनाम् ॥ २ ॥
 सा सुच्यते महापापान्महिषीवधजात्सुत । तस्मिन्दाने कृते तत्र कृष्णगुल्मं न पर्ययति ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायपञ्चयोदशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेधात्प्राग्दृष्टभानाच्च नासाग्रस्य खगेश्वर । नासाछेदोऽत्र तस्यास्ति द्युनि भावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
 नास्ति तन्निष्कृतिः कापि दत्तैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चदशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
 प्रेरितो देवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तस्तेवानिरतो नित्यं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 अथ तत्र महाबाहो कवीनां हि खगेश्वर । महाघोरमभूद्युद्धं राजद्वारे भयमदम् ॥ ३ ॥
 स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परघातकृते सूत स्वशरीरमथात्यजत् ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन महाचीर्येण चाण्डज । भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यादात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
 महाभूमिभुजां वंशं म्लेच्छानां जनितस्त्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागे च शतयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥
 देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्ये चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो धूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
 सुवैश्वर्यसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूराः सुवेपोऽतिमूर्तो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 पापाहोभरतः क्रोधी नानामैरवशासनः । रिष्टं पश्चिमिमे वर्षे पञ्चहीने खगेश्वर ॥ ९ ॥
 महाकालनरादानात्सुवर्णस्य खगाधिप । सर्ववित्तपडंशेन महारिष्टहरं परम् ॥ १० ॥
 पञ्चाशीतिमितायुः स्याद्वृत्ते कालनरेऽण्डज । प्रायश्चित्तेऽकृते त्वत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्सरे ॥ ११ ॥
 कालरूपेण शस्त्रेण तत्क्षणं मरणं स्मृतम् । महाघोराह्वे सूत चात्मघातादिदं फलम् ॥ १२ ॥
 चिद्वै तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् । दृष्टिस्थं लशुनं पुत्र पडंगुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षोडशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिप्रहरणान्नारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । मेदसा पीडयतेऽवश्यं विनतानन्दवर्धन ॥ १० ॥
 दधिधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । मुच्यतेऽत्र महारोगान्नात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुणी निहते पूर्वे भवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
 रत्नधेनुमहादानाद्विधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्याक्षिर्जं रोगं कातरोत्यं हि काश्यपे ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टादशोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी काचिद्वता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तया ॥ १ ॥
 सा शूद्रा वै महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महादानात्प्राक्कृताद्विनतात्मज ॥ २ ॥
 तेन कर्मफलान्न चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषैर्दृषिता चात्र युवभावे खगेश्वर ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपकृत्पापशोधनम् । दीपा देया घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
 सुवर्णविहिता भव्याः सम्पूज्याथ महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तया दीपैर्मर्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 दद्याद्विजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुष्टगन्धयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
 मधुधेनुप्रदानाद्दे ब्राह्मणाय खगेश्वर । दुष्टगन्धयुतादोपान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुं घातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाग्रज । कचराक्षी प्रजायेत चक्षुरोगात्स्वगाधिप ॥ १ ॥
 धेनुं रत्नमयीं दद्यात्सुवर्णां विधानतः । न पश्यत्याक्षिरोगं सा तद्दत्तेन महादुतम् ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः प्राग्जन्मन्यभूत्कश्चिन्नरो दानक्रियान्वितः । दण्डाधिकारवाञ्छुरो हटो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
 नानादानरतस्तत्र भोगाद्योऽपि विशेषतः । व्यभिचाररतस्यैकब्राह्मणस्य खगेश्वर ॥ २ ॥
 लोभाच्चकारार्सी तत्र हण्डच्छेदं च तत्क्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वाऽतियमशासनम् ॥ ३ ॥
 देशे पथनदे ह्यत्र जातः शूद्रोऽतिचापमः । स चास्त्यत्र विवर्णस्तु पुण्डः पापमतिः सुखी ॥ ४ ॥
 सफलेऽर्ष्यसम्पन्नो नानाधनसमन्वितः । नानावादनभोगाद्यो दानात्सर्वमिदं सुत ॥ ५ ॥
 सतज्जन्मस्वसी पण्डो भविष्यति खगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२२ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुलेः समुत्पन्नः शौर्योदार्ययशोधनी । राजमान्यविरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
 किञ्चिद्वातादिना पीडा जायते चोदरे भृशम् । वातरक्तादि शिरसि जायते पक्षसंख्यया ॥ २ ॥
 तस्य भार्या शुभाचारा सुरूपा गुणशालिनी । प्रियभक्तिपरा नित्यं दानदाक्षिण्यवर्तिनी ॥ ३ ॥
 एकपुत्रप्रसूता चाप्यन्यपुत्रमुपागता । पश्चात्पुष्पं रतं शान्तमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
 केन कर्मविपाकेन पापं शाम्यति त्वस्त्रियाः । विधानं च हितार्थाय सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो धातुकांस्यादिकारकः । ब्राह्मणो मित्रतां यातो बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
 ऋयविक्रयकर्ता च विप्रद्रव्येण वर्धितः । कालेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
 वञ्चितं तद्धनं सर्वं न तु किञ्चित्प्रदापितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
 तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् । यो वै तस्य मृतः पुत्रः संजातो ब्राह्मणश्च सः ॥ ९ ॥
 इदं चतुर्थं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखकरी ह्येवं पुत्रहीना खगेश्वर ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपतुल्यं हि पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विपेणैको हि म्रियते ब्रह्मस्वात्सुतसन्ततिः ॥ १२ ॥
 तस्य सन्तत्यनाशाय कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूमदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
 कुपादष्टदलं पद्मं राजतं शुक्लतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमग्रणं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
 सुशीतसलिलैः पूर्णं सरत्नौषधिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥
 तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैणवं वर्तुलाकृतिं । सप्तधान्यफलोपेतं वल्लभकचन्दनान्वितम् ॥ १६ ॥
 तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कृद्यविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दापयेद्देवादिने ॥ १७ ॥
 मतिष्ठापूजनं कृत्वा ततो गां वै सवत्सकाम् । सम्पूज्य दद्याद्विप्राय द्रोणान्सतैव निर्मितान् ॥ १८ ॥
 जातीपुष्पसमुद्भूतां लक्षपूजां शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्भुं दम्पती परिधापयेत् ॥ १९ ॥
 एवं कृतविधेः सूत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्यापश्चतुर्विंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पण्डोऽस्ति राजसम्मानी ह्यत्र जन्मनि चाण्डज । महादुष्टक्रियायुक्तो वधबंधनतत्परः ॥ १ ॥
 माकृतात्तु महादानात्सुखैश्वर्यधनान्वितः । महामानी महाधूर्तः पण्डो दास्यतिसेवनात् ॥ २ ॥
 नात्र जन्मनि भोः सूत प्रायश्चित्तं मयोदितम् । अगम्यागमनं पापं प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्यापश्चतुर्विंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मिणी सा मया प्रोक्ता या पूर्वं घातयेद्विजम् । सर्वं विचेष्टितं यस्माच्छृणु चात्र खगेश्वर ॥ १ ॥
 अनया द्रव्यलोभेन सपत्न्या घातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन कुमारो दीपवर्जितः ॥ २ ॥

तस्मादियं महादुष्टा बाल्ये कुष्ठान्विता सुत । अतिवाधायुता पूर्वं पितृगेहे स्थिताऽण्डज ॥ ३ ॥
महादोषवती पापादिह सम्प्राप्य यातनाः । चतुर्विंशमिते वर्षे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ४ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दन्तुरः सोऽपि काले तत्पापचिह्नितः ॥ १ ॥
घृतकुम्भान्ययाशक्ति दद्याद्विप्राय धीमते । सुवर्णसहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षड्विंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत गुडं मोहान्नराधमः । गुल्मोदरेण नियतं सोऽत्र जन्मनि पीड्यते ॥ १ ॥
गुडधेनुप्रदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ काचित्सती नारी धर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिना प्रेरिता पूर्वं शत्रोर्दग्धं तथा गृहम् ॥ १ ॥
तद्वाहाच्च महाभाग दग्धं सर्वं पुरं तदा । ब्राह्मणस्यैकवाला च निर्दग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
ततो ब्रह्मवधात्सा वै किञ्चित्कालेऽथ वैमृता । भुक्त्वा फलानि सर्वाणि पुण्यपापोद्भवानि ह ॥ ३ ॥
सा शूद्री यमुनातीरे जाताऽत्र पतिसेवया । कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापनाशिनीम् ॥ ४ ॥
वक्ष्यामि घृपभं दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः अष्टाविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी वराहं गरुडाग्रज । दन्तुरा सा भवेदत्र तत्काले घातसम्भवे ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णाढ्यं घृतपूर्णं सदक्षिणम् । तदोपशमनायैव दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः एकोनविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः फश्चिद्रवेष्टोभात्पुरा भवे । फण्डरोगेण सततं पीड्यते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
तदोपशमनायैव ब्राह्मणाय खगेश्वर । फण्डरोगप्रशमनं दानात्तैलघटद्वयात् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः अष्टाविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणवल्लभा । भर्तृत्यक्ताऽत्र विधिना महारोपवती ह्यभूत् ॥ १ ॥
तथा महीपर्धादित्यैः पत्युः पुंस्त्वं विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जातोऽप्रायं नपुंसकः ॥ २ ॥
पूर्तः पापरतो ह्यष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णवाह्योऽतिदुःखार्तो न शुभा लभते गतिम् ॥ ३ ॥
यद्दुर्जन्मन्यसौ पापान्मुक्ती भावी रजगाधिप ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः एकविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्ष्यार्थं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । अत्र जन्मानि खंजोऽपि नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
न तस्य निष्कृतिः प्रोक्ता चेह जन्मानि चाण्डज । स्वशरीरविवृद्धयर्थं येन मुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥
इति श्रीब्रह्मसूयार्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे चौर्याद् गुडं हराति कस्यचित् । गुरुमोदरेण रोगेण पीडयते साऽत्र जन्मानि ॥ १ ॥
गङ्गायां हि महाभाग गुडधेनुप्रदानतः । तत्र स्नानान्महापुण्यात्तस्माद्रोगाद्विमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीब्रह्मसूयार्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्यत्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिद्देशोऽभवत्सूत देशे नेपालविश्रुते । बहुमिप्रसुत्तेरादयो हठी व्यसनसंयुतः ॥ १ ॥
आराधनं च कृतवान् देव्या यः पूर्वजन्मनि । स्वस्त्रियं तु सुरुपां च परित्यज्य शुभाननाम् ॥ २ ॥
अन्यस्त्रियं समगमद्वयमिचारपरो हृदः । स तेन कर्मणा युक्तो गतो धर्मपुरं प्रति ॥ ३ ॥
फलानि शुभपापानि भुक्त्वा जातोऽत्र पर्वते । गौरौ भव्यो महाज्ञानी महाविभवसंयुतः ॥ ४ ॥
देशे देशोऽतिविरुध्यातो घृणी स्वल्पो महायशः । स्वस्त्रीत्यागान्महापापाद्भविता स्त्रीविवर्जितः ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वदं मे स्वामिन् स्त्रीप्राप्तिमुखकारिणीम् । कृपया दिवसेशान यथा सौख्यं भविष्यति ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पार्वतीप्रतिमां कृत्वा हैमिकीं कार्यकारिणीम् । पलपञ्चमितां लेख्यां गन्धैर्माल्यैरलंकृताम् ॥ ७ ॥
दद्याद्देवाधिधित्वाय सुकुलीनाय चार्थिने । प्रजापतिं तथा दद्याद्राजतं त्रिपलात्मकम् ॥ ८ ॥
ब्रह्मदेवतमन्त्रेण गृह्णीयात्स महाद्विजः । पश्चादष्टाक्षरं मन्त्रं सहस्रं पापशोधनम् ॥ ९ ॥
जपेदष्टसहस्रं तु सूर्यमन्त्रं महाबलम् । होमयेत्तद्दशांशेन तद्दशांशेन तपयेत् ॥ १० ॥
य एवं कुरुते सूत सर्वपापविनाशनम् । प्रायश्चित्तं परं त्वत्र तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ११ ॥
नैव करोति यो मोहाज्जडधीर्देवघातितः । स्त्रीसुखं नेह लभते रिष्टं तत्त्वान्दके ध्रुवम् ॥ १२ ॥
प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवनं पञ्चसप्ततिम् ॥ १३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूयार्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायस्यत्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

मृपं विना प्राग्यो हन्यान्मृगं हि विनतासुत । खञ्जः स्यादन्यजनुषि तत्काले मृगघातजे ॥ १ ॥
पापनाशकर्ता तस्य निष्कृतिं वच्यमहं सुत । दद्यादश्वे नवं तत्र स्वर्णनिष्कसुतं शुभम् ॥ २ ॥
सहास्रं सालङ्कारं पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय महाबाहो नानाशास्त्रविधानतः ॥ ३ ॥
न पश्यति च खञ्जत्वं दानस्यास्य प्रभावतः ॥ ४ ॥

इति श्रीब्रह्मसूयार्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे सूत परतैलापहारिणी । साऽत्र जन्मानि पक्षीन्द्र कण्डूरोगमपीडिता ॥ १ ॥

सा मुच्यते महाभाग दानात्तैलवट्टयात् । समुवर्णाधयाशक्ति तैलदानाद्विशेषतः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षट्त्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

राजप्रचारी वै कश्चिञ्चारणः पूर्वजन्मानि । भव्यमूर्तिर्दंडो धीरः शिवपूजनतत्परः ॥ १ ॥
राजपत्न्या महाबाहो दधारासावधर्मतः । गर्भं च कामलोभेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ २ ॥
पापात्पापफल भुक्त्वा यमलोके खगाधिप । शिवपूजनजातपुण्यात्सोऽत्र जातो हि पादजः ॥ ३ ॥
देशे जाङ्गलके पण्डः सर्वधर्मवह्निष्कृतः । शिवपूजारतश्चैव प्रागत्र धनभोगभाक् ॥ ४ ॥
स्त्रीपुत्रसुखहीनोऽत्र प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तत्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

गर्भादद्यात्साऽध्वरिपूर्वे मृगं हि वनिताऽण्डजे । स्वगर्भपालने दक्षा जन्मन्यत्र गतिं शृणु ॥ १ ॥
तद्वातफाले खजा सा भविष्यति शुभानना । गर्भपातनदुःखार्ता तथैव हि तदेनसः ॥ २ ॥
तत्पापनाशनं सूत शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः । दद्याद्विप्राय तुरगं युवानं भूषणान्वितम् ॥ ३ ॥
स्वर्णनिष्कयुतं चात्र पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न पश्यति च गर्भोत्पत्त्या पीडामत्रैव जन्मनि ॥ ४ ॥
दानमभावात् पक्षीन्द्र खञ्जत्वं नाप्नुयादिह ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३८ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रे कुले समुत्पन्नो दानदाक्षिण्यतत्परः । मेहादिपीडितो नित्यं कृशाङ्गः पाण्डुरद्युतिः ॥ १ ॥
ऊर्ध्ववातादिना पीडा बाल्ये स्याद्ग्रहणीगदः । तस्य भार्या शुभाचारं मुञ्चेहा भर्तृभक्तितः ॥ २ ॥
रक्तलावादिना पीडा जायते चोदरानिलः । गर्भस्तस्या रक्षितोऽपि पातं कुर्याच्च दृष्टितः ॥ ३ ॥
द्विप्रेश्च पञ्चभिर्मासैश्चतुर्भिः सप्तभिस्तथा । केन कर्मविपाकेन गर्भो न स्थिरतां व्रजेत् ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । व्यभिचारभयाद्वापि तया गर्भश्च पातितः ॥ ५ ॥
अतिकष्टाद्वैनतेय गर्भपातकृतागसः । अपरं च कृतं कर्म व्यभिचार इतस्ततः ॥ ६ ॥
नानाद्रव्यापद्भ्यां च कुलटावाक्यलंघनात् । भर्तृस्तस्याश्चोरवृत्तिर्द्वैष्टसङ्गस्य दोषतः ॥ ७ ॥
तेन दुष्टेन यद्द्रव्यं द्यूततस्करबुद्धिना । हतं मुक्तं च ताभ्या वै ब्रह्मस्वं तत्र जन्मनि ॥ ८ ॥
पालेन तद्वनं भुक्त्वा पीडितो दारुणीर्ग्रहेः । यातना बहुया प्राप्ताः पश्चान्मानुष्यमाप्य वै ॥ ९ ॥
किञ्चित्पुण्यप्रभावेण क्षात्रोऽयं साम्प्रतं भुवि । इदं चतुर्यकं जन्म गर्भपातोऽभिजायते ॥ १० ॥
उभाभ्यां च कृतं कर्म मुच्यते जन्मजन्मनि ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ह्येह विश्लेष्य येन गर्भः स्थिरो भवेत् ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि या नागी नानागर्भान् दिनस्ति वै । तस्याः शुद्धये निष्कृतिस्तु श्रूयता कश्यपात्मज ॥ १३ ॥
या नारी यत्तवाग्देहमना वै व्रतकाक्षिणी । सौम्यायने समापूर्वमाणे पक्षे शुभेऽहनि ॥ १४ ॥

तस्य पापस्य शान्त्यर्थं नानाव्रतमुपाचरेत् । पयः स्रवन्तीं शान्तां च सुरभिं शुभलक्षणाम् ॥ १५ ॥
 गृह्णामीय विधिवत्पूजयेत्तां समाहिता । इष्टैस्तु यवसैः पानैर्भक्ष्यैः कण्डूयनैरपि ॥ १६ ॥
 रुचिरैस्तु सुगोष्ठानैः सा तां परिचरेत्तदा । बलिपुष्पादिभीरात्री दीपैः स्रक्चन्दनादिभिः ॥ १७ ॥
 सुगीतमङ्गलध्वानैः स्यादधःशायिनी भुवि । प्राणयात्रां प्रकुर्वीत तस्यास्तु पयसा हविः ॥ १८ ॥
 तस्यास्तु पञ्चगव्यानि यथान्यायमयाश्रती । एवं व्रतपरा नारी मासेमासे तु संयता ॥ १९ ॥
 तस्या धेनोः सवत्साया इष्टं समभिकाङ्क्षिणी । व्रतान्ते द्विजमाकार्यं समस्तगुणशालिनम् ॥ २० ॥
 अभ्यर्च्य पूजयेद्भक्त्या बल्लभ्यगदामभूषणीः । सम्बगभ्यर्च्य तां धेनुं मानयन्ती स्तनंधयम् ॥ २१ ॥
 कृत्वा च विधिवत्समै तां दद्यादितिभाषिणी । सुवर्णं शुद्धमाप्रेयं भावपोडशसंमितम् ॥ २२ ॥
 ददीत गां सवत्सां च पूर्वपापापनुत्तये ॥ २३ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया कुलटावृष्या नानागर्भा विधातिताः । नानाभेदैः पातिताश्च गर्भा वै बहवो भुवि ॥ २४ ॥
 तत्कर्मणाऽर्जितं पापं गर्भपातादिद्रवणम् । एनसस्तस्य नाशाय सवत्सा गामिमां ददे ॥ २५ ॥
 इह जन्मनि बन्ध्यात्वं नाशय त्वं शुभानने । दानेनानेन सुरभेरनघा ससुता तथा ॥ २६ ॥
 भवेयं त्वत्पसादेन सगर्भा सुभगा प्रभो । ” एवमस्त्विति तां धेनुं समादाय सदक्षिणाम् ॥ २७ ॥
 हिरण्यं रजतं ताम्रं गृह्णीयाद्द्वै फलानि च । एवं कृतविवेः सूत नारी स्याद्दुःखनाशिनी ॥ २८ ॥
 वंध्यात्वान्मुच्यते सूत पुत्रप्राप्तिर्यशस्विनी ॥ २९ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तवारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चित्तुरगं घातयेन्नरः । वक्रकण्ठेन रोगेण पीडितोऽत्र प्रजायते ॥ १ ॥
 स्वर्णाश्वदानाद्विधिवत्सर्वोपस्करसंयुतात् । वक्रकण्ठसमुद्भूता पीडां नाप्नोति मानवः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय अत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृगालघाती पुरुषः प्राग्जनुष्यत्र जन्मनि । पादहीनो भवेत्सूत भृशं वा कृतनिष्कृतेः ॥ १ ॥
 दद्यादश्वं सुवर्णाढ्यं सर्वोपस्करसंयुतम् । ब्राह्मणाप प्रयत्नेन पूर्वपापापनुत्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तवारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सङ्गरः प्राग्भवे सूत बभूव धनसंयुतः । तीर्थवासी विरक्तश्च लोभी धर्मक्रियान्वितः ॥ १ ॥
 मूर्खकर्म कृतं तेन द्रुष्टसङ्गेन चाण्डज । चौर्येण गां पुरा नीत्वा क्षुधितैर्भक्षिता पुरा ॥ २ ॥
 मृतास्ते तेन पापेन नानायोनिसुपागताः । स तीर्थमृत्युवशतो गङ्गातीरेऽत्र पादजः ॥ ३ ॥
 नानाविभवसम्पन्नो धनपुत्रसमन्वितः । युवभवेऽण्डजश्चेष्ट चक्षुर्हीनोऽत्र जायते ॥ ४ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दशस्वर्गैस्तु सम्मिता । लिखित्वा गौर्बिधानेन पूजयित्वा विधानतः ॥ ५ ॥
 सा देया वेदविदुषे पूर्वपापविशुद्धये । गायत्रीं च जपेत्तत्र नियुतं चायुतद्वयम् ॥ ६ ॥
 होमयेच्च ययाशक्ति भोजयेच्च ततो द्विजान् । यः कुयादिधिना चेदं स तदोपाद्यमुच्यते ॥ ७ ॥
 स दिव्यचक्षुषा युक्तो जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ ८ ॥

इति श्रीबृहदसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

१७

या काचिद्घातयेन्नारी शृगालं पूर्वजन्मनि । सा तत्र पुरुषं वापि घातार्थमुपदेशयेत् ॥ १ ॥
 अत्र जन्मनि वै चोर्ध्वात्स्थानाच्च बहु वैकृतम् । पादभङ्गो भवेत्तस्मात्पापाच्चैव खगाधिप ॥ २ ॥
 करोति तस्य पापस्य निष्कृतिं विधिनाऽत्र चेत् । तस्मात्पापात्प्रमुच्येत गत्वोर्ध्वात्पतनं तथा ॥ ३ ॥
 अश्वं दद्यात्स्वर्णयुग्मनिर्मितं पापशोधनम् ॥ ४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिचत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी घातयेदश्वं प्राग्भवे साऽत्र जन्मनि । महापर्वसु गङ्गादिपुण्यतीर्थेषु दापयेत् ॥ १ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तं स्वर्णाढ्यं विधिसंयुतम् । सा मुच्यते वक्रकण्ठपीडनाद्दिनतामुत ॥ २ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुश्चत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आसीत्क्षत्री महाभाग पाञ्चाले देशके शुभे । नानाधर्मसमायुक्तः प्राग्भवे विश्रुतो महान् ॥ १ ॥
 दुष्कृताचरितं चक्रे भाविनोऽर्ष्यस्य वै बलात् । शूद्रायां च धृतो गर्भः कामलोभेन निश्चयात् ॥ २ ॥
 कृतः प्रयत्नो हि महान्नाभूद्गर्भस्य पातनम् । तथा हालाहलं पीतं लोकलज्जातुरा मृता ॥ ३ ॥
 गर्भे पीडा महद्युग्रा चालकोऽपि मृतस्ततः । सहायपञ्चयुक्तेन कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ४ ॥
 कर्मणां संग्रहश्चायं गर्भनाशसमुद्भवः । ततो वै मरणं प्राप्तो बाहुजोऽथ सहाययुक् ॥ ५ ॥
 सूर्यलोकं तदा गत्वा भुक्त्वा भोगैश्च शाश्वतान् । अशुभान्नरकान्भुक्त्वा स्वकृताद्बृद्धकर्मणः ॥ ६ ॥
 सोपप्लवे महादानात्पूर्वजन्मनि मानद । स जातो यमुनातीरे बाहुजश्चेह जन्मनि ॥ ७ ॥
 गौरः कृशाङ्गो लम्बश्च धनसौख्यसमन्वितः । पितृभ्रातृविहीनश्च मितदो लोभमोहकृत् ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी नानाविभवसंयुतः । आद्यन्तसुखयुक्तश्च बुद्धिमान् देशविश्रुतः ॥ ९ ॥
 धर्मादिदं तथा पापाद्धूर्तः पापरतः शठः । सकन्यो हृदि रुग्णश्च मनोदुःखसमन्वितः ॥ १० ॥
 शूद्रायां वीर्यदानात्प्राक्तद्रुधादनपत्यकः । ऐहिकं लक्षणं तस्य शरीरे चोपजायते ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन् सर्वपापानोदिनीम् । पुत्रवृद्धिकरीं धन्यां लोकानां हितकाम्यया ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वक्ष्यामि निष्कृतिं तस्य शृणु सूत प्रयत्नतः । पूर्वपापविशुद्धचर्यं गर्भधारणकारिणीम् ॥ १३ ॥
 शूद्रायाः प्रतिमा कार्या पलैः पञ्चभिरन्विता । हिरण्मयी सगर्भा च पत्रे लेख्या विधानतः ॥ १४ ॥
 तदर्धेनाथवा फार्पा निजवित्तानुमानतः । गन्धपुष्पैर्लङ्कृत्य सा देया पापनाशिनी ॥ १५ ॥
 पञ्चमार्पिः कृतो विष्णुः सर्वपापप्रणाशनः । प्रजापतिं तथा दद्यात्सीवर्णं दशमापकम् ॥ १६ ॥
 राजतं च तथा दद्यात्सोमं सार्धपलात्मकम् । गायत्रीदशसाहस्रं जपेच्च विधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥
 होमयेत्तण्डुलैः साज्यैः सर्पिषः सतिलैस्तथा । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ १८ ॥
 एवं कृतविधेः स्युत सर्वपापविनाशनम् । तस्य पुत्रविष्टुद्धिः स्यादिह जन्मनि निश्चितम् ॥ १९ ॥
 अहृत्रे तु ययानाक्ति प्रायश्चित्ते ययोदिते । रिष्टं पष्टिमिते वर्षे दारुणं शत्रुवैकृतम् ॥ २० ॥
 प्रायश्चित्ते कृते सूत जीवन् चान्द्रसप्ततिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २१ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मन्यतिकोविदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतद्रुनिकटेऽण्डज ॥ १ ॥
 शूद्रकन्या च तेनैव हृद्या षोडशवार्षिकी । भुक्ताऽतिकामलोभेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥
 स चातिधर्मपुत्रस्य भुक्त्वा रौरवातनाः । पूजनाच्छिवलिङ्गानां प्राग्त्रापि च सङ्करः ॥ ३ ॥
 पण्डस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरथः । राज्यप्रचारको धीमान् गजाश्वप्रतिपालकः ॥ ४ ॥
 महाधनो महोत्साहो महाविभवविस्तरः । मृतिं प्राप्स्यति गङ्गायां पुण्याञ्च शिवपूजनात् ॥ ५ ॥
 भविष्यति महाभाग पापान्ते चास्य सद्गतिः ॥ ६ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्योक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पादरोगयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । यो मार्गहा पुरा लोके परलुण्ठनतत्परः ॥ १ ॥
 सोऽश्वदानाद्धिधानेन ब्राह्मणाय खगाधिय । न पश्यति महापीडां पापजां पादसम्भवाम् ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्योक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अभवत्मागभवे विप्रो ग्रामवासी वनाश्रितः । चौराधिपो महोयश्च तत्संसर्गो खगाधिय ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन ग्रहणे दानानि विनतासुत । गोभूम्यश्वरूपादीनि ब्राह्मणेभ्योऽतिशक्तितः ॥ २ ॥
 स भुक्त्वा नरकान् घोरान् पापात्पुण्याच्च शाश्वतान् । स्वर्गात्पर्वतभागे तु सञ्जातो बाहुजोऽधुना ॥ ३ ॥
 बुद्धिमान् राजसम्मानी महोप्रो मन्त्रपारगः । पुत्रहीनस्त्वसौ सूत परवित्तस्य लुण्ठनात् ॥ ४ ॥
 भवन्त्यत्र च ये पुत्रा त्रियन्ते नात्र संशयः । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि येन पापं प्रशाम्यति ॥ ५ ॥
 कृत्वा वेदघटान् सूत सौवर्णान् घृतपूरितान् । तदभावे राजतांश्च विप्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ॥ ६ ॥
 हरिवंशं विधानेन शृणुयाद्भक्तितोऽण्डज । रौद्रं व्रतं चरेत्पश्चात्पूर्वपापविशुद्धये ॥ ७ ॥
 नैतत्सकुर्वाद्यः श्रुत्वा स नरः पुत्रवर्जितः । जायतेऽत्रैव पक्षीन्द्र कुर्वाञ्च पुत्रवर्धनम् ॥ ८ ॥
 अष्टाशीत्यब्दमायुः स्यात्सन्ततिः कृतनिष्कृतेः ॥ ९ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्योक्तसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टत्वारिंशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४८ ॥

अरुण उवाच ।

क्षात्रवंशे समुद्भूतो वावदेहरुजाकरः । गुल्माद्या मृदरे बाधा शिरोऽर्तिर्जायते तदा ॥ १ ॥
 व्यापारो निष्फलस्तस्य किञ्चित्सेवादिना भवेत् । तस्य भार्याद्वयं चास्ति किञ्चिद्भक्तिपरायणम् ॥ २ ॥
 अन्योन्यद्रेष्यभावाच्च किञ्चित्प्रीतिकरं परम् । मृतवत्सा कथं जाता सत्यं कथय भास्कर ॥ ३ ॥
 उदरश्च स्थिरीभूतो न मसूतिर्न पातनम् । केन पापप्रभावेण कथय त्वं दिवाकर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मानि विप्रस्तु क्रयविक्रयकारकः । दानधर्मपरो नित्यं वेददेवपरायणः ॥ ५ ॥
 अन्योन्यद्रेष्यभावाच्च वर्तेते च विधिः सुत । कश्चिद्दिपो धर्मपरो वेदशास्त्रार्थसाधकः ॥ ६ ॥
 कदाचिद्दैवयोगाच्च भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । तद्विचित्रं ग्राहयामास शूद्रो म्लेच्छजनैः सह ॥ ७ ॥
 लंघनाय मतिं चक्रे ब्राह्मणो भार्यया सह । भर्त्सनेस्तर्जनाद्यैस्तु न शूद्रेणापिर्तं धनम् ॥ ८ ॥
 दिनैः कतिपयैरेव शूद्रो हि यवनैः सह । ब्राह्मणं भर्त्सयामास ब्राह्मणः क्रोधसंकुलः ॥ ९ ॥

तदर्थमपि प्राप्तश्च स्वात्मघातं चकार ह । गर्भयुक्ता तु भार्या वै भर्तारं पृष्टतोऽन्वगात् ॥ १० ॥
हंतं तस्यापि सर्वस्वं म्लेच्छराजेन तत्तदा । किञ्चित्काले गते कैश्चिच्छूद्रो म्लेच्छैर्हि घातितः ॥ ११ ॥
ततो वै निरये वत्स वर्षायुतसहस्रकम् । पापाच्च नरके, घोरे शूद्रो देहेन वै तदा ॥ १२ ॥
पश्चान्मानुष्यमापन्नो दानधर्मप्रभावतः । तत्र यत्तश्चेनापि ह्यपत्यं नैव जायते ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं सकलां ब्रूहि नारीणां हितकाम्यया ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थं संवत्सरं सेवा-ह्येकचित्तेन दम्पती । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रस्योद्वाहनं तथा ॥ १५ ॥
तावन्निष्कृतयो भूयः क्रमेणानेन यास्तदा । सुशुभे भूप्रदेशे तु गोमयाद्युपचर्चिते ॥ १६ ॥
कुर्यादष्टदलं पद्मं चित्रवर्णं सुशोभनम् । तन्मध्ये रुक्मिणीयुक्तं माधवं कलशेऽर्चयेत् ॥ १७ ॥
सौवर्णं राजतं, पद्मं, सायुधं सचतुर्भुजम् । उपचारैः शुभैर्गन्धैर्धूपैश्च कुसुमादिभिः ॥ १८ ॥
जनन्या सहितं भूयः प्रद्युम्नाद्यांस्तथाऽर्चयेत् । चारुदेहं चारुवाहुं चारुगुप्तं यशस्विनम् ॥ १९ ॥
श्रीवत्सांकं पीतवस्त्रं सुचारुं पूजयेत्क्रमात् । पूजनं विष्णुसूक्तेन तथा श्रीरसकोविदैः ॥ २० ॥
पुष्पैः सगन्धधूपैश्च ह्यर्चयेद्विष्णुधारणैः । तद्विप्रासोऽथ तद्विष्णोरतोदेवादिभिस्तथा ॥ २१ ॥
शतमष्टोत्तरं हुत्वा चरुं द्रव्यसमन्वितम् । नानासुखैर्धर्ययुतो गजाश्वरथवाहनैः ॥ २२ ॥
बन्धुभृत्याधिकाराद्यो बन्धुभूषणभूषितः । सर्वं विष्णुप्रसादाच्च सुखं पापफलं शृणु ॥ २३ ॥
घूर्तो मिथ्याप्रवादी च बहुलोभसमन्वितः । जातसन्ततिदुःखार्तो बालवत्सवधादिह ॥ २४ ॥
नेत्ररोगान्वितो नित्यं शृणु चिह्नं खगेश्वर । चत्वारिंशन्मिते वर्षे सर्वसन्ततिनाशनम् ॥ २५ ॥
गृहपापान्महाभाग वृष्टिरिष्टसमुद्भवात् । पूर्वपापफलस्यात्र भोगादेव क्षयः स्मृतः ॥ २६ ॥

अरुण उवाच ।

निष्कृतिं वद मे स्वामिन्बालवत्साघनाशिनीम् । यां कृत्वा विधिब्रजन्तुः पूर्वपापात्प्रमुच्यते ॥ २७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि-तद्वर्षानन्तरं सुत । तस्मिन्वर्षे महाभाग प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ २८ ॥
दृढकर्माजितात्पापात्र चोक्तं पापशोधनम् । श्रवणाद्हरिवंशस्य वैशाखे विधिनाऽण्डज ॥ २९ ॥
माघे वा कार्तिके वापि दशावृत्त्या विधानतः । ततस्तु भोजयेद्विप्रान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३० ॥
फोटिलक्षायुतं सुत रुद्राध्यायं जपेत्तथा । धेनूनां दशकं दद्यात्सवस्ताभरणान्वितम् ॥ ३१ ॥
दद्याच्च फणिलामेकां स्वर्णशृङ्गां पयस्विनीम् । प्रायश्चित्तमिदं पुत्र यः कुर्याद्विधिपूर्वकम् ॥ ३२ ॥
तस्य पुत्रविवृद्धिः स्याद्विवाहादपरत्सुत । मृत्युः पश्चादशब्दे तु खग चाकृतनिष्कृतेः ॥ ३३ ॥
प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र नवत्यब्दमितं तथा । द्वियुक्तमायुः कथितं तीर्थपुण्याश्रयेऽण्डज ॥ ३४ ॥
जीवे फर्फटगे तत्र चन्द्रे मकरराशिगे । त्रयोदश्यां दिवा भूमी ऋक्षे मृगशिशोभिधे ॥ ३५ ॥
निर्याणं कथितं तस्य विष्णुपूजनजातफलात् । भविष्यति गतिस्तरुण शुभा विष्णुमपूजनात् ॥ ३६ ॥
तथा तृतीये जनुषि मरणं गोमहात्सुत । सर्वपापविशुद्धः स्यात्पुनर्मोक्षमवाप्नुयात् ॥ ३७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणमन्त्रादे कर्मविपाके अथवाय एकोनपचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग खररोमा प्रजापते । पूर्वजन्मनि यो हन्यात् खरं पापविमोहितः ॥ १ ॥
 प्रायश्चित्तं परं तस्य पापस्य शृणु तत्त्वतः । निष्कत्रयं हिरण्यं च दद्याद्दोषोपशान्तये ॥ २ ॥
 ब्राह्मणाय दरिद्राय वेदवेदाङ्गवेदिने ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पञ्चाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८१० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्मुक्तं गर्भपुष्ट्यर्थं कुक्कुटाण्ड खगेश्वर । न गर्भं धारयत्येषा प्राक्पापादण्डभक्षणात् ॥ १ ॥
 कृत्वाऽण्डं विधिना तद्द्वैरुण्यं द्विपलात्मकम् । तदर्धमितकं वापि निजवित्तानुमानतः ॥ २ ॥
 दत्त्वा द्विजाय विधिना आचरेच्छाङ्गरं व्रतम् । फाल्गुनादौ चतुर्दश्या कृष्णाया मासिमासि तु ॥ ३ ॥
 पूजयेच्छंकरं रात्री तथा जागरणेन च । भवन्ति सुलभाः पुत्राः सततं कृतनिष्कृतेः ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकपञ्चाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत महाभाग यत् कर्म कृतवान् पुरा । जीवोऽयं तत्फलं चात्र प्रवक्ष्यामि समासतः ॥ १ ॥
 अभवत् प्राग्भवे विप्रो धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राज्यप्रचारी बलवाञ्छूरो मन्त्री महायशः ॥ २ ॥
 संधिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः । गत्वा त्वरिपुरं तेन घातिताः शत्रवः पुरा ॥ ३ ॥
 विश्वासाद्वाजकार्येषु कृतं कर्मातिदुष्कृतम् । छुण्टित तत्पुरं तेन लोभोपहतचेतसा ॥ ४ ॥
 पीडिता बहवो लोका द्रव्यलोभाकुलेन वै । स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
 भुक्त्वाऽतिदारुणान् सूत नरकान्वोरदर्शनान् । तथा पुण्यफलं पुण्यात्प्राप्य पुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
 स्वर्णकारकुले जातो धूर्तो लोभपरः सदा । नानाचौर्यक्रियायुक्तो लोकवञ्चनतत्परः ॥ ७ ॥
 महाभिमाननिरतः प्रियो राजजनेष्वापि । सुखैश्वर्यधनैर्युक्तः कुटुम्बभरणे दृढः ॥ ८ ॥
 नानास्त्रीसुखसंयुक्तस्तथा पुत्रविवर्जितः । वक्ष्यामि निष्कृतिं सूत सर्वपापनिष्कृन्तनीम् ॥ ९ ॥
 प्रयागे त्वयवा काश्या स्याप्य लिङ्गन्तु शोभनम् । पूजयेत्तु त्रिवर्षान्तं मन्त्रैस्तच्छिञ्जैस्तथा ॥ १० ॥
 गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्बहुदीपकैः । सम्पूज्य विधिवद् देवं तदन्ते भोजयेद्द्विजान् ॥ ११ ॥
 शिवभक्तास्तथा शान्तान् पूजयेद्दक्षिणाशुक्रैः । नानाहिरण्यैर्विधिवैस्तथा चाभरणैः शुभैः ॥ १२ ॥
 अथवा शृणुयात्तत्र यजुर्वेदं विधानतः । ब्रह्मचर्येण सततं प्रायश्चित्तमिदं परम् ॥ १३ ॥
 य एवं कुरुते भक्त्या पूर्वपापघनाशनम् । सम्प्राप्य तत्र निर्याणं शिवलोकं हि गच्छति ॥ १४ ॥
 कर्तव्यं ब्राह्मणद्वारा पूर्वमेतद्दि काश्यपे । नाधिकारोऽत्र शूद्रस्य वेदस्य श्रवणे क्वचित् ॥ १५ ॥
 तता शलाका देया वै शूद्रकर्मोऽतिदारुणा । श्रुत पारायण येन पापेनाक्रान्तचेतसा ॥ १६ ॥
 आयुरब्दशतं तस्य कृतनिष्कृतिकस्य हि । प्रायश्चित्ते कृते रिष्टं जायते पटिवत्सरे ॥ १७ ॥
 पतजन्मफलं प्रोक्तं सविधानं समासतः । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८१२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे हन्यात् खरमत्रैव जन्मनि । खररोमसमान्यस्या रोमाणीह भवन्ति च ॥ १ ॥
 ब्राह्मणाय तदा दद्यात् स्वर्णनिष्कत्रयं सुत । जायते सूक्ष्मरोमा सा विनतानन्दवर्धन ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिरुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिपञ्चाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८१३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या पुरा हारयेद्रीतिं नारी सा च खगाधिप । पिङ्गाक्षी जायते चात्र प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥
रीतिं दद्यात्पलशतं तथा ब्राह्मणभोजनम् । गायत्र्या जुहुयाच्छ्रुतया तिलान् रोगविनाशनम् ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायशतद्वयत्रयाष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे वनिता या च परसिद्धान्नहारिणी । सात्र जन्मनि शूलेन रोगेणैव च बाध्यते ॥ १ ॥
सिद्धान्नदानाद्विप्रेभ्यो वीनेभ्योऽथ खगेश्वर । भिक्षुभ्यश्च तथा दानाद्रसदानाच्च शक्तितः ॥ २ ॥
न जायते शूलपीडा तस्याश्च कृतनिष्कृतेः । प्रायश्चित्तेऽकृतेऽत्रैव त्रियते शूलपीडया ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय पचपचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

उष्ट्रघाती भवेत् पूर्वं जन्मन्यथ पतत्रिण । सोऽत्र जन्मनि जायेत नरश्च विकृतस्वरः ॥ १ ॥
वक्ष्यामि तस्य पापस्य नाशनिं चात्र जन्मनि । कर्पूरं त्रिपलं दद्याद्विप्रेभ्यः शक्तितोऽण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय षट्पचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैद्येयं या महाभाग पृच्छति स्वं प्रयोजनम् । गर्भपातरता पूर्वं जनुष्यत्र फलं त्विदम् ॥ १ ॥
मुखजा प्राग्भवे त्वत्र तत्पापाद्यवनी हि सा । तन्निष्कृतिं प्रवक्ष्यामि गङ्गाया हि खगाधिप ॥ २ ॥
पूजयेत्सकृद्रास्तु तदर्द्धं वा तदर्धकम् । शक्त्याऽथ भोजयेद्विमान् होमयेच्च स्वशक्तितः ॥ ३ ॥
अनेन विधिना या च प्रायश्चित्तं समाचरेत् । जायते सन्ततिस्तस्या इह जन्मनि वै ध्रुवम् ॥ ४ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तपचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायतेऽधुना ॥ १ ॥
दानात्पलशतादत्र सीसकादण्डनोत्तम । विषाय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टपचाशदुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव बाहुजः कश्चिद्देशे कीराभिधे सुत । धर्मकर्मा साधुभक्तः पितृपुत्रधनान्वितः ॥ १ ॥
उत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो हि शक्तितः । सर्वाण्यपि च पात्रेभ्यो गोभूम्यश्वादिकानि च ॥ २ ॥
पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् । स्ववंशीयस्य वक्ष्यामि गृहं शत्रोर्मनोहरम् ॥ ३ ॥
निर्दग्धं वैरिभावात् रात्रौ भार्योत्साहायतः । तस्मिन्दग्धे महाबाहो निर्दग्धं वृषभद्वयम् ॥ ४ ॥
गृहस्याः स्वल्पजीवाश्च घातिताः क्रूरकर्मणा । ततो बहुतिथे काले गतः स यमशासनम् ॥ ५ ॥
सस्त्रीकः स्वफलं भुक्त्वा पापाहुष्टं शुभाच्छुभम् । ततः पञ्चनदे देशे स जातो बाहुजाधरः ॥ ६ ॥
मध्यस्वरूपो मतिमान् कुलेष्टः पुरुषो दृढः । गौररक्तो नातिनीचो बहुष्यन्ः पृथुर्विशुः ॥ ७ ॥
यौवने तु सुखैश्वर्यधनैः स्थानैर्युतायुतः । मितदो भोगभाग्यादचः कृती मानी जनमिषुः ॥ ८ ॥

पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । चिन्तातुरश्च धूर्तश्च दुःखार्तो मानवर्जितः ॥ ९ ॥
 गोघातादग्निदाहाच्च जातपुत्रविनाशकः । सहायलक्षणं सर्वं फययामि स्वगेभ्यः ॥ १० ॥
 या स्त्री पूर्वं सहायाऽऽसीदाहकर्मणि चाण्डज । सा ज्येष्ठा मष्ट्रुवात्र मृतपुत्राञ्च जन्मनि ॥ ११ ॥
 लक्ष्मैतदण्डजश्रेष्ठ जन्माह्लादवृषभे शनिः । लक्ष्मणैरेभिराद्वयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 कारयित्वा शिवं सार्द्धं पल्लवैर्दमितैः शुभैः । हिरण्यं महाभाग पत्रे लेख्यं शिवान्वितम् ॥ १३ ॥
 तदर्धमितकं वापि निजवित्तानुमानतः । पूजयित्वा तु गन्धार्घ्यैः षोडशैरुपचारकैः ॥ १४ ॥
 संस्थाप्य विश्रुतं पश्चाद्गोरस्ये सुमनोरमे । सर्वोपस्करसंयुक्ते वितानाम्बरभूषिते ॥ १५ ॥
 दद्याद्देवविधिनाय मन्त्रमेतमुदीरयन् ॥ १६ ॥

मंत्रः ।

“ मोहात्पूर्वं महापापमग्निदाहाद्यद्वर्जितम् । तत्राशाय ददेऽहं तु शिवं गोरस्यसंस्थितम् ” ॥ १७ ॥
 गोधिक्याद्यास्तया जीवाः पत्रे लेख्यास्तुराजते । शिवपत्रमिदं दद्याद्ये चान्ये घातिताः पुरा ॥ १८ ॥
 पञ्चमापमितो वह्निर्देवो हेममयः शुभः । गायत्र्यपसहस्रं तु रीदं जप्त्वा सहस्रकम् ॥ १९ ॥
 अष्टाक्षरं द्विसाहस्रं होमयेद्भोजयेद्विजान् । य एवं कुरुते सूत प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ २० ॥
 न तस्य पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । जायते सुलभाः पुत्रा आधिव्याधिविवर्जिताः ॥ २१ ॥
 चत्वारिंशन्मितैक्वने वर्षे रिष्टं प्रकीर्तितम् । पश्चाशन्मितकेऽब्दे वा रिष्टं चाकृतनिष्कृतेः ॥ २२ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते त्वायुश्चतुःसप्तमिताब्दकम् ॥ २३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कांस्यहारी तु पुरुषः प्राग्भवे विनतासुत । शीर्षरोगेण सततं पीडितो जायते त्विह ॥ १ ॥
 दानात्पलशतादत्र सीसकस्याण्डजोत्तम । विप्राय वेदविदुषे शीर्षरोगं न पश्यति ॥ २ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्याय षष्टयुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८२० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बन्ध्यायाश्च महाभाग प्रायश्चित्तमतः शृणु । शूलोद्भिन्नतनुं चौरं मृतं प्राप्य रवेर्दिने ॥ १ ॥
 तच्छले तु तदा कुर्याद्बन्ध्या छानं शतौषधैः । पत्रैर्वृक्षोद्भवैः सुत तथा मृद्धिश्च सप्तभिः ॥ २ ॥
 तीर्थोदकैः समन्त्रैश्च संपूज्य प्रथमं सुत । विधिनाऽनेन या कुर्याद्बन्ध्या पुत्रं लभेद्बहुवम् ॥ ३ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकषष्टयुत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८२१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वा स्वभार्या परमां सार्ध्वीं सन्त्यज्य दुर्मतिः । प्रमादात्प्राग्भवे गच्छेदुन्यां स्त्रीं काममोहितः ॥ १ ॥
 सोऽत्र जन्मनि भोः सुत ग्रहणीरोगसंयुतः । जायते त्रिपत्तेऽवश्यं ब्राह्मणीगमनादिह ॥ २ ॥
 न तस्य पापशमनं मया प्रोक्तं स्वगाधिप । तस्मिन्वयसि वै रोगी भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विषष्टयुत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८२२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या क्वचिद्विनिता सुत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥

दद्यात्पलशतं सीसं ब्राह्मणाय कुडुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नाम संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ठ्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी ह्यवधीत्पूर्वं मोहाद्गुह्यं खगाधिप । साञ्ज जन्मनि पक्षीन्द्र जायते विकृतस्वरा ॥ १ ॥
सरस्वत्यांश्च प्रतिमां सौवर्णीं राजतीं तथा । दद्याद्देदविधिज्ञाय तदा स्यात्सुस्वराऽण्डज ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायषष्ठ्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि यः कश्चिन्मोहात् परधृतं हरेत् । नेत्ररोगयुतः सोऽपि जायतेऽत्रैव जन्मनि ॥ १ ॥
धृतधेनुप्रदानाच्च विधिना वेदवेदिने । मुच्यते नेत्ररोगाच्च जन्मनीह खगेश्वर ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचषष्ठ्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वकं पतिं परित्यज्य या गच्छेत्पूर्वजन्मनि । पर्युंसि महाभाग ग्रहणिरुगयुताञ्ज सा ॥ १ ॥
प्रायश्चित्तं परं तस्या व्रतं चान्द्रायणं त्विह । वैशाखे माघमासे वा तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ठ्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९६ ॥

अरुण उवाच ।

विभ्रवर्णकुलोत्पन्नो वातरक्ताक्षदर्शनः । उदरे वातजा रोगाः किञ्चिच्छ्लोपघातवान् ॥ १ ॥
किञ्चित्कोषश्च लोभश्च किञ्चिद्विदित्तसमन्वितः । तस्य प्रिया शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ २ ॥
एकापत्यं भवेत्तस्य तच्च वै मृतपुत्रकः । आदिपुत्रो मृतस्तस्यापत्यं नान्यत्प्रजायते ॥ ३ ॥
केन कर्मविपाकेन तस्य कथय भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मनि सद्बुद्धे शूद्रवंशसमुद्भवः । व्यापारकृपिवाणिज्यं ब्रह्मवित्तेन चाकरोत् ॥ ५ ॥
व्यवहारादिना तद्दे ब्रह्मवित्ताद्भवर्षयत् । कालेनैव मृतो विप्रो धनं शूद्रेण वञ्चितम् ॥ ६ ॥
नार्पितं ब्रह्मपुत्राय ब्रह्मस्वं च गृहे स्थितम् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन बहुकालं खगेश्वर ॥ ७ ॥
पश्चान्मृत्युवर्शं प्राप्नो नरके रौरेवे गतः । ब्रह्मस्वभक्षणाच्चैव वर्षाणाञ्च सहस्रकम् ॥ ८ ॥
पतितो नरके घोरे पकस्तत्र स्वकर्मणा । पश्चान्मानुष्यमापन्नो व्रतदानप्रभावतः ॥ ९ ॥
इदं तृतीयं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । निक्षेपहरणाद्वापि मृतपुत्रः प्रजायते ॥ १० ॥
ब्राह्मणस्य विशेषेण ब्रह्मस्वं विपमेव हि । ऋणं प्रसह्य वै प्रोक्तमपि कल्पशताधिकम् ॥ ११ ॥
तस्मादिमर्णदोषाद्दे ह्यपत्यं नैव जायते ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते । नारीणां च नराणाञ्च निष्कृतिं श्रेयसे वद ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महापापहरो देवः सर्वकामप्रदः प्रभुः । पूजनीयो महारुद्रः सन्ततिश्रेय इच्छता ॥ १४ ॥
यजुर्वेदमयं देवं यजुभिः शतरुद्रियैः । यजमानः प्रमुच्येत पापादाकल्पसम्भवात् ॥ १५ ॥
रुद्रैः पादशनीभिश्च रुद्रैः पादशकेन वा । यत्नतस्तोपयेदेवं रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १६ ॥

तद्दशांशेन होतव्यं द्रव्यं श्रद्धासमान्वितम् । विधिवज्जुहुयाद्ब्रह्मै तिलैस्त्रिमधुराण्डुतैः ॥ १७ ॥
 हरितालीपलाशोत्थाः समिधोऽत्र हुनेत्सुधीः । प्रतिकुद्रं प्रदातव्यं गोयुगं रशान्वितम् ॥ १८ ॥
 केयूरकुण्डलाकल्पमन्त्रपुष्पकमण्डल । प्रतिकुद्रं शतं विप्रान् भोजयेत्सुसमाहितः ॥ १९ ॥
 निष्कं दद्यात्सुवर्णस्य दद्याद्वा मुख्यदक्षिणाम् । एवं रुद्रविधिं कृत्वा त्रिविधं नाशयेदद्यम् ॥ २० ॥
 इतिहासपुराणोक्तीः सूक्तानि विविधानि च । शृणुयाद्विधिवत्कर्ता सभार्यः प्रीतितोऽन्वहम् ॥ २१ ॥
 देवार्पितमर्त्यानामृषीणां च महीक्षिताम् । देवदानवगन्धर्वपिशाचोरगरक्षताम् ॥ २२ ॥
 सर्वासां जीवजातीनामुत्पत्तिं शृणुयादपि । ऋषीणामृषिपत्नीनां वंशान्सर्वांनुदीरितान् ॥ २३ ॥
 एवं वै त्रिविधात्पापान्मुच्यतेऽपत्यदुःखदात् । गुरुन् देवान् द्विजान्सम्यक् श्रद्धया समुपाचरेत् ॥ २४ ॥
 एवं कृतविधिः सूत हरिवंशश्रुतार्थकः । वाचकोपरि सन्तुष्टो भूमिद्रविणवस्त्रकैः ॥ २५ ॥
 मुद्राकर्णैकद्वारगं गां दत्त्वा तु पयस्विनीम् । भूमिद्रविणदानाद्यैस्तोपयेद्विजपुङ्गवान् ॥ २६ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ठ्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशवृद्धिविनाशनम् । तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् ॥ १ ॥
 यो वै तस्य मृतः पुत्रः सज्जातो ब्राह्मणः स च । इदं चतुर्थं वै जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ २ ॥
 भार्या दुःश्वक्री नित्यं पुत्रहीना खगाधिप ॥ ३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि देवेश सन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विषतुल्यं हि पुत्रपौत्रादिनाशनम् । विपेणैको हि भ्रियते ब्रह्मस्वात्सुतसन्ततिः ॥ ५ ॥
 तस्य सन्ततिरक्षार्थं कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूमदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ ६ ॥
 कुर्यादष्टदलं पञ्चं राजतं शुक्लतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्ताम्रमयं वै कुम्भमव्रणम् ॥ ७ ॥
 सुशीतसलिलापूर्णं सरलौषधिपल्लवम् । नानाफलाक्षतोपेतं पूर्णपात्रोपशोभितम् ॥ ८ ॥
 तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैणवं वतुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं वस्त्रस्रक्चन्दनान्वितम् ॥ ९ ॥
 तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कद्रयविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च दद्यात्तां वेदवादिने ॥ १० ॥
 प्रतिष्ठापूजने कृत्वा ततो गां वै सबत्सकाम् । शतमष्टोत्तरं दत्त्वा द्रोणाः सप्तैव निर्मिताः ॥ ११ ॥
 जातीलक्षप्रसूनैस्तु कुर्यात्पूजां शिवोपरि । संकष्टान्मोचयेद्रेतुं दम्पती परिधापयेत् ॥ १२ ॥
 एवं कृतविधेः सूत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ठ्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता मोहात्प्राग्भवे भाक्षिकं हरेत् । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र दुर्गन्धाढ्या प्रजापते ॥ १ ॥
 मधुधेनुप्रदानाच्च व्यतीपातादिपर्वशु । दुर्गन्धरोगात् सततं मुच्यते सा खगेश्वर ॥ २ ॥
 षण्डश्च राजसम्मानी चेह जन्मनि जायते । महाद्वष्टक्रियायुक्तो वधबंधनतंत्परः ॥ ३ ॥
 स कृतात्तु महादानात्सुखैर्भयबंधनान्वितः । महामानी महाधूर्तः षण्डोऽगम्यातितेवनात् ॥ ४ ॥
 नेह जन्मनि भोः सूत प्रायश्चित्तं मयोदितम् । अगम्यागमनं पापं प्रायश्चित्तविवर्जितम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीबृहद्सूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मणी सा मयाऽऽख्याता या पूर्वं घातपोद्वेजम् । सर्वं विचेष्टितं तस्याः शृणु चेद्द्विखगाधिप ॥ १ ॥
 अनया द्रव्यलोभेन सपत्न्या घातितः सुतः । प्राग्भवे विपदानेन सर्वदोषविवर्जितः ॥ २ ॥
 तस्मादियं महादुष्टा बाल्ये कुष्ठान्विता सुत । अविवाह्या यतः सर्वैः पितृगेहे स्थिताऽण्डज ॥ ३ ॥
 महादोषवती पापाज्जाताऽत्र यवनी सुत । भविष्यति महारिष्टमग्निदाहेन चाण्डज ॥ ४ ॥
 चतुर्विंशो तथा वर्षे मरणं कीर्तितं ध्रुवम् ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वराहं यो नरो हन्यात्प्राग्भवे विनतासुत । जायते दन्तुरः सोऽपि काले तत्पापचिह्नितः ॥ १ ॥
 घृतकुम्भं स वै दद्याच्छतया विप्राय धीमते । सुवर्णासहितं तेन तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो हरेत्प्राग्भवे सूत गुडं मोहाक्षराधमः । गुल्मोदरेण रोगेण सोऽत्र जन्मनि पीड्यते ॥ १ ॥
 गुडधेनुप्रदानाच्च विधिना ब्राह्मणाय च । गुल्मोदरसमुद्भूता पीडा नश्यति तत्क्षणात् ॥ २ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अयं काचित्सती नारी धर्मिष्ठा प्रियवादिनी । स्वामिभेरितया शत्रोः पूर्वं दग्धं तथा गृहम् ॥ १ ॥
 तदाहाञ्च महाभाग दग्धं सर्वं पुरं तदा । ब्राह्मणस्यैकबाला च निर्दग्धा दोषवर्जिता ॥ २ ॥
 ततो ब्रह्मवधात्तत्र किञ्चित्कालेऽपि सा मृता । भुक्त्वा फलानि सर्वाणि पुण्यपापभवानि वै ॥ ३ ॥
 सा शूद्री यमुनातीरे जातेह पतिसेवया । कुष्ठरोगयुता बाल्ये निष्कृतिं पापनाशिनीम् ॥ ४ ॥
 वक्ष्यामि वृषभं दद्यात्सर्वोपस्कारसंयुतम् । कुष्ठरोगात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रागासीद्ब्राह्मणः कश्चित्कृपिकर्मरतस्तदा । पूजकश्चातिथीनां च भिक्षुकाणां च यत्नतः ॥ १ ॥
 तद्गृहे वृषभो मत्तस्तीक्ष्णशृङ्गो भयानकः । तेन तद्रूपमस्यापि प्राग्भवे विनतासुत ॥ २ ॥
 उक्त्वा नासाग्रमुष्ठीं तु कृतं कर्मातिदारुणम् । तत्र तज्जनितं भुक्त्वा फलं पापसमुद्भवम् ॥ ३ ॥
 जातोऽत्र यवनः सिन्धुमण्डले पर्वताश्रिते । पण्डस्तु तेन पापेन स चास्त्यत्र स्वगेश्वर ॥ ४ ॥
 पर्मात्पूर्वकृतात्तोऽपि मुखैश्वर्यधनान्वितः । दृढाजितस्य पापस्य, प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ५ ॥
 पूजनादतिथीनाश्च भविष्यति च सद्गतिः । तीर्थयात्रयेऽत्र जनुवि मृत्युस्तस्य प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
 आयुदर्पष्टमितान्द्रान्तं रिष्टं पश्चाद्दन्दके ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायचतुसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

घातयेद्या पुरा नारी बराहं गरुडाप्रज । दन्तुरा सा भयेद्भ्र तत्काले घातसम्भवे ॥ १ ॥
ताम्रकुम्भं सुवर्णादियं धृतपूर्णं सदक्षिणम् । तद्दोषशमनायैव दद्याच्छक्त्या विधानतः ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तैलहारी तु यः कश्चिद्भ्रूलोभात्पुराभवे । कण्डूरोगेण सततं पीडयते चात्र जन्मनि ॥ १ ॥
शक्त्या तैलप्रदानाच्च ब्राह्मणाय खगेश्वर । कण्डूरोगप्रशमनं दानात्तैलघटद्वयात् ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

काचिच्छुभानना पूर्वभवे चारणबलभा । भर्तृत्यक्ताऽधिविना सः महारोषवती ह्यभूत् ॥ १ ॥
तया महौषधैर्दिव्यैः पत्युः पुंस्त्वं विनाशितम् । तेन पापप्रभावेण जाऽऽचार्यं नर्षसकः ॥ २ ॥
धूर्तः पापरतो दुष्टः सर्वधर्मविवर्जितः । वर्णाब्राह्मोऽतिदुःखार्तो न शुभा लभते गतिम् ॥ ३ ॥
बहुजन्मस्वप्ती पापान्मुक्तो भवति चाण्डज ॥ ४ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्वभक्ष्यार्थं महाभाग यो हन्याद्वायुवाहनम् । अत्र जन्मनि खञ्जोऽपि नात्र कार्या विचारणा ॥ १ ॥
न तस्य निष्कृतिः प्रोक्ता जन्मनीह खगाधिप । स्वशरीरविबुद्धचर्यं येन मुक्तो मृगः पुरा ॥ २ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसप्तत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या नारी प्राग्भवे मोहाद् गुडं हरति कस्यचित् । गुल्मोदरेण रोगेण पीडयते साऽत्र जन्मनि ॥ १ ॥
गङ्गायां हि महाभाग गुडधेनुप्रदानतः । निष्कृतिं सा चरेत्सुत सर्पिष्यात्पानमीक्षयेत् ॥ २ ॥

षेहिकं लक्षणं तस्याः शरीरे चोपजायते । जन्मक्रमेण जायन्ते दुःखान्यन्यकृतनिष्कृतेः ॥ ३ ॥
कुष्ठरुक्चानपत्यत्वं प्रमेहातिर्घनसतिः । कुनखी ददुलः पाण्डुरोगी जन्मकमाद्भवेत् ॥ ४ ॥

भीतिरग्नेश्चोरतश्च राज्ञो वित्तव्ययादिकम् । लकुटप्रावशश्चाद्यैर्जायन्ते व्रणजातयः ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अथ सूर्यदिने सूत प्राप्य भूमिं श्मशानजाम् । मृतमेतं समालोक्य गत्रौ गच्छेत्तन्द्रितः ॥ १ ॥
पूजयित्वा चित्तां तस्य बलिमष्टविधं सजेत् । स्नानं कृत्वा मृदालम्भैः पत्रैर्वृक्षोद्भवैस्तथा ॥ २ ॥

शतच्छिद्रघटस्यैस्तु नानातीर्थोद्भवैर्जलैः । दीपमालादिने वापि प्रयोगं विधिना चरेत् ॥ ३ ॥
हरिवंशं ततः पश्चाच्छृणुयाद्दिधिपूर्वकम् । दत्त्वा दिजेभ्यो विधिना नानाभक्ष्यफलानि च ॥ ४ ॥

स्वेच्छया भोजनं तेभ्यो दद्याद्दोषापनुत्तये । नारी प्रयोगेणानेन बंध्या याति सपुत्रताम् ॥ ५ ॥
इति श्रीबृहस्पतिसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८८० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ वैश्यश्चात्र जन्मनि घाहुजः । देवद्रव्यापहरणात्प्रागत्राक्षिप्रपीडितः ॥ १ ॥
विंशे वर्षे व्यतीते च नेत्रभंगो जनिष्यते । तद्रक्षार्थमहं वक्ष्ये दानं पापहरं परम् ॥ २ ॥
कृत्वा देवगृहं रम्यं प्रतिष्ठाप्य सुराधिपम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दीपा देयाः सुवर्णजाः ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकाशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वजन्मन्यसौ विप्रश्चक्रे मुष्कनिकुट्टनम् । वृषभस्य महाभाग स्वार्थसाधनतत्परः ॥ १ ॥
तेन वै कर्मणा सोऽत्र षण्दशैवापवर्णजः । गवा पालनजात्पुण्यादत्रासौ सुखसंयुतः ॥ २ ॥
गोपीडनान्महापापात्स्य नैवात्र निष्कृतिः ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिल्ललना पूर्वं मोहात्परघृतं हरेत् । साऽत्र जन्मनि रोगेण नेत्रोत्थेन प्रपीड्यते ॥ १ ॥
कुरुक्षेत्रादितोयंपु घृतधेनुप्रदानतः । मुच्यते सा महारोगान्नेत्रजात्रात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्यशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीमवधीत् पूर्वभवे यो वै नराधमः । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मयुतो भवेत् ॥ १ ॥
स्वर्णशृङ्गां रौप्यसुरा घण्टाभरणभूषिताम् । सूक्ष्मकम्बलयुक्ता च दद्याद्देवविदे सुत ॥ २ ॥
कृष्णगुल्मोत्थितां पीडा नरश्चात्र न पश्यति ॥ ३ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे या भवेत्काचित्स्वर्णकारी खगेश्वर । तद्गृहे धान्यराशिं तु चरन्ती गौः स्वभावतः ॥ १ ॥
ताडिता कुक्षिभागे तु लकुटेन शृशं सुत । तत्ताडनान्महादुःखं प्राप्ता गर्भातिभारतः ॥ २ ॥
मृता च तेन दुःखेन गर्भजातसमन्विता । तेन वै कर्मणा युक्ता सम्प्राप्तोचिताशासनम् ॥ ३ ॥
पुनः शूद्रा हि संजज्ञे गौरवर्णा शुभानना । धनभृत्सैश्च भोगार्थैर्विभवैः संयुता हि सा ॥ ४ ॥
पुनस्तन्ततिहीना वै प्राग्गोवाताघसम्भवात् । प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि सर्वपापविनाशनम् ॥ ५ ॥
कुर्वाद्वापीमरण्ये तु देशे लोकाकुले तथा । मार्गे हि धर्मतो यत्नात्प्रतिमा कारयेत्ततः ॥ ६ ॥
संस्थाप्य च शिवं तत्र विधिना विनतासुत । होमपेच्च चरुस्तत्र तिलाज्यान्नयुतानिह ॥ ७ ॥
भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्या शिवपूजनतत्परान् । दद्यात्तयीका कपिलां सर्वपापप्रणाशिनीम् ॥ ८ ॥
प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वजन्माघनाशनम् । नैवं वा कुरुते श्रुत्वा तस्याः सन्ततिर्जं भयम् ॥ ९ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पचाशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतम ॥ १८८५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पश्चित्प्राग्भवे सूत दुग्धं हरति मानवः । तत्काले पापवानर 'वहुमूत्री प्रजायते ॥ १ ॥
द्वग्धेनुप्रदानाच्च विधिना त्वत्र जन्मनि । बहुमूत्रान्महारोगान्मुच्यते गरुडाप्रज ॥ २ ॥
इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्शीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८८६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दुग्धं हरति या नारी कस्यचित्पापमोहिता । पूर्वजन्मनि साऽत्रैव बहुपुत्ररुजाऽऽकुला ॥ १ ॥
 दुग्धधेनुप्रदानाच्च वेदवेदाङ्गवेदिने । विधिना काश्यपे चात्र न पश्येद्बहुपुत्रताम् ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सत्ताशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८८७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यो मोहाद्वातयेत्सुत महिषीं नवयौवनाम् । प्राग्भवे नियतं सूत कृष्णगुल्मात्प्रैवाह्यते ॥ १ ॥
 स नरो रत्नदानेन विधिना गरुडाग्रज । नाशयेत्कृष्णगुल्मोत्यां पीडामत्रैव जन्मनि ॥ २ ॥
 अथवा महिषीदानाद्विप्राय विधिनाऽण्डज । महिषीपापनाद्रोगात्सुखी भवति मानवः ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टाशीत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८८८ ॥

श्रीसूर्ये उवाच ।

यः कुर्यात्पापलोभेन पूर्वं मुष्कनिकुट्टनम् । ब्रह्मपुत्रस्य षण्डः स्यादत्र जन्मनि निश्चयात् ॥ १ ॥
 ज्ञानाज्ञानकृतं वापि निष्कृतिर्नात्र विद्यते । ब्रह्मघातान्महापापात्षण्डः स्याद्बहुजन्मसु ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बभूव फलहृत्काचित्ममादाद्दिनतासुत । पूर्वजन्मनि पुण्यापि बहुदानरता सती ॥ १ ॥
 अत्र सा क्षत्रिया जाता प्रागपि क्षत्रियाऽण्डज । अत्र पुत्रविहीना सा फलहृत्पापतौ ध्रुवम् ॥ २ ॥
 फलानां बहुदानाच्च चातुर्मास्येऽत्र नित्यशः । भोजनं तु तदा पश्चात्कारयेत्स्वेच्छया द्विजान् ॥ ३ ॥
 प्रापश्चित्तं परं तस्मात्फलहृत्पापनाशनम् । अमायां नारिकेलानि देयानि खल्ल शक्तितः ॥ ४ ॥
 तत्कृते सुतवृद्धिः स्याज्जीवनं चान्दसप्ततिम् ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो नवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिहारी पुमान् पूर्वं जन्मन्यत्र खगेश्वर । जायते मेदसा युक्तस्तदुःखेन प्रपीडितः ॥ १ ॥
 कार्तिक्यामथ वैशाख्यां दधिधेनुप्रदानतः । तस्माद्रोगादिमुच्येत तत्काले गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकनवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

महिषीघातनात्रारी प्राग्भवे विनतासुत । अत्र जन्मनि पक्षीन्द्र कृष्णगुल्मेन पीडयते ॥ १ ॥
 दधान्ताभरणां सूत महिषीं यमदेवताम् । युगकम्बलसंछन्नां विधिना नवयौवनाम् ॥ २ ॥
 सा मुच्यते महापापान्महिषीवधजात्सुत । तस्मिन्नेव कृते दाने कृष्णगुल्मं न पश्यति ॥ ३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विनवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विद्धे प्राग्गृपभाणाञ्च नासाग्रे गरुडाग्रज । नासाच्छेदोऽत्र तस्यास्ति यूनि भावे विनिश्चयात् ॥ १ ॥
 नास्ति तन्निष्क्रिया कापि दसैर्दानशतैरपि ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिनवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

कश्चिदासीन्महाभाग चारणोऽतिप्रियंवदः । कवित्वशक्तिनिरतो बहुचारणसंयुतः ॥ १ ॥
 प्रेरितो दैवयोगेन गतो राजाश्रयं प्रति । तत्सेवानिरतो नितर्षं चिरकालमुपस्थितः ॥ २ ॥
 अयं तत्र महावादे कवीनां हि खगेश्वर । महाघोरमभूद्युद्धं राजद्वारे भयप्रदम् ॥ ३ ॥
 स चारणो महाक्रोधात्कृतवानात्मघातनम् । परघातकृते सूत स्वशरीरमयात्पजत् ॥ ४ ॥
 तेन कर्मविपाकेन महाघोरैषण चाण्डज । भुक्त्वा स्वर्गफलं पुण्यमात्मघातात्परिच्युतः ॥ ५ ॥
 महाभूमिभुजां वंशे म्लेच्छानां जनितः स्वयम् । सिन्धोः पश्चिमभागे तु शतयोजनसम्मिते ॥ ६ ॥
 देशे कर्कटगे जीवे लग्नस्थे चन्द्रसंयुते । गौराङ्गः पृथुलो घूर्तः सर्वविद्याविशारदः ॥ ७ ॥
 सुखैश्वर्यसमाक्रान्तो धनवाहनभोगभाक् । शूरः सुवेपोऽतिकूरो बहुपालनतत्परः ॥ ८ ॥
 पापाहोभरतः क्रोधी नानाभैरवशासनः । रिष्टं पष्टिमिते वर्षे पञ्चहीने खगेश्वर ॥ ९ ॥
 सर्ववित्तपडंशेन प्रायश्चित्तं समाचरेत् । पञ्चाशीतिमितायुः स्याद्वत्ते कालनरेऽण्डज ॥ १० ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते ह्यत्र रिष्टं स्यात्प्रोक्तवत्सरे । कालरूपेण शस्त्रेण तत्क्षणे मरणं स्मृतम् ॥ ११ ॥
 महाघोराहवे सूत चात्मघातादिदं फलम् । चिह्नं तस्य प्रवक्ष्यामि ह्यात्मघातसमुद्भवम् ॥ १२ ॥
 हृदिस्थं लगुनं पुत्र पडंगुलमितं शुभम् ॥ १३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अन्यायश्चतुर्नवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दधिमहरणे नारी प्राग्भवे त्वत्र जन्मनि । मेदसा पीड्यते सूत विनतानन्दवर्धन ॥ १ ॥
 दधिधेनुप्रदानाच्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । मुच्यते तन्महारोगात्रात्र कार्या विचारणा ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अव्याय पञ्चनवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरक्षी निहते पूर्वभवे च गरुडाग्रज । अत्र जन्मनि नेत्रेषु कातरत्वं प्रजायते ॥ १ ॥
 रत्नधेनुमहादानाद्विधिना ब्राह्मणाय च । न पश्यत्यग्निजं रोगं कातरोत्यं हि काश्यपे ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अव्यायः षण्णवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे सुमुखी काचिद्रता देवालयेऽण्डज । दीपा धातुमयास्तत्र चान्यदत्ता हतास्तया ॥ १ ॥
 सा शूद्राऽत्र महाभाग धनपुत्रसमन्विता । चन्द्रग्रहे महादानात्प्राक्कृतात्तु खगेश्वर ॥ २ ॥
 तेन कर्मफलेनैव चक्षुःपीडाऽतिदारुणा । त्रिदोषैर्दृषिता चात्र युवभावे खगेश्वर ॥ ३ ॥
 प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि दीपहृत्पापशोधनम् । दीपा देया घृतेनात्र पूरयित्वा सुवर्णजाः ॥ ४ ॥
 सुवर्णनिर्मिता भव्याः सम्पूज्याय महेश्वरम् । गन्धपुष्पैस्तया दीपैर्भक्ष्यैर्भोज्यैः प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
 दद्याद्विजेभ्यो बहुशस्तस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अव्यायः सप्तनवत्युत्तराष्टशताधिकसहस्रतमः ॥ १८९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दृष्टगन्धयुतः सूत जायते सोऽत्र जन्मनि । मधुहारी च यः पूर्वं प्रायश्चित्तं परं शृणु ॥ १ ॥

मधुघेनुप्रदानाद्वा ब्राह्मणाय स्वगेश्वर । हुष्टगन्धिकृताहोपान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यास्त्रिगसवादे कर्मविपाके अव्यायोऽष्टनवत्युत्तराष्टशताधिकतहस्रतमः ॥ १८९८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तरुं वातयेत्पूर्वं या नारी गरुडाप्रज । कातराक्षी प्रजायेत चक्षुरोगात्त्वगेश्वर ॥ १ ॥
घेनुं रत्नमयीं दद्यात्ससुवर्णां विधानतः । नश्येद्वा चक्षुषो रोगस्तद्दानेन महाद्भुतम् ॥ २ ॥
इति श्रीवृद्धसूर्यास्त्रिगसवादे कर्मविपाके अव्यायो नवनवत्युत्तराष्टशताधिकतहस्रतमः ॥ १८९९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

माग्जन्मन्यप्यभृत्कश्चिन्नरो राजकूपान्वितः । दण्डाधिकारवाञ्छूरो दृढो ब्राह्मणपूजकः ॥ १ ॥
नानादानरतस्तत्र लोभाद्व्योऽपि विशेषतः । व्यभिचाररतस्यैकब्राह्मणस्य स्वगेश्वर ॥ २ ॥
लोभाच्चकारासौ तत्र ह्यण्डच्छेदं च तक्षणात् । स तेन कर्मणा युक्तो भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ३ ॥
देशे पश्चनदे ह्यत्र जातः शूद्रोऽति चाधमः । स चास्त्यत्र विवर्णस्तु पण्डः पापमतिः सुखी ॥ ४ ॥
सकलेश्वर्यसम्पन्नो नानाधनसमन्वितः । नानावाहनभोगाद्व्यो दानात्सर्वमिदं सुत ॥ ५ ॥
सप्तजन्मस्वसौ पण्डो भविष्यति स्वगेश्वर ॥ ६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यास्त्रिगसवादे कर्मविपाके अव्यायो नवनवत्युत्तराष्टशताधिकतहस्रतमः ॥ १९०० ॥

अरुण उवाच ।

क्षेत्रे कुले समुत्पन्नः शौर्योर्दारप्यशोधनी । राजमान्यविरोधी च नानासौख्यरतः सदा ॥ १ ॥
किञ्चिद्वातादिना पीडा जायते चोदरे भृशम् । वातरक्तेन शिरसि महापीडा प्रजायते ॥ २ ॥
तस्य भार्या शुभाचारा सुरूपा गुणशालिनी । विप्रभक्तिरता नित्यं दानदाक्षिण्यवर्तिनी ॥ ३ ॥
एकपुत्रं प्रसूयाथ नान्यपुत्रमुपागमत् । पश्चात्पुष्पान्तरं शान्तमपत्यं नैव जायते ॥ ४ ॥
केन कर्मविपाकेन पापं शाम्यति तस्त्रियाः । विधिना च हितायैव सत्यं ब्रूहि दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पूर्वं वर्णोत्तरे जातो धातुकांस्यादिकारकः । ब्रह्मास्य मित्रतां यातो बहुद्रव्यसमाकुलः ॥ ६ ॥
क्रयविक्रयकर्ता च विप्रद्रव्यैरवर्धत । कालेन महता वत्स स विप्रो निधनं गतः ॥ ७ ॥
वधितं तद्वनं सर्वं न तु किञ्चित्प्रदत्तवान् । ब्रह्मस्वं भक्षितं तेन वंशशुद्धिविनाशनम् ॥ ८ ॥
तेन कर्मविपाकेन नानासन्ततिनाशनम् । यौवनेऽप्युत वत्पुत्रः स वै ब्राह्मण उच्यते ॥ ९ ॥
इदं जन्म चतुर्थं च ब्रह्मवंशसमुद्भवम् । भार्या दुःखकरी ह्येवं पुत्रहीना खगाधिप ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तं कथं देव येन पापक्षयो भवेत् । निष्कृतिं ब्रूहि मां वैश्यसन्ततेः सौख्यहेतवे ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्रह्मस्वं विपसन्तुल्यं पुत्रपौत्रविनाशनम् । विपेणैकोऽपि त्रियते ब्रह्मस्वैः सुवसन्ततिः ॥ १२ ॥
तस्य सन्तत्यनाशाय कारयेन्निष्कृतिं शुभाम् । सुशुभे भूपदेशे तु गोमयेनोपलेपयेत् ॥ १३ ॥
इयोदिष्टदलं पत्रं राजतं शुक्लतण्डुलैः । तन्मध्ये स्थापयेत्कुम्भमत्रणं शुभलक्षणम् ॥ १४ ॥
सुशीतसलिलैः पूर्णं सरत्नोपधिपल्ववम् । नानाफलसतोपेतं पूर्णगात्रोपशोभितम् ॥ १५ ॥

तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैष्णवं चर्तुलाकृति । सप्तधान्यफलोपेतं यन्मन्त्रवचन्दनाञ्चितम् ॥ १६ ॥
 तन्मध्ये स्थापयेन्मूर्तिं निष्कद्रुपविनिर्मिताम् । सुवर्णस्य विशुद्धां च प्रदद्याद्देवदादिने ॥ १७ ॥
 प्रतिष्ठां पूजनं कृत्वा ततो गा वै सवस्तिष्काः । विभ्रेभ्योऽष्टोत्तरशतं शतक्रीम्भविनिर्मिताः ॥ १८ ॥
 जातीपुष्पैः प्रकुर्याच्च लक्षैः पूजा महेशितुः । संकष्टान्मोचयेद्देतुं दम्पती परिधापयेत् ॥ १९ ॥
 एवं कृतविधेः सूत निश्चला सन्ततिर्भवेत् ॥ २० ॥

इति श्रीशृङ्खलारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०१ ॥

अरुण उवाच ।

यथायथा च दोषाणां मोक्षः प्राणभृतां भवेत् । दानं व्रतं तथा कर्म येन सौख्यं जनो व्रजेत् ॥ १ ॥
 सर्वलक्षणसम्पूर्णां दृश्यते भुवि मानवः । तथापि कर्मणा केन ह्यभिज्ञानं तु कारयेत् ॥ २ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुरा जन्मनि येनैव कृतं शशकघातनम् । तेनैव कर्मदोषेण कुब्जः काणो भवेन्नरः ॥ ३ ॥
 ऐहिकान्यपि लक्ष्माणि शरीरे सम्भवन्ति च । परापवादनिरतो लम्बो वञ्चनतत्परः ॥ ४ ॥
 गात्रपीडा च महती बाल्ये वयसि सम्भवेत् । न बन्धुः पृष्टतस्तस्य न च बन्धुसुखं सुत ॥ ५ ॥
 अग्रतो नापि नश्यन्ति बालकाः खगघातनात् । राजदण्डो ज्ञानदण्डो मानभङ्गो भवेदिति ॥ ६ ॥
 प्रेष्यते येन कर्मार्थे स वै ज्यङ्घो भवेदिति । गुह्यतो वदने चैव मशकानाश्च पादयोः ॥ ७ ॥
 शस्त्राग्निपीडनं कुक्षौ स्त्रीहतो हि प्रजायते । एवं स बहुशस्त्रीयैर्लक्षणैरिति लक्ष्यते ॥ ८ ॥
 कर्मणस्तस्य निर्हारं प्रापश्चित्तं समाचरेत् । तस्य दोषस्य शान्त्यर्थमाचरेत्तु हरेव्रतम् ॥ ९ ॥
 शय्यां दद्याच्च विप्राय सोपधानां सत्तुलिकाम् । हरिमान्दोलयेत्तत्र चैत्रे चैव विधानतः ॥ १० ॥
 लक्ष्मीनारायणौ कार्यां हेमनिष्कप्रमाणतः । महत्या पूजयेत्तुल्यम्या महोत्सवसमन्वितम् ॥ ११ ॥
 द्वादश ब्राह्मणांश्चापि भोजयेद्भक्ष्यभोज्यकैः । व्रतस्य च विधिं सूत कथयामि समासतः ॥ १२ ॥
 दमनारोपणं चैव रोगमुक्तिहिताय वै । चैत्रे मासि शुभे पक्षे शुभवारे तथा तिर्यौ ॥ १३ ॥
 दशम्यामधिवासं तु कुर्याद्दमनकाय वै । संवत्सरकृता पूजा येन पूर्णा भवेत्खग ॥ १४ ॥
 तपसो भङ्गमकरोज्जीवस्यास्याभवत्तदा । भस्मीभूते तदा पत्यौ रतिः प्रीतिश्च दुःखिते ॥ १५ ॥
 तन्नेत्रवारिसम्भृता दमनस्य लता भवेत् । सौरभ्यं च सुसौभाग्यं महदासीत्सुशांभनम् ॥ १६ ॥
 तेन सन्तुष्टद्वयः स भवेद्यः शिवः स्वयम् । रत्यै प्रीत्यै च तत्सोऽयं दमनः प्रवरीकृतः ॥ १७ ॥
 दमनेन च यो मन्त्री वर्षमध्ये न पूजयेत् । तस्य सांवत्सरी पूजा दमनाय भविष्यति ॥ १८ ॥
 तस्मै दत्तो वरो धात्रा त्वत्पूजाऽदौ भविष्यति । तस्माद्दमनपूजादौ कर्तव्या लोकवन्दिता ॥ १९ ॥
 अन्येषां पूजनं पश्चाद्दिह लोके च जायते । समूलं दमनं सूत स्थापयेत्पत्रके वटे ॥ २० ॥
 दमनं नवधा कृत्वा पूजयेत्तदनन्तरम् । आनन्देश्वरीबीजेन ततो भिन्नेन सुन्दरी ॥ २१ ॥
 आनन्देश्वरीबीजेन नवधा विन्दुना सह । नवप्रकारभिन्नं तु दमनं पूजयेत्क्रमात् ॥ २२ ॥
 अयोरविधया पश्चाद्भिपिञ्चेत्ततो जनम् । पूर्वोक्त्या दक्षिणस्यां दिशि संस्थापयेद्भृती ॥ २३ ॥
 शखेण रक्षणं कुर्यात्कवचेन ततः परम् । बद्ध्वाऽत्र मूलमुद्रां तु आमयेद्दमनोपरि ॥ २४ ॥
 चैत्रे सितिकादश्यान्तु दमनारोपणं भवेत् । उद्धरेदुद्धमन्त्रेण हृदयेन च लेपयेत् ॥ २५ ॥
 श्रीलण्डनसत्तारैस्तु ह्यधिवासं च कारयेत् । प्रथमे दिवसे कुर्यादधिवासनमुत्तमम् ॥ २६ ॥

सद्योऽविवाहं वापि वर्षयूनमनिद्वये । नवकोशं च विखनार्तं सिन्दूरेण समममम् ॥ २७ ॥
 कलकलव सस्याप्य हेमपात्रादिगुरिदान् । एकं वा कलशं स्म्यं स्यात्पेदेशिकोत्तमः ॥ २८ ॥
 दक्षिणे मण्डलं कुर्वात्कुङ्कुमाद्यैर्विचित्रिम् । जशोऽक्षरमालिरुप विकीर्णं मण्डलं लिखेत् ॥ २९ ॥
 दन्त्ये स्यात्पेत्कामं पञ्चवागं घनुर्वरम् । वचन्तजहितं तं वै पूजयेत्तिद्विहेतवे ॥ ३० ॥
 वाग्वाग्निर्बुवनज्ञानौ श्रीकामायुक्तबीजकैः । कामाय नम आलित्व्य विधेयं रुद्रार्णकम् ॥ ३१ ॥
 क्षमचानत्रयं प्रोक्तं पूर्वमेव समुच्चरेत् । रत्नैः नमश्चाष्टवर्णास्तदन्ते च समुदरेत् ॥ ३२ ॥
 श्रीविवाजं रतिस्थाने श्रीतिस्थानेऽष्टवर्गकान् । गौरौ श्यामां रतिप्रीती क्रमेण परिपूजयेत् ॥ ३३ ॥
 पद्मनाम्बुदस्तेन रक्तवत्किराजितैः । दिव्यैरभरणैः सूत रतिप्रीती प्रपूजयेत् ॥ ३४ ॥
 वानदक्षिणयोर्व्यात्ता कामस्य तदनन्तरम् । सुवस्त्रे पुष्पसमये साङ्गं कामं प्रपूजयेत् ॥ ३५ ॥
 पूज्यपादिनैवेद्यैर्दमनाद्यैश्च पूजयेत् । सर्वकार्यसुसिद्धयैः पूजयेन्मधुसूदनम् ॥ ३६ ॥
 क्रमेण पूजयेत्सर्वं वैष्णवान्भोजयेद्ब्रह्म । सुवासिनींश्च सम्पूज्य योगिमण्डलमचयेत् ॥ ३७ ॥
 श्रद्धया परिपूज्याय नानादेशीयमानवान् । पूजयेच्च शुभं पञ्चदशुहं रत्नादिभूषणैः ॥ ३८ ॥
 स्वर्णमारसहस्रैस्तु दिव्यवस्त्रैर्मनोहरैः । पूजयित्वा ततो विभान् पूर्णाहुतिमथाचरेत् ॥ ३९ ॥
 अनेन विधिना देवं दमनारोपणे यजेत् । तस्य कर्मकृता वाधा शरीरे नैव जायते ॥ ४० ॥
 पूर्णा मनोरथास्तस्य जायन्ते नात्र संशयः । शुद्धवर्णसुवर्णेन कृत्वा मन्मूर्तिमुत्तमाम् ॥ ४१ ॥
 वाचिवां गन्धपुष्पाद्यैर्द्वैतज्ञाय निवेदयेत् । तस्यैहिकमिदं चिह्नं भवेद्दुर्निपीडनम् ॥ ४२ ॥
 जानुर्जये तथा कुञ्जे पीडनं तूदरे भवेत् । यजमानविरोधं च बुद्धिहीनोऽनुविन्दति ॥ ४३ ॥
 वेपुतेषु कृत्वा वाधा स्वैस्त्रे चैव प्रजायते । कौलीन्यकुलटादिभ्यो यौवने सा विगर्हिता ॥ ४४ ॥
 कुलाकुलत्वं भूम्यादिघातः स्यादुपलेखनात् । दंष्ट्रिशुक्लकृता वाधा मातुर्जनिकृताः पुनः ॥ ४५ ॥
 हस्तन्त्याश्वैव नार्याश्च गृह्यतो गुरुरोगकाः । इत्यादिदेवनास्तस्य शरीरे सम्भवन्ति वै ॥ ४६ ॥
 सदैवोद्दिशच्चित्त्वाद्देवना सौम्य जायते ॥ ४७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अष्टाध्यायो द्रष्टुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०२ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्वर्णं समुत्पन्नः कश्चित्पुरुषतत्तमः । संयुतो वायुपित्ताभ्यां गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ १ ॥
 कृपिकर्म प्रकुर्वाणो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । धनधान्यसमायुक्तः किञ्चिद्दद्यात्परवान् सुवि ॥ २ ॥
 भार्याद्वयं तु तस्यासीदेका वै मृत्युमागता । अपरा रोगसंयुक्ता किञ्चित्केशस्य कारिणी ॥ ३ ॥
 प्रदार्तिंश्च हृच्छूलं निद्रालस्याग्निमन्दताः । हृदये क्लमह्लासी श्वपथुः फरपादयोः ॥ ४ ॥
 इत्येतैर्लक्षणैः स्वामिन् भार्या वै ज्वरपीडिता । तयोर्मिथो महाप्रीतिर्भवेत्नापत्यं सुखम् ॥ ५ ॥
 मृतभार्यः पुमान् सोऽपि यथा च्युतगृहाश्रमः । सर्वकर्मणामाधारभूतः स्यात्स्वगृहाश्रमः ॥ ६ ॥
 मृतभार्यस्य तन्नाशे ह्यग्निहोत्रादिहानिकृत् । तस्मात्तु कर्मणा येन भार्या भर्तुर्भवेन्नृणाम् ॥ ७ ॥
 अतिदुःखकरी घोरा तस्य कर्माणि मे वद ॥ ८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सापत्यस्थानपत्यस्य वनिनो निर्धनस्य वा । यूनो वा स्थविरस्येति यो योगः कर्मणा भवेत् ॥ ९ ॥
 हन्तुश्च परस्त्रीस्थानो मृतभार्यस्य लक्षणम् । विशेषेण परांश्चापि कीर्त्यमानाञ्छृणुष्व भोः ॥ १० ॥

यथायथा स लोकानां सौख्यानि विविधानि च । पुण्यकर्मभिराप्तोऽपि विविधैः श्रद्धयाकृतैः ॥ ११ ॥
 अपत्यस्त्रीधनयशोविद्याभिः सम्भृतो भवेत् । स्वं जहाराऽसद्दिष्णुत्वादाभिजात्यादयेर्ष्याया ॥ १२ ॥
 पैशुन्यादपवादैश्च नानामिथ्याभिर्शंसनैः । तथा यूनोऽस्य धनिनः सापत्याश्च स्त्रियो मृताः ॥ १३ ॥
 मिथ्यापमृत्सुकैर्वान न सौख्यमिह जायते । तदादिभिर्महादुःखैर्युज्यते योऽन्यसौख्यहत् ॥ १४ ॥
 रुदत्सु शिशुषु प्रायः प्रीतिमान् हृदि जायते । तदादि च महदुःखैर्युज्यते सौख्यचन्द्रुषु ॥ १५ ॥
 भार्याकार्येषु च तथा विनश्यत्सु दिनेदिने । दुःखाव्यो मज्जमानोऽसौ प्रत्यहं मृत्युमिच्छति ॥ १६ ॥
 अहं ममेति सौख्यार्थी मिथ्यावादैः स दुर्मतिः । स्त्रीणां च मृत्युकोलीन्यात्स्वहानिः स्यादितस्ततः १७ ॥
 पुनर्भवति तस्य स्त्रीप्राप्तिः कष्टाद्भवत्ययात् । अपत्नेः स्त्रीभवा प्रीतिर्नास्य तस्य प्रजायते ॥ १८ ॥
 निर्घनस्य च यूनश्च पञ्चधापत्यदुःखिनः । रोगग्रस्ता चिरं भार्या कष्टान्मरणमिच्छति ॥ १९ ॥
 स चापि सुचिरं काले नानारोगैः प्रपीड्यते । जीवत्यपि तथा सार्धं जातिप्रीतिपरो भवेत् ॥ २० ॥
 न गार्हस्थ्यभवं किञ्चित्मुत्सवमाप्नोति दुर्मतिः । कलहश्च स्त्रिया वर्गे निर्निमित्तं क्वचिद्भवेत् ॥ २१ ॥
 नातिप्रीतिर्भवेत्तस्य भार्यायाऽप्य तथा सह । अल्पापत्याऽनपत्या वा कदपत्याऽप्य सा भवेत् ॥ २२ ॥
 आधिश्चापत्यचिन्तोत्यो नित्यं तं वै प्रवाधते । लक्षणैरिति निश्चित्य कर्मनिष्कृतिमाचरेत् ॥ २३ ॥
 फाल्गुने मासि सम्प्राप्ते शुक्लपक्षे चतुर्दशी । त्रिथी प्रातः समुत्थाय सुस्नातः शुचिबन्धुक् ॥ २४ ॥
 शिवस्यालयमासाद्य दैवज्ञेन समन्वितः । स्नापयेत्तु शिवं सम्यक्पश्चात्पुनःसरम् ॥ २५ ॥
 अर्चयेच्च ततः पुष्पमाल्यगन्धानुलेपनैः । धूपैर्दोषैश्च नैवेद्यैर्विधिना विधिकोविदः ॥ २६ ॥
 चतुरस्रं चतुःपादं कुम्भस्योद्धरणक्षमम् । पद्मशिंशुदङ्गुलोच्छ्रयं लिङ्गस्योपरि धारयेत् ॥ २७ ॥
 तस्योपरि न्यसेत्कुम्भं सुगन्धशिशिराम्भसा । पूर्णं मध्ये कृतच्छिद्रं तत्प्रोक्ता वस्त्रवर्तिका ॥ २८ ॥
 तदग्रे विगलज्जोषं कराग्रं लिङ्गमूर्धनि । विदधद्विधिमेतं तु दैवज्ञादेशतत्परः ॥ २९ ॥
 त्रिकालं प्रणमेद्देवं दण्डवन्नियतव्रतः । कुम्भं जलेन ह्यसकृत्सुगन्धशिशिराम्भसा ॥ ३० ॥
 पूरयेन्नियतं प्रातःस्नायी विधिमिमं चरेत् । पठेन्मन्त्रं शिवस्याग्रे दैवज्ञेन समीरितम् ॥ ३१ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया पूर्वसौख्यानि निम्नता दुष्टबुद्धिना । जन्तुनामप्यजन्तूनां नानामिथ्योक्तियुक्तिभिः ॥ ३२ ॥
 मृतभार्याख्यमेतन्मे पापं तत्कर्मसम्भवम् । अतिदुःसहदुःखाढ्यं यत्पापमितरत्सुखैः ॥ ३३ ॥
 ज्वालाभिर्देहमानोऽहं स्त्रीवियोगानलस्य वै । सुशीतलाम्भसः सेकैस्तपसा सौख्यकारिभिः ॥
 अभिपिञ्चे महादेवं महापापहरो भव ” ॥ ३४ ॥
 उच्चरन्निति तं देवं प्रणम्य च मुहुर्मुहुः । गृहमागत्य भुञ्जीत पतितालापवर्जितः ॥ ३५ ॥
 एवं स चतुरो मासाल्त्रिकालं विदधद्विभुः । भवेदतः परो यावच्छुचिशुक्लचतुर्दशी ॥ ३६ ॥
 तत्र मध्याह्नसमये कृत्वा नित्यविधिक्रमम् । शिवयोः प्रीतये दद्याद्भोज्यं शुभलक्षणम् ॥ ३७ ॥
 ब्राह्मणाय सुव्रताय मन्त्रं पूर्वोक्तमुचरेत् । शुद्धवर्णसुवर्णस्य मापपोडशसम्मिमतम् ॥ ३८ ॥
 ताम्रपात्रेऽर्चितं कृत्वा दैवज्ञाय निवेदयेत् । ततस्तु भोजयेद्विप्राञ्छताहं शतमेव वा ॥ ३९ ॥
 सोपयेच्च द्विजानन्यान्दक्षिणाभिः स्वशक्तितः । विधिमेतमकुर्वाणो मृतभार्याः सुसौख्यदा ॥ ४० ॥
 मृत्युः स मृतभार्यापि न मुखं विन्दति क्वचित् । प्रयोजकानुमन्त्राद्यं प्रतिवेशादिकं चयत् ॥ ४१ ॥
 प्रथादावगंतव्यं गतेर्प्यादविचारतः । लक्ष्मैहिकमिदं वाच्यं दैवज्ञेन सुमेधसा ॥ ४२ ॥
 विवाहसमये किञ्चित्कलहाद्विभ्रमोऽभवत् । वाग्दानमत्र चान्यत्र विवाहोऽन्येन वै भवेत् ॥ ४३ ॥

तस्यासुदृढमात्रायां विविधा दुःखसन्ततिः । एवं कृतविधिः सम्यग्भुञ्जीत सह वन्द्युभिः ॥ ४४ ॥
सुंक्ते भोगान् स्वपत्या वै लक्षसंख्यान् स्वगेश्वर ॥ ४५ ॥

इति श्रीबृहस्पतीरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायछत्रुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०३ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिच्छूद्रकुले जातो गौरवर्णः प्रतापवान् । पुत्रीपुत्रसमाकीर्णः किञ्चिद्वित्तसमन्वितः ॥ १ ॥
प्रिया तस्यापि सौम्या च पतिभक्तिपरायणा । प्रमादी दैववादी च किञ्चिद्व्यापागवान् सुवि ॥ २ ॥
श्वासयुक्तः सभार्यस्तु हेमन्तभावृपोस्तथा । भ्रमयुक्तं शरीरं तु शिरोर्तिर्जायते क्वचित् ॥ ३ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं कथय भास्कर । ममोपरि कृपां कृत्वा प्राणिनां सौख्यहेतवे ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्यापि चेष्टितम् । पूर्वजन्मनि शूद्रस्तु बहुचिन्ताकुलोऽभवत् ॥ ५ ॥
स राजकुलमान्यश्च बहुव्यापारवास्तथा । कारापृहे गृहीतस्तु मोहात्कश्चिद् द्विजोत्तमः ॥ ६ ॥
ताडितस्तेन वदुधा यदा च क्रन्दति द्विजः । तदा तस्य द्विजस्यैव श्वासरोधं चकार ह ॥ ७ ॥
घटीद्वित्रिचतुर्भिस्तु द्विजः श्वासं सुमोच वै । दिनैः कतिपयैरेव एवं कर्म चकार ह ॥ ८ ॥
पश्चाद्व्याजेन निर्मुक्तो ब्राह्मणस्तेन वित्तमः । तेन कर्मविपाकेन ह्यसौ श्वासेन पीडयते ॥ ९ ॥
पुराकृतानि कर्माणि शुभानि ह्यशुभानि च । इह जन्मनि भुञ्ज्यते प्राणा नित्यं विशंकिताः ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

जीवितं कष्टराहितं न तु जीवेन सुच्यते । ममोपरि कृपां कृत्वा येन कष्टाद्विसुच्यते ॥ ११ ॥
विशेषं कथय स्वामिन् प्राणिनां हितकाम्यया । कर्मणस्तस्य लक्ष्माणि विस्तरेण वद प्रभो ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

द्विजस्य भर्महृद्भेदान्मदस्तस्याशु रुद्धयते । यथा स खिन्नकण्ठोऽभूत्तथा कण्ठोऽस्य शुष्यति ॥ १३ ॥
विनिद्रो विसुखो दीनो न शेते शयने नरः । तदवस्थस्तथैवास्य शयने न सुखं भवेत् ॥ १४ ॥
खिद्यते गह्वरे रुद्धस्तापार्तिन्मृशदुःखितः । ताप्यते तापनेर्दुःखैर्निर्वीते सोऽपि रोदिति ॥ १५ ॥
स च तत्र निरुद्धरत्तु ज्वरादिव्याधिनम्भवे । ज्वरादिगपि सौद्रेण विशेषार्त्तं समर्हयेत् ॥ १६ ॥
नष्टसंज्ञशोर्ध्वमुख ऊर्ध्वमुद्रितरोमकः । भिन्नवाग्दीनवदनः क्षीणशब्दो गतद्युतिः ॥ १७ ॥
रहितं न लभते शुष्कवक्त्रो विकुरुते भृशम् । सुदुर्मोहयुपैत्येव महायत्नेन शाम्यति ॥ १८ ॥
एवं दैवविनिर्धारं कृत्वा वै भयतः पुमान् । आचरेन्निष्कृतिं सोऽथ व्याधीनां क्षयकारिणीम् ॥ १९ ॥
शुभे मासे सिते पक्षे सानुकूलग्रहे दिने । आहूय विविधद्विप्रान्दैवज्ञान्चेद्वादिनः ॥ २० ॥
घृतं तेभ्यः प्रदातव्यं सहस्रपलसम्मितम् । वित्तशाठ्यं न कर्तव्यं यथाशक्ति चोद्दिधिम् ॥ २१ ॥
लक्षसंख्येस्तु संपूज्यो रुद्रो रुद्रगणावृतः । शिवपूजाविधानं च कर्तव्यं शुभमिच्छता ॥ २२ ॥
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्माजापत्यचतुष्टयम् । तेभ्योऽपि दक्षिणां दद्यात्सर्वपापविनाशिनीम् ॥ २३ ॥
एका गौरपि दातव्या किञ्चित्स्वर्णसमन्विता । एवं कृते वैनतेय सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ २४ ॥
भद्रिभ्यं शूद्रसौवर्णी सुवर्णत्रयनिर्मितम् । स्वार्चितं गन्धपुष्पाद्यैस्ताम्रपात्रे स्थितं तथा ॥ २५ ॥
वण्डुलोपरि विन्यस्तं देवज्ञाय निवेदयेत् । एवं कृते वैनतेय पापं शाम्यति तत्संगात् ॥ २६ ॥

इति श्रीबृहस्पतीरुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायछत्रुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे चाम्बवः पूर्वजन्मनि ॥ १ ॥
 राजमान्यः सुखैश्वर्यधनवाहनभोगभाक् । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विजानता ॥ २ ॥
 विधिवत्कपिलादानं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । कार्तिक्यां स्वर्णदानं तु मथुरायां स्वगेश्वर ॥ ३ ॥
 कालिन्ध्यां श्रद्धया युक्तो दीपांश्च घृतत्रोधितान् । दत्तवान्स्वर्णरत्नानि गोभूम्यश्वादिकानि च ॥ ४ ॥
 पर्वस्वपि च भक्त्या वै विनतानन्दवर्धन । अयो पापं भृशं चक्रे भाविनोऽर्यस्य वै बलात् ॥ ५ ॥
 ब्राह्मणी धर्षिता तेन तत्पतिश्चापि घातितः । ब्रह्मस्वं लुण्ठितं मुक्तं कामलोभेन मोहितः ॥ ६ ॥
 अन्नसन्नाधिकारे तु द्विसहाययुतेन च । बह्वन्नं चोरितं तेन राजकीयं स्वगेश्वर ॥ ७ ॥
 ब्राह्मण्या धारितो गर्भो बहुपापैश्च पातनम् । गर्भस्य विकृतं तेन च्छेदनीरपधेरपि ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् । भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गं च शाश्वतम् ॥ ९ ॥
 पूर्वपुण्यावशेषेण स जातोत्र हिमालये । स रक्तगौरो मतिमान् धनवाहनभोगभाक् ॥ १० ॥
 वातपित्तयुतः सौम्यो राजकार्येषु तत्परः । जन्माज्ञात्पञ्चमो भावो धर्मः क्रूरावलोकितः ॥ ११ ॥
 पादजातो महाधीरोऽपत्यैश्वर्यसमन्वितः । अमात्यकल्पविभवो बहुग्रामाधिपत्ययुक् ॥ १२ ॥
 बहूयमयुतो भोगी व्रतानामनुपालकः । नात्युचो नातिह्रस्वश्च न स्थूलो न कृशो महान् ॥ १३ ॥
 वातपित्तसुखैर्युक्तः किशोरे तत्सुखोज्जितः । नून्यैश्वर्यसुखैर्युक्तः सर्वलोकप्रियद्वरः ॥ १४ ॥
 धनधान्ययशोयुक्तो बहुग्रामाधिपो महान् । देशदेशेऽधिकारादयः सन्धिविग्रहसंयुतः ॥ १५ ॥
 पुण्यादिदं महापापाहोभी पापरतः क्वचित् । चिन्ताक्लेशभयैर्युक्तो धृतिमानपि दुःखभाक् ॥ १६ ॥
 अकारणोद्वेगयुतः कालशानिकः सदा । कर्णामयी वातगोगी पित्तवाती सुखोज्जितः ॥ १७ ॥
 सदा शत्रुभयाविष्टः क्षणोद्विग्नः क्षणं सुखी । ब्राह्मणीधर्षणात्पापात्तया तद्गर्भपातनात् ॥ १८ ॥
 पुत्रान्तरमुखं नैव जातुचिह्नभते नरः । विप्रकुम्भस्य चादानात्स जातः कुम्भलग्नकः ॥ १९ ॥
 भौमयुक्ते शनिक्रान्ते चापे जीवेक्षिते सुते । सितेश्वरे जीवयुक्ते स्थिरांगे चन्द्रवीक्षिते ॥ २० ॥
 लक्षणैरभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलद्वयमिता कार्या ब्राह्मणी तु हिरण्यमी ॥ २१ ॥
 गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य देया वेदविदे खग । होमस्य प्रतिमा कार्या पलमात्रा हिरण्यमी ॥ २२ ॥
 लक्ष्मीनारायणस्यापि तथा कार्या विधानतः । सूर्यस्य प्रतिमा कार्या पलद्वयमिता शुभा ॥ २३ ॥
 षोडशैरुपचारैश्च पूजयित्वा विधानतः । देया प्रयत्नाद्विभ्यो गायत्रीमयुतं जपेत् ॥ २४ ॥
 त्र्यम्बकं तु तथा जप्त्वा तन्मन्त्रांश्च तथा जपेत् । होमयेत्तद्दशांशेन शतं विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २५ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य नच शत्रुभयं भवेत् । पुत्रपौत्राभिवृद्धिश्च जायते सम्पदोऽनिशम् ॥ २६ ॥
 पलत्रयसुवर्णेन शूलं कुर्यात्प्रयत्नतः । शुभवस्त्रेण संवेष्ट्य तिलानामुपरि न्यसेत् ॥ २७ ॥
 तिलानां परिमाणं तु द्रोणं चापि तदर्धकम् । तदर्धं वा यथाशक्ति पूजयेद्ब्राह्मणः शुचिः ॥ २८ ॥
 शैवं पञ्चाक्षरं मन्त्रमथवा त्र्यम्बकं जपेत् । अयुतं तद्दशांशं तु तिलैर्हवनमाचरेत् ॥ २९ ॥
 ततो हुतवते शूलं पूजयित्वा स्वशक्तितः । दद्यात्तु दक्षिणां तां तु प्राङ्मुखायाप्युदङ्मुखः ॥ ३० ॥

मन्त्रः ।

“ त्वं शूल ब्रह्मणा सृष्टं त्रिपुराणां विनाशनम् । दैत्यानां दानवानाश्च शंकरस्यायुधं तथा ॥ ३१ ॥
 दुक्षित्यमथ पार्श्वस्यमथ वा पृष्टमद्गतम् । श्वासकासकृतान्कण्ठान्मोचय त्वं महायुध ” ॥ ३२ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं योषितं धेतुं द्रुतमग्निं तपस्विनम् । कुड्ढो नृशंसो दौरात्म्याद्भन्यात्पादेन यः पुरा ॥ १ ॥
 पादौ च मर्दयन्वातव्याधिस्तु चरणे भवेत् । पादस्योर्ध्वं शुल्फपाश्वोच्छ्रूलैः शोफः प्रसर्पति ॥ २ ॥
 समुत्पन्नेऽखिले शोफे पादः क्रमोदरायते । मृदुलोऽतीव पीडाकुड्ढमनेऽतिकरो भृशम् ॥ ३ ॥
 द्वित्र्यादिपञ्चषोषैर्मोसैरब्देर्ज्वरोऽस्थिरगः । अत्रारुची रसेनेह पक्वान्नादिषु च स्पृहा ॥ ४ ॥
 देहस्याभ्यन्तरे देशे पादे शोफसमुद्भवः । शरा इव प्रसर्पति तत्र तत्राङ्गमोटनम् ॥ ५ ॥
 स्कन्धश्रीवादिपुरतो व्रणा अल्पफलोपमाः । लक्ष्मैहिकमिदं तस्य विज्ञेयं कर्मसूचकम् ॥ ६ ॥
 पादेन निहते विषे फलहानिर्धनक्षयः । योषिति प्राग्यतापान्तु न कौलीनफलत्कचित् ॥ ७ ॥
 धनो तल्लक्ष्याऽऽवातो वृषाच्छृङ्गावहेहनम् । हुताग्नावग्नितो वाया जठराग्निकरादिषु ॥ ८ ॥
 तपस्विनि प्रमेहातिगुह्यपीडा व्रणार्तयः । अपत्यजमहद्दुःखं धान्यवाणिज्यतो ज्ययः ॥ ९ ॥
 एवं ज्ञात्वा निजं देवं तत्तन्निष्कृतिमाचरेत् । तज्जन्मनि शुभाकारा सुवर्णत्रयनिर्मिता ॥ १० ॥
 कृताग्न्युत्तारसंस्काराः स्वर्चिताः सुप्रतिष्ठिताः । विप्राय वेदविदुषे देयाश्च बहुदक्षिणाः ॥ ११ ॥
 उमामहेश्वरयुगं धेतुद्वयमनन्तरम् । आमान्निर्विशतिं दद्यात्तं च कर्मणि शान्तये ॥ १२ ॥
 चतुःसौवर्णिको कृत्वा मन्मूर्तिं शुभलक्षणाम् । रथे रौप्ये प्रतिष्ठाप्य चतुःपलविनिर्मिते ॥ १३ ॥
 सौवर्णारुणसूत्रेण सहितां देवेदिने । भूरिद्रविणसंयुक्तां दद्यान्मन्त्रं समुच्चरन् ॥ १४ ॥

मन्त्रः ।

“भगवन् देवदेवेश कर्मसाक्षिज्जगत्प्रभो । सौवर्णी ते कृता मूर्तां रथेऽसूतसमन्विता ॥ १५ ॥
 सदक्षिणा मया दत्ता देवज्ञाय सुमेधसे । दानेनानेन मे शोफः क्षिप्रं नश्यतु पादजः ॥ १६ ॥
 विप्रादिभूतयः पञ्च सुवर्णत्रयनिर्मिताः । तल्लक्ष्यादिघातोत्यपादशोफस्य शान्तये ॥ १७ ॥
 भूदेवा वो मया दत्ता दानाद्भोगः प्रशाम्यतु ॥ जन्मजात्यादिकं सर्वं पूर्ववत्समयाद्देव ॥ १८ ॥
 ॥ इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अर्ध्याय षडुत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९०६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैतनेय महभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यासुने देशे पूर्वजन्मनि बाहुजः ॥ १ ॥
 राजमान्यः सुखैश्वर्यधनवाहनभोगभाक् । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्यो विजानता ॥ २ ॥
 सुवर्णरत्नमहिषीगोभृन्मृश्रादिकानि च । पर्वस्वपि च भक्त्या वै विनतानन्दवर्धन ॥ ३ ॥
 अयो पापं भृशं चक्रे भार्विनोऽर्थस्य गौरवात् । ब्राह्मणो धार्पता तेन तत्पतिश्चापि घातितः ॥ ४ ॥
 ब्रह्मस्वं लुण्ठितं मुक्तं कामलोभेन मोहतः । ब्राह्मण्यो धारितो गर्भो बहुपायैश्च पातनम् ॥ ५ ॥
 गर्भस्य च कृतं तेन छेदनैरौपचैरपि । ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 भुक्त्वा पापफलं पापात्पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतन् । पूर्वपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ७ ॥
 गौरवणो धनैश्वर्यसुखवाहनभोगभाक् । जन्माद्वात्पञ्चमे भावे धर्मं हूरावलोकितः ॥ ८ ॥
 अमात्यवंशजो धीरो बाल्ये भ्रातृसुखोद्दिहतः । न्यूनैश्वर्यसुखैर्मुक्तः सर्वरोगभयंकरः ॥ ९ ॥
 धनधान्ययशोयुक्तो बहुग्रामाधिपो महान् । देशेदेशेऽधिकाराढ्यः सर्वविग्रहसंयुतः ॥ १० ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाद्धोमी पापरतः क्वचित् । वित्तकेशमनोयुक्तो धनवानपि दुःस्वभाक् ॥ ११ ॥
 सशेदरसुतेर्भृत्सैः कलत्रैर्मित्रघान्यवैः । अकारणोद्वेगयुतः कलहाविष्कृतः सदा ॥ १२ ॥

कर्णामयी वातरोगी पित्तवाती मुखोऽञ्जितः । सदा शत्रुमयाविष्टः क्षणोद्धिमः क्षणं सुखी ॥ १३ ॥
 ब्राह्मणीधर्मणात्पापात्तथा तद्गर्भपातनात् । पुत्रान्तरमुखं नैव लभते न कदाचन ॥ १४ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलत्रयमिता कार्या ब्राह्मणी तु हिरण्मयी ॥ १५ ॥
 तदर्धमितिका वापि निजवित्तानुसारतः । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य देया वेदविदे खग ॥ १६ ॥
 सीमस्य प्रतिमा कार्या पलमात्रा हिरण्मयी । लक्ष्मीनारायणस्यापि तथा कार्या विधानतः ॥ १७ ॥
 सूर्यस्य प्रतिमा कार्या पलद्वयमिता शुभा । षोडशैरुपचारैस्तु पूजयित्वा विधानतः ॥ १८ ॥
 देया प्रयत्नादिप्रेम्भ्यो गायत्रीमयुतं जपेत् । व्यम्बकं तु तदा जप्त्वा तन्मन्त्रांस्तु तदा जपेत् ॥ १९ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन शतं विप्रांश्च भोजयेत् । नाघयो व्याघयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् ॥ २० ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्धिश्च जायन्ते सम्पदोऽनिशम् । शत्रुतो न भयं तस्य नरस्य कृतनिष्कृतेः ॥ २१ ॥
 कुसततिमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते खग । चतुर्विधमहारिष्टं पश्चाज्ज्ञमितवत्सरे ॥ २२ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २३ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०७ ॥

श्रीसूर्ये ठवाच ।

यः पुरा मद्गर्वाभ्यां परद्रोहाभितापवान् । कणरत्नादिना वापि चाहार्यवसनादिभिः ॥ १ ॥
 तन्तु कर्मोपभोगार्थं पीडयेद्दुर्धरज्वरः । तस्य पापस्य शान्त्यर्थं निष्कृतिं शृणु सारथे ॥ २ ॥
 चिरज्वरामयाशोकतन्द्रालस्यादिविग्रहैः । अन्नारुचिपिपासाद्यैः प्रसेदग्लानिभिस्तथा ॥ ३ ॥
 अत्युग्रेण दब्युना कम्पनात्चोदतस्तथा । क्वचित्पापः क्वचिच्छीतं पर्वभेदस्तु सन्धिषु ॥ ४ ॥
 न मुखं लभते कापि महौषधिश्चैतरेपि । अपाकश्चिरपाको वा दुश्चिकित्स्यो भिषग्वरैः ॥ ५ ॥
 हीनसाम्याधिकाद्यैश्च लक्षणानि विभावयेत् । दैवजो विद्यते व्याधिर्वर्जितः परमा तदा ॥ ६ ॥
 ज्वरयति च सर्वेषां दुःस्थदोषेण पाप्मनाम् । मासात्पक्षादिकं चापि दुर्ज्वरो विपमो भवेत् ॥ ७ ॥
 निष्कृतिस्तस्य वक्तव्या यथाश्रुति मयोदिता । सुशुभे भूपदेशे तु गोमयाद्युपलितके ॥ ८ ॥
 तत्रोपर्यायिकं स्थाप्य स्थापयेत्तु तिलाचलम् । तत्रोपरि न्यसेदीशं गीर्वा सह विनायकम् ॥ ९ ॥
 हेमं हेमविघासंरूपायथाव्याधिपञ्चकम् । कृत्वा प्रतिष्ठित्वापाणं गलेद्दुर्ध्रं विधानतः ॥ १० ॥
 पूजामर्चादिकं कृत्वा तर्पयेच्छतरुद्रियम् । तर्पणस्थावसाने तु वसनं द्रव्यपूर्वकम् ॥ ११ ॥
 प्रत्येकं गोयुगं दद्यात्कर्मणामपनुत्तये । जुहुयाद्यज्ञमानेन चरुणा पायसेन च ॥ १२ ॥
 होमान्ते भोज्यसंख्या तु रुद्रसंख्यानुसारतः । एकद्वित्रिचतुर्भेदा यथाव्याधिवलेक्षणम् ॥ १३ ॥
 एवं विधिं समासाद्य मोचयेज्ज्वरदारुणात् । मृत्यादिकं च तत्सर्वं दापयेद् ब्राह्मणाय वै ॥ १४ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया लोभयुद्रया वै हतं परधनं छलात् । लक्षकौटिल्ययुद्धया वा कणरत्नादिनाय वा ॥ १५ ॥
 तत्तत्पापार्जितो लोके प्राप्तो वै दुःसहज्वरः । एतदेनोविनाशाय मूर्तिं ते शुभलक्षणाम् ॥ १६ ॥
 ददे मोच्या महापापाहुःसहाद्विजसत्तम । दानहोमादिना तेन कर्मणा वः प्रसादतः ” ॥ १७ ॥
 एवमुक्त्वा ततस्तान् प्रणमेद्गुणधामुगम् । स्तुतिमेनां समभ्यर्च्य विधिवद्विदिताञ्जलिः ॥ १८ ॥
 विसर्पविधिना पूर्वं विप्राणां भोजनार्चनम् । वर्जयेद्दम्भमात्सर्यं सर्वभ्यो हितमाचरेत् ॥ १९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पुरा मद्गमात्सर्यैः सत्कर्मोपरि घातकृत् । विषमज्वरभेदेन भिद्यते भेद्यदार्णोः ॥ १ ॥
 लक्षणं तस्य वक्ष्येऽहं ययाज्वरप्रसूचकम् । अन्नाराचिः पिपासार्तिः पाश्वसि करपादयोः ॥ २ ॥
 दहते कम्पते गात्रं क्वचिच्छोफोदरादिषु । श्वासयन्मूर्ध्नि भूत्वा तदन्तर्ज्वरतोदकृत् ॥ ३ ॥
 कामला पाण्डुहृत्पीडा मुष्कावदरण वसा । अपाकश्चिरपाको वा दुश्चिकित्स्यो भिषग्वरैः ॥ ४ ॥
 महौषधिदत्तैर्वाऽपि न शाम्यति न शाम्यति । न सुखं लभते कापि न दिवा निशि यत्कचिद् ॥ ५ ॥

अरुण उवाच ।

का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येन पापक्षयो भवेत् । कृपया दिवसेशान सत्यं वद् दिवस्पते ॥ ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शुभे त्ववसरे प्राप्ते सानुकूले प्रहर्षके । प्रारभेत विधिं प्राज्ञो विषमज्वरनाशनम् ॥ ७ ॥
 यत्रास्ते शुभतीर्थे वै सद्भूमोत्तमसत्सरित् । तत्र गत्वा च ज्ञात्वा च पीत्वा च परमौषधम् ॥ ८ ॥
 पङ्कमाचरेच्छुद्धिं शुद्धः शुद्धाभिसन्धिकः । श्रुतिस्मृतिसदाचारो वाङ्मनःकायशुद्धीः ॥ ९ ॥
 एवमाहूय सद्भिर्मान्यजेद्ब्रह्मविधानतः । पाद्यार्घ्याचामसंबीतो रुद्रं जप्त्वा यथाविधि ॥ १० ॥
 लक्ष्मिकादगं ज्ञेयं यज्ञे रोगार्तिदुःखहृत् । तद्दर्शाशेन होतव्यं मधुरत्रयसंयुतैः ॥ ११ ॥
 भोजयेत्परया भक्त्या प्रतिरुद्रं शतावधि । तत्रस्यमाचरेद्ब्रह्म ह्यश्वत्यातिलतर्पणम् ॥ १२ ॥
 कलशैः शतसाहस्रै रुद्रसूक्तं परं जपन् । भोज्यान्ते ह्युच्चरेन्मन्त्रं प्राचीनं यच्छुभाशुभम् ॥ १३ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया द्रोहबुद्ध्या वा लोभार्तिभयदेन हि । वञ्चिताः प्रत्यहं लोका मात्सर्यमपि यत्कृतम् ॥ १४ ॥
 एनसा तेन हृत्पीडा ज्वरार्तिः परमा मम । या या प्राप्ता तथा चाहं मोक्ष्यो हीह स्वकर्मणा” ॥ १५ ॥
 एतद्ब्रह्मविधानेन वाध्यते न नरः क्वचित् । यजेद्ब्रह्म ज्वरार्तिस्यः स निर्दिष्टेस्तु नामभिः ॥ १६ ॥
 तर्पणान्ते च निर्दिष्टे सोमो धेन्वेति मन्त्रतः । आशिषं परमं गृह्य ऋत्विजोक्तां शुभां हविः ॥ १७ ॥
 एतत्कर्मविशुद्ध्यर्थं यतीनां भोजनं हितम् । दानहोमादिना तेन कर्मणा वः प्रसादतः ॥ १८ ॥
 पवमुक्त्वा ततस्तान्स प्रणमेद्दुष्पुष्पासुरान् । एवं स्तुतिं त्रिरुच्चर्य कोऽदादिति विसर्जयेत् ॥ १९ ॥
 पूर्ववद्विसृजेत्तान् सर्वेषां स्तुतिमाचरेत् । सर्पिष्यात्मानमालोक्य ततः शुद्धो ज्वरार्तिमान् ॥ २० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायो नवोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९०९ ॥

अरुण उवाच ।

यस्यास्थिसन्धिशीर्षेषु रुचै परमदारुणा । कण्ठोष्ठतालुके वक्त्रे शोषस्तन्द्रा तमो भ्रमः ॥ १ ॥
 नेत्रे रक्तेऽय कलुषे आमुष्ने स्त्रवतोऽपि च । कासश्वासा गले शूकं दाहः शीतं क्षणक्षणे ॥ २ ॥
 वचोविपर्ययः स्याद्वै गात्रे हास्यादि वैकृतम् । कुरुते ह्यनिशं निद्रा व्यत्ययो हृदये व्यथा ॥ ३ ॥
 धीवनं चापि रक्तस्य शिरोलोठं सुदुर्गन्धः । एवमादीनि चिह्नानि जायन्ते यस्य रोगिणः ॥ ४ ॥
 उपायैर्भिषजां वापि ज्वरो यस्य न शाम्यति । तस्य कर्मप्रकाशं मे कथयस्व दिवाकर ॥ ५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूरकर्माऽभवत्सूत स पापः पूर्वजन्मनि । प्राणिनामतुदच्छीर्षं सन्धिपाशेषु तोदनैः ॥ ६ ॥
 शीतेनाप्यर्दयच्छीर्षे तापेनापि तपत्यपि । प्राणानां नोद्यमानानां यया कण्ठोष्ठशोषणम् ॥ ७ ॥

निःश्वासशून्यता व्यर्थवचो हास्यादि रोदनम् । यद्यद्विरचितं तेषां तत्तदस्यापि दुर्मतम् ॥ ८ ॥
 पैशुन्यं विवदन् मिथ्याव्यवहारवञ्चासि यत् । वचो वैयर्थ्यमस्त्यस्य भ्रममोहादिकं तथा ॥ ९ ॥
 अत्रारुचिर्बुभुक्षाणां पिपासानां निरोधनम् । तेनारुचिश्च तृष्णा च वाध्येते ते पुनः पुनः ॥ १० ॥
 प्रत्यक्षमपि तस्यैतच्चिद्धमौहिकमिष्यते । स तस्फुरन्वृषादिभ्यस्तद्वृत्तोदनमाप्नुयात् ॥ ११ ॥
 देहस्यावश्यपोष्यस्य तेषुतेषु महाव्यथा । जायते तृणकाष्ठाश्मविपशास्त्रज्जात्रिजा ॥ १२ ॥
 जन्मजात्यादिकं सर्वं पूर्ववत्प्रश्रयाद्भवेत् ॥ १३ ॥

अरुण उवाच ।

कां तस्य निष्कृतिस्तात कर्मणः सततोदिता । यथा स मुच्यते दुष्टात्कर्मणोऽस्मात्सुखी भवेत् ॥ १४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ता सर्वदुर्गतरुणां सर्वपापनिवर्हिणीम् । स जातवेदसं सस्युक्शतमशोत्ररायुतम् ॥ १५ ॥
 जपेच्च तद्देशिनं जुहुयात्जातवेदसम् । सहस्रकलशैर्देवं ज्ञापयेद्भोजयेद्द्विजान् ॥ १६ ॥
 वित्तव्याधिवलं वीक्ष्य कुर्यात्कल्पोत्तराधराम् ॥ १७ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टादशोत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९१० ॥

अरुण उवाच ।

ज्वरिणो यस्य तावन्त्यः प्रायुक्ताः सन्ति वेदनाः । ज्वरेणातिप्रतप्ताङ्गो रतिं न लभते क्षणम् ॥ १ ॥
 दिवा वा यदि वा रात्रौ प्रत्यहं हीयते चलात् । तापतृष्णादितोऽत्यन्तमौषधेर्न च तच्छमः ॥ २ ॥
 ज्वरिणो यस्य लक्ष्मैतत्तस्य किं कर्म कीर्तय ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

आततायीः स पूर्वोऽभूज्जन्मन्यसहनः परान् । तदाऽमर्पतयाऽन्यस्य ददाह सदनं पुरा ॥ ४ ॥
 तेनैव स नरः शर्म न च किञ्चित्प्रविन्दति । ऐहिकं लक्ष्म तस्यापि गृहदाहादिकं भवेत् ॥ ५ ॥
 यवनीहितिलक्षौद्रपयस्तैलघृतादिनाम् । दहनान्तम्बस्वनां तेषां हानिप्रवाप्नुयात् ॥ ६ ॥
 निष्कृतिं शृणु तस्यापि कर्मणः क्षतिकारिणीम् । तैलक्षौद्रपयःसर्पिःपूर्णकुम्भाद्युडेन च ॥ ७ ॥
 जुहुयाच्च यथाशक्ति बद्धी विप्राश्च भोजयेत् । धान्यान्यापि च मापादीन्यस्मिन्दद्याद्द्विजमने ॥ ८ ॥
 सितवस्त्रयुग्ं दद्यात्सितपुष्पैस्तयाऽर्चयेत् । अथवा स्वर्णजा मूर्तिं विष्णोः कृत्वा विधानतः ॥ ९ ॥
 शङ्खचक्रगदापद्महस्तां वै शुभलक्षणाम् । पलेन वा तदर्थेन निर्मितां गुरुद्राग्रज् ॥ १० ॥
 कृतप्राणपतिष्ठां च पूजितां विविधाहृणैः । वस्त्रयुग्मेन संठत्रा ताम्प्राप्तोपारिस्थिताम् ॥ ११ ॥
 दद्याद्दक्षिणया युक्ता दक्षिणा स्वर्णसंतुताम् । उदङ्मुखोपविष्टाय प्राङ्मुखः प्रयतः शुचिः ॥ १२ ॥

मन्त्रः ।

“ देवदेव जगन्नाथ शत्रुचक्रगदाधर । तव श्रुतिप्रदानेन ज्वरं नाशय मे विभो ” ॥ १३ ॥

एवं दत्त्वा विष्टज्याय मुच्यते महतो ज्वरात् । ब्राह्मणान्भोजयेद्यापि वित्तव्याधिवलेच्छया ॥ १४ ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टादशोत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९११ ॥

अरुण-उवाच ।

।यस्तु ज्वरभराङ्कान्तो बहिरन्वश्च शीतभाक् । सङ्कोचयति गात्राणि वेपथे च सुदुर्मुहः ॥१॥
चेतना दहते चाम्भो न रतिं कुरुते मनाक् । यत्कर्मतो ज्वरस्तस्य सत्यं वद दिवाकर ॥ २ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

।पूर्वं स पितृदेवानामर्चने साति वै धने । अकरोत्स च संकोचं वित्तव्ययमपादितः ॥ ३ ॥
।सुगन्धिप्रजलसम्पूर्णः सहस्रकलगीर्विसुम् । स्थाप्य सम्पूजयेद्विष्णुं कामलैस्तुलसीद्वैलैः ॥ ४ ॥
। इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्याम् अथवादे कर्मविपाके अथवादे द्वादशोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१२ ॥

अरुण उवाच ।

।दिनमेकमुतिक्रम्य ज्वरोऽज्ज्वदिवसे पुनः । प्रत्येकं वा चतुर्येऽह्नि पक्षे समासेऽपि वा पुनः ॥ १ ॥
।दिह्नी दे आतिक्रम्य द्वेऽहनि प्रतिवाध्यते । दिनमेकमथो द्वित्वा परेऽहनि च वाध्यते ॥ २ ॥
।लक्षणं तोषिणोऽप्येवं शीर्षसन्ध्यस्त्रिवेदना । पिपासा ग्लानिरङ्गानां शीतमन्तर्महोत्खणम् ॥ ३ ॥
।संकोच्य सर्वगात्राणि दन्तवाणी पिपाय वै । अतिभारभराऽङ्कान्तो रतिं न प्रतिप्रयते ॥ ४ ॥
।माकुरी कुरुते चेष्टामल्पे पयसि दुःस्थिताम् । पुनः शान्तिं प्रपद्येत् विना पथ्यैर्विनीपथैः ॥ ५ ॥
।प्राप्ते काले पुनर्दत्ते स्वरूपमतिभीषणम् । अनुवेलं समाक्रामत्यनुवेलं निवर्तते ॥ ६ ॥
।वेलव च समुद्रस्य पुनरायाति याति च । यद्दिने कर्मणा सर्वे तद्दिने दोषसम्भवः ॥ ७ ॥
।तत्तृदेवाहिकं तेषां कर्मदोषपरिक्षयः । दुःखभोगायति स्याद्वा वक्तव्यः पुनरुद्भवः ॥ ८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

य एतेऽत्र समाख्याता ज्वराः परमदारुणाः । विषमज्वरसंज्ञास्ते प्राणिनां भयदायकाः ॥ ९ ॥
तेन भोक्तृजनाः कृत्स्ना न च तद्दोषसम्भवः । तेषामिह समुत्पत्तिरौदिकैरेव कर्मभिः ॥ १० ॥
येषां ह्युतो न च आता गोत्रिणो दुःखदा नराः । येषां विनापि सत्कर्म भवेन्नियममोचनम् ॥ ११ ॥
चिरकालात्प्रमुच्यन्ते निरयान्ते शिवाज्ञया । भूतप्रेतपिशाचत्वं गताः स्युस्ते ब्रजा ग्रहाः ॥ १२ ॥
तेषामधिपतिः शम्भुर्भूतनायः स्वयं प्रभुः । शिवालये जले तीर्थे पुण्यवृक्षे चतुष्पथे ॥ १३ ॥
अश्वत्ये च नदीतीरे न्यग्रोधे पितृकानने । सुरालयेषु सर्वेषु येषां वासः शिवोदितः ॥ १४ ॥
मृताऽष्टमोर्नवम्यां च चतुर्थीं निशि सन्ध्ययोः । मध्याह्ने च निशीये च ह्यकाले सर्वपर्वसु ॥ १५ ॥
स्थानेषु चैव मुख्येषु प्रसर्पन्वीह ये नराः । असङ्गता अशुचयो भीरवो विगतायुधाः ॥ १६ ॥
अस्मरन्तो हरिं रुद्रं दुर्गां दुर्गाधितारिणीम् । विसृजन्ति मलं मूत्रं तृप्तान्ति च हसन्ति च ॥ १७ ॥
रमन्ते तांश्च भजन्ति ष्ठीवन्ति च रुदन्ति च । तेभ्यस्तत्र मृतास्ते च प्रकृष्यन्ति शिवाज्ञया ॥ १८ ॥
ते कृदास्तामृगहृन्ति विशसन्ति च तांस्तदा । ज्वररूपं समास्थाय पीडयन्ति महाग्रहाः ॥ १९ ॥
तेषामोजो बलं वीर्यं सत्त्वमादाय सर्वशः । विनमन्ति यदा तेभ्यस्तदा ते स्युर्गतज्वराः ॥ २० ॥
पुनः काले प्रवर्तते पुनश्च विरमन्ति च । एवं ते कथितास्तात दारुणा विषमज्वराः ॥ २१ ॥
तेषामपार्थनोत्पत्वात्र पुनश्च्युत्तिरीरिताः । अदोषसम्भवत्वाद्दुःखिभ्यो न भिषक्क्रियाः ॥ २२ ॥
पैदिकैरेव तैरैतैः कर्मभिस्तत्समुद्भवः ॥ २३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिस्मृत्याम् अथवादे कर्मविपाके अथवादे द्वादशोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१३ ॥

अरुण उवाच ।

प्रायश्चित्तेन म्रियजामुपयोगेन तच्छमः । फर्यं तेषां भवेत्तात शान्तिर्द्वैःखीघनाशिनी ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तेषां च शान्तये सम्पग्भृतनाथान्प्रपूजयेत् । तेभ्योऽपि विविधा देया बलयो मद्यमांसलाः ॥ २ ॥
 यजुर्वेदं जपेत्सूक्तं शतरुद्रीयमीश्वरः । प्रपूर्णेर्गन्धतोयानां सहस्रकलशैः शिवम् ॥ ३ ॥
 सम्पूजयेत्तत्र लक्षपुष्पैः सुमनसं प्रभुम् । गुग्गुलं सपैराज्यं जुहुयाच्च तिलात् हविः ॥ ४ ॥
 रविवारे ज्वरस्यैव दिने च भूतशासितुः । होमान्ते स ज्वरी गत्वा ह्यश्वत्यं देवरूपिणम् ॥ ५ ॥
 शुचिः शुक्लाम्बरधरः प्रदक्षिणक्रमात्कमेत् । अष्टाधिकशतं कृत्वा कुर्याच्चत्रापि तर्पणम् ॥ ६ ॥
 तावन्तश्च परीरभाः कार्पा विष्णुधिषा दृढम् । सुगन्धिसलिलं सम्यक्सर्वोषधिसमन्वितम् ॥ ७ ॥
 तन्मूले च प्रदातव्यमेकविंशतिकुम्भकैः । होमं त्र्यम्बकमन्त्रेण तर्पणाद्यं पुराणजैः ॥ ८ ॥
 मन्त्रैरेभिः प्रकुर्वीत श्रद्धाभक्तिसमन्वितः । " ॐ नमो वोधिरूपाय विष्णुरूपाय ते नमः ॥ ९ ॥
 ज्वरं हर महाभाग तृतीयं मम चाधकम् । महाज्वर महाभाग महाबलपराक्रम ॥ १० ॥
 त्यज्यतां भूतभव्येश पिप्पलेऽस्मिंस्त्रिभुवो भव । तन्मूलेऽप्यसितं कुम्भं सुगन्धाम्भःप्रपूरितम् ॥ ११ ॥
 रक्तस्रग्धूपवसनधूपैर्विधिवदचितम् । रक्तपुष्पैः फदम्बेन समं भृतशरावकम् ॥ १२ ॥
 दद्यादनेन मन्त्रेण ज्वरी श्रद्धासमन्वितः ॥ १३ ॥

मंत्रः ।

" प्रतिगृह्य बलिं चैव तृतीयकमहाज्वर । आतुरस्य सुखं सिद्धिं प्रयच्छस्व महाबल ॥ " १४ ॥
 ततो विप्रांश्च सन्तर्ष्य विधिवद्भूरिभोजनैः । कापालिकाश्च भिक्षुंश्च दीनान्बकूपणानपि ॥ १५ ॥
 कृतमन्नं च तैलेन स्यापयेत्करीरके । सम्पूज्य विविधैस्तोत्रैः स्तुत्वा गृहमथो व्रजेत् ॥ १६ ॥
 ध्यायन् फपिपतिं शम्भुं न पृष्ठमवलोकयेत् । अथवा बलिमुत्तीर्य कृसरौदनपूर्वकम् ॥ १७ ॥
 मापात्रमद्यतैलादिप्लुतं सकरवीरकम् । दीपमालाकुलं रात्रौ दद्यात्सैभ्यश्च तुष्टये ॥ १८ ॥
 अथवा यद्यदिच्छेद्य भोजनं ज्वरितो नरः । पुष्पचन्दनताम्बूलं तत्तदस्मै प्रदापयेत् ॥ १९ ॥
 दत्त्वा सतण्डुलं फांस्यपात्रं ससलिलं घटम् । कृसरापायसापूपमस्त्यमांससुरासर्वैः ॥ २० ॥
 वैणवे सह हेम्ना तान् पात्रे न्यस्य घटोपरि । घटं दीपावलीयुक्तं शुद्धिं कृत्वा महाज्वरी ॥ २१ ॥
 इमंशानं प्रापयेदन्यैस्ततः स लभते सुखम् । ज्वरात्प्रलापकारुपातः शीतार्तेश्च महाज्वरात् ॥ २२ ॥
 मुच्यते बलिदानेन विधिना सिहितेन तु । शीतोष्णाधिकयोगाच्च बलिं विष्णुशिवालये ॥ २३ ॥
 ग्रहजेषु ज्वरेष्वेवं रुद्रपूजा विशिष्यते । जपेद्दीर्घं यथाशक्ति जपं ज्वरविनाशनम् ॥ २४ ॥
 तद्दर्शनेन जुहुयात्तिलगुग्गुलसर्पान् । दातव्यं फनकं लोहं प्रभोज्याः साधवो द्विजाः ॥ २५ ॥
 रनि श्रीशुद्धसूर्यारुणसत्वादे कर्मविपाके अष्पामधतुर्दशोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे प्राग्भवे पादजः प्रभुः ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तो देवद्विजपरामणः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः ॥ २ ॥
 रात्पाप्रेभ्यः सुवर्णं च गौभूवस्त्रात्रकानि च । अथो पापं भृशं चक्रे भाविनोऽर्ज्यस्यै व बलात् ॥ ३ ॥
 वाणिन्मादिप्रसन्नं कृतवान् वैश्यमारणम् । विनाऽपराधं दर्पेण विनतानन्दवर्धन ॥ ४ ॥

ततो बहुतिये काले प्राप्तस्तु यमशासनम् । पूर्वं पुण्यफलं भुक्त्वा पश्चात्पापफलं तथा ॥ ५ ॥
 पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातो बाहुजोऽधुना । गङ्गायाः पूर्वभागे च पुण्यदेशे हिमालये ॥ ६ ॥
 नात्युच्चो नातिह्रस्वश्च गौरवर्णः प्रतापवान् । राज्ञां वंशे समुत्पन्नः सर्वलोकप्रियद्वरः ॥ ७ ॥
 सर्वैश्वर्ययुतो धीरो धनवाहनभोगभाक् । प्राग्भवे यूनि भावे च सत्कर्म कृतवान् स्वयम् ॥ ८ ॥
 तथैव यूनि भावे च सोऽपि राजा भविष्यति । महोद्भ्रष्टण्डनपरस्तथा भैरवशासनः ॥ ९ ॥
 विद्यावांश्चतुरः शूरोऽखिलज्ञानिर्बर्हणः । ब्रह्मण्यो धर्मवित्प्राज्ञो नीतिशास्त्रविशारदः ॥ १० ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । प्राग्भवे वैश्यहननाल्लभ्रात्पटस्थितो बुधः ॥ ११ ॥
 तुलया कृतवान् धातं तुलास्थो ज्ञो युतस्तथा । लभे शशी तथा पुत्रे रविः पापनिरीक्षितः ॥ १२ ॥
 अल्पपुत्रः सुखी रोगी पित्तवातामयी सदा । उदरे वातपीडाद्युग्घटी मानी च चञ्चलः ॥ १३ ॥
 चतुर्विंशन्मिताब्दान्तं जातपुत्रविनाशकः । गुप्तचेष्टो महाक्रूरस्तथा विश्वासघातकः ॥ १४ ॥
 लक्ष्णैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तमथो शृणु । पलैः पञ्चमितैः कार्यां वैश्यः स्वर्णमयः शुभः ॥ १५ ॥
 षोडशैरुपचारैस्तु पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय प्रदातव्यो ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १६ ॥
 लक्ष्मीनारायणो देवस्तथा पशुपती रविः । पलैस्त्रिंशन्मिताः कार्या देयाः प्राग्ब्रह्मिणतः ॥ १७ ॥
 तालिङ्गमन्त्रान् गायत्रीं द्विविधं त्र्यम्बकं जपेत् । तिलैश्चिमधुरोपेतैर्ब्राह्मणान्पि भोजयेत् ॥ १८ ॥
 मदिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्तो मत्परायणः । एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ १९ ॥
 नाघयो व्याघयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । न पुत्रमरणं किञ्चिन्नचारिष्टभयं क्वचित् ॥ २० ॥
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् । रिष्टं वसुमितेऽन्दे तु स प्राप्नोति यमोपमम् ॥ २१ ॥
 अथवा द्वादशाब्दे तु षोडशैवा विनश्यति । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः खभूतमितवत्तरान् ॥ २२ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूत्याख्ये कर्मविपाके अथाथ पञ्चदशोत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९१६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

चमूव प्राग्भवे सूत कश्चिद्वैश्यसुतः कृती । करहाद्याभिधे देशे धर्मकर्मात्मकः सदा ॥ १ ॥
 वाणिज्यनिपुणो दक्षः किञ्चिद्वित्तसमन्वितः । कृतवानब्रदानं हि विधेभ्यः पूर्णपीठके ॥ २ ॥
 अथो पापं भृशं चक्रे भाविनोऽयस्य वै बलात् । दपेण वचनैर्दुष्टैः सदृष्टान्प्यतापयत् ॥ ३ ॥
 परमर्माणि वा सम्यक्पीडयन्ते स्वजना अपि । बचोभिः परमर्माणां भेदकोऽभूत्त्वगाधिप ॥ ४ ॥
 जनानां नाशनं तेन कृतवान् कृतिनां सताम् । ततो बहुतिये काले प्राप्तवान् यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पुण्यात्स्वर्गाश्च शाश्वतान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातः पादजोऽधुना ॥ ६ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे गङ्गायाः पूर्वभागतः । स तु मन्त्रविदां श्रेष्ठो जीवे कर्के च संस्थिते ॥ ७ ॥
 लभे कर्कगते मदे नात्युच्चो न लघुर्घृणी । सुरूपो मतिमान् दक्षो धनवाहनभोगभाक् ॥ ८ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी कृषिवाणिज्यतत्परः । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ९ ॥
 अस्थिभेदातिदेनैव ज्वरेण महताऽऽकुलः । तस्य यत्करणैरन्यैर्महोपघशतिरपि ॥ १० ॥
 न शाम्यति महाव्याधिर्निष्कृतेः करणं विना । लिङ्गं स्रवति तत्रादौ दहते कपते बलात् ॥ ११ ॥
 तदस्थिपूर्वभेदोऽयं मुष्कमेहनशूलयुक् । अन्तस्तु कूजितं वाताद्रेपथुः श्वासदोषतः ॥ १२ ॥
 किञ्चाक्षिनखत्वङ्मूत्रस्वेदा गात्रं च दहते । एतत्पूर्वाजिताहोपाहुश्चिक्विस्त्यो भिषग्वरैः ॥ १३ ॥
 तेषां कल्पादिना भेदैर्बोधयते जन्मजन्मनि ॥ १४ ॥

॥ १८ ॥ अरुण उवाच ।
 का तस्य निष्कृतिः स्वामिन् येनार्तिज्वरनाशनम् । वद विस्तरतः स्वामिन् रोगिणां हितकाम्यया ॥ १६ ॥
 श्रीसूर्य उवाच ।

सुदिष्टे समनुप्राप्ते शुभे सौम्याचने तथा । प्रारभेद्दानसदृत्तिमन्तःशुद्धिकृतात्मना ॥ १६ ॥
 हस्तं शक्तयनुकूलं तु मकरं श्रद्धया युतम् । सा बालालंकृताऽऽभीरी दुकूलैः परिवेष्टयेत् ॥ १७ ॥
 कांस्यपात्रीपरि क्षिप्य घृतं पूर्णशतं पलम् । रत्नलामूलनेत्रं च यथाशुत्युदितौषधि ॥ १८ ॥
 दापयेत्परया भक्त्या ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ १८ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया वचसा तुल्यं पीडिता बहवो जनाः ॥ १९ ॥
 छिद्रैश्च शतसाहस्रैर्नानाकर्मप्रकाशनेः । तदर्जनेन सम्प्राप्तं दारुणं पातकं महत् ॥ २० ॥
 ज्वरो ह्युग्रोऽतिसारात्मा चापदस्तु ततो मया । एतत्पापविशुद्धचर्यं दानं सम्प्रददे त्विदम् ॥ २१ ॥
 तत्तदेनोविनाशाय मकरं पलसम्मितम् । तत्तदेनोविनाशाय मत्स्यरूपं ददाम्यहम् ॥ २२ ॥
 तस्मान्मोच्यो महापापाहुःसहाद्भिजसत्तम । होमयेच्चरुणा रुद्रं घृताक्तमधुना युतेः ॥ २३ ॥
 होमन्ति विप्रभोज्यान्ते सपिप्याननकं स्पृशेत् । वर्जयेदहितासाध्यं सर्वभ्यो हितमाचरेत् ॥ २४ ॥
 रथं सोपस्करं दद्याद्यथाविधि पुराणतः । सर्पां रत्नानि पानीयं देयं निर्जलके स्थले ॥ २५ ॥
 एवं कृतविधेः सूतं पूर्वजन्माघनाशनम् । ज्वराद्भिद्युक्तो जायेत प्रायश्चित्तेऽकृते त्विह ॥ २६ ॥
 ज्वरेणैव विनाशः स्याद्युनि भावे खगाधिप ॥ २७ ॥

इति श्रीधृष्टसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके भय्याय षोडशोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१६ ॥

अरुण उवाच ।

ब्रह्मक्षत्रियविदशुद्राः कथं वर्णान्तरं खग । प्राप्नुवन्ति दिवानाथ कर्मणा केन तद्वद ॥ १ ॥
 अग्निष्टोमरतो नित्यं सदाचारो जितेन्द्रियः । बाल्ये च बार्हिके विप्रो यौवने सर्वधर्मवित् ॥ २ ॥
 अकस्मान्म्लेच्छता याति तन्मे वद दिवाकर ॥ ३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पुरा जनुपि यैः सूत यज्ञकर्मणि पावने । आमिपास्वादाने सोमपाने निंदा कृता भवेत् ॥ १ ॥
 विद्युच्छिष्टं द्विजातीनां यत्सोमं यज्ञकर्मणि । तस्मात्कर्मवशादत्र म्लेच्छत्वं प्राप्यते नरैः ॥ २ ॥

अरुण उवाच ।

पस्मिन् देशे कृतं धर्मं पस्यां भूमौ कृतं कुतः । प्रयोजकानुमन्ता च वयोलक्षमादिभिः कृतः ॥ १ ॥
 विस्तरेण पृथक्त्वेन कथयस्व दिवाकर ॥ ७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

दाक्षिणात्ये जनपदे तीर्थे चापि महत्तमे । फावियाः पश्चिमे तीरे ह्यग्निष्टोमे द्विजोत्तम ॥ ८ ॥
 सोमीयस्य कृता निन्दा तेनाप्तं जन्म निन्दितम् । म्लेच्छत्वं च द्वितीयेऽपि तृतीयेऽपि चतुर्थके ॥ ९ ॥
 त्रिषु कृष्णायपत्वं च पश्चिमे चाभवद्भिजः । पृष्टे ततः सप्तमके महानद्यास्तु दक्षिणि ॥ १० ॥
 देशाग्निमन्मिन्नेऽन्तेऽतिम्लेच्छत्वं स्याद्य सारथे । ऋत्विजोऽप्युरगाः सर्वेऽभ्यवधानपरायणाः ॥ ११ ॥
 लक्षणानि रगश्रेष्ठ शृणु तस्य विभागतः । मस्तके वामपादे स्यादधः पादे द्रुणो भवेत् ॥ १२ ॥

भार्याश्वतस्तस्तासां स्यादेका चाग्निपराद्मुखा । पूर्वं पुत्रस्तथा पुत्री पुनरेव यतस्ततः ॥ १३ ॥
 वर्णान्तरं भवेत्काले महारा मृत्युदायकाः । भवन्ति बुद्धिरुत्पत्तिर्जायतेऽद्ः कथं कृतम् ॥ १४ ॥
 शिरसो गौरवं ग्लानिः किञ्चिन्नयनवैकृतिः । प्राग्भवे युवतिस्तस्य ग्रामीणाऽन्या यज्ञास्विनी ॥ १५ ॥
 भ्रातरः स्युत्त्रयस्तेषु मृतसन्तानपीडिताः । भयदुःखसमाक्रान्तास्तस्य भार्या सहायिनी ॥ १६ ॥
 विषशस्त्राग्निघातः स्यादाहस्यं चाऽग्निमांघता । जलघातौ भवेत्तस्य पितृभ्रातृत्रयं वदेत् ॥ १७ ॥
 गेहेऽतिमहती हानिः स्वर्णभूषणजा खग । तिस्रो भगिन्यः सततं भागिनेषो रुजादितः ॥ १८ ॥
 गूढश्च कफजो व्याधिर्विश्वासो नैव जायते । दंष्ट्रिशुद्धिविषाणिभ्यो व्रणः स्याद्विग्रहे खग ॥ १९ ॥
 स्तनोपदेशे मशको लाञ्छनं साक्षिकेऽथ वा । ऋतौ पट्टपञ्चदिवसे न्यूनेऽसृक्श्रुतिरद्भुता ॥ २० ॥
 दिनेषु तेषु चालस्यमदमेहभ्रमादयः । पादयोर्गतिरिगुल्या व्रजन्त्या नावति स्पृशेत् ॥ २१ ॥
 भवन्ति मातृतास्तस्य चत्वारोऽत्र सहायिनः । पितृतीर्थे भवेन्मृत्युस्तस्य मानगते स्वी ॥ २२ ॥
 पुनर्जगति जातो वै जन्म तस्य च लक्ष्मवत् । दण्डाकुशौ महच्चक्रं चापादि च भवेत्करे ॥ २३ ॥
 स्त्रियां वा तावदेकापि भगिन्यां द्वे खगोत्तम । लग्नाचूर्तीये धिषणस्तस्य जन्मनि वै भवेत् ॥ २४ ॥
 व्याधियुक्तो भवेन्नित्यं तस्मात्पञ्चमके विधौ । इत्येवमादिभिर्ज्ञेयं लक्ष्मभिः कर्म सारथे ॥ २५ ॥
 स तत्पापविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं समाचरेत् । शुभे मासे सिते पक्षे सानुकूलग्रहे दिने ॥ २६ ॥
 नद्यास्तीरे शुभे देशे वेदिकां कारयेत् खग । कलशं विन्यसेत्तत्र भूरसीत्यादिभिस्ततः ॥ २७ ॥
 तत्र रुक्ममयं पद्मं नवमापमितं शुभम् । पलद्वयेन वाद्वेन तदर्पनाथवा पुनः ॥ २८ ॥
 स्वर्णेनापि विशुद्धेन कारयेन्मूर्तिमुत्तमाम् । पूजयेत्परया भक्त्या नानापुष्पैः सुशोभितैः ॥ २९ ॥
 तदग्रे हवनं कार्यं तिलैरष्टोत्तरं शतम् । ब्राह्मणं सर्वतस्वज्ञं सर्वशास्त्रविशारदम् ॥ ३० ॥
 समाहूय गृहे पुष्पैर्नानावर्णविचित्रकैः । शालतालतमालैश्च ज्ञातीवकुलपाटलैः ॥ ३१ ॥
 पूजयेत्पापहं विष्णुं बालगोपालसंज्ञकम् । साङ्गमन्त्रमिमं प्रोच्य दद्याद्देवदेवे खग ॥ ३२ ॥

मंत्रः ।

“ यन्मया पूर्वजनुषि यज्ञकर्मणि चाद्भुतम् । सोमनिन्दात्मकं कर्म कृतं तेनेह जन्मनि ॥

वर्णान्तरं गतः पापात्पुनातु जगदीश्वरः ” ॥ ३३ ॥

मन्त्रमेतं समुच्चार्य प्रतिमां हरिरूपिणीम् । तां मूर्तिं च करे गृह्य देवज्ञाय निवेदयेत् ॥ ३४ ॥

नानापुष्पैः सुगन्धैश्च पूजयेच्छशिशेखरम् । रुद्रमेकादशं कुर्याद्भोजयेच्च शतं द्विजान् ॥ ३५ ॥

सर्पिःपूर्णे शुल्बपात्रे वीक्ष्य दद्याद्भिजन्मने ॥ ३६ ॥

इति श्रीब्रह्मसूयारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तदशोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

बैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विषेष्टितम् । विन्व्याद्विदक्षिणे भागे चन्द्रदेशे खगोत्तम ॥ १ ॥

कश्चिद्देश्यः शुभाचारो राजमान्यः प्रतापवान् । क्रयविक्रयकर्ता च बहुद्रव्यसमन्वितः ॥ २ ॥

वित्तेन च समायुक्तो ज्ञातिव्यापारवान् सुवि । बहुपुत्र्योऽस्य जाताश्च द्वौ पुत्री च खगेश्वर ॥ ३ ॥

तस्य भार्या शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । गौरवणां च सुश्रोणी प्रतानामनुकांक्षिणी ॥ ४ ॥

तस्य गेहसमीपे तु ब्राह्मणी चावसत्पुरा । धनहीना पुत्रयुक्ता बहुद्रव्यैश्च संयुता ॥ ५ ॥

तेन वैश्येन विश्वास्य हतं तस्यास्तु तद्वनम् । साहाय्यात्प्रतिवेशिन्या ब्राह्मण्याः पतेश्वर ॥ ६ ॥

बहुकालं समासाद्य लघनायोद्यताऽभवत् । कृतं तथा महत्कष्टं नार्पितं तेन तद्वनम् ॥ ७ ॥

सा विपं भक्षयित्वा तु चात्मघातं चकार वै । तस्यास्तु पुत्राश्च चिरं बहुदुःखेन पीडिताः ॥ ८ ॥
 वर्षैः कतिपर्यैरेव सर्वे पश्चत्समागताः । वैश्यस्तु निरयं प्राप्नो विद्युत्पातहतशिरात् ॥ ९ ॥
 यातना बहुधा भुक्त्वा पश्चान्मानुष्यमाप्नुयात् । दाक्षिणात्ये जनपदे गोदावर्यास्तटे शुभे ॥ १० ॥
 पुण्ये गोदावरीयाम्ये रवियोजनसम्मिते । इदं च पश्चमं जन्म ब्रह्मवंशसमुद्भवम् ॥ ११ ॥
 मध्यजन्मत्रयं यच्च तिर्यग्योनिर्भवं च तत् । निरयान्ते च तद्भुक्तं पुत्रपापमशेषतः ॥ १२ ॥
 पूर्वपुण्यावंशेषेण मानुष्ये ब्रह्मवंशजः । स मध्यरूपो मतिमान् कृशाङ्गः श्यामलच्छविः ॥ १३ ॥
 विद्यावान् धर्मनिरतो धीरो मन्त्री महायशः । धनवाहनभोगाढ्यो राजमान्यः प्रतापवान् ॥ १४ ॥
 प्राग्भवे कपिलादानं प्रददौ सूर्यपूजनात् । तद्भ्राताचरणात्पुण्यादन्नदानात्स्वगोत्तम ॥ १५ ॥
 बहुविधाधनैश्वर्यदासीदासजन्तान्वितः । देवब्राह्मणभक्तश्च विद्याभ्यासरतः सुखी ॥ १६ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरंतः क्वचित् । कैशोरे क्लेशभाक्चैव मनोदुःखवतिरोगभाक् ॥ १७ ॥
 चपलो दुष्टचिचश्च तथाऽप्राप्तमनोरथः । ब्रह्मस्वरणत्पापाद्ब्राह्मणीमरणादापि ॥ १८ ॥
 स्ववेदमितवर्षान्तं जातपुत्रविनाशकः । जन्मलघ्नात्सुते द्यूने क्रूरग्रहविलोकिते ॥ १९ ॥
 ततः पश्चमभावे च कीटस्थे च बृहस्पती । वृषे शनैश्चरात्सप्तमस्थानस्थे त्वगौ विधौ ॥ २० ॥
 तुलास्थे प्रथमे लग्ने जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना । ब्राह्मण्याः पुत्रपुत्र्यश्च ब्राह्मणीमरणात्सुत ॥ २१ ॥
 इतस्ततो विनाशं वै गताश्च विनत्तात्मज । पितृमातृकलत्रार्थैर्विमुक्तो वै किशोरके ॥ २२ ॥
 युवभावेऽन्यदेशेऽयं युवस्त्रीसुखभोगभाक् । किलासददृक्कण्ड्वादिरोगयुक्तोऽरिभीतियुक् ॥ २३ ॥
 मिथ्याभिर्शनैर्वादीरपवादैश्च संयुतः । लघुचित्तो महच्चित्तो विरक्तो रक्त एव च ॥ २४ ॥
 क्षणवित्तेनाल्पयुक्तः पूर्वपापात्स्वगोत्तम । सहायलक्षणं तस्य शृणु वक्ष्यामि सारथे ॥ २५ ॥
 पूर्वं ब्रह्मस्वरणं सहायासीद् द्विजाङ्गना । सा ज्येष्ठा प्रष्टरेवात्र परित्यक्ता सुखोज्जिता ॥ २६ ॥
 या तस्य धर्मपत्न्यासीत्प्राग्भवे कश्यपात्मज । सोऽत्र जन्मानि पक्षीन्द्र कनिष्ठसुतशोकभाक् ॥ २७ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलमात्रा च कर्तव्या ब्राह्मणी पुत्रसंयुता ॥ २८ ॥
 हिरण्मयी तदर्धेन तदर्धेनाथवा पुनः । यथावित्तानुसारेण षोडशैरुपचारकैः ॥ २९ ॥
 सम्पूज्य देयां विप्राय विधिज्ञाय स्वगोत्तम । रविर्मापमितः सोमः सुवर्णमितको रविः ॥ ३० ॥
 देयं च कपिलादानं ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः । घृतपूर्णं शतपलमितं ताम्रस्य भाजनम् ॥ ३१ ॥
 सुवर्णेद्रयसंयुक्तं दद्याद्विप्राय मानद । गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकं तु तथा जपेत् ॥ ३२ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां मन्त्रांस्तत्संख्यया जपेत् । रविसोमात्मकौ तद्ब्रह्माप्यौ वै तद्दशांशतः ॥ ३३ ॥
 होमयेत्तर्पयेद्दिशान्भोजयेद्दक्षिणां दिशेत् । लक्षं पार्थिवलिङ्गानां पूजयेत्सुसमाहितः ॥ ३४ ॥
 तदर्धं वाऽयुतं वापि भक्तिश्रद्धासमन्वितः । अथवा शृणुयाद्भक्त्या हरिवंशं विशुद्धधीः ॥ ३५ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येधन्ते संपदोऽन्वहम् । नाधयो व्याधयस्तस्य न शत्रुभयमावहेत् ॥ ३६ ॥
 खनागान्दमितायुः स्यान्मुनिवेदमितेऽन्द्रके । रिष्टं नामोति स प्राणी सुखी जीवति निश्चयात् ॥ ३७ ॥
 प्रायश्चित्तद्वयेऽप्येकं नाचरेल्लोभमोहतः । इह लोके महादुःखी परत्र निरयं व्रजेत् ॥ ३८ ॥
 मायश्चित्ते कृते तस्य तीर्थमृत्सुर्न संशयः । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ३९ ॥
 यद्यन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोक्येत् ॥ ४० ॥

रि श्रीशृङ्गसूर्यारणसवादे कर्मविपाके भ्यायोऽष्टादशोत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१८ ॥

। ६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

नारिकेलफलस्यापि हर्तुः स्यान्मस्तकव्रणः । शुक्लपक्षे चतुर्दश्यां विशेषेण विधानतः ॥ १ ॥
 शङ्करस्यालयं गत्वा व्रणी विधिमिमं चरेत् । शंकरं स्नानविधिना पूजयित्वा विधानतः ॥ २ ॥
 परितो लिङ्गमीशस्य नारिकेलफलैर्बलिम् । कल्पयित्वाऽर्चमेतौरी यथावत्पूर्वमर्चिताम् ॥ ३ ॥
 विप्रैर्भ्यो दक्षिणां दद्यात्सुवर्णरचितां बहु । ततः कृताञ्जलिर्भूत्वा व्रणी मन्त्रमिमं पठेत् ॥ ४ ॥

। ७ ॥

मन्त्रः ।

यन्मया नारिकेलानि हत्वा पापमुपार्जितम् । अर्चितो भगवान् रुद्रो भवान्या भयमजनः ॥ ५ ॥
 यथाशक्ति च दानार्थैर्भवन्तोऽपि च पूजिताः । कर्मणानेन मे नाशमुपैतु शिरसो व्रणः ॥ ६ ॥
 एवमस्त्विति वैरुक्तः शंकरं सह भार्यया । प्रणम्य विप्रान् भूयः स श्रद्धया गृहमावजेत् ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्तत्र दद्याच्छक्त्या च दक्षिणाम् ॥ ८ ॥

। इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सर्वसाधारणान्मलेच्छान्पुरा जन्मनि योजामत् । तिलजीति च शूकोत्थो व्रणः स्यात्तस्य शोफसि ॥ १ ॥
 स तदोषविनाशार्थमाचरोदिति निष्कृतिम् । द्वादश्यां शुक्लपक्षे तु तमुद्दिश्य जलाधिपम् ॥ २ ॥
 दद्याद्देतुं सुविधाय ब्राह्मणाय यजुर्विदे । पूर्वोक्तेन विधानेन देवज्ञादेशतत्परः ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो विंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२० ॥

। १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अदन्त्वा वेतनं वेद्यां यः पुरा निरवासयत् । तस्य स्यात्सार्पणी सूत व्रणो धोरोऽत्र शोफसि ॥ १ ॥
 त्रापीकूपतडागादिनिपानेष्वजने पथि । निर्मूयमाणेषु परैः शक्तितो विसृजेद्गु ॥ २ ॥
 न स्यादन्ते व्रणोत्पत्तिर्जातस्य च विनाशनम् ॥ ३ ॥

इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२१ ॥

। ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भिङ्गकैवर्तवटचर्मकृतान्तवायिताम् । अन्येषामपि कारुणां सङ्गम्य च स्त्रियो बलात् ॥ १ ॥
 भावशूकव्रणो लिङ्गे जायते तस्य निष्कृतिः । नरस्तदोपनाशाय दद्याद्देतुं द्विजन्मने ॥ २ ॥
 सुवृत्ताय सुशीलाय सुशान्ताय पयस्विनीम् ॥ ३ ॥

। इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२२ ॥

। १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विषोऽपि च यज्ञादौ गुण्यकर्मेण चारिले । विप्रकटुर्वेदेऽङ्गिमन्त्रवृद्धमतः खग ॥ १ ॥
 निष्कटुयसुवर्णेन उमासाहेश्वरस्य च । प्रतिमां कारयित्वा तु सम्पूज्य विधिवच्छुभाम् ॥ २ ॥
 तन्मिसेन सुवर्णेन दद्यादिमाय वै खग । अत्रवृद्धिकरो रोगस्तत्क्षणादेव नश्यति ॥ ३ ॥

। इति श्रीबृहस्पतिर्षणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रयोविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शोभनैः कामतप्तान्नो ह्यनिच्छन्ती पतिव्रताम् । कामाङ्गुलितया दृष्ट्या पुराऽपश्यत्परस्त्रियम् ॥ १ ॥

तस्य नेत्रामयोऽत्र स्याद्दद्याधिर्वातविपर्ययात् । उपोष्य च त्रिरात्रं स नियतो विष्णुसत्रिधौ ॥ २ ॥
भूमिशायी त्रिपवणस्नायी देवं स्मरन् हरिम् । चतुर्थे दिवसे प्राप्ते भोजयेद्द्विजपुङ्गवान् ॥ ३ ॥
ततः स प्राणिपत्यामृतेन्दं वचनमीरयेत् ॥ ४ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया भूढभावेन दृग्विक्षेपं परस्त्रियाम् । कुर्वता भूविलासाद्यमकामाया वितन्वता ॥ ५ ॥
नेत्रामयो महाघोरः प्राप्ते वातविपर्ययः । प्रसादाद्द्वै च विप्राणां स मे नश्यत् दुर्ग्रहः ” ॥ ६ ॥
इति विज्ञाप्य तान्नत्वा विसृजेद्द्विनयान्वितः । अग्रे नयेति मन्त्रेण स्वांचितान् कुसुमादिभिः ॥ ७ ॥
ततः स्वबन्धुभिः सर्वैः कुर्याद्द्वै पारणाविधिम् ॥ ८ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथ्यायश्चतुर्विंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

यः पुरा हरते तैलं लोभोपहतचेतसा । सोऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र पापरुक्पीडितोऽधुना ॥ १ ॥
आ यसस्य घटं तैलं पूर्णं दद्याद्द्विजन्मने ॥ २ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मयाऽपहृतं तैलमद्भवेत्कृतमुल्बणम् । प्राप्तं पापाभिधं तस्मान्मुच्येयं दर्शनाच्च वः ” ॥ ३ ॥
एवमस्त्विति तैरुक्तः स्वयं भुञ्जीत वाग्यतः ॥ ४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अथ्यायः पञ्चविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२५ ॥

अरुण उवाच ।

कश्चिद्गर्णोत्तरे जातो धर्मिष्ठो धर्मवत्सलः । कृपिकर्म प्रकुर्वाणो वातरक्तादिदर्शनम् ॥ १ ॥
हस्तयोर्वामपार्श्वे तु कुक्षिभागे त्रणाऽङ्गुलः । भार्या प्रीतिकरी नित्यमुभे वा तिष्ठ एव च ॥ २ ॥
परस्परं महाभीतिर्त्रैतानामपि कांक्षिणी । प्रदरातिवशात्तस्या गर्भो याति विलीयते ॥ ३ ॥
केन कर्मविपाकेन सत्यं फल्य भास्कर ॥ ४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

स्त्रीकृतं कर्मणां हेतुः पुंस्कृतं नैव सारथे । पूर्वं वर्णोत्तरे जातो बहुवित्तमाकुलः ॥ ५ ॥
कामुकः कृपणश्चैव परदाररतः सदा । कदाचित्कालयोगेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ ६ ॥
एका स्त्री ब्राह्मणी पूर्वं बाल्ये वैधव्यतां गता । चपला रूपसम्पन्ना नारीणामपि मोहिनी ॥ ७ ॥
सा चकार महाभीतिमनेन कामुकेन च । चिरकालं काश्यपे वै बहुगर्भनिहन्तनम् ॥ ८ ॥
लोकापवादभीत्या च औपंधीभिः कृतं पुरा । मासत्रये ह्यतिक्रान्ते गर्भपातनतत्परः ॥ ९ ॥
चतुर्षु कालं काश्यपेऽज्ञावक्त्रीडत्तु ययेप्सितम् । पश्चान्मूर्तिं समापन्नो दुष्टविष्टवयोगतः ॥ १० ॥
पतितो नरके घोरे वर्षायुतसहस्रशः । इदं च पञ्चमं जन्म वर्णोत्तरसमुद्भवम् ॥ ११ ॥
पूर्वपुण्योपभोगेन मानुषत्वं हि जन्मनि । तेन कर्मविपाकेन गर्भो याति विलीयते ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

ग्रामश्चित्तं कथं देव येन गर्भः स्थिरो भवेत् । जन्तूनां कृपणादीनां रूपं कृत्वा दिनेश्वर ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तीर्थस्वावाहनं कृत्वा सम्बत्सरप्रमाणतः । पश्चान्नेदे समागम्य प्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ १४ ॥

विप्रस्योद्वाहनं कृत्वा गृहदानं समापयेत् । कुर्याद्दिनायकां शान्तिं विप्राणां भोजयेच्छतम् ॥ १५ ॥
 एवं कृतविधेः सूत मोचयेद्वा यथादिताम् । सर्पिण्यात्मानमालोक्य पलपोडशसंख्यया ॥ १६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय षड्विंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्याश्च चेष्टितम् । बभूव यामुने देशे ब्राह्मणी लोकवन्दिता ॥ १ ॥
 पतिव्रता सदाऽऽचारा पतिभक्तिपरायणा । तथा दत्तानि दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः ॥ २ ॥
 नानाफलानि दिव्यानि सुगन्धीनि च पर्वसु । खेटयज्ञादिकं यानि ऋत्विग्भ्यः कथितानि च ॥ ३ ॥
 अन्नभूषणवस्त्राभ्यभूषाश्रियांसनानि च । अयो भाविबलात्सूत कृतं यत्कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 विषं दत्त्वा जवानासौ सपत्नीवशगं पतिम् । ततो बहुतिये काले सा गत्वा यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाताऽत्र हिमालये ॥ ६ ॥
 गङ्गायाः पूर्वभागे च राजवंशे महाद्भुते । नातिहस्वा नातिदीर्घा गौरवर्णा कृशोदरी ॥ ७ ॥
 पितृमातृसुखैर्युक्ता बाल्ये भ्रातृसुखान्विता । पितृमातृसुखैर्हीना किशोरे क्लेशसंयुता ॥ ८ ॥
 यूनि भ्रातृसुखैर्हीना दानशीला प्रियंवदा । देवद्विजानां पूजायां श्रद्धामक्तिसमन्विता ॥ ९ ॥
 गतागतधनैर्युक्ता व्रतानामनुकाक्षिणी । भ्रातृगे राक्षि सततं श्रेयसामनुकाक्षिणी ॥ १० ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभयुक्ताऽल्पपापकृता । किं कृतं विधिना मह्यमितिचिन्तासमन्विता ॥ ११ ॥
 जन्मलभ्रात्सुते यूने क्रूरग्रहविलोकिते । कीटस्येऽप्य शनौ जाता मनोदुःखैः समन्विता ॥ १२ ॥
 पूर्वं पत्युश्च हननात्सपत्नीवैरभावतः । पापादिह महाभाग घोरदस्याः खगेश्वर ॥ १३ ॥
 सहस्रोपायकैश्चापि पतिर्न घटते खग । यूनि भवेऽण्डजश्रेष्ठ प्राक्कृतात्पापतस्त्विह ॥ १४ ॥
 यूनि सा पतिदुःखार्ता मम जन्म निरर्थकम् । जल्पन्तीति च दुःखार्ता सत्कृते निजवंशजा ॥ १५ ॥
 लक्षणेरेभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं शृणु त्वय । पलत्रयेण कर्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्यमयः ॥ १६ ॥
 षोडशैरुपचारिश्च पूजयित्वा विधानतः । विधिज्ञाय प्रदद्याद्दे गौ स्वर्णाभरणैर्युताम् ॥ १७ ॥
 तथा तन्मितिकः सोमः सुवर्णमितिको रविः । रविर्मापमितः शम्भुर्देवो भक्त्या विधानतः ॥ १८ ॥
 गायत्री दशसाहस्रं व्यम्बकं तु तथा जपेत् । जपेत्सोमादिमन्त्रांश्च पञ्चपञ्चसहस्रकम् ॥ १९ ॥
 लक्षे पार्थिवलिङ्गानां पूजयेत्सुसमाहिता । कुर्यादयुतसंख्या वै पिप्पलय प्रदक्षिणाः ॥ २० ॥
 महिने तु व्रत कुर्यान्मम भक्तिपरायणा । होमयेत्तद्दशांशेन तिलैः क्षौद्रघृतप्लुतैः ॥ २१ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छतया सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् । प्रायश्चित्तमिदं प्रोक्तं पूर्वजन्माधनाशनम् ॥ २२ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्या न दारिद्र्यभयं क्वचित् । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुरशीतिश्चतुरुत्तरम् ॥ २३ ॥
 पतिपुत्रवती चासाविहिव भवति ध्रुवम् । रिष्टं नामोति नियतं चत्वारिंशन्मितेऽन्दके ॥ २४ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते तस्या रिष्टेनैव विनाशनम् । अन्ते च निरयं प्रोक्तमपतिर्जन्मजन्मनि ॥ २५ ॥
 तीर्थं मृत्युमवाप्नोति कृते प्राक्पापशोधने । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २६ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ २७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय सप्तविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १२२७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । आसीत्सिंहलके देशे द्विजपुत्री वरानना ॥ १ ॥
 सैरन्ध्रीकर्मकुञ्जला वसन्ती राजवेश्मनि । राजराज्ञीमियकरी चारुभूषणभूषिता ॥ २ ॥

वंदाम्या च सुशीला च पितृमातृसुखान्विता । पूर्वपापात्पतितयक्ता कुशला राजकर्मणि ॥ ३ ॥
 तर्पा दत्तानि दानानि सुवर्णाभरणानि च । पर्वस्वपि च विप्रेभ्यो वस्त्रशय्यासनानि च ॥ ४ ॥
 अथो भाविबलात्सूत कृते यत्कर्म दारुणम् । विवाहयज्ञकर्मादौ विघ्न आचरितस्तथा ॥ ५ ॥
 गते बहुतिथे काले गत्वा तु यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
 वर्णोत्तरे कुले जाता देशे पुण्यजनाश्रिते । हिमालये महाभाग नात्युच्चा न लघुस्तथा ॥ ७ ॥
 सुशीला कृष्णगौराङ्गी दानशीला म्रियंवदा । सन्धिविघ्नहर्त्री च राजवेश्माश्रया सदा ॥ ८ ॥
 पितृमातृसुखैर्युक्ता कैशोरे तत्सुखोज्ज्विता । धनवाहनभोगाढ्या देवद्विजपरायणा ॥ ९ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभयुक्तातिपापकृत् । विवाहविघ्नजात्पापान्नेत्रसंज्ञाकृतात्सूत ॥ १० ॥
 केकराक्षी ह्यपतिक्का मनोदुःखैः समन्विता । जन्मलघ्नात्सप्तमके दुष्टखेटैः समन्वितैः ॥ ११ ॥
 जाता जन्मस्थिते मन्दे किशोरे क्लेशसंयुता । रोगयुक्ता तथा यूनि क्लेशभागधनवत्यापि ॥ १२ ॥
 लक्ष्मणैरभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं वदामि ते । पलमात्रेण कर्तव्या रविमूर्तिर्द्विरण्मयी ॥ १३ ॥
 प्रतिष्ठापूजनं कृत्वा दद्याद्विधिविदे सुत । स्वर्णालंकरणैर्युक्तां दद्याद्वा च पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
 पिप्पलस्यायुतं सूत परिक्रमणमाचरेत् । ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चात्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्तमिदं सूत पूर्वपापविनाशनम् । एवं कृते महाभाग नारी सद्गतिमाप्नुयात् ॥ १६ ॥
 रिष्टं नामोति स्वाम्भोधिमिते वर्षे महाद्भुतम् । कुसप्ततिमितायुः स्यारक्लेशान् सैव न पश्यति ॥ १७ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते तस्या रिष्टेन मरणं ध्रुवम् । सद्गतिं नैव सामोति जन्मजन्मनि निश्चयात् ॥ १८ ॥
 इति श्रीहृदसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अष्टमोऽष्टाविंशत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

विनतेय महाभाग शृणु तस्या विचेष्टितम् । प्रागासीत्क्षत्रिया काचिदेशे यामुनसंज्ञके ॥ १ ॥
 भर्तुः प्रियरता नित्यं दानधर्मिता सती । गुरुणां देवतानां च विप्राणां पूजने रता ॥ २ ॥
 तदा दैवाच्च सुभगा द्रव्यलोभरता सदा । सपत्नीपुत्रमददाद्विषं चैतदशानुगम् ॥ ३ ॥
 मृतस्ताद्विपयोगेन गृहीतं तद्धनं तथा । तदुःखेन पतिस्तस्या मृतः पुत्रशुचान्वितः ॥ ४ ॥
 पापमाचरितं चोभ्रं स्वपुत्रधवघातजम् । प्राप्ता यमपुरं भुक्त्वा पुण्याच्छुभफलानि सा ॥ ५ ॥
 तद्वत्पापफलानीह नरकान् घोरसंज्ञकान् । पूर्वपुण्यप्रभावेण सा जाता पर्वतेऽधुना ॥ ६ ॥
 क्षात्रे कुले महापुण्ये राज्यनास्ति खगाधिप । सा रक्तगौरा मर्मज्ञा सदा पुण्यपरा खग ॥ ७ ॥
 मध्यस्वरूपा सिद्धार्थी सुशीला गीरवान्विता । नातिव्यययुता पुण्यात्स्वकुलेषु म्रियंवदा ॥ ८ ॥
 पतिप्रियरता बाल्ये सुखैर्धनान्विता । पुण्यादिदं तथा पापाहोभाढ्या स्वल्पपुत्रका ॥ ९ ॥
 स्वल्पपापता बाल्ये चाधिख्याधिसमन्विता । किशोरे भर्तृसंत्यक्ता सन्तानसुखवर्जिता ॥ १० ॥
 यौवने क्लेशयुक्ता च मनोदुःखैः समन्विता । बन्धनात्पितृरुप्येवं यतस्तत्सुखवर्जिता ॥ ११ ॥
 मिथ्याभिर्गंसनघोरैरपवादिश्च संयुता । जन्मलघ्नात्सप्तमके क्रूरमद्विलोकिते ॥ १२ ॥
 जातेयं पतगश्रेष्ठ सपत्नीपुत्रमारणात् । पूर्वपापान्महाभाग किशोरे मातृवर्जिता ॥ १३ ॥
 लक्ष्मणैरभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । विष्णुः कार्यः शर्तमपिः सौवर्णो विश्वयोनिभूत् ॥ १४ ॥
 तद्धमदेशरं कुर्याद्दत्तैः पुष्पैरलंकृतम् । देया विप्रेषु पात्रेषु विधिज्ञेषु खगोत्तम ॥ १५ ॥
 अपेक्षांशं मन्त्रमयुतं होमयेत्ततः । गायत्री च जपेच्छद्दद्याद्वाश्च तथा सुत ॥ १६ ॥
 भोजयेच्छक्तिवो विमांस्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणाम् । एवं कुर्यात्प्रपत्नेन पूर्वपापविशोधनम् ॥ १७ ॥

न तस्याः पुत्रमरणं तदग्रे जायते क्वचित् । कुसुमस्यन्दमायुः स्यात्स्वैदमितवत्सरे ॥ १८ ॥
 रिष्टं नामोति सन्तानसुखं पतिमुखं लभेत् । नैवं या कुरुते नारी प्रायश्चित्तं विधानतः ॥ १९ ॥
 स्वपुत्रमारणोत्पन्नात्पापात्पुत्रसुखं न हि । विप्राणां पूजनादानात्तस्याः सन्ततिवर्द्धनम् ॥ २० ॥
 अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते मयोदिते । रिष्टेनैव विनाशः स्यात्तस्याश्च विनतासुत ॥ २१ ॥
 ॥ इति श्रीबृहस्पत्याख्ये कर्मविपाके अप्याय एकोनत्रिंशत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेतेय महाभाग शृणु तस्या विचेष्टितम् । वभूव यासुने देशे क्षत्रिया पतिवह्नुभा ॥ १ ॥
 धनपुत्रवती चारुशीला चारुविभूषणा । पितृमातृसुखैर्युक्ता देवद्विजपरायणा ॥ २ ॥
 तथा दत्तानि दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः । विप्रेभ्यः कपिलादानमन्नदानं तु शक्तितः ॥ ३ ॥
 कार्तिके च तथा स्वर्णं शय्याभूपासनानि च । दीपाश्च मथुरायां वै वृतेनापूर्य बोधिताः ॥ ४ ॥
 यमुनायां जले चैव दीपा दत्ता विशेषतः । सहायाद्भुक्तुंरनिशं तथा वै कश्यपात्मज ॥ ५ ॥
 अयो पापं भृशं चक्रे भाविनोऽर्यस्य वै बलात् । भर्तुराज्ञां समुल्लंघ्य व्रतोपोषणकानि च ॥ ६ ॥
 पुराणश्रवणं चैव तीर्थयात्रादि शक्तितः । भर्तृसेवां परित्यज्य विरक्ता साऽभवत्त्वग ॥ ७ ॥
 यूना भर्तुः समुल्लंघ्य ज्ञासनां युवतिस्त्वसौ । निजधर्मपरित्यागं चक्रे वैराग्यमुल्लंघनम् ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिये काले तदुःखेन मृतः पतिः । सा चक्रे चानुगमनं भर्तुर्वै विनतात्मज ॥ ९ ॥
 पुत्रेण च गयां गत्वा श्राद्धं दत्तं विधानतः । ततस्ते सूर्यलोके तु भुक्त्वा भोगांश्च शाश्वतान् ॥ १० ॥
 वर्षाणामयुतं सुत स जातो राजनन्दनः । आसीत्सा धर्मपत्यस्य स पुत्रः पुत्रतो गतः ॥ ११ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे सर्वदेवनमस्कृते । यत्र गङ्गा प्रवहते रम्ये हरिहराश्रमे ॥ १२ ॥
 सा मध्यरूपा तन्वल्ली गौरवर्णा शुभानना । चतुरा दानशीला च व्रतानामनुकाक्षिणी ॥ १३ ॥
 पतिभक्तिपरा नित्यं देवद्विजपरायणा । पितृमातृसुखैर्युक्ता बाल्ये सर्वप्रियंवदा ॥ १४ ॥
 सत्पुत्रपौत्रसंयुक्ता धनवाहनभोगनाक् । देशेदेशेऽधिकाराद्यथा पुत्रयुक्ता कृशोदरी ॥ १५ ॥
 भृत्यदासीधनैर्धान्यैः संयुक्ता चारुलक्षणा । राज्ञां हितकरी शीला सन्धिविग्रहसंयुता ॥ १६ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापादल्पपापाऽल्पलोभयुक् । मनोदुःखेन संयुक्ता चिन्तायुक्ताऽरिभीतियुक् ॥ १७ ॥
 भर्तृसेवापरित्यागाच्चतुःखाचन्मृतेः खग । हरितात्याक्कृतादत्र भर्तृत्यक्ता किशोरके ॥ १८ ॥
 यामवस्थां तु सम्प्राप्य प्राग्भवे सा पतिप्रिया । विरक्ताऽऽसीदिवैवास्याः पतिर्वैराग्यमाप्नुयात् ॥ १९ ॥
 तं विरक्तीभवंन्तं सा दृष्ट्वा क्लेशवती ह्यभूत् । धनपुत्रवती चापि भर्तृदुःखेन दुर्गमिता ॥ २० ॥
 प्राग्भवे यूनि भावे च यतस्तदुःखतो मृतः । पतिस्तथेह यून्येव जाता सा विधवाऽङ्गना ॥ २१ ॥
 जन्मसप्तमभावे च क्रूरग्रहविलोकिते । युग्मकीटकतन्धिस्ये देवाहं कश्यपात्मज ॥ २२ ॥
 युग्मसंस्थे चन्द्रमसि दृष्टसर्वैर्विलोकिते । कुंभराशौ शनीं ज्ञाता वातरोगप्रपीडिता ॥ २३ ॥
 क्षेमलोदररुमयुक्ता प्राग्जातादुरितात्त्वग । लक्षणैरेभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ २४ ॥
 पलत्रयेण कर्तव्यो रविः स्वर्णमयः शुभः । भीमोऽपि च तथा कार्थो निष्केण च हिरण्मयः ॥ २५ ॥
 सुवर्णमितकः शम्भुर्मकरस्तु तथा खग । षोडशैरुपचारैस्तु पूजयित्वा विधानतः ॥ २६ ॥
 ब्राह्मणेभ्यस्तथा देया दश गावस्तिलास्तया । गायत्रीमष्टताहस्रं ज्यम्बकं तु तथा जपेत् ॥ २७ ॥
 रुक्मिणीशिवानां च वरुणस्य तथैव च । मन्त्रांस्तत्संख्यया जप्याद्भोगयेत्तदशंशतः ॥ २८ ॥
 ह्यर्धाथैः पार्थिवानां च रुद्राणां पूजनं चरेत् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्तर्पिष्यात्पानमीक्षयेत् ॥ २९ ॥

महिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्ता मत्परायणा । प्रायश्चित्तमिदं प्रोक्तं पूर्वपापप्रणाशनम् ॥ ३० ॥
 एवं निष्कृतिमासाद्य सद्गतिं लभतेऽङ्गना । शत्रुभीतिं न चामोति दुःखं नाप्नोति रोगजम् ॥ ३१ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येषते सम्पदन्वहम् । तस्यारिष्टभयं नास्ति मुनिभूतमिताब्दके ॥ ३२ ॥
 अशीतिमितवर्षाणि जीवनं समुदाहृतम् । अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवः सनातनः ॥ ३३ ॥
 नैवं करोति या मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् । रिष्टेनैव विनाशः स्यादन्ते च निरयं व्रजेत् ॥ ३४ ॥
 भर्तृप्रयुक्तदुःखं सा जन्मजन्मनि चाप्नुयात् । चतुर्विधं महारिष्टं मुनिभूतमिताब्दके ॥ ३५ ॥
 प्राग्भवाद्दुरितादत्र प्राप्नुयाद्दिनतात्मज । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ३६ ॥
 पृथदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १६३० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । षभूव वृद्धदेशे तु ब्राह्मणो वित्तसंयुतः ॥ १ ॥
 राजमान्यो धनैश्वर्यदासदासीजनान्वितः । दत्तानि तेन दानानि तीर्थे स्नानानि पर्वसु ॥ २ ॥
 कृतानि स्वर्णमंत्रं च विप्रेभ्यः श्रद्धयाऽन्वितः । अयो भाविवचलात्सूत कृतं यत्कर्म दारुणम् ॥ ३ ॥
 कुसीदत्वेन यदत्तं द्रव्यं तद्याचपसूहुः । लंघनानि ततश्चक्रे पञ्चपदसप्तकानि च ॥ ४ ॥
 वृद्धिं प्राप्तं तु दास्यामि द्रव्यं दत्तं दिनान्तरे । इदानीं न च दास्यामीत्युत्तरं निष्ठुरं वचः ॥ ५ ॥
 ऋणिना चैव यदत्तं तेन क्रोधेन स द्विजः । कृतवान्स्वशिरःस्फोटं ततः पञ्चत्वमाप वै ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्तं पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यमभावेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना ॥ ७ ॥
 देशे फौकणसंज्ञे तु कीटस्थेऽथ बृहस्पती । नात्युच्चो नातिदीर्घश्च गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ८ ॥
 बाल्ये पितृसुखैर्युक्तो गुरुबन्धुजनैर्युतः । पुण्यादिदं तथा पापाह्लोभी पापरतः क्वचित् ॥ ९ ॥
 प्राग्भवे स्वात्मघाताच्च स्वजनान्भ्रातृबान्धवान् । सन्त्यज्य सञ्चरन्देशेदेशेऽप्राप्तमनोरथः ॥ १० ॥
 हठी मानी सुखैर्युक्तः केशोरे क्लेशमाग्रतु । न लेभे स्त्रीसुखं कापि कदाचिद्रोगभागरः ॥ ११ ॥
 नैकविधो नैकवासो विरक्तो रक्त एव च । स्त्रियान्तु विद्यमानायामपि तत्सुखवर्जितः ॥ १२ ॥
 मृनि भावे खगश्रेष्ठ विदेशगमने रतः । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १३ ॥
 शुभे मासे शुभे पक्षे शुभे सौम्यायने खग । महिने तु समारभ्य पिप्पलस्य प्रदाक्षिणाम् ॥ १४ ॥
 अष्टोत्तरशतावृत्त्या कुर्याच्छतदिनावधि । ब्राह्मणान्भोजयेच्छतया दशांशेन विधानतः ॥ १५ ॥
 अथवा श्रद्धया युक्तः प्रयागे मृगगे रवी । स्त्रायोज्जपेच्च गायत्रीं लक्षार्थं च विधानतः ॥ १६ ॥
 महिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्ती मत्परायणः । एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ १७ ॥
 न दारिद्र्यभयं तस्य न वियोगोऽपि बन्धुभिः । नारिष्टभयमाप्नोति पञ्चाशान्मितवत्सरे ॥ १८ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्धिः स्यादनेर्धान्यैः सुखं भवेत् । अन्धिनागमितायुः स्यादन्ते सद्गतिमाप्नुयात् ॥ १९ ॥
 प्रायश्चित्तद्वेषेऽप्येकं नाचरेहोभमोहतः । प्रोक्तं सुखं न लभते दुःखं स्याज्जन्मजन्मनि ॥ २० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकत्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३१ ॥

- श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । दाक्षिणात्ये जनपदे मलयाचलसंश्रिते ॥ १ ॥
 षभूव ब्राह्मणो विद्वान्धर्मशास्त्रार्थकोविदः । राजमान्यो धनैर्धान्यैः संयुतो जनवल्लभः ॥ २ ॥

दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः । वस्त्रभूषणशय्यान्नधनानि च विशेषतः ॥ ३ ॥
 सत्वात्रेषु विधानेन ब्राह्मणेषु च शक्तितः । अथो भाविवलतासूत कृतं यत्कर्म दारुणम् ॥ ४ ॥
 यज्ञविघ्नाभिर्धं घोरं पापमाचरितं खग । ततो बहुतिथे काले प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि कौंकणे ॥ ६ ॥
 कर्के जीवेश्य लग्नस्ये लग्नात्पञ्चमगे त्वगौ । वृषे क्रूरग्रहैः सर्वैर्नास्त्युच्चैर्न लघुवृष्णी ॥ ७ ॥
 स तु मध्यमरूपाद्यो गौरवर्णः प्रतापवान् । विद्यावाञ्छैर्यगाम्भीर्यैर्यादिगुणसंयुतः ॥ ८ ॥
 धनवाहनभोगाद्यो बन्धुस्त्रीजनसंयुतः । लक्षणैरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ९ ॥
 अग्नेर्मूर्तिश्च कर्तव्या पलद्वयमिता शुभा । हिरण्मयी प्रतिष्ठाप्य देवा विप्राय धीमते ॥ १० ॥
 पार्थिवानां शिवानां च लक्षं सम्पूजयेत्ततः । गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकं तु तथा जपेत् ॥ ११ ॥
 होमयेत्तद्दर्शनेन ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । सर्पिष्यात्मानमालोक्य भुञ्जीत सह बन्धुभिः ॥ १२ ॥
 एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माधनाशनम् । न पुत्रमरणं तस्य न रोगभयमेव च ॥ १३ ॥
 सम्पदस्तस्य जायंते धनपुत्रयुतो भवेत् । स्वभूतमितवर्षं तु रिष्टं नामोति निश्चयात् ॥ १४ ॥
 अशीतमितवर्षाणां जीवितं समुदाहृतम् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ १५ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्यात्तस्य चाकृतानिष्कृतेः ॥ १६ ॥

इति श्रीब्रह्मस्यारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्वात्रिंशद्दशसप्तशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीत्क्षत्री महाभागः प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धनधान्यसमायुक्तो राजमान्यः प्रतापवान् । क्रयविक्रयकर्ता च कृषिवाणिज्यतत्पगः ॥ २ ॥
 दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः । प्रयागे सृग्गे भानौ गोशय्यावसनानि च ॥ ३ ॥
 अन्नदानं च विप्रेभ्यः श्रद्धाभक्तिसमन्वितम् । पापमाचरितं तेन भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ ४ ॥
 अरुन्तुदो महानासीत्सतां वै नियतो भृशम् । मिथ्याभिर्शंसैर्वादैः पैशुन्येन नृणां सताम् ॥ ५ ॥
 वृत्तिच्छेदस्ततश्चक्रे क्षत्रियेण दुरात्मना । गते बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्रापि मानवः ॥ ७ ॥
 वाराणस्यां महाक्षेत्रे पुण्ये शम्भुसमाश्रिते । स मध्यरूपो मतिमान्वेदविच्च प्रतापवान् ॥ ८ ॥
 पित्रात्सुखैर्युक्तो बाल्ये सर्वजनप्रियः । सहाय्यान्मातुलस्यायं केशोर्यं धनवान्सुखी ॥ ९ ॥
 वाणिज्यनिरतो धीरो वैदिकैः पण्डितैर्युतः । सर्वधर्मप्रवेत्ता च गतागतधनैर्युतः ॥ १० ॥
 यौवनान्ते कलत्रेण संयुतोऽभून्महायशः । पुण्यादिदं तथा पापाहोमी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥
 मर्मच्छेदनजात्पापात्माक्सतां विनतासुत । मर्मच्छेदकृता चैव रोगेण महताऽऽकुलः ॥ १२ ॥
 प्रमेहज्वरकण्ठवादिज्वरघ्नयुतः क्वचित् । विपमज्वरसंयुक्तो मनोभयसमन्वितः ॥ १३ ॥
 पितृवाताश्रितो नित्यं पुत्रहीनः खगाधिप । लक्षणैरेभिराद्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १४ ॥
 पलमात्रेण कर्तव्या ज्वरमूर्तिर्हिरण्मयी । षोडशैरुपचारैश्च पूजयित्वा विधानतः ॥ १५ ॥
 सा देवा वै विधिज्ञाय पिप्पलस्य प्रदक्षिणाम् । अष्टोत्तरशतावृत्त्या कुर्यात्त्रिंशद्दिनावधि ॥ १६ ॥
 प्राशुकशर्कराकुम्भं दद्याद्विप्राय धीमते । ब्राह्मणान्भोजयेच्छतया सर्पिष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ १७ ॥
 गायत्रीदशसाहस्रं त्र्यम्बकन्तु तथा जपेत् । होमयेत्तद्दर्शनेन तद्दर्शनेन भोजयेत् ॥ १८ ॥
 एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्माधनाशनम् । नाद्यो व्याधयस्तरस्य न च ज्वरभयं भवेत् ॥ १९ ॥

पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येधन्ते सम्पदोऽन्वहम् । सप्तपञ्चाशदब्दे तु रिष्टं नाम्नोति मानवः ॥ २० ॥
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् । ध्याधिप्रस्तो भवेन्नित्यं सुखं नाम्नोत्यहर्निशम् ॥ २१ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्यात्सत्यं सत्यं न संशयः । खनागमितवर्षान्तमायुः स्यात्कृतनिष्कृतेः ॥ २२ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ २३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायसप्तविंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९३३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीद्विश्यो महाभागो ह्यंघ्रदेशे खगोत्तम ॥ १ ॥
 क्रयविक्रयकर्ता च राजमान्यः प्रतापवान् । धनवाहनमोगाढ्यो यशस्वी सर्वधर्मवित् ॥ २ ॥
 कृतवान्पुण्यतीर्थेषु स्नानं दानं च शक्तितः । अथो भाविवलत्सूत कृतवानुग्रपातरुम् ॥ ३ ॥
 विवाहादिषु यज्ञेषु दानेषु च्छलभावतः । विघ्नं तु कृतवान्सूत - घोरं पापमुपाजितम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिये काले प्राप्तस्तु यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तया ॥ ५ ॥
 भुक्त्वा पुण्यावशेषेण स जातो ब्राह्मणोऽधुना । पुण्ये गोदावरीतीरे सर्वदेवनमस्कृते ॥ ६ ॥
 मध्यस्वरूपो मतिमान् कृष्णवर्णः प्रतापवान् । नात्युच्चो न लघुः स्थूलो दक्षः सर्वक्रियासु च ॥ ७ ॥
 जनप्रियो बन्धुमित्रसंयुतोऽतिप्रियंवदः । पुण्यादिदं तया पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 विवाहविघ्नजात्पापात्पाक्कृतात्पुत्रवर्जितः । तस्य भार्या सुतन्वङ्गी पतिभक्तिपरायणा ॥ ९ ॥
 तथापि प्राग्भवे सूत कृतं यद्गर्भपातनम् । तस्मात्पापान्महाभाग स्थिरगर्भवशास्त्रिवह ॥ १० ॥
 बहुकाले व्यतीते तु न प्रसूतिर्न पातनम् । लग्नात्पञ्चमके यूने क्रूरग्रहविलोकिते ॥ ११ ॥
 स जातो ब्राह्मणः सूत चिन्ताक्लेशसमन्वितः । बाल्ये कौमारके चैव सुखी यूनि खगाधिप ॥ १२ ॥
 क्लेशभाग्भ्रातृदुःखेन युक्तोऽप्राप्तमनोरथः । देशेदेशे रटञ्जनुर्न सुखं लभते क्वचित् ॥ १३ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । रुद्रैकादशनीभिश्च रुद्रमेकादशात्मकम् ॥ १४ ॥
 पूजयेच्च महारुद्रं सर्वाङ्कामानिहाणुयात् । अथवा शृणुयाद्भक्त्या हरिवंशं विधानतः ॥ १५ ॥
 गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं जपेत् । महिने तु घृतं कुर्यान्मद्भक्तो मत्परायणः ॥ १६ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सर्विष्यात्मानमीक्षयेत् । एवं कृते महाभाग विधिवत्पापशोधने ॥ १७ ॥
 पुत्रवान् धनवर्षैश्च जायतेऽस्ती सुनिश्चयात् । पञ्चपष्टिमिते वर्षे रिष्टं नाम्नोति मानवः ॥ १८ ॥
 आयुस्तस्य तु वर्षाणामशीतिश्चतुरश्रम् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ १९ ॥
 अपुत्रः क्लेशभाक्स स्याद्दरिद्रो जन्मजन्मिने ॥ २० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायसप्तविंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९३४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव चार्जुदे देशे पादजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 कृषिवाणिज्यकर्ता च किञ्चिद्विदितसमन्वितः । राजसेवापरो धीरो मन्त्री शूरो महायशः ॥ २ ॥
 सन्धिविग्रहकर्ता च दाता भोक्ता प्रियंवदः । दत्तानि तेन दानानि प्रयागे गरुडाग्रजः ॥ ३ ॥
 गोभृशार्यासनान्नाश्वसनान्भरणानि च । प्रयागे मृगगे भानी सत्पानेषु विधानतः ॥ ४ ॥
 अथो भाविवलत्सूत कृतं यत्कर्म दारुणम् । ब्राह्मणी धर्पिता तेन कामाद्वै कश्यपात्मजः ॥ ५ ॥
 तत्पतिं घातयामास विपदानेन यततः । तद्रव्यं लुण्ठयामास कामलोभेन पाप्मना ॥ ६ ॥

ततो बहुतिथे काले प्रातस्तु यममन्दिरम् । भुक्त्वा पुण्यफलं पुण्यात्पापात्पापफलं तथा ॥ ७ ॥
 मुक्त्वा पुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये । कृष्णो गौरो मध्यरूपो वर्णोत्तरकुले नरः ॥ ८ ॥
 जन्मलग्नात्सुते शुक्रो मित्रस्ये भास्करे तथा । देवाहोस्तगतः पुत्रे दृष्टग्रहविलोकिते ॥ ९ ॥
 राजतेवापरो मन्त्री शूरो गाम्भीर्यसंयुतः । नात्युच्चो न लघुर्धरः कृशाङ्गः स्निग्धलोचनः ॥ १० ॥
 सेनापतिर्धनैर्धान्यैर्भृत्यैश्चापि सुसंयुतः । बहुग्रामाधिपो राजप्रियो वाहनसंयुतः ॥ ११ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी खड्गजीवनतस्परः । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ १२ ॥
 चिन्ताक्लेशसमायुक्तस्तयाऽप्राप्तमनोरथः । बाल्ये पित्रोः सुखैर्युक्तः कैशोर्च्यं तत्सुखोऽजितः ॥ १३ ॥
 गतागतधनैर्युक्तस्तयाऽऽदमितवत्तरात् । सुखदुःखसमाक्रान्तो रिपुभीत्य विशङ्कितः ॥ १४ ॥
 प्राग्भवे ब्राह्मणीसङ्गात्तथा तत्पतिशतनात् । स्ववंशच्छेदको दूनं जातपुत्रविनाशकः ॥ १५ ॥
 अशो देवमहो देवमिति चिन्तापरोऽनिशम् । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं शृणु त्वथ ॥ १६ ॥
 पञ्चमात्रेण कर्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्यमयः । ब्राह्मणी च तथा सोमस्तथा नारायणस्तथा ॥ १७ ॥
 पौडशैरुपचारिस्तु पूजापित्वा विधानतः । ब्राह्मणेभ्यः प्रदेया वै पञ्च गावस्तथा दिशोत् ॥ १८ ॥
 गायत्रीमण्डसाहस्रं त्र्यम्बकस्तु तथा जपेत् । सोममन्त्रं तथा जप्त्वा तद्देशांशेन होमयेत् ॥ १९ ॥
 पार्यैवानां तथा लक्षं शिवानां पूजनं चरेत् । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सर्पिण्यात्मानमीक्षयेत् ॥ २० ॥
 एवं कृतविधेः सूतं पूर्वंजन्माघनाशनम् । न पुत्रमरणं तस्य न रोगभयमेव च ॥ २१ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्धया च ह्येधन्ते सम्पदोऽस्य तु । सप्तविंशो तथा वर्षे रिष्टं नैव प्रपद्यते ॥ २२ ॥
 आयुस्तस्य त्रिसप्तसहस्रं तथा चाकृतनिष्कृतेः । रिष्टेनैव विनाशः स्यात्सत्यं सत्यं न संशयः ॥ २३ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूतं तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ २४ ॥
 ॥ इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चत्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९२९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सांपात्रिकाणां यो वित्तभागाद्भ्यधिकं धनम् । पुरा जग्राह दन्तोत्यकीलितोद्विजते सुत ॥ १ ॥
 नौतिशास्त्रोपनिर्णीतव्यवहारपरिच्युतः । दन्तपुष्पाढको नाम तं चाधेत सुखामयः ॥ २ ॥
 स गुच्छेदुदधेः कूलं सोमपर्वणि च द्विजः । तत्र स्नात्वा च विधिवत्सन्तर्प्यं पितृदेवताः ॥ ३ ॥
 त्र्यम्बुर्च्यं विधिना विप्रांस्तेभ्यो दद्याद्विधानतः । फलान्युच्चावचाप्यन्तः स्मरन् विष्णु शिवं च मामुष्ट ॥ ४ ॥
 प्रत्येकं शतशो वापि वित्तव्याधिवलेच्छया । क्रमुकांशोदखर्जूरनारिकेलिकादिकानि च ॥ ५ ॥
 एलामरिचमुख्यानि खेदधैर्यानि यानि च । तथाऽन्यद्जनधान्यादि श्रद्धया परयाऽन्वितः ॥ ६ ॥
 शिवस्यायतने विष्णोर्मम वापि मृद्देशि वा । कुर्याच्च विधिना सन्पद् निजपापापनुत्तये ॥ ७ ॥
 एवं कृतविधिः सूत मुच्यते सुखरोगतः ॥ ८ ॥

॥ इति श्रीवृद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्त्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

त्रिदणामप्रकाशयानां मर्मणां यः प्रकाशकः । विद्वेषणाच्च पैशुन्यास्ताधूनामकृतागसाम् ॥ १ ॥
 शोषिरस्तं प्रवाधेत वदनव्याधिरुल्लवणः । माघमासे चतुर्दश्यां शुक्लार्यां नियतः शुचिः ॥ २ ॥
 शिवस्यायतने कुर्याज्जपहोमादिसत्कियाम् । ते गामिति च मन्त्रेण मर्माणीति च मन्त्रतः ॥ ३ ॥
 गव्येन सर्पिषा हुत्वा शतमष्टोत्तरं ततः । निषेध देवताभ्यां तां जपहोमादिसत्कियाम् ॥ ४ ॥
 सुखामयी पुरः स्थित्वा तथा च विहिताञ्जलिः ॥ ५ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया शोषिरो व्याधिः सम्प्राप्तो मुखदूषणः । स मे नश्यतु विश्वेशी युवयोश्च प्रसादतः” ॥ ६ ॥
 एवमुक्त्वा तयोरग्रे दण्डवत्प्रणमैद्भुवि । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्सर्विष्यात्मानमीक्षयेत् ॥ ७ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

परैरकृतदोषाणां महतां यः प्रकाशकः । दन्तरक्तं स्रवेत्तस्य मुखदौर्गन्ध्यकारकम् ॥ १ ॥
 कुर्यात्प्रतिकृतिं सम्यगादिष्टां देववेदिना । भोजयेच्च शतं विप्रान्सर्वोपस्करकेण च ॥ २ ॥
 अभ्यर्च्य विधिवत्तांस्तु पुरः स्थित्वेति कीर्तयेत् ॥ ३ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया मूढभावेन दौरात्म्यादसतां स्तुतेः । सतां गुणवतां दोषाः संसत्स्वपि पुरस्कृताः ॥ ४ ॥
 मया प्राप्तो महारोगो मुखदन्तक्षताभिधः । सम्प्रणश्यतु युष्मार्कं प्रसादाद्दो नमाम्यहम् ” ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टात्रिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

भेपजस्यापहर्ता यः शिरोरोगी भवेत्तु सः । पलमात्रेण कर्तव्यं सूर्यविम्बं हिरण्मयम् ॥ १ ॥
 सम्पूज्य विधिवद्भक्त्या देवज्ञाय निवेदयेत् ॥ २ ॥

मन्त्रः ।

“यन्मया भेपजं ब्रह्मन् हरता पूर्वजन्मनि । सूर्यापराधजं पापं सूर्यावर्तगदाह्वयम् ॥ ३ ॥
 तद्विनाशाय तद्विम्बं सौवर्णं प्रददेऽत्र ते । सूर्यापराधतो व्याधिदंनिनानेन नश्यतु ” ॥ ४ ॥
 एवमुक्त्वा ततो दद्याद्ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः । सर्पिष्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवन्धुभिः ॥ ५ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनचत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९३९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

अनिच्छया प्रमादेन प्राणिनेत्रोपघातजः । गम्भीरो जायते व्याधिरव्यथो नेत्रनाशकः ॥ १ ॥
 सुवर्णद्वयमात्रेण विष्णुमूर्तिं च निर्मिताम् । दद्याद्देदविधिज्ञाय नेत्ररोगप्रशान्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

हंसहन्तुश्च पक्षीन्द्र श्वेतकुष्ठं प्रसर्पति । तेन यत्नेन कर्तव्यो राजतो हंस उत्तमः ॥ १ ॥
 त्रिंशत्पलमितः राम्यकूपजितो ब्रह्मदैवतः । दद्यात्तं च विधिज्ञाय श्वेतकुष्ठस्य शान्तये ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकचत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

श्वेतवस्त्रापहर्ता च श्वेतमण्डलवान् भवेत् । राजतं च रथं दद्यात्पलपोडगसम्मितम् ॥ १ ॥
 श्वेतमण्डलनाशाय देवज्ञाय कुटुम्बिने ॥ २ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विचत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्राग्भवे कांस्यहारी यः पुरुषोऽप्यत्र जन्मनि । पुण्डरीकारूपकुप्रेन पीडयते बहुपीडया ॥ १॥
 स हि दद्याद्विधानेन स्थूलं वै कांस्यभाजनम् । द्विपञ्चाशत्फलमितं पुण्डरीकस्य शान्तये ॥ २॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ताम्बूलानि बहून्येव वैष्णवेभ्यः प्रदापयेत् । विष्णुप्रीत्यै खगश्रेष्ठ श्वेतकुप्यस्य शान्तये ॥ १ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिंशत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४४ ॥

अरुण उवाच ।

आधिव्याधिर्महादुःखं येन येन च कर्मणा । तत्सर्वं विस्तराद् ब्रूहि देवानामग्रणीर्मम ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधुसङ्गसमायुक्तो देवब्राह्मणपूजकः । मन्यते सर्वदा सम्भग्यैः कैरादेशकारिभिः ॥ २ ॥
 तदाऽन्यो गीतकीर्तिश्च सततं राजपूजितः । यत्किञ्चिद् दृश्यते बह्विर्यत्प्रोक्तमिव जायते ॥ ३ ॥
 नानादुःखसमायुक्ता दृश्यन्ते विविधा रुजः । क्षात्रवंशसमुद्भूतः स्वप्रामाद्यधिपो भवेत् ॥ ४ ॥
 न लभ्यते क्वचिद्दासं क्षत्रियो धर्मसाधनैः । ग्रामः प्रज्वलितस्तस्य ज्वलिता बालगोमुताः ॥ ५ ॥
 तस्यापि ज्वलनाद्दोरान्नरकं प्राप्य दारुणम् । किञ्चित्कालक्रमेणैव भुवि स प्राप्स्यति क्रमात् ॥ ६ ॥
 सुक्तशेषावसाने तु भुवि जातो विहङ्गमः । त्रिषु जन्मस्वपुत्रः स कुष्ठभागव्रणवान्सदा ॥ ७ ॥
 चतुर्थे काकवन्ध्याया मृतापत्यं भविष्यति । पञ्चमे जनुपि प्राप्ते जायते विकृतिः प्रजा ॥ ८ ॥
 ज्वलिताग्निरेदं चिह्नं मन्दाग्निस्तस्य जायते । शोथमन्दाग्निशूलादि कुष्ठं गोवधतो भवेत् ॥ ९ ॥
 बातोऽग्निना च जायेत नानाबाधुविधायकः । शिशूनां तस्य जायन्ते ह्यतीसारादिकां गदाः ॥ १० ॥
 जायते यौवने पुत्रः परं पुत्रो न दृश्यते । मातुलान्याः स्वगोत्राणां पतिताचारवर्तेनम् ॥ ११ ॥

अरुण उवाच ।

एवं च कर्मणां तेषां निष्कृतिं चाञ्जसा प्रभो । समस्तपापशान्त्यर्थं ब्रूहि विस्तरतो मम ॥ १२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

साधु पृष्टं महाबाहो प्रश्नो लोके हि दुर्लभः । तेन तेन त्वियं कार्या निष्कृतियाऽधुनोच्यते ॥ १३ ॥
 हिरण्यां प्रददेद्वेनुं वत्सं तं च तुरीयकम् । श्रवणं हरिवंशस्य पुस्तकं वा दिजन्मने ॥ १४ ॥
 पूर्वकर्मविनाशाय पूजयेच्च यथाविधि । भोजयेच्च शतं विप्रान्नानान्नरसपापसैः ॥ १५ ॥
 एवं यः कुरुते वत्स धर्म्यं कर्म स सिद्धयति । न करोति यदा मोहान्न सिद्धयन्ति तदाशयाः ॥ १६ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय. पञ्चत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १२४५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । देशे प्रयागसंज्ञे तु ब्राह्मणो धर्मवित्तमः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि गोभून्पश्वासनानि च । प्रयागे मृगगे भानी ब्राह्मणेभ्यः स्वशक्तितः ॥ २ ॥
 अयो भाविबलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । अर्थलुब्धेन मनसा मारितः स्वसहोदरः ॥ ३ ॥
 ततो बहुत्विये काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ४ ॥
 काश्यां जातो दिजश्रेष्ठो मेघे लग्ने खगाधिप । लग्नात्पञ्चमभावस्ये दुष्टखेटैर्विडोकिते ॥ ५ ॥

स मध्यरूपो मतिमान्किञ्चिद्वापापसंयुतः । नात्युच्चो नातिदीर्घश्च गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
 पुण्यादिदं तथा, पापाहोभी पापरतः क्वचित् । प्राग्भवे मातृद्वन्द्वनात्तथा तद्रव्यहारणात् ॥ ७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन गृहवत्सोऽत्र जन्मनि । स स्वकर्मविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं च कारयेत् ॥ ८ ॥
 पलेन तु सुवर्णेन धेनुं कुर्याद्विरण्मयीम् । गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य विधिज्ञाय प्रदापयेत् ॥ ९ ॥
 भूमिदानं ततः कुर्याद्विश्वेदांगपारगे । वल्लैकविधिना स्नायाद् गृहं दत्त्वा द्विजातये ॥ १० ॥
 शतं च भोजयेद्विभान् गां दद्यात्स पयस्विनीम् । एवं यः कुरुते पक्षिस्तस्य पापं व्यपोहति ॥ ११ ॥
 जीवत्पुत्रैः सुदीर्घायुः पितृभक्तिपरायणः । कुसप्ततिमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृते त्विह ॥ १२ ॥
 प्रायश्चित्तेऽकृते सूत मुनिभूतमितेऽब्देक । रिष्टेनैव विनाशः स्याद् ध्रुवं चाकृतनिष्कृतेः ॥ १३ ॥

इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्चत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीत्क्षत्री महाभाग प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तो राजमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगगे स्वी ॥ २ ॥
 सुवर्णाभरणानाञ्च गोशय्यावसनानि च । अयो भाविवलात्सुतं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 अमात्प्रतामदेनैव राजाऽनेनापमानितः । पुत्रैः सार्धं मत्तं कृत्वा स राजा विनिपातितः ॥ ४ ॥
 विशेषेण प्रपञ्चेन घोरं पापमुपाजितम् । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ५ ॥
 पुण्यापापफलं भुक्त्वा स जातोऽत्रापि बाहुजः । वृषे लग्ने सुतस्थाने क्रूरग्रहविलोकिते ॥ ६ ॥
 क्रूरयुक्ते च पक्षिन्द्र वाराणस्यां प्रतापवान् । स तु मध्यमरूपाद्वयो धनवान् भ्रातृसंयुतः ॥ ७ ॥
 नात्युच्चो न लघुः स्थूलो गौरवर्णोऽतियुद्धिमान् । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 चिन्ताह्वेशसमायुक्तस्तथाऽप्राप्तमनोरथः । प्राग्जावताज्जात्पापात्सन्तानसुखवर्जितः ॥ ९ ॥
 क्षयरोगान्वितो दुःखी धीरोऽपि धनवानपि । लक्षणैरेभिराढस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १० ॥
 निष्कत्रयं सुवर्णस्य दशनिष्कं च राजतम् । देयं यत्नाह्विजातिभ्यस्तस्य पापं विनश्यति ॥ ११ ॥
 वल्लैकविधिना स्नायान्महारुद्रजपादिकम् । कारयेद्दोमयेद्भक्त्या शतं विप्रांश्च भोजयेत् ॥ १२ ॥
 प्रदद्याद्दक्षिणां तेभ्यो गां दद्यात्स पयस्विनीम् । य एवं कुरुते तार्क्ष्य सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ १३ ॥
 सूतं च लभते तत्र गुणयुक्तं चिरायुषम् । नैवं करोति यो मोहाहोभाद्वा पापशोधनम् ॥ १४ ॥
 अपुत्रो रोगमाह नित्यं पञ्चाशत्सतवत्सरे । रिष्टेनैव विनाशः स्याद्दुःखी स्याज्जन्मजन्मनि ॥ १५ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुस्त्रिसप्तत्यब्दसम्मितम् ॥ १६ ॥

॥ इति श्रीबृहत्सूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तचत्वारिंशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९४७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव वैश्यो धनवान् प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तः कृपिवाणिज्यतत्परः । प्रयागे मृगगे भानौ स्नानं दानं च शक्तितः ॥ २ ॥
 कृतवान् स व्यतीते तु किञ्चित्काले स्वगोत्तम । कृतवान् दारुणं कर्म जघान द्विजवालकम् ॥ ३ ॥
 ययोवर्षाणि चत्वारि सप्त मासा दिनत्रयम् । लीभमोहवशाद्भक्त्या कृता जग्राह भूषणम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुतिथे काले स गतो यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ५ ॥
 जातो वाराणसीक्षेत्रे वैश्यो धनसमन्वितः । स तु मध्यमरूपाद्वयो गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ६ ॥

श्लेष्मलोऽप्यनिलव्याधिसंयुतो बुद्धिमान् खग । जातोऽत्र मिथुने लग्ने लग्नीत्यश्वमसतमे ॥ ७ ॥
 कर्मस्थाने क्रूरखेटदृष्टे वायु सुसंयुते । पितृमातृसुखैर्युक्तो भ्रातृबन्धुसुहृद्युतः ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । विप्रपुत्रवधात्पापात्प्राग्भवे कश्यपात्मज ॥ ९ ॥
 तद्रव्यहरणात्सूत मृतवत्सोऽत्र जन्मनि । चिन्ताक्लेशसमायुक्तस्तथाऽप्राप्तमनोरथः ॥ १० ॥
 लक्ष्मणैरेभिराद्वयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । महारुद्रजपं कुर्याद्वायव्यां त्र्यम्बकं तथा ॥ ११ ॥
 श्रवणं हरिवंशस्य कुर्यात्पुष्करिणीं ततः । प्रतिष्ठाप्य विधानेन होमयेत्तद्दशांशतः ॥ १२ ॥
 हेमनिष्कचतुष्कं तु दद्याद्देवदिविटे खग । शतं च भोजयेद्दिप्रान् गां दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १३ ॥
 एवं कृत्वा खगाधीश स्वस्य पापं व्यपोहति । लभते च मुतास्तादृश्यं सुखं प्राप्नोति वाञ्छितम् ॥ १४ ॥
 खनागमितवर्षान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् । नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ १५ ॥
 खभूतमितवर्षे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १६ ॥

इति श्रीद्वन्द्वसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अन्वयापोऽष्टवर्षांशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९४८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वसूत पादजः सूत प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तो गवां पालनतत्परः । कृषिवाणिज्यकर्ता च किञ्चिद्विजसमन्वितः ॥ २ ॥
 प्रयागे मृगगे भानी स्नानं दानं च शक्तितः । कृतवान् भाविनोऽर्थस्य वैभवात्कर्म दारुणम् ॥ ३ ॥
 कृतवान् पक्षिराजेन्द्र गवा घातकरो भवेत् । सन्ध्याकाले तु सम्प्राप्ते स्वागतं गोघनं गृहे ॥ ४ ॥
 गावस्ता आश्रमं प्राप्ता एका कण्ठे बन्धव ह । खुराग्रैश्चूर्णिते पादे स्वपादेनाहनत्तदा ॥ ५ ॥
 रोपयुक्तेन मनसा भृशमापीडिता खग । मुमलेन तु पक्षीन्द्र पुनरेवापि सा हता ॥ ६ ॥
 तत्काले सा मृता गौश्च पापमुग्रमुपांजितम् । ततो बहुतिये काले प्राप्य धर्मपुरं नरः ॥ ७ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं मुक्त्वा पापात्पापफलं तथा । भुज्ज्वा पुण्यावशेषेण स जातोऽत्रापि पादजः ॥ ८ ॥
 वाराणस्यां महाक्षेत्रे पुण्ये शम्भुसमाश्रिते । कर्कलक्ष्मे मुतस्थाने दुष्टखेटावलीकिते ॥ ९ ॥
 स मध्यरूपो मतिमान्पितृमातृसुखान्वितः । गौरीं घनसमायुक्तो भृत्यवाहनसंयुतः ॥ १० ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । पूर्वं गोघातजात्यापान्मृतापत्योऽत्र जन्मनि ॥ ११ ॥
 चिन्ताक्लेशसमायुक्तस्तथाऽप्राप्तमनोरथः । लक्ष्मणैरेभिराद्वयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १२ ॥
 चतुर्निष्कसुवर्णेन धेनुं वै कारयेद्दृढदाम् । तुर्यांशवत्ससंयुक्ता बल्लालंकारभूषिताम् ॥ १३ ॥
 दद्याद्देवदिविज्ञाय दरिद्राय कुडुम्बिने । बल्लैकविधिना स्नायाद्देवोक्तविधिकाम्यया ॥ १४ ॥
 शतं च भोजयेद्दिप्रान् गा दद्यात्स पयस्विनीम् । य एवं कुरुते वरत तस्य पापं व्यपोहति ॥ १५ ॥

इति श्रीद्वन्द्वसूर्यारणसवादे कर्मविपाके अन्वया एकोनपचाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९४९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । ब्राह्मणोऽभूत्खगश्चेष्ट प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तो देवद्विजपरायणः । प्रयागे मृगगे भानी स्नानं दानं च शक्तितः ॥ २ ॥
 कृतवान् भाविनोऽर्थस्य वै बलात्कर्म दारुणम् । कृतवान्पक्षिशार्दूलं तापसो गृहमागतः ॥ ३ ॥
 जितेन्द्रियोऽपि सधनो धनं तस्मै समर्पितम् । तीर्थावगाहनान्ते च ह्यागतः पुनराश्रमम् ॥ ४ ॥
 धनं च प्राथितं तेन न च तत्संप्रदापितम् । चौरिण तद्भूतं सर्वं तस्याग्रे भाषितं तदा ॥ ५ ॥

विश्वासतो गतो योगी शापं दत्त्वा सुदुःसहम् । वंशच्छेदो भवेच्छीघ्रं न पुनर्जावते मिश्रुः ॥ ६ ॥
 दिनान्तरे च संप्राप्तो मम पुत्रग्रहं प्रति । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ७ ॥
 काश्यां जातो महाभागो ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् । सिंहलग्रे सुतस्थाने दुष्टखेटेः समन्विते ॥ ८ ॥
 स तु मध्यमरूपाढ्यो गौरवर्णः प्रतापवान् । धनवाहनभोगाढ्यो दासीदासजनान्वितः ॥ ९ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । प्राग्भवे तापसधनहरणोद्भवपापतः ॥ १० ॥
 तच्छापात्पतगश्रेष्ठ मृतपुत्रोऽत्र जन्मनि । लक्षणैरैभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ११ ॥
 निष्कद्रयं सुवर्णं च दत्त्वा वेदांगपारगे । ताम्रं शतपलं दद्यात्कमण्डलुनिमित्तकम् ॥ १२ ॥
 सुखैकविधिना स्नायाद्दुष्टैकादशकं जपेत् । धेनुं दद्याद्विधिज्ञाय सवत्सां च पयस्विनीम् ॥ १३ ॥
 शतं च भोजयेद्विप्राञ्छत्तया पञ्चाशदेव वा । एवं कृत्वा खगश्रेष्ठ सन्तानं लभते ध्रुवम् ॥ १४ ॥
 जीवत्पुत्रः सुदीर्घायुः पितृभक्तं गुणान्वितम् । त्रिसप्ततिमितान्दायुः स्यादेव विनतात्मज ॥ १५ ॥
 रिष्टेन पष्टिवर्षं तु नश्यत्यकृतनिष्कृतिः ॥ १६ ॥

इति श्रीमृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीद्बाहुजवंशीयः प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तः कृपिवाणिज्यतत्परः । दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगगे रवी ॥ २ ॥
 गोभृशय्यासनाद्यन्नवसनाभरणानि च । अथो भाविवलत्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 भगिनीपतिघातार्यं चकारासी सुदुष्करम् । दन्तोच्छिष्टेन दोषेण पापाणेनाहनत्पुरा ॥ ४ ॥
 ज्ञात्वा मृत्युवशं प्राप्तमात्मघातं चकार ह । स गत्वा धर्मसदनं भुक्त्वा पुण्यफलं तदा ॥ ५ ॥
 पापात्पापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । काश्यां जातो महाभागो बाहुजोऽतिप्रतापवान् ॥ ६ ॥
 कन्यालग्ने सुतस्थाने दुष्टखेटसमन्विते । स तु मध्यमरूपाढ्यो धनवाहनभोगयुक् ॥ ७ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । मनोदुःखैः समायुक्तस्तथाऽप्राप्तमनोरथः ॥ ८ ॥
 प्राग्भवे चात्मघाताच्च भगिनीपतिघातजात् । पापादन्न खगश्रेष्ठ मृतवत्सोऽपि दुर्मनाः ॥ ९ ॥
 लक्षणैरैभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । गर्भो न वर्धते तस्य जीवन्वा म्रियते पुनः ॥ १० ॥
 तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्राजापत्यानि वै दश । श्रवणं हरिवंशस्य महारुद्रजपादिकम् ॥ ११ ॥
 ब्राह्मणोद्वाहनं कुर्यात्कन्यादानेन शुद्धयति । शतं च भोजयेद्विप्राञ्च दद्याद्गां सुपयस्विनीम् ॥ १२ ॥
 एवं कृत्वा खगाधीश पुत्रं प्राप्नोति वाञ्छितम् । पितृभक्तं गुणाढ्यञ्च जीवंतं शतवत्सरात् ॥ १३ ॥
 अकृत्वा तु खगश्रेष्ठ विधिना पापशोधनम् । रिष्टेनैव विनाशः स्यात्पञ्चाशन्मितवत्सरे ॥ १४ ॥
 इति श्रीमृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः एकपञ्चाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् ।
 चमूव पतगश्रेष्ठ प्रयागे शुभदेशके । वैश्यो धनसमृद्धस्तु भृत्यवाहनसंयुतः ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । प्रयागे मृगगे भानौ गोभृशय्यासनानि च ॥ २ ॥
 अथो भाविवलत्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । चौरैः सह मिलित्वा तु द्विजगोहरणं कृतम् ॥ ३ ॥
 नवमसृत्तिकालाच्च वासरे, चोर्नविशके । वनमध्यगता गाव आहारार्थं च काश्यपे ॥ ४ ॥

निर्गतो वनमध्ये च स च गोहरणं चरेत् । स्तनपानवियोगेन तस्यां वत्सो मृतस्तदा ॥ ९ ॥
 गवां वत्सवियोगेन महत्पापमुपाजितम् । ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् ॥ १० ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । काश्यां जातो बणिकश्रेष्ठस्तुलालम्ने सुते त्वगौ ॥ ११ ॥
 स तु मध्यमरूपादृचो गौरवर्णः प्रतापवान् । पितृमातृसुतैर्युक्तो भ्रातृवन्पुंसमन्वितः ॥ १२ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभयुक्तोऽल्पधर्मकृत् । गवां वत्सवियोगाख्यपापात्प्राग्भवजातस्तु ॥ १३ ॥
 मृतवत्सो रोगयुक्तः क्लेशभागधनवानपि । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १४ ॥
 पलेन तु ध्रुवणेन धेनुं कुर्याद्विरण्मयीम् । चतुर्थीशेन वत्सं वै कृत्वाऽलङ्कारभूषणैः ॥ १५ ॥
 ब्राह्मणोद्गाहनं कुर्याद्विद्वैकादशकं जपेत् । पर्यस्विनीं च गां दद्यात्पश्चाद्द्विजभोजनम् ॥ १६ ॥
 वस्त्रैकविधिना स्नानं यथोक्तविधिना चरेत् । एवं कृत्वा खगश्रेष्ठ सन्तानं लभते ध्रुवम् ॥ १७ ॥
 जीवत्पुत्रः स दीर्घायुः सुखसन्तानवान् भवेत् । खवेदमितके वर्षे रिष्टं नामोति तस्य तु ॥ १८ ॥
 त्रिसप्ततिमितायुः स्यात् कृते पापविशोधने । रिष्टेनैव विनाशः स्यादकृते पापशोधने ॥ १९ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्याद् दुःखी स्याज्जन्मजन्मनि ॥ २० ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विपञ्चाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीत्प्रयागदेशे तु पादजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगगे रवी । ब्रह्मभूषणशय्यान्नसुवर्णाभरणानि च ॥ २ ॥
 अथो भाविवलात्सुत पत्नीं हत्वा स गर्भिणीम् । स्त्रीहृत्येया महापापं घोरमाप विमूढधीः ॥ ३ ॥
 भ्रूणहत्याभिधं पापं कृतं कर्मातिदारुणम् । भार्याद्वयं पूर्वभवे ह्यभवत्ताम्यवर्जितम् ॥ ४ ॥
 तयोर्विरोधादेकां तु सोऽवधीद्वि सुगर्भिणीम् । अकृपां च कनिष्ठायां ज्येष्ठां च कृपयाऽन्विता ॥ ५ ॥
 कृपावत्या कृतं कूटं कनिष्ठा चैव धातिता । गर्भयुक्ता च सा नारी सहसा मरणं गता ॥ ६ ॥
 ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ७ ॥
 काश्यां जातो महाभाग पादजो धर्मकर्मवित् । लम्ने वृश्चिकसन्ने तु सुतभावे त्वगौ विधी ॥ ८ ॥
 स तु मध्यमरूपादृचः पितृमातृसुखोज्जितः । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ९ ॥
 चिन्तक्लेशतमायुक्तो बाल्ये पित्रोः सुखोज्जितः । प्राग्भवे गर्भिणीघातपातकान्नास्ति तत्सुतः ॥ १० ॥
 मृतवत्सोऽप्य जनुपि दुःखभागधनवानपि । लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ ११ ॥
 वस्त्रैकविधिना स्नानं महारुद्रजपादिकम् । श्रवणं हरिवंशस्य कुर्याद्धेनुं हिरण्मयीम् ॥ १२ ॥
 पलमात्रं प्रदद्याच्च विधिज्ञाप खगाधिप । शतं च भोजयेद्विमान् गां दद्याच्च पर्यस्विनीम् ॥ १३ ॥
 एवं कृत्वा पाक्षिराज पुत्रं च लभते ध्रुवम् । जीवत्पुत्रः स दीर्घायुः पितृभक्तो गुणान्वितः ॥ १४ ॥
 कुत्सप्ततिमितायुः स्यात्सुखी भवति मानवः । नैवं करोति यो मोहाहोभादा पापशोधनम् ॥ १५ ॥
 खमृतामितवर्षं तु रिष्टेनैव विनश्यति । प्रायश्चित्ते कृते सूत रिष्टं नामोति निश्चितम् ॥ १६ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्विपञ्चाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव ब्राह्मणो विद्वान् प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धनधान्यसमायुक्तो ज्ञानवान् धर्मकर्मवित् । दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगगे रवी ॥ २ ॥

पर्वस्वापि च विप्रेभ्यः स्वर्णाञ्जवसनानि च । अयो भाविबलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणी विधवाप्येका वसन्ती प्रतिवेशके । वृद्धा तस्यास्तु गौरिका हता तेन तु मानद ॥ ४ ॥
 अपमृता च पुष्टाङ्गी एकाऽन्या नैव विद्यते । तस्या धेनोर्वियोगेन मृता शोकप्रपीडिता ॥ ५ ॥
 ततो बहुतिये काले प्राप्तस्तु यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ६ ॥
 वाराणसीमहाक्षेत्रे धनुर्लंघ्रे सुते त्वगौ । ब्राह्मणो मध्यरूपाढ्यो नात्युच्चो न लघुर्गुणी ॥ ७ ॥
 धनवाहनभोगाढ्यो गौरवर्णः प्रतापवान् । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
 चिन्ताक्लेशसमायुक्तो हरणात्तत्र गौरिह । मृतवत्सोऽग्निमान्धारुण्युक्तोऽभूत्स्वगेश्वर ॥ ९ ॥
 जातमात्रास्तु नश्यन्ति द्वित्रिमासगतास्तथा ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

वृथा गृहं धनं धान्यं पुत्रजन्म विनाऽखिलम् । प्रायश्चित्तं कथं देव येन पुत्रः प्रजायते ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्राजापत्यानि वै दश । वस्त्रैकविधिना स्नायाद्द्वैकादशकं जपेत् ॥ १२ ॥
 सद्गुग्धां चैव गां दद्यात् पश्चाद्विजभोजनम् । एवं कृते तु पक्षीन्द्र पुत्रवान् धनवान् भवेत् ॥ १३ ॥
 जीवत्पुत्रः सुदीर्घायुरशीतिमितवत्सरम् । अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते यथोदिते ॥ १४ ॥
 रिष्टेन निधनं याति पश्चादग्निमतवत्सरे ॥ १५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके षष्ठाध्यायश्चतुःपञ्चाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीत्क्षत्री महाबाहो प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्तः कृपिवाणिज्यतत्परः । प्रयागे मृगगे भानी गोशय्यावसनानि च ॥ २ ॥
 दत्तवान् ब्राह्मणेभ्यश्च ह्यन्नदानं स्वशक्तितः । ततो भाविबलात्सूत मृगां हत्वा तु गर्भिणीम् ॥ ३ ॥
 कान्तया प्रेरितस्तेन ह्यामिपार्थं च काश्यपे । स्त्रिया च प्रेयमाणेन ह्यामिपार्थं धृता संती ॥ ४ ॥
 सगर्भा च सुपुष्टाङ्गी द्वौ गर्भावुदरे स्थितौ । शरं मुमोच रोपेण बाणो लग्नश्च तत्क्षणात् ॥ ५ ॥
 शरीरे भिद्यमाने च सहसा मरणं गता । ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । काश्या जातो महाक्षेत्रे मृगलग्ने च बाहुजः ॥ ७ ॥
 लग्नात्पञ्चमभावे च सप्तमे क्रूरखेटकैः । विलोकिते गौरकृष्णो मध्यरूपः प्रतापवान् ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । प्राग्भवे गर्भिणीघातात्तस्या मांसस्य भक्षणात् ॥ ९ ॥
 तद्रस्तमक्षणात्पापात्म जातो गर्भनाशयुक् । तस्य भार्यायाश्च बहु गर्भनाशस्ततोऽण्डज ॥ १० ॥
 तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं च कारयेत् । निष्कत्रयसुवर्णेन वायुं कृत्वा तु दापयेत् ॥ ११ ॥
 विधिज्ञाय सुवर्णेन पलमात्रेण काश्यपे । मृगां कृत्वा शिशुयुतां दद्याद्देदाङ्गपारगे ॥ १२ ॥
 वस्त्रैकविधिना स्नायाद्द्वैकादशकं जपेत् । श्रवणं हरिवंशस्य विप्रोद्वाहं च कारयेत् ॥ १३ ॥
 शतं च भोजयोद्विप्रान् प्राग्गां दद्यात्पयस्विनीम् । य एवं कुरुते कर्म तस्य पापं व्यपोहति ॥ १४ ॥
 लभते स मुतांस्तार्क्ष्यं निरामयसुरूपिणः । त्रिसप्ततिमितान्दायुः प्रायश्चित्ते कृतेऽयुना ॥ १५ ॥
 मुनिवैदमितान्दे तु रिष्टेन निधनं व्रजेत् ॥ १६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके षष्ठाध्यायः पञ्चपञ्चाशदुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९५५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैतये महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । प्रयागे देशके पुण्ये वैश्यो धनसमन्वितः ॥ १ ॥
 वभूव कृपिवाणिज्यचहुगोपालने रतः । दत्तवान् मृगगे भानौ प्रयागे गरुडाग्रज ॥ २ ॥
 अन्नदानं हि विप्रैर्भ्यो गीर्णय्यावसनानि च । अथो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदुष्करम् ॥ ३ ॥
 रोषयुक्तेन मनसा वृषभस्तेन मारितः । गावश्चापि सगर्भोश्च पालितो वृषभस्तदा ॥ ४ ॥
 पापाणेन हतस्तत्र वृषभो निघनं गतः । स तेन कर्मणा युक्तः प्राप्नो धर्मपुरं प्रति ॥ ५ ॥
 पुण्यपापफलं मुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । काश्यां जातो वणिक्पुत्रः कुम्भलग्ने सुते ग्रहेः ॥ ६ ॥
 दृष्टैर्विलोकिते भृत्यधनवाहनसंयुतः । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ७ ॥
 प्राग्भवे वृषघाताच्च सन्तानं नैव पश्यति । तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं च कारयेत् ॥ ८ ॥
 वापीकृपतडागादि कुर्यात्पुष्करिणीं तथा । निष्कत्रयं सुवर्णस्य दत्त्वा वेदाङ्गपारगे ॥ ९ ॥
 वस्त्रैकविधिनो स्नायाद्द्वैकादशकं जपेत् । वृषभं दापयेत्तत्र सर्वोपस्करसंयुतम् ॥ १० ॥
 शतं च भोजयेद्विभान् गां दद्यात्स पयस्विनीम् । य एवं कुरुते सूत सन्तानं लभते ध्रुवम् ॥ ११ ॥
 जीवत्पुत्रः स दीर्घायुः सुखसौभाग्यवान् भवेत् । अशीत्यब्दाद्युरुगराञ्चौराञ्च सुतिरन्वया ॥ १२ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ठाशुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैतये महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव क्षत्रियो धीरः प्रयागे देशके शुभे ॥ १ ॥
 धनवाहनभोगाढ्यो राजमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि प्रयागे मृगगे रवी ॥ २ ॥
 गोभृशय्यासनास्त्राश्वसनाभरणानि च । अथो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 तद्गृहस्य समीपे तु ब्राह्मणी विधवाऽवसत् । स च कामवशात्तस्यामकरोद्भवभिवारकम् ॥ ४ ॥
 पश्चाद्वैवशात्तस्या गर्भो जातः खगाधिप । पञ्चमासात्मको गर्भो लोके प्राकट्यमाप वै ॥ ५ ॥
 औषधस्य प्रपञ्चेन गर्भपातं चकार ह । स्वभार्यायाः प्रपञ्चेन तेन गर्भस्तु पातितः ॥ ६ ॥
 स तेन कर्मणा युक्तः प्रातस्तु धनशासनम् । पुण्यपापफलं मुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ७ ॥
 काश्यां जातो सुखोद्भूतो मीनलग्ने खगाधिप । लग्नात्पञ्चमगे ध्रुवे सप्तमे क्रूरभावतः ॥ ८ ॥
 स तु मध्यमरूपाद्यो विद्वान् सर्वप्रियंवदः । धनी मानी महाप्राज्ञो गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ९ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । प्राग्भवे विधवायां तु व्यभिचारात्तु मानद् ॥ १० ॥
 तर्जनीपातजात्पापात्स गर्भं नैव पश्यति । त्रियन्ते बालकाः सर्वे वंशच्छेदः प्रजापते ॥ ११ ॥
 तस्य पापविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं च कारयेत् । ऋषेण हरिवंशस्य महारुद्रजपादिकम् ॥ १२ ॥
 ब्राह्मणोद्दानं चैव कुर्यात्पुष्करिणीं तथा । पलेन तु सुवर्गेन येषुं कुर्यात्स्वत्सकाम् ॥ १३ ॥
 दद्याद्देविधिजाय दरिद्राय कुटुम्बिने । शतं च भोजयेद्विभान् गां दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
 य एवं कुरुते तार्क्ष्य जीवत्पुत्रः प्रजापते । लभते स सुतान् सर्वान् सुखसौभाग्यदायकान् ॥ १५ ॥
 द्व्यशीतिमितवर्षाणि चायुस्तस्य प्रकीर्तितम् । खमूते वस्तरे रिष्टीतिश्चाकृतनिष्कृतेः ॥ १६ ॥
 इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तषष्ठाशुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैतये महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । देशे सिंहलसंज्ञे तु वैश्यो वाणिज्यतत्परः ॥ १ ॥

धनवान् राजमान्यश्च मतिमांकृपितत्परः । कृतानि तेन दानानि सर्वाण्यपि च भक्तितः ॥ २ ॥
 सुवर्णगोमहीवस्त्रशय्यान्नयसनानि च । अयो भाविबलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणो वेदपाठज्ञः सुशीलः पापवर्जितः । तस्य वृत्तिहरश्चैव द्वेषभावेन निर्दयः ॥ ४ ॥
 व्यापारी च मदान्धश्च पत्नीवचनसाधकः । स्त्रिया वाक्येन तस्यापि वृत्तिलोपं चकार ह ॥ ५ ॥
 स्त्रीणाश्चैव पितुः स्थाने द्वेषितो द्विज उत्तमः । ततो विप्रेण तस्यापि लोपितं वचनं तदा ॥ ६ ॥
 तेन द्वेषेण नारीणां भर्ता न प्रेषितस्तदा । रोपदुष्टेन मनसा ब्राह्मणश्चापमानितः ॥ ७ ॥
 ततो बहुतिथे फाले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र हिमालये ॥ ८ ॥
 खशप्रान्ते महाभाग गौरकृष्णः प्रतापवान् । लग्ने सप्तमके भूतः खेटैर्दुष्टैर्विलोकिते ॥ ९ ॥
 स तु मध्यमरूपाढ्यो नात्युच्चो न लघुर्घृणी । भ्रातृपुत्रकलत्रार्थैर्युक्तः पित्तानिली क्वचित् ॥ १० ॥
 धनैश्वर्यसुखैर्युक्तो देवद्विजपरायणः । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥
 रोगयुक्तो भ्रान्तमतिर्गतागतधनैर्युतः । स्ववंशवणिजां मध्ये श्रेष्ठोऽपि कलहाकुलः ॥ १२ ॥
 खभूतमितवर्णान्तरूपस्त्रीसुखभोगभाक् । लग्नात्सप्तमके खेटैर्दुष्टैश्चापि विलोकितः ॥ १३ ॥
 द्विधाविलोकिते चापि द्विधा स्त्रीपुत्रनाशनम् । त्रिभिविलोकिते चापि त्रिधा स्त्रीपुत्रनाशनम् ॥ १४ ॥
 स्वल्पसन्तानसुखभाक्स्वल्पस्त्रीसुखभागपि । विपद्यन्ते स्त्रिया पुत्रास्तस्य सूत सुदुर्मुहुः ॥ १५ ॥
 भार्या तस्य शुभाचारा पतिभक्तिपरायणा । रोगयुक्ता सदा तेन दुःखभागधनवानपि ॥ १६ ॥
 व्यापारस्तस्य फलति कदाचिन्न फलत्यपि । शत्रुतो भयमाप्नोति तद्गयेनापि शङ्कितः ॥ १७ ॥
 लक्ष्मिरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वेदाभ्यहम् । निष्कमेकं सुवर्णस्य चतुर्निष्कं तु राजसम् ॥ १८ ॥
 उमामहेश्वरं कृत्वा विधिज्ञाय प्रदापयेत् । दम्पती पूजयित्वा तु वस्त्रैश्च परिधापयेत् ॥ १९ ॥
 वस्त्रैकविधिना स्नायात्पञ्चाशद्विजभोजनम् । पयस्विनीं च गां दद्याद् ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ २० ॥
 एवं कृत्वा खगश्चेष्ट जीवत्पुत्रकलत्रभाक् । शत्रुभीतिं न चामोति पुत्रशोकं कदापि न ॥ २१ ॥
 व्यापारे फलमाप्नोति द्विगुणं त्रिगुणं सदा । त्रिसप्तत्यब्दमायुः स्यादाधिग्याधिविर्जितम् ॥ २२ ॥
 न करोति यदा मोहाल्लोभात्पापविशोधनम् । कलत्रपुत्रशोकं तु प्राप्नुयाज्जन्मजन्मनि ॥ २३ ॥
 त्रिपञ्चाशन्मिताब्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ २४ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अण्वायोऽष्टपञ्चाशदुत्तनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । आत्मीद्रीडाभिधे देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥-१ ॥
 कृपिवाणिज्यवर्ता च राजमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः ॥ २ ॥
 वस्त्रभूषणशय्यान्नदासीदासफलानि च । अयो भाविबलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 केनचित्स्यापितं द्रव्यं ब्राह्मणेन तपस्विना । दिना-तरे समागत्य याचितं तेन तद्गु ॥ ४ ॥
 तेन द्रव्यं गृहीत्वा तु ब्राह्मणश्चापलापितः । लंघनानि ततश्चक्रे द्वित्रिपञ्चाय सप्त च ॥ ५ ॥
 ततः प्राणान्मुमोचायं शापं दत्त्वा सुदारुणम् । ततो बहुतिथे फाले प्राप्तस्तु यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापफलं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ७ ॥
 वेदारमण्डले दिव्ये स तु मध्यमरूपकः । कृष्णारो, महात्यागी नात्युच्चो न लघुर्घृणी ॥ ८ ॥
 वणिजासन्वये, श्रेष्ठः पितृभ्रातृसुखैर्युतः । धनवाहनभोगाढ्यो राजमान्यः प्रतापवान् ॥ ९ ॥

सन्धिविग्रहकर्ता च बहुमित्रममाकुलः । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ १० ॥
जन्मलघ्नात्सुते द्यूने क्रूरखेटसमन्वितः । कौमार्ये जननीसौख्ययुग्मयुनि तत्सुखोज्जितः ॥ ११ ॥
प्राग्भवे ब्राह्मणद्रव्यहरणाद्वातजात्सुत । पापादिह महाभाग सन्तानसुखवर्जितः ॥ १२ ॥
शत्रुभीतिधुतः सर्वलोकेषु शिष्यावागपि । श्लेष्मलो वातहृद्युक्तः कदाचित्पित्तकोपनः ॥ १३ ॥
लक्ष्मणैरभिगदयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलमात्रेण कर्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्यः ॥ १४ ॥
गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य विधिनाय प्रदापयेत् । पलैः शतमितैः शुल्बवटै घृतसुपुरितम् ॥ १५ ॥
सुवर्णपलसंयुक्तं दद्याद्देवदेवे सुत । सोमस्य प्रतिमा कार्या सुवर्णद्वयसम्मिता ॥ १६ ॥
यया रविश्च कर्तव्यो ब्राह्मणेष्वप्यो निवेदयेत् । गायत्रीमष्टसाहस्रं त्र्यम्बकं तु तथा जपेत् ॥ १७ ॥
श्याप्यायस्वेति मन्त्रं च सूर्यमन्त्रं तथैव च । होमयेत्तद्दशाशेन शतथा विप्रंश्च भोजयेत् ॥ १८ ॥
द्विजोद्वाहं ततः कुर्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । श्रवणं हरिवेशस्य कुर्याद्देवि विततात्मज ॥ १९ ॥
एवं निष्कृतिमापन्नः पुत्रपौत्रसुखं लभेत् । नाथयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं लभेत् ॥ २० ॥
कुमसत्पव्द्रकं चायुर्मुनिवेदमितेऽव्द्रके । रिष्टं नाप्नोति नैव च कुर्याद्यो लोभमोदतः ॥ २१ ॥
जन्मजन्मनि दुःखी स्याद्विद्वानैव विनश्यति ॥ २२ ॥

इति श्रीब्रह्मसंहितायां कर्मविपाके अष्टाध्याय एतेनपद्मनुरनवशताधिकतत्तम ॥ १९५९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनेत्य महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित ॥ १ ॥
कृषिवाणिज्यकर्ता च सान्धिविग्रहसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
गोभृशस्यासनात्राश्ववसनाभरणानि च । अथो भाविवलात् सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
ब्राह्मण्यां धारितो गर्भस्तत्पतिश्चैव घातितः । विषेण तु प्रपञ्चेन ततो लोकापवादतः ॥ ४ ॥
औषधैश्चेदनेश्वापि मर्दनैश्च प्रयत्नकैः । गर्भश्च पातितस्तस्याः सापि मृत्युवशा गता ॥ ५ ॥
तद्दृष्ट्वाऽनेनाण्डजश्रेष्ठ ततस्त तु दिनान्तरे । कष्टान्मृत्युवशा प्राप्तो भुक्त्वा तु यमशासनम् ॥ ६ ॥
पापात्पुण्याच्च स्वर्गाश्च भुक्त्वा पुण्यावशेषतः । हिमालये पुण्यदेशे स जातोऽथ वाणिकसुतः ॥ ७ ॥
धनवाहनभोगाढ्यो वंशश्रेष्ठोऽतिधर्मवित । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ८ ॥
चिन्ताक्लेशसमायुक्तो यत्किञ्चिद्धनवानपि । जन्मलघ्नात्सुते द्यूने क्रूरग्रहविलोकिते ॥ ९ ॥
मन्दसन्धिवगते कन्यातुल्योर्जन्म तस्य तु । प्राग्भवे ब्राह्मणी या सा धर्मिता तेन काश्यपे ॥ १० ॥
सैवेह जाता ह्यस्यैव ज्येष्ठपत्नी सृति गता । तस्याश्चोपायकैः सूत यो गर्भो विनिपातितः ॥ ११ ॥
सा कन्याऽभूत्खगश्रेष्ठ गता निर्वेशतामिह । शत्रुभीतिधुतो दुःखी गतागतधनेर्द्युतः ॥ १२ ॥
व्यापारोऽस्य फलत्वेव कदाचिन्न फलत्यपि । कनिष्ठस्य महाभाग जाया या प्राग्भवे ह्यभूत् ॥ १३ ॥
ब्राह्मणी गर्भपाते तु याऽकरोन्महद्बुद्धयाम् । तेन पापेन माऽपिह रोगयुक्ता खगापि ॥ १४ ॥
तदुःखेन महादुःखी सन्तानसुखवर्जितः । स्वागवर्षमिताद्दान्तं जातसन्तानवर्जितः ॥ १५ ॥
लक्ष्मणैरभिराहयस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । सुवर्णद्वयकैरेव ब्राह्मणां कारयेच्छुभाम् ॥ १६ ॥
तथा वै ब्राह्मणः कार्यो गन्धपुष्पैः समर्च्य च । विधिनाय प्रदद्याद्देवि सुवर्णमितिको रविः ॥ १७ ॥
निष्कृष्टयेन सोमः स्याद्वाजतो ब्राह्मणाय वै । देवो रुद्रजपं कुर्याद्वा दद्यात्स पयास्विनीम् ॥ १८ ॥
शतं वै भोजयेद्दिमान् सर्विण्यात्मानमीक्षयेत् । एवंकृताविधेः सूत पूर्वजन्माघनाशनम् ॥ १९ ॥
। न पुत्रमरणं तस्य न जायामरणं भवेत् । जीवत्पुत्रः स दीर्घायुरशीतिमितवस्तरान् ॥ २० ॥

नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येधन्ते सम्पदोऽस्य तु ॥ २१ ॥
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् । जन्मजन्मसु दुःखी स्यादन्ते च नरकं व्रजेत् ॥ २२ ॥
 खवेदसम्मिते वर्षे रिष्टेनैव विनश्यति ॥ २३ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः षष्ट्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । आसीत्सिंहलके देशे वैश्यः परमधार्मिकः ॥ १ ॥
 कृषिव्यापारसंयुक्तो राजमान्यः प्रतापवान् । तस्य भार्या सुतन्वद्गी पापबुद्धिवशं गता ॥ २ ॥
 अयो भाविवलात्सुत तया पापमुपाजितम् । पूर्वजन्मनि पक्षीन्द्रावधीढस्तयुतां शुनीम् ॥ ३ ॥
 गृहस्य पश्चिमे भागे प्रसूता शुनकी च सा । भस्मोदरं सुतीक्ष्णं वा अग्निमस्यां च साऽक्षिपत् ॥ ४ ॥
 सा शुनी च स्वभावेन घुर्चुरी चावतिष्ठते । सा भीता गृह्नारी तु पापबुद्धिवशं गता ॥ ५ ॥
 दुष्टेन मनसा तत्र तस्या उपरि निक्षिपेत् । सापि मृत्युवशं प्राप्ता शुनकी सह बालकैः ॥ ६ ॥
 भीत्या तस्यै पुनर्नोक्तं भर्त्रा चैव खगाधिप । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ७ ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र हिमालये । खशप्रान्ते तु सुखजः सा जाया तस्य वै स्वग ॥ ८ ॥
 गौरो मध्यमरूपाढ्यो राजमान्यः प्रतापवान् । नातिस्थूलो नातिह्रस्वो धनवाहनभोगभाक् ॥ ९ ॥
 बाल्ये पितृसुखैर्युक्तः कौमारे तत्सुखोज्जितः । प्राग्भवे शुनकीघातात्तद्वत्सानां च घातनात् ॥ १० ॥
 अत्र जन्मनि तस्यैव त्रियन्ते बालकास्तथा । चिन्ताक्लेशसमायुक्तो रिपुभीत्या च संयुतः ॥ ११ ॥
 लक्षणेरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलेन तु सुवर्णेन धेनुं कुर्यात्सवत्सकाम् ॥ १२ ॥
 प्रदद्यात्तां विधिज्ञायः वैष्णवं भोजयेत्तथा । वस्त्रैकविधिना स्नानान्महारुद्रजपादिकम् ॥ १३ ॥
 ब्राह्मणोद्गाहनं कुर्याद्वीणां व्रतमाचरेत् । शतं च भोजयेद्विभान् गां दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
 एवं कुर्यात्स्वगश्रेष्ठ पुत्रमाप्नोति वाञ्छितम् । जीवत्पुत्रः स दीर्घायुः पितृभक्तो गुणोत्तमः ॥ १५ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । त्रिसप्तत्यब्दमायुः स्यात्पश्चात्शान्तिवत्सरैः ॥ १६ ॥
 रिष्टं नाप्नोति स प्राणी यथोक्ते पापशोधने । न करोति यदा मोहाल्लोभाद्वा जन्मजन्मनि ॥ १७ ॥
 दुःखी स्यान्निधनं तस्य रिष्टेनैव खगेश्वर । लभे राहुशनिभ्यां च संयुते सप्तमे सुते ॥ १८ ॥
 दृष्टे जातः पुमानत्र विनतानन्दवर्धन ॥ १९ ॥

इति श्रीशृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः एकषष्ट्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९९१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव यामुने देशे ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । गोशय्यावासनान्नानि श्रद्धाभक्तिसमन्वितम् ॥ २ ॥
 बाल्ये तेन कृतं कर्म पापमुग्रमुपाजितम् । वक्ष्यामि शृणु तत्कर्म सत्यमेव खगाधिप ॥ ३ ॥
 तत्प्रिया चैव पक्षीन्द्र कुमारी नववत्सरा । वर्षैकादशकोऽयं हि कुमारो बालरौवनः ॥ ४ ॥
 बालबुद्धी च ती द्वी तु पापं पुण्यमजानती । चटकाबालकं दृष्ट्वा प्रसूतां च विहङ्गनाम् ॥ ५ ॥
 मीढार्यं च ततो भग्नो ह्याश्रमोऽस्य खगस्य तु । शिशवोऽपि निवृत्तास्तु पतिता भूमिमण्डले ॥ ६ ॥
 अग्निमध्ये तु चुलपां व ग्यक्षिपद्गीश्च बालकान् । पश्चात्फालान्तरेणैव तेनोद्गाहः कृतस्तदा ॥ ७ ॥
 तेन कर्मविपाकेन सोऽमृच्च मृतवत्सकः । त्रियन्ते जातमात्रेण वर्षद्वयप्रिवत्सराः ॥ ८ ॥

ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र हिमालये ॥ ९ ॥
 लग्नस्थाने शनिश्चैव चतुर्थे च विलोकिते । जातोऽयं गौरवर्णस्तु वाल्ये पितृसुसैर्युतः ॥ १० ॥
 नातिस्थूलो नातिह्रस्वो मतिमान् सुप्रतापवान् । पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥
 प्राग्भवे मृतवत्तोऽभूत्तयाऽत्र मृतवत्सकः ॥ १२ ॥

अरुण उवाच ।

कर्मसाक्षिभ्रगत्राय कृपां कृत्वा ममोपरि । तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं कथं चरेत् ॥ १३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

प्रायश्चित्तं प्रवक्ष्यामि शृणु तस्य द्विजस्य च । निष्कद्वयस्य हेमस्तु कुर्याद्रेतुं हठां शुभाम् ॥ १४ ॥
 गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य दैवज्ञाय प्रदापयेत् । वस्त्रैकविधिना स्नायाद्वा दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १५ ॥
 लोहेन तु तदा द्रोणलवणं दापयेच्छुभम् । ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चाद्ययावित्तानुसारतः ॥ १६ ॥
 य एवं कुरुते पक्षिन् पुत्रानाम्प्रोति निश्चितम् । जीवत्पुत्रः स दीर्घायुःश्रीतिमितवत्सरान् ॥ १७ ॥
 नैवं करोति यो मोहाहोभाद्वा पापशोधनम् । रिष्टेन मृतिमाम्प्रोति खवेदमितवत्सरे ॥ १८ ॥
 जन्मजन्मनि पक्षीन्द्र दुःखी स्यान्नात्र संशयः ॥ १९ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके अघ्यायो द्विषष्ट्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१२ ॥

अरुण उवाच ।

लग्नस्थाने शनिश्चैव चतुर्थे वा विलोकितः । तस्य कर्मविचारं तु सत्यं कथय मे प्रभो ॥ १ ॥
 मृतवत्सा च या नारी कुतो जीवेत्कुतो मृतिः । किं कृतं तु तया पापं सत्यं वद दिवाकर ॥ २ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वेनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे वैश्यपुत्री शुभानना ॥ ३ ॥
 पतिभक्तिपरा नित्यं पितृमातृसुखान्विता । तया दत्तानि दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ ४ ॥
 वस्त्रभूषणशय्यान्नान्येवं पतिसहायतः । तया भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ५ ॥
 विडालीघातिनी साऽभूद्या पृष्टा विनतात्मज । मार्जारी गर्भसंयुक्ता क्षुधार्ता चाश्रमं गता ॥ ६ ॥
 त्रींस्तु बालान् प्रसूता सा चतुर्थश्चोदरे स्थितः । तया दृष्टं गृहं शून्यं तत्र भाण्डं च दूषितम् ॥ ७ ॥
 तत्रागता गृहान्तारी ह्यासनेनापि घातिता । सा मृता गर्भसंयुक्ता मृतं बालत्रयं पुनः ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिथे काले सा गत्वा यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा सा जातेह हिमालये ॥ ९ ॥
 गौरी मध्यमरूपा सा पतिभक्तिपरायणा । देवद्विजपरा नित्यं व्रतानामनुकांक्षिणी ॥ १० ॥
 पितृमातृसुसैर्युक्ता सुखजा भ्रातृसंयुता । धनवाहनभोगाढ्या सर्वलोकप्रियंवदा ॥ ११ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभयुक्ताऽल्पपापकृत् । मार्जारीघातजात्पापात्तद्बालकवधादपि ॥ १२ ॥
 साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र मृतवत्साऽतिदुःखभाक् । लक्षणैरेभिराढ्यायाः प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १३ ॥
 कृष्णवर्णा सदुर्घां च तरुणीं रूपसंयुताम् । दद्यात्तां विदुषे धेनुं वस्त्रालंकारसंयुताम् ॥ १४ ॥
 निष्कद्वयं सुवर्णस्य दत्त्वा वेदाङ्गपारगे । वस्त्रैकविधिना स्नायाद्दुर्गैकादशकं जपेत् ॥ १५ ॥
 महादानाष्टकं दत्त्वा पश्चाद्द्विजभोजनम् । एवं कृत्वा खगश्रेष्ठ तस्याः पापं व्यपोहति ॥ १६ ॥
 जीवत्पुत्रा तु सततं सुखसौभाग्यमाप्नुयात् । त्रिसप्तत्यब्दमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना ॥ १७ ॥
 सप्तत्रिंशन्मिताब्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १८ ॥

इति श्रीबृहस्पतिसूक्तसंवादे कर्मविपाके अघ्यायत्रिषष्ट्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९१३ ॥

अरुण उवाच ।

लभ्रे चन्द्रो बुधश्चैव सप्तमे वा विलोकितः । तस्य कर्मविचारस्तु कथ्यतां मे दिवाकर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ २ ॥

कृपिवाणिज्यकर्ता च त्रिश्चिद्विंशत्समन्वितः । अथो भाविचलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥

दुष्करं तु खगश्रेष्ठ ब्राह्मणो गृहमाश्रितः । समीपे तु गृहं कृत्वा कुटुम्बं परिपालयेत् ॥ ४ ॥

वर्षाकालसमायोगे रोपयित्वा लता बहु । कूष्माण्डी पालिता तत्र सुपुष्टैरुत्तमैः फलैः ॥ ५ ॥

दुष्टबुद्धिमना नारी फलं विप्रस्य साऽहरत् । प्रभातसमये तार्क्ष्यं शाकार्यं सुन्दरी-गता ॥ ६ ॥

कूष्माण्डं हारितं दृष्ट्वा तथा तस्मै निवेदितम् । घुर्घुरेण च वाक्येन ब्राह्मणी च विशेषतः ॥ ७ ॥

पश्चाद्वात्रिसर्मायोगे सर्वा उत्यापिता लताः । पत्न्या पत्नीमतं कृत्वा विप्रः सन्ताडितो बहु ॥ ८ ॥

तस्य विप्रो गृहं त्यक्त्वा ह्यन्यस्थाने गतस्तदा । तदा बहुतिये काले स गत्वा यमज्ञानम् ॥ ९ ॥

पुण्यपापफल भुक्त्वा स जातोऽत्र हिमालये । ब्राह्मणो मतिमान् श्रेष्ठो राजमान्यः प्रतापवान् ॥ १० ॥

गौरी मध्यमरूपादयो धनी मानी महापशाः । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥

धूर्तो दुष्टजनैर्युक्तः पितृमातृसुखोज्जितः । कदाचिद्रोगयुक्तश्च कदाचित्कलहप्रियः ॥ १२ ॥

कूष्माण्डहरणात्पापात्तथा ब्राह्मणताडनात् । त्रियन्ते बालकास्तस्य पुत्रशोकात्तरस्य च ॥ १३ ॥

तस्य कर्मविशुद्धयर्थः प्राजापत्यं च कारयेत् । गृहदानं ततः कुर्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् ॥ १४ ॥

ब्राह्मणाय । ततो दद्याद्दम्पती परिधापयेत् । निष्कद्रयं सुवर्णस्य चतुर्निष्कं तु राजतम् ॥ १५ ॥

गोलिका मृन्मयाश्चैव नारिकेलेन संयुताः । कूष्माण्डानि सद्गन्धाणि दत्त्वा चैवं त्रयोदश ॥ १६ ॥

शतं च भोजयेद्विप्रान् गा दद्यात्स पयस्विनीम् । य एवं कुरुते तार्क्ष्यं पुत्रपौत्रैश्च वर्धते ॥ १७ ॥

अशीत्पद्मितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । सप्तपञ्चाशदब्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १८ ॥

। इति श्रीबृहस्पतिसूक्तस्यैव कर्मविपाके अन्वयायश्चतुष्टयस्युत्तरनवशतान्तिकसहस्रतम ॥ १९६४ ॥

अरुण उवाच ।

लभ्यस्थाने दिवानाथे चतुर्थे वा विलोकिते । तस्यैव कीदृशं कर्म कथयस्य दिवाकर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । कदाहाटाभिधे देशे ब्राह्मणो राजपूजितः ॥ २ ॥

दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च भक्तितः । गोशय्यागृहवस्त्रान्नभूषणानि प्रयत्नतः ॥ ३ ॥

अथो भाविचलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । चौगाधिपस्य सद्गं तु कृतवान् युवभावतः ॥ ४ ॥

एकस्मिन्दिवसे मृत विप्रं हत्वा स्त्रिया सह । अरण्ये निर्जले देशे चौररूपेण शब्दितः ॥ ५ ॥

तेन मार्गेण विप्रः स सपत्नीकः समागतः । तेन चौर्येण तस्याश्च गृहीतं बहुभूषणम् ॥ ६ ॥

पत्नी पुत्रेण संयुक्ता कोलाहलनिपीडिता । अचेतना च सा नारी तद्वस्तात्पतितः शिशुः ॥ ७ ॥

चतुर्मासस्ततो बालः सहसा मरणं गतः । सा स्त्री पुत्रस्य शोकेन सद्यः प्राणान् समत्यजत् ॥ ८ ॥

जाया पुत्रं मृतं दृष्ट्वा प्राणांश्चाघातयद्विजः । ततो बहुतिये काले स गत्वा धर्ममन्दिरम् ॥ ९ ॥

पुण्यपापफलं भुक्त्वा स जातोऽत्र हिमालये । मुखजो मध्यरूपादयो गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ १० ॥

नातिस्थूलो नातिह्रस्वो राजमान्यो धनी महान् । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥

उदरे वातरोगी च गतागतधनेर्युतः । प्राग्भवे चौरवृत्त्या च ब्रह्मस्वस्य च लुण्ठनात् ॥ १२ ॥

तथा तद्रघजातस्य पुत्रपत्न्योश्च मारणात् । पापादिह महाभाग मृतवत्तः प्रजायते ॥ १३ ॥
 तस्य कर्मविशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं च कारयेत् । पलेन तु सुवर्णेन धेनुं कुर्यात्सुशोभनाम् ॥ १४ ॥
 चतुर्थांशेन वत्सं च कृत्वाऽलंकारभूषणैः । विधिज्ञाय ततो दद्याद् भूमिदानं प्रयत्नतः ॥ १५ ॥
 बल्लिकविधिना स्नायान्महाहरद्रजपादिकम् । द्रोणसंख्यानि धान्यानि सप्तापि परिदापयेत् ॥ १६ ॥
 उमामादेश्वरं दानं पलस्वर्णेन दापयेत् । दम्पती परिधाप्याय शतं विमांश्च भोजयेत् ॥ १७ ॥
 सर्वोपस्करसंयुक्तां गां दद्यात्तु पयस्विनीम् । य एवं कुरुते तार्क्ष्य तस्य पापं व्यपोहति ॥ १८ ॥
 जीवत्पुत्रश्च दीर्घायुः सुखसौभाग्यवान्भवेत् । अशीत्यब्दमितायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽयुना ॥ १९ ॥
 जन्मजन्मनि दुःखी स्यान्मुनिवेदमितेऽब्देके । रिष्टेनैव विनाशः स्यात्सत्यं सत्यं न संशयः ॥ २० ॥
 इति श्रीहृद्ब्रह्मसूरारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पंचषष्ट्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६५ ॥

अरुण उवाच ।

मृद्गर्भा च या नारी कर्मणा केन बाध्यते । एष मे संशयो देव कथयस्व दिवाकर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्या विचेष्टितम् । चभूत् यामुने देशे ब्राह्मणी च पतिप्रिया ॥ २ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्ता पतिपुत्रवती च सा । तथा दत्तानि दानानि पर्वस्वपि विशेषतः ॥ ३ ॥
 अन्नगोमहिषीबल्लाण्येव पत्युः सहायतः । अयो भाविबलात्सूत तथा पापं महत्कृतम् ॥ ४ ॥
 ब्राह्मणो वेदपाठज्ञः सुशीलः पापवर्जितः । तेन द्रव्यं तथा हेम तस्या हस्ते समर्पितम् ॥ ५ ॥
 पठनार्थं गतो विप्रो नागतः पुनराश्रमम् । तयोपजीवितं द्रव्यं पत्या पुत्रेण वै सह ॥ ६ ॥
 तद्रव्यं ब्राह्मणेभ्यश्च न दत्तं लोभमोहतः । ततो बहुतिये काले सा गत्वा यमशासनम् ॥ ७ ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा सा जाताऽत्र हिमालये । गौरवर्णां सुभूपादया पतिभक्तिपरायणा ॥ ८ ॥
 धनवाहनभोगादद्या पितृमातृसुखैर्धुता । पुण्यादिदं तथा पापाहोभयुक्ताऽल्पपापकृत् ॥ ९ ॥
 माग्भवे न्यासहरणाद्गर्भं नैव प्रमुञ्चति । न्यासापहारिणी नारी मृद्गर्भा प्रजायते ॥ १० ॥
 बहुकैशयुता सा स्यादिति वेदविदो विदुः । लप्रस्थाने यदा राहुश्चतुर्थं वावलोकिते ॥ ११ ॥
 जातेषु ब्राह्मणी सूत प्राक्पाषातस्य निष्कृतिः । पाणिष्काणि सुवर्णस्य दशनिष्कं तु राजतम् ॥ १२ ॥
 विधिज्ञाय प्रदद्याद्वै दरिद्राय कुटुम्बिने । ब्राह्मणोद्वाहनं कुर्याद्ब्रह्मैकादशकं जपेत् ॥ १३ ॥
 श्रवणं हरिबंधस्य कुर्यात्पुष्करिणीं तथा । शतं च भोजयेद्विप्रात्र्णां दद्यात्स पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
 या ह्येवं कुरुते तार्क्ष्य मृद्गर्भं विमोचयेत् । ध्रुवं च जनयेत्पुत्रं चिरायुर्गपितृभक्तकम् ॥ १५ ॥
 त्रिसप्तत्यब्दमायुः स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽयुना । मुनिवेदमिताब्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १६ ॥
 इति श्रीहृद्ब्रह्मसूरारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्षष्ट्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६६ ॥

अरुण उवाच ।

आद्ये स्मरे खगे वेदे नैव पश्यन्ति खेचराः । तस्याः कर्म कथं देव ब्रूहि सत्यं दिवाकर ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । पूर्वजन्मनि सा वत्स नीचकर्मसमाश्रिता ॥ २ ॥
 ब्राह्मणी भर्तृसंयुक्ता करहाटाल्यदेशके । तीर्थयात्राप्रसङ्गेन प्रयागे भर्तृसंयुता ॥ ३ ॥
 बहुभिर्मिलितश्चीरस्तस्या जग्राह भूषणम् । तेन कोलाहलो जातः सा नार्यवलचेतना ॥ ४ ॥

कृशपि कटिबन्धं च लज्जिता सा न मुञ्चति । वर्णशेषोदरे हत्वा पतिता सा महीतले ॥ ५ ॥
 तस्या उदरसंस्थस्तु गर्भश्च पञ्चमासिकः । दिनत्रये महत्कष्टं तथा प्राप्तं च दुःखदम् ॥ ६ ॥
 ततो बहुतिये काले सा गत्वा यममन्दिरम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा सा जाताऽत्र महीधरे ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणी गौरकृष्णा च पतिभक्तिपरायणा । धनवाहनभोगाढ्या पितृमातृसुखान्विता ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभाढ्याऽत्यल्पपापकृत् । प्राग्भवे गर्भपाताच्च स्वगर्भस्य विनाशनम् ॥ ९ ॥
 पूर्वजन्मकृतं पापं भुज्यते चेह मानवैः ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

वृथा तस्या गृहं धान्यं धनं तस्याश्च निष्फलम् । अपुत्राया वद स्वामिन्निष्कृतिं पुत्रसौख्यदाम् ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पलेन तु सुवर्णेन धेतुं कृत्वा सवत्सकाम् । प्रद्याद्दे विधिज्ञाय सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥ १२ ॥
 श्रवणं हरिवंशस्य चैकचित्तेन मानद । वस्त्रैकविधिना स्नायादुद्वैकादशकं जपेत् ॥ १३ ॥
 पञ्चरत्नसमायुक्तं घृतं कुम्भं च दापयेत् । अतं च भोजयेद्विभान् गां दद्यात्सा पयस्विनीम् ॥ १४ ॥
 या ह्येवं कुरुते तार्क्ष्यं सन्तानं लभते ध्रुवम् । जीवत्पुत्रा च दीर्घायुस्त्रिसप्ततिमिताब्दकम् ॥ १५ ॥
 नैवं करोति या मोहाहोभाद्वा पापशोधनम् । सप्तत्रिंशन्मिताब्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १६ ॥
 इति श्रीश्रद्धासूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तपद्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

धैनेतेषु महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 पितृमातृसुखैर्युक्तो देवद्विजपरायणः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः ॥ २ ॥
 कार्तिके मथुराक्षेत्रे दीपदानानि भक्तितः । गोभृशय्यासनान्यश्ववसनाभरणानि च ॥ ३ ॥
 मातृवैराग्यदुःखेन मृतस्य पितुरादरात् । सहातुगाया मातुश्च गयाश्राद्धानि भक्तितः ॥ ४ ॥
 कृतवान् पितृभक्त्यर्थं पितृभक्तिपरायणः । अथो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ५ ॥
 द्विजस्य यज्ञविघ्नं हि कृतवान् दर्पमोहितः । ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । सुक्तपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ७ ॥
 यमुनायाः पूर्वभागे पुण्यदेशेऽतिविश्रुते । राज्ञां वंशे खगश्रेष्ठ गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ८ ॥
 नात्युच्चो नातिह्रस्वश्च नातिस्थूलो न सूक्ष्मकः । देवद्विजगुरुणां च भक्तः पित्रनुगस्तथा ॥ ९ ॥
 बहुभृत्यधनैश्चर्यो बहुवाहनसंयुतः । देशेदेशेऽधिकाराढ्यः श्रीमान् भोक्ता प्रियंवदः ॥ १० ॥
 सन्धिविप्रदसंयुक्तो बहुविद्यासमाश्रयः । राजप्रियो नीतिविच्च राजकार्येषु तत्परः ॥ ११ ॥
 राज्ञां हितकरो नित्यं देवद्विजपरायणः । राजार्येऽर्थानिसूत्र स्वस्य गणयंस्तृणवत्कृती ॥ १२ ॥
 गुरुभक्तो यशस्वी च दम्भलोभविवर्जितः । पुत्रमित्रकलत्रार्थैर्युक्तः सर्वजनप्रियः ॥ १३ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः कामी मातुराज्ञाप्रवर्तकः । जन्माङ्गात्पञ्चमे चूने शुभम्भूरविलोकिते ॥ १४ ॥
 संयुते वा पितृस्थाने मेपसंत्ये कलाधरे । क्रूरावलोकिते सूत स जातो मानवोऽत्र च ॥ १५ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः कचिद् । यज्ञविघ्नकृतात्पापाद्बाल्ये पितृसुखोऽज्जितः ॥ १६ ॥
 मातृवैराग्यजात्यापात्राकृताद्गुरुदाप्रज । विक्षिप्तोऽभूत्पिता तस्य युवभावे मृतेऽपि च ॥ १७ ॥
 परापवादसंयुक्तः सदा चिन्तासमन्वितः । शत्रुभीशंकया युक्तो ॥ १८ ॥

मानापमानसाम्येन चित्तक्लेशसमन्वितः । चित्तस्थिरत्वरहितो गतागतधनैर्युतः ॥ १९ ॥
 वातरुक्संयुतो नित्यं कदाचिच्छूलरोगभाक् । लक्षणैरेभिराढचश्चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ २० ॥
 पलैस्त्रिस्त्रिमिताः कार्या ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । तदर्धमितिका वाय निजविचानुमानतः ॥ २१ ॥
 हिरण्मया ययाकाराः पत्रेषु लिखिताः क्रमात् । यजेत्तल्लिङ्गकैर्मन्त्रैस्तान् गन्धाद्युपचारतः ॥ २२ ॥
 विधिना च विधिज्ञाय भक्तिश्रद्धासमन्वितः । प्रदद्याद्दिनतापुत्र पूर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ २३ ॥
 रविर्मापमितो वह्निस्तथा सूर्यो हिरण्मयः । विघ्नराजश्च कर्तव्यः पलेन च हिरण्मयः ॥ २४ ॥
 वेदविद्भ्यः प्रदेया वै कुटुम्बिभ्यो विधानतः । गायत्रीं दशसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं तथा ॥ २५ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां तथाग्नेर्भास्करस्य च । गणेशस्य च मन्त्रान् वै प्रजपेत्तद्विधानतः ॥ २६ ॥
 ब्रह्मजज्ञानमन्त्रं च विधिवत्संख्यया जपेत् । होमयेत्तद्दशांशेन दश विभ्रांश्च भोजयेत् ॥ २७ ॥
 गां च दद्याद्द्विधिज्ञाय स्वर्णालङ्कारसंयुताम् । सवत्सां स्वर्णसंयुक्तां युवतीं च पयस्विनीम् ॥ २८ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टवन्धुभिः । एवं निष्कृतिमापन्नः पूर्वपापापनोदिनीम् ॥ २९ ॥
 आर्धं व्यार्धं रिपूणां च भयं नामोत्तिमानवः । सर्वे मनोरथाः पूर्णा भविष्यन्तीह तस्य तु ॥ ३० ॥
 चतुस्त्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं तस्य न जायते । पञ्चवेदमितेऽब्दे वा भविष्यत्यस्य निश्चयात् ॥ ३१ ॥
 उदरे वातशूलेन मृतिस्तस्य भवेद्द्रष्टुवम् । प्रायश्चित्ते कृते त्वत्र नाधयो व्याधयोऽपि च ॥ ३२ ॥
 न चारिष्टभयं तस्य न च रोगभयं तथा । शत्रवो विलयं यान्ति सूर्येणैव तमो यथा ॥ ३३ ॥
 मद्दिने तु व्रतं कुर्यान्मद्रक्तो मत्परायणः । ग्रहदोषैर्न लिप्येत सत्यं सत्यं न संशयः ॥ ३४ ॥
 महुक्तां निष्कृतिं सूत कृत्वा सम्पत्विधानतः । अश्वत्थसेवनं कुर्यादप्रतिष्ठोपशान्तय ॥ ३५ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ३६ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्षणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ट्युत्तरनवशताधिकसहस्रतम ॥ १९६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्वनिता सूत प्राग्भवे कांस्यहारिणी । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्यात्पलशतं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगाम्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीबृहस्पतिर्षणसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतम. ॥ १९६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । करहाटाभिधे देशेऽम्बुध्वंशे खगोत्तम ॥ १ ॥
 वभूवेयमतिप्राज्ञा चतुरा गुणशालिनी । धर्मकर्मसमायुक्ता भर्तुरादरणीयुता ॥ २ ॥
 धनवाहनभूपाठ्या दासीदाससमन्विता । प्राग्गर्भापातजाद्रोगाद्दन्वैवापुत्रिणी च सा ॥ ३ ॥
 स्वाश्रितानां द्विजानां च पालनं तत्पदार्चनम् । अकरोत्पथिकानां च प्रसादानमनुत्तमम् ॥ ४ ॥
 तद्वर्चनं च रुद्राणां पूजनं वै तथा कृतम् । दत्तं द्विजेभ्यः पांयेभ्यो वासांसि च धनादिकम् ॥ ५ ॥
 ददौ सा रुद्रपूजायै सोपस्करमत्तन्द्रिता । अयो भाविवलात्सूत तथा पापं सुदारुणम् ॥ ६ ॥
 कृतं शूद्रो महाभाग पथिको दुष्टकर्मकृत् । कश्चिदागत्य तद्हारि स्थितो दैवनियन्त्रितः ॥ ७ ॥
 मिलित्वा तेन साकं सा स्वदास्या प्रेरिता सती । विषं दत्त्वा पतिं सूत जघानाद्धानतो जले ॥ ८ ॥
 युवभावे कृतवती पापं जाराश्रिता सती । पतिश्रीयं महादुष्टत्वेवं लोकैस्तु निन्दिता ॥ ९ ॥
 तथा रुद्रालये सूत दीपानिर्वापणं तथा । कृतं जारोक्तितः पश्चाद्भयतीति समये तदा ॥ १० ॥

कृष्टापि कटिवस्त्रं च लज्जिता सा न मुञ्चति । वर्णक्षेपोदरे हत्वा पतिता सा महीतलं ॥ ९ ॥
 तस्या उदरसंस्थस्तु गर्भश्च पञ्चमासिकः । दिनत्रये महत्कष्टं तथा प्राप्तं च दुःखदम् ॥ १० ॥
 ततो बहुतिये काले सा गत्वा यममन्दिरम् । पुण्यपापफलं मुक्त्वा सा जाताञ्च महीधरे ॥ ११ ॥
 ब्राह्मणी गौरकृष्णा च पतिभक्तिपरायणा । घनवाहनभोगाढ्या पितृमातृसुखान्विता ॥ १२ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभाढ्याऽत्यल्पपापकृत् । प्राग्भवे गर्भपाताच्च स्वगर्भस्य विनाशनम् ॥ १३ ॥
 पूर्वजन्मकृतं पापं भुज्यते चेह मानवैः ॥ १४ ॥

अरुण उवाच ।

वृथा तस्या गृहं धान्यं घनं तस्याश्च निष्फलम् । अपुत्रायावद् स्वामिन्निष्कृतिं पुत्रसौख्यदाम् ॥ १५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

पलेन तु सुवर्णेन धेनुं कृत्वा सवत्सकाम् । प्रदद्याद्वै विधिज्ञाय सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥ १६ ॥
 श्रवणं हरिवंशस्य चैकचित्तेन मानद । वस्त्रैकविधिना स्नायाद्दुष्टैकादशकं जपेत् ॥ १७ ॥
 पञ्चरत्नसमायुक्तं घृतं कुम्भं च दापयेत् । अतं च भोजयेद्विप्रान् गां दद्यात्सा पयस्विनीम् ॥ १८ ॥
 या ह्येवं कुरुते तार्क्ष्यं सन्तानं लभते ध्रुवम् । जीवत्पुत्रा च दीर्घायुस्त्रिसप्ततिमितान्दकम् ॥ १९ ॥
 नैवं करोति या मोहाहोभाद्वा पापशोधनम् । सप्तत्रिंशन्मितान्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति ॥ २० ॥

इति श्रीशुद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अष्टमोऽध्यायः सप्तपद्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९६७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 पितृमातृसुखैर्युक्तो देवद्विजपरायणः । दत्तानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः ॥ २ ॥
 कार्तिके मथुराक्षेत्रे दीपदानानि भक्तितः । गोभूशय्यासनान्यश्ववसनाभरणानि च ॥ ३ ॥
 मातृवैराग्यदुःखेन मृतस्य पितुरादरात् । सहानुगाया मातुश्च गयाश्राद्धानि भक्तितः ॥ ४ ॥
 कृन्वान् पितृभक्तयर्थं पितृभक्तिपरायणः । अथो भाविवलात्सूतं कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ५ ॥
 द्विजस्य यज्ञविघ्नं हि कृतवान् दर्पमोहितः । ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं मुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । मुक्तपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ७ ॥
 यमुनायाः पूर्वभागे पुण्यदेशेऽतिविश्रुते । राज्ञां वंशे खगश्रेष्ठ गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ८ ॥
 नात्युच्चो नातिह्रस्वश्च नातिस्यूलो न सूक्ष्मकः । देवद्विजगुरूणां च भक्तः पित्रनुगस्तथा ॥ ९ ॥
 बहुभृत्यपनैश्वर्यो बहुवाहनसंयुतः । देशदेशेऽधिकाराढ्यः श्रीमान् भोक्ता प्रियंवदः ॥ १० ॥
 सन्धिविप्रहरांयुक्तो बहुविद्यासमाश्रयः । राजप्रियो नीतिविच्च राजकार्येषु तत्परः ॥ ११ ॥
 राज्ञां हितपरो नित्यं देवद्विजपरायणः । राजार्येऽर्थानसून् स्वस्य गणयंस्तुणवत्कृती ॥ १२ ॥
 गुरुभक्तो यदास्ती च दम्भलोभविवर्जितः । पुत्रमित्रफलत्रार्थयुक्तः सर्वजनाप्रियः ॥ १३ ॥
 नैकस्त्रीसंयुतः फामी मातुर्गजाप्रवर्तकः । जन्माद्गात्पञ्चमे चूने शुभकूरविलोकिते ॥ १४ ॥
 संयुते वा पितृस्थाने मेषसंस्थे कलाधरे । क्रूरावलोकिते सूत स जातो मानवोऽत्र च ॥ १५ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः कचिन् । यज्ञविघ्नकृतात्पापाद्दाल्ये पितृसुखोऽङ्गितः ॥ १६ ॥
 मातृवैराग्यपनात्पापात्पात्रकृताद्गडाप्रजः । विशिक्तोऽपृत्तिपता तस्य युवभावे मृतेऽपि च ॥ १७ ॥
 पराववाद्संयुक्तः सदा चिन्ताममन्वितः । शत्रुभीर्शक्या युक्तो गृदचेष्टोऽतिकोपनः ॥ १८ ॥

मानापमानसाम्येन चित्तक्लेशसमन्वितः । चित्तस्थिरत्वराहितो गतागतधनैर्युतः ॥ १९ ॥
 वातरुक्संयुतो नित्यं कदाचिच्छूलरोगभाक् । लक्षणैरभिरादयश्चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ २० ॥
 पलैस्त्रिंशतिभिः कार्या ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । तदर्धमिति का वाय निजविश्रानुमानतः ॥ २१ ॥
 हिरण्मया ययाकाराः पत्रेषु लिखिताः क्रमात् । यजेत्तल्लिङ्गैर्मन्त्रैस्तान् गन्धाद्युपचारतः ॥ २२ ॥
 विधिना च विधिज्ञाय भक्तिश्रद्धाममन्वितः । प्रदद्याद्दिनतापुत्र पूर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ २३ ॥
 रविर्मापमितो वह्निस्तथा सूर्यो हिरण्मयः । विघ्नराजश्च कर्तव्यः पलेन च हिरण्मयः ॥ २४ ॥
 वेदविद्भ्यः प्रदेया वै कुटुम्बिभ्यो विधानतः । गायत्रीं दशसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं तथा ॥ २५ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेशानां तथाऽग्नेर्भास्करस्य च । गणेशस्य च मन्त्रान् वै प्रजपेत्तद्विधानतः ॥ २६ ॥
 ब्रह्मजज्ञानमन्त्रं च विधिवत्संख्यया जपेत् । होमयेत्तद्दशांशेन दश विप्रांश्च भोजयेत् ॥ २७ ॥
 गां च दद्याद्द्विधिज्ञाय स्वर्णालङ्कारसंयुताम् । सवत्सां स्वर्णसंयुक्तां युवतीं च पयस्विनीम् ॥ २८ ॥
 सापिष्यात्मानमालोक्य भोजयेद्विष्टवन्धुभिः । एवं निष्कृतिमापन्नः पूर्वपापापनोदिनीम् ॥ २९ ॥
 आधिं व्याधिं गिष्णुणां च भयं नामोतिमानवः । सर्वे मनोरथाः पूर्णा भविष्यन्तीह तस्य तु ॥ ३० ॥
 चतुस्त्रिंशन्मिते वर्षे रिष्टं तस्य न जायते । पञ्चवेदमितेऽब्दे वा भविष्यत्यस्य निश्चयात् ॥ ३१ ॥
 उदरे वातश्लेन मृतिस्तस्य भवेद्दृष्टुवम् । प्रायश्चित्ते कृते तत्र नाधयो व्याधयोऽपि च ॥ ३२ ॥
 न चारिष्टभयं तस्य न च रोगभयं तथा । शत्रवो विलयं यान्ति सूर्येणैव तमो यथा ॥ ३३ ॥
 मद्दिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्तो मत्परायणः । अहदोषैर्न लिप्येत सत्यं सत्यं न संशयः ॥ ३४ ॥
 मद्भुक्तां निष्कृतिं सूत कृत्वा सम्यग्विधानतः । अश्वत्थसेवनं कुर्यादप्रतिष्ठोपशान्तये ॥ ३५ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्रादिलोकयेत् ॥ ३६ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टषष्ट्युत्तरवशाताधिकसहस्रतमः ॥ १९६८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

या काचिद्भविता सूत प्राग्भवे कांस्थहारिणी । साऽत्र जन्मानि पक्षीन्द्र शीर्षरोगप्रपीडिता ॥ १ ॥
 दद्यात्पलगतं सीसं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । तत्काले शीर्षजाद्रोगान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २ ॥
 इति श्रीशुद्धसूर्यारण्यसवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनसहस्रत्युत्तरवशाताधिकसहस्रतमः ॥ १९६९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । करहाटाभिधे देशेऽम्बष्ठवंशे खगोत्तम ॥ १ ॥
 भूभवेयमतिप्राज्ञा चतुरा युगशालिनी । धर्मकर्मसमायुक्ता भर्तुरादरणीयुता ॥ २ ॥
 धनवाहनभूषाढ्या दासीदाससमन्विता । प्राग्भ्रंपातजाद्रोगाद्रन्ध्र्येवापुत्रिणी च सा ॥ ३ ॥
 स्वाश्रितानां द्विजानां च पालनं तत्पदार्चनम् । अकरोत्पथिकानां च प्रपादानमनुत्तमम् ॥ ४ ॥
 तदर्चनं च रुद्राणां पूजनं वै तथा कृतम् । दत्तं द्विजेभ्यः पांथेभ्यो वासांसि च धनादिकम् ॥ ५ ॥
 ददौ सा रुद्रपूजायै सोपस्करमत्तन्विता । अथो भाविबलात्सूत तथा पापं सुदारुणम् ॥ ६ ॥
 कृतं शूद्रो महाभाग पथिको दुष्टकर्मकृत् । कश्चिदागत्य तद्द्वारि स्थितो दैवनियन्त्रितः ॥ ७ ॥
 मिलित्वा तेन साकं सा स्वदास्या प्रेरिता सती । विषं दत्त्वा पतिं सूत जघानाज्ञानतो जले ॥ ८ ॥
 युवभावे कृतवती पापं जाराश्रिता सती । पतिघ्नोर्यं महादुष्टेभ्यैर्लोकैस्तु निन्दिता ॥ ९ ॥
 तथा रुद्रालये सूत दीपनिर्वापणं तथा । कृतं जारोक्तितः पश्चाद्भयतीति समये तदा ॥ १० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता या प्राक्साऽपि व्यभिचारिणी । एतस्या निष्कृतिं सूत नैवात्राहं वदामि ते ॥ १६ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव यामुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥

राजमान्यः सदाचारः शूरो मन्त्री मदायशाः । धनवाहनभोगाढ्यो ब्राह्मणातिथिपूजकः ॥ २ ॥

सन्धिविग्रहसंयुक्तः स्त्रीपुत्रसुखसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि मथुरायां महास्थले ॥ ३ ॥

कार्तिके शुक्लपक्षे च व्रतिना नियतात्मना । विधिवत्कपिलादानं ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः ॥ ४ ॥

सुवर्णानि खगश्रेष्ठ हेकोत्तरविधानतः । प्रतिपद्दिनतो यावत्पूर्णिमा गरुडाग्रज ॥ ५ ॥

पूर्णिमायां विधानेन गोघृतेन प्रबोधिताः । समर्पिताः प्रदीपा वै यमुनायां विशेषतः ॥ ६ ॥

स्वस्थानं प्राप्य वै सूत ततः सा क्षत्रियोत्तमा । अकरोद्द रुणं कर्म भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ ७ ॥

ब्राह्मणी विधवा बन्ध्या चासीत्प्रतिवेशिनी । युवती बाहुजस्यास्य मन्दिरे च गतागतम् ॥ ८ ॥

कुर्वन्ती तद्गृहे चैकब्राह्मणेन तपस्विना । एकदा दैवयोगेन राजोपद्रवभीतितः ॥ ९ ॥

घटस्य स्यापितं द्रव्यं ततः सा ब्राह्मणी खग । बाहुजं बोधयित्वा तु विषयोगप्रपञ्चतः ॥ १० ॥

ब्राह्मणं घातयामास द्रव्यलेभेन मानद । ततस्तेन क्षत्रियेण ब्राह्मण्या सह कामतः ॥ ११ ॥

भुक्तं तद्द्रव्यमखिलं घोरं पापमुपाजितम् । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ १२ ॥

पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापफलं तथा । भुक्तपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ १३ ॥

गङ्गायाः पूर्वभागे च पुण्ये च वणिजां कुले । स रक्तकृष्णो मतिमान् राजमान्यः प्रतापवान् ॥ १४ ॥

नातिहस्यो नातिदीर्घो न स्थूलो न कृशः सुखी । सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता म्रियंवदः ॥ १५ ॥

धनवाहनभोगाढ्यो वाग्मी निजकुलाग्रणीः । पितृभ्रातृसुखैर्युक्तो बहुमित्रसुतंयुतः ॥ १६ ॥

देवब्राह्मणभक्तश्च यशस्वी धर्मनीतिमान् । प्रतिष्ठाकामुकः श्रीमान् राजकार्येषु तत्परः ॥ १७ ॥

परोपकारनरतो ब्राह्मणातिथिपूजकः । प्राग्भवे कपिलादानात्स्वर्णदानात्तथाऽण्डज ॥ १८ ॥

दीपदानान्मत्स्यतापामत्र जन्मनि वै खग । राज्ञीप्रधानवर्गेषु सुखोऽसौ पार्थिवम्रियः ॥ १९ ॥

पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । मनःक्लेशसमायुक्तो गतागतमनैर्युतः ॥ २० ॥

सदा गिणुभयोद्विप्रचित्तोऽप्राप्तमनोरयः । प्रतिष्ठाभङ्गसन्दिग्धो मानी कापट्यसंयुतः ॥ २१ ॥

कदाचिद्बहिर्गीरक्तो विरक्तश्च कदापि च । कीमागे सुखयुक्तोऽपि कैशोरे क्लेशसंयुतः ॥ २२ ॥

यूनि मातृसुखिर्हीनः परमर्वनि कायभित् । म्रियंवदोऽपि बहुभिः शत्रुभिश्चातिदुःखितः ॥ २३ ॥

प्राग्भवे सुखजायाश्च विधवायाश्च सङ्गतः । सर्वागव्ययया युक्तस्तथा ब्राह्मणघातनात् ॥ २४ ॥

पापात्कफरुजा युक्तः कदाचिज्ज्वग्वानपि । ब्रह्मस्वहरणात्पापात्पुमपत्यविर्वाजितः ॥ २५ ॥

वात्पित्तकफैर्युक्तश्चोपायैश्च भिषककृतैः । कदाचिद्दुकशर्मं याति पुनरुत्पद्यते शनैः ॥ २६ ॥

कदाचित्पित्तार्श्वैव कदाचिद्दातरोगयुक् । सर्वदा श्लेष्मलः सोऽपि श्लेष्मवृद्धियुगण्डज ॥ २७ ॥

सन्दिग्धचित्तो लोकेषु नृपसभ्यसमाकुले । यशस्विताभिर्वृद्धचर्यं निजसम्पत्तिनाशकः ॥ २८ ॥

स्वजातिमध्ये श्रेष्ठोऽपि स्वजातीयविरोधभाक् । पितृभ्रातृसुखैर्युक्तोऽप्यमीभिः कलहाकुलः ॥ २९ ॥

पूर्वं या स्त्री सहायाऽऽसीद्ब्रह्मस्वहरणे वधे । साऽत्र जन्मनि पक्षीन्द्र ज्येष्ठा मृत्युवशं गता ॥ ३० ॥

निधनं प्राप्य सा सूत क्रिमियुक्तव्रणेन च । पुण्यात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा ॥ ११ ॥
 पूर्वपुण्यावशेषेण सा जाताऽत्र हिमालये । पर्णविक्रायिणां वंशे पादजाता खगेश्वर ॥ १२ ॥
 तुलालग्रे तमोदेवशुरुभ्यां संयुते-सुत । द्वितीये शनिसीम्पाभ्यां संयुक्ते संस्थिते मयि ॥ १३ ॥
 तृतीये संस्थिते चन्द्रे केतौ सप्तमभावगे । मद्गृह्णात्सप्तमे भावे चाश्रिते भूमिनन्दने ॥ १४ ॥
 तमसा संवृते दैत्यपूज्ये खगकुलोत्तम । गौराङ्गी सुस्मितमुखी नात्युच्चा समकायभाक् ॥ १५ ॥
 नातिह्रस्वा प्रलम्बीष्ठी व्रतानामनुकांक्षिणी । गतप्रियोत्सवरता स्नानदानपरा सदा ॥ १६ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभपापरता क्वचित् । विपं दत्त्वा पतिं सूत यतः प्राग्जारसंश्रिता ॥ १७ ॥
 निजघान महादुष्टा यून्यत्र विधवा सुत । सत्यासत्यपरिज्ञानरहिता चञ्चला सदा ॥ १८ ॥
 स्वैर्यमानपरित्यक्ता दुष्टबुद्ध्युपपादिनी । गार्हस्थ्यशीलरहिता नानाक्लेशनिवासिनी ॥ १९ ॥
 यतः प्राग्गृहभवने जारोक्त्या दीपनाशकृत् । एकाक्षी दुःखसंप्राप्ता दरिद्रा दुर्मानस्ततः ॥ २० ॥
 लोकापवादनिन्दाद्यैरन्विता पिशुना तथा । संयुता वातपित्ताभ्यां क्वचिदुगणाऽथ पापकृत् ॥ २१ ॥
 हा पते हापतिरिति चिन्तयन्ती मुहुर्मुहुः । क्व यामि क्व मरिष्यामि क्व तिष्ठामीति वै सुत ॥ २२ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्या चेत्प्रायश्चित्तं वदामि ते । विष्णोराराधनादत्र व्रतकृच्छ्रोपसेवनात् ॥ २३ ॥
 धर्मादत्र महाभाग गङ्गाया उपसेवनात् । प्रयागादिषु तीर्थेषु वासात्प्राप्नोति सद्गतिम् ॥ २४ ॥
 प्रयागे श्रद्धया युक्ता त्रिवर्षं निवसेद्यदि । गतिं शुभां सा प्राप्नोति परत्र च शुभां मतिम् ॥ २५ ॥
 एवं या कुरुते सूत प्रायश्चित्तमत्प्रदिता । चतुर्विंशतिवर्षान्तं सुखयुक्ताऽत्र जीवति ॥ २६ ॥
 गतिं शुभां सा प्राप्नोति यत्र देशे महेश्वरः । प्रायश्चित्तमकृत्वा तु भ्रमते यदि कीदृवत् ॥ २७ ॥
 पञ्चोनपञ्चाशद्वर्षं रिष्टेनैव विनश्यति । गतिं शुभां सा नाप्नोति विधवा सप्तजन्मसु ॥ २८ ॥
 जन्मादिमरणान्तं वै मया किञ्चित्प्रकाशितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २९ ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७० ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु चास्य विचोष्टितम् । बभूव यामुने देशे शूरसेनाभिधे सुत ॥ १ ॥
 धर्मकर्मसमायुक्ता शुभा सा क्षत्रियाङ्गना । विप्रगोपालने युक्ता पशुधान्यधनैर्युता ॥ २ ॥
 पुत्रभ्रातृसुहृद्युक्ता दासीदाससमन्विता । प्रयागे च महातीर्थे राहुग्रस्ते निशाकरे ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणेष्यो ददौ भूरि वासोधान्यधनादिकम् । तत आगत्य पत्या च कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ४ ॥
 सहायैर्नैककेनाय वृत्तं शृणु खगेश्वर । सपत्नीवैरभावेन विषेण पतिरेव च ॥ ५ ॥
 मारितो वै प्रयत्नेन घोरं पापं कृतं तथा । अथ काले व्यतीते तु निधनं प्राप्य साऽसती ॥ ६ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकानपि । पूर्वपुण्यावशेषेण सञ्जाताऽत्र हिमालये ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणानां कुले सा तु धर्मकर्मसमन्विता । गौराङ्गी कृष्णगात्री च नात्युच्चा गुणशालिनी ॥ ८ ॥
 देवपूजारता नित्यं व्रतानामनुकांक्षिणी । पुण्यादिदं तथा पापालोभपापरता क्वचित् ॥ ९ ॥
 विपं दत्त्वा तु भर्तारं जघान प्राग्यतस्ततः । पतिर्नीयं महादुष्टा बाल्येऽत्र विधवा सुत ॥ १० ॥
 विष्णोराराधनादत्र गङ्गाया उपसेवनात् । गतिं शुभां सा प्राप्नोति व्रतकृच्छ्रोपसेवनात् ॥ ११ ॥
 धर्मादत्र महाभाग परत्र च शुभा गतिः ॥ १२ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकसप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

व्यभिचाररता या प्राक्साऽत्रापि व्यभिचारिणी । एतस्या निष्कृतिं मृत नैवात्राहं वदामि ते ॥ १ ॥

इति श्रीबृहदसूरारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्विसप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 राजमान्यः सदाचारः शूरो मन्त्री मदायशाः । धनवाहनभोगाढ्यो ब्राह्मणातिथिपूजकः ॥ २ ॥
 सन्धिविग्रहसंयुक्तः स्त्रीपुत्रसुखसंयुतः । दत्तानि तेन दानानि मथुरायां महास्यले ॥ ३ ॥
 कार्षिके शुक्रपक्षे च व्रतिना नियतात्मना । विधिवत्कपिलादानं ब्राह्मणभ्योऽतिभक्तितः ॥ ४ ॥
 सुवर्णानि खगश्रेष्ठ ह्येकोत्तंगविधानतः । प्रतिपदिनतो यावत्पूर्णिमा गरुडाग्रज ॥ ५ ॥
 पूर्णिमायां विधानेन गोघृतेन प्रबोधिताः । समर्पिताः प्रदीपा वै यमुनायां विशेषतः ॥ ६ ॥
 स्वस्यानं प्राप्य वै सूत ततः सा क्षत्रियोत्तमा । अकरोद् रूपं कर्म भाविनोऽर्थस्य वै बलात् ॥ ७ ॥
 ब्राह्मणी विधवा वन्द्या चासीत्प्रतिवेशिनी । युवती बाहुजस्यास्य मन्दिरे च गतागतम् ॥ ८ ॥
 कुर्वन्ती तद्गृहे चैकब्राह्मणेन तपस्विना । एकदा देवयोगेन राज्ञोपद्रवभीतितः ॥ ९ ॥
 घटस्यं स्यापितं द्रव्यं ततः सा ब्राह्मणी खग । बाहुजं बोधयित्वा तु विषयोंगप्रवञ्चतः ॥ १० ॥
 ब्राह्मणं घातयामास द्रव्यलोभेन मानद । ततस्तेन क्षत्रियेण ब्राह्मण्या सह कामतः ॥ ११ ॥
 मुक्तं तद्द्रव्यमखिलं घोरं पापमुपार्जितम् । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशानमनम् ॥ १२ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं मुक्त्या पावात्पापफलं तथा । मुक्तपुण्यावशेषेण स जातऽत्र हिमालये ॥ १३ ॥
 गङ्गायाः पूर्वभागे च पुण्ये च वणिजां कुत्रे । स रक्तकृष्णो मतिमान् राजमान्यः प्रतापवान् ॥ १४ ॥
 नातिह्रस्वो नातिदीर्घो न स्थूलो न कृशः सुखी । सन्धिविग्रहसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः ॥ १५ ॥
 धनवाहनभोगाढ्यो वाग्मी निजकुलाग्रणीः । पितृभ्रातृसुखैर्युक्तो बहुमित्रसुसंयुतः ॥ १६ ॥
 देवब्राह्मणभक्तश्च यशस्वी धर्मनीतिमान् । प्रतिष्ठाकामुकः श्रीमान् राजकार्येषु तत्परः ॥ १७ ॥
 परोपकारनिरतो ब्राह्मणातिथिपूजकः । प्राग्भवे कपिलादानात्स्वर्णदानात्तथाऽऽज ॥ १८ ॥
 दीपदानान्मत्सुतायामत्र जन्मनि वै खग । राज्ञीप्रधानवर्गेषु मुख्योऽसौ पार्यवधिपः ॥ १९ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । मनःकेशसमायुक्तो गतागतधनैर्युतः ॥ २० ॥
 सदा शिषुभयोद्भिन्नचित्तोऽप्राप्तमनोरथः । प्रतिष्ठाभङ्गसन्दिग्धो मानी कापट्यसंयुतः ॥ २१ ॥
 कदाचिद्बहिर्गीरक्तो विरक्तश्च कदापि च । कौमारो सुखयुक्तोऽपि केशोरे ह्येकसंयुतः ॥ २२ ॥
 यूनि माटुसुखैर्नितः परमर्मनिकायभित् । प्रियंवदोऽपि बहुभिः शत्रुभिश्चातिदुःखितः ॥ २३ ॥
 प्राग्भवे मुखजायाश्च विधवायाश्च सङ्गतः । मर्वागव्ययया युक्तस्तथा ब्राह्मणघातनात् ॥ २४ ॥
 पापात्कफरुजा युक्तः कदाचिज्ज्वरवानपि । ब्रह्मस्वरणात्पापात्पुमपत्पविर्वाजितः ॥ २५ ॥
 वातपित्तकफैर्युक्तश्चोपायैश्च भिषक्कृतैः । कदाचिद्बुद्धशर्मं याति पुनरुत्पद्यते शनैः ॥ २६ ॥
 कदाचित्पित्तवांशैव कदाचिद्वातरोगयुक् । सर्वदा श्लेष्मलः सोऽपि श्लेष्मवृद्धियुगण्डज ॥ २७ ॥
 सन्दिग्धचित्तो लोकेषु नृपसम्भ्यसमाकुले । यशस्वितामिवृद्धचर्यं निजसम्पत्तिनाशकः ॥ २८ ॥
 स्वजातिमध्ये श्रेष्ठोऽपि स्वजातीयविरोधभाक् । पितृभ्रातृसुखैर्युक्तोऽप्यमीभिः कलहाकुलः ॥ २९ ॥
 पूर्वं या स्त्री सहायाऽऽसीद्ब्रह्मस्वहरणे वधे । साऽत्र जन्मनि पत्नीन्द्र ज्येष्ठा मृत्युवशं गता ॥ ३० ॥

या स्त्री प्रागस्य भार्याऽऽसीत्सा कनिष्ठाऽत्र जन्मनि । साध्वी पतिप्रिया नित्यं देवब्राह्मणपूजने ॥ ३१ ॥
 रता सुशीला सततं पतिशुश्रूषणे रता । ब्रह्मस्वभक्षणात्सा तु मनोदुःखसमन्विता ॥ ३२ ॥
 कदाचिन्निकषीडायुगुदरव्यथया युता । पुमपत्याशयाक्रान्ता परापत्यान् विलोक्य च ॥ ३३ ॥
 प्राग्भवे द्वे भगिन्यौ तु धर्मकार्ये सहायिके । जाते ते अत्र जनुपि पुत्रौ जातेऽस्य वै खग ॥ ३४ ॥
 प्राग्भवे सदसत्कर्म युवभावे यदङ्गितम् । तदत्र तेन वै सूत युवभावेऽनुभूयते ॥ ३५ ॥
 जन्माङ्गात्पञ्चमे धूने क्रूरग्रहविलोकिते । क्रूरखेटैर्युते वापि मत्सुतस्थानगे विधी ॥ ३६ ॥
 लक्षणैरिभिराढचश्चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलद्वयेन कर्त्तव्यो ब्राह्मणस्तु हिरण्मयः ॥ ३७ ॥
 षोडशैरुपचारैश्च पूजयित्वा विधानतः । समर्प्यो वै विधिज्ञाय ब्राह्मणाय महात्मने ॥ ३८ ॥
 पलमात्रमितः सोमस्तथा सूर्यो गणेशिता । लक्ष्मीनारायणश्चैव पलार्धेन प्रजापतिः ॥ ३९ ॥
 ब्राह्मणेभ्यः प्रदेया वै पूर्वपापपनुत्तये । तदर्धमितिका वापि निजवित्तानुमानतः ॥ ४० ॥
 गायत्रीं दशसाहस्रं त्र्यम्बकं द्विविधं तथा । सोमसूर्यगणेशानां मन्त्रानष्टाक्षरं जपेत् ॥ ४१ ॥
 ब्रह्मजज्ञानमिति च मन्त्रं तत्संख्यया जपेत् । जुहुयात्तद्दशांशेन तिलैस्त्रिमधुराप्लुतैः ॥ ४२ ॥
 ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छतं सार्धशतं नु वा । नियुतं पार्थिवानां च शिवानां पूजनं चरेत् ॥ ४३ ॥
 महिने तु व्रतं कुर्यान्मद्भक्तो मत्परायणः । घटं ताम्रमयं कृत्वा पलैः शतमितैः शुभम् ॥ ४४ ॥
 गोघृतेन प्रपूर्णां पलस्वर्णेन संयुतम् । वस्त्रेणाच्छाद्य संपूज्य ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ ४५ ॥
 दद्यात्तं च विधानेन भक्तिश्रद्धासमन्वितः । ब्रह्मस्वहरणात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ ४६ ॥
 एवं कृते तथा सूत प्रायश्चित्ते मयोदिते । नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् ॥ ४७ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येधन्ते सम्पदोऽन्वहम् । पद्चत्वारिंशदब्दे तु रिष्टं चापि न जायते ॥ ४८ ॥
 रसनागमितायुः स्यादन्ते सद्गतिमाप्नुयात् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ ४९ ॥
 पद्चत्वारिंशदब्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति । व्याधिग्रस्तो भवेन्नित्यं लभते नैव सन्ततिम् ॥ ५० ॥
 जन्मजन्मनि दुःखी स्यात्प्रायश्चित्ते कृतेऽधुना । व्याधयस्तस्य नश्यन्ति सूर्येणैव तमो यथा ॥ ५१ ॥
 पुत्रद्वयं स लभते दीर्घायुश्चिरजीवितः । धर्मकर्मसमायुक्तं पितृभक्तं गुणाधिकम् ॥ ५२ ॥
 अथ वा शृणुयाद्भक्त्या हरिवंशं विधानतः । दशावृत्त्या खगश्रेष्ठ पूर्वपापं प्रणश्यति ॥ ५३ ॥
 प्रायश्चित्तं द्वयेऽप्येकं कुर्यात्पापपनुत्तये । प्रायश्चित्तं विधायाथ गां दोग्ध्रीं समलङ्कृताम् ॥ ५४ ॥
 सबर्तां युवतिं सूर्यमापस्वर्णस्तु संयुताम् । प्रदद्यात्तं विधानेन ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ ५५ ॥
 रुद्रपूजां ततः कृत्वा सर्वाप्यात्मानमीक्षयेत् । ततः शुद्धो भवेन्मर्त्यां नात्र कार्या विचारणा ॥ ५६ ॥
 मद्भुक्तां निष्कृतिं सूत यो न कुर्याच्च मानवः । तं विद्धि घोरदुरितैराक्रान्तं देवघातितम् ॥ ५७ ॥
 जन्मजन्मनि दुःखीघैराक्रान्तं निरयातिथिम् । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ५८ ॥
 यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ५९ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायत्रिसप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेप महाबाहो शृणु तस्य विचोष्टितम् । वभूव गौडदेशे तु ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 दद्यानि तेन दानानि ब्राह्मणेभ्योऽस्तिभक्तितः । मुवर्णगोमहीशय्यावसनाभरणानि च ॥ २ ॥
 अयो भाविबलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । एकदा पक्षिशार्दूल तापसो गृहमागतः ॥ ३ ॥

जितेन्द्रियोऽपि सधनो धनं तस्मै समर्पितम् । तीर्थावगाहनान्ते च ह्यागतः पुनराश्रमम् ॥ ४ ॥
 धनं च प्रार्थितं तेन न च तस्मै स दत्तवान् । चौरैण तद्घृतं सर्वं तस्याग्रे भाषितं तदा ॥ ५ ॥
 विश्वासतो गतो योगी शार्पं दत्त्वा सुदुःसहम् । वंशच्छेदो भवेच्छीघ्रं न पुनर्जीवते शिशुः ॥ ६ ॥
 जन्मजन्मानि ते विप्र वंशच्छेदो भविष्यति । इति तेन खगश्रेष्ठ शापो दत्तः सुदारुणः ॥ ७ ॥
 तेन विप्रेण तत्सर्वं ब्रह्मस्वं मुक्तमण्डज । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ८ ॥
 पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । मुक्तपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणो धनधान्यादियुक्तो ज्ञानी प्रतापवान् । नात्युच्चो नातिह्रस्वश्च गौरवर्णः प्रियंवदः ॥ १० ॥
 राजमान्यो यशस्वी च देवब्राह्मणपूजकः । व्रतानामनुकांक्षी च भ्रातृमित्रसुसंयुतः ॥ ११ ॥
 धनवाहनभोगाढ्योऽखिललोकवशंकरः । धर्मादिदं तथा पापाल्लोभी पापरतः क्वचित् ॥ १२ ॥
 सिंहलग्रे स्थिते सोमे सुते पापसमन्विते । द्यूने पापप्रद्वैदृष्टे प्राग्भवे घटगं धनम् ॥ १३ ॥
 मुक्तं तत्पापतः सूत जायास्थाने घटोऽभवत् । सुते क्रूरयुते सूत जातोऽयं ब्राह्मणोऽधुना ॥ १४ ॥
 प्राग्भवे तापसद्रव्यहरणोद्भवपापतः । तच्छापात् पतगश्रेष्ठ सन्तानसुखवर्जितः ॥ १५ ॥
 कैशोरे भ्रातृजनकसुखयुक्तोऽय यौवने । एकभ्रातृसुखैर्हीनो जनकस्य सुखैस्तथा ॥ १६ ॥
 रहितोऽयान्यसहजसन्तानसुखवर्जितः । सन्दिग्धः शत्रुभीत्या च चिन्ताक्लेशसमन्वितः ॥ १७ ॥
 वातरोगेण संयुक्तः सदोदररुजाऽन्वितः । कदाचिज्ज्वरयुक्तोऽपि गतागतधनैर्युतः ॥ १८ ॥
 तस्य भ्रातापि रुग्णयुक्तो जायासुखविवर्जितः । भ्रातृपुत्रोऽपि रुग्णयुक्तो वंशस्य क्षतिरीदृशी ॥ १९ ॥
 लक्षणैरेभिराढ्यस्य प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । निष्कद्रयं सुवर्णस्य तात्रं शतपलं तथा ॥ २० ॥
 घृतं तथा शतपलं सम्पूज्य विधिवत्ततः । प्रदद्याद्दे विधित्ते हि ब्राह्मणे गृहडाग्रज ॥ २१ ॥
 बल्लैकविधिना स्नायाद्द्वैकादशिर्ना जपेत् । घेनुं दद्याद्विधिज्ञाय सवत्सां च पयस्विनीम् ॥ २२ ॥
 शतं च भोजयेद्विप्राशतं पञ्चाशदेव वा । एवं कृत्वा खगश्रेष्ठ सन्तानं लभते ध्रुवम् ॥ २३ ॥
 जीवत्पुत्रः स दीर्घायुः पितृभक्तं गुणान्वितम् । त्रिसप्ततिमिताब्दायुः स्यादेवं विनतात्मज ॥ २४ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । पुत्रपौत्राभिवृद्ध्याऽस्य ह्येधन्ते सम्पदोऽन्वहम् ॥ २५ ॥
 नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्भापापशोधनम् । सन्तानं न लभेत्क्वापि जन्मजन्मनि दुःखभाक् ॥ २६ ॥
 विपदं गमितेऽन्दे तु रिष्टेनैव विनश्यति । प्रायश्चित्ते कृते सूत पुत्रपौत्रसमन्वितः ॥ २७ ॥
 तदग्रे निधनं याति त्रिसप्ततिमिताब्दके । सौम्यायने सिते पक्षे गङ्गायां नात्र संशयः ॥ २८ ॥
 सद्गतिं समवाप्नोति यत्र देवो महेश्वरः । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ २९ ॥
 पद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३० ॥

इति श्रीद्विसूर्यारणसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुःसंस्त्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो, शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यासुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 कृपिवाणिज्ययुक्तप्राज्ञो ब्राह्मणातिथिपूजकः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 गोभृशश्यासनास्त्राश्वसनाभरणानि च । अथो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 भगिनीपतिघाताख्यं तेन चातिसुदुःसहम् । दन्तोच्छिष्टेन दोषेण पापाणेनाहनत्पुरा ॥ ४ ॥
 ज्ञात्वा मृत्युवशं प्राप्तमात्मघातं चकार ह । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ५ ॥

पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । जातो हि हिमवच्छैले पुण्यकेदारगण्डले ॥ ६ ॥
 ब्राह्मणो धर्मकर्मादयो भृत्यदासीसुखान्वितः । स्त्रीपुत्रसुखसंयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः ॥ ७ ॥
 बहुस्यापापरात्रश्रेष्ठः सन्धिविग्रहसंयुतः । देशेदेशेऽधिकारादयो बहुग्रामाधिपो धनी ॥ ८ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् । जन्मलघ्नात्सुते यूने क्रूरग्रहविलोकिते ॥ ९ ॥
 जातोऽपमधिकाराच्च बहुदेशसमन्वितः । वातरुगुडमनोदुःखैर्युतोऽपाप्तमनोरथः ॥ १० ॥
 बाल्ये पितृसुखैर्युक्तः कौमारे सुखवर्जितः । अधिकारप्रसङ्गेन निजद्रव्यविनाशकः ॥ ११ ॥
 प्राग्योऽधर्मं सहायोऽस्य सोऽत्र ज्येष्ठसुतः खग । प्राग्भवे चात्मघाताच्च गतागतधनैर्युतः ॥ १२ ॥
 अधिकाराद्युतोऽपि स्यात्कदाचित्तत्समन्वितः । अस्थिरामात्यतायुक्तो बुद्धिमान्गूढभाववान् ॥ १३ ॥
 पूर्वं यो घातितोऽनेन भगिनीपतिरत्र च । कनिष्ठोऽस्य सुतो भूत्वा पश्चत्वं प्राप्तवान् खग ॥ १४ ॥
 लक्षणैरभिगण्डयश्चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलद्वयेन कर्तव्यो वाहुजस्तु हिरण्यमयः ॥ १५ ॥
 गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य विधिज्ञाय प्रदापयेत् । तथा सूर्यः प्रकर्तव्यः सुवर्णपलमात्रतः ॥ १६ ॥
 दद्याद्देविदे तश्च ब्राह्मणाय कुटुम्बिने । गायत्रीं दशसाहस्रं त्र्यम्बकन्तु तथा जपेत् ॥ १७ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तिलैराज्यपरिष्कृतैः । सुवर्णाभरणैर्युक्तां गां च दद्यात्पयस्विनीम् ॥ १८ ॥
 ज्ञातं वै भोजयेद्विग्रामपिष्यात्मानमीक्षयेत् । एवं कृते खगश्रेष्ठ विधिना पापशोधने ॥ १९ ॥
 गिष्टेनैव विनाशः स्याद्दुःखी स्याज्जन्मजनि । प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुः शशागमितवत्सरम् ॥ २० ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वरूपमेवात्र सूचितम् । यद्यन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ २१ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्याय. पञ्चसत्सुत्तरनवशताविकसहस्रतमः ॥ १९७५ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाभाग शृणु तस्य विचेष्टितम् । सौराष्ट्रे देशके पुण्ये वाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 धनवाहनभोगाढ्यो राजमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 गोभृशय्यासनात्राश्ववसनाभरणानि च । विधिवत् कपिलादानं ब्राह्मणाय कुटुम्बिने ॥ ३ ॥
 अयो भाविञ्चलत्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । कुलीनां युवतीं त्यक्त्वा वेश्यासक्तो बभूव सः ॥ ४ ॥
 स्वधर्मबोधकान्प्रातृपितृवृद्धान् गुरून्पि । बन्धयित्वा तु मोहेन पतिताचारवान् स्वयम् ॥ ५ ॥
 निन्दयामास दुष्टात्मा सङ्गत्पा गरुडाग्रज । ततो बहुतिये काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ६ ॥
 पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः । जातोऽत्र केरले देशे ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ ७ ॥
 दाता भोक्ता दृढांगश्च नास्त्युचो न लघुवृणी । इषामवर्णो विशालाक्षो देवब्राह्मणपूजकः ॥ ८ ॥
 मातृभ्रातृसुखैर्युक्तो धनवाहनभोगभाक् । प्राग्भवे कपिलादानाद्भूम्यन्नप्रदानतः ॥ ९ ॥
 पुण्यानु पूजको जातो नरनारायणाश्रमे । सकलैश्वर्यसंयुक्तो दासदासीजनान्वितः ॥ १० ॥
 राजकल्पो धनाध्यक्षो बहुग्रामाधिपः सुखी । पुण्यादिदं तथा पापालोभी पापरतः क्वचित् ॥ ११ ॥
 स्वर्त्सां पतिप्रतां त्यक्त्वा प्राग्वेश्यासङ्गजेन सः । अत्र स्त्रीपुत्रजनकसुखैर्हीनः ख ।धिप ॥ १२ ॥
 बाल्ये पितृसुखैर्हीनो दुःखमाकस्यात्किञ्चोरके । यूनि स्वदेशसन्त्यागी देशेदेशे रटन्नपि ॥ १३ ॥
 प्राग्भवे गुरुवृद्वांश्च मातृभ्रातृस्वगोत्रजान् । उल्लंघ्य पतिताचारचरणोद्भवपापतः ॥ १४ ॥
 तैर्बिहीनोऽत्र जनुपि विभोऽपि क्षत्रधर्मभाक् । नैस्त्रीसंयुतः कामी सत्यवाग्रहितः सदा ॥ १५ ॥
 मनोभर्षमहाश्रेष्ठैः कपटैः क्रूरकर्मभिः । शत्रुभीत्या च संयुक्तो विशासी स्वजनेष्वपि ॥ १६ ॥

सदा शत्रुभयाक्रान्तः कदाचिद्रोगवानपि । शतहस्तसंयुतो ह्यग्निं क्लेशमाङ्गमध्ये धनी ॥ १७ ॥
 वार्धके वयसि प्राप्ते पुनः क्लेशैश्च संयुतः । विभेति निजभृत्यैश्च पैशुन्यगुणसंयुतः ॥ १८ ॥
 स्वभृत्यभेदकर्ता च क्रोधयुग्भयसंयुतः । मेघे लग्नेऽब्धिगे तोमे धूने नन्देऽस्य जन्म तु ॥ १९ ॥
 लक्षणैरेभिराढचक्षेत्रिणिकृतिं कथयाम्यहम् । पलत्रयेण कर्तव्या ब्राह्मणी च हिरण्मयी ॥ २० ॥
 षोडशैरुपचरैश्च पूजयित्वा विधानतः । देया सा च विधिज्ञाय पूर्वपापापनुत्तये ॥ २१ ॥
 पलेकेन तथा सोमस्तथा सूर्यो गणेशिता । तथा ब्रह्मा महेशश्च लक्ष्मीनारायणस्तथा ॥ २२ ॥
 देयाः सम्पूज्य विप्रेभ्यो गाश्च दद्यात्पयस्विनीः । गायत्रीमण्डसाहस्रं द्यम्बकं तु तथा जपेत् ॥ २३ ॥
 सोमसूर्यगणेशानां ब्रह्मेश्वरमुरद्विषाम् । मन्त्राञ्छरसहस्राणि प्रत्येकं प्रजपेत्तदा ॥ २४ ॥
 होमयेत्तद्दशांशेन तिलैराज्यपरिप्लुतैः । ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाच्छतं सार्धं विधानतः ॥ २५ ॥
 सार्धेभ्यात्मानमालोक्य भोजयेदित्थञ्च्युभिः । एवं कृतविधेः सूत पूर्वजन्मावनाशनम् ॥ २६ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । त्रिपष्टिमितके वर्षे रिष्टं नाप्नोति तस्य तु ॥ २७ ॥
 गजनागामितान्दान्तमायुस्तस्य प्रकीर्तितम् । नैवं करोति यो मोहाल्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ २८ ॥
 न तस्य गतिरुक्ताऽत्र स्वाधिकारच्युतिर्भवेत् । शत्रुभीत्या समायुक्तो जन्मजन्मनि दुःखभाक् ॥ २९ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ३० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः षट्सप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७६ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शूद्रोऽभवन्महाभाग प्राग्जन्मन्यतिकोविदः । ग्रामवासी सदा सौम्यः शतदुनिकटेऽण्डज ॥ १ ॥
 शूद्रकन्या त्वनेनैव हृद्या षोडशवार्षिकी । भुक्ताऽतिकामलोभेन बलात्कारेण दूषिता ॥ २ ॥
 स चात्र धर्मपुत्रस्य भुक्त्वा भैरवशासनाः । पूजनाच्छिवलिङ्गानां प्राग्त्रापि च सद्गुरः ॥ ३ ॥
 मथुरामण्डले दिव्ये जातोऽसौ धर्मकर्मवित् । पण्डस्तेन विपाकेन प्राप्तसर्वमनोरथः ॥ ४ ॥
 महोत्साहो महामानी महाविभवविस्तरः । मृत्युश्चास्यात्र गङ्गायां पुण्यादत्र शिवार्चनात् ॥ ५ ॥
 भविष्यति महाभाग पापान्ते चास्य सद्गतिः । खनागमितवर्षान्तपायुस्तस्य प्रकीर्तितम् ॥ ६ ॥
 जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ७ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्याख्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्तसप्तत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७७ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्या विचेष्टितम् । वभूव यासुने देशे बाहुजा पतिवल्गभा ॥ १ ॥
 तथा दत्तानि दानानि ब्राह्मणेभ्योऽतिभक्तितः । कार्त्तिक्यां पौर्णमास्यां वै शशाङ्कग्रहणेऽपि च ॥ २ ॥
 भक्ष्यभोज्यानि वस्तूनि मथुरायां खगाधिप । दीपा दत्ता महाभाग घृतेन परिपूरिताः ॥ ३ ॥
 मत्पुत्र्यां श्रद्धया सूत लोकोत्तरशतं खग । अथो पापं भृशं चक्रे भाविनोऽर्थस्य वैभवात् ॥ ४ ॥
 देवद्रव्यं द्विजद्रव्यं हवैकादशभिः सह । पूजकस्य स्त्रियो द्वे च तत्कुमारी सहोदरी ॥ ५ ॥
 स्वभ्रातरी पतिश्चैव ह्यन्यौ द्वौ प्रतिवेशिनौ । सर्वार्थिलित्वा तद्भुक्तं देवद्रव्यं खगाधिप ॥ ६ ॥
 घटसंस्थं पादद्रव्यं मुक्तं तत्केवलं तथा । स्वामिद्रोहात्मकं पापं दारुणं समुपाजितम् ॥ ७ ॥
 ततो बहुतिथे काले गत्वा तु यमशासनम् । पुण्यात्स्वर्गफलं भुक्त्वा पापाच्च नरकांस्तथा ॥ ८ ॥
 भुक्त्वा पुण्यावशेषेण सा जाताऽत्र हिमालये । गौराङ्गी पतिभक्ता च राजकार्येषु तत्परा ॥ ९ ॥
 नातिस्थूला नातिकृशा नातिहस्ता प्रियंवदा । राज्ञां हितकरी नित्यं व्रतानामनुकौशिणी ॥ १० ॥
 प्राग्भवे मथुरायां तु कार्त्तिक्यां पूर्णिमातिथौ । दीपदानात्खगश्चेद् राजमान्ययुता त्विह ॥ ११ ॥

धनवाहनभोगाढ्या भृत्यदासीमहीयुता । बाहुजा स्वर्णभूपाङ्गी बहुग्रामाधिपा तथा ॥ १२ ॥
 प्राग्भवे यः पतिश्चास्याः सोऽत्रापि पतिरीरितः । सुतबन्धुसमायुक्ता राजपत्नी कृपान्विता ॥ १३ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापालोभाढ्या स्वल्पपापकृत् । चिन्ताह्लेशसमायुक्ता गतागतधनैर्युता ॥ १४ ॥
 प्राग्देवद्रव्यहरणात्क्षुद्रकार्ये नियोजिता । तथा नृपैर्नियुक्तोऽस्ति तत्पापादेव तत्प्रियः ॥ १५ ॥
 प्राग्भवे या सहायाऽऽसीद्देवद्रव्यापहारणे । साऽस्या ज्येष्ठा मृतिं प्राप्ता विनतानन्दवर्धन ॥ १६ ॥
 तथैव ये सहायाः स्युः पुरुषाः पापकर्मणि । ते पुत्रा निघनं प्राप्ता ये च धर्मं सहायकाः ॥ १७ ॥
 ते पुत्रा अत्र जीवन्ति तत्पत्युः पतमेश्वर । वातापितात्मिका नित्यं त्रिकपीडा सुसंयुता ॥ १८ ॥
 कदाचिद्रोगयुक्ता च कदाचित्कलहाकुला । कापट्येन समायुक्ता शत्रुभीत्या च दुःखिता ॥ १९ ॥
 मानापमानसाम्भ्येन दुःखिता प्रसुवेश्मनि । घटस्थं यत्परद्रव्यं भुक्तं प्रागनया सुत ॥ २० ॥
 घटलगे त्वियं जाता तत्पापात्पुत्रदुःखिता । पञ्चमाधिपतिस्तस्या यतोऽस्तं गतवानिह ॥ २१ ॥
 बाल्ये सुखसमायुक्ता कैशोर्ये ह्यशभागिह । युवभावे सुलैश्वर्ययुक्ताऽपि पतमेश्वर ॥ २२ ॥
 पुत्रशोकैः समायुक्ता स्वात्मानमपि नेच्छति । लग्नात्पञ्चमके द्यूने शुभेः कूरैर्विलोकिते ॥ २३ ॥
 जातेषु पतगश्रेष्ठ पूर्वपापैस्तु दुःखिता । शंकाहः सर्वकार्येषु स्वकीयेषु विशेषतः ॥ २४ ॥
 लक्षणैरोभिराढ्या चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । पलैः शतमितैः कार्यो घटस्ताम्रमयः शुभः ॥ २५ ॥
 गोघृतेन समापूर्वो वस्त्रद्रव्यभिभूषितः । सुवर्णादिभिर्ता कार्या महेशप्रतिमा शुभा ॥ २६ ॥
 घटोपरि सुसंस्थाप्य पूज्या सर्वोपचारकैः । विधिज्ञाय प्रदेया सा सद्यः पूजिताय वै ॥ २७ ॥
 देवस्वहरणात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः । अग्रेस्तु प्रतिमा कार्या सुवर्णामितिका शुभा ॥ २८ ॥
 देया वेदविदे सूत पूजिताय महात्मने । दृष्टसङ्गतिजात्पापाद्विमुक्ता स्यात्खगाधिप ॥ २९ ॥
 रवेस्तु प्रतिमा तद्दत्तसुवर्णामितिका शुभा । पञ्चाशत्पलमानेन कुर्यात्ताम्रमयं घटम् ॥ ३० ॥
 घृतपूर्णं तत्र सूर्यप्रतिमां स्थाप्य यत्नतः । पूजयित्वा सवस्त्रां तु दद्याद्देविदे सुत ॥ ३१ ॥
 परस्वहरणात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः । महारुद्रविधानेन महारुद्रं प्रपूजयेत् ॥ ३२ ॥
 शतं च भोजयेद्विमान् गां च दद्यात्पयस्विनीम् । एवं निष्कृतिमापन्ना जीवेत्सप्ततिवर्षकम् ॥ ३३ ॥
 न तस्याः पुत्रमरणं नाधयो व्याधयो न च । न शत्रुतो भयं तस्या नापमानभयं क्वचित् ॥ ३४ ॥
 पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येधन्ते सम्पदोऽन्वहम् । कुर्वेदमितवर्षं तु रिष्टं तस्या न जायते ॥ ३५ ॥
 पुत्रत्रयं चिरं जीवेदिहैव पतमेश्वर । नेवं करोति या मोहालोभाद्वा पापशोधनम् ॥ ३६ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्याच्चातुर्विधेन वै सुत । प्रायश्चित्ते कृते सूत महासांख्यवती भवेत् ॥ ३७ ॥
 अन्ते सन्नतिमाम्नोति यत्र देवी महेश्वरी । अकृते तु यथाशक्ति प्रायश्चित्ते मयोदिते ॥ ३८ ॥
 जन्मजन्मनि दुःखं स्यादन्ते च निरयंमजेत् । मडुक्तां निष्कृतिं सूत कृत्वा भक्त्या समन्विता ॥ ३९ ॥
 सर्पिण्यात्मानमालोक्य भोजयेदिष्टबन्धुभिः । जन्मादिमरणान्तं हि स्वल्पमेवात्र सूचितम् ॥ ४० ॥
 इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसवादे कर्मविपाके अध्यायोऽष्टसत्सुत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७८ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

ब्राह्मणं विद्यया युक्तं स्वाचारं संयतेन्द्रियम् । सर्वशास्त्रप्रवक्तारं प्रतिग्रहपराङ्मुखम् ॥ १ ॥
 दान्तं कुलीनं धर्मज्ञमनुद्वेगकरं नृणाम् । अंपोलोभविहीनं च सर्वशास्त्रार्थकोविदम् ॥ २ ॥
 गृह्णामाहूय भक्त्या तं यथाविधि समर्चयेत् । कैःपूरैः कटकैर्वस्त्रैर्मल्यैश्चैवाद्गुलीयकैः ॥ ३ ॥

दानप्रकारमाह ।

उद्दसुखोपविशाय विष्णो रुद्रस्य सन्निधौ । माद्सुखो बोधितो दद्यान्मन्त्रेणानेन धर्मतः ॥ ४ ॥

सुरभिं च ततो दद्याद्वाह्मणानां विशेषतः । कृताभिपेकः स्वगृहं गत्वा मुञ्जीत वन्दुभिः ॥ ४० ॥
तस्मिन् दिने स मधुरं गव्येनाज्येन संप्लुतम् । हविः शुद्धं समश्रीयात्कट्वम्ललवणीञ्जितम् ॥ ४१ ॥
पुत्रो वा यदि वा भ्राता पिता वा सुरुरेव च । कर्मकर्तुमशक्यस्य कुर्यात्तन्नाम कीर्तयेत् ॥ ४२ ॥
इत्येतत्कथितं सूत किमन्यत्परिपृच्छसि ॥ ४३ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्याय एकोनाशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९७९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

सम्भवन्ति निमित्तानि भाविनः कर्मणः पुरा । सुखदुःखमयान्येव दैवस्येह वशादिह ॥ १ ॥
निमित्तशकुनस्वप्नशरीरेणाद्भुतानि च । सुरभी सौरभी नारी वडवादिमसूतयः ॥ २ ॥
विकृते दुष्टदिष्टे वा जायन्ते दुःखसूचकाः । ग्रहाणां प्रातिकूल्यं च मनोबुद्धिविपर्ययः ॥ ३ ॥
विविधोऽतिबलीयोऽपि विवादोचितकर्मणः । आरम्भोऽपि च कार्याणां कर्मणामयथाविधि ॥ ४ ॥
सशिल्पे सद्ने चासौ दुष्टादिष्टाद्यशाकुनैः । कारुत्यमपि दैवज्ञमिति विभ्रमद्रूपिते ॥ ५ ॥
अभिचारप्रयोगाद्यं तस्योपरि च तेन वा । सुप्रसुप्तं विपर्येति कृत्या करणमेव च ॥ ६ ॥
इत्याद्यैरितरैश्चापि निमित्तैर्देवनोदितैः । विविधैश्च महोत्पातैः स्वस्वकाले फलप्रदैः ॥ ७ ॥
अचेतना स पूर्वं तच्चिरकालानुबन्धयति । कर्म कतोरमन्वेति वार्षतेऽत्र न केनचित् ॥ ८ ॥
तान्त्रिका ये न मन्यन्ते कर्म शाश्वतमीश्वरम् । कालारुण्यस्येश्वरस्यैते मायाविभ्रममोहिताः ॥ ९ ॥
कर्मैव कारणं सूत सर्वेषां सुखदुःखयोः । अपवर्गस्य स्वर्गस्य नात्र कार्या विचारणा ॥ १० ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायोऽशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८० ॥

अरुण उवाच ।

शल्यं विधिं किमुक्तं तद्गृहस्यं गृहमेधिनः । कथमर्दयति ज्ञातुं शक्यं तत्केन तद्वद ॥ १ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शल्यमष्टविधं सूत गृहमध्यगतं नृणाम् । नानाविधानि दुःखानि प्रापयेद्गृहमेधिनः ॥ २ ॥
यथा तत्ते प्रवक्ष्यामि सद्यः प्रत्ययकारकम् । तुपपापसमङ्गारं तथा भसितसम्भवम् ॥ ३ ॥
फपालं दारवं चास्थिशकलं चाश्मलोष्टकम् । शल्यानि दैवसंयोगाद्गृहाभ्यन्तर्गतान्यपि ॥ ४ ॥
दैवेनोत्पत्स्यमानानां दुःखानामातिकारणम् । भवन्ति सर्वदा सूत भोगकाल उपस्थिते ॥ ५ ॥
फलान्यपि च ते तेषां प्रवदामि पृथक्पृथक् । धनधान्यसगृहीनां नाशकुत्तुपसम्भवम् ॥ ६ ॥
शल्यं वेदमगतं सूत तदङ्गे त्वचि दोषकृत् । कुर्यात्तदङ्गे वैकुल्यमग्निशस्त्रणादिभिः ॥ ७ ॥
आयसं फलहं घोरं स्वजनान्यजनेः सह । अङ्गारदावो चाधिर्धं दुष्टग्रहगदादिभिः ॥ ८ ॥
तदङ्गे कुरुते पीडां भयं वद्रेर्दुर्दुर्दुः । भस्मव्रजाङ्गदोपादि वैवर्ण्यं दारु रुग्भयम् ॥ ९ ॥
कुरुते सततं सर्वरसानामपि शोषणम् । फपालश्च तदङ्गस्य नानारोगकरं परम् ॥ १० ॥
कुरुते विविधां पीडां मृत्तिर्गृहपतेरिति । दारवं चार्थनाशायं भवेच्च पशुनाशनम् ॥ ११ ॥
तदङ्गतोद्वेदाद्यं काष्ठघातनिमित्ततः । अस्थिर्जं विविधान् रोगान् करोति प्रतिहायनम् ॥ १२ ॥
गिशूनां च महापीडां कुर्यान्मृत्तिमपि ध्रुवम् । अश्मलोष्टकजं शल्यं घृत्तमुन्नतमायतम् ॥ १३ ॥
उदरे कुरुते ग्रन्थि प्लीहगुल्मभ्रमावहम् । अन्तर्गतानि चैतानि गृहभूमेर्गृहेऽगितुः ॥ १४ ॥
कुर्यन्ति विविधान्दोषान्विचर्त्तारुणविनाशकान् । प्रत्यर्त्तं भूर्धृदिर्भागे नानाव्याधिप्रसूचकम् ॥ १५ ॥
शल्यं भसति तत्रेह फययाम्यतिदुःखदम् । गृहमर्मसु सर्वेषु आस्थितं दुःखदोषकृत् ॥ १६ ॥
कुसुलोष्टवल्गुलोद्दं लवणभाजनम् । ईपद्मनाशुचिस्त्रिगुणमाण्डं च भ्रमकृच्च यत् ॥ १७ ॥

वीभत्सं चातिदुर्गन्धं वस्तु मर्मणि दुःखदम् । विद्धमन्तर्वाहिर्भागं कालस्तम्भप्रमादिभिः ॥ १८ ॥
 विविधान्यविदुःखानि स्त्रीणां यच्छति तद्गृहम् । अद्यथान्यपि चैतानि दैवज्ञः शास्त्रकोविदः ॥ १९ ॥
 गृहस्यस्याङ्गुलीडादिदर्शनेनैव पश्यति । उद्धृत्य तानि विधिवत्तच्छान्तिषु च तत्परः ॥ २० ॥
 प्रश्रमारेऽर्पितमतिर्द्वेषो विन्दते यशः ॥ २१ ॥

इति श्रीब्रह्मसूर्याख्यासंवादे कर्मविपाकं अध्याय एकाशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८१ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेयं महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूत् यामुने देशे बाहुजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 परोपकारनिरतो राजमान्यः प्रतापवान् । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 गोभृशस्यासनात्राश्वत्सनाभरणानि च । मथुरायां महाभाग कर्त्तिके मासि सङ्गतः ॥ ३ ॥
 पौर्णमास्यां विशेषेण दीपाश्च घृतपुरिताः । समर्पिताः खगश्रेष्ठ यमुनायां च भक्तितः ॥ ४ ॥
 अथो भाविचलात्सूत पापमुग्रसुपार्जितम् । घृनि भावे खगश्रेष्ठ सहायैः पञ्चभिर्युतः ॥ ५ ॥
 पुरुषः स्त्रीसहायेन देवद्रव्यापहारणम् । परस्वहरणं चैव कृतं तच्छृणु साम्प्रतम् ॥ ६ ॥
 भार्यत्रयं पूजकस्य तत्र द्वाभ्यां समायुतः । देवद्रव्यमशेषं च गृहीतं मुक्तमप्यय ॥ ७ ॥
 तिसृणां भ्रातृभिः सार्धं त्रिभिस्तेन दुरात्मना । परद्रव्यं गृहीतं वै लोभमोहसमाकुलम् ॥ ८ ॥
 ततो बहुतिये काले गत्वा तु यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं मुक्त्वा पापात्पापफलं तथा ॥ ९ ॥
 पूर्वपुण्यावशेषेण स जातोऽत्र हिमालये । गौरो मध्यमरूपाड्यो नात्युच्चो न लघुवृष्णी ॥ १० ॥
 राजमान्यः प्रतापी च शूरो भव्योऽत्र बाहुजः । सन्धिविप्रहंसयुक्तो दाता भोक्ता प्रियंवदः ॥ ११ ॥
 धनवाहनभोगाढ्यो राजकार्येषु तत्परः । भ्रातृपुत्रसुखैर्युक्तो राज्ञां हीनकरः सदा ॥ १२ ॥
 प्राग्भवे दीपदानाच्च यमुनायां तु भक्तितः । अत्र राजकृपायुक्तो बहुस्त्रीसुखभोगभाक् ॥ १३ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाङ्गोभी पापरतः क्वचित् । तथा कापट्यसंयुक्तो वातपित्ताश्रयः सदा ॥ १४ ॥
 गतागतधनैर्युक्तः क्वचिद्भ्रष्ट्रवियोगवान् । देवस्वहरणात् पापात् क्षुद्रकर्मनियोजितः ॥ १५ ॥
 शङ्खाङ्गः सर्वकार्येषु स्वस्त्रीषु च विशेषतः । प्राग्भवे ये स्त्रियो तस्य देवस्वहरणे खग ॥ १६ ॥
 जाते सहाये ते त्वत्र द्वे भार्ये निधनं गते । सहायाः पुरुषा आसन् येऽस्य प्राग्जन्मनि ध्रुवम् ॥ १७ ॥
 परद्रव्यापहरणे तेऽत्र पुत्रा मूर्तिं गताः । प्राग्भवे धर्मकार्ये तु येऽस्य साहाय्यमादरात् ॥ १८ ॥
 कृतवन्तोऽत्र ते सूत पुत्रा जीवन्ति तस्य तु । चिन्ताङ्केशसमायुक्तो रोगार्तः क्वचिदेव हि ॥ १९ ॥
 जन्माङ्गात्पञ्चमे घृने शुभैः क्रूरैर्विलोकिते । सप्तमे भावके क्रूरे द्वित्रैर्दृष्टे खगाधिप ॥ २० ॥
 युते वा स्त्रीद्वयं नष्टं शुभेनैकेन संयुते । दृष्टेनैवात्र जनुपि जीवत्येव न संशयः ॥ २१ ॥
 पुत्रभावे शुभैरेव दृष्टे पञ्चभिरादरात् । जीवेयुः पञ्च पुत्रास्तु यावद्भिः क्रूरखेचरैः ॥ २२ ॥
 तावन्तो निधनं याता विनतानन्दवर्धन । लक्षणैरेभिराढ्यश्चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ २३ ॥
 पलैः शतमितैः कार्यो घटस्ताम्रमयः शुभः । गोघृतेन समापूर्यो वस्त्रद्वयविभूषितः ॥ २४ ॥
 सुवर्णद्विमिता कार्या महेशप्रतिमा शुभा । घटोपरि सुसंस्थाप्य पूज्या सर्वोपचारकैः ॥ २५ ॥
 विधिज्ञाय प्रदेया सा सवटा पूजिताय वै । देवस्वहरणात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ २६ ॥
 अत्रेस्तु प्रतिमा कार्या सुवर्णमितिका शुभा । देया वेदविदे सूत पूजिताय महात्मने ॥ २७ ॥
 दुष्टसङ्गतिजात्पापाद्भिः युक्तः स्यात्सखाधिप । रवेस्तु प्रतिमा तद्भ्रष्ट्रवर्णमितिका शुभा ॥ २८ ॥
 देया वेदविदे सूत-पूजिताय महात्मने । दुष्टसङ्गतिजात्पापाद्भिः युक्तः स्यात्सखाधिप ॥ २९ ॥
 पञ्चाशत्पलमानेन कुर्यात्ताम्रमयं घटम् । घृतपूर्णं तत्र सूर्यप्रतिमां स्थाप्य यत्नतः ॥ ३० ॥

पूजयित्वा सवस्त्रं तु दद्याद्देवविदे सुत । परस्वहरणात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ ३१ ॥
 महारुद्रविधानेन महादेवं प्रपूजयेत् । शतं च भोजयेद्विप्रान् गां च दद्यात्पयस्विनीम् ॥ ३२ ॥
 एवं निष्कृतिमापन्नो जीवेच्चाशीतिवर्षकम् । न तस्य पुत्रमरणं न स्त्रीमरणमेव च ॥ ३३ ॥
 नाधयो व्याधयस्तस्य न च शत्रुभयं भवेत् । पुत्रपौत्राभिवृद्ध्या च ह्येधन्ते सम्पदोऽन्वहम् ॥ ३४ ॥
 त्रिपष्टिमितिके वर्षे रिष्टं तस्य न जायते । नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् ॥ ३५ ॥
 रिष्टेनैव विनाशः स्याच्चातुर्विधयेन वै सुत ॥ ३६ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायो द्व्यशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८२ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव वर्षे देशे पादजो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 कृषिवाणिज्यनिरतो ब्राह्मणातिथिपूजकः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 युवभावे खगश्रेष्ठ ब्राह्मणानां सहायतः । अयो भाविवलत्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 वनन्तु ज्वालितं तेन क्षेत्रीकरणहेतवे । वनजीवास्तया दग्धाः पापमुग्रमुपार्जितम् ॥ ४ ॥
 ततो बहुवित्ये काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ५ ॥
 जातो गोदावरीदेशे ह्यष्टयोजनसम्मिते । स तु मध्यमरूपादृचः श्यामवर्णः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
 नात्युच्चो नातिदीर्घश्च पितृमातृमुखैर्युतः । प्रियवाग्बहुमित्रश्च ब्राह्मणातिथिपूजकः ॥ ७ ॥
 प्रतानामनुकांक्षी च तीर्थयात्रापरो नरः । पुण्यादिदं तथा पापाह्लोभी पापरतः कश्चित् ॥ ८ ॥
 निर्धनो बन्धुहीनश्च स्त्रीपुत्रमुखवर्जितः । देशेदेशे रटन् भ्रान्तः पूर्वपापात्खगाधिप ॥ ९ ॥
 लक्षणैरिभिरादृचश्चेत्प्रायश्चित्तं वदाम्यहम् । वनदेवी तथा कार्या सुवर्णमितिका शुभा ॥ १० ॥
 तदर्धमितिका वापि निजवित्तानुसारतः । सम्पूज्य भक्तियुक्तेन मनसा ह्युपचारकैः ॥ ११ ॥
 विधिज्ञाय प्रदेया सा पूर्वपापापनुत्तये । गोदावर्या ततः स्नायान्मृगगेर्धर्मिण भक्तितः ॥ १२ ॥
 एवं कृते भवेत्सूत पूर्वपापप्रणाशनम् । धनधान्यमुखैर्युक्तः पुत्रवानिह जायते ॥ १३ ॥
 नैवं करोति यो मोहाह्लोभाद्वा पापशोधनम् । चतुर्दशशन्मिते वर्षे रिष्टेनैव विनश्यति ॥ १४ ॥
 प्रायश्चित्ते कृते ह्यायुरशीतिमितवत्सरम् । कर्कं रादावयं जातो मीनस्ये निधनं भवेत् ॥ १५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायद्व्यशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८३ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । बभूव यामुने देशे ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥
 राजमान्यः प्रतापी च धनपुत्रमुखैर्युतः । दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः ॥ २ ॥
 गोभृश्रृत्पासनान्नानि मयुरायां विशेषतः । अयो भाविवलत्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ ३ ॥
 ब्राह्मणी धर्षिता तेन कामलोभेन मोहिता । पतिव्रता स्वभार्या वै त्यक्त्वा पापधिया खग ॥ ४ ॥
 ततो बहुवित्ये काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यपापफलं भुक्त्वा पूर्वपुण्यावशेषतः ॥ ५ ॥
 दिमालये पुण्यदेशे जातोऽत्र सुतजोऽनुना । नात्युच्चो नातिदीर्घश्च गौरवर्णः प्रतापवान् ॥ ६ ॥
 देवब्राह्मणभक्तश्च विद्याभ्यासरतः सुखी । राजमान्यः सुवाक्मत्पमतिः सर्वप्रियंवदः ॥ ७ ॥
 पुण्यादिदं तथा पापाह्लोभी पापरतः कश्चित् । चिन्ताहेतुशसमायुक्तः स्वल्पविचेन संयुतः ॥ ८ ॥
 पाल्पे पितुः सुवैर्दीनो दुःखभावस्य किशोरकैः । प्राग्भवे स्वस्त्रियास्त्यागादत्र स्त्रीपुत्रवर्जितः ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणीधर्षणात्पूर्वं वातामयमुपीदितः ॥ १० ॥

अरुण उवाच ।

लक्षणं वद विश्वात्मन् ब्राह्मणस्त्रीनिषेविणः । सर्वाङ्गवेदनार्तस्य जन्तोस्तुजिवृक्षया ॥ ११ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

शृणु सूत सर्वक्ष्यामि द्विजस्त्रीमभिजग्मुषः । लक्षणं निष्कृतिं चापि ययावद्विधिनोदिताम् ॥ १२ ॥

ययापया स वै कामान् कुमतिर्द्विजयोपितम् । अकामयत्तदस्य स्यादिह बुद्धिविपर्ययः ॥ १३ ॥

विविधो लिङ्गजो व्याधिर्महाम्नातिर्पूर्वकः । आलिङ्गयेद्यथा बुद्ध्या वाहुभ्यां तद्भुजान्तरम् ॥ १४ ॥

तदस्य बाहुहस्तकोटस्तम्बयुक्तीववेदना । जानुजंवांग्रियुह्येषु विविधा वातजा रुजः ॥ १५ ॥

मिथ्यापवादानाच्छंका नानाश्रेण्वरुचिर्भवेत् । धनस्योपचितस्यापि भवेदथ व्ययो मृषा ॥ १६ ॥

अङ्गेष्वस्पृश्यता दुःखात्तोदभेदादिकार्तयः । अङ्गनामप्रसारित्वं श्रीवापृष्टत्रिकग्रहः ॥ १७ ॥

दवथुश्च शिरस्तापः शूलः शोफः कश्चित्कचित् । अङ्गशोषोऽप्य वैनिर्द्यं कुक्षितोदोहस्यक्च्युतिः ॥ १८ ॥

वातान्मूत्रविडुत्सर्गो वैषम्यमातिकोपिता । लक्षणैरभिरादयश्चेत्प्रमायश्चित्तं वदाम्यहम् ॥ १९ ॥

सर्वाङ्गवेदनार्तिश्च देवज्ञोक्तविधिं चरेत् । सुदिष्टे समनुप्राप्ते विधिपाताद्यङ्गपिते ॥ २० ॥

निष्क्रेण शुद्धवर्णस्य सुवर्णस्याथ कल्पयेत् । तदर्धमितकेनापि निजवित्तानुसारतः ॥ २१ ॥

स्त्रियाः प्रतिकृतिं रम्यां सुरूपां गुणशालिनीम् । अलंकृतां स्वर्णमयैर्भूषणैर्मणिमौक्तिकैः ॥ २२ ॥

दुकूलवासिनीं पुष्पलम्बिभः संभूषितां शुभाम् । तिलद्रोणाचले शुक्लशयने स्वासने न्यसेत् ॥ २३ ॥

ततः प्रतिष्ठितप्राणां तस्मै तां प्रतिपादयेत् । तदभ्रेऽञ्जलिमाधाय तिष्ठन्मन्त्रमिमं वदेत् ॥ २४ ॥

मन्त्रः ।

“ यन्मया गच्छतो बालां प्रचलेनाङ्गपीडया । श्रद्धया ज्ञानतः सम्यङ्महापापमनुष्ठितम् ॥ २५ ॥

तेन पापेन गात्रेषु वातपीडा सुदुस्तरा । जाता तत्पापनाशाय सौवर्णां योपिदाकृतम् ॥ २६ ॥

प्रयच्छामि च तां तुभ्यं मम पापं व्यपोहतु ” । त्रिवेदेच्च ततो विप्रस्तथैवास्त्विति त्रिवेदेत् ॥ २७ ॥

प्रणिपत्य पुनर्भक्त्या प्रादक्षिण्यं परीत्य च । श्वप्ने नथेति मन्त्रेण विसृज्यैर्न खगाधिप ॥ २८ ॥

ततोऽन्यानापि विप्रान् स भूरिद्राविणदानतः । सन्तोष्य विविधैर्दानैर्भोजयेत्सुसमाहितः ॥ २९ ॥

एवं निष्कृतिमापन्नः पूर्वपापात्प्रमुच्यते । न तस्य वातजा पीडा नाधयो व्याधयो न च ॥ ३० ॥

न शङ्कतो भयं तस्य न दारिद्र्यभयं क्वचित् । चतुर्द्विंशन्मिते वर्षे रिष्टं तस्य न जायते ॥ ३१ ॥

स्त्रीपुत्रसुखयुक्तः संश्विरं जीवेत् खगाधिप । त्रिसप्तत्यवदमायुः स्यात्प्रायाश्चित् कृतेऽधुना ॥ ३२ ॥

नैवं करोति यो मोहाङ्गोभाद्रा पापशोधनम् । रिष्टेनैव विनाशः स्याज्जन्मजन्मनि दुःखभाक् ॥ ३३ ॥

इति श्रीब्रह्मसूयारण्यसंवादे कर्मविपाके अध्यायश्चतुरशीत्युत्तरत्रयशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८४ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वैनतेय महाबाहो शृणु तस्य विचेष्टितम् । वभूव गौडदेशे तु ब्राह्मणो धर्मकर्मवित् ॥ १ ॥

दत्तानि तेन दानानि पर्वस्वपि च शक्तितः । अथो भाविवलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् ॥ २ ॥

क्षेत्रीकरणहेत्वर्थं ज्वालितं वनमद्भुतम् । वनजीवास्तथा दग्धा भूयांसोऽपि विहङ्गमाः ॥ ३ ॥

पञ्चभिर्मिलितस्तद्द्रवपापमुग्रमुपार्जितम् । ततो बहुतिथे काले स गत्वा यमशासनम् ॥ ४ ॥

पुण्यात्स्वर्गकलं भुक्त्वा पापाच्च नरकं तथा । पूर्वपुण्यप्रभावेण स जातोऽत्र हिमालये ॥ ५ ॥

गौरैर्भक्ष्यो महाज्ञानी नास्तुष्टो न लघुधृणी । सन्धिविग्रहसंयुक्तः सर्वलोकप्रियङ्करः ॥ ६ ॥

देवब्राह्मणभक्तश्च राजकार्येषु तत्परः । स्त्रीपुत्रसुखसंयुक्तो बुद्धिमान् मियदर्शनः ॥ ७ ॥

पुण्यादिदं तथा पापाहोभी पापरतः क्वचित् । मिथ्याभिर्शंसनैर्युक्तो बाल्ये पितृमुखोऽञ्जितः ॥ ८ ॥
 कापट्येन सुसंयुक्तो निर्धनो नीतिमानपि । प्राग्भवे वनदाहे तु ये स्युस्तस्य सहायकाः ॥ ९ ॥
 तेऽत्र जन्मानि भोः सूत पुत्राश्च निर्धने गताः । कदाचिद्रोगसंयुक्तो वातपित्तात्मकः सदा ॥ १० ॥
 कीटलघ्ने तु सञ्जातो लग्नात्पञ्चमगो ज्ञपः । तस्य प्रिया सदाचारा पतिभक्तिपरायणा ॥ ११ ॥
 विनीता सच्चसम्पन्ना देवद्विजपराऽभवत् । परं सन्तानदुःखार्ता न रतिं हि लभेत वै ॥ १२ ॥
 कदाचिद्द्वैवयोगेन मतिस्तस्याः शुभाऽभवत् । जगत्कारणमीशानं पुत्रकामा ह्यपूजयत् ॥ १३ ॥
 अनन्यभावेन जपं गिरिजायाश्चकार वै । कालेनाल्पेन सा सुभूः पुत्रयुक्ता वभूव हि ॥ १४ ॥
 ईश्वरस्मरणं सर्वसिद्धिदं परिकीर्तितम् ॥ १५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

वभूव यामुने देशे क्षत्रियोऽतिविचक्षणः । घनाढ्यः सुन्दरः सौम्यः पुत्रपौत्रादिसंयुतः ॥ १ ॥
 जलधेनुप्रदानं हि कृतवान् भक्तितत्परः । शिवस्य देवदेवस्य पूजाकर्मणि तत्परः ॥ २ ॥
 अयो भावित्रलात्सूत कृतं कर्मातिदारुणम् । परस्त्रीसुरतं चक्रे परनिन्दां च दुःखदाम् ॥ ३ ॥
 ततो वृद्धतिये काले स गत्वा यमशासनम् । पुण्यात्पुण्यफलं भुक्त्वा पापात्पापफलं तथा ॥ ४ ॥
 शिवपूजनजात्पुण्यात्स जातोऽत्र हिमालये । पुण्यदेशे च गङ्गायां पादजो धनवान् सुखी ॥ ५ ॥
 नात्युच्चो नातिदुस्वश्च लोभी पापरतः क्वचित् । स रक्तगौरो मतिमान् धान्यवैः संयुतस्तथा ॥ ६ ॥
 व्यभिचाररतश्चैव निन्दकः पापयुद्धिमान् । बहुपुत्रैश्च संयुक्तः कुण्डजातिस्त्वती खग ॥ ७ ॥
 कदाचिद्रात्ररोगेण जाठरेण च पीडितः । लक्षणैरोभिराढ्यश्चेत्प्रायश्चित्तं वदामि ते ॥ ८ ॥
 द्रोणद्वयप्रमाणं हि लवणं विदुषे ददेत् । सालद्वारां सवत्सां च गां च दद्यात्पयस्विनीम् ॥ ९ ॥
 न फगेति नरो मोहात्प्रायश्चित्तं खगेश्वर । चत्वारिंशन्मिते वर्षे प्राप्नोति निषण्णं ध्रुवम् ॥ १० ॥
 जन्मादिमरणान्तं च स्वल्पमेवात्र सूचितम् । यद्यदन्तर्गतं सूत तन्मच्छास्त्राद्विलोकयेत् ॥ ११ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः पञ्चाशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८९ ॥

श्रीसूर्य उवाच ।

क्षान्ने कुलेऽभवत्पूर्वं मरुदेशे खगेश्वर । पुण्यात्मा सुखसंयुक्तः पुत्रस्त्रीसुखवान् धनी ॥ १ ॥
 दशधेनुप्रदानं हि चकार प्राग्भवे खग । मत्पूजने रतो नित्यमधुना सोऽभवद्विज ॥ २ ॥
 हिमालये पुण्यदेशे गङ्गा वहति यत्र वै । स रक्तगौरो मतिमान् बलाढ्योऽतिप्रियंवदः ॥ ३ ॥
 राजमान्यः प्रतापी च पित्तरोगेण पीडितः । पित्तरोगस्य नाशाय दश गावः सदक्षिणाः ॥ ४ ॥
 ब्राह्मणेभ्यः प्रदातव्या भक्तिभावेन चाण्डज ॥ ५ ॥

इति श्रीवृद्धसूर्यारुणसंवादे कर्मविपाके अध्यायः सप्ताशीत्युत्तरनवशताधिकसहस्रतमः ॥ १९८७ ॥

समाप्तश्चार्य ग्रन्थः ।